BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 176 4°
INKUNABUŁY
BIBLIOT. UNIW. W POZNANIU
Tb 2218
INKUNABUŁY
BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 177 4°
INKUNABUŁY
BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 178 4°
INKUNABUŁY
BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 179 4°
INKUNABUŁY

II
474
a.

Queſtiões perutiles excel
lẽtiſſimi philoſophi
ioannis de ganda
uo ſuper tres li
bros de anĩ
ma Ariſ.

H* 7463

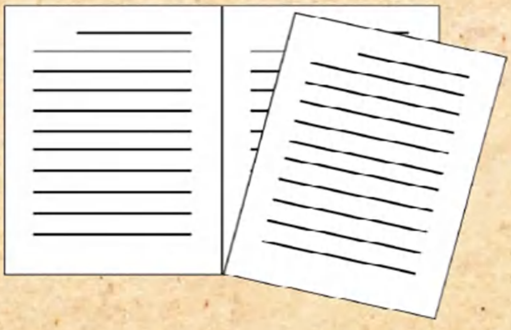

W woluminie kolejno współoprawne sygnatury:

Inc. 176

Inc. 177

Inc. 178

Inc. 179

BIBLJOTEKA
VNIWERSYTECKA
W POZNANIV

Dar Kuratorjum Okr. Szk. Poznańskiego.
Z księgozbioru Gimn. im. Marji Magdaleny w Poznaniu.
1930.

Queſtiões perutiles excel
lẽtiſſimi philoſophi
ioannis de ganda
uo ſuper tres li
bros de anĩ
ma Ariſ.

H* 7463

BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu im. A. Mickiewicza

Incipiunt qõnes perutiles eminentiſſimi ariſtotelici ioãnis de gãdauo ſup tres libros de anima Ariſ. peripateticoꝝ principis.

Prohemium.

Neſt enim mentibꝰ ho/
minum veri
boni naturalis inſerta cupiditas. ſed
ad fl'a deuius error adducit. Boetiꝰ
ð cõſolatione. in tertio. Dicit phs ꝑ/
mo ethicorum. licet bona tripliciter
ſint diuiſa. ſ. licet in bona exteriora.
corporis. ⁊ anime. tamen bona anime cuiuſmodi ſt ſciē
tie ⁊ virtutes ſolum ſunt vera ipſiꝰ hominis bona. Nā
vnum bonum hoīs eſt hoī appropriatum ⁊ in poteſta/
te hominis poſitum. Talia autem ſolũ ſunt bona anime
non exteriora neqꝫ corporis. exteriora non. quia talia nõ
ſunt in poteſtate hominis ſed fortune que ipſorum eſt
domina. Et hoc eſt quod dicit phs in de bona fortuna.
Sine hõis exterioribus quoꝝ domina eſt fortuna nõ con/
tingit eſſe felicem. Cui etiam concordat Boetius. 2. ð cõ
ſola. d. in perſona fortune. Si tua forent que amiſiſſe cõ
quereris nullo modo perdidiſſes. honores diuitie ce//
teraqꝫ talia mei ſunt iuris. famule dominam cognoſcũt
mecũ abeunt. me abeunte diſcedunt. Nec etiam bona
corporis ſunt vera bona hominis. cum non ſint homini
appropriata. ſed multis alijs inherētia. Sola autē aīe bo
na cuiuſmodi eſt ipſa phīa ſunt in poteſtate hominis po
ſita ⁊ ſibi appropriata. Et hoc eſt quod de iſtis duobus
dicit Seneca in quadam epl'a ad Lucillum ipſum pro/
uocans ad phīam. Si magnus es ⁊ arbores. ſi fortis es
⁊ leones. ſi pulcher es ⁊ pauones. ſi velox es ⁊ lepores
ſi autem ſapiens tu es vnus deꝰ in humano corpore lati
tas. Et in quadam alia ſic dicens. Si diues es lauda for
tunaꝫ. ſi fortis es lauda naturam. ſi autem bonus lauda
teipſum. quaſi bona aīe ſint in poteſtate hominis poſita
⁊ homini appropriata. Et qꝛ inter bona anime phīa ē ꝓn
cipalius ideo per verum bonum in verbis propoſitis ip
ſa phīa cõuenienter poteſt deſcribi. Ineſt enim ⁊c. In
quibus quidem verbis Boetius breuiter duo tangit.
Primo enim tangit ipſius ad phīam naturalē inclinatio
nē ⁊ affectũ. 2° tangit ipſius ab ipſa erroneam deuiatio/
nem ⁊ impedimentum. Primum quidem tangit cum
dicit. Ineſt enim mentibus hominũ veri boni naturaliſ
inſerta cupiditas. 2m quidem tangit cum ſubdit. Sꝫ ad
falſa deuius error adducit. Primũ. n. nobis inoteſcit ex
duobꝰ primo ex hoīs originali īperfectione. ſecũdo ex ip
ſius cum ſuo fine vltimata cõiunctione. Primũ quideꝫ
iſtorum notat actus verbalis determinatio cum dicit.
Mētibus hoīum. Secũdũ vero nobis inſinuat boni na
turalis dearticulatio cum ſubditur. boni veri. Primo
ergo primũ pꝫ ex hoīs originali imperfectione. Nam
tex.2.81. vniuſcuiuſqꝫ naturaliter impfecti eſt naturaliſ iclinatio ⁊
affectus ad ſuã propriam perfectionē. Et hoc eſt quod
dicit phs in primo phicoꝝ. in fi. Exiſtente. n. quodã di/
uino ⁊ optimo ⁊ appetibili. ſ. ipſa forma vel perfectiõe
aliud quidem huic ꝯriũ. ſ. ipſa priuatio. aliud autem ap
tum natũ ēē appetere ⁊ deſiderare ipſũ ſm ipſius nãm
ſ. ipſa mã vel perfectibile. ſed hõ eſt naturalr impfectꝰ
primo enim eſt imperfectus quãtũ ad corpus. ſecũdo quã
tũ ad animam. Quãtũ ad corpus. Nã naſcitr ꝑmo ſub
imperfecta quantitate. ⁊ propter hoc data eſt ſibi virtꝰ
augmentatiua ipſũ perducens ab imperfecta quãtitate
ad perfectam vel ad perfectiorem. ſecũdo naſcitur indi
gens corporis ab extrinſecis corrũpentibus defenſio/
ne. Nam natura alijs tradidit cornua in ſui corporis de
fenſionē queadmodum bobus ceruis ⁊c. Alijs dentes
quemadmodum porcis. Alijs lanam quemadmodum
pecoribus. Homines omnibꝰ his denudatos produ/
xit. Itē quãtũ ad aīaꝫ naſcitr īpfectꝰ. Prio quãtũ ad aīaꝫ
ſenſitiuã. ſcdo quãtũ ad itellectiuã. Quãtũ ad ſenſitiuã vl'
appetitiuã. ⁊ hoc eſt quod dicit phs prio ethicorũ. Rõ
qdē ſemp deprecatr ad optima. Videtr aũt ⁊ ī his quod
dã innatũ eē quod ſemp aduerſatur ⁊ obuiat rationi. ſ.
appetitus ſenſitiuꝰ. Et hoc ēt dicit ſcdo ethicoꝝ. dicēs.
Apti. n. ſumus ad delectatiões. vnde difficilius eſt reſi/
ſtere cõcupiſcētie quã ire. hoc enim nobis ex primo con/
comitatr. Scdo naſcitur imperfectus quãtũ ad aīam intel
lectiuam. ⁊ hoc eſt quod dicit phs tertio de aīa. d. ꝙ eſt tex.cõ.
in prima ſui creatione ſicut tabula raſa in qua nihil eſt de
pictũ vel intra ſcriptum. Unde etiam immediate añ dicitr
Quã potētia quodãmodo eſt intelligibilia ītellectus ⁊ ni
hil actu eorum que ſumit añ ſuũ ītellectꝰ ⁊ iõ hõ eſt na/
turaliter impfectꝰ ſed homo ꝑficitr ꝑ phiã ꝑficitr. n. quãtũ
ad corpus phyam practicã factiuã que ſm Ugonem ð
ſcõ Victore ſub. 7. artibus mechanicis cõtinetr. ſ. lani//
ficiũ. armatura. nauigatio. agricultura. vẽatio. theatria.
medicia. Sed quãtũ ad aīam ſenſitiuã vel appetitiuam ꝑ
ficitur per phyiam practicã actiuã cuiuſmodi eſt mora/
lis. Nam hmõi negocium nõ eſt ſpeculationis grã. ſed
vt boni fiamus ſiue virtuoſi. vt dicit phs. 2. ethicoruꝫ.
Virtus aũt eſt que habentem perficit ⁊ eius opꝰ bonuꝫ
reddit. vt etiã dicit phs ibidem. Quãtũ autē ad aīam
intellectiuam perficitur per phīam ſpeculatiuam. ⁊ hoc Cõmē.36.
eſt quod dicit cõmē. 5. de aīa ꝙ quando homo fuerit ꝑ
fectus in ſcientijs ſpeculatiuis tũc ſibi cõiungetur intelle
ctus agens vt forma. ⁊ tunc habebit intellectũ adeptum
⁊ hec eſt vltima proſperitas quam ſperabant phantes ī
hac vita. Hoc idem etiam dicit in prologo octaui phyco
rũ dicens. ꝙ homo dr̃ fere equiuoce de hoīe ignorante
⁊ perfecto per ſcientias ſpeculatiuas. Apparet igitur ho/
minis ad phīaꝫ ex eius naturali imperfectione naturalis
inclinatio ⁊ affectus. 2°. hoc apparet ex hominis cuꝫ ſuo
fine vltimata coniunctione. qꝛ vniuſcuiuſqꝫ hoīs eſt na/
turalis inclinatio ⁊ affectus ad illud per quod coniungitr
ſuo vltimo fini ⁊ proprio eo ꝙ ad talem finem naturalitr
peruenire deſiderat. ⁊ hoc eſt quod dicit. Boetius prio
de conſolatione. Oīs mortalium cura quã multiplicium
ſtudiorũ labor exercet diuerſo. quideꝫ calle procedit: ad
vnum tñ beatitudinis finem nititur ꝑuenire. ſed ꝑ phīaꝫ
hõ vnitur vltimo fini ſibi appropriato. nam vltimus fi/
nis hoīs appropriatus eſt felicitas que conſiſtit ī ſpecula
tione ſm primeuam potentiam que in nobis eſt reſpe/
ctu nobiliſſimi obiecti quod eſt deus. ſecunduꝫ quod di
cit philoſophus primo ⁊. 10. ethicorum. ſic enim dicit.
Aliorum quidem aīalium nullũ felix eſt. quia nequaquã
participat ſpeculatione. Inquantũ enim protenditur ſpe
culari ⁊ felicitas. ⁊ quibus magis ineſt ſpeculari ⁊ feli/
ces eſſe non per accidens ſed ſecũdũ ſpeculationeꝫ. hec
enim ſm ſeipſam honorabilis: quare erit vtiqꝫ felicitas
ſpeculatio quedam ſed homo per phīam talem fineꝫ ac
quirit ⁊ maxime per illã que ſapientia vocatur. eſt enim
aliarum ſuprema ⁊ reſpectu nobiliſſimi obiecti. ⁊ hoc ē.
quod dicit de ipſa phs. 6. ethicorum. Eſt enim quemad
modũ caput habens ſcientia honorabiliorũ. ⁊ hec ð pri
mo. Secundo dico ꝙ in verbis propoſitis tangit boe
tius a phīa erroneam deuiationem ⁊ impedimentum.
⁊ iſta erronea deuiatio nobis procedit ex tribus. Pri/
mo enim ex conſuetudinis prauitate: ſecundo ex nature
ferocitate. tertio ex inſtructionis in logica paucitate. prio
dico ꝙ erronea deuiatio ⁊ impedimentũ ex conſuetudi
nis prouenit prauitate. Nam inter omnia que impedi/
unt virtutem conſuetudo eſt eorum fortiſſimum. ⁊ hoc tex.cõ.14.
eſt quod dicit phs. 2. metaph. Quantam vim habeat
quod conſuetum eſt leges oſtendunt in quibus plus va
lent fabularia ⁊ puerilia cognoſcere propter conſuetudi
nem. Eſt etiam impedimentum non ſoluꝫ in concluſio
nibus ſed etiam in principijs. ⁊ hoc eſt quod dicit com tex. cõmē. ſupra ad//ducti
men. 2. metaph. ꝙ illi qui audiunt in pueritia ſcientiam
loquacium propter quod conſueuerunt negant naturã
eſſe ⁊ eſſe veritatem ⁊ negant neceſſarium. ⁊ ponũt oīa
poſſibilia eſſe. ⁊ ad illud impedimentum reducuntur vi
cia cum virtutibus. cum ex conſuetudine generētur. nã
eodem modo generantur vicia ⁊ virtutes. Virtutes au

Inc. 179
1398856 (4)

tem generantur ex conſuetudine. ⁊ hoc eſt qđ dicit pħs 2. ethicorum. Duplici autem virtute exiſtente. hac qdē intellectuali. hac autem morali. ea quidez que intellectualis plurimum quidem ⁊ doctrina generationez habz ⁊ augmentum. moralis vero fit amore ideſt conſuetudie. Iſtius autem impedimenti cura eſt valde difficilis eo ꝙ conſuetudo eſt altera natura. vt dicit pħs in libro de memoria. tamen modus curationis eius eſt ſe aſſuefacere in oppoſito ſue conſuetudinis. ⁊ hoc eſt in contrarium noſipſos aſſuefacere oportet. Multum eniz adducētes a puncto in medium venimus. ſicut tortuoſa lignorum dirigentes faciunt. 2. alia deuiatio ꝓcedit ex nature ferocitate vt dicit cōmentator ſecundo metaph. commē. 15. ⁊ iſta diuerſificatur tripliciter. nam quidam per naturaz querunt teſtimonium multoruz. ⁊ iſti homines nō poſſunt tranſire ſermones probabiles ⁊ demonſtrantes. ⁊ iſti concedunt prima intellecta ⁊ non concedunt ea niſi in quantum ſunt famoſa ita ꝙ ſi accideret ꝙ vt cōtraria eorum ſint famoſa negabunt ea ſicut accidit loquentibus q negant impoſſibile ex nihilo aliquid eſſe lz propoſitio ſit conceſſa ab omnibus. ſimiliter impoſſibile eſſe magnitudinem ex non magnitudine. ita ꝙ vidi multos ſe dantes ad pħiam ⁊ negant iſtam propoſitionem eſſe primam ⁊ negant formas eſſe ⁊ appropriatas materijs. ita ꝙ Auicē. cum tota famoſitate ſua dicit in pħia hominem generari ex terra eſſe poſſibile. ⁊ multa alia que dicuntur.

¶ Secundo quidam propter ferocitatem nature querunt in omni re teſtimonium verificatorum ⁊ iſti ſunt vt dicit ↄmen. in quibus virtus imaginatiua dominatur ſupra cogitatiuam virtutem. ⁊ ideo videmus iſtos nō credere demonſtrationibus niſi imaginatio concomitetur eas. Non enim poſſunt credere plenum non eſſe. aut vacuuz. aut tempus extra mundum. Neqz poſſunt credere ibi eē entia non corporea. neqz in loco. neqz in tempore. Et hoc accidit vt dicit cōmē: multum conſiderantibus in pħia Auicenne ⁊ illa attribuuntur ei licet non ſit veruz ꝙ eius fuerint. ¶ Tertio quidem propter ferocitatem nature ⁊ debilitatem intellectus triſtantur propter ſermonem valde perſcrutabilem. tamen hoc vt dicit commen. ibidem eſt qꝛ intellectus eorū non poteſt comprehendere ⁊ retinere ipſum. Et de talibus ſic tripliciter đuiantibus dicit cōmen. ibidem. ꝙ impoſſibile eſt vt diſcant: aut propter ſenitiam nature. aut quia aſſimilant diſpoſitionem mercationi: ⁊ credunt ꝙ preterire in ſermone eſt malum. ſicut preterire in mercatione. ¶ Tertio dico ꝙ alia deuiatio prouenit ex inſtructōis in logica paucitate. nam quidam propter logice ineruditionem. vt dicit cōmē. in omni ſcientia querunt demonſtratiōes in genere demonſtrationum mathematicarum. ⁊ contra tales loquitur pħs in eodem. 2. dicens. ꝙ acribologia mathematica. i. certitudo non eſt in omnibus expetenda. ſz in non habentibus materiam. ⁊ hoc idem dicit primo ethicorum. d. certū eniz non ſimiliter in omnibus ſermonibus querendū quemadmodū neqz in cognitis. ⁊ ſubdit. Diſciplinati enim eſt in tm̄ circa vnūquodqz genus inquirere certitudinem inquātū natura rei recipit. proximum enim videtur mathematicum perſuadentem acceptare: ⁊ rhetoricum demonſtrationes expetere. Ad illud autem impedimentum tollendum dedit vnum documentum in. 2. metaph. d. Oportet enim erudiri qūo ſingula ſint recipienda. abſurdum enim eſt ſimul querere ſcientiam ⁊ modum ſciendi. quare ⁊c. ⁊ hoc de ſcđo

¶ Iſta aūt pħia ſic naturaliter appetita prima ſui diuiſione ſic diuiditur a quibuſdam videlicet. pħia alia practica ⁊ alia ſpeculatiua comprehendentes pħiam organicam ſub ſpeculatiua. ⁊ ipſam ſolum diuidentes contra practicam. qui quidem modus diuidendi mihi non placet. qꝛ illud quod diuiditur contra practicam ⁊ ſpeculatiuā non debet reponi ſub ſpeculatiua. cum vnum oppoſitorum nequeat cum alio poni. ſed pħia organica cōtra vtrunqz diuiditur. qꝛ non ſolum eſt organica reſpectu ſpeculatiue ſed etiam reſpectu practice. quod patet de logica ſm Simplicium in predicamentis dicentem ꝙ logica eſt organum totius pħie. ⁊ etiam patet per pħm primo ethicorum. qui de modo demonſtrandi in morali pħia dubitat: vtrum debeat eſſe a principijs ad principiata. aut ecōuerſo. ⁊ ideo manifeſtum eſt ꝙ logica que modum demonſtrandi conſiderat non ſolum eſt organica ſpeculatiue ſed etiam practice. ⁊ ideo contra vtranqz debet diuidi. hoc etiam patet per pħm primo ethicorū qui problema dialecticū diuidit contra proplema morale ⁊ ſpeculatiuum. ⁊ ideo etiā ſcīa talia cōſiderās diſtinguetur. ⁊ hoc etiam dicūt Boetius et Albertus in ſuis cōmentis ſupra Porphyrium qui dubitantes cui parti pħie logica ſupponatur. vtrum practice vel ſpeculatiue. dicunt finaliter ꝙ nulli earum. ſed organice. quare ⁊c. Et iđ dico ꝙ philoſophie due ſunt partes. ſ. organica et non organica. organice aūt due ſunt partes. ſ. grāmatica et logica: nam rhetorica que tertia ſolet poni ſub logica continetur. cum ipſa ſit aſſecutiua dialectice. vt dicitur primo rhetorice. philoſophi aūt non organice due ſunt partes ſcilicet practica et ſpeculatiua. practice autem tres ſunt ꝑtes. ſ. factiua que determinat de operibus hominis in materiam exteriorē tranſeuntibus. ⁊ actiua que đterminat de eius operibus in ipſo homine remanentibus q̄ in. 3. diuiditur ethicam. ſ. que eſt de operationibus hominis ſm ſe. Iconomica que determinat de operationibus hominis vt eſt pars multitudinis domeſtice. et polytica que determinat đ operationibꝰ hoīs vt eſt ꝑs multitudinis ciuilis. Philoſophie autem ſpeculatiue tres ſūt partes ſm ꝙ tria ſunt entia a nobis ſpeculabilia nō operabilia. nam quedam ſunt entia motui et materie ſenſibili ſm eē et intellectum coniuncta. et talia ↄſiderat pħia nālꝭ ſpeculatiā. Alia ſūt entia motui et materie ↄiuncta ſꝫ eē. ſeparata autem ſm intellectum. et talia cōſiderat philoſophia ſpeculatiua mathematica. Alia ſunt entia ſeparata ſm eē et intellectum a motu et a materia ſenſibili. et talia conſiderat prima philoſophia. ¶ Philoſophie aūt nālis due ſunt partes. nā quedā conſiderat eē mobile ſꝫ ſe et abſolute. et iſta eſt ſcientia libri phyſicorū. q̄dā autē ↄſiderat eē mobile ſm ꝙ cōtrahitur. et iſtiꝰ due ſunt ꝑtes ſm ꝙ eē mobile contrahitͬ ad duo. nā quoddaz eſt mobile ad vbi et iſtud conſiderat ſcīa celi et mundi. aliquod eſt ens mobile ad formā. et hoc dupliciter qꝛ vel ad formam ſimplicis. et tale conſiderat ſcīa de generatione. vel ad formā mixti. et tale eſt duplex. qꝛ vel imperfecti. et tale conſiderat ſcīa metheororum q̄tū ad tres ꝑmos libros. vel ꝑfecti et hoc dupliciter. qꝛ vꝉ inanimati. tale conſiderat ſcientia de mineralibus quā trāſlatā adhuc nō habemus ſed habemus ipſam ab Aui. et Alberto. vel animati. et hoc dupliciter. qꝛ vꝉ ↄſiderat operationes eius ſm ꝙ ſe tenent ex parte anime. et tale conſiderat ſcientia de anima. vel conſiderat vt ſe tenent ex parte corꝑis. et hoc dupliciter qꝛ vel conſiderat omnes operationes cōmunes oībus vel pluribus animatis. et tale conſiderat ſcientia paruorum librorum naturalium. vel conſiderat operationes proprias cuiuſlibet ſpeciei animatorum. et hoc dupliciter. qꝛ vel anima vegetatiua. et talis ſcientia ē ſcientia de plantis. quā etiā nō habemus a philoſopho ſed a Theophraſto eius diſcipulo. vt dicit Alexander in de ſenſu et ſenſato. vel anima ſenſitiua et intellectiua. et tale conſiderat ſcientia de animalibus. Sed circa hanc diuiſionem philoſophie ſunt duo dubia. Primo circa id quod dictū eſt de philoſophia prima ꝙ conſiderat entia ſepata a motu et a materia ſenſibili. primo qꝛ illa ſcientia que conſiderat ſubſtantias ſenſibiles conſiderat entia nō ſeparata a materia ſenſibili. vt patet primo celi et mundi. ſed metaphiſica eſt hmōi. vt dicit i. 7. metaph. quare ⁊c. Item illa ſcientia non conſiderat abſoluta a motu que conſiderat aliqua quorum cognitio intellectiua non habetur niſi per motum. ſed metaphiſica eſt huiuſmodi. quare ⁊c. Maior patet de ſe. patet etiā minor. qꝛ conſiderat entia ſeparata quorum cognitio nō habetur niſi per motū. vt patet per commē. primo phi

BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu Uniw. im. A. Mickiewicza

Cõ. vltio. ſcorũ cõtra Aui. ⁊.8.etiã ⁊.12.meta. ¶ Secũdũ dubi
Cõ.5. um eſt circa id quod dictũ eſt in diuiſione ſcientie natura
lis ꝙ ſcia celi conſiderat mobile ad vbi.ſcia autẽ de ge
neratione mobile ad formã.q: mobile ad vbi eſt mobi
le ad formã. ⁊ ideo cõtra ipſum diſtingui non dz. ¶ Ad
primũ reſpondet Aui. dicens ꝙ pro tanto dictũ eſt ꝙ p̃
ma phĩa cõſiderat abſoluta a motu ⁊ a materia nõ quia
tex.cõ.1. ſolum talia conſiderat.ſed q: conſiderat eſſe ſm ꝙ eẽ. vt
patet ex.4.metaph. Eſſe ſcðm ꝙ eſſe non determinat
ſibi materiam neqz motũ.q: tunc non diceretur de ſub
ſtantijs ſeparatis. ⁊ ideo poteſt dici ſeparatum a mã ⁊
motu. Sed iſta rñſio non valet q: ſicut eẽ ſz qð eẽ nõ ð
terminat ſibi eſſe coniunctũ cũ motu ⁊ materia ſic nec eẽ
ſeparatum ⁊ ideo nõ magis debet dici ſeparatũ q̃ cõiũ
Cõ.5. ctũ.quare ⁊c. Et iõ aliter põt dici ſcðm Cõmentatoris i
tentionẽ.7.meta.ꝙ metaphyſica conſiderat ſubſtantias
ſenbiles. hoc non facit principaliter.ſed ſoluz conſiderat
ipſas vt per cognitionẽ ſubſtantiaꝝ ſeparataruz quas cõ
ſiderat pꝛĩcipaliter vt idem dicit.12.meta. ⁊ ideo ab ipſiſ
tanq̃z a principali conſiderato metaphyſica accipit deno
minationem.quare ⁊c. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſubſtantie
ſepate duplici intellectu intelligunt̃ a nobis. vno modo ĩ
tellectu ſimplici ⁊ incõpleto ⁊ reſpectiuo.ſicut qñ intelli
guntur vt mouentes.alio modo intelliguntur intellectu
completo ⁊ perfecto ſcðm ꝙ nobis eſt poſſibile. vt qñ
itelliguntur ſm ſuaz q̃ditatem modo dico ꝙ metaphyſi
ca non dicitur conſiderare abſoluta a motu ⁊ a materia.
q: conſiderat aliqua abſoluta a motu ſm primũ moduz
intelligendi. ⁊ ideo non videmus Cõmentatorem dice
Cõ.16. re ſubſtantias ſeparatas eſſe abſolutas a motu ſm intel
⁊.17. lectũ.ſed ſemper ſecũdũ eſſe ⁊ diffinitionẽ.ſicut apparz
in pmo de aĩa ⁊.6.meta.quare ⁊c. ¶ Ad ſcðm dubiuz
dico ꝙ ꝑ ens mobile ad formã poſſumus duo intellige
re. Uno modo ſubiectũ quod in ſe habet potentiam ad
motũ ⁊ ad formã qualiſcũqz ſit forma. ⁊ tale ens nõ cõ
ſiderat ſcientia de generatione.q: tunc non diſtingueret̃
a ſcientia celi ⁊ mundi. ſicut probatũ eſt. Alio modo ꝑ
ens mobile ad formã poſſumus intelligere ens quod in
ſe hz potentiam ad motũ qui quidem mot⁹ aufert ⁊ va
riat ſubſtantiã ⁊ eſſentiã ſm ꝙ forma ſolet eſſentia ap
pellari. ⁊ tale ens conſiderat ſcia de generatione. ⁊ ĩ hoc
diſtinguitur a ſcientia celi ⁊ mũdi que cõſiderat ens mo
bile ad vbi vel locum qui quidem loc⁹ nihil aufert a ſub
ſtantia. vt dicit phs.4.phycorũ et h̃ eſt ſol'o Alberti. pri
mo de gene.

¶ Queſtio prima.

¶ Omiſſis autem omnibus partibus philo
loſophie ſolum de naturali eſt preſens inten
tio ⁊ non de quacunqz. Qõ. prima.

Ed de illa que ſcia de aĩa noĩatur. Et p̃
mo circa ipſam queritur. Utrũ de
anima poteſt eſſe ſciẽtia. ¶ Et arguitur ꝙ nõ
primo q: de ſingularibus nõ eſt ſcia ſed ani
ma ẽ hmõi.quare ⁊c.maior patet primo po
Tex.c.28 ſteriorũ.et.7.meta.minor patet q: anima eſt forma cor
poris animati.quod eſt ſingulare.talis aũt forma eſt ſin
gularis. vt dicit phs.7.meta.⁊.10.capitulo. Eorum aũt
que fiunt omnis aũt materialis ſpẽs et in his carnibus ⁊
oſſibus calias et ſocrates diuerſa ꝓpter materiam qua
re ⁊c. ¶ Item de corruptibilibus non eſt ſcientia.ſz aĩa
et huiuſmodi.ergo ⁊c. maior patet primo poſteriorũ.
et per Boetium in primo ſue ariſmetrice.minor patet
quia corpus animatum cuius forma eſt anima eſt corru
ptibile. vt patet.2.huius cum ſit compoſitum ex mate
ria et forma. compoſitum aũt ſic corrumpitur.q: corru
Phy.tex. ptio tangit eſſentiam forme licet non materie.et ſatis pz
cõ.28. primo phiſicoꝝ et.7.methaphi.quare ⁊c. ¶ Item de
nõ intelligibili nõ eſt ſcientia.ſed aĩa eſt huiuſmodi.qua
re ⁊c. maior patet.q: ſcientia eſt habitus intellectus. vt
dicit phs.6.ethicoꝝ.et iõ ſcibile debz eẽ intelligibile per
locuz a cõiugatis.minor tripliciter. ¶ Prio q: nõ ẽ ſed
ſẽſibilis cũ aĩa ſit ſubſtãtia et ſenſus nõ ſe ꝓfũdat vſqz ad

ſubaz rei. vt dicit cõmen.2.huius. mõ intellectus nihil ĩ tex. cõ.65.
telligit eoꝝ que ſũt extra ſuũ ſenſum. vt dicit phs in ð ſẽ
ſu et ſenſato.et ẽt.3.huius quare ⁊c. ¶ Scðo q: intelle tex.cõ.33.
ctus debet eſſe denudatus ab eo quod intelligit vt dicũt
phs ⁊ cõmẽ.3.hui⁹. mõ aĩa nõ põt denudari a ſeipſa. q̃ tex. cõ.4.
re ⁊c. ¶ 3°. ſi ſic ſequeretur ꝙ idẽ eſſet mouens et mo
tũ. ꝯñs eſt falſum ergo et añs.falſitas cõſequentis pz q̃a
implicat cõtradictionem. vt oſtendit Cõmen.9.metap. Cõ.2.
conſequentia eſt manifeſta. quia anima mouetur ab eo
quod intelligit vt dicit cõmen.3.huius. ⁊ ideo ſi anima ĩ
telligit ſeipſam mouebit ſeipſam quare ⁊c. ¶ Item de
non ente non eſt ſcientia. ſed aĩa eſt huiuſmodi. ergo ⁊c.
maior pz primo poſteriorum. minor probatur q: oẽ ens
vel eſt in anima vel extra animam. vt pz.6.meta.ſz aĩa
nõ eſt ens in aĩa. q: nihil eſt in ſeipſo. vt pz per phm.4. tex.cõ.8.
phycoꝝ neqz eſt eius extra animam.q: nihil eſt ens ex tex.cõ.25.
tra ſeipſum.quare ⁊c. ¶ Itez ſi de aĩa eſſet ſcientia ſeq̃
retur ꝙ eius ſcia eſſet eadem cum eius ſubſtantia. conſe
quens eſt falſum. ergo ⁊ añs. falſitas conſequentis patz
q: aĩa eſt de genere ſubſtantie ⁊ ſcientia de genere quali
tatis. ⁊ iſta ſunt impermixta. vt patet primo poſteri. ꝯña
declaratur. q: in ſeparatis a materia eadem ſunt ſcientia
⁊ ſcibile. vt dicunt phs et cõmẽ.3.huius.⁊.12.metaph. tex.cõ.36.
ſed anima ad minus intellectiua ẽ ſeparata a materia. vt
probant phs ⁊ cõmẽ.3.huius quare ⁊c. ¶ In oppoſi
tũ eſt phs ⁊ cõmẽ. et themiſtius. et Aui. ⁊ oẽs qui nobis
tradunt ſcientiam de anima. quare ⁊c. ¶ Ad iſtam que
ſtionem omiſſis opinionibus heracliti et Platonis dicẽ
dũ ꝙ de aĩa põt eſſe ſcia q: ð eo põt eẽ ſcia qð eſt ens ĩtelli
gibile vlẽ ⁊ habet partes ⁊ paſſiões ad principia per q̃
paſſiones de ipſo ⁊ ſuis partibus poſſunt probari. ſz aĩa
eſt huiuſmodi. quare ⁊c. maior pz. q: iſte ſunt proprie
tates eius de quo poteſt eẽ ſcia. vt pz per phz primo po
ſterioꝝ. ſed ex omnibus proprietatib⁹ rei colligit̃ ðſcri
ptio rei vt dicit cõmẽ.4.phycoꝝ. et cui competit deſcri cõ.30.
ptio ⁊ deſcriptum. vt dicit Boeti.2.topicorum. minor
pz. Eſt enim ens anima q: anima eſt actus ⁊ forma. vt
pz.2.huius. Modo cum ens et vnum multipliciter di tex.cõ.7.
catur ꝙ vere ẽ actus vt dicit phs ibidem. quare ⁊c. Eſt
etiã intelligibilis q: intellectus poſſibilis eſt omnia fieri.
vt pz.3.huius. ſed anima eſt de numero oium vt pro
batum eſt paulo prius. quare ⁊c. Habet etiam partes
q: aĩa eſt quid vniuerſale ad vegetatiuam ſenſitiuam ⁊ ĩ
tellectiuã. vt pz.2.huius. ſed vniuerſale continet multa
vt partes. ſicut dicit phs primo phyſicoꝝ quare ⁊c. hz
etiam paſſiones ſm ſuas operatiões. ſ. vegetare ſentire
et intelligere. Habet etiã p̃ncipia per que iſte paſſiones
poſſunt de ipſa ⁊ ſuis partibus demonſtrari. q: principi
um demõſtratiõis accñtiũ eſt quod q̃d ẽ ſiue diffinitio.
vt pz in ꝓhemio hui⁹. et aĩa hz diffinitionẽ nõ ſolũ cõez tex.cõ.11.
ſed ſpãlẽ ſm vnãquãqz partem ſuam vt patet.2.huius
quare ⁊c. ¶ Item de illo poteſt eẽ ſcientia de quo põt
haberi certificatio queſtionis ſcientifice. ſed anima ẽ hu
iuſmodi: quare ⁊c. maior pz. q: qõnes ſunt equales nu
mero his quecũqz vere ſcimus vt dicit philoſophus ſe
cũdo. poſterioꝝ. minor pz. q: qões ſcientifice ſunt qua
tuor. vt dicit philoſoph⁹ ibidẽ. ſ. ſi eſt. quid eſt. q: eſt ꝑꝑ
quid et rões iſte de aĩa poſſunt certificari. Certificat̃ .n.
ſi eſt per hoc ꝙ eſt p̃ncipium viuendi vt patet ex ſecũdo
h⁹ cũ viuere viuẽtib⁹ eſt eẽ: vt ẽt pz ibidẽ. quare ⁊c. Cer
tificatur etiã quid eſt. q: q̃d eſt ſcit̃ per diffõnẽ cũ diffini
tio ſit ſermo certificatiu⁹ q̃ditatis et eẽntie. vt dicit cõmẽ. cõ.35.
7.metaphi. ſed diffõ habet̃ de aĩa non ſolũ in cõi ſed ẽt
in ſpãli. vt pz ex ſecũdo hui⁹. Certificat̃ etiã q: ẽ. quia q:
eſt certificat̃ ꝑ hoc ꝙ ſcitur inherentia paſſiõis: multe ãt
ſunt paſſiões que ſciũtur ineẽ anime: vt eẽ principiũ vi
uendi ſentiendi. et huiuſmodi. cũ per hec differt anima
tũ ab inanimato. vt patet in erroribus huius. Scitur in Tex.29.
ſuper propter quid: q: propter quid ſcitur cum ſcitur cã
inherentie paſſionis ad ſubiectum: talis autem cã ſcitur
per diffõnẽ: vt pz ſcðo poſteriorũ: ⁊ in prohemio hui⁹. in ꝓhe. h⁹
⁊.4.phyſicorũ per philoſophũ ⁊ cõmẽ. q̃re ⁊c. ¶ Sz tex. cõ.11.

eſt intelligēdū ꝓpter ſolutiōes q̄rūdā rōnū ꝙ aliquid ē
ſenſibile duplicit̄ vno mō ꝑ ſe. alio mō per accñs. per ſe ſt̄
ſenſibilia propria ⁊ cōia. ⁊ iſto mō aīa nō eſt ſenſibilis cū
ſit ſubſtātia. alio mō aliqd eſt ſenſibile per accidēs ſic qn̄
eſt ſc̄dm alicuius accidentis ſenſibilis vel cā alicuiꝰ opera
tionis ſenſibilis. ⁊ iſto mō aīa vegetatiua eſt ſenſibilis ⁊
ēt ſenſitiua. q2 eius operationes ſunt ſenſibiles. ſ. nutrire
augmētare et ſentire. aīa aūt intellectiua nec ꝑ ſe nec per
accñs videt̄ ſenſibilis eſſe. cū nec ſm ſe nec ſc̄dm opera
tiones ſuas apprehendat̄ a ſenſu niſi forte vellemus vo
care ſenſibile per accñs. quod h3 hītudinē ad aliquod ꝑ
ſe ſenſibile. ſicut octauū celū dicimus locari per accidēs
q2 h3 hītudinem ad centꝝ quod per ſe locat̄. vt p3. 4.
pħycorū. et iſto mō aīa intellectiua poſſet dici ſenſibilis
cū habeat hītudinē ad fantaſmata. vt p3. 3. huius. quar̄
⁊c. ℭ Sed dubitaret aliquis circa dicta ꝙ ſicut aliquod
ēēt ſenſibile ita ēēt intelligibile. ſed aīa eſt ſenſibilis per ac
cidens. ergo intelligibilis per accidēs. quod eſt falſū. q2
ſi ſolum eſſet intelligibilis per accidens. tunc de ipſa ſo
lum eſſet ſcientia per accidens. quod eſt manifeſte fal
com. 92. ſū. maior patet per cōmē. 2. huius. capitulo de odore.
ℭ Ad hoc dico ꝙ de aīa eſt ſcia. ⁊ cū dr̄ eſt intelligibilis
per accñs: dico ꝙ aliqd intelligi per accñs pōt ītelligi du
pliciter. Unoº. q2 intelligat̄ in alio ſicut partes in toto. vl̄
oppoſitū in oppoſito. vel ſimile in ſimili. ⁊ nō ī ꝓpria ſpē
et de tali intelligibili nō eſt ſcia per ſe ſed per accidens.
Aliud eſt intelligibile per accidēs quod nō intelligit̄ per
ꝓpriā ſpeciē. ſed intelligitur ex intellectiōe alterius quod
intelligitur in ꝓpria forma. ⁊ de tali eſt bene ſcia per ſe.
Mō dico ꝙ aīa non eſt intelligibilis per accñs primo mō.
ſed ſecūdo mō. Et tūc ad ꝓbationē que vadit directe cō
tra v̄ba cōmē. ſicut aliquid eſt ſenſibile ⁊c. Dico ꝙ hec
ꝓpō cōmē. ſolū v̄itatē h3 q̄tū ad bōitatē vel malitiā. vt
ſit ſēſus ꝙ illḋ qḋ ē bñ vel male ſēſibile ſit bñ l̄ male ītel
ligibile. ſed nō h3 veritatē q̄tū ad ſe ⁊ per accidens. q̄re
⁊c. Per hoc ad rōnes in oppoſitū. ℭ Ad primā cū dr̄
cōmen. 8. de ſingularibus ⁊c: verꝝ eſt vt ſingularia ſunt ⁊ ſingulari
ter concepta de ſingularibꝰ v̄o vl̄iter conceptis bñ pōt.
tex. cō. 27. cū de talibus poſſit eē diffinitio. vt dicit cōmē. in prohe
mio huius dicens ꝙ diffinitiones ſunt reꝝ particularium
extra aīām exiſtentiū. ſed intellectus eſt qui agit vl̄itatē
in eis. ⁊ cū dicit̄ aīa eſt hmōi. verꝝ eſt hec vel illa. tñ aīa
vniuerſaliter accepta nō. quare ⁊c. ℭ Ad aliā de corru
ptibilibus ⁊c. verum eſt de corruptibilibꝰ per ſe. ḋ cor
ruptibilibꝰ aūt per accideus poteſt. et cū dicitur aīa ē hu
iuſmodi. dico ꝙ verū eſt ſed valde per accñs. q2 aīa in
vl̄i nō corrūpitur niſi ad corruptionē ſuoꝝ ſuppoſitorum
que quidem corrūpūtur per accñs cum generatio et cor
ruptio ſint ſolius cōpoſiti per ſe. vt dicit pħs. 7. meta: q̄
re ⁊c. ℭ Ad aliam de nō intelligibili ⁊c. dico ꝙ verum
eſt. et cū dr̄ aīa eſt huiuſmodi. falſū eſt. et cū probat̄ tri
pliciter dico pro intelligendo ꝙ aliquid intelligit̄ duplici
ter. vno mō aliquid intelligitur primo ſicut quod h3 pro
prium fantaſma mediante quo poteſt fantaſiari. et de ta
li ꝓcedunt oēs tres probationes. alio modo aliquid intel
ligitur nō p̄mo ſed ex intellectione alterius qḋ primo in
telligitur. ⁊ de tali nō ꝓcedūt probationes. mō aīa nō ē
intelligibilis primo mō ad minus intellectiua. ſed ſolum
ſc̄do mō. vt p3. 3. huius quare ⁊c. ℭ Ad aliā de nō ente
⁊c. verꝝ eſt et cū dicit. anima eſt huiuſmodi. dico ꝙ ſīm
eſt. et cū ꝓbatur ꝙ vel ēēt ens in aīa vel extra cum dici
tur vel extra et c̄. dico ꝙ aliquid eſſe extra animam. di
co ꝙ eſt extra aīam pōt intelligi dupliciter. Uno mō dr̄
eſſe extra aīam oē illud quod eſt diuerſū ab aīa. et iſtoº
anima non eſt extra ſeipſam. Aliomodo dicit̄ aliquid eē
extra animam quod in ſuo eſſe. ab operatione aīe nō de
pendet. et iſto modo animam eē extra ſeipſam non ē in
conueniens quare ⁊c. ℭ Ad aliam ſi de anima ⁊c. dico
ꝙ falſum eſt. ⁊ cū probatur quia in ſeparatis ⁊c. Aliqui
dicunt ꝙ verum eſt in ſeparatis que primo cognoſcunt
ſe. et alia ex conſequenti ſicut in deo et intelligentijs. ſed ī
alijs nō. modo anima nō eſt huiuſmodi. quare ⁊c. S3

iſtud non valet. Primo q2 ſequeretur ꝙ ſcientia duode
cimi metap. que eſt de deo et intelligentijs eſſet eadem
cum ipſo quod eſt falſum. ℭ Secūdo. q2 ſm iſtam ſolu
tionē ſequeretur ꝙ ad minus ſcientia que in nobis ē de
aīa intellectiua agente eſſet eadē cum ipſa quod eſt falſū
et probatur ꝯña. q2 intellectꝰ agens eſt ſubſtantia ſepara
ta in actu que ſemper intelligit ſe ⁊ primo. ſicut alie intel
ligētie. vt dicit cōmen. tertio huiꝰ. quare ⁊c. ℭ Et iō alij tex. cō. 19.
dicūt ꝙ in ſeparatis ⁊c. qḋ verꝝ ē in ſeparatis que ſunt ī
actu. ſed nō in illis que ſunt in potētia. cuiuſmodi ē itelle
ctus. vt patet tertio huius. Sed iſtud non valet propter tex. ꝯ. 5.
intellectum agentē q ē ſuba actu ens. vt dicit pħs. 3. huiꝰ.
Et ideo aliter dico exponēdo illam auctoritatē ſic in ſepa
ratis a mā ⁊c. verꝝ eſt de ſcia quā h3 de ſeipſis. et hoc ſo
lū in illis que prius cognoſcunt ſe q̄ alia. ſed de ſcia quā
nos habemus de ipſis non eſt verum modo anima eſt
huiuſmodi. quare ⁊c. ℭ Alio modo pōt dici ꝙ verū eſt
in ſeparatis totaliter. ſ. quātū ad ſubſtātiā et operationē
eiꝰ primā ſed in ſeparatis ſolū quo ad ſubſtantiā ⁊ ñ ope
rationē dico ꝙ nō op3 modo intellectus non eſt ſepara
tus totaliter. quia ſua prima operatio que ē intelliger̄ nō Cōmē. 19.
eſt ſine corpore. vt patet primo ⁊ ſecūdo huius. Et ſi di
catur ꝙ intellectus agens ſeparatus ē totaliter et quātū
ad ſubſtātiā et quantum ad eius primā operatōnē que ē
intelligere cū nihil intelligat eorum que ſunt hic. vt dici
cōmē. 3. huius. Dico ꝙ intellectus agens non eſt totalr̄
ſeparatus quātū ad iſtā operationē. q2 l3 non coniungat̄
corpori q̄tū ad iſtā operationem in primo acquiſitionis
ſcientiarum tamen nobis coniungitur in poſtremo poſt
acquiſitionē intellectorū ſpeculatiuoꝝ. vt dicit cōmen.
tertio huius. quare ⁊c.

Tex. cōmē. xxxvi.

ℭ Conſequenter queritur. Dō. ii

Trū ſcientia de anima ſit naturalis. et
arguitur ꝙ non. q2 ſcientia natura
lis debet eē de ente mobili. ſed anima non ē tex. ꝯ. 1.
huiuſmodi: quare ⁊c. maior p3 per pħm pri tex. cō. 32.
mo phiſicorum. minor eſt euidens per eundem. 6. pħi tex. cō. 71.
corū. q2 omne mobile eſt corpus vt probatur. 6. huius. tex. ꝯ. 40.
quare ⁊c. ℭ Itē ſcia naturalis non eſt de his que mouēt tex. cō. 2.
non mota. ſed iſta ē huiuſmodi. quare ⁊c. maior p3 ſecū Cō. 4.
do pħycorum. minor patet q2 anima mouet. vt patet ter
tio huius. capitulo de mouente. ſed non eſt mota proba
tur prius. quare et c̄. ℭ Item illa ſcientia non ē naturalis
que eſt de ſeparatis a materia ſecundum eſſe et intelle
ctum. ſed iſta ſcientia eſt huiuſmodi. quare et c̄. maior p3 tex. cō. 9.
ſexto metap. minor per cōmen. tertio hꝰ q̄re ⁊c. ℭ Itē
pars ſcientie naturalis debet eſſe de parte entis mobilis
ſed anima non eſt huiuſmodi. quare et c. maior patet q2
ſicut totū ad totum ita pars ad partem. vt dicit ſecundo
huius. et in de partibus animalium. minor patet de ſe.
ℭ Item de eo nō eſt ſcientia naturalis quod pertinet ad
metaphyſicum. ſed anima eſt huiuſmodi. quare et c̄. ma
ior p3 q2 ſcientie ſecantur quemadmodum et res de qui
bus ſunt. minor p3 quia metaphyſica eſt de ſeparatis a
materia. vt patet ſexto metapħ. et anima eſt huiuſmodi
vt patet tertio huius. ℭ Oppoſitum patet per pħm et
cōmen. ac temiſtium in iſto loco. Item per Auicen. ſe tex. cō. 1.
xto naturalium. ℭ Ad euidentiam queſtionis ē ſciendum tex. cō. 4.
ꝙ ſicut communiter dicitur anima ē triplex ſcilicet vege
tatiua. ſenſitiua: et intellectiua. ita ꝙ anima diuiditur vel
poteſt diuidi in iſtas vel tanq̄ in partes ſubiectiuas vt
ſcilicet ſi conſiderantur ſm ꝙ ſunt in diuerſis viuentibꝰ
vel tanq̄ in partes potentiales ſi conſiderentur ſecundū
ꝙ ſunt in vno indiuiduo. Tunc dico ad queſtionē duo.
Primo ꝙ de anima vegetatiua et ſenſitiua ē ſcientia na
turalis. ſecundo ꝙ de anima intellectiua ē ſcientia natu
ralis ſed anima vegetatiua que eſt perfectio materie eſt
ſcia primū ſic ꝓbat̄: q2 de forma que ē perfectio māe ē
ſcia naturalis ſed anima vegetatiua et ſenſitiua ē huiuſ
modi. quare et c̄. maior apparet ſecundo pħycorum. mi

noꝛ patet per phyloſophum ⁊ Comen.ſecundo huius.
Item ſcientia de natura ē naturalis.ſed anima vegetati/
ua et ſenſitiua ē huiuſmodi.quare et c̄. maioꝛ apparet ſe
cundo phiſicoꝛum.minor patet per philoſophum et cō
men.2.huius.quia natura dicitur de materia et forma
ſed aīa ē forma quare et c̄.¶ Itē eadem ē ſcīa que con/
ſiderat de aliquo toto ⁊ de partib⁹ſuis.ſꝫ ſcīa naturalis ē
de coꝛpoꝛe aīato cuius pars eſt aīa vegetatiua ⁊ ſenſiti/
cōm.3. ua.quare ⁊c̄.maioꝛ patet pꝛīo poſterioꝛū.minoꝛ pꝫ per
cōmē.in pꝛincipio iſtius ſecundi.Scōm declaratur qꝛ d̄
eo quod ē foꝛma coꝛpoꝛis naturalis eſt ſcīa naturalis.ſꝫ
aīa intellectiua eſt huiuſmodi.ergo ⁊c.maioꝛ apparet ſe
tex.cō.49 cūdo phẏcoꝝ.minoꝛ apparet.qꝛ foꝛma ſeparat ⁊ diſtin
cō.1.h⁹.3. guit vt pꝫ.7.meta.ſed per animaꝫ intellectiuā differt hō
ab alijs.vt dicit cōmē.quare ⁊c.¶ Itē de eo eſt ſcīa na
turalis quod eſt pꝛincipium motuū ⁊ operationū in coꝛ
poꝛe naturali.ſed intellectus eſt hmōi.quare ⁊c.maioꝛ
Tex.cō.1. apparet per ph̄m in pꝛimo celi et mundi.minoꝛ pꝫ per
tertiū huius.⁊c.¶ Sed eſt intelligendū ſm aliquos ꝙ
aīa intellectiua poteſt accipi dupliciteꝛ.Uno mō ſm ſe ⁊
abſolute ⁊ qꝛ vt ſic eſt quedam intelligentia de ipſa vt ſic
nō eſt ſcīa naturalis ſed magis ſpectat ad metaphẏſicū.
Alio mō pōt conſiderari vt eſt pꝛincipiū motuū ⁊ opa/
tionū in coꝛpoꝛe humano.⁊ iſto mō de ipā eſt ſcīa nālis
⁊ ſimile eſt ſicut dicunt de ipſa ⁊ motoꝛibus coꝛpoꝛum
celeſtiū.qꝛ ſi conſiderentur ſm ſe et abſolute pertinēt ad
cō.26. metaphẏſicū.conſiderate tamen vt motrices pertinent
ad naturalē vt dicit cōmē.2.phẏſicoꝛum.¶ Ex iſta diſti
ctione conantur ſoluere rōnes.ſꝫ in veritate credo ꝙ iſta
cō.14. diſtinctio nō ſit bona.qꝛ ſi ſic eēt ſequeretur ꝙ Arꝫ.ī me
tex.cō.48 taphẏſica fuiſſet in ſufficiens.ꝯn̄s eſt falſum.ergo ⁊ an̄s
falſitas conſequentis pꝫ per cōmē.3.huius.ꝯn̄a pꝫ.qꝛ ī
metaphẏſica vbi tractat de ſubſtantijs ſeparatis nullam
mentionem facit de ipſa.immo quod plus eſt vbi ꝓbat
numerū ipſarū pꝛobat ꝙnulla eſt ſubſtantia ſeparata q̄
non moueat aliquā ſtellā.⁊ patet ꝙ intellectus nō ē hui⁹
modi.quare ⁊c.¶ Itē ſecūdo illud ſm ſe ⁊ abſolute cō
ſideratum pertinet ad naturalem.cuius diffinitio inueſti
gatur a naturali.ſed intellectus ē huiuſmodi.quare ⁊c.
maioꝛ pꝫ qꝛ cognitio diffinitiua eſt cognitio abſoluta cuꝫ
cō.33. diffinitio ſit ſmo ſignificatiu⁹quiditatis ⁊ eſſentie. vt dic̄
cōmē.7.metaphẏ.minoꝛ patet ꝑ cōmen.in.3.huius.⁊
in pꝛincipio magne diſgreſſionis.quare ⁊c.¶ Item con
ſiderare ens naturale ſm ſe ⁊ abſolute ꝑtinet ad nālē.ſꝫ
cō.17. aīa intellectiua eſt ens nāle q̄re ⁊c.maioꝛ appet d̄ ſe. mi
noꝛ pꝫ per cōmen.tertio huius.ſuper illo verbo: quoni
am ſicut in oī natura.dicentem ꝙ aīa eſt vnū entium na
turalium.⁊ loquitur de intellectiua.⁊ pꝫ etiā per ph̄m
qꝛ aliter ſua demonſtratio de intellectu nō valeret. cū di
cit.Qm̄ ſicut in oī natura niſi ſub illa maioꝛe ſumeretur
ꝙ aīa eſt ens naturale ſicut ſumit cōmen.⁊ ꝓbatur mi/
noꝛ.qꝛ ens tranſmutabile de potentia ad actū eſt ens nā/
le ſm ſe.ſed anima rationalis ē huiuſmodi.q̄re ⁊c.ma/
tex.cō.2. ioꝛ.patet qꝛ tale ens eſt mobile.minor patet per phꝫ.3.
huius.et cōmē.quare ⁊c.Et ideo dico ꝙ anima intelle/
ctiua ſecūdū ſe et abſolute.et ſm ꝙ ē pꝛincipiū motuum
et operationū in hoīe pertinet ad nālē et nō ad metaphẏ
ſicum qui ſolum cōſiderat totaliter ſeparata.totaliter vō
ſeꝑata ſt illa q̄ non indigēt coꝛpoꝛe nec ſibi appꝛopꝛiant̄
nec q̄ꝫtū ad ſbaꝫ nec q̄ꝫtū ad operationes coꝝ ꝑ̄mas. ſic̄
ſbſtantie ſeꝑate que non indigent coꝛpoꝛe celeſti nec q̄ꝫ/
tū ad ſua a ſubſtātias nec q̄ꝫtū ad ſuas operatiōes ꝑ̄mas
que ſunt intelligere et velle:licet indigeant coꝛpoꝛe cele/
ſti q̄ꝫtū ad ſuā operationem ſecundā que ē mouere. aīa
aūt intellectiua nō ē talis.qꝛ licet quātū ad ſuā ſubſtantiā
non indigeat coꝛpoꝛe q̄ꝫtū tn̄ ad ſuā operationē ꝑ̄mam
que ē intelligere indiget coꝛpoꝛe et ſibi appꝛopꝛiatur. vt
patet.2.huius.Et ſi dicatur contra hoc de intellectu agē
te qui nec q̄ꝫtū ad ſuā ſubſtantiam indiget coꝛpoꝛe cum
ſit ſeparat⁹a coꝛpoꝛe.nec q̄ꝫtū ad ſuā opationē pꝛimā q̄
cō.19. ē intelligē cū nihil intelligat eoꝛuꝫ que ſunt hic. vt dicit cō
mē.3.huius.quare ⁊c. Poſſumus ad hoc dicere ꝙ i

tellectus agens quātum ad operationem ſuam pꝛimaꝫ
que eſt intelligere.⁊ quantum ad ſecūdā que ē abſtra/
here appꝛopꝛiatur coꝛpoꝛi humano ſed differenter.qꝛ
q̄ꝫtū ad ſecūdam operationē continuatur nobis in pꝛinci
pio.ſed quātū ad pꝛimam continuatur nobis in poſtre/
mo cum perfecti fuerimus per ſcientias ſpeculatiuas. cō.36.
vt dicit Cōmen.3.huius quare ⁊c.¶ Ad rōnes.Ad ꝑ̄/
mam ſcīa naturalis ⁊c.dico ꝙ verū eſt per ſe loquendo
de motu pꝛopꝛie dicto qui eſt motus imperfecti tn̄ ꝑ ac
cidens eſt mobilis ad motum coꝛpoꝛis.¶ Ad aliā ſcien
tia naturalis ⁊c.ſoluunt aliqui ſm diſtinctionem pꝛeha/
bitam ꝙ eſt verum ſm ſe quātū ad ſuas quiditates.ſed
ſecūdū ꝙ ſunt pꝛincipia motuū ⁊ operationū in re natu/
rali bene poteſt.Sed ſoluo aliter cum dicitur ſcīa natu/
ralis ⁊c.dico ꝙ verum eſt ſi nullo modo moueātur nec
per ſe nec ꝑ accn̄s nec motu ꝓpꝛie dicto nec ī ꝓpꝛie dicto
ſicut eſt de intelligentijs que mouentes non mouentur
nec per ſe nec per accidēs.qꝛ tunc motus nō eſſet etern⁹
vt pꝛobat ph̄us.8.phẏſicoꝛum.nec etiā mouentur mo tex.cō.25.
tu in pꝛopꝛie dicto cum idem ſemper intelligant ⁊ appel cō.36.
tant. vt patet per cōmē.12.metaphi.Et cum dicitur ani/
ma ⁊c.dico ꝙ falſum eſt quia anima vegetatiua et ſenſi
tiua mouentur per accidens ad motū coꝛpoꝛis.anima ēt
intellectiua mouet mota.vt dicit ph̄us in q̄nto capitulo.
de mouente.licet foꝛte non moueatur motu pꝛopꝛie di/
cto qui eſt actus imperfecti.mouetur tamē motu qui ē
actus perfecti.quare ⁊c.¶ Ad aliā ſoluunt aliqui ſicut ꝑ̄
us.Sed ſoluo aliter cum dicitur ſcientia naturalis non ē
⁊c.Dico ꝙ verum eſt de ſeparatis a materia ſecunduꝫ
ſubſtantias ⁊ operationes pꝛimas.qꝛ talia dicuntur ſim
plicia et ſeparata ſicut deus ⁊ intelligētie.ſed de alijs nō
eſt verū.Et cū dicit̄ aīa ⁊c.dico ꝙ anima intellectiua li/
cet ſit ſeparata quātū ad ſuam ſubſtantiam non tamē q̄ꝫ
tū ad operationem pꝛimam.quare ⁊c.¶ Ad aliaꝫ pars
ſcientie ⁊c.dico ꝙ verum eſt aliquo modo vel ſubiecti/
ua vel eſſentialis.⁊ cum dicitur anima non eſt huiuſmo
di.verum eſt ſubiectiua quātū ad vegetatiuam ⁊ ſenſiti
uam ſed bene eſt pars eſſentialis.ſed anima intellectiua
licet non ſit pars eſſentialis ſecūdū intentionem cōmen/
tatoꝛis.eſt tamen pars ſubiectiua accipiendo ens mobi/
le in communi.ſ.ad mobile motu pꝛopꝛie dicto q̄ eſt ac
tus imꝑfecti et ad mobile motu īpꝛopꝛie dicto qui eſt a
ctus perfecti.quare ⁊c.¶ Ad aliā cū dicit̄ de eo q d̄ ꝑti
net ⁊c.cōcedo.et cū dicitur ꝙ anima eſt huiuſmodi di/
co ꝙ eſt falſum in pꝛopꝛia foꝛma.licet foꝛte ſi conſidera/
tur ſm ꝙ eſt ſubſtantia ad ipſum pertineat ſicut alie ſub
ſtantie naturales.Aliqui tamen ſoluunt ſm diſtinctioneꝫ
pꝛedictam.quare ⁊c. Textu cōmē.

¶ Queritur conſequenter utrū anima ſit ſubiectum in hac ſcientia uel corpus animatum.

¶ Queſtio tertia.

T arguitur pꝛimo ꝙ anima nō ſit hic ſubiectū ⁊ hoc
ſic.qꝛ ſubiectum in ſcientia debet eē vnius rō
nis.ſed anima non eſt huiuſmodi.quare ⁊c.
maioꝛ apparet per ph̄m pꝛimo poſterioꝛum.minor pa/ cō.7.
tet per cōmē.2° huius ⁊.3° dicentem ꝙ anima dicit̄ fe/
re pure equiuoce de rationali ⁊ alijs partib⁹ aīe.¶ Itē
ſubiectū in ſcientia debet habere partes.ſed anima nō ē
hmōi.quare ⁊c.maioꝛ patet pꝛimo poſterioꝝ.minor ꝓ
batur qꝛ ſi haberet partes vel hr̄et ꝑtes quātitatiuas vl̄
eſſentiales.ſed nō hꝫ quātitatiuas qꝛ tūc eſſet quāta. qd̄
eſt falſum cū ſit natura ſpālis.vt dicit Aui.6.naturaliuꝫ
⁊ alexander inde ſenſu.nec partes eſſentiales qꝛ tales ꝑ
tes ſunt materia et foꝛma.vt patet.7.metaphẏſi.modo tex.cō.21.
anima cū ſit foꝛma tales partes non habet qꝛ tūc foꝛme
eſſet foꝛma et eſſet pꝛoceſſus in infinitum.vt ꝓbat̄ .7°.
meta.qd̄ ē incōueniens.q̄re ⁊c.¶ Itē ſbm in ſcīa dꝫ eē
pꝛimo notū.ſed anima nō eſt huiuſmodi.quare ⁊c.ma
ioꝛ pꝫ qꝛ ſubiectū cōꝑat̄ ad ſciam ſicut obiectum ad po/
tētiā.⁊ obiectum ē pꝛio notuꝫ īter oīa cognita a potētia.

q̃re ⁊c. et qꝛ ſb̃m inter oĩa pꝛecognita eſt maxime, p̃co/
gnitũ cũ de ip̃o p̃cognoſcitur q̃d ẽ ⁊ qꝛ eſt. vt pꝫ pꝛio po
ſteriorũ. ſed maxime in vnoquoqꝫ genere ẽ pꝛimũ oĩuꝫ
alioꝝ. vt pꝫ. x. metaph. minoꝛ pꝫ per Aui. 6. naturalium
tex. cõ. 3. dicentem ꝙ coꝛpus animatuꝫ ſubijcicitur ſenſui. aĩa vͦo
rõni. ¶ Itẽ ſubiectũ in ſcĩa debet hr̃e ꝓpꝛias paſſiones
ſed aĩa nõ eſt huiuſmõi. quare ⁊c. maioꝛ apparet pꝛimo
tex. cõ. 12. i poſterioꝝ. minoꝛ pꝫ per pħm in iſto pꝛohemio ⁊ in er/
prohemio rorib⁹. Manifeſtũ ẽ igitur ꝙ anima nõ eſt hic ſubiectuꝫ
tex. cõ. 64 ¶ In cõtrariũ arguitur auctoꝛitatib⁹ ⁊ rõnibus. pꝛimo
in errorib⁹ auctoꝛitate pħi dicẽtis ꝙ ꝓpter vtraqꝫ hec hiſtoriã d aĩa
pꝛimo ponemus. ¶ Itẽ poſt cũ dicitur. videt̃ ãt cogni/
tio ipſius. ſ. aĩe ⁊c. ¶ Itẽ poſt qñ dicit. inquirim⁹ aũt cõ
ſiderare cognoſcere naturã ipſi⁹ ⁊ ſubſtantiã. ¶ Iteꝫ p⁹
vbi dicit. oĩno autem penitus difficilimoꝛum eſt acciper̃
aliquã fidẽ de ipſa. ſ. aĩa. ¶ Itẽ hoc idẽ pꝫ per pħm i p̃n
tex. cõ. 1. cipio libꝛi de ſenſu ⁊ ſenſato. hoc idẽ pꝫ per cõmẽ. in. 2ͦ.
hui⁹ in capitulo. potẽtiaꝝ aũt ⁊c. vbi dicit ꝙ Ax. accepit
potẽtias aĩe per ſolã diuiſionẽ ſine omni demonſtratiõe
qꝛ nulli⁹ artificis eſt ſtabilire ſuũ ſubiectũ vel pꝛias ꝑtes
ſui ſubiecti. quare ⁊c. ¶ Iſtud idẽ pꝫ rõnibus qꝛ illõ vi
detur eſſe in iſta ſcĩa ſubiectũ gratia cuius oĩa cõſiderata
in ſcĩa attribuũtur. ſed aĩa eſt hmõi. quare ⁊c. maior pꝫ
de ſe minoꝛ pꝫ qꝛ determinata in iſto libꝛo ſunt virtutes
cõm. 27. ⁊ operationes que oĩno cõſiderant̃ gratia aĩe ⁊c. ¶ Itẽ
niſi aĩa eẽt hic ſubiectũ iſta ſcĩa nõ eſſet nobilioꝛ alijs par
tib⁹ pħie naturalis. conſequens eſt falſuꝫ. ergo ⁊ aña fal
ſitas cõſequentis pꝛobatur per pħm. ⁊ cõmẽ. in pꝛinci°
huius. cõſequentia pꝛobatur per pħm. qꝛ conſideratur
coꝛpus animatũ quod eſt generabile et coꝛruptibile cuꝫ
in libꝛo celi ⁊ mundi conſideretur etiã coꝛpus animatuꝫ
in generabile ⁊ coꝛruptibile. ſ. celeſte. ⁊ cũ coꝛpus aĩa//
tum incoꝛruptibile ſit nobilius coꝛruptibili illa ſciẽtia eẽt
nobilior iſta. quare ⁊c. ¶ De q̃õne illa ſunt opiniones.
Nam eſt vna opinio fratris. Alberti ⁊ ſuoꝛũ ſequaciuꝫ
ꝙ coꝛpus aĩatum ſit hic ſubiectũ ⁊ videtur hoc ſignifica
re tribus rõnibus. Prima hec eſt. Illud ẽ hic ſubiectũ
cuius paſſiones ſunt hic inquiſite. ſed coꝛpus animatũ ẽ
huiuſmodi. quare ⁊c. maioꝛ pꝫ. pꝛimo poſterioꝛũ. mĩoꝛ
patet. qꝛ paſſiones hic inquiſite ſunt potentie ⁊ operatio
nes que quidem ſunt totius cõiuncti. vt dicit pħs in ꝓhe
mio hui⁹. quare ⁊c. ¶ Itẽ ſubiectũ in iſta ſcĩa que ẽ ꝑs
ſcientie naturalis debet eſſe pars entis mobilis. ſed cor/
pus animatũ eſt huiuſmodi. ⁊ non anima. quare ⁊c. ma
tex. cõ. 9. ioꝛ patet ſecundo huius. minor de ſe eſt euidens. quare
⁊c. ¶ Iteꝫ illud eſt hic ſubiectũ gratia cuius omnia hic
tradita conſiderantur. ſed coꝛpus animatuꝫ eſt huiuſmo
di. quare ⁊c. maioꝛ de ſe apparet. minoꝛ patet qꝛ omnia
determinata ſunt potentie ⁊ operationes que habent at
tributionem ad animam. ⁊ anima ad coꝛpus ſicut pars
ad ſuũ totum ⁊ non econuerſo. quare ⁊c. Sed ſalua pa
ce ſic dicentium iſta opinio videt̃ eſſe contra pħm. ⁊ cõ/
men. in locis pꝛedictis. ⁊ ideo ipſam ad pꝛeſens non cre
do eſſe veram. ⁊ impꝛobatio iſtus opinionis erit pꝛoba/
tio noſtre põnis. ¶ Alij autem ſunt dicẽtes ꝙ ſcientia d
anima eſt vna cum ſcientia paruoꝛum naturaliũ ⁊ ꝙ ſub
iectum in tota iſta ſcĩa eſt coꝛpus animatum. licet in hac
parte non determinetur de coꝛpore animato ſed ſolum
de anima. ſed in paruis libꝛis incipit determinare de ip/
ſo quia ſicut in libꝛo phyſicoꝛum ſubiectũ eſt ens mobi/
bile ⁊ de ipſo tamen non determinatur per totum. ſꝫ ſo
lum de ipſo a. 6. in antea. in q̃nqꝫ libꝛis pꝛioꝛibus agit d
pꝛincipijs coꝛporũ ſicut materia et forma ⁊c. ſic in tota
iſta ſubiectum eſt coꝛpus animatum. ſed de ipſo deter/
minatur pꝛimo in libꝛis paruis. in toto autem determi/
natur de pꝛincipijs eius ſicut anima ⁊c. et rationes iſtius
ſunt rõnes pꝛecedentes. Sed licet iſta opinio ſit apparẽſ
⁊ difficilis ad impꝛobandum tamen ſicut credo non eſt
vera cum dicat iſtam ſcientiam non eſſe diſtinctã a ſcien/
tia paruoꝛum naturalium. cum cõtrariũ appareat ꝑ pħꝫ
in pꝛincipio libꝛi de ſenſu ⁊ ſenſato. vbi dicit. Que igitur
dicta ſunt de anima ſubijciantur. de reliquis autem dica
mus. modo non conſueuit. Ari. dicere ꝙ illa que dicun/
tur in vna parte eiuſdem ſcientie ſupponãtur eis que di
cuntur in alia parte eiuſdem ſcientie. quare ⁊c. ¶ Item
Alexander in commento dicit theoricam de anima eſſe
diuerſam a theoꝛica paruorum libꝛorum q̃re ⁊c. Iteꝫ tex. cõ. 54
pħs. tertio huius. verſus finem illius capituli de mouẽ/
te. dicit ꝙ de primo oꝛgano motus conſiderandũ eſt in
cõibus operationibus anime et coꝛpoꝛis. ergo videt̃ ꝑ
ipſum ꝙ illa pars ſit diſtincta ab iſta. Quod exponẽs cõ
men. dicit. in cõibus operationib⁹ anime et coꝛporis. i.
in illa parte ſcientie naturalis in qua loquitur de iſtis locu
tionibus vt de ſomno et vigilia. quare ⁊c. ¶ Et ideo di
co ad queſtionem ꝙ anima eſt hic ſubiectum ⁊ non cor
pus animatum. quod pꝛobatur dupliciter. Primo ſic
illud quod eſt primo notum in ſcientia et de quo et cui⁹
partibus et paſſionibus determinatur in ſcientia eſt ſub
iectum in illa. ſed anima eſt huiuſmodi. quare ⁊c. maior
apparet pꝛimo poſterioꝛum minor patet diſcurrendo ꝑ
libꝛũ. quare ⁊c. Et per oppoſitum cum hic non deterĩe
tur de partibus coꝛpoꝛis animati. et eadem eſt ſcientia
totius et primarum partiũ. vt patet pꝛimo poſterioruꝫ.
igitur corpus animatum nõ poteſt eẽ hic ſubiectum. q̃
re ⁊c. ¶ Itẽ illud videtur eſſe ſubiectũ in iſta ſcĩa quod
in ſui gñalitate diuidit̃ et diffinit̃. ſꝫ aĩa eſt huiuſmodi. ⁊
non corpus animatũ. quare ⁊c. maioꝛ probatur. quia ſo
lum tres precognitiones ſunt in ſcientia demonſtratiua.
ſcilicet ſubiectum. paſſio. ⁊ dignitas. vt patet primo po/
ſterioꝝ. modo dignitas. in ſui generalitate non diffinitur
nec diuiditur. quia in ſua communitate in ſcientia nõ cõ
ſideratur. ſed ſolum quãtũ ſufficiens eſt generi ſubiecto
vt dicitur primo poſteriorum. Nec etiam paſſio in ſua
communitate diffinitur. quia paſſionis in ſcientia non eſt
diffinitio ſed ſolum demonſtratio. vt patet per pħm. 2ͦ.
poſteriorum. quare ⁊c. minor patet per philoſophum tex. cõ. 51.
in toto. 2ͦ. Poteſt etiam iſta poſitio confirmari per au ⁊. 52.
ctoritates et rationes factas in oppoſitum queſtionis. q̃
re ⁊c. Sed eſt intelligendum ꝙ artifex conſiderans de
forma alicuius corporis principaliter debet conſidera//
re de illa et ex conſequenti de corpore ⁊ materia que
ſubijcitur tali forme. vt patet ſecundo phyſicorum
vniuerſaliter. ⁊ in primo huius. ſpecialiter. vbi philoſo/
phus increpat antiquos adaptãtes animam corpori. ni/
hil diffinientes in quo et in quali debet eſſe. quare ⁊c.
¶ Ad rationes factas in oppoſitum. Ad primam cum
dicitur ſubiectum ⁊c. dico ꝙ verum eſt vel vnius ratio
nis vniuoce vel analogice. ⁊ cum dicitur anima ⁊c. dico
ꝙ veꝝ eſt vl' vnius rationis vniuoce vl' analogice. ⁊ cũ
dicitur anima ⁊c. dico ꝙ verum eſt vniuoce. tamen be/
ne eſt vnius analogice. cum per prius dicatur de ratio/
nali quam de alijs. quare et c̃. ¶ Ad aliam cum dicitur
ſubiectum debet et c̃. dico ꝙ verum eſt ſubiectiuas et
non alias neceſſario. vt credo et cum dicitur anima et c̃.
nego. et cum probatur. ꝙ non habet partes quantita//
tiuas quia tunc eſſet quanta. dico ꝙ verum eſt de ratio/
nali. de alijs autem non eſt verum ad minus per acci//
dens. et cum dicitur nec eſſentiales. dico ꝙ verum eſt
de vegetatiua et ſenſitiua non tamen de rationali que eſt
compoſita ⁊ ex intellectu poſſibili et agente. vt per Cõ/
mentato patet tertio huius. et in. 12. metaphyſi. quare
et. ¶ Ad aliam ſubiectum debet eſſe et c̃. dico ꝙ veruꝫ
eſt inter appropriata ſcientie et non ſimpliciter. Quia
tunc ens eſſet ſubiectum in omni ſcientia cum ſit pri//
mo notum ſimpliciter quod eſt falſum. et cum dicitur
anima non eſt huiuſmodi ſed corpus aĩatũ dico ꝙ cor/
pus aĩatũ nõ appropriatur iſti ſcĩe: ſed cõſiderat̃ ẽt in ſci
entia paruoꝝ nãliũ. ⁊ iõ nõ valet. et vt ſimile de hoc ſiẽ
de ſecũdis intentionibus cõſideratis in logica ⁊ rebus
eis ſubiectis. qꝛ res ſunt notioꝛes nobis q̃ꝫ intentiões cũ
noticia intentionum ſumatur a rebus vt dicit Simplici
us. in pꝛedicamentis. qꝛ tamen res non appꝛopꝛiant̃ lo/

gice. ideo non dicuntur ſubiectū in logica ſed magis in
tentiones. quare ⁊c̄. ℭ Ad aliam cum dicitur ſubiectū
in ſcientia ⁊c̄. dicit̄ cōcedendo ⁊c̄. ⁊ cū dicit̄ anima nō
eſt huiuſmodi. dico ꝙ lꝫ paſſiones anime vt ſunt virtu
tes ⁊ operationes abſolute cōſiderate nō appropriēt̄
ſibi. vt tamen cōſiderate ſunt, in iſta ſcīa ſibi appropriā
tur. qꝛ iſta in iſta ſcīa cōſiderant̄ vt habent ortum ab ali
quo principio. ⁊ iſto mō non appropriantur corpori aīa
to ſed aīe ⁊c. ℭ Tūc ad rōnes alterius opi. ℭ Ad pri
mam. qꝛ id ⁊c. dico ꝙ verū ē ſub illa rōne ſub qua cōſi
derat̄ in ſcīa. Cū dr̄ corpus ⁊c̄. dico ꝙ paſſiones ingſite
hic abſolute cōſiderate ſunt corporis aīati. cōſiderate tñ
vt principaliter oriūtur ab aliquo ſunt ipius aīe. q̄re ⁊c.
ℭ Ad aliā. ſubiectū. in iſta ſcīa ⁊c̄. concedo. Et cū dicit̄
aīa non eſt hmōi. dico ꝙ verū eſt ſubiectiua. hñ tamē ē
pars eſſentialis. ⁊ iſtud ſufficit ſicut ſubiectum in logica
eſt modus ſciendi. ⁊ tñ in libro. predicamentorū ſubm̄
nō eſt pars ſubiectiua modi ſcīedi. ſ. diſcibile incōplexū.
ſed ſolum pars integralis. quare ⁊c. ℭ Ad aliam. illud
eſt hic ſubm̄ ⁊c̄. iſta poſſet negari. cōcedatur tñ ad pñs
Et cū dicit̄ corpus animatū ⁊c̄. dico ꝙ falſuꝫ ē imo aīa.

Tex. cō. i.

ℭ Bonorum honorabilium noticiam opi
nantes etcetera. Qō iiii.

q Ueritur ꝯñter in ſpāli. ⁊ primo.
Utrum ſcīe ſpeculatiue
ſint de numero bonorum honorabiliū. Et
primo arguit̄ ꝙ non ſint de numero bono
rū ſic. qꝛ bonū ⁊ malū ſunt in rebus. ſꝫ ſcīe
tex. Cō. 8. ſpeculatiue nō ſunt in rebus. ſed in intellectu. quare ⁊c.
maior apparet. 6°. metaph. minor pꝫ. 6°. ethicorū. q̄re
⁊c. ℭ Itē ſi ſcīe ſpeculatiue eſſent de numero bonoruꝫ
tunc maxime ſcīe eſſent maxīe bone. ꝯñs eſt falſum. er
Comē. 15. go ⁊ añs. falſitas ꝯñtis apparet. qꝛ maxime ſcīe ſūt ſcīe
tex. Cō. 3. mathematice. vt dicit Cōmen 2°. metaph. ſed iſte non
ſunt bōe cū in mathematicis nō ſint finis neqꝫ bonū ne
ꝗ efficiens. vt dicūt Cōmen. ⁊ phs. 3°. metaph. ſꝫ ꝯña
pꝫ. qꝛ ſicut ſimpl̄r ad ſimpl̄r ⁊ magis ad magis ⁊ ma
xime ad maxime. vt dicit phs. 2°. thopicorū. quare ⁊c.
ℭ Itē qd̄ augmentat malitiā nō ē de numero bonorū:
ſed ſcīe ſpeculatiue ſunt hmōi. q̄re ⁊c. maior de ſe pꝫ.
⁊ minor per phm prīo politice. dicentē. ꝙ ſeuiſſimū eſt
in iuſticia ferens arma. ſ. ſcīam ⁊ prudentiā. quare ⁊c.
ℭ Itē quod ꝓhibet̄ in politia bene ordinata nō eſt d̄ nu
mero bonorū. ſed aliq̄ ſcīe ſpeculatiue ſunt hmōi. q̄
re ⁊c. maior pꝫ. qꝛ finis politie eſt bonū. vt dicit Cōmē.
prīo ethicoꝝ minor pꝫ ꝑ phꝫ ⁊ Euſtratiū prīo ethicorū
quare ⁊c̄. ℭ Itē quod ordinat̄ ad malū finem nō eſt d̄
numero bonoꝝ. ſed aliq̄ ſcīe ſpeculatiue ſūt hmōi. q̄re
⁊c̄. maior apparet ꝑ Boe. 2°. thopicorū ſuorū dicenteꝫ
cuius finis malus eſt ipm quoqꝫ malū eſt minor pꝫ. qꝛ
ſcīa ſophiſtica eſt ſpeculatiua ⁊ ordinat̄ ad malū. qa ad
decipere. quare ⁊c̄. ℭ Deinde arguit̄ ꝙ nō ſit de nūe
ro bonorum honorabiliū. qꝛ bonum honorabile eſt pro
pter ſe: ſꝫ ſcīe ſpeculatiue nō ſunt propter ſe. quare ⁊c.
maior appet primo ethicorū. minor apparet ꝑ Algazelē
primo ſue metaph. dicentē ꝙ oēs ſcīe ordinant̄ ad me
taphyſicā q̄re ⁊c. ℭ Itē bonum vtile nō eſt bonuꝫ ho
norabile. ſed ſcīe ſpeculatiue eſt hmōi. q̄re ⁊c. maior ap
tex. Cō. 2. paret primo ethicorū minor pꝫ. qꝛ iſta ſcīa eſt pars ſcīe
tex. Cō. 2. ſpeculatiue. vt pꝫ. 6°. metaph. ſed ipa eſt vtilis. vt pꝫ ī
ꝓhemio. q̄re ⁊c. ℭ Oppoſitū pꝫ ꝑ philoſophū ī littera
et Cōmē. Et probat̄ qꝛ ens et bonū conuertunt̄. ſꝫ ſcīe
ſpeculatiue ſunt de numero entium. quare etce. maior
patet primo ethicorū. minor pꝫ de ſe. ℭ Ad euidentiaꝫ
queſtionis ē ſciendū ꝙ de numero ſciarum quedā ſunt
ſpeculatiue. quedā practice Et iſte adinuicē differūt pe
nes tria. ℭ Prīo. n. differunt. penes materiā de q̄ ſunt
qꝛ practice ſunt de rebus operatis a nobis. et maxime ꝑ
intellectum practicum. ſed ſpeculatiue ſunt vel de rebꝰ
operatis a natura a nobis ſolum ſpeculabilibus: vel de
operatis a nobis per intellectum ſpeculatiuuꝫ. qd̄ dico
propter iſtam ſcīam in tertio. huius que conſiderat de
operationibus intellectus et intellectis ſpeculatis q̄ reda
cta ſunt ad noſtram voluntatē. vt dicit Commen. tertio
huius. ℭ 2°. differunt penes fines ad quos ſunt. qꝛ fi Comē. 18.
nis ſcīe practice eſt opus. ſed ſpeculatiue eſt veritas vt
dicit philoſophus 2°. metaphy. ℭ Tertio differūt pe tex. Cō. 3.
nes ſubiecta in quibus ſunt: qꝛ ſcīe ſpeculatiue ſunt in in
tellectu ſpeculatiuo. practice vero in intellectu practico.
lꝫ etiā ſm aliquos ſcīe practice ſint in ſpeculatiuo. Quid
tamen ſit ſuper hoc tenendum ad pñs non diſcutio per
quid etiā iſte ſcīe eſſentialibus diſtinguantur vel ꝑ ma
teriam et obiectū de quo ſunt vel penes finē ad pñs nō
determino. qꝛ de hoc eſt plurima difficultas. ℭ Secū
do notandū eſt ꝙ bonū ē duplex qꝛ quoddā eſt bonuꝫ
laudabile vel vtile aliud ē bonum honorabile. et iſtoruꝫ
eſt talis drīa qꝛ bonum laudabile vel vtile eſt bonū ad
aliud ordinatū tanqꝫ ad finē. ſicut laudamus equū q ſua
uiter defert aſcenſorē. ſed bonū honorabile eſt propter
ſe et non propter aliud. et propter hoc deum non lauda
mus ſed honoramus ſicut dicit philoſophus prīo ethi
corum quare etce. ℭ Hoc viſo dico ad qōnē duo. prīo
ꝙ oīs ſcīa eſt de numero bonoꝝ. 2°. ꝙ eſt de nūero ho
norū honorabiliū. Primū ꝓbo dupliciter. prīo ſic. Il
lud eſt de numero bonorum quod eſt perfectio intelle
ctus: ſed oīs ſciētia eſt huiuſmodi. quare etce. maior ap
paret. qꝛ finis et perfectio ſunt idem vt dicit Cōmē. 2°.
phiſicorū. et probatur qa perfectio vel ē prima et ſic eſt
idē qd̄ forma. et ꝑ ꝯñs finis generationis vel ſecūda. et
ſic ē idem qd̄ opatio et pars conſequens idem quod fi
nis rei generate. vt dicit Commen. ſecundo phiſicoruꝫ Comē. 70.
minor probatur. quia illud eſt perfectio intellectus qd̄
intellectus habens ē perfectus: ſed ſcientia ſpeculatiua
eſt huiuſmodi. vt dicit Commen. 3. huius dicens ꝙ cū Comē. 36.
intellectus naturalis fuerit perfectus per omnes ſciētias
ſpeculatiuas coniungetur ei intellectus agens vt forma
quare etce. ℭ Item dicit in prologo octaui phiſicorum
ꝙ homo dicitur equiuoce de homine ignorante et ho
mine perfecto per ſciētias ſpeculatiuas: quare etcetera.
ℭ Item id eſt de numero bonorum quod eſt naturali
ter ab aliquo appetibile. ſed omnis ſcientia ſpeculatiua
eſt huiuſmodi quare etce. maior apparet. quia ſicut di
cit commen. primo phyſicorum. duplex eſt appetitus. Comē. 81.
naturalis et animalis. differunt autem quia animalis cō
ſequitur cognitionem ipſius animalis in qua quidē po
teſt decipi. ⁊ ideo quod appetitur tali appetitu nō opor
tet ſemper eſſe bonum verum: ſed poteſt eſſe bonum
apparens. vt dicit philoſophus tertio huius. et in libro
de motibus animalium: ſed appetitus naturalis ꝯſeq̄t̄ tex. cō. 51.
naturam que quidem licet non cognoſcat dirigitur tñ a
cognoſcente. in quo quidem non cadit error neqꝫ dece
ptio. ſ. deo et intelligentijs. vt dicit comme. 12. metaph. Cōmē. 18.
et ideo quod eſt appetibile appetitu naturali de neceſſi
tate eſt bonum. minor patet per philoſophum in ꝓhe
mio metaph. Omnes homines natura ſcire deſiderāt.
ℭ Secundum probatur quia ille ſcientie ſunt de nume
ro bonorum honorabilium que appetuntur propter ſe
et non propter vtilitatem extrinſecaꝫ. ſed ſcientie ſpecu
latiue ſunt huiuſmodi quare etce. maior patet prīo eth.
et ex iam dictis minor pꝫ per philoſophū in prohemio
metaphy. dicentem ꝙ inuentis omnibus artibus q̄ ſūt
ad voluptatem et introductionem gens ſacerdotū apd̄
egyptum primo vocare dimiſſa eſt. quare etce. Eſt ta
men intelligendū ꝙ licet omnes ſcientie ſpeculatiue ſint
de numero bonorum honorabiliuꝫ vna tamen excedit
aliam in nobilitate et honorabilitate: quia licet oēs alie
ſpeculatiue ſcīe ſint nobiles in ſe. tamen metaphyſica eſt
nobilior et dignior oībus alijs. vt dicit philoſophus in
ꝓhemio metaph. q̄re etce. ℭ Per hoc ad ratiōes Ad
primam qñ dr̄ bonū et malū etce. aliq ſic dicūt ꝙ verū

eſt nõ abſolute ſ3 in ordine ad appetitũ. ⁊ cũ dr̃ ſcia ⁊c̃.
dicunt ꝙ verũ ẽ formal'r ſunt tamen in rebus effectiue.
cõmẽ .35. vt dicit cõmen.3.huius.q̃re ⁊c.q̃re rõ nõ valet. Sed
iſta dicta nõ ſoluũt rõnem.primo nõ quod dicunt ĩ ma
iori.nã capiendo maiorem vt ipi cõcedũt ſumendo ſub
ipa minorez adhuc ſequit̃ ꝯcluſio.q̃re ⁊c̃.ſicut vbi gr̃a
bonũ ⁊ malũ ſunt in rebus in ordine ad appetitũ.ſ3 ſciẽ
tie ſpeculatiue nõ ſunt in rebus in ordine ad appetitum
quare ⁊c̃. Iterum qd̃ dicunt in minori nõ ſoluit. q: cu3
dicimus ꝙ bonũ ⁊ malũ ſunt in rebus .nos loquimur
de eſſe in aliquo formaliter ſed ſcientie ſpeculatiue non
ſunt in rebus formaliter.quare adhuc ſequitur cõcluſio
quare ⁊c̃. ¶ Alij dicũt ꝙ aĩa põt capi dupliciter . Uno
mõ. vt ẽ quedã nãlis forma. ⁊ ſic ẽ vera res. ⁊ quod ſic
eſt in ipa põt eſſe bonũ ⁊ malum. Alio mõ. vt ẽ cogno/
ſcens. ⁊ vt ſic quod ẽ in ipa nõ ẽ bonum vel malu3: ſed
verũ vel falſum mõ ſcie ſunt in aĩa primo mõ. q̃re ⁊c̃.
¶ Sed iſtud nõ valet. q: ſcie ſi eſſent in aĩa vt ẽ queda3
forma nãlis. tunc ſcie poſſent eſſe in quacunq3 forma na
turali. qd̃ ẽ falſum. ¶ Itẽ ſcĩa ẽ habitus verus vt patet
6. ethico. ⁊ iõ ſub illa rõne d3 eẽ in aĩa ſub qua verũ vl'
falſum: ſed verũ et falſum ſunt in aĩa vt cognoſcens ſ3
ipos ⁊c̃. ¶ Alij dicũt aliter. ſ. ꝙ res põt capi dupliciter
Uno mõ ꝓprie ſm̃ famoſitatẽ vocabuli. ⁊ iſto mõ dici
tur de rebus corporalibus tantum. Alio mõ large ma/
gis ⁊ iſto mõ nõ ſolũ dicit̃ de rebus corporalibus: ſed
incorporalibus ſicut ſunt res aĩe. mõ dicũt ꝙ bonum ⁊
malum ſunt in rebus. 2°. mõ ⁊ non primo mõ q̃re ⁊c̃.
¶ Sed iſtud dictũ nõ valet q: ſic exponere auctoritatẽ
pħi eſt ire expiſſe ꝯ auctoritatem pħi. 6. metapħ. pħſ. n.
vult põere dr̃ia3 inter bonũ et malũ et verũ et falſum.
⁊ dicit ꝙ bonũ et malum ſunt in rebus. et verũ et fal/
ſum in anima. modo ſi accipet ibi res vt ſe extenderent
ad res aĩe certũ ẽ ꝙ veꝝ ⁊ falſum eſſent in rebus . qua
re nõ differẽt. iõ ⁊c̃. ¶ Etiã iſtud ẽ cõtra intentionẽ cõ/
men. ibidem dicentis ꝙ nã primorũ oppoſitorũ intelle
ctus. ſ. veri et falſi nõ ẽ nã primorũ oppoſitorũ extra ani
mam. ſ. boni et mali. et verũ. n. et falſum ſunt ĩ cognitio
ne et bonũ et malũ in natura. q̃re ⁊c̃. ¶ Et ideo dico ali
ter cũ dicit̃ bonum ⁊c̃. dico ꝙ verũ ẽ q̃tum ad bonu3
proprie ⁊ ſecundũ famoſitatem vocabuli qd̃ ẽ bonum
nãle. q̃a bonũ dr̃ equaliter enti primo ethicorũ. et cum
dr̃ ſcie nõ ſunt in rebus dico ꝙ minor non d3 ſic ſumi ſi
ꝯcluſio debet ſeq: q̃a bonũ et malũ ſunt ĩ rebus forma
liter: ſed dato ꝙ aliq̃d nõ ſit in rebus tanquã aliq̃d for/
maliter denominans dũmõ ſit res in ſe adhuc põt eſſe
bonũ: ſed debet ſic ſumi ſcie ſpeculatiue non ſunt res q:
verum ẽ extra animam. et ideo non ſunt bone accipien
do bonum ſm̃ famoſitatẽ vocabuli. accipiendo tamen
bonũ ſecundum rei veritatẽ bñ ſunt bone. ſicut bõa ani
me ſunt verius bona q̃3 bona corporis vel fortune. ut
dicit pħs primo ethicoꝝ. Et põt dici ꝙ ſcie ſpeculatiue
ſunt res q̃a ſunt vnũ entiũ in mundo vt dicit cõmen. 3.
commẽ. 5. de aĩa. quare ⁊c̃. ¶ Ad aliã ſi ſcie ſpeculatiue ⁊c̃. cõce/
do. et cũ dr̃ hoc ẽ falſum nego. et cũ ꝓbat̃ q̃a ſcie mathe
matice ſunt maxime ſcie. dico ꝙ verum eſt quãtu3 ad
certitudinẽ demõſtratõis quo ad nos. et ſic ĩtellexit cõ/
men. 2. metaphy. ſed ſimpl'r quãtũ ad nobilitatẽ ſubie/
cti et quantum ad certitudinẽ demõſtrationis ſimpl'r ñ
eſt verũ. ĩmo metaphyſica q̃ eſt de ſubſtãtijs ſeparatis
quãtũ ad ſubiectũ h3 demõſtrationes certiſſimas ſim/
pliciter cũ ipa ꝯſideret vltimũ propter q̃d ſimpl'r. vt p3
in ꝓhemio metaphy. et ſic iſta ſcĩa ẽ maior ſcĩa alijs ſciẽ
tijs. Et põt dici cũ dr̃ ꝙ tales non ſunt bone q̃a in ma/
thematicis etce. dicunt q̃dã ꝙ bonum et finis ſunt ide3
et ideo duplex eſt bonum ſicut duplex ẽ finis. quodda3
acquiſitum per motum. et tale non eſt in mathematicis
quia abſtrahunt a motu. aliud eſt bonum quod preexi
ſtit motui et non acquiſitum per motu3 . et tale eſt ĩ ma
thematicis. ſed iſtud non valet. q: ſi in mathematicis ẽ
tale bonum vel finis tunc in mathematicis deberet eẽ
demonſtratio per tale bonum vel finem: ſed hoc ẽ fal/
ſum: quare etce. falſitas conſequentis eſt no. per pħm. tex. ꝯ. vl̃ti.
3°. metapħ. et commen. ꝯñia p3. q: demonſtratio ẽ eoꝝ
quorum ẽ altera cã. vt p3 2°. poſteriorũ etce. et p3 in ſi
mili. q: in ſeparatis a materia nõ eſt finis acq̃ſitus ꝑ mo
tum ſed ſolum ꝑexiſtens motui. vt dicit pħs. 12°. meta.
⁊ tamen ſit demonſtratio per tale3 vnum finem. vnde tex. cõ. 36.
Ariſtote. 12°. metaphy. per talem finem demõſtrat ꝙ tex. ꝯ. vlti.
vnus ẽ princeps. cum dicit. entia nolũt diſpõi male nec
bonum pluralitas principatuũ. vnus ergo princeps. vñ
etiam Commen. primo pħycorum ſcia diuina demon
ſtrat per tres cauſas. ſ. formam. efficiens. ⁊ finem ergo
eodem modo ſi in mathematicis eſſet tale bonum vel
finis demonſtratio fieret ꝑ ipm̃. qd̃ ẽ falſum. quare ⁊c̃.
⁊ ideo dico aliter cum dicitur ꝙ in mathematicis nõ eſt
bonũ ⁊c̃. Dico ꝙ ꝑ li mathematicis pñt intelligẽtia ma
thematica. ⁊ ſic ẽ veru3. alio mõ ꝑ li mathematicis poſ
ſunt intelligi ſcie mathematice. ⁊ de talibus nõ intelle/
xit pħs. q̃re ⁊c. ¶ Ad aliã quod augmẽtat ⁊c̃. dico ꝙ
veꝝ ẽ ſi faciat hoc ꝑ ſe. ſi tñ ꝑ accñs nõ o3 ⁊ cum dicitur
ſcie ſunt hmõi. dico qd̃ verum ẽ ꝑ accñs propter ꝑuita
tem appetitus ſenſitiui ſed per ſe nõ eſt verum q: tales
ſunt in intellectu ⁊ rõe. rõ aũt ſemper deꝑcat̃ ad optĩa
primo ethicoꝝ. q̃re ⁊c̃. ¶ Ad aliã quod prohibet̃ ⁊c.
dico ꝙ hoc veꝝ ẽ ſi hoc eſt ꝑ ſe. ſi vero per accidẽs nõ
o3 ⁊ cum dicit̃ aliquę ſcie ſpeculatiue ⁊c. dico ꝙ verũ ẽ
ſed non ẽ propter malũ ꝙ ſit in ipis ꝑ ſe: ſ3 ꝑ accñs. ſ. ꝓ
pter prauum appetitũ male vtentẽ. q̃re ⁊c̃. Uel poſſu/
mus dicere ꝙ nõ ſunt ſcie q: nõ tradunt̃ per modũ ſci
endi. quare ⁊c̃. ¶ Ad aliã quod ordinat̃ ⁊c̃. dico ꝙ ve
rum ẽ ſi eſt ꝑ ſe. ſi tñ per accñs nõ o3. ⁊ cum dr̃ ſophi/
ſtica ⁊c̃. dico ſm̃ alexãdꝝ ꝙ ſophiſtica ordinatur per ſe
ad bonũ. ſ. ad euitandã deceptionẽ: ſ3 per accñſ per ipa3
poteſt fieri deceptio. Uel põt dici ꝙ ſophiſtica ñ ẽ ſcĩa
ſpeculatiua q: ẽ pars logice q̃ non ẽ ſpeculatiua nec pra/
ctica ſed orgãica. quare ⁊c. ¶ Ad alias rões per q̃s pro
batur ꝙ ſcie ſpeculatiue nõ ſunt de numero honorabili
um. ¶ Ad primã cum dr̃ bonum honorabile ⁊c̃. verũ
ẽ. ⁊ cum dr̃ ſcie ⁊c̃. dico ꝙ aliq̃d queri ⁊ appeti ꝓpter
alteꝝ põt eẽ dupliciter. Uno modo ſic ꝙ per ſe nõ ꝗque
ritur nec appetit̃. ſed tale non ẽ honorabile. Alio modo
aliq̃d q̃rit̃ propter alterũ ſic ꝙ dato ꝙ illud non eẽt q̃re
retur ⁊ a ppeteret̃. ⁊ tale bene ẽ honorabile: modo ſcie
ſpeculatiue ſunt huiuſmodi q̃re ⁊c̃. ¶ Ad aliã bonum
vtile ⁊c̃. dicendũ ſicut dicit auic. in prĩo tractatu ſue me
taphy. ꝙ duplex ẽ vtilitas. q̃dã ſeruilis: ⁊ qd̃ tali vtilita
te ẽ vtile non ẽ honorabile. alia ẽ vtilitas ꝑncipalitatis q̃
idẽ ẽ qd̃ perfectio ⁊ qd̃ tali vtilitate ẽ vtile vel ꝓficuum
eſt honorabile. et cũ dr̃ ſcie ⁊c. dico ꝙ veꝝ ẽ 2°° . et non
primo modo: quare ⁊c.

Tex. co. ii.

¶ Videtur autem ad veritatem oẽm cogni/
tionem ipſius multũ ꝓficere ⁊c. Qõ. v.

Conſequenter q̃rit̃. Utrũ
iſta ſciẽtia ſit
vtilis ad alias ſcias Et videt̃ ꝙ non. q: illa
ſcia que ẽ ſpeculatiua non ẽ vtilis ad alias
ſcias: ſed iſta ẽ huiuſmodi q̃re ⁊c̃. maior ap
paret: q: ſcia ſpeculatiua q̃rit̃ propter ſe et non propter
aliud vt dicit pħs in prohemio metapħ. minor patet du
pliciter ꝓPrimo q: totũ et pars ſunt eiuſdẽ rationis: vt
dicit pħs 4°. pħyco. et primo celi et mundi modo ſcien tex. cõ. 75. primi celi.
tia naturalis ẽ ſpeculatiua. vt dicit pħs. 6. metaphy. et
iſta eſt pars ſcie nãlis: vt dicit auice. 6. nãlium. et Com tex. ꝯ. 2. in 6°. meta.
men. in prohemio. quare etce. ¶ 2° q: illa ſcĩa ẽ ſpecula
tiua cuius finis ẽ veritas vt p3 2° . metaphy. finis autẽ ꝯ. 2. in pro/ he. de aĩa.
iſtius ſcie eſt veritas et non opus. quare etce. ¶ Itẽ il/
la ſcĩa q̃ eſt nobilis et honorabilis non eſt vtilis. ſed iſta
ẽ huiuſmodi: quare etce. maior p3 q: bonu3 vtile et ho tex. com. 3.
norabile ex oppoſito adinuicem diſtinguntur vt patet
hic per albertum et Euſtratium primo ethico. minor
patet per philoſophum in littera. quare ⁊c. ¶ Itez ſi

ſcientia de aīa eſſet vtilis ad alias ſcias.tunc omnes alie
ſcie eſſent inſufficientes. ꝯn̄s eſt falſum. ergo ⁊ an̄s. fal
ſitas conſequentis declarat̄.q2 ꝑfectum ⁊ ſufficiēs ſunt
tex.cō.11. idem primo eth.ſcie aūt alie ſunt ꝑfecte cum ſm ipſas
dicatur aliquis perfectus.vt pȝ per pħm.5. metaphi.
caº.de ꝑfecto.conſequentia pȝ q2 illud nō eſt ſufficienſ
ſed inſufficiens qđ alio indiget.mō ſic eſt de alijs ſcien/
tijs ſi iſta ſcia eſſet vtilis ad ip̄as.quare ⁊c. ¶ Itē ſi iſta
ſcia eēt vtilis ad alias ſcias.tunc contingeret demr̄antez
deſcendere de genere in genus.conſequens eſt falſum.
ergo ⁊ an̄s.falſitas cōſequentis apparet p°o poſterio
rū.cōſequentia declarat̄. q2 ſi eſſet vtilis ad alias ſcias
cum ſcia ſit habitus ꝯclōnis demonſtrate in qua ꝓbat̄
ſua paſſio de ſubiecto tunc de ſuo genere deſcēderet ad
demonſtrandum paſſiones in alijs qđ erat declarādū.
¶ Itē illa ſcia que querit̄ ꝓpter ſe nō eſt vtilis ad alias
ſcias.ſed iſta ē hmōi.quare ⁊c.maior appet.q2 bonuȝ
vtile querit̄ propter aliud ⁊ nō propter ſe. vt dictū eſt
prius.minor pȝ de ſe.non.n.querit̄ ꝓpter aliquā vtili/
tatem extrinſecam.quare ⁊c. ¶ Oppoſitum pȝ ꝑ ari.
Themiſtiū.cōmē.⁊ Aui. ¶ Ad euidentiam.q.ſciēdū
eſt ꝙ vtile denominatiue dicit̄ ab vtilitate.⁊ ideo quot
modis dr̄ vtilitas tot ⁊ vtile. Utilitas aūt dicit̄ duplici/
ter.vt dicit Auice.primo tractatu ſue metaphiſice.vno
modo proprie ⁊ ē vtilitas ſeruilis ⁊ vtile tali vtilitate n̄
querit̄ propter ſe ſȝ ꝓpter aliud ⁊ bonum ſuuȝ ē bonū
alterius.⁊ ſic ſeruus ē vtilis dn̄o. vt dicit Ariſto.primo
politice ⁊ iconomice.ꝙ ſeruus ē organū animatum dn̄i
ſui.Alio mō dr̄ vtilitas minus proprie ⁊ magis large ⁊
eſt vtilitas principalitatis.ſ.vt oē id dicat̄ vtile tali vtili/
tate qđ eſt proficuum.⁊ iſto mō pōt dn̄s ſeruo eē vtilis
vel proficuus q2 ip̄m regit ⁊ gubernat. ¶ His viſis di
co ad.q.duo. Primo ꝙ iſta ſciētia nō eſt vtilis ad alias
primo modo Scđo ꝙ eſt vtilis 2º.mō Primū decla/
rat̄.q2 illa ſcia q̄ eſt ſpeculatiua nō eſt vtilis ad alias ſciē
tias primo mō vtilitatis.ſed iſta ē hmōi.quare ⁊c̄.ma/
ior ⁊ minor d̄clarate ſūt in arguēdo.q̄re ⁊c̄. ¶ Itē ſcia
q̄ eſt honorabilis nō eſt vtilis primo mō.ſed iſta ē hu/
iuſmodi. quare ⁊c.maior ⁊ minor ēt patent ſuperius.
quare ⁊c̄. ¶ Scđȝ declarat̄ ſic.illa ſcia eſt vtilis ad al̄s
2º.mō vtilitatis que plurimis ſcientijs tradit plura p̄n/
cipia.ſed iſta eſt hmōi.quare ⁊c̄.maior apparet.q2 ſcia
habet̄ per principia primo.poſteriorꝝ.minor pȝ ꝑ com
Cō.2. men.in iſto ꝓhemio dicentem.ſicut moralis ſuſcipit ab
hac ſcia vltimum fineȝ hominis ſm ꝙ hō ⁊ ſciam ſue
ſubſtantie que ſit diuinus ēt ſuſcipit ab hac ſcia ſubſtan/
tiam ſui ſubiecti que ſit.quare ⁊c̄. ¶ Item illa ſcia ē vti
lis ad alias ſcias que facit confirmationem in primis p̄n
cipijs.ſed iſta ē hmōi.quare ⁊c.maior apparet q2 cogni
tio primorꝝ principiorū ē neceſſaria ad ſcias cū ſine ipis
Cōmē. 9. ſit impoſſibile pħari. vt dicit cōmen.4º.metaph .minor
pȝ.q2 cognitio alicuius per ſuā cām ē magis firma q̄ȝ co
Cōmen.2. gnitio ſine cā tm̄.vt dicit cōmen. in iſto prohemio. iſta
autem ſcia tradit cognitionem cārū primoruȝ principio
rum.ſ.intellectus poſſibilis ⁊ agentis ⁊ intentionū ima
tex.cō. 17. ginatarū.q̄ omnia ſunt cāe ipſorꝝ. vt pȝ per pħm ⁊ com
men.2º ⁊ 3º.huius quare ⁊c.hoc etiam pȝ rationibus
Alberti. Primo ſic.cognitio ſubiecti eſt vtilis ad cogni
tionē accidentis.ſed iſta ſcia ē cognitio ſubiecti omnium
tex. cō.2. ſciarꝝ.quare ⁊c̄.maior appet.7º.metaphy.minor pȝ ꝑ
cōmen. 4. cōmen.3º.huius.q̄re ⁊c̄. ¶ Itē ſcia illius qđ ē metrū
⁊ mēſura oīum intelligibiliū ē vtilis ad alias ſcias.ſȝ iſta
eſt hmōi.quare ⁊c̄.maior apparet. q2 qđ eſt menſura
tex.cō. 3. ⁊ metrꝝ in aliquo genere ē principiū cognoſcendi ea que
ſunt in illo genere. vt pȝ.10º.metaphy.minor pȝ.q2 iſta
ſcia eſt ſcia intellectus agentis.intellectus aūt agens eſt
metrum et menſura oīum intelligibilium q2 id dr̄ ma/
gis intelligibile qđ eſt magis receptibile illius lucis .et
illud eſt minus quod eſt minus. vt dicit Linconiēſis pri
cōmen .2. mo poſteriorū.quare ⁊c.et hoc ēt pȝ auctoritatibus et
primo.commen. dicentis in iſto prohemio ꝙ iuuamen
tum iſtius ſcientie ad alias eſt ſm tres modos.quorum
vnus eſt ſm ꝙ eſt pars iſtius ſcientie quam diſpoſitio/
nem hȝ cum ſcientia naturali.alius eſt ſm ꝙ dat pluri
bus ſcientijs plura principia vt morali et diuine:tertiuȝ
eſt commune ſm ꝙ facit confirmationem in primis p̄n
cipijs et propoſitionibus.quam diſpoſitioneȝ cū oībus
ſcientijs habet.quare ⁊c. Hoc etiam dicit hic Themi
ſtius in commento dicens Si quideȝ de aliquo alio ad
diſcimus veritatem non erit nobis veritas hec ad alia ꝓ
motiua.ſi vero ad aliquam veritatem de anima intelle
xerimus valde magnum introductorium erit nobis ad
omnem veritatem.et ſubdit.ad omnes.n.partes phi
loſophie inſignes dat occaſiones.q̄ȝtum ad practicas q
dem.q2 virtutes et operationes ſic vtiqȝ facilius inſtruē
mur iſtius ſi ſubſtantiam prius didicerimus.ad ſpecu/
lationem autem de natura.q2 finis et principiuȝ omnis
motus eſt anima forte quidem et in omnibus corpori/
bus.maxime autem in his que animalium et plantarū.
et ſubdit. Anima quidem nō cognoſcens ſeipſaȝ digna
fide.et de alijs nota et de ſe decepta .de quo vtiqȝ alio
conſcia putabitur.quaſi dicat de nullo.et ſubdit.oppor/
tunitas.n.tanta eſt propoſite ſpeculationis. attamen nō
facillimum eſt opus.apparet igitur ꝙ iſta ſcientia eſt vti
lis:quare etce. ¶ Sed circa alias primas rationes ſe/
cundi membri q̄ ſunt cōmen. ſunt dubia. Primo circa
illud qđ dicit̄ in prima. ꝙ moralis ſuſcipit ab hac ſcia
vltimum finē hominis ſm ꝙ hō:q2 finis hominis quē
ſuſcipit moralis ab iſta ſcia ē qui conſiſtit in coniunctiōe
intellectus agentis cū intellectu poſſibili.ſicut dicit com/ cōmē. 56.
men.3.huius:ſed iſte finis non ē hominis ſȝ ꝙ hō.qđ
enim ineſt homini ſm ꝙ hō ineſt hōi ſm ꝙ ip̄m:ſȝ qđ
ineſt hōi ſm ꝙ ip̄m inē homini ſemper et vl̄iter: vt pȝ
primo poſteriorum:ſed iſte finis non ineſt homini vni/
uerſaliter vt de ſe pȝ.nec ineſt ſemper alicui ſed ſolum
in fine vite vt dicit commen.12.metaphy. et Ari. 2.de .12. meta.
anima dicens.ꝙ pluri tempori proficit anima in ignorā cōmē .38.
tia q̄ȝ ſcientia:quare etce. ¶ Aliud dubium ē circa ſecū 2º. de aīa.
dam rationem in qua dicitur ꝙ hec ſcia tradit cognitio/ tex.c.150.
neȝ cārum primorꝝ principiorū:qa ſi prima principia ha
berent cās iam eſſent demonſtrabilia.ꝯn̄s ē falſum. er
go et an̄s:falſitas ꝯn̄tis ē nota primo poſteriorū :et.4.
metaphy.ꝯn̄a pȝ.quia demr̄atio ē eorum quorū ē alte
ra cā: vt pȝ.2.poſteriorum:quare etce. ¶ Ad euidenti/
am primi dubij ſciendū ē ſm ꝙ dicit commen. in ꝓlo/
go primi phyſicorum ꝙ hō dr̄ equiuoce de hoīe ꝑfe/
cto per ſcientias ſpeculatiuas et de alijs hominibus ali/
ud ē ꝙ reduplicatio ſemper cadit ſuper formali⁹ et p̄n
cipalius: vt dicit philoſophus primo priorūȝ: modo di
co ꝙ ſi intelligamus per vltimum finem hominis illam
coniunctionem intellectus agentis cum intellectu poſſi/
bili deberet ſic exponi ꝙ iſte eſt finis hominis ſm ꝙ
homo.i.finis hominis qui eſt perfectus per ſcientias
quia homo principalius dicitur de homine perfecto ꝑ
ſcientias ſpeculatiuas: vt pȝ ex primo preſuppoſito. et
ideo hec reduplicatio ſm ꝙ homo dȝ cadere ſupra ip̄ȝ
vt pȝ ex.2.preſuppoſito et ſic iſte finis ineſt vl̄iter quia
cuilibet perfecto per tales ſcientias et ſemper:q2 ī quo
cunqȝ tp̄e vt perfectus quare etce. Alio mō poſſumus
dicere ꝙ per talem finem intelligit ſpeculationeȝ in qua
cōſiſtit felicitas: vt pȝ per pħm.x.ethicorū dicētē. Aliorꝝ
.n.aīaliū nullū felix ē qa nequaq̄ȝ participat ſpeculatōe:
inquātū enim ꝓtenditur ſpeculari et felicitas et quibus
magis ineſt ſpeculari et felices eē.nō ſm accidēs ſȝ ſm
ſpeculatōeȝ:mō iſte finis ineſt ſemꝑ et vl̄iter:quibuſdā
tamen ineſt maxime.ſ.perfectis per ſcientias ſpeculati
uas:quibuſdam minus.ſ.perfectis ꝑ aliq̄s.q̄buſdā mi
nime.ſ.ꝑfectis ꝑ intellecta mālia a q̄bus denudat̄: ſic̄
eſſe deorſum ē finis grauis ſm ꝙ graue. Iſte tm̄ q̄buſ/
dā grauibus maxime ineſt ſicut exiſtentibus prope cen
trū q̄buſdā minus ſic̄ exn̄tibus in medio inter centꝝ et
ſuꝑficiē.q̄buſdā v°o mīme ſic̄ exn̄tibus in ſuꝑficie. q̄re
etce. ¶ Ad aliud dico ꝙ p̄ria principia ſunt cōcept⁹ cō/
plexi.cum veritas ſequit̄ cōpoſitionē .vt patet primo

perſhermenias. iſti aūt cōceptus poſſunt cōſiderari du
pliciter. Uno modo ſecundum ꝙ ſunt quedā ſimilitu/
dines rerū extra animā exiſtium. Alio mō vt ſunt que/
dam ſpeculabilia in ſe. ⁊ iſtam diſtinctionem ponit Ar.
in entibus anime in libꝛo de memoꝛia. ⁊ ipam innuit cō
Cōmen. 5. men. vt credo. 3°. huius cū dic̄. ꝙ entia ſpeculabilia ha
bent duplex ſubiectum vnū per quod ſunt vnū entiū
in mundo. ⁊ iſto mō cōſiderant̄ vt quoddā ſpeculabi
le aliud per qđ ſunt neceſſaria ⁊ iſto mō conſiderantur
vt ſimilitudines. ⁊ talibus entibus vno iſtoꝛum modo/
rum debentur aliqua que nō debentur eis ſm aliū mo
dum conſideratis. vt pȝ per pħm in libꝛo de memoꝛia.
modo dico ꝙ iſti pꝛimi conceptus complexi cōſiderant̄
vt ſunt quedam ſpeculabilia. ſic etiam ſunt in intellectu
poſſibili vt in ſubiecto. ⁊ cauſe in exiſtētie ipſoꝛum ī ipō
ſunt intellectus agens ⁊ intentiones imaginate. ⁊ qm̄ dē
monſtratio ē eoꝛum quoꝛum ſue exn̄tie in alio eſt altera
cā ideo iſta vt ſic pn̄t demonſtrari. ⁊ ſic de iſtis nō intel
lexit philoſophus. quarto metaph. ⁊ pꝛimo poſterioꝝ
ſi autem conſiderantur vt ſimilitudines rerum extra
animam exiſtentiū. qꝛ vt ſic ſunt repꝛeſentantes res qua
rum exn̄tie vnius in alia non ē altera cā. ideo vt ſic iſta n̄
poſſunt demrari ⁊ ſic de ipſis intellexit pħs in locis. qua
re ⁊c̄. ¶ Per hoc ad rōnes. ¶ Ad pꝛimam cum dicit̄
ſcientia ſpeculatiua ⁊c̄. dico ꝙ verum ē ꝙ non eſt vtilis
vtilitate pꝛimo modo dicta. bene tamen pōt eſſe vtilis
vtilitate ſecundo modo dicta. quare ⁊c̄. ¶ Ad aliaȝ illa
ſcientia que ⁊c̄. verum ē vtilis pꝛimo modo. ſed ſecūdo
modo non oȝ credere. quare ⁊c̄. ¶ Ad aliaȝ. ſi iſta ſcie
tia ⁊c. dico ꝙ ſufficiēs ſicut et perfectibile ē duplex. qđ
dam ē ſufficiens ſimpliciter. aliud ē ſufficiens in genere
modo dico ꝙ bene ſequitur nulla aliarum ē ſufficiens
ſimpliciter qꝛ tale ē vnum ſolū. ſ. deus et tale nullo alio
indiget. tamen vnaqueqȝ aliarum ē ſufficiens in genere
et iſtud ſufficit. et tale pōt indigere alio ⁊c̄. ¶ Ad aliam
ſi iſta ſcientia ⁊c̄. dico ꝙ vnam ſcientiā eē vtilem ad aliā
pōt intelligi dupliciter Uno modo ſic ꝙ per demōſtra
ta in ipſa deſcendat ad demonſtrandum paſſiones de
ſubiecto alterius qđ non ē idem cum ſuo ſubiecto nec
ſimpliciter nec ſic ꝙ vna ſpecies ſit in natura ſpeciei op
poſite. vt dicit Linconienſis pꝛimo poſterioꝛum et ſic
vnam ſcientiam eē vtilem ad aliam ē inconueniēs. Alio
modo pōt intelligi vnam ſcientiam eſſe vtileȝ ſic ꝙ per
conſiderata in ipſa habeatur perfecta cognitio aliquoꝝ
requiſitoꝛum ad aliam ſcientiam. et iſto modo ſcientiaȝ
eſſe vtilem non ē inconueniens. nec ſic contingit deſcen
dere de genere in genus quare ⁊c̄. ¶ Ad aliam. illa ſci
entia que ⁊c̄. dico ꝙ verum eſt vtilitate pꝛimo modo
dicta ſed vtilitate ſecundo modo dicta non eſt inconue/
niens. quare ⁊c̄.

Tex. cō. iiii.

¶ Omnino autem ⁊ penitus difficillimorum
eſt et cetera. Dō vi.

Ueritur Utrū iſta ſcia ſit difficilli
ma. Et arguitur pꝛimo
q ꝙ nō: qꝛ metaphſica ē difficillima. ſȝ iſta nō
ē metaphſica. ergo non ē difficillima maioꝛ
apparet pꝛimo et. 2. metaph. mioꝛ apparet
2°. meta. qꝛ iſta ē pars ſcie naturalis que diſtincta ē a metaph. vt
tex. cō. 1. pȝ 6°. metaph. quare ⁊c̄. ¶ Item illa ſcia nō ē difficilli
ma q̄ ē de pꝛopinqs ſenſibus. ſȝ iſta ē hmōi. quare ⁊c̄.
maioꝛ appet. qa talia ſunt facillima ad cognoſcendū cuȝ
tex. cō. 39. nr̄a cognitio oꝛtū habeat ex ſenſatis. vt pȝ 3°. huius. mi
noꝛ pȝ. qꝛ in iſta ſcia ↄſiderant̄ paſſiones aīe vegetatiue
tex. ↄ. 144 et ſenſitiue. iſte aūt ſunt ſenſibiles. vt pȝ 2°. huius. in c°.
de ſenſu cōi. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē illa ſcia nō ē difficillima q̄ ē
de iſeꝑabilibus a mā. ſed iſta ē hmōi. qua re etc̄. maior
tex. ↄ. vtī. apparet 2°. metaphy. minoꝛ declarat̄. qꝛ iſta ſcia eſt de
aīa q̄ ē actus coꝛpoꝛis. actus aūt cū ſit finis et ↄplemētū
cōmen. 11. eius nō ē ſeꝑabilis a coꝛꝑe. vt dicit cōmen. 2°. huius. q̄
re etc̄. ¶ Itē illa ſcia q̄ ē certiſſima nō ē difficillima. ſed

iſta ē hmōi. q̄re ⁊c̄. maioꝛ apparet dē ſe. minoꝛ patet ꝑ
pħm in iſto pꝛhemio. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē illa ſcia in q̄ ſcibile
ē ſemꝑ pꝛeſens cognoſcēti nō ē difficillima. ſed iſta ē hu
iuſmodi. quare ⁊c̄. maioꝛ apparet. qꝛ ex cōſideratōe co
gnoſcentis circa cognoſcibile frequēti cauſat̄ facilitas in
ſcientia qꝛ cauſatur habitus. vt pȝ 2°. ethicoꝛum minoꝛ
patet. qꝛ anima que eſt cognoſcibile iſtius ſcientie ē ma
xime pꝛeſens ſibiipſi. quare ⁊c. ¶ Oppoſitum pȝ per tex. cō. 4.
pħm in littera ⁊ per Themiſtium. ⁊ arguitur ratione.
qꝛ illa ſcientia que eſt de rebus mirabiliſſimis ē difficilli
ma. ſed iſta eſt huiuſmodi. quare ⁊c. maioꝛ apparet qꝛ
mirabilia ſunt nobis difficillima ad cognoſcendum. cuȝ
ſint vltra omnes ſenſus hominis. vt patet in pꝛohemio
metaphy. minoꝛ patet per pħm h̄ ⁊ ꝑ Themiſtiuȝ di/
centem. Mira. n. res ē anima fere per omnia entia trā/
ſit eius natura incohantibus nobis ab vltima re natura
li vſqȝ ad pꝛimam. ¶ Ad euidentiam iſtius. q. ē ſciēdū tex. ↄ. vt. 5
ſicut dicit pħs. 2°. metaphy. difficultas in nr̄a cognitōe
ꝓuenit duobus modis. Uno mō. n. pꝛouenit ex noſtro
mō cognoſcendi. Alio mō ex ꝑte rei cognite. ex ꝑte nr̄i
mōi cognoſcēdi nobis ꝓuenit difficultas. qꝛ ſicut pȝ. 3°. tex. ↄ. vt. 5
huius intellectus noſter intelligit ex ſenſatis ⁊ imagina
tis. ⁊ ideo q̄ ſunt male ſenſata ⁊ imaginata ſunt nobis
male cognoſcibilia lȝ dē ſe ſint bene cognoſcibilia. ¶ Ad
iſtā intentionē dicit phūs ſecundo. metaphy. ꝙ ſicut ſe tex. ↄ. vt. 5
habet oculus noctue ad lucem diei ſic anime noſtre in/
tellectus ad nature omnium manifeſtiſſima. qđ qdē di
ctum ſm ſimilitudinē nō notat īpoſſibilitatem. ſȝ ſolum
difficultatē. vt dicit cōmen. ibidē. Et ex ꝑte rei cognoſcē
de pꝛouenit nobis difficultas. qꝛ omne qđ intelligitur: tex. cō. 20.
intelligit̄ ſm ꝙ eſt in actu. vt pȝ. 9°. metaphy. ⁊ ideo
que ſunt debilis actualitatis a nobis debiliter cognoſcū
tur ſicut materia pꝛima. vt pȝ pꝛīo pħycoꝝ. ſicut etiam tex. cō. 69.
motus ⁊ tempus vt pȝ ꝑ cōmē. q̄rto pħycoꝝ. ¶ Sci Cō. 131.
endum ē etiā ſecundo ꝙ aīa eſt triplex quātū ſpectat ad
ꝓpoſitum. ſ. vegetatiua. ſenſitiua ⁊ intellectiua. ſiue iſte
ſint ſub aīa ſicut ſpēs ſiue ſint analogata ſub analogiȝan
te. vt videt̄ dicere cōmen. 2°. ⁊ 3°. huiꝰ. Tūc dico duo Cō. 5.
ad qōnem. pꝛīo ꝙ ſcia de aīa vegetatiua ⁊ ſenſitiua nō
eſt difficillima. ſecūdo ꝙ ſcia de aīa itellectiua ē difficilli
ma. ¶ Pꝛimū pȝ ⁊ ꝓbat̄ ſic. illa ſcia q̄ eſt de his q̄ exi/
ſtētia magne entitatis ſunt ꝓpinq̄ ſenſui ē difficillima im
mo ē valde facilis cognitōis. ſed ſcia de aīa vegetatiua
⁊ ſenſitiua ē hmōi. maioꝛ apparet ex declaratis i poſitio
ne. minoꝛ patet qꝛ ſunt magne entitatis. ⁊ qꝛ ſunt foꝛme
⁊ cū ens ⁊ vnum multipliciter dicant̄. qđ vere ē actus
eſt: vt patet ſecūdo huius. ſunt etiā pꝛopinqua ſenſui qꝛ Tex. cō. 7
ſunt pꝛincipiū ſenſibiliū operationū: vt nutrire ⁊ ſentire
īmo vr̄ dicere cōmen. in pꝛin°. huius ſecūdi. ꝙ aīa cō/ Cō. 2.
pꝛehendatur ſenſu quare ⁊c. ¶ Secūdū declarat̄. qa
illa ſcia videt̄ difficillima in q̄ cōtingit difficultas tā ex ꝑ
te rei q̄ȝ ex parte noſtri modi cognoſcendi: ſed ſciētia de
anima intellectiua ē hmōi. quare ⁊c. maioꝛ apparet ex
dictis minoꝛ pȝ: eſt enim difficultas pꝛīo ex parte rei co
gnite quia intellectus eius poſſibilis ē ens in pura potē tex. cō. 5.
tia vt pȝ. 3°. huius. Eſt etiam ibi difficultas ex parte no
ſtra quia ipſa non cadit ſub ſenſu nec ſecundum ſe quia
nec ē coꝛpus nec virtus in coꝛpoꝛe. vt dicit cōmen. ter/ Cō. 4.
tio huius. nec ſecundum ſuas operationes que ſunt val
de abſtracte. vt intelligere ⁊ velle quare ⁊c. Sciendū
tamen ꝙ ſcientia poteſt capi vno modo pꝛopꝛie vt di/
ſtinguitur contra ſapientiaȝ. ⁊ iſto modo dico ꝙ iſta ſci
entia ē difficillima. alio mō large vt ſe extendit ad ſapiē
tiam. ⁊ iſto mō nō eſt difficillima. ſed bene ē de nūero
difficillimoꝝ. ſicut dicit pħus. quare ⁊c. ¶ Sȝ circa di/
cta ſunt dubia. Pꝛimū quia ſcientia de materia pꝛima
. ſ. pꝛimus pħycoꝝ videtur eſſe difficillioꝛ iſta. quia mā
pꝛima eſt ens in pura potentia a pꝛimo pꝛincipio actus
maxime remota. intellectus autem ſolum eſt vltimus Cō. 19.
in genere abſtractoꝛum. vt dicit cōmen. tertio huius.
ſȝ materia non eſt ſenſibilis ſicut nec anima intellectiua
quare ⁊c. ¶ Secundū dubium eſt qꝛ videt̄ ꝙ iſta ſciē

ſta eſt difficilior ꝗ̃ metaphyſica. q2 illa ſcīa eſt difficilior in qua eſt difficultas tam ex ꝑte rei cognite ꝗ̃ ex parte noſtri modi cognoſcendi ꝗ̃ in q̃ ſolum eſt difficultas ex parte noſtri modi cognoſcendi ⁊ non ex parte rei cognite. ſed iſta eſt huiuſmodi. quare ⁊c̄. maior apparet ex determinatis in pōne. minor patet q2 iſta ſcientia de anima intellectiua eſt vtroqꝫ modo difficilis. vt determinatum eſt prius: ſed in metaphyſica eſt ſolum difficultas ex parte noſtra ⁊ non ex parte rei cognite. vt pȝ. 2. metapħ. quare ⁊c. ℭ Ad primum dicendum ꝙ iſta ſcientia eſt difficilior ſcientia de materia prima. quia anima intellectiua poſſibilis eſt in pura potentia in genere intelligibilium ſicut materia prima in genere ſenſibilium. Unde ſicut dicit Commen. 3. huius. opinandum eſt ꝙ iſtō eſt quartum genus eſſe. quemadmodum enim eſſe ſenſibile diuiditur in formam ⁊ materiam. ſic intelligibile eſſe oportet diuidi in conſimilia his duobus. ſ. in aliqꝺ eē ſīle forme ⁊ in aliquod eſſe ſimile materie ⁊c. ideo iſta ſcientia eſt ita difficilis ex parte rei cognite ſicut illa. Sed ex parte noſtri modi cognoſcendi iſta eſt difficilior ꝗ̃ illa. q2 nec anima intellectiua nec ſue operationes cadunt ſub ſenſu. vt demonſtratum eſt in pōne. materia autem prima licet ſecundum ſe non cadat ſub ſenſu. ſua tamen operatio cadit. ſua enim propria operatio eſt trāſmutatio ſecundum ſubſtantiam. vt dicit Commen. primo celi. ⁊ ideo ipſa arguit materiam ſicut operatio formam. vt ipſe dicit. 7. meta. ⁊ primo phiſicorum. tranſmutatio autem eſt ſenſibilis. quare ⁊c. ℭ Ad ſecunduȝ dicendum ꝙ ratio bene concluderet ſi difficultas que ē ex parte noſtri modi cognoſcendi eſſet equalis in vtraqꝫ ſcientia. ſed non eſt ita. immo in metaphyſica eſt tanta difficultas ex parte noſtri modi cognoſcendi ꝙ ſupereminet vtriqꝫ difficultati contingenti in ſcientia de aīa. ℭ Ad cuius euidentiam eſt ſciendum ꝙ de ſubſtantijs ſeparatis eſt duplex ſcientia. vna eſt ſcientia de ipſis ſm̄ ꝙ ſunt motrices orbium. ⁊ iſta ē naturalis vt patet per phyloſophum ⁊ Commen. 2°. pħycorum. ⁊ quia vt ſic habet operationem per ſe ſenſibilem. ſ. motū. ideo iſta ſcientia ē difficilior illa. alia eſt ſcientia ipſarum ꝗ̃tuȝ ad ſuas quiditates ſcd̄m ſe ⁊ ſuas primas operationes que ſunt intelligere. ⁊ velle. ⁊ iſta ē ſcientia diuina. ⁊ illa ē longe difficilior ꝗ̃ iſta. primo q2 iſte ſubſtantie ſecūdum quiditates ſuas magis ſunt remote a ſenſibus ꝗ̃ intellectus cum ſit infimus in ordine abſtractorum. vt dicit Commen. 3. huius. 2°. q2 ſue operationes prīe nō ſunt ſenſibiles nec per ſe nec per accidens q2 nō habent attributionem neceſſariam ad aliquod ſenſibile: nō eniȝ intelligentie appropriantur orbibus vt intelligunt ſicut nobis intellectus appropriatur. quare ⁊c. Sed operationes noſtri intellectus ad minus ſunt ſenſibiles per accidens q2 habent attributionem ad phātaſmata neceſſariam. vt pȝ. 3. huius. ⁊ iſta ſunt per ſe ſenſibilia vt patet. 3. huius. vnde ſicut octauum celum dicitur eſſe in loco per accidens. q2 hȝ habitudinem neceſſariam ad aliqd quod ē in loco per ſe. ſ. ad centrum. vt dicit Commen. 4. pħycorū. ſic pōt dici de intelligere intellectus noſtri. quare iſta ſcientia erit difficilior illa. vt dictum fuit prius ℭ Per hoc ad rationes. Ad primam metaphyſica ⁊c. iſtam rationeȝ concedo ⁊ non ē contra me q2 metaphyſica ꝓprie nō ē ſcientia. vt pȝ. 6. ethicorum. Mō ō dictuȝ ē in pōne ꝙ nos intelligimus ꝙ iſta ſcīa ē difficillima inter omnes ſcientias proprie dictas. quare ⁊c. ℭ Ad aliam illa ſcīa que ē ⁊c. dico ꝙ verū ē vt ſic. et cum dicit iſta ē huiuſmodi. dico ꝙ verum ē quo ad illam partem que ē ꝺ vegetatiua ⁊ ſenſitiua ſed nō quantum ad illā partē que ē de anima intellectiua quare ⁊c. ℭ Ad aliā illa ſcīa ⁊c. ꝯcedo vt ſic. ⁊ cū dicitur iſta ē ⁊c. dico ꝙ verum ē quantum ad vegetatiuam et ſenſitiuā. et de talibus tractat Commen. 2. huius: ſed non quantum ad animam intellectiuam vt pȝ per Commen. 3. huius: quare ⁊c. ℭ ℭ Ad aliam illa ſcientia etc̄. quidaȝ dicunt ꝙ duplex poteſt eſſe proceſſus in ſcientia. vnus enim ē a priorib⁹ in eſſe ad poſteriora in eſſe. aliu̇s ē a poſteriorib⁹ ad priora. vt dicit. Commen. in iſto prohemio. modo dico cuȝ dicitur illa ſcientia etc̄. ꝙ verum ē vt ſic. et cum dic̄ iſta ē huiuſmodi. dicunt ꝙ verum ē quantum ad modum procedendi a poſterioribus ad priora: et ſic non ē difficillima. et ſic intellexit phyloſophus. quare etc̄. ℭ Sed iſtud non valet q2 ꝗ̃tum ad illum moduȝ procedendi qui non ē vſitatus in iſta ſcientia. iſta ſcientia non debet iudicari. difficillima. ſed modus procedendi a prioribus ad poſteriora eſt huiuſmodi: quare etc. maior de ſe pȝ. et minor patet per philoſophum. in. 2. huius in illo capitulo. Quoniam autem ex incertis. et per Commen. ibidem etc̄. Alij autem dicunt aliter concedendo maiorem. et ad minorem dicunt ꝙ iſta ſcientia poteſt conſiderari dupliciter. Uno modo ꝗ̃tum ad ſuum fieri et acqri. et vt ſic ē difficillima: Alio modo ꝗ̃tum ad ſuum factum eſſe. et vt ſic eſt certiſſima et ſic intellexit philoſophus. Alio modo poteſt dici ſecundum dicta in poſitione cum dicitur illa ſcientia etc̄. concedo vt ſic etc̄. et cum dicitur iſta ē. huiuſmodi dico ꝙ verum ē quantum ad vegetatiuam et ſenſitiuam et vt ſic non eſt difficillima. vt dictum fuit in poſitione ſed ꝗ̃tum ad animam rationalem non eſt certiſſima et maxime certitudine quo ad nos. vt Alb. dicit licet poſſit eſſe certiſſima certitudine ſimpliciter omnibus preter metaphyſicam que reſoluit rem in vltimum propter quid et conſiderat totius nature bonum ut in prohemio metapħ. apparet. et hoc ē quia anima intellectiua ē a materia abſoluta. et vt ſic intelligit philoſophus. vt dicit Albert. quare etc̄. ℭ Ad aliam illa ſcientia etc̄. dico ꝙ veruȝ ē ſi cognoſcibile ſemper ſit ſub illa diſpoſitione ſub qua ē natuȝ actualiter cognoſci ab illo cognoſcente. ſi autem non ſit ſub illa diſpoſitione non oportet. et cum dicitur iſta ē dico: lȝ anima ſemper ſit preſens ſibipſi realiter q2 realiter nō ē abſens a ſeipa tamen non ē ſemper preſens ſibiipſi ſub illa diſpoſitione ſub qua ē nata actualiter cognoſci quia ē apta cognoſci cum cognouerit alia. vt patet. 3. huius. et talia nō ſemper cognouit etc̄.

Left margin: Cōmē. 5. — tex. cō. 9. — tex. cō. 21. ⁊. 26. — vt in. tex. ꝯmen. 58. — ꝯmē. 44.

Right margin: cōmen. 11. — tex. cō. 12. — tex. cō. 8.

Tex. cōmē. v.

ℭ Si autem non eſt vna quedam ⁊ cōmunis methodus ⁊c. Queſtio vii.

Conſequenter q̄rit̄. Utrū ſit vna cōis methodus inueſtigandi qꝺ quid ē omniuȝ quorum ē quod quid ē inueſtigandum. arguit p̄rio ꝙ ſic. q2 de quo minus videt̄ ineſſe et inē et de quo magis. ſed minus videt̄ ꝙ ſit vna cōis method⁹ oīuȝ accñtiū cōiū ꝗ̃ oīuȝ qꝺ qd ē et tñ ē q̄re etc̄. maior pȝ q2 ē maxīa. minor pȝ quātū ad p̄maȝ ꝑtē. q2 illa q̄ inſūt alicui ꝑ accñs ſūt multo plura ꝗ̃ illa q̄ inſūt alicui ſꝫ ſe. vt pȝ p̄mo pħycoꝝ. quātū ad ſꝫ ꝑtem minor pȝ. 2. thopicoꝝ ī quo tradit̄ ars cōis ad inueſtigandū accñа cōia et ēt pȝ ī fiñ tertij topicoꝝ. q̄re ⁊c̄. ℭ Itē eorū quoꝝ ē vna qō vr̄ eē vna method⁹ termināđi. ſed oīuȝ qꝺ qd ē ē vna qō. q̄re ⁊c. maior apꝑet q2 qōes ſūt eq̄les nūero his q̄cūqꝫ v̄e ſcimus. vt dr̄. 2. poſteriorū. minor pȝ. 2. poſte. q̄re ⁊c. ℭ Itē oīuȝ eoꝝ q̄ ſūt vni⁹ rōnis vr̄ eē vna method⁹ et mōus vn⁹ cognoſcēdi. ſꝫ oīa qꝺ qd ē ſūt hmōi. q̄re ⁊c̄. maior apꝑet. 2. poſterioꝝ et 4. metapħ. minor pȝ. 7. metaphy. vbi dr̄ qꝺ qd ē dr̄ ꝑ prius et poſteri⁹ de ſuba et accñtib⁹ ſic̄ ens. quare ⁊c̄. ℭ Itē ſic̄ ē de accñtibus ꝓprijs ſic ē de ipſis qꝺ qd ē: ſꝫ vna ē cōis method⁹ inueſtigādi oīa accñtia ꝓpria q̄re etc̄. maior apꝑet q2 accñtia ꝓpria ꝯſequunt̄ q̄ditatē. minor apꝑet ꝑ Arꝫ. prio et ſcđo poſterioꝝ. qr̄ ⁊c̄. Idē pȝ per Platonē q dixit ꝙ method⁹ inueſtigādi qꝺ qd ē ē diuiſio. Idē pȝ ꝑ hypocratē dicentem ꝙ talis methodus ē demr̄atio. Idē vult pħs. d. ꝙ talis method⁹ ē via ꝯpoſita ex diuiſiōe et ꝺmr̄atōe vt dic̄ hic Cōmē. quare ⁊c̄. ℭ Oppoſitū arguit̄ q2 qꝺ qd ē vniuſcuiuſqꝫ ꝯſtituit̄ ex ꝓprijs principijs vniuſcuiuſqꝫ. ſed nō ē vna method⁹.

Right margin: tex. cō. 15. — tex. com. 16 — tex. ꝯ. 1. 4.

inueſtigãdi ⁊ cognoſcẽdi prima principia vniuſcuiuſqꝫ.
Com.5. quare ⁊c̃.maior apparet ꝑ Cõmẽ.i ꝓhemio h⁹. minor
de ſe eſt euidens.quare ⁊c̃. Item ſi eſſet aliqua metho
dus aut eſſet diuiſio.aut demonſtratio aut compoſitio.
ſed nulla iſtarum poteſt eſſe: quare ⁊c̃.maior apparet ꝑ
diuiſionem ſufficientem.nullus enim vnqꝫ̃ poſuit aliaꝫ
Com.5. viam. vt pꝫ per Commẽ.hic.minor declarat̃.nõ enim
poteſt eſſe diuiſio nec demõſtratio qꝛ in iſtis cõmittitur
petitio principij vt pꝫ.2.poſteriorum.quare ⁊c̃.nec via
cõpoſita qꝛ neutraqꝫ via ſufficit quare nec aggregatum
ex illis qꝛ totuꝫ nihil aliud eſt qꝫ̃ ſue ptes. vt dic̃ Cõmẽ.
Com.17. primo phyſicorũ.quare ⁊c̃.Et cõfirmat̃ rõne Cõmen.
cõmen.4. in prohemio.qꝛ ſi talis modus inueſtigandi qd̃ qd ẽ ſuf
⁊.5. ficeret tunc logica ſufficeret in cognitione aliarũ ſcientia
rum.cõſequens eſt falſum.ergo ⁊ añs.falſitas ↄ̃ñtis ẽ
nota de ſe.ↄ̃ña patet quia logica talem modum inueſti/
gandi tradit. vt pꝫ.2.poſteriorum.quare ⁊c̃. ¶ Ad eui
dentiam queſtionis eſt intelligendum ꝙ vnam eſſe me
thodum inueſtigandi quod quid eſt omnium quorum
quodquid eſt ẽ inueſtigãdum poteſt intelligi dupliciter.
Uno mõ ſic ꝙ per ipſam haberent̃ cãones ⁊ regule in
ueſtigandi vl'es qd̃ quid eſt inueſtigandum. Alio mõ.
ꝙ ſit aliqua talis methodus cõmunis inueſtigãdi vnũ/
quodqꝫ qd̃ quid eſt. ⁊ per talem methodum cognoſce
rentur omnia principia ꝓpria omnium quorũ qd̃ qd eſt
eſt inueſtigandum. Tunc dico duo ad qõnem. primo
ꝙ ſi queſtio q̃rat primo mõ ſic dico ꝙ ſic.ſi vero qd̃ q̃
rat 2°.mõ dico ꝙ nõ. Primum ꝓbatur ſic.qꝛ omnium
quorum eſt vna queſtio cõis põt eſſe ⁊ vna methodus
cõis tradens regulam vl'em talem queſtionem termi/
nandi.ſed omnium eorum quorum qd̃ quid eſt ẽ inue/
ſtigandum eſt vna cõis queſtio circa qd̃ quid eſt.quare
⁊c̃.maior apparet.2.poſteriorum.minor etiam pꝫ ibi/
dem.quare ⁊c̃. ¶ Item iſtud poſſet probari ferre per
omnes rõnes adductas in arguendo. ¶ Iteꝫ ſecundũ
declaratur qꝛ ſi eſſet aliqua talis cõmunis methodus in
ueſtigandi vnũquodqꝫ qd̃ qd ẽ ꝑ ipſaꝫ cognoſcerẽtur ꝓ
pria principia vniuſcuiuſqꝫ.tũc aut eſſet ſcientia cõis aut
ſpãl'.ſed nec ſic nec ſic.quare ⁊c̃.maior apparet ꝑ ſuffi/
cientem diuiſionem.minor pꝫ.nõ enim põt eſſe ſciẽtia
cõis qꝛ vel eſſet logica vel metaphyſica.ſed neutra ẽ qꝛ
neutra tradit cognitionem entium ſpãlium ſub proprijs
rationibus ſed ſolum vt cõueniunt in rõnibus vl'ibus
Tex.cõ.1. vt pꝫ.4.metaph̃. ⁊ primo topicorum.quare ⁊c̃. nec
talis ſcientia poteſt eſſe ſpecialis. qꝛ qua rõne hoc face/
ret vna eadem ratione alia cum in hoc ſint eiuſdem rõ/
nis.aut omnes facient.qd̃ non põt eſſe.qꝛ tunc idem in
utiliter eſſet multotiens repetitum.aut aliqua ſic ⁊ aliq̃
nõ.quod non põt eſſe vt determinatum eſt.ergo relin/
quitur ꝙ nulla.quare ⁊c̃. ¶ Iteꝫ ſi eſſet aliqua talis me
thodus omnes alie ſcientie ſuperfluerent. cõſequens ẽ
falſum.ergo ⁊ añs.falſitas ↄ̃ñtis patet. cõſequentia de
claratur qꝛ ſcie alie tradent cognitionem propriorũ prin
cipiorꝫ ⁊ paſſionũ ⁊ ſubiectorꝫ.mõ ſi eſſet talis metho
dus qua traderet cognitionem vniuſcuiuſqꝫ traderet ẽt
cognitionem ſubiecti ⁊ primarũ paſſionum que ex co//
gnitiõe talium principiorum dependent.q̃re ⁊c̃. ¶ Sꝫ
circa dicta ſunt dubia.primo qꝛ eſt dictum ꝙ via inue/
ſtigandi qd̃ quid eſt ẽ vna dubitat̃ qua vnitate eſt vna.
2°.ad quã ſciam ꝑtinet.tertio que ſit illa via vtrum diui
ſio vel demõſtratio vel cõpõ.4°.cum ſint diuerſe vie
inueſtigandi quod quid eſt q̃ ſcientia tradit illas. ¶ Ad
primum dicendum ꝙ talis via nõ eſt vna vnitate vni/
uoca.ſed ſolum eſt vna vnitate analogica qꝛ cũ talis via
ſit habitus vnitatem ⁊ entitatem capiet ex obiecto circa
tex.cõ.35. qd̃ verſatur.vt patet.3. huius mõ obiectum circa qd̃
verſatur.ſ.quod quid eſt nõ eſt vnum vnitate vniuoca
tex.cõ.14. ſed analogica.vt pꝫ.7.metaphy.ĩ primo.c.Et dicem⁹
primo de eo logice ⁊c̃. ¶ Item ſimile eſt de via cogno
ſcendi quod quid eſt ⁊ de via cognoſcendi propria acci
dentia qꝛ talia ſequuntur quiditatem: vt dicit Porphy
rius.mõ via cognoſcendi accidentia propria eſt ſolum
vna vnitate analogica cum demonſtratio prius dicatur
de demonſtratione propter quid qꝫ̃ de demõſtratione
quia. vt patet primo poſteriorum.quare ⁊c̃. ¶ Ad ſe/
cundum dubium dicendum ꝙ ad logicam ⁊ meta//
phyſicam.diffinitio enim eſt ſermo ſignificatiu⁹ quidi/
tatis ⁊ eſſentie. vt dicit Cõmẽtator.7.metaphy.,modo Cõmẽ.33.
conſiderare de diffinitionibus eſt cõe logice ⁊ ph̃ie pri
me. vt dicit Commẽ.in eodem.7. ⁊ pꝫ diſcurrenti per
ſeptimum.inueſtigant enim que partes ingrediant̃ dif
finitionem.quia partes forme ⁊ ſpeciei non materie vt
patet in illo.c. Quoniam vero diffinitio. inueſtigat in
ſuper quõ diffinitum eſt vnum cum ſua diffinitiõe.par
tes autem ⁊ medium habendi tales parteſ declarat. vt cõmẽ.37.
patet in illo.c.Dicamus autem inquantum.quare con/
ſiderare diffinitiones pertinet ad metaphyſicam.perti/
net etiam ad logicam: qꝛ ad illam ſcientiam pertinet tra
dere cognitionem diffinitionis ⁊ quod quid eſt que tra
dit cognitionem inſtrumenti deueniendi de cognito ad
ignoti notitiam ſiue modi ſciendi cum diffinitio ſit vnus
modus ſciendi.ſed hoc pertinet ad logicam. vt patet ꝑ tex.cõ.42.
auic. ⁊ algazelẽ. ⁊ per Ariſto.7.metaph̃. ⁊ per Cõmẽ.
quare ⁊c̃.Sed intelligendum ꝙ licet conſiderare diffi/
nitiones ſit commune logico ⁊ ph̃o primo .tamen hoc cõ. vt ſup.
eſt diuerſis modis. vt dicit Commenta.7°.metaph̃.in
c. Nunc autem. quia logicus conſiderat de diffinitioni/
bus ſm ꝙ ſunt inſtrumentum quod ducit intellectum
ad intelligere rei quiditatem.ph̃s autem primus ſꝫ ꝙ
ſignificant naturas rerum.quare ⁊c. Intelligenduꝫ eſt
etiam ꝙ via inueſtigandi diffinitionem ſiue quod quid
eſt tradita in logica eſt duplex. vna quidem eſt ꝑ quam
inueſtigatur diffinitio per modum quo eſt oratio diffini
tiua explicans ſubſtantiam diffiniti. ⁊ iſta eſt valde pro/
pria. ⁊ traditur in.2.poſte. vt dicit. Lincoñ.ibidem alia
eſt via inueſtigandi diffinitionem que tradita eſt in li.6.
topicorum. ⁊ hec non demonſtrat diffinitionem ſm ꝙ
eſt oratio diffinitiua explicans quid eſt diffinituꝫ.ſed cõ
cludit tales orationes animal rationale ⁊ mortale eſt dif
finitio hominis. ⁊ hec eſt concluſio compoſita ex ſecun/
dis intentionibus. ⁊ non eſt oratio diffinitiua ſolum ex/
plicans quid eſt homo.ſed eſt concluſio predicatiua ſe/
cunde intentionis de hac diffinitiõe aĩal rõnale mortale.
vt dicit. Lincoñ.2.poſte. ⁊ hec eſt longe alia a predicta
vt ipſemet dicit in ꝓn.ſecundi quare ⁊c̃. ¶ Ad tertium
dubium dicendum ꝙ taliſ via non eſt diuiſio per ſe nec
demonſtratio per ſe.qꝛ in iſtis ſit petitio principij vt pꝫ. ↄmẽ vt.ſ.
2.poſte.ſed talis via vt dicit Commen.hic. ⁊ philoſo/
phus.2.poſte.eſt via compoſita ex diuiſione ⁊ demon
ſtratione non accipiendo demonſtrationem proprie.qꝛ
talis eſt ſolum accidentium immediatorum. vt pꝫ prĩo
poſte.ſed accipiendo demonſtrationem pro quacunqꝫ
ratiocinatione faciente fidem. vt dicitur.2.poſte. ⁊ iſta
via compoſita eſt via perfecta ⁊ directa inueſtigandi qd̃
quid eſt.ſed alie indirecte ⁊ imperfecte poſſunt nomi/ cõmen.34.
nari ſicut via a contrario ⁊ via inductiua. vt dicit Com/
men.4.ph̃y. ¶ Ad quartuꝫ dubium dico ꝙ ille diuer
ſe vie inueſtigandi quod quid eſt non pertinent ad vnã
ſcientiam ſed ad omnes ſcientias.quelibet enim ſcien/
tia ↄſiderat propria principia ſui ſubiecti ⁊ ideo q̃libet
ſcia hꝫ ſuã viã inueſtigandi quod quid ẽ propriũ quare
⁊c̃. ¶ Per hoc ad rõnes. ¶ Ad primam. ↄcedo ma/
iorem ⁊ ad minorem dico ꝙ verum eſt ꝙ ẽ vna meto
dus communis ⁊ nõ propria. Et iſto modo etiaꝫ dico
de medio inueſtigandi quod quid eſt q̃re ⁊c̃. ¶ Ad ali
am cum dicit̃.eorũ ⁊c.dico ꝙ verũ eſt prĩo mõ dicto
in põne.ſed ſecundo mõ nõ oꝫ.quare ⁊c̃. ¶ Ad aliam
eodem mõ dicit̃ cuꝫ dicit̃.omnium eorum ⁊c.dico ꝙ
verũ eſt primo mõ.ſed ſecũdo modo nõ oꝫ.quare ⁊c.
¶ Ad aliã cuꝫ dicit̃ ſicut eſt ⁊c.cõcedo . ⁊ cũ dicit̃ ẽ vna
dico ꝙ verũ eſt cõis tradens regulas cões inueſtigãdi
propria accidentia.nõ autẽ eſt aliqua ſic cõis que det
cognitionẽ primorꝫ pricipiorũ vniuſcuiuſqꝫ ꝓprij acci/
dentis. ⁊ ita ẽ de methodo inueſtigãdi qd̃ qd ẽ. vt dictũ

eſt in pōe. quare ⁊c̄. ℭ Ad auctoritates oēs concedo ꝙ
eſt vna via communis primo mō ⁊ nō ſcdo mō. Qui/
dam tamen dn̄t viam imperfectā ſicut dicentes diuiſio
nem ⁊ demonſtrationē. q̄dā pfectā ſicut dicentes com/
poſitionem. ℭ Ad alias rōnes in oppoſitū. Ad primā
cū dr̄ qd̄ quid eſt ⁊c̄. ꝯcedo. ⁊ cū dr̄ nō eſt vna via ⁊c̄.
concedo ꝙ nō eſt vna via cōis ſic ꝙ ꝑ eā ſciantur vnius
cuiuſqʒ ꝓpria principia qd̄ quid eſt inueſtigandi. ſed ꝙ
nō ſit cōis alio mō non cōcludit. quare ⁊c. ℭ Ad aliā ſi
eēt. ⁊c. ꝯcedo ⁊ ad maiorē dico ꝙ nec diuiſio nec demō
ſtratio. vt ꝓbat rō. ſed dico ꝙ ē cōpoſitio. ⁊ cū dicitur
neutra ⁊c. dico ꝙ nō ſeqtur. ⁊ cū dr̄ totū ⁊c. dico ꝙ cō
men. intelligit ꝙ totū nihil aliud ē q̄ʒ ſue partes ſil' ſum/
pte mālit̄er. nō aūt formaliter. quare ⁊c. Rōnē cōmen.
cōcedo. qꝛ nō eſt ꝯtra me ſi bene intelligatur ⁊c.

Tex. cō. viii.

ℭ Formidandum autem quatenus non la/
teat. **Queſtio. viii.**

Ueritur Utrum vlia ſint priora ſingularibus aut poſte
riora. Et arguitur primo ꝙ ſint priora. pri/
mo ſic. Qꝛ illud eſt prius a quo non cōuer
tit̄ ſubſiſtendi ꝯn̄a. hoc hēt̄ur in predicamē
tis. ⁊ in 5°. meta. ſʒ ab vl̄i ad ꝑticulare nō cōuertit̄ ſub/
ſiſtēdi ꝯn̄a. vt manifeſtū eſt. bn̄ eni ſeqtur. ſortes eſt er
go hō eſt. ſed nō ecōuerſo. vt oēs ꝯcedunt. ℭ Prete/
men. 4. rea. illud ad qd̄ alterꝝ ſe hʒ per additionē eſt prius illo.
vt pʒ primo poſterioꝝ. ca°. illo. Certior aūt eſt ſcia. ſed
ſpēs que eſt ſingularis reſpectu generis. vt patet primo
phycoꝝ ꝑ cōmē. ſe hʒ ꝑ additionē ad genus. nā dr̄ia eſt
qua ſpēs abūdat a genere vt dicit Porphiri⁹. ℭ Pre
terea illud qd̄ ponit̄ in diffinitōe alicuius ē ꝑus illo. hoc
pʒ ex 6°. thopicoꝝ. qꝛ diffinitio eſt ex ꝑoribus. ſʒ vl̄e po
nit̄ ī diffinitōe ſingularis ſeu minus vl̄is vt genus ī dif/
.cō. 39. finitione ſpēi. ſicut pʒ 7°. metaphy. ⁊ ſcdo poſteriorū.
ℭ Preterea ꝑpetuū prius ē corruptibili. vt pʒ 8°. phy
corū. ſʒ vl̄e ē ꝑpetuū. vt pʒ prio poſterioꝝ. ⁊ ſingulare
. cō. 1. eſt corruptibile. vt pʒ ad ſenſū. ℭ Preterea eadē ſunt
principia eēndi ⁊ cognoſcēdi. vt capit̄ 2°. metaphy. ſed
vl̄ia ſunt p̄ncipia cognoſcēdi ſuoꝝ inferioꝝ. vt oēs cōce
dunt. ergo ſunt p̄ncipia eēndi ipſoꝝ. ſed principiū ꝑus ē
principiato vt ē manifeſtū. q̄re ⁊c. ℭ Oppoſitū arguit̄
. cō. 8. auctoritate Arꝭ. q dicit h̄. vl̄e aut nihil ē aut poſteri⁹. ſed
nō ē dicēdū ꝙ ſit nihil. qꝛ oīs ſcia eſt de vl̄i. vt pʒ ex pri
mo poſterioꝝ. ⁊ 7°. metaphy. ⁊ ſic oīs ſcia eēt de nullo
qd̄ ē abſurdū. ℭ Ad euidētiā q̄ōis eſt intelligēdū ꝙ opi
nio Platonis de vl̄ibus fuit alia ab opinione Arꝭ. Opi
nio enim Platonis dicit fuiſſe ꝙ vl̄ia. ſ. genus ⁊ ſpēs ī
diuiduoꝝ ſenſibiliū ſunt ſeparata in re extra aīaʒ a ſingu
laribus ſenſibilibus. ⁊ hmōi q̄ditates vl̄es a ſingulari/
bus ſeparatis ipſe vocauit ideas. verbi grā. ꝑ iunioꝛib⁹
ipſe ponebat vnā q̄ditatē ⁊ ideā hoīs ſeparatā extra in/
tellectū ab oībus ſingularibus hoībus. ⁊ ſilr̄ vnā q̄dita
tem aſini ⁊ equi. ⁊ ſic de ceteris ſpēbus quaꝝ īdiuidua
nō hn̄t ordinē ad īuicē ꝰm prius ⁊ poſteri⁹. Et hoc ipe
ꝓbat multis rōnibus ⁊ ſubtilibus ſʒ ad pn̄s recitabun
tur tres vel quatuor propter exercitationem iuuenum.
qꝛ magis hʒ hec ꝑſcrutatio locum ſuper 7°. metaphy.
Una eius ratio fuit. qꝛ ſic eſt in eſſendo ſicut eſt in intelli
gendo cum intellectus noſter moueatur a rebus. tunc
autem in intelligendo ſic eſt ꝙ quiditas ſpēi intelligitur
preter indiuidua. ⁊ q̄ditas generis p̄ter ſpēs. vt poſſu/
mus intelligere hoīeʒ nō intelligendo ſortē neqʒ plato/
nē. ⁊ poſſumus intelligere animal non intelligendo ho/
minē neqʒ aſinū. ⁊ ſic de alijs. ℭ Preterea ſi q̄ditates
nō eſſent ſeparate ab ipſis ſingularibus corruptibilibus
tunc de ipſis q̄ditatibus nō poſſet eē ſcia. ſed hoc eſt in
cōueniens. vt notū eſt. ſ. ꝙ de q̄ditatibus rerum natu/
raliū nō ſit ſcia. ꝯn̄a oñdet̄. qꝛ de corruptibilibus nō eſt
ſcia imo de ꝑpetuis vt etiā ꝯceſſit Arꝭ. immo ſi ꝓprie
q̄ditates generū ⁊ ſpērū ſunt cōiuncte ſingularib⁹. tunc
ſunt corruptibiles ſicut ⁊ ipſa ſingularia. ⁊ ſic de ipſis nō
erit ſcia. quod eſt abſurdū. ℭ Item ſupponebat plato
ꝙ quelibet ſubſtātia que generatur. gn̄atur a ſibi vniuo
co ꝰm ſpeciem vel ſecūdum genus: ⁊ hoc recipiebat ꝓ
manifeſto. ℭ Item ſuppōebat plato ꝙ nulla forma ma
terialis agit immediate nec generat. cum hoc videtur vel
le Arꝭ. in de ſenſu ⁊ ſenſato. vbi dicit ꝙ ignis non agit in
quātū ignis ſimiliter aqua inquātū aqua. ⁊ ſic de alijs.
Tunc procedit vlterius ponatur ꝙ generetur ignis aut
generabitur ab ipſo igne preexiſtente. aut ab ipſa forma
⁊ quiditate ignis ſeparata a ſenſibilibus ⁊ particularibus
non eſt dicendum ꝙ ab igne preexiſtente particulari ⁊
ſenſibili. quia ille aut ageret immediate per ſuam quali/
tatem actiuam aut per ſuam formam ſubſtantialem. nō
per ſuā qualitatem actiuam. quia tunc ignis generat⁹ nō
fieret a ſibi vniuoco nec ſcd̄m ſpēm nec ſecundū genus
cum ipſa qualitas ignis nō ſit nec de ſpecie nec de gene/
re ignis. nec eſt dicendum ꝙ ipſe ignis ſenſibilis preexi/
ſtens generet immediate per ſuam formam ſubſtantia/
lem materialem. qꝛ hoc eſt contra ſecundam ſuppoſitio/
nem. quare relinquitur ꝙ ignis non generatur immedia
te niſi quiditate vel forma ſeparata a materia. ⁊ propter
generationem indiuiduorum ſubſtantie generabiliū ne/
ceſſe eſt ponere vniuerſalia ſeparata a ſingularibus. verꝝ 7. metap.
eſt tamen ꝙ Commen. aliquantulū aliter dedit iſtam ra cōmen. 31.
tionem prius applicando ad generationē quorūdam ani 8. 12. eiuſ/
maliū ⁊ plātarum in quibus nullum apparet generans dem
corporeum eiuſdem generis nec eiuſdem ſpēi cum gn̄a cōmen. 18.
to. Omne autem quod exiſtit in potentia non exiſtit in ac
tu niſi preexiſtente in aliquo quod eēt ſui generis vel ſue
ſpeciei in actu. vnde relinquitur ꝙ generationes talium
animalium vel plantarum ſunt a formis ſeparatis. ⁊ eſt
maior ratio que attribuitur platoni. ⁊ poſt ſtatim pōit rō
nem prius tactā. Propterea aliqui confirmant ſic ſuba ꝑ
fecta que generatur per commixtionē ſeminū indiget ad
ſui generationem aliquo generante per ſe propinquo ⁊ ī
mediato ⁊ vniuoco. ſ. eiuſdē ſpēi ſpēaliſſime cū ſubſtan/
tia que generatur. hec recipitur ꝓ manifeſta. ⁊ ſatis pa/
tet inſpiciendo in propoſitis particulis. requiritur enim a
gens per ſe: quia agens per accidens non ageret niſi eēt
aliquod agens per ſe prius eo. vt patet. 2. phycorum. ⁊ tex. cō. 42.
requiritur agens propinquū ⁊ immediatū qꝛ agens re/
motū nihil producit niſi mediante agente propinquo. vt
habetur. 8. phycorū. Item requiritur generans vniuo/ tex. cō. 45
cū qꝛ in hoc differunt ſubſtantie perfecte que generant̄
per commixtioneʒ ſeminū ab alijs que ſunt imperfecte
q̄ generātur ꝑ putrefactionē qꝛ ſubſtātie ꝑfecte īdigent
generāte vniuoco ⁊ alie nō vt ēt demonſtrat Cōmē. i. 8.
phycoꝝ ℭ Apparet igit̄ qꝛ iſta ꝓpoſitio ſubſtantia ꝑfe/ cōmē. 46.
cta indiget ad ſui generationē generāte per ſe ꝓpinquo
⁊ īmediato ⁊ vniuoco ē vꝫa. ſed hoc non contingeret niſi
eēt quiditas ſpeciei talium indiuiduorum ſeparata a ſen/
ſibilibus. ergo ⁊c. probatio. generetur ſortes. tunc gene
rans per ſe propinquum ⁊ immediatum ⁊ vniuocū nō
erit ipſum ſemen in animali. qꝛ id non erit eiuſdē ſpeciei
cū ſorte generato vt cuilibet eſt manifeſtum. nec erit pa
ter. ſ. homo particularis a quo deciſum fuit ſemen quia
ille nō poteſt eſſe generans ⁊ agens per ſe. nam agens ꝑ
ſe neceſſario eſt ſimul cum effcū vel in fieri ſolū vel in cō
ſeruari. vt patet. 2. phycorum. nunc ille homo particula tex. cō. 37.
ris non neceſſario eſt quando gn̄at̄ ſor. imo poſtq̄ʒ ſemē
receptū eſt in matrice contingit ipſo patre mortuo gene/
rationem fieri. ergo relinquitur ꝙ generās propinquū
per ſe ⁊ immediatum ⁊ vniuocū in gn̄atione ſortis non
ē niſi quiditas hominis ſeparata ab omnibus ſingularib⁹
hoīb⁹. Ex his ⁊ cōſilibus videtur cōuinci ꝙ vniuerſa/
lia ſit ſeparata a ſingularibus extra intellectū: ⁊ hec qui/
dem fuit opinio platonis vt ei attribuitur. dicebat autem
ipſe ꝙ ille forme ſeparate ſunt eiuſdē ſpēi cum ipſis for/
mis ſingularium. ℭ Hanc aūt opinionem deſtruit Arꝭ.
multipliciter. Unde rō eius eſt. Illud quod p̄dicat̄ de

aliquo eſſentialiter ⁊ in quid nō eſt ſeparatū ab eo ſ꞉m eē extra aīam. hec videtur eſſe ſatis manifeſta. ſed res q̄ dr̄ genus p̄dicat̄ eſſential'r in qd de ſuis ſpecieb⁹. vt aīal d̄ hoīe ⁊ equo. ⁊ ſic d̄ alijs. Similiter res que dr̄ ſpecies ſpecialiſſima predicatur eſſential'r de ſuis indiuiduis. vt hō de ſoꝛ. ⁊ platone. ⁊ ſic de ceteris. quare vr̄ ꝙ hm̄oi res que dicūtur genera ⁊ ſpēs nō ſūt ſeparata ſecūdum eē extra animā a ſingularibus ſuis. i. ab inferioꝛibus contentis ſub eis. ¶ Itē generans dꝫ eſſe eiuſdem ſpēi cum generato ſ꞉m platonē. ſed foꝛma ſeparata ſi eſſet nō eſſet eiuſdem ſpēi cum generato. pꝛobatio quia foꝛma indiuidua generati non ſit per ſe ideſt ſecundum ſe ſubſiſtens. ſed compoſitū eſt id quod ſit tali modo. ſcilicꝫ ens ſubſiſtens. modo conſtat quod foꝛma ſeparata a materia non eſt eiuſdem ſpeciei cum toto compoſito ex mā ⁊ foꝛma. ⁊ ſic talis foꝛma ſeparata non poſſet eē pꝛincipiū agens in generatione ſubſtantie ſenſibilis. cuius oppoſitum putauit plato. immo illa fuit maioꝛ rō eius vt ſaluaret ꝙ generationes animalium ⁊ plantarum ſunt a ſibi ſimili ſ꞉m ſpeciem vel ſ꞉m genus. vt dicit Cōmen. 7. metap. vt viſum eſt pꝛius. Et hanc rōnem tangit phs. ſeptimo metap. Utrum aūt ſ꞉m rei veritatem foꝛma ſubſtantialis fiat per ſe ⁊ pꝛimo vel aggregatū ad pꝛeſens non ē diſcutiendum. ſufficit aūt hoc ſcire ꝙ cū generatum per ſe ſubſiſtens ſit compoſitū ex materia ⁊ foꝛma neceſſe ē ipſum pꝛopinquum generans ſi debet eē eiuſdem ſpēi vel generis cū generato eē compoſitū ex materia ⁊ foꝛma. ⁊ ſic ad generationem inutilis eēt quiditas ſeparata ⁊ hec quidem ratio eſt valde contraria pl'oni. ⁊ manifeſtum eſt cuilibet exercitato in phīa. Et poteſt confirmari ſic. ſi quiditas ſeu foꝛma ſeparata eēt agens in generatione neceſſario ſequeretur ꝙ ſola foꝛma fieret ſicut indiuiduum ſubſiſtens ⁊ non in alio. ſed hoc eſt impoſſibile. qa omne quod ſic ſit eſt compoſitum ex materia vt demonſtratum eſt ſeptimo meta. ⁊ habetur ex pꝛimo phycoꝝ. [7. metap. tex. cō. 27.] conſequētia pꝫ. qꝛ cū foꝛma generans debeat eſſe eiuſdē ſpēi cū foꝛma generata vt dicebat. ⁊ ipſa foꝛma ſeparata eſt per ſe ſubſiſtens neceſſe eēt vt foꝛma generata eēt per ſe ſubſiſtens. nam ſi eſſet inherens ſubiecto. ⁊ ꝑficiens nō eēt eiuſdē ſpēi cū foꝛma per ſe ſubſiſtēte. Nō. n. ē ita intelligibile ꝙ foꝛma ſubſiſtēs ⁊ foꝛma inherens ⁊ dās eē materie ſint eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime. Propterea arguit Ar. 10. meta. verſus finem. [tex. cō. vl.] coꝛruptibile ⁊ incoꝛruptibile non ſunt eiuſdem ſpeciei. immo nec eiuſdeꝫ generis pꝛopꝛie. ſed quiditas ſeu foꝛma ſeparata a materia ē incoꝛruptibilis. vt dixit plato. ⁊ ipſuꝫ indiuiduum ſenſibile eſt coꝛruptibile vt manifeſtum ē. ⁊ ipſe etiam conceſſit. quare ſequitur ꝙ quiditas ſeparata a ſingularibus non ē eiuſdem ſpeciei cum ipſis. cuius oppoſitum dixit plato. Ex omnibus his rationibus ⁊ ſimilibus repꝛobatur illa opinio platonis qua poſuit vniuerſalia realiter ſeparata a ſuis ſingularibus. ⁊ ad illam rationem dic̄ Ari. incidentaliter in iſto pꝛohemio. Animal vniuerſale aut nihil eſt aut poſterius. Similiter autem ⁊ ſi aliquid aliud vniuerſale commune vniuerſaliter pꝛedicetur. Et hec quidem pꝛopoſitio vera eſt pꝛo pꝛima parte ſcilicet animal vniuerſale quod poſuit plato ſeparatum realiter nihil ē. Addit tamen aut poſterius. quia ſi eſſet tale vniuerſale non eſſet pꝛopꝛie pꝛius ipſis ſingularibus ſicut cauſa eorum vt dicit Cōmen. quia ſi eſſet cauſa ſingularium tunc ſubſtantie ipſorum non poſſent perfecte cognoſci ſine tali vniuerſali vt dicit Commē. ſicut eſt diſpoſitio ſub alijs cauſis ꝙ ſcilicet cauſata non perfecte cognoſcuntur ſine cauſarum cognitione vt patet pꝛimo phyſicorum. conſequens autem falſum eſt. immo ſi eſſent talia vniuerſalia adhuc ſubſtantie ſingularium poſſent cognoſci ſine illis. quia tale vl'ale ſi eſſet n̄ eēt pꝛius ſingularibus. ſed poſterius ⁊ ideo dicit Ariſto. vniuerſale aut nihil ē aut poſterius. ⁊ quia per hoc innuit ꝙ ad pn̄s nō tractar̄ itēdit de qditate vl'ium. qꝛ qūocūqꝫ ſit d̄ entitate vl'iūꝫ cōſtat ꝙ vl'e ſeparatum a ſingularibus quod poſuit plato non pꝛius diffiniendū ꝙ̄ def diffinitio cōis omnibus indiuiduis diffiniti. Et in 2° huius c°. Potētiarum aūt anime [tex. cō. 30.] dicit ꝙ ridiculū ē in his. ſ. animabus ⁊ in alijs diffinitionibus querere communem rationem ⁊ diffinitioneꝫ q̄ nulli ſpecialium animarum conueniat. Et pꝛopter hoc etiam dicit h̄ Cōmen. commento. 8°. ꝙ Ariſto. demōſtrat per hoc diffinitiones generum ⁊ ſpecierum nō eē diffinitiones reꝝ vl'ium exiſtentium extra intellectuꝫ ſeparatarum a ſingularibus ſed rerum particularium. i. quiditatum que particulariter exn̄t. ⁊ intellectus eſt qui agit vl'itatem in ipſis. ⁊ ſic ad plenū pꝫ intentio iſtius ꝑticule animal vl'e ⁊c̄. quā ideo h̄ induxit qꝛ nōnulli expoſitoꝛum videntur ab expoſitione Ari. ⁊ Auerois aliqualiter deuiare. pꝫ igitur ex his ꝙ genera ⁊ ſpēs ſingularium ſenſibilium non ſunt ſeparata realiter a ſuis ſingularibus. Hoc iteruꝫ pulchꝛe arguunt aliqui 4°. ⁊ hoc ſic ſi quiditas plante aut lapidis eēt ſeparata extra intellectū a ſingularibus ſuis ſequitur ꝙ eſſet foꝛma intelligēs ⁊ intellecta. nam foꝛme ſeparate a mā ⁊ a magnitudine ſūt intelligentes ⁊ intellecte ſecundum Ari. doctrinam i tertio huius ⁊ in 2°. metaphyſice. [tertio hui⁹ tex. cō. 36.] vnde in tertio huius dicit ꝙ in ſeparatis a materia idē eſt intelligens ⁊ quod intelligitur conſequens autem eſt abſurdum ⁊ ridiculum ꝙ quiditas lapidis ſit intelligens ⁊ intellecta. Similiter autem ⁊ in alijs rebus inanimatis ⁊ nō cognoſcibilibus. Et ad aliam intentionem dicit commen. in tertio huius [cōmen. 18.] ꝙ ſi vniuerſalia eſſent ſeparata actu extra animam a ſingularibus non indigeremus intellectu agente. verū eſt ad faciendum ea intelligibilia ⁊ intellecta ſicut ⁊ alie foꝛme abſtracte que non fiunt intellecte per noſtrum itellectum agentem. [cōmen. 1.] ⁊ idē dicit ſuper ſ꞉m metaph. ¶ Nūc ſoluende ſunt rationes platonis. Ad pꝛimaꝫ quando dicitur. ſicut eſt intelligendo ⁊c̄. poſſumus negare illam qꝛ videmus in ſenſu viſus qui eſt debilioꝛis virtutis in cognoſcendo q̄ꝫ intellectus ꝙ ipe poteſt cognoſcere aliquod obiectum coniunctum ineſſe cum altero non cognoſcendo illud alterum vt viſus videt albedinem pomi ⁊ non cognoſcit eius dulcedinem cui ipſa albedo eſt coniuncta non pꝛopter hoc ſequitur ꝙ ipſa albedo ſit ſeparata a ſubiecto. Similiter autem in intellectu poteſt contingere ꝙ ipſe intelligat aliquod intelligibile coniunctum cum alio ⁊ non intelligat illud aliud. q̄ꝫuis ergo intellectus accipiat quiditatem generis pꝛeter quiditates pꝛopꝛias ⁊ foꝛmas ſpecieruꝫ non ſequitur ex hoc ꝙ ipa quiditas generiſ ſit ſeparata ſcd̄m ſubſiſtentiam ab ipſis quiditatibus ſpērum. ſed bn̄ dꝫ ꝙ aliq̄ꝫ diuerſitatē hēat ab eis vel ſ꞉m ſeipſam vel ſ꞉m pꝛopꝛietatem aliq̄ꝫ. Similiter ſi intelligatur qditas ſpēi ſine ſingularibus ſub ꝓpꝛijs rationibus eoꝝ non ſeqtur ex hoc ꝙ ipa qditas ſit ſeparata ſecundum eſſe ſubſiſtentie ab ipſis ſingularib⁹ ſed bene ſequitur ꝙ ipa aliqualiter ſit diuerſa ab ipiſ ſingularibus vel ſ꞉m ſe vel ſecundum aliquam pꝛopꝛietatem ⁊ modum ita ꝙ ipſa quiditas ſpēi habeat aliquam diuerſitatem a rationibus ⁊ pꝛopꝛietatibus a quibus ſumuntur rationes indiuiduales. Sed de hoc plus videbitur in poſitione ſequenti. ſufficit autem ad pꝛeſentē rationem ꝙ ex ſeparatione quiditatum a ſingularibus ſ꞉m intellectum non ſufficienter arguitur earuꝫ eſſe reale. Non enim ad hoc ꝙ intellectus ſit verus aut falſus requiritur ꝙ ipſe intelligat omnia quecunqꝫ ſunt coniuncta ineſſe cum re quam intelligit. ⁊ ſi intellectus habet intelligere hominem non eſt neceſſarium ꝙ intelligat criſpitudinem ei coniunctam. ſimiliter autem in aliiſ multis. poterit ergo intelligere quiditatem generis ⁊ ſpeciei non intelligendo ſingularia eoꝛum ſub pꝛopꝛijs rationibus. ⁊ non ſequitur ex hoc ꝙ ſint realiter ſeparate ab eis ſ꞉m eſſe vt iam dictum eſt. ⁊ ideo rō nō valet. ¶ Ad aliam cum dicitur ꝙ tunc de eis non eſſet ſciētia ⁊c̄. nego conſequentiam ⁊ ad pꝛobationem cum dicitur ꝙ de coꝛruptibilibus non eſt ſcientia. verum eſt ſub rationibus ſingularibus vt de hoc coꝛruptibili qd̄ eſt ſoꝛ. vel pl'o. ⁊ ſic de alijs. ſꝫ ſub rōibus vl'ibus ⁊ abſtractiſ bn̄ eſt ſcientia de quiditatibus coꝛruptibilibus. ⁊ ſic erit

de iſtis. quare ratio non valet. ⁊ cum additur ꝙ ſcientia eſt de incorruptibilibus. dico ꝙ verum eſt de eternis vel ſub idēptitate numerali vt ſunt corpora celeſtia ⁊ eorum motores. vel ſm identitatē ſpecificam vt ſunt iſta entia nālia vt pꝫ. ex 2° de gñatione ⁊ corruptōe. mō qditates ſingulariū ſēſibiliū ⁊ corruptibiliū lꝫ ñ ſint eterne ſꝫ idētitatem numeralem. qꝛ impoſſibile eſt aliquod corruptibilium vnum numero permanere. tamen perpetuantꝰ ſm identitatem ſpecificam per continuationem generationis ⁊ corruptiōis. Aliter poteſt reſponderi. ⁊ credo ſatis competenter cum dicitur ſcientia eſt de eternis verum eſt ſic intelligendo ꝙ ea de quibus eſt ſcientia nūꝗ̄ corrumpuntur ſimul ꝗ̄tū ad oēs ſui partes: qꝛ tamē illud de quo eſt ſcientia ſit incorruptibile penitus ⁊ eternum non eſt verum. modo ſic eſt in propoſito. ꝗ̄uis. n. quelibet quiditas ſingularis corrumpatꝰ aliquando tamen quiditas alicuius ſpeciei nūꝗ̄ corrumpitur tota ꝗ̄ ad oēs partes ſubiectiuas. imo nō eſt aliquod tempus in quo non ſit aliqđ indiuiduū cuiuſlibet ſpeciei pertinētis ad perfectionem vniuerſi vt docet Cōmen. ⁊ L in coñ. ſemper ꝑmum poſteriorum. ⁊ ſic intelligitur vniuerſalia de qbꝰ ē ſcia eē etña ⁊ incorruptibilia. ¶ Uerum autem quiditas ſingularis exiſtens in materia ſignata ꝑ ſe corrumpatꝰ aut pure per accidēs bona inquiſitio eſt. ⁊ de hoc alias fuit aliquid ordinatum. poſſet ergo dici per diſtinctionem propter iuuenes cum dicitur. illud đ quo eſt ſcia ē perpetuū ⁊ incorruptibile. dico ꝙ illud pt̄ intelligi dupliciter. vno modo ꝙ illud de quo eſt ſcientia nullo modo corrūpatur nec ſꝫ totū nec ſꝫ partē nec ſimul nec ſucceſſiue ſic eſſet falſum ⁊ impoſſibile. alio modo ꝙ nunquā corrūpatur totum ſimul quo ad oēs eius partes ſubiectiuas. ⁊ ſic bene verum eſt. ſic autem ſe habēt quiditates ſpēꝝ ⁊ generum indiuiduorum materialium. quare ⁊c. ¶ Item aliter dicunt aliqui ⁊ multum ſubtiliter. vt mihi videtur ꝙ illud de quo eſt ſcia ē ꝑpetuū ⁊ incorruptibile ſic eſt intelligendum nō ꝙ res ꝗ̄ ſubijcitur paſſioni ſpeculate ſit oīo eterna nec ſilr ipſa paſſio ſpeculata. ſic. n. de rebus nālibus non eēt vere ſcientia. ſed ſic ꝙ ꝯclo que demrātur ⁊ ſcitur eēt ꝑpetue veritatis ita ꝙ quotienſcūqꝫ eſt talis cōcluſio ipſa eſt vā ⁊ intellectus ſpeculans ipſaꝫ ē vūs ⁊ ſemper habet vāꝫ cognitionem ⁊ non quādoqꝫ veram ⁊ quādoqꝫ falſaꝫ ⁊ ſic indubitanter illud qđ ſcitur vel de quo eſt ſcia eſt eternum ⁊ perpetuū. ſ. ꝙ concluſio demonſtrata ſemꝑ eſt vera. ⁊ quotienſcūqꝫ ipſa ſpeculatur ab intellectu ipſa habet veram ſpeculationē. ⁊ etiaꝫ tangit Lincon. ſuper primū poſteriorꝫ. verbi gratia. ꝗ̄uis omnis hō ſit corruptibilis ⁊ corrūpatur ſucceſſiue. tamē hec concluſio ē perpetue veritatis hō eſt riſibilis. ⁊ nūꝗ̄ intellectus ītelligens illam concluſionem eſt falſus. ſimiliter aūt ⁊ ī alijs cōcluſionibus naturalibus aſtronomicis. ⁊ hoc ſufficit.

¶ Ad aliam de generatione ignis cū dicitur a quo generatur hic ignis. diceret Ariſt. ⁊ Aue. ꝙ poteſt generari ab igne māli preexiſtente. Et cum arguitur contra hoc ꝙ ignis particularis vel materialis preexiſtens an ageret īmediate ⁊c̄. dicunt aliqui ꝙ ageret īmediate ꝑ ſuaꝫ qualitatem actiuā virtute tamē forme ſubſtātialis ignis. Et cū dr̄ ꝙ vnūquodqꝫ fit a ſuo ſilī ſꝫ ſpēꝫ vl ſm genꝰ. dicūt ꝙ verum ē vel ab aliquo alio virtute alicuius qđ eſt de genere vel de ſpecie ipſius generati. ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito ꝙ ipſa qualitas ignis preexiſtens generabit igneꝫ ⁊ īmediate. non quidem virtute propria ſed virtute forme ſubſtantialis precedentis. ⁊ hoc eſt etiam quod dicitur ad illam propoſitinoem. Nihil agit vltra ſuam ſpeciem. verum eſt virtute propria. ſed virtute alterius bene. Hec tamen reſponſio mihi videtur dubia. qꝛ ſi caliditas preexiſtētis ignis generat ipſum ignem virtute forme ſubſtantialis illa virtus aut eſt ſubſtantia aut accidēs hec eſt ſufficiens diuiſio. Si ſubā tūc habetur ꝙ ipſa q̄litas agit ⁊ generat mediante ſubſtātia. ⁊ tunc iſta ſubā eſt immediatum generās. tunc queritur que ſit ipſa ſubſtantia qua caliditas generat ignem. Utrum ſit ſubſtantia abſtracta vel materia vel forma materialis. Si ſubā abſtracta habetur intentum. Si materia hoc eſt abſurdum qꝛ materie non eſt agere neqꝫ generare. Si dicatꝰ ꝙ ſit forma materialis tunc concederetur ꝙ forma materialis ſit immediatum agens ⁊ generans. nam id mediante quo aliquid agit eſt īmediatū principium actiuū vt manifeſtum eſt. Et forte dicetur hic ꝙ caliditas non agit mediante forma ſubāli ignis ſed magis econuerſo. forma ſubālis ignis agit mediante caliditate. īmediatuꝫ ergo generans eſt caliditas. non tamen virtute propria ⁊ ſibiipſi relicta ſed virtute forme ſubſtantialis a qua dirigitur in agendo. ⁊ hoc placet multis. ¶ Aliter poteſt dici ꝙ in tali generatione ignis cum generat ignem īmediatum generans ratione propria dicta que eſt eductio forme ſubālis de potētia materie eſt ipſa forma ſubālis preexiſtens. Et cum dicitur. forma ſubālis non eſt īmediatum principium actiuū. verū eſt niſi preceſſerit actio qualitatis actiue ita ꝙ materia cum fuerit diſpoſita per eam. tunc enim nihil eſt inconueniens formam ſubāleꝫ agere immediate ⁊ extrahere formā ſibi ſimilem ſꝫ ſpecie vel in genere de potentia ad actum. Diceretur ergo ſm hoc ꝙ ignis appropinquatus combuſtibili non ſtatim educit formā ſubāleꝫ ſuam niſi prius per caliditateꝫ ipſum diſponat calefaciendo ⁊ rarefaciendo. ⁊ tunc in vltimo inſtanti alterationis illius cum materia eſt bene diſpoſita forma ſubſtantialis preexñs inducit ſilēm formam īmediate ſine aliquo alio agente propinqori. Nec video ꝙ ad hoc ſequatur inconuenens ad pñs. Qđ ergo dixit Ariſto. ꝙ ignis non agit ſm ꝙ ignis ⁊c. verum eſt niſi ꝓcedat vl cōcomitetur actio qualitatis actiue. vnde ſi eſſet forma ignis ſeparata a forma actiua non ageret īmediate in materiā. vt dicit cōmen. in 7°. matepħ. cō.31
Et poſſumus exponere illud dictum Ariſto. ſicut ipſuꝫ intelligit Alexander. ꝙ ignis non agit ſm ꝙ ignis. nō qꝛ nihil agat per ſuam formam ſubālem ſed qꝛ nō agit per ſuam materiam que eſt pars eius. ⁊ ideo non agit ſm ꝙ ignis. i. primo. neqꝫ contrariatur aque primo. quod enim competit alicui primo competit cuilibet parti eius per ſe. ¶ Hanc autem expoſitionem reputo pulchraꝫ ⁊ ſubtilem. nō enim video neceſſitatem aliquam quare cum materia eſt ſūme diſpoſita ad recipiendum formā ſubālē ignis ꝙ forma ignis ſubālis materie appropinꝗ̄ta nō efficit vt generet formā ſubſtātialē ignis ſibi ſilēꝫ īmediate. ſ. ſine agēte propinquiori. Et alias mihi appꝫ dr̄e alio modo. ¶ Ad aliam de generatione aīaliū ⁊ plātarum intelligendū eſt ꝙ Cōmen. Auer. in 7°. metapħ. cōmento. 31°. ⁊ in. 12°. cōmento. 18. multuꝫ inſiſtit in ſolutione huius rationis. quia iſta fuit maior ratio platonis vt dicit. Eſt autē ſūma ſnīe Cōm. vt mihi videtur. ꝙ in ſeminibus aīalium perfectorū ⁊ plantarū que generantur ex cōmixtione ſeminū ſunt quedam virtutes actiue proprie quas vocat Ariſto. diuinas: ⁊ medici formatiuas in diuerſis ſeminibus diuerſe ⁊ diſtincte. Iſtas autem virtutes magnificauit. Ariſto. vt dicit Cōm. vocando eas virtutes diuinas. Et Gallenus dubitauit an illa virtus eſſet creator an non. pro tanto vero dicuntur virtutes ille diuine. quia quodāmodo ſunt ſilēs intellectui ī operando. ſicut enim intellectus in intelligendo nō vtitꝰ ad hoc aliquo organo corporali in quo ſit ipſum intelligere vt dicitur 3°. huius. ſic virtus formatiua exiſtens in ſe tex.cō.4.
mine deciſo a maſculo non operatur per aliquam partē corporis determinate neqꝫ per aliqđ membrum determinatum vt viſus per oculum: ⁊ auditus per aurem vl per aliqđ aliud determinatum membrum cui cōmunicatur operatio. ⁊ hanc ſimilitudinē tāgit breuiter Cōm. 7°. metaphħ. Sunt etiam quedam alie habitudines notabiles que habent declarari ſuper de generatione animalium ⁊ alias colligi eas in queſtionibus de formatione corporis humani: ⁊ ſic in generatione animalium perfectorum ſunt tales virtutes agentes proprie ⁊ diuerſe. ⁊ ſic ad generationem animalium per putrefactionem operantur quedā operationes proportionabiles predi-

etis. ¶ Circa qđ conſiderandum diligenter ꝙ ſicut hꝫ
videri in de generatione animaliũ ⁊ in 4°. metheuroꝝ.
animal qđ fit per putrefactionem generatur ex quodaꝫ
corpore humido qđ p putrefactionem ſeparatur a cor/
pore quod putreſit. illius autẽ corporis humidi vna ps
eſt humidior ⁊ paſſibilior ⁊ in potentia receptiua ad for
mam animalis generandi ⁊ proportionat̃ ſemini femel
le. alia vero pars eſt calidior ⁊ magis actiua ⁊ proportio
natur ſemini maſculi. ⁊ habet virtutẽ actiuam ⁊ forma/
tiuam animalis generandi quẽadmodũ ſpma habet vir
tutẽ formatiuã aĩalis quod generatur ex ſemĩe niſi quia
vĩs. dñia ẽ vt docet Cõmen. in. 12°. metaph̃. quia virtus for/
matiua exiſtens in ſemĩe fit ab hñte ſemẽ. i. ab illo a quo
deciditur ſemen ⁊ a ſole. i. a corpore celeſti. Etiã ad hoc
cõm. 26. dicit Cõmẽ. 2°. phyſicoꝝ. ꝙ homo generat hominẽ ex
materia ⁊ ſol. ſed virtus que eſt in putrefactiõe. i. in hu
mido abſtracto a putrefacto fit a ſole tñ. i. a corporibus
celeſtibus ⁊ non ab aliquo ſiĩi in ſpẽ vel in genere pro/
pinquo. ⁊ ſicut ad generationem alterius animalis per/
fecti concurrit alia ⁊ alia virtus formatiua. vnde ſemen
equi nõ generat aſinum nec ecõuerſo. ſimiliter ad gene
rationem alterius per putrefactionẽ concurrit alia virt⁹
vĩs. proueniens a celo ⁊ diffuſa in continente in quo fit gene
ratio. vñ Cõm. in 12°. metaph̃. dicit ꝙ calor ſolis ⁊ ſtel/
larum diffuſus in aere generat animalia ex putrefactiõe
nata. ⁊ ſiĩr omnia que fiunt non ex ſemine. imaginatur
ergo ꝙ in generatione cuiuſlibet animalis ⁊ plante agẽs
ꝓpinquuꝫ eſt ipſum ſemen vel corpus proportionabile
ſemini habens virtutẽ actiuã proprie talis animalis vel
plante. ⁊ illud corpus proportionabile licet nõ ſit eiuſdẽ
ſpeciei ſpecialiſſime nec eiuſdeꝫ generis propinqui cum
aiali aut plãta. tamen ſic eſt generatiuũ talis animalis ꝙ
non alterius ⁊ eius forma eſt actu nõ ꝙ formaliter eſt ĩ
actu ſed in potentia vt dicit Cõmen. 12°. metaph̃. Per
vĩs. hoc ad rõis formã cum dicitur nihil educitur niſi ab ali/
quo ſui generis vel ſue ſpeciei videtur mihi ꝙ oꝫ dice/
re ſm Cõmen. ꝙ veruꝫ eſt de aliquo eiuſdẽ generis vl̃
ſpeciei formaliter ⁊ in actu vel virtualiter ⁊ in potentia
actiua. ⁊ intelligimus aliquid eſſe de genere alicuius vl̃
ſpecie formaliter vel ſm actuꝫ cũ habet formã genera/
lem vel ſpecificam conſiĩem forme illius. virtualiter ãt
aliquid dicitur eſſe eiuſdẽ generis cũ aliquo cum habet
formã eius in virtute propria actiua ⁊ per ſe. modo lꝫ ĩ
generatione aialis aut plante per putrefactionem nõ ap
pareat aliquod generans materiale eiuſdem ſpeciei vel
generis formaliter. tñ neceſſe eſt ibi eſſe generãs parti/
culare vel materiale quod eſt eiuſdeꝫ generis virtuali/
ter cũ ipſo generato habens in ſe virtutẽ propriaꝫ ⁊ pro
vĩs. prie talis generatiuã. Unde ⁊ Cõmen. in. 12. meta. dic̃.
Omne extrahens aliquod de potentia ad actũ neceẽ vt
in eo ſit aliquo modo illud qđ extrahit. nõ ꝙ ſit ipſũmet
ſꝫ oẽs modos. ſ. formaliter ⁊ ſꝫ actũ vnde ſubdit. Uir
tutes ergo que ſunt in ſeminibus que fiunt animata nõ
ſunt aĩe in actu ſed in potentia. Siĩr virtutes que ſunt in
corporibus proportionabilibus ſeminibus vt dictũ eſt.
⁊ ſic nõ oportet ad generationem talium aĩaliũ eſſe qui
ditatẽ illius ſpeciei abſtractaꝫ ⁊ ĩmaterialem. Qđ autẽ
ad generationẽ cuiuſlibet aĩalis ⁊ plante per putrefactio
nem ſit aliqđ particulare agens propriũ habens preciſe
virtutẽ actiuaꝫ ⁊ generatiuã talis animalis ſignuꝫ poteſt
eſſe: quia ex diuerſis animalibus per putrefactionẽ fiũt
diuerſa animalia vt dicit Cõmen. 12°. metaph̃. Ueſpe
enĩ videntur fieri ex corporibus equorũ mortuorum. ⁊
apes ex coporibus vaccarũ mortuaruꝫ. ⁊ rane exputre
factione terre muſtiliones ex vino corrupto. qđ non vi/
detur contingere niſi quia ex diuerſis corporibus putre
factis extrahuntur diuerſa hũida in quibus ſunt diuer/
ſe virtutes generatiue. diuerſitas enĩ materie ſola nõ ſuf
ficeret ad tantã ſpẽrum diuerſitatem. Sic ergo vt predi
ctum eſt nulla eſt neceſſitas ponendi tales quiditates ſe
paratas imo ſi eſſent inutiles eſſent ad generationẽ indi
uiduorũ vt dictũ eſt. ⁊ propter hoc dicit Cõmen. in 7°.

metaphy. cõmento 31°. ꝙ neceſſe eſt vt omne mixtum
cũ materia generetur a mixto cũ materia tanq̃ꝫ a gene/
rante propinquo. bene tamen concedendũ eſt ꝙ moto
res corporũ celeſtiuꝫ ſunt generantia remota illorũ ge/
nerabiliuꝫ vt dicit Cõmen. in 12°. metaph̃. ſed non ſunt
generabilia propinqua nec quiditates ipſorũ indiuiduo
rum ſunt eiuſdem ſpeciei cũ ipſis vt manifeſtuꝫ eſt cui
libet intelligenti ⁊ probatũ eſt prius. ¶ Ad cõfirmatio
nem cũ dicitur ſubã perfecta ⁊c̃. mihi videtur ꝙ iſta ꝓ
poſitio poteſt habere duplicẽ intellectũ. Uno modo po
teſt intelligi ita ꝙ oẽs conditiones. videlicet vniuocatio
perſeitas ⁊ propinquitas ſeu ĩmediatio ſint vnius ⁊ eiuſ
dẽ agentis ſꝫ numeruꝫ ita ꝙ aliquod agens vnũ ⁊ ideꝫ
numero ſit agens per ſe propinquum ⁊ ĩmediatum ⁊
vniuocuꝫ. ſ. eiuſdem ſpeciei cuꝫ generato. ⁊ hoc non eſt
verum nec neceſſariuꝫ. ¶ Alio modo poteſt intelligi ſic
ꝙ ille conditiones ſint agentiuꝫ diuerſorum numero ita
ꝙ ſit aliquod agens per ſe. ⁊ aliqđ aliud agens ĩmedia
tum ⁊ aliquod agens eiuſdẽ ſpeciei cuꝫ ſubã gñata. ⁊ ſic
ẽ veruꝫ. vnde in gñatione ſortis inuenitur aliquod agẽs
ĩmediatuꝫ. ſ. ſemẽ deciſuꝫ ab aliquo precedẽte. ⁊ illud ẽ
agẽs p ſe. i. p ſui naturam aptum agere. ⁊ inuenitur ali/
quod gñans vniuocuꝫ cuꝫ ipõ ſor. ſ. homo particularis
a quo deciſuꝫ ẽ ſemẽ. ſꝫ illud non ẽ oĩo per ſe cauſa gene
rationis ſortis cum ipſo mortuo poſtq̃ꝫ emiſit ſemẽ po/
teſt fieri generatio ſortis. ⁊ generatio non poteſt eſſe ſi/
ne per ſe gñante vt manifeſtum eſt per ſe. ⁊ habetur. 2. tex. 2. 41.
ph̃y. ¶ Aliter dicunt aliqui ꝙ licet ſemẽ non ſit vniuocũ
cuꝫ ſor. qui gñãtur ita ꝙ formaliter ⁊ ſm actũ ſit eiuſdẽ
ſpeciei cũ ipſo ſor. tamen eſt eiuſdeꝫ ſpecie virtualiter. ⁊
iſta vniuocatio ſufficit in generãte ĩmediato. Ueruꝫ eſt
tamen ſine dubio ꝙ preter illud generans oꝫ eſſe vel ꝑ/
fuiſſe agens particulare eiuſdem ſpẽi formaliter a quo cõ. 46.
ipm ſemẽ fuerit deciſuꝫ. vt ꝓbat cõmẽ. 8. ph̃y. ⁊ 2° Ani.
¶ Uiſa ergo opinione platonis ⁊ iprobata. ſolutiſq̃ꝫ ra/
tionibus eaꝫ fulcientibus remanet dicere ad. q. propoſi/
taꝫ in qua queritur vtrum vniuerſale ſit prius ſingulari
bus vel poſterius. ¶ Et eſt conſideranduꝫ ad euiden/
tiam. q. ꝙ vniuerſale poteſt accipi duob⁹ modis vt cõi
ter dicitur. vno modo poteſt capi pro intentõe. alio mo/
do pro re que denoĩatur vniuerſalis. ſicut hoc nomẽ al/
bum poteſt teneri pro ipſa albedine qua formaliter ali/
quid denominatur album vel pro re que denominatur
alba. Uniuerſale quidẽ pro intentione dicitur eſſe conce
ptus intellectualis quo aliqua quiditas ĩtelligitur vt ẽ apta
nata. vel vt ei nõ repugnat eſſe in multis. Et dicunt ali/
qui ꝙ vltra illũ conceptuꝫ oportet eſſe reſpectuꝫ ad pl̃a
ſuperadditũ. Uniuerſale pro re eſt quiditas apta nata tex. cõ. 53.
vel cui nõ repugnat eſſe in multis. vt habetur. 7. meta
Et quia multitudo aut eſt rerum dñtium ſm formaꝫ.
aut rerũ dñtiuꝫ ſm q̃ꝫtitatem vt dicit cõmen. 10. phy.
cõmen. 6°. ita eſt duplex multitudo ſolũ ad quã omnis
multitudo reducitur. ſ. multitudo ſm formã ⁊ ſpẽm. ⁊
multitudo ſꝫ numeruꝫ. ⁊ eſt multitudo in diuiduorum
eiuſdeꝫ ſpeciei. Ideo vniuerſale qđ eſt quiditas eſt du/
plex. ſ. quiditas reperibilis in multis dñtibus forma: ⁊
iſta eſt genus ⁊ quiditas reperibilis in multis ſm q̃ꝫti/
tatem dñtibus. ſ. in multis numero diuerſis. ⁊ hec di/
citur ſpecies ſpãliſſima. Utruꝫ autem ſint plura vniuer
ſalia q̃ꝫ iſta duo bona ꝑſcrutatio eſt. ſed ad pñs nõ diſcu
tio. quia ſolum de iſtis duobus vniuerſalibus loqui ſuf
ficit ad propoſitaꝫ. q. ¶ Tunc dico tria. Primo ꝙ vni/
uerſale pro intentione eſt poſterius ſingularibus. 2°. ꝙ
vl̃e ꝓ re ⁊ quiditate apta nata reperiri in multis ſpẽbus
. ſ. vl̃e pro re q̃ denominat̃ genus eſt ꝑus realiter ipis
ſpeciebus q̃ꝫtũ ad ſuam formã generalẽ. vt animal quã
tuꝫ ad ſuam formaꝫ eſt prius realiter hoĩe ⁊ aſino. ⁊ ſic
de alijs formis ſpecificis. 3°. dico ꝙ vniuerſale ꝓ re que
denominatur ſpẽs ſpãliſſima non eſt prius ipis eſſentijs
ſuorũ ſingulariũ. vt quiditas hoĩs non eſt prius realiter
quiditatibus ſor. ⁊ aliorũ ſingulariũ ſuorũ. ſiĩr antẽ ⁊ in
alijs. ¶ Primum probatur breuiter ſic. illud quod eſt

cauſatum ab aliquibus eſt poſterius eiſdem vt ſic cauſa
enim natura prior eſt ipſo cãto vt patet in predicamẽtis
ſed vniuerſale pro intentione eſt quid cauſatum a reb⁹
ſingularibus conceptus enim intellectuales nr̃i cãntur a
rebus mediantibus phãtaſmatibus vel cogitationibus
tex. cõ. 33. eoꝝ vt pꝫ in 3°. huius. vl̃e aũt ꝓ intẽtiõe q̃ aliqd dnoiat̃
vl̃e ẽ ꝯceptus ĩtellectualis qditatis multiplicis vt oẽs di
cunt. ⁊ ad illã intẽtiõem poſſumus dicere dictũ. Cõm.
in 12°. metaph.cõmẽto.4.vbi dicit ꝙ vl̃ia apð Ariſt.i.
ſm opi. Ari. ſunt collecta ex ſingularibus ab ĩtellectu q
cõſiderat ⁊ accipit ſil̃itudinem in ea ⁊ facit ea intentionẽ
vnam. in quo dicto valde notanduꝫ ẽ ꝙ Cõm. ibi breui
ter tangit cãs ipſius vl̃is ꝓ intẽtiõe. Cãm.n. receptiuaꝫ
tangit cũ dicit ab intellectu q accipit̃ ꝯſiderando inter ea
ſimilitudinẽ.i.q ꝯſiderat ea ꝯſideratione accepta a pro/
prietate in q̃ aſſimilant̃. ille.n. intellectus q ꝯſiderat ẽ in/
tex. cõ. 5. tellectus poſſibilis ĩ quo tãq̃ ĩſubiecto recipiunt̃ iſte cõ
ſideratiões vniuerſales. vnde Ari. in 3. huius de ĩtellcũ
poſſibili dixit. Dico aũt intellectũ quo opinat̃ aĩa ⁊ itel/
ligit ꝑ hoc aũt ꝙ dicit: ⁊ facit ea intẽtionẽ vnã. tãgit agẽs
tex. cõ. 36. cõpletiuũ ipſius vl̃is. ⁊ ẽ intellectus agẽs q facit ex potẽ
tia intellectis actu intellecta vt pꝫ in. 3. huius. ⁊ ꝑ hoc ꝙ
dicit ex ꝑticularibus vel ſingularibus tangit agens diſpo
ſitiuum qð diſponit intellectum ad receptionem conce/
ptus vniuerſalis vt declarat̃ in. 3. huius. cum ergo vni
uerſalia que ſunt intentiones ſint cauſata a ſingularibus
manifeſtum eſt ꝙ ſunt eis poſteriora ſaltem via genera
tionis. Utrum autem ſint poſteriora via ꝑfectionis ſicut
aliqui tenent .ſ. aliqui ponentes ꝙ intellectio rei mate/
rialis eſt quid nobilius ſimpliciter ⁊ dignius re mãli vt
intellectio auri eſt nobilius ens q̃ ipſum auꝝ. ſꝫ de hoc
eſt nobilis ꝑſcrutatio ſꝫ nõ ad p̃ſens. ¶ Tunc oſtendet̃
ſecũda ꝯcluſio.ſ. ꝙ forma rei q̃ denominat̃ genus ẽ rea
liter prior aliquo modo ipſis formis ipſaꝝ ſpecierum ⁊
ꝓprijs. vt aialis forma eſt prior forma hominis ⁊ equi
⁊ ſic de alijs. q2 illa forma ẽ prior forma ſpecierum me
diãte q̃ materia p̃ma recipit ipſas formas ſpecieꝝ. hanc
reputo manifeſtã q2 nihil recipitur in materia mediante
aliquo quod ẽ oĩo poſterius ipſo. ſed materia p̃ma reci/
pit prius formas generales ⁊ mediantibus illis recipit
alias formas ſpecificas vſq̃ ad indiuiduales. hãc ſcribit
cõm. 17. expſſe Cõmen. ſuꝑ p̃mum metaph. in ca°. de errorib⁹.
quare ⁊c̃. ¶ Preterea illa forma que ẽ potentialis re/
ſpectu forme ſpeciei eſt prior illa forma ſpeciei ſaltẽ via
tex. cõ. 13. generationis. nam potentia vt ſic precedit actũ vt hẽtur
in 9°. metaph: ſed forma generalis eſt potentialis reſpe
ctu forme ſpeciei ita ꝙ ipſum genus ẽ in potẽtia ad for
tex. cõ. 42 mas ſpecierum. quare ⁊c̃. maior pꝫ. vt dictum ẽ. minor
declarat̃ q2 Ari. in 7°. metaph. in ca°. Nunc aũt ĩquãtũ
analeticis de diffinitione nõ dictũ ẽ. dicit ꝙ cã q̃re diffõ
ꝯpoſita ex genere ⁊ dr̃ia ẽ quid vnũ eſt q2 vna pars ei⁹
.ſ. ipſum genus eſt in potentia ⁊ dr̃ia vltima eſt actus.
⁊ ex talibus fit vnum. aut ergo recipit ibi genus pro cõ
ceptu generali aut pro ipſa re. nõ ẽ dicẽdũ ꝓ ꝯceptu. q2
tunc diffinitio nõ daret cãm vnitatis diffõnis que eſt idẽ
eẽntialiter cũ diffinito qð diffinitur ꝑ genus ⁊ dr̃iam. nã
ipſi ꝯceptus generis ⁊ dr̃ie non ſunt ideꝫ eẽntialiter cũ
ſpecie diffinita vt notũ ẽ. ⁊ ſic nõ aſſignaret cãm vnita/
tis diffõnis que ẽ quiditas ſpẽi diffinite. cuius oppoſitũ
voluit ibi Cõmen. ergo relinquitur ꝙ ipſe intellexit de
genere pro re que denomiatur genus ꝙ ipſa ẽ potentia
lis ſicut materia reſpectu differentie. ⁊ dr̃ia ẽ act⁹ ⁊ for
ma. ⁊ iõ diffinitio hꝫ vnitatem ab ipſa vltima dr̃ia que
eſt actus ꝑfectus ⁊ vltimus actus nõ exiſtens impoten
tia ad actum aliuꝫ eſſentialem ſpẽi diffinite ⁊ ſic ſequitur
tex. cõ. 43. vlterius neceſſario ꝙ forma generis eſt prior forma ſpe
ciei ſaltem via impꝑfectionis ⁊ generationis. ꝑꝑ hoc di/
cit Ari. ꝙ genus non eſt preter generis ſpẽs. aut ſi aliqd
ẽ vt mã ẽ.ſ. ens in põ reſpcũ dr̃ie. ex po^a aũt ⁊ actu fit
vnum. q̃re ⁊c̃. Et ꝙ hec ſit intentio Ari. pꝫ inſpiciẽti cõ/
mentũ ibidẽ: ¶ P. illa forma que ꝯſequit̃ aliquod acci
dẽs reale tali modo reali quo non cõſequit̃ formã hois
nec aſini nec alicuius alterius ſpeciei nec ſimul oẽs illas
eſt diuerſa realiter ab oibus iſtis formis. hãc recipio ꝓ
manifeſta. ſi.n. eſſet eadẽ cum omnibus iſtis tunc oẽ ac
cidens reale qð aliquo modo reali conſequit̃ eam etiaꝫ
cõſequeretur eas eodem modo reali. ſed formam aĩa/
lis: vnde animal conſequitur aliquod accidens reale ta
li modo reali quo nõ ꝯſequit̃ formã hoĩs nec formam
aſini nec alicuius alterius ſpẽi. nec oẽs ſil̃. vt ſenſus ꝯſe
quitur per ſe p̃mo formam animalis. vnde aĩal vt oẽs
concedunt per naturam animalis ineſt cuicũq̃ ⁊ nõ ĩeſt
ei per aliquod aliud cui prius inſit. nec conſequitur per
ſe formam hominis vt hõ. q2 tunc ineſſet per formam
hois cuicũq̃ ineſſet. quod ẽ abſurdum. ſil̃r non conſeq
tur ꝑ ſe primo formam aſini ꝑ eandem rõnem. ſil̃r non
conſequitur ꝑ ſe p̃mo omnes formas ꝓprias aliaꝝ ſpe/
cierum ꝑ eandem rõnem. q2 tunc cuicũqꝫ ĩeſſet ſenſus
hoc eſt per naturã oĩum formaꝝ ꝓpriaꝝ ipſis ſpecieb⁹
quod eſt ridiculum. ergo videtur ꝙ forma aĩalis ſꝫ ꝙ
aĩal eſt diuerſa real̃r ab oĩbus formis ꝓprijs ſuaꝝ ſpe/
cierum. aut ergo eſt prior aut oĩno poſterior ipſis. nõ ẽ
dicendũ ꝙ ſit poſterior ipſis. q2 tunc non poneretur pri
us in diffinitione. quod eſt falſum. etiam q2 ſemper mi/
nus ꝑfecta ſunt p̃ora prioritate materie ad formã ⁊ q̃ſi
via generationis. vt oẽs ꝯcedunt. ſed ꝯſtat ꝙ forma ge
neris ſi eſt diuerſa a forma ſpẽi eſt minus ꝑfecta q̃ for/
ma ſpeciei. vt forma animalis ſm ꝙ animal inuenitur ĩ
oĩbus animalibus: eſt minus perfecta q̃ forma homi/
nis ⁊ aſini ⁊ ſic de alijs. quare ⁊c̃. Pꝫ ergo ex omnib⁹
iſtis ꝙ forma rei que dr̃ genus vt forma aĩalis eſt real̃r
prior formis ſpẽrum eius. Et hec fuit ſecũda concluſio.
Tunc oſtenditur tertia.ſ. ꝙ forma rei q̃ dr̃ ſpẽs ſpãliſſi
ma nõ eſt realiter p̃or formis ſingularium eſſentialibus.
vt forma ſubalis hoĩs nõ eſt prior realiter forma ſubali
ſortis aut platonis. ⁊ ſic de alijs. q2 ſi forma ſubalis ſpẽi
ſpãliſſime eſſet prior realiter formis ſubalib⁹ indiuiduo
rum tunc ipſa ſpecies non eſſet tota eſſentia ⁊ ſuba indi/
uiduorum. ſed hoc eſt falſum ſm Boetium in diuiſioni
bus ſuis. vbi voluit ꝙ ſpecies eſt totum eẽ.i. tota ſuba
indiuiduorum ⁊ hoc q̃ſi oẽs cõcedũt. ꝯña pꝫ q2 poſtq̃
forma ſubſtantialis hoĩs eẽt p̃or realiter forma ſortis ⁊
platonis cũ nihil realiter ſit ſm ſe prius ſeipſo oporteret
ꝙ forma hoĩs vt hõ eſſet alia realiter a formis ꝓprijs
ſubalibus hoĩum ꝑticularium. ⁊ ſic ſpecies non eſſet to
ta eſſentia indiuiduorum. Indiuiduũ.n. abundaret ſu/
pra ſpẽm in forma ſubſtantiali quẽadmodum ſpẽs abũ
dat a gñe in dr̃ia ſpecifica vt dicit porphyrius. ¶ Pre
terea ſi forma ſubalis ſpecialiſſime eſſet alia a formis ꝓ/
prijs ſubſtantialibus indiuiduorum tunc vnum indiui/
duum eẽt in diuerſis ſpeciebus ſpecialiſſimis. qð ẽ ma/
nifeſte incõueniẽs. ⁊ ꝓbatur ꝯña q2 ꝯſtat ꝙ homo eſt
ſpecies ſpecialiſſima. ſi autẽ forma hoĩs vt hõ exiſtens
in ſor. ⁊ platone eẽt alia realiter a forma ſubali propria
ſor. ⁊ platonis ita ꝙ ſor. haberet vnam formã ſubaleꝫ ꝓ
priã ſibi. ⁊ ſil̃r plõ vnã aliã p̃ter forma hoĩs vt hõ tunc
ille forme ꝓprie ⁊ ſingulares ſunt in aliquo mõ eſſendi
conſequente formam hominis vt homo. ⁊ ab illo ſume
retur vna rõ ſpẽi diuerſa a rõne hoĩs vt hõ. qð eſt ab/
ſurdum ⁊ ridiculum. Q2 ſi ille rõnes non ſufficiant qua
re alias. Scio bene ꝙ nõnulli ponunt ĩ ĩdiuiduo formã
ſubalem indiuidualem realiter diuerſam a forma ſpẽi
⁊ dicũt ꝙ ꝑ ipſã ĩdiuiduũ ẽ ĩdiuiduũ ⁊ diſtiguit̃ ab alijs
indiuiduis. ſed de hoc nil plus ad preſentem queſtõeꝫ.
¶ Sed contra ſecundam concluſioneꝫ ſunt multe diffi
cultates quas non eſt bonum ſilentio pertranſire. P̃ma
eſt hec ꝙ ſi forma generis eſt prior realiter formis ſpe/
cierum tunc in ſubijs erit ordo. nam prius ⁊ poſterius
ſunt dr̃e ordinis vt patet ex 2°. metaph. ſed conſequẽs tex. cõ. 6.
eſt falſum vt videt̃ velle Ariſto. 7°. metaph. ca°. Nũc vtſ.
autem inquantum in analeticis ⁊c̃. vbi dicit expreſſe ꝙ
in ſuba non eſt ordo. ⁊ ſubdit quomodo hoc debeat in/
telligi. Hoc quidem prius hoc autem poſterius. quare
iſta poſitio plane contradicit Ariſto. ¶ Preterea ſi for

ma generis eſſet diuerſa realiter a forma ſpeciei tunc ge
nus realiter nō predicaret̄ per ſe ꝺ̄ ſpecie ⁊ in eo quod
quid eſt. conſequens eſt falſum. conſequentia pꝫ. quia
illud cuius forma realiter eſt diuerſa a forma alteriꝰ nō
p̄dicatur de illo ꝑ ſe vt manifeſtum ē. ¶ Preterea ſi ſic
tunc vnū ens eſſet plura entia. qꝺ̄ eſt abſurduꝫ. ꝓbatio
ꝯñe: qꝛ vnū ⁊ idē indiuiduū eſt hō̄ ⁊ aīal. ſi aūt forma
aīalis ē diuerſa a forma hoīs ⁊ eꝯ°. tunc hō̄ ⁊ aīal ſūt
diuerſa entia. ⁊ ſic cū ſortes ſit hō̄ ⁊ aīal ſeqtur ꝙ vnuꝫ
⁊ idem indiuiduū erit diuerſa entia. ¶ Preterea ſi for
ma ſubalis aīalis eſſet diuerſa a forma ſubali hoīs ſeq̄t
ꝙ forma ſubalis hoīs ſit accidēs qꝛ aduenit enti in actu
.ſ. toti aggregato ex materia ⁊ forma ſubali aīalis. talis
āt forma eſt accidēs cuius eſt ſubm compoſitum ex mā
⁊ forma vt vult Cōmen. in p̄n°. ſecūdi huius ſubm eni
forme ſubalis non dꝫ eē ens in actu. ſed in pura potētia.
¶ Preterea forma ſubalis non vniretur imediate pri
me māe. ſed mediante alia forma ſm rōnem p̄mā illiꝰ
pōnis. qꝺ̄ reputatur oīno inconueniens ⁊ abſurdum.
¶ Preterea Cōmen. dicit in ſuo tractatu de ſuba orbis
ꝙ vnū ſubm habere niſi vnam formaꝫ ē poſſibile ⁊ nō
plures ſaltem ſimul. modo ſic ponēdo vnū ſubm ſimul
hꝫ diuerſas formas ſubales. mā. n. ſor. ſimul hꝫ formā
hoīs ⁊ formā aīalis ⁊ formā corꝑis. ¶ Multe āt alie
rōes ⁊ multe auctoritates difficiles ſūt ꝯ illā ꝯclōnē. ſ.
oēs iſte qbus īprobat̄ pl̄alitas ⁊ gradus formaꝝ. ſed ni
mis eſſet longum eas h̄ ponere. ⁊ alias diligentius ꝓſe
cute fuerūt. ꝑꝑ qꝺ̄ ad p̄ns dimitto. ¶ Ad p̄mū dubiuꝫ
poteſt dici ꝙ in ſuba que eſt forma vltima ⁊ actus vlti
mus nō eſt ordo. ⁊ ſic intellexit Ari. illa. n. nō ē niſi vna
ī vno diffinito. ſꝫ nō ſeq̄t ꝙ nullo mō̄ ſit ordo īter ꝑtes
ſube q̄ ponunt̄ in diffōne ꝯpoſita ex gñe ⁊ dr̄ia. ⁊ iō̄ nō
vꝫ illa dubitatio. ¶ Itē poſſumus dicere ꝙ in ſuba diſ
finiti nō ē ordo partiū ꝑ ſe ſubſiſtētiū ſeorſū ⁊ diuiſiꝫ ſic̄
ſubſiſtūt diuerſa indiuidua eiuſdē ſp̄ei vel diuerſaꝝ ſpe
cierum. qꝛ talis ordo diuerſoꝝ ꝑ ſe ⁊ ſeorſū ſubſiſtētiuꝫ
in actu impedit vnitatē aggregatā ex talibꝰ ordinatis. vl̄
nō ſtat ſimul cū vnitate ſpecifica ⁊ numerali ꝓprie dcā.
ſed in ſuba rei diffinite pōt eſſe ordo diuerſaꝝ ꝑtiū q̄rū
vna eſt potentialis reſpectu alteriꝰ. ⁊ q̄rum vna nō ſub
ſiſtit ſeorſum ⁊ diuiſiꝫ ab alia. ſic aūt eſt in ꝓpoſito. nam
q̄uis forma generis ſit realiter diuerſa a forma ſpeciei
tñ ipſa eſt potentialis reſpectu forme ſp̄ei i tm̄ ꝙ mediā
vlt. te ea mā pͥma recipit formas ſpecificas vt dicit Cōmē.
⁊ cū hoc ipſa forma generis nunq̄ ſeꝑata eſt ſm ſubſi
ſtentiam a formis ſpecieꝝ. nunq̄ enim eſt aliqꝺ̄ aīal ꝑ
formā aīalis quin habeat formā ꝓpriā alicuiꝰ ſpeciei. ⁊
ad illā ītētionē dixit Arꝫ. 7°. metaph̄. in ca°. p̄allegato ꝙ
genus nō ē ſimpl̄r p̄ter generis ſpecies. aut ſiqd eſt ſic̄
materia eſt. ⁊ illud v̄um eſt ꝑ vtraq̄ ꝑte debito mō̄ in
telligendo. nā ipſum genus nō ē aliqꝺ̄ ſeꝑatū ſm eē ſub
ſiſtentie a ſpeciebus ſuis lꝫ ſit diuerſum realiter quātuꝫ
ad ſuaꝫ formā a formis ſpecieꝝ. ⁊ quāuis ſit realiter ⁊
eſſentialiter diuerſū a formis ſpecieꝝ tñ eſt ſicut mā re
ſpectu eaꝝ. eſt enī forma generis imꝑfecta potētialis re
ſpectu formarum ſpecieꝝ. ⁊ nūq̄ pōt ꝑficere māṁ ni
ſi cū aliqua forma ſpecifica ꝑfectiori. ¶ Sꝫ aliq inſtāt qꝛ
Cōm. dicit in p̄mo phyſicoꝝ. ꝙ ſi mā habeat aliq̄ for
cōm.66. mā ꝓpriā ſibi nō recipet aliq̄ aliā formā ſubaleꝫ ideo il
le omnes eſſent accidētia. ⁊ generatio eēt alteratio. ⁊ tñ
cōſtat ſi materia haberet aliq̄ formā ſibi propriā illa eēt
imꝑfectiſſima ⁊ potentialis. ergo ſil̄r nō obſtāte ꝙ forma
gñis ſit multū īꝑfecta ⁊ potētialis reſpectu forme ſp̄ei
tñ exiſtens ſub illa forma nullā formā recipet niſi accidē
talem. ¶ Ad hoc facile ē reſpondere vt mihi vr̄. veꝝ ē
.n. ꝙ ſi in materia p̄ma eēt aliq̄ forma vel haberet aliq̄
formā q̄ eēt de eius eēntia ⁊ q̄ditate tūc ipſa mā nō reci
peret aliq̄ formam aliam niſi accn̄talē qꝛ hoc poſito cuꝫ
mā recipiat formā ꝑ ſui nāṁ ſequit̄ ꝙ mā recipet quā
cūq̄ formā rōe q̄ eēt ens actu qꝛ ipſa realiter accipit for
mā ſubalē p̄ncipal̄r rōe q̄ mā eſt. ſi ergo ipa materia ſꝫ
ꝙ mā eſt haberet de ſui eēntia aliq̄ formā tūc rōne illiꝰ

actus ⁊ forme principaliter recipet q̄cūq̄ formā ita ꝙ tex.
forma ⁊ actus eēt ei principaliter ratio recipiendi. ⁊ cū
omnis forma que recipitur in ente actu ſecundum ꝙ
ens actu ⁊ cui ſubſtat ens actu ſecundum ꝙ ens actu ſit
accidentalis tunc omnis forma q̄ reciperet̄ i materia eēt
accidentalis. ſed non ſic erit in ꝓpoſito. qꝛ quātūcūq̄ for
ma generalis p̄oat̄ in materia an̄ formā ſpecificā ipſa tñ
forma nō ē eēntia nec de eēntia materie prime. ⁊ iō̄ mā
prima nō recipet formā ſp̄ei rōne forme generalis p̄mo
⁊ principaliter. i mo rōne ſue eēntie q̄ eſt ens ꝺ̄ ſe pure
potētie. tñ bene veꝝ ē ꝙ forma generalis eſt tāq̄ diſpo
ſitio ⁊ p̄paratio materie prime ad formā inferiorē q̄ me
diāte materia p̄ma recipit alias formas vt dictū fuit p̄ꝰ.
¶ Ad aliā difficultatē cū dr̄ ꝙ tūc genus ⁊c̄. dico ꝙ non
ſeqtur. ⁊ ad ꝓbationē cū dr̄ illꝺ̄ ꝙ hꝫ formā ⁊c̄. dico ꝙ
veꝝ ē ſi iſta forma nō ordinet̄ ad formā ſp̄ei recipiēdam
nec ſit ꝑs ſube ſp̄ei. ſꝫ ſi ordinet̄ ad formā ſp̄ei recipiēdā
nec ſit ꝑs ſube ſp̄ei tūc hn̄s illā formā poterit eēntial̄r p̄
dicari de iſta ſp̄ē. ⁊ ſic ē in ꝓpoſito. nā lꝫ forma gñis ſit
diuerſa real̄r ⁊ ſm ſuā ſubam a forma propria ſp̄ei. tūc
ordinat̄ ad eā ⁊ ē ꝑs ſube ſp̄ei. q̄re rō nō valet. Sed lo
gici hic littigāt qꝛ ꝑs eēntialis nō p̄dicat̄ de toto p̄dicatio
ne dicēte hoc ē hoc ⁊ in recto. male. n. diceret̄ aīal ē aīa
ſicut dicit Cōmē. in 7°. metaph̄. ſed genus p̄dicat̄ ꝺ̄ ſp̄ē cō.56.
p̄dicatione dicēte hoc eſt hoc ⁊ in recto vt bene dr̄ hō̄ ē
aīal ⁊ ſic de alijs. ¶ Ad iſtā q̄ōnem multipl̄r reſpōſum
ē in q̄ōne de cōpoſitione ſp̄ei ſiue de pluralitate ⁊ gradi
bus formarum. Sꝫ ad p̄ns dico breuiter ꝙ ꝑs nō p̄di
catur de ſuo toto in abſtracto. vnde male diceret̄ hō̄ eſt
aīalitas. ſed ꝑs bene p̄dicatur de ſuo toto q̄dā cōcretōe
inq̄tū diſtincte intelligit̄ ſuū totū ⁊ ſic ē cū genꝰ p̄dicat̄
de ſua ſp̄e. v̄bi grā. vt homo ē aīal idē eſt ac ſi diceretur
hō̄ eſt hn̄s aīalitatē. ſil̄r aūt ⁊ in alijs non valet. ¶ Hāc
ſolōnem ponit Robertus in quodā ſuo tractatu de or
tu ſciaꝝ. ⁊ ipſe fuit magnus defenſor huius opi. ꝙ for
me gñales nō ſūt eedē cū formis ſp̄aliſſimis. ¶ Itē al̄r
pōt dici ꝙ genus ſolū ⁊ cū p̄ciſione dr̄ie vel forme ſpe
cifice nō p̄dicaretur p̄dicatione dicēte hoc ē hoc de ſp̄ē.
ſed totū aggregatū ex forma gñali ⁊ forma ſpecifica ſub
rōe tñ cōi ſūpta a forma cōi p̄dicatur de ſp̄ē. ⁊ tūc dꝛ eē
p̄dicatio gñis de ſp̄ē vt dicēdo. hō̄ ē aīal. ibi p̄dicat̄ ꝺ̄ ho
mine totuꝫ aggregatū ex forma hoīs ⁊ ex forma aīalis
cū ſua materia. ſub rōne tñ forme cōis. Unde ſicut illi q
tenent ꝙ forma generis non ē ſubaliter diuerſa a forma
ſp̄ei. dicunt ꝙ ipſum nomē generis ſignificat totū aggre
gatum ex forma ⁊ materia ſub ratione que ſumpta ē ab
apparente cōi. ⁊ illud totū p̄dicaret̄ de ſpecie. ita ꝙ di
cere homo eſt aīal idem eſt ſicut dicere homo ē homo
vt ſenſitiuum. Etiam ſic nos poſſumus dicere ꝙ nomē
generis ſignificat totū aggregatū ex materia ⁊ forma ge
nerali ⁊ forma vltima. nō quidēꝫ ſub rōe ꝓpria forme
vltime. ſ. ſpecifice. nec ſub rōnibus ꝓprijs formarū ſpe
cificarum. ſed ſub ratione forme cōis vel apparētis cōis
vel ꝯſequentis formam generalem. ⁊ ſic cum animal p̄
dicatur de homine non predicatur ꝑs de toto ſed totum
de toto ſub ratione tamen ſumpta a ꝑte. ⁊ hoc nihil eſt
incōueniēs. ſed ſi nomen generis ſignificaret precise cō
poſitum ex materia generali. ⁊ genus predicaretur de
ſpecie in recto. tunc ſine dubio pars predicaretur de to
to. quod eſt inconueniens nunc autem non eſt ita. immo
nomen generis ſignificat totum compoſitum ex natura
cōi ⁊ natura ſp̄ali. ſub ratione tamen cōmuni. ¶ Ad ali
ud cum dicitur ꝙ vnū ens ⁊c̄. poſſumus dicere ꝙ vnū
ens eē multa entia multitudine oppoſita ſue vnitati eſt i
poſſibile. vt ſi eſt vnum numero per vnam formā indi
uidualem ꝙ ſic ſit pl̄a entia numero per plures formas
indiuiduales hoc eſt impoſſibile ſil̄r. Et ſiquideꝫ eſt vnū
ens ſpecie per vnam formam ſpecificam ꝙ ſit plura en
tia per plures formas ſpecificas. ſil̄r auteꝫ ⁊ in alijs. nū
q̄ enim ens vnuꝫ aliqua vnitate eſt plura pluralitate op
poſita illi vnitati. Sed non eſt remotum qn aliquod ens
vnum vno modo ſit multa. alio° vt ꝙ ens vnū in actu

ſit multa in potentia. imo hoc eſt bene poſſibile vt patet
tex. cō. 21. primo phyſicoꝝ. Cū ergo indiuiduū ſb̄e ſit vnū nume
ro per vnam formam indiuidualem ⁊ vltima ꝑ viā ge/
nerationis cōcedo ꝙ ſimul nō poteſt eē plura indiuidua
numero per plures ⁊ diuerſas formas indiuiduales ⁊
vltimas. ſed poterit eē multa ⁊ plura per diuerſas for/
mas generales ⁊ cōes quarum vna ordinatur ad aliam
⁊ recipitur ī materia mediante illa ⁊ ſic ſor. ē aīal ꝑ vnā
formam ſubalem ⁊ eſt homo per aliam ⁊ per aliaꝫ cor
pus. ⁊ tñ eſt vnū ens nūero ꝑ vnaꝫ formam indiuidua
lem vltimam ⁊ ꝑficientem. ¶ Item indiuiduū ſb̄e com
poſite. vt ſor. eſt vnum per ſe ſubſiſtens diſtinctum ſ̄m
eſſe ab omni alia ſuba que non eſt pars eius. ⁊ hoc mo/
do non ſunt plura entia pl̄alitate oppoſita illi vnitati. aīal
enī quod predicatur de ſor. nō eſt aliquod ens ſubſiſtēs
diuiſim ab hoīe ⁊ ab alijs predicatis ſubalibus que di/
cuntur de ſor. nec econ°. Et ſic vt ſit ad vnū dicere vnuꝫ
ens nō eſt pl̄a entia nec multa multitudine oppoſita illi
vnitati. ſed multitudine pluralitate alia non oppoſita illi
vnitati. ſed multitudine pluralitate. alia non oppoſita illi
vnitati ⁊ hoc nullū ē icōueniens. ¶ Aliter poteſt dici ſ̄ꝫ
illud qđ poſitum fuit in ſolutiōe p̄cedentis dubitationis
ꝙ vnū ens nō eſt plura entia. ⁊ cuꝫ dr̄ ꝙ ſor. ē hō ⁊ eſt
aīal. ⁊ illa ſunt diuerſa ꝑ diuerſas formas. dico ꝙ cū dr̄
ſor. ē aīal. ibi aīal vō p̄dicat aliqđ diuerſū ab hoīe nec a
corꝑe ſꝫ predicatur totuꝫ cōpoſitū ex materia ⁊ formis
oībus ſubalibus q̄ ſunt in ſor. ſub rōe tñ accepta ab vna
illarum formaꝝ. vel a modo eēndi ꝯſ̄te vnam illaꝝ for/
marum. ſ. aīam ſenſitiuam. vnde ⁊ in 2°. huius. dcm̄ ē
ꝙ aīal eſt aīal per ſenſum. Silr̄ cum dicimus ſor. eſt
corpus ibi predicatur to^m cōpoſitū ex mā ⁊ oībus for/
mis ſubalibus que ſunt in ſorte ſub rōe tamen cōi ſūpta
a modo eēndi ꝯſ̄te formā ſubalem corporis. ⁊ non pre
dicātur ibi plura entia de vno ente. ſꝫ vnuꝫ ſub diuerſis
rōibus. cū ergo dr̄ in ꝓpōe cōi ꝙ genus predicatur de
ſua ſpecie predicatione dicente hoc ē hoc. dico ꝙ hoc nō
ē ſic intelligendum ꝙ compoſitum ex materia ⁊ forma
generali ſine alijs formis predicatur đ ſua ſpecie ī recto
ſed ꝙ ipſum totum compoſitum ex materia ⁊ formis
oībus ſubalibus ſpēi ſub rōne cōi accepta a modo eēndi
reꝑta in oībus ſpēbus predicatr̄ de ipſa ſpē ⁊ ſic per oīa
illa genera nō predicatur niſi vnū ſub diuerſis tñ rōibꝰ.
quēadmodum etiam dicunt illi qui negant pluralitatem
formaꝝ in vna ſpē niſi ꝙ itm̄ differimꝰ ab ipſis ꝙ i vno
ꝯpoſito ponimus plures formas ſubales ordinatas mō
predicto. ¶ Ipſi vero ponunt vnam ſolam formā in
illo ꝯpoſito ⁊ mōs accn̄tales diuerſos. Quicqđ āt hoꝝ
teneri dicatur vr̄ ꝙ ſemꝑ noīe generis importatr̄ totum
ꝯpoſitū ex mā ⁊ formis oībꝰ eēntialiter ꝑtinētibꝰ ad illā
ſpeciem de qua predicatr̄. ⁊ illud totum predicatr̄ de ſpe
cie in q̄libet predicatione predicante genus de ſpē. ⁊ ſic
multa entia non predicantr̄ de vno. nec vnū ens erit ſim
pliciter multa. ſ. entia ſed vnuꝫ compoſitum ex multis.
qđ nullum reputo incōueniēs. Et iſta ſolutio multū eſt
mihi ꝓbabilis. ⁊ forte ſi bene intelligeretr̄ inueniretr̄ ne
ceſſaria. ¶ Sed diceres vnius rei ē vnū eſſe actu. ⁊ per
ꝯſequēs vna forma ſubſtantialis ⁊ non plures. Dico ꝙ
vnius rei vnicū eſt eſſe ꝑfectiſſimū ⁊ oīno actuale ⁊ fina
le. vnius tamē rei bene poſſunt eſſe plura eſſe quorum
vnum eſt eſſe diminutum ⁊ imperfectum ⁊ ordinatuꝫ
ad aliud. ⁊ alterum eſt ꝑfectum ⁊ completum ad qđ
alia ordinantur. ⁊ ſic erit in propoſito. nam eſſe ſpecificū
eſt eſſe ꝑfectum ⁊ ſimpliciter actuale ⁊ finale. eſſe vero
generale eſt imꝑfectum ⁊ potentiale et ordinatur ad eē
ſpecificum ſicut potentia ad actū. q̄re ⁊c̄. ¶ Ad aliā dif
ficultatem cum dicitr̄ ꝙ forma ſubalis hoīs eēt accn̄s. ne
go ꝯñam: et cū ꝓbatur ꝙ adueniret enti in actu. ſ. com/
poſito ex materia ⁊ forma generali. dico ꝙ hoc differt
aliquid aduenire enti in actu ſ̄m ꝙ in actu. et aduenire
enti in actu nō ſ̄ꝫ ꝙ in actu ſed ſ̄m ꝙ in potentia. Forma
enim cuius ſubꝫ eſt ens actu ſ̄ꝫ ꝙ eſt ens actu et cui p̄n
cipaliter ſubijcitr̄ ens actu ſ̄ꝫ ꝙ ens actu bene eſt accidē
talis. ſed ſi aduenit vel vnitr̄ enti in actu nō ſ̄m ꝙ in actu
ſed ſ̄m ꝙ ī potentia non oꝫ ꝙ ſit accidens: Mō dico ꝙ
q̄uis ꝯpoſituꝫ ex materia ⁊ forma generali ſit ens actu
aliquo modo tamen forma ſpeciei non vnitur ei rōne q̄
ens actu. nec ille actus. ſ. forma generalis eſt principalis
rō recipiendi formam ꝓpriā ſpēi ſꝫ ſolū ē mediū diſpoſi
tiuū. ipſa āt eēntia māe q̄ eſt ī ipſo ꝯpoſito eſt principale
ſubm receptiuū illius forme ſubalis ſpēi ⁊ ſubꝫ p̄mū ⁊
principale. ⁊ hoc ſufficit. Et ad illā intētionē dixit Cōm.
in. 2°. huius ꝓpe p̄ncipiū. ꝯmēto 4°. ꝙ ſubꝫ forme ſba
lis ſ̄ꝫ ꝙ eſt ſbꝫ eius nō ē aliqđ actu niſi ꝑ illā formā. ⁊ ꝑ
illā reduplicationē dedit intelligere ꝙ ſubm vnīꝰ forme
ſbalis pōt eē aliq̊ mō ens actu ꝑ aliquā formā. ſꝫ nō erit
ſubꝫ ī rōe forme ſubalis p̄ncipalr̄ nec habebit illā formā
ſubalem ſ̄ꝫ ꝙ ſubꝫ primū ⁊ pr̄cipale ita ꝙ forma ſit rō
p̄ncipalis recipiēdi formā ſubalē ſꝫ magis eꝯ°. ſua nā pu
re potentialis erit ſubiectum primum ⁊ principale ipſiꝰ
forme ſubſtantialis cuiuſcūqꝫ q̄uis vna illaruꝫ ſit diſpo
ſitio ⁊ preparatio ad recipiendum aliam vt dictum ē p̄ꝰ.
¶ Ad aliam cū dicitr̄ ꝙ tūc forma ſubalis nō vniretr̄ ⁊c̄.
dicēdū ꝙ formā ſubalē vniri īmediate materie p̄me pōt
itelligi duplr̄. Uno mō ꝑ p̄uationē oīs medij p̄ncipalr̄ ⁊
diſpoſitiui. ⁊ hoc ē falſū ⁊ impoſſibile. forma āt ſubalis tex. cō. 25.
nō vnitur māe prime niſi mediantibꝰ diſpōnibꝰ aliqbꝰ
vnde. Ariſto. in. 2. huius dicit ꝙ actus vniuſcuiuſqꝫ. in
potētia exñte determinate diſpoſita. ⁊ ī ꝓpa mā aptus
eſt natus fieri: ⁊ ſic forma ſubalis non vnitur īmediate
materie prime q̄uis nulle diſpōnes precedant q̄ rema/
nent ea aduenicte. Alio modo poteſt intelligi ꝙ forma
ſubalis īmediate vniatr̄ materie prime ꝑ priuationeꝫ eē
⁊ medij principalioris. ita. ſ. ꝙ non ſit aliqđ mediuꝫ cui
principalius vniatur forma ſubalis q̄ materie prime. ⁊
qđ principalius ſubijciatur forme ſubali q̄ materia pria
⁊ hoc eſt verum. Materia enī eſt principium primum
⁊ principale ſubm̄ forme ſubalis. ⁊ eſt primum ⁊ prin/
cipale perfectibile. Modo q̄uis forma ſubalis generis
ſit prior in materia q̄ forma ſpecifica. tamen ipſa foma
generalis non eſt principale ſubm forme ſpecifice. imo
forma ſubalis ſpecifica vnitur materie ſine aliquo me/
dio principaliori cui principalius ꝯiungatur. ⁊ qđ princi
palius ſubſtet ei. ⁊ qđ principalius ſit ꝑfectibile per eaꝫ.
⁊ ſic intelligenda ē īmediatio vnius forme ſubalis a mā
ꝙ ſi vis per illam īmediationem intelligere priuationeꝫ
oīs medij diſpoſitiui. hoc eſt contra Ariſto. ⁊ cōmen. ⁊
ꝯ veritatē ⁊ naturam rei vt puto preciſe ſ̄m illaꝫ doctri/
nam q̄ ponit dimenſiones ſ̄m ſuas eſſentias manere eaſ
dem numero ſub forma gn̄ati q̄ fuerunt ſub forma cor/
rupti. ⁊ eis mediantibus formas ſubſtantiales vnire ma
terie p̄me vt docet cōmē. ī ſuo tractatu de ſuba orbis ⁊c̄.
¶ Ad auctoritatem cōmē. cū dicit ꝙ impoſſibile ē vnū
⁊c̄. dico ꝙ illa auctoritas non debet intelligi ſicut verba
primo aſpectu ſonant ꝙ in vna materia nō pn̄t eē diuer
ſe forme ſimlr̄ ſubales. quia ſtatiꝫ hoc repugnat ei quod
ipſe determinauit in 3°. celi ⁊ mundi. ꝙ forme ſubales
elementorum remanent in mixto remiſſe ⁊ refracte. ⁊
innuit hoc in prima pħia ⁊ ī multis alijs locis. ſed debet tex. cō. 67.
ſic intelligi ꝙ vnum ſubm̄ non poteſt ſimlr̄ habere niſi
vnam formam ſubalem ſuppoſito ꝙ ipſa forma ſuba
lis eſſet eſſentia vel de eēntia materie. hoc enim ſuppo/
ſito. ſ. ꝙ forma aliqua eſſet eſſentia materie ſ̄m ꝙ mate
ria tunc nullam aliam formam ſubalem poſſet recipere
quia omnes alias formas reciperet per ipſam formam
ſubſtantialem principaliter que ponitur eius eſſentia ſe/
cundum ꝙ materia. ⁊ ſic omnes forme quas reciperet
eſſent accidentales. nam omnis forma cuius ſubiectum
eſt ens actu ſcđm ꝙ ens actu eſt accidentalis vt ſuppo/
nitur. ſic igitur vnum ſubm non poſſet habere niſi vnaꝫ
formam ſubſtantialem ſi aliqua forma eēt eius eſſentia:
ſed ſimpliciter ⁊ abſolute nullum eſt inconueniens vnū
ſubm ſimlr̄ habere diuerſas formas ordinatas ſic ꝙ vnā
recipiat mediante alia vel mediantibus alijs. ⁊ ꝙ que/
dam ſunt diſpōes ad alias. Et ꝙ illa ſit intentio Cōm. in

ſtlo loco patet diligēter inſpicienti. cuius oſtenſionem re/
linquo iudicio fidelis expoſitoꝛis illius tractatus ⁊ alio/
rum doctoꝛum Cōm. Aliarum vero rationum ⁊ aucto
ritatum ſolutiones requirat cui cura fuerit in queſtione
de pluralitate foꝛmarum ſubaliuꝫ ſpecieruꝫ ⁊ generꝫ.
¶ Ad rationes in pꝛincipio queſtionis ſatis pꝫ ex dictis.
Ad pꝛimam cum dicitur. illud eſt pꝛius ⁊c̄. poſſet con/
cedi ꝙ illud eſt pꝛius vel ſcd̄m rem vel ſecundum ratio
nem ⁊ modum. ſed non opoꝛtet ſemper illud eſſe pꝛiꝰ
ſcd̄m rem ꝗ̄tum ad ſubam. ⁊ cuꝫ dicitur ꝙ ab vniuer/
ſali ⁊c̄. verum eſt. ⁊ ideo vniuerſale vel eſt pꝛius ſcd̄m
rem ſuis inferioꝛibus. ſicut dictū eſt de foꝛma generali
ad foꝛmas ſpēꝛum. vel eſt pꝛius ſm̄ rationeꝫ ſicut eſt d̄
ſpecie ad eſſentias indiuiduoꝛum. ipſa enim ſpecies quā
tum ad ſubam ſuam non eſt pꝛioꝛ ſm̄ ſe ſubijs indiui/
duoꝛum vt dictum eſt pꝛius. tamen bene eſt pꝛioꝛ ſʒ ra
tionem quia communioꝛ eſt ratio ſpeciei ꝗ̄ ratio ſingula
ris ⁊ pꝛopꝛij indiuidui. A quo autem reali vt a pꝛopꝛio
pꝛincipio ſumatur proprius conceptus indiuiduoꝛum
vt ſoꝛ. hoc eſt querere de pꝛincipio indiuidui. ſed nō ha
bet h̄ locum ſufficit autem ad pꝛeſens ſcire ꝙ ſpecies ē
pꝛioꝛ ſm̄ rationem indiuiduo: ⁊ hoc ſufficit vt ab ip̄a ad
indiuiduum non conuertatur ſubſiſtendi conſequentia.
Siquis autem iſta ratione motus diceret ꝙ foꝛma ſub/
ſtantialis ſoꝛ. vt eſt ſoꝛ. ſcilicet foꝛma indiuidualis eſt po
ſterioꝛ foꝛma hominis vt homo ſicut foꝛma homis ꝓ/
pꝛia eſt poſterioꝛ ad foꝛmam animalis. vel tunc opoꝛte/
ret euꝫ dicere ꝙ foꝛma indiuidualis ſoꝛ. eſſet perfectioꝛ
⁊ nobilioꝛ foꝛma hominis vt homo ſicut etiā foꝛma ho
minis eſt pfectioꝛ ꝗ̄ foꝛma animalis vt animal ⁊ ſimlr
de alijs hoc autem videtur inconueniens. quia ſm̄ hoc
oporteret ꝙ foꝛma indiuidualis ſoꝛ. eſſet etiam pꝛincipi
um alicuius operatiōis nobilioꝛis ⁊ perfectioꝛis ꝗ̄ que
cūqꝫ operatio que poteſt conuenire per foꝛmam homi
nis vt homo. ⁊ ſic etiam opoꝛteret ꝙ haberet per ſuam
foꝛmam indiuidualem aliquam virtutem perfectioꝛem
ꝗ̄ ſit virtus perfectiſſima debita naturaliter homini vt
homo. virtus autem pfectiſſima debita naturaliter ho/
mini ſm̄ ꝙ homo eſt virtus cogitatiua vel intellectiua.
⁊ ſic opoꝛteret ſor. per ſuam foꝛmam indiuidualem ha
bere virtutem perfectioꝛem ſimpliciter ꝗ̄ ſit intellectꝰ
vel virtus cogitatiua. qd̄ eſt abſurdum ⁊ ridiculuꝫ. Ex
quo patet ꝙ non eſt aliqua foꝛma ſubalis ſoꝛ. vt ſoꝛ. alia
realiter ab illa foꝛma ſubali qua eſt homo Siquis autē
phantaſtice motus vel cauillare volēs diceret ꝙ iſta foꝛ
ma ſbalis indiuidualis ſoꝛ. non eſt nobilior foꝛma homi
nis vt homo. ſed minus perfecta. tunc iſta deberet eſſe
pꝛior via generationis. quia minus perfecta precedunt
via generationis. vt ſatis habetur 9°. meta. ⁊ ſic ſor. ꝓ/
tex.cō.15. us generaretur ꝗ̄ homo. ⁊ ſic ſequerer etur ꝙ foꝛma
propria indiuidualis indiuidui eſſet pꝛopiquior foꝛme
generali ꝗ̄ foꝛma ſpeciei ſpecialiſſime. ⁊ alia multa in/
conuenientia accidentia acciderent huic poſitioni. nam a
foꝛmis illis indiuidualibus ſoꝛtis ⁊ platonis poſſet ab/
ſtrahi vna ſpecies ſpecialiſſima diuerſa ⁊ alia a ſpecie ho
minis vt homo. ⁊ neceſſe eſſet dicere vel ꝙ homo nō
eſſet ſpecies ſpecialiſſima vel ꝙ vnum indiuiduum eēt
ſub duabus ſpeciebus ſpecialiſſimis equalibus in ſup/
poſitis. vel ꝙ foꝛme ſubſtantiales idiuiduales ſoꝛ. ⁊ pla
tonis in nullo vno conueniunt. niſi in illo in quo conueni
unt foꝛme quibus ipſi ſunt homines que omnia iſta ſūt
abſurda ⁊ impoſſibilia. Et ſiquis fingeret illas foꝛmas
.ſ. foꝛmam ſoꝛ. indiuidualem ⁊ eius foꝛmam per quaꝫ
eſt homo oīno eſſe diuerſas ⁊ equalis perfectionis. tūc
eſſet manifeſtuꝫ inconueniens ꝙ in vna materia ſil' eēnt
diuerſe foꝛme ſubſtantiales eque perfecte: ⁊ vna nō eēt
alia nec diſpoſitio ad aliam: qd̄ eſt friuolum. ¶ Ad aliā
rationem pꝛincipalem cum arguit' illud ad qd̄ alterꝫ ⁊c̄.
verum eſt aliquo modo pꝛius ⁊ cum dicitur ꝙ ſingula
re ſe habet per additionem ad vniuerſale ſuum. veruꝫ
eſt aliquo modo ſed diuerſimode in ſpecie reſpectu ge
neris. ⁊ indiuiduo reſpectu ſpeciei ſpecialiſſime. Nam
ſpecies addit ſupra genus foꝛmam que eſt de ſubſtan/
tia ſpeciei diuerſa realiter ⁊ ſm̄ ſe a foꝛma generis ideſt
a foꝛma a qua ſumitur conceptus generalis vt patet ex
p̄declaratis. ſʒ ipſum indiuiduum ſupꝛa ſpecieꝫ non ad
dit aliquam foꝛmam ſubſtantialem realiter ⁊ ſm̄ eē di
uerſam a foꝛma ſubſtantiali ſpeciei. vt ſupra probatuꝫ
eſt. tamen bene addit aliquas foꝛmas accidentales que
non ſunt de ſuba indiuidui quibus vnū indiuiduum di
ſtinguitur ab alio ⁊ differt. ⁊ hoc ſentit Arꝫ. in. 2°. poſte
rioꝛum vbi dixit ꝙ multe ſunt dr̄ie in eadem ſpecie ſed
non ſm̄ ſubſtantiam neqꝫ per ſe. ¶ Ad aliud cum dici/
tur ꝙ illud qd̄ pōitur ⁊c̄. concedo ſi ſit propria diffinitio
⁊ ideo neſcio negare genus verum ⁊ pꝛopꝛie dictuꝫ eē
pꝛius ſpecie quantum ad ſuam foꝛmam a qua ſumitur
conceptus generalis. ¶ Ad aliam cum dicitur perpetu
tum ⁊c̄. concedo. ⁊ cum dicitur ꝙ vniuerſale eſt perpe
tuum verum eſt ſm̄ identitatem ſpecificam non idem
numero. ⁊ de tali perpetuo verum eſt. non autem de
alio. ¶ Ad aliam cum dicitur eadem ſunt pꝛincipia ⁊c̄.
dico ꝙ iſta pꝛopoſitio debet ſic intelligi ꝙ que ſunt pꝛin
cipia cognoſcendi ſaltem cognitione perfecta. vt patet tex.cō.1.
pꝛimo phẏcoꝛum. ſed non conuertitur. multa enim ſūt
pꝛincipia cognoſcendi que non ſunt pꝛincipia eſſendi rei
cognite ſaltem quo ad eſſe pꝛimum ſimpliciter. vt motꝰ
⁊ pluralitas entium ſunt pꝛincipia doctrine in naturalibꝰ
⁊ non ſunt pꝛincipia eſſendi. vt Cōmen. tangit in pꝛimo
phyſicoꝛum. commento 8°. quamuis ergo vniuerſalia
ſint pꝛincipia cognoſcendi non ſequitur ex iſto abſolute
ꝙ ſint pꝛincipia eſſendi. ⁊ ſic iſta ratio licet ad veram co/
gnitionem tendat non tamen ſufficienter demonſtrat.
¶ Aliter poſſet dici cum dicitur eadem ſunt pꝛincia ⁊c̄.
verum eſt que ſunt pꝛincipia cognoſcendi cognitione ꝑ/
fecta ⁊ a pꝛioꝛi. ⁊ ideo dicit Lincoñ. in. 2°. poſterio. ꝙ
veriſſime diffinitiones ſunt que ſunt ex generibus ⁊ dif
ferentijs. ⁊ ideo bene concedo ꝙ vniuerſale pꝛopꝛie pꝛi
us eſt ſuo ſingulari. qꝛ per ipſuꝫ diffinitur. ⁊ ſic ſe habet
genus ad ſpeciem. ꝗ̄uis enim ſpecies non ſit ſingulare
ſimpliciter. tamen eſt ſingulare in reſpectu. ſ. reſpectu
ſui generis. vt dicitur ſuper pꝛimum phẏ. cōmen. 4°.
quare non valet. ¶ Ad auctoꝛitatem Ariſto. cum dicit
vniuerſale aut nihil eſt aut poſterius. verum eſt vniuer
ſale quod poſuit plato ſeꝑatum ſm̄ eſſe extra animam a
ſingularibus ſuis. illud in rerum natura nihil eſt. ⁊ ſi eēt
non eſſet pꝛopꝛie prius ſingularibus vt dictum fuit. Ex
ponunt etiam aliqui ꝙ vniuerſale pro intentione que eſt
conceptus intelligibilis quiditatis cui nō repugnat eſſe i
pluribus eſt poſterius ſingularibus. ⁊ hoc licet ſit ve/
rum non tamen credo hoc Ariſto. intendiſſe. ſed pꝛimo
modo. vt viſum eſt prius.

¶ Textu cōmē. viii.

¶ Formidandum autē quatenus nō lateat.

Queſtio. ix.

Queritur conſequenter. Utruꝫ
vniuerſalia ſint pꝛio/
ra ſingularibus vel poſterioꝛa. Et videtur
q pꝛimo ꝙ ſint pꝛioꝛa. Primo ſic. qa quod
eſt notius ſingularibus eſt prius eis. ſed
vniuerſalia ſunt huiuſmodi. ergo ⁊c̄. ma
ioꝛ pꝫ. 5. meta. c. de pꝛioꝛi. minor pꝫ ibidē. ⁊ pꝛio phẏ.
¶ Item illud eſt pꝛius a quo non conuertitur ſubſiſten
di cōſequētia. ſed ab vniuerſalibus ad ſingularia non cō
uertitur ſubſiſtendi conſequētia. ergo ⁊c̄. maioꝛ patet in
poſtpredicamentis ⁊. 5. metaph. minoꝛ patet. quia ſeq
tur homo ē ergo animal ē. ⁊ non econ°. ergo ⁊c̄. ¶ Itē
illud qd̄ eſt pars diffinitionis eſt pꝛius ſingularibus. ſed
vniuerſalia ſunt huiuſmodi. ergo ⁊c̄. maioꝛ pꝫ. qꝛ diffi/
nitiones ſunt rerum particularium. vt dicit cōmen. in ꝓ
hemio ⁊. 4. metaphẏ. ⁊ partes diffinitionis ſūt pꝛioꝛes
toto. vt patet. 7. metaphẏ. ergo ⁊c̄. minoꝛ patet ꝑ ph in
.6. eth. ⁊. 2. poſteri. ⁊. 5. metaph. ergo ⁊c̄. ¶ Itē illud
ē p̄us ſingularibus quod p̄us ꝓducit' i eē ipſis. ſʒ vlia

ſūt huiuſmodi. ergo ⁊c̄. maior pꝫ de ſe. minor pꝫ in. 6°.
de aīalibus. d. ꝙ ēbrio. ꝑmo vita plāte viuit. poſtea vi
ta aīal: poſtea vita hominis etiam patet per Commen/
ta. in erroribus ſexto metaphyſice. dicentez. Materia
ꝑmo recipit formā vlēz. poſtea mediāte forma vlī reci
pit alias vſqꝫ ad formas indiuiduales. ¶ Oppoſitū pꝫ
ꝑ phm̄ ī lr̄a. ¶ Ad euidētiā qōnis ē ſciēdū ſicut dr̄ cōiter
⁊ bn̄. ꝙ vle pōt capi duplr̄. vno mō pro intentiōe. alio
modo ꝓ re. Si ꝑmo modo ⁊ hoc duplr̄. aut ꝓ ītētiōe
ꝑma q̄ eſt prima rei cognitio abſolute rem intelligendo
aut pro ſecūda intentiōe q̄ eſt ſecūda ⁊ que ē rei cognitō
accidentalis vt rō q̄ intelligit̄ aliqd eē ī plr̄bus. ⁊ hoc eſt
vle illud. vt dicit Porphyrius diuidēs in quinqꝫ vlīa.
Tūc dico ad qōnē ꝙ ſi vle capit̄ ꝓ intentione ſiue ꝑma
ſiue ſecūda ſemꝑ ē poſterius ſuis ſingularibus. probat̄
qꝛ illud qd̄ ē cātum a ſingularibus ē poſterius ipſis. ſed
vle ꝓ intētiōe ē huiuſmodi. ergo ⁊c̄. maior patet ꝑmo
poſterioꝝ. minor ēt pꝫ ꝑ Cōmē. 12°. metaph. d. vlīa apd̄
Aꝝ. ſūt collecta ex ſingularibus ab ītelltectu q accipit in
ter ea ſimilitudinē ⁊ facit eā intētionez vnā ⁊ hoc eſt qd̄
dic̄ de gn̄e Themiſtius di. Genus ē cōceptus qdā ſiue
hypoſtaſis ex tēui ſilitudi e ſingulariū collect⁹. ergo ⁊c̄.
¶ Itē illud qd̄ ē accn̄s ſingularibus eſt poſterius eis ſꝫ
vniuerſale ꝓ intētiōe ē huiuſmōi. ergo ⁊c̄. maior pꝫ 7°.
meta. minor pꝫ qꝛ rebus ſingularibus accidit ꝙ ītelligā
tur intellellectu ꝑmo vel 2°. ergo ⁊c̄. Si vō capiat̄ vle
2°. mō. i. ꝓ re. hoc pōt eē triplr̄: ꝑmo modo ſꝫ ſe ⁊ ab
ſolute. 2°. modo vt ſtat ſub ītētione. 3°. mō vt ſtat ſub ꝓ
prietate a qua rō vlis ſumit̄. ſi capiat̄ ꝑmo mō dico ꝙ
nec ē ꝑus nec poſterius. ꝓbat̄ qn̄ aliq̄ duo ſūt idē vnūz
nō eſt prius alio. ſꝫ vle ꝓ re abſolute circūſcribēdo oēz
modū ⁊ oēm ītentonē ē huiuſmodi. ergo ⁊c̄. maior pꝫ
de ſe minor ēt pꝫ. aliter. n. nō ꝑdicaret̄ eēntialiter ⁊ ī qd
de ſingularibus: ergo. ⁊c̄. Si vō 2°. modo accipiat̄. ſ.
ꝓ re vt ſtat actualiter ſub intentiōe ſic dico ꝙ ē poſteri⁹
qꝛ cātū poſterius ē ſua cā. ſed vle iſto modo eſt cātūz a
ſingularibus. ergo ⁊c̄. maior pꝫ ex dictis. minor pꝫ qa
vle iſto°. nihil aliud ē q̄ꝫ cōceptus vel collectio formarr̄
accipiendo. talis aūt collectio eſt cauſata a ſingularibus.
ergo ⁊c̄. Si vero capiatur ꝓ re: vt ſtat ſub ꝓprietate a
q̄ ſumit̄ rō vlis ⁊ ſingularis. ⁊ iſto°. dico ꝙ vle ē prius
ſingularibus. qꝛ illud eſt prius a quo non conuertit̄ eēn
di ꝯn̄a. pꝫ āt hoc in poſtꝑdicamentis ⁊. 5. metaph. ſed
vle eſt huiuſmōi. g° ⁊c̄. qꝛ bn̄ ſeqt̄ hō ē. ergo aīal ē: ſed
nō ecōuerſo. ¶ Sed vletrius ē ſciēdū ꝙ duplex ē ꝑus.
qddā ē prius via imꝑfectiōis potētie ⁊ mãe. ⁊ iſto°. vle
ē prius cū hēat modū indeterminatum reſpectu ſingula
rium. quoddā āt ē ꝑus via ꝑfectionis ⁊ forme. ⁊ ſic ſin
gulare ē prius. qꝛ hꝫ modum determinatūz ſicut forma
ergo ⁊c̄. Eſt etiam notandū ꝙ vle ſm̄ ꝙ dicit rem itē/
tionē ſiue aggregatum ex vtroqꝫ. tunc dr̄ nō vniuoce d̄
iſtis. ſꝫ analogice. ſic idē nō dr̄ d̄ mã ⁊ forma. ergo ⁊c̄.
¶ Et iō ad rōnes. Et ꝑmo ad ꝑmā cū dr̄ illud ꝙ ē no/
tius ⁊c̄. ꝯcedo via imꝑfectiōis ſiue via generationis ſꝫ
nō oꝫ via ꝑfectōis. ⁊ ſic ē de vli. vt dcm̄ eſt in poſitione.
¶ Ad aliaꝫ cū dr̄ illud a quo ⁊c̄. ꝯcedo via imperfectio
nis ſꝫ via ꝑfectiōis nō oꝫ. ¶ Ad aliā illd̄ qd̄ ē ꝑs ⁊c̄. ſitr̄
dr̄ ꝙ veꝝ ē via iꝑfectiōis. vt. ſ. q̄re ⁊c̄. ¶ Ad aliā cū dr̄
illud qd̄ ꝑus ꝓducit̄ in eē ⁊c̄. dico ꝙ veꝝ ē vt ſic. ⁊ cūz
dicebat̄. vle ē huiuſmodi. dico ꝙ ſi capiat̄ ꝓ re abſolu
te ſic ꝙ nō ſit gradus formaꝝ vnū nō ꝑus ꝓducit̄ q̄ꝫ re
liquūz cū dicāt oīno eādē eēntiā. vt eſt dcm̄ ī pōe. ſi aūt
vniuerſale accipiat̄ ꝓ re vt ſtat ſub ꝓprietate a qua ſu/
mitur rō vlis ſic dico ꝙ prius producit̄ in eē ⁊ vt ſic di
co ꝙ eſt prius vt dcm̄ eſt in pōe. ⁊ ſic intelligit phs cum
dicit ꝙ embrio primo viuit. ⁊c̄. embrio prius hꝫ opatio
nē vegetatiuā q̄ꝫ ſenſitiuā. ſēſitiuā q̄ꝫ intellectiuaꝫ. qd̄ pꝫ
qꝛ q̄ꝫto aliq̄ opatio ē imperfectior tāto forma pauciores
diſpōes requirit. in mã ad hoc ꝙ ſit pricipium illius ope
rationis. ſed vegetatiuum eſt imperfectius ſenſitiuo. ⁊
ſenſitiuum intellectiuo. ergo ſic etiam intelligit Cōmē.
in erroribus metaph. cū dicit ꝙ mã ꝑmo recipit formā
vlem ⁊c̄. qꝛ mã primo recipit formam vlem. i. formā
ſub illo eſſe ſub quo eſt principium operationis a qua ſu
mitur ratio vlis. deinde recipit formā minus vlem vſqꝫ
ad formas indiuiduales. ¶ Et ad auctoritatem phī ī op
poſitum dico ꝙ intelligit de vniuerſali pro intentione vl
ꝓ re vt ſtat ſub intentione ⁊ nō de alio. q̄re ⁊c̄.

Tex. cōmenti. ii.

¶ Uidetur autem non ſolum quod quid eſt
cognoſcere.

Queſtio .x.

q Ueritur conſequenter. Utrū
accn̄s conferat ad co
gnoſcendum ſubam. Et arguitur ꝙ non.
quia nihil agit vltra ſuam ſpeciem. hec re
cipitur pro manifeſta ⁊ attribuitur plato/
ni. ſed cognitio accidentis eſt extra ſpeciez
cognitionis ſube ſicut ⁊ accidens eſt extra ſpeciez ſube.
Intelligere enim diuerſificatur ſm̄ diuerſitatem natu/
re rei intellecte. vt dicit cōmen. in. 3. huius. ¶ Prete/ Cōm: 35.
rea illud qd̄ eſt principium notificandi accidens non no/
tificatur per ipſum accidens. qꝛ ſic eſſet notificatio circu/
laris. ſed ſuba eſt principium cognoſcendi accidēs vt di
cit cōmen. ⁊ Ariſto. in lr̄a. dicit enim ꝙ omnis demon tex. cō. 11.
ſtrationis principium eſt quod quid eſt. quod quid eſt
autem primo eſt ſube. vt pꝫ 7°. metaph. ¶ Preterea tex. cō. 14.
cum aliqua cognoſcuntur a diuerſis virtutibus vnū non
confert ad cognitionem alterius per ſe. ſicut videmus
ꝙ ſonus qui cognoſcitur ab auditu non cognoſcitur ad
cognitionem coloris. nec econ°. ſimiliter autem ⁊ ī alijs.
modo ſubſtantia ⁊ accidens cognoſcūtur a diuerſis vir
tutibus. accidens enim cognoſcitur a ſenſu. ſuba autē ab
intellectu. vt capitur. 2°. huius. quare ⁊c̄. ¶ Preterea tex. cō. 63.
eadem ſunt principia eſſendi ⁊ cognoſcendi. 2. meta. ſed tex. cō. 1.
accidens non eſt principium eſſendi ſube. immo magis
ecō°. vt pꝫ ī. 7. ⁊ in. 12. metaph. ¶ Preterea ſi accidēs in. 7. textu.
confert ad cognitionem ſube. tunc accidēs prius cogno/ cōmen. 2.
ſceretur q̄ꝫ ſubſtantia. nihil enim inducit in cognitionem
alterius niſi ſit prius notūz. vt ſatis patet primo poſteri.
ſed hoc eſt inconueniens ⁊ ꝯtra phm. 7. meta: vbi vult tex. cō. 2.
ꝙ ſuba ē prior accidente notitia tempore ⁊ diffinitione.
quare. ⁊c̄. ¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ari: qui
dicit ꝙ acccidētia magnam partem conferunt ad cogno
ſcendum quod quid eſt. ⁊ idem voluit cōmen. auer. ⁊
omnes alij expoſitores. Ariſto. ¶ De iſta queſtione nō
eſt magna difficultas quātum ad queſtionem in ſe. ſed
quātum ad modum quo accidens confert ad cognitio/
nem ſubſtantie bene eſt dubitatio ⁊ diuerſitas inter do/
ctores. ¶ Ad intelligendum autem queſtionem eſt cō/
ſiderandum ꝙ duplicia ſunt accidentia. vt communiter
dicitur. quedam ſunt accidentia propria ⁊ eſſentialia ⁊
quedam communia ⁊ illa vocat Themiſtius remota ⁊
extranea. Accidens. quidem proprium eſt quod preci/
ſe ⁊ determinate conſequitur aliquam ſpeciem ita ꝙ nō
aliam. vt riſibilitas naturam humanam ⁊ hinnibile na/
turam equi. ⁊ ſic de alijs. Commune autem accidens ē
qd̄ inuenitur in diuerſis generibus ⁊ ſpeciebus vt albe
do ⁊ nigredo ⁊ linea et numerus et ſimilia. Modo de
accidentibus communibus dicitur ꝙ non conferunt
magnam partem ad cognitionem alicuius determinate
ſpeciei ſubſtantie cuius ratio eſt. quia illud quod de ſe ē
determinatum et indifferens ad diuerſas ſpecies ſube
non confert magnam partem ad cognitionem vnius
iſtarum. hec eſt manifeſta de ſe: ſed accidēs commune
eſt huiuſmodi. quare ⁊c̄. et hoc etiam dixit Themiſti/
us in commento ſupra illam partem ſic. Semota qui/
dem accidentia et que valde extra naturam nihil nobis
proderunt ad intentionem diffinitionum. ſicut ſiquis vo
lens diffinire deum accipiat pro genere ꝙ are deorum
ſunt hoſtia et tēpla et ſimilachra et ſimilia. valde eniꝫ re
mota ſunt ab eſſe deorum. Secundo dicendum ꝙ ac
cidens proprium ſubſtantie confert ad cognitionem

Nota .1. Duplicia ſunt accidentia communia et propria.

Accidentia communia non conferunt ad cognitionem ſubſtantie.

Accidens proprium ſubſtantie confert ad cognitionem ipſius ſubſtantie.

ipſi⁹ ſubſtantie cuius eſt accidens ⁊ hoc cōiter probatur
ſic. Effectus proprius vel cauſatum ꝓprium confert ad
cognitionem ſue cāe. hec eſt manifeſta per ſe. ⁊ propriū
cātum hꝫ habitudinem per ſe et propriā ad ſuam cauſā
modo tale accidens proprium eſt cauſatum proprie ſub
ſtantie cuius eſt vel ſicut cauſe agentis vel ſicut cau/
ſe ſubiectiue ⁊ materialis in qua vel in vtroqꝫ modo hoc
eſt etiam manifeſtum ⁊ conceſſum ab omnibus. qr̄ ⁊c̄.
¶Per hanc tamen rationem conuincitur ꝙ accidens ꝓ/
prium confert ad cognitionem reſpectiuam ſubſtantie
ſcilicet inquantum eſt cauſa. ſed non habetur ex hoc ꝙ
confert ad cognitionem ſubſtātie abſolutam ⁊ ideo hoc
videbitur in dando modum conferendi. ¶Preterea
aliqui ſic probant. illud qđ ponitur in diffinitione loco dif
ferentie proprie alicuius ⁊ per ipſum circūſcribitur dif
ferentia propria confert ad cognitionem illius. hec ē eui
dens. ſed accidentia propria propiqua ⁊ eſſentialia ideſt
eſſentiam immediate conſequentia ponūtur et accipiūt
loco differentiarum propriarum ⁊ per ea circunſcribun
tur proprie differentie. vt voluit Ar. 7°. metaph. ⁊ in/
tex. cō. 19. nuit in. 8°. ⁊ Cōmen. ſilr. Et ideo cōiter dicunt logici ꝙ
deſcriptio eſt ex genere ⁊ dr̄ia vel aliquo ſibi proportio
nabili. ¶Preterea principia doctrine de ſubſtantijs na
turalibus conferunt ad cognitionem ſubſtantiarum na/
turalium. hec eſt manifeſta: ſed quedam accidentia pro
pria ſunt principia doctrine de rebus naturalibus ⁊ de
ſubſtantijs naturalibus. Motus enim ⁊ pluralitas en
tiū ſunt principia doctrine in ſcia nāli in qua conſiderātur
ſubſtātie naturales ꝯpoſite ⁊ ſimplices. vt voluit Cōm.
in primo phyſicor. cōmento 8°. ⁊ Ar. innuit ibidem. Un
de ⁊ natura que eſt ſubſtantia rerum naturalium diffi/
tex. Cō. 2. nitur per motum ⁊ quietem. vt patet 2°. phyſicor mo/
tus. n. ⁊ pluralitas entium ſunt quedā accidentia vt ma
nifeſtum eſt. quare ⁊c̄. ¶Sed notandum ſcđm Cōm.
ꝙ accidens non confert ad cognitionē ſubſtantie proprie
niſi fuerit accidens propinquū ⁊ imediatum ⁊ eſſentia
le. i. de prope ⁊ quaſi imediatam ꝯñs eſſentiā ⁊ niſi fue
rit accidens quod manifeſtum ſit exiſtere in re. ⁊ ꝓpter
hoc dixit Ar. Cum enim habuerimus tradere ſm phā
taſiam ⁊ ſm euidentiam ⁊ apparentiam manifeſtam đ
accidentibus aut omnibus aut pluribus nunc videndus
eſt modus ſm quem accidens iuuat ⁊ conferat ad co/
gnitionem ſubſtantie. Quidam autem volentes modū
oſtendere ſupponunt duo. ¶Primum ꝙ intellectus no/
ſter poſſibilis nihil intelligit niſi ad eius intellectionē mo/
ueatur a phātaſmate aliquo vel ab intentiōe imaginata.
tex. cō. 12. Unde Ar. dicit ꝙ intelligere vel eſt phātaſia vel non eſt
tex. cō. 33. ſine phantaſia. ⁊ in. 3. huius dicit ꝙ intelligentem quē/
cūqꝫ neceſſe eſt ſimul phātaſma aliquod ſpeculari ⁊ alia
talia multa ad eandem ſententiam. 2°. ipſi ſupponunt ꝙ
phantaſtica virtus alicuius dum actu mouetur intellect⁹
vel imutatur non phantaſiatur niſi accidentia ⁊ nō ſbas
vt ipſi affirmat. phantaſie enim actus eſt motus factus
a ſenſu ſm actu vt pꝫ in. 2°. huius ſenſus autem nō co/
gnoſcit niſi accidentia vt dicunt. ⁊ hoc videtur intende/
re Cōmen. 2°. huius. ca°. Dicendum autem ſm vnū/
tex cō. 160 quēqꝫ ſenſum de ſenſibilibus. vbi dicit ꝙ Ari. non iten/
vt ſupra. dit ꝙ ſenſus primo comprehendat quiditates rerū. hoc
enī ē alteri⁹ potētie q̄ dr̄ itellect⁹. Tūc dicūt ꝙ modus
q̄ accn̄s ꝯfert ad cognitionē ſube ē ꝙ accn̄s ꝓpꝛ alicui⁹
ſbe phātaſiat̄ ⁊ ab eius phātaſmate mouet̄ itellect⁹ ad
itellectionem ſube cui⁹ eſt accidens. Unde pōt idem ar/
gui. illud confert ad cognitionem alicuius ſube a cuius
phātaſmate mouetur ⁊ ducitur intellectus ad cognitio/
nem ipſius ſube. hec eſt euidens ex dictis. ſed a phātaſ
mate accidentis deducitur intellectus ad ſube intellectio
nem vel cognitionem. qđ etiam pꝫ ex dictis. oꝫ. n. ipſuꝫ
intellectū ſi debet intelligere ſubam moueri ab aliquo
phantaſmate vt ſupponebant. ⁊ non mouetur a phātaſ
mate ipſius ſube. qꝛ phātaſia non pcipit ſubam vt dcm̄
eſt. ergo relinquitur ꝙ a phātaſmate ipſius accidentis.
quare ⁊c̄. ⁊ hoc videt̄ primo aſpectu ſentire littera Ari.

Cum enim habuerimus ſm phantaſiam ⁊c̄. Sed ſal/
ua reuerentia ſic dicentium videtur mihi ꝙ hic eſt defe
ctus. primo in hoc ꝙ ſupponunt ꝙ virtus que imme/
diate miniſtrat intellectui ſit illa phātaſia que non cogno/
ſcit niſi accidentia ſēſibilia. hoc enī nō videtur ratiōabile.
quia virtus perfectiſſima anime ſenſitiue debet eſſe iſta.
que immediate miniſtrat intellectui. hec eſt manifeſta
ſed virtus cogitatiua que cognoſcit intētiones indiuidua
les omnium decem predicamentorum vt docet Cōm.
in. 2°. huius eſt perfectior q̄ꝫ iſta virtus anime ſenſitiue cōm. 63.
que ſolum cognoſcit accidentia ſenſibilia vt manifeſtum
eſt de ſe. Unde ⁊ cōmen. in. 3°. huius dicit de ipſa vir/ cōm. 20.
tute cogitatiua ꝙ ipſa eſt quedam ratio. ſ. rei particula/
ris. quia ratiocinatur de intentionibus particularibus ſic̄
intellectus abſtractus de vniuerſalibus. ergo virtus co/
gitatiua que cognoſcit ſubas indiuiduales debet eſſe illa
a cuius formis magis immediate immutatur intellect⁹
⁊ ſic illa poſitio ſupponit falſum cum dicit ꝙ intellectus
non immutatur ad actum intelligendi niſi a phantaſma/
tibus accidentium ſenſibilium. Qđ autem dicit cōmen.
ſenſus non cognoſcit quiditates rerum. verum eſt vni/
uerſales nec ſub rationibus vniuerſalibus. ſed per hoc
non habetur ꝙ nulla virtus anime ſenſitiue cognoſcat
ſubam indiuidualem. imo hoc eſſet contra cōmē. ibidē.
de hoc autem plenius inquirendum eſt in 3°. ¶Itēꝫ q̄
ratur ab illis qui ponunt iſtum modum vtrum cognitō
phantaſtica accidentis cauſet immediate cognitionem i/
tellectiuam ipſius accidentis. aut non ꝙ ſi ſic quō ergo
cauſabit imediate cognitionem intellectiuam ſube. hoc
enim eſt impoſſibile ⁊ irrationabile ꝙ vna ⁊ eadem co
gnitio ſenſitiua vl̄ vna ⁊ eadē itētio imagiatiua cauſet in/
tellectōeꝫ ſube ⁊ itellectōeꝫ accn̄tis imediate. Si vō di/
ceret̄ ꝙ phātaſia accn̄tis nō mouet itellectū ad cognitio
nē itellectiuā accidentiū ipſius querat̄ a quo immediate
mouebitur ad eam cum ad omnē intellectioneꝫ debeat
moueri ſeu imutari ab aliquo vt dicunt ⁊ non inuenitur
ꝙ rationabiliter dicatur moueri ab aliquo phātaſmate
Et ideo illum modum ꝯferendi nec intelligo nec credo
ꝙ bene poſſet ſaluari ſequendo dicta Cōmen. Eſt autē
alius modus ſatis famoſus qui tamen fere idē eſt cum
predicto. dicunt enim ꝙ cum due virtutes cognoſcitiue
ſūt adinicē ordinate ſicut ſuperior ⁊ inferior. i. ſicut mi/
niſtrans ⁊ illa cui miniſtratur. contingit ꝙ virtute inferi
ori facta in actu ſuo reſpectu ſui obiecti ⁊ cognoſcēte ſu/
um obiectum virtus ſuperior fit ſtatim i actu ſuo reſpe
ctu ſui obiecti ⁊ cognoſcit ſuum obiectum qđ tn̄ virt⁹ i/
ferior nō cognoſcit. verbi gratia in bruto animali. ouis ꝑ
ſuam virtutem viſiuā cognoſcens colorem lupi ⁊ figu/
ram aut motum aut ſonum per auditum ſtatim per ſu/
periorem virtutem. ſcilicet per extimatiuam ſuam indi
cat ⁊ cognoſcit inimicitiam ipſius lupi quam tamen ini/
micitiam virtus viſiua non cognoſcit et agnus vidēs co
lorem mr̄is aut ſonum eius audiens ſtati cognoſcit ami
citiam vel adiutoriū ipſius matris. et tamen viſus nō co
gnoſcit ipſam amicitiam ſicut palam eſt in homine. expe
rimur enim in nobis ꝙ cum viderimus colorem alicu/
ius aut motum eius debilē. aut audiuerimus ſonum it
dicamus ipſū eſſe ſanum vl̄ egꝛ vel amicū vl̄ inimicuꝫ
vel iracūdū vel manſuetū. et ſic de alijs itētionibus nō
ſenſatis quas virtus cogitatiua elicit ex formis ſenſatis
et eas diſtinguit a formis ſenſibilib⁹ cōib⁹ et ꝓprijs vt cōmē. 20.
cōmē. tangit in. 3°. huius conſtat autem ꝙ intellectus et
virtus phantaſtica ſūt vtutes cognoſcitiue ſilr̄ ſe haben
te quodāmō adinuicem vt ſenſus et cogitatiua. i. ſic̄ mi
niſtrās et ſbſeruiēs et iſta cui ſubſeruit et miniſtrat. Un̄
Themiſtius in. 2°. huius. dicit ꝙ oēs alie potentie ſunt
i miniſterium itellect⁹. et idē eſt ꝙ cū virtus phātaſtica
vl̄ cogitatiua eſt in actu reſpectu ſui obiecti. ſ. cogitando
accn̄s ꝓprium alicuius ſubſtantie ſtatim itellectus fit in
actu ſuo reſpectu ſui obiecti. ſ. reſpectu ſubſtantie ipſaꝫ
itelligendo. q̄uis ipſa vis cogitatiua nō ꝯphēdat ipſam
ſubaꝫ cuius eſt illud accn̄s. ⁊ iſte eſt vnus modus ſatis

antiquus ⁊ cōis. ¶ Sed adhuc licet ille modus ſit ſatis
apparens tñ oīno nō videt̄ ſufficiens. ꝑmo q2 ſupponit
vnum falſum ſicut p̄cedens. ſ. ꝙ virtus q̄ imediate mi
niſtrat intellectui nullo mō cognoſcit ipſam ſubſtantiaꝫ.
quēadmodum virtus viſiua non cognoſcit amicitiā aut
alias intentiones non ſenſatas. hoc auteꝫ falſum eſt ⁊ i/
conueniens vt dictuꝫ eſt. ¶ Item per illa dicta non oſtē
ditur aliqua q̄litas quā hēat accn̄s ſup cognitioneꝫ ſub̄e
nec modus q̄litatis. ſed ſolum oſtendit̄ q̄dam ꝯcomitā
tia cognitionum illarum. ſ. cognitionis ſub̄e ⁊ cognitōis
accidētis. quare non videtur ſufficere. Et ideo ad p̄ſens
pono alium modum quem magis intelligo. ⁊ mihi vi/
detur aliq̄ꝫtulū ſufficientioꝛ. ¶ Ad cuius euidentiam p̄/
mitto ꝑmo ꝙ ſic̄ materia prima entiū naturaliū ē ens in
pura potētia ad oēs actus indiuiduales ſub̄ales ⁊ accidē
ph.tex.cō. tales nullū habens actum in ſua eſſentia vt pꝫ ex primo
62. meta. phyſicoꝝ ⁊ 7°. metaph̄. Materia enim prima eſt qd. i.
tex.cō.8. ſub̄a in actu nec quale nec q̄ꝫtū nec aliquid alioꝛum p̄di/
camentoꝝ q̄bus diuiſum eſt ens ſed potentia ad oīa. vt
Cōm. ⁊ Ari. i 7°. metaph̄. ita dicit. Intellectꝰ aīe noſtre
quo oīa intelligit ⁊ opinatur eſt ens in potentia receptia
ad oēs ſp̄es intelligibiles vl̄es ⁊ abſtractas tam ſub̄arū
q̄ꝫ accidentium. ⁊ nullum hꝫ actum de ſe nec per ſe. ⁊
tex.cō.5. hoc plane docuit Ariſto. i 3° huiꝰ. vbi dicit. Quare ipīꝰ
naturam neqꝫ vnā. ſed tm̄ hāc qua poſſibilis vocatus ē.
⁊ ſubdit. itaqꝫ anime intellectus. dico autem intellectuꝫ
quo opinatur aīa ⁊ intelligit nihil eſt actu eoꝝ que ſunt
añ intelligere. Et tunc accipio vlterius ꝙ ſic̄ materia p̄/
ma quodā oꝛdine recipit formas indiuiduales. ꝑmo. n.
diſponit̄ ⁊ preparat̄ formis accidentalibus ad hoc vt re
cipiat formas ſub̄ales. vt ſi materia aliq̄ dꝫ recipe formā
tex.cō.25. ſub̄alē ignis neceſſe eſt vt ſit prius diſpoſita caliditate ⁊
cō.62. ſiccitate ⁊ ſic d̄ alijs. Unde Ariſto. dicit in. 2°. huius ꝙ
vnuſq̄ſqꝫ actus in potentia exiſtente ⁊ ꝓpria mā aptus
natus eſt fieri. ⁊ Cōmen. in 2°. phyſicoꝝ dicit ꝙ genera
tio eſt terminus alterationis ꝑ quā mā diſpōitur ad for
mā ſub̄alem. Sic rōnale vr̄ in actione nr̄i itellectus poſ
ſibilis ꝙ ad recipiendū ſp̄es intelligibiles ꝓprias ſub̄aꝝ
prius diſponat̄ ꝑ ſp̄es itelligibiles ipſoꝝ accidētiū cogita
toꝝ. ⁊ ſic ipa accidētia ꝓpria ⁊ eēntialia cogitata ⁊ fanta
ſticata ip̄rimētia intellectui ſuas ſpecies intelligibiles p̄/
ſente ⁊ coopante intellectu agēte vt cōiter d̄r diſponunt
⁊ preparāt intellecū ipſum ad recipiēdū ſp̄es intelligibi/
les ſub̄aꝝ quibus ipſe ſub̄e intelligunt̄. intellectu eni ſic
diſpoſito tūc aīa cogitatiua vna cū intellectu agente faci/
unt ſp̄ēm itelligibilē ſub̄e. ⁊ ſic intelligit̄ ſub̄a. Hic ē vnꝰ
modus ſm̄ quē accidēs ꝓpriū ꝯfert ad cognitionē ſub̄e
cuius eſt accidēs ſicut agēs diſpoſitiuū cōfert ad actū ad
quē diſponit̄ ipm ſub̄m receptiuū. ⁊ hunc modum vr̄
inſinuare Cōmen. ꝯmēto. 9. huius primi ſupra illā pti/
culam cum dixit. Nō eni prepatur nobis cognitio ꝑ co/
gnitionē accidētiū niſi cū fuerint accidētia ꝓpria ⁊ eſſen/
tialia. Ad iſtū aūt modū nullū video ſeq inconueniens.
ſed ꝯcordat nature rei vt declaratum ē iſufficiēti ſīl̄itudi
3°. de aīa ne vt ē ꝯſuetū in talibꝰ occultis ⁊ difficilibus vt dic̄ Cō.
cō.6. in multis locis q̄ꝫuis ille modus non ſit multum ꝯſuetꝰ
⁊ famoſus non tamē ē rōnabile ipſū ꝑꝑ ſolū defectum
ꝯſuetudinis deſpicere niſi rō ſit i ꝯriū eius. Eſt āt aduer
tendū ad pleniorē itellectū v̄itatis ꝙ ipſius ſub̄e duplex
poteſt eſſe cognitio. vna ē intuitiua. ideſt ſimplex que ab
Ariſto. vocatur indiuiſibilis vel ſimplicium intelligentia
alia ē diſcurſiua qua ſubſtantia cognoſcitur per ratiocina
tionem aliquam factam de ſubſtantia. non ſolum auteꝫ
accidēs proprium ⁊ eſſentiale confert ad cognitionem
intuitiuam ſubſtātie modo premiſſo. ſed etiaꝫ ad cogni/
tionem diſcurſiuam qua per raciocinationem cognoſcit̄
ſubſtantiam eſſe. quod ſic eſt videre. Duplices eniꝫ ſūt
ſub̄e. quedā materiales ⁊ coꝛporee vt animalia ⁊ plan/
tex.cō.9. te ⁊ elementa ⁊ ille ſunt ſenſibiles ⁊ conceſſe ab omnibꝰ
vt pꝫ in 7°. metaph̄. Alie vero ſunt ſub̄e imateriales ⁊
incoꝛꝑales ⁊ ille ſunt inſenſibiles nec ſunt nec fuerant ab
omnibus ꝯceſſe eē. ſed neceſſe eſt ratiocinari ad faciēdū

fidem de eſſe earum. Modo dico ꝙ accidens confert
ad cognitionem intuitiuā ⁊ diſcurſiuaꝫ qua cognoſcit̄ ꝑ
rōcinationē ſub̄a abſolute ⁊ i vl̄i eē. ¶ Secūdo dico ꝙ 2
etiam confert ad cognitionem diſcurſiuam qua cogno/
ſcitur ſub̄a ſeparata ⁊ imālis eſſe. ¶ Primuꝫ ſic patet.
Illud per cuius eſſe demonſtrari poteſt ſub̄am eſſe ab
ſolute confert ad cognoſcendū ꝑ rōcinationem ſub̄aꝫ eē
hec eſt euidens. ſed per eſſe accidentis poteſt demon/
ſtrari ſub̄am eſſe. nam ꝑ accidens intelligimus ens ihe/
rens alteri. per ſub̄am intelligimꝰ ens ſubſiſtens vl̄ ſub
ſtans alteri ⁊ non iherens. ¶ Tunc arguitur ſic. ſi acci/
dens eſt neceſſe eſt eſſe aliquod ſubſtans vel ſubſiſtens
ſi eſt aliquod ſubſiſtens ſub̄a eſt. ergo ſi accidēs eſt ſub̄a
eſt. maioꝛ ꝓbatur q2 ſi eſt accidens cum accidens ſit ens
iherens alteri enti oꝫ ꝙ ſit aliq̄d ens cui inhereat. ⁊ tunc
q̄rit̄ de illo ente. vtꝝ ſit ſubſiſtens vel inherens alteri. ſi
ſubſiſtens habet̄ ꝓpoſitum. ſi alteri inherens q̄rat̄ d̄ il/
lo altero vt prius. ⁊ ſic aut ꝓcederetur in infinitum i enti
bus per ſe oꝛdinatis. aut oꝫ cōcedere ꝙ ſi accidens ē oꝫ
ꝙ ſit aliq̄d ei ſubſtans vel ſubſiſtens ⁊ ſic pꝫ maioꝛ. mi/
noꝛ vero eſt euidens. ſ. q̄d ſi eſt aliq̄d ſubſtans ſimplici/
ter vel ſubſiſtens ſub̄a eſt. ergo ſequit̄ concluſio ꝙ ſi ac
cidens eſt ſub̄a eſt. ſed conſtat ꝙ accidens eſt. vt albedo
q̄ inheret parieti vel ineſt ⁊ currere ſoꝛ. ⁊ ſic d̄ alijs mul
tis. ergo ſub̄a eſt. Ecce quō per eſſe accidentis conuinci
tur ſub̄am eſſe ꝑ ſe ⁊ abſolute. ¶ Sil̄r oſtēdit̄ 2m. quia
illud per q̄d tanq̄ꝫ ꝑ medium ꝓprium demōſtrat̄ ſub̄a
imālis ⁊ incorpoꝛea confert ad cognitionem diſcurſiuā
q̄ cognoſcit̄ ſub̄a imālis ⁊ incoꝛpoꝛea eē. hec eſt maniſe
ſta de ſe. ſed ꝑ accidens aliq̄d tanq̄ꝫ ꝑ ꝓpriū mediū de/
monſtratur ꝙ ſub̄a imaterialis ⁊ incoꝛporea eſt. Nam
ſub̄a abſtracta ⁊ incoꝛpoꝛea nō demōſtrat̄ eē phyce ni
ſi ꝑ motum ⁊ eternum ⁊ vniformē ⁊ cōtinuuꝫ. vt dicit
Cōmē. in 8°. phycoꝝ. ⁊ tangit in ꝑmo phycoꝝ. q̄l̄r aūt in p°. cō.
demonſtratur motus eſſe eternus ⁊ per motus eterni/ vltimo.
tatem demonſtratur ſub̄a immaterialis eſſe vel ſaltem
motoꝛ ſine magnitudine non eſt ad preſens declarandū
ſed ſupponendum ex 8°. phycoꝛum. Tm̄ ergo ad pre/
ſens ſit tactum ꝙ per motum eternum conuincitur ne/
ceſſario eſſe ſub̄am immaterialem ⁊ incoꝛpoꝛalem oīno
motus autem eternus eſt accidens. patet ergo ꝙ acci/
dens confert ad cognitionem ſub̄e immaterialis qua co
gnoſcitur eſſe. Sic ergo quaſi tria patent ex dictis. pri/
mum ꝙ accidens propꝛium ⁊ ſub̄ale confert ad cogni/
tionem ſub̄e intuitiuam ⁊ ſimplicem. quia agens diſpo/
nens ꝯfert ad actum ad quem diſponit vt illuminans ad
viſionem ⁊ ſic de talibus. 2°. ꝙ accidens confert ad co/
gnitionem diſcurſiuam ſub̄e qua ſub̄a abſolute cogno/
ſcitur eſſe eo ꝙ ex eſſe accidentis demonſtratur ſub̄am
eſſe abſolute. 3°. viſum ē ꝙ accidēs confert ad cognoſcē
dum demonſtratiue ſub̄am incoꝛpoꝛeam eſſe. ¶ Et eſt
vlterius ſciendum ꝙ bene rationabiliter dixit Ariſto. ꝙ
accidentia conferunt magnam partem ad cognoſcendū
quod quid eſt quia non ſoluꝫ accidens poteſt eſſe cauſa
intellectionis ſub̄e nec ſufficeret. ſed requiritur intellectꝰ
agens qui facit de potentia intellectis actu intellecta. vt
dicit Cōmen. in 3°. huius. ⁊ requiritur intellectus poſſi cōm.36.
bilis qui recipiat intellectionem. Iſti ſunt modi quibus
accidens propꝛium confert ad itelligendum ſub̄am. q̄/
liter autem ⁊ a quo principio actiuo immediate fiat itel
ligere an ab intellectu agente an a ſpecie intelligibili re/
manet perſcrutandum. ſed non hic ſed in tertio huius.
¶ Ad rationes in contrarium cum dicitur nihil agit vl/
tra ſuam ſpeciem verum eſt in virtute propꝛia. ſed i vir
tute alterius poteſt agere aliquid vltra ſuam propꝛiam
ſp̄ēm vt caliditas ignis virtute forme ſub̄alis ignis gene
rat ignem. ⁊ cū dicit̄ ꝙ cognitio accn̄tis ⁊c̄. verum ē. ⁊
iō bn̄ cōceditur ꝙ nō agit ad cognitionem ipſius virtu
te propꝛia. ſed virtute intellectus agentis ⁊ ſub̄e. ¶ Sꝫ
mihi videtur ꝙ iſta ſolutio non valet. primo quia conce
dit nihil agere vltra ſuam ſpeciem virtute propꝛia. Nō
ne motoꝛ primus ſua propꝛia virtute agit motuꝫ primi

mobilis. conſtat autem ꝙ ſic ſm intentionem Ariſto. ⁊
8°. phyſi. Cõmen. ⁊ tamen motus primi mobilis non eſt eiuſdẽ
tex. cõ. 63. ſpeciei cuꝫ ipſo motore prio. ¶ Item ſi cognitio accñtis agit cognitionem ſubſtantie virtute intellectus agentis. queritur an intellectus agens propria virtute agat ipſaꝫ intellectionem ſubſtantia ſũt virtute alterius. ſi virtute propria ergo aliquid agit vltra ſuam ſpeciem virtute ꝓpria. nam cognitio ſubſtantie eſt vltra vel extra ſpẽm intellectus agentis. ſi virtute alterius q̃ro de illo alio an ſit eiuſdem ſpeciei cum cognitione ſubſtantie. an alterius ſpeciei. ſi eiuſdem ſpeciei hoc eſſet ridiculum. nam ĩ aliquo hoĩe intelligente cognitio ſubſtantie fit a cognitione ſubſtantie preexiſtente eiuſdem ſpeciei. quia tunc nõ eẽt aliq̃ prima intellectio qua hic homo intelligeret ſubam. Si ſit alterius ſpẽi tunc queritur vtrum agat in virtute propria. an in virtute alterius. ⁊ ibitur in infinitum. vel concedetur ꝙ aliquid virtute propria agit cõtra ſuã ſpeciem ĩmediate. ĩmo aliquid virtute ſua propria tanq̃ ĩmediato principio actõis agit aliquid ꝑfectioris ſpeciei q̃ ſit ipſum. vt ſperma viri virtute ꝓpria tanq̃ ĩmediato p̃ncipio actiuo ⁊ propinquo agit ⁊ generat hominez qui eſt ꝑfectioris ſpeciei q̃ ſit ipſum ſpma. aut virtus. ſ. formatiua que eſt ꝓpria ſpermati qđ eſt ꝓpinquũ ⁊ ĩmediatũ agens in gñatione hoĩs. ⁊ iſta nõ eſt virtus aĩe ſubiectiue quia ſperma non eſt animatũ licet ſit virtꝰ aĩe effectiue quia facta fuit ab animali a quo deciſuꝫ fuit ſe
Cõm. 18. men vt dicit Cõmen. in 12°. metaph̃. ⁊ ideo ſolutio nõ ẽ bene tuta ꝓpterea alr̃ dico cũ dicitur nihil agit vltra ſuã ſpeciem poteſt dici verum eſt in ſubſtantijs ꝑfectis que generantur per ꝓpagationem ⁊ cõmixtionem ſeminuꝫ vt homo non generat niſi hominem ⁊ equus niſi equũ virtute ſua ꝓpria ⁊ ſic de alijs. ſed ĩ alijs accñtibus poſſibile eſt vt generẽtur non a ſibi ſili ſm ſpẽm. ſꝫ ab aliq̃ alio põt fieri vt dicit Cõmẽ. plane in tractatu de ſubſtantia orbis. non enim eſt neceſſe vt omne qđ facit aliqđ accidens diſponatur per aliqđ ſimile in ſpecie. vt patet in motore ⁊ mobili. ⁊ ſilr̃ albedo q̃nq̃ generatur a caliditate. quãdoqꝫ a frigiditate. vt dicit ibi Cõmen. ⁊ caliditas a motu ⁊ a lumine. Modo cognitio ſubſtantie ẽ qđ daꝫ accidens intellectus. ideo ratio ibi non hr̃et locum. Concederet tamen ꝙ cognitio accidentis non efficit per ſe ⁊ immediate intelletionem ſubſtantie. ĩmo intellectꝰ agens. iſte. n. facit de potentia intellectis actu intellecta.
In 3°. huiꝰ ⁊ hoc ẽ formaliter facere intentionem. vt videbit̃ poſt.
tex. cõ. 36. nec ideo putandum ẽ accidẽs ꝯferre ad intellectionẽ ſubſtantie. quia cognitio accñtis immediate generet cognitionem ſubſtãtie. ſed modis p̃dictis. ¶ Ad aliã cum dr̃ illud qđ ẽ p̃ncipium ⁊c̃. verũ ẽ eodẽ mõ. ſꝫ diuerſimode eſt impoſſibile. ſꝫ cum dicitur ꝙ ſubſtantia eſt p̃ncipium cognoſcendi accñs verum ẽ cognitione a priori ⁊ ꝓpter quid. ita ꝙ ſi demonſtretur accñs eẽ ꝑ ſubſtãtiã erit demõſtratio propter qd. ſꝫ ipſum accidẽs notificat ſubſtantiam a poſteriori ita ꝙ ſi demonſtratur ſubſtantiã eẽ ꝑ accidẽs erit demonſtratio quia ⁊ ſic non erit notificatio circularis ſimplr̃ quia non ꝓcedit ab eodem in idẽ ſm eũdẽ modum. nec vterq̃ ꝓceſſus ẽ demonſtratio ſimplr̃ eque ꝑfecta. talem autẽ modũ circulandi. ſ. ꝙ eadem ſit demonſtratio vbiqꝫ vel eque efficax ad ſcire ſimplr̃ reprobat Ariſto. ĩ p̃mo poſteriorum. in illo caº. Q̃m aũt oportet ſcire. vnde dicit ibi. Circulo quoqꝫ. ꝙ impoſſibile ſit demonſtrare ſimpliciter manifeſtum ẽ. ¶ Alr̃ autem dicunt aliqui ꝙ ſuba nũq̃ ẽ p̃ncipium notificandi accñs ſed ecõuerſo. hoc tamẽ verꝫ ẽ ꝙ in mathematicis qđ qđ ẽ vnius accidẽtis vtile ẽ ad cognoſcẽdum cauſas alterius vt exẽplificat Ariſto. in lr̃a. Sed illud ẽ
tex. cõ. 1. aperte contra Ariſto. in 2°. metaph̃. vbi vult ꝙ eadem ſunt principia eẽndi ⁊ veritatis. i. vere cognitiõis: vnde cum ſuba ſit principium eſſendi accidẽtis ⁊ veritatis. i. vere cognitionis quare ⁊c̃. ¶ Itẽ dicit ph̃s in 7°. metaphy. ꝙ ſuba ẽ prior accidẽte notitia diffinitione ⁊ tpe. qđ non eẽt ſi ſubã nullo modo eẽt principium notificandi accidẽtis. ⁊ Cõm. dicit ibidẽ ꝙ in diffinitione propria
tex. cõ. 2.

accidẽtis debet poni ipſa ſuba cũ ſit cauſa ipſius accidentis ⁊ non ecõº. propter qđ dicatur primo modo. Ad aliam cum dr̃ cum aliqua ⁊c̃. verum eſt ſi non ſunt virtutes ordinate ad ſeinuicem ſicut manifeſtans ⁊ cui manifeſtatur. vt pꝫ in exº. qđ ponebatur in arguendo. intellectus autem ⁊ virtus cogitatiua ſic ſunt ordinate vt dictum eſt prius quare ⁊c. ¶ Ad aliam cum dicit̃ eadem ſunt ⁊c. dr̃ ꝙ ſic debet intelligi ꝙ illa eadem que ſũt p̃ncipia eſſendi ſunt principia cognoſcendi. ſed hoc non cõuertitur. ⁊ hoc ſufficit ad intentionem Ari. ibi. ¶ Item põt dici ꝯcedendo maiorem. ⁊ cũ dr̃ ꝙ accidẽs non eſt principiuꝫ eẽndi. verum ẽ q̃tum ad eẽ ſimplr̃ ⁊ primũ. ſed bene eſt principium eẽndi q̃tuꝫ ad eẽ qđdã ſcđariũ vnde ⁊ accidẽtis dr̃ eẽ q̃dam gñatio ſicut pꝫ in primo đ gñatõe ⁊ primo phyſicoꝝ. ⁊ hoc ſufficit vt ſit aliq̃lr̃ p̃ncipiũ cognoſcendi. ⁊ lꝫ accidens non ſit principium principale ⁊ primũ ſube. tamen bene eſt p̃ncipiũ ſube diſpoſitiuũ ⁊ minus p̃ncipale vt hꝫ videri in primo phyſicoꝝ. ph. tex. cõ. 61.
⁊ 4. metheurorum circa diffinitionem gñatõis mixti. ¶ Ad aliã cũ dicit̃ ꝙ tunc accidẽs prius intelligeretur. poſſet negari iſta ꝯña. nõ. n. eſt neceſſe in cognitione intuitiua ꝙ illud qđ confert: adeaꝫ ⁊ eſt eius principiũ ſit prius notum ab illa virtute cognoſcente. vt videmus ꝙ ſpecies coloris recepta in viſu eſt principium cognitiõis coloris aliquo modo. ⁊ tñ non oportet ꝙ viſus cognoſcat illam ſpeciem. ſed in cognitione diſcurſiua hoc cõcedendum ẽ. ⁊ cũ dicit̃ ꝙ ſubſtantia prius cognoſcitur q̃ accidens. diceret aliquis ꝙ verũ ẽ notitia ſimplici ⁊ ĩtuitiua. ſed notitia diſcurſiua aliter eſt vt viſum ẽ. ¶ Aliter poteſt dici ꝙ ipſum accidens prius cognoſcitur q̃ ſuba ſimplici cognitione ſic intelligendo ꝙ cognitio accidẽtis prior ẽ in intellectu via gñationis q̃ cognitio ſube. tamen verꝫ ẽ ꝙ cognitio ſube p̃or eſt via ꝑfectionis ⁊ nobilitatis ⁊ dignitatis ⁊ principalitatis quẽadmodum ſuba eſt prius ens principalitate ⁊ nobilitate q̃ accidẽs. ⁊ ad illã intentionẽ loquebatur Ar. in 7°. metaphy. in v̄bo p̃allegato vt ſatis pꝫ ꝑ Cõmen. ibidem. dicit enim Cõmen. hoc modo. Et ſignum ꝙ ſuba apud nos manifeſtior eſt accidentibus ſcilicet vniuerſalia ſube q̃ vniuerſalia accidentis eſt ꝙ ſcire indiuiduũ ſube ꝑ ſua vniuerſalia ſubſtãtialia ẽ perfectius q̃ ſcire illud per vniuerſalia accidẽtium. verbi gratia ꝙ cum voluerimus ſcire hominem ſi ſciuerimus eẽ aliquam ſubſtantialem naturam. verbi gratia. ignem ſcire ipſum per hoc predicatum eſt perfectius q̃ ipſum ſcire eſſe q̃tum aut qualem aut aliud p̃dicabilium accidentium. ⁊ ſimiliter eſt in cognitione ſimplici ſicut compoſita vel diſcurſiua. ſemper autem que ſunt p̃ora via ꝑfectionis in eodẽ ſunt poſteriora via gñationis. vt ſatis habet̃ ex. 9. metaphy. ⁊ oẽs ꝯcedunt. iõ tex. cõ. 15.
nullũ ẽ incõueniẽs ꝙ accidens ſit p̃us notũ q̃ ſit ſuba. ⁊ ꝙ eius cognitio ſit poſt intellectũ q̃ cognitio ſube. ¶ Et ſi dicas ꝙ nomen ens ꝑ prius ſignificat accñs q̃ ſubſtantiã poſſum dicere ꝙ verꝫ eſt ſm ordinẽ ĩpõnis ⁊ famoſitatis ſꝫ ſꝫ ordinẽ nature rei bene prius ſignificat ipſam ſubam. đ hoc tamẽ ẽ bona ꝑſcrutatio an accidẽs p̃us ĩtelligatur q̃ ſuba. ⁊ ad p̃ns non dico determinando ſed ſolum recitãdo ⁊ exercitatiõis gratia. p̃ma enim ſolo ſatis videtur rationabilis. ⁊ in hoc determinet̃.

Tex. cõmen. xii.

¶ Dubitationem autem habent ⁊ paſſiones aĩe. vtrũ cões ſint omnes. Qõ xi.

VTrum aĩa hẽat aliq̃ opatiõeꝫ ſibi ꝓp̃aꝫ. arguit̃ ꝙ ſic. qꝛ oĩs ſuba ſepata a corꝑe hꝫ ſepatã opationeꝫ a corꝑe cũ opatio dẽat eẽ ꝓportõata ſbe. ſꝫ aliq̃ aĩa ẽ ſepata a corꝑe ſicut intellectiua de ea enim dicit Ari. 12°. huius. ꝙ nihil prohibet eaꝫ eẽ ſeparatam. qꝛ nullius corpis eſt actus. ⁊ alibi dicit ꝙ ſeparatur ab alijs tanq̃ perpetuum a corruptibili. qr̃ ⁊c̃. tex. cõ. 11.
¶ Item illa opatio ẽ ꝓpria aĩe que nõ exercetur per aliqđ organum corporale. hec videtur ſatis manifeſta: ſed 2°. hꝰ. tex. cõm. 21.

aliqua eſt operatio aīe que non exercetur ꝑ organū corporeum ſcilicet intelligere vt omnes concedunt ⁊ habe
tur in 3°. huius. quare ⁊c. ¶ Item ſi anima non habe/
tex.cō.6. ret operationem ſibi propriam tunc non poſſet eſſe ſepa
rata a corpore. quod falſum eſt pro intellectiua. ⁊ patet
conſequentia vt dicit Themiſtius quia ſi eſſet ſeparata
⁊ non haberet operationem ſibi propriam eſſet ocioſa.
qđ eſt contra dignitatem naturalem manifeſtam. ſ. a na
tura nihil ocioſum fcm̄. quare ⁊c. ¶ Oppoſitum argui
2°. h°. tex. cōm.12. tur auctoritate Ari. qui vult ꝙ anima non habeat aliquā
operationem ſibi propriam vt cōiter ei attribuit. ¶ Itē
pars exn̄s in toto non habet operationem ſibi propriaȝ
quia nihil operatur proprie niſi ens actu vt habetur 3°.
phyſicoꝝ. ſed anima eſt pars aīati. ſ. forma ⁊ actus vt
tex.cō.25. vult Ariſto. ibi. quare ⁊c. ¶ Ad iſtam queſtioneȝ pre/
mittendum eſt ꝙ differt aliquā opationē dependere ab
aliquo tanq̄ȝ a ſubiecto ⁊ tanq̄ȝ ab obiecto. nam opera/
tio dependet ab illo tāq̄ȝ a ſubiecto in quo recipit ⁊ cui
ẜm ſe cōiungitur ⁊ vnitur ⁊ ipſū informat ⁊ ꝑficit quē/
admodum videre recipitur in ſubiecto virtutis viſiue ⁊
ei coniūgitur ẜm eſſe ⁊ ipſum perficit ⁊ informat. Unn̄
⁊ forme materiales a Cōmen. dicuntur conſtitute in eē
In de ſba orbis ꝑ ſua ſubiecta eo ꝙ ſunt eis vnite ẜm eſſe cum ipſa per/
ficiunt intrinſece ⁊ formant. Sed operatio dicit̄ ꝓprie
dependere ab aliquo vt ab obiecto a quo mouetur ⁊ i/
mutat̄ virtus cuius eſt operatio illa ſicut virtus viſiua cu
ius operatio eſt videre immutat̄ ad videndum a colo/
re vel lumine. ⁊ ideo viſio dicit̄ dependere a colore ⁊ a
lumine tanq̄ȝ ab obiecto. ſilr̄ auteȝ ⁊ in alijs. ¶ Ulteri⁹
conſiderandum eſt ꝙ licet anima intellectiua cōicet cum
alijs in hoc ꝙ dicitur actus primus. tamē ẜm aliq̄ȝ aliaȝ
rōnem dr̄ actus ab alijs aīalibus. ſ. vegetatiua ſenſitiua.
Nam ſenſitiua aīa eſt actus primus corporis vnitus ⁊
cōiunctus corpori ẜm eſſe ⁊ ꝑ ſui vnionem dans eſſe
formaliter ipſi corpori ſubiecto. ⁊ ſilr̄ aīa vegetatiua. ⁊
ille aīe ſunt forme materiales ꝯſtitute in eſſe ꝑ ſua ſubie
cta ẜȝ Cōmen. ⁊ deſtruūtur per corruptionem proprio
rum ſubiectorum. ſed anima intellectiua propie dicta q̄
intelligimus vniuerſalia non eſt actus vnitus ⁊ coniun/
ctus ẜȝ eſſe corpori ita. ſ. ꝙ ꝑ ſui vnionē ad corpus det
formaliter eſſe ipſi corpori ⁊ conſtituat hoīem in eē ſpe/
cifico ſubſtantiali. imo eſt ſeparata ẜm ſubſiſtentiam ab
omni corpore ẜm Ariſto. ⁊ Cōmen. Et hoc ad pn̄s poſ
Tex.cō.5 ſemus ſupponere. q: demōſtrabitur in tertio. queſtiōe
quinta. ex intentione Cōmē. propter tamen exercitatio/
nem inducatur ratio talis. Si anima ītellectiua eſſet vni
ta corpori ⁊ ꝑ ſui vnionem conſtitueret hominem in eē
ſpecifico ſubāli aut illa vnio aīe ad corpus eſſet idē ſubali
ter cum ipſa ſuba aīe. aut eſſet aliqđ accn̄s ipſi ſubſtātie
aīe per ſufficiētē diuiſionē. non eſt dicendum ꝙ illa vnio
vel vnitum eſſe ſit ideȝ eſſentialiter cum eſſentia ⁊ ſuba
aīe quia tunc cum remoueret̄ ⁊ deſtrueretur illa vnio
vel illud vnitum eē cum corpore deſtrueretur ſuba aīe
⁊ corrumperetur. ſed cum in morte indiuidui remouea
tur vnio cum amplius non ſit vnita corpori actu ſequit̄
ꝙ deſtrueretur ſuba aīe ⁊ corrumperetur. qđ eſt īpoſ/
ſibile ẜm oēs. q: ſeparatur ab alijs ſicut perpetuū a cor
ruptibili. Si autem illa vnio ad corpus eſſet accn̄s: aut
eſt accn̄s ſeparabile aut inſeparabile. hanc diuiſionē oēs
cōcedunt. ſi eſt accn̄s inſeparabile. ergo nunq̄ȝ remane
ret ſubſtantia anime ſi contingat ipſam non eſſe vnitam
ergo poſt mortē ſor. vel nō remaneret anima eius intel/
lectiua. qđ ē falſū q: ē ꝑpetua vl̄ remaneret vnio ei⁹ ad
corpus ⁊ ſic remaneret ſuba eius ⁊ eſſe ſubale ſor. qđ ē
abſurdum. ſi vero dicatur ꝙ vnio aīe ad corpus vl̄ vni
tum eē eſt accidens ſeꝑabile. tūc cū ipſa non ꝯſtituat for
maliter hoīeȝ ī eſſe ſpecifico niſi ẜm ꝙ ipſa eēt actu vni
ta ſeqtur ꝙ ipa ꝯſtituat hoīem in ſua ꝓpria ſpē ſubſtā
tiali ꝑ accn̄s ſeparabile qđ ē abſurdum oīno. ergo mani
feſtum eſt ꝙ anima intellectiua non ē actus corporis vni
us ẜm eē ipſi corpori dās eē ipſi corpori formalr̄. Mul
te autem alie rationes ſunt ad iſtam concluſionem. ſȝ di

mitto ad tertium librum: ¶ Ulterius ē intelligendum
ꝙ aliquā operationē eē ꝓpriam aīe pōt dupliciter intel/
ligi. Uno modo ꝙ iſta operatio non dependeat a corpo
re tanq̄ȝ a ſubiecto: nec ab aliquo exiſtente in corpore tā/
q̄ȝ ab obiecto. alio modo ſic ꝙ ipſa operatio non depen
deat a corpore tanq̄ȝ a ſubiecto. ⁊ ẜm hoc reſpōdeo ad
queſtionem duo. Primo ꝙ anima non habet operatio
nem propriam primo modo appropriationis. 2°. ꝙ ali/
qua anima bene habet operationeȝ. 2°. modo. Primū
probatur ratione Ari. q: ſi aīa hr̄et aliquā operationem
ſibi propriam tali mō ꝙ non dependeret a corpore tāq̄ȝ
a ſubiecto nec ab aliquo exn̄te in corpore tanq̄ȝ ab obie/
cto maxie vr̄ ītelligere. nā īter oēs opatōes aīati ipȝ ītelli
gere maxie videret̄ min⁹ īdigere corꝑe. qđ ē mārifeſtū
ſic oēs ꝯcedūt. ſȝ ītelligere n̄ ē ſic ꝓpriū. q: ītelligere vl̄ ē
phantaſia vl̄ non ē ſine phātaſia vt dic̄ ari. ⁊ ſi ītelligere ē
phātaſia cōſtat ꝙ dependet a corꝑe tāq̄ȝ ab obo nam vir
tus phātaſtica nō mouetur ad actum phātaſiandi niſi ab
aliquo corpore vel ab aliquo exn̄te in corꝑe. ⁊ ſi nō ſit ſi
ne phātaſia. i. ſine actu phātaſiādi vel cogitandi vl̄ ſine
intentione imaginata cū tamē oīa iſta ſint in corꝑe. ſ. ī or/
gano phātaſie. manifeſtum eſt ꝙ ipſum ītelligere depē
det ab aliquo exiſtēte in corꝑe tāq̄ȝ ab obiecto. Imagi/
natur āt Ari. ꝙ ſicut viſus mouetur ad actū vidēdi a co
lore ſic intellectus mouet̄ ad actū intelligendi a phātaſ/
mate. ¶ Scđm oñdet̄ ſic oīs ſuba q̄ nō ē vnita corꝑi tā
q̄ȝ ſubo cui dat eē ſed eſt ſubſiſtēs diſtincta a corpore hȝ
oꝑationē iminentē que non dependet a corpere tanq̄ȝ a
ſubo. hāc habeo pro manifeſta. ſed aīa ē huiuſmōi vt pȝ
ex ſuppoſitiōe ſecūda. q̄re ⁊c. ¶ Itē pōt ſic argui. illa
oꝑatio q̄ nō exiſtit ī corpore tanq̄ȝ ī ſubo eſt ꝓpa aīe hoc
mō appropriatiōis. ſȝ ītelligere nō exiſtit ī coꝑre vt ī ſub
iecto. q: vel exiſteret in toto corꝑe. ⁊ ſic eēt ī manu. ⁊ tē
manus intelligeret. cū oē hebēs aīaȝ in qua ē intelligere
intelligat. aut in aliqua parte corꝑis determinata. ⁊ hoc
incōueniens eſt. q: nulla ratio ē quare magis exiſtat in
vna parte q̄ȝ in alia cū potentia intellectiua non ſit organi
ca. ⁊ ſic rō eſt bona. ¶ Sed aliqui dubitāt ſatis rōabilr̄
nā ẜȝ Ari. ⁊ Cōmen. in 3°. huius intellcūs agēs ē ꝑs aīe tex.cō.36.
nr̄e ⁊ ipſe ſeipȝ intelligit. ꝯſtat āt ꝙ opatio ꝓpa ei⁹ non
dependet a corꝑe ſic a ſubo nec tāq̄ȝ ab obo. q: nūq̄ȝ mo
uet̄ a phātaſmatib⁹ ad intelligēdū ſeipſū. imo ipe ē pur⁹
actus. ergo vr̄ ꝙ humana aīa habeat operationem ſibi
ꝓpriam q̄ non depēdet a corpore aliquo modo. ¶ For/
te dicendum ꝙ illud dictum eſt intelligēdū de opationi
bus acquiſitis in anima q̄ ſunt noue generabiles ⁊ cor/
ruptibiles ſic aūt nō ē intelligere quo intellectus ſeipſuȝ
intelligit. iſtud enim intelligere non eſt acquiſitum in ītel
lectu agente poſtq̄ȝ non eſſet nec nouū nec gnātum. ſed
ꝑpetuū. ⁊ vnū ſicut ipſe intellectus agēs. ⁊ iđ nō eſt ad
ꝓpoſitū. ¶ Item pt̄ dici ꝙ iſta ꝯclo intelligēda ē đ opa
tione que eſt diuerſa realr̄ ab ipſa ſuba aīe hūane. ſȝ ītel
ligere quo intellcūs agēs ſeipſū ītelligit ē idē eēntialr̄ cuȝ
ſuba ei⁹. vt videbit̄ in 3°. huius. Eſt tn̄ ītelligēdū ꝙ licȝ
iſta dicerēt Ar. ⁊ Cō. tn̄ ẜm ſcāȝ fidē catholicā ⁊ v̄tutē
alr̄ ē dicēdū ⁊ ſciēdū ꝙ aīa intellectiua vnita eſt corpori
hūano ẜm eſſe ⁊ dat ei formalr̄ ⁊ ītrinſece eē ⁊ per cō/
ſequēs ipſū intelligere eſt aliq̄lr̄ in corpore ſicut in ſubo
licet per accidens dico q̄ȝdiu anima intellectiua eſt in ipo
corꝑe. cum autem erit ſeparata ab ipſo corpore ī quo fu
it hēbit aliū modū ītelligendi. de q̄ hn̄t igrere theologi.
Et ad rōnem in ꝯtrarium cum dr̄ eſſe vnitum vel vnio
ipſa ⁊c. dicēdum ē ꝙ ē accn̄s ſeꝑabile. q: qn̄q̄ȝ adeſt ⁊
qn̄q̄ȝ abeſt manente ſubā aīe. ⁊ cum dr̄ ꝙ tunc aīa con/
ſtitueret hoīeȝ in eſſe ſpecifico ẜm accn̄s ſeparabile di/
co ꝙ verū ē nō pricipalr̄ ſed diſpoſitiue. ⁊ hoc ſufficit ẜȝ
illā rationē ita ꝙ eſſe vnitū corpori ⁊ cōiūctū cum corpo
re diſponit ad eſſe ſubſtātiale qđ anima dat corpori ⁊ il/
la diſpoſitione deficiente non amplius dat eſſe corpori.
¶ Ad rationes. ¶ Ad primam patet ex dictis. conludit
enim ꝙ aīa habet operationem ſibi propriam ſic ꝙ non
eſt in corpore ſubiectiue. ſed non aliomodo ⁊ hoc con/

ceſſum eſt. Silr̄ autē ſc̄da idē ⁊ non amplius concludit.
intelligere .n. nō eſt exercere per organū corporale in q̄
recipitur q̄ʒuis dependeat ab aliquo exiſtente in organo
corporali.ſ. ab intentione imaginata vel cogitata. ¶ Ad
aliam per idē. ꝓbatur enim aīam habere operationem
non vnitam corpori vt ſubiecto. ſed non probatur illam
non dependere ab aliquo exiſtente in corpore. poſſibile
cō.12.p̃.h⁹ enim eſt vt dicit Cōmē. ꝙ operatio alicuius nō exn̄tis ī
corpore ſubiectiue ſupple ſit in reb⁹.i. cauſet̄ a reb⁹ exn̄
tibus in corpore. ⁊ hec eſt ſnīa Arī. de intellectu ꝙ ipſe
ſm̄ eſſe ſubſiſtentie ⁊ eſſentie ſeparatus eſt a corpore. ⁊
tamen operatio ſua.ſ. intelligere nouū dependet a reb⁹
exn̄tibus in corpore. ¶ Ad rationem in contrarium cuʒ
dicit ꝙ pars in toto ſuo exn̄s non habet operationē ſuaʒ
per ſe. poteſt dici ꝙ verum eſt de partibus q̄ʒtitatiuis ⁊
de operatione que eſt motus proprie dictus vel cū mo/
tu proprie dicto. vna.n. parte q̄ʒtitatiua q̄ʒti cōtinui mo/
ta mouetur ⁊ alia. q: continua ſunt quorum motus eſt
vnus. ſed de partibus eſſentialibus ⁊ de motu īproprie
dicto qui eſt mutatio indiuiſibilis ⁊ ſalus ⁊ perfectio nō
oportet ꝙ vna pars exn̄s in toto habeat per ſe ⁊ primo
operationem quā habeat alia. Forma enī exiſtens in ma
teria agit per ſe ⁊ primo ſaltem ſm̄ aptitudinem cū ipā
poſita ponatur aptitudo agendi. ⁊ remota remoueatur.
⁊ nō ineſt ei per alterum ſed alieri per ipſam. Silr̄ vna
pars q̄ʒtitatiua corporis aīati continua alteri poteſt reci/
pere aliquā īmutationē quā nulla alia: vt oculus recipit
ſpeciem viſibilis per ſe quam nulla alia pars recipit nec
recipere poteſt. ſilr̄ autē ⁊ in alijs multis. Nunc autem
anima eſt pars eſſentialis animati ⁊ nō q̄ʒtitatiua ⁊ intel
ligere nec eſt motus proprie dictus nec fit cū motu pro
prie dicto. ſcilicet diuiſibili. ſed cū mutatione indiuiſibili.
ideo ratio non valet. ¶ Adhuc autē diceretur ꝙ anima
intellectiua nō eſt pars eſſentialis alicuius compoſiti qd̄
ſit eſſentialiter vnum ⁊ ſimpliciter ſicut alie forme mate
riales conſtituūt vnū in eſſe cū ſuis ſubiectis ⁊ ideo non
valet. ſed eſt actus. ſicut intrinſecum operans reſpectu
cuius pōt dici actus eius ⁊ hoc māifeſtabit̄ in tertio h⁹.

Tex. cōm. xvi.

¶ Differēter āt diffiniet phyſic⁹ ⁊ dialectic⁹

¶ Queſtio. xii.

Einde queritur. vtrū logicus diffi
niat ꝑ formā. ¶ Et arguit̄
.1. primo ꝙ nō. q: qui diffinit per aliquid qd̄
predicatur eſſentialiter de diffinito nō diffi
nit per formam cuʒ forma nō predicatur
eſſentialiter de eo cuius eſt forma ſal/
cō.36. tem in recto nec.n. animal eſt anima vt dicit Cōmē. 7°.
metaph. capitulo. Quī vero diffinitio ē ratio. vbi ſic di
cit. Dicere enī ꝙ animal ſit anima eſt falſum. ſed logic⁹
diffinit per talia que predicantur eſſentialiter ⁊ in recto
de diffinito. diffinitio enim data per genus ⁊ dr̄iam p̄/
dicatur eſſentialiter de diffinito ⁊ in recto ſine noīe prin/
cipali. vt dicendo hō eſt aīal. albedo eſt color. ¶ Iteʒ q
.2. diffinit per compoſitum ex materia ⁊ forma non diffinit
per formam hoc eſt notum. q: aggregatum ex materia
⁊ forma nō eſt forma nec econuerſo. ſed logicus diffinit
per compoſituʒ ex materia ⁊ forma. vt ſi diffinitur hō
logice per aīal ipm̄ aīal eſt quid cōpoſituʒ ex mā ⁊ for/
ma.ſ. ex anima ⁊ corpore. ¶ Preterea ſi logicus diffi/
3. niret per formā aut hoc intelligeretur de diffinitionibus
pertinentibus ad ipſam logicam ſicut eſt ſyllogiſmus ⁊
demonſtratio: ⁊ ſyllogiſmus dialecticus. ⁊ huiuſmodi
entia rationis. aut de rebus alijs pertinentibus ad alias
ſcientias. vt homo aſinus albedo ⁊ nigredo linea nume
rus. ⁊ ſic de ceteris. nō de rebus logicalibus. q: multa
diffinibilia logicalia diffiniūtur per ſuā materiā in logica
vt ſyllogiſmus diffinitur per propoſitiones. ⁊ demon/
ſtratio per principia propria ⁊ imediata ⁊c̄. que ſūt eius
materia. ⁊ ſyllogiſmus dialecticus per propoſitiones ꝓ
babiles vt patet in logica. Nec eſt intelligendum de re
bus alijs quia logicus nō conſiderat illas ⁊ per ꝯn̄s non
diffinit. quid.n. pertinet ad logicum cōſiderare hominē
aut equū aut albedinem aut nigredineʒ. ⁊ ſic de ceteris
rebus nature. ¶ Preterea ſi logicus diffiniret per for/ 4
mam tunc diffinitio logice nō eſſet vana ad demonſtrā/
dum. ⁊ hoc eſt contra Arī. in lr̄a qui vult ꝙ diffinitiōes
ꝑ q̄s nō ꝯtigit accn̄tia cognoſcere dialectice ⁊ vāe ſt oēs
⁊ ſic voluit ꝙ diffinitiones logice ſūt vane ad demōſtrā
dum ⁊ nō faciunt cognoſcere accn̄tia diffiniti. ⁊ ꝯſequē
tia declaratur. qa ſi logicus diffinit per formā ipſe diffi/
nit per quiditatē. forma.n. quiditas eſt rei vt dic̄ Cōm. cō.21.
7°. metaph. capitulo. Utrum autem idē vel diuerſum.
vbi dicit Cōm. ꝙ quiditas hoīs eſt homo ſm̄ formam tex.cō.35.
⁊ nō eſt homo cōgregat⁹ ex materia ⁊ forma. Et Arī. tex.cō.8.
dicit in eodē 7°. Speciē āt dico qd̄ quid erat eſſe ⁊ ī 2°.
huius. loquēs de aīa que eſt forma ⁊ actus dixit hoc āt
eſt qd̄ qd erat eſſe huius corporis. ⁊ ſic quicūqʒ diffinit
per formā diffinit per quiditatē modo quiditas ipſa eſt
principium demonſtrationis vt dicit Arī. in iſto ꝓhēio
Omnis enim demōſtrationis principium eſt qd̄ quid ē
Sic ergo ſi logicus diffinit per formam diffinitio logi/
ce erit cōueniens ad demōſtrandum ⁊ nō vana cui⁹ op
poſitum dicit Arī. ¶ Preterea ſi logicus diffiniret per 5
formam hoc eſſet pro tāto. quia diffinit per genus ⁊ dif
ferentiam vt cōiter dr̄. ſed hoc nō pōt ſtare. q: ſic meta
phyſicus diffiniret per formam cū ipſe diffiniat ꝑ gen⁹
⁊ differentiam. ⁊ ſilr̄ mathematicus multa diffinit ꝑ ge
nera ⁊ dr̄ias vt linea eſt longitudo ſine latitudie. ⁊ trian
gulus eſt figura plana tribus lineis cōtenta ⁊ huiuſmōi
Inconueniens aūt vr̄ dicere ꝙ metaphyſicus diffiniat
ꝑ formā ⁊ mathematicus. q̄re ⁊c̄. Oppoſitum arguit̄
auctoritate Arī. ⁊ Cōmē. dicit idem ⁊ omnes alij expo tex. cō.16.
ſitores. ¶ Ad queſtiōem eſt intelligendum ꝙ q̄ʒtū ſpe
ctat ad propoſitum. forma poteſt capi dupliciter vt cōi
ter dr̄. Unomodo poteſt capi ꝓ altera parte compoſiti
que dat eſſe ſubiecto ⁊ ipſum perficit ⁊ informat. Alio
modo capit̄ forma alicuius ꝓ eo qd̄ eſt idem eēntialiter
cū eo ⁊ ītelligit̄ ſub raīone priori ⁊ notiori. ¶ Tunc di
cuntur ad queſtionem duo. primo ꝙ logicus nō diffinit
ꝑ formam primo modo dictam. ⁊ hoc ſatis probāt pri
me due rationes ad hoc in principio adducte. Itē aliq
ſic probant. ſi logicus diffiniret per formā que eſt altera
pars compoſiti dās eſſe materie vel ſubiecto. tunc illa
que nō habēt formā ſic dictā nō poſſent logice diffiniri.
qd̄ ē falſum. falſitas ꝯſequentis patet: quia ſpecies acci/
dentalium formarum vt albedo ⁊ nigredo ⁊ huiuſmōi
bene diffiniūtur logice.ſ. per ſenſus ⁊ differētiā vt oēs
cōcedunt. ⁊ tamen tales forme nō habēt formas perfi/ tex.cō.21.
cientes ſubm̄. quia forme nō ē forma vt accipit̄ ex 7°.
meta. ⁊ hoc ē verū. qa forme vt forma nō ē forᵃ q̄ ſit ei⁹
pars. quia ſic iretur in infinitum. ¶ Sed vtrum alicui⁹
forme vt talis poſſit eē aliqua forma vel pars eēntialis
formalis bene eſt inquirēdum ſʒ nō hic. ¶ Tunc oſtē/ pro affirm
detur 2m ꝙ ille qui diffinit per aliqua que predicant̄ de
diffinito eēntialiter in recto ⁊ notificāt eſſentiaʒ diffiniti
diffinit ꝑ formā 2°. modo ſūptam.ſ. que eſt idem eēn/
tialiter cū aliquo ⁊ eſt notius eo. nā ſi nō eſſet idem eēn
tialiter cū eo nō predicaretūr de eo in recto eſſentialiter
cū predicatio ſumatur ab eſſe. ⁊ ſi nō eſſet notius eo nō
notificaret eum proprie. ſed logicus diffinit per aliqua
que predicantur eſſentialiter de diffinito in recto. ⁊ que
notificant eſſentiam diffiniti.ſ. ꝑ genus ⁊ differentiam
vt manifeſtū ē. ¶ Item aliqui ſic probāt. quicūqʒ diffi
nit ꝑ vniuerſale diffinit per formā. 2°. modo dictā. ſʒ lo
gicus diffinit ꝑ vniuerſale. quare ⁊c̄. maior pʒ. q: vni/
uerſale proprie ſumptum eſt idem eſſentialiter cuʒ ſuo
inferiori et eſt eo notius. vt patet primo phyſicorum. tex.cō.4.
et tale quid dicit̄ forma. 2°. modo accipiendo formam
ſed minor ē manifeſta. logicus.n. diffinit per genus ⁊
differentiā. ⁊ iſta ſunt vniuerſalia quedaʒ vt manifeſtū
ē cuilibet ſciēti. ¶ Sed hic ē aduertendū ꝙ logicus nō
pro tanto dicitur diffinire ꝑ formam. quia per ſe et per

habitū proprium qui eſt logica conſiderat omnes diffini
tiones tales que ſunt ex genere ⁊ differentia.nō.n. logi/
cus per habitū ꝓpriū logice per ſe cōſiderat animal ⁊ rō
nale.imo magis phs naturalis.nec conſiderat colorē nec
diſgregatiuū viſus per que diffinitur albedo ſimilit̄ aūt
⁊ in alijs generibus ⁊ differentijs naturalium reruȝ aut
mathematicaꝝ.ſed pro tāto dr̄ logicus forte per formā
diffinire.q2 tales diffinitiones ex generib9 ⁊ differentijs
conſueuerūt vocari diffinitiones logice ꝓpter aliquā cāȝ
⁊ iſta cā non eſt multū exq̄ſita. Dicūt tn̄ aliqui ꝙ cā hu/
ius eſt q2 logicus conſiderat intentionē generis ⁊ intētio/
nē differentie que denominant res poſitas in illis diffini/
tionibus vt animal denominatur genus ⁊ rationale dno
minatur differentia.⁊ ſic de ceteris .⁊ propter illaȝ cām
conſuetum eſt illas diffinitiones vocari logicas q2 conſti
tuuntur ex partibus que denominantur a quibuſdā intē
tionibus in logica conſideratis. Sed hoc non placet alijs
q2 ſi pro tanto ille diffinitiōes dicerent̄ logice ſiſr diffini/
tio ex materia ⁊ forma proprie dicta poſſȝ dici logica.qđ
nullus dicit.⁊ patet q2 ſicut animal ⁊ rōnale denoiant̄ a
quibuſdā ſcd̄is intentionibus quas conſiderat logicus.
ſ.ex genere et differentia.ſic materia ⁊ forma denoiant̄
ab intentione ſecūda quā logicus conſiderat.ſed q2 tam
mā q̄ȝ forma dicūtur ⁊ ſunt cauſe.et ipſe logicus conſi/
derat intentionē cauſe.aliter enim non conſideraret locū
a cā ⁊ ab effectu.quod eſt cōtra oēs logicos.⁊ iſta rō nō
videt̄ ſufficiens. ¶ Preterea aliqui dicunt aliter:ad qđ
eſt ſciendum ꝙ vna pars logice eſt qua ſcitur et docetur
modus inueſtigandi diffinitionem q̄ditatiuaȝ ⁊ hec tra/
ditur in :2.poſteriorum.illa aūt ſcīa in maiori parte conſi
derat ⁊ inquirit modū inueſtigandi diffinitionem que ē
ex genere et differentia.⁊ iō tales diffinitiōes dicūtur lo
gice. ¶ Itē dicunt alij aliter ꝙ hoc eſt pro tanto .q2 ſicut
logica eſt ſcīa cōis ita modus diffiniendi per gen9 ⁊ dif/
ferentiā eſt cōis omnibus ſcibilibus ꝓprie diffinibilibus
⁊ ſm ſimilitudinē dicūtur logice. ¶ Item eſt alia ſiſ̄itu/
do. q2 ſicut logica eſt cōis ſcīa ſm applicationem vt ſcit̄
in logicalibus ſic vnū principiorum talis diffinitionis ē cō
mune multis alijs a diffinito.ſ.ipm̄ genus quod eſt cōe
oibus ſuis ſpecieb9nec eſt remotum illas diffinitiōes di
ci logicas ſm ſimilitudinē.q2 multe dicuntur ſimilitudi/
narie vt dicit phs.8.topicorū.ſi autē hec non ſufficiunt i
quiratur melius. ¶ Ad rōnes.prima et ſecūda ſolute ſt̄
per dicta. ¶ Ad aliā poteſt dici ꝙ intelligitur de diffini/
bilib9 vtriuſq3.ſed differenter.q2 ipſe ꝓprie ⁊ per ſe dif
finit diffinibilia que pertinent ad ipſam logicaȝ.⁊ alia dif
finit per cās predictas ſm ſimilitudinem ⁊ minus pro/
prie ⁊ cū dicitur ꝙ ipſe logicus non diffinit entia logica/
lia per formaȝ.immo per ſuas materias.dico ꝙ immo
q2 in eorum diffinitionibus capitur genus ſuum vel ali /
quid ad modū generis ſe habens.vt cū dicitur Syllogi
ſmus eſt oratio in qua quibuſdam poſitis et cōceſſis ⁊c̄.
ibi oratio pro genere ponitur et pro tanto dicit̄ diffinire
per formā.ſed in quātū ſumitur ibi mā non eſt per for/
mā. Nihil aūt ꝓhibet diffinitionē alicuius rōne vni9ſue
partis eſſe per formam et rōne alterius per mām. Nā
qui in diffinitione accipit ſolam formam ⁊ dimittit māȝ
cō.17. dimittit aliquod neceſſarium ſm cōmen.hic. ¶ Ad aliā
dicendū ꝙ diffinitiones que dicuntur logice ſi ſunt vere
diffinitiones ex generibus ⁊ differentijs proprijs ⁊ eēn
tialibus non ſunt vane ad demonſtrandū.immo ſunt cō
uenientes ad demonſtrandū ſm Lincon.primo poſte/
riorū et ſm Aꝝ.nam propter aliud non videtur dare ar
teȝ inquirendi diffinitionē que eſt ex genere et differētia
niſi q2 iſta eſt mediū demonſtrationis.ꝙ ſi ꝓ alia cā hoc
facit tamen ad preſens dico ꝙ ſȝ cōmē.⁊ Lincoñ. vna
diffinitio ex genere ⁊ differentia eſt principium demon/
ſtrationis qua demonſtratur accidens de ſubiecto .et cū
dicitur ꝙ hoc eſt contra Ari.in littera qui dicit ꝙ diffini/
tiones que non faciunt accn̄tia cognoſcere dialectice ſt̄ ⁊
vane omnes.ſ.ad certitudinem demonſtrationis.vt di/
cit Albertus dico ꝙ iſta littera ſi bene conſideretur non
eſt cōtra nos .Bene enim verum eſt ꝙ diffinitiones q̄
non faciūt cognoſcere accidentia propria ſunt vane ⁊ dia
lectice.ſed non ſequitur ex hoc conuerſa vniuerſalis ꝙ
oēs diffinitiones logice ſunt vane ad demonſtrandū.bn̄
ergo concederem ꝙ ſunt quedam diffinitiones impro/
prie que quia ſunt ex quibuſdā communib9accn̄tib9 ⁊
extraneis ſunt vane ad demōſtrādū et ille vocantur dia
lectice forte propter ſimilitudinem.q2 ſunt ex cōib9quē/
admodū dialectica cōis eſt vt pȝ primo thopicorum.⁊
q2 ſcilicet dialectica vtens non facit ſciam de concluſione
concluſa per ſyllogiſmū dialecticū.ſed ſolū opinionem
¶ Ad aliā cū dicitur ꝙ tunc ſimiliter metaphyſicus ⁊c.
poſſet cōcedi q2 illud non eſt inconueniens.imo ipe me
taphiſicus ita bene diffinit per genus ⁊ differentiam ſic̄
logicus.differenter tamen ſicut docet cōmen.7.metap. cō.42.
capitulo. Nūc aūt inquātū in inanaletis ⁊c.in principio
vbi dicit cōmē.ꝙ differenter conſiderat logicus et meta
phyſicus de diffinitione.nam ipſe logicus conſiderat de
diffinitione inquātū eſt inſtrumētū ducens intellectū ad
intelligere quiditates rerum.primus autem phs conſi/
derat de ea inquātū eſt quiditas rei diffinite.logica ergo
diffinit per genus ⁊ differentiam inquātū ex his conſti/
tuitur inſtrumentum quod ducit intellectum ad intellige
re quiditatem rerum.ſed metaphyſicus diffinit per illā
inquātū pertinent ad ipſam rei quiditatē abſolute ⁊ ab/
ſtracte. ¶ Ex hoc apparet cuius diffinitionis cām vnita
tis ibi aſſignat.Ari. Non enim ibi aſſignat cām vnitatis
diffinitionis pro conceptu neq3 pro voce ſequente rem.
ſed cauſam vnitatis diffinitionis que ē vna rei quiditas
huius autem vnitatis cauſam dicit eſſe.q2 partes prio/
res ſunt potentiales et vltima ſola eſt actus pur9. ⁊ hoc
dicit ibi cōmen.in his verbis. Cauſa enim in hoc eſt.qa
vltima differentia data in diffinitionibus eſt differentia
que continet formam propter quā ens eſt vnum in actu
differentie autem que ſunt ante vltimam differentiam
ſunt exiſtentes in diffinito in potentia. Ex hoc vlteri9ma
nifeſtū eſt ꝙ differentie priores ⁊ vltime non ſunt peni
tus idem eſſentialiter cum vna earum ſit in actu vel act9
⁊ alie ſint in potentia.nec valet ꝙ aliqui dixerunt ꝙ p̄or
differentia q̄ȝtū ad ſubſtantiam ſuam non eſt in potentia
nec potentialis reſpectu vltime.ſed quantū ad modum
eſſendi qui eſt potentialis q2 cōis ⁊ imperfectus eſt mo
dus autem eſſendi differentie vltime eſt ſpecialis ⁊ pro
prius ⁊ magis perfectus ⁊ ideo actualis.hoc enim ſuf/
ficit quia quātūcūq3 modus eſſendi vnius communior
ſit ⁊ imperfectior alio ⁊ potentiale reſpectu alterius vt
ſentire reſpectu ratiocinari.tamen propter hoc ex iſtis
nunq̄ȝ conſtituitur vnum ſimpliciter ⁊ per ſe. nec ex re
ſub vno illorum ſit vnum ⁊ idem eſſentialiter cum ipſa
re vt ſtat ſub altero illorum. Ridiculum enim eſt dicer̄
ꝙ ex ſentire ⁊ ratiocinari fiat vnum per ſe et eſſentialiter
vel ꝙ ex animali vt ſtat ſub ſentire fiat vnum eſſentialr̄
cum animali vt rationali vt ſtat ſub rōcinari. Unde ſi bn̄
conſideret̄ mihi videtur ineuitabiliter concludi ſecundū
intētionē Ariſto.⁊ cōmē.ꝙ quiditas generis ⁊ differen/
tie ſunt ſm ſe realiter diuerſe ⁊ non ſolū ſm diuerſum
modū eſſendi aut cōcept9 intellectuales. In hoc enim in
cidētaliter moratus ſū plus debito.ſed hoc fecit affectio
renouādi pluralitatē ⁊ gradus formaꝝ generis ⁊ diffe/
rentie quā video iſtis temporib9ſine rōnibus efficacib9
abhorreri.de hoc tamen plura congregaui in queſtione
ſpāli de hoc diſputata.

¶ Textu cōmē.xvii.

¶ At vero eſt aliquis: qui circa poſſiones
materie ¶ Qō. xiii.

Ueritur Utꝝ naturalis diffiniat p
mām ſenſibilem. ¶ Et ar
guitur primo ꝙ nō. q2 naturalis nō d̄bet dif
finire per illud quod ſȝ ſe ē ignotū.hoc ē ma
nifeſtum .q2 diffinitio eſt cā innoteſcēdi.6.thopicorum.
ſed mā ſm ſe ē ignota .7.meta.quare ⁊c. ¶ Preterea tex.cō.35.

·ex.cō.35. ſi nālis diffiniret per materiā ſenſibilē tūc ſubſtantia natu
tex.cō.19. ralis diffiniretur p additamētū qđ eſt ꝯ Ar.in.7. meta.
vt cōiter allegatur vbi voluit ꝙ ſubſtātia nō diffinit̃ per
additamētū. ⁊ pꝫ ꝯña q: materia ſenſibilis eſt ſenſibilis
per accidentia. vt manifeſtū eſt. ⁊ ſic in diffinitiōe ſbe po
neret̃ accñs. ⁊ ſic eſſet diffinitio per additamētū. Nam
tūc diffinitio dr̃ eē per additamētū cū in ea pōit̃ aliqd qđ
vt ſupra eſt extra genus diffiniti vt dr̃ .7. metaph. ¶ Itē ſi diffi/
nitio naturalis eēt per materiā ſenſibilē tūc illa que nō ha
bent materiā ſenſibilē non poſſent diffiniri a naturali nec
diffinitione naturali. cōſequentia eſt euidēs. ſꝫ cōſequēs
ē falſū. q: corpora celeſtia poſſunt diffiniri a naturali. qs
enim alius diffiniret ea: cū ſint mobilia ⁊ ſenſibilia ⁊ tñ
12 .tex. cō. nō hñt materiā ſm cōmē.2. ⁊ .8. meta. ⁊ .8. phycorū. ⁊
10.8. tex. primo celi ⁊ mūdi ; ⁊ in de ſubſtantia orbis. ⁊ prio phy
cōm .12.8. corū. ¶ Preterea ſi naturalis diffiniret per mām ſenſi/
physi. tex. bilē aut hoc eēt tanq̃ per pncipiū extrinſecū aut intrinſe/
cō . 19. pᵒ cū quiditatis naturalis. hec eſt ſufficiens diuiſio vt volu/
celi: tex.cō. it cōmē. 5. meta .et dicitur ſup primū poſterioꝝ. ſed nō
5. prio ph. tanq̃ per prinᵐ extrinſecū q: materia nec ē efficiens nec
cō.63. finis rei natural' vt manifeſtū eſt cuilibet efficiens quidē
cō.1. nō eſt q: ipſa eſt pure potētie receptiue vt pꝫ primo phy
tex.cō.69. corū. Oē aūt efficiēs ⁊ agēs eſt actu ens. ſemper.n. eſti/
tex.cō .17. mabit̃ ſpēs aliqua mouens .3. phycoꝝ. Oē mouens eſt
tex.cō.45 agens primo de generatiōe. ⁊ ideo oē agens eſt ens ac/
tex.cō .52. tu. Vñ ⁊ in.2. de generatiōe dicit Ar. ꝙ forme eſt ager̃
ergo materia nō eſt principium agens reſpectu rei natu
ralis. ¶ Item nec ipſa eſt finis rei naturalis q: finis eſt
nobilior eis que ſunt ad finē vt notū eſt ⁊ famoſū. Vult
tex. cō.23. enim finis eſſe bonū aliorū vt habet̃ in.2. phycorū. ma/
teria aūt non eſt quid nobilius ⁊ perfectius ipſa re natu
rali vt manifeſtū eſt per ſe. ergo nullo mō ipſa eſt princi
piū extrinſecū. Itē nec intrinſecū q: nullū prinᵐ q̄ditatis
Cōmē. 21. dꝫ eſſe pars materialis ipſiꝰ quiditatis vt voluit cōmen.
7. meta. ca. Vtꝝ aūt idē vel diuerſū. ibi.n. dicit cōmē. ꝙ
q̄ditas hoīs eſt hō vno mō ⁊ nō eſt hō alio mō .eſt.n.
hō ſm formā et nō eſt hō ſm cōgregatū ex materia ⁊
forma. ¶ Itē qđ ponitur in diffinitiōe rei naturalis đbꝫ
eſſe notius ipſa re naturali. hec eſt euidens. q: aliter dif/
finitio nō notificaret diffinitū. ſed materia nō ē notior q̃
res cuius eſt materia. q: aut eſt notior ſimpl'r ⁊ ſm natu
rā vel quo ad nos per ſufficientē diuiſionē que habet̃ ex
tex.cō. 2. primo phycoꝝ in ꝓhemio. nō quo ad nos q: ipſa eſt ma
xime occulta ⁊ ſaltē materia pria ⁊ nō pōt cognoſci niſi p
tex.cō. 69 aliud vt patet ex primo phycorū. nec eſt notior ſimpl'r ⁊
ſm naturam. q: notiora ſimpl'r ⁊ ſꝫ naturā ſūt verioris
entitatis. ſed notiora quo ad nos ſunt īpfectioris entita
tis ⁊ ignotioris ſm naturā vt pꝫ in primo phycorū. ⁊ tā
tex. cō .13. gitur.2. huiꝰ ca. Qm̄ aūt ex incertis. in principio. Mate/
ria aūt nō eſt maioris aut perfectioris entitatis q̃ res na
turalis vt manifeſtū eſt cuilibet intelligēti. ¶ Preterea
naturalis diffinit materiā ſenſibilem. quis.n. alijs eā dif/
finiret: ſed nō diffinit eam per materiā ſenſibilē. q: ſic idē
diffiniret̃ per ſeipſū . quod eſt incōueniens . q: tunc idē
eſſet notius ⁊ minus notū ſeipſo. quare videt̃ ꝙ natura
lis nō habet vniuerſaliter diffinire per materiam ſenſibi
lē. ¶ Preterea naturalis diffinit naturam vt manifeſtū
tex.cō.3. eſt in.2. phycoꝝ. ſed nō videt̃ eā diffinire per materiam
ſenſibilē. quare ⁊c. ¶ Itē ſingulare nō ponit̃ in diffinitiō
ne rei naturalis. q: diffinitio non eſt de ſingularibꝰ ſicē nec
tex.cō.53. de ſcīa. primo poſterioꝝ. ⁊ .7. metaphyce. nec per ꝯñs
per ſingularia. ſed materia ſenſibilis eſt ſingularis vt ma
nifeſte videtur. q: dicit Boetius ꝙ ſingulare eſt dum ſē
titur. vniuerſale aūt dum intelligitur. idem voluit Ar. in
tex. cō .6. primo poſteriorū. ¶ Preterea naturalis diffinit motū
3. phycorum ⁊ non videtur ipſū diffinire per materiā
ſenſibilem . vt pꝫ ex eius diffinitiōe. eſt enim motꝰ actꝰ
entis in potentia ſm ꝙ in potentia. ¶ Preterea natura
tex.cō.108 lis diffinit tempus. 4. phycorū ⁊ nō per materiā ſenſibi
lem vt videt̃. tp̄s enim eſt numerus motus ſecūdū priꝰ
ex.cō. 41. ⁊ poſterius. ¶ Preterea naturalis diffinit locū. 4. phy
corū. ⁊ nō ponitur in diffinitiōe eius materia ſenſibilis. ē

enim locus terminus cōtinentis locatū immobilis pmū.
¶ Preterea naturalis diffinit aīam .2. huiꝰ. ⁊ nūo ap/ tex.cō.8.
paret ibi materia ſenſibilis. ¶ Oppoſitū arguitur aucto in ph. tex.
ritate Ar. in iſto prohemio . ⁊ idē voluit in ſecūdo phy/ cō.17. i ſo
corū. ⁊ in.7. metaph. Idē dicit ꝯmē. Auer. ⁊ oēs alij ex ph.tex.cō.
poſitores Ar. ¶ Ad q̄ōnē eſt intelligendū ꝙ per mate/ vl.7. met.
riā ſenſibilē poſſumus intelligere duo. Vno mō materia tex.cō. 39.
ſenſibilis poteſt accipi pro materia pma informata quali
tatibus ſenſibilibus. vel ſm aliū modū loquēdi p mā
prima in habitudine ad formā naturalem quā cōſequū
tur qualitates ſenſibiles. Alio modo pōt capi materia ſē
ſibilis pro quocūq̧ per ſe ⁊ proprio ſubiecto diffinibilis
naturalis habente habitudinem ad motū vel ad quietē
⁊ hoc ſubiectū cōuenienter pōt dici materia ſenſibilis eo
ꝙ ipſe motus ad quē hꝫ habitudinē eſt quid per ſe ſenſi
bile vt pꝫ in.2. de aīa. ⁊ cū hoc hꝫ modū vel rōnem ma tex.cō.65.
terie inquātū ſubſtat diffinibili naturali. ¶ Tūc dico ad et 64.
q̄ōnē ꝙ entia naturalia non vniuerſaliter hñt diffiniri per
materiā ſenſibilē primo modo ſumptā. q: corpora cele
ſtia ſunt quedam ſubſtantie naturales vt pꝫ ex.8. phyco tex. et com
rū. ⁊ primo celi ⁊ mūdi. ⁊ tamē nō hñt materiā illo mō men. vtā.
ſicut in multis locis probauit cōmē. et habet̃ ab Ar. ſa/
tis in.8. metaph. ⁊ primo celi ⁊ mundi. et ad pſens ſup
pono. ¶ Itē videmus multas diffinitiones naturales p vtſupra
quas non apparet talis materia ſenſibilis ſicut argutū ē
de multis. quare ⁊c. Secūdo dico ꝙ entia naturalia be/
ne diffiniuntur per materiam ſenſibilē.2. mō dictā. et p
ſubiectum ꝓpriū quod eſt principiū motꝰ ⁊ quietis ſic
intelligendo ꝙ per diffinitiones talium apparet aliq̄ mō
huiuſmodi materia. q: res naturalis debet diffiniri p il/
lud quod eſt principiū eſſendi ⁊ cognoſcendi eā . ⁊ per
quod diſtinguitur ab oībꝰ alijs. hec recipitur pro manife
ſta vel ſaltē quod eſt idem cum re naturali ⁊ eſt notiꝰ ea
⁊ eā diſtinguit ab alijs ſed ſubiectū quod eſt principiū
motus ⁊ quietis eſt principiū eſſendi ⁊ cognoſcendi rē
naturalem ⁊ per ipſam diſtinguitur res naturalis a rebꝰ
mathematicis ⁊ diuinis. vel eſt idē cum ipſa re naturali
⁊ notius eſt eaꝰ ⁊ eā diſtinguit a rebus predictis. hoc ſic
pꝫ. nam ſubſtantiarum naturaliū q̄dā ſunt perpetue vt
corpora celeſtiū. ⁊ quedam ſunt generabiles ⁊ corrupti
biles. ſubſtantia ergo naturalis que eſt perpetua. ſ. cor/
pus celeſte eſt eſſentialiter idem quod ſubiectū habens
ſimpl'r habitudinē principij receptiui ad motum circula
rem ⁊ per eſſe huiuſmodi ſubiectū diſtinguitur ab oībꝰ
rebus diuinis incorporalibus quarum nulla eſt ſubiectū
motus. et ſil'r a formis mathematicis que nullū motū
ſibi determinant vt viſum fuit. in.2. phyſicorum. ⁊ ſic ip tex.cō.18.
ſum corpus celeſte conuenienter diffinitur naturali diffi
nitione per ſubiectum ſimplex quod eſt principiū recep
tiuū motus circularis perpetui. Subſtantia autem ge/
nerabilis ⁊ corruptibilis ſiue ſit materia ⁊ forma ſiue ag
gregatū debet diffiniri per ſubiectū quod eſt principiū
motus ⁊ quietis. q: huiuſmodi ſubiectū vel eſt pars ip
ſius ſubſtantie ⁊ principiū intrinſecū. ſ. ſubſtantie cōpoſi
te. vel eſt idē eēntial'r cū ſba nāli trāſmutabili ſicut ē ma
teria prima. Materia enim prima eſſentialiter eſt ſubm
quod eſt principium motꝰ et q̄etis large ſumendo motū
ad trāſmutationē ſbalē que eſt generatio et corruptio. tex.cō. 61.
Iſtoꝝ.n. motuū materia prima eſt prinᵐ receptiuū. vt
pꝫ ex primo phycoꝝ. et pmo de gñatiōe. ſba.n. cōpoſi/
ta bñ diffinienda eſt per huiuſmodi ſbm cū ſit ps intrin/
ſeca et eēntialis ipſiꝰ ſbe cōpoſite et principiū eēndi et co
gnoſcendi et diſtinguēdi ipſā ab alijs. ¶ Sil'r forma nā
lis debet diffiniri naturali diffinitione. p tale ſbm ꝓpter
eādē rōnē. Accidentia.n. per ſe et ꝓpria rerum natura/
liū debent diffiniri per aliquod ſbm ꝓpriū qđ ſit princi/
piū motꝰ vel q̄etis naturalis. et hoc ſine dubio obſeruat̃
in oībus cōpletis diffinitionibus naturalibꝰ. vt patet in/
ducenti q̄uaſi in oībus diffinitionibꝰ quas ponit Ar. in
ſua ſcīa naturali. exēplificans.n. de diffinitiōe ire dicit eā
eē furorē ſanguis accēſum circa cor. ecce ꝙ ponit̃ ibi cor
quod eſt ſbm q̄odā qđ hꝫ hītudinē ad motū et ad q̄etē.

Similr̄ diffiniens motū dicit ipſum eē actū entis in potē
tia ſm ꝙ huiuſmodi. Manifeſtū aūt eſt ꝙ ens in poten
eō. vlti. tia eſt ſubiectū qḋ eſt principiū motus. ſilr̄ aūt ⁊ in aliȷs
hmōi. ¶ Cōſiderādū aūt diligenter ꝙ ſicut dicit Auer.
ſupra ſecūdū phyſicoꝝ in fine illius capituli. Qḋ aūt ex
neceſſitate. ⁊ Albertus magnus exemplificat ibideꝫ per
diffinitionē naturaleꝫ apparet materia rei diffinite altero
duoꝝ modoꝝ. vno mō ſm expreſſionem. ſ. ſm ꝙ ex/
preſſe ponitur in diffintione tanqꝫ pars diffinitionis. vt ſi
dicatur ꝙ hō eſt quid aggregatū ex carne ⁊ oſſib⁹ ⁊ aīa
intellectiua. alio mō ſm quādā cōſecutionem. ita. ſcilicet
quod ex partibus expreſſis in diffinitione conſequitur
ꝙ talis vel talis debet eſſe materia diffiniti. vt ſi dicam⁹
ꝙ hō eſt aīal rōnale. Ex hoc enim ꝙ hō eſt aīal ſequit̄
ꝙ debet eſſe aggregatū ex materia diſpoſita ad recipien
dū ſpecies ſine materia. aīal enim eſt aīal per ſenſū ⁊ ſen
tex. cō. 121. ſus eſt receptiu⁹ ſpēꝝ ſine materia ⁊ habet ex ſecūdo h⁹
⁊ ex hoc ꝙ eſt rōnale ſequitur ꝙ dꝫ eē ꝯgregatū ex ma
teria nobiliſſime et optime cōpoſita. ſilr̄ aūt cōtingit ⁊ in
aliȷs quibuſdam. Eſt tamē notādū ꝙ differunt multum
ſubſtantia ⁊ ſubſtantia naturalis vt naturalis. q꜡ in rōne
formali ſubſtantie ſm illud quod ipſa eſt non includitur
aliquod accidens vt oēs cōcedūt. ſed in rōne ſubſtantie
naturalis vt naturalis eſt bene incluſum eſt aliquod acci
cōm. 5. dens. ſ. motus vel hītudo ad motum. ⁊ hoc eſt de inten
tione. cōmē. aperte in. 7. metap. ꝓpe principium vbi di
cit hec verba. In phyſico auditu. i. i ſcīa naturali eſt per
ſcrutatio de principȷs corporis ſm ꝙ eſt naturale. i. ſm
ꝙ mouetur ⁊ quieſcit. hec aūt perſcrutatio nō eſt de eis
ſm ꝙ ſubſtantie tm̄. Ecce ꝙ cōmē. exponit illā redupli/
cationē ſm ꝙ naturale. i. ſm quod mouetur ⁊ quieſcit.
tex. cō. 19. ⁊ intelligo vel ſm actū vel ſm aptitudinē. ⁊ illa eadē eſt
⁊. 21. intentio Ari. in ſcḋo phy. ca. Qm̄ aūt deteriatū eſt quot
modis dicitur nā. vbi ſic dicit. fiet aūt vtiqꝫ manifeſtuꝫ
ſiquis tentauerit vtrorūqꝫ dicere terminos. i. diffinitōes
Impar. n. ⁊ par ⁊ rectū ⁊ curuū adhuc aūt et linea et fi
gura ſine motu. Caro aūt et os ⁊ homo non adhuc ſup/
tex. cō. 2. ple diffinitur ſine motu. ſ. nō diffiniuntur ſine ſubiecto ⁊
hitudine ad motū. ¶ Item idē vult Ar. in. 6. metaph.
vbi ſic dicit. Oīa igitur naturalia ſilr̄ ſimo dr̄ vt naſus
oculus faciens caro os aīal foliū radix. nulli⁹ enim horū
tex. cō. 39. ratio ſine motu eſt ſed ſemper hꝫ materiā. ⁊ in. 7. me/
taph. ca. Qm̄ vero diffinitio dicit Ar. ſenſibile qḋ forſā
⁊ ſine motu nō eſt diffinire. ⁊ ibidē Cōmen. dicit. Res
naturales ſunt ecōtrario mathematicis. quiditates enim
reꝝ naturaliū nō poſſunt itelligi ſine motu ⁊ ſenſu. i. ſine
motu et materia ſenſibili. ¶ Ex his itaqꝫ oīb⁹ ſm inten/
tionē Ar. et cōmē. pꝫ ꝙ res naturalis ſm ꝙ naturalis ē
includit motū ſm aptitudinē. ⁊ iō bene poteſt diffiniri ꝑ
materiaꝫ ſenſibilē. i. per ſubiectū quod eſt principiū mo
tus ⁊ quietis. et hoc ēt apte ſignauit cōmē. ibidē q꜡ dixit
ꝙ nullū eoꝝ hꝫ diffōnē abſqꝫ eo ꝙ illa diffō accipiat ali/
qḋ trāſmutabile. trāſmutabile āt ꝓpe ē ſbꝫ mot⁹. Eſt ēt
notādū vlterius ꝙ in diffinitione rei naturalis ſm ꝙ na/
turalis eſt materia ſolū ponitur ſꝫ ꝙ hꝫ hītudinē ad mo
tū. quod ꝓbo ſic. q꜡ cōſtat ꝙ in diffinitione naturalis rei
dꝫ poni natura vt natura eſt. i. ſub rōne qua eſt natura.
alit̄ enim nō eſſet ꝓprie diffinitio rei naturalis. ſed mate
tex. cō. 3. ria ſenſibilis nō hꝫ rōnē nature ꝓprie niſi ſub illa rōne vt
eſt p̄n^m motus et quietis. vt pꝫ. 2. phyſcoꝝ q̄re ⁊c. ¶ Ad
rōes in cōtrariū. ¶ Ad primā cū dicitur ꝙ naturalis nō
debet diffinire ꝑ illud quod ſm ſe. et c̄. dicendū ꝙ aliqd
eſſe ignotū ſm ſe pōt intelligi duplr̄. vno modo ꝙ nulla
cognitio habeat̄ de ipſo. et hoc modo vera eſt maior.
Alio modo aliquid pōt intelligi eē ignotū ſm ſe. i. quod
nō cognoſcitur niſi per aliquid aliud. et ſic maior nō ē ve
ra. et cum dicitur in minori ꝙ materia et c̄. dico ꝙ nō p̄
mo modo. ſ. ꝙ nulla cognitio poſſit haberi de ipſa. quia
Cōmē. 19. nullū ens ſic eſt ignotū naturaliter. vt dicit cōmen. prio
tex. cō. 18. de generatione. Et ꝓpter hoc voluit Ari. ꝙ intellectus
tertȷ ḋ aīa poſſibilis eſt oīa fieri. ſ. modo ſimilitudinis et receptiōis
vt cōmen. exponit. q꜡ poteſt recipere ſimilitudines et co
gnitiones omnium entiū. Sed bene verū eſt ꝙ mate/
ria prima eſt ignota ſcḋo mō. ſ. ꝙ non pōt cognoſci niſi
per aliquid aliud vt habetur videri ſupra primū phyſi/
corum. et huiuſmodi ens poſtqꝫ eſt notū poteſt eſſe p̄n tex. cō. 69.
cipiū cognitionis perfecte alicuius alterius. quare non
valet. ¶ Ad alias oēs rationes factas patet ex dictis. Et
hec de primo libro de anima.

¶ Textu cōmē. i.

¶ Que quidem a prioribus tradita ſunt ⁊c.

Irca ſecūdū huius pōt queri tali mō.
Utrū aīa ſit ſubſtantia. Et argui
tur ꝙ nō. nam illud qḋ eſt ſubſtātia dꝫ eē ſub
ſiſtens: ſed anima nō ē huiuſmōi. quare ⁊c.
maior apparet in predicamentis. minor pꝫ q꜡
ens per ſe ſubſiſtēs eſt ens in actu. aīa autem nō eſt ens
in actu. quare ⁊c. ¶ Item illud quod eſt in ſubiecto nō
eſt ſubſtantia. ſed aīa eſt hmōi. quare ⁊c. ¶ Itē illud qḋ
eſt in ſubiecto nō eſt ſba. ſed aīa eſt hmōi. quare ⁊c. ma
ior patet q꜡ cōe eſt oī ſubſtantie in ſubiecto nō eſſe. vt di
cit phs in predicamentis. minor patet per pħm in ſecun/
do huius. quare ⁊c. ¶ Itē illud cuius diffinitio dat̄ per
additamētū nō eſt ſubſtantia. ſed aīa ē hmōi. quare ⁊c. 7. tex. cō.
maior apparet per pħm. in. 7. meta. minor pꝫ ꝑ pħm in 19. in. 2. h⁹
iſto ſecundo. quare ⁊c. ¶ Itē illud ſolū eſt ſubſtātia qḋ tex. cō. 7.
cū ſit vnū ⁊ idē nūero eſt ſuſceptibile ꝯrioꝝ. ſed aīa non
nō eſt hmōi. quare ⁊c. maior apparet ꝑ pħm in predica vt ſupra
mentis. minor probat̄. q꜡ recipiēs ꝯria eſt in potētia. aīa
aūt nō eſt in potētia cū ſit actus. vt patet ſecūdo huius a/ Cōmē. 6.
ctus enim ⁊ potentia ſunt differentie maxime oppoſite.
vt dicit cōmē. in prohemio huius. quare ⁊c. ¶ Itē ſi aīa
eēt ſba. aut eēt mā aut forā. aut ꝯpoſitū. ſed nullo mō. q̄r
⁊c. maior pꝫ per pħm. q꜡ ſba diuidit̄ in iſta. vt pꝫ ꝑ pħm ī
7. meta. ⁊ ſecūdo hui⁹. minor ꝓbatur. p̄mo. n. ꝙ non ē
materia neqꝫ cōpoſitū q꜡ iſta nō ſunt in ſubiecto vt pꝫ. 2.
h⁹. ⁊ aīa ē in ſubiecto q̄re ⁊c. nec eſt ſba q̄ ē foā q꜡ tal̄ for
ma corrūpitur ad corruptionē ꝯpoſiti. vt pꝫ ſeptīo. me/ tex. cō. 2.
ta. ſed aīa nō corrūpit̄ ad corruptionē cōpoſiti. vt pꝫ. 2. tex. cō. 4.
huius. ⁊. 3. ⁊. 12. meta. ¶ Oppoſitū patet per pħm ⁊ tex. cō. 32.
cōmē. in principio huius ſecūdi. Et arguitur ratione. q꜡ 2. h⁹ tex. cō
anima vel eſt ſubſtantia. aut accidens. ſed non eſt accidēſ 11. ⁊. 21. 3.
ergo eſt ſubſtantia maior apparet. q꜡ oē ens aut eſt ſub/ h⁹. tex. cō.
ſtantia. aut accidens. vt pꝫ. 5. ⁊. 7. meta. minor patet per 20. 1. h⁹ tex
cōmē. hic dicentem. Ponere enim animaꝫ eſſe accidēs cō. 66. 12.
ē inopinabile ſm ꝙ dat primo cognitio naturalis. ¶ De meta. tex.
iſta qōne fuit opinio quorundam loquentiū ꝙ anima ⁊ cō. 17.
quelibet forma eſſet accidens. Moti autem fuerunt ſm 7. me. tex.
ꝙ dicit cōmē. per quādam apparentem ſimilitudinem cō. 1. ⁊ h⁹
quā habet anima ⁊ quelibet forma ſubſtantialis cū for/ com. 2.
mis accidentalibus. ſ. ꝙ vtraqꝫ ē in ſubiecto. Sed iſta o cō. 4. h⁹. 2
pinio de anima eſt falſa. primo enim expreſſe ē ꝯtra Ar.
et cōmē. in principio iſtius ſecūdi. 2° ē contra rōnem qa
illud quod ē principium aliquarum operationuꝫ que nō
poſſunt reduci in aliquod accidens. ſed aīa ē huiuſmodi
quare ⁊c. maior pꝫ de ſe. minor probatur. p̄mo eniꝫ aīa
ē cā nutritionis ⁊ augmentationis ad omnem differen/ tex. cō. 18.
tiā pōnis. vt pꝫ. 2. h⁹ iſte aūt opatiōes nō poſſunt reduci
in aliqḋ accn̄s ſicut nec qualitatē primā nec ſcḋam. imo
qḋ plus ē nō pn̄t reduci in formā corporis ſimplicis nec
in formam corporis mixti ex mixtiōe cātam q꜡ vtraqꝫ ē
p̄ncipiū motus ad aliqꝫ partē pōnis determinatā. vt di/ tex. cō. 8.
cit phs in primo celi ⁊ mundi. ⁊ cōmen. in. 2. h⁹. ¶ Itē
aīa ē p̄ncipiū ſentiendi ⁊ intelligendi. ⁊ iſte opatiōes nō
pn̄t reduci nec in accn̄s nec in aliquā formā ſubſtantialē
cōplexionalē. vt dicit Cōmē. 3. hu⁹. ꝯ Alexandrū. quare cō. 6.
⁊c. Et ideo dico breuiter ꝙ anima ē ſba. ⁊ ꝓbo hoc prio
rōnib⁹ cōmē. p̄mo ſic. Illud eſt ſuba qḋ ē nobilius oīb⁹
accidētib⁹: ſed aīa eſt huiuſmodi: quare ⁊c. maior appa
ret q꜡ qḋ eſt nobilius oībus accidētib⁹ nō pōt eē accn̄s vt
de ſe patet. minor pꝫ per cōmē. ſcḋo huius. quare ⁊c. cō. 21.
¶ Item illud quod eſt pars ſubſtantie eſt ſubſtantia. ſꝫ tex. cō. 52.
aīa eſt huiuſmodi. quare ⁊c. maior pꝫ primo phyſicoꝝ

⁊ ſeptimo meta. minor patet qꝛ anima eſt pars ſubſtan
tie que cū aufertur. auferť ſuba cōpoſiti. vt dicit hic cō
Cōmē .2. mē. quare ⁊c. ¶ Item quod eſt nobilius oībꝰ ſubſtan/
tijs generabilibus ⁊ corruptibilibꝰ eſt ſubſtantia. ſed aīa
eſt hmōi. quare ⁊c. maior apparet qꝛ nō ſuba nō eſt no
tex. cō .2. bilior ſubſtantia vt pꝫ. 7. meta. minor probať. qꝛ aīalia ſt
Cōmē. 2. nobiliſſima pars generabiliū ⁊ corruptibiliū. ⁊ aīa ē no/
bilior oībus exiſtentibus aīalibus vt dicit cōm. in pro/
hemio huius. ¶ Illud idē pꝫ rōne Aui. 6. naturaliū. qꝛ
illud quod eſt permanens vnū ⁊ idē ſm numerū ⁊ pōt
eē ſuſceptibile contrariorū eſt ſubſtantia. ſed aīa eſt hu/
iuſmodi. maior apparet in predicamētis. minor patet qꝛ
aīa eſt ſuſceptibilis boni ⁊ mali virtutis ⁊ vicij. ⁊ iſta ſūt
cōtraria vt pꝫ. 6. ethicorū. quare ⁊c. ¶ Per hoc ad rō
nes. ¶ Ad primā illud quod ⁊c: aliqui ſic dicūt ꝙ per ſe
ſubſiſtere pōt intelligi dupliciter. vel per ſe ꝯplete. ⁊ ſe/
orſum. vel incōplete. ⁊ in alio cuius eſt pars. mō ſi acci/
piť per ſe ſubſiſtere primo mō ſic nō cōpetit aīe ſed ſub
ſtantie cōpoſite. ſi vero intelligatur ſcđo mō ſic ꝯpetit aīe
⁊ ſic cōcedunt ꝙ anima non eſt ſubſtantia cōpoſita ſed
eſt ſuba que eſt ps eius. quare ⁊c. Alio mō pōt dici cuꝫ
dr illud quod eſt ⁊c. dico per ſe ſubſiſtēs pōt capi dupli
citer. Uno mō ꝓut vniuerſalr diſtinguiť cōtra ens ī alio
⁊ iſto mō id qđ eſt ſba nō opꝫ ꝙ ſit per ſe ſubſiſtēs. Alio
mō pōt capi ſubſiſtēs ꝓut diſtinguitur cōtra ens in alio
a quo qdē habeat eſſe. ⁊ iſto mō maior eſt vera. ⁊ ſic aīa
cō. 2. et. 4. eſt per ſe ſubſiſtēs qꝛ nō exiſtit in alio a quo habeat eē ſic
dicit cōmē. in iſto ſcđo. nec vnq̄ Ar. vſus ē iſto v̄bo ſb
ſiſtens in predicamentis ſed magis iſto nō eē in ſubo. ⁊
qn̄ dicitur ī minori aīa ⁊c. pōt dici ꝙ īmo mō ſupradicto
⁊ cū dicitur ꝙ aīa nō eſt ens in actu. dico ꝙ īmo lꝫ iſtud
cōiter nō dicať. ⁊ probo qꝛ ſicut mā ſe hꝫ ad potētiaꝫ ſic
forma ad actū. ſed vere ⁊ ꝓprie pōt dici ꝙ mā eſt ens ī
potētia. ergo vere ⁊ ꝓprie pōt dici ꝙ forma ſubſtantial
eſt ens in actu. ¶ Itē ſi de quo minus ineſſe videť ⁊ in
eſt ⁊ de quo magis. ſed minus ineſſe videtur ꝙ forma
accidētalis poſſit dici ens in actu q̄ꝫ forma ſubſtantialis.
⁊ tn̄ v̄e ⁊ ꝓp̄e dr ꝙ foīa accn̄tal eſt ens ī actu ſic q̄litas
ē ens ī actu. qr ⁊c. ¶ Itē illđ qđ eſt verū ens. eſt ens ī
actu qꝛ ens in potentia nō eſt verū ens ſed ſm qd. ſꝫ for
ma ſubſtantialis eſt huiuſmodi. qꝛ cū ens ⁊ vnū multi/
pliciter dicantur quod vere eſt ē actus. vt dicit phs ī iſto
cō. 7. ſcđo. ⁊ hoc eſt quod dicit. Cōmē. 3. meta. cōmen. 12. ⁊
forma eſt ens in actu. ⁊ materia eſt ens in potētia. ¶ Itē
illud quod ſm ſuam eſſentiam eſt actus purus eſt ma/
gis ens in actu q̄ꝫ illud quod ſm ſuā eſſentiā eſt actꝰ po/
tentie mixtus ſicut pꝫ de ſubſtātijs ſeparatis reſpectu ſb
ſtantiaꝝ materialiū. ſed forma ſubſtantijs reſpectu cōpo
ſiti ex materia ⁊ forma eſt hmōi. qꝛ forma ſubſtantialis
in ſua natura nō includit mām tanq̄ꝫ partem ſui. cōpoſi/
tuꝫ aūt includit. quare ⁊c. ¶ Et ideo dico ꝙ forma ſub
ſtantialis ⁊ ꝯpoſitū ſunt ens in actu. ſed forma ſbalis eſt
ens in actu per ſe ⁊ primo. ſed cōpoſitū eſt ens in actu ꝑ
ſe nō primo. cū ſolum ſit ens in actu per alterā parteꝫ ⁊
tex. cō. 1. tale nō eſt primo. vt pꝫ. 5. ⁊. 8. phyſicoꝝ. q̄re ⁊c. ¶ Ad
aliā illud quod eſt ⁊c. dico ꝙ aliquid eſſe in ſbo contingit
com. 4. dupliciter ſicut dicit cōmē. 2. huius. Uno mō contingit
aliquid eſſe in ſubiecto quod eſt cōpoſituꝫ ex materia ⁊
forma et eſt ens in actu qđ in ſuo eſſe nō indiget exiſten/
ti in illo ⁊ quod ſic eſt in ſubiecto nō eſt ſubſtantia. Alioº
ꝯtingit aliquid eſſe in ſubiecto in potētia. ⁊ quod ī ſuo eē
indiget exiſtenti in illo. ⁊ quod ſic eſt in ſubiecto pōt eſſe
ſubſtantia. modo tale eſt anima. quare ⁊c. ¶ Ad aliam
illud cuius ⁊c. dicūt aliqui ꝙ duplex eſt ſubſtantia. q̄daꝫ
eſt ſubſtantia cōpoſita. ⁊ de tali maior hꝫ veritatem. ⁊ đ
tali intellexit phs vt dicūt. alia eſt ſubſtantia ſimplex. ⁊ đ
tali maior nō hꝫ veritatem nec de tali intellexit phs: ⁊ ta
lis ſubſtantia eſt aīa vt pꝫ ſecūdo huius quare ⁊c. ¶ Sꝫ
tex. cō. 7. iſta ſolutio non videtur eſſe ſcđm intētionē phi ſeptimo
metap. qꝛ in fine ſecūdi capituli cū Ar. diuiſiſſet ſubſtan
tex. cō. 9. tiam in mām et formā et ſbam cōpoſitam dicit ꝙ đ mā
⁊ ſuba cōpoſita non vult determinare qꝛ ſunt manifeſte.
ſed: vult determinare qꝛ ſunt manifeſte. ſed vult deter/
minare de forma que fuit dubitabilis. ⁊ in ca. ſequenti.
⁊ primo dicemus de ea logice. dicit auctoritatem predi/
ctā. ſ. ꝙ diffinitio ſubſtātie nō debet dari per additamen
tū. ergo cū ſolū intendat de ſubſtantia que ē ſba ſimplex
manifeſtū eſt ꝙ diffinitio ſubſtantie ſimplicis nō dꝫ dari
per additamētū. Et ideo dico aliter ad rōnē. cū diciť illđ
cuius diffinitio ⁊c. dico ꝙ ſubſtātia que ē forma de qua
intendit phs in. 7. met. pōt ꝯſiderari duplr. Uno mō vt
ꝯſiderať ſub rōne ſimplicis ⁊ partis cū mā totū cōſtituē
tis. Alio mō vt cōſideratur ſub rōne totius et vt ē illud
ſub quo tota res ſpeculať q̄ditatiue vt dicit Linco. 2. po
ſteriorū. Nō dico ꝙ maior ꝓpō ſolū hꝫ veritatē. 2. mō
et illo mō forma corporis animati non ſignificať ſub hoc
noīe quod eſt aīa. ſed magis ſub nomine ſpeciei vel ge/
neris. ſed primo modo nō habet veritatem. et illo mo/
do talis forma ſignificatur ſub hoc noīe quod eſt aīa. ⁊
ſic h diffinitur. ¶ Ad aliam cū dicitur illud ſolū ⁊c. con/
cedo. ⁊ cū diciť ꝙ anima ⁊c. dico ꝙ falſum eſt vt pꝫ. et
cū diciť recipiens ⁊c. dico ꝙ verum eſt recipiēs per ſe
et primo. ſed recipiēs contraria ex conſequenti nō opor/
tet. et tale eſt anima: quare ⁊c. ¶ Ad aliā ſi aīa et c̄. con/
cedo. et cū dicitur. ſed nullo modo nego. et cum proba
tur non eſt mā nec cōpoſitū concedo. ſed dico ꝙ ē for/
ma et cum probatur ꝙ nō qꝛ forma et c̄. dico ꝙ duplex
eſt forma. qꝛ quedam eſt forma dans eſſe et dans ope/
rari cuiuſmodi eſt anima vegetatiua et ſenſitiua. et de ta
li verum ē ꝙ corrumpitur. ſed alia eſt forma dans ſoluꝫ cōmen. 5. vt ſupra
operari ſicut anima intellectiua. vt dicit cōmen. tertio hꝰ
et de tali propoſitio non habet veritatem. et đ tali anima
intelligitur ſecūdo. et tertio huius. nec nō. 12. metap.

¶ Tex. cō. iiii.

¶ Quoniam autem eſt corpus et huiuſmo/
di vitam habens. ¶ Cō. ii.

Conſequenter queriť. Utrū
aīa ſit ſubſtan
tia que eſt forma ſiue forma ſubalis. ¶ Et ar
guiť ꝙ nō. primo ſic. Illud qđ eſt in potentia
non ē forma ſubſtantialis. ſed aīa ē huiuſmōi
quare et c̄. maior apparet qꝛ forma ſubſtantialis ē actus Cōmē. 6.
modo in rōne actus nō eſt potentia cum ſint differentie tex. cō. 2.
valde oppoſite vt dicit cōmen. in prohemio huius. Etiā
idē dicit cōmē. in tractatu de ſubſtantia orbis: minor pa/
tet per phm ſecūdo et tertio huius. quare et c̄. ¶ Iteꝫ
illud quod patitur non ē forma ſubalis. ſed anima ē hu/
iuſmodi quare et c̄. maior apparet qꝛ forme ē ageř et nō
pati. immo materie vt patet ſecūdo de generatione. mi 2º. de ge.
nor pꝫ per phm. 2. et. 3. huius. quare et c̄. ¶ Item illud tex. cō. 82.
quod aduenit enti in actu non eſt forma ſubſtantialis. ſꝫ
anima ē huiuſmodi. quare et c̄. maior pꝫ ꝑ cōmen. ī hoc
ſecūdo cōmento quarto. qui ponēs differentia inter for
mā ſubſtantialē et accidentalem dicit ꝙ forma ſubſtan/
tialis ē in ſubiecto in potentia. et accidentalis in ſubiecto
in actu. patet etiam maior per phm primo de generatio
ne. minor patet qꝛ aīa aduenit corpori organizato. corpꝰ
aūt organizatū ē ens in actu. quare et c̄. ¶ Item illđ ꝑ
cuius oblationē corpus remanet idem numero quod ꝑ/ tex. cō. 8.
us nō ē forma ſubſtantialis. ſed aīa ē huiuſmodi. quare
et c̄. maior pꝫ per phm in hoc. 2. ponentem in hoc diffe/
rentiam inter forma corporis naturalis et artificialis. mi
nor apparet qꝛ manet idem numero ſicut ſi ponať ꝙ cor
pus viuū cadēs de turri domine noſtre in medio caſus
moriať totus ille motus eſt idem numero. qꝛ vel vnus
numero vel plures ꝑ ſufficientē diuiſionē. ſed nō ē plurs
numero qꝛ cū īter quoſlibet duos motus ſit q̄es media
ſequereť ꝙ corpꝰ illud qđ ē graue ſurſū q̄ſceret nec de
ſcēderet aliquo nō īpediente qđ ē īpoſſibile vt pꝫ. 4. phy
ſicorū. quare et c̄. Etiā eadē albedo numero vt ſenſus in tex. cō. 4.
dicat qui nō decipiť circa ꝓpriū obiectū vt pꝫ. 2. huius tex. cō. 63.
manet in corpore viuo et mortuo: quare et c̄. ¶ Item
illud per cuius tranſmutationē ſubm nō amittit nomen

neqꝫ diffinitionē nō eſt forma ſubalis.ſed aīa eſt hmōi.q̄
re ⁊c.maioꝛ pꝫ per cōmē.pꝛimo phy.minoꝛ pꝫ qꝛ ſbm
cōmē.63. aīe eſt mā̈ pꝛima vt pꝫ pꝛīo de generatiōe.mō mā̈ pꝛīa
tex.cō.11. per trāſmutationē coꝛpoꝛis aīati vel aīe nō amittit nomē
imo vocatˀ ſemper mā̈ pꝛima nec amittit diffinitionē im
mo ſemꝑ eſt ſbm ex quo pꝛimo fit aliqd cū inſit ⁊ in qđ
tex.cō.82. ſi coꝛrūpatur abibit vltimū vt dicit phs pꝛimo phycoꝛū
quare ⁊c.¶ Itē illud qđ eſt cā efficiēs coꝛpoꝛis aīati nō
eſt foꝛma ſubalis eius.ſed aīa eſt huiuſmodi. quare ⁊c.
tex.cō.70. maior apparet qꝛ efficiens ⁊ foꝛma nō coincidunt in idē
tex.cō.37. numero vt pꝫ ſecūdo phicoꝝ.minoꝛ pꝫ ꝑ phm in.2.huius
quare ⁊c.¶ Itē ſicut ſe habent ꝑtes aīe ad ꝑtes corpo/
ris ita ſe hꝫ tota anima ad totū corpus.ſed ꝑtes aīe non
tex.cō.9. ſunt forme ſubſtantiales partiū coꝛpoꝛis.quare ⁊c.ma/
ioꝛ apparet per cōmen.⁊ phm in hoc.2.⁊ de partibꝰ aīa
liū.minoꝛ pꝛobatˀ.qꝛ partes anime ſunt eius potentie q̄
tex.cō.27. ſunt accidentia.accidens aūt nō ē ſubſtantia alicuiꝰ vt pꝫ
pꝛimo phycoꝛū.⁊.8.metap.quare ⁊c.¶ Itē quod nō
eſt accidens nō eſt foꝛma ſubſtantialis.ſed anima eſt hu
iuſmodi.quare ⁊c.maioꝛ patet per locū a deſtructione
cōſequētis ad deſtructiōeꝫ antecedentis.minoꝛ pꝛobatˀ
qꝛ ſi eſſet actus aut pꝛimus aut ſecūdus.nō ſecūdus qa
ſecūdus eſt operatio.aīa aūt nō eſt operatio.nec pꝛimuſ
qꝛ pꝛimus eſt pꝛima rei perfectio a qua non ſemper pꝛo
in probe. uenit actio qua nata eſt prouenire vt dicit cōmen.in pꝛo
cō.2. hemio huius ⁊ in hoc.2.ſed ab anima ſemper prouenit
in.2.huius actio que nata eſt prouenire qꝛ ſemper eſt principiuꝫ nu
cō.5. tritionis cum ceſſatio huius actionis ſit mors vt dicit cō/
cō.20. mē.8.phycorum.¶ In oppoſitum ſunt cō.Themiſti/
us ⁊ Auic.¶ Ad qōneꝫ dico ꝙ anima eſt forma ſubalˀ.
quod pꝛobo ſic.id per quod animatū per ſe ⁊ eſſentiali
ter ab inanimato differt eſt forma ſubſtantialˀ eius cum
animatū ſit ſubſtantia.ſed aīa eſt huiuſmodi.quare ⁊c̄.
tex.cō.49 maior apparet quia illud per quod ſubſtantia compoſi/
ta differt eſt forma vt pꝫ.7.⁊.9.meta.⁊ illud per quod
differt per ſe ⁊ eſſentialiter eſt ſubſtantiale.cū per accn̄s
ſubſtantia nō differat per ſe et eſſentialˀr ſed ſolū acciden
taliter.minor pꝫ qꝛ corpus animatū eſſentialˀr differt a
coꝛpoꝛe inanimato.cū ergo in corpore animato non ſint
niſi duo.ſ.anima ⁊ coꝛpus aut differt per corpꝰ aut per
animam.non per corpus qꝛ in corpore cōueniunt ergo
per animam.quare ⁊c.¶ Item illud per quod corpus
animatū viuit pꝛimo eſt forma ſubſtantialis eius. ſꝫ aīa
eſt huiuſmodi.quare ⁊c.maior apparet qꝛ quando aliq̄
operatio debetur alicui per duo opꝫ ꝙ vnū illorū ſit for
cō.24. ma ⁊ aliud materia.ſed operatio pꝛimo debetur foꝛme
⁊.2.materie et non cōuertitur vt dicit cōmē.2.huius.ſ.
id cui pꝛimo debetˀ operatio eſt forma.minor pꝫ.qꝛ cor
pus aīatū nō viuit pꝛimo in eo ꝙ corpus qꝛ tūc quodli/
bet coꝛpus vineret.quod eſt falſū.ergo viuit pꝛimo ī eo
ꝙ eſt hn̄s aīam.quare et c̄.¶ Itē aīa eſt ſubſtantia. aut
ergo ē ſuba q̄ ē mā̈.aut que ē foꝛma.aut q̄ ē ſuba cōpoſi
ta per ſufficiētē diuiſionē.ſed aīa nō ē ſuba que ē mā̈ nec
cōpoſitū.qꝛ tales nō ſunt in ſubiecto ſed magis ſubm.
tex.cō.7.1 aīa aūt ē in ſubiecto vt pꝫ.in.2.huius.quare et c̄.¶ Itē
ex corpoꝛe et anima ſit vnū ens in actu.ergo opꝫ ꝙ cor/
pus et aīa ambo ſint in potētia vel in actu vel alteꝝ ſit po
tētia et alterū ſit actus.ſed non poſſunt ambo eſſe ī potē
tia.qꝛ cū ſubſtantia cōpoſita ſit ens in actu oporteret ꝙ
cō.15. ēt in ipſa eſſet tertia ſubſtantia per quā eēt in actu. quod
eſt falſum.vt patet per cōmē.8.metaph.nec ēt poſſunt
eſſe ambo in actu.qꝛ ex duobꝰ exiſtentibus in actu nō ſit
vt ſupra vnū in actu.vt pꝫ.8.meta.ergo opꝫ ꝙ alterū ſit actꝰ et
alterū potētia.ſed corpus nō pōt ſe habere in rōne actꝰ
quia actus ſeperat et diſtinguit vt patet.7.et.9.metap.
corpus āt nō diſtinguit cū in ipſo cōueniant animatum
et inaīatū.ergo aīa ē ſicut actꝰ et forma.quare et c̄.¶ Itē
arguitur rōne Themiſtij.qa ex aīa et corpore ſit aīatuꝫ
aut ergo ſit ex ipſis ſicut totū integrale ex ꝑtibus integra
libus.aut ſicut mixtū ex ꝑtibꝰ mixtibilibus.aut ſicut cō/
poſitū ex partibꝰ eſſentialibus.ſ.materia et forma ſicut
patet ſufficienti diuiſione.ſed ex corpoꝛe et aīa nō ſit aīa
tū per corpus pꝛimo modo quia ꝑtes illius cōpoſitiōis
diſtinguunt loco et ſubo.ſed anima et corpus nō ſic di/
ſtinguūtur cū anima ſit in qualibꝫ ꝑte coꝛpoꝛis.aliter eēt
aliqua ꝑs coꝛpoꝛis animati inanimata. quod eſt inconue
niens.nec ſecundo modo compoſitionis qꝛ in mixtione
mixtibilia nō remanent in mixto.ſed coꝛrumpūtur.ſꝫ ne
qꝫ aīa neqꝫ coꝛpus coꝛrumpitur ſed ſunt actu inaīato.q̄/
re ⁊c.ergo relinquitur ꝙ ex ipſis compōitur coꝛpus aīa
tū ſicut ex ꝑtibꝰ eſſentialibus.ſ.ex materia ⁊ foꝛma ſꝫ aīa
nō pōt eſſe materia qꝛ anima eſt in ſubiecto vt in mate/
ria.ergo manifeſte patet ꝙ eſt actꝰ ⁊ forma. quare ⁊c.
¶ Item illud eſt forma ſubſtātialis corpoꝛis animati q̄
ablato non remanet idem coꝛpus niſi equiuoce.ſed aīa ē
huiuſmodi.quare ⁊c.maioꝛ apparet per phm in.2.hu/ vt ſupra
ius ponentem differentiam inter formam naturalis cor
poꝛis ⁊ artificialis.minor patet quia vnūquodqꝫ habet
vnā ꝓpꝛiā operationem in quā cū pōt dicitur illud.⁊ cū
nō pōt nō dicitur illud niſi equiuoce.vt dicit phs.4.me
theuꝛoꝛum.modo pꝛopꝛia operatio corpoꝛis animati ē tex.cō.37.
viuere cum ſit viuentibus eſſe.vt dicit phs.2.huius.ſic tex.cō.32.
deoꝛſum eſſe eſt eſſe grauis.vt dicit phs.8.phycoꝛum.
in hāc aūt operationē non poteſt coꝛpus pꝛiuatum aīa qꝛ
per ipſam ineſt viuere omnibus viuentibus.vt dic̄ phy tex.cō.18.
loſophus.in hoc.2.quare ⁊c.¶ Sed notandū ꝙ ꝑ for
mā ſubſtantialem poſſumus intelligere duo. Uno mō
per formā ſubalem poſſumus ītelligere formā de gene
re ſubſtantie.⁊ iſto modo anima eſt forma ſubſtantialis
vlˀr accipiendo ipſam.Alio modo per formam ſubſtan/
tialē poſſumus intelligere formam dantem quiditatem
⁊ ſubſtantiam ei cuiꝰ eſt forma.Et iſto modo anima vlˀr
accipiendo ipſam nō eſt forma ſubſtantialis ſm intētio/
nē phi ⁊ cōmē.2.⁊.3.huius.⁊ iſto modo ſolum eſt for/
ma ſubſtantialis anima vegetatiua ⁊ ſenſitiua.nō aūt aīa
intellectiua:quare ⁊c.¶ Per hoc ad rationes.¶ Ad ꝑ
mā cum dicitur.quod eſt in potentia ⁊c.dico ꝙ duplex
eſt potentia.quedam eſt enim potentia ad actum ꝑmū
⁊ eſt potentia eſſentialis.alia eſt potentia ad actum ſecun
dū ⁊ eſt in potentia accidentalis.Modo dico quod illud
quod eſt in primo modo non eſt forma ſubſtantialis.
Sed quod eſt in potentia ſecundo modo bene poteſt
eſſe forma ſubſtantialis.Et cum dicitur.actus non eſt ī
potentia.dico ꝙ duplex eſt actꝰ. quidam eſt actus purꝰ
a materia ſeparatus.⁊ talis non eſt in potentia nec ad ac
tum primū nec ad actū ſecūdū ſicut deus ⁊ intelligentie
Alius eſt actus nō purꝰ materie mixtus.⁊ talis bene ē in
potentia.quoniam ſicut mā̈ prima que de ſe ē ī pura po
tentia primo phy.ſit in actu per formam.ſic nō ē incon/ tex.cō.57.
ueniens formā perficientem materiā fieri quodāmodo
in potentia per materiam.quare ⁊c.¶ Ad aliam cū di
citur.illud quod patitur ⁊c.dicunt aliqui ꝙ duplex ē paſ
ſio.vt pꝫ per philoſophum in iſto ſecūdo.Quedā ē paſ
ſio proprie dicta.⁊ quod tali paſſione patitur nō ē foꝛa
ſubalis.⁊ talˀ paſſio ē diſpoſitio coꝛruptiua.Alia ē paſſio
impropꝛie dicta que ē ſalus et perfectio.⁊ quod tali paſ/
ſione patitur bene ē forma ſubſtantialis.mō dicūt ꝙ aīa
nō patitur p°° ſꝫ ſmō.quare ⁊c. ¶ Poſſet reſponde
ri ꝙ intelligunt de pati ſubiectiue ⁊ nō terminatiue. Sꝫ
iſtud nō valet.qꝛ anima vegetatiua ⁊ ſenſitiua nō patiun tex.cō.32.
tur ſolū ſecūdo modo ſed ēt primo mō.qꝛ quod coꝛrū/
pitur patitur primo mō paſſionis.ſed aīa vegetatiua ⁊
ſenſitiua ſunt hmōi.qꝛ ſunt forme perficientes mā̈m.⁊
tales corrumpuntur per accidens ad minus vt patet.7.
meta.quare ⁊c.Et iō aliter dico cum dicitur illud quod
patitur ⁊c.dico ꝙ duplex ē forma.quedā ē liberata oīo
a materia.talis forma nō pōt eſſe illud quod patitur nec
paſſione ꝓpꝛie dicta nec paſſione īpꝛopꝛie dicta.alia ē foꝛ
ma materie cōiuncta vel ſm eſſe vel ſm eius primam
operationem.et talis forma bene poteſt eſſe illud quod
patitur ſiue paſſione propꝛie dicta ſiue paſſione impro/
prie dicta modo talis forma ē anima quare et c̄. ¶ Ad
aliam cum dicitur illđ qđ aduenit enti in actu et c̄.dicūt
aliqui ꝙ verū eſt illo manente in ſua actualitate.ſi tamē

ſta actualitas in ſuo aduentu corrumpitur non oportet
et cum dicitur. anima eſt hmői. qꝛ aduenit corpori or/
ganizato. dicunt in aduentu aĩe ꝙ corrũpuntur oẽs ille
diſpoſitiones ⁊ in eodẽ inſtanti ſiles introducuntur. q̃re
⁊c. ❡ Sed iſtud non pőt ſtare primo qꝛ ſi ſic eſſet ſeque
retur ꝙ motus finitus eẽt ſine termino ad quẽ ⁊ moue/
tex. cõ. 40 ri ſine termino mutato eſſe. conſequens eſt falſuꝫ. ergo
⁊ accidens. falſitas cõſequentis pꝫ per phm. 6. phycoꝝ
cõſequẽtia ðclaratur. ponamꝰ. n. ꝙ in ſanguine mẽſtruo
debeat introduci forma hois oportet ꝙ in toto tempore
precedente inſtans introductionis forme hois in ſangui/
ne menſtruo diſponatur ſanguis menſtruatus calefaciẽ/
do ⁊ exiccando in toto igiť tpe precedente inſtans intro/
ductiőis calefit ⁊ exiccatur ⁊ in illo calefieri ⁊ exiccari nõ
eſt aliquod calefactũ eẽ nec exiccatũ eſſe ſm actum nec
etiam in inſtanti introductionis quia in illo inſtanti poniť
caliditas ⁊ ſiccitas acquiſita corrumpi. quare ⁊c. Nec va
let ſi dicatur ad iſtam rõnem ſicut dř a quibuſdã. ſ. ꝙ ter
minus iſtius motus ſunt quaſi diſpoſitiões que introdu
cũtur per formam in mãm. qꝛ motus ⁊ terminus motꝰ
Cõmẽ. 4ª ſunt idẽ numero differentes ſolũ ſm perfectũ ⁊ imper/
fectũ. vt dicit Cõmẽ. 3. phycorũ. modo diſpoſitiones p̃
tex. cõ. vl. cedentes ⁊ ſequentes nõ ſunt eedẽ ſm numerũ qꝛ gene
ratũ ⁊ corruptũ nõ ſunt idem numero. vt pꝫ ſcđo. ð ge
neratiőe ⁊ ipſimet cõcedunt. quare ⁊c. ❡ Itẽ ſi diſpoſi
tiones ille corrũperentur aut hoc eſſet per ſe aut per acci
dens. ſed nullo modo. q̃re ⁊c. maior de ſe apparet. mi/
nor probatur. nõ per ſe. qꝛ qđ per ſe corrumpitur a ſuo
cõtrario corrũpitur. vt phs dicit in libro de cauſ longitu
dinis ⁊ breuitatis vite. mõ hic nõ eſt aliquod cõtrarium
diſpoſitiones. n. forme corrũpende ⁊ ſi ſunt contrarie di
ſpoſitionibus introductis tñ ipſas nõ corrũpunt ſed ma
gis econuerſo introducens etiã ipſas nõ contrariatur q
tunc ipſas non generaret. nec forma introducenda cõtra
riať qꝛ ſm iſtos illa forma cõpatitur ſe in materia cũ di/
ſpoſitionibꝰ ſm ſpẽm eiuſdẽ. nec ſequentes contrariantť
in tex. 15. qꝛ contraria dřnt ſpẽ ⁊ pꝫ. 5. meta. ⁊ diſpoſitiões prece
dentes ⁊ ſequentes ſunt eedem ſpẽ vt ipſimet dicunt. q̃
re ⁊c. nec iſte diſpoſitiones corrũpuntur per accidẽs qꝛ
ſic vnũquodqꝫ corrumpitur ſicut eſt corruptibile. impoſ
ſibile enim eſt aliter corrumpi aliquid quã ſit aptũ natuꝫ
ſed iſte diſpoſitiones non ſunt corruptibiles ſꝫ accñs cũ
corruptibile ⁊ incorruptibile ſint in ſubſtãtia vt dicit phs
tex. cõ. 5. 5. meta. quare ⁊c. ❡ Itẽ ſi corrumperenť aut hoc eẽt ĩ
inſtanti aut in tpe. ſed nullo modo. quare ⁊c. maior ð ſe
apparet. minor probať. nõ in tpe qꝛ vel in tempore ſe/
quẽte inſtans introductiőis forme. quod nõ poteſt eẽ qa
ſm iſtos iſte diſpoſitiones non ſunt. ⁊ quod corrũpitur
eſt. cũ corruptio ſit mutatio de ſubiecto in nõ ſubiectũ vt
pꝫ. 5. phyſicoꝝ. quare ⁊c. nec in tpe precedente inſtans
tex. cõ. 4. illud quia tunc iſte diſpoſitiões generantur perficiuntur
⁊ augmẽtantur. quare ⁊c. Nec corrũpuntur in inſtanti
qꝛ eodem modo quo aliquid generať ⁊ corrũpitur ſicut
forma ſubſtantialis que generatur in inſtanti corrũpitur
in inſtanti. ſed iſte diſpoſitiões nõ generanť in inſtanti ſꝫ
ſucceſſiue. ſ. pars poſt partem vt dicit cõmẽ. primo phy
cõmẽ. 62. ſicoꝝ. ergo nec corrumpuntur in inſtanti ſed ſucceſſiue.
ſ. pars poſt partem. quare ⁊c. ❡ Item ſi corrũperenť
in inſtanti tunc duo contraria ſimul ⁊ ſemel verificarenť
de eodem cõſequens eſt falſum. ergo ⁊ antecedens fal/
ſitas cõſequẽtis pꝫ primo phier. ⁊. 4. meta. ꝯſequẽtia ð
clarať. qꝛ corruptio iſtarũ diſpoſitionũ eſt in inſtanti. ſed
corruptio eſt mutatio de eſſe alicuius forme in non eſſe
eiuſdẽ. ergo cũ ſubiectũ mutationis debeat eſſe ſub vtro
qꝫ termino manifeſtũ eſt ꝙ mã que eſt ſubiectũ corru/
ptiőis in eodem inſtanti erit ſub eſſe iſtaꝝ diſpoſitionum
⁊ ſub nõ eẽ eaꝝ. quare ⁊c. ❡ Nec valet ſi dicatur ꝙ iſte
diſpoſitiones non corrumpuntur in eodẽ inſtãti. ſed ſunt
in corrupto eſſe. pº qꝛ cũ corruptio ſm ꝙ eſt mutatio di
ſtincta cõtra alias mutationes ſit de ſubo in nõ ſbm. ⁊ ſic
inſtãti. ergo mã que eſt ſbm trãſmutatiőis in illo inſtãti
ẽet ſub vtroqꝫ termino. ⁊ iſti termini ſunt eſſe forme ⁊
non eſſe eiuſdem. quare ⁊c. ❡ Itẽ oẽ corruptũ eſſe p̃ce
dit aliqua corruptio vel alteratio ad corruptionẽ. ſed cor
ruptũ eſſe iſtarum diſpoſitionũ nõ precedit aliqua altera
tio ad corruptionẽ qꝛ in toto tpe precedẽte perficiũtur ⁊
generantur vt dictũ eſt prius. quare ⁊c. ❡ Itẽ ſi iſte di/
ſpoſitiones corrumperenť fruſtra introducerentur. ꝯñs
eſt falſum. ergo ⁊ antecedens. falſitas conſequentis pꝫ. tex. cõ. 32.
qꝛ natura nihil facit fruſtra. vt pꝫ primo celi ⁊ mundi. ⁊ 3. de aĩa
3. de aĩa ⁊. 2. meta. a cõmẽ. cõſequentia declaratur. quia tex. cõ. 45
iſte diſpoſitiones finaliter fiunt in materia vt forma poſ/ 2. metaph.
ſit introduci. mõ ſi corrumperentur nõ poſſent introdu/ Cõmen. 1.
ci. qꝛ tunc maneret nuda ⁊ indifferens ad oẽs formas. ⁊
tũc vel oẽs introducerenť. qđ eſt impoſſibile. vel aliqua
ſic ⁊ aliqua nõ. qđ eſt etiã impoſſibile. nã ex quo eẽt ĩdif
ferens ad oẽs qua rõne vna introduceretur eadeꝫ rõne
alia. ergo nulla introducereť. ergo cũ fruſtra ſit quod na
tũ eſt inducere aliquid ⁊ non inducit pꝫ predictas diſpo
ſitiones eẽ fruſtra ⁊ ocioſas. quare ⁊c. ❡ Nec valet ſi di
ceretur ſicut dicitur a quibuſdam ꝙ nõ eadem rõne in/
troducetur vna ſicut alia dato ꝙ diſpoſitiones ſint corru
pte. quia illius forme per quã fuerãt diſpoſitiones intro
ducte agens eſt preſens. ſed agentia aliarum formarum
non. ⁊ ideo propter preſentiam agentis illa forma ĩtro
duceretur ⁊ alia non. ſicut videť dicere ꝯmẽ. primo ph. Cõmẽ. 81.
quare ⁊c. Sed hoc non valet qꝛ ſola preſentia agentis
nõ eſt cã ſufficiens introductionis forme in materia. qa
cum preſentia non ſolum ſit in fine tranſmutationis ſed
etiã in principio. nõ tñ introduceretur in fine trãſmuta/
tionis ſed etiam in principio. quod non eſt poſſibile. qua
re ⁊c. ❡ Itẽ cũ actus actiuorum ſint in patiente bene di
ſpoſito vt dicit phs in hoc ſcđo actualis introductio for/ tex. cõ. 24.
me in materia que eſt actio agentis nõ eſt in materia in/
dřnti qualis eẽt mã ſi diſpoſitiones corrũperentur. quař
⁊c. Nec eſt intentio cõmẽ. ꝙ materia indřñs ad formas
recipiat aliquã earũ propter preſentiam agentis. dicit. n.
cõmẽ. ſic. In materia igitur eſt appetitꝰ naturalis ad re/
cipiendũ oẽs forãs. recipit. n. eas alternati qñ forã agẽs
fuerit pñs qr qñ forã agẽs fuerit pñs tunc ſit in materia
appetitus qui nihil aliud eſt vt dicit ibidem cõmen. niſi
aliud quod habet materia de motu ad formam ſimilem
forme agenti. ⁊ mediante illo motu recipit illam formã
ſic ꝙ non aliam. quare ⁊c. ❡ Et iõ videtur mihi ꝙ iſte
diſpoſitiones ⁊ organizationes manent ⁊ nõ corrumpũ
tur. modus aũt per quem manent poteſt eẽ duplex. qꝛ
vnus conuenit diſpoſitionibus materie ad generationeꝫ
cuiuſcũqꝫ forme mixti ſiue animati ſiue inanimati. ſecũ/
dus modus conuenit diſpoſitionibus materie ad gene/
rationẽ cuiuſcũqꝫ forme ſiue ſimplicis ſiue mixti ſiue aĩa
ti ſiue inanimati. ❡ Propter primum modũ ſciendüꝫ
ꝙ diſpo ſitiones quibus diſponitur materia mixti ad ge
nerationẽ forme mixti ſiue aĩati ſiue inanimati ſunt qua/
litates prime. ſ. calidũ frigidũ humidũ ſiccũ a quibus eſt
generatio mixti. Unde mixtio eſt naturalis permutatio
ab his virtutibus cũ habeat rõnem ex materia ſubiecta
vnicuiqꝫ nature. he aũt ſunt dicte virtutes paſſiue. ſ. hu/
midum ⁊ ſiccũ. generant autem calidum et frigidũ ob/ tex. cõ. 2.
tinentia materiam: vt dicit phs. 4. metheurũ ponens
predicta verba. que declarãs Albertus ibidẽ dicit ꝙ ca/
lidũ nãle cõmiſcet ſpẽm. ⁊ frigus coagulat ⁊ adunat p/
tes mãe. ⁊ conflare et pingueſcere facit hũiduꝫ radicale
mixti vt poſſit retinere formã et figuram mixti. ❡ Iſte
aũt qualitates prime ſunt in materia mixti propter ele/
menta ſicut calor in mixto propter ignem. vt dicit phi/ tex. cõ. 4.
loſophus ſecundo metaph. et iſte qualitates ſunt accidẽ
tia propria elementorum vt dicit communiter et vide/ Cõ. 7.
tur velle Commen. octauo metaphyſi. et ideo manen/
tibus elementis manere debent iſte qualitates ſicut ma
nente ſubiecto manet propria paſſio. ❡ Elementa autẽ
in mixto manent ſecundum ſuas formas licet ſub eſſe re cõ. 67.
miſſo. vt dicit Commentator tertio celi et mundi. et cuꝫ
corrumpitur forma vnius mixti in mixto et introdu/
citur forma alterius elementa manent in materia vtri/

uſq; licet ſub alio ⁊ alio eſſe. ſicut cum forma menſtrui
corrũpitur ⁊ aĩa itroducitur. ⁊ iõ diſpões mãe mixti q̃
ſunt q̃litates elementorũ. ĩ corruptõe forme vnius mi/
xti ⁊ introductione forme alterius mixti cuius ſunt diſ
poſitiones nõ corrumpentur ſ; manebũt licet ſub alio
cõmẽ. 15. eſſe. quare ⁊c̃. Et hoc ẽ quod Cõmen. videtur innuere
5°. metaph. ca°. de ſuba. in quo de iſto modo ſube phs
dedit exemplũ de aĩa. d. ⁊ dedit exemplũ de anima q̃
ẽ forma in ſubo in actu ⁊ ecõuerſo. de formis ſimplicis
Tenentes aũt iſtã viã poſſumus ſoluere rões in op/
poſitum cũ dr̃ id qd̃ aduenit ⁊c̃. dico q̃ verũ eſt ſi ad/
uenit enti cõpleto ⁊ perfecto. ſi tñ adueniat iperfecto ⁊
remiſſo nõ o;. Et cũ dicitur aĩa ẽ hmõi. dico ſm itẽtio
nẽ. Cõmen. in auctoritate pallegata. q̃ aĩa enti in actu ſ;
non cõpleto aduenit q̃ in aduentu aĩe forma mixti cor/
rũpitur ⁊ ſolum manet mã in qua ſunt elementa ſub eẽ
remiſſo ⁊ incõpleto ſicut dictũ ẽ prius q̃re ⁊c. ¶ Pro
pter 2m. ſciẽdu; q̃ q̃litates diſponentes mãm vniuerſa
liter ad generatiõẽ cuiuſcũq; forme ſimplicis vel mix/
cõmẽ. 15. ti ſunt q̃litates prime ſicut dicit cõmen. 7. phycoru; con
tra antiquos dicentes cãm generõis eẽ rarum ⁊ dẽſum
iſte ãt qualitates prime ſm ſe accepte nullũ ſubm vnũ
ſm ſpẽm ſibi determinãt nec ab aliquo determinantur
imo ſicut dimenſiões interminate que oĩno nõ habent
ↄ̃rium repiunt̃ in oĩbus corporibus gñabilibus ⁊ cor/
ruptibilibus. ſic iſte q̃litates vnaqueq; ſm ſe põt repiri
in quocunq; corpe in quo nõ ẽ q̃litas ↄ̃ria. ⁊ iõ ſic eede;
dimenſiones interminate manent in gñato ⁊ corrupto ⁊
non corrũpunt̃ ſm ſuã eſſentiã l; corrũpant̃ ſm terios
forme corrupte ſic iſte q̃litates q̃ nõ ↄ̃riant̃ forme itro/
ducẽde nec diſpoſitõibus ad eãdẽ reqſitis manẽt eede;
in gñato ⁊ corrupto ⁊ nõ corrũpunt̃ q̃tu; ad ſuã eſſen
tiã l; corrumpãt̃ q̃tũ ad illum gradũ ſub quo ſe patie/
bant̃ cũ forma corrupta ſicut ſi ex aere gñetur ignis ca/
liditas aeris nõ corrũpitur in aduẽtu forme ignis ſ; pfi
cõmẽ. 25. cit̃ vt dicit cõmẽ. 2° de gñatõe. l; hũiditas q̃ ↄ̃riatur diſ
ibidem. poſitionibus ignis corrũpat̃. Et ad hãc intentionẽ dicit
phs. 2°. de gñatõe. q̃ in habentibus ſymbolũ facilior ẽ
trãſitus. nõ. n. o; trãſire niſi vnũ. ſ. q̃litatem ↄ̃riã. Qua
litates aũt diſponẽtes mãm ad introductõe; aĩe nõ ↄ̃ri
antur ſibi q̃re tales manẽt ⁊ nõ corrũpunt̃ in aduẽtu aĩe
l; diſpões ↄ̃rie ſicut diſpões mẽſtrui ⁊ ſpmatis cor/
cõmen. 81. rũpant̃. vt dicit cõmẽ. prĩo phyſicor. quare ⁊c̃. ¶ Q̃
ãt nulla ſuba nãlis vna ſm ſpẽm determinet ſibi pmas
q̃litates ſm ſe ſicut nec d̃terminat ſibi dimẽſiones ſm
ſe qd̃ in 2°. mõ ponendi ſupponit̃ põt declarari ſic. q̃ ſi
aliq̃ ſuba nãlis determinaret ſibi iſtas q̃litates tunc ſub
quocunq; gradu ſeruarent̃ iſte q̃litates ſaluaretur iſta
tex. cõ. 24. ſuba ↄñs eſt falſum. ergo ⁊ añs. falſitas ↄñtis p; prĩo
phyſicor. ⁊ 2°. de aĩa. ⁊ p; ad ſenſum. Subã. n. mixti
nõ ſaluaret̃ cũ caliditate ignis nec ſuba ignis cũ calidita/
te aeris ⁊ ſic de ceteris ↄña p;. q̃ tunc vnaqueq; q̃litaſ
iſtar eẽt ppria paſſio illius q̃ poſita ſuba illa nãlis pone
ret̃. q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ illud qd̃ eſt determiatũ ad maximũ
⁊ ad minimum nõ determinat ſibi illud qd̃ q̃tum ẽ de
ſe põt ire in infinitũ ſ; q̃libet ſuba nãlis determinata eſt
ad maximũ ⁊ ad minimu;. iſte ãt q̃litates ſm ſui nãm
pñt intẽdi in infinitum q̃re ⁊c̃. maior apparet de ſe. mi/
prĩo. phy. tex. cõ. 41. nor q̃tũ ad primã partẽ p; per phm primo phyſicorũ.
ſcdo huius ⁊ 2°. de aĩa. q̃tũ ad ſecundã probat̃ q̃ rar ⁊ denſum
tex. cõ. 15. cõſequunt̃ calidũ ⁊ frigidũ vt dicit cõmen. 7. phyſicor
4°. phy. ſed iſta q̃tũ eſt ex ſui nã pñt ire in infinitũ qd̃ p; per cõ
cõmẽ. 72. men. 4. phycor dicentẽ. ⁊ vr̃ q̃ ita ẽ d̃ ſubtilitate ⁊ ſpiſ
ſitudine ſicut eſt de dimẽſione linee ⁊ ſupficiei q̃m quẽ/
admodum linea ſm q̃ linea põt diuidi in infinitũ qd̃ eſt
impoſſibile ſm q̃ linea terreſtris aut ignea ita de ſubtili
tate poteſt intelligi proceſſus in infinitum ex ſua natura
ſcilicet ſm q̃ eſt ſubtilitas ſimplex ſed nõ ſm q̃ eſt ſub
tilitas corporis naturalis vel mobil̃. ¶ Et confirmatur
q̃a niſi ita eẽt in ſubtili ⁊ groſſo raro ⁊ denſo vt dictum
eſt tunc demõſtratio 2a quã facit Ari. 4°. phyſicorum
vt ſupra ca°. de vacuo. ad probandũ vacuum non eẽ nõ valeret
qd̃ eſt falſum arguit enim conceſſo ab aduerſario q̃ ſi
mobile remoueretur in vacuo in tempore q̃ idẽ mobi
le in tpe eodem mouebit̃ per ſpaciũ eq̃le in pleno ⁊ va
cuo. qd̃ eſt ĩpoſſibile. ↄña declarat̃. q̃ cum poſuerim⁹
mobile moueri per hec duo ſpacia eq̃lia quorũ alteru;
eſt in vacuo ⁊ alterũ in pleno aeris in duobus tpibus
manifeſtum ẽ q̃ tempus in quo ptrãſibit ſpaciũ qd̃ eſt
in vacuo eſt breuius q̃ in vacuo nõ eſt reſiſtentia. hoc
igitur tẽpus minus habebit aliquam pportionẽ termi/
natam ad hoc tẽpus magnũ. ⁊ manifeſtum eſt q̃ ſi ima
ginati fuerimus corpus ſubtilius aere ſecundũ additio
nem maioris temporis ad minus tunc idẽ mobile per/
tranſibit in hoc corpore ſubtiliori ſpaciũ equale eq̃li tpe
in quo ptrãſiuit ipm in vacuo qd̃ erat pbandum. Nõ õ
certum ẽ q̃ ppõ dicens q̃ poſſibile eſt imaginari corp⁹
ſubtilius aere cuius pportio in ſubtilitate ad aerẽ ſit ſi/
cut pportio tpis in quo eſt motuſ in pleno. ſ. in aere aut
igne ad tps motus in vacuo eẽt falſa ⁊ impoſſibil̃ cum
ĩpoſſibile ſit inuenire aliqd̃ corpus ſubtilius igne extra
animã niſi ſubtilitas q̃tũ eſt ex pte ſue nature poſſet p/
cedere in infinitũ. vt dicit cõmẽ. ibidẽ. q̃re ⁊c̃. ¶ Et tũc
tenẽtes viã iſtã poſſumus ſoluere rões. ¶ Ad rõe; cũ
dr̃. illud qd̃ aduẽit enti in actu ⁊c. dico q̃ duplex ẽ act⁹
ſ. ſubalis et accñtalis. Et iter accñtalis eſt duplex. ſ. pfe
ctus ⁊ iperfectus. mõ illud qd̃ aduenit enti in actu ſba
li ſimplr̃ vel in accñtali pfecto nõ eſt forma ſubalis. et
ſic itellexit cõmẽ. illud tñ qd̃ aduenit enti i actu nõ ſubali
ſed actua accñtali nõ pfecto cuiuſmõi ſunt dimẽſiões in
terminate et q̃litates prĩe ſm ſe nõ o;. q̃ q̃libet forma
mãlis aduenit ſm intentionẽ cõmen. in ſuo tractatu de
ſubſtantia orbis. materie mediãtibus dimẽſiõibus que
ſunt actus quidẽ accidentales imperfecti. quare etcete.
¶ Sed circa iſtos modos remanẽdi diſpoſitiones ſũt
duo dubia. Primum cõtra primum modum q̃ ſi ta/
les diſpões remanerent tunc gñatio non eẽt tranſmu/
tatio totius in totũ nullo ſenſibili remanẽte. ↄñſ ẽ falſum
igit̃ ⁊ añs. falſitas ↄñtis p; primo de gñatione. ↄña de tex. cõ. 23.
claratur. q̃a iſte diſpões remanẽtes ſunt q̃dã qualita/
tes ſenſibiles vt dictum fuit ibidem. ¶ Secundũ dubi
um ẽ cõtra 2m modũ q̃a cõmen. dicit. 7. meta. q̃ nõ eſt cõmen. 18.
aliqd̃ accñs quod nõ habeat ſubm eſſentiale. dicit. n. ſic
et queſtio in hoc contingens ex accñtibus que ſunt ĩ ſub
ſtantijs p accidens ſoluitur per hoc. ſ. q̃a quando accipi
untur in ſuis ſubijs eẽntialibus habẽt diffinitionẽ q̃ tũc
habent noĩa que ſignificant vtrũq; vt ſimitas. ¶ Ad pri
mum poſſumus dicere dupliciter. primo q̃ phs prĩo
de gñatione ſolũ intelligit de generatione ſimplicis cor
poris. primus autem modus conuenit generationi mix
ti ⁊ non corpori ſimplici. quare ⁊c̃. ¶ Uel poſſumus
dicere ſecundo q̃ non fuit intentio philoſo. primo d̃ ge
neratione. velle q̃ nullum ſenſibile remaneat in gene/
ratione ſimpliciter ſed ſolum q̃ non maneat vt ſub eo/
dem modo. modo dictũ eſt q̃ ille diſpoſitiones que re
manent non remanent ſub illo eſſe in ſubiecto generato
ſub quo erant in ſubiecto corrupto ſed ſub alio. q̃re ⁊c̃.
¶ Ad aliud dubium dico q̃ commen. intellexit de acci
dentibus ſub eorum eſſe comple to cuiuſmodi ſunt di/
meſiones terminate terminis determinate diſtantibus
et qualitates prime ſub determinatis gradibus ⁊ alia
accidetnia communia. ſed non intellexit de accidẽtibus
ſub eſſe eorum incompleto cuiuſmodi ſunt dimenſiões
interminate ⁊ qualitates prime ſm ſe de quibus dcm̃
fuit in. 2. modo quare etce. ¶ Ad aliam rationem pnci
palem cum dicitur illud poſt cuius ablationem etce. cõ
cedo et cum dicitur eſt huiuſmodi. nego et cum dr̃ ma
net idem motus numero. nego quia ad vnitatẽ motus
regritur vnitas mobilis actualis vt p;. 5. phyſicorũ. et
iſta nõ eſt in corpore mortuo et viuo. et cum dicitur ſi tex. cõ. 34.
corpus viuum caderet etce. tunc aut motus eẽt vn⁹ aut
plures. dico q̃ plures. nec ſequitur propter hoc graue
ſurſu; qeſcere. ⁊ cũ pbatur q̃ iter duos motus ẽ qes
media. dico q̃ ver ẽ iter motus ↄ̃rios et nõ iter alios

¶Ad aliã ꝓbationẽ cũ dr̃ manet eadẽ q̃litas ſenſibilis
dico ꝙ q̃litas ſenſibilis eſt duplex. quedã prima. ⁊ vo/
co q̃litatẽ primam oẽm q̃litatẽ exñtem in corpore ſimpli
ci. alia eſt q̃litas ſenſibilis ſecunda q̃ nõ eſt niſi in corpo/
re mixto. mõ dico ꝙ manet eadẽ q̃litas ſenſibilis prima
ſm ſe ga talis ſm ſe nullum vnũ ſubm ſm ſpẽm ſibi de
terminat. ⁊ tal' nõ arguit vnitatẽ nũeralẽ corporis ſ; nõ
manet eadem q̃litas ſecunda q: nõ manet idẽ mixtũ cũ
eadem ſit forma per quã corpus aĩatũ ẽ aĩatum ⁊ ẽ mix
tum ⁊ cũ dĩ ſenſus hoc indicat. dico ꝙ nõ eſt credẽdu;
ſenſui de identitate accidentis cum nõ ſe ꝓfundet vſq;
cōmē. 63. ad q̈ditatẽ vt dicit Cõmen. in hoc 2°. q̃re ⁊c. ¶Ad aliã
probationẽ cũ dr̃. manet eadẽ cicatrix. dicunt aliq ꝙ fal/
ſum eſt. ⁊ cũ dr̃ ꝙ ibi nõ eſt aliquid generãs cicatrice;.
dico ꝙ imo. ſ. generãs formã q: gñans formã dat ꝯña
Cõm. 25. formã vt dicit Cõmen. 4. celi ⁊ mũdi. ⁊ iſta ſunt de cõ
ſequentibus formã. q̃re ⁊c. Uel põt dici ꝙ cicatrix ma
net eadẽ q: cicatrix eſt q̃dã cauitas derelicta in ſuperfi/
cie corporis viui. cauitas aũt eſt dimẽſio in ſuperficie. vt
dicit Cõmen. 7. metaph̃. ſupãcies aũt manet eadem in
viuo ⁊ mortuo. ⁊ iõ etiã talis cicatrix põt manere eadẽ
quare ⁊c. ¶Ad aliã cũ dr̃. illud per cuius tranſmuta/
tionẽ ⁊c. dico ꝙ duplex eſt ſubm. ſ. ꝓpinquũ ⁊ remo/
tum mõ maior h; veritatẽ de ſubo propinquo nõ autẽ
de remoto. ⁊ cũ dr̃ anima eſt hmõi. dico ꝙ falſum ẽ de
propinquo. ⁊ cũ dicit̃ ſubm aĩe eſt materia pria. veru;
eſt ſubm remotũ nõ aũt propinquu;. quare ⁊c. ¶Ad
aliã illud qd̃ eſt cã efficiens ⁊c. dico ꝙ verũ eſt eiuſde;
in nũero ſed eiuſdem ſpẽ nõ o; ga generans ⁊ genera/
tum ſunt idẽ ſpecie licet nõ ſint idem numero vt patet.
tex. cõ. 28. 7. metaph. ⁊ ſic ẽ de aĩa. ga aĩa ẽ cauſa formalis vnius
corporis animati ⁊ cã efficiens alterius corporis anima
ti numero ⁊ eiuſdẽ ſpeciei. quare ⁊c. ¶Ad aliã ſicut ſe
habet ps ad ptem ⁊c. dico ꝙ ſi'e ẽ ⁊ diſſimile ſi'e ẽ pro
tanto ga ſicut ibi eſt cõparatio duorũ ꝯuenientiũ in rõe
ptis. ita hic ẽ ꝯpatio duorum ꝯuenientiũ in rõe totius.
ſ; diſſimile ẽ in alio. ga nõ o; ꝙ ſi aliqd ſm ſe totum ſit
forma vel perfectio totius ꝙ ps illius ſit perfectio par/
tis imo illud qd̃ ẽ perfectio totius prĩo ẽ perfectio cuiuſ
libet partis vt ẽ in toto ex ꝯſequẽti. ⁊ hoc voluit ph̃s in/
telligere ibidẽ. ga dicit ſi oculuſ eẽt aĩal viſus eſſet forma
ſubalis eius q̃ſi dicat ſi oculus eẽt aliqd̃ perfectibile pri/
mo q̃admodũ aĩal ⁊c. ¶Ad aliã cũ dr̃. ꝙ non ẽ actuſ
ꝯcedo. Et cũ dĩ aĩa ẽ hmõi nego. Et cum dr̃. ſi aĩa eẽt
actus aut primus aut ſcd̃s dico ꝙ primus. Et cũ dicit̃
actus primus ⁊c. poſſumus dicere ꝙ iſta non ẽ deſcri/
ptio vl'is primi actus ſ; ſolũ cõpetit primo actui poſſibi
li ſeparari a ſecũdo. ⁊ hoc nõ eẽt verũ niſi verum eẽ qd̃
dĩ de ranis magnis ⁊ ſerpentibus per totã hyemen ni
hil theſaurizãtibus qm̃ illo tp̃e nõ nutriunt̃. Uel dr̃ cõ
cedẽdo deſcriptõe;. Et cum dr̃. aĩa ⁊c. dico ꝙ l; aĩa ſit
ſemper principiũ nutritõis non tñ eſt ſemper principiũ
augmẽti nec aliarum operationum. ⁊ ſufficit hoc ad de
ſcriptione; quare ⁊c.

Tex. cõ. vii.

¶Si autẽ aliquod cõe in oĩ aĩa oportet di/
cere erit vtiq; prima perfectio corporis na/
turalis organici. Queſtio. iii.

Trum diffinitio aĩe ſit bene aſſigna/
ta. Et arguit̃ prĩo ꝙ nõ. ga i
bona diffinitõe nõ d; poni aliqd qd̃ trãſcẽ/
dit genus diffiniti ſicut dr̃ in. 6°. topic. mõ
actus tranſcendit genus aĩe vt manifeſtu;
eſt ga actus ⁊ potentia ſunt in quolibet p̃dicamẽto vt di
tex. cõ. 14. cit ariſto. in 5. meta. ⁊ cõmen. in ꝓhemio huius quare.
¶Itẽ illud non ẽ actus primus ante quẽ ẽ aliqs actus.
primũ. n. ẽ ante quod nihil ẽ. ſed in corpore aĩato ẽ ali/
quis actus ante ipam aĩa;. ſ. forma per quã eſt ſuba. et
forma per quã ẽ corpus ſm ponẽtes p'alitatẽ formaꝝ
quare ⁊c. ¶Itẽ ꝯ illã particulã corporis. ga quod eſt
actus materie prime nõ ẽ actus corporis. na; mã pria
non ẽ corpus cũ nõ ſit ſubſtantia neq; quale neq; q̃tu; tex. cõ. 8.
vt p;. 7. meta. mõ ipſa aĩa ẽ actus materie prĩe vt vide
tur. Oĩs enĩ forma ſubſtãtialis ẽ actus materie prĩe. vt Cõmen. 2.
hr̃ a cõmẽ. 2. huius. ¶Itẽ ꝯ illã particulã ph̃yci. quia
actus corporis nãlis ẽ nã hec ẽ euidens. ſed aĩa nõ eſt
nã. imo ex oppoſito diſtinguunt̃. vñ ⁊ appetitus diui/ Cõmẽ. 81.
dit̃ in aĩalẽ ⁊ naturalẽ ſm cõmen. in prĩo et 2°. ph̃y. q̃/
re etce. ¶Itẽ ꝯ illã particulã organici. ga forme ſimpli
cis et vnius d; eſſe ſubm̃ ſimplex et vniforme. alr̃ eni;
ſubm̃ nõ eſſet ꝓportionatũ forme. ſed aĩa ẽ forma ſim
plex et vna vt manifeſtũ ẽ. corpus aũt organicũ non eſt
ſubiectũ ſimplex et vniforme. imo ẽ cõpoſitũ ex diuer/
ſis partibus drñtibus figura ꝯpõne et ſitu et cõplexiõe
vt manifeſtũ ẽ ad ſenſu;. nã alterius figure et ꝯplexiõis
et cõpõnis et ſitus ẽ oculus et manus. et ſic de aliꝭ. q̃re
¶Itẽ ꝯ vltimã particulã q̃ cõiter addit̃ vitã hñtis i po
tentia. illud quod actu viuit nõ ẽ in potẽtia ad vitã. idẽ.
n. nõ ẽ ſimul in actu et in potentia reſpectu eiuſdẽ ſ; cor
pus cuius actus ẽ anima actu viuit ꝓbat̃. conſtat. n. ꝙ
corpus cuius actus ẽ anima ẽ animatum: ſ; aĩatũ diſti/
guitur ab inaĩato in viuẽdo. vt dicit Ari. in littera. nihil tex. cõ. 13.
aũt diſtinguitur ab alio ꝑ illud quod nõ ſit actu vt mani
feſtum eſt. ergo corpus cuius actus ẽ aĩa h; actu viue/
re. q̃re ⁊c. ¶Oppoſitũ arguit̃ auctoritate Ari. q diligẽ tex. Cõ. 7.
ter inq̈rit hãc diffinitionẽ. ⁊ eã approbat Cõmẽ. ⁊ oẽs
aliꝭ expoſitores. Dicendũ breuiter ꝙ iſta ẽ bona diffini
tio aĩe ⁊ ſic põt oſtendi. illa diffinitio ẽ bona cuius oẽs ꝑ
ticule ꝯueniunt diffinito. ⁊ per eã notificat̃ eſſentia diffi
niti. ⁊ diſtinguit̃ ⁊ ſepatur diffinitũ ab oĩbus aliꝭ. hec ẽ
manifeſta: ſed iſta diffinitio ẽ talis. prĩo ꝙ ſit actus ⁊ ꝙ
ſit actus primus ſufficiẽter ꝓbatũ eſt prius. ⁊ iõ nõ re/
ſumo nũc. Q: ãt ſit actus corporis ſic põt oſtendi. Oĩs
ſuba q̃ nõ eſt diſtincta a corpe loco ⁊ ſubo. ⁊ opatio ei⁹
dependet a corpe vel ab aliquo exñte in corpe. ita qd̃ i
appropriando appropriat̃ corpi ẽ actus ipſius corpis. h̃
ẽ certa oĩbus exercitatis in ph̃ia Ari. ⁊ Aue. nõ ſolu;. n.
dr̃ actus corpis illud qd̃ ẽ corpori coniunctũ ⁊ vnitũ in
eſſe ſicut figura cere: ſed etiã illud qd̃ ſimul ẽ cũ corpore
non diſtinctũ ab ipſo loco ⁊ ſubiecto: ⁊ cũ hoc opatio
eius dependet a corpe vel ab aliquo exiſtente in corpo/
re. vñ intelligentie mouẽtes corpora celeſtia dicunt̃ act⁹
⁊ forme ipſorũ vt vult Cõmen. in ſuo libello de ſuſtan
tia orbis. nunc ãt oĩs aĩa ẽ actus non diſtinctus a corpo/
re nec diſtinctus loco ⁊ ſubo vt omnes cõcedunt. ⁊ cũ
hoc omnis operatio anime depẽdet aliqualiter a corpo
re tanq̃ a ſubiecto vel ab aliquo exiſtente in corpore tã/
q̃ ab obiecto mouẽte ⁊ diſponente ad ipam opatione;
ſicut ẽ anima intellectiua humana vt videbitur in. 3. hu/ tex. cõ. 39.
ius. Q: autem anima ſit actus corporis ph̃yci euidẽter
ſic patet quia aut ẽ actus corporis ph̃yci aut artificialis
per ſufficientem diuiſionem. ſed non corporis artificia
lis vt euidens eſt. nullus enim artifex facit ipam animã
vt patet per inductionem. ¶Item actus corporis arti
ficialis non ẽ proprie niſi in extremitate materie. ars. n.
non agit niſi in ſuperficie ⁊ extremitate ſaltem per iſtru
mentum artificiale. nunc autem ipſa anima eſt in toto
corpore animato ⁊ non ſolum in extrimitatibus vt no/
tum ẽ cum vbiq; ſit viuens ⁊ animatum. Item anima
eſt actus corporis habentis in ſeipſo principium motuſ
⁊ quietis vt eſt videre in aĩalibus que mouent ⁊ faciũt
quieſcere ſeipſa. modo corpora artificialia inq̃tum hu
iuſmodi non habent aliquod principium motus aut q̈e tex. Cõ. 5.
tis vt dicit Ariſto. in ſecundo ph̃ycorum. ergo relinqui
tur ꝙ anima eſt actus corporis phyſici⁹ ſiue naturaliſ qd̃
idem eſt. Q: autem ipa ſit actus corporis organici pro
bat Ariſto. in littera. quia minus videretur de corpori/
bus plantarum ꝙ eſſent organica q̃ de corporibus ani
malium. eo ꝙ illa ſunt minus perfecta ⁊ minus nobi/
lia iſtis. ⁊ tamen corpora plantarum quorum actus ſũt
earũ anime. ſunt organica. partes. n. corporũ ipaꝝ plan/
tarum ſunt organa ordinata ad operationes diuerſas vt
radices ad trahẽdũ nutrimẽtũ ⁊ folia ad cooperiẽdũ ⁊

cōſeruādum fructus. ⁊ ſic de ceteris: ergo multo for-
tius corpora aīaliū debent eſſe organica. ¶ Itē hoc pȝ
per rōnem corporis organici. nā ſicut tāgebat̄ in arguē
do corpus orgāicū ē corpus cōpoſitū ex diuerſis parti-
bus figura. cōpoſitione. cōplexione ⁊ ſitu dr̄ītibus. cō-
ſtat aūt ꝙ corpus cuius actus eſt anima eſt cōpoſitū ex
talibus partibus vt manifeſtū eſt ad ſenſum quare ⁊c.
¶ Cām āt quare oȝ corpus cuius actus eſt aīa eē orgāi
cum. aſſignat Albertus ſatis euidēter. nā lȝ aīa ī vno aīa
to ſit vna ⁊ ſimplex ſm ſubſtantiā precipue aīa ſpecifi-
ca tñ eſt plures ſm virtutes per quas ipa ē principiū di
uerſarū operationū. ⁊ qȝ ille operatōes adeo diuerſe vt
videre audire ambulare ⁊ palpare nō bene nec cōmo-
tex. cō. 78. de pñt cōpleri per vnā ⁊ eandē partē. iō nā q̄ ſemꝑ fa-
cit qꝺ melius eſt de poſſibilibus vt habet̄ 2°. pħycorū
te. cō. 45. ⁊ in ſecundo de generatiōe nec deficit in neceſſarijs vt
habetur in. 3. huius. dedit ⁊ ordinauit ipſi aīe corpus
habēs diuerſas partes conuenientes ad diuerſas opa-
tōes. vt oculos ad viſionē et aureſ ad auditionē ⁊ pedeſ
ad ambulationē ⁊ ſic de alijs. drñt aūt iſte opationes q
buſdā proprietatibus accñtalibus. ſ. figura cōpoſitione
cōplexiōe ⁊ ſitu. vt manifeſtū eſt ⁊ dicebat̄ in arguēdo
ſcīa āt de hoc eſt in de ptibuſ aīaliū ⁊ ī anothomijs. Qȝ
aūt corpus cuius actus ē aīa ſit potentia vitā hñs. pȝ qȝ
hñs actū primū eſt in potētia ad actū 2m q̄tum eſt ex ꝑ
te ſua vt hñs ſciam pōt conſiderare niſi aliqd prohibeat
exterius. nūc ipa aīa ē actus primus vt declaratū ē. ſ. ⁊
vita eſt actus ſecundus capiendo vitaȝ pro motibus ⁊
opationibus viuentis vt ſunt moueri ⁊ ſentire ⁊ hmōi
q̄re ⁊c. ¶ Patet igit̄ ꝙ oēs particule poſite in diffinitiōe
ipius aīe vere cōueniunt anime ſm modum aliqueȝ ⁊
iterū ꝑ iſtas particulas notificat̄ ſuba aīe cū forma nāl'
nata ſic cognoſci ꝑ ſuū propriū ſubm ⁊ declarari. ¶ Itē
ꝑ quālibet iſtaꝝ pticularū aīa diſtinguit̄ ab aliquo alio
qꝺ ſic pȝ. ꝑ hoc. n. ꝙ eſt actus diſtinguit̄ ab ente in pu-
tex. cō. 69. ra potētia qꝺ eſt mā vt euidens eſt qȝ mā prima nō eſt
aliqs actus vt determiātū eſt in prīo pħycoꝝ. ꝑ hoc. n.
ꝙ eſt primus diſtinguit̄ ab oībus motibus et opationi
bus aīati'q ſunt actus ſecundi ⁊ nō primi vt nutrire au
gere ſentire ⁊ hmōi. per hoc āt ꝙ eſt actus corꝑis diſti
guit̄ a multis actibus primis q nō ſunt actus corꝑis ſed
aīe vt oīs hītus intellectualis. ſ. ſapientia. ſcīa. intellect⁹
prudentia. ⁊ ars. vt pȝ 6°. ethicoꝝ. iſti. n. habitus intel
lectuales hñ ſunt actus primi ſed nō corꝑis ſȝ aīe. ſilr̄ āt
intellectus agens eſt primus actus intellectus poſſibil̄.
Cōmē. 5. tertij huiuſ vt dr̄ cōiter ſm Cōmen. ſȝ nō ē aīa ſed pars aīe nō. n.
eſt actus corporis. ꝑ hoc aūt ꝙ dr̄ phici. diſtinguit̄ aīa
ab actibus ſiue formis corpoꝝ artificialiū q̄ quodāmō
ſunt actus primi inq̄tū ſunt forme p̄ſuppoſite ad opa-
tiones vt acuties ſecuris ad ſecādū ⁊ ſic de alijs. ⁊ ſūt
actus corporis. ſed nō corporis nālis a nā formati ſȝ ab
arte. per hoc āt ꝙ dicit̄ organici diſtinguit̄ aīa ab actib⁹
⁊ formis ſubalibus corpoꝝ ſimpliciū. ſ. elementorum.
hec. n. ſunt corpora homogenea ⁊ nō organica vt mani
feſtū eſt in aq̄ terra ⁊ aere. ⁊ ſic de alijs. quorū vniuſcu
iuſq; pars eſt ſynonyma pars. i. eiuſdē diſpoſitiōis cū
alia. per hoc āt ꝙ dr̄ potētia vitā hñtis. credo ꝙ aīa di-
ſtinguat̄ ab actu corporis qꝺ remanet ſtatim poſt mor
tem. illud. n. corpus aliq̄liter eſt organicū ſaltē ſm ſilitu
dinē cū diuerſas hēat partes drñtes modis predictis. ſȝ
illud corpus nō hȝ vitā in potētia ꝑpinq̄ cū nō poſſit nu
triri nec augeri ⁊c. iō actus eius nō eſt aīa. ¶ Ecce q̄ȝ
rōabilr̄ ⁊ pulchre Ari. diffinit aīaȝ. qȝ nulla particula ſu
perflue ponit̄ ſȝ vtilr̄ ⁊ cōmode q̄re ⁊c. ¶ Sȝ dubita
ret aliqs. qȝ bōa diffinitio dȝ eē vniuoca. vt pȝ ex. 6. tho
pi. nūc aūt iſta diffinitio nō eſt vniuoca cū actus nō dica
tur vno mō de aīa intellectiua et de alijs vt prius dictū
ē. p̄ſertim qȝ corruptibili et perpetuo nihil ē cōe. vt hr̄
tex. cō. vlt. ex. 10°. meta. aut vniuocū. aīa aūt intellectiua ē incorru-
ptibilis et alie ſunt corruptibiles. vt hr̄ ex iſto 2°. ¶ Di
cendū ad hoc ꝙ ſicut motus ⁊ nā nō dr̄r pure vniuoce
2°. te. cō. 3. ⁊ tamen ariſto. diffinit vt pȝ in 2°. et 3°. phy. nec aliqs ī

deſcriptionibus pōt plus facere ipo ariſto. ſ. ꝙ nō pōt ī 3° te. ꝯ. 6.
melius deſcribere q̄ȝ ipe ariſto. Sic etiā q̄ȝuis aīa nō di
catur oīo vniuoce de aīa intellectiua ⁊ de alijſ. tñ hic dif
finit eā ariſto. i coī. qȝ nō dr̄ pure equoce ſed dr̄ analo-
gice. ſ. ſm prius ⁊ poſterius. de talibus aūt analogicis
hñ pōt ꝯſiderare ſcīa ⁊ demōſtrare. vt dicit Lincoñ. in
primo poſteri. et hr̄ ab ariſto. in. 4. meta. et per ꝯñs ta tex. com. 1.
le analogum hñ pōt diffiniri. dūmō determinet̄ ei⁹am
biguitas in ꝯñtibus ſicut fecit ariſto. in hac ſcīa. hec eſt
ergo cā q̄re diffinit aīam in cōitate ſua. qȝ cognitio vlis
ſemper dȝ p̄cedere cognitionē ſpālē et particularē. et h°
ſignificauit ariſto. per ſuū modū loquēdi cū dixit. Si er
go aliqd cōe in oī aīa oȝ dicere. hoc enī dixit ad īnuēdū
ꝙ nō ē aliqꝺ cōe diffinitū ꝑprie ⁊ pure vniuocū ad oēȝ
aīam vt dicit cōmē. Et per hoc Alexāder ſupra p̄ncipiū Cōmē. 7.
libri de ſenſu et ſenſato recapitulans q̄dā dicta in iſta ſci
entia dixit ꝙ ari. diffinit hic aīaȝ vlr̄ vt poſſibile erat
diffinire ea q̄ hñt in ipſis primū et perfectū et ſm iper-
fectū. ¶ Dicat̄ ergo ad dubitatōeȝ cū dr̄. bona diffini-
tio debet eſſe vniuoca etce. dicendū ꝙ verum ē ſi ſit dif
finitio vniuoci. ſed ſi ē diffinitio analogi dȝ eſſe analoga.
ſuper analogū enī dirigitur demōſtratio et ſcīa vt dicit
Licoñ. prīo poſteri. et per ꝯñs diffinitio hñ pōt ſibi aſſi
gnari. mō ipa aīa nō ē pure vniuoca ad animā vegetati
uā. ſenſitiuā et intellectiuā. nec pure equoca. ſed ſȝ pri⁹
et poſterius. et hoc ē qꝺ dicit ſm analogiā. Et tūc rōna
bilr̄ q̄ret iunior de q̄ aīa dr̄ ſm prius et de qua ſm po
ſterius. Dico ſaluo meliori iudicio ꝙ aliqꝺ nomen dici
ſm prius et poſteriuſ de aliquo ē duplr̄. vt hȝ videri ſu tex. com. 1.
per. 5. meta. c. de principio ſpecialiter. Uno modo pōt
dici ꝺ aliquo per prius ſm impoſitioneȝ et vſum et fa-
moſitatē ſeu ꝯſuetudinē. et hoc mō dr̄ per prius de illo
qꝺ prius et magis eſt notū quo ad nos qȝ nobis notiori
bus prius nomē imponimus. Alio mō ſm ordineȝ na
ture rei et ſic nomē per prius ſignificat illud quod ē di-
gnius inter omnia ſua ſignificata. mō dicā ꝙ hoc nomē
aīa ſm ordinem impoſitionis et famoſitatē et conſuetu
dinem p̄us dicitur de aīa ſenſitiua q̄ȝ de alijs qȝ eſt noti
or quodāmodo quo ad nos et multi non intelligūt cōi-
ter per animam niſi aīam ſenſitiuā et cum ꝑputant loq ꝺ
anima intellectiua loquunt̄ de anima ſenſitiua ſicut oēs
illi qui dicunt animā intellectiuā eē corporaleȝ et hmōi.
ſed ſm ordinē nature rei prius dr̄ de aīa intellectiua cū
iſta ſit nobilior omnibus alijs cum omnibus alijs ſit q̄ſi
finis vnde et nā dedit alias ad miniſtrandum ei. ¶ Ad
rationes. ¶ Ad primam cum dicitur in bona diffinitōe
etce. dico ꝙ verum ē ſi tale tranſcēdens per qꝺ diffinit̄
non diſtinguatur ab aliquo alio ente ſicut et ens et vnuȝ
res et aliquid et huiuſmodi. ſed ſi ſit tale tranſcendens
per quod diſtinguitur diffinitum ab alio non eſt incōue
niens ipm poni in diffinitione. ſic autem ē in propoſito.
nam per actum anima diſtinguitur a materia que ē enſ
in pura potentia. ideo etce. ¶ Aliter dicunt aliqui ꝙ trā
ſcendens in ſua communitate ſumptum non debet po-
ni in diffinitione: ſed contractum vel determinatum ad
vnum genus poteſt poni. ſic autem eſt in propoſito. nā
actus primus accipitur ibi pro ſubſtantia ſm formam
ſiue pro forma ſubſtantiali. et hoc datur itelligi per pre
cedentia quia diuiſit ſubſtantiam in materiam etcetera.
¶ Ad aliam cum dicitur illud nō eſt actus primuſ etce.
poteſt concedi iſta ſm opinionem communem. et cum
dicitur ꝙ in corpore animato ē aliquis actus ante etce.
falſum eſt. quia licet corpus cuiuſ actus ē anima ante ad
uentum aut receptionem aīe haberet multas formas.
tamen adueniente anima omneſ corrumpuntur et ſit re
ſolutio vſq; ad materiam primam. et ſic anima ē prim⁹
actus materie actuate ſiue corporis actuati per animaȝ
¶ Alr̄ poſſet dici ſm aliā opiōnē cū dr̄ illud añ qꝺ ē ali
qs act⁹ etce. p̄t dici ꝙ veꝝ ē qꝺ nō ē actus p̄muſ ſimplr̄
per p̄uatōeȝ oīs alteri⁹ actus p̄oris. ſȝ p̄t dici act⁹ p̄mus
reſpectu alioꝝ actuū poſterioꝝ et ī tali gñe. et ſic ē in pro
poſito. nā non ē oīno actus primus māe ꝑ remotioneȝ

omnis alterius actus ꝑoꝛis.ſʒ tm̄ ē actus pꝛimus in tali
gn̄e.ſ.in genere actuū q ſunt pꝛopꝛij aiatis.oībus.n.illiſ
aīa eſt pꝛioꝛ ⁊ reſpectu oīum alioꝛū actuū aīati. Et hoc
ſignificauit Ari.per ea que ſubdit oꝛganici vitam habē/
tis.q̄ſi dicat ꝙ aīa eſt pꝛioꝛ reſpectu actuū vite ad quas
aīatū eſt in potētia. Nec ē incōueniens aliqd dici actum
pꝛimū non ſimpl'r ſed in genere. ⁊ reſpectu aliquoꝛum
alioꝛū actuū determinatoꝝ q̄ʒuis alius actus ꝑcedat in
eodē ſubō.vt ſcia dicit᷑ actus pꝛimus vt dicit phs ī lr̄a.
⁊ tn̄ ante ipſam ē alius actus infoꝛmās intellectū poſſi/
bilem.ſ.intellectus agens vt dicit᷑ ſm Ari. ⁊ Cōmen.
dicit᷑ aūt ſcia actus pꝛimus ī genere actuū q poſſunt ſie
ri in intellectu poſſibili a rebus ſcibilibuſ.pꝛioꝛ.n.ī eodē
gn̄atione eſt ſcia ſm Ari.in lr̄a.quare rō nō vʒ. ℭ Uel
pōt dici aliter ⁊ ſatis rōnabiliter ꝙ q̄ʒuis aliqne alie foꝛ
me ſubales ꝑcedant aīam via generationis tn̄ aīa ē ꝑoꝛ
alijs via ꝑfectōis ⁊ nobilitatis. ⁊ iō dicit᷑ actus pꝛimus
ſimpl'r. ℭ Ad aliā cū dicitur ꝙ ē actus materie pꝛīe ⁊c.
pōt dici ꝙ veꝝ ē ſi ſit actus mā̄e pꝛime oio īmediate:ſʒ
ſi mediante coꝛpoꝛeitate non ē neceſſe ꝙ non ſit act⁹ pri
mus.ſic autem eſt in pꝛopoſito.naʒ aīa q̄ eſt foꝛma dās
eē nō vnitur mā̄e niſi mediāte coꝛpeitate ſicut ⁊ oēs alie
foꝛme ſubſtantiales vt docet Cōm.in pꝛimo phẏcoꝛuʒ
Cōmē.63. ⁊ in tractatu de ſuba oꝛbis. ℭ Sed dubitabitur:qꝛ ſm
iſtā rn̄ſionem quelibet foꝛma ſubalis etiam iniati poſſet
dici actus coꝛpoꝛis cū omnis foꝛma ſubalis vniat᷑ mā̄e
mediantibus dimēſionibus.hoc aūt videtur cōtra Cō
Cōmē.22. men.in 4°.celi ⁊ mūdi.⁊ 4°.phẏcoꝝ vbi vult ꝙ la/
pis cōponat᷑ ex grauitate et mā̄ pꝛima.ecōtrario d̄ aīa/
libus q̄ ſunt ꝯpoſita ex aīa ⁊ coꝛꝑe.de hac n̄'pl⁹ad pn̄s.
ℭ Sʒ poſſumus aliter dicere ad rōnē cū dr̄.illud qd̄ ē
actus ⁊c̄.iſtud pōt negari.⁊ cū ꝓbatur ꝙ mā̄ non ē qd
⁊c̄.dico ꝙ q̄ʒuis mā̄ pꝛima non ſit eſſentialiter coꝛpoꝛei
tas nec aliqs alius actus ip̄a tn̄ nunq̄ʒ denudat᷑ a coꝛpo
reitate ſeu dimēſione et ꝓpter hoc foꝛma ſubalis q̄ vni
tur ei pōt dici actus pꝛimus coꝛpoꝛis. ℭ Sed q̄reſ:q̄re
alie foꝛme nō dicuntur actus coꝛpoꝛis ſicut et aīa.⁊ q̄re
nō dr̄ aīa actus materie ſicut ⁊ alie foꝛme.dico ad ꝑmū
ꝙ hoc eſt ꝓ tanto.qꝛ materia que eſt ſubm aliaꝝ foꝛma
rum nō hʒ tot ꝑfectiones et oꝛganizationes vt ſubʒ aīe.
⁊ iō qa coꝛpus plus impoꝛtat q̄ʒ mā̄ pꝛima rōnabilius
dr̄ aīa actus pꝛimus coꝛpoꝛis q̄ʒ actus materie pꝛime.⁊
per hoc ad aliam. ℭ Qualiter aūt dictum Cōmē.ē itel
ligendum ꝙ lapis cōponitur ex grauitate et materia pꝛi
ma alias viſum fuit ſed iā nimis eſſet longuʒ ad pn̄s de
clarare. ℭ Ad aliā cum dicit᷑ actus coꝛpoꝛis naturalis
⁊c̄.cōcedo et cū dr̄.aīa nō eſt natura.dico ꝙ natura du
pliciter ſumit᷑:Uno modo gn̄al'r pro eſſentiali ꝑncipio
omnis entis naturalis.et hoc mō diffinitur in 2°.phẏco
rum vbi dicitur ꝙ natura ē principiū et cā mouēdi ⁊c̄.
ſed ſic ſine dubio natura ⁊ aīa non diſtinguunt᷑ ex oppo
ſito.imo aīa ꝯtinetur ſub natura ſic dicta.cū aīa ſit ꝑnci/
pium ⁊ cā mouēdi et quieſcendi in illo in quo eſt ꝑmuʒ
⁊ per ſe et non ſm accn̄s. Alio mō ſumitur natura ma/
gis ſpāliter ⁊ ſtricte ꝓ eo qd̄ ē principiū motus ad vnā
dr̄iam poſitionis tm̄.⁊ ſic aīa non ē natura ſic dicta:nec
oportet ꝙ natura ſic dicta ſit actus coꝛpis naturalis.q̄re
⁊c̄. ℭ Ad aliā cū dr̄ foꝛme ſimplicis.dicendū ꝙ veruʒ
eſt ſi ē vna et ſimplex ſm vnitatē ſube et ſm virtuteʒ et
etiā ſi hʒ virtutes diuerſas quarū ſecundi actuſ pn̄t per
eandē partē coꝛpoꝛis exerceri vt ſunt foꝛme elemētoꝛū
que lʒ habeāt diuerſas virtutes vt ignis caliditatē et le
uitatē que ſunt pꝛincipia diuerſarū actionum vt leuitas
eſt principium motus ſurſum caliditas eſt principium
calefactionis:tn̄ actus iſti pn̄t exerceri ꝑ coꝛpus vniſoꝛ
me ſm figurā et poſitionē. vel nō requirunt diuerſita/
tem partium in figuris et cōpoſitionibus.ideo cum na/
tura non abundat in ſuꝑfluis neq̄ʒ deficit in neceſſarijs
non dedit iſtis coꝛpoꝛa oꝛganica.ſed ſi ſit actuſ et foꝛma
ſimplex in ſuba et multiplex in virtutibus que ſunt prin
cipia diuerſarum operationum q̄ non pn̄t exerceri per
partes eodem modo diſpoſitas non oʒ ꝙ ſubm eius ſit

ſimplex ⁊ vniformе per pꝛiuationē diuerſoꝝ oꝛganoꝛū
modis pꝛedictis differentium.ſic aūt eſt aīa. quare ⁊c̄.
ℭ Ad aliā cū dicitur ꝙ hʒ vitā actu ⁊c̄.dicunt aliqui ⁊
bene ꝙ vita:ſumitur dupl'r.vno mō ꝓ actu pꝛimo vi/
uentis.alio mō ꝓ actu ſecūdo qui eſt operatio ſiue mo
tus viuentis vt nutrire ⁊ generare. ℭ Tunc ad rōneʒ
cum dicitur:illud qd̄ hʒ ⁊c̄. verum ē eo mō quo hʒ vi/
tam actu.⁊ cū dr̄ ꝙ coꝛpus cuius actus ē aīa hʒ actu vi
tam. verū ē accipiēdo vitā ꝓ actu pꝛimo viuētis qui eſt
eſſe ſubale ipſius ⁊ pꝛimū.⁊ hoc inquam mō coꝛpus
cui⁹ actus ē aīa hʒ actu vitā dū actus eius ē anima lʒ nō
habeat eā.tn̄ ad hec hmōi.coꝛpus cuius actuſ eſt aīa hʒ
in potētia vitā q̄ eſt actus ſecūdus.ſ.operatio viuentis.
queādmodū grāmaticus hn̄s actu habitum grāmatice
bn̄ pōt eē in potētia ad ꝯſiderare ſicut dictū fuit pꝛius.⁊
ſic intelligit᷑ coꝛpus cuius actus eſt aīa hr̄e vitā in poten
tia. ℭ Sed iſtud nō videt᷑ ſatiſfacere rōni. nā ſicut aſſu
mebat᷑.arguēdo coꝛpus aiatū diſtinguit᷑ ab inaīato in vi
uendo.vt dicit ariſto.⁊ ꝯſtat ꝙ ip̄e accipit ibi viuere ꝓ
actu ſecundo viuentis.vt pʒ in lr̄a ſtatim ſequēte vbi di tex.cō.13.
cit. Multipl'r aūt viuere dico ⁊c.Et ſubdit.vt ītellect⁹
⁊ motus ⁊ ſenſus et ſtatus ſm locū ⁊c̄. Illud aūt ꝑ qd̄
aliqd diſtinguit᷑ ab alio dʒ eſſe in illo actu ⁊ nō ſolū ī po
tentia.ergo coꝛpus cuius actus ē aīa dʒ hr̄e vitā ſʒ actū
et nō ſolū in potentia.Et pōt dici ꝙ imo aliqd poteſt di
ſtingui ab alio ꝑ illud qd̄ hʒ actu vel in potētia ⁊ aptitu
dine pꝛopinqua ab alio quod nō hʒ illud nec actu nec in
potentia ꝓpinqua.⁊ ſic eſt in ꝓpoſito. nā inaīatū vt la/
pis ⁊ hmōi non hn̄t vitā nec actu nec in potentia ꝓpinq̄
aīatum autē hʒ vitā vel actu vel in potentia ꝓpinq̄ actui
vt notū eſt.diſtinguit᷑ ergo aīatū ab inanimato ī viuen/
do verū eſt vel actu vel potentia pꝛopinqua actui. Uel
dicat᷑ ꝙ coꝛpus cuiuſ actus ē aīa hn̄ ſemꝑ hʒ aliquē actū
vite.⁊ per hoc diſtinguit᷑ ab inanimato.nihilominus tn̄
ip̄m aīatum actu hn̄s vnum opus eſt adhuc in potētia
ad aliud. vt tu nutriens te actu ex hoc nutrimento es in
potentia ad aliam nutritionem ex alio nutrimento.⁊ vi
dens hoc viſibile eſt in potentia ad aliud videnduʒ. Si
militer autē ⁊ in alijs:⁊ ſic bene dicit potētia vitā hn̄tis.

Tex.cō.vii.

ℭ Si autē aliquid cōe in oī aīa dicemus ꝙ
es pꝛima perfectio coꝛpoꝛis naturalis or/
ganici. Queſtio. iiii.

Q Ueritur ꝯn̄r. Utrū ex aīa ⁊ cor/
pore fiat vnum per ſe.
arguitur pꝛimo ꝙ non qꝛ ex oppoſitis n̄ fit
vnū ſimpl'r et per ſe vt manifeſtū eſt de ſe.
ſed actus ⁊ potētia ſunt oppoſita imo val/ Cōmē.6.
de oppoſita ſm Cōmen.in pꝛohemio huius.⁊ anima
eſt actus coꝛpus aūt potētia. vt vult Ari.in lr̄a. ℭ Iteʒ
ex illis quoꝛum vnum ē actus ⁊ aliud eſt enſ in actu ſim
pliciter non fit vnum per ſe.vt communiter concedit᷑.
pꝛo tanto.n.ex ſuba et accidente non fit vnum qa lʒ acci
dens ſit quidam actus tamen ſuba que ē eius ſubm eſt
ens actu ſimpliciter.modo anima ē actus vt manifeſtū
ē ex ꝑdictis.coꝛp⁹ aūt cui⁹ vel in quo ē aīa ē ens actu ſm
Cōmē.in 5°.metaph.ca° de ſuba vbi ip̄e dicit ꝙ aīa eſt
foꝛma ī ente actu ⁊ illō nō ē niſi coꝛp⁹ cui⁹ actus ē aīa vt
māifeſtū ē.q̄re ⁊c̄. ℭ P.Cōmē.4.celi ⁊ mundi dic̄ ꝙ cōmen.22.
lapis ē ꝯpoſitus ex grauitate ⁊ mā̄ pꝛia ecōtrario d̄ aīa/
libus q̄ ſūt ꝯpoſita ex coꝛꝑe ⁊ aīa:ſʒ nō eēt ecōtrario h̄
⁊ ibi niſi coꝛp⁹ ex quo cū aīa ꝯponit᷑ aīal hr̄et aliquē actū
aliū vel aliā actualitatē ſubalē ꝑter aīaʒ.nā ſic aīal eēt cō/
poſitū ex aīa ⁊ mā̄ diſpoſita diſpoſitōib⁹ accn̄talib⁹ q̄ n̄
ſunt de ſuba aīal' ſic ēt lapis eēt ꝯpoſit⁹ ex foꝛma ſubali
et mā̄ diſpoſita determiātis diſpoſitōib⁹ accn̄talib⁹ vni/
uſcuiuſq̄ʒ.n.actus ī potētia exn̄te ⁊ in ꝓpꝛia mā̄ natus ē
fieri vt dr̄ ī iſto.2.ergo lapis eēt eēntial'r ꝯpoſit⁹ ī ſui ſba
ſic aīal.qd̄ vr̄ eē ꝯ cō.q̄re ⁊c. ℭ Itē ad ꝑncipale.ex eis
q̄ nō ſunt nō ꝑt fieri ens vnū ꝑ ſe. hec videt᷑ manifeſta
qꝛ q̄ nō ſunt nō ſūt entia.et cū non ſunt entia ſūt nō entia

vt manifeſtum ē mō ꝯſtat ꝙ ex n̄ entibus n̄ fit ens nec
vnum.ergo ex eis que non ſunt non fit ens vnum:ſed
corpus ⁊ aīa non ſunt qꝛ vt cōiter dicitur forma nō ē ⁊
tex. cō. 32. mā nō eſt:ſed totū compoſitū eſt illud qđ eſt.ſicut for/
tex. Cō. 7. ma nō generat̃ nec materia generat̃ ſed totum cōpoſi
tum vt allegatur ex 7ᵒ.metapſ.ergo ⁊c̄. ¶ Oppoſituȝ
arguit̃ auctoritate Ari.qui vult ꝙ ex anima ⁊ corpore
fiat vnū ⁊ non oȝ de hoc dubitare nota nā aīe ⁊ corpo
ris.Idem vult cōm.⁊ omnes alij expoſitores Ariſto.
¶ Itē a.guitur rōne:illud eſt vnū ens qđ habet vnam
per ſe opationē.hec eſt manifeſta.ſed animal qđ eſt ex
corpore ⁊ aīa habet vnā per ſe operationē qa ſentire.q̄
re ⁊c. ¶ Ad qōnem dicendū videtur ꝙ ex aīa ⁊ corpe
fit ens vnū ⁊ per ſe cuius cā eſt.qꝛ ex actu ⁊ eo cuius ē
actus fit ens vnū:ſed aīa ē actus corpis.vt probatuȝ eſt
ergo ⁊c.maior recipit̃ pro manifeſta ⁊ per ſe nota.nec
oȝ huius aliq̄ȝ cām intrinſecā.q̄rere principalē.ſed ſolū
ex hoc ꝙ vnum ē actus ⁊ alterū eſt ens in potētia fit ex
eis vnum.tn̄ ariſto.ſi bene cōſideret̃ videt̃ hoc ꝯfirma
re.Ad qđ ꝯſiderandū cū ex aliquibus entibus coniun/
ctis adinuicē nō fit vnū ſimplr̃ ⁊ per ſe.hoc ꝓ tāto con
tingit.qꝛ ambo ſm ſe ſumpta ſunt entia ⁊ vnum vl̃ qđ
libet eorum ſm ſe eſt proprie ens ⁊ ꝓprie vnū.vt ex la
pidibus ſibi inuicē ordinatis ſiue cōiunctis nō fit ens ſim
pliciter ⁊ proprie vnū qꝛ vnuſquiſqȝ eſt ens ⁊ vnū ſim
pliciter ⁊ actu.ergo per oppoſitū cū aliqua ſit entia ſibi
inuicē cōiuncta ſic ſe habētia ꝙ alterū eorū nō eſt ens ꝓ
prie nec vnū ſm actum ⁊ aliud eſt ens proprie ⁊ vnuȝ
tunc ex illis fit quid vnum ⁊ ens vnitate ⁊ entitate illius
qđ vere ⁊ proprie eſt ens ⁊ vnū. Mō mā et forma ſic
tex. Cō.8. ſe habēt.mā.n.nō eſt ens ſimplr̃ ⁊ ꝓprie nec vnū ſm
actū.nō.n.eſt qd.i.ſuba in actu nec q̄le nec q̄ȝtū ſeptio.
metapſ.forma vero ſubalis ē ꝓprie ens ⁊ proprie vnū
ſm Ari.in littera vbi dr̃.hoc ens.n.⁊ vnū cū multipli/
citer dicant̃ qđ proprie ē actus ē.⁊ Cōmē.ibidez dicit
hec nomīa.n.ſ.ens ⁊ vnum cū dicant̃ multis modis ta
men prima perfectio in oībus iſtis.ſ.forma magis di/
gna ē vt habeat hoc nomē ens ⁊ hoc nomen vnū q̄ȝ ag/
gregatū ex mā ⁊ forma.aggregatū ergo nō dr̃ vnū niſi
per vnitatem exn̄tem in forma.mā.n.nō dicit̃ hoc niſi
per formā.ergo ex mā ⁊ forma fit vnū.Et ſubdit Cō.
ꝙ ē valde notabile ⁊ ad ꝓpoſitū ꝙ ſi mā ⁊ forma eēnt
in cōpoſito exiſtentia in actu.tūc ꝯpoſitū nō eēt vnū niſi
ſicut dr̃ in rebus q̄ ſunt vnū ſm contactum.Nunc autē
qꝛ mā nō eſt in ꝯpoſito niſi in potētia.et ꝯpoſitū non eſt
ens in actu niſi per formā tūc ꝯpoſitū nō dicit̃ vnū niſi
qꝛ forma ſua ē vna.ergo pȝ ꝙ ex corpore ⁊ aīa fit vnuȝ
ꝑ ſe.⁊ hoc multū cōſiderādū eſt qđ dr̃ ꝙ forma ꝓprie
eſt ens et proprie vnū.Ex hoc enī pȝ error cuiuſdā di/
cti cōis ꝙ forma nō eſt proprie ens.ſed ē illud a quo ali
quid eſt hoc enī falſuȝ ē ⁊ impoſſibile.imo forma ꝓprie
eſt et ſm ariſt.et cōmē.et ex hoc ipo ꝙ ipa forma in cō
poſito ſola ē illud qđ ꝓprie ē.et qđ proprie ē vnū ꝯuin/
cit̃ ꝙ ex mā et forma fit vnū ſimplr̃ et ꝓprie vt pȝ ipi
cicti ariſto.et cōmen.hoc tn̄ verū eſt ꝙ ipa forma nō ē
ſicut ens per ſe ſubſiſtens et ſeorſum diſtinctū ſm eē a
q̄libet alia ſuba.nec mā ſilr̃ ē hoc mō ens ſepatū ſm eē
a q̄libet alia ſuba.qꝛ nō ſeparat̃ a forma nec econuerſo.
Cōpoſitū aūt ē ens iſto mō.ſcȝ ſubſiſtens et diſtinctū a
q̄libet alia ſuba.ſed nō ſeqtur.forma nō ē ꝑ ſe ſubſiſtēs
ergo nō eſt ens.imo ē falſa ꝯn̄tis. ¶ Et confirmat̃ hec
poſitio.qꝛ iſta ꝓpō ē vera in primo mō dicēdi per ſe for
ma ſubalis ē ens vt oēs cōcedunt.mō eſſe et ens ſunt
idē realr̃ et eſſentialr̃ vel vnuȝ necio cōſeqtur alterum
ꝑ ſe.vn̄ idē ē realr̃ ꝙ forma ſit et ꝙ ipa ſit ens. cū ergo
forma ſit ens ꝑ ſe ipa ꝑ ſe eſt.nō qdē per ſe.i.ſolitarie et
ſeorſum.ſed ꝑ ſe.i.ꝑ ſui nām et nō per aliud formalr̃.
cōpoſituȝ aūt nō eſt ens actu formal̃ niſi per formaȝ.
tex.cō,14. ¶ Et cōfirmo qa ſicut nō dr̃nt realr̃ hoīeȝ ambulare et
hoīeȝ ābulantē eſſe vt dicit Ari.2ᵒ.pihermenias.et i 5ᵒ
metapſ.caᵒ.de ente.dicit ꝙ nihil differt hō ꝯualeſcit et
homo cōualeſcens ē.igitur ſilr̃ nihil differt forma ē ens

et forma ē per ſe.cū igitur forma ſit per ſe ens qꝛ ipſum
ens ꝑdicat̃ de vnoquoqȝ per ſe ſeqtur ꝙ forma ꝑ ſe eſt
et ideo decipiuntur iuuenes qui radicāt in hoc dicto ꝑn
cipio.ſ.ꝙ forma proprie nō ē nec mā ē. ſed cōpoſitum
eſt qđ propriiſſime ē.hic enim ē error vt patet cuilibet
ſani capitis. ¶ Sed ipſi arguunt ꝙ illud quo aliquid eſt
non eſt.ſicut illud quo aliquid ē albū nō eſt albū. modo
forma ſubalis ē illud quo aliqd ē vt manifeſtū ē.quia eſt
illud quo cōpoſitum ē.ergo etce. ¶ Ad hoc pōt dici ꝙ
illud quo aliqd ē nō eſt illo modo quo aliquid ē.et tamē
nō ſeqtur ꝙ nullo mō ſit.Et cū dicit̃.forma ē illud etc̄.
concedo.et iō volo ꝙ ipſa nō ſit eo mō quo cōpoſitū ē.
cōpoſitum.n.eſt per ſe ſubſiſtens et nō alteri inherens
et ens actu per partem.forma aūt nō ē per ſe ſubſiſtēs
ſ.nō inherens alteri nec ē ens actu per aliquā ſuam par
tem vt forma ē.non tamen ſeqtur ꝙ nullo mō ſit imo
per ſe ē.i.per ſuā eſſentiam et per ſe ē actus.et cū dr̃ de
albo ꝙ illud quo aliquid ē album non ē album.nō eſt ſi
mile.qꝛ albedo ē forma accidentalis que nō predicatur
per ſe de vnoquoqȝ imo nec per accn̄s de quolibet ꝑ/
dicatur.et iō nō oȝ ꝙ ipa ſit alba q̄ȝuis ſit illud quo ali/
quid ē album.Sed ens et eē ē eſſentia cuiuſcunqȝ entiſ
vel ꝯn̄s per ſe eſſentiam.et impoſſibile ē ꝙ aliquid ſit il
lud quo aliqd ē.et tamē non ſit ens et non ſit aliquo mō
et iō nō valet.Sed ſi obijceret aliqs ꝙ iſta qō nō dbe/
ret poni qa dicit Ari.ꝙ nō oȝ q̄rere ſi vnuȝ ē aīa et cor
pus.ergo male querit̃.dicendū ꝙ querit̃ nō ad ꝓban/
dum ſed ad confirmandū.Uel dicendū ꝙ nō oȝ q̄rere
eo mō quo antiqui q̄rebant.ſ.vt terminaret̃ ad parteȝ
negatiuā.ſed ad partem affirmatiuā bene. ¶ Ad ratio
nes. ¶ Ad primam cū dicitur.ex oppoſitis etce.pōt di
ci ꝙ verū ē ſm ꝙ oppoſita ſunt.et cū dr̃ ꝙ actus et po
tentia etce.dicendū ꝙ lȝ potentia ſm ꝙ potentia et actꝰ
ſm ꝙ actus ſint oppoſita ſunt.n. ꝯria relatiue. vt dicit
Cōmen.9.metapſ.tamē illud qđ ē actus et illud qđ eſt
potentia vel ſub potentia nō ſunt ſibi inuicē oppoſita. ſi
cut licet albū ſm ꝙ album opponat̃ nigro ſm ꝙ nigrū
tamen illud qđ ē album et illud quod ē nigrum nō op
ponunt̃.mō mā et forma ſunt hmōi.nō.n.mā ē forma
liter et eſſentialiter iſte reſpectus q ē potētia ſȝ ſubiectuȝ
eius.Similiter ſi actualitas ē qdā reſpectus real̃ ſuper/
additus forme ſubali ipa forma non ē eſſentialiter et for
malr̃ ille reſpectus.cum ergo dr̃ ꝙ ex actu et potentia
fit vnum per ſe intelligendum ē ꝙ ex eo qđ ē in potētia
et ex eo qđ ē actus fit vnum ſed non ex potentialitate et
actualitate.quare non vȝ. ¶ Ad aliā cuȝ dr̃ ex illis quo
rum etce.ꝯcedo ſm ꝙ illud ē ens actu.ens.n. actu rōe
qua eſt ens actu non ſubſtat primo et principaliter actui
ſubſtantiali ex quo cum ſuo ſubo oȝ vnum fieri. ſed ex
aliquo actu ſubſtantiali et ex aliquo ente actu non ſȝ ꝙ
eſt ens actu ſed ſm ꝙ ē ens in potentia et ratione partiſ
potentialis bene poteſt fieri vnū quid per ſe et cū dr̃ ꝙ
aīa ē actus concedo.et cū dicitur corpus in quo ē anima
ē ens actu.dico vno modo ꝙ verum ē ſed aīa non vnit̃
et ſm ꝙ ē ens actu ita ꝙ principalis ratio ſubſtandi aīe
ſit eius actus quem habet.immo vnitur ei ſm ꝙ ens in
potentia:nihil.n.prohibet illud quod ē ens actu quodā
modo per vnam formam eſſe in potentia ad aliam. et
ſic intelligendum ē dictum Commen.ꝙ anima ē forma
in ente actu.i.ſubiectum anime ē ens actu non quidem
ſm ꝙ ſubm ſed ſm aliquid aliud.ſ.ſm formaȝ corpo
ris aut ſubſtantie aut huiuſmodi.et hoc ſm intentioneȝ
eius in principio huius ſecundi vt declaratum fuit pri/
us.non.n.dicit Commen.abſolute ꝙ ſubiectum forme Cōmē.4.
ſubſtantialis non ē ens actu ſed dicit ſm ꝙ ē ſubȝ quaſi
dans per hoc intelligere ꝙ bene ē actu ſm aliquid aliud
q̄ȝ per naturam que ē ſubiectum. ſic.n. dicet̃ tenendo
ꝙ corpus cuius aīa ē actus habet aliam formā ſubaleȝ
priorem remanentem adueniente anima. ¶ Aliter di/
cunt aliqui ꝙ corpus cuius actus ē anima non ē in actu
aliquo ſubali niſi ſm aīam et vr̃ vnū ſubiectū nō habe/
re ſimul niſi vnā formam ſubalem.Et ad Cō.ipſi dice/

rent ꝙ hec fuit opinio. Cõmẽ. Sed qualiter exponerẽt
ipm ibi ⁊ in .4. celi ⁊ mundi. ⁊ in 4°. phiſicorũ. non vi
deo. ¶ Similiter ad aliam auctoritatẽ de 4°. celi ⁊ mũ
di. alia ẽ compoſitio aĩalis ex corpore ⁊ aĩa ꝗ̃ lapidis ex
grauitate ⁊ materia prima: qꝛ in ipſo lapide ꝯpoſito ex
forma ſubali quã ſequit̃ grauitas ⁊ mã prima nõ ẽ aliq̃
virtus ꝑ quã reſiſtat grauitati mouenti deorſum: ſed in
corꝑe cuius actus ẽ aĩa bñ ẽ aliq̃ virtus que reſiſtit mo/
tui quo aĩa mouet ipam. illud. n. corpus hꝫ grauitatem
qua inclinat̃ ad motũ deorſum. aĩa vero aĩalis aliquan/
do mouet ipm motu ſurſum vel ad latus. ⁊ ſic aliter ſe
habet de compoſitione animal ex corpore ⁊ aĩa et ꝺ cõ
poſitione lapidis ex grauitate ⁊ materia prima. de hoc
plenius habetur in qõne de pluralitate formarum ſub
ſtantialiũ. ¶ Ad aliã pꝫ ex dictis cũ dr̃ ꝙ ex eis que nõ
ſunt ⁊c̃. verũ eſt. ⁊ cũ dr̃. corpus ⁊ aĩa non ſunt falſum
eſt. ⁊ ad dictũ cõmen. forma nõ eſt ⁊c̃. dico ꝙ ſi habet
veritatẽ aliq̃ꝫ dꝫ ſic intelligi. forma nõ eſt ſicut enſ per ſe
ſubſiſtens ⁊ ſeorſum a qualibet alia ſuba ⁊ ſilr̃ mã. ſed
totũ compoſitũ eſt ſicut ens ſubſiſtens ſeorſum ⁊ diui/
ſum a q̃libet alia ſuba que nõ eſt pars eius ⁊ hoc ſignifi/
tex. Cõ. 3. canit ariſto. in 4°. meta. c. eſt aũt ſuba. ⁊ qꝺ ſubdit̃: vbi
loquẽs de cõpoſito dicit. Et ſeꝑabile ſimpl̃r. Si aũt ar/
guatur forma ſubalis nõ eſt ſeparabilis per ſe ſubſiſtẽs
ergo forma non eſt. dico ꝙ non ſequitur. immo eſt fal/
lacia ꝯñtis vt patet cuilibet exercitato. et iõ nõ valet.

Tex. cõ. ⁊c.

¶ Si autem aliquod commune in omni ani
ma dicemus ꝙ eſt prima perfectio corporis
naturalis organici. Nõ v.

Trum omnis anima ſit actus prĩus
corporis. Et arguitur ꝙ non
v quia illud qꝺ recipit formas nõ eſt actus: ſꝫ
aĩa ſenſitiua ⁊ intellectiua recipiunt formaſ
ergo ⁊c. maior ẽ manifeſta. qꝛ recipere eſt
cõtrarium ipſi actui: vt dicit cõmen. in tractatu de ſuba
tex. cõ. 51. orbis. ⁊ minor pꝫ in 2°. et 3°. huius. aĩa. n. ſenſitiua reci/
pit formas ſenſibiles. ⁊ aĩa intellectiua recipit formas i
telligibiles. ergo ⁊c̃. ¶ Itẽ illud quod hꝫ potentiã paſſi
uam nõ ẽ actus: quodlibet. n. eſt paſſiuum a mã ſꝫm ꝙ
tex. cõ. 55. mã vt pꝫ primo de gñatione. c. de actiuis ⁊ paſſiuis: ſꝫ
anima hꝫ potentiam paſſiuã vt ſenſus et intellectꝰ paſſi/
i tertio tex. bilis que ſunt virtutes paſſiue. vt oñdet̃ in iſto libro: q̃/
Cõmẽ. 5. re ⁊c̃. ¶ Itẽ oĩs actus primus põt eẽ ſine oĩ actu. 2°. vt
videt̃ per inductionẽ. ſciẽtia. n. põt eẽ ſine cõſideratiõe
vt pꝫ in geometra dormiente. ⁊ ſilr̃ virtuſ moralis ſine
opatõe bona actuali vt pꝫ primo ethicorũ. et x°. ſed ali
qua aĩa. ſ. nutritiua nõ põt eẽ ſine actu. 2°. ſ. ſine nutritio
tex. cõ. 48. ne vel opatione circa nutrimentũ. vt pꝫ in iſto. ſecundo
vnde etiam dicunt quidam medici ꝙ ceſſatio anime nu
tritiue ab operatione ſua mors eſt. quare etce. ¶ Itez
actus primus ẽ minus nobilis actu ſecũdo. nobilius enĩ
eſt cõſiderare ꝗ̃ ſcia eius cuius primo ſignũ eſt. qa cõ/
ſiderare ꝑfecte ẽ poſterius ꝗ̃ ſcia: prior enĩ generatiõe
ſcia eſt in eodẽ ſꝫm phm in littera. mõ ꝑriora via gñatio
nis ſunt imperfectiora ſꝫm nãm. vt habetur. 9. meta.
¶ Itẽ hoc pꝫ alio ſigno qa felicitaſ humana q̃ ẽ ſummũ
tex. cõ. 15. bonũ hoĩs et pulcherrimũ et delectabiliſſimũ: vt pꝫ pri
mo ethi. ponitur in aliquo actu ſecundo et nõ in actu pri
mo. ſi ergo aĩa eſſet actus primus tũc aliquis actus eẽt
nobilior anima. et conſtat ꝙ oẽs alij actus animati p̃ter
animam ſunt accidẽtia ſaltez actus ſecundi qui ſunt mo
Cõmen. 2. tus et operationes: et Commen. in prohemio huius di
cit ꝙ anima eſt dignius et nobilius oĩbus que ſunt in
aĩalibus: quare etce. ¶ Itẽ ſi omnis aĩa eſſet actus cor/
poris tunc omnis aĩa eſſet in corpore et nulla eſſet ſepa
rata a corpore: ꝯñs eſt falſum. quare etce. falſitas ꝯñtis
apparet qa anima intellectiua nõ eſt in corꝑe imo ẽ ſepa
i 3° tex. ꝯ. 6 ta et imixta vt pꝫ in iſto libro. et ꝯña pꝫ qa perfectio ẽ in
Cõmẽ. 17. illo cuius ẽ perfectio vt dicit Cõ. 4. phyſicorum: prope
principiũ: actus aũt et perfectio ſunt vnum et idem. et

ſic omnis actus dꝫ eẽ in illo cuius eſt actus et nõ ſepara
tus ab ipo: quare etce. ¶ Itẽ ſi omnis aĩa eẽt actus cor
poris tunc omnis aĩa eẽt corruptibil̃: actus enĩ corrum
punt̃ ad corruptionẽ eius cuius ẽ actus: ſed hoc ẽ falſuꝫ
qa aĩa intellectiua ẽ incorruptibilis et perpetua vt pꝫ in in ſecundo
ſecũdo. et tertio huius quare etce. ¶ Item nulla ſuba tex. cõ. 11.
cõpoſita ex diuerſis principijs quorũ vnuꝫ eſt ſicut mã i tertio tex.
⁊ reliquum ſicut forma nulla dico talis ſuba eſt actus. Cõmẽ. 20.
hec videtur manifeſta. qꝛ actus ⁊ forma dꝫ eẽ nã ſim/
plex. vt ſatis pꝫ ex. 7. meta. ſed anima intellectiua ⁊ hu tex. cõ. 7.
mana eſt ſubſtantia cõpoſita ex diuerſis principijs quo
rum vnum eſt ſicut mã. ſ. intellectus poſſibilis. ⁊ reli/
quum ſicut forma. ſ. intellectus agens. ſicut videt̃ dice/
re Commen. in tertio huius. ⁊ quaſi omnes attribuũt Cõmẽ. 5.
ei illam ſniam quare ⁊c̃. ¶ Ad oppoſitũ arguit̃ auctori tex. cõ. 7.
tate ariſt. 2. huius. vbi ariſt. diffiniẽdo aĩam vl̃r dicit ꝙ
ipa ẽ actus primus corpis. ¶ Idẽ ẽt dicit cõmẽ. ⁊ oẽs
alij expoſitores. ¶ Ad. q. dicẽda ſunt duo. primo ꝙ oĩſ
anima eſt actus. ſecũdo ꝙ ẽ actus primus. deinde vide
bitur quomodo differenter dr̃ actus de anima intellecti
ua ⁊ de alijs ſꝫm intentionẽ ariſto. ⁊ cõmen. ¶ Primũ
oſtendendum eſt ex rationibus adductis in ſecũda qõ/
ne huiꝰ ſecũdi. ⁊ hic habent melius locũ. ¶ Secundũ
ꝓbatur rõnibus ſumptis ex littera Ari. qꝛ neſcio melio
res ſupponendo primo ꝙ anima inexiſtit aĩali tempore
ſomni ⁊ tꝑe vigilie ⁊ hoc eſt conceſſuꝫ ab oĩbus. nõ. n.
eſt dicendum ꝙ animal in dormiendo ſit mortuũ ⁊ ſine
anima. ⁊ ideo dixit Ariſto. in lr̃a. inexiſtere. n. anima in tex. cõ. 5.
ſomnis ⁊ vigilia eſt quaſi dicat tam ſomnus ꝗ̃ vigilia
requirunt animam inexiſtere. ſecũdo ſupponendũ ẽ ꝙ
animal in ſomno poteſt eſſe priuatum omnibus actibꝰ
ſenſuum ita. ſ. ꝙ non videt nec audit nec imaginat̃ neq̃
cogitat. ⁊ hoc conceſſum ẽ ⁊ notum per experientiaꝫ. ⁊
hoc ſignificauit Ari. in lr̃a. cum dixit. ꝓportionale aũt vi
gilia quidem ipſi cõſiderare. ſomnuſ aũt. i. aĩa in ſomno
ipſi hr̃e et non operari. i. habitui ſine operatione exñti.
ita ꝙ ſicut in aliquo põt eẽ habitus ſcĩalis ſine actuali cõ
ſideratione. habẽs. n. habitum geometrie nõ ſemꝑ ſpe
culatur ſꝫm ipſum ſicut in ſenſu aĩal hꝫ aĩam ſenſitiuam
ſine oĩ opatione ſenſus dico aliquotiẽs. ex his ergo poſ
ſumus ſic rõcinari. aĩa ſenſitiua cũ ſit actus aut eſt actus
primus aut ſecundus per ſufficientem diuiſioneꝫ. diui/
ditur. n. actus per actũ primũ q eſt forma quecunq̃ p̃/
iacens ⁊ ſuppoſita operationi: ⁊ per actũ ſꝫm qui ẽ ope
ratio: ſed anima ſenſitiua nõ eſt actus ſecũdus. qꝛ cum
animal in ſomno perfecto ⁊ fortiſſimo nõ hẽat aliq̃ꝫ ope
rationem ſenſus. ſeq̃retur ſi anima ſenſitiua eſſet actus
ſecundus ꝙ animal in ſomno nõ hr̃et aĩam ſenſitiuam
cuius oppoſitum ſupponebatur. ⁊ ſic relinquitur ꝙ aĩa
ſenſitiua ſit actus primus. ¶ Idẽ aũt eſt iudicium ꝺ oĩ
alia aĩa q̃ꝫtum ad hoc qꝺ eſt eẽ actum primũ vel ſcꝺm
vt manifeſtum ẽ cuilibet. nõ. n. ẽ veriſimile ꝙ vna ſuba
anime eẽt actus primus ⁊ alia pure actus ſecundꝰ qua/
re ⁊c̃. ¶ Item alia rõ põt capi ex verbis Ari. quia ille
actus qui ẽ proportionabilis ſcie ẽ actus primus. ⁊ hoc
dicit Ari. in lr̃a. prior aũt generatione in eodem ſcia eſt. tex. Cõ. 6.
ſed ipſa aĩa eſt actus proportionatus habitui ſcie: vt ẽt
ponit Ari. in lr̃a. ſomnus aũt. i. anima in ſomno ꝓportio
nabilis ẽ ipſi habere et non operari. i. habitui ſine ope/
ratione vt iam allegabatur quare ⁊c. ¶ Itẽ põt argui
ex deſcriptione actus primi. nam omnis forma p̃ſuppo
ſita operationi ẽ actus primus vt ſic hanc hẽo ꝑ manife
ſta: ſed omnis aĩa ẽ forma p̃ſuppoſita opatõi vt mãife/
ſtum eſt inducendo. aĩa. n. vegetatiua ẽ principium nu
tritionis ⁊ augmẽtationis vt pꝫ in lr̃a. et p̃ſupponit̃ ad
illos motus. et ſimiliter anima ſenſitiua preſupponitur
huic operationi que ẽ ſentire et intellectiua ad intellige/
re. quare etce. ¶ Tertio poteſt dici ꝙ omnis anima ẽ
actus alicuius corporis. qa omnis opatio anime depen
det ab aliquo corꝑe vel ab aliquo exñte in corpore vt
patuit in prohemio hoc autẽ non videtur pro alio eſſe
niſi qa omnis anima ẽ actus alicuiuſ corporis. ergo etce.

¶ Et hic eſt ꝯſiderandum ꝙ anima intellectiua non eſt
oino actus primus corporis ſicut anima ſenſitiua ⁊ ve/
getatiua. aīa enim vegetetiua ⁊ ſenſitiua eſt actus prim⁹
dans eſſe ipſi corpori formaliter ⁊ extenditur ſm exten
ſionen corporis ſubi vt omnes concedunt. non eniȝ hn̄t
tex. cō. 11 aliquas opationes q̄ nō coicent̄ corpori vt ſubiecto. ⁊ d̄
iſtis partibus loquens Ari. dicit ꝙ partes aīe quedā nō
ſunt ſeparabiles ſupple ſm eſſe a corpore. qꝛ ſunt actus
intrinſeci dantes eſſe formaliter ſuis ſubiectis. anima āt
intellectiua non eſt actus alicui corpori ſm eſſe nec exten
ditur ſm extenſionē corporis humani. ⁊ ꝓpter hoc ſub
dit phs. At vero ſm quaſdam ſupple partes nihil ꝓhi/
bet ipſam animam eſſe ſeparatam propter illud ꝙ nulli
us corporis ſunt actus ſupple inherentes. q̄ꝫuis ergo di
ctum ſit ꝙ omnis anima ē actus. non tn̄ habetur quō ſit
actus vtrū ſit act⁹ corporis ſicut nauta nauis. i. ſicut ope
rans intrinſecū ⁊ appropriatuȝ corpori humano. ⁊ hoc
ē verꝫ de anima intellectiua. ipſa. n. eſt actus. i. operans
intrinſecū in operando vnite ſe habens ad corpus ⁊ ap
propriatum ex eo ꝙ operatio eius propria dependet p̄/
ciſe ⁊ proprie ab aliquibus exn̄tibus in corpore huma/
no. ſ. ab intelligibilibus imaginatis. Q d̄ aūt aīa intellecti
ua non ſit actus corporis ꝯiunctus ei ſm eē ⁊ dans eſſe
formaliter apparebit in 3º. huius. ⁊ ad preſens pōt ſic ꝓ
bari. Si aīa intellectiua eſſet actus dans eſſe corpori et
vnitus ipſi corpori ſꝫ eē ſicut figura cere ſequeretur ꝙ
cum homo intelligeret manus etiam intelligeret ita ꝙ h̄
eſſet vera. manus intelligit qd̄ eſt abſurdum. probatio
conſequentie. quia poſtq̄ꝫ anima intellectiua eſſet forma
dans eſſe corpori oporteret ipſam eſſe vnitam et coniun
ctam ſm eſſe cuilibet parti corporis. nam oēs ptes mãe
ꝑficiunt̄ forma totius. ergo in manu eēt ſub̄a aīe intelle/
ctiue. in quocūq; aūt ē ſub̄a aīe ītellectiue ī eo ē potentia
ītellectiua. qꝛ iſta fundant̄ īmediate in eēntia aīe intelle/
ctiue. Unde ī quoūq; eſt eēntia aīe intellectiue in eo ē po
tētia intellectiua. ſicut in quocunq; ē ſupꝑficies in eo ē co/
lor. in manu ergo erit potentia intellectiua. ſic ī quocūq;
eſt potentia intellectiua in eo recipitur intelligere. ſed in
quocunq; ē intelligere illud intelligit. hoc ē manifeſtuȝ.
ergo manus intelligit ſaltem per accidens qd̄ ē oīno im
poſſibile. Sed ad iſtam rationem dicitur ſm fidē et ve/
ritatem ꝙ manus nullo modo intelligit ⁊ cū dicitur ꝙ ī
quocunq; ē potētia intellectiua illud intelligit vel recipit
intelligere. veruȝ ē ſi phantaſma ſit ei preſens. ſed phan
taſma non ē preſens anime intellectiue ſm ꝙ ipſa eſt in
manu ⁊ ideo non valet. Et tu queres cum anima intel/
lectiua ſit indiuiſibilis ſm q̄ꝫtitatem nec aliqua pars ei⁹
ſit in aliqua parte corporis vt cōceditur. ſequit̄ cū aliqd
ē indiuiſibile oē qd̄ ē ei pn̄s ē pn̄s ei toti. et ſm ꝙ ē in q̄/
cūq; ꝑte. nam ipſa ſm ꝙ ē in vna ꝑte non differt a ſeipa
ſm ꝙ ē in alia ꝑte niſi ponatur extenſa ſm q̄ꝫtitatē et ex/
tēſionem corporis qd̄ nullus diceret. ¶ Preterea cum
aīa intellectiua ſit vnica corpori vt ſubiecto ſic tu ponis
oꝫ ꝙ ipſum intelligere quod recipitur in anima intelle/
ctiua aut recipiatur in vna ſola parte corporis aut in nul
la: aut in omnibus. ſi in vna ſola ꝑte corporis ſubi tunc
ſine dubio illa pars dꝫ dici organum intellectus ad intel/
ligendum ſicut pars corporis in qua ſola recipitur vide/
re eſt organum viſus ad videndum. et ſimiliter in alijs
hoc āt ē irrationabile qꝛ intellectus nullum hꝫ organum
vt oēs ꝯcedunt. Si autem dicatur ꝙ penit⁹ in nulla ꝑte
corporis reperitur intelligere ſequitur ꝙ nullo modo re
peritur in corpore vt in ſubiecto nec per ſe nec ꝑ accn̄s
qd̄ eſt ꝯ poſitionem. poſtq̄ꝫ. n. aīa intellectiua eſt cōiūcta
vel vnita corꝑi vt ſubiecto ipſum informans et actuās ī
intelligibile videtur. ꝙ ipm̄ intelligere quod ꝑficit eā nō
recipiatur in corpore tanq̄ꝫ in ſubiecto. cū vero ſupꝑficies
inexiſtat ſub̄e qualr̄ aliqd recipietur in ſupꝑficie qd̄ nullo
mō eēt in ſub̄a tāq̄ꝫ in ſub̄o. Si aūt ꝯcedat̄ ꝙ intelligere
recipit̄ in qualibet ꝑte corporis. ergo recipit̄ in manu et
ſic manus intelligit vel iraſcitur ſaltem per accn̄s qd̄ eſt
ridiculuȝ. ¶ Ad hoc dicet̄ ꝙ q̄ꝫdiu aīa ītellectiua ē in cor
pore ipm̄ intelligere recipit̄ illa ꝑte corporis q̄ ē ſufficiē
ter pn̄s phantaſmatibus vt aīa intellectiua moueat̄ aut
īmutet̄ ab eis. et cū dr̄ ergo illa pars erit organum itel/
lectus ad intelligendum. dico ꝙ non ſequitur qꝛ accidit
ipſi aīe intellectiue ad hoc vt recipiat intelligere ꝙ ſit ī ta
li determinata ꝑte et oīno ꝙ ſit in corpore. cuius ſignuȝ
ē ꝙ ēt ſeparata a corpore intelligit. ꝙ autē diceret Ariſt.
ad iſtam rōnem non plus ad pn̄s. ¶ Sꝫ dubium ē cōe
et difficile. qꝛ illud qd̄ aduenit enti in actu nō pōt eē ſub/
ſtantia ſecūdum formā ſiue forma ſub̄alis. hec ē mani/
feſta. ſed aīa ē huiuſmodi. qꝛ ipſa aduenit corꝑi phyco.
et organico et tale ē ens actu an̄ aduentū aīe. ¶ Rn̄det̄
h̄ ꝙ q̄ꝫuis ipſum corpus cui aduenit aīa ſit ens actu ante
gn̄ationem aīe tn̄ in aduentu ipſius aīe oēs actus ſub̄a/
les et accn̄tales precedentes corrumpuntur. et fit reſolu
tio vſq; ad materiam primam. ⁊ tunc in inſtanti educit̄
aīa de potentia mãe et ſimiles diſpoſitiones generant̄
ſimul cum aīa tn̄ ꝑfectiores. et ſi queritur quid ſit cor/
rumpens qd̄ corrumpit illas diſpoſitiones preceden/
tes. dr̄ ꝙ ipſum generans quod generat corrumpit for
mam ſub̄alem p̄cedentē. et ꝑ conſequēs alia accn̄tia cor
rumpit ⁊ generat aīam ſil̄r cū accn̄tibus ſil̄ibus ꝑfectori
bus. tn̄ vtrꝫ ſit verꝫ vel non ad pn̄s non determino. Si
tn̄ volumus tenere aliam viā ꝙ diſpōtiones ipſe nō cor
rūpūt̄ adueniēte aīa nec forme generales p̄cedentes. ſꝫ
remanent eodē modo ⁊ numero ⁊ ꝑficiūt̄ ⁊ ꝯplēt̄. tūc
poſſumus rn̄dere ad rōnē cū dr̄ illud qd̄ aduenit enti ī
actu ⁊c̄. verꝫ ē ſi illud aduenit enti in actu ſm ꝙ ī actu ⁊
rōe qua ens in actu ī ipſo recipiat̄. ſꝫ ſi aduenit enti ī actu
nō ſm ꝙ ens in actu nec ſꝫ ꝙ ens actu ipſuȝ recipiat p̄n
cipiliter tūc pōt eē ſub̄a. q̄ꝫuis igr̄ in gn̄atiōe aīati ipꝫ cor
pus cui aduenit aīa ſit actu ꝑ formas ſub̄ales gn̄ales or/
dinatas ad aīam recipiendam ⁊ habeat diſpoſitiones ac
cidentales quibus ē phycū ⁊ organicum. qꝛ tn̄ adhuc in
tali corpore eſt pars potentialis. ſ. materia prima que de
ſe non eſt aliquis actus. iō aīa que in eo recipit̄ ratiōe q̄
eſt ī potentia p̄ncipaliter erit forma ſub̄alis. Cōcederet
itaq; ꝙ in aduentu aīe remanent forme p̄cedentes eedē
nūero ⁊ mediātib⁹ eis tāq̄ꝫ diſpoſitōib⁹ ⁊ ꝑpatōib⁹ ma
teria recipit animam. Et ad illā intentionem forte dixit vt ſupra.
Cōmen. in 5º. metaph. ē forma in ente actu. ſ. in corpo/
re organico p̄hn̄te formam ſub̄alē qua ē corpus ⁊ ſub̄a
lꝫ illā formā ſub̄aleȝ non habeat ſm ꝙ eſt ſubiectū aīe.
ita ꝙ rōne illius actus principaliter ſubijciatur aīe. ⁊ ad
huc vnū video incōueniēs ſeq ſi bene ⁊ ſane intelligant̄
dicta Cōmen. de his āt amplius hētur in q̄one de gra/
dibus ⁊ ꝑlalitate formaruȝ quā ordinaui. ¶ Ad rōnes
cū dr̄ illud qd̄ recipit ⁊c̄. verꝫ ē ſi recipit formas ſub̄ales
tanq̄ ꝑ ſe ⁊ p̄mum ſubiectū earꝫ. ſꝫ ſi recipiat formas ac
cidētales pōt eſſe ens actu ſimpl̄r vt dr̄ de corꝑe celeſti
qd̄ eſt ſubiectum ſimpl̄r exn̄s in actu de ſe nō ꝑ parteȝ
⁊ tn̄ ē ſubꝫ accn̄tiū celeſtiū ⁊ recipit diuerſa. vbi tn̄ hoc
verꝫ ē ꝙ oē recipiens formam de nouo q̄cūq; ſit ipſa hꝫ
potentiam ad recipiendum eam. alr̄. n. reciperet̄ īpoſſibi
le recipi. tn̄ ſm ſeipm̄ pōt nãr̄ p̄us eſſe ens actu ⁊ p̄n/
cipalis rō ſubſtādi anteq̄ꝫ recipiat potentiam receptiuā.
mō ipſa aīa non recipit formas ſub̄ales. ſed accn̄tales. ſ.
ſpēs rerꝫ ſenſibilium ⁊ cognoſcibilium q̄ oēs dn̄r eē acci
dentales. ¶ Uel dicendum ꝙ non recipit formas cum
abiectione ꝯrij. ſed ſimplici receptione. ⁊ de illa intelligit
Cōmen. ⁊ ſi aliqua pars aīe reciperet formas ſubſtan/
tiales vt intellectus poſſibilis cōcederet̄ eē ens pure po
tentie ſm ꝙ eſt receptiuus earum de hoc aūt videbit̄ ī
3º. huius. deo volente. ¶ Ad aliam ſil̄r poteſt dici ꝙ ve
rum ē ſi hꝫ potentiam paſſiuam receptiuam formarum
ſubſtantiarum. ſed ſi hꝫ potentiam paſſiuam formaruȝ
accn̄talium receptiuam pōt eē ens actu. ⁊ ſic etiam dicit̄
de ipſa anima. nō enim hꝫ potentiam paſſiuam recepti
uam formarum ſubſtantialium ſaltem ſm eſſe mãle
reale. lapis enim non eſt in anima. ſed ſpēs lapidis vt di
cit Ariſto. in 3º. huius ſed habet potentiam receptiuam
formarum accidentalium. ¶ Et ſiquis diceret ītellectū tex. cō. 38.

recipere formas ſubſtantiales hoc tñ nõ eſſet ſꝫ eē mã
le ⁊ reale ſed ſm eē ſpirituale ⁊ abſtractum vt patebit
in 3º. huius. ¶ Item anima non recipit cũ abiectõe con
trarij ꝑexñtis. ſed ſine abiectione contrarij ⁊ hec ē rece
ptio ſolum perfectiua. talis autem poteſt eſſe in ſubiecto
ente actu. ⁊ cum dicitur in probatione maioris ꝙ a ma
teria qõlibet eſt paſſiuum ⁊c̃. verum ē de paſſione que
eſt receptio forme ſubſtantialis ⁊ realis. ſed ꝺ receptio
ne forme accidẽtalis aut ſpiritualis non intelligitur qua
re non valet. Uel dicatur ꝙ habens potẽtiam paſſiuaꝫ.
nõ eſt actus illius cuius eſt ſuſceptiuum. ſed poteſt eſſe
actus reſpectu alterius. ſed ſic eſt in propoſito. nam non
eſt actus ſpecierum quas ſuſcipit ſed bene eſt actus alte
rius corporis. ¶ Ad aliam cum dicitur omnis actus pri
mus ⁊c̃, hic dicunt aliqui ꝙ nõ oportet. ſed ſufficit ꝙ ſit
prior ſm naturam ipſo actu 2º. ⁊ non oꝫ ꝙ ſit prior tem
pore. modo aĩa nutritiua lꝫ non ſit prior tempore q̃ꝫ nu
tritio vt dicitur imo ſemper eſt in actu nutritionis tamẽ
bene eſt prior ſm nãm ſicut cauſa. eſt enim cauſa princi
tex.cō. 49 palis intrinſeca ipſius nutritionis vt docet Ariſto. in lr̃a
⁊ tactum fuit prius. ¶ Alr̃ dicũt aliqui ꝙ ipſa anima nu
tritiua non ſemper eſt in actu 2º. imo quandoqꝫ eſt ſine
Cõmẽ. 5. actu illo. ſunt enim quedam animalia vt dicit Cõment.
que in hyeme abſconduntur in cauernis terre ſicut qui
dam ſerpentes ⁊ quedam magne rane ⁊ nihil in eſtate
theſaurizant ⁊ ſic nõ nutriũtur ⁊ ſic anima nutritiua po
teſt eſſe ſine actu 2º. ¶ Sed illud non videtur ſufficere.
qꝛ lꝫ in illis aĩalibus fortaſſe in tempore illo aĩa nutritiua
non nutriat tamen in quibuſdam alijs viuentibus vt in
tex.cō. 47 hoĩbus ⁊ in alijs ſemper eſt in actu 2º. ⁊ nunq̃ꝫ ceſſat
ante mortem. Unde ariſto. dicit in illo caº. Oĩũ autem
eadem ponentia aĩe vſqꝫ ad hoc ē quouſqꝫ alat̃. ¶ Itẽ
q̃ꝫuis aĩalia illa in tempore illo nõ theſaurizent. tamen ca
lor naturalis continue agit in humidum qꝺ nõ facit ſine
anima ⁊ hoc ſignum eſt. quia cum exeũt de cauernis i
ueniuntur macilenta. ⁊ cauſa eſt vt dicit Albertus pro
pter cõſumptionem factam a calore naturali ⁊ ſic aĩa in
illis non eſt penitus ſine actione. Unde Cõmen. põit il
lud tanq̃ꝫ ſit ſufficiens ſolutio dubitationis. videlicet qꝺ
dicit in 8º. phyſicorum ꝙ nunq̃ꝫ ceſſat actio caloris natu
ralis ⁊ cũ ceſſat tũc eſt mors vt pꝫ i Cõm. ¶ Et ideo di
cõm. 20. cunt alij aliter ꝙ licet anima vegetatiua non poſſit eſſe ſi
ne actu 2º. qui eſt nutrire vel agere in humidum per ca
lorem. tamen poteſt eſſe ſine alio actu 2º. cuius ipſa ē ꝑn
cipium vt ſine augmentatione ⁊ generatione. nõ. n. ſem
per augmentatur viuentia nec ſemper generant ⁊ hoc
ſufficit. non enim oꝫ ꝙ oĩs actus primus poſſit eſſe ſine
omni actu 2º. ſed ſufficit ꝙ ſit ſine aliquibus actibꝰ ſcꝺis
quorum eſt principium vt intellectus agens qui ponit̃
eſſe actus primꝰ ſm ari. ⁊ Cõmẽ. qui non poteſt eē ſi
ne intelligere quo intelligit ſeipſum ⁊ alias ſubas ſepara
tas. ¶ Sed forte illud intelligere quo intelligit ſeipſum
non diceretur actus ſecũdus cum ſit idem cum ſua ſub
ſtantia vt pꝫ in 3º. huius tamen ſignatur intelligere per
tex.cō. 19. modum actus ſecũdi. quicquid autem ſit ſufficit ad pro
poſitum ꝙ anima ſit ſine actu 2º. cuius eſt principium.
¶ Item aliter põt dici cõcedẽdo maiorẽ. ⁊ cum dicit̃ ꝙ
aĩa nutritiua nuſq̃ꝫ eſt ſine nutritione. dico ꝙ quãuis aĩa
nutritiua nuſq̃ꝫ ſit ſeparata ab omni nutritione ſil̃. tamen
ipſa ſucceſſiue ſeꝑatur ab oĩ nutritione vel a diuerſis nu
tritionibus particularibus aut a nutritiõe quã cauſat ho
die ⁊ ab hac nutritione ipſa erit cras ſeꝑata ⁊ faciet aliã
in alio tempore nec ſꝑ egit nec ſemper aget illaꝫ nutritio
nem quam nunc agit ⁊ ſic de alijs. q̃ꝫuis ergo ipſa nũq̃ꝫ
ſit ſine omni nutritione nec ſeparata ſimul ⁊ ſemel ab oĩ
nutritione tamẽ ſucceſſiue poteſt ſeparari ab hac nutriti
one ⁊ ab illa. ſicut licet celum nõ ſit ſine circulatione nec
ſit ſimul ſeparatum ab omnibus circulationibus tamen
ſeparatur ſucceſſiue a qualibet circulatione. circulatio. n.
hodierna nõ erit cras in ipſo celo. nec circulatio craſtina
eſt nũc actu in celo ⁊ ſimiliter eſt i propoſito. ⁊ ideo aĩa
nutritiua bñ eſt actus primus. ¶ Ad aliam cum dicitur
actus primus eſt minus nobilis ⁊c̃. dicunt quidaꝫ ꝙ ve
rum eſt in accñtibus ſicut exemplificabatur de virtute
ſcĩa vel alijs actibus earũ. ſed nõ oꝫ ꝙ actus primus qui
eſt ſuba ſit minus nobilis ſimpliciter q̃ꝫ actus ſcꝺs. ſuba
autẽ eſt nobilior accidẽtibus ſuis. modo anima eſt ſuba
⁊ non accidens. ¶ Aliter dñt aliqui ꝙ actus primus po
teſt conſiderari dupliciter. Uno modo ſm ſuam ſubam
⁊ ſm illud quod eſt. Alio modo ſꝫ ꝙ ordinatur ad actũ
2m. nec eſt remotum ꝙ aliquid ſit minus nobile alio ſm
aliquẽ reſpectum ⁊ tamen ſit nobilius ſm ſe. vt homo
ſm ꝙ eſt coloratus eſt minus nobilis equo ſꝫ ꝙ cogno
ſcens ⁊ tñ ſimpl̃r ſm ſuam ſubam nobilior eſt ⁊ ſic de
multis alijs. ¶ Et ſi arguatur vlterius ꝙ vniuerſaliter
ordinatum in aliud vt in finem eſt minus nobile illo fine
modo omnis actus primus ordinatur ad 2m. vt ad finẽ.
¶ Ad hoc poteſt dici vt prius ꝙ verum eſt ꝙ ordinatũ
ſub illa ratione qua ordinatum eſt: eſt minus nobile illo
fine. tamẽ ſm ſuam ſubſtantiam nõ oꝫ ꝙ ſit minus no
bile ſimpliciter. ¶ Uel dicatur ꝙ verum eſt de fine ꝑn
cipali qui eſt finis gr̃a cuius ⁊ primaria intentione appe
titus. ſed de fine inſtrumentali ⁊ ſcꝺaria intentione intẽ
tio nõ eſt verum ꝙ ſit ſimpl̃r nobilior ipſo ordinato in fi
nem vt intelligentie que mouent copora celeſtia propter
iſta inferiora generanda ⁊ ꝯſeruãda. ſed hoc eſt ſcꝺaria
intentione ⁊ primaria intentione agunt propter ſe. vt dic̃
Cõmẽ. 12º. meta. ⁊ 2º. celi dicit. ꝙ hec eſt diſpoſitio en 12º. met.
tis eterni ⁊ actio eius eſt propter ipſum. ſic autem eſt cõm. 36. ⁊
in propoſito. nam anima non ordinatur vt ad finem ꝑn 2º. celi. cō.
cipalem ⁊ primo intentum ad motus et operatiões aĩa 17.
ti. ſed ad diuinum et perpetuum eſſe. omnia enim illꝺ ap
petunt et illius gr̃a agũt que ſm naturam agunt: vt do
cet Ari. in lr̃a. ¶ Ad illam pꝫ ex dictis. ſi enĩ omnis aĩa tex.cō. 34
eſſet actus corporis dãs ei eſſe formaliter tũc omnis aĩa
eſſet in corpore vt in ſubo. ſed non ſic eſt vt dicebatur.
et ideo nõ oꝫ ꝙ oĩs aĩa ſit in corpore vt in ſubo et perfe
ctibili q̃ꝫuis etiã aĩa intellectiua ſit in corpore per appro
priationem operandi videbitur. Uel dicatur conceden
do ꝙ oĩs aĩa eſt in corpore vt in ſubiecto vel ſꝫ actũ vel
ſꝫ aptitudinem. et cũ dr̃ ꝙ aĩa intellectiua nõ eſt in aliq
corpore poteſt exponi ſm fidẽ et veritatẽ ꝙ hoc nõ ē in
telligendũ de potentia intellectiua. iſta enim nõ eſt in ali
qua parte corporis determinata vt in organo. ſed fun
datur imediate i ſuba aĩe. ipſa tñ ſuba aĩe intellectiue be
ne eſt in corpore vt in ſuo perfectibili cui cõicat ſuũ eē li
cet etiam poſſit eſſe per ſe et exiſtere ſine corpore. ſ. poſt
mortem. ¶ Ad aliam cuꝫ dicit̃ ꝙ tunc omnis aĩa eſſet
corruptibilis. poteſt dici ꝙ verum eſt ſi omnis aĩa eſſet
actus dans eē corpori et vnitus ſm eſſe corpori. ſed ſi nõ
eſt actus dãs eſſe. ſed dans operari ſolum vt dicunt ali
qui non oꝫ ꝙ ſit corruptibilis. modo aĩa intellectiua nõ
eſt actus dãs eſſe ſed dans operari ſolum vt dicunt ali
qui. ideo non valet. Aliter poteſt dici ꝙ aĩa intellectiua
non eſt actus dans eſſe dico formaliter ſed eſt actus in
trinſece operans ad corpus humanum et talis actus nõ
eſt corruptibilis ſecundum ſe ſed ſcꝺm ſuam operatio
nem in qua indiget corpore. ¶ Item dicitur ſm fidem
et veritatem ꝙ duplex eſt actus. quidã ē eductus ꝺ po
tentia materie ab agente ꝑticulari qꝺ ē agẽs corporeum
et omnis talis actus corrumpitur cum corrumpitur cõ
poſitum. alius ē actus qui non ē eductus de potẽtia ma
terie ab agẽte particulari. ſꝫ ē eductus de formis ab agẽ
te vl̃i quod ē deus: et iſte põt manere poſt corruptionẽ
cõpoſiti. manere dico ſm ſuam ſubaꝫ lꝫ corrũpat̃ vel ꝺ
ficiat ſm ſui cõiũctionẽ vel actualẽ informationẽ quia nõ
amplius actu ē cõiũctus corpori nec ipꝫ iformãs. ¶ Ad
aliã cum dicit̃ nulla ſuba cõpoſita et ce. iſta vr̃ mihi eſſe
difficilis. dicũt quidam ꝙ verꝫ ē de ſuba ꝯpoſita corꝑali
ſꝫ ꝺ ſuba cõpoſita ſeꝑata a corpore poteſt eē actus. nõ q
dẽ actus dans eē et informãs. ſꝫ actus. ſ. operãs intrinſe
cum ſm oꝑationem. et ſic ſe hꝫ aĩa intellectiua humana
vt multi et q̃ſi oẽs dicũt ſequẽtes Ari. et Cõmẽ. ipa enĩ
eſt ſuba ꝯpoſita eẽntialiter ex intellectu poſſibili et itelle

tex.cō.15. cti agente. ſed non eſt corpus nec virtus in corpore. vt
pꝫ.3°. huius. ⁊ ideo poteſt dici actus large loquendo d
operante intrinſeco ⁊ appropriato. vt dicimus in phia
intelligentiam eſſe actum celi ⁊ primam eius perfectio/
nem ſicut ⁊ habet alibi declarari ⁊ talis actus dicitur eē
forma non conſtituta in eſſe per materiam nec vnita ma
terie mediantibus dimenſionibus ſꝫ Cōmē. in de ſuba
orbis. ſuba ergo que eſt corpus non eſt actus. ſed ſuba
compoſita que non eſt corpus nec virtus in corpore bñ
eſt actus modo predicto. ¶ Aliter autem dicunt aliqui
ſm Comen.. ⁊ ſm Ariſto. ꝙ anima intellectiua non eſt
compoſita eſſentialiter ex duabus ſubſtantijs ſꝫ eſt vna
ſuba ſimplex in eſſentia habens. duas virtutes quarum
vna eſt receptiua ⁊ ſm eaꝫ dicitur poſſibilis. ⁊ alia acti
uam ⁊ ſm illā dicitur agens de hoc autem debet inqui
ri in 3°. quia nimis eſſet longum hic determinare ⁊ ſi/
ne principio que dantur in 3°. intelligi nō hñt ⁊c̄.

¶ Textu. cōmē. xx.

**¶ Sicut enī in plantis quedam diuiſa viden
tur ⁊ viuentia ſepata abinuicem tanꝗ̄ exiſtē
te in his anima.**

¶ Queſtio. Vi.

Onſequēter ꝗritur circa il/
lam partem.
Utrum autem vnūquodqꝫ horum eſt ani
ma ⁊c̄. Utrum in partibus animalis annu
loſi deciſi remaneat aīa verbi gratia ī par
tibus anguille aut vermis aut huiuſmōi
que habent corpora ꝗ̄ſi compoſita ex quibuſdam annul
⁊ ſimiliter de ceteris. ¶ Et arguitur primo ꝙ nō. quia
ſi in illis partibus eēt aīa. tūc ꝗ̄libet ps talis eſſet aīal cuꝫ
illa aīa eſſet ſenſitiua. animal autem eſt animal per ſenſū
vt habetur in iſto ca°. ſed hoc eſt incōueniens quia par
tes poſt deciſionem non ſunt anguille vt videt. ¶ Iteꝫ
ſi in illis partibus eſſet anima ſequeretur ꝙ illud animal
ante deciſionem eſſet plura animalia, ſed hoc eſt magnū
inconueniens. nam anguilla anteꝗ̄ diuidatur nō eſt niſi
vnum animal. ⁊ probatur conſequentia. ſi poſt diuiſio/
nem plures anime ſunt in illis plurimis partibus aut ille
anime preexiſtebant animali ante diuiſionem. aut nō p̄/
exiſtebant in illo animali. ſi preexiſtebant habet propo/
ſitum ꝙ illud animal eſſet plura animalia cum haberet
illas animas quas hñt partes poſt diuiſionem. ſi non p̄/
exiſtebant tunc per ſolam diuiſioneꝫ generantur ille aīe
ī partibus illis qđ videt irrōnabile. quia ipſa diuiſio nō
eſt niſi ꝗ̄dā ſegregatio aut diſcōtinuatio ꝑtiū. ⁊ pōt fieri
ab arte aut voluntate. ⁊ ſic fieret anima ab arte aut volū
tate humana qđ videtur ridiculum. quare ⁊c̄. ¶ Item
ſi qđ magis videtur ineſſe ⁊ nō ineſt nec qđ minus. ſed
magis videretur ꝙ in partibus corpis humani poſt di/
uiſionem eſſet anima ⁊ tamē non eſt. ergo ⁊c̄. Qđ aūt
magis videretur apparet q2 ipa anima humana eſt per
fectior ⁊ nobilior ꝗ̄ anima talis aīalis ānuloſi: iō magis
deberet ſaluari in partibus ſui corporis. ⁊ tamen nō re
manet vt oēs concedūt. non enim remanet aīa in manu
ſor. vel pede poſt diōnē eius a corpe. ꝗ̄re ⁊c̄. ¶ Oppo
tex.cō.20. ſitum arguitur auctoritate Ari. in lr̄a. vult. n. ꝙ ī partibꝰ
quorūdam aīalium poſt diōnē remanet aīa ſenſitiua. ⁊
Cōmen. dicit ꝙ illud eſt in animalibus ānuloſis ꝗ̄ Ari.
vocat entoma. i. ſine dione non q2 ſunt indiuiſibilia. ſed
q2 ꝑ diuiſionem non pōt facilr̄ apparere diuerſitas ꝑtiuꝫ
illorū aīalium. Et idem dicit Albertus ⁊ oēs alij expoſi/
tores. Ariſto. ¶ Ad iſtam qōem dicendum videt ꝙ in
vt ſupra. aliquibus partibus aīalis ānuloſi poſt diuiſionem rema
net anima qđ aliꝗ̄lr̄ declarat Ariſto. q2 ſicut contingit in
ꝑtibus plāte deciſis. ſic etiam in ꝑtibus talis animalis cū
iſta ſint propinqua ſibi in gradu perfectionis. aut iperſe
ctionis. modo ſic ē ꝙ in aliquibus partibus plātarū re/
manet anima poſt diuiſionem ⁊ viuūt aliꝗ̄ partes plan/
tarum poſtꝗ̄ ſūt diuiſe. ſicut manifeſtum eſt de multis
ramis qui poſt diuiſionem cū plātantur in terra viuunt
ita ꝙ nutriūtur ⁊ augent manifeſte ⁊ ſenſibliter. qr̄ ⁊c̄.
¶ Item ꝓbatur fortius q2 in quocunqꝫ ſubo eſt opera
tio imanens in illo neceſſario eſt aīa dū ibi eſt talis opa/
tio immanere i illo neceſſario eſt anima: tū ibi e talis opa
tio, hoc eſt manifeſtum. q2 operatio imanens in illo non
ſepatur ab illo cuius eſt opatio. vt viſus a viſu. itellectio
ab intellectu ſed in partibus talis aīalis poſt diuiſionem
remanet ⁊ eſt operatio aīe imanens que. ſ. non ē nata eē
principaliter niſi in aīa qđ ſic oſtendetur. tales. n. partes
ſentiūt cuiꝰ ſignū ē q2 ſi pūgāt aut ſi apponat eis aliqđ no
ciuū ⁊ corruptiuū cōſtringunt ſe ad fugiendū ⁊ vitandū
illud pungens ⁊ contriſtans ſeu nociuum euitandum. ⁊
ſi appropinquatur eis aliquod conueniens ⁊ delectabile
applicant ſe illi ⁊ dilatant ſe ſuꝑ aliqualiter vt patet ꝑ ex
perientiam. hoc autem non eſſet niſi aliqualiter ſentirent
talia ſibi appropinquata. ⁊ ideo oꝫ concedere ꝙ ſentiūt
aliqualiter. manifeſtum eſt autem ꝙ ſentire eſt operatō
imanens in anima non tranſiens in ipſum ſenſibile. quia
ſic ſenſibile ſentiret. quare vr̄ ꝙ in illis partibus eſt aīa.
¶ Sed intelligendum ꝙ in partibus talis aīalis poſt di
uiſionem non remanet aīa ꝗ̄līcūqꝫ diuidatur. poſſet. n.
diuidi in partes ita paruas ꝙ nulla eſſet operatio motus
⁊ ſenſus in eis apparēs. ⁊ ꝑ ꝯñs non eſſet tenendum in
eis eſſe aīam. ⁊ rō ē q2 omnes forme naturales deter/
minate ſunt ad minimum ⁊ ad maximum. vt hꝫ videri tex.cō.36.
primo phyſicorum. ⁊ in iſto ſcđo. ⁊ ideo ꝑtes aīalis an/
nuloſi poſſent eſſe ſic parue ꝙ in ipſis aīa poſt diuiſionē
ſaluari non poſſet. ¶ Item ſi debet ſaluari in huiuſmōi
partibus oꝫ ꝙ fiat diuiſio ſm tranſuerſum nō aūt ſꝫ lō/
gum ꝑ medium ſpine. q2 tūc illa ps ꝗ̄ eſt in illo aīali loco
cordis corrumperetur ſtatim ⁊ deflueret. ⁊ ſic cū aīa nō
poſſit ſtare niſi in corde vel ꝓportiōabili cordi. ideo ī illis
partibus non ſic maneret ipſa aīa poſt diuiſionē. ¶ Itē
notādum ē ꝙ ꝗ̄uis in ꝑtibus aīalis talis remaneret aīa
poſt diuiſionē per aliqđ tempus debito mō fcā diuiſiōe
tñ nō poteſt manere ꝑ multuꝫ magnū tp̄s nec ꝑtes ille
pñt ꝑficere ad magnā ꝗ̄titatē nec fieri ide aīal ꝑfectum
ſicut ramus plāte tpe debito abſciſus ⁊ alibi in loco ꝯue
niēti trāſplātatus viuit diu ⁊ ꝑficit ad maiorē ꝗ̄titatē in
tm̄ ꝙ efficitur arbor perfecta. Rō aūt dicti ē quia aīa il/
lius aīalis ad ſui ꝯſeruationem diuturnam ⁊ ad hoc ꝙ
nutriat ⁊ augmentet requirit diuerſa organa ꝗ̄ recipiāt
⁊ retineant nutrimentum: ⁊ huiuſmodi organa non ſuf
ficienter remanent in partibus illis poſt diuiſionē. ⁊ iō
non remanet ibi anima poſt longum tp̄s nec ꝑducuntur
ad ꝗ̄titatē ꝑfectā vt fiant aīalia ꝑfecta in illa ſpē. ſꝫ ſatis ci
to moriunt. q2 aūt ad aliqđ tp̄s poſt diuiſionē factā ap/
paret in eis motus localis ⁊ ſenſus qui ſunt actōes aīe i
manentes ideo oꝫ ꝯcedere aīaꝫ manere ꝑ aliqđ tēpus.
¶ Ad rōnes. ¶ Ad p̄maꝫ cū dicit ꝙ tūc ꝗ̄libet ps ⁊c̄..
pōt dici. ꝙ verū eſt ꝙ eſt aīal imꝑfectū ⁊ diminutū ī illa
ſpē. ſed nō ſeqt ꝙ ſit aīal ꝑfectū in illa ſpē aīalis. eo ꝙ cui
libet tali parti deficit aliꝗ̄ ps reꝗ̄ſita ad integritatē ⁊ con/
ſeruationē nālem illius aīalis. ¶ Ad aliam neganda eſt
ꝯñā. ⁊ cū querit vtꝝ ante diuiſionem illius aīe p̄exiſte/
bat aīa ⁊c̄. dico ꝙ p̄exiſtebāt plures in potentia ⁊ vna
ſꝫ actū ⁊ ꝑ diuiſionē fiūt actu plr̄es. ſꝫ nō fiunt ſube illoꝝ
aīatoꝝ de nouo. ⁊ hoc bene ſignificauit phs in lr̄a. dum
dixit tanꝗ̄ exñte aīa in his vna qdē actu. potentia vero
plures. ꝯcederem ergo ꝙ ante diuiſionem aīalis p̄exi/
ſtebant aīe ille in partibus eiꝰ ꝗ̄tū ad ſuā ſubam. aliter
enim partes ille non eēnt aīate. ſed nō p̄exiſtebant actu
ꝗ̄tum ad plr̄alitatem ſed erant ī potētia ad pluralitatē ⁊
multitudinem actualeꝫ. ⁊ ſic eſt de quolibet alio toto ꝗ̄
titatiuo ⁊ eius partibus ꝗ̄titatiuis. ¶ Ad aliam dico ꝙ
nō magis videretur de partibus hoīs ⁊ eius anima. q2
eo ipſo ꝙ anima hoīs eſt perfectior reꝗrit multas orga
nizationes ⁊ diſpoſitiōes ī corpore in quo manet: ⁊ ille
diſpoſitiones non remanent poſt diuiſionem nec infun/
duntur eis ſpūs ſufficientes ad vitam quia nō remanet
in eis cor nec proportionabile cordi ideo nō ſequit ī hu

iuſmodi partibus hominis remanere formaꝫ hominis
ſeu animaꝫ poſt diuiſionem. quare ⁊c̄.

℄ Tex. commenti. xx

℄ Sicut enī in plantis q̄dā diuiſa videnť ⁊ ui
uentia ſepata. ℄ Queſtio. vii.

Trum tota aīa ſit in qualibet parte
corporis aīati. Et arguiť p̄/
mo ꝙ non. qꝛ ſi tota anima eſſet in quali/
bet parte corporis animati tunc quelibet
pars animalis eſſet aīal qꝛ haberet totam
animam aīalis. hoc autem videtur incon/
ueniens. manus enim hoīs non eſt aliqꝺ
aīal qꝛ nec homo nec animal aliud aliquod. ℄ Item cor
pus in quo eſt anima debet eſſe organicuꝫ ſicut patet ex
diffinititione anime ſed nō quelibet ps corporis animati
eſt corpus organicum vt manifeſtuꝫ eſt. quā enim orga
nizationem habet caro aut os aut huiuſmodi ptes hōge
nee. q̄re ⁊c̄. ℄ Item diuerſorum perfectibiliuꝫ debent
eſſe diuerſe perfectiones vt pꝫ 8°. metaphy. ſed totum
⁊ pars ſunt diuerſa pfectibilia. ⁊ ſilr̄ diuerſe partes ſūt
tex. cō. 11. diuerſa perfectibilia. vt manus pes oculus ⁊ huiuſmōi
quare anima non poteſt eſſe in qualibet parte corporis
animati. ℄ Item ſi ſic tunc omnes virtutes aīe eſſent in
q̄libet parte corporis ſed hoc videtur multum incōue
niēs ꝙ virtꝰ viſiua ⁊ auditiua ſint aut ī mā̄u aut ī pede ⁊
ſic de ceteris. ⁊ probatur qꝛ in quocūqꝫ eſt primum. ⁊
per ſe ſubm̄ alicuius accidentis in illo eſt ipm̄ accidēs vt
videtur manifeſtum. modo ipſa aīa eſt per ſe ⁊ primuꝫ
ſubm̄ ſuarum virtutuꝫ naturalium ſicut declaratū fuit
in primo. queſtione tertia. quare ⁊c̄. ℄ Iteꝫ ſi anima to
ta eſſet in qualibet parte corporis tunc deſtructa anima
que eſt ī aliqua vna parte deſtrueretur tota anima ⁊ to
tum aīal. qꝺ eſt abſurdum. remota enim manu aut di/
gito non oꝫ remoueri totam aīam nec totum hoīem cor
rumpi, vt manifeſtum eſt. ⁊ pꝫ conſequentia qꝛ poſtq̄ꝫ
tota anima eſſet in qualibet parte corporis tunc remota
illa que eſt in illa parte remoueretur tota aīa. quare ⁊c̄.
℄ Oppoſitum autem arguitur. qꝛ quelibet pars aīati ē
animata. hoc eſt manifeſtum. ſed hoc non eſſet niſi in q̄/
libet pte corporis animati eſſet anima. ergo ⁊c̄. aut ergo
ipſa tota eſt in qualibet parte corporis aut ſm̄ vnam ſui
partem ſine alia ſi primo modo habetur propoſitum. ſi
autem diceretur ꝙ vna pars anime eſſet in aliqua parte
corporis ſine alia hoc videtur inconueniens. qꝛ cum ipſa
aīa ſit quedam forma ſimplex debet eſſe. ⁊ ſic nō habe
partes diuerſas quarum vna ſit ſine alia. q̄re ⁊ ceterat.
℄ Ad iſtam queſtionem dicitur cōiter ꝙ aīa eſt tota tri
plici totalitate. ſ. totalitate eēntiali. totalitate q̄ꝫtitatiua. ⁊
totalitate virtuali ſeu poteſtatiua. ⁊ ſꝫ hoc rn̄denť ad q̄
ſtionem tria. primo ꝙ anima tota totalitate eſſentiali eſt
in qualibet parte corporis animati 2°. ꝙ non eſt ibi tota
totalitate quantitatiua: 3°. ꝙ nec totalitate poteſtatiua ſi/
ue virtuali. ℄ Primum oſ̄detur ſic illud cuius eſſen/
tia eſt in qualibet parte corporis ⁊ non eſt in aliquo ſm̄
aliquā ſui ptem eſſentialem ſine alia eſt totum in quali/
bet parte corporis totalitate eſſentiali. hꝺ recipitur ꝓ ma
nifeſta. modo eſſentia anime eſt in qualibet parte corpo
ris animati. ſic eſſentia cuiuſlibet forme materialis ē ī q̄
libet parte corporis mā̄e. ⁊ non eſt ibi vna pars eſſentie
anime ſine alia. qꝛ ipſa ē ſimplicis eſſentie nō compoſita
ex partibus eſſentialibus vt manifeſtū ē. ⁊ ſi eſſet com/
poſita ex partibus eēntialibus tunc eſſet vbiqꝫ vel ī quo
eſſet vna illarū ⁊ alia. ℄ Item aut eētia aīe tota eſt in q̄/
libet parte corporis. aut ſm̄ vnam partem eius eſſentia
lē eſt in vna parte corporis in q̄ non eſt alia pars eſſentia
lis. aut nihil anime eſt in qualibet parte corporis. ſed vl
tima duo ſunt inconuenientia. ſ. ꝙ vna pars eſſentialis
anime ſit in vna parte corporis ſine alia parte eſſentiali.
qꝛ ſic concederetur habere partes eſſentiales ⁊ ſepara/
biles abinuicē loco ſubiecto qꝺ ē abſurdum. ⁊ ſimiliter
irratirionabile eēt ꝙ nihil ipſius aīe eſſet in qualibet par
te corporis. qꝛ ſic partes corporis animati nō eēnt aīate.
ergo relinquitur primū. ſ. ꝙ eſſentia anime tota totalita/
te eſſentiali eſt in qualibet parte corporis animati. ℄ Sꝫ
anteq̄ꝫ procedam vlterius mihi videtur ſalua reueren/
tia ſic dicendum ꝙ iſtud non eſt omninro verum ꝙ illꝺ
qꝺ non hꝫ partes eſſentiales non eſt totū totalitate eſſen
tiali. hec eſt manfeſta cuilibet intelligenti. nam. ſicut de
ratione totius eſt habere partes vt pꝫ in 5°. metaph. ca tex. cō. 51.
pitulo de toto. ⁊ de ratione totius quantitatiui eſt habe
re partes quantitatiuas vt omnes concedunt. ſic de rati
one totius eſſentialis eſt habere partes eſſentiales, ſed
eſſentia anime inherentis materie non habet partes
eſſentiales vt omnes concedunt. ergo talis anima non
eſt totum eſſentiale. quod autem non eſt totum eſſentia
le nec totum totalitate eſſentiali non poteſt exiſtere ī ali/
quo vel in aliquibus totum totalitate eſſentiali vt eſt
manifeſtum cuilibet intelligenti. quare ⁊ cete. ℄ Nec
valent rōnes quas adducunt. cum enim primo dicitur
illud cuius eſſentia ⁊c̄. verum eſt ſi habet in eſſentia ſua
partes eſſentiales. ſi vero non oportet ꝙ ſit ibi totū. imo
eſt impoſſibile ꝙ ſit in eo totum totalitate eſſentiali. ⁊ ſic
eſt in propoſito. Quāuis enim eſſentia anime ſit in qua/
libet parte corporis animati ⁊ non ſit ibi vna pars eſſen/
tialis ſine alia qꝛ non habet partes eſſentiales ideo non ē
ibi tota totalitate eſſentiali. eſſe enim in aliquo totum to/
totalitate eſſentiali requirit vel p̄ſupponit ipſum eſſe to/
tū totalitate eſſētiali. ſicut eſſe ens in aliquo preſupponit
eſſe in ſe ens. qꝺ. enim nihil eſt in ſe nihil eſt ī alio. ℄ Ad
alia dicendū ꝙ diuiſio ē inſufficiens. qꝛ eſt dare quartū
membrum. ſ. ꝙ eſſentia aīe eſt in qualibet parte corpo/
ris nec ſm̄ totū nec ſꝫ ptē loquēdo ꝺ totalitate eſſentiali.
qꝛ anima non eſt totum totalitate eſſentiali. nec hꝫ ptem
eſſentialem. q̄re ⁊c̄. ℄ Siquis autē vellet ſaluare illud
cōe dictum ꝙ tota aīa totalitate eſſentiali ⁊c̄. forte poſſet
dicere ꝙ illud intelligit q̄ſi priuatiue nō poſitiue ⁊ ē ſen/
ſus ꝙ eſſentia aīe nō eſt in vna pte corporis ſine alia pte
eſſentie. hoc eſt verꝫ propter hoc ꝙ aīa huiuſmodi ptes
non hꝫ. ſꝫ improprie diceretur. ⁊ melius ē loqui ꝓprie
q̄ꝫ īproprie in rebus manifeſtis. ⁊ iꝺ dicerē ꝙ aīa nō eſt
in q̄libet pte corporis tota totalitate eſſentiali nec ſꝫ pteꝫ
eēntialē qꝛ tale genus ptiū ipſa non hꝫ nec totalitatē talē.
℄ Scd̄o: dico etiā ꝙ ipſa nō eſt tota in q̄libet pte totali/
tate q̄ꝫtitatiua. ⁊ hoc ē ſatis facile videre. quia illa forma
cuius vna pars ē in vna pte ſubiecti ⁊ alia in alia pte nō
eſt tota totalitate quantitatiua in q̄libet pte corpis. hec ē
euidens. ſed ſic eſt de anima. nā hoc ē cōe oī forme mā̄
li pficienti ſubm̄ ꝙ vna q̄ꝫtitatiua eius pars ſit in vna pte
q̄ꝫtitatiua ſubi ⁊ alia ī alia eo ꝙ tales forme ſint vnite ma
terie mediantibus dimenſionibus ⁊ extenſe extenſione
materie. ergo ⁊c̄. ℄ Item ſi aīa tota ſm̄ q̄ꝫtitatem eſſet
in q̄libet parte corporis tunc ps aīe q̄ꝫtitatiua eēt equalis
ſuo toto ꝯtra dignitatem. Oē. n. totū magis eſt ſua par/
te. ⁊ pꝫ conſequentia. poſtq̄ꝫ. n. ſua quantitas aīe eſſet ī
pede tūc ps aīe q̄ꝫtitatiua exn̄s ī pede nō eſſet minor ſꝫ
q̄ꝫtitatem q̄ꝫ tota aīa exn̄s in toto corpore illo. nec etiam
maior ergo eq̄lis. Imaginabimur ergo ꝙ ſicut albedo
q̄ eſt in ſuperficie nō ē tota ſꝫ quātitatē in q̄libet parte ſu
perficiei. imo ps vna eius ē in vna pte ſupficiei ⁊ alia in
alia. ſicut vna pars q̄ꝫtitatiua aīe ē ī vna pte corporis aīa
ti ⁊ alia in alia. ⁊ ſicut vna ps q̄ꝫtitatiua albedinis exn̄s in
vna pte ſupficiei pōt corrūpi remanēte alia ſic pars vna
aīe q̄ꝫtitatiua pōt corrūpi alia remanente. ⁊ loquor hꝺ de
aīa que dat formaliter eē corpori. de aīa aūt ītellectiua ni
hil ad pn̄s. cū videtur alterū genus aīe eſſe ⁊ ſepari ab
alijs ſicut ppetuū a corruptibili. ℄ De tertia vero ꝯcluſi
one eſt bn̄ dubitatio. dicunt autē multi ꝙ aīa non eſt to/
ta in qualibet pte corpis totalitate virtuali. quia ī quo nō
ſunt oēs virtutes aīe in tali nō ē tota tali totalitate. hec eſt
manifeſta. ſed in qualibet pte corpis nō ſūt oēs v̄tutes
aīe vt recipiunt ꝓ manifeſto. non. n. viſus ē in pede aut
manu nec auditus nec odoratus. q̄re ⁊c̄. Et ꝯfirmāt. qꝛ
ſi ibi eſſent virtutes ille tunc eēnt ocioſe ⁊ fruſtra. qꝛ ille

nunq̃ operantur in illis partibus vt certum eſt.q̃re ⁊c. Alij vero dixerunt ꝙ immo in qualibet parte corpis aĩati ſunt oẽs virtutes naturales anime illius. ⁊ cum dicitur quare non operantur. dico ꝙ hoc eſt propter defectum diſpoſitionum naturalium que requiruntur ad operationes. vt q: in pede non eſt diaphaneitas ad recipienduꝫ viſibilium ſpecies quibus fit viſio ideo non videt. ſilr̃ ẽ de ceteris. ſi vero talis diſpoſitio eſſet in qualibet parte corporis quam requirit quelibet anime operatio tunc in qualibet parte. vel per q̃ʒlibet ꝑtem oꝑaretur quacũqꝫ

tex.cõ.82. operatione. ⁊ hoc videtur innuere pħus in iſto ſcđo caº. de ſono. vbi dicit ꝙ non vbiqꝫ audit animal. non enim vbiqꝫ habet aerem mouenda pars ⁊ animatum. quaſi vellet dicere ꝙ hoc eſt propter defectum aeris requiſiti ad audiendum ⁊ recipiendum ſpecies ſoni. non autem ꝑꝑ defectum virtutis audientis. Non ſequit̃ ex hoc ꝙ ille virtutes ſint ibi fruſtra. q: illud eſt fruſtra in aliquo

tex.cõ.62. qđ in ipſo eſt natum attingere aliquem finem quem nõ attingit. vt habetur 2º. pħycorum. finis autem aĩe ẽ operatio eius. ⁊ ideo ipſa non eſt fruſtra in aliquo in quo non nata eſt attingere ſuam operationẽ. modo dicetur ꝙ in manu viſus non eſt natus videre propter defectũ diſpoſitionis neceſſario requiſite. nec ſilr̃ auditus ⁊ ideo non erunt ibi fruſtra. ¶ Pro quo eſt aduertendum ꝙ

tex.cõ.60. ſm Ari. 2º. huius. Oĩa que in natura ſubſiſtunt ſunt ꝓpter aliquid aut ↄña eorum que ſunt propter aliquid ſicut piloſitates in membris quibuſdam forte non ſunt ꝑꝑ aliquid directe ⁊ per ſe licet cõſequãtur ↄplexionem corporis q̃ eſt ꝓpter aliqđ. ſilr̃ forte ⁊ potentia aĩe ẽ in ꝑte corpis q̃ mediante ⁊ in qua non operatur nõ quidẽ directe ⁊ ꝑ ſe ꝑꝑ aliqđ. ſed ↄſequit̃ aĩam ibi exiſtentem q̃ eſt ibi ꝑꝑ aliqđ. ¶ Huic autẽ opinioni nõ video aliquid incõueniens niſi ꝙ non ẽ famoſa ⁊ ↄſueta. ⁊ ideo p̃mo aſpectu videt̃ falſa ⁊ abſurda. q̃.n. cõſueuimus dignamur dici 2º. metapħy. ⁊ ꝓpter hoc ſi placet dicatur alio mõ ꝙ ñ oẽs v̾tutes aĩe ſũt in q̃libet ꝑte corpis aĩati. ſꝫ diuerſe v̾tutes alique ſunt in diuerſis partibꝰ corporis. vt viſus ⁊ auditus ⁊ huiuſmodi. ⁊ ſic nõ tota aĩa totalitate potentiali vel ꝑtãtiua erit in q̃libet ꝑte aĩalis ſiue corporis animati. ¶ Ad primam rõnem dico negando ↄñaꝫ ⁊ cum dr̃ illud ẽ animal in quo eſt anima ſenſitiua verũ eſt ſi eſt ibi ſeorſum ⁊ diuiſim ab alijs. tñ ſi nõ ẽ nõ oꝫ ꝙ ſit aĩal ſimpliciter. ſed ꝑs animalis. mõ q̃ʒuis aĩa ſenſitiua ſit in q̃libet ꝑte corporis ſꝫ ſuã ſubam non tamen eſt in ꝑtibus ipſis ſeorſum ⁊ diuiſim actu ab alijs. ꝑtes.n. non ſũt in toto actu diuiſe ⁊ diſticte. ſꝫ in potentia vt pꝫ i p̃mo ⁊ 7º. pħycoꝝ. q̃re ⁊c. ¶ Alr̃ p̃t dici negãdo ↄñaꝫ vt p̃us ⁊ cum dicit̃ illud ẽ aĩal ⁊c. veꝝ ẽ in quo ẽ tota totalitate v̾tuali. ⁊ ſic nõ ẽ in q̃libet ꝑte corporis ſaltẽ ſic ꝙ in qualibet parte agat oẽs oꝑationes virtutum ipſiꝰ anime. quare ⁊c. ¶ Ad aliã cum dicitur diuerſorum ꝑfectibilium ⁊c. verum eſt ſi ſunt diuerſa ꝑ ſe ⁊ primo. ſi autem non ſunt diuerſa per ſe ⁊ primo nõ oꝫ. ⁊ ſic ẽ h̃.

tex.cõ.17. nam totũ non eſt diuerſum per ſe a ꝓpria parte ſua ꝑ ſe ⁊ p̃mo ſed rõne alterius ꝑtis vt declarat̃ i p̃mo pħyſicoꝝ. ¶ Itẽ alr̃ poteſt dici cũ dr̃ diuerſoꝝ ⁊c. verum ẽ ſi ſint diuerſa actu diſtincta ⁊ diuerſa vt corpus ſor. ⁊ corpus platonis. ſed ſi non ſint diuerſa actu non oꝫ. mõ q̃ʒuis totum ⁊ ꝑs ſint ꝑfectibilia actu diuerſa ſic ꝙ totum non eſt ipſa pars nec ecõuerſo. tñ nõ ſunt diſtincta ſm actum q̃ʒdiu vnum eſt pars ⁊ aliud ẽ totum. quare ⁊c. ¶ Alr̃ p̃ot dici ꝙ diuerſorum ꝑfectibilium ſunt diuerſe ꝑfectiões illo modo quo ſunt diuerſa ꝑfectibilia. ⁊ cũ aĩa tota totalitate q̃ʒtitatiua ſit ꝑfectio totius corporis. ſic non ẽ ꝑfectio alicuius ꝑtis tota totalitate q̃ʒtitatiua. ſꝫ ſm aliq̃ʒ ꝑtẽ ſui. ⁊ hoc ſufficit. p̃ma ⁊ 2ª ſolutio ſatis ſũt bõe. ¶ Ad aliam pꝫ ex dictis. vel poteſt dici ꝙ non ſequit̃. q: q̃ʒuis v̾tutes aĩe ↄſequãtur aĩam p̃ncipaliter ⁊ p̃mo tñ diuerſe virtutes requirunt diuerſas diſpões ad ſuũ eſſe ⁊ ille diuerſe diſpoſitiones non oẽs ſunt in qualibet parte corporis aĩati. ſed diuerſe in diuerſis. cuꝫ ergo dr̃ vbicũq̃ ẽ per ſe primũ ⁊c. verum eſt ſi ibi ẽ diſpoſitio neceſſario requiſita ad tale accidens. ſed ſi non: nõ oꝫ. ſic autẽ ẽ in ꝓpoſito. ⁊ hoc etiã oꝫ dicere illos qui dñt ꝙ totum ↄpoſitum eſt p̃mum ſubiectum virtutũ aĩe. q: ipſi dñt ꝙ lꝫ totum compoſitum ſit primum ſubiectũ earuꝫ hoc tñ ẽ rõne aĩe principaliter. vnde cum anima ⁊ corpꝰ ſint in qualibet parte corporis vr̃ ꝙ i qualibet parte corporis debeat oꝑari. ⁊ ſic iſta rõ non plus ẽ contra poſitionem q̃ dicit animam eſſe primum ſubiectum iſtaruꝫ virtutum q̃ʒ contra aliam que ponit ꝙ corpus animatũ eſt ſubm ratione aĩe. immo quicqđ diceretur in reſpõſione ad illaꝫ rationem ſm illam opinionem dici p̃ot ſꝫ iſtã viã. Si enim ipſi dicunt ꝙ licet in q̃libet ꝑte corporis ſit corpus ⁊ aĩa. nõ tñ quelibet ẽ totũ ↄpoſitũ totalitate q̃ʒtitatiua. ⁊ ideo nõ oportet ꝙ in qualibet ꝑte corporis ſint oẽs virtutes aĩe. ſic dicam ꝙ aĩa tota totalitate quantitatiua non ẽ in qualibet ꝑte corporis aĩati. iõ ⁊c. Et ſi dicũt ꝙ illud eſt propter defectũ diſpoſitionũ. igr̃. ⁊ ego dicã idẽ. ⁊ ideo rõ nõ valet. ¶ Quid ãt de hoc tenẽdum an virtutes omnes naturales aĩe ſint in qualibet parte corporis aĩati nõ determino ad preſens. hoc tñ firmiter credo ꝙ anima eſt primum ſubiectum principale ſuarum virtutum naturalium vt puto demonſtraſſe in q̃õne 3ª. ⁊ 11. ſuper ꝓhemium huius. ¶ Ad aliã cuꝫ dicitur corpus in quo ẽ aĩa dꝫ eẽ organicum. verum ẽ in q̃ eſt aĩa ſicut in ſuo principali ꝑfectibili diſtincto ⁊ diuerſo actu ab alijs. ⁊ ſicut ꝑfectio diſtincta actu ab alijs. ſic.n. diffinit Ari. aĩam. mõ aĩa q̃ ẽ in ꝑte corporis aĩati non eſt in eo tanq̃ʒ ꝑfectio ab alijs diſtincta ⁊ diuiſa ſed ↄtinua. nec eſt in eo ſicut in principali ꝑfectibili ſꝫ ſicut in ſcđario ꝑfectibili inq̃ʒtum ipſa ẽ pars alicuius totius. Dicemus ergo ꝙ diffinitio aĩe intelligenda ẽ de aĩa q̃ ẽ perfectio diſtincta actu ⁊ diuerſa ab alijs. ⁊ ſic non ẽ ꝑs aĩe exñs in parte corpis ⁊ ideo non oꝫ ꝙ ſit actus corpis organici. ¶ Aliter dicunt aliqui ꝙ illa diffinitio anime dat̃ de aĩa tota totalitate ꝑtãtiua. hec ẽ enim actus corporis organici ⁊ iõ concedunt ꝙ ipſa non eſt tota totalitate ꝑtãtiua i q̃libet parte corporis aĩati cũ tñ quelibet ſit organica. Sed periculum ẽ ſic dicere q: diffinitio datur de aĩa ſm ſuaꝫ quiditatem ⁊ eſſentiam. totalitas aũt ꝑtãtiua accidit aĩe ſicut ⁊ ſua potentia ẽ actus eius vt videbit̃ poſt. ¶ Itẽ contra prioreꝫ ſolutionẽ eſt dubitatio q: diffinitio totius hõgenei debet conuenire partibus eius oĩbus. cuilibet enim parti aque competit diffinitio aque. ſilr̃ aũt ⁊ in alijs. cum igitur aĩa ſit qđdã totum hõgeneũ. q̃libet.n. ꝑs aĩe eſt aĩa vt notum eſt. ſequit̃ ꝙ cuilibet parti aĩe ↄuenit diffinitio aĩe. ſi igitur in q̃libet parte corporis ẽ aliqua pars aĩe. videt̃ ꝙ q̃libet pars corporis i qua ẽ aĩa ſit corpus organicum. Ad hoc vltimũ p̃ot dici ꝙ duplex ẽ totum hõgeneũ: qđdã eſt qđ non habet diuerſas operationes requirẽtes diuerſitatem partium corporalium diſtinctarum ſm complexionem et figuram ⁊ compoſitionem. vt aqua ſm ꝙ aqua non hꝫ diuerſas oꝑatiões ꝑ ſe ⁊ ꝓprias ad quas requirunt̃ diuerſe partes modo p̃dicto. ⁊ de tali toto hõgeneo verum eſt qđ dicitur ꝙ diffinitio eius ⁊c. aliud eſt totum hõgeneuꝫ qđ hꝫ multas ⁊ diuerſas operationes que non bene pñt exerceri niſi per diuerſas partes corporeas ⁊ diſtinctas modo predicto. ⁊ đ tali toto nõ oꝫ ꝙ eius diffinitio conueniat cuilibꝫ eius parti ꝓprie ⁊ ſic eſt de anima. in hoc enim anima excellit in ordine perfectionis alias formas materiales. q: ipſa eſt principium diuerſarum operationum nãliuꝫ in corpore cuius eſt anima que non bene pñt ⁊c. iõ oꝫ ꝙ quelibet pars anime quantitatiua ſit actus corporis. ¶ Alr̃ dñt aliqui ꝙ licet quelibet pars corporis nõ ſit organizatione completa modo premiſſo. tamen quelibet ẽ organica organizatiõe incompleta vel imperfecta ⁊ hoc ſufficit vt dicunt. organizatio autem imperfecta eſt quedam complexio ⁊ temperatio qualitatum nobiliorum complexionibus inanimatorum. ¶ Ad aliam patet ex dictis. bene enim concludit ꝙ non tota anima ſm quantitatem ſit in qualibet parte corporis. ⁊ hoc conceſſum eſt. ideo ⁊c.

Tex.cõ.xxii.

¶ Ratione autem ꝙ altere manifeſtũ ẽ. ſen-
ſitiuo enim ⁊ opinatiuo alterũ.

¶ Queſtio. viii.

q Ueritur hic Utrum potẽtie anime di-
ſtinguãtur per actus ſuos. ¶ Et arguit̃
ꝙ non. q: ſi ſic eſſet tunc vnius ⁊ eiuſdem
potentie ſm ſpeciem non poſſent eſſe actꝰ
diuerſi ſm ſpẽm. poſtꝙ̃ enim diſtinguerent̃ per ſuos
actus diuerſi actus in ſpecie arguerent diuerſas ſpecie
potentias. hoc autem videtur falſum. quia viſus ẽ vna
potentia aĩe ſm ſpẽm ſpãliſſimã ⁊ tñ habet actus diuer
ſos ſm ſpẽm. vt videre album ⁊ videre nigrum ⁊ ru-
beum ⁊ ſic de alijs. quare ⁊c. ¶ Item ſi potentie aĩe di
ſtinguerentur ꝑ actus ipſi eſſent principia eſſendi poten-
tiarum. nam illud qđ eſt principium eẽndi diſtinctũ dꝫ
eſſe principium eſſendi. ſi hoc eſt ꝑ ſe ⁊ ꝓprie. ſed ꝯñs
eſt falſum. q: ſi actus eſſent principia eſſendi ꝑ ſe reſpe-
ctu potentiarũ tunc remotis actibus remouerent̃ potẽ
tie. ſiquidem cauſa per ſe remota remoueret̃ cauſatum
tex.cõ.37. 2°. phycoꝝ. hoc vero ẽ falſũ q: multotiẽs aĩa nõ hꝫ actũ
videndi neqꝫ audiendi ⁊ tñ habet potentiam viſiuam ⁊
auditiuam vt pꝫ in dormientibus. quare ⁊c. ¶ Item ſi
potẽtie anime ⁊c. tunc diſtinguerentur per obiecta. ſed
hoc eſt falſum q: potentia vna ſm ſpeciem poteſt eſſe
diuerſorum obiectorum ſecundum ſpeciem vt viſus al
bi ⁊ nigri ⁊ guſtus dulcis ⁊ amari. ſimiliter autẽ ⁊ in
alijs. ⁊ probatur conſequentia quia ipſi actus diſtinguũ
tur per obiecta vt omnes dicunt. ſi ergo potentie anime
diſtinguũtur per actus ſequitur de primo ad vltimũ ꝙ
potentie anime diſtingunt̃ ꝑ obiecta. quod videtur incõ
ueniens. quare ⁊c. ¶ Oppoſitum autem arguit̃ aucto
tex.cõ.22. ritate Ari. qui dicit hic ꝙ ſenſitiuum ⁊ opinatiuum ſunt
diuerſa ratione. i. diuerſa diffinitione. ſiquidem ſentire
ab ipſo opinari alterum eſt. ¶ Et arguitur ratione quia
potẽtie anime debent diſtingui per ſuos fines proprios
⁊ propinquos. hec videtur ſatis manifeſta. ſed actus po
tentiarum anime ſunt earum fines proprij ⁊ propinq vt
videre ipſius viſus ⁊ audire ipſius auditus ⁊ intellige-
re ipſius intellectus vt omnes concedunt. ⁊ habetur ab
Ariſto. in de ſomno ⁊ vigilia. vbi dicit ꝙ ſentire ⁊ ſape
re ſunt oĩbus finis quorum eſt alterum horum. ⁊ i 9°.
tex.cõ.16. metaphy. habetur ꝙ actus vniuerſaliter eſt finis po-
tentie ordinate ad ipſum actũ. quare ⁊c. ¶ Ad queſti
onem eſt intelligendum ꝙ potentias anime diſtĩgui per
ſuos actus poteſt intelligi dupliciter. Uno modo qñ̃tum
ad eſſe illorum ita. ſ. ꝙ diuerſitas ⁊ diſtinctio potentiaꝝ
anime dependeat quãtum ad eſſe ſimpliciter ex diſtincti
one actuũ vel ex ipſis actibus diſtinctis. Alio modo quã
tum ad notitiam noſtram ita. ſ. ꝙ diſtinctio potentiarũ
anime notificetur ⁊ cognoſcatur per actus diſtinctos: ⁊
hoc eſt qđ ſolet dici in alijs verbis: ꝙ potẽtias anime di
ſtingui per actus poteſt intelligi quo ad naturã. vel quo
ad nos. Ulterius eſt conſiderandum ꝙ potentie aĩe poſ
ſunt dupliciť ſe habere ad actus ſuos. Uno modo ꝙ
actu ſint ĩformate ⁊ perfecte ipſiꝰ ſuis actibus vt ꝙ vi-
ſus habeat actu viſionem ⁊ auditus auditionẽ. Alio mo
do ꝙ non habeant in ſe actu ipſos actus ſed ſolum ĩ po-
tentia vt in dormiente. Tunc dico ad queſtionem tria.
primo ꝙ potentie anime bene diſtinguũtur ꝑ actus quã
tum ad cognitionẽ ſiue quo ad nos ita. ſ. ꝙ diſtĩctio po
tentiarum anime cognoſcitur a nobis per diſtinctos actꝰ
aliquo modo. ⁊ hoc probatur per illud quod eſt notius
nobis ꝙ̃ diſtinctio potentiarum anime. ⁊ ex ipſo neceſ-
ſario concluditur diſtinctio ipſarum potentiarum. diſtin
guũtur potentie anime quo ad cognitionem noſtrã hec
eſt manifeſta. nam vniuerſaliter illud eſt principium no
tificandi aliquid ex quo neceſſario ſequitur illud alterũ
tex.cõ.2. ⁊ eſt notius quod ad nos illo vt ſatis habetur ex primo
phyſicorum. ⁊ primo poſteriorum. ſed actus potentia-
rũ aĩe ſũt notiores nob̃ ꝙ̃ ipſe potẽtie ⁊ diſtinctio actuũ
arguit diſtinctionem potentiarm ⁊ ex diuerſitate eorũ
neceſſario concluditur diſtinctio potentiarũ aliquo mo
do. aliter. n. qlibet actus ꝓcederet̃ ꝓceder̃ a q̃libet potẽ
tia quod eſt falſum. non enĩ videre eſt ab auditu nec au
dire a viſu ⁊ ſic de ceteris. quare ⁊c. ꝙ autem actus ⁊
operationes ſint notiores quo ad nos ipſis potentijs. h°
Ariſto. teſtatur in littera cũ dicit. priores enĩ ſm ratio tex.cõ.33.
nes actus ⁊ operationes ſunt potẽtijs. ¶ Secũdo dico
ꝙ cum potentie ſint ſine ſuis actibus ipſi actus non ſunt
cauſa diſtinctionis potentiarum quantum ad eſſe reale
ipſius diſtinctionis ⁊ ſimpliciter quia non ens dum eſt
non ens non eſt per ſe proprie cauſa entis vt manifeſtũ
eſt. ſed ipſi actus dum non ſunt in potentijs ſunt nõ en-
tes. vel dum non procedunt a potentijs. manifeſtum ẽ
enim ꝙ videre non eſt ens extra animam niſi ſit in viſu
⁊ ſimiliter in alijs ſuo modo. ergo dum actus potentiaꝝ
anime non procedunt ab ipſis potentijs nõ ſunt cauſa di
ſtinctionis ⁊ diuerſitatis realis ipſarum potentiarũ aĩe.
cauſa dico per ſe ⁊ proprie. conſtat enim ꝙ dum poten
tie naturales ſunt ſine actibus ſuis ſecundis adhuc ſunt
actu ⁊ ſimpliciter diuerſe. vt in dormiente virtus viſiua
non ẽ idem cum auditiua ⁊ nutritiua ⁊ ſic de alijs. 3°. di
co ꝙ cum actus potentiarum anime ſũt actualiter ĩ ipſis
ſic ſunt cauſa diſtinctionis potentiarum anime. q: finis ꝑ
prius ⁊ propinquus diuerſorum ordinatorum in finem
ẽ cauſa diſtinctionis ⁊ diuerſitatis ipſorum vt manife-
ſtum eſt. ſm. n. exigentiam finium oportet cetera mode
rari vt dicit Lincoñ. ſupra primum poſteriorum. modo
cum actus potẽtie anime actualiter eſt in ipſa anima po-
tentia vel ab ea actu procedit tunc eſt cauſa finalis. quia
ſic ẽ perfectio intrinſeca ipſius potentie. quod quidẽ eſſe
perfectum competit alicui ex attingere ſuum finem ſm tex.cõ.21.
Ari. in 5°. meta. ca°. de perfecto. ſecundo enim habere
finem perfecta ſupple ſunt ordinata in finem ⁊ etiã ſm
iſtud eſſe. ſ. ſm eſſe actu debetur ipi fini eſſe vltimum ⁊
optimum. non autem ſꝫ eſſe in aptitudine vel potentia
remota ab actu vt alias oñſum ẽ in queſtione de cauſali
tate finis. actꝰ g° potẽtie dũ actũ ĩformat ipſã aĩe hñt cã
litatẽ finis reſpcũ ꝓpoᶜ. potentiã ꝙ̃tũ ad potentiã paſſiuã
vl̃ actu ꝓcedit ab ipſa ꝙ̃tũ ad potẽtiã actiuã. vt viſio ẽ fi
nis potẽtie viſiue dũ actualiter eſt in ipſo viſu. ⁊ augmẽ
tatio eſt finis augmentatiue virtutis dum ipſa actualiter
augmentat. ⁊ ſimiliter in alijs. ⁊ ideo tunc habet eẽ actu
cauſa ipſius diſtinctionis potentie ab alijs. De hoc tam
bene debet eſſe conſideratio vtrum finis ſit cauſa ſm eẽ
ſuum actuale cum iam ẽ adeptum vel ſm eſſe ſuum in
potentia anteꝙ̃ ſit actu productus. ⁊ vtrum ſm eſſe in
anima vt dicunt multi in hoc vel ſm eſſe extra aĩaꝫ actu
vt alias oñſum eſt. ¶ A rationes. ¶ Ad primã ẽ intelli
gendum ꝙ dum dicitur potentias diſtingui intelligitur
de actibus qui ſunt reſpectu primorum obiectorum ⁊ ꝑ
ſe. non aũt de actibus qui ſũt reſpectu diuerſorum obie
ctorum ſcđariorum aut per accidens. vnde cum videre
ſit actus viſuſ reſpectu ſui primi obiecti. ſ. viſibilis. ⁊ au
dire ſit auditus reſpectu primi obiecti. ſ. audibilis iđ di-
ſtinguitur viſus ab auditu ſecundum diſtinctionem vi-
ſus ab auditione. ſimiliter ⁊ in alijs. Sed quia viſio albe
dinis ⁊ viſio nigredinis non ſunt actus viſus reſpectu ꝓ̃
mi obiecti. ſed reſpectu contentorũ ſub obiecto primo.
ideo non diſtinguũtur diuerſi viſus reſpectu albi ⁊ nigri
vt coĩter dicitur. ¶ Ad formam ergo rationis cum di-
citur ꝙ tunc vnius potentie ⁊c. verum ẽ reſpectu obie-
ctorum ꝓ̃morum. ſed reſpectu aliorum bene poterit cõ-
tingere ꝙ vnius potentie ⁊c. ⁊ ſic ẽ in propoſito. ¶ Alr
dicunt aliqui ꝙ viſio albedinis ⁊ viſio nigredinis ſũt eiuſ
dem ſpeciei ſpecialiſſime. ſicut ⁊ viſus ⁊ vniuerſaliter
omnes ſenſationes eiuſdem ſenſus ſunt eiuſdem ſpeciei
ſpecialiſſime. ¶ Sed hoc non videtur iterum mihi tu-
tum. ⁊ hoc inquiretur magis in ſequentibus capitulis đ
ſenſibus. ¶ Siquis autem diceret ꝙ viſus perceptiuꝰ
albedinis eſt alius ſm ſpeciem ſpecialiſſimam a viſu co

gnitiuo nigredinis ⁊ ſic de aliis. forte nō eſſet remotū₃ a natura rei. nec ē demonſtratum contrarium ſed ſolū₃ hoc dicitur cōmuniter ꝙ non ſunt niſi quinq₃ ſenſus par ticulares. ſ. viſus auditus ⁊c. ⁊ oporteret ponere ſatis plures. ſi ſenſus diſtinguerentur ſpecifice ſm ſpecifica₃ diſtinctionem actuum. ⁊ obiectorum ⁊ tenentes illa₃ vi am dicerent ꝙ non eſt per ſe notum ſenſus particulares eſſe ſolum quinq₃ ſm ſpeciem ſpecialiſſimam. ſed aut indiget demonſtratione aut falſum eſt in ſe. ⁊ ꝙ Ari. non diſtinxit hic ſpeciales ſenſus hoc fuit propter ſimilitudinem ⁊ conuenientiam propinquam quam habent ad inuicem. ſilr enim immutatur viſus cognoſcitiuus albi ab albo ſicut viſus cognoſcitiuus nigri a nigro. ⁊ ſilr de ceteris ſuo modo. Unde ad omnes iſtos ſufficit vna ge neralis doctrina. Et quādo dixit ꝙ non eſt alius ſenſus preter quinq₃. dico autem hos ⁊c. dicendo ſine dubio verum eſt. ſed non dicit ꝙ vnuſquiſq₃ eorum ſit omnino vnus ſm ſpeciem ſpecialiſſimam. ſed intendit ꝙ quilibet eorum eſt vnus quadam gererali vnitate habente propinquitatem ad vnitatem ſpecificam quemadmodum ⁊ obiecta ipſorum. ⁊ hoc ſpecialiter verum eſt de ſenſibus aliis a tactu ſed de tactu bene eſt dubium qualiter eſt vnus ⁊ inquiretur poſt. ¶ Ad aliam pat₃ per dicta. concludit enim ꝙ actus non ſunt principia eſſendi ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter reſpectu diſtinctionis potentiarum anime. ſed non remouet quin ſint principia eſſendi cum actualiter informant ⁊ perficiunt potentias. ⁊ hoc modo conceſſum eſt prius. ¶ Ad aliā ſolutū eſt. potentie quidem bene diſtinguūtur per obiecta primaria ſeu principalia. ſed non per obiecta ſecundaria contenta ſub primis ⁊ cōmunibus obiectis. ⁊ ſic capitur in argumento. nam album ⁊ nigrum. ſunt obiecta ſecundaria reſpectu viſus contenta ſub viſibili quod eſt eſt obiectum primum. ¶ Sed dices dubitando. eode₃ modo dicam ꝙ viſibile ⁊ audibile non ſunt prima obiecta viſus ⁊ auditus. ſed conueniunt in vno cōmuni obiecto primario. ſcilicet in ſenſibili. q₂ vtrunq₃ eſt ſenſibile. ⁊ ſic viſus ⁊ auditus non erunt ſenſus diuerſi cū habeant vnum obiectum. ſ. ſenſibile. diceretur ꝙ non eſt ſilr de albo ⁊ nigro reſpectu viſus. ⁊ de viſibili ⁊ audibili reſpectu ſenſus. q₂ album ⁊ nigrum ſunt ſpecies ſpecialiſſime. ⁊ ideo ſm ea non eſt natus diuerſificari ſenſus ſm ſpeciem. ſed viſibile ⁊ audibile ſunt diuerſa genera quorum vnūquodq₃ habet plures ſpecies ſub ſe. ⁊ ideo ſunt magis nata diuerſificare ſenſum ſm ſpeciem ꝙ album ⁊ nigrum. quare ⁊c. Sic dicitur communiter. ſed de hoc non dico ꝑ modum determinationis. ſ₃ gr̄a exercitatiōis. inferius āt plus inquiretur de iſto.

¶ Tex. commenti. xxvii.

¶ Potentiarum autem anime que dicte ſūt aliis quidam inſunt omnes aliis autem quedam harum. ¶ Queſtio. ix.

Queritur hic Utrum potentie anime ſint idem eſſentialiter cum ipſa anima. Et arguitur primo ꝙ ſic. quia ſicut ſe habet potentia materie ad materiam. ſic potentia anime ad animam per conuenientem ſimilitudinem. ſed potentia materie eſt idem eſſentialiter cum materia vt videtur velle Cōmē. in tractatu de ſubſtantia orbis vbi dicit ꝙ materia prima ſubſtantiatur ꝑ poſſe. quare ⁊c. ¶ Item ſi potentia anime eſſet accidēs eius tunc eſſet ſil potentie infinite in vna anima. quod ē impoſſibile. probo conſequentiam. q₂ ſubm eſt in potētia ad quodlibet ſuum accidens vt manifeſtum ē. aliter enim non poſſet ipſum habere. ſi igitur potentia anime eſt accidens anime tunc anima erit in potentia ad ipſam potentiam. ſed tunc queritur de illa potentia quam h₃ anima ad ſuam potentiam an illa ſit idem eſſentialiter cū anima aut aliud: ſi idem eadem rōne ſtandum fuit in prima potentia. ſi aliud tunc anima habet potentiā ad illam potentiam. ⁊ queritur de illa potentia. ⁊ ſic iterabitur qō in infinitum. aut oportet concedere ꝙ ipſa potentia anime eſt idem eſſentialiter cum ipſa anima. ¶ Item illud per quod animatum agit ſuam operationem propriam eſt forma animati vt videtur manifeſtum. forme enim eſt agere vt patet 2°. de generatione. ſed animatu₃ agit ſuā operationem per ſuam potentiam anime. vt per potentiam augmentatiuam augmentat ⁊ per generatiuam generat ⁊ ſic de ceteris. ergo potentia anime eſt forma ipſius animati. ſed forma animati eſt anima vt manifeſtum eſt. quare ⁊ cetera. tex. cō. 52. ¶ Oppoſitum arguitur. illud quod predicatur denominatiue de anima non eſt idem eſſentialiter cum ipſa. hec eſt manifeſta de ſe. quia nihil denominat ſeipſum. vnde male diceretur albedo eſt alba vt dicitur in. 4. topicorum. ſed potentia predicatur denominatiue de ipſa anima. dicendo aīa eſt potens. qr̄ ⁊c. ¶ Ad queſtionem intelligendum eſt breuiter ꝙ hoc nomen potentia aliquando ſumitur pro ſubo potente. aliquando ſumitur pro principio immediato operationis actiuo vel paſſiuo. aliquando pro reſpectu ⁊ ordine ad actum. nec eſt remotum ꝙ vna ⁊ eadem vox importet equiuoce omnia iſta. quia vox ꝙtum eſt de ſe ē indifferēs ad quālibet rem ſignificandam. vnde ꝗuis non oē nomen abſtractum ſignificet proprie ſubiectum. vt albedo non ſignificat proprie ſubiectu₃ albedinis vt dr̄. tn̄ nihil prohibet vocem aliq̄ꝫ q̄ impoſita ē ad ſignificandum aliq̄ꝫ rem in abſtracto eſſe etiam impoſitam ad ſignificādum ſubiectum eius ſm aliam rōnem. ¶ Et tunc dico tria ad queſtionem. primo ꝙ ſi accipit potentia pro ſubiecto potentie ſiue qō pōt ſic anima eſt eſſentialiter potētia. i. ſubiectum qō poteſt. qō ſic p₃. illud. n. qō eſt principale receptiuū actus ē ſubiectum qō pōt. hoc ē manifeſtum. ſed anima ē principale receptiuū actus vel productiuum vt manifeſtum ē. Compoſitum. n. nō recipit ꝑncipaliter operationes anime niſi ratione anime. aut ēt non producit nec efficit niſi rōe anime. quare ⁊c. ¶ Secūdo. dico ꝙ potentia anime q̄ ē immediatum principiū operationis actiuum vel paſſiuum non ē idem eſſentialiter cum ipſa anima. ⁊ hoc multipliciter p₃. primo quia q̄cūq₃ ſit i diuerſis p̄dicamētis nō ſt eadē eſſentialiter vt p₃ primo poſteriorum. ⁊ in. 11. metaphyſi. ſed anima ⁊ ſua potentia naturalis que eſt immediatum principium naturalis operationis ſunt huiuſmodi. q₂ ipſa anima eſt in genere ſubſtantie vt oſtenſum fuit prius. potentia aūt ſcdo modo dicta ē in genere qualitatis. q₂ in ſcda ſpecie q̄litatis que ē naturāl potentia vel īpotentia. quare ⁊c. ¶ Item illa non ſunt idem eſſentialiter quorum vnum multiplicatur altero manente vno. hec videtur manifeſta. ſed potentia anime multiplicatur aīa exñte vna ⁊ nō multiplicata. cū enim cum vno indiuiduo nō ſit niſi vna aīa q̄ ē eius forma vltima. tn̄ potētie que ſunt immediata principia operationis actiua vel paſſiua naturaliter in exñtia ſunt multe. vt viſus auditus intellectiua generatiua ⁊ huiuſmodi. quare ⁊c. ¶ Itē ſi potentie aīe eſſent eedē eēntialiter cum ipſa aīa tūc eēnt eedē iter ſe. q₂ que vni ⁊ eidem numero ſūt eſſentialiter eadē inter ſe ſūt eadē ſed ꝯñs ē impoſſibile. Ridiculū. n. eſſet dicere ꝙ potentia viſiua eſſet idem eſſentialiter cum nutritiua ⁊ ſic de multis. q̄re ⁊c. ¶ Itē ſi ſic tūc vna potētia aīe nō eēt nobilior ⁊ dignior ꝙ alia qō ē abſurdū. potētie enim cognoſcitiue ſunt nobiliores aliis que non cognoſcunt nec ſunt propinqua principia cognoſcendi vt manifeſtum ē cuilibet intelligenti ⁊ p₃ conſequentia. q₂ poſtq̄ꝫ oēs potentie eſſent idem eſſentialiter cum anima ⁊ ipſa aīa non ē nobilior ſeipſa in vno aīato cum nō ſit niſi vna ſm cōe₃ doctrinā. q̄re ⁊c. ¶ Itē nā non ꝓcedit a multū diſſimili ⁊ diuerſo ad multū diuerſum niſi ꝑ mediū qō quodāmodo conuenit cum vtroq₃ extremorum. q₂ hic eſt ordo nature vt manifeſtū ē. mō ipſa eſt aīa ⁊ eius opatio ſeu actus ſunt multū diuerſa entia. nā aīa eſt ſubſtantia ⁊ ē inſeparabilis ab ipſo aīato manente. operatio vero ē accñs eius ⁊ eſt ſeparabilis ab ipſo aīato remanente. ⁊

ideo eſt rationabile iſta vniri per mediū qđ aliquo mō
ſit conueniens vtriqʒ. ⁊ hoc eſt ipſa potentia naturalis
anime. ipſa enim eſt conueniens cuʒ anima in hoc ꝙ ꝑ-
manet in animato q̄ʒdiu viuit ⁊ conuenit cum operatio-
ne in hoc qđ eſt accidens quodam. ⁊ ideo ex ordine na-
ture rationabile eſt concedere potentiam naturalem dif
ferentem a ſuba aīe mediante qua operatur. ¶ Sʒ du-
bitaret iuuenis. quia ſi qđ minus videtur ineſſe ineſt ⁊
magis modo minus videtur ineē ꝙ forma accidentalis
eſſet immediatum principium actiuum operationis q̄ʒ
forma ſubalis cum forma ſubalis ſit perfectior ⁊ nobili
or. ⁊ tū forma accidentalis bene eſt immediatum ṗnci-
pium actiuum operationis vt calor calefactionis ⁊ frig⁹
frigefactionis. quia multo magis forma ſubſtātialis erit
immediatum pricicipium actiuum operationis. ⁊ ſic cū
anima ſit forma ſubalis erit immediatum principiū acti
uum operationis. ⁊ ſic cum anima ſit forma ſubalis non
oʒ propter operationem eſſe aliquid aliud ab ea qđ ſit
immediatum ⁊c̄. ¶ Dicendum per interemptionem
minoris quantum ad hoc ꝙ dicit̄. qđ minus videt̄ ⁊c̄.
immo magis eſt rationabile formam accidentalem eſſe
immediatum principium operationis q̄ʒ forma ſubſtan
tialis materialis q̄ eſſe immediatum principium in iſtis
inferioribus ꝑtinet ad cauſam inſtrumentalem vel orga
nicā vnde in artibus inſtrumentū eſt ꝓpinquius ṗncipiū
operationis q̄ʒ ars. ſed eſſe principium remotum ope-
rationis magis rertinet ad principalem cauſam. cuʒ igr̄
forma ſubalis ſit principalior cauſa motus ⁊ operatiōis
q̄ʒ forma accidentalis ſicut ſatis pʒ ex diffinitione nature
2°. phyſicorum. natura enim eſt principium ⁊ cauſa mo-
uendi ⁊ quieſcendi primum per ſe ⁊ non ſm accidens.
ecce dicit primum. i. principale ⁊ non debet eſſe imedi-
atum principium operationis. forma vero accidentalis
q̄ non ē principale principium operationis ſed tm̄ orga
nicū. ideo bene poteſt eſſe immediatum principiuʒ ope
rationis non mediante alia virtute. Nec valet qđ dicūt
aliqui ꝙ forma accidentalis non ē immediatum principi
um operationis ſed mediante alia virtute. vt calor non
ſit immediatum principium calefactionis. ſed mediante
alia virtute. quia illa virtus aut eſt ſuba ⁊ ſic ſuba eſſet i-
mediatum principium operationis qđ ipſi negant. aut
eſſet accn̄s ⁊ ſic habetur ꝙ accidens eſſet immediatius
principium operationis qđ ipſi negant. Dicenduʒ ergo
melius ꝙ forma ſubalis in iſtis materialibus non ē im-
mediatū principium actionis vel paſſionis. ⁊ hoc intelli
gere videt̄ Ari. in de ſenſu ⁊ ſenſato. vbi dicit ꝙ ignis
non agit inquātū ignis. neqʒ etiā patitur. neqʒ aqua ſʒ ꝙ
aqua. ſed inq̄ʒtum hn̄t ɔrietatem. i. per aliquas virtutes
contrarietatem habentes aliquo modo. ⁊ ſilr̄ ratio eſt
alijs ſubſtantiis. forma vero accidentalis ē immediatū
principium tranſmutationis propter cauſam predictaʒ.
¶ Utrum aūt ſuba imālis vt intelligentia ſit immedia-
tum principium motus celeſtis aut mediante virtute na
turali realiter diuerſa a ſua ſuba alia queſtio ē Cōmen.
Cōm. 37. tū videtur intendere in. 12. metaph. ꝙ in illis ſubſtātijs
nulla ſunt accidentia ⁊ ſic non agunt motus per aliquas
virtutes realiter diuerſas a ſuis ſubſtantijs. ſed nō ē ſilr̄
de formis materialibus que non ſolum agunt operatio
nes ſed etiam recipiunt aliquo modo. qđ non bene pōt
eſſe ſm eādem potentiam. ⁊ agunt diuerſas operatio-
nes in ſpē quod non bene ſit per virtutem ⁊ ſubſtantiaʒ
penitus. vnam intelligentia enim ſic agit motū celi ꝙ nō
tex.cō. 36. recipit ipſum cum ſit omnino imobilis vt pʒ 8°. phyſico
rum. ⁊ agit immediate vnum motū vniformē ⁊ eiuſdē
nature. quare ⁊c̄. ¶ Ad primam rationem neganda eſt
minor. ⁊ ad auctoritatem Cōm. dicendū ꝙ nō intelligit
materiam ſubari per poſſe. i. in genere vel in ſpecie ſube
reponi per poſſe. vnde etiam ipſe ſtatī ſubdit ꝙ poſſe q̄
ſubſtantiatur hoc ſubiectum nō eſt de natura ipſius ſub
iecti. i. q̄ʒtum ad ſuam ſubam cognoſcitur per potētiaʒ.
⁊ hoc rationabile ē. nam per potentiam recipit ipſā for-
mam ⁊ tranſmutationē a qua notificata fuit ſuba mate-
rie vt pʒ per ipſum ibidem ⁊ in primo phyſicoꝝ. ⁊ ſilr̄ tex.cō.6.
potentie anime ad actum ſuum nō erūt idē eſſentialiter
cum ſuba aīe cum ſint in diuerſis generibus. ⁊ ex hoc ſic
pʒ tertia concluſio queſtionis. ſ. ꝙ per ipſā potentiā aliq̄
liter notificatur ſuba aīe cū ꝑ ipſam potentiam referatur
ad actionem ⁊ agere facit ſcire formam ſicut pati mām
quare ⁊c̄. ¶ Ad aliā nego ɔñam ⁊ cum dicitur ꝙ ani-
ma habebit potentiam ad ſuā potentiā dico ꝙ duplex ē
potentia. ſ. ɔiuncta actui que ē quedam non impoſſibili-
tas ⁊ non repugnantia hn̄di actū. vt ſi ſor. ambulat. dico
ꝙ pōt ambulare. q̄ non ē ei impoſſibile ambulare. alia
vero eſt potentia remota ab actu que ē aptitudo habēdi
actū cū carētia illius actus. cū ergo dr̄ ꝙ aīa habebit po
tentiam ad ſuā potentiā dico ꝙ nō habebit potētiam re-
motā ab actu cum ſubiectuʒ nunq̄ʒ ſit ſine ꝓprio ⁊ ꝑ ſe
accn̄te ſʒ bn̄ hʒ potentiā cōiunctā actui q̄ non repugnat
ei habere ſuā potentiā. Et cū dr̄ illa potentia quam hʒ
aīa ad ſuam potentiam vtrum ſit idem cū aīa ⁊c̄. dicunt
aliqui ꝙ ē idē cū ipſa aīa. ſed non ē eadē rōne ſtādū ē in
ṗma potētia. q̄ illa ē potētia remota ab actu vel dn̄s ab
actu. vt viſus auditus ⁊ huiuſmōi. ſed potentia quā hʒ
aīa ad ſuā potētia nō ē potētia remota ab actu ſʒ coniūcta
actui. ⁊ iō nō ē ſilr̄. Uel forte dicendum ꝙ potētia quaʒ
hʒ aīa ad ſuā nālē potentiā ɔiunctā actui nō ē aliud eſſen
tialiter q̄ʒ ipſa potentia naturalis. ſicut cū ſor. currit po-
tentia quā hʒ curſum non ē aliud q̄ʒ curſus. cū. n. currit
potentia quam hʒ ad curſum non ē ideʒ eſſentialiter cū
ſubſtantia ſortis. q̄ tunc deſtructa illa potētia coniuncta
actui deſtrueretur ſor. qđ eſt falſum. nec ē aliqđ accn̄s
reale poſitiuum ⁊ diſtinctū a curſu q̄ tunc ſor. ſilr̄ eēt in
potentia ad illud accn̄s ⁊ fieret queſtio de illis ī īfinituʒ.
Unde mihi videtur ꝙ potētia cōiūcta actui nō ē accidēs
reale diuerſum ab illo actu ⁊ ſic ē in propoſito. propter
qđ itur in īfinitum in potētijs aīe. Uel dicatur ṗmo mō
ꝙ aīa hʒ potētiam ad ſuam potētiā naturalē. i. nō repu-
gnātiā habēdi formā. ⁊ iſto mō nō ē ꝓprie diſtīcta potē
tia ab actu quare ⁊c̄. ¶ Ad aliam dōm ꝙ illud quo aīa
tū ṗncipalr̄ agit ē eius forma. ſed ſi agit ꝑ illud organice
⁊ ſcđario nō oʒ. ſic aūt ē in ꝓpoſito. quare ⁊c̄.

¶ Tex. commenti. xx vii.

¶ Potentiarū autem anime: que dicte ſunt ex aliis quidem inſunt omnes aliis uero quedam harum.

¶ Queſtio. x.

Conſequenter q̄rit̄. Utꝝ
potētie flu
ant ab eēntia aīe. Et arguit̄ ꝙ nō q̄ oē qđ
fluit ab aliquo q̄nq̄ʒ eſt ſeparatū ab illo. vt
vinū cū fluit a dolio ⁊ aqua ab amphora
vel fluuio. ſimiliter autē ⁊ in alijs. ſed po-
nālis aīe nunq̄ʒ ē ſepata ab aīa. quare ⁊c̄. ¶ Itē ab vno
idiuiſibili nō fluūt diuerſa vt vr̄ manifeſtū. nūc aīa vni⁹
aīati ē vna ⁊ idiuiſibilis vt ɔcedit̄. potētie āt plures vt
dcm̄ ē q̄re ⁊c̄. ¶ Itē oē qđ fluit ab aliquo fit ī tꝑe ⁊ ꝑs
poſt ꝑtē. vt cuʒ ignis calefacit aquā caliditas q̄ fluit ab
igne fit in tꝑe et ꝑs poſt ꝑtē vt ɔcedit̄. ſʒ potētia aīe nō fit
ab aīa ī tꝑe nec ꝑs poſt ꝑtē. imo ī eodē iſtāti ī quo gn̄at̄ tex.cō. 59
aīa fit eius potētia a gn̄ante. Unde Ari. dicit in iſto ſcđo
ꝙ ſenſui ṗma mutatio fit a gn̄ante. talia āt q̄ fiūt a gene-
rāte cū fiūt. fiūt ī inſtāti. q̄r ⁊c̄. ¶ Oppoſitū dr̄ coīter ꝙ
potētie aīe fluūt ab aīa ⁊ hoc mō loquēdi ṗcipue vtit̄
Albertus. ¶ Ad q̄ōnē ē intelligēdū ꝙ fluxus multiplici
ter ſumit̄. Uno mō multū coīter ⁊ q̄ſi iproprie ꝓ q̄cūq̄ʒ
depedētia alicuius ab aliquo tanq̄ʒ a ſua ꝑ ſe cā. Alio mō
ꝓprie. et ē trāſmutatio ſucceſſiua ⁊ ɔiuncta cū qua ē ge
neratio ⁊ ē generatio vnius ꝑtis forme poſt aliā. ⁊ hic
fluxus eſt motus ſm veriorē modum accipiēdi⁹ motū Cōm.4.
vt dic̄ Cōm. ſup 3°. phy. 3°. mō ſumit̄ flux⁹ magis ſtri
cte ꝓ motu totali humidi. vt dr̄ ꝙ mare fluit ⁊ refluit
⁊ ſic in alijs multis. ¶ Itē fluxus p° mō dict⁹. ſ. ꝓ dēpē
dētia a cā multiplex ē ſicut ēt multiplicit̄ dr̄ cā. ſ. materia
forma agens ⁊ finis. ⁊ ſic aliquid pōt intelligi fluere.

dependere ſeu cāri ab alio vno modo ſicut a cauſa mālī.
alio mō ſicut a cā formali ⁊c. Et ſm̄ hoc oportet multa
dicere ad q̄ſtionē licet aliqui breuiter ſe expediāt. p̄mo
dico ꝙ potentie aīe non fluūt ab aīa fluxu 3°. modo dcō
hoc eſt facile videre. q: omne qd̄ mouet̄ motu locali ꝓ
tex. cō. 32. prie ⁊ per ſe eſt corpus 6°. phycorum. ⁊ ſi fluit fluxu q
eſt motus localis humidi proprie ⁊ per ſe oꝫ ꝙ ſit cor-
pus humidū. ſed potentia anime non eſt corpus quia ſic
duo corpora ſimul eēnt in vno loco cum corpus anima-
tuꝫ ⁊ potentia ſubalis naturalis anime ſint ſimul. q̄r ⁊c.
¶ Scđo dico ꝙ potentia aīe non fluit ab anime fluxu
2°. modo. q: illud qd̄ fluit ab aliquo tali fluxu qui ē gene
ratio continua vnius forme partis poſt aliam non ſit in
inſtanti totum nec ſtatim eſt cum eſt illud a quo fluit vt
pꝫ intuenti fluxum caloris ab igne calefactibili. ſed po-
tentia naturalis anime ē tota ſil̄ in inſtāti in q̄prīo ē aīa vt
viſiua v̄tus ſtatiꝫ ē tota ſimul cum anima viſiua. ſm̄ illd̄
Ari. allegatum prius. ſenſitiue autem ⁊c̄. ⁊ ſic ſequitur
ꝙ potentia non ſic fluit ab anima. q̄re ⁊c̄. Reſtat ergo ī
quirendum an potentia anime fluat ab anima. ſi depen
deat ab anima vt a cauſa. ⁊ circa hoc dicā q̄tuor. ſ. Pri
muꝫ ē ꝙ potentia naturalis aīe dependet ab anmia tan
q̄ꝫ a cauſa materiali in qua ſiue tanq̄ꝫ a ſubiecto qd̄ pro
eodem accipio. ⁊ hoc ſatis fuit probatum in queſtiōe
tertia d̄ ſubiecto huius ſcientie. ⁊ dimitto reſumere ꝑꝑ
breuitatem. 2°. dico ꝙ nō dependet ab anima vt a cauſa
formali proprie q: forme non eſt forma. nec cā forma-
lis. precipue forma accidētalis non hꝫ ſubaꝫ ſibi ſubm
ꝑ cauſa formali. ſed potentia anime eſt forma acciden-
talis in anima exiſtens quare ⁊c̄. ¶ Tertio. dico ad p̄ns
ꝙ potētia naturalis anime non fluit. i. non depēdet nec
cauſatur ab anima in qua eſt tanq̄ꝫ ab agente per ſe ⁊ ſic
probo. ſi ſubſtantia anime ageret per ſe ⁊ immediate ſu
am potentiam nālem. verbi gratia nutritiuā. tūc vnū ⁊
idē ⁊ ſm̄ idem ſil̄ eēt principium actiuum ꝑ ſe ⁊ princi-
pium ſubiectiuuꝫ ſeu receptiuum eiuſdem. ſed hoc eſt
manifeſtum impoſſibile. vt ad p̄ns ſuppono. ꝓbo ꝯ̄naꝫ
q: cōſtat ꝙ ipſa aīa ē principium ſue potentie naturalis
⁊ immediatum ꝑ priuationem medij principalis. ſi ig̃
ipſa eēt principium actiuum eiuſdem potentie cum ip̄a
ſuba aīe ſit vna indiuiſibilis in eſſentia ſm̄ omnes ſequit̄
incōueniens p̄dictum. Sed dices ꝙ anima ħꝫ diuerſas
virtutes ſuas erit p̄ncipium actiuum ⁊ principium rece
ptiuum ſue potentie naturalis. hoc non valet. quia que-
ram de illis virtutibus naturalibus. vtrum efficiātur ab
anima vel non. ſi non pari ratione nec prima. ſi ſic redit
inconueniens predictum vel erit ꝓceſſus in infinitum a
virtutibus naturalib⁹ aīe vt efficiat vnaꝫ mediante alia
⁊ illā aliam mediante alia ⁊ ſic in infinituꝫ. quod ē abſur
dum. Hec aūt rō mihi ad p̄ns facit fideꝫ de hac q̄ſtiōe
que ſi ſolueretur ſufficienter nō renuerem adherere ſē
tentie ſaniori. Sed eſt vnū dubium ꝯ̄ hoc. dicit Cōmē.
4°. celi ⁊ mūdi. ⁊ 8°. phycoꝝ. cōmēto. 32°. ꝙ generās
quod dat formam dat accn̄a per ſe ꝯ̄n̄a formam mediā
te forma. vt gnāns formam ignis caliditatem ⁊ leuitatē
⁊ ſic de alijs. cum igitur potentia naturalis anime ſit ac-
cidens per ſe conſequens ipſam vt manifeſtum ē. vr̄ ꝙ
generans quod dat aīam dat ipſam naturalem potenti
am mediante anima. quod non eēt niſi aīa eēt principiū
effectiuum ſue potentie naturalis. ¶ Item cōiter dr̄ ꝙ
ſubꝫ ſe hꝫ ad accidens ꝓprīuꝫ in duplici genere cauſe. ſ.
materialis. ⁊ efficientis. q̄re ⁊c̄. ¶ Ad iſta duo dico ad
p̄ſens ad primū cū dicit Cōmen. generans ⁊c̄. dico ꝙ il
lud pōt intelligi dupl̄r. Uno modo ſic ꝙ forma ſit īme-
diatius ⁊ propinquius efficiēs accn̄tis q̄ꝫ generās. ⁊ hoc
nego ad p̄ſens. Alio modo pōt intelligi mediāte forma.
q: p̄us nāliter generat ⁊ dat formam q̄ꝫ accidētia ꝯ̄n̄a.
⁊ hoc bene verum ē. ſed non ſequitur ꝙ ſi forma ſubſtā
tialis p̄us naturaliter generat q̄ꝫ accidentia conſequētia.
ergo ipſa forma ē per ſe generās vel efficiens ea. ¶ Et
vlterius ē dicendum ꝙ ipſe intelligit de accidentibus q̄
ſunt realiter in ſubiecto mediante aliqua potentia rece-
ptiua. ſicut ſunt motus ad vbi. ſed potentia anime non ē
apta recipi in aīa mediante alia potentia q: ꝓcederet̄ in
infinitum in huiuſmodi potentijs. ¶ Ad aliud nego illd̄
dictum precipue in ſubſtantijs ſimplicibus que non ha-
bent partes diuerſas per quarum vnam agāt ⁊ per ali
am recipiant. Dico vlterius ꝙ potentia anime fluit. i. d̄
pendet ab anima vt a ſua cauſa finali quia in eſſentialiter
ordinatis illud quod eſt principale ⁊ nobilius ſimpliciter
debet eſſe finis eius quod eſt minus nobile ⁊ ſecundari
um vt videtur manifeſtum. ſed anima ⁊ ſua potētia ſūt
eſſentialiter ordinata vt notum eſt: ⁊ ipſa anima eſt quid
ſimpliciter dignius q̄ꝫ ſua naturalis potentia. cum ipſa
anima ſit ſubſtantia ⁊ potentia eius ſit accidens. q̄re ⁊c̄.
Et confirmatur quia aut anima eſt cauſa finalis ſue po-
tentie aut econuerſo. rationabile enim videtur ꝙ omnia
duo que ſunt in vno ⁊ eodem ſic ſe habeant ad inuiceꝫ.
modo potentia non eſt finis proprie ipſius anime cū ani
ma ſit ſimpliciter nobilior q̄ꝫ ſua potentia ⁊ nobilius nō
eſt propter vilius primaria intentione. vt dicit Cōmen. tex. cō. 36.
.12. metaphy. quare ⁊c̄. Sed eſt aduertendū ꝙ duplex
eſt finis ſcilicet finis quo ⁊ finis gratia cuius vt dicit ari.
in hoc 2°. ⁊ per finem quo poſſumus intelligere illud in tex. cō. 35.
quo exiſtit ordinatum in finem ſicut animatum dicitur fi
nis corporis ⁊ anime. anima enim ⁊ corpus ſunt pro-
pter animatum vt dicit Cōmen. verum eſt. tanq̄ꝫ pro-
pter finem in quo. Et ſic diceretur in propoſito ꝙ anima
eſt finis quo ipſius potentie ideſt finis in quo exiſtit po-
tentia naturalis tanquā in ente nobiliori ⁊ dignior ipſa.
¶ Sed queritur tunc quomodo actus erit finis ipſius
potentie anime. forte dicendum eſt ꝙ finis gratia cuius
ſcilicet ad quem ordinatur ipſa potentia tanq̄ꝫ ad ſuam
perfectionem immediatam ⁊ hoc ſufficit. ¶ Item in-
ſtrumentum debet eſſe propter principale operans tā-
q̄ꝫ propter finem aliquo modo. modo ipſa potentia aīe
eſt ſicut organum anime in operando vel formam ipſius
organi propria. oculus enim nunq̄ꝫ eſſet organum ani-
me ad videndum niſi haberet virtutem viſiuam ex vi- tex. cō. 10.
ſu ⁊ pupilla. ⁊ propter hoc Ariſtoteles dicit in iſto 2°. ꝙ
ſicut animal eſt ex corpore ⁊ anima ſic oculus ex viſu ⁊
pupilla. quare ⁊c̄. Sic ergo declarate ſunt quinq̄ꝫ con-
cluſiōes ſi bene īſpiciatur. ⁊ tu recapitules eas ſi placet.
¶ Ad rationes patet ex dictis. ¶ Ad primam ⁊ ad ter
tiam. procedunt enim via ſua vt patet intuenti premiſſa.
¶ Ad ſecundam cū dicitur ab vno indiuiſibili ⁊ cetera.
verum eſt tanq̄ꝫ ab agente propinquo ⁊ in ſubiecto eo-
dem modo diſpoſito. ſed ab vno indiuiſibili poſſunt.
dependere bene multa vt a ſuo ſubto. ſicut in ſimili pū
ctus vnus. ⁊ indiuiſibilis omnino eſt ſubiectum indiuiſi-
bilitatis quoquo modo. ⁊ eſt ſubiectum relationis. q̄a
refertur ad alterum vt terminus ad terminatum. ⁊ eſt
ſubiectum relationis qua refertur ad alteruꝫ ſicut cauſa
ad cauſatum ⁊ ſic de ſimilibus. ¶ Unitas enim exiſtēs
indiuiſibilis eſt principium numeri ⁊ eſt menſura ⁊ eſt
terminus diuiſionis numeri. quare ⁊ cetera. ¶ Uel di-
catur ſicut cōmuniter dicitur ꝙ vnum ⁊ idem indiuiſibi
le non eſt principium diuerſorum eque primo ⁊ omni
no immediate. ſed ſecundum ordinem quēdam poteſt
eſſe. ⁊ ſic eſt in propoſito. nam potentie anime non co-
gnoſcitiue vt nutritiua augmentatiua generatiua ſunt ī-
perfectiores cognoſcitiuis ⁊ ſunt priores eis via gene-
rationis vel ordine proportionabili ordini generationis
in quo imperfectiora ſunt priora ⁊ ſunt poſteriora or-
dine dignitatis. ¶ Item inter potentias non cognoſci-
tiuas potentia generatiua dicitur eſſe nobilior. ⁊ deinde
augmentatiua ⁊ deinde minime perfecta ē nutritiua. ⁊
⁊ ſic patet ordo earum. ¶ Et inter potentias cognoſci-
tiuas quedam ſunt exteriores ⁊ particulares vt quinq̄ꝫ
ſenſus particulares. ⁊ quedam interiores vt ſenſus cō-
munis. imaginatiua. cogitatiua. ⁊ memoratiua. ⁊ inter
has nobiliores ſunt interiores ⁊ precipue cogitatiua in
hoībus q̄ eſt ratio ꝑticularis vt dicit Cōmē. ī iſto 2°. ⁊ ſē cōm. 63.
ſus exteriores ſ͛piores via gn̄atōis. q: minus nobiles

ſunt ⁊ minus perfecti. ¶ Inter eos autem prior ſꝫ di/
gnitatem eſt viſus vt dicit Commen. in iſto 2°. deinde
auditus poſtea odoratus. poſtea guſtus. ⁊ vltimo tactꝰ
via autem generationis ideſt i perfectionis eſt econuer
ſo. hec autem oı̃no certificari non poſſunt ſufficienter ſi/
ne cognitionibus iſtarum virtutum ⁊ actuũ ⁊ obiecto/
rum que non habent hic ordinari. ſed ex diuerſis locis
huius ſcie colligi pñt. hec tamen ad preſens ſufficiant ꝓ
ſolutione rationis.

¶ Tex. cõmen. xxxiiii.

¶ Quare primo de alimento ⁊ generatione dicendum eſt. vegetatiua enim anima et aliis ineſt primo.

¶ Queſtio. xi.

Ueritur hic. Utrum generare
ſibi ſimile ſit opus na
turaliſſimum viuentibus. Et arguitur pri/
q mo ꝙ non. qꝛ illud eſt naturalius viuenti/
bus quod poteſt ineſſe omnibus viuenti/
bus q̃ꝫ qđ non poteſt omnibus viuentibꝰ
conuenire. hec videtur manifeſta cum natura viuentis
ſit cõis oı̃bus viuentibus. ſed nutritio ⁊ augmẽtatio po
teſt ineſſe oı̃bus viuẽtibus vt dicit Ari. gñare aũt ſibi ſi/
mile non ineſt neqꝫ competit omnibus viuentibꝰ vt pꝫ
in littera. ¶ Item illud non eſt opus naturaliſſimuꝫ vi
uentibus propter quod viuentia debilitantur vel per cu
ius frequentationem debilitantur pluſq̃ꝫ per frequen/
tationem alterius. ſed per generationem frequentem
viuentia precipue animalia debilitantur. vnde animalia
magis coitiua ſunt breuiores vite. vt tangitur in de cau/
ſis longitudinis ⁊ breuitatis vite. per nutritionem aũt ſic
nõ debilitantur nec ꝑ augmentationem ſed magis vigo
rantur ⁊ fortificantur vt manifeſtuꝫ eſt. quare ⁊ cetera.
¶ Item illud opus eſt magis naturale quod ordinatur
ad perfectiorem finem vt manifeſtum eſt. ſed nutritio
odinatur ad perfectiorem finem q̃ꝫ generatio ſibi ſimilis
probatio qꝛ nutritio ordinatur ad conſeruationem viuen
tis ſub identitate ⁊ vnitate numerali ita ꝙ illud quod nu
tritur proprie manet ⁊ cõſeruatur idẽ in numero. vt hꝫ
videri in primo de generatione. ſed generatio ordinatur
tex. cõ. 28. ad conſeruationem viuentis ſub identitate ſpecifica ⁊ nõ
numerali. vt pꝫ in lr̃a. ſic autem vnitas ⁊ identitas nu/
meralis ẽ ꝑfectior vnitate ſpecifica eo ꝙ vnitas nume/
ralis eſt actu extra aı̃am. vnitas autem ſpecifica non eſt
actu extra aı̃am vt quidam dicunt. ſed conſeruatio viuẽ
tis in identitate numerali ẽ ꝑfectior q̃ꝫ cõſeruatio in idẽ/
titate ſpecifica. quare ⁊c̃. ¶ Iteꝫ illud ẽ opus magis na
turale quod ẽ a natura propria viuentis q̃ꝫ quod ẽ a natu
ra cõi. hec videtur manifeſta. naturalius enim debet ali
cui aliquid qđ competit ei ꝑ naturam ſuã ꝓpriam q̃ꝫ ꝑ
naturam cõmuneꝫ. modo viuentibus debent alia opa
ꝑ naturas proprias vt aı̃ali ſẽtire ⁊ homini intelligere ⁊
ſic de aliis. ¶ Item illud non eſt opus naturaliſſimum
viuentibus per quod vel in quo cõmunicant animata ſi
ne viuentia cum non viuentibus. hoc videtur manifeſtũ
ſed per generare ſibi ſimile conueniunt viuentia cuꝫ nõ
viuentibus vt ignis generat ſibi ſimile ⁊ ſic de ceteris.
¶ Item illud opus eſt naturalius homini ꝑ qđ magis
aſſimilatur primo principio qđ eſt deus. nam ab ipſo đ
pendet celum ⁊ natura. vt pꝫ ꝑ Ariſto. in. 12°. metapħ.
tex. cõ. 38. ſed per intelligere homo aſſimilatur magis deo q̃ꝫ ꝑ ge
nerare ſibi ſimile cum ipſe deus ſeipſuꝫ intelligat. vt pꝫ
tex cõ. 51. 12°. metapħ. ⁊ nunq̃ꝫ generat ſibi ſimile. cum non poſſit
tex. cõ. 34. eẽ niſi vnꝰ vt pꝫ. 12°. metapħ. ¶ Oppoſitũ patet aucto
ritate Ari. in lr̃a. videtur enim velle ꝙ generare ſibi ſil'e
eſt naturaliſſimum operum que conueniunt viuentibꝰ
vt animal generat animal. planta auten plantam. ¶ Ad
euidentiam queſtionis eſt intelligendum ꝙ viuens põt
ꝯſiderari dupliciter. vno modo ſ̃m ꝙ viuens. alio mo/
do ſ̃m ꝙ tale viuens. vt animal vel homo vel planta ⁊
ſic de ceteris. ſimiliter alie operationes debentur viuen
tibus ſ̃m ꝙ viuentia ſunt ⁊ alie ſecundum ꝙ talia viuẽ
tia. vt nutrire debetur viuentibus ſ̃m ꝙ viuentia ſũt: ⁊
ſentire debetur animali ſecundum ꝙ tale viuens ⁊ intel
ligere debetur homini ⁊ ſic de ceteris. ¶ Intelligendũ
eſt ꝙ de numero viuentium quedam ſunt gñabilia ⁊
corruptibilia. vt aı̃alia ⁊ plante que ſunt hic. alia autẽ ſũt
perpetua ⁊ corruptibilia vt corpora celeſtia. hec enim
ſunt animata vt patet in 2°. celi ⁊ mundi. ⁊ per ꝯſequẽs tex. cõ. 5.
viuentia. ⁊ de iſtis nihil ad preſens. ¶ Iem intelligen/
dum eſt ſicut innuit Ariſto. in lr̃a. ꝙ de numero viuen/
tiũ q̃dã ſunt iꝑfecta. quedã perfecta i q̃libet ſpẽ. Im
perfecta quidem quantum ad propoſitum ſpectat dicũ
tur illa que non ſunt in etate debita ita ꝙ non habẽt mẽ
bra corporis oı̃o cõuenienter diſpoſita nec quantitatem
ſufficientem habentia ad operationes naturales vt i fan
tes ⁊ pueri. Perfecta vero in ſuis ſpeciebus hec vocã
tur que ſunt in etate perfecta ⁊ iam corpora eorum ſũt
ſufficienter diſpoſita ⁊ magna ad operandum vt viri ⁊
ſil'ia. ¶ Item viuentium quedam ſũt orbata. quedam
non orbata. Orbata ſunt illa quibus deficit aliqđ princi/
pium organicum requiſitum ad generationem vt virga
vel teſticuli vt ſunt eunuchi ⁊ caſtrati. Non orbata ſũt
illa quibus nullum taliũ principiorum deficit. ſed hñt ea
in ſufficienti q̃ꝫtitate ⁊ debita qualitate ſ̃m nãm. ¶ Itẽ
de numero viuentium quedam hñt generationem ſpõ
taneam q̃dam nõ. Illa dicunt habere generationẽ ſpõ
taneã que generant ꝑ putrefactionẽ. vt mures ⁊ apes
⁊ ſil'ia. ⁊ dr̃ iſtorum generatio ſpõtanea per ſimilitudinẽ
quãdã. homo. n. dr̃ aliquid ſponte generare vel agere
cũ ad aliquid agendum non compellit: vel apparet ipꝫ
non compelli ab aliquo motiuo extrinſeco. ſed agit ex in
clinatione ꝓprie virtutis non coactus ab exteriori moti
uo. ⁊ tale opus ſi ſit bonũ eſt laudabile. ſi malum vitu/
perabile ⁊ inhoneſtum. Sic enim in generatione aı̃alis
ex putrefactione non apparet aliquod ꝑticulare ⁊ extri
ſecũ agens determinatum p̃cipue qđ ſit eiuſdẽ ſpẽi cuꝫ
generato. vt cõtingit cũ mures generantur in dolio nul
lo mure preexñte: ⁊ veſpe ex corporibus vaccarũ mor Cõmẽ. 18.
tuaꝝ nulla veſpa preexñte vt dic̃ Cõmẽ. 12°. mataphy.
q̃liter aũt fiat generatio talium aı̃aliuꝫ bona ſpeculatio ẽ
ſed non hic. Cetera v̾o non dicunt habere generationẽ
ſpontaneã in q̃bus manifeſtum ẽ p̃exiſtere generãs par
ticulare eiuſdẽ ſpẽi cum generato vt in hoı̃bus ⁊ in aliis
que generantur ꝑ cõmixtionẽ ſeminum. ¶ Ulterius ẽ
ꝯſiderandũ ꝙ aliqđ opus dicitur naturale non qꝛ cõpo/
ſitum ex materia ⁊ forma. ſꝫ qꝛ res opans hꝫ nãlẽ iclina
tionẽ ad ipſum ꝑ ſuã nãm. ⁊ quanto ꝑfectior ẽ inclinatio
naturalis alicuius rei ad ipm̃ opus tanto illud opus eſt
naturalius. inclinatio autem ad opus tanto perfectior ẽ
quanto ipſũ opus ẽ magis nobile ⁊ perfectum. ⁊ iđ de
p̃mo ad vltimũ tanto naturalius ẽ opus quãto nobilius
⁊ ꝑfectius eſt. ¶ His viſis dico ad queſtionem primo
ꝙ generare ſibi ſimile ẽ opus naturaliſſimum viuẽtibus
que non ſunt orbata nõ impfecta neqꝫ ſpontaneã genera
tionẽ habẽtia. naturaliſſimum dico reſpectu operum q̃
poſſunt ineſſe oı̃bus ſpeciebus viuentium que ſũt hec
cuiuſmodi ſunt augmentatio ⁊ nutritio. ⁊ hoc ſic oſten/
dit. qꝛ illud opus eſt naturaliſſimum reſpectu aliquoꝝ
operum qđ ẽ ꝑfectiſſimum reſpectu ipſorum. hoc patet
ex dictis ſed generare eſt huiuſmodi reſpectu nutritio/
nis ⁊ augmentatõis. qꝛ ſemper illud eſt minus ꝑfectuꝫ
in talibus a quo non conuertitur ſubſiſtendi ꝯña. vt aı̃al
reſpectu hominis ⁊ ſic de aliis: modo bene ſequit hoc
viuẽs gñat ſibi ſil'e igr̃ nutrit vl' augetur vel ẽ auctũ. ſꝫ nõ
ꝯuertitur hoc viuẽs nutritur ⁊ augetur igitur generat ſi
bi ſimile. quia multa viuentia nutriuntur ⁊ augmentan/
tur que non generant indiuidua ſibi ſil'ia ſeorſum ⁊ diui
ſiꝫ: vt imperfecta ⁊ orbata ⁊ ſpontaneam generationeꝫ
habentia. vt manifeſtum eſt. ⁊ bene dico ꝙ iſta non ge
nerant ſibi ſimilia exterius ſeorſum ⁊ diuiſiꝫ. quia in nu
tritione hñ eſt quedam generatio alicuius ſim illis nu/

triſto.cum enim caro nutrit ſe ex nutrimento ipſa gene/
rat in materia nutriti formam ſibi ſimilem.⁊ ſic in alijs
ꝑtibus nutriti.ſed non generat eam in illa materia ſeorſũ
⁊ diuiſum ab alia materia.immo coniuncta ⁊ cõtinuata
tex.cõ.28. alteri.vt Ariſto.docet in primo de generatione.capitu/
lo de augmento.¶ Item finis eſt nobilior illis que ſunt
ad finem precipue in illis que ſunt vnius generis.modo
generare ſibi ſimile eſt finis aliorum opum naturalium
tex.cõ.49 viuentibus vt dicit Ari.in littera in tantum ꝙ prima aïa
.ſ.vegetatiua diffinitur per eſſe generatiuũ ſilis vt dicit
in littera.¶ Item illud opus eſt naturalius per qđ vi/
uens adipſcitur finem nobiliorem.hec eſt euidens.nũc
autem per generationem adipiſcitur ipſum viuens finẽ
nobiliorem ꝗ̃ per alia opera.qđ ſic patet.nam per ge/
nerationem acquirit participationem eſſe diuini ⁊ per/
petui ⁊ immortalis ſm identitatem ⁊ vnitatem ſpecifi/
cam.vt dicit Ari.in lr̃a vbi dicit.ſic.Quatenus ipſo ſem
tex.cõ.34. per ⁊ diuino ⁊ immortali eſſe participent ſꝫ ꝙ poſſunt
omnia autem illud appetunt ⁊ illius cauſa agunt omnia
quecunqꝫ agunt ſm naturam. Et finem verſus dicit lo
quens de viuente.⁊ permanet non idem ſcilicet idẽ nu/
mero.ſed vt idem numero quidem non vnum ſpẽ aũt
vnum.Et Cõmen.illic pulchre loquitur. Solitudo.n.
diuina cum non potuit facere.ſ.ipſum viuens permane
re ſm indiuiduum propter illud qđ nihil corruptibilium
contingit idem numero permanere miſerta eſt ei dãdo
virtutem generatiuam qua poſſunt permanere idem in
ſpecie ⁊ nõ ẽ dubium in hoc.melius eſt enim ipſum ha
bere iſtam virtutem ꝗ̃ non habere. hic igitur eſt finis
quem viuens per generationem adipiſcitur ſcilicet per/
manentia eterna ſm identitatem ſpecificam.Utruꝫ aũt
ipſa vnitas ſpecifica ſit ens actu extra animã alia ab vni/
tate numerali bona ⁊ nobilis perſcrutatio eſt de hoc ali/
as viſum eſt in duobus tractatibus de vnitate ſpecifica
ordinatis cõtra negantes ipſam vnitatem ſpecificam eẽ
ens actu extra animam.ſed finis qui acquiritur ex nutri
tione eſt conſeruatio viuentis ſm identitatem ⁊ vnitatẽ
numeralem per aliqđ tempus determinatum ſoluꝫ.nõ
enim contingit aliquod viuens per nutritionem perpe/
tuari vnum numero vt videri habet ſuper primo de
tex.cõ.17. generatione.finis autem augmentationis eſt ꝗ̃titas per
fecta conueniens ad naturales operatiões vt innuit Cõ
cõm.62. men.in 8°.phyſicorum.manifeſtum eſt autem intelligẽ
ti cuilibet ꝙ finis generationis eſt nobilior.⁊ etiam me/
lior.cuius etiam ſignum ponunt aliqui ꝙ in actu genera/
tionis ipſa animalia habent maximam delectationem ĩ
ter omnes delectationes corporales. Eſt tamen intelli/
gendum ꝙ generare ſibi ſimile non eſt opus naturaliſſi
mum ſimpliciter vnicuiqꝫ viuenti ſm ꝙ in tali ſpecie đ
terminata vel in tali genere.cuiuſmodi ſunt homo ſm
ꝙ homo ⁊ animal ſm ꝙ animal.quia homo ſm ꝙ ho/
mo habet operationem nobiliorem ⁊ excellentioreꝫ ꝗ̃
generare ſibi ſimile.ſ.ſpeculatiõem veritatis de primis
intelligibilibus vt patet.10°.ethicorum. ⁊ animal ſm ꝙ
animal habet operationem nobiliorem.ſ.ſentire qđ eſt
multo nobilius ꝗ̃ generare ſibi ſimile. vnde etiam po/
nitur finis ipſius ſentientis ſm Ariſto.in de ſomno ⁊ vi
gilia.⁊ ſimiliter ſapere ſapientis ſeu intelligere.vnde di
cit Ari.ibidem.ꝙ ſentire enim ⁊ ſapere omnibus finis
eſt quorum eſt alterum horum.optima enim hec finis
vero optimus.Debet igitur intelligi ꝙ generare ſibi ſi/
mile eſt opus naturaliſſimum viuentibus vt viuentia
ſunt.nõ orbata neque imperfecta neqꝫ ſpontaneam ge/
nerationem habentia.⁊ habent iſtum exceſſum nobili/
tatis.precipue reſpectu aliorum operum que ſunt com
munia omnibus viuentibus.ſ.nutritionis ⁊ augmenta
tionis ⁊ aliorum annexorum iſtis.¶ Ad primam ratio
nem cum dicitur.illud quod poteſt ⁊c̃. verum eſt ce/
teris paribus.ſed ſi cetera non ſint paria non oportet.⁊
ſic eſt in propoſito.nam quãuis viuentibus omnibus i/
ſit nutritio ⁊ augmentatio.⁊ generatio non ſit in omni/
bus tamen aliud eſt ꝙ recompenſat quia illa quibus i/
eſt vel contingit generare ſunt perfectiora ⁊ completio
ra multis quibus ineſt nutritio ⁊ augmentatio ſine ge/
neratione vt manifeſtum eſt ex dictis ideo ratio non va
let.Dicam ergo ꝙ illa viuentia quibꝰ ineſt nutriri ⁊ au
geri ſine generatione ſunt imperfecta vel orbata vl' ſpõ
taneam generationem hñtia.⁊ hec ſunt minus nobilia
alijs vt notum eſt. ¶ Item aliud eſt qđ recompenſat
qr per generationeꝫ adipiſcitur nobilior finis ꝗ̃ per alia
opera.quare ⁊c̃.¶ Ad aliam cum dicitur ꝑ qđ debili/
tatur ⁊c̃.verum eſt ſi hoc ſemper contingeret ⁊ ꝑ ſe.ſꝫ
ſi per accidens ⁊ non ſemper nec vniuerſaliter non opor
tet.⁊ cum dicitur ꝙ per generare ſibi ſimile animal de/
bilitatur.dico ꝙ hoc non competit niſi actui generatio/
nis vel actui ad hoc ordinato puta coitui ſemper nec vl'r
nec per ſe.ſed per accidens.ſ.propter exceſſum ⁊ abũ
dantiam coeũdi.vnde Ari.dicit in libro đ morte ſua.ꝙ
ꝙ nimis vtitur delectatione venerea ſuum corpus inue
terat ⁊ ſuam ſubam macilẽtat. Et in de problematibus
particula de venere dicit.ꝙ coitus exceſſiuus ventrem
infrigidat.⁊ exiccat. per quem autem modum non cu/
ro ad preſens.ſed ſi ſit temperatus ⁊ moderatus vſus
coitus ⁊ loco ⁊ tempore exerceatur ꝓficit ad multa bo/
na.ſed modum non curo ponere ad preſens magis.n.
ſpectat ad medicos ⁊ ad particulares libros naturales
⁊ precipue ad libruꝫ de ſanitate ⁊ egritudine.¶ Ad ali
am cum dicitur quod ordinatur ⁊c̃.concedo. ⁊ cum di
citur nutritio ordinatur ad nobiliorem finem.dico ꝙ nõ
eſt verum.⁊ ad probationem dicendum breuiter ꝙ lꝫ
conſeruatio viuentis ſm vnitatem numeralem ſit nobi
lior ⁊ perfectior ꝗ̃ conſeruatio ipſius ſm vnitatem ſpe/
cificam abſolute.tamen conſeruatio ipſius viuentis ſub
identitate ſpecifica per tempus ſempiternum eſt nobili
or ꝗ̃ conſeruatio eius ſm identitatem numeralem per
modicum tempus ſolum.nũc aũt per nutritionem con/
ſeruatur in identitate numerali per aliqđ paruum tem/
pus ſecũdum ꝙ ꝑmittit ⁊ recipit natura ipſius:ſed per
generationem ſilis conſeruatur in identiate ſpecifica per
tempus eternum ſecũdum Ari.in lr̃a.quare ratio non
valet.Poſſet etiam dici ꝙ vnitas ſpecifica nature rea/
lis cuius indiuidua ſunt extra aïam actu ẽ actu extra aïaꝫ
⁊ eſt perfectior ⁊ nobilior vnitas aliquo modo ꝗ̃ vni/
tas numeralis ⁊ accidentalis.ſed de hoc nõ plus ad ꝑ/
ſens.¶ Ad aliud pꝫ ex dictis.bene enim cõcludit ꝙ ali
qđ aliud opus eſt magis naturale viuenti ſecũdũ ꝙ tale
viuens in ſpẽ determinata vel in genere.ſed nõ ſecũduꝫ
ꝙ viuens nõ orbatum ⁊c̃.vt prius dictum ẽ.¶ Ad aliđ
cum dicitur in quo communicant ⁊c̃.verũ ẽ hoc ſi ẽ vno
modo ⁊ vniuoce.ſed ſi diuerſimode nõ oportet.modo
generare ſibi ſimile non cõmunicatur inanimatis ſimili
modo ⁊ vniuoce ſicut aïatis ĩmo multuꝫ diuerſimode.
đ hoc tñ melius videbitur in queſtione ſequenti.¶ Ad
aliam dico ꝙ bñ ꝯcludit aliquod opus eẽ nãlius hoi ſꝫ
ꝙ homo ꝗ̃ generare ſibi ſile.⁊ hoc bene ꝯcederem.ſꝫ
ſm ꝙ viuẽs nõ orbatum nec impfectum non hñs gene
rationem ſpõtaneã ſub iſta ratione nõ debet aliqđ opꝰ
nobilius ⁊ naturalius ꝗ̃ ſibi ſimile generare.⁊ hoc intel
lexit Ari.¶ Utrũ aũt hõ ꝑ eãdem formã ſubſtãtialeꝫ ſit
hõ ⁊ viuẽs realiter inquiretur in queſtione de gradibꝰ
formaruꝫ.⁊ non hic.quare ⁊c̃.

¶ Tex.cõmenti. xxxvii.

¶ Quod quidem igitur ſit ſicut ſuba manife
ſtum eſt.Cauſa enim ipſius eẽ omnibꝰ ſuba
eſt:uiuere autẽ uiuentibtis eſt ⁊c.

¶ Queſtio. xii.

Onſequẽter q̃ritur. Utrũ generare ſibi
ſile ⁊ nutriri ⁊ augeri ſint ab aïa.⁊ argui
tur ꝑmo ꝙ nõ.q: q̃ ꝯueniũt ĩaïatis ñ ſũt
ab aïa.hꝰ ẽ mãifeſtũ.ſꝫ iſta ſũt huiuſmõi
mlta.n.inaïatoꝝ generant ſibi ſilia.vt ignis ignem et
aqua aquam.et ſimiliter ignis nutritur ex humido pin/

gui et aereo. et ſimiliter multa inanimata augmentantur
vt dicitur de plumbo cum diu iacet in terra multum
augmentatur. et cum ex aqua fit aer aut ignis multum
ſibi maior acqritur q̄titas. qđ non videtur fieri niſi per
motum augmentationis. nam augmentatio eſt tranſmu
tatio ſm q̄titatem ad q̄titatem pfectiorem. vt patet ex
tex. cō. 18. 5°. phycoꝝ. ergo ⁊c̄. ¶ Oppoſitum arguitur auctorita
tex. cō. 7. te pħi qui vult ꝙ omnia iſta opera ſint ab aīa. imo etiaꝫ
ꝙ ē cauſa omnium motuuꝫ: qui proprie ⁊ preciſe ſunt
in corpore viuente. Et Commentator dicit ibidem ꝙ
Ariſtoteles declarauit aīam eſſe cām mouentē ſm oēs
modos motuuꝫ qui inueniuntur in corpore ſiue veros
ſiue exiſtimatos. ⁊ dicit ſiue exiſtimatos propter ipſas
ſenſationes que exiſtimabantur ab aliquo eſſe motus. ⁊
tn̄ ſm veritatē non ſūt motus ſm cōmunē ⁊ famoſam
acceptionē cū motus non fiat in īſtāti. ⁊ nihilominus aīa
eſt cā mouens ſecūdum omnes iſtos motus. ¶ Ad q̄
ſtionē breuiter dr̄ prīo ꝙ generare ſibi ſimile eſt ab aīa.
qđ ſic pꝫ. Opus naturaliſſimū oībus viuētibus nō orba
tis ⁊c̄. dꝫ eē a natura viuentis. hec eſt euidēs. alr̄ nō eēt
opus naturaliſſimum. ſꝫ generare ſibi ſimile ē naturaliſ
ſimum oībus viuentibus non orbatis ⁊c̄. igit̄ dꝫ eſſe a
natura principali ipſius viuentis ſꝫ principalis natura ipſi
us viuentis ē ipſa aīa vt manifeſtū ē ⁊ cōceſſū. q̄re ⁊c̄.
¶ Itē oñdet̄ ſilr̄ de augmentatione ⁊ nutritione ꝙ ſint
ab aīa. q: aut nutritio ⁊ augmentatio eſt ab aīa aut a vir
tute ⁊ natura elementari. hec eſt diuiſio ſufficiēs ſꝫ oēꝫ
ꝯceſſionē. oīs enī motus videtur eē ab altero iſtoꝝ duo
rū principioꝝ. ſ. vel a natura elemētari vel ab aīa. ⁊ rō ē
q: oīs motus vel eſt mobilis aīati ⁊ viuentis. vel inaīa
ti. hec eſt manifeſta apud oēs ſi ē motus inanimati. aut
eſt motus corporis ſimplicis qđ dr̄ elemētum. ⁊ tūc cō
ſtat ꝙ eſt a natura elementari vt motus ignis a natura
ignis: ⁊ ſic de alijs. Aut eſt motus mixti iaīati: ⁊ adhuc
iſte eſt a natura elemētari q: oē mixtū mouet̄ per natu
tex. cō. 7. rā ⁊ virtutē elemēti p̄dominātis in ipſo vt patet in p̄mo
celi ⁊ mūdi. ⁊ in oī mixto dominat̄ elemētū aliquod vt
pꝫ in ſecundo de generatione. maior demonſtratur ī pri
mo de celo. ſi aūt eſt motus aīati vt aīatum ē ⁊ ſic eſt ab
aīa. ⁊ ſine dubio oīs motus vel eſt a natura elementari
vl̄ ab aīa ſm aliquē moduꝫ. Qualr̄ aūt motus ferri ad
magnetem ſit a natura elemētari ingrēdū ē ſed non hic:
Nutritio ergo ⁊ augmenatio vel ſunt ab aīa vel ſunt a
natura elementari. ſed nō eſt dicendum ꝙ ſint a natura
elementari. q: cū motus nutritionis ⁊ augmentationis
ſit vnus deberet eſſe ab vna natura elementari. nūc aūt
vna natira ⁊ virtus elemētaris nō ē principium motus
niſi ad vnā differētiam poſitionis. vt natura leuis ad ſur
ſū ⁊ grauis ad deorſum. ⁊ hoc ē verū in ſimplicibꝰ ⁊ in
mixtis. nunq̄ꝫ enim vna nā elementaris eſt ſimul princi
piuꝫ motus ad diuerſas differentias poſitonis vel loci.
modo nutritio ſimul eſt ad diuerſas differentias poſitio
nis ⁊ loci. vt manifeſtum ē. ⁊ ſilr̄ augmentatio. nō ſolū
eiꝫ animalia ⁊ plante nutriunt̄ deorſū ⁊ ſurſū ⁊ nō ſolū
ante ſed retro ⁊ hoc ſimul contingit. ſimiliter autem ⁊
augmentatur. quare ⁊c̄. hec eſt ratio Ariſto. ī littera. Et
confirmatur q: ſi nutritio ⁊ augmentatio eſſent a natu
ra elementari ſic ꝙ partes leues mouerentur ſurſum ⁊
graues deorſum vt dicebat Empedocles. tūc aut eſſet
aliquid ꝯtinens iſtas partes ⁊ detinens in ipō augmen
tabili. aut nō. ſed ſi nō eēt aliq̄d detinēs ⁊ ꝓhibēs. qua
re igitur iſte ꝑtes nō diſtraherētur ⁊ ſeparent̄ ab iuicē.
diſtraherentur enī ſi nō eēt continēs aliquid ⁊ ꝓhibēs.
ſi āt ſit aliquid ꝯtinens iſtas ꝑtes ⁊ ꝓhibens eas ſepara
ri ne euolēt ad ꝓprias regiones illud non pōt eſſe aliqua
nā elementaris vt manifeſtum eſt. igitur relinquitur ꝙ
illud ſit ipſa anima. ⁊ cum iſta vnio ſit coniunctio parti
um ſine ſeparatione ⁊ prohibitione neceſſario requiſita
ad augmentationem. ſi enim partes augmentabiles ſe
pararentur ab inuicem non eſſet augmentatio ſꝫ deſtru
ctio vt manifeſtum eſt. ſequitur igitur ꝙ anima eſt cau
ſa augmentationis. quare. ⁊c̄. Hoc etiam iterum ſpe
cialiter apparet de augmentatione. nam ipſa augmenta
tio vel eſt ab anima ⁊ a natura propria ipſius anime vel
ab ipſo igne ⁊ a virtute eius que eſt caliditas. hec diui
ſio eſt conceſſa ⁊ rationabiliter quia nihil aliud videtur
ducere ad maiorem quantitatem nec extendere niſi vel
ipſa aminia vel ignis rarefaciendo. ſed non eſt a virtute
ipſius ignis. quia omne viuens habet aliquam quantita
tem ⁊ magnitudineꝫ determinatam qua maiorem non
poteſt habere ſm naturam ⁊ ſub qua maiori nō poteſt
ſaluari ſua forma vt ponit pħs. vnde augmentatio non tex. cō. 41.
debet procedere in infinitum. ſed ad determinatum ter
minum. illud igitur non eſt per ſe ⁊ pricipalis cauſa aug
mentationis intrinſeca qđ non imponit terminum ma
gnitudini ⁊ augmento. nam principalis cauſa vniuſcuiuſ
que facti imponit terminum ipſi facto ⁊ etiam cauſat ter
minum: ⁊ non inſtrumentalis vt manifeſtum eſt in his
que ſunt ab arte. ſecuris enim non imponit terminum
quantitati domus immo eſt de ſe indifferens ad facien
dum domum cuiuſcunq̄ꝫ magnitudinis. ſed ars ⁊ con
ceptus domificatoris qui eſt principalior cauſa domus
imponit ei terminum. tantam enim domum facit, edifi
cator quātā concipit ⁊ appetit. ſimiliter autem ⁊ in alijs.
certum autem eſt ꝙ ignis ⁊ eius virtus. ſ. caliditas reli
cta nature ꝓprie non determinat ipſum viuens augmen
tabile ad ſuum terminum magnitudinis immo quātuꝫ
eſt de ſe extenderet vltra quantitatem naturalem cuiuſ
cūq̄ꝫ augmentabilis. ⁊ hoc vult dicere Ariſto. cum ait.
ignis autem augmentatur in infinitum ſi ſibi combuſti
bile apponat̄: qđ nō eſt intelligenduꝫ ſicut aliqui imagi
nantur ⁊ male ꝙ natura ignis non habet aliquem certū
terminum magnitudinis immo ꝙ poteſt eſſe ſub qua
cūq̄ꝫ quantitate: ⁊ quacūq̄ꝫ q̄titate data adhuc ignis po
teſt eſſe ſub maiori ſi combuſtibile inueniret vt dicūt. hꝰ
autem eſt mēdacium q: forma ſubſtantialis ignis cum
ſit quedam forma naturalis determinata eſt ad maxi
muꝫ. ita ꝙ eſt aliqua quātitas ita magna ꝙ ignis nō poſ
ſet ſaluari ſub maiori. Sed ſic eſt intelligendum augmē
tum ignis eſſe in infinitum. i. vltra quācūq̄ꝫ quātitatem
rerum viuentium ita. ſ. ꝙ ipſe ⁊ ſua virtus non impo
nit certum terminum magnitudini rei viuentis. ſed pōt
extendere ad maiorem quātitatem quacūq̄ꝫ magnitudi
ne viuentis augmentabilis. augmentum igitur non eſt
principaliter ab igne nec ab eius virtute. quare relinqui
tur ꝙ ſolum eſt ab anima primo ⁊ principaliter. Qua
liter autem virtus ipſius ignis videlicet caliditas deſer
uiat ad augmentationem alibi magis habet locū. ſ. in p̄
mo de generatione ⁊ de nutrimento ⁊ nutribili. ¶ Ad
preſens autem dico breuiter ꝙ hoc eſt ſm iſtum mo
dum. quia cum nutrimentum ex quo debet viuens nu
triri et augeri ſit in principio multum diſſil̄e nutrito ne
ceſſe eſt ipſum alterari a ſuis proprijs diſpoſitionibus ⁊
accipere diſpoſitiones ſimiles diſpoſitionibus nutriti. et
tandem in materia nutrimenti diſpoſita generetur for
ma nutriti. huiuſmodi autem aſſimilatio et appropria
tio non poteſt fieri niſi per decoctionem ſeu digeſtio
nem in qua ſeparatur purum nutrimenti ab impuro et
conueniens ab inconuenienti. ſed iſta digeſtio non fit ni
ſi a calido cuius eſt ſegregare eterogenea et hōgenea ſb
tiliare et commiſcere vt patet ex 4°. metheuroꝝ: ideo
ſine dubio nutritio et augmentatio non poteſt fieri ſine
caalido naturali. ſed non ſequitur propter hoc ꝙ ipſa ca
liditas naturalis ſit principalis cauſa. ſed magis anima
⁊ eius virtus. et propter hoc pulchre dicit Ariſtote. ꝙ
ignis nō eſt ſimpliciter cauſa augmēti. ſꝫ ꝯcā. quare ⁊c̄.
¶ Ad rationem cum dicitur illa que conueniunt inani
matis et cetera. verum eſt ſi eodeꝫ modo et vniuoce cō
ueniant eis. ſi autem diuerſimode tunc poſſunt eſſe ab
anima illo modo diuerſa. ſic autem eſt in propoſito. naꝫ
aliter generat ſibi ſimile animatū et inanimatū qđ mul
tiplr̄ apparet. p̄mo q: viuens generat ſibi ſil̄e per extra
miſſionem et ſeparationē alicuius ſubſtātie a ſuo corpo
re. ſ. per emiſſionem ſeminis hñtis v̄tutē formatiuā vt

dicitur in ſecūdo ꝺ gnātōe aīalīū.ſed inaīatū nō gnāt ſibi
ſimile per ſeparationē alicuius ſubſtātie de corpore ſuo.
ſed tranſmutando mām ſibi propinquā de potētia ad ac
tū.vt cū ignis appropinquat cōbuſtibili nō exijt aliq̄ ſub
ſtantia a corpore ignis que immediate faciat ipſum ignē.
ſed per ſuā qualitatē tranſmutat materiā de potentia ad
actū.cū autem aīal generat animal opꝫ ꝙ emittat ex ſuo
corpore aliquā ſubſtantiā.ſ.ſemen habēs virtutē forma
tiuā.proportionabilr aūt eſt in plātis licet in plātis nō ſit
tanta diſtinctio ſeminū in eadem ſpecie.vt habet videri
in de plantis.¶ Alia differentia eſt ꝙ ipſum viuens ī ge
nerando vtitur quodā ſeparato ꝑm eſſe ab ipſo.ſ.ſemi-
ne.⁊ in hoc quodammodo aſſimilatur intelligentie que
eſt in generādo iſta inferiora vtitur celo tanq̄ȝ ſuo inſtru
mēto cui tn̄ nō eſt cōiuncta ſecūdū eſſe ſubſiſtentie vt hȝ
videri in octauo phycoꝝ.inanimatū aūt in generando ſi
bi ſimile nō ſic vtitur inſtrumento corporeo ſeparato ab
ipſo.ſed per ſuā qualitatē actiuā tranſmutat materiā do-
nec recipiat formā.vt cū ignis generat ignem ex lignis
nō indiget aliquo inſtrumento corporeo ſeparato ab ipo
ſed per ſuam caliditatē diſponit mām donec educat for-
mā ſubſtantialem.¶ Tertia differentia eſt ꝙ anteq̄ȝ ip-
ſum viuēs generet ſibi ſimile ex aliqua materia nutrimē
ti inducit quādā aliā formam ſubſtantialē propinquiorē
aīe.ſ.formā ſeminis vt manifeſtū eſt bene exercitatis in
phīa naturali.nō enim viuens ſtatim poſſet ex pane vel
alio nutrimento generare ſibi ſimile.ſed oportet ꝙ priꝰ
digerat ⁊ ducatur ad formam ſeminis que dicit eſſe di
uerſa ſpecies forma nutrimenti.ſed inanimatum cū dȝ
generare ſibi ſimile ex materia ſibi ſubiecta non oportet
ꝙ prius faciat in ea aliquā aliā formā ſubſtantialem.ſed
diſponit materiam qua diſpoſita ſtatim inducitur forma
ſimilis forme generantis.vt cū ignis generat ignē ex cō
buſtibilibus vel ex aere non oportet ꝙ prius det ipi ma
terie vnam aliam formam ſubſtantialē.ſed diſponit ma
teriam.deinde genetat formam ſubſtantialem ſimilem
ſue forme.¶ Quarta differentia eſt manifeſta.q: in vi-
uente quod generat ſibi ſimile ſunt alique partes organi
ce deſeruientes generationi que ſunt diuerſe ab alijs par
tibus corporis aliqua diuerſitate.puta ſecūdū figurā ⁊
compoſitionem ⁊ ſitum ⁊ hoc etiam notū eſt.ſed in ipis
inanimatis non eſt aliqua talis diſtinctio ⁊ diuerſitas par
tium.vt manifeſtum eſt in igne qui euidentius generat
ſibi ſimile q̄ȝ alia inanimata.in corpore enim ipſiꝰ ignis
non eſt aliqua pars organica diuerſa ab alijs ſcd̄m talem
modum.ideo oēs eius partes ſunt ſimiles ⁊ vnius di-
ſpoſitionis.⁊ ſic manifeſta eſt differentia inter modum
generationis in viuentibus ⁊ in non viuentibꝰ.propter
quod non eſt mirum ſi generatio viuentis ſit ab ipſa aīa
⁊ non in alijs.Eſt etiam differentia inter nutritionem vi
uentis ⁊ non viuentis.q: in nutritiōe ⁊ augmentatiōe vi
uentis nutrimentū diffunditur ad omnes particulas nu
tritiꝰ ⁊ quelibet nutritur ⁊ augetur vt declaratur in prīo
de generatione.ſed in nutritione ignis qui maxime vide
tur nutriri inter omnia corpora inanimata non ſic contin-
git ꝙ aliquod corpus ingrediatur ad ſingulas ꝑtes ignis
preexiſtentis ⁊ quelibet nutriatur ⁊ augeatur ſed ſolum
ex materia propinqua fit alius ignis ⁊ continuatur vl' cō
tiguatur igni preexiſtenti ꝑm eius ſuperficiem ⁊ fit vnū
inanimatum maius q̄ȝ prius.Et ſimiliter ſi plumbum ia
cens in terra augetur vt narrant aliqui.hoc non eſt per
hunc modum q: aliquod nutrimentum diffunditur per
ſpongoſitates corporis eius vt in animali.ſed quia ex ali
qua materia ſibi appropinquata continuata vel contigua
ta ꝑm eius extremum generat plumbū ⁊ ſic fit maiꝰ q̄ȝ
prius erat.Similiter autem cum ex aqua generatur aer
⁊ fit maior quātitas hoc non fit per ingreſſum alicuius
tex.cō.84 corporis ab extrinſeco.ſed per eductionem de potentia
ad actū vt declaratur in.4.phyſicorū.⁊ ſic patet diuerſi
tas nutritionis ⁊ augmentationis contingentis in viuen-
tibus ⁊ non viuentibus.quare ⁊c.

¶ Textu cōmē.xli.

¶ Quoniam eadem potentia anima vegetati
ua ⁊ generatiua de alimento neceſſarium ē de
terminare. ¶ Qō .xiii.

Uoniam autē eadē potentia aīe
⁊c.¶ Queritur ibi pri
mo.Uerū potentia generatiua ⁊ augmētati-
ua ſint diuerſe potentie anime.Et arguitur ꝙ
non q: inanimatū per vnā ⁊ eandē potentiā
ſe nutritꝰ ⁊ auget ⁊ generat ſibi ſi'e.vt ignis per calidita-
tem facit oīa hec.ergo multo fortius animatum per ean
dem potentiam debet habere iſtas operationes.⁊ pa-
tet conſequentia.viuens nobiliori modo debet ſe habe-
re ad ſuas operationes q̄ȝ non viuens.⁊ manifeſtum ē
nobilius autem videtur operari per vnam potentiā q̄ȝ
per plures.quare ⁊c.¶ Item ille virtutes ſunt eedem
quarum eſt idem obiectum.hec eſt manifeſta per ſe.ſȝ
iſtarum eſt vnum ⁊ idē obiectū.ſ.nutrimentum vt pa-
tet in littera ergo ⁊c.¶ Item ille virtutes ſunt eedē qua tex.cō.42.
rum eſt eadem operatio ſeu actus.hec eſt manifeſta.ſȝ
potentie nutritiue ⁊ generatiue eſt eadem operatio.quia
potentia nutritiua membri cuiuſcunq̄ȝ animalis generat
ſibi ſimile ex materia nutrimēti.vt cum caro nutrit ſe ex tex.cō.28.
nutrimento oportet ꝙ generet formam carnis in mate- tex.cō.45
ria nutrimenti ꝑm Ari.in primo de generatione.Idem
tangit in iſto capitulo vbi vult ꝙ nutrimentum coctū ſeu
digeſtū eſt ſimile ei quod nutritur.⁊ ſimiliter virtus ge
neratiua generat ſibi ſimile.quare ⁊c.¶ Item arguitur
auctoritate Ari.in principio huius capituli qui dicit ꝙ ea tex.cō.42
dem eſt potentia anime generatiua ⁊ augmentatiua.q̄-
re ⁊c.¶ Oppoſitum arguitur auctoritate.Ariſto.qui di tex.cō.47
uiſim ⁊ ſeorſum agit de nutrimento ſecundum ꝙ con-
gruit potentie generatiue ⁊ augmentatiue ⁊ nutritiue vt
patet in littera.¶ Ad queſtionem eſt intelligendum ꝙ
viuentia que ſunt hic habent vitam ſuam in calido ⁊ hu
mido.vt habetur in de cauſis longitudinis ⁊ breuitatis
vite ⁊ in de morte ⁊ vita ⁊ ſupponimꝰ ad pn̄s.ipſum au
tem calidū naturale a principio vite vſq̄ȝ in finem agit in
humidum radicabile ipſum conſumendo aliqualiter cor
rūpendo vt etiam patet ibidem.⁊ hoc ſupponunt medi
ci.modus autem iſtius actionis ⁊ corruptionis difficilis
eſt multum ⁊ indiget perſcrutatione.ſed non hic.cū āt
calor naturalis ſic agit in humidum ipſum conſumen-
do vita ſtatim ⁊ cito deficeret niſi aliqualiter reſtaurare-
tur ⁊ reſtitueretur.⁊ ideo natura dedit ipſi viuenti vnā
ꝟtutē ꝑ quā reſtituit hūidū deꝑditū r̄ſtituit dico humꝺꝑ
ditū per cōuerſionē nutrimēti in ſbām nutriti ⁊ hec eſt
virtus nutritiua.¶ Ulterius concedēdum eſt ꝙ omne
viuens quod eſt hic in principio ſue vite inuenitur ſub-
quātitate diminuta ⁊ imperfecta que non ſufficit ad ope
rationes naturales perficiendas.⁊ iſtud prouenit vt di-
cit Albertus in ſuo libello de nutrimento ⁊ nutribili ex
paruitate loci in quo generatur ⁊ ex paucitate materie
ex qua generatur.⁊ ideo neceſſario fuit eius vna virtus
qua produceret ad quantitatem perfectam ⁊ hec eſt
augmentatiua.¶ Ulterius eſt aduertendum ꝙ omne
viuens hic inferius exiſtens eſt corruptibile.nihil autē
corruptibilium contingit vnum ⁊ idem numero perma
nere vt Ariſt.hic ſumit.ideo nullum iſtorum viuentiū tex.cō.35.
poteſt participare diuinum ⁊ prope tuum eſſe ſub idē-
titate numerali propter quod vt perpetuarentur ſecun
dum ſpeciem neceſſe fuit eis potētia generatiua.⁊ hoc
dicit Commen.vt prius allegabatur.Solicitudo enim
diuina ⁊c.¶ His premiſſis dicitur ad queſtionem cō-
muniter ꝙ virtus nutritiua augmentatiua ⁊ generati-
ua ſunt virtutes diuerſe.quia habent operationes per
ſe diuerſas ſcilicet conuertere nutrimentum in ſubſtan-
tiam viuentis quod eſt opꝰ nutritiue.⁊ deducere viuēs
ad quantitatem perfectam quod augmentatiue eſt opꝰ
⁊ generare ſibi ſimile quod ꝑtinet ad generatiuā.qua-
re ⁊c.¶ Eſt aūt diligenter notandum ꝙ ꝑm Albertū
multe ſunt differentie inter virtutem nutritiuā ⁊ aug-

BIBLIOTEKA GŁÓWNA Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu

mētatiua .quaꝝ vna eſt ꝙ nutritiua .ſ. virtus generat ſb
ſtantiam .ſ. formā ſubſtantialē ſimilē forme nutriti in ma
teria nutrimenti. virtus aūt augmētatiua generat quāti/
tatē perfectā ſm ꝙ conuenit illi viuenti. ¶ Itē alia ē dif/
ferentia q: virtus nutritiua q̄tū eſt de ſe indifferenter nu
trit ſm ōēm dimenſionē corporis .ſ. ſm longū. latū. ⁊ ꝓ
fundum. augmentatiua vero ſpecialiter augmentat ſ; lō
gitudinē. In hoc enim ſpecialiter intelligit̄ ⁊ attendit̄ ali
qd augeri ꝙ longitudo ipſius ſit maior. ¶ Tertia diffe/
rentia eſt. q: virtus augmentatiua vtit̄ fortiori calido q̄
nutritiua. nam ad augmentationem requiritur ꝙ mem/
bra dura ⁊ ſolida extendantur precipue ſm longum vt
oſſa ⁊ cartilagines ⁊ nerui ⁊ ꝙ nutrimentū decurrat ad
iſta membra. ad nutritionem autem ſufficit ꝙ nutrimen
tum aſſimiletur nutrito ⁊ tandem fiat ſub forma nutriti
coniunctim. conſtat autem ꝙ fortior calor eſt qui habet
extendere membra dura ⁊ facere nutrimentum decur/
rere per ea q̄ qui ſolū habet aſſimilare nutrimentum ⁊
conuertere in ſubſtantiam nutriti. ¶ Quarta differentia
eſt q: cum finis augmentatiue virtutis ſit quātitas perfe
cta ſufficiens ad naturales operationes viuentis habita
tali quantitate ceſſat augmentatiua ab operatione ſua. ⁊
hoc contingit ante finem vite. ſed virtutis nutritiue finis
eſt conſeruatio indiuidui per reſtaurationem deperditi
⁊ hoc neceſſarium eſt fieri per totā vitam. ⁊ ideo nutriti
ua operatur per totaȝ vitam vt vult Ari. hic propter qđ
quidam medici dn̄t ꝙ ceſſatio virtutis nutritiue ab ope/
ratione ſua mors eſt vel ſaltem ipſaȝ cōcomitatur mors.
¶ Ad primū argumentum concedo antedens. ⁊ nego
cōſequentiaȝ. ⁊ ad probationem dico ꝙ nobilius eſt fa/
cere per vnam virtutem q̄ per plures ſi eque bene pōt
fieri per vnam virtutem ſicut per plures. ſed ſi non. non
oportet. ⁊ ſic in propoſito. nam ille operationes diuerſe.
ſ. cōuerſio nutrimenti in ſubſtantiam nutriti ⁊ productio
ad maiorem quantitatem ⁊ perfectam ⁊ generare ſibi ſi
mile non ita bene fieri poſſunt per vnam virtutem ſicut
per plures. quare ⁊c. ¶ Ad aliā dicendum ꝙ obiectum
iſtarū virtutum bene eſt vnū ⁊ idem materialiter ⁊ ſm
ſubam. ſed formaliter eſt diuerſum. nam ſm ꝙ eſt ī po
tentia ad ſubſtantiam nutriti ſic eſt obiectum virtutis nu
tritiue. ⁊ ſm ꝙ eſt in potentia ad quātitatē perfectiorem
ſic eſt obiectū virtutis augmentatiue. ſm autem ꝙ ē in
potentia ad virtutem formatiuam quā recipit nutrimen
tum in vaſis genitalibus ſic eſt obiectum virtutis genera
tiue que eſt in viuente. ⁊ ſm ꝙ eſt in potentia ad formā
ſubſtantialem ſimileȝ forme illius a quo deciditur ſemē
ſic eſt obiectū virtutis generatiue que eſt in ſemine quā
medici vocant formatiuam virtutem. debemus enim ī
telligere circa iſtud ꝙ cū virtus digeſtiua exiſtens ī cor/
de eſt ſatis fortis ⁊ habet copiam nutrimenti cōtingit ꝙ
aſſimilet de nutrimēto pluſq̄ requirit ad reſtaurationeȝ
deperditi ⁊ augmentationē ⁊ illud reſiduū vocat̄ ſuper
fluū tertie digeſtionis. iſtud aūt ſic digeſtum mittitur ad
vaſa ſeminaria .ſ. ad teſticulos aut partes proportionabi
les in quibus eſt ipſa virtus generatiua ⁊ ibi iſtud nutri/
mentū accipit virtutem quādā actiuā que dicitur virtus
formatiua que virtualiter eſt oīa mēbra facere. poſt hoc
aūt īmittit̄ in locū debitū ad nutritionem vel ad locū ꝓ
portionabilem ⁊ appropinquat̄ ei ſemen paſſiuuȝ ⁊ tūc
generat viuens ſimile illi quo fuit ſemen deciſū. De iſta
aūt virtute formatiua ⁊ eius operationibus multa pul/
chra cōſiderantur in de generatione animaliuȝ. ⁊ de his
aliqua congregaui in queſtionibus de formatione corpis
humani in vtero. ¶ Ad aliam dicitur ꝙ diuerſimode v̄
tus nutritiua generat ſibi ſimile ⁊ generatiua proprie di
cta. nam virtus nutritiua generat ſimile in materia cōiū/
cta ⁊ continua materie preexiſtenti ⁊ nō ſeorſuȝ nec diui
ſim ab eo quod nutritur. virtus aūt generatiua facit ſimi
le ſeorſum ⁊ diuiſim exiſtens ab ipſo generante. iō ⁊c.
¶ Sed dubitabis q: forma carnis que generatur ī mā
nutrimenti a virtute nutritiua eſt eiuſdem ſpeciei cū iſta
forma carnis que generatur in materia ſeminis a virtu/
te formatiua. ſimiliter aūt ⁊ in alijs. quare videt̄ ꝙ gnā
re ſibi ſil'e ē opatio eiuſdē ſpēi q̄ procedit a v̄tute nutritia
⁊ q̄ ꝓcedit a v̄tute gnātiua. ⁊ per ɔn̄s iſte virtutes ſunt
vna virtus. nec ſufficere videtur ad eaꝝ diuerſitatē eſſen
tialem ⁊ per ſe ꝙ vna generat in materia cōiuncta ⁊ alia
in materia ſeparata ⁊ ſeorſum q: hoc eſt accidens ipſi ge
nerationi per quod nō diuerſificatur ſm ſpeciem per ſe
⁊ eſſentialiter. ¶ Cōſiderandū eſt circa hoc ꝙ de virtu/
te generatiua prout cōmuniter diſtinguit̄ ab alijs virtu/
tibus anime poſſumus loqui dupliciter. vno modo ſe/
cūdū ꝙ ipſa eſt in viuente ſpecialiter in pte determinata
.ſ. in vaſis genitalibus que ſunt teſticuli ⁊ proportiona/
bilia. ⁊ iſta virtus generatiua nō generat immediate ali
quid ſimile ipſi viuenti cuius eſt talis virtus. ſed generat
quādā ſubſtantiā que dicitur ſemen dādo ei virtutē quā
dā formatiuā qua ipſū ſemen virtualiter eſt oīa mēbra
facere. ⁊ iſta virtus ſic exiſtens ſubiectiue in ipſo viuen/
te dans ſemini virtutem formatiuam eſt aliā ſm ſpēm a
nutritiua ⁊ habet aliā operationē vt manifeſtum eſt. q̄a
virtus nutritiua dat formā ſubſtātialē nutriti materie nu
trimenti. ſed iſta virtus generatiua exiſtēs ſpecialr̄ in va
ſis genitalibus dat ipſi nutrimento vltima digeſtione p̄/
parato formatiuā virtutem. ⁊ ſic multum ſunt diuerſe.
Alio modo poſſumus loqui de virtute generatiua prout
in ipſo ſemine ⁊ eſt illa virtus formatiua que recipit ſe/
men a vaſis vel inſtrumentis genitalibus ⁊ illa virt⁹ nō
eſt virtus aīe ſubiectiue. ipſum enim non eſt formaliter
animatū ſcđm Ari. ⁊ cōmen. ſed ſi eſt virtus anime hoc
eſt effectiue q: facta eſt ab anima illius viuentis cuius ē
ipſum ſemen. ⁊ efficit animaȝ ſimilē illi anime. ⁊ iſto mō
loquitur Ari. in iſto capitulo. dicit enim ſic. Et generatio tex. cō. 74
nis autem factiuū ſupple eſt ipſum nutrimentum infor/
matuȝ virtute formatiua non eius quo alitur. ſed quale
id quo alitur. De hac ergo virtute remanet dubitatio cū
ipſa generet ſimile ſm ſpeciem illi a quo decidit̄ ſemen.
vt virtus formatiua exiſtēs in ſemine equi generat equū
⁊ ſimiliter virtus nutritiua exiſtens in viuente gnāt for/
maȝ nutriti in materia. videtur ꝙ habent eandē opera/
tionē ſm ſpēm. ⁊ per cōſequens eſſent vna virtus ⁊ nō
diuerſe. hoc aūt fortaſſis non eſſet magnū inconueniens
immo ⁊ hoc videt̄ Ari. intelligere in pn̄° iſtius capituli
vbi expreſſe dicit. Quoniā aūt eadē potentia generatiua
nutritiua ⁊c. cum ergo communiter aſſeritur virtutē ge
neratiuā differre a nutritiua forte eſt intelligendum đ il/
la virtute generatiua que eſt in viuente per quā viuens
dat nutrimento virtutem formatiuam modo prius tac/
to. ¶ Et ſiquis vellet dicere ꝙ virtus nutritiua differt a
virtute generatiua quecūq; ſit tunc accipienda eſt virtus
nutritiua pro virtute digeſtiua que inducit ī materia nu
trimenti diſpoſitiones accidentales requiſitas ad hoc
ꝙ fiat ſub forma nutriti. non auteȝ pro illa virtute que
generat vel inducit formam nutriti in illa materia. Et
adhuc eadem virtus nutritiua teneri poteſt eſſe diuer/
ſa generatiua virtute que eſt in ſemine licet vtraq; ha/
beat generare ſubſtātiam eiuſdem ſpeciei vt dicebatur
quia tamen vna iſtarum eſt in anima ⁊ in viuente .ſ. nu
tritiua. ⁊ alia non eſt in anima ſubiectiue nec in viuente
ſed in ſemine quod eſt inanimatum ideo poſſunt eſſe di
ſtincte. nec videtur eſſe neceſſe ꝙ omnes virtutes que
faciunt idem ſm ſpeciem ſint eedem penitus ſm ſpēm
vt lumen facit calorem ⁊ ſimiliter calor. ⁊ tamen lumē
⁊ calor ſunt diuerſe virtutes ſm ſpeciem ſimilit̄ aūt ⁊ in
alijs. ¶ Sed q̄reres propter qd diſtinguerent̄ iſte vir
tutes cum non diſtinguantur proprie per ſe per opera/
tiones eo ꝙ vtriuſq; operatio eſt generare ſubſtantiam
alicuius eiuſdem ſpeciei. forte diceretur ꝙ licet opera/
tio ſit eadem in ſubſtantia ⁊ quantum ad id quod eſt ta/
men eſt diuerſa ſecundum formalem modum vt dice/
batur. nam virtus nutritiua generat ſubſtantiam coniū
ctam ⁊ vnitam ſubſtātie preexiſtenti in qua eſt ipſa vir/
tus nutritiua. ipſa autem virtus formatiua generat ſub/
ſtantiaȝ ſeorſum ⁊ diuiſim ſubſiſtenteȝ non coniunctam

ſubſtantie preexiſtenti eiuſdem ſpeciei. verbi gratia pro
iunioribus. virtus nutritiua carnis cum nutrit ipſam car-
nem generat in materia nutrimenti formam carnis non
quidem ſeorſum ⁊ diuiſim ſed coniunctam ⁊ vnitaꝫ car
ni preexiſtenti. Uirtus autem formatiua exiſtens in ſe-
mine equi cum appropinquatum eſt ſemen femelle ge-
nerat equum ſeorſum ⁊ diuiſim ſubſiſtentem. non autē
coniunctum ⁊ vnitum ipſi equo vel alteri ſubſtantie pre
exiſtenti. ⁊ ſic diuerſificatur operatio formaliter ſꝫm ꝙ ē
nutritiue virtutis ⁊ generatiue ⁊ hoc ſufficere videt̄ ad
diſtictionem iſtarum virtutum. ¶ Sed adhuc intellec-
tus hominis non quieſcit. quia virtutus viſiua eadem ſꝫ
ſpēm habet videre colorem ſeorſum ⁊ diuiſim exiſtentē
⁊ colorem coniunctum alteri. nec diuerſificatur in ſpecie
penes iſtos modos diuiſionis. ſimiliter virtus generati-
ua carnis ⁊ coniuncte ⁊ diuiſe non videtur diuerſificari
ſecūdū ſpeciem. forte non eſſet ſimile quia omnis virtus
viſiua que videt colorem ſeorſum ⁊ diuiſim videre po
teſt colorem coniunctum alteri ⁊ vnitum ⁊ conuerſo. ſꝫ
non omnis virtus generans carnem ſeorſum ⁊ diuiſim
generaret eā coniunctam carni preexiſtenti. nec econuer
ſo. virtus enim ſeminis non nutriret carnem. nec virtus
nutritiua carnis generaret animal ſeorſum ⁊ diuiſim. ⁊
ſic eſt hic maior differentia q̃ in viſu. quare dici poteſt vt
prius ꝙ ſunt diuerſe. ꝙ ſi hec tibi non ſufficiunt queras
melius ⁊ profundius. quia mihi non plus ad preſens ap
paret. ¶ Et ſi teneretur alia via ꝙ virtus nutritiua ⁊ vir
tus formatiua exiſtens in ſemine eſt vna ſꝫm ſpeciem q̃
tum ad ſuā eſſentiam. ⁊ adduceretur ad hoc littera Ar.
non videtur mihi eſſe mortale peccatum. ¶ Ad auctori
tatem Ariſto. cum ipſe dicit ꝙ eadem ⁊c. Tenentes ꝙ
nutritiua ⁊ generatiua nullo modo ſunt eadem virtus
eſſentialiter nituntur exponere illud verbum ꝙ eadem
eſt potentia quantum ad obiectum materialiter ſumptū
licet formaliter diuerſificetur. ¶ Sed obijcitur contra
hoc quia ſimiliter poteſt dici ꝙ viſus ⁊ olfatus ſunt ea-
dem potentia quantum ad obiectum materialiter ſum-
ptum. naꝫ ideꝫ corpus eſt coloratum ⁊ odoriferum. ſi-
militer aūt ⁊ in alijs. Dicendum ꝙ non eſt ſimile. quia
operatio virtutis nutritiue circa nutrimentum ordinatur
ad operationem virtutis generatiue. ⁊ ideo propinquio
res ſunt ſibi inuicem q̃ viſus ⁊ odoratus aut huiuſmōi
⁊ ideo dr̄ eadem potentia q̃tum ad obiectum ſcilicet
tex. cō. 42 nutrimentum vt exponit Commen. quare ⁊c. ¶ Si
quis autem diceret ꝙ potentia vegetatiua eſt eadem po
tentia eſſentialiter cum generatiua que eſt in ſemine tunc
iſta littera eſſet pro eo. de hoc autem non plus ad pre-
ſens. quare et c̄.

¶ Tex. cōmē. li.

¶ Determinatis autem his dicamus cōmu
niter de omni ſenſu. Senſus autem in ipſo mo
ueri ⁊ pati aliquid accidit ⁊c.

¶ Qō. xiiii.

Hic primo queritur. Utrꝫ ſenſus ſit
virtus paſſiua. Arguit̄
primo ꝙ non qꝛ virtus illa que tranſmutat ali
quod exteriꝰ eſt actiua ⁊ nō paſſiua. hec ē ma
nifeſta ſed ſenſus tranſmutat aliquod exterius vt pꝫ cuꝫ
mulier menſtruoſa inſpicit ſpeculum. fit enim quedam ī
fectio in ſpeculo ad modū nubecule obſcure. quare ⁊c.
¶ Item illa virtus eſt actiua cuius operatio ē actio. hec
eſt manifeſta. ſed operatio ſenſus eſt actio. ꝓbat̄ nā opa
tex. cō. 16. tio ſēſus eſt ſentire. ſētir̄. n. eſt q̄dam actio immanens vt
patet in. 9. meta. ⁊ in libro ſex principiorum. ergo ⁊c.
¶ Item virtus forme debet eſſe actiua. hoc videtur ma
tex. cō. 52. nifeſtum. nam ſicut materie eſt pati ſic forme eſt agere.
vt patet ſecūdo de generatione. vnde ſicut virtus mate-
rie eſt paſſiua. ſed virtus forme debet eſſe actiua. ſed
ſenſus eſt virtus forme. eſt enim virtus anime que eſt
forma animati. quare ⁊c. ¶ Item ſi ſenſus eſſet virtus
paſſiua tunc virtꝰ nutritiua eſſet nobilior q̃ ſenſus. quod
eſt abſurdum quia virtus ſenſitiua eſt virtus. nobilioris
autem forme debet eſſe nobilior virtus. ⁊ probatur cō-
ſequentia. quia virtus actiua debet eſſe nobilior paſſiua.
vt vult Ariſto. in tertio huius. ſed virtus nutritiua eſt a tex. cō. 19.
ctiua vt conceditur. quare ⁊c. ¶ Item ſi ſenſus eſt paſ-
ſiuus a ſenſibili. ⁊ ſenſibile eſſet actiuum in ſenſum tunc
ſenſus eſſet minus nobilis quam ſenſibile. quod eſt incō
ueniens. viſus enim non eſt minus nobilis immo nobi-
lior q̃ ſit color. ⁊ ſic de ceteris. ⁊ patet conſequentia. qꝛ
paſſum eſt minus nobile agenti. vt patet ex tertio de ani-
ma. ergo ⁊c. ¶ Oppoſituꝫ arguitur auctoritate Ariſto. vt ſupra
vult enim ꝙ ſenſus eſt in potentia ad ſenſibilia ⁊ patitur tex. cō. 51.
ab ipſis. Idem dicit hic Commē. in multis locis. ¶ Ad
queſtionem premittenda ſunt aliqua. primo ꝙ differen
tia eſt inter virtutem actiuam ⁊ paſſiuam vt docet Com
men. in tertio huius. ⁊ accipitur ab Ariſto. in quinto me
taph. nam virtus actiua mouet ſuum obiectum vt cali- Cōm. 17.
ditas mouet ſuum calefactibile. Uirtus autem paſſiua
mouetur ab obiecto ſuo. ſ. reſpectu cuius eſt paſſiua. vt
potentia calefactibilis mouet̄ a calefaciente. ſimiliter aūt
in alijs. ¶ Item conſiderandum eſt ꝙ duplex eſt paſſio
vt dicit Ari. in capitulo ſequenti. Dicendum autem de tex. cō. 57.
potentia ⁊ actu. Quedā eſt paſſio proprie dicta. ⁊ eſt re-
ceptio perfectionis cum abiectione contrarij. ⁊ dicit̄ paſ
ſio corruptiua vt cum ignis appropinquatur aque ipſa a
qua patitur ab igne quia ab ipſo recipit aliquam perfe-
ctionem ſcilicet caliditatem cum abiectione contrarij ſci-
licet frigiditatis. ⁊ de iſta paſſione dicitur octauo thopi-
corum. ꝙ omnis paſſio magis facta abijcit a ſubſtantia.
tantum enim poteſt calefieri aqua ⁊ remoueri ſua frigi-
ditas ꝙ corrumpitur. Alia autem eſt paſſio que dicit̄ im
proprie dicta. ſ. receptio perfectionis abſq̄ corruptione
contrarij. ⁊ hec dicitur paſſio perfectiua ⁊ que dicitur ſa
lus ⁊ perfectio vt cum diaphanum illuminatur ab ali-
quo corpore luminoſo. ibi enim eſt ſola receptio perfe-
ctionis ab illuminante corpore abſq̄ abiectione contra-
rie diſpoſitionis. quia lumini nihil eſt proprie contrariū.
¶ Item eſt aduertendum diligenter ꝙ Ariſto. in quo-
dam capitulo precedente ſcilicet in illo capitulo. Quare
primo de alimento. oſtendit animam eſſe cauſam cor-
poris viuentis tribus modis ſcilicet ſic̄ forma ſicut finis.
⁊ ſicut agens ſeu efficiens quod conſueuit Ariſto. voca-
re verum principium motus. conſtat autē ꝙ anima non
eſt cauſa efficiens viuentis corporis quātum ad eius ſub
ſtantiam. qꝛ ipſa ſubſtantia corporis viuentis preexiſte-
bat anteq̃ ſibi eueniret anima. Unde relinquitur ꝙ ſit
cauſa efficiens viuentis quantum ad eiꝰ motꝰ proprios.
⁊ hoc etiam patet manifeſte in littera inducendo omnes
motus proprios animatorum ſcilicet augmentuꝫ et mo
tum localem ⁊ alterationem quandam. Et commē. ma
nifeſte dicit ꝙ Ariſto. declarauit animam eſſe cauſā mo
uentem ſecūdum omnes modos motus ſiue veros ſi-
ue eſtimatos. et dicit eſtimatos propter ipſas ſenſatiōes
que opinabantur ab aliquo eſſe motus cuꝫ non ſint mo-
tus corporales. ⁊ tamen anima eſt mouens ſecūdū iſtos
motus. ita ꝙ agit ⁊ efficit ipſum ſentire. ſicut etiam agit
augmentationem ⁊ motum localem. Unde etiam Ar.
dicit ſic. Eſt autem alteratio ⁊ augmentum ſecundum
animam. ⁊ declarat de alteratione. ſenſus enim quedaꝫ
alteratio eſſe videt̄. vult ergo Ariſto. aperte ⁊ vno ſer
mone ꝙ augmentum ⁊ ſentire eſt ſecundum animam.
Conſtat autem ꝙ augmentum eſt ſecundum animam
tanquam ſecundum agens. ergo ⁊ ſentire ſecundum
Ariſto. eſt ſecundum animam vt ſecundum agens. nō
enim eſt veriſimile ꝙ in eodem ſermone vtat̄ hac pre
poſicione ſcꝫm omnino equiuoce. Nec eſt dicēdū ꝙ ipſa
anima ſit cauſa agens ipſum ſentire per ſpeciem rei ſēſi-
bilis ſolum. qꝛ cū ſpēs rei ſēſibilis ſit accidēs aduēticium
⁊ ſeparabile vt manifeſtum ē ſequeret̄ ꝙ aīa non eſſꝫ

actiua ipſius ſentire niſi pure ⁊ omnino per accñs. qḋ ē
abſurdū ⁊ omnino cōtra Ariſto. p̄cipue ſi ſermones in
demōſtratiuis ſunt intelligendi de per ſe. Eſt ergo intē/
tio Ariſto. plane ꝙ anima eſt per ſe cauſa actiua ipſi⁹ ſen
tire quod eſt quedā alteratio ſpiritualis aliquo mō. ⁊ nō
poteſt eſſe cā actiua ipſius operationis per ſe niſi mediā
te aliqua ſua virtute naturali vt omnes fere cōcedūt. ex
quo patet euident̄ intentionē. Aꝛ. fuiſſe ꝙ anima ſenſiti/
ua habet virtutē actiuā ipſi⁹ ſentire vniuerſaliter inexiſtē
tē. Vñ cū ſermones Ari. ſunt remotiores a contradictio/
ne. ſermonibus oīum alioꝝ phȳcoꝝ vt recitat Cōmen.
ab Alexandro ſuper ſecūdo celi ⁊ mundi. Omnia que/
cūqꝫ ipſe in iſto capitulo ⁊ in alijs conſequentibus dicit
de ſenſibus debent tali modo intelligi ⁊ conditionari vt
non contradicant illi veritati predicte. ¶ His premiſſis
dico ad queſtionem ꝙ omnis ſenſus in quo tanq̄ꝫ in ſbo
eſt ipſum ſentire ſeu ſenſatio eſt virtus paſſiua aliq̊ mo/
do paſſionis. ⁊ de iſto ſenſu intellexit Ari. doctrinam q̄
ſequitur. qḋ ſic probari poteſt. illa virtus eſt paſſiua que
immutatur ab obiecto ſuo. hoc ab oīb⁹ conceditur. ſed
ſenſus in quo tanq̄ꝫ in ſubiecto eſt ſenſatio ſeu ſentire mo
uetur ab obiecto. ſ. ſenſibili imprimente ſenſui ſpēm ſuā
vt ſatis eſt manifeſtū ⁊ conceſſum ab omnibus. vnde ⁊
Ariſt. dixit in iſto ſecūdo ꝙ omnis ſenſus eſt ſuſceptiu⁹
tex. cō. 138 ſpēꝝ ſine materia. quare ⁊c. ¶ Item illa virtus eſt paſſi
ua que quandoqꝫ eſt in actu ⁊ quādoqꝫ non. et eius act⁹
eſt immanens in ipā. ⁊ non exit in actum niſi preſente ali
quo extrinſeco. qḋ enim virtus aliqua indiget aliquo ex
trinſeco hoc non eſt niſi propter aliquod iſtorum duoꝝ.
vel qꝛ actus eius tranſit in aliud extrinſecū. vt actus cale/
factionis tranſit in calefactibile. vel quia illa virtus indigꝫ
moueri ab aliquo extrinſeco ⁊ aliquid recipere ab eo. ſi
ergo eſt aliqua virtus cuius operatio maneat in illa ita ꝙ
non tranſeat in aliquid extrinſecū ⁊ tamen non ſit in actu
niſi preſente aliquo extrinſeco manifeſtū eſt ꝙ hoc erit
pro tanto qꝛ indiget moueri aliqualiter ab illo extrinſeco
⁊ aliquid recipere ab eo. ⁊ ſic patet maior ꝙ omnis vir/
tus cuius operatio eſt immanens ⁊ non exit in actū ſuūꝫ
niſi preſente aliquo extrinſeco eſt paſſiua quoquomodo
⁊ ſi iſta propoſitio negaretur non remaneret via proban
di aliquā virtutem eſſe paſſiuam. ⁊ minor eſt manifeſta
conſtat enim ꝙ ſentire eſt operatio immanēs in ipſo ſen
ſu qui eſt ſubiectū ipſius. ⁊ non exit ſenſus particularis
in actū ſuū qui eſt ſentire niſi preſente aliquo extrinſeco ſē
ſibili. vt viſus non videt niſi preſēte viſibili vtputa colo
re aut lumine. ſimiliter aūt ⁊ in alijs. ¶ Itē ⁊ redit i idē
omnis illa virtus cuius operatio immanens in ipſa acci/
dit in quodam pati ⁊ moueri eſt virtus paſſiua aliq̊ mō
ſenſus aūt qui eſt ſubiectum ſenſationis talis eſt vt eius
operatio immanens. ſ. ſentire accidit ei in quodaꝫ pati ⁊
moueri vt. Ari. docet in principio huius capituli. ⁊ mul
tum notandus eſt modus loquendi Ari. dicit enim ꝙ ſē
tire accidit in quodam pati ⁊ moueri quod ſine dubio ve
rum eſt: non enim ſentire eſt formaliter ⁊ eſſentialiter ip
ſum pati ⁊ moueri a ſenſibili. cum enim ſenſus patiatur
ſpiritualiter ⁊ mouetur a ſenſibili recipiēdo eius ſpecieꝫ
tunc in huiuſmodi paſſione vel ſpē recepta tanq̄ꝫ in pro/
pinqua diſpoſitione fit ipſum ſentire. Quod aūt ſit agēs
per ſe propinquum ⁊ immediatū ipſius ſenſationis vir
debitur in alia queſtione. quare ⁊c. ¶ Ad rōnes. ¶ Ad
primam cū dicitur illa virtus eſt actiua ⁊c. ꝯcedo ſi per
ſe tranſmutat aliquod extrinſecū. ⁊ cūꝫ dicitur ꝙ ſenſus
viſus tranſmutat ⁊c. dico ꝙ non eſt verū per ſe. et cum
ꝓbatur ꝙ mulier menſtruoſa inſpiciens ſpeculūꝫ inficit
ipſū. dico ꝙ hoc ñ agit virtus paſſiua viſiua ꝑ ſe: ſꝫ hūc
cōtingit per iſtū modum. qꝛ in ipſa muliere menſtruo/
ſa reſoluuntur quidam ſpiritus ſubtiles ab humiditate
menſtruoſa ⁊ diffunduntur per corpus eius ⁊ ſpeciali/
ter exeunt et egrediuntur per oculos. eo ꝙ oculi int̄ oēs
partes corporis ſunt magis poroſi. iſti igit̄ fumi ſeu ſpi/
ritus ſubtiles egredientes per oculos tranſmutant ⁊ in/
ficiunt aerem propinquū oculis. ⁊ ille aer infectus inficit
alium vſqꝫ ad ſpeculum. et tunc in ſuperficie ſpeculi fit
quedā obſcuritas et infectio ab aere tangente ipſum. ſed
virtus viſiua nihil operatur in hoc. qꝛ etiam de nocte cū
mulier non videret ſpeculum adhuc inficeret ipſum dū
modo aperiret oculos ⁊ ei appropinquaretur appropin
quatione ſufficienti ⁊c. ¶ Ad aliam cū dicitur illa virtus
cuius operatio ⁊c. concedo ſi prima eius operatio ē actio
⁊ cum dicitur quod ipſius ſenſus operatio eſt actio.
dico ꝙ non loquendo de eius prima operatione. Prima
enim operatio ſenſus precedēs omnes alias eſt receptio
ſpeciei ſenſibilis ab obiecto. ⁊ loquor de ſenſu qui eſt ſb
iectum ſenſationis. huiuſmodi autem receptio non ē ac/
tio. ſentire autem non eſt prima operatio ipſius ſenſus.
immo ſibi accidit cum illa prima vt dictum eſt. quar̄ ⁊c.
¶ Ad aliā cū dicit̄ ꝙ virtus forme ⁊c. pōt dici ꝙ cuiuſli
bet forme debet eē aliqua virtus actiua. ſed non oportet
ꝙ omnis virtus forme materialis ſit virtus actiua. be/
ne igitur concederem ꝙ ipſius anime ſenſitiue ſunt aliq̄
virtutes actiue vt nutritiua ⁊ augmentatiua et generati/
ua ſm illos qui ponunt animam nutritiuam et ſenſitiuaꝫ
in animali eſſe vnam ſm ſubſtantiam ⁊ tamē poterit ſta
re cum hoc ꝙ alique virtutes ipſius anime ſenſitiue ſūt
paſſiue aliquo modo. ⁊ dico aliquo mō. quia non ſunt
paſſiue a ſenſibilibus paſſione proprie dicta que ē cū ab/
iectione contrarij. ſed paſſione perfectiua ſolum que eſt
receptio forme ſine contrarij abiectione. nulla enim for/
ma preexiſtit in viſu contraria ſpeciei coloris quam reci/
pit. ſimiliter autem ⁊ in alijs. quare ⁊c. ¶ Sed aliquis
argueret ſic. ſicut ſe habet materia ad potentiam actiuaꝫ
ſic ſe habet forma ad potētiā paſſiuam per cōuenientem
ſimilitudinem. ſed materia nullam habet potentiā actiuā
vt manifeſtum eſt per Ariſto. quare ⁊c. Dicendum eſt
ꝙ non eſt ſimile. quia materia prima eſt ens imperfectiſ
ſimum quod nullū habet actū de ſua eſſentia. ⁊ ideo nul
lam potentiam actiuā pōt habere de ſe. ſed non omnis
forma materialis eſt ens perfectiſſimum. immo alique
ſūt imperfecte aliqualiter. ⁊ ideo forme materiali nō re/
pugnat habere aliquam potentiam receptiuam alicuius
perfectionis licet non ſubſtantialis forme. et hoc modo
intellexit Cōmen. in de ſubſtantia orbis. ꝙ pati contra/
rium eſt ipſi actui. verum eſt paſſione q̄ eſt receptio for/
me ſubſtantialis. talis enim receptio competit materie ꝑ
me. ſed nihil prohibet aliquem actūꝫ recipere perfectio
nem accidentalem ⁊ habere potentiam receptiuam ta/
lis perfectionis. ¶ Ad aliam nego conſequentiam. et cū
dicitur ꝙ virtus actiua ⁊c. dicitur hic ꝙ verum eſt ꝙ
virtus actiua nobilior eſt virtute paſſiua ſibi correſpōdē
te. ſ. in quam agit. vt virtus actiua caliditatis eſt nobilior
virtute receptiua ipſius. ſed non oportet propter hoc ꝙ
omnis virtus actiua ſit ſimpliciter nobilior omni virtute
paſſiua. q̄ꝫuis ergo potentia nutritiua ſit actiua. tamē ſen
ſus non patitur ab ipſa potentia nutritiua. nec ipſa poten
tia nutritiua agit in ſenſum ſed in nutrimentum. ideo nō
ſequitur ꝙ potentia nutritiua ſit nobilior ſenſu. ¶ Ad
aliam cum dicitur ꝙ tunc ſenſibile eſſet nobilius ipſo ſen
ſu. nego conſequentiam. ⁊ cum probatur ꝙ actiuum ē
nobilius paſſiuo dico ꝙ actiuum vt actiuum bene ē no/
bilius paſſiuo vt paſſiuum. ſed non oportet ꝙ ſemper a
ctiuum ſit ſimpliciter ⁊ ſm eſſentiam ſuam nobilius q̄ꝫ
paſſiuum niſi ipſum actiuum habeat operationem no/
biliorem omni operatione quam habet paſſiuum. Di/
cereꝫ ergo ꝙ ſenſibile ſecundum ꝙ actiuum eſt: eſt no
bilius ſenſu ſecundum ꝙ ſenſus eſt aliquod paſſiuum
ſed tamen ipſe ſenſus non eſt minus nobilis ſimplici/
ter q̄ꝫ ſenſibile. quia ſenſus habet nobiliorem operatio
nem omni operatione ipſius ſenſibilis. ſenſus enim nō
ſolum habet hanc operationem que eſt pati a ſenſibili
ſed etiam habet illam operationē que eſt ſentire. ⁊ hec
operatio indubitanter eſt nobilior omni operatione for/
me ſenſibilis. vt videre quod eſt operatio viſus eſt quid

ſimpliciter nobilius ꝙ̃ queciiqꝫ operatio coloris. Similiter autem ⁊ in alijs. ⁊ quãuis ſentire cõcomitetur paſſionem ſenſus a ſenſibili. non tamen ipſum ſentire ẽ idem formalr̃ ⁊ eſſentialiter cum ipſo pati a ſenſibili. vt videre non eſt idem eſſentialiter cum paſſione viſus a viſibili. ⁊ odorare nõ eſt idẽ eſſentialr̃ cũ ipa paſſiõe odoratus ab odorabili ſicut patet ex intentione Ari. in iſto capitulo. Oportet autem vniuerſaliter accipere ⁊ hoc inſi-
tex. cō. 51. nuat Ariſt. in ſuo modo loquẽdi in principio huius capituli cũ dixit. Sentire ergo in quodã pati ⁊ moueri aliqd accidit. Modo ſi ſentire eſſet formaliter ⁊ eſſentialiter ipſum pati a ſenſibili tunc non accideret in pati ⁊ moueri. q: nihil proprie accidit in ſeipſo nec ſibiipſi. Si autem illud inuenitur ab Ariſto. ſ. ꝙ ſentire ſit pati ⁊ moueri intelligendum eſt materialiter ⁊ ſubiectiue. ſ. ꝙ ipſum ſentire fundatur in quadam paſſione ſenſus a ſenſibili tanꝗ̃ in diſpoſitione ſeu preparatione neceſſario requiſita ad ſentire. Redeundo ergo ad propoſitum dico ꝙ ſenſibile non eſt ſimpliciter nobilius ipſo ſenſu. q: non habet operationem aliquã nobiliorem ſimplr̃ omni operatione ipſi⁹ ſenſus que eſt ſentire. ſed ſi habet operationem ſimpliciter nobiliorem omni operatione ſenſus bene concederẽ ipſum eſſe ſimplr̃ nobili⁹ vt videbitur in ſequentib⁹ ⁊c̃.

¶ Tex. cõmẽ. lxii.

¶ Quoniam autem innominata eſt ipſorum differentia ⁊c. determinatum. eſt autem quando altera ⁊ quomodo altera.

¶ Queſtio. xv.

Onſequenter querit̃. Utrum ſenſibile reducat ſenſum de potentia ad actum. Et arguit̃ primo ꝙ non. quia ſi ſic eſſet tunc ipſum ſenſibile eſſet nobilius ſenſu. cum agens ſit preſtã-
tex. cō. 19. tius patiente tertio huius. ſed illud eſt inconueniens. q: ſenſus eſt virtus cognoſcens. ſenſibile autem non eſt virtus cognoſcens. vt color ſonus ⁊ huiuſmodi. cognoſcẽs aũt eſt nobilius non cognoſcente vt dicitur cõmuniter. ꝗ̃-
tex. cō. 62. re ⁊c. ¶ Oppoſitũ arguitur auctoritate Ari. in iſto ſcdo vbi vult ꝙ ſenbile reducat ſenſum de potentia ad actuꝫ. ſenſus enim eſt talis in potentia quale eſt ſenſibile in actu Et idem dicit cõmen. pluries. ⁊ Ariſto. in tertio hui⁹ ſic. Uidetur autem ſenſibile ex potentia exiſtente ſenſitiuo actu agens. quare ⁊c. ¶ Ad queſtionẽ intelligendũ eſt ꝙ ipſius ſenſus eſt duplex actus. ſ. primus actus. ⁊ actus ſecũdus. Actus quidem ſecundus eſt eius operatio. ſ.
tex. cō. 59. ſentire. ⁊ hoc dicit Ariſto. in littera ſic. Et ſentire autem ſecundum actum ſimile dicitur ipſi conſiderare. ſ. in hoc ꝙ vtrũqꝫ eſt quidam actus ſecundus. Actus autem primus eſt forma exiſtens in ſenſu preexiſtens operationi ⁊ eſt illa ſpecies rei ſenſibilis repreſentans ipſum ſenſibile. ⁊ hoc ſignificauit Ari. in iſto ſecundo vbi dicit in p̃n-
tex. cō. 51. cipio huius capituli. Oportet aũt vl̃iter de omni ſenſu accipere quoniam eſt ſuſceptiuus ſp̃erum ſine materia.

¶ Tunc dico ad queſtionem ⁊ primo ꝙ ſenſibile reducit ſenſum de potentia ad actum primum ſecundo ꝙ ipſum non reducit ſenſum ad actuꝫ ſcd̃m ſine naturali virtute actiua anime. Primũ ſic patet. illud quod ĩ ſenſu generat aliquaꝫ formã preexiſtentem operationi ſenſus reducit ipſum de potentia ad actũ primum. hec enim forma eſt ipſe actus primus ſenſus. ſed ipſum ſenſibile generat in ſenſu formam aliquam preexiſtentem operationi ſenſus. ſ. ſpeciem repreſentantem ipſum ſenſibile. vt color generat in viſu ſpeciem ſuam. ſimiliter autem ⁊ ĩ alijs. Et conſtat ꝙ ipſa ſpecies neceſſario preexiſtit ipſi ſẽtire cum ſit diſpoſitio quedam ipſius ſenſus ad ſentiẽdũ
tex. cō. 138 quare ⁊c. ¶ Et ad iſtam intentionem dicit Ariſt. ꝙ ſenſibilis ⁊ ſenſus eſt idem actus. ipſa enim ſpecies repreſentans ſenſibile eſt actus ipſius ſenſus vt ſubiecti. ⁊ eſt actus ipſius ſenſibilis vt agentis. cum ipſo eniꝫ ſenſibili poſito ⁊ appropinquato ſenſui ponitur. ⁊ remoto remouetur huiuſmodi ſpecies. ⁊ non eſt ſubiectum eius vt manifeſtum eſt. nec eſt forma propria nec finis. quare relinquitur ꝙ ſit cauſa agens ipſius ſpeciei ſenſibilis in ſenſu. quare reducit ⁊c. ¶ Secũdum probatur ad preſens. ſic ſi ſenſibile reduceret ſenſum de potentia ad actuꝫ ſentiendi ſine virtute omni anime naturali actiua tũc anima non eſſet actiua ipſius ſenſationis per ſe. hoc eſt falſum. ⁊ contra Ari. vt patuit prius. ⁊ expreſſe contra cõmen. tex. cō. 37.
vt patet conſequentia q: non eſt principium effectiuum cuiuſcũqꝫ operationis aut motus niſi ſm̃ aliquã virtutẽ actiuam vt omnes concedunt. nec eſt dicendum ꝙ ipſa ſit cauſa efficiens ſenſationem mediante ſpecie rei ſenſibilis solũ. q: ſic eſſet agens ſenſationem pure per accidens cum ipſa ſpecies ſenſibilis ſit accidens anime aduenticiũ ⁊ ſeparabile. ergo ⁊c. De hac autẽ virtute naturali anime actiue ſenſationis inquiretur in ſequenti queſtione.

¶ Sed dubitaret aliquis contra primam concluſionem q: ſi forma ſenſibilis efficit intentionem ſeu ſuam ſpecieꝫ in ſenſu. tunc duo accidentia eiuſdẽ ſp̃ei ſolo nũero differentia vel diuerſa ſimul erunt in eodem ſubiecto. quod videtur contra Ari. in quinto metaph. capitulo de diuerſo ſpecie. vbi manifeſte vult ꝙ quecunqꝫ accidentia ſũt tex. cō. 15.
in eodem ſubiecto dr̃nt ſpecie. ⁊ ſic duo accidentia eiuſdem ſpeciei ſolo numero differentia non poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubiecto ſecũdũ idem ſui. ⁊ conſequentia patet quia poſſibile eſt ꝙ due albedines eiuſdem ſpeciei ſolo numero differentes appropinquantur viſui ſine oĩ impedimento. ſic ergo vnaqueqꝫ generat ſuam ſpecieꝫ in viſu cum ille ſpecies non poſſunt eſſe diuerſe ſm̃ ſpeciem vt manifeſtum eſt. nec eadem penitus ſecundum numerum cum obiecta ſint diuerſa ſꝫ nũerũ. quar̃ ⁊c. ¶ Ad hoc diuerſi diuerſimode reſpondent. Quidaꝫ dicunt ꝙ cum due albedines obijciuntur viſui vel medio intentiones earum quas generant in viſu ⁊ in medio nõ ſunt diuerſe ſecũdum numerum ſed vna. Quod ꝓbãt auctoritate Ari. prius inducta ⁊ ratione. quia accidẽs nõ numeratur niſi numeratione ſui ſubiecti. quomodo ergo ĩ vno ſubiecto numero ſimul. ⁊ ſecũdum idem erũt duo accidentia eiuſdem ſpeciei ſolo numero differentia. Et confirmatur dubitatio q: ſecũdũ cõmẽ. in primo phyſicorum. multitudo vel eſt rerum dr̃ntium ſm̃ formam. Cō. 6.
vel eſt rerum differentium ſm̃ quãtitatem. modo conſtat ꝙ ille intentiones in eodem ſubiecto exiſtentes non differunt ſm̃ quãtitatẽ q: ſunt in eodem quando ⁊ ſcd̃ꝫ idem ipſius vt omnes concedunt. immo etiam in eodẽ puncto medij ſunt ambe ille intentiones. cuius magnuꝫ ſignum eſt ꝙ per omnem punctum medij contingit ambas videri ſimul. nec etiam differunt ſm̃ formas quia ſic different per ſe. ⁊ per conſequens differrent ſm̃ ſpeciem ⁊ non ſolo nũero. in eadẽ. n. ſpecie ſunt multe differentie. ſed non ſecundum ſubſtantiam. nec per ſe vt dic̃ Ari. in ſecundo poſteriorum. ¶ Iſtis rationibus viſis poteſt putari ꝙ intentiones duarum albedinum ſuſcepte in eodem ſubiecto ſiue in medio ſiue in viſu non ſunt numero differentes nec diuerſe. ¶ Sed in contrarium eſt ratio fortis quia illa non ſunt vnum numero omnino ⁊ indiuiſibiliter quorum vno corrupto vel deficiente remanet alterum non corruptum. hec videtur ſatis manifeſta. quia detur oppoſitum tunc vnum ⁊ idem numero ⁊ indiuiſibile ſimul eſt corruptum ⁊ non corruptum modo ſic eſt ꝙ duabus albedinibus obiectis medio ⁊ viſui vna earum poteſt corrumpi altera remanente non corrupta. ⁊ cum vna illarum corrumpetur conſtat ꝙ ei⁹ intentio non remanebit in medio nec in viſu eadem numero que prius ⁊ altera remanebit. ſ. alterius albedinis intentio que non corrumpetur quomodo ergo eſſent penitus vna ⁊ eadem intentio numero. Si quis teneret p̃mam viam poſſet dicere ꝙ cum aliqua ſunt eadem numero: ⁊ a quocunqꝫ dependet vnum illorum ⁊ reliquũ tunc vno corrupto non remanet reliquum. ſed ſi dependerent a diuerſis generantibus ⁊ conſeruantibus tunc non eſt neceſſe ꝙ vno corrupto corruptum ſit reliquuꝫ.

⁊ ſic eſt in propoſito. quare ⁊c. ¶ Sed mirum eſt ſi vnū ⁊ idem numero in diuerſis ſimpliciter ſm ſuam ſubam corruptum ſit ⁊ non corruptum ſimul. Et ideo tenendo aliam viam .ſ. ꝙ huiuſmodi intentiones ſint numero diuerſe. ⁊ vna non eſt idem numero cum alia diceretur ad oppoſita. primo ad auctoritatem Ariſtotelis ꝙ intelligendum eſt de accidentibus realibus ⁊ corporalibus ⁊ abſolutis a termino ⁊ ab agente propinquo conſeruante. ſʒ non eſt intelligendum de accidentibus ſpiritualibus ⁊ intentionalibus. nec de accidentibus reſpectiuis ſiue habeant reſpectum ad terminum vt relationes. ſiue habeant reſpectum ad agens propinquum a quo dependent in conſeruari immediate. talia autem accidentia que ſūt intentiones duarum aut plurium albedinum ſolo numero differentium dependent in conſeruari ab ipſis albedinibus quarum ſunt intentiones. ⁊ ab ipſis habent numerum ⁊ diuerſitatem. Et cum dicitur. accidētia numerantur ⁊c. pōt dici ꝙ verum eſt de accidentibus realibꝰ ⁊ habentibus eſſe fixum in ſuis ſubiectis. ſed de accidētibus intentionalibus ⁊ non habentibus eſſe fixum in ſubiecto. ſed dependentibus ab aliquo extrinſeco conſeruāte immediate non oportet ꝙ numerētur ſm numerationē ſubiectorum in quibus eſſent. ſed numerant̄ ſm numerationem agentium a quibus dependent ⁊ in eſſe ⁊ in conſeruari. quia tamen illa agentia realia non numerantur niſi numeratione ſuorum ſubiectorum. ideo iſta numeratio intentionum reducitur ad numerationem ſubiectorum non in quibus exiſtunt ſed ſubiectorum in quibus ſunt earum agentia ⁊ conſeruantia ipſas in eſſe. Et per hoc diceretur ad auctoritatem cōmen. ⁊ omnis multitudo vel eſt rerum differentium ſm formas. vel eſt rerum differentium ſecundum quantitatem. verum ē vel ſecundum quantitatem ſubiectorum in quibus ſunt ipſa differentia. vel ſecundum quantitatem alicuius alterius a quo dependent vel ad quod hn̄t hitudinem. Et ſic ē in propoſito. quare ⁊c. ¶ Item poteſt dici ꝙ illa diuiſio debet intelligi de illis que differunt penes intrinſeca. ſed de illis quorum differentia eſt ab extra non eſt vera. ⁊ ſic eſt in propoſito. ¶ Iſtarum enim intentionum diuerſitas eſt ab extra. ſ. ab agentibus extrinſecis immediatis conſeruantibus eas in eſſe. ¶ Item intelligēdum eſt de accidentibus abſolutis ſed non reſpectiuis. iſte vero intentiones ſunt accidentia reſpectiua ſaltem quia ſemper habent reſpectum ⁊ habitudinem ad exterius cōſeruās propinquum ⁊ proprium ideo numerantur ſm eorum numerationem. prima autem ſolutio ſatis videtur conueniens. vt dicatur ꝙ multitudo iſtarum intentionum ē multitudo rerum vt formarum drn̄tiū ſm quantitatē non quidem ſecundum quantitatem intrinſecam .ſ. ſubiecti. ſed ſecundum quantitatem extrinſeca ſcilicet obiecti. ſecundum enim differentiam illam differunt ille albedines obiecte ex quarum diuerſitate dependet diuerſitas illarum intentionum. ¶ Poteſt etiam dici ꝙ commē. loquitur de multitudine entium realium prout entia realia diſtinguuntur contra intentiones cuius ſignum eſt ꝙ ipſe dicit ꝙ omnis multitudo vel eſt rerum ⁊c̄. ¶ Itē ad auctoritatem poteſt dici ꝙ ipſe intelligit de accidentibus naturaliter ⁊ inſeparabiliter exiſtentibus ſed de accidentibus aduenticijs ⁊ ſeparabilibus non intellexit. Si quis autem inſtat ꝙ accidens vnum numero non poteſt eſſe in diuerſis ſubiectis. ergo diuerſa numero accidentia non poſſunt eſſe ſimul in vno ſubiecto. non valet. qa inherentia eſt eſſentia accidentis. ⁊ impoſſibile eſt aliqd vnum inhererē diuerſis. ſed diuerſa bene poſſunt inherere vni numero. immo omnia predicamenta aliqualiter inherent vni ſubiecto. Sed dices quomodo vnum iſtorum accidentium eſt diuerſum ab altero. non per ſe qꝛ ſic differrent ſecundum ſpeciem. nec per accidens quia quereretur quod eſſet illud accidēs: ⁊ quomodo diſtingueretur ipſum ad agentia ſua. ⁊ eſt multum difficile qꝛ conſtat ꝙ non ſunt diuerſa ſecundum quantitatē. ⁊ qd cunqʒ aliud detur. quereretur de illo alio quomodo eſt diuerſum ſicut prius. Forte diceretur ꝙ iſta ſunt diuerſa per accidens non intrinſecum eis nec eorum ſubiecto. ſʒ extrinſecū. ſ. ꝑ formā agentē q̄ eſt alia ⁊ alia. hec āt pars probabilior mihi apparet ad preſens. ſed quid ſit de hoc non finaliter determino. quare ⁊c̄. ¶ Ad rationes in principio queſtionis dictum fuit prius. verum enim eſt ꝙ actiuum ſm ꝙ actiuum eſt nobilius paſſiuo ſibi correſpondente ſcd̄m ꝙ paſſiuum eſt. ſed non oportet ꝙ ſit ſimpliciter ⁊ abſolute nobilius quia poteſt contingere ꝙ ipſum paſſiuum poſtq̄ꝫ paſſum eſt ab agente habet aliquam operationem nobiliorem omni operatione illius actiui. ⁊ ſic ratione illius iudicabitur ſimpliciter nobilius. ſic autem eſt in propoſito. nam quāuis ſenſus recipit ſpeciem a ſenſibili vt agit in eā. quia tamen vltra iſtā receptionem habet aliam operationem nobiliorem quā quecunqʒ operatio ſenſibilis. ſ. ſentire vel cognoſcere ipſum ſenſibile. ideo eſt ſimpliciter nobilior q̄ꝫ forma ſenſibilis que non cognoſcit. nobilitas enim virtutis ſimpliciter ⁊ abſolute debet conſiderari ⁊ iudicari ex eius nobiliſſima operatione. vnde ſi ſenſus nullam aliam operationem haberet quam recipere ſpeciem a ſenbili credo finaliter ꝙ eſſet minus nobilis ſimpliciter ipſo ſenſibili cum efficere ſpecieʒ eſt operatio nobilior q̄ꝫ recipere eādem. ⁊ ſic de iſto ſufficiat.

¶ Queſtio. xvi.

Conſequenter queritur. Utrum preter ſpecieʒ rei ſenſibilis in ſenſu receptam ⁊ preter ſenſum qui eſt ſubiectum ſenſationis ſit aliqua alia virtus actiua ſenſationis naturalis exiſtens in anima ſenſitiua. Et hoc querere. vtrum ſi anima ſenſitiua ſit aliquis ſenſus agens. ¶ Et arguitur primo ꝙ non. quia ſi tex. cō. 51. ſic tunc non omnis ſenſus eſſet virtus paſſiua. ⁊. 59. quod videtur eſſe contra Ariſto. ⁊ cōmen. in multis locis huius ſecundi. ⁊ patet conſequentia. quia agens non eſt paſſiuum. ⁊ preciſe in propoſito ſenſus agens ſi eſſet non eēt paſſiuus a ſenſibilibus. quare ⁊c. ¶ In oppoſitum arguitur ſic. ſicut ſe habet virtus vel anima intellectiua ad tex. cō. 2. intelligibilia ſic anima ſenſitiua ad ſenſibilia per conuenientem ſimilitudinem qua Ariſto. vtitur in tertio huius. ⁊ eſt principium totius perſcrutationis de intellectu. ſed in anima intellectiua preter intellectum poſſibilem qui ē tex. cō. 17. ſubiectum intellectionis eſt intellectus agens vt demonſtratum eſt in tertio huius. ergo in anima ſenſitiua preter ipſum ſenſum paſſiuum qui eſt ſubiectum ſenſationis cō. 60. eſt ſenſus actiuus qui efficit ipſam ſenſationem. ¶ Iſtam queſtionem monet Commen. ſuper illud. c. Et poſita vna ratione ad partem affirmatiuam dixit in fine. ⁊ tu debes in hoc conſiderare quoniam indiget perſcrutatione ita ꝙ iſta. q. quaſi indeterminatam poſteriori inquiſitioni dimiſit. ¶ Quidam autem modernorum doctorum in philoſophia inquiſiuerunt de iſta queſtione ⁊ poſt multam diſputationem ⁊ conſiderationem determinauerunt eam ad partem negatiuam. dicentes in anima ſenſitiua nullum eſſe ſenſum actiuum ipſius ſenſationis. ſed omnes virtutes ipſius anime ſenſitiue eſſe paſſiuas a ſenſibilibus. ⁊ in hoc concordat magna pars phantium huius temporis. Ad huius autem concluſionis probationem adduxit vnus multas rationes quarum meliores ⁊ fortiores ad preſens inducam. Relique autem conſiderande ſunt in duobus tractatibus de ſenſu agente quos ordinaui contra iſtam poſitionem. Una ergo ratio hec eſt. Si eēt ſenſus agens aut ipſe eēt cognoſcens aut non cognoſcens. Hec eſt diuiſio per contradictoria. ſed non eſt cognoſcens. quia hic ſuperfluerent ſenſus paſſiui. qui etiā cognoſcunt ſenſibilia. etiam ſi eſſet cognoſcens. tunc cognitionem ſenſus paſ

ſiui precederet aliqua alia ſenſatio ſcilicet ſenſatio acti/
ua.actio eniȝ actiui naliter priorem paſſiōe paſſiui. ⁊ ſic
cognitio ſeu ſenſatio quam haberet ille ſenſus actiuus ſi
poneretur cognoſcens eſſet prior naturaliter ꝙ̃ ſenſatio
ſenſus paſſiui.quod eſt abſurdum.ergo non eſt cogno/
ſcens.Si ergo dicatur ꝙ ipē non eſt cognoſcens. tunc
ipſe erit minus nobilis ſenſu paſſiuo qui eſt cognoſcēs.
⁊ ſenſus paſſiuus eſt nobilior eo.nam cognoſcens ē no
bilius non cognoſcente vt manifeſtum eſt. Inconueni/
ens autem eēt ipm ſenſum actiuuȝ eſſe minus nobilem
paſſiuo vt etiam concedunt ponentes eum. quare ⁊c.
¶ Secunda ratio eſt iſta nam ſi eſſet ſenſus agens tunc
contingeret animal ſentire abſente ſenſibili. vt videre ſi
tex.cō.60. ne preſentia viſibil.quod eſt falſum et contra Ariſtote.
in iſto ſecundo ſenſus enim particularis non poteſt ſen/
tire niſi preſente ſenſibili exteriori. ⁊ patet conſequentia
tex.cō.54 quia agente naturali appropinquato paſſo neceſſario fit
actio. vt patet ex primo de generatione .modo abſente
ſenſibili animal habebit in ſe virtutem actiuam ſenſatio
nis ⁊ virtutem receptiuam vt tu concedis. Et ſi dicatur
ꝙ iſta non ſufficiunt ad viſionem.ſed requiritur ſpecieſ
rei viſibilis.hoc non valet.quia ſpecies ipa rei viſibilis
clauſis oculis remanet ad aliquod tempus. ⁊ ſic clauſis
oculis contingeret videre.quod eſt ridiculū quare ⁊c.
¶ Tertia ratio principalis eſt iſta. Si eſſet ſenſus agēs
tex.cō.12. tunc actio aut paſſio aut motus haberet agens per ſe.
ſed hoc eſt impoſſibile vt demonſtratum eſt in 5°.phy
co. ⁊ probatur conſequentia quia ſenſatio eſt actio vel
paſſio vel motus vt omnes concedunt.ſi ergo eſt ſen//
ſus actiuus per ſe ipſius ſenſationis tunc actio vel paſſio
aut motus habebunt agens per ſe.cuius oppoſituȝ de
monſtratum eſt in quinto phy. vt iſti aſſerunt. Quarta
ratio eſt iſta.ſi eſſet ſenſus agens tunc non omnis ſenſuſ
tex.cō.138 eſſet ſuſceptiuus ſpecierum ſine materia. Et hoc ē aper
te contra ariſto.in iſto ſecundo vbi dicit. Oportet auteȝ
vniuerſaliter accipere de omni ſenſu quoniam eſt ſuſce
ptiuus ſpecierum ſine materia.conſequentia manifeſta
eſt.quia ſenſus agens ſi ſit non recipit ſpecies ſine mate
ria ſed ipſam ſenſationem vt concedit ergo ⁊c. ¶ Qui
ta ratio ſit hec.ſi eſt viſus agens tunc iſta propoſitio.co
tex.cō.66. lor eſt viſibilis.non eſt vera per ſe in ſecundo modo di/
cendi per ſe.quod eſt contra ariſtote. ⁊ commen.in iſto
ſecundo. ⁊ patet conſequentia. quia poſtꝙ̃ ipſe viſus
actiuus efficeret viſionem coloris tunc ipē color videre
tur per aliquod aliud. ⁊ ſic non eſſet per ſe viſibilis qua
re ⁊c. ¶ Sexta ratio.ſi eſſet ſenſus agens ſenſus paſſi/
uus ipm cognoſceret.quod eſt manifeſte falſum ⁊ pro
batur conſequentia.quia cognitio ſit per aſſimilationeȝ
tex.cō.79. cognoſcentis ad cognitum. vt habetur in primo huius.
⁊ in tertio. ⁊ in quinto ethicorum.nunc ſi eſſet ſenſus
agens ſenſationem ſenſus paſſiuus haberet eius ſimili/
tudinem cum effectus aſſimiletur ſue cauſe agenti per
ſe. ⁊ ſic ſenſus particularis cognoſceret aliud ꝙ̃ ſenſibi/
le extra:quod videtur inconueniens. ¶ Sed ⁊ alia ra/
tio eſt cuiuſdam poſterioris magiſtri tenentis illam ean
dem concluſionem negatiuam.nam ſi eſſet ſenſus agēs
tunc ſenſitiuum habens in ſe virtutem ſenſitiuam eēt in
potentia eſſentiali ad ſentire.hoc autem eſt inconueniēs
quia ſicut graue in actu non eſt in potentia eſſentiali ad
eſſe deorſum.ſed in potentia accidentali.ſic etiam ſenſi/
tiuum non eſt in potentia eſſentiali ad ſentire.ſed ipum
ſemen ex quo generatuȝ fuit animal fuit in potentia eēn
tiali ad ipſum ſentire ⁊ reductum fuit ad actum ab ipſo
generante niſi aliquid prohiberet aut deficeret. ⁊ patet
conſequentia.quia illud eſt in potentia eēntiali ad aliquē
tex.cō.32. actum quod ad illum actuȝ reducit ab agente per ſe vt
manifeſtum eſt ſm Ariſto. ⁊ commen.in octauo.phy/
corum. ⁊ 4°.celi ⁊ mundi.ſi igitur ipm ſenſitiuum eſſet
ſubiectum receptiuum ſenſationis reduceretur ad actū
ſentiendi per virtutem per ſe actiuam que dicitur ſen/
ſus agens.tunc ipm ſenſitiuum paſſiuum eēt in potētia
eſſentiali ad actum ſentiendi.quod eſt inconueniens vt
dicitur in iſto ſecundo. In hoc ergo conueniūt iſti ⁊ ſui
ſequaces.ꝙ non ſit ſenſus actiuus. Sed ſi queritur ab
eis.quid ſit immediatum per ſe principium actiuuȝ ſen
ſationis ipſi multum diuerſificant in hoc. Dicit eni vnꝰ
⁊ prior ꝙ ſpecies rei ſenſibilis eſt immediatum per ſe
principium actiuum ipius ſenſationiſ eo modo quo actꝰ
ſecundus indiget agente ſicut etiam ſpecies intelligibiliſ
eſt immediatum per ſe principium ⁊ actiuum ⁊ eliciti/
uum intellectionis vt ipē dicit in queſtione de ſpecie in/
telligibili. ⁊c. ¶ Alius vero ⁊ poſterior cui eſt ratio vl
timo inducta dicit ꝙ poſtꝙ̃ animal generatum eſt ipſe
ſenſus non indiget aliquo agente per ſe tranſmutante
vel reducente ipm ad actuȝ ſentiendi. immo dicit ꝙ cū
ipſe ſenſus habuit in ſuo organo ſpeciem ſenſibilis quo
ipm repreſentat exibit ſenſus in actum ſuuȝ de ſe abſqꝫ
hoc ꝙ ad actionem tranſmutetur ab aliquo per ſe agen
te ita ꝙ ſuum actum eliciet ex ſua natura ⁊ recipiet ratio
ne ſui organi ⁊ eſt actus principaliter ⁊ forma ⁊ ex con
ſequenti materia ⁊ hec ſunt verba eius. Dicit tamē ꝙ
licet ſentire poſtꝙ̃ animal generatum eſt non ſit ab ali/
quo agente per ſe eo ꝙ tunc ſenſus non eſt in potentia
eſſentiali ſed ſolum accidentali tamen ipm ſentire eſt a
generante ſenſum ſicut a per ſe motore quemadmo//
dum ⁊ virtus ſenſitiua eſt ab ipo generāte. ¶ Sed mi
hi videtur ſalua reuerentia ſic dicentium ꝙ ambo di//
cunt contra intentionem Ariſto. ⁊ contra veritatē. Pri
mo contra Ariſtote.ſic Nam ſi non eſſet aliqua virtus
anime per ſe actiua ſenſationis tunc ipſa anima non eēt
per ſe cauſa agens ipam ſenſationem.hec eſt manifeſta
quia non poteſt eſſe per ſe actiua alicuius operationis
niſi ſm aliquam ſuam naturalem virtutem vt omnes
concedunt.ſed hoc conſequens eſt contra Ariſto. vt pri tex.cō.57.
us dictum eſt.quia plane volunt Ariſto. ⁊ Commen.
ꝙ anima eſt per ſe cauſa actiua omnium motuum pro
priorum animati. Unde etiam Commen.dicit ꝙ Ari.
declarat animam eſſe cauſam mouentem ſm omnes
modos motus ſiue veros ſiue exiſtimatos.manifeſtuȝ
autem eſt ꝙ ipſa ſenſatio eſt quidam motus ſpiritualis
ſm intentionem Ariſto.quare ⁊c. Et dico ad preſens
ſicut alias dixi ꝙ neceſſe ē in anima ſenſitiua eē virtuteȝ
naturalem per ſe actiuam ſenſationis. ⁊ hec poteſt vo/
cari ſenſus actiuus. Quod probo ad preſens duabuſ ra
tionibus principaliter.ad quarum primaȝ ſuppono q̄/
tuor principia manifeſta. ¶ Primum eſt ꝙ ſenſatō ſeu
ſentire indiget aliquo principio effectiuo per ſe ⁊ imme
diato.quod ſic probo propter negantes. q2 omnis effe
ctus per ſe intentus qui recipitur in aliqua potentia per
ſe receptiua ipſius indiget aliquo principio per ſe effecti
uo immediato.hec eſt manifeſta cuilibet exercitato in
phia ſi enim aliquis effectus non dependet ab agente
per ſe.tunc non eſt per ſe intentus ab aliquo.ſed ipa ſen
ſatio eſt quidam effectus per ſe intentus ab animali ⁊ re
cipitur in potentia per ſe receptiua eiuſ.ſ.in ſenſu.quod
patet.quia finis vniuſcuiuſqꝫ nature eſt quid per ſe intē
tum ab illa natura.hoc eſt per ſe manifeſtum.mō ipm
ſentire eſt finis ipius animalis vt plane dicit Ariſtote.in
de ſomno ⁊ vigilia.quare ⁊c. ¶ Item ꝙ ſenſus ſit po/
tentia per ſe receptiua ipſius ſenſationis hoc videt ma
nifeſtum quia ſi non tunc ipſa ſenſatio non eēt per ſe eiꝰ
perfectio nec actus intrinſecus quod eſt abſurdum.er/
go ſenſatio neceſſario indiget aliquo per ſe principio acti
uo immediato.quia agens mediatum nō agit niſi me/
diante agente immediato vt notum ē. Et hec ſit prima
ſuppoſitio. ¶ Secunda ſuppoſitio ē. ꝙ illud ens ē no/
bilius alio cuiuſ operatio propria ⁊ per ſe ē nobilior per
fectiſſima operatione alterius. ⁊ hec ſatis manifeſtum
eē videtur.confirmatur tamen aliqualiter. quia opatio
ppria rei ē eius finis pprius.cuius aūt per ſe ē finis me
lior ipm melius ē ⁊ nobilius. vt manifeſtuȝ.eſt hoc enī
ſatis habetur ex primo poſteri.c. de comparatione de/

monſtrationum. ¶ Tertia ſuppoſitio eſt ꝙ efficere ali
quid eſt ſimpliciter nobilius q̃ recipere illud idē. ⁊ hoc
manifeſtum eſt cuilibet intelligenti. vt efficere. motum
eſt nobilior operatio q̃ recipere ip̄m. Quod ſiquis pro
teruiendo negaret poteſt probari. q2 illud eſt nobilius
per quod magis aſſimilatur aliquid enti nobiliſſimo. ſ3
per efficere aliquid magis aſſimilatur aliquid enti nobi/
liſſimo. ſ. ipſi primo motori qui eſt deus cuius eſt effice
re ip̄m motum ⁊ non recipere ip̄m. vel ſaltem per effi
cere aſſimilatur alicui enti nobiliori. ſ. primo motori. ⁊ p
recipere illud magis aſſimilatur enti viliſſimo. ſ. materie
prime que eſt principium receptiuum in rebus natura
libus. quare ⁊c̄. ¶ Quarta ſuppoſitio ē. ꝙ ſpēs rei ſeu
forme ſenſibilis non eſt ſimpl'r nobilior q̃ virtus anime
ſenſitiue. ⁊ hoc cōcederet quilibet ſani capitis. ⁊ ꝓbat.
quia virtus propria forme nobilioris ē nobilior acciden
te quod non eſt virtus propria alicuius determinate for
me. ſed potentia ſenſitiua eſt virtus propria forme no/
bilioris illa forma in qua recipitur ſpēs ſenſibilis. ⁊ ip̄a
ſpēs ſenſibilis eſt quoddam accidens. quod non eſt vir
tus propria alicuius ita nobilis ſicut anima. poteſt enim
ſpecies rei ſenſibilis eſſe in medio inanimato. vt ſpecies
coloris in aere ⁊ in aqua in quibus nulla eſt forma ſic no
bilis ſicut anima ſenſitiua quare ⁊c̄. Et poteſt ſic ſyllo/
gizari. Virtus propria anime cognoſcitiue eſt res ſim/
pliciter dignior accidente quod poteſt eſſe in inanimatis
ſed potentia ſenſitiua eſt virtus propria anime cognoſci
tiue vt manifeſtum eſt. ⁊ ip̄a ſpecies rei ſenſibilis ē ac/
cidens quod poteſt inueniri in rebus inanimatis vt ma
nifeſtum eſt. quare ⁊c̄. Hanc etiam haberet concedere
ille qui negat ſenſum agentem q vult ꝙ virtus cogno/
ſcens eſt nobilior non cognoſcente. conſtat autē ꝙ ſen
ſus eſt cognoſcens ⁊ ip̄a ſpecies non eſt cognoſcens vt
manifeſtum eſt. quare ⁊c̄. ¶ His premiſſis arguo ſic.
Si non eſſet ſenſus actiuus tunc ſenſatio non depende
ret ab aliquo principio actiuo per ſe ⁊ immediato. ſed
hoc eſt contra primam ſuppoſitionem. ergo ⁊c̄. probo
ꝯñam. q2 ſi ſenſus agens non eſſet immediatum princi/
pium ſenſationis aut erit ille ſenſus paſſiuus qui recipit
ſenſationem ⁊ hoc eſt impoſſibile q2 vna ⁊ eadem vir
tus non eſt principium per ſe actiuum ⁊ per ſe recepti/
uum eiuſdem vt manifeſtum eſt. aut erit ip̄m ſenſibile:
⁊ hoc eſt impoſſibile. q2 agens immediatum debet eē
ſimul cum paſſo ita ꝙ ipſorum non ſit aliquod mediū
neq3 plenum neq3 vacuum vt patet ex. 7. phy. ſenſibile
tex. cō. 4. autem non ſic ſe habet ad ſenſum vt manifeſtum ē. aut
ergo erit ipſa ſubſtātia anime. ⁊ hoc eſt impoſſibile ma
nifeſtum. q2 ſubſtantia anime non eſt principium opera
tionis niſi mediante aliqua virtute ſuperaddita ſubſtan
tie vt quaſi omnes concedunt ⁊ probatum fuit pri?. aut
erit ip̄m corpus quod eſt abſurdum. quia ſic ſentire nō
eſſet principaliter ab anima. quod eſt contra ariſtote. ⁊
contra omnem veritatem. aut erit ſpēs rei ſenſibilis vt
tex. cō. 37. communiter ponitur. ⁊ hoc non poteſt eſſe. quia ſeque
retur neceſſario ꝙ ipſa ſpēs rei ſenſibilis eēt ſimpl'r no/
bilior ſenſu. quod eſt contra quartam ſuppoſitionē. Et
probatur conſequentia. q2 illud ens eſt ſimpliciter nobi
lius cuius operatio eſt nobilior perfectiſſima operatiōe
alterius per ſecundam ſuppoſitionem. modo nobilior
operatio eſt efficere ſenſationem q̃ recipere eam vt p3
ex tertia ſuppoſitione. ſi ergo efficere ſenſationem ē ope
ratio ſpēi ⁊ recipere ſenſationem eſt nobiliſſima opera/
tio ipſius ſenſus vt tu ponis ſequitur ꝙ ſpēs rei ſenſibi/
lis eſt ſimpliciter nobilius ens q̃ ſit ſenſus. ¶ Sed ali/
quis hic cauillaret dicendo ꝙ recipere ſenſationem non
eſt nobiliſſima operatio ipſius ſenſus paſſiui. quia actio
⁊ paſſio ſunt in patiente ſecundum Ariſtotelem. tertio
tex. cō. 22. phyſicorum. Quāuis ergo ſpecies agat ſenſationem. ta
men agere ſenſationem recipitur in ſenſu paſſiuo ⁊ ſic
habebit in ſe nobiliorem operationē q̃ ſit recipere ſen
ſationem. hoc nihil ē quia quāuis agere concedatur eē
in paſſo ſubiectiue tamē nullus diceret ꝙ actio ſeu age
re ſit operatio ipſius paſſi. ¶ Item ſi concedatur ꝙ age
re ſenſationem ſit operatio ſenſus paſſiui tanq̃ ſubiecti
tunc ſpecies rei ſenſibilis habebit nobiliorem cauſalitatē
ſuper ip̄am ſenſationem q̃ ip̄a potentia ſenſitiua nobili
or enim eſt cauſalitas agentis q̃ recipientis reſpcū eiuſ
dem producti. ⁊ ſic ineuitabiliter ſequitur ꝙ ſpecies rei
ſenſibilis ſit ſimpliciter nobilior ip̄o ſenſu. quod eſt ab/
ſurdum. Si enim aliqua duo entia habent operationē
nobiliſſimam vnam ⁊ eandem illud iudicandum ē ſim
pliciter nobilius quod habet nobiliorem cauſalitatē ſu
per illam operationem. Conceſſo igitur ꝙ agere ſenſa/
tionem ſit operatio perfectiſſima ſpeciei ⁊ cum hoc ope
ratio perfectiſſima ipſius ſenſus quia tamen ſpecies ha
beret nobiliorem cauſalitatem ſuper eam q̃ ip̄e ſenſus
oporteret concedere ꝙ ſpecies ſimpliciter eſt nobilior
q̃ ſit ſenſus. hoc tamen omnino tenendum eſt ꝙ agere
ſenſationem non eſt operatio propria ipſius ſenſus paſ/
ſiui nec eſt eius tanq̃ operantis: ſed ſolum vt ſubiecti.
ſed recipere ip̄am ſenſationem eſt eius operatio prop̄a
⁊ ei debetur non ſolum tanq̃ ſubiecto ſed vt operanti.
¶ Iſtam autem rationem conabatur ſoluere ille qui te
net ſpeciem eē per ſe principium actiuum ſenſationis.
⁊ dixit ꝙ ſpecies poteſt conſiderari dupl'r. Vno modo
quantum ad ſuam eſſentiam ⁊ ſic non eſt nobilior. Alio
modo quantum ad ſuam virtutem. ⁊ ſic eſt nobilior q̃
ſit ſenſus. Et ad hoc concedendum fuit conſtrictus per
dictam rationem noſtram. Sed illud nihil eſt primo q2
non reſpondet ad veritatem rationis. probat enī ratio
ꝙ ſpecies ſenſibilis erit ens ſimpliciter nobilius q̃ ſen/
ſus. q2 eiuſ operatio eēt ſimpliciter nobilior optima ope
ratione ſenſus. ¶ Item ſi ſpecies ſenſibilis eſt nobilior
ſenſu quantum ad ſuam virtutem tunc oportet ꝙ ipſa
virtus ſpēi ſenſibilis ſit ſimpliciter nobilior q̃ virtus ſen
ſus. quod eſt abſurdum. ⁊ contra eum. Ridiculū enī
eſſet dicere ꝙ virtus ſpēi coloris ſit nobilior q̃ virtus vi
ſiua ⁊ ſic de ceteris. ⁊ p3 conſequētia. nihil enim poteſt
eē nobilius alio ratione virtutis alicuius niſi ip̄a virtus
ſit nobilior illo alio vt manifeſtum eſt homo enim non
eēt nobilior aſino ratione virtutis intellectiue niſi ip̄a vir
tus intellectiua eēt nobilior aſino ſic autem ⁊ in alijs. q̃/
re ⁊c̄. ¶ Item arguitur contra iſtum hominem ſicut ſi
bi ipſi arguit nobilius q̃tum ad virtutem ē nobilius q̃
tum ad eēntiam. ſi igitur ſpecies ē nobilior ſenſu q̃tum
ad virtutem ſequitur ꝙ ſit nobilior q̃tum ad eēntiam.
Et reſpondet huic obiectioni ꝙ nobilius quantum ad
virtutem ē nobilius quantum ad eēntiam. vt habet vir
tutem ⁊ non ſimpliciter. Sed hoc ſine dubio ē friuolū
valde ⁊ ſuperficiale quia ille due replicationes. ſ. quan
tum ad virtutem vt habet virtutem ſunt vnum ⁊ idē
realiter. nihil. n. differt dicere homo quantum ad rōna
bilitatem. ⁊ homo vt habet rationabilitatem. ſi ergo di
catur nobilius quantum ad virtutem eſt nobilius quā
tum ad eēntiam vt habet virtutem idem eſt ac ſi dice/
retur ꝙ nobilius quantum ad virtutem ē nobilius quā
tum ad eēntiam quantum ad virtutem ⁊ hec eſt ridicu
loſa repetitio verborum. ¶ Itē ens nobilius alio quā
tum ad ſuam propriam virtutem aut eſt nobilius ſim/
pliciter quantum ad eēntiam ſuā. aut eque nobile. aut
minus ſimpliciter. vltima duo ſunt omnino irrationabi
lia q2 nobilitas virtutum eſt ex nobilitate eēntie vt ē ma
nifeſtum cuilibet intelligenti. Unde irrationabile ē om/
nino ꝙ eēntia ſimpliciter minus nobilis habeat nobilio
rem virtutem ⁊ ꝙ eēntia eque nobilis nobiliorem ha/
beat virtutem propriam. ergo relinquitur ꝙ nobilior
virtus eſt eēntie ſimpliciter nobilioris. ¶ Item ſi ſpe/
cies eſt nobilior quantum ad virtutem ſuam queritur
de illa virtute vtrum ſit idem eſſentialiter cum ip̄a ſpē
aut nō. ſi ſit idem ergo ſicut eſt nobilior ſenſu ſic ſpeci/
es quantum ad eēntiam ſuam erit nobilior ipſo ſenſu
quod negat. ſi ſit aliud eſſentialiter tunc illa virtus aut
repn̄tat ip̄m ſenſibile. aut non. ſi ip̄m repn̄tat tunc ſine
dubio o3 ꝙ ip̄a ſit q̄dā ſpecies rei ſenſibil'. nā oīs forma

gn̄ata a re ſenſibili ⁊ ip̄am rep̄ntans ſpūal'r eſt ſpecies eius. ⁊ ſic vnius forme ſenſibil' ſimul erunt due ſpēs diuerſe ip̄az rep̄ntātes ī eodē ſenſu. vt vni⁹ coloris eēnt diuerſe ſpecies in vno viſu ipſum repreſentantes. qđ ē ridiculum. ſi autem dicatur ꝙ ip̄a virtus ſpeciei ſenſibilis non repreſentat ip̄m ſenſibile nec ei conformatur hoc videtur abſurdum quia tunc ipſa ſpecies per illam ſuaz virtutem non produceret cognitionem ſeu ſenſationem illius ſenſibilis pluſq̄ȝ alterius. ¶ Item ſicut ſe hȝ ſcientia ad conſiderare ſic ſpecies rei ſenſibilis ad ip̄m ſentire ſ̄m ip̄m. modo ſcientia ip̄a eſt immediatum principium actiuum conſiderationis intellectualis non mediante aliqua virtute, realiter diuerſa ab ipſa ſicut ip̄e concedit in ſua queſtione de ſpecie intelligibili quare etce.

¶ Omnibus ergo iſtis conſideratiſ pȝ ꝙ ip̄e non poteſt ſoluere illam noſtram rationem. ¶ Alius vero ſociorū̄ noſtrorum de quo tactum eſt dixit ꝙ ſenſatio non indiget aliquo per ſe principio actiuo. ⁊ ꝙ ip̄m ſenſitiuum non eſt in potentia eſſentiali ad ip̄m ſentire. Sed ſalua reuerentia eius mihi videtur ꝙ ipſe peccat. quia cū ſenſatio ſeu ſentire ſit finis per ſe intentus a natura animal' neceſſe eſt ip̄m habere in animali cauſam per ſe agentē. quod ſi non habet cauſam agentez per ſe neqȝ habebit cauſam receptiuam per ſe. ⁊ ſic a nullo erit per ſe intentum quod eſt abſurdum. ¶ Item de actu ſentiendi qui eſt in animali poteſt eſſe ſciētia vt videtur. quod non eēt ſi non haberet cauſam per ſe. ⁊ quecunqȝ per ſe cauſa ſibi concedatur neceſſe eſt ip̄m habere cauſam per ſe agentem. ſi enim habet: habet cauſam finalem per ſe cū omnis finis ſit intentus ab aliquo agente ē neceſſe vt habeat agens per ſe. ¶ Item in verbis iſtius ſi bn̄ conſiderantur conceditur noſtrum propoſitum dicit enī ꝙ cū ſenſus habuerit in organo ſuo ſpeciem repreſentantem ip̄m ſenſibile exibit ſenſus in actum ſuum de ſe abſqȝ ꝙ ad actionem tranſmutetur ab aliquo per ſe agente ita ꝙ ſuum actum eliciet ex ſui natura. Modo quero ab eo quid intelligit per hoc qđ dicit. exibit in actum ſuum. ⁊ per hoc enim oportet intelligi alterum duorum. aut ꝙ producet ⁊ efficiet ſuum actū. aut ꝙ recipiet ip̄m. Si intendit ꝙ efficiet ⁊ producet ex ſe actum ſuum tunc habeo ꝙ per ſe agit ip̄m ſuum actum. quia in iſto ſermōe ex ſe idem eſt quod per ſe. nihil autem per ſe agit actū niſi ſit per ſe actiuum illius. hoc eſt clarum. ergo ſenſus eſt per ſe actiuus ſui actus. ⁊ ſic habeo ꝙ ſenſatio depēdet ab aliquo principio actiuo per ſe. Si autem intelligit per exire in actum recipere ip̄m actum tunc concedit ꝙ ip̄e ſenſus eſt per ſe ⁊ ex ſe receptiuus ſui actus. ⁊ ſic neceſſe eſt ꝙ ab aliquo propinquo per ſe actiuo tranſmutetur ad actum. nunq̄ȝ. n. vnū ⁊ idem eſt per ſe principium receptiuum ⁊ per ſe principium actiuum vnius ⁊ eiuſdem vt manifeſtum eſt. ⁊ ip̄e etiam exp̄ſſe concedit in ſuo tractatu de intellectu. ergo ſi ſenſus ex ſe exit ī actum ſuum. i. per ſe recipit ip̄m neceſſarium eſt aliqđ aliud eſſe per ſe principium actiuum illius actus. ⁊ cuȝ illud non ſit ſpēs ſenſibilis vt probatum eſt ⁊ ille concedit relinquitur ꝙ ſit ſenſus actiuus. ⁊ ſic mihi videt' ꝙ ipſe in ſuis verbis implicite concedit qđ expreſſe alibi negare conatur. Siquis autem velit eius verba gloſare non facio magnam vim. q̄ non verborum virtutem ſed veritatem principaliter appeto manifeſtare. ¶ Itē queritur ab iſto que ſit illa virtus anime vel virtus corporis cui per ſe ⁊ immediate vnitur ip̄m ſentire an ſit virtus anime an virtus corporis. ⁊ ſi eſt virtus anime conſtat ꝙ non eſt niſi ſenſus. ergo ipſi ſenſui per ſe vnitur iſte actus qui eſt ſentire conſtat autem ꝙ vnuſquiſqȝ actus recipitur in illo cui vnitur quia ſua vnio ⁊ ſua receptio vel ſunt idem vel inſeparabiliter ſe conſequuntur. illud autem cui per ſe vnitur ſenſatio vel ſentire eſt illud quod per ſe recipit ſentire ſeu ſentire in illo immediate recipitur. ⁊ ſic oportebit alterum iſtorum concedere aut ꝙ ſit idez ſenſus qui eſt elicitiuus ſenſationis ⁊ qui eſt receptiuus quod eſt contra ip̄m aperte aut ꝙ ſit alius ſenſus elicitiuus ⁊ receptiuus ipſius. ⁊ hoc eſt qđ volumus. ¶ Si vero dicatur ꝙ virtus cui per ſe ⁊ immediate vnitur ſentire eſt virtus corporis ſequitur ꝙ virtus corporis per ſe ⁊ immediate ſentit. quia virtus animati cui per ſe vnitur ſentire ſentit vel eſt ratio ſentiēdi vt euidens eſt. dicere aūt ꝙ virtus corporis per ſe ⁊ immediate ſentit vel eſt ratio ſentiendi eſt omnino abſurdum. ¶ Hec autem ſit prima ratio illius concluſionis cum eius defenſione ⁊ cauillationum remotione ⁊ credo indubitanter ꝙ ſi quiſ non mouetur amore famoſitatis ſed realitatis faciliter poterit defendere iſtam rationem ab omnibus rationibus cauilloſis quas dialecticus poterit proteruiendo inuenire.

¶ Secunda ratio principaliter fundatur etiam ſuper ſuppoſitionibus ſatis notis. quarum prima eſt ꝙ vnum ⁊ idem ſimplex non poteſt eſſe immediatum per ſe principium actiuuȝ ⁊ per ſe receptiuum vnius ⁊ eiuſdem. ⁊ hoc non puto ꝙ indigeat probatione apud idoneos ph̄ie. nam poteſtas actiua eſt principium mutandi alterum inquantuȝ alterum 5°. metaph̄. ſecundo ſuppono ꝙ ſpēs ſenſibil' tex. cō. 17.
eſt immediatum per ſe principium receptiuum ſenſatōnis ſeu ipſius ſentire quod ſic probo. cum ipſa ſenſatio ſit quidam effectus per ſe intentus a natura animalis neceſſarium eſt ꝙ ſicut dependet ab aliquo principio receptiuo per ſe ⁊ immediato ſic etiam depēdeat ab aliquo principio actiuo per ſe ⁊ immediato. illud igit' per ſe p̄ncipium ſenſationis receptiuum ⁊ immediatum aut eſt ipſe ſenſus aut ſpecies ſenſibilis. hoc pȝ per diffinitionē ſufficientē. ſed non poteſt eē ip̄e ſenſus. q̄ vnum ⁊ idē non poteſt eſſe per ſe principium receptiuum diuerſoꝝ ordinatorum adinuicem. hoc eſt manifeſtum cuilibet intelligenti. ⁊ videtur teneri ab Ariſto. in 7°. ph̄ycorū ca° tex. cō. 29.
de comparatione motuum. vbi dicit ꝙ non contingēs eſt ſuſceptiuum contingētis. i. non quodlibet ē ſuſceptiuum cuiuſcunqȝ. ſed vnum eſt vnius principiū. ¶ Sȝ q̄ fortaſſis iſtud dictum non ē intelligēdum niſi de ſuſceptiuis ⁊ ſuſceptis realibus ⁊ corporalibus: vnum. n. ⁊ idem diaphanum bn̄ ſuſcipit intētiones diuerſas diuerſorum colorum vt manifeſtum eſt. ideo illam propoſitionem ad p̄ns recipio tanq̄ȝ conceſſam ab illo qui pōit ſpēm eſſe per ſe actiuam ſenſationis. ip̄e. n. concedit ꝙ vnum ⁊ idem non ē ſuſceptiuū immediate diuerſoruȝ habētium ordinem inter ſe. certū autem eſt ꝙ ſpecies ſenſibilis ⁊ ip̄m ſentire habent ordinem inter ſe. ⁊ ideo ſenſus non eſt immediate ſuſceptiuus ſpēi ⁊ ipſius ſentire. quare relinquitur ꝙ ip̄m ſenſitiuum recipit ipſam ſenſationem mediante ſpē recepta. ⁊ hoc videtur īnuere Ariſtote. in principio capituli vbi dicit. Senſus qdeȝ igitur in quodam pati ⁊ moueri accidit. ⁊ ſic ipſa ſpēs rei ſenſibilis ē immediatum principium per ſe receptiuum ſenſationis ſ̄m illud eſſe quod habet in ſenſu. Ex his arguo ſic. ſi ſpēs ſenſibilis non eſt per ſe principium actiuum ſenſationis neceſſe eſt vt ſenſus agens ſit eius actiuum. hec pȝ ex predictis. nihil. n. aliud apparet qđ poſſit eſſe immediatum per ſe actiuum eius niſi vnum iſtorum. ſed ſpecies ſenſibilis non eſt per ſe actiuuȝ ſenſationis vt probatur ex premiſſis. q̄ vnum ⁊ idem nō eſt per ſe principium receptiuum alicuius: ⁊ actiuum per ſe illius vt dicit prima ſuppoſitio. ſpecies autem ſenſibilis eſt immediatum principium receptiuum ſenſationis. vt probatuȝ eſt. ergo ⁊c. ¶ Et confirmatur iſta ratio. cum enim ſenſus nunq̄ȝ recipiat actum ſentiendi ſine ſpecie rei ſenſibilis neceſſe eſt ip̄am ſpeciem eſſe principium recipiendi ſenſationem aliquo modo. aut ergo eſt principium per ſe aut pure per accidens. ſi ꝑ ſe habetur propoſitum ſi per accidens tunc cum per accidens contingat non eſſe vt vult ariſtote. in 8°. ph̄y. ⁊ in. 10. metaphyſi. contingeret ipſam ſenſationem recipi in ſenſu ſine ſpē ſenſibili. qđ omnino eſt impoſſibile. tex. cō. vlt.
¶ Sed dicas ꝙ ꝑ accidēs eſt duplex. ſ. ꝑ accn̄s neceſſariū. ⁊ tale non cōtingit nō eſſe. aliud eſt ꝑ accn̄s nō neceſſariū. ⁊ hoc cōtingit nō eē. ſpēs aūt ſenſibilis eſt imme

diatū per ſe principiū ſentiendi per accidens neceſſario
Tamen hoc non proficit. qa ariſtote. in p̄io poſterioꝝ
c. Si ergo demonſtratiua ſcientia ex neceſſarijs. pro/
bat ꝙ demonſtratio eſt ex eis que ſunt per ſe per hoc
ꝙ ipſa eſt ex neceſſarijs. ⁊ ſic intendit ꝙ omnia que ſūt
neceſſaria ſunt aliquo modo per ſe ⁊ non omnino per
accidens vnde ⁊ ibidem expreſſe dicit ꝙ accidentia nō
ſunt neceſſaria. ⁊ hoc pluries repetit. ſi igitur ſpecies ſen
ſibilis exiſtens in ſenſu eſſet neceſſario receptiua ſenſa/
tionis opꝫ ꝙ hoc conueniat illi aliquo modo per ſe ⁊
non pure per accidens. ⁊ ſic redit in idem quod prius
Quod autem nihil quod eſt pure per accidens ſit neceſ
ſarium alias probatum eſt multis auctoritatibus quas
ad preſens propter breuitatem omitto. ℂ Iſtis rationi
bus coniunctis dico ꝙ neceſſe eſt eſſe ſenſum agentem
modo predicto. ſ. ꝙ eſt immediatum principiū actiuū
ſenſationis in ſenſu paſſiuo diſpoſita ſpē rei ſenſibilis a
ſenſibili generata. Unde bene eſt conſiderandum ꝙ nō
pono ſenſū agentē ſic̄ aliqui imaginati ſūt. ſ. ꝙ actio eiꝰ
tranſeat ad ſenſibilia extra animaꝫ ⁊ ꝙ virtute eius ipa
ſenſibilia generent ſuas intentiones ſeu ſpecies ī medijſ
⁊ organis ſenſuum. hoc enim eſt ridiculū ⁊ facile poſſet
reprobari vt habet videri ſupra librum de ſenſu ⁊ ſen/
ſato vt dictum fuit in tractatu de ſenſu agente. Sed po
no virtutem naturalem omnino effectiuaꝫ huius actus
qui eſt ſentire. ⁊ recipitur hmōi actus in quadaꝫ alia vir
tute naturali anime informata ⁊ preparata ſpecie rei ſen
ſibilis que ipm ſenſibile repreſentat. ⁊ hec virtus acti/
ua bene poteſt dici ſenſus actiuus quemadmodū ⁊ vir
tus que eſt ſubiectum ipſius ſentire dicitur ſenſus paſſi
uus. ℂ Sed contra poſitionem ſunt difficultates non
pauce quarū vna eſt. Si eſt ſenſus actiuus aut ipſe erit
vnus ad omnes ſenſationes. aut alius ⁊ alius reſpectu
diuerſorū ſenſibilium ⁊ ſenſationuꝫ. ſi dicatur ꝙ ſit vnꝰ
ſenſus actiuus omnium ſenſationum. hoc videt̄ mul/
tum irrationabile. qꝛ nullum agens dꝫ eſſe immediatū
principium diuerſorum actuum ſm̄ ſpeciem. ipe auteꝫ
ſenſationes ſunt diuerſe ſm̄ ſpeciem. vt viſio ⁊ auditio
⁊ hmōi. ergo non erit vnus ſenſus actiuus omniū iſta/
rum: Si aūt ille ſenſus ſit alius ⁊ alius ad diuerſas ſen/
ſationes. tunc erit aliquis alius ſenſus preter quinqꝫ. ſ.
preter viſum ⁊ auditū ⁊c̄. hoc autem eſt contra ariſto.
tex. cō. 128 in iſto ſecundo. ⁊ in illo. c. ꝙ autem non ſit alius etcete.
ℂ Alia difficultas eſt. qꝛ ſi eſſet ſenſus actiuꝰ aut eſt in
eodem organo cum ſenſu paſſiuo. aut in alio. ſi in eodeꝫ
hoc videt̄ impoſſibile ꝙ vnum ⁊ idem ſimul habeat
diuerſas virtutes quarū vna ſit actiua altera receptiua
eiuſdem. qa agens ⁊ patiens ſunt contraria vt pꝫ ex pri
tex. cō. 50. mo de generatione. ⁊ commen. accipit in. 4° phyſico.
c. de vacuo. ſi vero dicetur ꝙ eſt in alio organo ab orga
no ſenſus paſſiui. hoc eſt contra Ariſto. qui non aſſignat
alia organa niſi organa ſenſuum paſſiuorum vt ſatis pa
tet in iſto ſecūdo. ⁊ oporteret aſſignare illa organa diuer
ſa in corpore animalis. quod videtur impoſſibile niſi fin
gendo. ℂ Alia eſt dubitatio. quia aliquod ſenſibile de/
bet eſſe obiectum cuiuſlibet ſenſus. hoc videt̄ manife/
ſtum. ſed ſi eſſet ſenſus agens nullum ſenſibile eſſet eiꝰ
obiectum. probatur quia ſi aliquod ſenſibile eſſet eius.
obm̄. aut igit̄ ipe ſenſus agens ageret in ipm ſenſibile
aut econuerſo per diuiſionem ſufficientem. omnis eniꝫ
virtꝰ aut agit in ſuum obiectū. aut patit̄ ab eo: ſed ſen/
ſus agens ſi eſſet non ageret in ſenſibile hoc eſt manife/
ſtum. ⁊ hoc concedimus. neqꝫ ipſum ſenſibile ageret/
in ſenſum agentem. quia ſenſibile non agit in ſenſum:
niſi in ſenſum paſſiuum: q eſt ſubiectum ſenſationis ad
quam diſponit ſpecies rei ſenſibilis. ergo nullo modo
eſt ſenſus agens. Et iſto modo confirmat̄ ratio qꝛ ſi ali
qd ſenſibile eſſet obiectū ſenſus actiui. aut eſſet illd ideꝫ
ſenſibile quod eſt obiectū ſenſus paſſiui. aut alid ſenſibi
le. ſi diceret̄ ꝙ aliud hoc eſt deriſoriū qꝛ tūc poneretur
aliquod ſenſibile aliud a coloribus ⁊ a ſonis ⁊c̄. que ſūt
obiecta ſenſuum paſſiuorū quod eſt abſurdū ⁊ contra
Ariſtote. in iſto ſecūdo. Si diceret̄ ꝙ illud idem ſenſibi
le qd eſt obiectum ſenſus paſſiui eſſet obiectum ſenſus
actiui hoc eſt inconueniens qꝛ diuerſarum virtutū non
debet eſſe vnū obiectum ſed diuerſa vt manifeſtum vi
detur. Nūc ipſe ſenſus actiuus erit virtꝰ diuerſa a ſen/
ſu paſſiuo vt concedit̄ a ponentibꝰ ipm. quare etcetera.
ℂ Deinde arguit̄ auctoritatibus multis. primo aucto
ritate Ariſtote. in iſto ſecūdo capitulo. Dicendū autem tex. cō. 59.
de potentia ⁊ actu ⁊c̄. vbi loquens de ipo ſentire dicit.
hmōi operationis actiua ſunt extra viſibile audibile ⁊ re
liqua ſenſibiliū. Ecce ꝙ aperto ſermone Ariſtoteles di
cit ꝙ ſenſibilia ſunt actiua ipius ſentire. non ergo ſenſus
agens. ℂ Item in principio prioris capituli dicit Ariſt. tex. cō. 51.
Sentire qdem igitur in pati quodam ⁊ moueri aliqd
accedit quod non eſſet niſi ſenſus omnis eſſet paſſiuus
a ſenſibili: quare ⁊c̄. ℂ Item in multis locis huiꝰ ſecū/ tex. cō. 61.
di dicit. Ariſtote. plane ꝙ ſenſus reducit̄ a ſenſibili de
potentia ad actū quod non eſſet niſi ſenſus eſſet paſſiuꝰ
a ſenſibili. ⁊ in tertio huiꝰ dicit ſimiliter. Videt̄ autem tex. cō. 28.
ſenſibile ex potentia exiſtente ſenſitiuo actu agēs. ℂ Itē
auctoritatibꝰ Commen. expreſſis. primo qa dicit expo/ cōmē. 52.
nendo litteram Ariſtote. Neceſſe eniꝫ eſt ſi ſenſus eēnt
virtutes actiue vt ſentirent ex ſe ⁊ non indigerent in ſen
tire aliquo extrinſeco. ℂ Item ſuper iſta parte. Senſi/ cōmē. 59.
tiui autem prima mutatio ⁊c̄. ꝙ mouens primam per/
fectionem in ſenſu ⁊ extrahens eam in ſecūdam ſūt ex/ cōmē. 60.
trinſeca ſenſata. ⁊ in particula ſequenti dicit Commen.
ꝙ ſenſus non mouet̄ motu q dicit̄ comprehenſio niſi a
rebus particularibꝰ ſenſibilibꝰ. ⁊ iſte ſunt extra animā. cōmen. 12.
ℂ Item in qnto phycorū capitulo. Neqꝫ alterantis ne
qꝫ alterati ⁊c̄. dicit Commen. ꝙ ſenſus ſunt a virtutibꝰ
paſſiuis non actiuis. Ex omnibꝰ iſtis verbis ⁊ ſimilibꝰ
videt̄ eſſe contra intentionem. Ariſtote. ⁊ commen. ꝙ
ſit aliqs ſenſus actiuꝰ preſertim qa non dicit Ariſtote. in
aliqua parte ſui libri de anima. neqꝫ aliorū ſuorū libro/
rum phie inuenit̄ docuiſſe talem virtutem. quare ⁊c̄.
ℂ Item arguit̄ auctoritate Ariſto. in de problematibꝰ
particula. 32. vbi in multis locis q̄rit. q̄re ſenſus non ſūt
meliores in parte dextra q̄ꝫ in ſiniſtra. ⁊ rn̄det ꝙ hoc ē
pro tanto. qꝛ differentia dextrorū ⁊ ſiniſtrorum eſt in
agendo. ſenſus vero paſſiui q̄ſi dicat ꝙ in parte dextra
⁊ ſiniſtra non differūt virtutes ſm̄ magis ⁊ minꝰ bonū
niſi virtutes actiue. ſenſus aūt ſūt paſſiui. q̄re ⁊c̄. Unde
ex hoc poteſt argui ſic. ſi ſenſus aliq eſſent actiui tūc me
liores ſenſus eſſent in parte dextra q̄ꝫ in ſiniſtra. cū om/
nis actiua virtꝰ ſit melior in parte dextra ⁊ hoc eſt incō
ueniens. nam regulariter ⁊ vt in pluribꝰ ſenſus non ſūt
meliores aut fortiores in vna parte q̄ꝫ in alia q̄re etcete.
ℂ Ad primū iſtorū reſpondeo cū dicit̄ ꝙ aut eſſet vnꝰ
⁊c̄. poſſum dicere ꝙ ſenſus actiuꝰ non eſt omnino vnꝰ
ad omnes ſenſationes ſed eſt aliꝰ ad ſenſationes diuer
ſorū generū ſenſibiliū. tamen poteſt dici ꝙ reſpectu hu
ius generis ſenſibiliū eſt vnus ſenſus ad omnes ſenſa/
tiones illorū ſenſibiliū producendas. verbi gratia vnꝰ
eſt ſenſus actiuꝰ omniū viſionū ⁊ aliꝰ actiuꝰ omniū au/
ditionū. ſimiliter autem ⁊ in alijs. ⁊ cum dicit̄ ꝙ erunt
plures ſenſus q̄ꝫ qnqꝫ cuiꝰ oppoſitū dicit Ariſtoteles ꝙ
aūt non ſit ſenſus aliꝰ preter quinqꝫ poſſumus dicere
breuiter ꝙ ipſe loquit̄ ibi de ſenſibus q ſūt ſubiecta ſen
ſationū. non aūt ſūt plures ſenſus q ſūt ſubiecta ſenſa/
tionū q̄ꝫ illi qnqꝫ ⁊ ſic eſt verū. ſupponit aūt ꝙ vnicui/
qꝫ illorū correſpondet virtus actiua illius ſenſationis na
turaliter exiſtens in anima. aliter enim anima non eſſet
per ſe cauſa ⁊ naturaliter actiua ipſarū ſenſationum cu/
ius oppoſitum determinauerat prius vt pluries recita/
tum eſt. ⁊ ſic debet intelligi ſermo eius. ℂ Item poteſt
dici ſatis rationabiliter ꝙ cū Ariſtote. dixit ꝙ aūt nō ſit
alius ſenſus preter qnqꝫ hoc dupliciter poteſt intelligi.
Uno modo ꝙ vnuſqſqꝫ illorū quos nominat ſit in ſe
vnus ſm̄ ſpēm ſpecialiſſimam. ⁊ hoc non eſt verū. qꝛ cōm. 109.
tactus ad minus non eſt vnus ſm̄ ſpēm ſpecialiſſimaꝫ
ſm̄ ꝙ commūiter tenet̄. ⁊ plane dicit cōmen. in. c. d tā

gibili. Alio modo ꝙ ſint quinque ita ꝙ quilibet eorum
ſit vnus loco ⁊ ſubiecto. ⁊ hoc eſt verum. viſus enim
actiuus ⁊ receptiuus viſionis eſt vnus ſenſus loco ⁊
ſubiecto. ⁊ ſimiliter auditus ⁊ ſic de alijs. nec plus con
cludunt rationes Ariſto. vt patet inſpicienti litteraꝫ. nul
la enim earum concludit ꝙ quilibet eorum ſenſuum ſit
in ſe vnus ſm ſpeciem ſpecialiſſimam vt pꝫ inſpicienti.
¶ Item alr̄ poteſt dici ꝙ cū ariſto. dicit. ꝙ aūt non ſit
ſenſus alius ꝑter quinqꝫ dico aūt hos. ꝙ in iſta enume
ratione non accipiunt vnūquēqꝫ iſtoꝝ ſenſuum ꝑticulari
ter pro illo qui eſt ſubiectum ſenſationis ⁊ in quo recipi
tur ſenſatio. ſed communiter pro vtroqꝫ principio ſenſa
tionis actiuo. ſ. ⁊ receptiuo. ita ꝙ ꝑ viſum intelligit prin
cipium viſiōis vtrūqꝫ nālr̄ inexn̄s. ſilr̄ aut per auditū in
telligit vtrunqꝫ principium auditōis. ⁊ ſic de ceteris. ⁊
ꝑter iſtos ſic in ſua cōītate acceptos nō eſt alius ſenſus.
Sic igit̃ ariſto. numerando qnqꝫ ſenſus cōputat tactuꝫ
pro vno non obſtāte ꝙ ip̄e eſt pl̄es formaliter ſm com
munem doctrinā ⁊ ſm cōmen. ſic nō eſt remotū vnū-
quēqꝫ illoꝝ computat pro vno q̄uis vterqꝫ diſtinguat̃
in principiū actiuum ⁊ receptiuuꝫ. Et ſi dicas ꝙ nō enu
merat niſi illos ſenſus de quibus prius determinauerat
⁊ ip̄e non determinauerat de ſenſibus actiuis. dico ꝙ
hoc eſt falſum. imo ip̄e vno ſermone generali oñderat
animam prius eſſe cām mouentem ſm omnes modoſ
motus. ex quo neceſſario conuincitur ꝙ vnicuiqꝫ ſenſui
paſſiuo corrn̄det virtus actiua ſenſationis vt prius dedu
ctum eſt. Ut igitur nulla ſit cōtradictio rōnabilr̄ dictum
eſt ꝑ vnūquenqꝫ illoꝝ ſenſuum preter quos dicit nullū
alium ſenſuum eſſe intelligat vtrunqꝫ principium ſenſa
tionis modo predicto. ¶ Siquis aūt quereret cū quili-
bet iſtorū ſenſuum quos enumerat diuidat̃ in duo prin
cipia propter qd computauit quēlibet pro vno ī enume
ratōe ſenſuum. ſilis eſt qō ſic de tactu cū ipſe ſit plures
formalr̄ quare ip̄m pro vno cōputat in illo ſermōe. Et
fortaſſis hoc pro tāto eſt q: tactus vterqꝫ eſt vnus loco
⁊ ſubo. in quacunqꝫ enī parte corporis eſt tactus cogno
ſcens calidū ⁊ frigidum in eadem parte corporis ē tact⁹
cognoſcens humidū ⁊ ſiccū. ⁊ ſic in ceteris ꝙ viſus q ē
principium viſionis actiuū in eadē parte corporis eſt cū
paſſiuo. ⁊ ſic de alijs ſuo mō. ¶ Ad aliā dubitationē di
cendū ꝙ ſenſus actiuus ē in eodē organo cū paſſiuo. ⁊
ad improbatōeꝫ huius cū dr̄ ꝙ ſic vnū ⁊ idem habebit
virtutē actiuā ⁊c. dico ꝙ duplex eſt virtus actiua q̄tuꝫ
ſpectat ad propoſitū. vna eſt q̄ eſt principiū alicuius effe
ctus eiuſdē ſpēi cū ip̄a. vt caliditas eſt principiū actiuum
caliditatis. ⁊ talis virtus actiua non eſt ſimul cū potētia
paſſiua ſibi corrn̄dente precipue cū potētia remota ab
actu. nihil vnū enim ⁊ idem hꝫ ſimul caliditatē ⁊ poten
tiā remotā ab actu receptiuā caliditatis. imo talis virt⁹
tranſmutat aliud a ſuo ſubo. Alia eſt virtus actiua que
nō eſt principiū effectus eiuſdē ſpēi cū ip̄a: ſed alterius
ſpeciei aut gn̄is. vt virtus augmentatiua eſt principium
augmentationis. ⁊ virtus motiua ſm locum eſt prinm
motus local̃. ⁊ ſic de ceteris ⁊ talis virtus actiua bn̄ ꝑt
ſimul eē in eodē ſubo cum paſſiua ⁊ conſequi eandē for
mam quā ꝯſequitur paſſiua virtus ſeu receptiā ſic vir-
tus actiua augmentationis ⁊ receptiua bene ſunt ī vno
⁊ eodem ſubiecto. ⁊ ſimiliter virtus actiua motus loca
lis in animali. ⁊ virtus receptiua huius motus bn̄ ſunt
in eadem ꝑte corporis aliquo mō. ſic aut eſt in propoſi-
to. conſtat. n. ꝙ virtus actiua ip̄ius ſentire ſeu ſenſatōis
nō eſt aliquid eiuſdē ſpeciei cum ipſa ſenſatione. qr̄ ⁊c.
ꝙ autē virtus actiua ſenſatōis ⁊ virtus receptiua ip̄ius
ſint ſimul in vno ⁊ eodē ſubiecto. hoc oꝫ etiā concedere
ſm illos q ponunt ſpēm ſenſibilē eſſe principiū actiuum
ſenſationis. ip̄i enī ponunt hmōi ſpēm ⁊ eius virtutem
actiuā ſimul eſſe cū virtute ſenſitiua in organo ipſius ſen
ſus qui recipit ſenſationē. imo quod difficilius ē ponunt
ip̄am ſpēm ⁊ eius virtutē actiuam eſſe formam ſenſus
qui recipit ſenſationem. Similiter intellectus agens cō
ceditur eſſe principium actiuum ipſius intellectionis ⁊

ſpeciei intelligibilis ⁊ tamē iſte ſimul ē in eodē ſubo cuꝫ
potentia receptiua ipſius intellectionis. ſ. in ītellectu poſ
ſibili ſicut videbit̃ in. 3. huius ſi deus voluerit. quare
nō valet iſta ratio. ¶ Ad aliam pōt dici ꝙ imo ſenſibile
eſt obiectum ſenſus actiui. ⁊ cū queritur. vtrum ſenſibi
le agat in ipſum ſenſum aut econuerſo. dicendū ꝙ ſen-
ſus actiuus agit in ip̄m ſenſibile ſed nō ſm eſſe reale ⁊
corporeū ipſius ſenſibilis. ita. ſ. ꝙ ſenſibile ſm eē reale
recipiat actionē ſenſus actiui. ſed ſm eē ſpūale quod hꝫ
in ſenſu, per ſuam ſpeciem ip̄m rep̄ntantem. ſpecies. n.
ſenſibil̃ rep̄ntans ip̄m eſt immediatum principium re-
ceptiuum ſenſationis quaꝫ perficit ſenſus actiuus. ⁊ ſic
ſenſus actiuus agit in eam ſicut in principium receptiuū
ſue⁹ operationis. huiuſmodi aūt ſpecies in ſenſu exn̄s
habet eſſe ſpirituale ſeu intentionale ipſius ſenſibilis qđ
rep̄ntat. ⁊ ita ſenſus actiuus aliqualiter dicit̃ agere ī ſen
ſibile. inquantum agit in ſenſum informatū ſpecie ſenſi
bili. ⁊ hoc eſt rationabile. q: ipſa ſpecies ſenſibilis eſt
quodāmodo actus ipſius forme ſenſibilis ſaltem tanq̄
agentis vt vult Ari. in iſto 2°. Et ē quaſi ſile argumētū.
vt ſi diceret̃ ꝙ ſi eſt intellectus agens intelligibile dꝫ eē
eius obiectum. aut ergo intellectus agens agit in ip̄m in
telligibile. aut econuerſo. non eſt dicendum ꝙ intellect⁹
agens agat in intelligibile. q: intelligibile proprie eſt qui
ditas rei. intellectus autem agens nihil agit in ipſam qui
ditatem rei vt videtur manifeſtum. nec etiā econuerſo
quiditas. n. rei non mouet intellectum agentē neqꝫ agit
in ip̄m vt etiam conceditur. Et ſi diceretur forte ꝙ ītel-
lectus agens agit in intelligibile ſm eſſe qđ habet in ani
ma inquantum agit in phātaſmata humana ſm vnā opi
nionem. vel in intellectum informatum ſpecie intelligi-
bili que eſt eſſe ſpirituale ipſius intelligibilis. ſimiliter au
tem eſt in propoſito. vt dictum eſt. Et ad confirmatio-
nem dicendum breuiter ꝙ illud idem ſenſibile quod ē
obiectum ſenſus paſſiui eſt obiectum ſenſus actiui ſm
alium modum vt viſibile eſt obiectum ſenſus actiui cu
ius eſt producere omnes viſiones. ſimiliter autem ⁊ in
alijs. ⁊ cum dicit̃ ꝙ diuerſarum virtutum non dꝫ eſſe
vnum ⁊ idem obiectum ſed diuerſa. dicendum ꝙ veꝝ
eſt de virtutibus diuerſis que non ſunt principia vnius
ſenſationis ſed diuerſaꝝ. vt eſt viſus ⁊ auditus. ſed de
diuerſis virtutibus que ſunt principia ſenſationis vni⁹
non eſt neceſſarium vt omnino habeant diuerſa ſenſibi
lia pro obiectis. nunc autem ſenſus actiuus ⁊ ſenſus paſ
ſiuus ſunt principia vnius ⁊ eiuſdem ſenſationis vt vi-
ſus actiuus ⁊ paſſiuus ſunt principia viſionis. ſimiliter
⁊ in alijs. Et eſt ſilis ratio vt ſi querat̃ an intellect⁹ agen
tis idem intelligibile ſit obiectum qđ eſt obiectum intel
lectus poſſibilis. dicendum. n. ꝙ ſic q: ambo ſunt prin-
cipia intellectionis ⁊ tamen ipſum ſenſibile non eſt obie
ctum vtriuſqꝫ ſenſus eodem modo eſt enim obiectum
ſenſus paſſiui ſicut agens in ip̄m. eſt aūt obiectū actiui
ſicut in qđ agit ſenſus actiuus modo predicto. nec eſt re
motum ꝙ ſenſus agens dicat̃ agere in ſenſibile hoc mo
do. ⁊ pro tanto quia agit in eius ſpeciem quia ipſa ſpe-
cies rei ſenſibilis eſt quidam actus proprius forme ſen
ſate dependens ab ipſa ineſſe ⁊ conſeruari ⁊ forte non
differt ſm ſpeciem ab illa forma ſenſata. vt ſpecies colo
ris non eſt diuerſa ſm ſpeciem a colore ⁊ ſic de ceteris
ſuo modo vt multi dicunt. ⁊ forte verum eſt ſed nō de
termino ad preſens de hoc. ¶ Sed dubitatur circa iſta
Utrum ſit vnus ⁊ idem ſenſus actiuus omnium ſenſa
tionum eiuſdem generis. vt viſus vnus actiuus omni
um viſionum ⁊ ſic de ceteris. ⁊ poſſet dici ꝙ ſic. ⁊ ſi di
catur ꝙ vnum agens non eſt principium immediatum
diuerſorum ſm ſpeciem. viſio autem albedinis eſt qđ
aliud ſm ſpeciem a viſione nigredinis ⁊ ſic de ceteris.
Hic dicit quidam ſociorum noſtrorum. ſ. ille q vltimo
negauit ſenſum actiuum per ſe ſenſationis. ꝙ iſtud eſt
falſum. immo omnes ſenſationes eiuſdem ſenſus ſunt
eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime. ⁊ ſi ita eſſet nulla eſſet
difficultas in ponendo eſſe vnam virtutem actiuam

illarum. ꝙ ſi dicatur cōtrarium. ſ. iſtas ſenſationes eē di
uerſas ſm ſpēm ſpālissimam. tunc poteſt dici ꝙ vnum
agens īmediatum nō efficit diuerſa ſm ſpēm ſpālissi//
mam in ſubiecto ſeu receptiuo eodez modo ꝑparato ⁊
diſpoſito. ſed in ſubiecto diuerſimode diſpoſito bn̄ pñt
facere diuerſa. nō viſus informatus ſpē albedinis eſt
aliter diſpoſitus q̄ȝ viſus informatus ſpē nigredinis. ⁊
ſilr̄ in alijs viſus aūt actiuus agit viſionem albedinis in
ſenſu preparato ſeu diſpoſito ſpē albedinis. ⁊ viſionem
nigredinis in ſenſu preparato ⁊ diſpoſito ſpē nigredinis
⁊ ſic de ceteris quod non eſt inconueniens. Si quis aūt
poneret virtutes naturales actiuas ſenſationū tot eē ſm
ſpēm ſpecialiſſimam quot ſꝫ ſpēm ſunt ſenſationes. nō
dum vidi aliquam demonſtrationem contra hoc. ſicut
enim virtutes ſpērum ſenſibilium que ab alijs ponūtur
principaliter actiua ſenſationum ponuntur eſſe diuerſa
ſm ſpēm ſpāliſſimam. ſic nōduz eſt demonſtratione re
motū virtutes naturales anime actiuas ſenſationuz ſic
multas eſſe ſm ſpēm hoc tamen eſt valde inconſuetuz
dici. ⁊ ideo cū difficultate creditur. q̄. n. cōſueuimus di
tex.cō.14. gnamur dici. vt dr̄ 2°. meta. Hec tamen fuit intētio ari.
tex.cō.41. in. 3. huius. c. de potētia motiua ſm locum. vbi dr̄ expſ
ſe ꝙ potentie anime modo quodā infinite videntur. i.
valde multe multoqꝫ plēs q̄ȝ famoſum ſit ⁊ conſuetuz
dicere eas eſſe. ſ. ſi diſtinguerentur ab inuicem ſm di/
ſtinctionem ſpecificam ſuarum operationū. nec tamen
de qualibet earum neceſſe fuit tractatum diuiſum cōſti
tuere. eo ꝙ multū propinque ⁊ ſilēs ſunt ſibi inuicem.
⁊ ſilē eſt iudiciū de earum operationibus reſpectu ſuo
rum obiectoꝝ. ſicut enī viſu diſpoſito per ſuā ſpēm viſi
bilē ſtatim aīa ꝑ ſuam nālem virtutē efficit viſionez. ſic
auditu informato ſpecie ſoni ſtatim aīa efficit ⁊ ꝓducit
auditionē ⁊ ſic de alijs. Vn̄ de ſilibus que ſunt ſubiecta
ſenſationum docuit ariſto. vno ſermone ꝙ oīs talis eſt
ſuſceptiuus ſpērū ſine mā. prius enī determinauit ani/
mam eſſe cām motiuā omnium motuum eius q ſunt ꝓ
prij animato. ⁊ per ꝯn̄s omnium ſenſationū. in quibus
euidenter hr̄ ſcia ſenſuum in cōi. ⁊ quam cālitatem hn̄t
ſuper ipm ſentire. Si igit ariſto. nō expreſſit ꝙ virtus
nālis actiua viſionis albedinis eſt alia a virtute actiua vi
ſionis nigredinis nō ſeqtur ex hoc tales virtutes nō eē
diſtinctas ab inuicē precipue q2 locus ab auctē nō tenet
negatiue. nec ē diminutus in ſua doctrina. q2 ſatiſ habet
hec veritas ex ſuis verbis vt pꝫ conſiderāti rōnes pre/
miſſas. puto tn̄ ipm iſtā virtutē intendiſſe in tertio hui⁹
in v̄bis ꝑallegatis. vbi inqt. Mō enī quodā infinite vi
dent ⁊c. exponendo vt dictū ē. Ariſto. igitur breuilo//
quus exn̄s de oībus iſtis ſe breuiter expediuit. ⁊ hoc rō
nabiliter. q2 ſicut Lincon̄. ſup li°. poſteri. modus pħoꝝ
eſt ponere verba que magis ſunt ad rē ꝑtinētia ad imi/
tationē nature q̄ nō facit pluribus inſtrumentis qđ pōt
vno. de his tn̄ oportuit nos multiplicare ſermonē pro/
pter negantes ⁊ facilitatem doctrine illoruz inl qbus de
nouo oritur pħia. ¶ Nunc reſtat ſoluere auctoritates q̄
videntur pōez iſtaz reddere improbabilem. ¶ Ad cu/
ius euidentiā accipio ꝙ ſicut cōmuniter dicitur ſup qui
tex.cō.29. tum metapħ. ⁊ 2m pħycorū duplex eſt agens ſeu effici/
ens quātū ſpectat ad ꝓpoſitū. quoddā eſt agens diſpo/
nens ⁊ ꝑparās ſubm ad receptionē actus poſtremi ſeu
cōpleti. aliud eſt agens ꝑficiens ⁊ cōplens. ſ. ꝙ in ſubie
cto ꝑparato ⁊ diſpoſito inducit actū poſtremū ⁊ vltimū
cōplementū. ⁊ iſta diuerſitas multotiens ꝯtingit in ge/
neratōibus ꝑfectionū ſeu actuum artificialiū ſicut vide
mus ꝙ in generatione forme nauis precedit actio artifi
cialis ꝑparantis ⁊ diſponentis ligna. deinde nauifactor
inducit formā nauis. aut veriori modo loquendo ipſaz
inducit de potentia ſubiecti preparati. ſimiliter in gene
ratione intentionis coloris neceſſario concurrit vnum
agens diſponens medium ad recipiendū huiuſmodi in
tentionē ſiue ſpēm. ⁊ illud eſt corpus illuminās diapha
num. ⁊ aliud ē agens cōplens ⁊ perficiens intentionez
tex.cō.69. coloris. ſ. ipſa forma coloris vt habet in iſto 2°. hec enī

diſtinctio ſatis euidenter innuit a Cōmen. 7°. pħycoꝝ.
verſus finē. cōmēto. 37°. vbi ſoluit quedā rō zenonis.
dicit. n. hec verba dicebat zeno ꝙ cū milia milij caden/
tia in terra faciunt ſonū neceſſe ē ꝙ quodlibet granuz ꝑ
ſe faciat ſonū. ⁊ ſimiliter gutte aque cadentes ſuper la/
pidem ita ꝙ faciant in eo foueam: neceſſe eſt vt vnaque
qꝫ earum operet in lapidem. q2 ſi nulla earum operat
ergo nec omnes operant. ⁊ iſte ſermo ē ſophiſticus q2
nec vna pars operat in actu ſed in potentia quēadmo/
dum vnus vir de tribus nō mouet nauem ſolus. ⁊ tn̄
cum motus eius cōiungitur cum potentia ⁊ ꝑparatiōe
perueniente a motione ſecundi. mouebit nauem neceſ/
ſario ergo vnuſquiſqꝫ de tribus largitur naui de prepa/
ratione ad moueri qđ nauis non habebat prius. ergo il
lud qđ ſecundus largitur de preparatione ē id qđ vlti/
mus motor extrahit in actū. ¶ In quibus verbis māi
feſtū eſt Cōmē. intendere ꝙ quoddā eſt mouens pre/
parans ſeu diſponens mobile ad actū intentum. ⁊ iſtud
ipſe vocat mouens in potentia ꝓ tanto. q2 eius effectus
ordinatur ſicut potentia receptiua vel ſicut ꝑparatio ad
actum poſtremū vel poſteriorē. aliud ē mouens ꝑficiēs
⁊ cōplēs qđ. ſ. inducit in ſubo iā preparato actum inten
tum. h ē vna diſtinctio māifeſta. ⁊ vera. ¶ Conſideran
dum ē vlterius ꝙ quidam antiquorum pħorum ſic ari tex.cō.51.
ſto. narrat poſuerunt aīam ſenſitiuam eē compoſitā ex
rebus ſenſibilibus ⁊ in ſe realiter habentem ſenſibilia.
q2 dixerunt ꝙ cognitio fit per aſſimilationē cognoſcētis
ad cognitum vnde ad hoc ꝙ aīa omnia ſenſibilia cogno
ſceret dicebant ipſam eē compoſitam ex oībus ſenſibi
libus ita ꝙ terra terraz cognoſcimus ⁊ igne ignez. ⁊ ſic
de alijs. Ex hoc autē ſeq̄bat ꝙ cum anima ſenſitiua ad
actum non indigeret moueri a ſenſibilibus nec aliqđ re
cipere ab eis. ⁊ ſic nullam potentiam receptiuā ſeu paſ
ſiuam habebat reſpectu ſenſibiliū. quare relinquit ꝙ ſo
lum hr̄et virtutē actiuam reſpectu ipoꝝ. ¶ Contra hos
pħs pulchre arguit ſed multū breuiter. q̄rit. n. ab eis ꝓ
pter quid ipoꝝ ſenſuum nō fit ſenſus. hoc. ſ. ſuppoſito
qđ ipſi ponebant. ſ. propter quid ipſi ſenſus non ſentiūt
ſeipos cum ipſi ſint cognoſcitiui ſenſibiliuz ⁊ hn̄t penes
ſe ſenſibilia. vnde ſubdit i exn̄te igne ⁊ terra ⁊ alijſ quo
rum eſt ſenſus ⁊c. quare ſine his que ſunt extra nō faci
unt ſenſum. i. q̄re nō faciunt ſeipſos ſentire ſine ꝑſentia
exteriorū ſenſibilium cū ſint virtutes pure actiue ⁊ non
indigeant aliqđ recipe a ſenſibilibus ſm eos. quaſi dicat
ꝙ iſta duo videntur ſequi ſi eſſet ſic ipſi dicūt. ⁊ ideo re
putat inconueniēs ꝙ ipa aīa ſenſitiua ſic habeat in ſe ſen
ſibilia actu ⁊ nullo mō ſit in potentia receptiua reſpectu
ipoꝝ. ⁊ ideo ꝯcludit. manifeſtū igit ꝙ ſenſitiuum nō ē
actu ſupple ſolum ſed potentia ad ipſa ſenſibilia vel ad
eorum ſpēs recipiendas. per hoc tamen nunq̄ȝ excludi
tur quin ipſum ſenſitiuum habeat virtutē nālem acti
uam ſenſationis modo predicto. Ex his aūt cōſideratis
pꝫ facilr̄ verus intellectus omnium auctoritatum ꝑdi
ctaruz ⁊ ꝙ nullo mō cōtradicunt illi pōni. cum. n. prio
dic ariſto. ꝙ huiuſmodi operationis ⁊c. ſine dubio ve
rum eſt actiua diſpoſitiua ⁊ preparatiua ipius ſenſus.
ſenſibile. n. preſens ſenſui generat in potentia ſuam ſpe
ciem ipm repn̄tantem qua diſponit ſenſus ad recipien
dum actum ſentiendi. ⁊ tunc ſenſu diſpoſito ⁊ ꝑparato
virtus nālis anime effic in ipſo actum ſentiendi. Per
hoc autem ſoluit obiectio cuiuſdam ſocij noſtri qui ſic
obijc. omnis per ſe motor alicuius potentie prius effic
in illa potentia actum primum q̄ȝ poſtremum. ſi igit ſen
ſus actiuus eſt per ſe motor ſenſus paſſiui oꝫ ꝙ prius
agat in ipſo aliquem actum primum q̄ȝ ſecunduz. ⁊ dr̄
ꝙ maior eſt vera. qm̄ potentia in quam agit actiuū nō
ſufficient diſpoſita eſt ab aliquo agente ad recipienduz
actum ſecundum. ⁊ precipue cum illa potentia eſt con
iuncta forme ꝯrie. Sed ſi potentia fuerit ſufficient diſ/
poſita ad actum ⁊ non habuerit ꝯrium tunc actiuum
poterit agere actum ſecunduz non agendo prius actū
primum alium informantem illam potentiam an̄ illuz

actū ſicut patet de motore celi ⁊ celo ⁊ de aīa animalis
⁊ eius corpore. certū aūt eſt ꝙ ſēſus paſſiu⁹ hñs ī ſe ſpēz
rei ſenſibilis eſt ſufficiēter diſpoſit⁹ ad actū q eſt ſentire ⁊
ideo virtus naturalis aīe poteſt imediate efficere ī eo hu
iuſmodi actū. ⁊ hoc modo ſaluabitur ꝙ anima ē cogno/
ſcens per ſe. i. per ſuā naturalē virtutē oēs motus ꝓpos
aiati vt dictum fuit prius. Et forte ad iſtam intentionem
co.4. dixit cōmen. in ratione ſua qua dubitabat an oportet eē
ſenſum agentem q: ſenſibilia non mouent ſenſum niſi ſꝫ
ꝙ ſunt intētiones. i. ſenſationes. ⁊ extra aīam nō ſunt in/
tentiones in actu. ſed in potentia. nō qdē in potētia recep
tiua. q: hoc dicere eſſet oīno ridiculū. q: nunq̄ȝ ſenſibilia
extra aīaȝ recipiunt in ſe ſenſatiōes neq̄ȝ proprias ſpēs.
color enim nō recipit viſionem q: tunc color videret. nec
etiam ſpēm ſuā q: ipſum ſpiritualiter repreſentat. hoc ēt
eſt manifeſtū. Eſt enim coloris ſuſceptiuū quod ſine co
lore. Sed ꝓ tāto dicit ea eſſe intētiōes ī potētia; q: nō ha
bēt niſi virtutē actiuā vt agentia diſpoſitiua ſenſuū ad ſen
ſatiōes. ⁊ tale agens cōſueuit vocare agens potentia vel
mouēs. ⁊ ſi ſic intelligit ſenſibilia eſſe in potētia ſenſatio/
nes ineuitabilr̄ cōcludit ſua rō ꝙ opꝫ eē aliū motorez ad
actū ſentiendi. nō enim hoc ſolū pōt prouenire ex pte ſē/
ſus qui eſt ſubm ⁊ materia in qua recipit̄ ſenſatio. q: di/
.51. uerſitas ſubi ſeu materie nō eſt ſufficiens cā diuerſitatis
formaꝝ. ſed opꝫ eſſe agens. Cū igit̄ ſenſibilia extra aīaȝ
nō ſint intentiōes. ⁊ in aīa ſunt intētiōes ita ꝙ aīa hꝫ earū
cognitiōeȝ qua intēdit in ipſa aliquo modo neceſſe ē hoc
eſſe ab aliquo agente quod cōpleat hunc actū. ⁊ hoc ſine
dubio nō eſt niſi ſenſus actiu⁹. Nec eſt putādū ſicutꝫ aliq
dicūt ꝙ per intentiōes cōmē. intelligat ſpēs ſenſibiliū ipa
repreſentantes ita ꝙ ſit ſenſus ſenſibilia extra aīam habe
ant ſufficientem virtutem agendi ſuas ſpecies in medijs
⁊ ſenſibus nullo mō. per hoc cōcluderetur nec vere nec
apparenter apperentia ſufficienti ad dubitandū ꝙ opor/
teret ponere alium motorem. Unde ſine dubio rō Cō.
ſm hoc nullā efficaciam hr̄et. neq̄ȝ eſſet digna facere du
bitationem alicui parum exercitato in pħia. Et tamen ip
ſe qui fuit ſubtiliſſimus pħs ⁊ perfectiſſimus expoſitor
⁊ excellentior ſuper omnes innuit ſe dubitare in illa rō/
ne. quod patet ex eius verbis. dicit enim ſic. Et tu de/
bes de hoc conſiderare quia indiget perſcrutatione. ⁊ q:
aliqualiter videbatur declinare ad partem affirmatiuam
ideo ad excuſationem Ariſto. interpoſuit hec verba ſed
Ariſt. tacuit hoc in ſenſu q: pꝫ. ⁊ apparet in ītellectu. hoc
aūt dcm̄ reputant aliqui mirabile. nam ſi latet in ſenſu tā
to magis indiguit determinatione. ⁊ Art. nō debuit hoc
tacere. Et ego dico ꝙ illud dcm̄ ſic intelligendū ē ꝙ Arꝛ.
tacuit hoc in ſenſu. ita. ſ. ꝙ per hoc ꝙ ita ſit in ſenſu nō ꝓ
bauit nec docuit hoc ita eſſe in itellectu q: nō erat famoſi
us nec notius ꝙ ſic eſſet in ſenſu q̄ȝ in intellectu. ⁊ decla/
ratio debet eſſe ex notiorib⁹. ſed probauit ꝙ ſic eſt in in/
tellectu q: neceſſe eſt eſſe virtutem in intellectualem acti
uam intelligibilis. ⁊ conſimiliter dedit intelligere eſſe in
ſenſu. immo etiam ratio que probat intellectum agentez
eſſe ſi bene deducatur conuincit ſenſum agentem ſic oñ
ditur in primo tractatu de ſenſu agente ⁊ videbitur in q̄
ſtione de eſſe intellectus agētis ſi deus conceſſerit. Ꝭ igit̄
dicta ſunt ad illam auctoritatem Ari. ¶ Per idem dicē
dum eſt ad omnes ſermones Ariſt. quibus dicit ꝙ ſen/
ſibile reducit ſenſum de potentia ad actum. hoc eniȝ ve
rum eſt tanq̄ȝ agens diſpoſitiuum ſeu p̄paratiuū. ⁊ ſimi
liter ꝙ ſenſibilis ⁊ ſenſus eſt vnus actus. hoc verum eſt
modo predicto. Nec ē dicendum ꝓpter hoc ꝙ Ari. ſo/
lum loquitur de agente ⁊ mouēte per accñs. q: lꝫ agens
diſponens nō ſit agēs perficiens. ſ. dans actū poſtremū
tn̄ per ſe eſt ordinatū ad talē actū. ⁊ ſic nō eſt agens ꝑ ac
cidens cū nō ſit agens caſuale nec fortuitū nec agens re/
mouens ꝓhibēs nec agēs accidentale ⁊ coniunctū agen
ti per ſe. ſic igitur ſenſibile per ſe ē motiuū ſenſus ad actū
ſuū primū qui eſt preparatio ad actū ſecūdū ⁊ per ſe eſt
actiuū talis actus. ⁊ talis cauſa agens bene cōſiderat̄ in
tex.cō.2. ſcientijs. Unde ⁊ Ariſt. in. 4. metheorū diffinit genera

tionē mixti per virtutes actiuas ⁊ paſſiuas que ſunt eius
principia diſpoſitiua vt habet videri ibideȝ. ¶ Per idē
pꝫ quaſi ad oēs auctoritates cōmē. cū. n. dicit ꝙ extrinſe
ca ſenſata mouent ſenſum ad ſuam ſecūdam perfectio/
nem. hoc ſine dubio verū eſt ſicut agentia diſpoſitiua. ⁊
ſilr̄ quod ipſe dicit ꝙ ſenſus nō mouetur motu q dicitur
ꝯprehēſio niſi a rebus particularibus ⁊c. verū eſt ſic ab
agente diſpoſitiuo. nō aūt per illud vult Cōmē. exclude
re omne aliud mouens. q: ſic contradiceret ei quod pri⁹
dixerat ꝙ Ari. declarauit animam eſſe cauſam mouentē
ſm oēs motus ſiue veros ſiue exiſtimatos quod multo/ tex.cō.57.
tiens allegaui ꝓpter exercitium iunioꝝ. Pōt ēt illō di/
ctū Cōmē. intelligi niſi a rebus ⁊c. i. niſi preſentibus reb⁹
ſenſibilibus. i. ꝙ ly niſi excludit omne tempus aliud ab
illo tempore in quo ſenſibilia ſunt preſentia ſenſui. ⁊ loq
tur de ſenſibilibus particularib⁹. ⁊ hec videtur plane eē
intentio eius. ⁊ Ari. ſicut patet conſideranti ſerieȝ litter̄.
¶ Sed difficilius videtur quod dicit Cōmen. ꝙ ſi ſen/
ſus eſſent virtutes actiue ⁊c. ſed vere ſine dubio. hoc nō
eſt contra poſitionē noſtrā. hic enim loquitur Cōmē. cō/
tra antiquos cōtra quos Ariſto. arguit vt dicebatur pri⁹
⁊ eſt intentio cōmē. ꝙ ſi ſenſus eſſent ſolū virtutes acti/
ue ⁊ nulla eſſet receptiua ſicut dixerunt antiqui vt ſeque
batur ad eoꝝ poſitionē tūc ſequeret̄ quod dixit Cōmē.
ꝙ. ſ. ſenſus nō indigerent extrinſecis ſenſibilibus ad ſen
tiendū. poſtq̄ȝ enim nihil reciperent ab ipſis ſenſibilibus
ad quid indigerent preſentia eoꝝ. virtus enim nō indi/
get ad ſuam operationē aliquo extrinſeco niſi q: vel reci
pit aliquid ab eo. vel quia agit in ipſum vel in aliquid cā
tum ab illo extrinſeco. Sic aūt non pono ſenſus eſſe acti
uos ꝙ nullus ſit receptiu⁹ a ſenſibilibus immo vnūquē/
q̄ȝ ſenſuū qui cōmuniter enumeratur dico diſtinctuȝ eē
in duo. ſ. in principiū actiuum ⁊ principiū receptiuum hu
ius operationis que eſt ſentire. ⁊ illud Cōmē. dictuȝ nō
eſt realiter contra me. Quod ipſe ēt dicit in. 7. phy. ſen/
ſus ſunt de virtutibus ⁊c. hoc eſt verum modo predi/
cto ꝙ nō omnes virtutes ſenſitiue ſūt actiue modo quo
antiqui poſuerunt vt dictū eſt prius. Nec etiam ſunt ac/
tiue ita ꝙ earum ſenſationes trāſeant ad ſenſibilia ⁊ re/
cipiantur a ſenſibilibus. ſed alio modo vt oñſum fuit pri
us. ¶ Ad auctoritatē aūt Ariſt. in ꝓblematibus poſſꝫ di
ci ꝙ ipſe ponit illā rōnē tanq̄ȝ ꝓbabilē. nō aūt neceſſariā
⁊ vniuerſaliter verā ſicut etiā multas alias ſolutiones q̄
ſtionum quas mouet nō pōit tāq̄ȝ oīno veras ſed appa
rentes ⁊ ꝓbabiles. Uidetur enim ille liber cōgregatus
fuiſſe ex diuerſis dictis diuerſoꝝ ad exercitiū ⁊ prepara
tionē hoīs ad veritatē illoꝝ ꝓblematū perquirēdaȝ. Di
co vno modo ꝙ illa ſolutio ponit̄ ibi ſicut probabilis ſo/
lū nō vt neceſſaria. Cuius ſignum eſt q: multotiens ite/
ratur ibi iſta qō. ⁊ ponuntur quedam alie rōes forte me
liores ſicut alias oſtenſum fuit de queſtone de quolꝫ. ⁊
h⁹ ꝓbabile ēt ſignū eſt. ꝙ nō eſt manifeſtū virtutes que
ſunt ī dextra ⁊ que in ſiniſtra ſolū eē diuerſas in agendo. i
mo vna virt⁹ paſſiua poteſt eē magis paſſiua ⁊ ideonea
ad recipiēdū q̄ȝ alia. ¶ Itē aliter poſſet dici ꝙ ſenſus q̊s
pono actiuos nō agunt actionibus corporalibus ⁊ ꝑ mo
tū ꝓpe dcm̄. ſed operationes eoꝝ ſūt ſpūales ⁊ inſtan/
tanee vt ſcitur ex iſta ſcia. virtutes aūt in pte dextra ſunt
meliores q̄ȝ in ſiniſtra ꝓ tanto q: ſunt actiue ꝓprijs actio
nibus ⁊ motibus corporalib⁹ ad quos indigent ⁊ vtunt̄
calorib⁹ ⁊ ſpiritib⁹ q diffundūtur ad partes corporis ex/
teriores. ⁊ q: iſti ſpūs ⁊ calores plies mittūtur ad dextꝝ
q̄ȝ ad ſiniſtrū vt pꝫ ex partibus animaliū in anothomijs.
iō meliores v̄tutes tales ſunt in pte dextra q̄ȝ in ſiniſtra.
¶ Ad rōnes alioꝝ ſupi⁹ inductas. ⁊ primo ad primā cū
dr̄. aut eſſet cognoſcens ⁊c̄. dico hic ſicut dixi alias. ꝙ il
la virtus eſt nō cognoſcens ſic ꝙ ſenſatio nō eſt in ea tā/
q̄ȝ in ſubiecto ſed in alia virtute. ⁊ cuȝ dicit̄ ꝙ tūc eēt mi
nus nobilis ſenſu paſſiuo. nego cōſequentiam iſtam. ⁊
cū ꝓbatur ꝙ cognoſcens eſt nobilius nō cognoſcente. di
co ꝙ non cognoſcens pōt cōſiderari dupliciter. vno mo
do ſecunduȝ ꝙ nō cognoſcens. alio modo ſecundū illud

quod eſt ⁊ q̄ztū ad ſuā eſſentiā.mō bn̄ eſt verū ꝙ nō co
gnoſcēs ſm ꝙ nō cognoſcens.ſ.quātū ad iſtū defectum
vel negationē cognitionis nō eſt nobilius immo min⁹ no
bile cognoſcēte vt cognoſcens ita ꝙ nō cognoſcere ē mi/
nus nobile q̄z cognoſcere.tn̄ illud quod eſt nō cognoſcēſ
ſm ſuam eſſentiam ⁊ ſbām pōt eē nobilius ſimpl'r ⁊ di
gnius aliquo qđ eſt cognoſcēs.v.g.corpus celeſte circū
ſcripto motor̄ ſuo eſt nō cognoſcens ⁊ muſca eſt cogno
tex.cō.45 ſcens tn̄ ipſa ſba celi ē nobilior ſimpl'r ſuba muſce ſicut
vult Ari.2.phy.ca.de caſu ⁊ fortuna.vbi dicit ꝙ de nu/
mero manifeſtoꝝ celū eſt diuinius q̄z animalia ⁊ plante.
Unde hꝫ pro mirabili ꝙ ipſum celū ſit a fortuna.plante
aūt ⁊ animalia nō ſunt a fortuna nec a caſu vt aliqui po/
ſuerunt.Et cōmē.dicit ibi plane ꝙ valde īopinabile ē ꝙ
aīalia ⁊ vegetatabilia ⁊ alia que ſunt viliora corporib⁹ ce/
leſtibus nō gn̄antur nec corrūpūtur a caſu.℄ Sed obr̄
ꝯtra hoc.ꝙ cū optimū in aliquo gn̄e eſt nobilius ⁊ ſim/
plici⁹ optimo alteri⁹ generis.tunc illud genus eſt nobili⁹
alio gn̄e vt hr̄ a phō.3.top.⁊ apparet.q̄r.n.optimus hō
eſt melior ⁊ dignior optimo aſino cōcludit̄ totū gen⁹ ho
minū nobilius eſſe toto genere aſinoꝝ.ſ.ꝙ oīs hō ē no/
bilior omni aſino.nūc vero optimuꝫ in genere cognoſcē
tiū.ſ.ipſe deus eſt melior ⁊ nobilior optimo in gn̄e non
cognoſcētiū.ita.ſ.ꝙ oē cognoſcēs melius ē omni nō co/
gnoſcēte.ſed muſca eſt cognoſcēs.⁊ celū preter intelligē
tiā eſt nō cognoſcens.ergo muſca eſt nobilior ſimpl'r ip
ſo celo.⁊ hec quidem rō eſt multū friuola ⁊ inanis.per
eandē enim poſitionē ꝓbo ꝙ celū eſt ſimpl'r nobili⁹ mu
ſca.q̄r cū optimum in aliquo gn̄e ⁊c.ſed optimū in genе
re ſubarū eternaꝝ.ſ.deus ſūmus eſt ſimpl'r melius op
timo in gn̄e corruptibiliū.Total'r.n.eoꝝ que in natura
optimū deus in ꝓhemio meta.ergo totū genus ſubarū
eternarū eſt ſimpliciter melius toto genere corruptibiliū
Cōſtat aūt ſm auctoritatē Ariſt.⁊ Auer.ꝙ ipſum celuꝫ
ſm ſubam ſuā eſt ꝑpetuū idē numero ⁊ ingenerabile ⁊
incorruptibile vt demōſtratū eſt primo celi ⁊ mundi.⁊
tex.cō.20. habetur.8.phy.⁊ ſcdo meta.⁊ muſca eſt corruptibilis
quare ⁊c.℄ Itē arguo ad idē ꝑ illā ꝓpoſitionē cū opti/
mū i vnoquoqꝫ genere ⁊c.ſed optimū in gn̄e ſubaꝝ ſim
pliciū eſt melius optimo in gener̄ ꝯpoſitoꝝ.deus eniꝫ q
tex.cō.37. eſt optimū entiū eſt ſuba ſimplex vt pꝫ ex.12.meta.ergo
totū genus ſbaꝝ ſimpliciū eſt melius toto gener̄ ꝯpoſito
rū.ſed celū circūſcripto motore ſuo eſt ſuba ſimplex ſꝫ
Ari.⁊ cōmen.in multis locis precipue ſm cōmē.12.me
cō.10. ta.⁊ p̄mo ⁊ octauo phy.⁊ in de ſuba orbis ⁊ in de celo
prio phy. ⁊ mūdo.muſca v̄o eſt ſuba cōpoſita ex corpore ⁊ aīa.q̄
cō.65.8. re ⁊c.℄ Itē per illā rōneꝫ probatur euidēter ꝙ ſpēs rei
cō.79.pri/ ſenſibilis exiſtens in ſenſu nō eſt principiū actiuū ſenſatio
mo celi. nū q̄r cū optimū in aliquo genere ⁊c.ſed optimū in ge/
cō.5. nere actuū ⁊ actiuoꝝ eſt ſimpl'r melius optimo in gene
re potētiarū paſſiuaꝝ.deus enim qui total'r eſt optimuꝫ
ens eſt quidā actus ⁊ melior eſt oī potētia receptiua qc/
qđ ſit illud.ergo totum gen⁹ actiuoꝝ eſt ſimpl'r nobilius
toto gn̄e potētiaꝝ paſſiuaꝝ ⁊ ſimiliter totū genus agen/
tiū.ſi ergo ſpecies rei ſenſibilis eſt actus quidā ⁊ actiuū
ſenſationis.ſenſus aūt eſt in potētia receptiua ſolū.ſequi
tur neceſſario ꝙ ſpēs ſenſibilis aut eius virt⁹ eſt ſimpl'r
nobilior ⁊ dignior q̄z ſit ſenſus.quod eſt impoſſibile ſm
iſtū:igitur ſpēs rei ſenſibilis nō eſt actiuū ſenſationis.cu/
ius tn̄ oppſitū voluit iſte magiſter.⁊ ſic pꝫ multiplex de
fectus huius opinionis ⁊ ꝙ nullo mō eſt rō demonſtra
tiua.verū q̄r cōtra arguere nō eſt ſoluere etiam ſi ad mil
le incōuenientia quis deducat ideo dico ad illā rōnem cū
dicitur ꝙ optimum ⁊c.poſſum dicere ꝙ veꝝ eſt ꝙ totū
illud genus cuius optimū eſt melius optimo ſꝫ illaꝫ cō
ditionē ſm quā operant̄ optima eſt melius toto genere.
⁊ cū dicitur ꝙ optimū cognoſcēs eſt melius optimo nō
cognoſcente verum eſt vt nō cognoſcēs eſt ſed non ſim/
pliciter ⁊ ſm eius eſſentiam vniuerſaliter opꝫ ipſum eē
melius.concedo ergo ꝙ muſca vt cognoſcens eſt eſt me
lior celo vt nō cognoſcens eſt.cum quo tamen ſtat ꝙ ſb
ſtantia celi ſm ſe longe nobilior ſit q̄z muſca ſimpl'r.ſimi

liter etiam in propoſito ſenſus paſſiuus vt cognoſcens ē
nobilior eſt ſenſu agente vt non cognoſcēs eſt.cognoſce/
re enim eſt quid nobilius q̄z nō cognoſcere ſicut vniuer
ſaliter affirmatio vel habitus eſt nobilior negatione vel p̄
ua°.cū h̄ tn̄ ſtat ꝙ ſenſus actiu⁹ ſm ſuā ſubaꝫ vl' eēntiā ē
nobilior q̄z paſſiuus ⁊ opatio nobiliſſima ipſius eſt nobi
lior nobiliſſima operatiōe ſenſus paſſiui.℄ Aliter poſſū
dicere ꝙ illa ꝓpoſitio eſt vera de ſpēbus ſpāliſſimis eiuſ
dē generis.in talibus.n.verū eſt ꝙ ſi optimū vnius ge/
neris eſt melius optimo ſimpl'r alterius tota illa ſpēs eſt
ſimpliciter nobilior alia.ſicut exēplificat̄ de hoīe ⁊ aſino.
⁊ rō eſt q̄r oīa indiuidua eiuſdē ſpēi ſpāliſſime ſt equalis
perfectiōis q̄ztū ad ea que per ſe pertinēt ad q̄ditatē ſpēi
⁊ iō ſi vnū indiuiduū vnius ſpeciei eſt nobilius optimo ī
diuiduo alterius ſpeciei neceſſe eſt ꝙ oīa indiuidua illius
ſpeciei cuius indiuiduū eſt melius ſint meliora oīb⁹ indi/
uiduis alterius ſpeciei.ſ.cuius optimū eſt min⁹ bonum.
⁊ ita iſta ꝓpoſitio eſt v̄a vniuerſaliter in ſpēbus ſpāliſſi/
mis eiuſdē generis.ſed nō eſt vera vniuerſaliter in oīb⁹
equiuocis aut analogicis.⁊ ſic eſt hic.eſt.n.cognoſcens
equiuoce vel analogice dcm̄ de deo quod eſt optimum
cognoſcens cognoſcētiū ⁊ de alijs cognoſcibilibus.ꝙ āt
in talibus equiuocis aut analogicis nō teneat ſimpliciter
patet.q̄r conſtat ꝙ optimū in genere actuū eſt ſimplicit̄
melius ⁊ ſm ꝙ actus eſt q̄z optīa potētia paſſiua vt ma
nifeſtū eſt.⁊ tn̄ non opꝫ ꝙ oīs actus ſit ſimpl'r melior oī
potentia paſſiua.Magnitudo.n.que eſt quidam actus
nō eſt ſimpliciter nobilior intellectu poſſibili ⁊ ideo non
valet iſta rō.℄ Ad aliā principaleꝫ cū dicitur tūc aīa ⁊c̄.
nego conſequentiam.⁊ cū ꝓbatur ꝙ abſente exteriori ſē
ſibili adhuc animal haberet virtutē actiuā ⁊c̄.dico ꝙ ve
rū eſt.ſed nō haberet ſenſum receptiuū ſufficienter di/
ſpoſitū ad ſuſcipiendū ſenſationē.q̄r non haberet ſpēm
ſenſibilis ipſum ſenſum informantem.⁊ hoc vtiqꝫ requi
ritur ad hoc ꝙ ſenſus recipiat actum ſentiendi ſicut lu/
men requiritur in diaphano ad hoc ꝙ recipiat intentio/
nē coloris.℄ Sed obr̄ ab aliquibus q̄r dicūt ipſi ſpēs co
loris clauſis oculis ſufficienter ineſſet.⁊ ſic oculis clauſis
contingeret videre.quod eſt falſum.dico ꝙ illud proce/
dit contra eos q̄r ſi clauſis oculis ſpecies coloris ſufficien
ter remaneret tunc cum ipſa ſit immediatū per ſe ꝓnci
pium viſionis vt dicunt.⁊ adhuc remanet principium
viſiōis receptiuū ſequitur neceſſario ꝙ clauſis oculis cō
tingeret videre.Et ſi dicat̄ ꝙ clauſis oculis ſpēs viſibil'
non remanet ſufficiens ad cauſandum viſionem.dico ꝙ
ipſa non remanet ſufficiens ad recipiendum viſionem.
Et ſi dicatur ꝙ ſpecies ad hoc ꝙ agat viſionem requiri
tur preſentia obiecti ſine medio tenebroſo.⁊ ego dico ſi/
militer ꝙ ad hoc ꝙ recipiat viſionem requiritur preſen
tia obiecti ſine medio opaco interpoſito.Et breuiter quic
quid ipſe dicat tenendo ꝙ ipſa ſpecies viſibilis eſt actiuū
viſionis quare non fiat viſio abſente viſibili ⁊ ſpecie re/
manente.illud potero dicere ponendo ipſam ſpecieꝫ eē
principium receptiuū viſionis.nō enim quecunqꝫ diſpo
ſitio ſufficit ad actū ad quē eſt diſpoſitio recipienda ſicut
agens non qualitercūqꝫ ſe habens ſufficit ad actionem.
⁊ ſic iſta opinio eſt contra ſuū auctorem.℄ Ad aliaꝫ p̄n
cipalem cum dicitur ꝙ tunc actio aut paſſio ⁊c̄.dico ꝙ h̄
quidem ratio manifeſte procedit contra eum vel poſitio
nem eius qui ea vtitur ſicut cōtra ponentem ſenſum ac/
tiuuꝫ.ponit enim ille qui illam rationem induxit ꝙ ſpeci/
cies rei ſenſibilis aut eius virtus eſt immediatum per ſe
principium actiuum ſenſationis.contra quod aperte va
dit illa.Si enim ſpecies ſenſibilis eſt immediatum per
ſe principium actiuum ſenſationis tunc actio aut paſſio
aut motus habebunt agens per ſe.cuius oppoſitum dr̄
eſſe demonſtratum in quinto phy.ex quo ſequitur ꝙ ſē
ſatio non eſt ab aliquo principio per ſe actiuo.⁊ per ꝯſe
quens nec in aliquo principio per ſe receptiuo.quod eſt
abſurdum vt demōſtratum fuit prius.Omnis enim ef
fectus per ſe intentus qui recipitur in aliqua potentia ꝑ
ſe receptiua eius eſt ab aliquo per ſe pricipio actiuo.Ue

recunduz ergo eſt talem rōnē addere ad remotionē hu/
ius veriſſime cōcluſionis. ℭ Sed quid dicemus ad hāc
rationem. ipſe nāq̄ʒ deberet circa hoc ſolicitare qui eam
induxit ⁊ eius poſitionem aſſumit vt manifeſtum eſt.
Poſſumus aūt dicere cōcedendo conſequens ⁊ con/
ſequentiā. ſ. ꝙ actio per ſe ⁊ motus naturalis ꝑ ſe intēt⁹
cō.36. dependet a cauſis agentib⁹ per ſe. Unde in. 12. metaph.
dicit Cōmē. ꝙ in ſeparatis a materia idem eſt cā motus
ſm agens ⁊ ſm finē. ſ. motor celeſtis. Ridiculū autē eēt
dicere ꝙ eſſet agens ſolū per accidēs. ⁊ de hoc inquiſitū
eſt alibi ſeorſum ⁊ probatū eſt multipliciter ꝙ motus dē
pendet a cā agente per ſe. Et ꝙ iſte aſſumit ꝙ hoc dēmō
ſtratum eſt. 5. phy. ꝙ actio ⁊ paſſio ⁊ motus nō habent
⁊c. Salua reuerentia dico ꝙ fallaciter enunciat. hoc. n.
non eſt ibi dictū ab Ari. nec a cōmen. demonſtratum. ſʒ
bene probat ibi Ariſto. ꝙ motus non eſt motus tanquā
ſubiecti per ſe nec tāq̄ʒ termini. ex quo non ſequitur ꝙ a
ctio ⁊ motus non ſint a cauſa agente per ſe. nam de ratio
ne eius quod eſt a cauſa per ſe non eſt ꝙ ſit per ſe termi
nus motus. ⁊ ꝙ hec fuit intentio Ariſt. videre poteſt q̄
libet veritatis amicus ⁊ inſpiciendo diligenter litteram
eius ibidem. ℭ Ad aliam rationē cū dicitur ꝙ tunc ſen/
ſus non eſſet ſuſceptiuus ⁊c. dico ꝙ iſta propoſitio om/
nis ſenſus eſt ſuſceptiu⁹ ſpecierum ſine materia intelli/
genda eſt de ſenſu qui eſt ſubm ſenſatiōis ne contradi/
cat illi veritati ſuperius declarate ꝙ aīa eſt agens oēs ꝓ/
prios motus animatorūʒ ſiue veros ſiue exiſtimatos vt
oſtenſum fuit prius. intelligendo vero de ſenſu qui ē ſb
iectū ſenſationis vera eſt iſta ꝓpoſitio omnis ſenſus ⁊c.
⁊ ratio huius eſt quia idem eſt receptiuum preparatio/
nis ſiue diſpoſitionis ad actū ⁊ eius actus vt cōmunit̄ te
netur. vnde cū ſpecies rei ſenbilis ſit diſpoſitio ad recipi
endum ſenſationem idem debet eſſe ſuſceptiuū ſenſatio
nis ⁊ ipſius ſpeciei ſic intelligendo ꝙ oē quod eſt recep/
tiuū ſenſationis eſt receptiuū ſpeciei. ⁊ non econuerſo.
ℭ Sed cōtra hoc obijcitur q̄r iſta propoſitio ſenſus ē re
ceptiuus ſpecierum ſine materia debet eſſe vera. per ſe
⁊ primo. aliter enim erraret in dicta propoſitione vniuer
ſali niſi aſſignaret ꝑdicatū ſuo primo ſubiecto ꝙ nephas
eſt dicere de Ari. modo ipſa non eſt vera per ſe primo
niſi predicatum ineſſet oī contento ſub ſubiecto vt patet
ex primo poſteriorūʒ. igitur omnis ſenſus eſt receptiu⁹
ſpecierum ſine materia quod non eſſet ſi aliquis eſſet ac
tiuus. quare ⁊c. Et ego multū miror de iſta opinione q̄r
ſi eſſe ſuſceptiuum ſpecierum ſine materia competeret
per ſe ⁊ primo ipſi ſenſui tanq̄ʒ ſuo primo ⁊ vniuerſali
ſubiecto tūc ſine dubio non deberʒ competere alteri niſi
per naturā ſenſus. primū. n. ſubiectū paſſionis eſt cui nō
ineſt paſſio per aliud ſubiectū. ⁊ cuicunq̄ʒ ineſt paſſio in/
eſt per naturā primi ſubiecti vt dicit Ariſto. in primo po
ſteriorum. ſic eē ſuſceptiuū ſpērū ſine materia deberet ꝑ
naturā ſenſus ineſſe cuicūq̄ʒ ineſt. ⁊ hoc eſt manifeſte fal
ſum q̄r medium inanimatū recipit ſpecies ſine materia
vt aer ⁊ aqua ⁊ huiuſmodi diaphana. ⁊ eſt conſimilis i
mutatio medij inanimati ⁊ organi ab ipſis ſenſibilibus ſi
cut voluit Alexander ſuper libro de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ il/
lemet capit ad ſuaʒ rōnē ꝙ q̄ʒuis non eodem modo re/
cipiat mediū inanimatum ſpēm ſicut ſenſus. ipſe eniʒ ſen
ſus magis ſpiritualiter recipit vt voluit Commē. in libel
lo ſuo de ſenſu ⁊ ſenſato. tamen eſſe receptiuū ſpecierū
ſine materia non dicitur pure equoce de medio ⁊ de ſē/
ſu. ſed aut vniuoce aut analogice. paſſionis enim analo/
gice vel ambigue debet aſſignari ſubiectū ambiguum ⁊
eſſet error ſi primum ſubiectum principale ⁊ vniuocum
paſſioni ambigue aſſignaretur vt euidenter docet Lin/
coni. ſuper primū poſteriorum. pʒ ergo ꝙ ſenſus nō eſt
primū ſubiectum huius quod eſt eē receptiuum ſpērūʒ
ſine mā. ℭ Sed cū arguitur ꝙ tunc Ariſto. in hoc erra/
uit in acceptiōe vl̄is. dico ꝙ nō ſequitur q̄r ad hoc ꝙ hō
erret in acceptione vniuerſalis non ſufficit ꝙ aſſignet pre
dicatū de ſubiecto non primo ſed oportet ꝙ putet illud
quod non eſt ſubiectum primum eē ſubm primū vel ꝙ
lateat ipſum illud idē non eē ſubm primū. Ari. auteʒ nō
putauit ſenſum eē primū ſubm receptiuū ſpecierūʒ ſine
materia immo euidenter docuit ꝙ etiā ipſū mediū reci/
pit ſpecies ſine mā. ⁊ iō nō errauit in acceptiōe vniuer/
ſalis. ſufficit autē ei quātū ad illud capitulum oſtendere
illā proprietatē de ſenſibilibus ad remouendū quēdā er
rorem antiquorum ponentium ſenſum realiter habere
in ſeaꝑa ſenſibilia. Ad cuius enim erroris extirpationem
ſpāliter cōuertit doctrinam ſuam ad ipſos ſenſus q̄ ſunt
ſuba ſenſationū. Eſt auteʒ conſiderandum propter illaʒ
auctoritatē et ſimiles ꝙ forte in greco idiomate nomen
quod eſt loco huius nōis ſenſus non repreſentat niſi vir
tutem receptiuā ita ꝙ virtus naturalis aīe actiua ſenſatō
nis nō noīatur eodē noīe quo ſenſus qui eſt ſubm ſenſa/
tiōis. ⁊ iō Ariſt. poſtq̄ʒ docuerat vniuerſal̄r aīam eē cāʒ tex.cō.37.
actiuaʒ oīum motuū ⁊ actuū viuentis vt declaratū eſt lo
cutus fuit de ſenſu qui eſt ſubm ipſius ſentire. ⁊ de ipſo
vl̄r ⁊ ſimpl̄r enūciauit ea que dicta ſunt. ſ. ꝙ mouet̄ a
ſenſibilibus ꝙ reducitur ad actū ⁊c. ⁊ ſic ſermones eius tex.cō.121.
hn̄t vl̄r veritatem quicquid tamē ſit de noīe nō facio viʒ
dūmodo rei veritas appareat. ſ. ꝙ preter ſenſus recepti
uos eſt virtus naturalis aīe actiua ſenſationis. ⁊ hanc la/
tini conſueuerunt vocare ſenſū agentē lʒ de eē eius fuerit
dubitatio vt pʒ ex dictis. ℭ Ad aliā rationem cū dicit̄ ꝙ
tunc iſta non eſſet vera color eſt per ſe viſibilis. nego con
ſequentiam. q̄r q̄ʒuis ſit aliqua virtus naturalis inexiſtēs
actiua viſionis tanq̄ʒ agens perficiens tn̄ iſta virtus non
largitur corpori formā ⁊ habitū per quem moueat dia/
phanū. immo ipſe color per ſui naturaʒ mouet. i. immu
tat ipſum diaphanū ſecūdū actū. ⁊ hoc eſt de eſſentia vl̄
natura eius ſm ꝙ viſibilis vt dicit Ariſto. ⁊ Cōmē. ⁊ ſic
erit per ſe viſibilis in. 2. modo perſeitatis. ⁊ erit actiuuʒ
viſionis ſue tāq̄ʒ agens diſpoſitiuū. ⁊ hoc ſufficit. veruʒ
eſt ergo ꝙ color nō eēt per ſe viſibilis ſi ſenſus actiu⁹ cō/
ferret vel largiretur ei formā ⁊ habitū per quem moue
ret ipſum diaphanum ⁊ viſum ſicut putauerunt aliq̄ de
lumine ſed nō eſt ita immo ipſe color per ſui naturā mo
uet diaphanum ⁊ viſum. ⁊ tunc virtus naturalis anime
efficit viſionem in viſu diſpoſito per ſpeciem coloris.
ℭ Ad aliam rationem cum dicitur ꝙ ſenſus paſſiu⁹ ⁊c.
dico ꝙ iſta ratio eſt contra ſuum auctorem. probatur. n.
per illam rōnem ꝙ ſenſus particularis cognoſcit ſpecieʒ
rei ſenſibilis exiſtentem in medio. vt viſus cognoſcit ſpe
ciem coloris exiſtentem in aere. cuius tamē oppoſitū cō
muniter tenetur ⁊ quaſi manifeſtum eſt ad ſenſum. ar/
guitur enim ſic. cognitio fit per aſſimilationem cognoſcē
tis ad illud cuius habet ſimilitudinem in ſe. nunc autem
ſenſus habet in ſe ſimilitudinem ſpēi ſenſibilis. cū ſenſa/
tio ſit quidam effectus illius ſpēi. effectus. n. hʒ ſimilitu/
dinē ad ſuā cām. quare ⁊c. patet ergo illam rōnem non
eſſe ſufficientem. q̄r ſic concludit inconueniens contra il/
lum ſicut contra alium. dico autem ad hanc rationeʒ ne/
gando conſequentiaʒ. viſus enim non cognoſcit proprie
illam virtutē naturalem anime que agit viſionem ſic nec
proprie cognoſcit ſpeciem exiſtētē in medio. ⁊ cū probat̄
ꝙ cognitio fit per aſſimulationem ⁊c. dico ꝙ hic eſt fal/
lacia conſequentis. bene enim veruʒ eſt ꝙ ad hoc ꝙ aīa
noſtra aliquid cognoſcat oportet ꝙ eius ſimilitudineʒ in
ſe habeat quodāmodo. ſʒ nō ſequitur ꝙ ipſa cognoſcat
omne illud cuius ſimilitudinem hʒ in ſe. cum eniʒ ſenſus
ſit quidam effectus generantis quod generauit animal.
⁊ ſic habet quandam ſimilitudinem ad ipſum ſequeret̄
ꝙ ipſe ſenſus cognoſceret illud generans quod generat
animal ⁊ ſenſum. quod eſt abſurdum. ⁊ ideo non valet
ratio. Cum enim dicitur ꝙ cognitio fit per aſſimilationē
⁊c. dico ꝙ ſi nos loquimur de cognitione quā habet ſen
ſus particularis exterior iſta fit per aſſimilationeʒ ſenſus
ad obm̄ per ſpeciem generatā ab obiecto mediante me
dio ⁊ ipſum obiectum repreſentantem. modo talis nō
eſt ſimilitudo quā habet ad ſenſum actiuum vt manife/
ſtum eſt. non enim ſenſus actiuus generat in ſenſu paſſi
uo ſpeciem ipſum repreſentantem mediante aliquo me

dicio qđ prius mutetur ab eo ⁊ ſic patet defect⁹ rōnis iſti⁹
qui negat ſenſum agentē ⁊ ponit ſpēm ſenſibilem eē pn
cipiū actiuū ſenſatiōis. verū eſt ꝙ ipſe adduxit quaſdam
rōnes alias vſqꝫ ad quartā. que oēs ſolute ſūt in .2. tra/
ctatu de ſenſu agente. ſed propter breuitatē quia in illis
alijs rōibus pauca aut nulla eſt difficultas ideo eas ad p̄/
ſens nolo narrare nec ſoluere. ꝑ ea tñ que hic congrega/
ta ſunt quelibet parꝝ exercitatus poterit omnia talia argu
menta faciliter diſſoluere. ¶ Nunc reſtat dicere ꝺ vltia
rōne quā ponūt quidam ſociorum noſtroꝝ. illā enim re
puto meliorem oībus alijs ⁊ firmiter credo ꝙ ſi contra
iſtam poſitionem poſſet inueniri rō demonſtratiua ille ī
ueniſſet. Cum ergo ipſe dicit ꝙ ſi eſſet ſenſus agēs tunc
ipſum ſenſitiuū eſſet in potentia eēntiali ad actum qui eſt
ſētire. cōcedo illā cōſequētiā ⁊ ꝯñs. ⁊ ipſe nō demōſtra/
uit oppoſitū. ſicut patet inſpicienti totū ſuū opus. ibi qdē
ipſe vr̄ ſupponere ꝙ ſicut graue ſm actū ſe hꝫ ad vbi ꝺ
orſum ſic ſenſitiuū ſe hꝫ ad actum qui eſt ſentire. modo
ipſum graue in actu non eſt in potētia eſſentiali ad ipſuꝫ
vbi deorſum ſed ſoluꝫ in potētia accidentali propter qđ
non indiget motore per ſe. ⁊ ego dico ꝙ id nō eſt per ſe
notū ꝙ graue ſm actū non mouet ſeipſum niſi per acci/
dēs immo eſt magna cōtrouerſia ⁊ difficultas multiplex
tex. cō. 32. vt pꝫ octauo phyſicoꝝ. ⁊ quarto celi ⁊ mūdi. ⁊ ſic vltima
reſolutio eſt ad aliqd multū dubium ⁊ forte difficili⁹ pro
poſito. ⁊ hec non eſt natura demonſtratiōis ſufficiētis vt
pꝫ primo poſterioꝝ. precipue quia naturalis phi eſt ma
Cōm. 15. ximā certitudinē querere ſꝫ Cōmē. 2. metap. Dico tamē
vlterius magis appropinquādo ſolutioni rōis ꝙ duplex
eſt potentia eſſentialis ad aliquē actum. vna eſt que eſt ī
ſubiecto habente virtutē naturalē inclinantem ipſum ad
actū cōtrarium vt dicimus ꝙ aqua hꝫ potētiā eſſentialeꝫ
ad vbi ſurſum ⁊ ad motū ſurſum. ⁊ ipā aqua habet ac/
tum contrarium ad motum ſurſuꝫ. ſ. vbi deorſū ⁊ hꝫ
naturalr̄ virtutē inclinantem ipſā ad motū deorſū. ſilr̄ āt
⁊ in alijs. ⁊ h̄ potētia vocat̄ potētia eſſentialis a Cōm. ꝑ
tanto qꝛ priuatio actus qui eſt rō talis potentie conſequi
tur naturaliter formam ⁊ eētiam ipſius ſubiecti. vt priua
tio vbi ſurſuꝫ ⁊ motus ad ſurſum cōſequit̄ naturalr̄ for
mā aque ⁊ terre. Alio modo dicit̄ potentia eſſentialis. i.
per eſſentiā ⁊ naturā ſuā ordinatur ad actū ſicut ad ſuuꝫ
per ſe finem ⁊ tñ nō eſt in ſubiecto cōtrariū actū haben
te aut virtutē naturalem inclinantē ipſum ad actum cōtra
riū. Et ꝙ hec diſtinctio ſit vera ⁊ neceſſaria declaro ſic.
Conſtat ꝙ primum membrū eſt verū. concedit̄. n. ab oī
bus ꝙ ſubiectū habens aliquē actū eſt in potētia eēntiali
ad actū contrariū vt terra vel aqua que nālīter habꝫ gra
uitatē. hec vero ſimpliciter. illa vero in reſpectu dñr eē ī
potentia eēntiali ad leuitatem ⁊ ad vbi ſurſum. ſed ꝙ ad
aliud membꝝ ſit veruꝫ ſic pꝫ. Conſtat enim ꝙ cuilibet ꝑ
ſe motori correſpondet aliqua potentia eēntialis recepti/
ua motus vt ille etiam accipit in rōne ſua. cū ergo motor
tex. cō. 36. celi ſit per ſe motor ipſius celi vt patet in octauo phyſicoꝝ
neceſſariū eſt vt celū habeat potentiaꝫ eēntialē ad moue/
ri motu circulari ⁊ tñ certū eſt ꝙ ipſuꝫ celū nō hꝫ aliquē
actum contrariū motui circulari. nec virtutē aliquam na/
tex. cō. 20. turaliter inclinantē ipſum ad motuꝫ cōtrariū. imo nec ad
motū alium vt patet ex primo celi ⁊ mundi relinquit̄ er
go ꝙ habet potentiam eēntialem ad motū illo modo. qꝛ
habꝫ potētiā que per ſuā eſſentiā ⁊ naturam ordinat̄ ad
ipſum motū recipiendū. Similiter patet in alio. nam vir
tus augmentatiua eſt per ſe mouens ipſum augmenta/
bile motu augmentatiuo. ⁊ ſic opꝫ ipſum augmentabile
habere potētiam eēntialem ad motum talē. ⁊ tamē certū
eſt ꝙ ipſum augmentabile non habet aliquem actuꝫ cō
trarium motui augmentationis nec aliquam virtuteꝫ nā
lem ipſum inclinantem ad alium motum. ergo oportet
ꝙ alio modo habeat potentiā eēntialem ad iſtum motū
augmentationis. Item ipſe intellectus poſſibilis dicit̄ eē
in potentia eēntiali ad ſpeciem intelligibilem ſm ipſuꝫ in
tractatu de intellectu agente. ⁊ tamen intellectus poſſibi/
lis nullum habet actum contrarium ſpeciei intelligibilis
nec virtutem inclinantem ipſum ad contrarium. oportꝫ
ipſum eē in potentia eēntiali alio modo. ſ. quia habet po
tentiaꝫ que per ſuam eēntiam ordinatur ad actum. pꝫ er
go ex dictis ꝙ potentia eēntialis dicitur multipliciter. iſta
aūt potētia eēntialis que eſt in ſubiecto non habente con
trariuꝫ quandoqꝫ vocat̄ potentia accidentalis non ꝑ tan
to ꝙ ſolum per accidens ordinatur ad actum. ſed pro tā
to qꝛ priuatio actus que eſt in ſubiecto habente taleꝫ po/
tentiam non ineſt naturaliter illi ſubiecto ſed violenter. ſi
cut cum graue ſm actum exiſtit ſurſum ipſum eſt aptuꝫ
natum ⁊ potens exiſtere deorſū ⁊ caret ⁊ priuatū ē ipſo
vbi deorſum. hec autem priuatio ⁊ carentia non eſt ipſi
graui naturalis. immo per violentiam habet ipſam ⁊ ꝑ
accidens. ⁊ ideo dicitur potentia accidentalis quantū ad
hoc. tamen indubitanter aptitudo eēndi deorſum quam
hꝫ graue per eēntiam ſuā ⁊ naturaꝫ ordinatur ad actum
qui eſt vbi deorſum. Hac diſtinctione verificata pꝫ re/
ſponſio ad illam rationē. cū enim dicitur ꝙ ſenſitiuū erit
in potentia eēntiali ad ſentire falſum eſt. loquēdo de po/
tentia eēntiali accepta primo modo. qꝛ nullum habet cō/
trarium actum ſentiendi nec virtutem inclinantem ipſuꝫ
ad actū contrariū. ſed bene erit in potentia eēntiali ſecun/
do modo. ſ. in potentia que per ſuaꝫ eēntiam ordinat̄ ad
actū qui eſt ſentire. ⁊ talis potētia requirit virtutem ꝑ ſe
reductiuam ad talem actum. dico ergo ꝙ ſemen ex quo
gñabatur animal fuit in potentia eēntiali ad actum ſentiē
di ⁊ ipſum ſenſitiuū in animali generato eſt in potētia eēn
tiali ad ipſum actū. ſed multū diuerſimode. nam ſemen
fuit in potētia eēntiali. qꝛ habebat formā eēntialeꝫ ſubſtā
tialē cōtrariā illi forme cuius ē actus ſentiēdi. Forma eniꝫ
ſubſtantialis ſeminis eſt contraria anime ſenſitiue ſalteꝫ
ſm diſpoſitiones naturales. nam ipſum ſenſitiuū nullaꝫ
habet contrariaꝫ formā illi forme quā conſequitur ſenti/
re. ⁊ ideo ratio peccat ſm multiplex. Cum ergo ille con
ceſſerit omnes ſuppoſitiones prime rationis noſtre qua
probauimus eē ſenſum actiuum preter primā que dicit
ꝙ ſenſatio dependet ab aliquo principio per ſe actiuo. ⁊
probatum eſt euidenter qꝛ hoc eſt verum ⁊ neceſſariū.
⁊ oſtenſum ē qualiter ſenſitiuum eſt in potentia eēntiali
ad hoc opus quod eſt ſentire. quod ſolum videbatur in
quirere iſte magr̄. non reſtat niſi concludere illam cōclu
ſionem. ſ. ſenſum agentem eē. ⁊ hoc eſt quod volum⁹.

Tex. com. lxiii.

¶ Dicendum autem ſecundum vnumquemqꝫ ſenſum. dicitur autem ſenſibile tripliciter.

¶ Queſtio. xvii.

Primo circa illud capitulum queritur. Utrū ſenſus particularis poſ
ſit decipi circa ſuū propriū ſenſibile. Et argui
tur primo ꝙ ſic. qꝛ virtus que indicat aliquid
eē alterius diſpoſitionis quā ipꝫ ſit dicipitur.
hoc ē manifeſtum. ſed ſenſus particularis in/
dicat ſuū ſenſibile eē alti⁹ diſpoſitionis q̄ꝫ ſit. vt viſus in
dicat aliquod coloratū eē rubeū quod tamen ē album vl̄
nigrum. quod apparet cum aliquid videt̄ mediante me
dio rubeo. ſimiliter guſtus febricitantis iudicat aliquid
eē amarꝝ ⁊ tamē eſt dulce. vt apparet per experientiaꝫ.
¶ Item ſicut ſe habet intellectus ad intelligibile ſic ſen/
ſus ad ſenſibile. per conuenientē ſimilitudinem. ⁊ habet
in tertio huius. ſed intellectus errat quādoqꝫ circa intel/ tex. cō. 5.
ligibile proprium. quiditas enim eſt proprium obiectuꝫ
intellectus ⁊ primū. ⁊ tamē intellectus noſter decipitur
circa quiditatem cum iudicet quiditatem vnius rei eē q/
ditateꝫ alterius rei. vt cum aliqui iudicauerunt aīam eē
corpus. ⁊ tempus eſſe eēntialiter ipſum motum. ⁊ ſic ꝺ
alijs. ¶ Item virtus cognoſcens aliquid ⁊ non habens
cognitionem veraꝫ de illo habet falſam cognitioneꝫ ve/
ram de illo. hec videtur manifeſta. ſed ſenſus particula/
ris cognoſcit propriuꝫ ſenſibile. hoc eſt manifeſtū. ⁊ non
habet de ipſo cognitioneꝫ veraꝫ probatio. qꝛ veritas ⁊
falſitas conſiſtit circa compoſitionē ⁊ diuiſionē ſm Ariſ.

p̄mo periherm̄enias. ⁊ .8. metaph. ⁊ i.3. huius. ſenſus
autē particularis non componit nec diuidit aliquid cum
aliquo vt videt̄ manifeſtū. hec enim operatio eſt intelle
ctus. ſ. ꝯponere ⁊ diuidere tertio huius. ergo ⁊c̄. ¶ Op
tex. cō. 63. poſitū videtur velle Ariſt. in diffiniendo ſenſibile ꝓpriū
dicitur enim ꝙ ſenſibile ꝓprium eſt illud quod nō ꝯtin/
git altero ſenſu ſentiri ⁊ circa quod non contingit errare.
¶ Ad intellectum queſtiōis intelligēdū eſt ꝙ ſenſus par
ticularis aliquando eſt in debita ⁊ proportionabili diſtan
tia ad ſenſibile proprium. aliquando aūt non q2 minus di
ſtat ⁊ elongatum eſt ab ipſo. aut minus propinquum ē
tex. cō. 6. ei. ¶ Item conſiderandum eſt ꝙ oīs ſenſus eſt virt9 or
ganica vt patet in ſecūdo ⁊ tertio huius. ipſū autem or/
ganū ſenſus qn̄qz eſt nālr diſpoſitū ⁊ ꝓprie ita ꝙ nul/
lā hz diſpoſitionē innaturalē ⁊ incōpetentem ad actū ſen
ſus. qn̄qz eſt innaturaliter ⁊ incōpetēter diſpoſitū ad ip̄z
actū ſenſus. ¶ Cōſiderandū etiā ꝙ oīs ſenſus particula
ris indiget medio aliquo ad actū ſuum ⁊ illud medium
aut eſt naturaliter diſpoſitum ſm̄ ꝙ exigit multiplicatio
⁊ generatio ſpeciei ſenſibilis. aut eſt innaturaliter diſpo/
ſitū ⁊ inconuenienter ita ꝙ habeat in ſe aliquā diſpoſitio/
nem incōuenientē ⁊ impropriā ad recipiendū ſpēm rei
ſenſibilis ipſum ſenſibile repreſentantē. ¶ Intelligendū
etiā ꝙ ſenſus particularis nō eſt nat9 cognoſcere aliqd
ſenſibile extrinſecū niſi recipiat ſpeciem illius aliquo mō
cuius ſignū eſt ꝙ cū inter ſenſibile ⁊ ſenſū interponit̄ ali
quid quod prohibet ſenſibile generare ſpēm ſuam in ſen
ſu particulari ipſe ſenſus particularis nō recipit illud ſen
ſibile. vt cū inter viſum ⁊ colorē interponitur aliquod o/
pacū ⁊ tenebroſum prohibens ſpeciē generari a colore
in viſu nō videt̄. ſilr aūt ⁊ in alijs. ¶ His premiſſis di/
co ad qōnē ꝙ cū ſenſus particularis eſt in debita ⁊ ꝓpor
tionata diſtantia a ſenſibili ⁊ mediū nullam habet diſpo
ſitionē inconuenientē ⁊ innaturalē ad recipiendū ſpeciem
repreſentantē obiectū. ⁊ ſimiliter organum eſt oīno natu
raliter ⁊ cōuenienter diſpoſitū ſm̄ quod exigitur ad actū
ſenſus tunc ſenſus particularis non decipitur circa ſuum
obiectū ſeu ſenſibile propriū. ⁊ hoc eſt adeo manifeſtū
⁊ certū ꝙ nō multū indiget rōne ad probandū ꝙ ita ſit.
⁊ forte debet recipi ab intellectu bene diſpoſito ſine rōe
demonſtratiua per ſolam inductionē. Cum enim viſus
⁊ color ſunt ſibi inuicem debito modo appropinquata ⁊
mediū puta aer aut aqua fuerint pure diaphana nullam
extraneā diſpoſitionē habentia: ⁊ ſimiliter oculus fuerit
omnino ſanus ⁊ nulla innaturali ⁊ incōuenienti diſpoſi/
tione deprauatus tunc viſus non decipitur in iudicando
illud. quod videtur eſſe coloratū aut album aut nigrū aut
rubeū. ⁊ ſic de auditu ⁊ olfatu ⁊ alijs ⁊c̄. Sed quāuis
hoc ſit ſatis manifeſtum tamen nō eſt icōueniēs h9 cām
aſſignare: cognitio enim alicuius per ſuā cām eſt perfe/
i prob. h9 ctior q̄z ſuū eē tm̄ vt dicit Cōmē. ſuper prohemiū h9. ⁊
Comm. 2. 8. phyco. Cauſa autem huius forte eſt iſta q2 cum ſen
ſibile eſt ſufficient̄ ꝓpinquū ſenſui ⁊ cū hoc mediū ⁊ or/
ganū ſunt naturalr̄ ⁊ cōuenienter diſpoſita tunc ſenſibile
generat in ſenſu formam ⁊ ſpēm ip̄m repreſentantem
vere ⁊ proprie ⁊ perfecte. ⁊ ſic ipſe ſenſus eſt perfecte.
diſpoſitus ⁊ preparatus ad recipiendum veram cogni/
tionem aut ſaltem cognitionem nō falſam ipſius ſenſibi
lis. Unde poſſet ſic ſyllogizari poſitis cauſis propinqs ⁊
per ſe alicuius effectus neceſſe eſt eē illū effectū ⁊ preci/
pue in reb9 naturalib9 ſed illis tribus accidentibus cōcur
rētibus ponuntur principia propinqua ⁊ per ſe cognitio
nis ꝑfecte exiſtētis ſine deceptione ⁊ errore. tūc enim po
nit̄ ⁊ exiſtit p̄ncipiū receptiuū propinquū per ſe ⁊ perfe
ctū. ſ. ſpēs rei ſenſibilis repreſentās perfecte ip̄m ſenſibi
le ⁊ ponit̄ vel exiſtit propinquū principiū actiuū talis co
gnitōis perfecte. ⁊ iō neceſſe eſt tunc exiſtere cognitionē
ꝑfectā quā ſenſus particularis natus ē habere de ſuo ꝓ/
prio ſenſibili ſine errore ⁊ deceptione. cū aūt vna illarū
conditionū defecerit cōtingit ſenſū nō habere perfectā
cognitionē de ſenſibili ſine errore. immo ſenſus vel aīal
vtens ſenſu decipiet̄ ⁊ errabit circa tale ſenſibile vt dice

batur arguendo. Et hoc ēt manifeſtū ē experientia. ſi. n.
digitis cancellatis ſupponat̄ lapillus rotūdus vel piſſū
aut aliud ſile corpus ⁊ circūducat̄ tūc apparebit eē duo
corpora ita ꝙ ſi nō eſſet alia virtus cognitiua tūc indubi/
tanter putaret̄ eē duo corpora ⁊ cā huius eſt q2 mediū
ibi nō eſt ſufficiēter diſpoſitū ⁊ naturalr̄ ſe habēs immo
vnus digitorū. ſ. qui ſupponit̄ ⁊ incuruat̄ ſuper alterū
eſt in ſitu innaturali. ⁊ ideo ſpecies mediante ipſo ꝑueni
ens ad virtutē tactiuam nō omnino ſufficienter vnit̄ cū
ſpē que peruenit per alterū. ⁊ propter hoc tactus iudicat
eſſe duo. ſed in hoc non eſt deceptio circa ſenſibile ꝓpriū
ſed commune. Numerus enim ⁊ vnitas non ſunt ſenſi
bilia propria ſed coīa. vt dicitur in littera. Exemplū autē
de errore ſenſus particularis circa propriū ſenſibile ꝓpt̄
indebitam diſtantiam manifeſtū eſt. cum enim corp9 al/
bū multū diſtat a viſu videt̄ nigrum aut multo min9 al/
bum q̄z ſit. Similiter cum ſonus audit̄ de longe multo
minor ⁊ imperfectior apparet q̄z de prope. ſimiliter aūt
⁊ in alijs. dicunt tamē aliqui ꝙ nunq̄z ſenſus particularis
decipitur circa ꝓpriū ſenſibile proprie loquendo de ſenſi
bili proprio. ſenſibile enim propriū ſenſus eſt illud quod
cōtinet oīa per ſe ⁊ preciſe immutantia illum ſenſum vt
color eſt ſenſibile proprium viſus generalr̄ accipiēdo co/
lorem pro quocūqz actu diaphani. vt capit Ariſto. in lib.
de ſenſu. vbi dicit. corpora colore participant. ſed ſenſibi
le proprium viſus non eſt albedo neqz nigredo neqz aliđ
ſpeciale cōtētū ſub colore. modo lz viſus decipiatur cir/
ca iſta ſpecialia. ſ. circa album ⁊ nigrum tamē nūq̄z deci/
pitur circa colorē. nūq̄z enim contingit ꝙ viſus iudicet ali
quod coloratū niſi illud ſit aliquo modo coloratum. ſimi/
liter guſtus nō iudicat aliquod eſſe ſaporoſum niſi ſit ali/
quo modo ſaporoſum. ⁊ auditus non iudicat aliquid eē
ſonū vel aliquid ſonans niſi illud ſit aliquo modo ſonans
vel ſonus. ⁊ ſic ſenſus particularis nō decipit̄ aliq̄ mo/
do circa ſuū ſenſibile proprie ꝓpriū. Et hoc videt̄ intēde
re Ariſto. in littera. vbi dicit. Et nō decipit̄ quoniā color
⁊ quoniā ſonus. Senſum igitur decipi circa aliqđ contē/
tū ſub ſuo primo obiecto propter aliquē defectum mo/
do predicto nō eſt ipſum decipi circa propriū obiectū ⁊
circa ſenſibile proprium. ⁊ propter hoc Ariſto. abſolute
dixit ꝙ ſenſibile propriū eſt circa quod nō contingit erra
re ⁊c̄. Et hoc conſidera q2 pulchrum videtur. ſi enim in
telligimus per ſenſibile proprium illud quod non ſentit̄
alio ſenſu ⁊ per ſe immutat ſenſum ⁊ cōtinet oīa que ab
illo ſenſu cognoſcuntur preciſe tunc circa ſenſibile ꝓpriū
hoc modo dictum non decipitur ip̄e ſenſus particularis
vt dictum eſt. ⁊ hoc vtiqz modo videt̄ Ariſto. loqui de
ſenſibili proprio. ſi vero per ſenſibile proprium alicuius
ſenſus intelligimus omne illud quod per ſe immutat illū
ſenſum ⁊ non poteſt alio ſenſu particulari ſentiri ſic ſen/
ſus bene decipit̄ circa ſenſibile ꝓprium ꝓpter cauſas p̄
dictas. ⁊ hoc modo cōmuniter intelligitur. Eſt autē vl
terius conſiderandū ꝙ q̄zuis ſenſus particularis nunq̄z
decipiatur circa ſenſibile proprium modo predicto. nun
q̄z enim homini vel alteri animali apparet per auditum
ꝙ audiat ſonum quin aliquem ſonum audiat. nec vnq̄z
apparet ꝙ videat colorem quin videat colorem aliq̄ mō
tamen ipſe ſenſus particularis vel magis proprie loquē
do animal vtens ſenſu particulari aliquādo decipitur cir
ca ſubiectum ſenſibilis ⁊ circa locum vel vbi ipſius. vt ſi
viſo aliquo colorato iudicet animal quid ſit illud coloratū
vtrum ſtānū vel argentum. ⁊ vbi ſit an ſuperius vel in
ferius multotiens decipitur. quod non ſic puto contin/
gere ꝙ ip̄e ſenſus particularis iudicet de illo ſubiecto ⁊
ipſum cognoſcat. ſed magis quedam alia virtus anime
intentior. ⁊ nobilior ſenſu particulari. ⁊ hec virtus eſt
virtus cogitatiua in hominibus. hec enim virtus com/
prehendit intentiones indiuiduales omnium. x. predica/
mentorum vt hanc humanitatem ſortis ⁊ hanc paterni cō. 63. ⁊
tatem ⁊ hoc vbi. ſic autem ⁊ de alijs. hec autem eſt no cō. 6. tertij
biliſſima virtus anime ſenſitiue de qua multa pulchra huius.
docuit Commen. in diuerſis locis ſuorum commento

rum. ⁊ forte videbitur poſt. Sic igitur intelligo ſenſum particularem aliquando decipi circa ſubiectum ſui proprij ſenſibilis quid ſit. quia aliqua alia virtus cuius cognitio concomittatur cognitionem ſenſus decipitur circa illud. vt viſo aliquo colorato virtus cogitatiua iudicat ipſum eſſe niuem aut farinam aut ſtannum aut plumbū ⁊ ſic de ceteris. ⁊ hec eſt intentio Commentatoris in commento huius partis. ¶ Videretur alicui ꝙ ſenſus particularis nunq̄ decipitur circa ſenſibile propriuꝫ quia quandocunqꝫ ſenſus recipit ſpeciem ſenſibilis eo modo quo ſenſibile ipſam imprimit. tunc videtur eſſe verum iudicium cum ſenſus natus ſit ſentire ⁊ iudicare per ſpeciem a ſenſibili ſibi impreſſam. ſed cum ſenſus ſentit ſemper recipit ſpeciem ſenſibilis eo modo quo ſen ſenſibile ipſam agit ⁊ natum eſt agere. Uniuerſaliter. n. alteratum ſeu paſſum nunquā recipit formam ab agente niſi quam agens inducit nec alio modo niſi quo agens natum eſt eam inducere. Si enim reciperet alio modo quo agens non induceret ipſam quid eſſet agens illum modum: non poſſum quia eſt in potentia ad formam ad omnem modum recipiendi ſecundum queꝫ recipit. ¶ Et forte dicendum hic ꝙ ſenſus innaturaliter diſpoſitus recipit ſpeciem ſenſibilis alio modo quam ipſum ſenſibile natum ſit eam imprimere. ⁊ illum modum efficit. diſpoſitio innaturalis exiſtens in ſenſu. Uel dicatur ꝙ ſenſus cum ſentit ſemper recipit ſpeciem ſenſibilis eo modo quo ſenſibile natum eſt ipſam agere ſed non omni eo modo quo natum eſt agere. non enim ſemper recipit eam modo perfectiſſimo propter indiſpoſitionem organi ſicut calefactibile non ſemper recipit caliditatem ita perfectam ſicut ignis natus eſt eam facere ſcilicet propter indiſpoſitionem. ¶ Ad hoc autem ꝙ ſenſus habeat verum iudicium de ſenſibili neceſſe eſt ꝙ recipiat ei⁹ ſpeciem modo perfectiſſimo quo ſenſibile natum eſt eā facere ſcilicet ipſam proprie repreſentantem. ⁊ hec ratio tangitur quarto metaph. patꝫ ergo quomodo ſenſus particularis decipitur circa proprium ſenſibile ⁊ quomodo non. ¶ Ad primam rationem patet ex dictis. cuꝫ dicitur illa virtus ⁊c̄. verum eſt ſic ſe habente re. ⁊ cum dicitur ſenſus particularis ⁊c̄. dici poteſt ꝙ hoc contingit per accidens propter innaturalem diſpoſitionem medij. medium enim quo mediante debet aliquid videri d̄bet eſſe diaphanum pure ſine omni vero ⁊ proprio colore conſequente mixtionem lucidi cum opaco. ⁊ cū medium habet aliquem talem colorem tunc ſpecies in eo recepta aſſimilatur illi aliquo modo. Quod enim recipitur in aliquo recipitur ſecundum modum recipientis. ⁊ nō ſecunduꝫ modū rei recepte. ⁊ ſic illa ſpecies non proprie ⁊ perfecte repreſentat illud ſenſibile. Similiter aūt cum organum ſenſus habet diſpoſitionem innaturalem ⁊ inconuenientem. tunc ſpecies in ipſo recepta quodam modo conformatur ei ⁊ non repreſentat ſincere ⁊ perfecte ipſum ſenſibile. propter quod ſit iudicium ſm exigētiam illius diſpoſitionis inexiſtentis: ⁊ ſic errat ſenſus. Si autem volumus dicere ſenſibile proprium alio modo tunc interimetur minor. nunquā eniꝫ viſus iudicat ſenſibile proprium eſſe alterius diſpoſitionis. vt coloratum eſſe non coloratum nec econuerſo. ⁊ ſic non iudicat ſenſibile proprium alterius diſpoſitionis q̄ꝫ ſit niſi coniungendo cum eo aliqd̄ ſenſibile non proprium. ¶ Ad aliaꝫ cōcedatur maior. ⁊ cum dicitur ꝙ intellectus bene decipitur circa proprium intelligibile. ſcilicet circa quiditatem. dico ꝙ non per ſe ⁊ proprie apprehendendo quiditateꝫ ſimplici apprehenſione intuitiua. immo ſic apprehendēs quiditatem per ſe ⁊ ſeorſum apprehenſione ſimplici nō decipitur intellectus circa proprium intelligibile vel circa quiditatem aliquam ſed per accidens ſcilicet componendo vnam quiditatē cū alia vel diuidendo contingit error ⁊ deceptio reſpectu quiditatis. Sꝫ quia ſenſus particularis non eſt natus per ſe cōponere ſuum proprium ſenſibile cum aliquo alio quia nihil aliud cognoſcere dicitur niſi ſuum ſenſibile proprium vel contenta ſub eo vl' ſenſibile commune. ideo non contingit talis deceptio eſſe circa ſenſum predictis conditionibus obſeruatis. ¶ Sꝫ queret iunior que virtus facit iſtam compoſitioneꝫ hoc album eſt ſtannum. vel hoc ſonans eſt argentum. ⁊ ſic de ſimilibus. Puto ꝙ virtus cogitatiua immutata a ſenſu vt viſu quantum ad comprehenſionem coloris vl' ab auditu quantum ad cognitionem ſoni. ⁊ ſic de ceteris. ¶ Iſta enim virtus cognoſcit omnes formas ſenſibiles proprias ⁊ communes quas ſenſus particulares cognoſcunt tamen cognoſcit eas modo perfectiori ⁊ magis ſpiritualiter quam ſenſus vt docet Commen. in tertio huius ⁊ in ſuo libello de memoria ⁊ reminiſcentia. ⁊ cum hoc ipſa cognoſcit intentiones ideſt formas indiuiduales quas non cognoſcunt ſenſus particulares. ⁊ tunc ipſa cogitatiua componit iſtas adinuiceꝫ ⁊ ratiocinatur de ipſis pro tanto dicitur ratio particularis ſecundum Commē. in tertio huius. ¶ Ad aliam cum dicitur. vt virtus que cognoſcit ⁊c. aliqui negant iſtam. quia non omnis cognitio eſt ſuſceptiua veritatis aut falſitatis ſed ſolum cognitio compoſita vel diuiſa ſeu affirmatiua vel negatiua. circa compoſitionem enim ⁊ diuiſionem conſiſtit veritas ⁊ falſitas vt dicit philoſophus primo pihermenias. ⁊ in tertio huius. falſum enim in compoſitione ſemper eſt. Et in principio capituli dicit Ariſto. Indiuiſibilium quidem igitur intelligentia in his eſt circa que non eſt falſum. Ex quibus omnibus videtur ꝙ non eſt neceſſe virtutem que non habet veram cognitionem habere cognitionem falſam. quia non omnis cognitio eſt vera vel falſa. ſed ſolum compoſita vel diuiſa. ⁊ ideo non valet ratio. ¶ Sed hec reſponſio videtur manifeſte contradicere Ariſt. in ſecundo huius capitulo de hpātaſia. ꝙ ꝓprioꝝ ſenſus ſemper eſt verus aut pauciſſimum habens falſum. Et in illo capitulo. Quoniam autem duabus differentijs. ſenſus igitur propriorum ſemper eſt verus. ⁊ in tertio huius dicit. ꝙ intellectus ipſius quod quid erat eſſe ſemper eſt verus ſicut viſus reſpectu ꝓprij viſibilis ſupple. Et ibidem dicit Commentator. ꝙ actio intellectus que eſt informatio ſemper eſt vera. Et ſubdit parum poſt. Quemadmodum viſiones proprie viſui. ſcilicet comprehendere colorem ſunt vere in maiori parte. ¶ Propter concordiam ergo iſtaruꝫ auctoritatum vtendum eſt forte diſtinctione ꝙ veritas poteſt accipi dupliciter. Uno modo communiter pro qualicunqꝫ conformitate cognoſcentis ad cognitum. ⁊ ſic ſine dubio ſenſus particularis bene habet cognitioneꝫ veram de ſuo proprio ſenſibili ⁊ intellectus de quiditate. Alio modo ſumitur veritas magis ſtricte pro conformitate alicuius partis contradictionis de qua poteſt eſſe dubitatio vel certitudo ad ipſam rem. ⁊ ſic ipſa veritas ſolum conſiſtit in compoſitione vel diuiſione. Nam omnis pars contradictionis que poteſt eſſe dubia vel certa eſt affirmatiua vel negatiua. ⁊ ſic habet compoſitionem vel diuiſionem circa quam conſiſtit veritas ſi ita eſt vel falſitas ſi ita non ſit in re. vel econuerſo. ⁊ de iſta veritate vel falſitate loquitur Ariſto. ſexto metaphy. verſus finem. vbi dicit ꝙ verum affirmationem habet in compoſito. negationem autem in diuiſo: falſum autem hui⁹ partitionis contradictionem. ſi igitur accipiatur veritas iſto modo pro conformitate affirmationis vel negationis ad ipſam rem ſic ſemper eſt circa compoſitionem ⁊ diuiſionem. nam affirmatio requirit compoſitionem ⁊ negatio diuiſionem aliquo modo vt patet in. 3°. huius. ⁊ hoc modo non conceditur ſenſui particulari ꝙ ſit verus reſpectu proprij ſenſibilis eo quod non habet ipſum componere vel diuidere cuꝫ alio. ideſt cognoſcere cōpoſitionē aut identitatem. vel diuiſionem aut diuerſitatem eius ad aliquod aliud. Utrum autem aliqua virtus anime ſenſitiue poſſit iſtam diuiſionem ⁊ cōpoſitionem comprehendere non eſt multum declaratum. ſed de hoc videbitur poſt. quare ⁊c.

Margin notes: Comm. 6. — Cōmē. 20. — tex. cō. 22. — tex. cō. 161. — tex. cō. 52. — tex. cō. 264. — tex. cō. vl. — tex. cō. 26.

Tex.cō.lxiiii.

¶Communia autem motus: quies: nume-
rus ⁊c. Qō. xviii.

Ueritur Utrum ſenſibilia cōmu
nia ſint ſenſibilia per ſe.
Et arguitur pꝛimo ꝙ non.quia illud nō eſt
per ſe ſenſibile qđ eſt accidentaliter coniun-
ctum ſenſibili pꝛopꝛio.tale enim dicit̄ ſenſi-
tex.cō.65. bile ꝑ accn̄s.vt Diarij filius ſicut dicitur in littera.ſʒ ſen
ſibile cōmune eſt accidentaliter coniunctum ſenſibili ꝑ
pꝛio vt magnitudo eſt accidentaliter coniuncta coloꝛi ⁊
ſimiliter figura quare ⁊c.¶Itē illud qđ non eſt pꝛimū
obiectū alicuius virtutis ⁊ nō cōtinet̄ ſub pꝛīo obiecto
illius virtutis nō eſt ꝑ ſe cognoſcibile ab illa virtute hoc
videt̄ ſatis rationabile.ſed ſenſibilia cōmunia non conti
nentur ſub pꝛimiſ obiectis ſuoꝝ ſenſuū ꝑticulariū vt ma
nifeſtū eſt inducēdo.pꝛimū enim obiectū viſus ē coloꝛ
vel lumen.vt dicitur.magnitudo aūt nō ꝯtinet̄ ſub lu-
mine nec ſub coloꝛe.nec ſilr̄ figura.⁊ ſic đ alijs.q̄re ⁊c.
¶Item qđ eſt ſenſibile ꝑ aliqđ aliud eſſentialiter ab eo
non eſt ſenſibile per ſe.hec eſt manifeſta.quia per ſe ⁊
per aliud opponūtur pꝛecipue ꝑ aliud eſſentialiter .ſed
ſenſibile cōe eſt ſenſibile per aliquid qđ eſt aliud eēntia
liter ab eo.ſenſibile.n.cōmune eſt ſenſibile ꝑ ſenſibile ꝑ
pꝛium vt plane dicit Alexander ſuper libꝛum de ſenſu
⁊ ſenſato.Cōmunis.n.ſenſus vniuſcuiuſqȝ ꝑ ꝓpꝛia ⁊
cū his.ſenſibile aūt pꝛopꝛiū eſt eſſentialiter aliud a ſenſi-
bili cōmuni.vt coloꝛ eſt aliud eēntialr̄ a magnitudine ⁊
figura vt manifeſtū eſt.ſimiliter autē ⁊ in alijs q̄re.⁊c.
¶Itē ſi ſenſibile cōe eēt ſenſibile ꝑ ſe.aut hoc eēt per ſe
cōmē.65. pꝛimo aut ꝑ ſe nō pꝛīo per diuiſionē ſufficientem.nō ꝑ
ſe pꝛimo qꝛ hoc eſſet contra cōmen.in cōmento.huius
partis.ſi dicatur ꝙ ꝑ ſe nō pꝛīo cōtra. Illud cui debet̄
vel ineſt aliqđ accn̄s per ſe ⁊ nō pꝛīo eſt idē eēntialiter
cū eo cui cōpetit per ſe pꝛīo vt ſoꝛ.cui ineſt riſibilitas ꝑ
ſe ⁊ non pꝛimo eſt idem eēntialr̄ cū hoīe cui ineſt ꝑ ſe ⁊
pꝛimo.ſimiliter aūt ⁊ in alijs ſi igit̄ ſenſibile cōe eēt ſen-
ſibile per ſe ñ pº deberet eē idē eſſentialiter cū ſenſibili ꝑ
ſe ⁊ pꝛimo.ſ.cū ſenſibili pꝛopꝛio.hoc vero eſt māifeſte
falſum.qꝛ iſta ſunt in diuerſis pꝛedicamentis. qr̄ ⁊c.
¶Itē entia mathematica nō ſunt per ſe ſenſibilia.ſunt.
in ſecundo n.abſtracta a ſenſibilibus vt dr̄ in 2º.phȳcoꝝ.⁊ 7º.me
tex.cō.18. taph̄.⁊ nihil eſt abſtractū a ſeip̄o ſed ſenſibilia cōia ſaltē
aliqua.ſ.nūerus magnitudo ⁊ figura ſunt entia mathe-
matica vt ſcit̄ ex mathematicis.magnitudo.n.ꝑtinʒ ad
geometriā.⁊ etiā figura.numerus aūt ad arithmeticā.
quare ⁊c.¶Itē omne ſenſibile per ſe dʒ gn̄are ſuam
formā ſpiritualem ſeu ſpēm ip̄m repn̄tantē in medio ⁊
in ſenſu.hec videtur eē manifeſta.in hoc.n.differt ſenſi
bile per ſe a ſenſibili ꝑ accn̄s.qꝛ a ſenſibili per accidens
tex.cō.65. ſenſus nihil patit̄.i.nihil recipit vt dicit ari.in littera.ſʒ
a ſenſibili per ſe debet ſenſus aliquid pati.Sentire enʒ
tex.cō.51. in quodam pati ⁊ moueri accidit vt dicit ari.in littera ſʒ
magnitudo nō pōt gignere ſuam ſpeciem in medio nec
in ſenſu.pꝛobatio qꝛ illud qđ habet realiter magnitudi-
nem non recipit ſpeciem magnitudinis pꝛecipue ſi ha-
bet magnitudinem eiuſdem ſpēi.recipiens.n.dʒ eē de
nudatum a recepto ſaltem ſm̄ ſpeciem.⁊ iſta pꝛopoſi-
tione vtitur ari.in receptione ſpūali ⁊ materiali vt dicit
tex.cō.71. cōmen.in iſto 2º.Unde ari.dicit in capitulo de viſibili.
eſt aūt ſuſceptiuum coloꝛis.qđ ſine coloꝛe.ſoni autē ab
ſonum.quare ⁊c.¶Item confirmatur iſta rō.nā ſi ma
gnitudo faceret ſuam ſpeciem in medio illa ſpēs aut eēt
de genere qualitatis.aut de genere quantitatis.cum enī
eſſet ens extra animam actu neceſſe eſt ip̄am eē in ali-
quo pꝛedicamento ⁊ non eſt rationabile ip̄am eſſe ī alio
niſi in altero iſtoꝛum duoꝛum vt pʒ cuilibet ſani capitis
ſed illa ſpēs magnitudinis nō poteſt eſſe qualitas.ſicut.
n.qualitas non generat ſpeciem que ſit magnitudo ſic
non videtur ꝙ magnitudo generet ſpeciem que ſit qua
litas pꝛecipue qꝛ illa ſpēs debet eē confoꝛmis illi magni
tudini vt eam repꝛeſentet.qualiter autem qualitas pōt
eſſe confoꝛmis ipſi magnitudini ⁊ ip̄am magnitudineʒ
repꝛeſentans.Nec eſt dicendum ꝙ illa ſpēs ſit de gene
re quātitatis.quia aut eſſet eiuſdeʒ ſpēi ſpecialiſſime cū
ipſa magnitudine.vt ſpēs linee eēt eiuſdem ſpēi cum li
nea.ſuperficiei cum ſuperficie.aut eēt alterius ſpeciei.ſi
diceret̄ ꝙ ſpēs linee quam gignit in medio ſit eiuſdem
ſpēi ſpecialiſſime cum linea hoc videtur irrationabile.
qꝛ cum ip̄m medium ⁊ obiectum habeant in ſe lōgitu-
dinem non debet recipere longitudinem eiuſdem ſpēi.
Nec eſt dicendum ꝙ ſit alterius ſpēi ab ipſa magnitu-
dine.quia ſic ariſtot.nō numeraſſet ſufficienter ſpēs q̄ꝫ
titatis.quare ⁊c.Et cōfirmatur.qꝛ dicit cōmen.in 4º. cōmē.65.
phyſi.c.de vacuo ꝙ q̄ꝫtitates non ſunt de virtutibꝰ acti
uis.ergo ipſa non pōt facere ſuā ſpeciem in medio ⁊ or
gano quare ⁊c.¶Deinde pꝛobatur ſpecialiter de mo
tu.qꝛ illud cuius nihil eſt extra animam niſi indiuiſibile
non videtur eſſe ſenſibile per ſe.nam indiuiſibile per ſe
non ſentitur vt dicit ariſto.in de ſenſu ⁊ ſenſato.ſed ipſi
us motus nihil eſt actu extra animam niſi indiuiſibile.
Sicut.n.de tempoꝛe nihil eſt actu ⁊ ſimul extra animā
niſi nunc.vt pʒ ex 4º.⁊ 8º.phy.⁊ ſic de motu nihil vi- tex.cō.89.
detur eſſe extra animam niſi mutatum eē.Unde ⁊ cō-
men.dicit.4º.phy.ꝙ motus nō eſt demōſtratus.ſ.cō cōmē.104
gregatus inſimul ſed mens facit ip̄m quare ⁊c.¶Iteʒ
arguitur de numero quod eſt compoſitum ex non ſenſi
bilibus non eſt ſenſibile per ſe.hec eſt manifeſta per ari
ſto.ſed numerus eſt compoſitus ex non ſenſibilibus qꝛ
eſt compoſitus ex vnitatibus vt patet.8º.⁊.10º.meta- tex.cō.21.
phyſi.vnitas autem non eſt ſenſibilis cum ſit ſimplici-
ter indiuiſibilis ⁊ actu ⁊ potentia vt patet in tertio ph̄y. tex.cō.12.
⁊ quinto metaph̄.ergo ⁊c̄.¶Deinde arguitur de qe-
te.ſi quies eſſet per ſe ſenſibilis aut ſentiretur per ſpe-
ciem pꝛopꝛiam.aut per ſpeciem motus per ſufficienteʒ
diuiſionem.non per ſpeciem pꝛopꝛiaʒ quia pꝛiuatio nō
facit ſpeciem in aliquo eo ꝙ pꝛiuatio non eſt ens.nō enſ
autem nihil mouet nec efficit.quia ſemper exiſtimabi-
tur aliqua ſpēs mouens tertio ph̄y.nec per ſpecieʒ mo tex.cō.17.
tus.qꝛ motus ip̄e ſentitur per ſuā ſpeciem.ergo per il-
lam non ſentitur quies.¶Item ſenſus particularis nō
poteſt habere ſpeciem motus niſi exiſtente motu.ſen-
ſus.n.particularia non conſeruat ſpecies rerum in ab-
ſentia earum vt cōmuniter conceditur.modo coꝛpoꝛe
aliquo quieſcente non eſt eius motus vt manifeſtū eſt.
qꝛ pꝛiuatiue oppoſita non ſunt ſimul in vno ſubiecto vt
dicitur in pꝛedicamentis.ergo dum coꝛpus aliquod qe
ſcit ſenſus particularis non habet ſpeciem motus eius.
⁊ ſic per ſpeciem motus non poteſt cognoſcere quieteʒ
alicuius coꝛpoꝛis quieſcentis.nec per ſpeciem pꝛopꝛiā.
vt pꝛobatum eſt.ergo nullo modo ſenſus particularis
poteſt cognoſcere quietem.Nec eſt dicendum ꝙ ſen-
ſus particularis cognoſcat quietem alicuius mobilis dū
illud mouetur ⁊ dum ſpecies motus eſt in ſenſu.qꝛ dū
mobile mouetur ⁊ eſt pꝛeſens ſenſui ſenſus percipit eiꝰ
motum vt manifeſtum eſt ad ſenſum pꝛecipue in viſu
⁊ ſic ſimul cognoſceret quietem ⁊ motum.quod eſt ab
ſurdum.¶Item hoc eſſet contra ariſto.in hoc ſecūdo
capitulo.ꝙ autem non ſit ſenſus ⁊c.dicit enim ibi Ari- tex.cō.133.
ſtoteles.quies cognoſcitur in eo quod nō mouetur.ſen
ſus ergo particularis non cognoſcit quietem alicuiꝰ mo
bilis dum illud mouetur.quia idem eſſet quod pꝛius.
Ex omnibus iſtis videtur alicui ꝙ ſenſibilia cōmunia
non ſunt per ſe ſenſibilia.¶Oppoſitum arguitur aucto
ritate ariſto.in lr̄a.ſilr̄ auctoꝛitate cōmē.⁊ omnium alio tex.cō.64
rū expoſitoꝝ.¶Iſta qđ eſt multū difficilis ⁊ paꝝ ine
nio oꝛdinatū ꝑter dicta cōmē.ꝯ q̄ ſunt multe auctēs vt
pʒ ex argumētis iductis.qdā dixerūt ſic fr̄ thomas ī iſto
loco.ꝙ ſēſibilia coīa ñ ſīt ſēſibilia ꝑ accn̄s ꝑꝑ duas rōes

pº qꝛ hmõi ſenſibilia cõĩa ſunt ꝓ̃pa obiecta ſenſus cõis.
ſicut ſenſibilia ꝓpria ſũt ꝓpria ſingularis. 2º. qa ſenſibi/
lia ꝓpria non poſſunt eſſe ſine ſenſibilibus coĩbus imo
ipſa ſenſibilia coĩa ſũt ſubiecta ꝑ ſe ſenſibiliũ propriorum
vt eis iponit. Dicit. n. frater Thomas ꝙ vtraqꝫ iſtarũ
rationũ eſt incompetẽs. primo. qꝛ falſum eſt ꝙ iſta ſenſi
bilia ſint obiecta ſenſus communis propria ſupple. q eſt
quidam ſenſus diuerſus a qnqꝫ ſenſibus particularibꝰ.
qꝛ iſte ſenſus cõis eſt quedã potẽtia ad quã terminãtur
omnes ĩmutatões ſenſuum particulariũ vt ĩfra patebit
Unde impoſſibile eſt ꝙ ſenſus cõis hẽat aliqđ obiectũ
propriũ aliud q̃ꝫ hñt ſenſus proprij. ¶ Jtẽ dato ꝙ ſenſi
bilia coĩa eẽnt obiectũ ſenſus cois nõ excluderet̃ ꝑ hoc
qn eſſent ꝑ accñs ſenſibilia reſpectu ſenſuũ propriorum.
ſic enim agit̃ hic de ſenſibilibus ſm ꝙ hñt habitudinez
ad ſenſus ꝓprios. nam potẽtia q̃ eſt ſenſus cõis nondũ
eſt declarata. Qđ aũt eſt obiectũ ſuperioris alicuius po
tentie contingit eſſe per accñs ſenſibile vt poſt dicet̃. ⁊
ſic prima rõ nõ eſt competẽs. ¶ Jtẽ ſcđa rõ non valet
ad hoc. n. ꝙ aliqđ ſit ſenſibile per accñs nõ refert vtrũ
illud qđ eſt ſubiectum qualitatis ſenſibilis ſit eius per ſe
ſubiectum vel non per ſe. nullus. n. diceret ignem q eſt
per ſe ſubiectũ caloris eſſe per ſe ſenſibile tactu. Et ẽ cõ
ſiderandum ꝙ he due rõnes quas recitat frater Tho
Cõmẽ. 65. mas ⁊ improbat videntur ſuꝑficialiter eſſe rationes cõ
men. ſed non ſunt vt patebit in ſequentibus. ⁊ puto ꝙ
ipe frater Thomas ſumpſit iſtas duas rõnes ex verbiſ
Cõmen. non tamen dicit plane eas eſſe rõnes commẽ.
qꝛ forte dubitauit an eſſet intẽtio Commen. aut ſciuit ꝙ
hec nõ fuit ĩtentio eius. ¶ Tunc vlterius dicit iſte fra/
ter ꝙ ideo aliter eſt dicendum ꝙ ſentire cõſiſtit in quo/
dam pati ⁊ alterari vt dictum eſt ſupra. quicqd ergo fa
cit differentiam in ipa paſſione vel alteratione ſenſus hꝫ
per ſe habitudinez ad ſenſuz ⁊ dicit̃ ſenſibile ꝑ ſe. Qđ
aũt nullam facit differẽtiã circa immutationẽ ſenſus eſt
ſenſibile ꝑ accñs. Unde ⁊ in littera dicit phs ꝙ a ſenſibi
li ꝑ accñs nihil patitur ſenſus ſm ꝙ hmõi. differentiam
aũt circa ĩmutationẽ poteſt aliquid facere dupl̃r. Uno
mõ q̃ꝫtum ad ipam ſpẽm agentis. ⁊ ſic ſenſibilia ꝓpria
per ſe faciunt differentiã circa ĩmutationẽ ſenſus ſm ꝙ
hoc eſt color. illud aũt ſonus. ⁊ illud eſt albũ illud vero
nigrũ. ipe. n. ſpẽs actiuorum in ſenſum ſunt ſenſibilia ꝓ
pria ad que habet naturalem habitudinẽ potentia ſenſi/
tiua. ⁊ propter hoc per aliq̃ꝫ differentiã iſtorũ ſenſibiliũ
diuerſificantur ſenſus. Quedam vero alia faciũt diffe/
rentiam in tranſmutatione ſenſuum nõ q̃ꝫtũ ad ſpeciem
agentis. ſed q̃ꝫtum ad modũ actionis. qualitates enĩ ſen
ſibiles mouẽt ſenſum ſitualiter ⁊ corporaliter. vnde ali
ter mouent ſenſum q̃ ſunt in maiori vel in minori corpo
re ⁊ ſecundũ ꝙ ſunt in diuerſo ſitu vt ꝓpinquo vel re//
moto vel eodẽ vel diuerſo ⁊ hoc mõ ſenſibilia commu
nia faciunt differentiam circa ĩmutationẽ ſenſuũ. qꝛ non
habent habitudinẽ ad ſenſum vt ſpẽs actiuorũ ideo ĩ. ea
nõ diuerſificantur ſpẽs potentie ſenſitiue. ſed remanent
cõmunia pluribus potẽtijs ſenſus. Et in his verbiſ ma
nifeſte videtur intẽdere iſte homo ꝙ iſta ſenſibilia com
munia non ꝓ tanto ſunt ſenſibilia communia qꝛ ĩprimãt
ſenſibus ſuas proprias ſpecies ſeu ſimulachra. ſed ꝓ tã
to. qꝛ ſenſibilia propria aliter ⁊ aliter ĩmutant ſecundum
ꝙ alijs ⁊ alijs ſenſibilibus cõmunibus ſunt coniuncta.
Qđ ſi ſic intelligit credo ꝙ falſum intelligat. quia color
ↄiunctus motui aut nihil ĩprimit ſenſui niſi qđ imprimit
color. ſine motu. aut aliqđ ĩprimit qđ nõ ĩprimit color ſi
ne motu. Si nihil penitus ĩprimit qualiter ergo diuerſi
ficat ĩmutationem ita qđ ſequatur alia cognitio vel iudi/
cium. Si vero ĩprimit aliqđ aliud illud indubitanter nõ
poteſt eſſe aliud niſi ſpecies ipſius motus. quia ſenſus
non eſt natus recipere a forma extra animam prio niſi
eius ſpeciem ſeu caractherem. quare ⁊c. Similiter al/
bedo vel alius color coniunctus figure triangulari. aut
imprimit aliquid viſui quod non imprimit ei color figu
re quadrangularis vel econuerſo. aut omnino nihil. ⁊

ſic ſequitur quod prius. ſimiliter autem ⁊ in aliiſ. Unde
ſine dubio videtur ꝙ vnũquodqꝫ iſtorum ſenſibilium
communium imprimit ſenſui particulari ſuam propriã
ſimilitudinem per quam cognoſcitur ab eo. ⁊ hec vide
tur intentio ari. in iſto 2º. capitulo ꝙ aũt nõ ſit ſenſus ali
us ⁊c̃. vbi loquens de ſenſibilibus communibus dicit. vt ſupra.
ꝙ omnia enim hec motu ſentimus. Et commen. dic̃ ꝙ tex. cõ. 133.
omnia hec ſentiuntur a ſenſibus per aliq̃ꝫ motionez vel
paſſionem. ſenſibile autem non aliter mouet ſenſuz niſi
generando in ipo ſuam ſpeciem. ¶ Rurſus queritur
ab ipo ⁊ ab alijs ſic dicentibus ſi viſus cognoſcit colorẽ
⁊ magnitudinem figuram ⁊ motum. vtrum cognoſcat
hec omnia per ſpeciem coloris. aut per aliam ⁊ aliã ſpe
ciem. Si per eandem ſpeciem hoc eſt difficile. quia ſicͭ
iſte ſunt res ⁊ diuerſe ſic earum cognitiones debent eẽ
diuerſe. Ridiculum enim eẽt dicere ꝙ viſio coloris ſit
idem formaliter ⁊ eſſentialiter cũ viſione figure aut ma
gnitudinis aut motus. ſi ergo iſte ſenſationes ſunt diuer
ſe quomodo poterunt cauſari ab vna ⁊ eadem ſpẽ non
bene eſt manifeſtum. Et ideo dicendum eſt aliter ſm
intentionem Commen. ¶ Ad cuius euidentiam conſi/
derandum eſt ꝙ per ſe ⁊ per accidens ſunt quodãmo
do oppoſita vt ſatis patet ex primo poſteriorum. ⁊ qa
quot modis dicitur vnum oppoſitorum tot modis dici
tur ⁊ reliquum. vt dicitur in primo topicorum. ideo ꝑ
ſe dicitur tot modis quot dicitur per accidens ⁊ ecõuer
ſo. modo aliquid eſt ſenſibile per accidens duobus mo
dis vt innuit commen. Uno modo aliquid eſt ſenſibile
per accidens ex eo ꝙ non cognoſcitur a ſenſu particula/
ri nec ſenſibilia propria ſunt ei neceſſario coniuncta ex ne
ceſſitate propinqua nec remota. ⁊ ſic indiuiduum ſub//
ſtantie eſt ſenſibile per accidens. vt ſor. ⁊ huiuſmodi co
lor enim non eſt neceſſario in ſorte nec neceſſitate ꝓpin
qua nec remota. ⁊ per oppoſitum ad hunc modum di
ceretur aliquid ſenſibile per ſe ex hoc qđ cognoſcitur a
ſenſu particulari ⁊ ſenſibilia propria ſunt ei cõiuncta ex
neceſſitate ꝓpinqua vel remota. Alio modo dicitur ali/
quid ſenſibile ſm accidens ex eo qđ ſenſus non eſt na/
tus ipum cognoſcere ſm qđ ſenſus. ideſt per naturam
communem omnibus ſenſibus vel pluribus. ſed ſm
qđ ſunt tales ſenſus. ſcilicet hominis. ⁊ hoc etiam mõ
differentie ſubſtantiales indiuiduorum ſubſtantie ſunt
ſenſibiles ſecundum accidens. quia licet cognoſcantur
a pluribus ſenſibus aliquo modo tamen ſenſus non co
gnoſcunt eas ſm qđ ſunt ſenſus animalis intelligentis.
ſ. hominis verbi gratia. licet medicus ad cognoſcendũ
vitam alicuius vtatur pluribus ſenſibus. ſ. viſu ⁊ audi
tu ⁊ tactu. tamen iſti ſenſus non deſeruiunt ad cognitio
nem vite ſecundum qđ ſunt ſenſus. nec per naturã cõ/
munem ſenſui in homine ⁊ in alijs animalibus ſed ſm
qđ ſunt ſenſus hominis. per ſe autem econtra ſm qđ
eſt ſenſibile a ſenſu vt ſenſus eſt. non ſm qđ huius ani
malis. ¶ His viſis dicitur ad queſtionem qđ ſenſibilia
communia ſunt ſenſibilia per ſe primo modo. quia ſen
ſibilia propria neceſſario ſunt eis coniuncta aut neceſſi/
tate propinqua vt magnitudini ⁊ figure. aut neceſſitate
remota ſicut motui aut quieti aut numero aut vnitati.
Omnis enim qualitas ſenſibilis eſt in magnitudine ali/
qualiter figurata ⁊ eſt coniuncta motui vel quieti ⁊ nu
mero aut vnitati. ⁊ cum iſta ſenſibilia cognoſcãtur a ſen
ſibus particularibus quare videtur quod ſunt ſenſibi/
lia per ſe primo modo. Sunt etiam ſenſibilia. 2º. mo/
do per ſe quia ſenſus non ſunt nati cognoſcere ea ſꝫ qđ
ſunt tales ſenſus ſolum vel talis animalis. ſ. hominis.
ſed ſm quod ſunt ſenſus per naturam communez plu
ribus ſenſibus in pluribus animalibus. non enim ſo//
lum homo per viſum cognoſcit magnitudinem. ſed eti
am quedam alia animalia. cuius ſignum poteſt eſſe. qa
canis velocius mouetur ad cibum maioris quantitatis
ceteris paribus. vt ſi cani famelico offerãtur duo fru/
ſta carnium quorũ vnũ ſit maioris quãtitatis q̃ꝫ reliquũ
dũ nõ poſſit ambo accipe citius ibit ad maiꝰ q̃ꝫ ad minꝰ

qđ non faceret niſi aliquo modo cognoſceret magnitu/
dinem. ⁊ veriſimile eſt de alijs ſenſibus cōmunibus ꝙ
aliqualiter ab alijs animalibus cognoſcantur ⁊ pcipue
de motu aut quiete. qꝛ videmus ꝙ canis vidēs domi/
nū ſuum ambulantem vadit poſt eū ⁊ quieſcētē quie/
ſcit. ⁊ hoc ſpāliter eſt verum in canibus diſciplinatis. ſi
cōmē.65. militer autem eſt de multis alijs quare ⁊c. Et iſtas rō/
nes intellexit cōmen. vt pȝ inſpicienti verba eius. cū eni
dixit ꝙ iſta ſunt propria ſenſui cōmuni non accepit ſen/
ſum cōmunem pro illa potētia ad quā terminantur om
nes īmutationes ſenſuum propriorū. ſed intendit ꝙ ipſi
ſenſus habent cognoſcere ipſa ſenſibilia cōmūia per na
turam cōmūeȝ oībus ſenſibus aut pluribus nō ſecun/
dum ꝙ ſunt ſenſus talis aīalis preciſe. Tria enim iſtoꝝ
ſenſibiliū ſentiuntur ab oībus ſenſibus. ſ. motus qes ⁊
numerus. duo aūt eoꝝ. ſ. figura ⁊ magnitudo ſunt cō/
munia viſui ⁊ tactui tantū vt dicit Cōmen. ⁊ ſecunduȝ
cōmē.64. hoc intelligenda ſunt verba Cōmen. in iſto capitulo vbi
dicit ſic. Quoniā autē ſenſibilia. ſ. communia ſunt attri//
buta ſenſibus eſſentialiter manifeſtū eſt. non enim poſ/
ſumus attribuere cōprehenſionē ſenſuum eius alio mo
do ab eo ꝙ ſunt ſenſus. hec igiť eſt intētio eius ⁊ qđ ac
cidentaliter eſt oppoſitum ei qđ eſt eſſentialiter. iſta eni
ſunt comprehenſibilia ſenſuū ſecundū ꝙ ſunt ſenſus nō
ſecundum ꝙ ſint aliqui ſenſus. Et per iſtā reduplicatio
nem ſecundum ꝙ ſenſus intelligit cōmen. naturam cō
munem pluribus ſenſibus pluriū animaliū aut oībus.
conſiderandum eſt etiam diligenter ꝙ licet iſta ꝑ ſe ſint
ſenſibilia modis predictis tamen non ſunt ſenſibilia pri
mo. qꝛ ſi ſenſibile cōmune eſſet ſenſibile primo aut eſſet
ſenſibile primo primitate cōmunitatis. aut primitate ꝑn
cipalitatis. non primo modo. qꝛ paſſio que debetur ali/
cui primo primitate cōmunitatis debeť omnibus alijs
quibus ineſt per naturam illius vt patet inducendo. ri
ſibilitas enim que ineſt homini primo ineſt omnibꝰ alijs
per naturam hominis. ⁊ habere tres ⁊c. per naturam
trianguli. ⁊ hec eſt intentio ari. primo poſteriorum. mō
eſſe ſenſibile non ineſt ſenſibili proprio per naturā ſenſi/
bilis cōmunis. qꝛ cum ſenſibile commune ſit aliud eēn
tialiter a proprio vt manifeſtum eſt. ſequeretur ꝙ ſenſi
bile proprium non eſſet per ſe ſenſibile. ſed per accidēs
quod eſt abſurdum. nec eſt dicendum ꝙ ſenſibilia com
munia ſint ſenſibilia primo ordine principalitatis ſiue di
gnitatis īmo magis ſenſibilia propria ſecundum cōmu/
nem doctrinam. qꝛ ſenſus particularis non diſtinguitur
tex.cō.63. ſm diſtinctionem ſenſibilium communium. ſed ſm di/
ſtinctionem ſenſibilium propriorum ita ꝙ vnuſqſqȝ ſen
ſus particularis natus eſt cognoſcere vnum genus ſen
ſibilis proprij ⁊ non aliud. vt dicitur in littera. quod nō
ſic eſt de ſenſibilibus communibus. īmo vnus ſenſus
natus eſt cognoſcere plura ſenſibilia commūia vt pȝ ex
dictis. vel ſaltē plura ſenſibilia cōmunia poſſunt ꝑuenire
ad ſenſum mediante vno orgāo particulari. vt figura ⁊
motus mediāte oculo. ſiľr autē ⁊ alijs. credo tamen ꝙ
ſicut nō eſt idem videre colorē ⁊ videre figurā ſic non ē
idem poſſe videre colorē ⁊ poſſe videre figuram. ⁊ ſic
de ceteris ſuo modo. ſed nunq̄ȝ plura genera ſen ſibiliū
propriorum faciunt ſpēs ſuas in eodem organo particu
lari. vt color non facit ſuam ſpeciem in aerem vel in aurē
connaturalem auditui nec ſonus in oculo. ſimiliter autē
⁊ in alijs hmōi. ¶ Ulterius eſt intelligendum ꝙ q̄ȝuis
iſta ſenſibilia communia ſint per ſe ſenſibilia vt predictū
eſt ⁊ q̄ȝuis etiam faciant ſuas intentiones in ſenſibꝰ par/
ticularibus vt videtur velle ari. in ſecundo huius. vbi
allegabať prius tamen non faciunt ſpecies ſuas in ſenſi/
bus particularibus. niſi ſint diſpoſiti ſpēbus ſenſibilium
propriorum cuius manifeſtum eſt ſignum ꝙ q̄ȝuis ali/
quod corpus moueatur ⁊ ſit ſufficienter preſens audi/
tui. ſi tamen non facit aliquem ſonum in motu ſuo non
percipitur per auditum motus eius. ſiľr aūt eſt de ipſo.
viſu nam q̄ȝuis aliquod corpus eſſet motum velociter
ſi viſus nō indicaret illud moueri niſi illud corpus eſſet
coloratum aut luminoſum ita ꝙ ſpēs luminis aut colo/
ris diſponeret viſum ad recipiendū ſpēm motus. Un/
de forte hec eſt cā quare per viſum nō percipimus mo
tum ignis in ſua propria ſpera q̄ȝuis realiter ⁊ velociter
moueať ibidē vt dicitur in primo metheurorū. hoc eniȝ
eſt pro tanto qꝛ ignis in ſua ſpera nō lucet vt dič cōmē.
in ſuo libro de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ Albertus declarat i pri
mo metheurorū. nec eſt corpus coloratū cū ſit ſimplex
elementū. Et ſiquis dicat ꝙ hec non eſt cauſa. ſȝ nimia
diſtantia ignis a viſu hoc nō videtur rōnabile. qꝛ q̄ȝuis
ignis in cōcauo celi exīs ſit multū diſtans a nobis. tamē
ipſe eſt tāte q̄ȝtitatis ꝙ eius diſtantia nō deberet ipȝ im
pedire qn videreť ſi per ſolū ſuum motū poſſet facere
ſpēm in viſu ſine ſpē coloris. īmo etiā credo ꝙ ſi aliqua
magna quātitas ignis puri nō lucentis nec colorati eſſet
ſufficienter propinqua viſui ⁊ moueret ſurſuȝ nō tamē
viſus eam perciperet. ⁊ hoc pȝ per expientiā ſatis. nam
multotiens ab aliquibus corporibus reſoluūť fumi ſub
tiles qui mouentur localiter. ⁊ tamē viſus non percipit
eos ſȝ ꝯuincitur per rōem certam ita eē. vt apparet in
multis effectibus naturalibuſ ⁊ ſpāliter in exalatione q̄
eſt cā venti ⁊ de alijs hmōi. ¶ Ad primā rōem cū dici
tur illud quod eſt cōiunctū alteri ⁊c. verū eſt ſi ſic eſt cō
iunctū accn̄taľr ꝙ nō cognoſcať a ſenſu particulari. nec
ſenſibilia ſint ei coniuncta neceſſario. ſed ſi ſint neceſſario
⁊ cū hoc cognoſcatur a ſenſu ꝑticulari ſic poteſt eſſe per
ſe ſenſibile ⁊ ſic eſt de iſtis vt dictum eſt. ¶ Ad aliā po
teſt dici ꝙ obiectū viſus ⁊ ꝓprium ⁊ primū bene eſt co
lor. ſed obiectū ſimpliciter primum eius primitate cōi/
tatis non eſt ꝓprie color ſȝ viſibile. eſt autem viſibile ꝑ
ſui naturam illud quod facit ſuā ſpēm in viſu. Uel pōt
dici aliter ꝙ illud quod non eſt primuȝ obiectuȝ ⁊c. ve
rum eſt ꝙ tale non eſt ſenſibile primo ſed poteſt eē ſen
ſibile non primo vel ſecundario ⁊ ſic eſt de iſtis. Uel di
catur ꝙ nullum iſtorum ſenſibilium cōmunium conti/
netur ſub primo obiecto ſenſus particularis ſecunduȝ
ꝙ eſt talis ſenſus particularis. ſed bene continetur ſub
obiecto cuiuſlibet eorum vel pluriū ſecundum ꝙ ſunt
ſenſus vel ſecundum ꝙ communicant in aliqua cōmu/
ni natura ipſius ſenſus. verbi gratia. motus q̄ȝuis non
contineatur ſub obiecto viſus primo ſecundū ꝙ viſus
tamē bene cōtineť ſub obō viſus ſm ꝙ eſt ſenſus. obie
ctū. n. primū ſenſus ſm ꝙ ſenſus eſt illud qđ cognoſci
tur ab ipō ſenſu. quare ⁊c. ¶ Ad aliā pȝ ex dictis. ꝙ. n.
ſenſibile cōmune ſit ſenſibile per ſenſibile ꝓpriū non ſic
eſt ītelligendū. ꝙ ſenſibile propriū ſit formale principiū
ꝙ ſenſibile cōmune ſit ſenſibile. ſed quoniā ipūm ſenſi/
bile proprium diſponit ſenſum ad recipiēdū ſpeciē ſen
ſibilis cōmunis vt prius dictum eſt. ¶ Ad aliā dicendū
ꝙ ſenſibile cōe eſt ſenſibile per ſe nō primo. ⁊ cū argui
tur contra hoc ꝙ illud quod eſt tale per ſe non prio ⁊c.
poteſt dici ꝙ veꝝ eſt. ſed ſenſibile proprium non eſt ſen
ſibile primo ꝑmitate communitatis niſi reſpectus ſen/
ſus particularis vt talis eſt. non reſpectu ſenſus vt ſen
ſus. Si autem queratur quid eſt primum ſenſibile pri
mitate communitatis reſpectu ipſius ſenſus vt ſenſus
eſt dici. poteſt ꝙ illud primum obiectum cui primo de
betur eſſe ſenſibile a ſenſu vt ſenſus eſt non eſt nomina
tum vno nomine preciſe ſub vna ratione abſoluta. ſed
poteſt circunſcribi ꝙ illud eſt forma nata facere ſpeciē
in ſenſu vel aliquo alio modo. ¶ Ad aliam dicendum
ꝙ entia mathematica non ſunt ſenſibilia per ſe primo.
ſed bene ſunt ſenſibilia per ſe non primo nec a talibus
ſenſibilibus ſunt abſtracta. ¶ Ad aliud poteſt dici ne/
gando minorem. ⁊ cum dicitur ꝙ recipiens ⁊c. dico
ꝙ ipſum medium ⁊ organum bene habent magnitudi
nem ſm eſſe reale. ſed non habent eam ſm eſſe inten/
tionale vel ſpiritnale. ⁊ ſi habet eam ſm eſſe ſpiritnale
ſicut cum aliqua magnitudo immutat ipm actu tamen
illa ſpēs vel intentio non eſt idem eſſentialiter cum ipſo
medio vel organo nec cū eius potentia nāli nec recipit
rōe illius intentōis quā hȝ in ſe. ſȝ rōne alterius poten/

tie naturalis q̄ eſt eſſentialiter alia ab alia intētiōe. ¶ Si aūt aliquis inſtet ſic. illud qđ habet aliquā formā realiter nō recipit ipſam ſpūaliter. mō ipm mediū ⁊ organū ſenſus habent magnitudinē realiter vt manifeſtū ē quare ⁊c̄. ¶ Forte eſt dicendū ꝙ illud qđ hꝫ ⁊c. veruꝫ eſt vnā ⁊ eandē formā nūero quā realiter habet nō recipit ſpūaliter ſed aliā poteſt recipere vel ſaltē ſpeciē alterius ¶ Uel aliter dicendū eſt ꝙ illud qđ habet ⁊c. verū eſt rōe illius forme quā habet realiter nō recipit ſpeciē alterius eiuſdē ſpēi ita ꝙ forma aliqua nō eſt alicui ſubiecto ratio recipiendi intentionē forme eiuſdē ſpēi. ſꝫ rōe alterius potentie pōt recipe talē intentionē. veꝝ eſt ergo ꝙ ipm mediū habenſ realiter magnitudinē nō recipit ſpēꝫ magnitudinis rōe ipſius magnitudinis ſꝫ rōne alicuius alterius potentie nālis. ⁊ hoc bn̄ ſufficit. ¶ Ad aliā pōt dici pbabiliter ꝙ intentio magnitudinis eſt eiuſdē gn̄is cū ipa magnitudine ⁊ eiuſdē ſpēi cū magnitudine obiecti ⁊ cū ea que eſt medij. ipſum autem mediū aliter hꝫ magnitudinē anteq̃ȝ īmutetur ab obiecto ⁊ poſt. nā prius habebat magnitudinē realiter ſiue ſm eſſe reale. ⁊ poſtea hꝫ eā ſm eſſe ſpūale. Qualiter aūt differt eē reale forme ab eſſe ſpūali videbitur poſt. Sed de intentōe motus localis ſi facit intentionē in medio ⁊ in organo ⁊ ſenſu bene eſt dubiū qualiter illa ſit eiuſdē ſpēi cum illo motu. ⁊ oꝫ ꝙ ipſum medium īmutatum a motu locali moueatur localiter niſi forte diceret ꝙ iſte forme ſpūales nō habent nominare ſubiecta in qbus ſpūaliter hn̄t eſſe. Sed hoc eſt mirabile ꝙ aliqua forma accidentalis eſſet in aliquo ſubō ⁊ nō daret ei aliqđ eſſe formaliter. Diceret aūt aliquis ꝙ medium īmutatū a motu locali vel a corpe qđ localiter mouetur bn̄ mouetur motu ſpirituali ⁊ intentionali ⁊ hꝫ aliud ⁊ aliud vbi ſpūale repn̄tans aliud ⁊ aliud vbi corpis realr̄ moti ⁊ hꝫ fluxū quēdam ſpiritualē repreſentantē fluxū realē illius corporis. ⁊ vtinā ego ſcirē veritatē huius ſcientie demōſtratiue. ¶ Ad aliud cū arguit̄ ſpāliter de motu pōt dici ꝙ indiuiſibile nō ſentitur tanq̃ȝ per ſe ſubſiſtens ſeorſum ⁊ diuiſum. ſed bene ſentitur tanq̃ȝ ens in aliquo diuiſibili ⁊ hoc nō negaret ari. ¶ Uel dicatur ꝙ quāuis mutatum eſſe ſit īdiuiſibile ſm durationem qa mutatum eſſe non eſt in mobili dum mouetur niſi in inſtanti. tamen nō eſt indiuiſibile ſm magnitudinē ſicut nec ipſum mobile nec actus ſm ꝙ eſt motus ſed diuiſibile. ⁊ hoc ſufficit ad ppoſitum. ¶ Ad aliā de vnitate ſilr̄ pōt dici ꝙ lꝫ ipſa ſit īdiuiſibilis tamen nō eſt per ſe ſubſiſtens ⁊ ſeorſuꝫ ⁊ diuiſim ſed in alio. ⁊ tale indiuiſibile nihil prohibet eſſe p ſe ſenſibile. Uel dicatur ꝙ vnitas eſt indiuiſibilis quantum ad formale. vnde ſumitur rō vnitatis ⁊ vnius. ſ. quātum ad ipam diuiſionem. indiuiſio eniꝫ non recipit diuiſionem nec per ſe nec per accidens. cum vnum oppoſitorum non recipiat alterum. Sed ipſa vnitas quantum ad illud qđ ipſa eſt ⁊ quantum ad illud qđ ſignificatur nomine vnitatis bene eſt diuiſibilis ſaltem per accidens precipue ſi poneretur ꝙ vnitas eſſentialiter eſſet continuitas ⁊ indiuiſio ſicut videntur concedere illi qui dicunt ꝙ vnum ſubiectum eſt eſſentialiter continuum ⁊ indiuiſum. ¶ Ad aliud qđ dicit commen. ꝙ quantitates ⁊c. verum eſt actione ⁊ paſſione reali ⁊ corruptiua que eſt cum abiectione contrarij. ſed bene ſunt actiue actione ſpirituali ⁊ perfectiua. ¶ Ad aliam de q̄ete cōſiderandum eſt ꝙ quies prout eſt priuatio motus nō eſt per ſe ſenſibilis ſic ꝙ per ſui naturā generet aliquid in ſenſu. aliter enim non ens ageret aliquod poſitiuuꝫ p ſe. Sed forte ipſa eſt ſenſibilis per ſe pro tanto. qꝛ ſenſibilia propria ſunt ei neceſſario coniuncta. nō eſt eniꝫ aliquod corpus coloratum aut luciduꝫ aut quacunq̃ȝ qualitate ſenſibili informatum quin ipſum quieſcat aliqua quiete. vt celum quāuis ſemper moueatur aliqua circulatione tamen cum eſt ſub vna circulatione nō eſt ſub alia. ſ. ſub futura ⁊ ſic aliquo modo quieſcit. Similiter aliquod corpus qđ mouetur motu ſurſum ⁊ pōt moueri motu deorſum dum mouetur ſurſum quieſcit generaliter oppoſita motui deorſum aliquo modo inquantū non mouetur illo motu ⁊ poteſt moueri. ſic autem ē in alijs huiuſmodi. ¶ Sed cum queritur an ipſa quies ſentiatur per ſuam ſpeciem aut per ſpeciem motus. pōt dici ꝙ ſentitur per ſpeciem motus non quidem primo. ſed ſecundario. ⁊ hoc contingit cum ipſum mobile nō mouetur actu. ſed fuit motū prius ⁊ poſt quieſcit. ⁊ cuꝫ dicitur ꝙ ſenſus particularis non habet ſpeciem motus poſtq̃ȝ ceſſauit motus. poteſt dici ꝙ verum eſt per aliquod magnuꝫ tempus ſed aliquo paruo tempore poſt ipſum motum poteſt reſeruari ſpecies motus in ſenſu particulari ⁊ tunc cognoſcit ipſam quietem. Uel dicat̄ ꝙ ſenſus particularis nō reſeruat ſpeciem rei in orgāo exteriori. ſicut viſus non ſeruat nec retinet ſpeciē coloris in oculo. ſic aūt ⁊ in alijs. ſed bene retinet ſpecieꝫ ſui obiecti interius in organo interiori ⁊ radicali ſaltem per aliquod tempus paruum ⁊ per huiuſmodi ſpeciē motus inquantum ipſa eſt ſpecies motus preteriti cognoſcitur quies oppoſita illi motui ſcilicet negatio eiuſ in ſubiecto apto nato. Sed iſta non ſufficiūt. quia ipſa quies bene ſentit in aliquo magno tempore. ſicut videns lapidē quieſcere per totam diem. Et eſt aliter dicendum ꝙ viſus non cognoſcit quietem per ſpeciem motus reſeruatam in ipſo viſu. poteſt tamen eam cognoſcere per ſpeciem motus factam in ipſo reſeruatam per virtutē imaginatiuam. Aliter dicunt aliqui ꝙ ſenſus particulariſ nō poteſt cognoſcere quietem que eſt negatio motus: ſed cognoſcit quietem pro quanto cognoſcit eē alicuius mobilis in aliquo loco vel vbi. cui quidem eſſe non eſt cōiunctus fluxus ipſius mobilis de vno vbi ad aliud. illā tamen negationem fluxus non cognoſcit ſenſus particularis. ſed ſenſus interior. ſicut cogitatiua ī homine ⁊ eſtimatiua in brutis. ⁊ hoc eſt bene probabile vt mihi videtur. Hec ſunt que potui ꝯgregare de hac difficili qōne ⁊ ab alijs paꝝ accepi declaratum quare ⁊c.

Tex. com. lxvi.

¶ Cuius quidem eſt uiſus hoc eſt uiſibile. uiſibile autem eſt color quidem eſt ꝙ uere eſt dicere.

Qō. xix.

Ueritur hic primo Utruꝫ lux cōferat colori formam vel habitum per quam vel per quem moueat medium ⁊ viſum. Et arguitur prīo ꝙ ſic. qꝛ ſicut ſe hꝫ intellectuſ agēs ad phātaſmata ſic lumē ad colores hac ſilitudine vtitur ari. in tertio huius. ſed intellectuſ agens ꝯfert formā ⁊ habitū quo phātaſmata mouēt itellectū vt dr̄ 3°. huius. q̄re ⁊c. Jtē probat̄ p experimētū. nā oculus exn̄s in tenebris videt colores exn̄tes ī lumine. vt pꝫ ſiqs exn̄s in camera obſcura reſpiciat p foramē videbit ea q̄ ſūt extra manifeſte. ſed oculus exn̄s in lumine nō videbit ea q̄ ſūt in tenebris vt māifeſtū eſt ad ſenſum. hoc aūt nō vr̄ ꝯtingere p alio niſi qa lux p̄bet colori exn̄ti in luce formā q̄ mouet viſum ⁊ nō colori q̄ ē in tenebris q̄re ⁊c. ¶ Jtē lumē eſt neceſſariū ad viſionē coloris vt pꝫ ad ſenſuꝫ. aut ergo regrit̄ pp informādos colores. aut ad diſponēdū mediū ad receptionē coloris p ſufficientē diuiſionē. ſi prīo mō habet̄ intētio. ſi 2°. mō hoc videt̄ inconuenienſ eē. qꝛ idē eſt agens vel generās inducens formā ⁊ diſponēs materiā ſm cōm. 7°. metaph. Si igitur color p ſuā formā generat intentioneꝫ ſuā ī medio. vr̄ etiā ꝙ dꝫ diſponere mediū ad ſui ſpēi receptionē quare ⁊c. ¶ Oppoſitū arguitur auctoritate cōmen. hic vult enī cōmen. ꝙ lumē nō largitur colori habituꝫ p quē moueat mediuꝫ ⁊ viſuꝫ. ¶ Dicenduꝫ breuiter ꝙ nō pbatur rōne cōmē. ſic. Si enī lumen daret colori formā q̄ moueret viſum ⁊ mediuꝫ tunc color nō eſſet viſibil̄ p ſe. ſꝫ p accn̄s hoc eſt contra ari. in principio huius capituli. vult enim plane ꝙ color eſt per ſe viſibilis in 2°. modo dicendi per ſe ⁊ ꝯn̄ſ manifeſta eſt. qđ enim debetur alicui p formā ſibi ab extrīſeco ſuperuenienteꝫ nō debetur ei p ſe. ſꝫ p

tex. cō. 18.

Cōm. 28.

Cōm. 67.

vt ſupra

accidens precipue ſi illa forma ſit ſeparabilis ab illo. ¶ Item poſſet argui per ſimile. nã ſicut ſonus ſe habet ad hoc ꝙ ſit audibilis . ſic colo2 ad hoc ꝙ ſit viſibilis. mõ nõ inuenit̃ aliqđ agens qđ imprimat ſono formaꝫ aliquã per quã moueat auditũ imo ipſe ſonus per ſuaꝫ nãm imutat auditum. qđ enim eſſet illud mouens vel agens. Non eſt dicendum ꝙ ſit lumẽ q2 ẽt in tenebris auditur ſonus. q̃re ꝛc̃. ¶ Intelligendum tñ eſt ꝙ lumẽ neceſſario reqritur ad viſionẽ colo2is. q2 ad hoc ꝙ medium immutet̃ a colore reqritur ꝙ ſit determinate preparatum ꝛ diſpoſitum ꝛ hmõi diſpoſitio eſt ipm̃ lumẽ vt ſupra Uñ lumẽ exigitur ex pte medij ꝛ organi. Quidaꝫ vero dubitauerunt contra iſtud vt tãgit cõmen. nã oẽ recipiens dꝫ eſſe denudatũ a natura recepti. nunc aũt ipſum mediũ illuminatum non eſt denudatum a colore quia illuminatio eius eſt aliquis colo2 vt dixerunt ꝛ hoc videtur velle ari. in littera. igitur ipſum mediũ illuminatum nõ recipit colorẽ. ꝛ ſic lumen non reqrit̃ ex pte medij vt diſpoſitio medij ad recipiendũ colorẽ. ¶ Ad iſtud reſpondet Cõmen. concedendo maiorẽ. iſta enim propoſitione vtitur ari. tam in receptione ſpirituali q̃ꝫ corporali nihil enim recipit ſeipm̃ nec eſt cã alicuius in recipiẽdo ſeipſum. Unde indubitanter recipiens vt recipiẽs ẽ dꝫ eſſe denudatum ab eo qđ recipit vel eſſentialiter. ita ꝙ eius eſſentia non ſit eadem cum eſſentia recepti vel ſecũdũ ſubſiſtentiam ita ꝙ etiã non habeat ipſuꝫ receptũ ſibi coniunctũ ante receptionẽ nec aliquid de ſpecie recepti. Et cum dicitur in mino2i ꝙ mediũ illuminatũ nõ ẽ denudatũ a colore. dicendũ ꝙ imo poteſt eẽ. ꝛ cuꝫ dicitur ꝙ illuminatio eius eſt aliquis colo2. hoc negat cõmen. q2 licet colo2 cauſetur a lumine. tamen differt ab eo in diffinitione ꝛ eſſentialiter. lumen enim eſt act⁹ diaphani interminati. i. nõ cõmixti cũ opaco terreſtri. ſꝫ colo2 eſt actus terminati. i. diaphani cum opaco terreſtri vt habet videri ſuper libro đ ſenſu ꝛ ſenſato. nec eſt intentio ari. ꝙ lumẽ ſit colo2 diaphani proprie ꝛ ſtricte loquendo de colore. ſed ſecundũ ſimilitudinẽ. q2 ſicut colo2 eſt actus diaphani terminati quo videtur ipm̃ diaphanum aut quo mediãte imutatur ab ipõ colore proprie dicto. ideo non valet iſta dubitatio. ¶ Ad primam rationẽ dicitur ꝙ đ intellectu agente ad phãtaſmata ꝛ đ lumine ad colores vno mõ eſt ſiſe ꝛ alio mõ eſt diſſimile. ſiſe eſt in hoc. q2 ſicut phãtaſmata nõ mouent intellectũ ad intelligẽdũ rẽ phãtaſiatã ſine pñtia intellect⁹ agentis. ſic etiã colores nõ mouent viſum ad videnduꝫ ſine pñtia luminis. Sed ĩ alio eſt diſſiſe q2 phãtaſmata ſunt res corporales. i. in corpore exiſtentes. intellectus autẽ eſt incorporeus vt pꝫ in tertio huius. ꝛ ideo phãtaſmata non pñt agere ſpẽm aliq̃ꝫ in intellectu niſi cooperante aliquo agente principali ꝛ imãli. ſ. intellectu agẽte. Sed viſus eſt virtus corporea ꝛ ṽr oẽs ſenſus. ꝛ iõ ad hoc ꝙ recipiat ſpẽm colo2is ab ipſo colore nõ exigitur aliqđ aliud agẽs ꝛ ip2imens hmõi ſpẽm. ſed ſolũ diſponens ſubiectũ ad eius receptionẽ. ꝛ qđ accipitur ab ari. in tertio huius. ꝙ lumen facit potẽtia colores actu colores. dicendum ꝙ ipſe dicit hoc exẽplificãdo. de exẽplo aũt nõ reqritur verificatio. ſed manifeſtatõ vt dicit hic. cõmẽ. ꝛ de hoc plus videbitur in tertio. ¶ Ad aliã dico breuiter ꝙ oculus exñs in loco tenebroſo bene videt q̃ñꝫ ea que ſunt in lumine ꝛ nõ econuerſo. ſed hoc nõ eſt propter illã cãm que aſſignata eſt in arguendo. ſed propter iſtã cauſam. q2 mediũ qđ eſt inter oculũ exiſtem in tenebris ꝛ colores exteriores exñtes in lumine q̃ñꝫ eſt ſufficienter diſpoſitum a colo2ibus vſq3 ad viſum ad hoc ꝙ a coloribus immutetur ſed non econuerſo. Mediuꝫ enim quod eſt inter obiectum vel oculum exiſtenteꝫ in lumine ꝛ colores exiſtentes in tenebris non eſt ſufficienter illuminatum vſq3 ad viſum. Unde color qui eſt in tenebra non poteſt generare ſpecie ſuã in medio ſibi ꝓpinquo ꝛ contiguo quia non eſt illuminatũ ſufficienter. ꝛ per conſequens nec in parte medij diſtante. ꝛ iõ non videtur. Sed color qui eſt in lumine bñ facit ſuas ſpẽs in parte medij ſibi contigua ꝛ in alijs vſq3 ad viſuꝫ exiſtentẽ in tenebra ꝛ ſic videtur. ¶ Dubitant tamẽ aliqui ſatis rõnabiliter qa ſicut mediũ qđ eſt iuxta colores exiſtentes in tenebris non eſt ſufficienter illuminatum ad recipiendũ ſpẽs colo2ũ ſic etiã mediũ qđ eſt iuxta oculũ exñtem in tenebris nõ videtur eẽ ſufficienter illumiatum ad recipiendũ ſpeciẽ coloris qui eſt ĩ lumine quare nõ videbit ipm̃. Et dicendũ eſt oĩo ꝙ illa pſ medij q̃ eſt cõtigua oculo exiſtenti in tenebra eſt ſufficienter illuminata ad recipiendũ intentionẽ coloris ab alia intentione iã generata ĩ pte aeris ſibi ꝓpinqua dũmodo ipſe oculus ſit in debita diſtantia ꝛ ſitu reſpectu colorũ qui ſunt in lumine. ſed in tali ſitu ꝛ diſtantia poteſt eſſe oculus reſpectu illo2 colorũ ꝙ ſine dubio nõ videret eos. vt ſi qſ eſſet in vno angulo camere tenebroſe ꝛ nõ poneret oculum ad foramen mediante quo ſpecies peruenirent ad ipſum non videret eos. quare ꝛc̃. ¶ Ad aliã cũ dicitur lumen eſt neceſſariũ ꝛc̃. verum eſt ex parte ipſius medij. ꝛ cum arguitur cõtra hoc ꝙ idẽ eſt generãs ꝛc̃. poteſt dici ꝙ verum eſt in generatione ſubſtãtie ꝛ ſic intellexit Cõmen. ꝛ cauſa eſt aſſignãda ibi. Sed in generatione forme accidentalis nõ ſemp ẽ neceſſariuꝫ ꝙ vnuꝫ ꝛ idẽ ſit generãs ĩducens aliquẽ actum ꝛ diſpoſitionem requiſitam ad illum. vt in generatione nauis dicitur eſſe quedam ars diſponens ligna ad generationẽ nauis ſeu formam. ꝛ alia inducens ipſaꝫ formã nauis. Similiter autem ꝛ in multis alijs rebus artificialibus eodem mõ cum medium aliquod non eſt diſpoſitum ad recipiendum lumen per ſui groſſitiem ꝛ denſitatem poteſt eſſe aliquod agens diſponens ipſum vt calor rarefaciens ꝛ aliud illuminans vt corpus luminoſum. ꝛ ſic erit in propoſito. colores enim non ſunt forme ſic perfecte ꝙ poſſint ipm̃ medium ſufficiẽter diſponere ad recipiẽdum ſuas itẽtões. vñ reqritur aliud agens diſponẽs ꝛ hoc ẽ corpus luminoſum vt dicitur in littera.

Tex. cõ. lxviiii.

¶ Lumen aũt eſt huiuſmodi actus diaphani ſm ꝙ eſt diaphanũ. ꝛc. Qõ xx.

q Ueritur Utrum lumen ſit corpus. Et arguitur ꝙ ſic illud qđ hꝫ proprietates corporis ẽ corp⁹ hec videtur vera. quia proprietates ſequuntur naturam. ſed lumen habet proprietates corporis. nã reflecti ꝛ refrangi ſunt proprietates corporis vt patet ex 4°. metheurorum. lumen autem dicitur reflecti ꝛ refrangi vt cõmuniter dicitur ꝛ habetur in perſpectiua. ꝛ in tertio metheurorum. quare ꝛc̃. tex. cõ. 44 ¶ Item qđ mouetur localiter eſt corpus. hoc patet in 6°. phẏcorum. ſed lumen mouetur localiter. qa dicit̃ ꝙ lumen ſolis venit a ſole ad nos qđ ſine motu locali fieri nõ videtur. quare ꝛc̃. tex. cõ. 32. ¶ Item qđ habet tres dimẽſiones eſt corpus 5°. metapħ. ꝛ primo celi ꝛ mundi. ſed lumen habet tres dimenſiones ſcilicet longitudinem latitudinem ꝛ ꝓfunditatem. quare ꝛc. tex. Cõ. 2. ¶ Oppoſitum arguitur auctoritate ari. ꝛ commen. ¶ Sed eſt intelligendum ſicut narrat Albertus ꝙ quidam probauerunt lumen eſſe corpus ꝛ hoc probauerunt multis rationibus quarum tres vel due ſunt meliores. tex. cõ. 69. Una eſt quod generat corpus eſt corpus. corpus enim non generatur a non corpore vt manifeſtuꝫ eſt ſed lumen generat multa corpora vt ſupponebant. lumen eniꝫ celi generat omnia iſta inferiora. ꝛ patet in ſpeculis cõburentibus iuxta que lumen multiplicatum generat ignem ex ſtuppa. Secunda ratio eſt quia nihil figuratur niſi corpus. hec videtur manifeſta. ſed lumen figurat. quandoq3 enim eſt triangulare. quandoq3 vero ſpericuꝫ vt patet ad ſenſum. quare ꝛc. ¶ Item omne qđ ꝓcedit vel egredit̃ ab aliquo corpore eſt corpus. ſed lumen egredit̃ a corpore luminoſo vel ꝓcedit vt oẽs ꝓcedunt ergo ꝛc. maior ꝓbat̃. qa qđ egredit̃ a corpe aut ẽ ſuba aut accidẽs nõ eſt dicẽdũ ꝙ ſit accidẽs. qa vnũ accidẽs nõ egreditur

de vno ſubiecto ad aliud ſubiectum vt cõcedũt oẽs ſa
pientes igitur relinquitur ꝙ ſit ſubã. aut ergo eſt ſub//
ſtantia corporea aut incorporea. Non eſt dicendũ ꝙ ſit
ſubã incorporea. Ridiculum enim eſſet dicere ꝙ a ſub
ſtantia corporea exire aut egrederetur ſubã incorporea
omnino. ſicut etiam ecõuerſo a ſubſtãtia incorporea nõ
egreditur ſubſtantia corporea. ergo relinquitur ꝙ illud
quod egreditur a ſubſtantia corporea eſt ſubſtãtia cor/
porea ſiue corpus. ⁊ ſic patet maior. quare ⁊c. ¶ Uex
eſt ꝙ albertus non ſic omnino deducit rõnem iſtaꝫ. ſed
tamen poteſt ſic deduci ⁊ cõpleri. Sed breuiter iſta po
ſitio non poteſt ſtare. quod patet rationibus Ari. quas
tangit in littera. Si lumẽ eſſet corpuſ ſequeretur ꝙ duo
corpora quandoqꝫ eſſent ſimul in eodem loco. hoc aũt
tex.cõ.77. eſt impoſſibile vt ſupponitur ex quarto phẏcorum. ⁊ ꝓ
batur conſequẽtia. quia conſtat ꝙ lumen ⁊ tenebra op/
ponuntur adinuicem priuatiue. modo priuatiue oppoſi
ta nata ſunt fieri in eodm ſubiecto. vt viſus ⁊ cecitaſ. au
ditus ⁊ ſurditas. vt omnes concedunt. ergo cum tene/
bra quandoqꝫ ſit in aere vt patet in nocte ſequitur ꝙ ipꝫ
lumen quandoqꝫ ſit in aere. cum ergo aer ſit corpus vt
manifeſtum eſt. ſequitur ſi ſit corpuſ ꝙ duo corpora ſũt
ſimul in vno ⁊ eodem loco. ſcꝫ in illo loco in quo conti/
netur aer illuminatus. quod eſt impoſſibile. quare ⁊c̃.
Ideo dicendum eſt aliter ꝙ lumen non eſt corpus. ⁊ ꝓ
batur ratione ariſto. que melior eſt inter omnes. Põt
tamen aliter probari. ſi lumen eẽt corpus aut eẽt corpus
quod eſt ſubantia ſubiecta trine dimenſioni. aut eẽt. cor
pus quod eſt ipſa trina dimenſio de genere quantitatis
per diuiſionem ſufficiẽtem. non primo mõ. qꝛ ſubſtan/
tia non cognoſcit᷑ a ſenſu particulari ⁊ exteriori. ſic enim
bruta cognoſcerent rei ſubſtantiam quod eſt ridiculum
lumen aũt cognoſcitur a ſenſu qui eſt viſus quare ⁊c.
¶ Item nulla ſubſtantia generatur per ſolam preſenti/
am corporis ad aliquid aliud vt manifeſtum ẽ. ſed lumẽ
ſtatim fit per preſentiam corporis luminoſi ad diapha//
num. quare ⁊c. ¶ Si autem diceretur ꝙ lumen ẽ cor/
pus quod ẽ trina dimẽſio de genere q̃ꝫtitatis hoc eſſet
valde deriſorium ⁊ falſum. qa cũ omnia corpora habe
ant trinam dimẽſionem omnia vtiqꝫ corpora eſſent illu
minata vel luminoſa. ⁊ cũ de nocte talis dimẽſio ſit ĩ ae
re. vt cõſtat vnicuiqꝫ. de nocte aer eẽt illuminatus. qđ
eſt ridiculum. quare ⁊c. ¶ Item aliã rationem innuit
ari. in littera. Si lumẽ eẽt corpus tunc illuminatio eẽt q/
dam motus localis. qđ ẽ abſurdum. qꝛ omnis motus
localis fit in tẽpore. illuminatio aũt nõ fit in tẽpore vt illu
Cõmẽ. 32. minatio totius domus a cãdela. vt dicit cõmẽ. 6°. phẏ/
corum. ⁊ illuminatio totiuſ hemiſperij a ſole pñte. ⁊ pa
tet ꝯña. poſtq̃ꝫ enim lumẽ eẽt corpus aliter nõ illumina
ret᷑ mediũ niſi illud corpus moueret᷑ per ipm mediuꝫ
perueniẽdo ab vna parte medij ad aliã. ⁊ hic ẽ motus
localis. ergo illuminatio erit motus localis. vel nõ erit
ſine motu locali. quod videtur incõueniens. quare ⁊c.
¶ Sed ad iſtam rationem reſpondebat Empedocles
ꝙ illuminatio hñ ẽ motus localis ⁊ fit in tpe. ſꝫ illud tp̃s
latet nos propter paruitatem ⁊ iõ ratio nõ vꝫ. ¶ Con
tex.cõ.70. tra hoc obijcit ari. qꝛ tp̃s mẽſurãs motũ factũ in paruo
ſpacio põt latere nos vt tp̃s mẽſurãs nutũ oculi. Sꝫ ꝙ
tp̃s mẽſurãs motũ localẽ fcm̃ in tãto ſpacio ſicut ẽ ĩ oriẽ
te in occidẽs lateret nos ⁊ nullo mõ ꝑcipemus ſucceſ/
ſionẽ illius motus hoc videtur eẽ valde irrõabile ⁊ im
poſe vt dicit ari. quare ⁊c̃. Sed ſi lumẽ nõ ſit corpus q̃
ritur quid ſit lumẽ. ⁊ quõ iſta drñt lux ⁊ lumẽ radius ⁊
ſplẽdor. ¶ Ad primũ iſtorũ dicẽdũ ꝙ lumẽ primo ⁊ pñ
cipaliter dictũ ẽ qualitas actiua aut virtus primi alteran
tis. ſ. corporis celeſtis. ipſum enĩ corpus celeſte totũ eſt
luminoſum aliqualiter. ſicut oſtendit cõmen. in tractatu
ſuo de ſubã orbis. licet alique partes eius q̃ dicũtur ſtel
le habent lumen perfectius alijs ⁊ ipſum lumen agunt
corpora celeſtia in iſtum mũdum inferiorem. Unde di
cit Albertus in ſuo cõmento ſuper de ſomno ⁊ vigilia.
ꝙ lumen celeſte diuerſimode figuratum vehit ad nos
omnes virtutes orbis. lumen autem ſecundario dictũ
⁊ ſm poſterius. ſ. put ẽ in iſtis inferioribus põt deſcri/
bi ꝙ eſt qualitas ſenſibilis qua media diſponuntur ad
viſionem viſibiliũ. Lumen aũt in ſua cõmunitate ſum/
ptum diffinitur ab ari. ſic ꝙ eſt actus diaphani ſm actũ
diaphanum. ¶ Ad 2ᵐ dicendũ ꝙ oĩa illa nomĩa dicunt
vnã rẽ aliquo mõ vnitatis. ſed ſub diuerſis modis. Nã
lux dicitur illa qualitas ſm ꝙ eſt in primo ⁊ principali
ſubiecto ſuo vt ĩ celo ⁊ ſpãliter in ſole a quo oẽſ alie ſtel
le recipiunt lumẽ vt dicũt aſtrologi. Et dicit᷑ lumẽ ſꝫ ꝙ
eſt receptũ in aliquo diaphano de ſe non habente luceꝫ
vt in aere vel aqua vel aliquo hmõi. Dicitur autem ra
dius ſecũdum ꝙ generatur ⁊ multiplicatur ſecundum
inceſſum rectum ad modũ linee recte. Et dicitur ſplen/
dor prout multiplicatur iuxta corpus aliquod refrãgẽs
manifeſte ⁊ ſenſibiliter. ſicut ſpeculum magnum ⁊ cla/
rũ vel iuxta ens vel aliud corpus planuꝫ ⁊ politũ perfe
cte. tamẽ his noĩbus vtimur multotiens pro eodẽ pro/
pter realem identitatẽ rei ſignificate. ¶ Ad rationes illi
us opionis. ¶ Ad primã cũ dicitur qđ generat corpus
⁊c̃. dico ꝙ verũ eſt ſi generat corpus tanq̃ꝫ generãs pñ
cipale ſed ſi generat tanq̃ꝫ generãs inſtrumẽtale vel tan
q̃ꝫ virtus agentis principalis nõ oꝫ ꝙ ſit corpus. ⁊ ſic eſt
in propoſito. lumen enim appropinquatum materie rei
generabilis nõ generat tanq̃ꝫ agens principale motum
imo hmõi generans ⁊ mouens motum primũ ⁊ prin/
cipale eſt ipſum celum vt patet in 8°. phẏcorũ. ſed lu/ tex.cõ.34.
men generat vt agens inſtrumentale vel vt virtus iflu
xa ab agẽte principali. quare ⁊c̃. ¶ Ad aliam cũ dr̃ qđ
figuratur ⁊c̃. põt dici ꝙ verꝫ eſt ſi ꝑ ſe figurat᷑. ſi ꝑ acci/
dens figurat᷑ non oꝫ ꝙ ſit corpus. vt albedo figurat᷑ ac/
cidentaliter ſm figurationẽ corporis albi ⁊ tñ albedo nõ
eſt corpus. ſilr̃ aũt ⁊ in alijs. mõ lumẽ nõ figurat᷑ per ſe
tanq̃ꝫ ꝓpriũ ⁊ principale ſubiectũ figure. ſed ſm accñs.
qꝛ ſm figurationem corporis cuius eſt lumẽ tanq̃ꝫ ſubie
cti vel tanq̃ꝫ agentis vel ꝑ aliqđ aliud accñs. Quare aũt
lumen ſolis multiplicatũ per foramẽ angulare eſt figu/
re angularis in parte propinqua foramini. in parte autẽ
remota ẽ figure ſperice. hoc habet videri in perſpecti/
ua ⁊ nõ hic. ¶ Ad aliã cum dicit᷑ ꝙ egredit᷑ vel ꝓcedit
⁊c̃. dico ꝙ aliquid egredi vel procedere a corpore dicit᷑
vno mõ tanq̃ꝫ a ſuo loco in quo continebat᷑, ⁊ ſic omne
quod egreditur a corpore ẽ corpus Alio mõ intelligitur
aliquid egredi a corpore tanq̃ꝫ a ſua cauſa efficiente agẽ
te. vt dicimus ꝙ ab igne procedit calor vel egreditur in
calefactibile. ⁊ ſic nõ oꝫ ꝙ ſit corpus. ſic aũt lumen egre
dit᷑ a corpore luminoſo nõ ſicut a loco in quo includitur
ſed ſicut a ſuo agẽte eodẽ mõ quo ignis per ſuã calidita
tẽ agit caliditatẽ ſibi ſilẽm in materia calefactibili. ſic cor
pus luminoſum per ſuam lucem generat lumen ĩ dia/
phano ſibi pñte. q̃re ⁊c. ¶ Ad rõnes prius adductas.
¶ Ad primã cũ dr̃. ꝙ habet proprietates corporis ⁊c.
verũ eſt ſi habet eas ꝓprie ⁊ vniuoce. ſin ãt improprie
⁊ ſm ſilitudinem nõ oꝫ. ⁊ cum dicitur. lumen habet ꝓ
prietates corporis. dicitur ꝙ nõ habet eaſ proprie ⁊ vni
uoce. ſed improprie ⁊ ſecundum ſimilitudinem. ſicut.
n. corpus quod frangitur diuiditur in duas partes aut
plures. ſic per medium alteriuſ nature diuerſificat᷑ mul
titudo luminis ⁊ inceſſus. vt pꝫ cũ denarius exñs ĩ fun
do aque videtur in aere radius coloris eius diuerſimo
de figuratur in aere ⁊ in aqua. ⁊ ſilr̃ lumen ſolis medi/
ante aere puro ⁊ mediante nube diuerſimode genera/
tur vt pꝫ in tertio metheurorũ. c. de halo ⁊ iride. ⁊ ſic
dicitur frangi aut reflecti per ſimilitudinem. Sicut enĩ
corpus aliquod motum fortiter cum obuiat alicui ob/
ſtaculo reuertitur verſus locum vnde proueniebat. vt
pꝫ de pila proiecta fortiter ad parietem ⁊ tunc dicitur
reflecti. Si cum lumen alicuius corporis luminoſi pre
cipue lumen ſolis peruenit ad aliquod obſtaculum po
litum ⁊ terſum tunc impeditur eius multitudo in dire
ctum ⁊ lumen receptum in illo obſtaculo vel in parte
aeris contigua illi obſtaculo generat lumen in alia par

te verſus corpus luminoſum. ⁊ ſic videtur illud idez lu
mẽ reuerti ⁊ reflecti verſus locum vnde veniebat. atta
men eſt verum. ĩmo nonnũ. lumen generatur a lumĩe
recepto circa obſtaculum. ¶ Ad aliam cum dicitur qđ
mouetur localiter. ⁊c̃. concedo maiorem ⁊ nego mi/
norem. ⁊ cum dicitur ꝙ lumen ſolis ⁊c̃. dico ꝙ non eſt
ſic intelligendum lumen ſolis peruenire a celo ad nos ꝙ
vnum ⁊ idem lumen perueniat hĩc inde. ſicut pila vna
peruenit a manu proijcientis ad parietem. ſed ſic ꝙ lu/
men exiſtens in ſole generat lumen in medio ſibi conti/
guo. ⁊ illđ mediũ habẽs lumẽ in alio medio. ⁊ ſic ſemꝑ
quouſq; generatio fiet in medio circa nos. ⁊ ideo ratio
ꝓcedit ex falſa imaginatione. ¶ Ad aliam cuz dicitur ꝙ
habet tres dimenſiones ⁊c̃. verum eſt ſi haberet tres
dimenſiones per ſe. ſed ſi per accidens non oportet. ſic
enim omnis forma materialis eſſet corpus eo ꝙ omnis
talis forma extenditur ſecunduz extenſiõem ſubiecti ſui
quodammodo. modo lumẽ non habet tres dimenſiões
per ſe. ſed ſolum per accidens inquãtuz corpus lucidũ
vel illuminatum ſic ẽ dimẽſionatũ. q̃re ⁊c̃.

¶ Textu cõmen. lxxii.

¶ Non omnia autem uiſibilia ſunt ĩ lumine.

¶ Queſtio. xxi.

Ueritur Utrum color ſit ꝑmũ
obiectum viſus. Et ar
guitur primo ꝙ non. q: ſi ſic tunc oẽ quod
ſentiretur a viſu vel eſſet color vel partic
pans colorem. omne enim quod cognoſci
tur ab aliq̃ virtute cognitiua vl' ẽ ei⁹ obie/
ctum vel aliquid participans ipſum obiectum primuz.
vt omne quod intelligitur vel ẽ ens vel participans ipm
ens. ſic ẽ ſimiliter in propoſito. ſed conſequens ẽ falſum.
nam corpus celeſte cognoſcitur viſu vt omnes conce/
dunt. ⁊ tamen celum non ẽ color vel participans colorẽ
vt conceditur ab omnibus. ⁊ ratio. quia color ẽ quedaz
qualitas ſecunda conſequens mixtionez lucidi cum opa
co ⁊ diaphano vt habet videri ſuper librum de ſenſu.
tex. cõ. 22. celum autem ẽ ſubiectum ſimplex non mixtum vt patz
ex primo celi ⁊ mundi. ⁊ 8°. metaphy. quare ⁊c̃. ¶ Si
militer magnitudo figura motus ⁊ quies ⁊ numer⁹ co/
gnoſcũtur viſu: ⁊ tamen nullũ iſtorum ẽ color vel contẽ
tum ſub colore. quare ⁊c. ¶ Itẽ ſi color eſſet primũ ob/
iectum viſus tunc viſus non eſſet vna virtus ſm ſpẽm
ſpãliſſimam quod reputatur incõueniens. ⁊ probat' cõ
ſequentia. quia vnitas potẽtie dicitur eſſe ab vnitate ob
iecti. ⁊ probatur quia potentie diſtinguũtur ſm diſtĩctio
nem actuum. ⁊ per conſequens vniuntur ſm vnitatem
tex. cõ. 22. actuũ vt vult. Ari. in iſto 2°. Actus autem diſtinguũtur
ſm diſtinctionem obiectorum ⁊ vniuntur ſz vnitatẽ ob
iectorum ſz ꝙ coiter dicitur. ſic đ primo ad vltimũ po
tentie diſtinguũtur ſz diſtinctionẽ obiectorum ⁊ vniun
tur ſz vnitatem ipſorum. Ex quo ſequitur ꝙ non debet
eſſe maior vnitas in virtute q̃z in obo: Sz conſtat ꝙ vni
tas ſpecifica ẽ ꝑfectior vnitas q̃z vnitas gñalis vt oẽs con
cedunt. ergo ſi obiectuz ẽ vnum ſolum ſz genus poten/
tia non debet eſſe vna ſm ſpẽm ſpãliſſimam. modo co/
lor ẽ vnũ ſecundum genus ⁊ non ſecũdum ſpẽm in om
nibus coloribus vt habetur ex libro de ſenſu. ⁊ 8°. phy
corum. ergo ſi color ẽ primum obiectum viſus ipſe vi/
ſus nõ ẽ vnus ſecũdũ ſpeciẽ ſpãliſſimã immo plures ſi
potentie diſtinguũtur ꝑ obiecta. ¶ Itez ſi color eſſet ob
iectũ viſus aut viſus moueret ipſum colorem aut color
moueret ipſum viſum. omnis enim virtus aut mouet
tex. cõ. 17. ſuum obiectum aut mouetur ab eo vt habetur a Cõm.
in tertio huius. ⁊ ſatis ab Ari. in quinto metaphy. Sed
non ẽ dicendum ꝙ viſus moueat colorem. ſenſus enim
non agit in ſenſibile ſecundum doctrinam Ariſto. in iſto
2°. ⁊ in de ſenſu. nec color mouet ipſum viſum. proba/
tex. cõ. 19. tio. q: mouens eſt nobilius moto. ſicut agens patiẽte vt
dicit Ariſto. in tertio huius. modo color non eſt nobilior
q̃z viſus vt omnes concedunt. quare. ⁊c. ¶ Oppoſituz
arguitur quia aut color eſt primum obiectum viſus aut
lumen per ſufficientem diuiſionem. ſed non lumen. pro
batur quia primum obectum viſus debet eſſe idem eſ/
ſentialiter cum omnibus alijs que per ſe cognoſcuntur
a viſu. nam color per ſe eſt viſibilis. ⁊ tamen lumen nõ
eſt idem eſſentialiter cum colore nec econuerſo vt dictũ
fuit prius. quare ⁊c. ¶ Ad euidentiam queſtionis ẽ in/
telligendum ꝙ color dupliciter poteſt accipi. Uno mo/
do proprie ⁊ ſtricte ꝓ q̃litate ſecunda conſequente com
mixtionem lucidi cum opaco ſecundum aliquam pro/
portionem. ⁊ hoc modo loquitur Ariſto hic de colore.
alio modo poteſt accipi color cõmuniter ⁊ large ꝓ quo
cunq; actu diaphani ſiue ſit diaphanum terminatum ſci
licet commixtum cum opaco terreſtri. ſiue ſit diaphanũ
non determinatum. ideſt non commixtum cum opaco
terreſtri. ſicut in diaphanis ſimplicib⁹ vt ſunt aer et aq̃
ignis ⁊ corpora celeſtia. ⁊ iſto modo loquitur Ariſto. in
de ſenſu ⁊ ſenſato vbi dicit ꝙ omnia corpora colore par
ticipant. ¶ Ulterius intelligendum ẽ ꝙ obiectum ꝑmũ
viſus poteſt dupliciter intelligi. vno modo primum pri
mitate cõmunitatis. alio modo primitate pricipalitatis.
primum quidem obiectum primitate cõmunitatis ẽ illđ
quod cognoſcitur per ſe a viſu ⁊ predicatur eſſentialiter
de omnibus que per ſe cognoſcuntur a viſu. primũ aũt
obm̃ primitate principalitatis ẽ illud quod eſt dignius oĩ
bus alijs que viſu percipiuntur per ſe. ¶ Tunc aliqui
dicunt ad queſtionem tria. primo ꝙ color proprie ⁊ ſtri
cte ſumptus nullo modo eſt obiectum primũ viſus. qa
nec predicatur eſſentialiter de oĩbus que cognoſcuntur
a viſu nec ẽ forma nobilior omnibus alijs q̃s cognoſcit
viſus ipſe ĩmo lux celeſtis ẽ longe nobilior q̃litas q̃z ſit
color vt mãifeſtũ ẽ cuilibet. ¶ Scđo dñt ꝙ color coĩter
dictus pro actu diaphani cuiuſcũq; ẽ primũ obiectũ vi/
ſus primitate coĩtatis q: cognoſcitur per ſe a viſu ⁊ pre
dicatur eſſentialiter de oĩbus per ſe ⁊ preciſe cognoſcun
tur a viſu vt manifeſtum ẽ inducendo. Omnis enĩ color
proprie dictus ẽ quidam actus diaphãi terminati. ⁊ lux
eſt actus diaphani non terminati. quare ⁊c̃. ¶ Tertio.
dñt ꝙ lux eſt primũ obiectum viſus primitate principa/
litatiſ. q: lux ẽ forma ſenſibilis nobilior ⁊ dignior ĩter om
nes qualitates quas cognoſcit viſus. cuius ſignum ẽ. qa
corpora celeſtia agunt per ſua lumina ad generatione m
oĩum iſtoꝝ inferioꝝ vt ſcit' ex aſtrologia. nullum aũt co/
loratum colore ꝓprio dicto ſic agit ad generationẽ vt ma
nifeſtum ẽ. quare ⁊c. ¶ Sed hec poſitio lz ſit ſatis curia
lis tñ videt' eſſe dubitabilis quatũ ad ſecundam ꝯcluſio
nem. Nam primũ obiectũ viſus primitate coĩtatis de/
bet eſſe primũ viſibile vel per ſe primũ cognoſcibile vi/
ſu ita ꝙ iſta paſſio cognoſcibile viſu debetur obiecto vi/
ſus tanq̃z ſubiecto primo primitate coĩtatis. cui eniz alij
deberetur hoc modo. Sed colori coiter ſumpto nõ cõ/
petit hec paſſio per ſe primo primitate coĩtatis. q: cũ ali/
qua paſſio competit alicui per ſe primo ꝑmitate coĩtatis
oz ꝙ per eius naturam conueniat oĩbus his quibus ꝑ
ſe ineſt illa paſſio vt ſatis patet primo poſteriorum. c. de
acceptione vniuerſalis. ita ꝙ ſubm ꝑmũ alicuius paſſio
nis primitate coĩtatis dz predicari vl'r de illis q̃bus illa
paſſio debetur per ſe non ꝑmo. mõ aliqua ſũt cognoſci/
bilia a viſu non ꝑ nãm coloris cõmuniter ſumpti. ſ. ſenſi/
bilia cõia vt magnitudo figura ⁊ huiuſmodi. Si enĩ hec
eſſent cognoſcibilia a viſu per naturam coloris. cũ color
ſit extra eſſentiam iſtorum tunc iſta non viderentur eſſe
per ſe viſibilia. Quod. n. ineſt alicui per aliud eſſentialit'
ab eo non ineſt ei per ſe. hoc aũt ẽ inconueniens. nã iſta
ſenſibilia cõmunia ſunt ſenſibilia ꝑ ſe cognoſcibilia a viſu
⁊ ab alijs ſenſibilib⁹ particularibus ſz Ari. in iſto 2°. er/
go ⁊c̃. ¶ A hoc poſſet reſponderi tenendo iſtã poſitio/
nem ꝙ ĩmo color ẽ per ſe cognoſcibilis a viſu ⁊ per na/
turaz coloris eſt cognoſcibile a viſu oẽ aliud viſibile. Et
cum inſtatur de ſenſibilibus cõibus: dicendum ſicut tan
gebatur prius ꝙ ipſa ſenſibilia cõia ſunt cognoſcibilia a
viſu per naturam coloris ꝓpꝛie dicti vt luĩs. Et cũ dr' ꝙ

tunc non ſunt per ſe ſenſibilia. dico ꝙ verum eſt per ſe
primo ſed bene ſunt.ſenſibilia per ſe nõ primo.⁊ per ſe
quidem non immediate ſed mediate. Hec vniuerſali/
ter oportet ꝙ ſubiectum primum paſſionis ſit idẽ eſſen/
tialiter cum ſubiecto non primo.ſed ſufficit ꝙ per ſubie
ctum primum illa paſſio inſit alijs quibus ineſt ꝑ ſe non
primo. ¶ Et cum inſtatur ꝙ illud non ineſt alicui per ſe
qd́ ineſt,ei per aliquod aliud eſſentialiter diſtinctũ ab eo.
dictum fuit prius quõ hoc ſit poſſibile. ¶ Ad rationes
priores. ¶ Ad primam pꝫ ex dictis.bene.n.conceditur
ꝙ,color proprie ſumptus non eſt primũ obiectũ viſus.
ſed color cõiter ſumptus bene poteſt eſſe modo p̃dicto.
¶ Al'r põt dici ꝓbabiliter ꝙ color nullo modo ſit p̃mũ
obiectum viſus primitate cõitatis vt probat rõ. ſed pri
mũ obiectum eius iſto modo eſt forma nata facere ſuã
ſpeciem in viſu. ⁊ hoc cõmune eſt ad colorem figuram
⁊ magnitudinẽ. ⁊ hoc poteſt haberi ex dictis pħi ĩ lr̃a.
¶ Uel dicatur ꝙ viſus poteſt conſiderari dupliciter.
Uno modo ſm ꝙ viſus. ⁊ ſic primum obiectũ eius eſt
color modo prius dicto. ⁊ ſic nõ hꝫ cognoſcere ſenſibilia
cõia. Alio mõ ſm ꝙ ſunt ſenſus ⁊ ſic bñ hꝫ cognoſcere
ſenſibilia cõia ſaltẽ aliqua.ſed non oĩa. ⁊ hoc mõ obiectũ
eius primum nõ erit color.ſꝫ formã q̃ ẽ nata facere ſuã
ſpẽꝫ ĩ ſenſu. ¶ Ad aliam nego ↄ̃ñam ⁊ cũ dr̃ non debet
eſſe ꝑfectior vnitas in potẽtia q̃ꝫ in obiecto. dicũt aliq̃ ꝙ
verũ eſt de obiecto primo p̃mitate principalitatis.nã ab
iſtius vnitate principaliter eſt vnitas virtutis. Quãuis
ergo color cõiter ſumptus non ſit vnus ſm ſpẽm ſpãliſ/
ſimã·tñ lux prima eſt vna iſto modo p̃cipue lumẽ ſolis
⁊ hoc ſufficit ad vnitatẽ viſus. ¶ Sꝫ hic ẽ vnũ bonũ du
biũ.q: ſm hoc vr̃ ꝙ tactus ſit vnus ſenſus formaliter.
q: inter qualitates tangibiles eſt vna prima primitate p̃n
cipalitatis.ſ. caliditas. Iſta eni eſt nobiliſſima inter oẽs
tex. cõ.1. qualitates tangibiles vt hꝫ videri ſuper 2m de gñatione
⁊ quartũ metheurorũ. ⁊ ſic ſi iſta vnitas ſpecifica obie/
cti principalis ſufficit ad vnitatem ſpecificã ſenſus ſeque
ret ꝙ tactus eſſet vnus ſenſus.cuius oppoſitũ videtur
tex.cõ.108 intẽdere ari.ĩ.c.de tactu. Et expreſſius Cõmẽ.determi
nat ꝙ tactus nõ ẽ vnus ſenſus.ergo vr̃ illã rõnẽ non va/
lere. Propter qd́ alij dixerũt aliter.ꝙ q̃ꝫuis vnitas v̓tu
tis ſit ex vnitate obiecti primi tñ virtus põt hr̃e ꝑfectio/
rẽ vnitatem q̃ꝫ primum ſuũ obiectũ. Et ſi arguit̃ ↄ̃ hoc.
q: effectus nõ dꝫ eſſe ꝑfectius ens q̃ꝫ ſit ſua cauſa.cum
ergo vnitas virtutis cauſetur aliquo mõ ab vnitate obie
cti naturalibꝫ videt̃ ꝙ vnitas virtutis perfectior ſit vnita/
te obiecti. Eſt igit̃ dicendũ ꝙ cauſa principalis agens ⁊
forma ⁊ finis bene ẽ perfectior q̃ꝫ cauſatum. ſed cauſa
non principalis non oꝫ ꝙ ſit ſimpliciter nobilior ĩpo cãto.
Modo ĩpm obiectum ſenſibile non eſt cauſa principal'
virtutis ſenſitiue.ſed ẽ quaſi cauſa inſtrumentalis ſine q̃
ſenſus non attigit ſuum finem principalem.quare ratio
non valet. ¶ Ad aliam dico breuiter ꝙ color mouet vi
ſum imprimendo ei ſuaꝫ ſpeciẽ. Et cũ dr̃ ꝙ mouẽs ⁊c̃.
poteſt dici ꝙ verum eſt ꝙ mouẽs vt mouens ẽ.ẽ nobi/
lius moto vt motum eſt.ſed non ſequitur ꝙ ſit ſimplici
ter ⁊ oĩo nobilius. ⁊ ſic erit in propoſito. Color eni ſm
ꝙ mouet viſuꝫ ẽ qd nobilius q̃ꝫ viſus ſm ꝙ mouet̃ qa
mouer̃ eſt nobilius q̃ꝫ moueri. hoc tñ nõ obſtante viſus
erit nobilior ſimpliciter q: hꝫ oꝑationẽ ꝓpriã nobiliorẽ
q̃cũqꝫ operatione coloris. ⁊ ex iſta debet eius nobilitas
ſimpliciter iudicari. vt dictum fuit in queſtione de ſenſu
actiuo.q̃re nõ valet iſta ratio.

¶ Textu.cõm.lxxvii.

¶ Nunc autem primo de ſono et olfatu de
terminemus. Eſt autem duplex ſonus.

¶ Queſtio. xxii.

Veritur Utrum ſonus ſit rea/
liter in aere vt in ſubo
q Et arguitur primo ꝙ non. qa ſicut ſe hꝫ
color ad corpus coloratũ ſic ſonus ad cor
pus ſonorum per conuenientem ſimilitu
dinem.ſed color eſt in corpore colorato vt in ſubiecto
vt manifeſtum eſt ⁊ non in ipſo aere.ergo ſimiliter ſon⁹
eſt in corpore ſonoro ⁊ non in aere vt in ſubiecto. ¶ Itẽ
vnum ⁊ idem non debet eſſe ſubiectum qualitatis ſen/
ſibilis ⁊ medium ſentiendi eas vt manifeſtũ eſt in color̃
⁊ ſapore ⁊ huiuſmodi.nunc aũt aer eſt mediũ audiẽdi
ſonum vt manifeſtum eſt per pħm in littera.quare ⁊c̃. tex.cõ.79.
¶ Itẽ illud qd́ facit ſonum non recipit ĩpm nec per cõ/
ſequens eſt ſubiectum ſoni.ſic enim idem eſſet in actu ⁊
in potentia ſimul reſpectu eiuſdem.cũ illud qd́ facit ali/
quid ſit in actu reſpectu illius ⁊ recipiens in potentia. ſꝫ
ipſe aer facit ſonum vt videtur velle Ari.in littera ꝓpe tex.cõ.77.
principium capituli vbi dicit hec verba. Hoc autem ẽ
ipſius medij ⁊ auditus ſonum facere in actu.quare.⁊c̃.
¶ Oppoſitum arguitur q: motus aeris eſt in aere vt in
ſubo.ħ eſt euidẽs.ſed ſonus eſt motus aeris vt dicit ari. tex.cõ.85.
in lr̃a. Cũ aũt prohibeatur fluere huiuſmodi motus ſo
nus ẽ.quare ⁊c. ¶ Ad euidentiam queſtonis conſiderã
dum ẽ modus gñationis ſoni. Modus autem generati
onis ſoni ſm doctinam Ari.in lr̃a videt̃ eſſe talis.duo
corpora ſolida.i.firma ⁊ fixa vel dura mouentur motu
aliqualiter veloci ⁊ forti ad percutiẽdũ ſe inuicẽ vel ſaltẽ
vnũ taliũ mouetur ad ꝑcutiẽdũ alterũ ⁊ ad tangenduꝫ
ĩpm ſuꝑ ſuꝑficiem alicuius ſufficiẽtis quãtitatis: ⁊ tunc ꝑ
huiuſmodi ꝑcuſſionẽ ⁊ cõtactum precedente motu ſuf
ficientis velocitatis vnius corporis aut duorum expellit̃
aliqua ꝑs aeris ⁊ mouet̃ violenter motu velociori q̃ꝫ na
tus ſit diuidi aer. ⁊ in illo aere ſic moto ⁊ expulſo gñat̃
qualitas ſenſibilis q̃ dicitur ſon⁹.ꝙ autem duo corpora
facientia per ſui ꝑcuſſionem ſonum debeãt eẽ ſolida vel
firma aliquo modo pꝫ.q: ſi duo corpora percutiant̃ ad
inuicẽ q̃ ſunt mollia vel non dura ⁊ firma aut nullus ſeq
tur ſonus aut debilis ⁊ quaſi imperceptibilis. vt ſi lana
ꝑcutiatur ad lanã vel ſpongia vel pilus ⁊ huiuſmodi ali
quid.ꝙ aũt illa corpora debeant velociter ⁊ fortiter mo
ueri vel ſaltẽ vnum illorum ad ꝑcutiendum ⁊ tãgẽdũ ſe
adinuicẽ hoc ẽt manifeſtum ẽ ꝑ ſignũ euidẽs.naꝫ ſi duo
corpora appropinquantur adinuicẽ motu tardo vel mul
tum lẽto lꝫ ſint bene dura ⁊ ſonora tñ nullum generant
ſonum vt pꝫ ad ſenſum.ꝙ etiam oporteat tangere ea ſe
inuicẽ ⁊ appropinquari ſm ſuperficies determinate q̃ꝫ
titatis ⁊ non ſecundum quãcũqꝫ ſuꝑficiem hoc ẽt ẽ ma/
nifeſtum.q: ſi duo corpora ſe percuterẽt adinuicẽ ſecun/
dum duas ſuꝑficies multum modicas non fieret ibi ſo/
nus.vt ſi obijciat̃ acus acui ⁊ ſic de alijs ſilib⁹. ¶ Quã/
tum ergo ad primaꝫ conditioneꝫ dicit ari.in lr̃a ꝙ oꝫ fie tex.cõ.79.
ri fieri ꝑcuſſionẽ adinuiceꝫ. Quantũ ad ſcd̃m dicit:
oꝫ.n.motũ ferientis p̃occupare fracturã aeris.ſ.ꝙ cor/
pus ꝑcutiẽs velocius moueatur ad ꝑcuſſũ q̃ꝫ aer natus
ſit cedere ⁊ ſic expellit̃ fortiter. Sed q̃ꝫtũ ad tertiã dicit
Ariſto.nõ igit̃ ſicut dictũ ẽ oẽ verberans ſonat ⁊ qd́ ver tex.cõ.85.
beratur. vt ſi obijciatur acus acui.ſed oꝫ verberãs regu
lare eẽ vt aer ſubito diſſiliat ⁊ moueatur.ꝙ ãt aer expel
latur in generatione ſoni a ꝑcutiente ⁊ ꝑcuſſo.hoc pꝫ ex
multis ſignis.p̃mo q: ſicut dicebat̃. Si vnũ corpus mol
le ⁊ facil'r cedẽs ꝑcutiat alteꝝ. vt lana aut ſpongia aut pi
lus non fit ſonus.qd́ nõ vr̃ eẽ ꝓ alio niſi q: ibi non expel
litur aer motu ſufficienti ⁊ veloci. ¶ Itẽ ſenſibil'r ꝑcipi/
mus ꝙ corpora ↄcaua precipue metallica multũ fortem
⁊ diu ſonũ faciunt cum interius ꝑcutiunt̃ vt manifeſtũ
eſt in cãpana ⁊ huiuſmodi. ⁊ hoc ꝓ tanto contingit quia
aer in illis incluſus poſtq̃ꝫ motus ẽ non poteſt exire ſta/
tim.ſed agitur ⁊ propellitur de vno latere ad aliud lat⁹.
Et hoc dicit ari.in lr̃a. Cõcaua aũt repercuſſione faciunt tex.cõ.78.
multos ictus poſt primum ĩpotẽti exire qd́ motum eſt.
¶ Item aliud ſignum ponit Albertus q: metalla que in
ſui mixtione multũ hñt de ſubtili aerreo ſunt multuꝫ ſo
nora ⁊ diu tenẽt vel faciũt tonũ vt aurũ argentum ⁊ ſtã
nũ. Similiter pꝫ in lignis. lignũ.n.qd́ ẽſt multũ aereum
⁊ ſolidum ⁊ ſiccum vt fagus multo melius ſonat alijs li
gnis itm̃ ꝙ ſi ſit lignum faginum longum ⁊ latum ⁊ fue
rint in ipſo multa foramina ſecundum tranſuerſum ⁊ ſit

ſuperficies eius bene plana deſuper ſi ꝑcutitur ſonat ad magnam diſtantiam ſicut campane. ⁊ his greci vtuntur pro campanis vt dicitur. ¶ His viſis ad q̃onem dicit̃ ꝙ ſonus eſt in aere tanquã in ſubo realr̃. qd̃ põt ꝓbari breuiter ſic aut ſonus hȝ eẽ ſuũ reale in corpore ꝑcutiente aut in corpore percuſſo. aut in aere expulſo per ipſam ꝑcuſſionem. hec diuiſio recipitur vt ſufficiens. ſȝ nõ põt eſſe in corpore percutiente vel percuſſo. q2 non eſſet ratio quare eſſet ſonus in vno iſtorum plus q̃ȝ in altero p̃cipue cum ambo mouentur eque fortiter ad percutiendum ſe inuicem. cum igitur non poſſit eſſe in ambobus ſimul. quia ſic vnum accidens numero ſimul eſſet in diuerſis ſubis numero diſtinctis qd̃ ẽ inconueniẽs. relinquitur quod in nullo iſtorũ ſit ſonus ſubiectiue. quare videtur ꝙ ſit in aere tanq̃ȝ in ſubiecto. Et cõfirmatur ratio q2 ſi ſonus eſſet in iſtis vl' in altero eorum non eſſet aliqua ratio quare fieret ſonus cuȝ iſta mouentur ad inuicem velociter ⁊ modo cum mouentur ad tangendum ſe ad inuicem motu lẽto aut tardo immo ita deberet generari ſonus cum tangunt ſe inuicem tardo ⁊ lento motu precedenti ſicut precedente forti ⁊ veloci motu cuius oppoſitum manifeſtum eſt ad ſenſum. quare ⁊c̃. ¶ Itẽ ſi ſonus non eſſet realiter in aere ſaltem tanq̃ȝ ad aliquaȝ partem aeris tunc ꝑceptio ipſius ſoni non deberet impediri a vento flãte in oppoſitam partem nec deberet magis percipi vento flante ex parte in qua eſt percutiens ⁊ percuſſum. quorum oppoſita nos videmus ad ſenſuȝ. ⁊ patet conſequentia. quia cum aliquod ſenſibile eſt pure ſpualr̃ in medio ⁊ in nulla parte medij eſt ſm̃ eẽ reale non impeditur neqȝ iuuatur eius ſenſatio per ipſum vẽtum vt eſt manifeſtum in ipſo colore. Similiter autem contingeret de ſono quorum oppoſita nos videmus ad ſenſum. ergo ⁊c̃. ¶ Eſt etiam conſiderandũ ꝙ ille modus generationis ſoni qui prius dictus fuit. ſ. ex percuſſione duorum corporum adinuicem debet intelligi ꝙ ſic eſt regulariter ⁊ vt in pluribus. quod ꝓ tãto dico q2 aliquando ad generationem ſoni non occurrunt duo corpora firma ſed vnum corpus firmum ⁊ aliud non firmum ſed fluidum ⁊ faciliter mobile. ſ. aer vel aqua vt ꝯtingit qñ virga aut corrigia mouetur fortiter ꝑ aerẽ. ibi enim generatur manifeſte ſonus ⁊ tamẽ non eſt ibi niſi vnum corpus ſolidum. ſed ipſe aer habet ibi locum vnius corporis ſolidi inquantum reſiſtit corrigie aut virge. Similiter autem poteſt contingere ꝙ aliquod corp⁹ ſolidum percutiens ad aquam facit ſonum vt patet ad ſenſum. imo due partes aque ſibi inuicem occurrentes fortiter faciunt ſonum. Sed hoc vniuerſaliter eſt veruȝ q2 oportet aerem aliquem expelli in quo fiat ſonus. Unde etiam ſecundum Albertum ſi corpus ſolidum ⁊ duruȝ percutiens ad fundum aque faciat ſonuȝ oportet ꝙ illd̃ corpus habeat aliquam partem aeris que expellitur a percuſſione illa. cuius ſignum ipſe ponit. quia in ſuperficie aque apparent quedam ampulle qd̃ non videtur fieri niſi per motum illius aeris. ¶ Ad primam rationem dicendum ꝙ non eſt ſimile quia corpus coloratum non eſt effectiuum coloris ſui. ſed corpus ſonorum eſt actiuum ſoni ſecundum ariſto. in littera. ⁊ ideo non eſt ſil'e. ¶ Uel ſiquis diceret ꝙ color cauſatur actiue a corpore colorato hoc tamen non eſt per motum aeris ⁊ expulſionem ſicut eſt in ſono igitur ⁊c. ¶ Ad aliam dicendum ꝙ vnum ⁊ idem ſecundum eandem ſui partem non eſt medium ⁊ ſubiectum ſimul. ſed ſecundũ diuerſas partes poteſt eſſe. ſic igitur erit hoc. Nam aliqua pars aeris illa ſcilicet que expellitur a corpore percutiente ⁊ ꝑcuſſo eſt ſubiectum ſoni. alia autem pars eſt medium recipiens intentionem ſoni illius quod non eſt ĩconueniẽs. ¶ Ad aliam dicendum per expoſitionem illius littere. vult autem. ari. ibi dicere ꝙ facere ſonum in actu. ideſt ſonus factus in actu eſt ipſius medij ⁊ auditus tãq̃ȝ ſubiecti licet diuerſimode. nam eſt ipſius medij tanq̃ȝ ſubiecti ſecundum eſſe reale eius ⁊ eſt ipſius auditus tanq̃ȝ ſubiecti ſm̃ eſſe ſpirituale. Uel ſic hoc autem actu ſonare quod debetur quibuſdam corporibus ſolidis ⁊ facere ſonum in actu dico ipſius medij tanquam ſubiecti. ⁊ auditus vt virtutis cognoſcentis ipſum ſonum. quare non valet.

Tex.cõ.lxxx.

Echon autem fit cum ab aere uno fracto propter uas determinans ⁊ probibens diffũdi.

¶ Queſtio.xxiii.

Conſequenter q̃ritur. Utrum echõ ſit idẽ ſon⁹ cũ prio ſono. i. cũ ſono p̃cedente ipȝ. Arguitur primo ꝙ ſic breuiter. quia ille ſonus eſt idem cum alio qui habet eandem figuram cuȝ illo ⁊ conſtituitur ex eiuſdẽ lr̃is ⁊ ſyllabis cum ipſo. hec eſt manifeſta per ſe. ſed echon ẽ ſonus habens eandem figuram cũ ſono p̃cedente ipm̃. ⁊ ꝯſtituit̃ ex eiſdem litteris ⁊ ſyllabis vt manifeſtũ ẽ. vnde ſi ſon⁹ p̃cedens echon terminatur in ba ⁊ echon ſimiliter ſemꝑ in ba terminatur. ſimiliter autem ⁊ de alijs. quare ⁊c. ¶ Oppoſitum arguitur. Illi ſoni non ſunt idem ſonus inter quoꝝ generationes eſt tempus mediũ in quo non fit ſonus hoc manifeſtum ẽ. ſed ſic ẽ in ꝓpoſito. nã inter echon ⁊ priorem ſonũ intercidit temp⁹ mediũ vt pȝ ad ſenſum. quare. ⁊c. ¶ Ad queſtionem intelligendũ prio ꝙ cũ hõ loquitur in loco ꝓpinquo q̄buſdã corporibus cõcauis ⁊ ſolidis habentibus aerem incluſum ĩ ipſis ab aliquo tempore longo vt iuxta puteũ antiquũ ⁊ profundum ⁊ iuxta domos inhabitatas contingit vt ipſe audiat quendam ſonum omnino ſimilem ſuo ſono ac ſi aliq̄s alius reſpõderet ei. ⁊ talis ſonus vocatur echon. Unde Cõmẽ. dicit ꝙ echon eſt iteratio ſoni conſeruando ſuaȝ figuram. modus autem generationis talis videtur eſſe ſȝ ariſto. in littera. contingit ꝙ aer expulſus a corporib⁹ firmis percutiente ⁊ percuſſo habens in ſe ſonũ aliqueȝ prouenit ad corpus aliquod ꝯcauũ ⁊ ſoliduȝ queadmodum vas habens in ſe aerem ab ãtiquo incluſum ⁊ detentum ⁊ vnitũ. ⁊ ab hoc aere vel ab illo corpore ꝯcauo aerẽ detinẽte repellitur aer ille idem ad locum repercuſſionis. ſicut cũ pila ꝓiecta occurrit parieti fortiter repercutitur verſus locum a quo mouebatur. ⁊ in huiuſmõi aere ſic reꝑcuſſo generatur q̄dã ſonus q̃ſi omnino ſimil' ſono priori eo ꝙ ille aer idẽ eſt ⁊ ſilr̃ figuratus ſicut erat ad generationẽ prioris ſoni. talia autem corpora a q̄bus ſic repercutitur aer maxime ſunt corpora concaua ⁊ antiqua ⁊ habẽtia aerẽ diu incluſum in ipſis. ſicut ſunt putei multum ꝓfundi ⁊ antiqui ⁊ domus inhabitate valles quedam ⁊ montes cauernoſi. ⁊ huiuſmõi. Hãc ãt gñationẽ docuit ari. breuiter in lr̃a cũ dixit. Echon autem fit ab aere vno fracto propter vas detinens vt prohibens diffundi. ¶ Iteȝ aer repellit̃ ſicut ſphera. Tunc accipio vlterius ꝙ motus reflexus nõ eſt vnus nũero q̄a neceſſario inter eius partes intercipitur quies media. ⁊ hoc ſuppono ad preſens ex 8°. phycorum. Tunc dico breuiter ad queſtionem ꝙ echon nõ eſt idẽ ſonus neceſſario tex.cõ.62. ſimpliciter cum ſono p̃cedẽte cui aſſimilat̃ probatur q̄a illi ſoni non ſunt vnus numero quorum vnus conſequit̃ priorem partẽ motus reflexi ⁊ alius ſecundã ꝑtẽ huiuſmodi motus. ⁊ hoc ſatis pȝ. q2 ipſe motus reflexus nõ ẽ vnus numero. ⁊ ideo ſoni quorum vnus conſequitur vnũ illoꝝ ⁊ alius alium nõ ſunt vnus ſonus. ſȝ echon cõſeq̄t̃ ſecũdã ꝑtẽ motus reflexi quo ille aer repercuſſus ab obſtaculo mouet̃ verſus locũ repercuſſionis prime. ſonus aũt precedens echon conſequit̃ p̃orẽ partẽ mot⁹ quo mouetur ipſe aer vſq̃ȝ ad obſtaculuȝ. Et ponit̃ exẽplũ ſimile magis manifeſtũ. videmus enĩ ꝙ cum lapis ꝓijcit̃ in aquã nõ fluentem. ſȝ q̄eſcentem fiũt circa locuȝ ꝑcuſſionis q̄daȝ parui circuli ⁊ gyratões deinde alie maiores in remotiori. ⁊ ſic contingit ꝙ anteq̃ȝ decidant grationes ꝓuenit aqua ad aliud obſtaculũ reflectẽs ⁊ reꝑcutiens ⁊ tunc ille partes aque reuertunt̃ v̾ſus locuȝ p̃me percuſſionis. ſic igit' ꝯtingit hic ꝙ duo corpa percutiunt

ſe ad inuicem aer circūquaqꝫ expellitur ⁊ generatur ibi
ſonus ſm quandam circulationem. cuius ſignum eſt ꝙ
nō ſolum audit̃ ſonus in vna pte iuxta locum ꝑcuſſionis
ſꝫ circūquaqꝫ. ⁊ ꝯtingit ꝙ anteqꝫ deficiat motus alicui⁹
ptis illius aeris habētis i ſe ſonū obuiat alicui corpi mō
predicto ⁊ repercutit̃ ⁊ fit echon vt dictū eſt. Et eſt con
ſiderādū ꝙ ⁊ ſi echon nō ſit ſonus idē nūero cum ſono
precedēte. tñ ē multū ſimilis ei ⁊ forte eiuſdem ſpeciei
ſpāliſſime cū eo. cuius cā vr̃ eſſe ſm Albertū ꝙ fit ī aere
eodem numero in quo prior erat ſonus ⁊ coſimiliter fi/
gurato. nō enim eſt veriſimile ꝙ illud corpus inaiatum
.ſ. obſtaculum ꝯcauū repcutiens aerē figuraret ipſum
tali mō ad habēdū ſonū ſic litteratū ⁊ diſtinctū. qre ⁊c̃.
¶ Ad rōnem pꝫ ex dictis cū dr̃ ille ſonus ⁊c̃. verū eſt ſi
habet figuram eandem numero. ſed nō eſt ſic imo figu
ram eādē in ſpē ⁊ ſimilē ſimilitudine ꝓpinq̃. ⁊ ideo ſon⁹
nō eſt vnus ſimpliciter ſꝫ numeꝝ. ſed ſm ſpēm. qr̃ ⁊c̃.
Dicūt āt nōnulli ꝙ echon non eſt eiuſdē ſpēi ſpāliſſime
cū ſono precedente eo ꝙ ſonus p̄cedēs ē ſonus vox ⁊ ſo
nus qui ē echon ē ſonus nō vox cū nō fiat ex ꝑcuſſiōe cor
porū aīatoꝝ adinuicē. Sonus aūt vox ⁊ ſonus non vox
ſunt differentie diuiſiue ſoni vt dicit̃ in tractatibus. ⁊ Al
bertus innuit hic. ⁊ ideo idē ſm ſpēm ſpāliſſimā nō con
tinetur ſub iſtis. De hoc tñ nō facio magnā viā dūmō
nō ſint idē numero ⁊ ſimilitudinē ꝓpinquā habeant ad
īuicē modo predicto. ⁊ forte ille non ſūt drie ſoni forma
les ꝑ ſe ſꝫ mālēs ⁊ q̃i ꝑ accñs. vel ē diuiſio totius i ſuas
ptes. mō ingre de hoc q̃tū vis ⁊ potes ⁊c̃.

¶ Tex. cōmen. lxxxxvii.

¶ Eſt autem olfatus per mediū vt̃ aerē: aut aquam: ⁊ nāqꝫ aquatica uidētur odorē ſētire.

¶ Queſtio. xxiiii.

Ueritur Circa capitulū d̄ odore
Utrꝝ odor ſit in medio
realiter. Arguit̃ p̄mo ꝙ ſic. q2 illud quod
q recipitur in aliquo recipitur in eo ꝑ modū
recipientis ⁊ nō ſm modū rei recepte. vt
ſumitur ex libro de cauſis. modo aq̄ ⁊ aer
q̄ ſunt media odorandi ⁊ recipiunt ipſum odorem ſunt
entia realia ⁊ habent reale eē. quare. ⁊c̃. ¶ Itē multipli
catio ⁊ perceptio odoris īpedit̃ a vēto. vt ſi flat ab orien
te impedit multiplicationē odorum q ſunt v̄ ſus occidēs
ad illos qui ſūt magis ad oriēs ⁊ ecōuerſo. hoc āt nō eēt
ſi odor multiplicaret ſe ſolum ſpūalr̃ in medio. ⁊ nō ha
beret in ipſo eſſe reale. vt videmus ꝙ coloris multiplica
tio nullatenus īpedit̃ a ventis vndecūqꝫ veniat. qr̃ ⁊c̃.
¶ Itē odor multiplicat ſe per mediū ſucceſſiue vt pꝫ ad
ſenſum. cum enim aliquod corpus fetidum incipit fete/
re prius ꝑcipit̃ ab eo qui eſt propinquior. ⁊ poſteri⁹ tpe
a remotiori. hoc nō eſſet ſi multiplicatio odoris eſſet ſpi/
ritualis ⁊ ſm eſſe ſpūale. imo fieret in inſtanti vt multi/
plicatio luminis ⁊ coloris. quare ⁊c. ¶ Oppoſitū argui
tur auctoritate cōmen. ſuper iſto. c. cōmēto. 97. dicit. n.
ꝙ ſicut color habet duplex eē. ſ. eē in corpore colorato. ⁊
hoc eſt eē corporale. ⁊ eē in diaphano. ⁊ hoc ē eſſe ſpūa
le. ita ⁊ odor habet duplex eē. ſ. eſſe in corpe odorabili.
⁊ eſſe in medio. ⁊ hoc ē eē corpale. ⁊ aliud ſpūale. ⁊ illd̄
eſt naturale ⁊ aliud extraneum. ¶ De qōne eſt intelligē
dū ſicut recitat cōmē. quidā exiſtimauerunt ꝙ odor nō
ſeparat̃ a corpore odorabili. ⁊ quod nō habet niſi vnuꝫ
eſſe tm̄. ſ. eē corporale. dixerunt. n. ꝙ a corpore odorabi
lr̃ reſoluit̃ quoddā ſubtile corpus hn̄s i ſe odoreꝫ quod
vocatur fumalis euaporatio. ⁊ iſtud ſubtile corpus hn̄s
in ſe odorē ꝑuenit vſqꝫ ad ſenſus odoratus. ⁊ ſic ſentit̃
odor. ⁊ forte motiuū iſtoꝝ fuit illud quod argutum eſt
prius. Et ſignum huius poſuerunt aliqui qd̄ manifeſte
videmus. ꝙ odores multorum corpoꝝ nō ꝑcipiūt̃ niſi
poſtq̄ꝫ fuerint reſoluta aliq̄liter in fumū ſubtilē ab igne
aut alio calore. vt pꝫ in thure aut aliquo ꝑgameno aut p
lo ⁊ huiuſmodi multis que anteqꝫ cōburant̃ paruꝫ aut
nihil ꝑcipit̃ eoꝝ odor. cum autem cōburunt̃ ⁊ in fumū
reſoluuntur tunc ſentitur odor manifeſte. ¶ Hanc aūt
opinionē improbat Cōmen. multū pulchre. q2 ſicut ipe
dicit. videmus ꝙ multa aīalia per ſenſum odoris mouē
tur ad ſuū nutrimentū ꝑ ſpaciū multaꝝ terraꝝ. ſicut ap/
paret in vlturibus ⁊ tigribus que a. 500. miliarib⁹ dicū
tur veniſſe ad locū p̄lij qd̄ accidit in terra grecoꝝ ſentiē/
tes ſcꝫ odores mortuorū ſiue cadauerū illic exñtiū. Etiā
ponamus dicit Cōmen. ꝙ omne ſenſibile qd̄ ꝯprehen/
ditur ꝑ mediū extraneū debet ſentiri ex oībus partibus
eſſentialiter niſi aliquid impediat. Unde manifeſtum eſt
ꝙ ille odor nō ſolum fuit multiplicatus per. 500. milia/
ria ad partem in qua fuerunt vultures ⁊ tigrides. ſed ēt
ad ptē oppoſitā per alia. 500. miliaria ad orientē. ⁊ ꝑ tot
ad occidentē. ⁊ eadē rōne per. 500. ad auſtrum ⁊ ꝑ tot
ad aquiloneꝫ ⁊ ſic per duo mille miliaria multiplicatus
fuit odor. Si ergo odor nō eſt niſi cū fumali euaporatio
ne tunc oportuit ꝙ ab illis corporibus reſolueret̃ corp⁹
ſubtile quod extenderetur ad totū illud ſpaciū. hoc aūt
videtur irrōnabile oīno. q2 maxima ſubtilitas ⁊ raritas
quā pōt habere mā eſt raritas ignis vt dicit cōmē. mō
ſi illa corpora quorū odor ꝑcipiebatur ꝑ tantā diſtantiā
fuiſſent oīno reſoluta in ignē tñ adhuc non potuiſſent ex
tenſa fuiſſe per tantū ſpatium. quare nō videt̃ ꝙ ſit ne/
ceſſariū odorē eē ſemper cū tali corpore ſubtili reſoluto
a corpore odorifero. ¶ Et poſſemus ſyllogizari ſic. Si
odor nō perueniret ad odoratū niſi cū fumali euaporati
one vel tali corpore ſubtili tunc odor non poſſet ſentiri
niſi per tantam diſtātiā ꝑ quātā diſtenderetur ⁊ diffun/
deretur huiuſmōi corpus ſubtile ⁊ ꝑ quātūcūqꝫ ſpatiū
ſentiret̃ odor ꝑ tm̄ diffunderet̃ tale corp⁹ ſubtile reſolu
tū a corpore odorifero. hec ꝯn̄a plana eſt omnino. ſed
ꝯſeq̄ns eſt falſum vt patet ex dictis. odor enim alicuius
corpis ꝑ tantā diſtantiā ꝑcipit̃ ꝙ ſi totū illud corpus re/
ſolueret̃ in corpus ſubtiliſſimū. ſ. ī ignē nō poſſet tm̄ ex
tēdi vt ad tātam magnitudinē ꝑueniret. ⁊ hoc ē facile vi
dere in exēplo ꝓpinquiori. Uidemus enim ꝙ cum cō
burit̃ modicū d̄ ſulphure odor eius ſentit̃ per totū me
diū quod ē in vna magna domo. ⁊ ſi illud reſolueretur
totū ī ignē non foret ſufficiēs ad replēdū tantū ſpacium
vt manifeſtum eſt cuilibet bene inſpicienti. quare ⁊c̃.
¶ Sed aliqui nitunt̃ impedire iſtā talē rōnē. qa dicunt
ꝙ non fuit vnū corpus ſubtile ꝯtinuū qd̄ protenderet̃
ab illis corporibus ad aues. ſed aliqua pars ſubtilis illi
us euaporationis fuit illud delata a ventis ⁊ immutauit
odoratuꝫ iſtoꝝ aīaliū. Hoc āt ē valde debile. q2 ſicut ille
aues diſtantes per. 500. miliaria ꝑceperunt illum odo/
rem ſic alie ꝓpinquiores potuerunt ipſuꝫ ſentire adhuc
alie ꝓpingores circūquaqꝫ. ⁊ ſic neceſſario redit ꝙ illd̄
ſubtile corpus fuerit ꝑ totū illud ſpaciū. aut ꝙ odor mł
tiplicat̃ in aliqua parte mediū ſine huiuſmodi corpore.
¶ Itē ꝑcipimus manifeſte odorē alicuius parui corpis
in loco vbi nō eſt ventus ꝑ tātū ſpaciū ꝙ illud corpus ſi
reſolueretur in ignē nō īpleret ipm vt pꝫ in exēplo p̄dcō
Si. n. vna modica particula ſulphuris cōburat̃ fetor
eius pōt ſentiri ꝑ totū ſpatiū domus magne. ⁊ tamē cor
pus illud ſi totū fiat ignis ſubtiliſſimus nō occuparet illd̄
ſpatiū totū. ergo ⁊c̃. ¶ Itē cōmē. ponit aliaꝫ rōnem ad
idē ſi odor ſemper eſſet cū tali ſubtili corpore reſoluto.
aut aer intermedius inter odoratū ⁊ corpus odorabile
cederet totus aut nō cederet illi corpori. ꝙ ſi ille totus ce
deret hoc videt̃ multum irrationabile. ⁊ ideo Cōmen.
relinquit hoc pro incōuenienti. Sed pōt declarari. q2 pa
ri ratione cū odor alicuius corporis exñtis in aqua ſentit̃
oporteret illā aquā recedere a ſuo loco. cuius oppoſitū
videmus ad ſenſum. videmus. n. ꝙ aliquo corpe mul/
tū fetido exñte in fundo aque ſentitur odor ei⁹ manifeſte
abſqꝫ eo ꝙ aqua appareat manifeſte moueri localiter.
quare ⁊c̃. ¶ Si vero diceret̃ ꝙ aer nō cedit illi corpori.
tunc duo corpora eſſent ſimł in vno loco ꝓprio. qd̄ eſt tex. cō. 76
oīno impoſſibile 4°. phyſicoꝝ. ergo ⁊c̃. Et ideo dico ali
ter ad qōneꝫ. ¶ Ad cui⁹ euidētiā ꝯſiderādū ꝙ ſicut di/
cit Cōmen. ⁊ allegabat̃ in arguēdo. forma ſenſibilis ha/

bet duplex eſſe. vnum eſt corporale aliud eſt ſpirituale.
⁊ inter iſta duo eſſe diuerſitas cõmuniter aſſignatur. qa
eſſe coporale ſeu reale eſt eſſe extenſum vel per ſe vel ꝑ
accidens ita ꝙ forma habens eſſe corporeum habet par
tem extra partem. vt color exñs i ſuperficie corporis ter
minati habet partem vnam in vna parte ſuperficiei ⁊ ali
am in alia. ⁊ ſic vna earũ eſt extra aliam. ſimiliter autem
⁊ in alijs formis ſenſibilibus ſuo modo. Eſſe ãt ſpiritua
le eſt eẽ nõ extenſũ nec ꝑ ſe nec ꝑ accñs ita ꝙ forma ha/
bens eſſe ſpirituale ſeu intẽtiõale nõ habet vnã partem
extra aliã ſed tota ẽ in q̃libꝫ ꝑte ſubiecti in qua hꝫ eẽ ſpũa
le. ⁊ non vna pars in vna ꝑte. ⁊ alia ĩ alia. vt intentio al/
bedinis recepta in aere tota eſt in vnaquaqꝫ ꝑte illiꝰ ae/
ris quo mediante videtur ſic ꝙ vna ꝑs eius non ẽ extra
aliam. ⁊ ipſa forma habens eẽ reale ſeu corporale in ali/
quo ſubõ generat ſpeciem ſeu formã intentionalẽ in alio
ſubiecto ẜꝫ eẽ ſpirituale. ¶ Nec eſt querenda aliqua cã
agens ꝓpinqua illius intentionis niſi forte cã diſpoſitiua
ſicut corpus luminoſum diſpõit diaphanũ ad recipiẽdũ
ſpẽm coloris. ipſa autem forma ſenſibilis de ſui natura
hoc hꝫ ꝙ gignat ſibi ſilẽm in ſuo ſubõ diſpoſito. Sꝫ illa
diuerſitas inter eẽ corporale ⁊ eẽ ſpirituale forme ſenſi/
bilis nõ eſt oĩno manifeſta. dubium. n. vr̃ ꝙ aliq̃ forma
ſit in aliquo toto ſubõ. ⁊ extenſo ⁊ tñ nullo mõ ſit extẽſa
nec ꝑ ſe nec ꝑ accidẽs nec habeat partem extra partem.
¶ Itẽ recipiamus aliquẽ aerẽ mediante quo videt̃ aliq̃
albedo ⁊ ſignemus vnã partẽ quãtitatiuã illius aeris q̃
ſit a. ⁊ aliã partẽ eius ⁊ ſit b. manifeſtũ eſt ꝙ in parte a.
eſt intentio illius albedinis. aliter enĩ non poſſet illa albe/
do videri mediante illa parte aeris. ⁊ ſilr̃ in parte b. eſt
intentio albedinis eadẽ rõne. aut igit̃ illa intentio albedi/
nis que eſt in parte a. eſt oĩo eadem cum illa intentione
albedinis que eſt in parte b. aut non ẽ penitus eadẽ. ꝙ ſi
detur eẽ eadem penitus indiuiſibiliter nullo mõ extra il
lam tũc ceſſante intentione albedinis exñte in ꝑte a. corrũ
peret̃ intentio exñs in ꝑte b. hoc ẽ falſum. q: ſi aliquod
obſtaculũ interponat̃ inter albũ ⁊ ꝑtẽ aeris a. ſtatim de/
ficiet ſpẽs q̃ erat in parte a. ⁊ remanebit illa q̃ erat in ꝑte
b. cuius probatio euidens eſt quia interpoſito obſtacu/
lo. ſ. corpore opaco inter ipſum album ⁊ partẽ aeris a.
⁊ nõ inter ipſum albũ ⁊ ꝑtẽ aeris b. nõ videbit̃ albedo
mediãte parte a. ⁊ videbit̃ mediãte parte b. ſicut mani
feſtũ ẽ ad ſenſũ. Relinquit̃ ergo vt videt̃ ꝙ alia ẽ inten
tio albedinis exñs in parte a. ab illa que ẽ i parte b. ⁊ eoꝰ
ſilr̃ aũt ẽ de alijs partibꝰ aeris. Ex quo videt̃ ꝙ ipſius
intentionis albedinis alia pars ẽ in vna parte aeris ⁊ alia
pars eſt in alia ꝑte aeris. ſilr̃ aũt ⁊ in ceteris huiuſmodi
Uñ ꝙ forma ſpũalis recepta in medio ⁊ organo nullo
mõ ſit extẽſa nec ꝑ ſe nec ꝑ accidẽs ⁊ ꝙ nullo mõ hẽat
ꝑtem quãtitatiuã extra ꝑtẽ nõ ẽ bene manifeſtũ. Et iõ di
cunt aliqui ꝙ ipſa intentio ſeu forma ſpũalis repñtans
formã ſenſiblẽ bene hꝫ partẽ extra partẽ vt oſtenſuꝫ ẽ.
ſed tñ vnaqqꝫ illaꝝ partiũ repñtat totã illã formã cuius
ẽ ſpẽs: ⁊ non vna ꝑs vnã ⁊ alia aliã ita ꝙ intentio albedi/
nis exñs in ꝑte a. repñtat totã illã albedinẽ. ⁊ ſilr̃ exñs in
parte b. repñtat totã illã albedinẽ. ⁊ ſic de ceteris. Cuiꝰ
ſignum eſt. quia ſi aliquod magnum album repñtatur
vno paruo foramine videbit̃ totũ illud albũ ſicut videbi
tur vno magno foramine mediãte. dũmodo oculus ſit ĩ
debita diſtantia ⁊ appoſitione ad illud albũ. Dicat̃ ergo
ẜꝫ hoc ꝙ eẽ corporeũ ẽ eẽ extẽſũ ⁊ diuiſibile aliquo mõ
tñ nõ quelꝫ pars illius forme habens eẽ corporeuꝫ re/
preſentat totũ. ⁊ ſenſus ĩmutatus ab vna illarum partiũ
non cognoſcit totã illã formã. vt viſus ĩmutatus ab vna
parte albedinis exñtis in folio nõ videt totã albedinem
folij. Sed eſſe ſpũale eſt eſſe generatũ a forma habente
eẽ corporale ⁊ reale cuius inqꝫ eẽ vel forme habẽtis illð
eẽ ſpũale quelꝫ pars repñtat totã formã ſenſibilem ⁊ ſẽ
ſus immutatus ab vna parte illius ĩtẽtionis forme ſpũal̃
cognoſcit totã formã cuius ẽ intẽtio vel ſpẽs. Et ſic for/
te intelligẽdũ ẽ illud dictũ ꝙ forma ſpũalis nõ ẽ extenſa
nec habẽs partẽ extra ꝑtẽ. ſ. quãtũ ad repñtationẽ ita ꝙ
vna pars ſolũ repñtat vnã ꝑtẽ. ⁊ alia aliã. Sed ꝙ nullo
mõ habeat partes quãtitatiuas nõ bene video. forma ãt
ſpũalis q̃ recipit̃ in ſubõ nõ habente magnitudinẽ ſicut
ſpẽs intelligibilis in ĩtellectu ita bene ẽ indiuiſibilis ⁊ pe/
nitus in extẽſa ſicut ſuũ ſubꝫ. Qð ãt forma ſpũalis exñs
in medio quãto ⁊ extẽſo nõ ſit penitus indiuiſibilis ⁊ in
extenſa ſic ꝓbat̃. Cõſtat. n. ẜꝫ Ar. in libro de ſenſu ⁊ ſẽ
ſato ꝙ cuiuſlꝫ ſenſibilis forme ẽ aliq̃ vtus finita. ⁊ deter
minata. ⁊ põt mouere ſenſum per aliqð determinatum
ſpaciũ ⁊ finitũ ita ꝙ nõ vltra terminũ eius. ſicut albedo
põt mouere diaphanũ determinate ⁊ finite quãtitatis. ⁊
nõ vltra terminũ eius. ſilr̃ ãt ⁊ in alijs. Recipiamus er/
go illã ĩtentionẽ illius albedinis q̃ ẽ i ꝑte illa in q̃ termina
tur mediũ qð põt ĩmutari ab albedine hic exiſtẽte. q̃ro
an illa intentio ſit eque ꝑfecta ⁊ fortis ſicut in ꝑte medij
ꝓpinqua ipſi obieco aut minus fortis. ⁊ minus ꝑfecta.
Si dicatur ꝙ ſit eque fortis. ergo ad tãtã diſtãtiã poterit
ĩmutare mediã ſicut ipm̃ ĩmutabat intẽtio exñs in parte
medij ꝓpinqua. qð ẽ falſum. q: ponamus qð albedo ñ
põt videri vltra terminũ illius partis in qua ẽ illa inten/
tio. ⁊ ſi ipſa ĩmutaret mediũ vlterius ibi videret̃ albedo
Si ergo dicat̃ ꝙ ĩtẽtio exñs in ꝑte medij vltra quaꝫ nõ
videt̃ albedo ſit minus fortis ⁊ minus ꝑfecta q̃ꝫ illa q̃ ẽ
in ꝑte medij ꝓpinq̃ albo. tũc ſequit̃ ꝙ huiuſmõi intẽtio
ſit partibilis ⁊ extẽſa aliqualr̃. Impoſſibile. n. ẽ ꝙ vna ⁊
eadẽ forma indiuiſibilis ⁊ inextenſa ſit fortior ⁊ debilior.
ergo vĩ ꝙ ipſa forma ſpũalis ſit aliq̃lr ꝑ accidẽs extenſa
ẜm quãtitatẽ medij in quo ẽ. Ingrendũ ẽ igit̃ de illo eẽ
ſpirituali q: ſatis pulchra ſpeculatio eſt de hoc. ¶ Tũc
dico ad. q. ꝙ coclor hꝫ eẽ ſpũale in medio ſaltẽ q̃tuꝫ ad
aliquas partes ipſius medii. qð ꝓbat̃ ſic aut odor eſt in
toto medio corporali. ſ. cum fumali euaporatõe. aut eſt
ſpũalr̃ ĩ aliqbꝰ ꝑtibꝰ ipſiꝰ medii. ꝑ ſufficientẽ diuiſiõeꝫ.
Odor. n. cũ ſit q̃litas ſcða ꝯñs ꝯmixtionem nõ poteſt eẽ
realr̃ in aere puro aut in aqua pura. vnde neceſſe ẽ ꝙ ſi
ſit realr̃ in iſtis mediis ꝙ hoc ſit ꝓ tãto q: in corpore ſub
tili reſoluto a mixto odorifero ⁊ ſi realr̃ eſt ꝑ totuꝫ oꝫ ꝙ
totũ mediũ ſit plenũ tali corpore ſubtili. Sed nõ põt cõ
tingere ꝙ odor ſit in toto medio cũ ſubtili illo corpore vſ
que ad odoratum. q: ſic nõ ꝑciperet̃ ab odoratu. vt ple/
ne reprobatũ ẽ in ꝓbatione illius põnis. ergo ⁊c̃. ¶ Sꝫ
ẽ ꝯſiderandũ ꝙ q̃ꝫuis odor nõ ſit ẜm eẽ reale ꝑ totũ ipꝫ
mediũ vſqꝫ ad odoratũ tamẽ nihil ꝓhibet ipſũ eẽ realr̃
⁊ cũ fumali euaporatiõe in aliqua parte medii ꝓpe cor/
pus odoriferꝝ. imo ẽt ſicut prius tãgebat̃ q̃dã ſũt corpo
ra quoꝝ odor ſentiri nõ põt ſaltẽ manifeſte niſi reſoluat̃
ab eis aliquis fumꝰ ꝑ calorẽ. ⁊ tũc ſentit̃ odor eorum. vt
manifeſtum ẽ i thure ⁊ pilis ⁊ multis aliis. Hec etiã ẽ cã
q̃re magis ſentiunt̃ odores in eſtate q̃ꝫ in hyeme. q:. ſ.
calor ſolis ꝑles fumos reſoluit a corporibꝰ odoriferis.
vt manifeſtum eſt. hec ẽt eſt cã q̃re odor alicuius corpo/
ris remanet ꝑ aliquod tp̃s abſente illo corpore q̃ꝫuis in/
tentio coloris nõ maneat in medio in abſentia colorati. vi
demus. n. ꝙ cum aliqs diu tenuerit in manu pomũ aut
aliud corpus bene odoriferꝝ remanet in manu odor ſilis
abſente ipſo corpore. ĩmo ẽt corrupto ita ꝙ ſiquis põat
manum quam appropinquatam tenuit ad illud corpus
ꝓpe naſum ⁊ reſpiret ſentiet odorem q̃ſi ſilẽꝫ odori ipſi
us pomi aut alteriꝰ corporis bene odoriferi aut mali odo
rati dũmõ ſit bene fortis odor. q̃re ⁊c̃. Hoc aũt ꝓ tãto
videtur accidere q: in abſentia corporis remãet circa ma
num ille fumus ſubtilis reſolutus ab odorifero corpo/
re. cuius ſignum videtur eſſe ꝙ ſi manus bene lauetur:
aut fortiter abſtergatur non amplius ſeruat illuꝫ odorẽ.
¶ Ad rationes. Ad primam cum dicitur. illud quod re
cipitur ⁊c̃. ꝑ eandem rationem poſſet argui ꝙ color ſit
realiter in medio. Sed quia contra arguere et multipli/
care inconueniens non eſt ſoluere. Iõ dico aliter ꝙ rece
ptum in aliquo recipitur per modum recipientis. verũ
eſt ẜm ꝙ ipſum recipiens eſt natum poſſe recipere. mõ
q̃ꝫuis aer ſit quid corporeum et reale. et ſilr̃ aqua. tamẽ
non eſt natum recipere ipſum odorem ẜm eſſe reale ⁊

coꝛpoꝛeum ſimpliciter. ſed ſm̄ eſſe ſpūale. ¶ Alr̄ dr̄ ꝙ
illa ꝓpoſitio eſt intelligenda q̄ꝫtum ad vtilitatem ⁊ indi/
uidualitateꝫ ſed non quo ad ſpiritualitatem ⁊ realitatem.
Poꝛ ēt concedi ꝙ aer recipit odoꝛē realiter accipiendo
realiter ꝓut ē idem quod predicamentaliter. odoꝛis. n. in
tentio recepta ī medio bene eſt res predicamētalis cū ſit
ens actu extra aīam ⁊ non ſoluꝫ ens ꝑ accidens nec ens
rōnis. ⁊ recipitur coꝛpoꝛalr̄ ſic intelligendo vt expoſitū
ē. ſed nō eodē mō realitatis ⁊ coꝛpoꝛalitatis ſicut ē in re
ſubiecta. illud. n. eſſe reale ⁊ coꝛpoꝛale eſt eē magis fixū.
aliud autem minus fixum ⁊ minus firmum. quare ⁊c̄.
¶ Ad aliā cū dr̄ ꝙ multiplicatio ⁊c̄. dico ſicut dicit Cō.
ꝙ hec rō nō ꝯcludit ꝙ odoꝛ ſit ſemꝑ cū coꝛpoꝛe reſolu/
to ab odorabili. q2 ſilr̄ ſonus defertur ⁊ ēt impedit̄ a vē
tis. ⁊ tamē nullus dicit ꝙ ſon⁹ ſit in coꝛꝑe reſoluto a coꝛ
poꝛe ſonifero. ſic enī coꝛꝑa ſonifera cōſuenerent̄. ⁊ mio
rarent̄ ꝑ multiplicatiōnē ſonantiū. cuius oppoſitū patet
ad ſenſum. Sed ꝯ arguere nō ſoluit. iō dī aliter ꝙ odoꝛ
ē bene in medio realiter q̄ ad aliquā ꝑtē ipſi⁹ ⁊ iō ꝯtigit
ipſū deferri a vētis. ſꝫ nō ſeq̄t̄ ꝙ realr̄ ⁊ coꝑalr̄ ſit ꝑ totū
mediū qḋ ē īter totū odoꝛatū ⁊ ipꝫ coꝑ⁹ odoꝛifeꝝ. qr̄ ⁊c̄.
¶ Per idē ad aliā. ꝯcludit. n. odoꝛē realr̄ exiſtere ī aliq̄
ꝑte medii. ſed nō in toto medio. ⁊ hoc ē bene ꝯceſſum

¶ Tex. cōm. xcii.

¶ De odore autem ⁊ olfactibili minus bene determinabile eſt dictis: non. n. manifeſtum eſt quale quid ſit. ⁊c.

¶ Queſtio. xxv.

Ueratur adhuc circa dictū ari.
in ꝑicipio hui⁹. cap.
Utrū hō habeat peioꝛem odoꝛatuꝫ cete/
q ris aīalibus. ¶ Arguit̄ pꝛimo ꝙ non q2
nobilioꝛis aīe dꝫ eſſe nobilioꝛ potentia. hec
eſt ſatis apparēs. q2 potentia ꝓuenit a ſub
ſtantia. nūc aūt aīa humana eſt aīa nobilioꝛ ceteris aīab⁹
odoꝛatus autem hoīs eſt potentia aīe humane. vt mani
feſtum ē. ergo ⁊c̄. ¶ Item ille odoꝛatus ē melioꝛ odo/
ratibus ceterorum aīalium qui cognoſcit oēs ſpēs odo/
ris q̄s cognoſcit odoꝛatus ceteroꝛum aīalium ⁊ adhuc
q̄ſdā alias. hec vī ſatis manifeſta. ſed odoꝛatus hoīs co
gnoſcit quaſdam ſpēs odoris quas cetera aīalia non co/
gnoſcunt. vt dicit plane ariſto. in de ſenſu ⁊ ſenſato. co/
gnoſcere. n. odoꝛes qui ſunt delectabiles ſm̄ ſe vt odo/
res floꝝ ⁊ vnguentoruꝫ ꝓpriū eſt homini. ⁊ adhuc ipē
hō ꝑ odoꝛatū cognoſcit oēs ſpēs odoꝝ quas cognoſcunt
cetera aīalia ꝓbatio. q2 ſiq̄s diceret ꝙ odoꝛatus ceteroꝝ
aīaliū cognoſcit aliq̄ꝫ ſpēm odoꝛis quā hō nō cognoſcit.
Tunc q̄rat̄ ab eo vtꝝ ipſe ſic dicēs intelligat eā ſpēꝫ odo
ris an nō. ⁊ ſi nullo mō intelligit̄ ab eo illa ſpēs tūc nō pt̄
ſcire illā ꝯclōnē. ꝙ illa ſpēs cognoſcat̄ ab alio animali. q2
ꝯplexio ⁊ affirmatio alicuius cū aliquo preſupponit ītel
ligētiā vtriuſq̄ꝫ illoꝝ. vt hr̄ ex 3°. de aīa. Si aūt intelligat
tex. cō. 21. illā ſpēm odoꝛis tunc necio ſeq̄t̄ ꝙ cognouit per ſenſuꝫ
aliqḋ indiuiduuꝫ illius ſpeciei. intellcūs. n. nihil intelligit
eoꝝ q̄ ſunt extra niſi cū ſenſu. vt dicit ariſto. in li°. ꝺ ſēſu
⁊ ſenſato. ⁊ in pⁱmo poſte. dr̄. ꝙ deficiente aliquo ſenſu
necio eſt deficere ſciaꝫ de ſenſibilibus illius ſenſus. dū/
mō ille ſenſus ꝺficiat a natiuitate. Si igit̄ ipſi hoī oīno ꝺ
ficit ſenſus odoratus vt ꝑceptiuus eſt ſpeciei alicui⁹ odo
ris quam aliud aīal cognoſcit tunc hō nō poterit ītellige
re neq̄ꝫ ſcire illam ſpeciē. precipue q2 intelligentem quē
tex. cō. 39. cūq̄ꝫ neceſſe ē phātaſma aliquod ſpeculari. 3°. hui⁹. phā
ex. cō. 160. taſma aūt fit a ſenſu ſecundū actuꝫ vt dicit. Aꝝ. 2°. hui⁹.
quare ⁊c̄. ¶ Itē ad principale hō hꝫ melioꝛem tactum
ceteris aīalibus. ergo ⁊ meliorem odoratuꝫ. aūs ponit
tex. cō. 94 Aꝝ. in lr̄a. ꝯn̄a eſt apparens ꝑ cōuenientē ſimilitudineꝫ.
tex. cō. 92. ¶ Oppoſitū dicit Aꝝ. in lr̄a in principio capituli. ⁊ ideꝫ
dicit cōmen. ⁊ Albertus. ¶ Ad euidentiam q̄ōnis ītel/
ligenda ſūt q̄dā pⁱmo ꝙ ſic innuit ꝫ albertus ⁊ hꝫ videri
inde partibus aīaliū. ⁊ in anothomia. organuꝫ odoꝛat⁹
eſt ſituatū circa cerebꝛum in ꝑte anterioꝛi ⁊ eſt ſicut duo
coꝛpora parua ad modū papille mamillaꝝ. hō antē ſm̄
q̄ꝫtitate⁹ coꝛpoꝛis hꝫ magis de cerebꝛo alijs aīalibus. vt
pꝫ ibidē. Cuius foꝛtaſſe cā eſt maioꝛ multitudo virtutuꝫ
vitaliū q̄bus deſeruiunt partes cerebꝛi in hoīe q̄ꝫ in aliis
animalibus: ⁊ ipſum cerebrum ē ꝑs frigidiſſima ⁊ hu
midiſſima oīum partiuꝫ coꝑoꝛis. Cui⁹ ſignū vt dicit Al
bertus eſt longitudo doꝛmitionis hoīs. diutius. n. ⁊ fre
quentius hō doꝛmit ceteris aīalibus. ita ꝙ medietas tē
poris vite hoīs ſomno deputat̄ ſicut dicit Auer. ī ſuo
li°. de ſomno. Et ſuꝑ hoc dr̄ in primo ethi. ꝙ ſm̄ dimi/
dium vite non differt felix a miſero. ſ. q̄ꝫtum ad hoc ꝙ
ꝑ dimidium tꝑis vite vterq̄ꝫ priuat̄ actuali ſpeculatiōe.
⁊ alijs oꝑationibus aīe rōnalis in quibus vel in quaꝝ no
biliſſima cōſiſtit felicitas hoīs vt oſtendit̄ ibidem. Tal̄
aūt longe ⁊ diuturne doꝛmitionis cā vr̄ eſſe foꝛtis frigi/
ditas cerebꝛi rōne cuius ipſum cerebꝛum multum īſpiſ
ſat vapoꝛes aſcendentes a loco digeſtionis ad cerebꝛuꝫ
⁊ ſic fit lōgus ſomnus vt habet videri in de ſomno ⁊ vi
gilia. Ulterius ꝯſiderandū eſt ꝙ cum ſentire cōtingat in
quodā pati a ſenſibili ſm̄ ari. ad bonitatē ſenſus req̄rit̄
ꝙ oꝛganū ipſius ſenſus ſit bene diſpoſitum vt ſit bene ⁊
ꝑfecte immutabile a foꝛma ſenſibili. ⁊ iō ſi nō eſt bn̄ imu/
tabile ⁊ faciliter non ſentit bene vt palā eſt in viſu. nō eīꝫ
viſus bene ⁊ perfecte cognoſcit coloꝛem cum pupilla
hꝫ in ſe aliq̄d ināle īpediēs ipſā bonā ⁊ ꝑfectā immutatio/
nē a coloꝛe. ſilr̄ āt ⁊ in alijs. ¶ 3°. notandū ꝙ odor ꝯſiſtit
pꝛecipue in calido ⁊ ſicco. cui⁹ ſignū manifeſtū ē ꝙ odo/
res multo melius ꝑcipiunt̄ in eſtate q̄ꝫ in hyeme vt etiā tex. ꝯ. 100.
accipit Alexander in de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ iō ari. ēt dixit.
Eſt aūt odoꝛ ſicci ſicut ſapoꝛ humidi. ¶ Sed hic ē vnuꝫ
dubiū q2 illud qḋ neceſſario req̄rit̄ ad hoc ꝙ oꝛganum
odoratus īmutet̄ ab odoꝛe nō impedit bonitatem odo
ratus. hec eſt manifeſta. ſed frigiditas ⁊ humiditas re/
quiruntur neceſſario. ꝓbatio. q2 ad hoc ꝙ tactus īmute
tur ab aliqua qualitatum pꝛimarum tangibiliuꝫ oꝫ ꝙ oꝛ tex. cō. 118
ganū eius habeat qualitatē ꝯriam illi qualitati. Un̄ ariſt. cōmē. 115.
dicit ꝙ ſilr̄ calidum ⁊ frigidum nō ſentimus. Et cōmē.
dicit plane in capitulo de tactu ꝙ ſenſibile ē ꝯrium ante
paſſionē. ⁊ ꝑꝑ hoc nos non ſentimus aerem cum ipſe ē
in diſpoſitione nāli quā dꝫ habere ſm̄ ꝙ ē locus nr̄. q2
ſimilis ē nobis. vt Cōmē. dicit ibidem. ergo ſimiliter ad
hoc ꝙ odoꝛatus īmutet̄ ab odore cum odor ſit calidus
⁊ ſiccus oꝛganum eius dꝫ eſſe frigidū ⁊ humidū. Poſ
ſum dicere ꝙ bene req̄ritur frigiditas ⁊ humiditas ſm̄
aliquē gradum tn̄ nō requirit̄ in tanta excellentia quātā
hꝫ oꝛganum odoratus hoīs ꝑꝑ predictā cauſā. īmo iſta
excellentia impedit iſtam caliditatē ⁊ ſiccitatē odoꝛatus.
q̄ꝫuis. n. paſſum in pꝛincipio ꝯriet̄ agenti tamen quali/
tas patientis poteſt eſſe ita foꝛtis. ⁊ excellens ꝙ reſiſtat
qualitati agentis ⁊ obuiet magis. ¶ His viſis dico bꝛe/
uiter ad pn̄s ꝙ hō hꝫ minus bonū odoratū ceteris aīali
bus multis. cuius rō ē. q2 ille odoꝛatus eſt minus bon⁹
cuius organū ē minus bene īmutabile ab odoꝛibus. hoc
pꝫ ex tertia ſuppōne. ſed oꝛganū odoꝛatus in hoīe ē hu/
iuſmodi. q2 cū ſit ſituatū iuxta cerebꝝ. vt dic̄ poꝛ ſuppō.
⁊ ipm̄ cerebꝝ hoīs ē magis frigidū ⁊ humidū q̄ꝫ in ce/
teris aīalibus. vt oſ̄ſū ē. neceē eſt ꝙ ipm̄ oꝛganū odorat⁹
ꝯhat quādā frigiditate ⁊ humiditatē exceſſiuam ab ipſo
cerebꝛo. ⁊ ſic cū odoꝛ ꝯſiſtat in calido ⁊ ſicco manifeſtū
eſt ꝙ oꝛganum odoꝛatus magis reſiſtit odoꝛi vel ē min⁹
bene diſpoſitum ad recipiendum ipſum odoꝛeꝫ ſicut pu
pilla ſi haberet in ſe opacitatē eſſet minus bene diſpoſita
ad recipiendum lumen. ergo ⁊c̄. ¶ Et ē ꝯſiderandum
hic ꝙ bonitas virtutis cognoſcitiue non attenditur oīno
ex multitudine cognitoꝛum. q2 virtus nobiliſſima cogno
ſcitiua. ſ. deus ipſe non multa intelligit ſed vnum ſcilicet
ſeipſum. Nihil enim intelligit extra ſe ſm̄ Ariſto. i. 12.
meta. textu. cōmento. 50. ⁊ ſm̄ cōmen. ⁊ multotiens i tex. cō. 19.
3. huius. Sed bonitas huius virtutis attenditur magis
ex perfectione cognitionis ⁊ diſtinctionis ſicut etiam ho

nitas artificis non principaliter attenditur ex multis arti/
ficijs que ipſe poteſt facere ſed ex perfectione ⁊ nobilita
te ipſius rei artificialis. vnde melior domificator ſimplr
diceretur qui ſciret facere vnum genus domus nobiliſ/
ſimum ꝗ̃ ille q ſciret facere multas domos viles ⁊ nul
lam perfectiſſimam. Modicum.n.nobile nobilius eſt
multo ignobili. vt dicit Cōmē.in 2°.celi ⁊ mundi.ꝗ̃uis
cōm.50. igit̃ odoratus hōis vel hō per ſuum odoratum forte co
gnoſcat plures odores ꝗ̃ alia animalia. vt ꝓbare videt̃
ſcđa rō preinducta.q: tñ qdam aīalia perfectius cogno/
ſcunt ipſum odorem ꝗ̃ hō.cuius ſignum eſt.ꝙ de lon/
ginqua diſtantia veniunt ad nutrimentū ꝑ odoris perce
ptionē.vt dr̃ de vulturibus ⁊ tigridibus qui venerunt.
500.miliaria ad locū prelij qđ accidit in terra grecorū.
Et dr̃ etiā de canibus venaticis qui inſequuntur lepores
⁊ hoc cognitione ſui odoris quē reliquerunt in via ⁊ tñ
homo non cognoſcit huiuſmodi odorem ibi exñtem. iō
dr̃ ꝙ homo hʒ minus bonum odoratum ceteris aīalib⁹
multis. ⁊ hoc vult dicere ari.in littera.praue aūt ⁊ imp
fecte odorat hō.vel ñ odorat ſupple certitudinalr ⁊ ꝑfe
cte niſi cum letitia ⁊ triſtitia. Alios autem odores qui nō
ſunt multū delectabiles neqʒ triſtabiles aut non odorat
aut imperfecte ⁊ debiliter odorat ⁊ iō enunciat ſimplr
ꝑ̄hus.ꝙ homo habet peiorem odorem.i.minus bonū
odoratum multis animalibus.illa.n.aīalia que habent
minus cerebꝝ ⁊ ipm̄ habent ſiccū vel non multū humi
dū nec frigidū melius diſcernunt odores ⁊ a longinqui
ori diſtantia cōprehēdunt. Et hec ē plane intentio ari.in
de ſenſu ⁊ ſenſato.capitulo. Spēs āt odorabiles.qr̃ ⁊c̄.
❡ Ad primā rōnē pōt dici.ꝙ maior eſt ṽa de virtutibus
⁊ potentijs ꝓprijs.ſed de cōibus non ē neceſſe. ⁊ ſic eſt
hic.nā odoratus non ē virtus propria homini.ſic.n. ſine
dubio non ꝯueniret alijs aīalibus.ideo ⁊c̄. ❡ Uel dicat̃
ꝙ verꝝ ē ex ꝑte aīe. ⁊ tñ ꝑ accidens ꝓpter conditionem
inſtrī contingit ꝙ ſit minus bonus odoratus ipſius mo/
do predicto. ❡ Ad aliam pʒ ex dictis.ſi.n.exceſſus bo/
nitatis virtutis cognoſcitiue ſuper aliā proueniret ex ma
iori multitudine cognitorum tūc forte rō ꝯcluderet. ſed
nō eſt ita vt videt̃.quare ⁊c̄. ❡ Ad aliaʒ dixerūt aliq ꝙ
hō nō hʒ optimū tactum.imo aranea. vnde v̄ſificator.
Precellit aranea tactu. Sed hoc reprobat albertus.
nihil.n.ſpiſſe pellis ⁊ frigide complexionis ⁊ viſcoſam
habens humiditatem excellit tactu.ſed habet tactū q̄ſi
ſtupidum cuius ſignum eſt q: aranea ēt cuʒ tangit̃ igne
lento nō cito ſentit. Qđ aūt adducūt pro ſigno ꝙ aranea
percipit vermiculos tangentes fila retis ſui ad magnam
diſtantiam.hoc non eſt ex ſui magna excellentia tactus ſʒ
hoc eſt per motum retis qđ continuum eſt. ⁊ mota vna
parte continui mouetur totum continuum. Dicendum
igitur ꝙ non eſt ſimile de tactu hominis ⁊ de eius odo/
ratu.nam ipſe tactus fundatur in complexione qualita/
tum tangibilium reducta ad quandam temperantiam.
iō ꝗ̃to ipſa complexio nobilior eſt ⁊ magis ad medio/
critatem redacta tanto melior eſt ipſe tactus. Modo ſi/
ne dubio homo inter cetera animalia habet complexio/
nem meliorem ⁊ nobiliorem ſicut ⁊ compoſitionem. ⁊
ideo meliorem habet tactum ceteris animalibus. Et ex
hoc etiam eſt ꝙ bonitas tactus eſt ſignum bone diſcre/
tionis ⁊ induſtrie. ⁊ intm̄ ꝙ etiam inter homines ma/
gis iudicantur ingenioſi ſm̄ hoc ꝙ meliorem habent ta
ctum quia meliorem habent complexionem. Signum
autem iſtius bone complexionis vt dicit Albertus ē te/
nuitas vnguium ⁊ ſubtilitas capillorum.hec enim in/
dicant lucidos ⁊ ſubtiles eſſe ſpiritus cordis qui ad cere
brum venientes optime deſeruiunt virtutibus anima/
lis. ⁊ ideo deſeruiunt prudentie ⁊ induſtrie ex quibus i/
genioſus ⁊ prudens efficitur homo. ⁊ ad actum prudē/
tie perueniet niſi per inertiam deſtruat aptitudinem natu
re. ⁊ modicum ante hoc dicit pulchre ꝙ inter homines
quicunqʒ equaliorem habent cōpoſitionem habent eaʒ
in hoc ꝙ magis recedunt a contrarijs. ⁊ illi magis bonū
habent tactum ⁊ aptiores ſunt ſm̄ induſtriam intellect⁹
ita ꝙ forte tantū ad equalitatem reduceretur compō ꝙ
videbuntur eſſe quidam dij terreſtres omnia quaſi per
ſeipſos intelligentes. ⁊ hi omnes ſunt mollis ⁊ non laxe
carnis que mollicies prouenit ex ſicco bene cōmixto cuʒ
humido ⁊ hoc eſt bene ſpirituoſum ſubtiles generans
ſpiritus.quare ⁊c̄.

❡ Tex comē.lxxxviii.

❡ Unde ⁊ dubium uidetur.ſi omnia quidem ſimiliter odorent:homo autem odorat reſpi/ rans.

❡ Queſtio. xxvi.

Circa capitulum de odoratu queri
tur. Utrum animalia reſpi/
rantia ⁊ non reſpirantia habeant eundeʒ
c odoratum. Arguitur primo ꝙ non.quia
habēt diuerſas operationes.ſ.odorare ꝑ
reſpirationem ⁊ ſine reſpiratiōe. ❡ Itē
hñt diuerſa obiecta. nam reſpirantia vt homines co/
gnoſcunt odores delectabiles ſm̄ ſe.alia vero nō. ❡ Itē
ſicut ſe habet ſentire per medium ⁊ ſine medio ſic ſenti
re per reſpirationem ⁊ ſine reſpiratione. ſed ſentire per
medium ⁊ ſine medio non habent vnum ſenſum.ergo
nec ſentire per. reſpirationeʒ ⁊ ſine reſpiratione. ❡ Itē
virtutes organice ſunt diuerſe quarum organa ſunt di/
uerſa. vniuerſaliter enim diuerſa organa ſunt diuerſarū
formarum. ❡ Oppoſitum arguitur.quia alr̄ eſſent plu
res ſenſus ꝗ̃ qnqʒ.ſed hec rō non valet. q: tactus non
eſt vnus ſenſus. ⁊ hoc non obſtante dr̃ ꝙ nō ē alius ſen
ſus p̄ter qnqʒ. ❡ Dico ad.q.ꝙ ſic.q: habēt idē obm̄.ſ.
odorē. ❡ Hic ē ꝯſiderādū ꝙ organū differt i mō forma
tōis. Pone hic dubitationē quā mouet cōmē.ꝯ illā ſili
tudinē. ❡ Ad p̄mā dicūt aliq ꝙ verꝝ ē ſi diuerſitas ꝓue/
niat ex diuerſa hitudine ſenſibilis ad ſenſū.ſʒ hoc nihil ē
q: ꝑfecte ⁊ diſtincte videre ⁊ ipꝑfecte ⁊ indiſtincte ꝓue/
niūt ex diuerſa hitudine viſibilis ad viſū.ſ.ex ꝓpinqtate
⁊ diſtantia. ⁊ tñ nō arguūt diuerſos viſus. ⁊ iō dico ꝙ
verꝝ ē ſi ꝓueniat ex ꝑte obiecti.ſed ſi ex ꝑte formatōis or
gani nō oʒ. ❡ Ad aliā dico ꝙ habēt vnū obm̄ ſʒ genus
lʒ in ꝑcipiēdo ſpēs diuerſificent̃. ❡ Ad aliā dico ꝙ nō ē
ſil'e.q: illū ꝓuenit ex diuerſa hitudine ſenſibilis ad ſenſū
ſʒ nihil ē vt p̄us. Et iō dico ꝙ nō ē ſil'e.q: ibi nō ē vnū ⁊
idē obʒ ſicut hic. ❡ Ad aliā pōt dici ꝙ verꝝ ē ſi illa diuerſi
tas organorꝝ eſt ꝑꝑ diuerſitatē opatōis.ſʒ ſi ꝑꝑ aliaʒ cāʒ
.ſ.ꝓpter neceſſitatem aliq̄ʒ q̄ eſt i vno ⁊ nō in alio nō oʒ
Et bene nō ſolutōeʒ dubitationis quā mouet cōmen. ⁊
totā iſtā qōnē ordina ⁊ ꝑfice diligenter ⁊ habebis grāʒ a
bonis. ⁊ ēt a deo.quare ⁊c̄.

❡ Tex.cōmen.c.viii.

❡ Hēt āt ſolutionē quādā ad hāc dubitatio nē: ⁊ ꝙ in aliis ſenſib⁹ ſūt ꝯrietates plures.

❡ Queſtio. xxvii.

Circa capl'a de tactu q̄rit̃. Utꝝ tact⁹
ſit vnus ſenſus. Arguit̃ ꝙ ſic.
c q: ille ſenſus ē vnus cuius eſt vnū iſtr̄ʒ.
dicit enim Cōmen.in iſto ca°.ꝙ vnum i/ cōm. 112.
ſtrumētū non eſt niſi vnius ſenſus. Unde
dicit ſic.ſi caro eſſet inſtr̄m ſaporis nō apprēderet tangi/
bile.idē.n.ſenſus idē hʒ inſtr̄m. Ex qbus verbis videt̃
manifeſte velle ꝙ idē corp⁹ nō ē inſtr̄m diuerſorꝝ ſenſuū
Ex quo ꝯcludit ꝙ caro non ſit inſtr̄m guſtus neqʒ tact⁹
ſʒ ſolū mediū. ſʒ ipſe tactus hʒ vnū iſtr̄m vt oēs ꝯcedūt
Neruus.n.ponit̃ inſtrumētū tactus ſʒ Ari. ⁊ Cōmen. tex.2.108.
in ho ca°. ⁊ omnis pars corporis q̄ cogcoſcit calidum ⁊
fridum cognoſcit etiam humidum ⁊ ſiccum ⁊ eꝯ°. vt
manifeſtum eſt ad ſenſum ⁊ ſic vterqʒ tactus.ſ. ca.fri.
humi. ⁊ ſicci habet vnum inſtrumentum quare ⁊c.
❡ Item ſi tactus eſſet plures ſenſus tunc ſenſus eeſſent
plures ꝗ̃ qnqʒ. ſūt.n.alij q̄tuor. ⁊ ſic ſi tact⁹ eēt plus ꝗ̃
vn⁹.ſ.duo tūc eēnt ſex ſenſus ad min⁹.hoc autē vr̃ eē ꝯ
ari.dicētē.ꝙ aūt nō ſit alius ſenſus preter qnqʒ.q̄re ⁊c. tex.cō.128

¶ Itē ſi illa ſenſibilia q̃ minus conueniūt ꝑcipiunt̃ vno
ſenſu. igit̃ ⁊ illa q̃ plus cōueniunt debēt ꝑcipi vno ſenſu
hoc vr̃ manifeſtū. ſed lux ⁊ color minus ꝯueniunt q̃ʒ ca
lidum ⁊ frigidū ⁊ humidum ⁊ ſiccū. cū lux celi ſit incor
ruptibilis ⁊ color ſit corruptibilis. oēs aūt ille qualitates
tangibiles ſunt corruptibiles. ⁊ ſic magis ꝯueniunt īter
ſe q̃ʒ color ⁊ lux. ⁊ tñ color ⁊ lux cognoſcunt̃ vno ſenſu
.ſ. viſu qui eſt vnus ſenſus vt oēs ꝯcedunt. ergo multo
cōmē. 63. magis oēs q̃litates tāgibiles debēt cognoſci vnico tactu.
¶ Itē res oīum p̃dicamentoꝝ pñt cognoſci ab vna vir
tute. vtus. n. cogitatiua ꝯgnoſcit oēs ītētiones. i. formas
indiuiduales oīuʒ. x. p̃dicamētoꝝ. vt dic̃ Cōm. ī iſto 2°.
ergo multo magis oēs q̃litates tangibiles pñt cognoſci
tex.cō.108 vno tactu vt apparet. q̃re ⁊c̃. ¶ Oppoſitū vr̃ determi
nare ari. in lr̃a ⁊ expreſſius Cōm. ¶ Ad q̄ōnem cōiter
dicunt̃ duo. Primū ꝙ tactus non eſt vnus formaliter
⁊ eēntial̃r īmo plures ſenſus. 2°. ꝙ ipſe eſt vnus mal̃r.
Primū ꝓbat̃. q̄r oīs ſenſus vnus eſt cognoſcitiu⁹ vni⁹
ꝯrietatis p̄ime. ſʒ tact⁹ nō ē huiuſmōi. ergo ⁊c̃. maior pʒ
inducēdo in alijs ſenſibus. vt viſus albi ⁊ nigri. ⁊ guſt⁹
dulcis ⁊ amari. ⁊ audit⁹ grauis ⁊ acuti. Et ꝓbat cōmē.
ꝙ obm̃ vnius ſenſus dʒ eē vnū ad minus ſc̄m genus. nā
ſi nō eſſet ibi aliquod ꝑ qđ ille ſenſus poſſit eſſe vnus cū
nō ſufficiat vnitas analogie. quia ſic multi ſenſus eſſent
vnus eo ꝙ obm̃ vnius haberet analogiā ad obm̃ alteri
us. dʒ eē ergo vnus ſc̄m genus. ſed vnius generis ē vna
tex.cō.50. p̄ma ꝯrietas. vt pʒ ex primo phy. ergo vnus ſenſus eſt
vnius prime ꝯrietatis. minor apparet. nā tactus eſt co
gnoſcitiuus calidi ⁊ frigidi. humidi ⁊ ſicci. Inter hec āt
ſunt plures prime ꝯrietates. q̃rū vna non reducit̃ ad ali
am. q̃litates enī actiue. ſ. caliditas ⁊ frigiditas non redu
cuntur ad paſſiuas ſicut ad eas q̃ in eis virtual̃r ꝯtinent̃
vt durū reducit̃ ad ſiccū ⁊ molle ad humiduʒ nec paſſi
ue ad actiuas. ⁊ ſic iſte ꝯrietates non poſſunt eſſe vnius
generis ꝓpinq. q̃re ⁊c̃. Et ſiqs obijceret ꝙ etiā alij ſen
ſus cōprhēdūt plures ꝯrietates. vt auditus acutū ⁊ gra
ue ⁊ magnitudinem ⁊ paruitatem vocis. ⁊ tamen audi
vt ſupra. tus eſt vnus. quare ⁊c. ¶ Ad hoc rñdet ariſto. ꝙ nō ē
ſimile. q̄r q̄uis auditus cognoſcat plures dr̃ias. tamē ē
vnū obm̃ eius in quo cōueniunt. ſ. ſonus. ſed ſic non eſt
manifeſtū q̄d ſit vnū obm̃ abſolutū tact⁹. tāgibile. n. qđ
eſt q̄d cōe ad oīa q̃ tactu cognoſcunt̃ nō ē q̄d vnum ab
ſolutū ſed reſpectiuū. ⁊ iō non eſt ſufficiens ad hoc ꝙ ta
ctus iudicetur vnus formaliter. Cum enim ſenſibile ſit
obiectum cuiuſlibet particularis ſenſus. ſimiliter poſſet
dici ꝙ omnes ſunt vnus ſenſus. quod non eſt verum.
cōmē.108. ¶ Et ſiqs diceret ꝙ cōe obiectū tactus abſolutū ē q̃le.
hoc remouet Cōmen. q̄r q̃le nō dicit̃ vniuoce de iſtis q̃
litatibus ſupple vniuocatōe ſufficiente ad vnitatē ſenſus
q̄r q̃le ⁊ q̃litas eſt q̄d cōe ad oīa oba ſenſuū p̄oꝝ. q̄r ⁊c̃.
Et hec q̄dē rō eſt ariſto. ⁊ Cōmen. ¶ Cōſiderādū āt ꝙ
vt mihi vr̃ ariſto. nō vtit̃ iſta rōne tanq̄ʒ demōſtratiua
ſʒ vt ꝓbabili ⁊ diſputatiua. loq̄t̃. n. ꝯ quoſdā q̄ dixerūt
ipſum tactū eſſe vnū ꝓpter hoc ꝙ hʒ vnū iſtr̃m. ſ. car
nē ſc̄m eos. qđ ꝓbāt q̄r tangibile poſitū ſ carnē ſtatī ſen
titur. qđ nō eēt ſi caro non eſſet organū tactus. ¶ Poſi
ta ergo rōne p̃dicta remouet ari. iſtā eoꝝ rōnem ⁊ dicit.
ꝙ ipſum ſenſibile ſentiri ſtatī cū ponit̃ ſupra carnē nō ē
bonū ſignū ad ꝓbādū carnē eē organū tactus. q̄r ſiqs ex
tenderet imeneʒ. i. pelliculā ſubtilē ſupra corpus aīalis
tunc ſtatī ſentire poterit tangibile poſitū ſupra illā. ⁊ tñ
ꝯſtat ꝙ huiuſmōi pellicula nō erit organū tactus. ⁊ iō ñ
valet rō. ¶ Itē ari. arguit ꝯ eos rōe ſumpta ex tactu q̄ ē
in lingua. Si. n. tactus ꝯuinceret̃ ſufficienter eſſe vnus
ex vnitate carnis. vt illi dicebāt tūc cū in carne lingue nō
ſolum eſſet tactus. ſʒ ēt guſtus ꝯcluderet̃ ſil̃r ꝙ guſtus
eſſet vnus ⁊ idē ſenſus cū tactu. qđ tñ falſuʒ eſt. Unde
manifeſtū ē ꝙ illa non eſt rō ſufficiens ad ꝓbādū tactū
eē vnū formaliter. Cū igr̃ ipſi nō ponerēt tactū eē vnuʒ
ꝑꝑ aliud ſequit̃ ꝙ ipſi nō habēt ipſum ponere vnū imo
ſc̄m eos demonſtraret̃ ꝙ nō ſit vn⁹. argueret̃. n. ſic. ſi ta
ctus eſſet vnus hoc eēt ꝑꝑ vnitatē carnis. hec hr̃ ab eis.
ſʒ tactus nō pōt iudicari vnus ex vnitate carnis. ⁊ ꝓba
tū ē. ⁊ ſic ari. arguit ꝯ eos. vnde mihi vr̃ ꝙ Ari. ī toto il
lo ꝓblemate an tactus ſit vnus aut plures. nō determi
nat quid ſit tenendum. ſed diſputatiue ꝓcedit. vt pʒ in
ſpicienti. cōmen. tñ vr̃ exp̄ſſe determinare tactū nō eſſe
vnū formal̃r. ⁊ hoc ēt tenet doctrina cōis. Tūc dico vt
cōiter ponitur ꝙ tactus ē vnus mal̃r. q̄r ſenſus qui eſt ī
vno organo ⁊ ſubo vr̃ eē vnus mal̃r. organū. n. ſeu ſubʒ
ſenſus ē eius mā in q̃ vt manifeſtū ē. nc̄ āt tactus ē ī ſubo
vno. Queeūq̄ʒ. n. ps corporis ſentit calidū ⁊ frigidū ſi
ue illa ſit neruus ſiue aliq̄d aliud illa eadē ſentit hūidū ⁊
ſiccū ⁊ eꝯ°. ⁊ ſic ille tactus q̄ ē cognoſcitiuus calidi ⁊ fri
gidi nō hʒ aliud organū ſibi ſubſiſtens ab illo q̄ eſt hūidi
⁊ ſicci ⁊ eꝯ°. ſecus āt dr̃ eē in alijs ſenſibus. Nā aliđ dr̃
eſſe ſubʒ viſus ⁊ aliud audit⁹ ⁊ aliud odoratus. Et ſil̃r
neru⁹ q̄ eſt in lingua ē ſubʒ guſtus q̄uis forte idē ſit orga
nū tact⁹. tū nō oīs neru⁹ q̄ eſt ſubʒ tact⁹ ē ſubʒ guſt⁹. ⁊
iō ari. dic̃ nūc āt duo ſt ꝑꝑ qđ illud nō ꝯuertit̃. Et forte
neru⁹ q̄ ē ſubʒ guſt⁹ ſʒ aliā ꝓportiōeʒ magiſ ſubijcit̃ gu
ſtui q̃ʒ tactui. ſicut lʒ vnū ⁊ idē corp⁹ ſit odorifeꝝ ⁊ ſapo
roſū tñ ſʒ aliā ⁊ aliā ꝓportōeʒ ſbijcit̃ odori ⁊ ſapori. vt
hʒ videri ī de ſenſu ⁊ ſenſato. ¶ Ad p̄mā rōnē cū dr̃. ille
ſenſus ē vnus ⁊c̃. illa pōt negari. cū ꝓbat̃ ꝑ Cōm. dicē
dum ꝙ ipſe loq̄t̃ ibi ꝯ illos q̄ ponebāt tactū eē vnū. ipſi
. n. habuerūt hoc ꝯcedere ꝙ vnū inſtr̃m nō ē niſi vnius
ſenſus. īmo ſuꝑ hoc ſuſtētabāt̃ ad ꝓbādū vnitatē tact⁹
q̃re nō valet. ¶ Aliter dicūt aliq̄ ꝙ ſi hʒ vnū iſtr̃m mal̃r
⁊ formal̃r bene ē vnus ſenſus. mō tact⁹ calidi ⁊ frigidi
⁊ tactus hūidi ⁊ ſicci q̄uis hēat organū mal̃r vnū. vnus
. n. ⁊ idē neru⁹ ꝯtinuus ⁊ ꝑ totū eſt ſubm amboꝝ tñ ſʒ
aliam ꝓportionē eſt ſubm vnius. ⁊ alterius iſtoꝝ ⁊ ſic
ē formal̃r diuerſus. ⁊ iſtud vr̃ ſatis rōnabile. Cū. n. oīs
ſenſus ꝯſiſtat in aliqua ꝓportione aliq̄rū q̃litatū. vt dicit
Ari. in lr̃a manifeſtū ē ꝙ alius ⁊ alius ſenſus formal̃r re tex.cō.118
quirit ꝓportionē aliā ⁊ aliaʒ formal̃r. Poſſumus ergo
imaginari ꝙ vnus ⁊ idē neruus hʒ in ſe ꝯplexionē ī qua
ſunt caliditas ⁊ frigidtas ſʒ aliquā ꝓportionē. ⁊ ſic ī ipa
fundat̃ tactus cognoſcitiuus calidi ⁊ frigidi ⁊ alioꝝ tāgi
biliū q̃ reducunt̃ ad iſta. ⁊ in eadā ꝯplexione eſt humi
tas ⁊ ſiccitas ſc̄m aliā proportionem. ⁊ ſic ſc̄m hoc ē ſubʒ
tactus cognoſcitiui humidi ⁊ ſicci ⁊ aliorum tangibilium
que reducuntur ad humidum ⁊ ſiccum. ⁊ ſic ad illud.
¶ Ad aliam cum dicitur ꝙ tunc ſenſus ⁊c̃. dicenduʒ ꝙ
ſic̃ prius dicebatur in queſtione de ſenſu agente. ſenſus
non debent intelligi eſſe quinque ſic ꝙ vnuſquiſque eo
rum ſit vnus ſecundum ſpeciem. ſed vnuſquiſque eo
rum eſt vnus in ſe aliquo modo ſcilicet materialiter ⁊
ſubiue. ita tamen ꝙ per illos. 5. ſenſus quos enumerat
intelligit omnia principia propinqua ſenſationum parti
cularium. ¶ Uel dicendum ꝙ non eſt intentio Ariſtot.
ꝙ preciſe ſint. 5. ſenſus niſi ſenſu tactus computato pro
vno. Et ſimiliter dico ꝙ non eſt intentio eius ꝙ ſolum
ſint. 5. ſenſus niſi viſus computetur pro vno. ⁊ auditus
pro vno q̄uis ſint eſſentialiter plures. ſicut computat vi
ſum pro vno. q̄uis diſtinctus ſit formaliter in illum qui
eſt viſionis actiuus. ⁊ illum qui eſt viſionis receptiuus.
⁊ ſic de ceteris. ¶ Ad aliam poteſt dici ꝙ aliqua ſenſibi
lia magis conuenire ad inuicem hoc dici poteſt dupli
ter. Uno modo quantum ad ſuas naturas. Alio modo
quantum ad immutatiōem ſenſus ⁊ medij. Et ſi primo
modo magis conueniunt quedaʒ ſenſibilia q̃ʒ alia. ⁊ nō
ſecūdo modo non eſt neceſſe ꝙ pertineant ad vnum ſen
ſum. Modo dico ꝙ qualitates tangibiles magis conue
niunt adinuicem ſecundum ſuas naturas q̃ʒ lux ⁊ color.
ſicut probatur. tamen lux ⁊ color magis conueniunt q̃ʒ
tum ad immutationem medij ⁊ ſenſus qđ ſic patet. naʒ
color non poteſt immutare ſenſum aut medium niſi diſ
poſita ſint lumine. vt dictum eſt prius. ſed calidum ⁊
frigidum non requirunt humidum ⁊ ſiccum tanquam
diſpoſitiones per ſe neceſſarias ad recipiendum immu
tationes ab eis nec econuerſo. ⁊ ſic color ⁊ lux magis
conueniunt quantum ad immutationeʒ medij ⁊ ſenſus

q̄ dicte q̄litates tangibiles. q̄re ⁊c̄. ¶ Uex eſt tn̄ ꝙ aliq volunt aliter dicere. ſ. ꝙ colo⁊ ⁊ lux ſm̄ ſuas nās magis ꝯueniūt adinuicē q̄ oēs iſte q̄litates tāgibiles. q⁊ ipſe colo⁊ ē idē eēntialr̄ cū luce ⁊ drn̄t ſolū ſʒ accn̄talē diſpōnē. colo⁊ enī eſt actus diaphani terminati. lux aūt eſt actus diaphani intermīati. vt dicit cōmē. in iſto 2°. Un̄ imaginant̄ iſti ꝙ colo⁊ p⁊op⁊ie dictus iſto⁊ inferio⁊ co⁊poruʒ mixto⁊ū ē eēntialr̄ idē cū luīe. iō nō valet illa rō. Sʒ iſtud nō vr̄ bene rōabile. cū. n. lumē ſit eiuſdē ſpēi ſpālıſſime vt oēs ꝯcedunt. ſi cuilibet colo⁊ eſſet eſſentialiter ipſa lux ſeq̄ret̄ ꝙ oēs colo⁊es eſſent eiuſdē ſpēi ſpāliſſime. qđ ē abſurdū. Et cōfirmat̄. q⁊ ſi albedo eſſet eſſentialiter ipſa lux. ⁊ ſilr̄ rubedo lux q̄dam q̄ro vtrū in eſſentia ⁊ quiditate albedinis includat̄ aliquid aliud a luce aut nihil. ⁊ ſimiliter in eſſentia rubedis. ſi nihil tūc ſequit̄ ꝙ cū lux nō ſit niſi vnius ſpēi ꝙ albedo ⁊ rubedo ſʒ ſuas eſſentias ꝑp⁊ias ſūt eiuſdem ſpeciei. Si āt preter lucē aliquid aliud ſit de eſſentia rubedis qđ diſtiguat eā ab albedīe ⁊ ecꝯ°. ſequit̄ ꝙ rubedo eſt q̄dam eſſentia compoſita ex diuerſis rebus eſſentialr̄. qđ ē abſurdum ſʒ oēs. ⁊ iō nō valet iſta rō. ¶ Ad aliam rōnē p⁊incipalē ꝯcedo ꝙ vna potentia cognoſcit res oīum. x. p⁊edicamento⁊ū indiuiduealiter tm̄. ſed illa nō ē ſenſus particularis ⁊ exterior ſʒ vt⁹ interio⁊ comp⁊ehēſiua de intus ⁊ ſuperio⁊ ſm̄ o⁊dinē dignitatis oībus ſenſibus ꝑticularibus. ſ. v̄tus cogitatiua

tex. cō. 20. q̄ eſt ꝓp⁊ia hoī. vt dicit cō. in 3°. huius ⁊ iſta v̄tus ē aliq̄ rō vt ipſe dicit. Si g° dicat̄. minus vr̄ ꝙ vna potētia cognoſceret res oīum p̄dicamento⁊ q̄ res vnius gn̄is verū ē de potētia q̄ eſt ſenſus particularis ⁊ exterio⁊ ⁊ cōis oīb⁹ aīalibus aut multis. ſʒ de potētia interio⁊i ⁊ cōi ⁊ q̄ ē ꝓp⁊ia hoī nō minus vr̄ ipſā poſſe cognoſcere res oīuʒ p̄dicamēto⁊ q̄ ꝙ ſenſus ꝑticularis vn⁹ formalr̄ cognoſcat plēs p̄mas ꝯ⁊ietates. ⁊ ſic ꝯtingit in ꝓpoſito qr̄ ⁊c̄.

¶ Tex. cōm. c. xiiii.

¶ Utrū igr̄ oīuʒ ſit ſimiliter ſenſus. an aliorū aliter ſicut nunc uidetur quidā uiſus ⁊ tact⁹ tangendo.

Q̄ō. xxviii.

Ueritur Utruʒ tactus indigeat medio extrinſeco. Et arguit̄ p⁊imo ꝙ nō. q⁊ ſi ſic tactus nō eſſet tactus. qđ eſt abſurduʒ. ꝓbat̄ ꝯn̄a. q⁊ tactus p⁊o tanto dr̄ eſſe tactus q⁊ cognoſcit ſuū ſenſibile tāgendo. vt vr̄ māifeſtū. nūc ſi neceſſario indigeret medio extrinſeco interpoſito inter

tex. cō. 12. ipſum ⁊ ſuū ſenſibile tūc nō ſentiret tangēdo. tangētia. n. ſunt quo⁊ nō eſt mediū. vt hr̄. 5. phy. ¶ Item ſi tact⁹ indigeret medio extrinſeco tūc tangibile poſitū ſup⁊a car

tex. cō. 109 nē nō faceret tactū. ⁊ oppoſitū plane vult Ari. in lr̄a. poſita āt ſup carnē ſentiūt. ergo ⁊c̄. ¶ Itē ſi ſic vnus ſenſus indigeret pluribus medijs. Quilibet. n. tactus indiget carne vt medio extrinſeco in ſentiendo. vt pʒ ex lr̄a. Si ergo indigeret medio extrinſeco cū illud nō ſit caro. tūc

tex. cō. 114 vnus ſenſus indigeret ſil' medijs plurib⁹ ⁊ diuerſis. qđ nō vr̄ ve⁊. ¶ Oppoſitū vr̄ velle Ari. in lr̄a. ⁊ ſilr̄ Cōm. ¶ Ad q̄ōnē intelligendū ꝑꝑ iunio⁊es ꝙ mediū extrinſecū ē illud quod eſt ꝑs aīalis. vt aq̄ aut aer aut huiuſmōi mediū āt intrinſecū ē illud ꝙ eſt ꝑs aīalis ⁊ mediāte ipō ſenſibile mouet ſenſuʒ. ¶ Tūc ad q̄ōem vr̄ Ari. dicere ꝙ tactus ſēper in ſentiendo hʒ mediū extrinſecū vt aerē aut aquā. ¶ Ad cuius ꝓbationē ſupponēda ſunt aliq̄. p̄mo ꝙ nunq̄ duo co⁊po⁊a ſe tāgūt iter q̄ duo ē aliqđ co⁊

tex. cō. 113. pus mediū. ⁊ hoc ſatis māifeſtū ē. ⁊ h° ari. vr̄ ꝯfirmat̄ in lr̄a. q⁊ co⁊pus eſt trina dimenſio vel trina magnitudo. ſ. p⁊ofunditas. ⁊ ſic inter q̄cūq̄ duo co⁊po⁊a eſt co⁊pus mediū inter illa eſt magnitudo ⁊ diſtantia. ⁊ talia nō ſe tāgūt. Tāgētia. n. ſunt inter q̄ nō ē aliqđ mediū neq̄ plenū neqʒ vacuū. vt hr̄ in. 5. phyco⁊. 2°. ſupponēdū ē ꝙ inter duo co⁊po⁊a exn̄tia in aq̄ neceſſe ē eē co⁊pus intermediū. ſ. aquā. qđ ꝓbat̄. q⁊ q̄tūcūqʒ duo co⁊po⁊a ſibi inuicē approp̄iquāt̄ in aqua tn̄ extrema eo⁊ nō ſūt ſicca imo hūida. humectū āt nō ē aliqđ ſine aq̄ vl' aere. vn̄ neceſſe eſt inter duo co⁊ꝑa exn̄tia in aq̄ eē aquā itermediā. niſi diceret̄ ꝙ extrema eo⁊ eſſent ſicca. qđ ē abſurdū. ⁊ ſic vr̄ ꝙ inter duo co⁊po⁊a exn̄tia in aq̄ ſit neceſſario aq̄ vt co⁊pus mediū. Silr̄ ē intelligēdū de co⁊po⁊ib⁹ exn̄tibus iaere. nā ſic ſe hʒ aer ad ea q̄ ſt̄ i aere ſicut aq̄ ad ea q̄ ſūt in aqua. Ex q̄bus ſeq̄t̄ ꝙ ipoſſe ē duo co⁊po⁊a ſe tāgere in aere vel in aq̄ ſʒ p̄mā ſuppōeʒ. Tūc dicet̄ ad. q. ꝙ tactus indiget medio extrinſeco. ita. ſ. ꝙ inter tangibile ⁊ tangens ē mediū extrinſecū qđ ſic ꝓbat̄. ſi inter tangibile ⁊ tangens nullū eēt mediū extrinſecū tūc duo co⁊po⁊a poſſent ſe inuicē tangere in aere vel in aq̄. ſ. co⁊pus qđ tangit̄ ⁊ co⁊pus tangēs. hoc āt ē ipoſſe. vt oſtēſum ē ergo ⁊c̄. Et hāc rōnē poſuit ari. in lr̄a. Cōſideranduʒ āt ꝙ ipſe ari. vr̄ adducere iſtā rōnē per modum dubitationis ⁊ nō ꝑ modū demr̄atiōis. ſic. n. loq̄t̄. Dubitabit āt aliq̄s ſi oē co⁊pus ꝓfundū hʒ. ⁊c̄. Unde dicūt aliq̄ nū q̄ fuiſſe itētionē ph̄i ꝙ ſemꝑ ad tāgēdū ꝯcurrat mediū extrinſecū. hn̄t. n. ꝓ mirabili imo ꝓ impoſſi ꝙ aq̄ aut lapis aut lignū nō poſſint ſeinuicē tāgere i aere aut in aqua Sʒ idubitanter lʒ i p̄ncipio illi⁹ ꝑtis ari. inducat rōnē q̄ſi dubitādo. tn̄ in ꝑte ſeq̄nte vbi remouet drīaʒ quā aliqui aſſignabāt iter tactū ⁊ alios ſenſus vī iſtā ꝯclōnē affirmare. dicebāt āt aliq̄ ꝙ ſenſus tactus ſentit ſua ſenſibilia tangendo. alij v̄o nō. Et ari. dic̄. hoc āt nō ē. ſʒ du⁊ ⁊ molle ꝑ altera ſentimus. vn̄ plāe oñdit ꝙ tactus hʒ mediū extrinſecū. Illud tn̄ mediū mltū latet ꝑꝑ ꝑuitatē. ita. ꝙ tāgibile multū ꝓpinquū ē tāgenti. in alijs v̄o ſenſib⁹ noti⁹ ē ⁊ manifeſtius. ⁊ cōm. ſilr̄ affirmat ad tactū cōcurrere mediū extrinſecū ⁊ ſoluit obiectionē quādā ꝯ̄ hoc vt videbit̄. ij. Cōſiderādū eſt ēt ꝙ ſi tactus indiget medio extrinſeco ita ꝙ ſemꝑ ſit aliqđ mediū extrinſecū inter tāgibile ⁊ tāgens. tn̄ eſt drīa inter tactū ⁊ alios ſenſus ſentiētes ꝑ mediū extraneū. q⁊ ſʒ ari. in lr̄a. extrinſeca media alio⁊ ſenſuū p̄us mouēt̄ ſenſibilib⁹. ⁊ ipſa mota mouēt nos. Tangibilia v̄o nō ſentim⁹ moueri a medio extrinſeco. nec ipſū mediū extrinſecū p̄us imutat̄ a tāgibilibus q̄ tactus. ſed ſimul. Et exēplificat. vt ſiq̄s percutiat̄ mediante clypeo ſimul percutitur clypeus ⁊c̄. Et cōmen. optime exponit dicens. ꝙ debes intelligere ꝑ ſil' nō ꝙ ī eodē tꝑe patiat̄ mediū a tāgibilibus ⁊ ipſe ſenſus tact⁹. ⁊ in alijs ſenſibus in duobus tꝑibus. viſus. n. ⁊ mediuʒ alterant̄ in iſtanti ⁊ in eodē tꝑe. ſed in alijs ſenſibus mediū p̄us cālr̄ imutat̄ q̄ ſenſus. ⁊ ē cā imutatōis eius. in tactu v̄o mediū nō p̄us cāliter imutat̄ a tāgibili q̄ tact⁹ imo mediū vt dic̄ Cōm. nihil facit i hoc. ſʒ ē aliqđ accn̄s ex necitate. ⁊ nō ꝓp⁊ie ⁊ ꝑ ſe ē cā nr̄e imutationis. ſicut clypeus nō ē neceſſarius ſimplr̄ in actiōe percuſſiōis ita ꝙ ſit cā p⁊opinq̄ ꝑ ſe ⁊ percutiens lʒ ſit cā remota. ¶ Si enī nō eēt clypeus nō minus fieret ꝑcuſſio imo melius. Et poſt modicū ꝯcludit. Cō. ꝑ ſil' igit̄ debem⁹ itelligere p̄uatōeʒ p̄o⁊itatis ⁊ poſterio⁊ita. i cā n̄ i tꝑe. Ex q̄b⁹ oīb⁹ vr̄ eē intentio Cōmen. ⁊ Ari. ꝙ illud mediū extrinſecū non ſit cā p⁊opinqua imutatiōis noſtre in tactu ſicut medium in alijs eſt cauſa p⁊opinqua immutationis ſenſus. ¶ Circa dicta ſunt due diffi. bone. P⁊ia eſt quā mouet Cō. nam ſi tactus neceſſario indigeret medio extrinſeco. tūc nos non poſſemus cognoſcere ꝑ tactū aerē circa nos exn̄tē. ⁊ aīalia exiſtētia in aq̄ nō poterūt tāger̄ aquā. qđ ē abſurdū ⁊ ꝯ̄ ſenſū. Expolia. n. in hyeme co⁊pus tuum ad aerē ⁊ bn̄ ꝑcipies aerē. ⁊ ꝯn̄a pʒ. nā inter ipm̄ aerē ⁊ co⁊pus nr̄ʒ nullū ē mediū extrīſecū. vt manifeſtū ē. imo ipe imediate nos tangit. q̄re. ¶ Aliud dubium ē ꝯ̄ illam drīaʒ q̄ dcm̄ ē ꝙ mediū extrinſecū in tactu nō ē cā imutationis nr̄e a tāgibilibus. Sʒ ꝯ̄ mouēs ꝓpinquū ē cā imutatōis ipſius. hoc ē māifeſtū. ſed ipʒ mediū extrīſecū eſt ibi mouēs ꝓpinquū qđ imutat cārnē. ꝓbō q⁊ mouēs immediatū aut ē ipʒ tāgibile aut ē ipʒ mediū. nō ē dōm ꝙ tāgibile. q⁊ mouēs ꝓpinquū ⁊ imediatū dʒ eē ſil' cū eo qđ mouet̄. ſic ꝙ eo⁊ nō ſit medium neqʒ plenum neqʒ vacuū. vt oñſum ē. 7. phy. Cuʒ igit̄ ipſum tangibile nō ſit ſil' cuʒ carne. vt tu ponis. ſed ē mediū extrinſecū. ergo tangibile nō ē mouēs immediatū. aut ergo ibi nullum

eſt mouens imediatū.quod eſt incōueniēs.aut dr̄e ꝙ il
lud mediū ſit mouens ꝓpinquū.⁊ ſic ſequitur ꝙ ſit cā i
mutationis carnis a tāgibili cuius oppoſitum dicebatur.
¶Ad primū dr̄t aliqui ꝙ bene cōcludit ꝙ tactus nō oīa
tangibilia ſentit mediante medio extrinſeco.ſed ſolū que
dā tangibilia.ſ.ſolida que nō pñt imediate tangere car/
nē.ſed aer aut aq̄ que bñ poſſunt imediate tāgere carnē
bñ poſſunt ſentiri ſine medio extrinſeco ⁊ hoc vr̄.innuer̄
pħs in littera cū dicit ꝙ durꝝ ⁊ molle per altera ſentim⁹.
⁊ nō dicit vl'r ꝙ oē tangibile ſentiat̄ per mediū extrinſe/
cū.Et de talibus corporib⁹ ſolidis aliquātulū immixtis
duris aut mollibus procedit rō Arꝝ.ꝙ duo corpora non
pñt ſe tangere in aere ⁊ in aqua.⁊ ſic expediūt ſe q̄ztū ad
hoc.Bene ergo verū eſt ꝙ inter tactū ⁊ alios ſenſus nō
eſt talis dr̄ia quā aliqui putauerunt.ſ.ꝙ tactus oīa ſenſi/
bilia ſentiat tāgendo ⁊ nulla per mediū extrinſecū. imo
durꝝ ⁊ molle per altera ſentimus.i.per media extranea.
ſed non propter hoc vl'r dicere ꝙ omne tangibile ſen/
tiat̄ per mediū extraneū.⁊ hoc vr̄ ſatis tolerabile ſm
Ari.⁊ albertus ſic intelligere vī.cōcedit enim aerē ⁊ aq̄z
ſentiri tactu ab aīalib⁹ que ſunt in illis.¶Aliter tñ rñdet
cōmen.auer.tenēdo ꝙ nullū tangibile ſentitur tactu niſi
ſit ibi aliquod mediū extrinſecū.¶Ad cuius euidentiaꝫ
accipit Cōmen.ꝙ aīal viuens nāliter in aere nō ſentit ali
quā qualitatem ipſius aeris cū ipē aer eſt in diſpoſitione
⁊ ſimplicitate naturali quā dꝫ hr̄e ſm ꝙ eſt locus natura
lis aīalis.⁊ ſimiliter aīal viuens in aqua non ſentit aquā
q̄zdiu eſt in ſua ſimplicitate quā dꝫ habere ſm ꝙ eſt lo/
cus illius.Et hoc probat cōmē.ſatis ſubtiliter. prīo quia
ſenſibile vt dicit eſt contrariū nobis ante paſſionē. Et lo/
quitur de ſenſibili tactus.⁊ hoc hr̄ ab Ariſ.prius vbi di/
tex.cō. 118 cit ꝙ ſimiliter calidum ſicut nos ſumus calidi.⁊ ſimiliter
frigidū vt nos ſumus frigidi non ſentimus. ſed ſm ex/
cellentias extremorꝝ.Ex quo patet ꝙ nunq̄z aliquod tan
gibile ſentitur a nobis niſi habeat aliquā contrarietatē ad
nos. nunc aūt ipſe aer q̄zdiu eſt in ipſa diſpoſitione natu
raliſſima quā dꝫ habere ſm ꝙ locus naturalis eſt nullaꝫ
habet cōtrarietatē qualitatū tangibiliū ad nos.imo eſt ſi/
milis nobis.q̄ꝛ locus naturalis eſt ſimilis locato.vt dcla/
ratū eſt in ſermonibus vniuerſalibus. Unde concludit
Cōm.ꝙ aīal non ſentit calorem neq̄z frigus in aere nec i
aqua niſi qñ cū eis commiſcēt̄ corpora calida aut frigida
⁊ illa ſunt diuerſa ab aere ⁊ aqua.⁊ tunc totū illud com
mixtū vel coniunctū ſentitur mediante aere naturali quē
admodū ēt alia tangibilia.Quod autem aer naturalis vt
eſt locus naturalis non habeat qualitatē cōtrariā qualita
tibus animaliū cuius eſt locus hoc probat q̄ꝛ ſi aer ⁊ aq̄
continentes aīalia haberent contrariam qualitatē tūc im
pedirent comprehēſionem qualitatū contrariaꝝ ab aīali
bus.quā conſequentiā ipſe non declarat.ſed forte ſic pꝫ
ſicut ſi aliquod medium in videndo haberet colorem cō
trarium colori alicuius viſibilis impediret coloris illi⁹ cō
prehenſionem.vnde cū aliquod albū videretur mediā/
te vitro rubeo videretur eſſe rubeū.⁊ ſimiliter in alijs
huiuſmodi.Concludit autem vlterius Cōmen.ꝙ ꝓpt
hoc quod dictū eſt non eſt opinandum aquam calefieri
dum fuerit aqua pura neq̄z aerem infrigidari dum ē aer
purus.ſed hoc accidit propter corpora admixta cū eis ca
lida aut frigida.Et hoc ſic intelligo ꝙ aqua pura.ſ.illa pu
ritate quā dꝫ habere ſꝫ ꝙ eſt locus alicuius animal' non
calefit caliditate cognoſcibili per tactū illi⁹ animalis.⁊ ſil'r
aer purus.ſ.illa puritate quā debet habere ſꝫ ꝙ ē locus
naturalis non infrigidatur frigiditate ſenſibili proprie a
tactu illius animalis .ſed ſi contingat aeri talis infrigida/
tio hoc eſt per admixtionē corporū frigidorꝝ vel per ad/
mixtionē vel preſentiam corporalē vt cū vapores frigidi
⁊ humidi includuntur in aere vel per admixtionem vir
tualem :ſicut cum aliqua conſtellatio vel configuratio ce
leſtis infrigidat aerem.¶Utrū aūt aqua pura ſimplicit̄
in loco ſuo exiſtens manens pura aqua ſine alia ſubſtan/
tia cōiuncta poſſet calefieri.aut aer purus ſimpliciter in
ſuo proprio ⁊ naturali loco poſſet infrigidari bona ē du/
bitatio.ſed de hoc nihil ad ꝓpoſitū.ſufficit autē hoc ſic in
telligere.Cōmē.vt dictū eſt.⁊ forte ſic ipſum intelligen/
do faciliter ſoluentur quedā obiectiones quas aliqui lati
norum induxerunt ꝯ eum q̄s propter breuitatē omitto
ad pñs.Imaginabatur enim com.vt credo ꝙ aer dum
eſt locus naturalis animalis habet qualitates tangibiles
adeo conuenientes animali cuius eſt locus naturalis. ꝙ
non ſentit eas.⁊ hoc experimur ſenſibiliter q̄i.Non eni
dicimus nos ſentire aerem per tactum cum aer eſt i de/
bita temperantia.Si autem alia corpora ſcilicet aqua ⁊
terra ſint ipſi aeri vaporabiliter admixta ⁊ ipſum aerem
reddant calidum vel frigidum excellenter hoc accidit ei
ſm ꝙ eſt locus animalis.⁊ tunc inter illum aerem ſic cō
mixtū vel alteratū ⁊ ipm̄ aīalis corpus intercipitur aer
nālis.qui tñ ꝓpter ſue quantitatis paruitatē excellenteꝫ
latet nos.ideo putamus tāgendo nos ſentire ⁊ nihil eſſe
medium.⁊ ſic de primo dubio.¶Ad aliud mihi videt̄
ſatis difficile cum parum aut nihil exquiſitum ſit de ei⁹
ſolutione.dici tñ pōt ꝙ illud mediuꝫ extrinſecum quod
eſt inter tangibile ⁊ corpus animalis non eſt per ſe neceſ
ſaria cā immutationis tactus a tangibili ita.ſ.ꝙ ſine ipſo
nō poſſet fieri imutatio ſi abeſſet imo ſine huiuſmōi me
dio ipm̄ tāgibile imutaret ſicut forte ꝑcutiēs mediāte cly
peo bñ ꝑcuteret remoto clypeo.illud tñ mediuꝫ ꝯcurrit
ad tactū ex neceſſitate corporꝝ tangentiū quorꝝ extrema
nō pñt euadere qn eq̄liter humectentur in aq̄ ⁊ i aere ⁊
qm̄ eorꝝ ſuꝑficiebus aliq̄liter adhereat aliq̄ ꝑticula aeris
aut aque.Sed ſi poſſet contingere ꝙ ibi nō eēt tale me/
diū nō minus durū aut molle faceret ſuā ſpēm in tactu
mediante carne imo meli⁹.Eꝯ°.aūt de medio reſpectu
viſus q̄ꝛ ſi nō eēt aer aut aq̄ iter colorē ⁊ viſū nequaq̄z i/
mutaret̄ viſus.hoc vr̄ ſentire ari.⁊ Cōm.cum dicit ꝙ
illud mediū ibi nihil facit neq̄z cālr̄ ꝑ ſe ſe hꝫ ad imutati/
onem tactus.¶Ad formā igr̄ rōnis.cū dr̄ mouēs pro/
quiquū ⁊c̄.verꝝ ē ſi ſit mouēs ꝑ ſe ⁊ ſine q̄ motor remo
tus mouere nō pōt.ſꝫ ſi ſit mouēs ꝓpinquū ſolū ꝑ accñs
nō oꝫ ꝙ ſit cā ꝑ ſe ⁊ ſic ē i ꝓpoſito. Nō.n.illud mēbruꝫ
ē mouēs ꝑ ſe reqſitū ad imutatōeꝫ ex ꝑte ſenſus. ſed ꝑꝑ
neceſſitatē ꝑdictā.⁊ ſic poſſꝫ euadi rō ⁊ forte nō ſufficit.
oꝫ.n.aſſignare aliquod mouēs ꝑ ſe ꝓpiquū qđ imutat
carnē ⁊ illud mouēs ꝑ ſe ꝓpinquū nō ē ipſū tāgibile vt
ꝓbat̄.q̄ꝛ.ſ.nō ē illud cū carne.ſꝫ diſtat ab eo ꝑ illud me
diū.qd g° reliquit̄ mouēs ꝑ ſe niſi illđ mediū.¶Forte
diceres ꝙ ad oēꝫ motum nō reqrit̄ mouēs ꝑ ſe ꝓpin/
quū ⁊ imediatū.ſꝫ ſufficit mouēs ꝑ ſe remotū cū mouē
te ꝓpiquo ꝑ accñs.⁊ ſic erit hic,nā tāgibile erit mouēs
ꝑ ſe nō ꝓpiquū ſꝫ remotū.⁊ illud mediū nō ē mouens
ꝓpiquū ſꝫ ꝑ accñs.¶Cōtra. Mouēs remotū mouet
ꝑ mouēs ꝓpinquū.ſi g° mouēs ꝓpinquū mouet ꝑ acci
dens ⁊ mouēs remotū mouet ꝑ accñs.Dr̄ ꝙ vl'r hoc
nō ē verꝝ.ſ.ꝙ mouēs remotū moueat ꝑ mouēs ꝓpiquū
imo pōt eē ꝙ mouēs remotū q̄ztū ē ex ſe mouet ꝑ ſeipꝫ
ꝙ ꝯt moueat ꝑ mouēs ꝓpinquū hoc nō ē ꝑ ſe ⁊ ꝓprie
ita ꝙ illud reqrat eius nā ſicut ꝑcutiēs ꝑ clypeū nō neceſ
ſario exigit clypeū ad hoc ꝙ ꝑcutiat ſꝫ q̄ztū ē de ſe ē ꝑcu
tiēs ꝓpinquū ꝑ ſe.vnde ſi clypeus ſemꝑ eēt iter ꝑcutiē
tē ⁊ ꝑcuſſū ꝓpter aliquā aliā cām tūc penitus eēt ſil'e de
ꝑcutiēte ⁊ đ tāgibili.ſicut.n.iter ꝑcutiēs ⁊ ꝑcuſſū nō eēt
tāta diſtātia nālis ꝙ per ſe reqreret̄ clypeus medi⁹ iter
iſta.⁊ tñ ſemꝑ eēt medius ꝓpter aliquā aliā neceſſitatē
ſic inter tangibile ⁊ carnē nō eſt tanta nālis diuerſitas ꝙ
ad imutationē vnius ab altero per ſe requirat̄ medium
extrinſecum.q̄ꝛ tamē ſemꝑ accidit huiuſmōi mediū iter
poni ꝓpter aliā cām vt dcm̄ ē.iō ſēper fit imutatio ipſo
mediāte.Poſſum⁹ g° dicere ꝓbabiliter ꝙ i imutatiōe
carnis a tangibili ipſū tangibile non eſt mouens ſimpl'r
ꝓpinquū.imo ē aliud mouens ꝓpinquū intermedium
ſcꝫ illud mediū extraneū.tñ ipſū tangibile bene eſt mo/
uens per ſe ꝓpinquū.q̄ꝛ inter ipm̄ ⁊ carnē nō eſt aliqđ
mouens per ſe ſed ſolum mouens per accñs.⁊ illud ac
cidens contingit nō eſſe quantū eſt ex parte tangibilis vt
motiuū carnis.⁊ ex parte carnis vt imutabilis a tāgibili

ſed non contingit ipm̄ non eē ꝓpter aliā neceſſitatē predi
ctam. tangibile autem per ſuā naturā nō ē natum ꝑus i/
primere ſuā ſpeciē illi medio q̄ȝ carni. nec caro ꝑ ſui nāȝ
eſt nata imutari ab illo medio imediatius q̄ȝ a tangibili.
⁊ ſic pure ꝑ accidēs cōcurrit illud mediū ad tangenduȝ
q̄ȝtum eſt ex parte tāgibilis ⁊ carnis vt predcȝ ē ꝓpter
quā cām oȝ dicere ꝙ illud mediū nō ſit mouens ꝓpin/
quū ꝑ ſe ſed pure per accidēs. nondū tñ vidi declaratuȝ
demōſtratiue. hoc tñ aſſerunt Ariſto. Auer. ⁊ Albertus
⁊ oēs ꝑipatetici poſteriores. Et forte ꝯuicereť ꝑ hoc ꝙ
vnus ⁊ idem ſenſus non indiget ꝑ ſe duobus medijs ita
diuerſis ſicut ſunt aer ⁊ caro ⁊ aqua. Unde cū tactus ſit
vnus ſaltem reſpectu vnius ꝯrietatis non vꝛ iuſtū ꝙ idi
geat ꝑ ſe duobus medijs differentibus ſpecie ad ipſuȝ.
ingre melius. ¶ Alr̄ pōt dici ꝙ in imutatiōe tactus a tā
gibili duro aut molli ipm̄ tangibile ē ꝓpinquū imutās
carnē. Et cum dꝛ ꝙ inter mouēs ⁊c̄. verum ē vnū ime/
dium qō ſit per ſe ⁊ neceſſario requiſitū ad illud motuȝ
ſed bene pōt eē ibi mediuȝ aliqō ꝑꝑ aliam cāȝ vt dcm̄ ē.
¶ Ad rōnes. Ad primā cū dꝛ ꝙ ſic tactus non erit tactꝰ
nego ꝯñam. ⁊ cū ꝓbatur. qꝛ tactus dꝛ tactus eo ꝙ tāgit
ſuū ſenſibile. dico ꝙ non ē tactus eo ꝙ ſentiat ſuū ſenſibi
le tangendo ſine omni medio. ſȝ forte ex eo qꝛ magis de
ꝓpe ſentit q̄ȝ omnes alij. ⁊ in tantū ꝙ latet intermediuȝ
⁊ ꝑꝑ hoc impoſitor nominis vocauit ipm̄ tactum. ⁊ for
te putauit nullum eē extraneū mediū in tangendo. ⁊ iō
vocauit ipm̄ tactū. ¶ Ad aliam dico ꝙ verū eſt ſi indige
ret per ſe medio extrinſeco. ſed ponimus ꝙ ſolum ꝑ ac/
cidens indiget quantum eſt de tactu ⁊ tāgibili. ⁊ iō ſi po
neretur ꝙ lapis imediate tangeret manum nihil ꝓhibe
ret fieri ſenſum. ⁊ ſic ē intelligendum illud. ¶ Ad aliam
ſimiliter. bñ. n. concludit ꝙ vnꝰ ſenſus formaliter nō idi
get ꝑ ſe ad ſuū actū diuerſis medijs oīno. ſicut eſt hic lȝ
.n. oculus ⁊ aer exterior ſint media vidēdi. tñ hoc ē rōe
vnius qualitatis cōis. ſ. rōne diaphaneitatis. ſȝ nō ē vna
q̄litas ſic cōis aeri ⁊ carni ꝑ quā imuteť a tangibilibus
iō aer nō ē per ſe mediū tāgēdi. q̄re nō valet.

¶ Textu cōmen. cxvi.

¶ Oio autē videtur caro ⁊ lingua ſicut aer ⁊
aqua ad viſum ⁊ audutum ⁊ olfatum ſe hñt.

¶ Queſtio. xxix

Ueritur ꝯſequenter. Utrū ſen/
ſibile poſitū ſupra ſen
q ſum facit ſenſationeȝ. Arguitur ꝑmo ꝙ ſic
tangibile poſitum ſuꝑ neruū facit actū tan
gendi. qō patet. cuȝ manus aut aliqua ꝑs
corporis ſecatur per totum. nūc. n. certuȝ
eſt ꝙ inſtrumentum ſectōis vt cultellus vel gladius tā/
git neruum ⁊ ponitur immediate ſuper ipſuȝ ⁊ cū ner
uus ſit organū tactus vt conceſſuȝ eſt. ſequiť ꝙ tāgibile
poſitū ſupra neruuȝ ponitur ſupra tactū. ⁊ tñ facit tactū
vt maniᵐ ē. Tāgibile. n. eſt quoddā ſenſibile ⁊ tactus ē
quidā ſenſus, ergo. ¶ Itē agens naturale q̄ȝto ꝓpinquꝰ
eſt paſſo tanto ꝑfectius agit vt pȝ in igne ⁊ huiuſmodi.
ſenſibile āt agēs nāle qꝛ nō ē agēs artificiale vt manifeſtū
ē nec caſuale aut fortuitū cū frequēter aut vt i pl'ibꝰ agat
i ſenſum. ergo q̄ȝto ꝓpinquius eſt ſenſui tanto ꝑfectius
agit in ipm̄. ſed cū ſenſibile eſt ſupra ſenſum tūc ē ei ꝓpi
quius q̄ȝ cum diſtat ab eo vt manifeſtum eſt. quare ⁊c̄.
¶ Itē aer illuminatus poſitus ſupra viſum facit videre.
ſed aer illuminatus ē quoddā ſenſibile vt manifeſtū ē. ⁊
tex. cō. 82. viſus quidā ſenſus. ergo ⁊c̄. maior ꝓbať. qꝛ oculus eſt
materia viſus vt dꝛ in iſto 2ᵒ. ⁊ ſic ſequiť ꝙ viſus ē i ipō
oculo vt in ſubiecto. cū ergo aer illuminatus poſitus ſu
tex. cō. 116. pra oculū facit videre ſeqtur ꝙ poſitus ſupra viſū facit
videre. quare ⁊c̄. ¶ Oppoſitū arguitur auctoritate ari.
in lr̄a. pluries. n. dicit ꝙ ſenſibile poſitū ſupra ſenſuȝ nō
facit ſentire ⁊ hoc ē cōe omni ſenſui vt ibidē dicit Cōm.
¶ Ad queſtionē dico breuiter ꝙ ſenſibile poſitū imedia
te ſupra ſenſum ſm̄ eē corporale non facit ſenſum. cuius
cām hic tangit Cōmē. ⁊ planius in libro ſuo d̄ ſenſu ⁊ ſē
ſato. qꝛ natura non ꝓcedit ab vno diſſimiliū ad alterum
multum diſſimile niſi ꝑ mediū qō eſt aliqualiter conue/
niens cū vtroq̄ȝ vel minus diſſimile. ſicut etiā mobile lo
caliter non mouetur de vno vbi ad aliud vbi ſimpliciter
oppoſitū niſi ꝑ mediū vt habeť ex 5ᵒ. phyꝯoꝝ. Modo tex. cō. 22.
eē corporale forme in ipſa re extra animā ⁊ eē eius ſpiri
tuale in anima ſunt multū diſſimlia eſſe quātum ad hoc
quia eſſe forme ſenſibilis corporale extra animam nec ē
cognitio nec imedatum principium cognitionis. vt eſſe
albedinis in pariete nec eſt viſio nec imediatū ꝑncipiuȝ
viſionis vt manifeſtū eſt. Sed eē ipſius coloris in viſu
aut eſt formaliter ipſa viſio aut eſt imediatū principium
viſionis actiuū vel receptiuū ſicut māifeſtū ē ⁊ oēs ꝯce
dunt. ⁊ iō natura nō ꝓcedit ab vno iſtoꝝ in alteꝝ niſi me
diante aliquo eſſe medio inter ea. ⁊ illud eſſe mediū eſt
eē i medio nō cognoſcitiuo. vt i aere vl' aq̄ ⁊ huiuſmōi.
¶ Ad ꝑmā rōnē dico breuiter ꝙ ſi aliqō tāgibile pone/
reť imediate ſupra neruū ita ꝙ in nulla ꝑte eēt caro iter
media non ſentireť. hoc aūt nō ꝯtingit cū manus abſcin
diť aut alia ꝑs. Nā lȝ tunc inſtrꝫ diuiſionis ſȝ aliq̄ȝ ꝑteȝ
attingat veruȝ ſine carne media vt creditur. tamen ſimul
ſm̄ aliq̄ȝ ꝑtem eſt caro iter ipm̄ ⁊ neruū ⁊ ideo non eſt
omnino imediatus cōtactus. quare ⁊c̄. ¶ Ad aliā cū dꝛ
agens naturale ⁊c̄. veꝝ ē ſi appropinquatur paſſo diſpo
ſito ⁊ apto nato recipere eius actionē. ⁊ ſi nō oȝ. nūc ipſe
ſenſus non ē paſſum qō ſit aptū natum imediate ſuſcipe
re a forma ſenſibili ſibi corporaliter appropinq̄ta. qꝛ ⁊c̄.
¶ Ad aliam cum dicitur. aer illuminatus ⁊c. dico ꝑ ite/
remptionem maioris. ⁊ cū ꝓbať ꝙ oculus ē materia vi
ſus. ⁊c̄. dico ꝙ illud ari. nō dixit ꝑ modū determinatōis
ſed exēplificādo. vel dicendū ꝙ ibi loqtur ſub ꝯditōe. ſ.
ſuppoſito ꝙ oculus eſſet aīal. aīa vtiq̄ȝ eēt viſus ipſius. d̄
exemplo aūt nō habeť verificatio. ſed manifeſtatio. vt
dicit Cōmen. in iſto 2ᵒ. capitulo d̄ viſibili. q̄re ⁊c. ¶ Ur
ſiquis vellet tenere ꝙ ipſe viſus ē in oculo ſubiue. vt ali
quibus placet ⁊ ꝙ aer illuminatus poſitus ſupra oculuȝ
videatur aut ſaltē non ꝓhibeat fieri viſionem. tñ non eſt
ad ꝓpoſitum. qꝛ lumē non ē in ipſo medio corꝑaliter ſȝ
ſpūaliter ⁊ intentiōaliter. cū lumē exñs in q̄cūq̄ȝ ꝑticula
aeris repñtat totū lumē corꝑis luminoſi vt manifeſtum
ē. cū aliquis mediante vno paruo foramine videt vnuȝ
magnū ignē aut ſolē aut lunā aut aliqō huiuſmōi lumīo
ſuȝ ⁊ nos intelligimus ꝙ ſenſibile imediate poſitū ſupra
ſenſum ſm̄ eē corꝑale ꝓut diſtinguiť a ſpūali nō facit ſē
ſum. Et hoc manifeſtum ē quaſi per ſe ſȝ doctrinā ari.
dicentis. ⁊ hoc quidem in ipſo poſitum quo ſentiť i ſen tex. cō. 98.
ſibile eē oībus cōmune eſt. quare ⁊c̄.

¶ Textu. cōmen. c. xxi.

¶ Oportet autem uniuerſaliter de omni ſen
ſu recipere. quoniam quidem ſuſceptiuus eſt
ſpecierum. ¶ Queſtio. xxx.

Ueritur hic primo
Utꝝ iſta ꝓpō ſit vera. Oīs ſenſus ē rece
q ptiuus ſpēꝝ ſine materia. Arguitur ꝙ
non. qꝛ illud qō cōpetit alteri q̄ȝ ſenſui nō
debetur ſenſui primo. paſſio. n. nō ineſt ni
ſi ſuo ſubō primo aut eis que ſunt eſſentialiter idem cuȝ
ipō ſic inferiora aut poſteriora. vt pȝ ex prīo poſte. ſȝ eē
receptiuū ſpēꝝ ſine mā̄ ꝯpetit alicui qō ñ ē idē eēntialiter
cū ſenſu. cōpetit. n. itellcūi. vt pȝ ex 3ᵒ. huius vbi plane tex. cō. 38.
vult ari. ꝙ intellectus ē ſuſceptiuꝰ ſpēꝝ ſine mā̄. ¶ Iteȝ
ſi ſenſus ꝑᵒ recipet ſpēȝ ſine mā̄ ſeq̄reť aut ꝙ nō recipet
ſenſatōeȝ aut ꝙ recipet eā mediāte ſpē. hec ꝯña pȝ. qa
vnū receptiuū nō vꝛ recipe duo diuerſa niſi vnū mediā
te alio. mō ſpēs ſenſibiľ ⁊ ipā ſenſatio ſt duo diuerſa vt
mlťi ꝯcedūt ⁊ videbiť poſt. ⁊ ſic aut ſēſus ñ recipet ſen
ſatōeȝ aut recipet ipāȝ mediāte ſpē. ⁊ hoꝝ ꝑᵐ ē oīno i/
poſſibile. i q̄. n. recipeť ſentire niſi in ipō ſenſu. Pō. n.
i q̄ recipiť ſentire ſentit ⁊ eſt ſentiens vel quo aīal eſt ſen
tiens. nihil aūt eſt ſentiens niſi ſenſus vel animal per ſen

ſuꝫ.Et ſil'r 2^m videtur ĩpoſſibile:nam ſi ſenſus recipet
ſenſationem mediante ſpē tc̄ ipſa ſpecies non eſſet p̄nci/
pium actiuū per ſe ſenſationis.eo ꝙ vnū ⁊ idē ſimplex
⁊ indiſibile non ē per ſe principium actiuū ⁊ per ſe rece/
ptiuum eiuſdem actus.ꝯñs aūt reputat' ĩconueniens a
multis.nō.n.aliud ē ĩmediatū principium actiuū alicui⁹
ſenſationis niſi ſpecies informans ſenſum vt omnes cō/
cedunt.❡Item illud qđ ē cōe oī patienti non debet' p̄/
mo ſenſui.hoc ē manifeſtum.ſed eſſe receptiuū ſpecieꝝ
ſine materia cōe ē oī patienti.Omne.n.patiēs recipit ali
quā formā ab agente vt manifeſtum ē ⁊ conſtat ꝙ ip̄m
patiens non recipit mām agentis.vt cum aqua patit' ab
igne ipſa non recipit mām ignis.ſil'r aūt ⁊ in alijs.hoc ſa
tis patet primo de generatione.c. de actiuis ⁊ paſſiuis.
tex.cō.55 quare ⁊c.❡Oppoſitum arguitur auctoritate ari. in lr̃a
tex.cō.121. qui dicit ꝙ oēs ſenſus.⁊c.❡De iſto dixit quidam doc.
huius tp̄is ꝙ ſenſus eſt p̄mo receptiuus ſpēruꝫ ſine mā
qđ ꝓbauit.q2 ſi non tc̄ Ari.errauit in acceptōe vl'is. Er
ror.n.in aſſignatione vl'is ē cum paſſio non aſſignat' ſuo
ſubo primo vt accipitur ex primo poſteri.abſurdū autē
ē ariſto.peccauiſſe in aſſignatione vl'is.cum ipſe docue/
rit plane artē accipiendi vniuerſale. vt pꝫ in primo poſte
riorum.ergo ⁊c.Sed mihi vr̃ ſalua pace dicētis.ꝙ hoc
ē dcm̄ debile ⁊ falſum.q2 ſi ſenſus eſſet primū ſubiectū
huius quod ē eſſe receptiuum ſpērum ſine materia tūc
nihil eſſet receptiuum ſpēruꝫ ſine materia niſi ſenſus vl'
habens in ſe ſenſum.hoc manifeſtum ē quia paſſio non
ē ſine p̄mo ſuo ſubo.vt hr̃e tres āgulos eq̄les duob⁹ re
ctis non eſt niſi vbi ē triangulus.⁊ riſibilitas non eſt niſi ĩ
quo ē humanitas vel homo.hoc autem eſt ſl'ꝫ manife/
ſtū.nam mediū inaīatū eſt receptiuū ſpecieruꝫ ſine mā.
vt aer aut aq̄ vt vult Ariſto.in iſto 2°.⁊ iſti met ꝯcedūt
tex.cō.116 ĩmo cōcedunt ꝙ ſil'is ē immutatio medij ⁊ organi.⁊ re/
cipitur ab Ari. in libro de ſenſu ⁊ ſenſato.Et ideo dico
ad queſtionem.duo primo ꝙ oīs ſenſus qui ē ſubꝫ ip̄i⁹
ſentire ē receptiuus ſpērum ſine materia.2°.ꝙ hoc non
competit primo ſenſui.Primum apparet q2 idē dr̃ eſſe
ſuceptiuum diſpoſitionis ad aliquē actū.⁊ illius actus ali
quo mō.nunc ip̄a ſpēs ſenſibilis ē diſpoſitio ad actū qui
ē ſentire vt oēs ꝯcedunt ſaltē qui ponūt ſpēm eſſe aliud a
ſentire.q̃re ⁊c.❡Item ſenſus recipit aliq̃ꝫ formā a ſen
ſibili quoq̄ mō.al'r.n.ſenſibile nō ageret in ſenſum neq̧
reduceret ip̄m ad actum qđ ē contra doctrinam ari.aut
tex.cō.118. igitur recipit formā ſ'ꝫ eſſe māle aut ſ'm eſſe ſpūale. nō
ſ'm eſſe māle.q2 ſic forma hr̃et idē eſſe in aīa ⁊ extra ani
mam.mō ſicut extra aīam nō eſt cōprehenſio neq̧ prin
cipium ꝓpinquū cōprehenſionis ſic nec in aīa.qđ eſt ab
ſurdum. Et amplius.tunc ſeq̃retur ꝙ viſus videns ni
grum eſſet niger poſtq̃ꝫ recipet nigredienm ſ'ꝫ eē reale.
Et amplius.ꝯtria ſil' eſſent in eodem ſ'm eſſe materiale
cum ſimul album ⁊ nigruꝫ hn̄t agere in viſum.ergo re
linquitur ꝙ ſenſus recipit formam a ſenſibili ſecundum
eſſe ſpirituale ⁊ h̄ dicitur eē ſpecies ſenſibilis.❡Scđꝫ
ꝓbatur rōe p̄us tacta formando eā al'r.Si ſenſus eſſet
p̄mo ⁊ per ſe receptiuus ſpecierum ſine mā tunc aer ⁊
aqua eſſent inaīata ⁊ habentia ſenſum.qđ ē abſurdum.
ꝓbo ꝯñam.In quocunqꝫ eſt ꝑ ſe ꝓprium accidens ali
cuius ſubi in illo eſt illud ſubm.hoc recipio pro manife
ſto.cū ergo in aere ⁊ aqua ſit eſſe receptiuum ſpērū ſine
materia.ĩ vtroqꝫ iſtoꝝ erit ſenſus.⁊ per ꝯñs aīa q̃ ⁊c.
Et ꝯfirmatur q2 oē receptiuum ſpēꝝ ſine materia aut dr̃
vniuoce de medio inanimato ⁊ de ſenſu.aut pure equi/
uoce.aut ſecundum analogiam ſi pure vniuoce.tunc ſe/
quitur ideꝫ qđ prius.paſſio.n.vniuoca ineſt cuicūqꝫ ĩeſt
ꝑ primū ſubm vt pꝫ primo poſteriorum.Si pure equi
uoce hoc eſt inconueniens.q2 ſic non eſſet ꝯſil'is ĩmuta/
tio medijs ⁊ ſenſus.cuius oppoſitum iſti volunt.❡Itē
hoc eſſet ꝯ Ari.qui abſolute ⁊ indiſtincte enunciat iſtam
paſſionem de ſenſu.Equiuocuꝫ āt non proprie ꝯſidera
tex.cō.2. tur in ſcīa vt hr̃ 4°.meta.Si vero diceretur ꝙ analogi
ce.ſ.ſ'm prius ⁊ poſterius.tunc ēt hoc erit ꝯ Ari. nam
paſſionis ambigue ſubm dꝫ eſſe ambiguū.ſ'ꝫ Lincon.

primo poſteriorum.ĩmo etiam ſ'm Ari.Si.n.aliq̄ paſ/
ſio ambigua in ſua coītate ſumpta aſſignaret' de vno il/
lorum ſ'm prius error eſt in aſſignatione vl'is.vt ſi pute
tur illud eē ſubm primū.ergo ſ'm iſtos Ari.errauit ĩ aſſi
gnatione aſſignando iſtam paſſionem de ſenſu cum inſit
multis alijs.Sed aliqs cauillaret ꝙ ſubm p̄mū paſſiōis
dr̃ dupl'r.ſ.primū primitate.coītatis,⁊ de iſto verū eſt
qđ argutū ē.aliud ē ſubm primū primitate p̄cipalitatis
⁊ iſtud non oꝫ reperiri eſſentialiter in omnibus illis qb⁹
ineſt paſſio.Mō ō ſenſus ſic ē ſubm primū huius. qđ eſt
eſſe receptiuū ⁊c.ſed hoc non ſufficeret.q2 ſicut dcm̄ eſt
paſſiōis ābigue ⁊ cōis dꝫ aſſignari ſubꝫ ambiguū ⁊cōe
⁊ non ſufficit ad ſufficientem acceptionē vl'is accipere ſo
lum ſubm principale paſſionis. vt pꝫ ex primo poſterio
rū. ⁊ ſic iſti ſ'm dcā ſua non pn̄t excuſare Ari.ab incōue
nienti.❡Et iteꝝ certū eſt ꝙ Ari.h̄.loquit' de ſenſib⁹ ꝑti
cularibus.nōdū.n.demr̃auerat aliū eē ſenſum.mō ſen/
ſus ꝑticularis nō eſt principale ſubm qđ eſt ſuſceptiuuꝫ
ſpecierum ſine materia ĩmo ſenſus cōis cum ſit ſpūalior
ē principalius receptiuus earum ⁊ nobiliori modo.⁊ ad
huc imaginatiua ⁊ cogitatiua nobiliori ⁊ p̄cipaliori mō
recipiunt.⁊ tandē intellcūs principaliſſime ⁊ nobiliſſime
recipit ſpecies ſine materia.⁊ ideo illa poſitio eſt rationa
bilis.Et cum dr̃ ꝙ ari.errauit in acceptione vl'is. Dico
ꝙ non ſequitur.nā ad hoc ꝙ aliquis erret in acceptione
vl'is non ſufficit vt ipſe enunciet aut ſcribat predicatum
de ſubo non primo.ſed requiritur ꝙ putet illud eē ſubꝫ
primum aut ꝙ non cognoſcat ip̄m eſſe non primū.vt ſi
quis dꝫ decipi per ſyllogiſmū ſophiſticū non ſufficit ꝙ
proferat aut ſcribat huiuſ modi ſyllogiſmum.ſed req/
ritur ꝙ putet ip̄m eē bonum.⁊ ꝙ non cognoſcat ei⁹ de/
fectum.Ari.aūt q̃ꝫuis ſic deſcripſerit ſenſum eſſe ſuſce/
ptiuū ſpērū ſine materia.tamen non putauit hoc eē pri/
muꝫ ſubm.ĩmo bene nouit ꝙ alia recipiūt ſpēs ſine mā
nec dedit in hoc aliq̃ꝫ occaſionem errādi niſi illis qui ſūt
multum ꝓni ad errandum.⁊ qui non hn̄t aptitudinem
ꝯferendi v̄bi ari.adinuicē ⁊ concordandi ea ſufficienter.
Iō Ari.quo ad pn̄s capl'ꝫ voluit notificare iſtam condi
tionē ſēſuū.Et hoc forte noluit facere ad remotōnē erro
ris antiquorum qui putauerunt aīam eſſe compoſitam
realiter ex oīb⁹. vt pꝫ ĩ erroribus in primo hui⁹.❡Ad tex.cō.79.
rōnes.❡Ad primam dicendum ꝙ q̃ꝫuis abſolute lo/
quendo intellectus recipiat ſpēs ſine materia.hoc tn̄ ei
ꝯpetit al'r q̃ꝫ ſenſui.nam ſenſus recipit ſpēs indiuidual'r
vt h̄ ⁊ nc̄ q2 eſt virtus corporea.Sed intellectus q2 ĩmā
lis eſt recipit ſpēs vniuerſaliter non h̄ neqꝫ nc̄ preciſe.
❡Ad aliaꝫ bene concedo ꝙ ſenſus recipit ſpēs ſine ma
teria ⁊ mediante ſpecie recipit ſenſationem. Unde non
credo ꝙ ſpecies ſenſibilis ſit ĩmediatum ꝑ ſe principiuꝫ
ſenſationis.ſed alia virtus vt probatū fuit prius.❡Ad
tertiam dicendum ꝙ patiens corꝑale inaīatum aliter re
cipit formam ⁊ aliter ſenſus.nam recipiens inaīatum re
cipit formam ſecūdū eſſe corporale vel ſecundum eſſe
minus ꝑfcē ſpūalitatis.⁊ recipit ſecūdum eundem mo/
dum eſſendi ſicut hꝫ eſſe in agente.dico in multis recipi
entibus ſicut oīa recipie ntiaq̄ recipiunt cum abiectione
ꝯrij. vt cum aqua caleſit ab igne ipſa recipit caliditatem
ſecūdum ꝯſimilē modum eſſendi ſecundum quē eſt in
igne caleficiente.ita ꝙ forma caliditatis ĩ aqua recepta n̄
ē ꝓpinquius principium cognitionis q̃ꝫ q̄ eſt in ip̄o igne
Similiter auteꝫ ⁊ in alijs.ſed forma in ſenſu hꝫ eē ſpūa
le ⁊ eſt principiū cognitionis.ĩ medio aūt ĩaīato lꝫ non
ſit ĩmediatum principium cognitionis.tn̄ eſt ibi ſpūal'r.
⁊ eſt propinquius principium cognitionis q̃ꝫ in re extra
⁊ iſtud eſſe in medio eſt quaſi medium inter eſſe in aīa
⁊ eſſe extra aīam.nā eſſe in re extra aīam eſt eſſe corpo/
rale ⁊ non eſt principium cognitionis niſi multū remo/
tum.eſſe vero in aīa eſt eſſe ſpūale ⁊ eſt principium co/
gnitionis ĩmediatum.eſſe aūt ĩ medio ĩaīato eſt eē ſpūa
le.⁊ in hoc conuenit cū eſſe in aīa ⁊ differt cū eſſe in obo
⁊ non eſt propinquū ĩmediatū principiuꝫ cognitiōis.⁊
in hoc conuenit cū eē in re extra aīam ⁊ differt ab eſſe in

anima.quare ratio nō valet.

¶Queſtio.xxxi.

Onſequēter querit̄ circa q̄daꝫ predictorū. vtrū
ſpēs rei ſenſibilis recepta in ſenſu ſit idē eſſen
tial̄r cū ipſo ſentire. Arguit̄ primo ꝙ ſic q2 il
lud quod primo recipit̄ in potētia ſenſitiua eſt
ſentire. vniuerſal̄r.n.qđ primo recipit̄ in potētia cogniti
ua videtur eſſe cognitio. ſed illud qđ primo recipitur in
ſenſu eſt ſpecies rei ſenſibilis vt oēs concedūt.igitur ⁊c̄.
¶Oppoſitū aūt arguitur. principiū ſenſationis nō eſt ip
ſa ſenſatio. ſed ſpēs recepta in ſenſu eſt principium ſenſa
tiōis. vt ſpēs intelligibilis eſt principium intellectionis.
¶De iſto dicunt aliqui ꝙ ipſa ſpecies rei ſenſibilis rece
pta in ſenſu eſt idē eſſentialiter cum ipſo ſentire. quod ſic
ꝓbant ſicut arguebatur ſtatim. Sed iſtud non videt̄. q2
que ſūt in diuerſis predicamentis non ſunt vnū eſſentia/
liter vt ſuppono ad preſens. ⁊ hꝫ videri ſupra p̄dicamē
ta. ſed ſpecies rei ſenſibilis ⁊ ſentire ſunt hmōi. nam cuꝫ
ipſe ſenſus alteret̄ ab ipſo ſenſibili ſaltem alteratione ꝑfe
ctiua que eſt ſalus ⁊ ꝑfectio. vt habet̄ in iſto.2. ⁊ in.7°.
phycoꝝ. manifeſtū eſt ꝙ ſenſus recipit a ſenſibili aliquā
qualitatē ſaltē ſpūalē ⁊ illa nō eſt niſi ſpēs forme ſenſibilis
que ipſū ſenſibile repreſentat. ſentire aūt eſt actio q̄dā vł
ſaltē paſſio vel vtrūqꝫ. mō āt altero ergo ⁊c. ¶Itē ſup/
pono ꝙ forma ſpūalis recepta in ſenſu ⁊ recepta in me/
dio vt aere aut in ſpeculo iaīato eſt eiuſdē ſpēi ſpāliſſime
ſm ſe. vt ſpēs albedis in viſu ⁊ in ſpeculo inaīato. Quid
enim faceret diuerſitatē ſpecificā iter iſtas formas. Nō ē
dicendū ꝙ diuerſitas ſpecifica eaꝝ proueniat ex diuerſita
te ſubiecti. q2 ſicut dicit Cōmē. in iſto.2. cōmē.6. diuerſi
tas formaꝝ eſt cā diuerſitatis materiarū. ⁊ nō ecōuerſo
nec ex diuerſitate agentis q2 albedo eadē ſm ſpēm gene
rat ambas. ¶Secūdo ſuppono ꝙ cū aliq̄ duo ſint eiuſ/
dē ſpēi ſpāliſſime oē quod cōuenit vni eoꝝ per ſe idē ſm
ſpēm cōuenit alteri. vt ſoꝛ. ⁊ pla. ſunt eiuſdē ſpēi ſpāliſſi/
me. ⁊ ſic ſoꝛ. eſt per ſe riſibił ſicut pla. ſił̄r āt ⁊ in alijs. ⁊
cō.49.⁊ hoc ſatis habet̄ a Cōmē. ſuper ſm librū celi ⁊ mūdi. in
59. capitulo de figura ſtellaꝝ. vbi dicit. Neceſſe eſt ꝙ illud
quod exiſtit in aliquo indiuiduoꝝ ſpēi in rebus eſſentiali/
bus exiſtat in oībus indiuiduis eiuſdē ſpēi. Tunc arguo
ſic. ſi ſpēs recepta in ſenſu eſt idē eſſentiał̄r cū ipō ſentire.
tūc ſpēs que eſt in ſpeculo iaīato eſſet idē eſſentiał̄r cū ip
ſo ſentire. hoc aūt eſt īpoſſibile. q2 ſic illud ſpeculū ſenti/
ret. nā oē illud in quo eſt ſentire ipm ſentit. ⁊ pꝫ cōſequē
tia per ſuppoſitiōes. nā ſpēs hec ⁊ illa ſunt eiuſdē nature
ſiue ſpēi ſpāliſſime. ⁊ iō qđ p̄dicat̄ eēntiał̄r đ vna eaꝝ p̄di
cat̄ ēt de alia eſſentiał̄r. vn̄ ſi ſpēs i ſēſu ē ſēſatio eēntiał̄r ⁊
alia erit idē ſēſatio. q̄r ⁊c̄. Alij āt dn̄t ał̄r ꝙ ſpēs rei ſēſibił
ſm ſe nō eſt idē eēntiał̄r cū ipſa ſenſatione. tn̄ receptio ip
ſa ſpēi in ſenſu eſt ſentire ⁊ ſuſtentat̄ ſpāł̄r ſuper hoc q2
ſentire eſt pati a ſenſibili ⁊ non eſt aliđ pati a ſenſibili niſi
ipſa receptio ſpēi vt eis vr̄. quare ⁊c. Sed nec iſtud cre/
do eſſe verū. q2 ſi receptio ſpeciei ſenſibilis in ſenſu eēt ip
ſa ſenſatio formał̄r ⁊ eēntiał̄r. ſequeret̄ neceſſario ꝙ ipꝫ
ſenſibile eſſet ſimpł̄r nobilius q̄ꝫ ſit ſenſus. h̄ aūt eſt ma/
nifeſtū īpoſſibile ſm oēs. viſus.n. eſt quid nobilius ſim/
pł̄r q̄ꝫ colore. ⁊ auditus q̄ꝫ ſonus. ⁊ ꝓbat̄ cōſequentia.
q2 ſicut ſuperiꝰ ſumebat̄. illud eſt ens ſimpł̄r nobiliꝰ alio
cuius ꝑ ſe oꝑatio eſt nobilior ꝑfectiſſima oꝑatiōe alteriꝰ.
⁊ hoc eſt manifeſtū cuilibet ſani capitis. mō efficer̄ aliqd
eſt operatio nobilior ſimpł̄r q̄ꝫ recipere illud idē. vt effi/
cere motū eſt nobilius ſimpł̄r q̄ꝫ recipere ipm motū. ſi/
milit̄ aūt ⁊ in alijs. ⁊ hoc ēt ē notū per ſe. ⁊ declaratum
fuit prius ad cōfirmādū. ſi igit̄ ſenſibile efficit ſpēm i ſen
ſu ita ꝙ eius oꝑatio ꝑ ſe ſit efficere ſpēm in ſenſu vt oēs
cōcedūt. oꝑatio vtiqꝫ ſenſibilis. ſ. efficere ſpēm erit ſim/
pł̄r nobilior q̄ꝫ recipere ipam. Cū igit̄ receptio ſpēi pona
tur eē idē qđ ipſa ſenſatio ſequit̄ ꝙ oꝑatio ſenſibilis ē no/
bilior q̄ꝫ ſit ipſa ſenſatio. ſed cōſtat ꝙ ſenſatio eſt nobiliſſi
ma operatio ſenſus. ergo ſenſibile eſt qđ nobilius q̄ꝫ ſen
ſus. ¶Itē quidā arguūt ſic. Si ſentire formał̄r ⁊ eēntia
liter eſt recipere ſpēm rei ſenſibilis oꝫ ꝙ ſentire ſit pati
formał̄r ⁊ eſſentiał̄r. ⁊ ſi ſentire eſt pati eēntiał̄r. ſequit̄
ꝙ ſentiri ſit ager̄. ſed agere ē nobiliꝰ q̄ꝫ pati ſibi correſpō
dens vt oēs cōcedūt. ergo ſequit̄ ꝙ ſentiri eſt nobilius
q̄ꝫ ſentire. quod eſt abſurdū. ⁊ hec rō mihi vr̄ pulchra
⁊ inſolubilis ſm veritatē. ¶Itē poteſt argui rōne cōſili
ſicut arguebatur de ſpē. nā cū ſpecies recepta in ſenſu ſit
eiuſdē nature ſm ſpēm ſpāliſſimā cū ſpecie recepta i ſpe
culo inaīato ſequitur ꝙ eius receptio in ſenſu ⁊ in ſpe/
culo inaīato ſit eiuſdē ſpēi ſpāliſſime. ⁊ ſic ſi vna iſtarū re
ceptionū ſit eſſentialiter ſenſatio vr̄ ꝙ ⁊ alia debet eē eēn
tiał̄r ſenſatio. cū enim aliqua ſunt eiuſdē ſpēi ſpāliſſime
nullū predicatū per ſe debet̄ vni quin illud cōueniat alte
ri vel poſſet conuenire. ⁊ hoc manifeſtū eſt inductiue in
alijs. ¶Itē illud eſt plane cōtra Cōmē. in iſto ſcđo cap.
de ſenſu cōi. vbi dicit ꝙ recipere aliqd eſt aliud a indica/
re illud. vnde recipere colorē eſt aliud a indicare illud vn̄
recipere colorem eſt aliud a indicare colorem. ⁊ indicare
eſt ipſum cognoſcere. quare ⁊c̄. Et hoc eſt contra Ariſ.
qui dicit ſentiri accidit in quodā pati ⁊ moueri. modo ſi
ſentire eſſet formaliter ⁊ eſſentialiter ipſum pati. ſ. reci/
pere ſpeciem tunc non accideret in pati ⁊ moueri. nihil
enim accidit in ſeipſo. quare ⁊c̄. ¶Ad rōnē cum dr̄ illđ
quod primo recipitur ⁊c̄. poteſt dici ꝙ aliquid primo re
cipit in potentia ſenſitiua poteſt eſſe dupliciter. Uno mō
primo .i. principał̄r ita ꝙ ad eius receptiōeꝫ ipſa potētia
cognitiua principaliter ordinat̄. ⁊ ſic verū eſt ꝙ illud de/
bet eē cognitio quod primo recipitur in tali potētia. Alio
modo via generationis: ⁊ ſic non oꝫ ꝙ primo receptum
ſit ipſa cognitio ſed aliqua diſpoſitio ſeu preparatio ad co
gnitionem. ⁊ ſic eſt in propoſito. ſpecies.n. rei ſenſibilis
nō eſt illud quod principał̄r recipitur in potentia ſenſiti/
ua. ſed eſt preparatio ſenſus ad receptionē ſenſationis.
quare ⁊c̄. Uel dicatur ꝙ illud quod primo recipitur in
potētia cognitiua debet eſſe cognitio vel formał̄r ⁊ eſſen
tialiter vel cauſaliter. ⁊ ſic vltimo modo verum eſt ꝙ ip
ſa ſpēs eſt cognitio cāliue. in quo tn̄ gn̄e cauſe viſum fuit
prius. quare ⁊c.

Tex.cō.cxx viii.

¶Quoniam autem non ſit ſenſus aliquis p̄/ter quinqꝫ. dico autem hos uiſum audituꝫ ol fatum guſtum ⁊ tactum.

¶Queſtio.xxxii.

Ueritur h̄. Utrū ſenſus ſint qnqꝫ ⁊
nō plures neqꝫ pauciores
Et arguitur p̄mo ꝙ plures. q2 tactus ē pl̄es
ſenſus vt probatū fuit prius. ⁊ alij ſunt q̄tuor
ergo ad minus ſunt ſex. ¶Iteꝫ probatur ꝙ
viſus non eſt vnus. q2 ille ſenſus non eſt vnus cuius ac/
tus nō eſt vnus. potētie.n. diſtinguuntur per actus vt p̄
us apparuit. ſed actus viſus non eſt vnus. ꝓbatio q2 ac
tus viſus eſt viſu ſentire. hoc eſt manifeſtū. modo viſus
ſentire non eſt vnum dicit Ariſt. in capitulo ſequenti. er/ tex.cō.138
go ⁊c̄. ¶Itē vna ⁊ eadem potentia aīe non eſt cogno/
ſcitiua perpetuorū ⁊ corruptibilium. per hoc enim pro
bat Ariſt. in ſexto ethicoꝝ. ꝙ ſcientificū ⁊ rōcinatiuum.
ſ. cōſiliatiuū ſunt diuerſe ꝑtes aīe. ſed viſus eſt cognoſci
tiuꝰ aliquoꝝ perpetuoꝝ. ſ. luminū corpoꝝ celeſtiū. ⁊ ali
quoꝝ corruptibiliū. ſ. iſtorum corpoꝝ inferioꝝ. ergo ⁊c̄.
¶Oppoſitū vult Ar̄. in littera ⁊ cōmē. ¶Dicendum tex.cō.128
breuiter cū Ari. ꝙ ſenſus exteriores ⁊ particulares non
ſunt niſi quinqꝫ. dico aūt hos. viſum auditum guſtum.
tactū. ⁊ olfatū. ⁊ dicuntur iſti quinqꝫ ſenſus exteriores
nō ꝙ ſint ſolum in extremitatibus corporis. viſus enim
non eſt in extremitate pupille vt dicit Ariſto. in de ſenſu
⁊ ſenſa. ſed pro tanto q2 immutant̄ a ſenſibilibus exterio
ribus ⁊ non mediantibus aliqbꝰ alijs ſenſibꝰ prius imu/
tatis. vt viſus immutatur a colore abſqꝫ aliquo alio ſen/
ſu p̄us imutato. ⁊ ſic de alijs. Et hoc probat̄ rōibꝰ Ar̄.
in littera ſm doctrinam Cōmē. Et format̄ pᵃ ſic. Si eēt
aliquis ſenſus alius p̄ter qnqꝫ. aut ille eſſet eiuſdē gn̄is

cū ſenſibus quos hēmus ⁊ ꝑcipet aliqua ſenſibilia, q̄ nr̄i
ſenſus ꝑcipe nō pn̄t. eiuſdē tn̄ generis cū illis ſenſibilib⁹
q̄ nos ſentimus vt aliqs eſſet viſus qui videret aliquos
colores quos nr̄ viſus non poſſet videre ⁊ ſic de alijs
aut ille alius ſenſus eſſet oīo alius genere ab oibus illis
ſenſibus quos hēmus. ſ. ꝙ eſſet ſextus ſenſus. hec ē di/
uiſio manifeſta ⁊ ſufficiens. plibus. n. modis non poſſet
rōnabiliter imaginari ꝙ eēt aliqs alius ſenſus p̄ter quoſ
ſenſus quos hēmus ſed nō p̄mo mō. qꝛ ꝑ tactū nr̄z nos
cognoſcimus oēs q̄litates tangibiles. ⁊ ſilr̄ de alijs ſuo
mō. Et h̄ eſt qd̄ ꝯmē. ꝯmēto. 128. exponēdo lr̄az ar̄. dic̄
in his v̄bis. Manifeſtū ē ꝙ oē qd̄ ſenſus tactus pōt cō/
prehendere ex ſenſibilibus nos poſſumus ꝯprehende/
re ⁊ nihil d̄fic̄ nobis ex eis q̄ nata ſunt ꝯprehēdi ab hoc
ſenſu ⁊ ſilr̄ d̄ vnoq̄q3 ſenſu. ſ. ꝙ n̄ defic̄ nobis ī aliq̄ aīali
hn̄te iſtū ſenſum aliqd̄ ſenſibiliū q̄ nata ſunt ꝯprehēndi
ab eo. ita ꝙ nullus pōt dicere ꝙ poſſet īueniri aliquis ta
ctus in aīali qui comprehendat aliqd̄ tāgibile qd̄ nō poſ
ſumus cōprehendere. Manifeſtum ē. n. ꝙ oēs q̄litates
tangibiles ſunt ſenſibiles a nobis ⁊ comprehenſe per ta
ctū. ⁊ ſilr̄ de q̄litatibus audibilib⁹ ⁊ viſibilibus ⁊ olfatibi
libus. Vult ergo ꝯmen. ꝙ nos ꝑ odoratum nr̄m cogno
ſcimus oēs odores q̄s aīal pōt cognoſcere per odoratū
⁊ hoc eſt plane ꝯ aliquos qui ꝯſueuerunt dicere ꝙ alia
aīalia ab hoīe ſentiūt aliquos odores quos hō non pōt
ſentire ꝑ ſuū odoratum. ſic igr̄ non deficit nobis aliquis
ſenſus ꝓpter defectū ſenſationis aliquorum ſenſibiliū.
⁊ hic erat primus modus. Nec eſt dicendum 2°. mō. ſ.
ꝙ ſit ſextus ſenſus ꝑticularis preter oēs illos quinq3 ſen
ſus ⁊ hoc ꝓbat Ari. tribus demr̄ationibus. quarū pri
ma ſumitur ex ꝑte mediorū ⁊ incipit ibi. Et q̄cunq3 qui
dem ipſi tangētes. ſcd̄a ex ꝑte organorum ⁊ incipit ibi.
Simplicium autē. tertia ex ꝑte ſenſibilium ⁊ incipit ibi.
Quare ſi non alterum ē aliqd̄ corpus. ¶ Prima quidē
demonſtratio ex parte mediorum ſic pōt colligi ex v̄bis
cōmen. Omne animal qd̄ non eſt natum ſentire tanq̄
ꝑ mediū niſi ꝑ carnē aut per aerē aut aquam non eſt na
tū ſentire de ſenſibilibus niſi illa que nata ſunt reddi. i.
multiplicari ꝑ carnē aut per aerem aut per aquam. hec
eſt manifeſta intelligenti. ⁊ hanc innuit Ari. illa ī lr̄a hn̄t
autem ſe ſic ſe vt ſiquis ꝑ vnū ⁊c̄. ſed omne animal nō
eſt natum ſentire tanq̄ per medium niſi ꝑ carnē aut ꝑ
aerem aut per aquā. i. ꝑ diaphanum. ⁊ hāc ipſe tangit ī
illis v̄bis. Et quecūq3 quidem ipſi tangentes ſentimus
tactu. i. mediante carne ſenſibilia ſunt ⁊c̄. Quecūq3 v̄o
ꝑ media ſupple extranea ſentimus ⁊c. ergo oē aīal non
eſt natum ſentire de ſenſibilibus niſi illa q̄ redduntur. i.
multiplicantur per carnem aut ꝑ aerem aut ꝑ aquā. mō
vlterius ſumit cōmē. ꝙ oē qd̄ redditur ꝑ carnē aut eſt
tactus aut guſtabile. ⁊ oē qd̄ reddit̄ ꝑ aerē aut ꝑ aquā
aut vtrūq3 eſt ſonus aut color aut odor. Oē igitur ſenti/
re ē guſtar̄ aut tāger̄ aut olfare aut vider̄. Ex q̄ vlteri⁹ ſe
quitur ꝙ oīs ſenſus aut eſt viſus aut auditus ⁊c̄. hec igr̄
demonſtratio q̄ntum ad primā radicē ſumpta ē ex ꝑte
mediorum. quibus mediantibus ſenſibilia nata ſūt mul
tiplicari ad ſenſum. ita maiorem ꝓportionē primi ſyllo/
tex.cō.129 giſmi huius demonſtrātionis īnuit. Ar̄. in lr̄a ſeu in his
verbis. Hn̄t autē ſe ſic ⁊c. ⁊ pōt ſic ordinari ſicut ſe hꝫ
ſupple res ꝙ ſi plura ſenſibilia exn̄tia altera abinuicē ge/
nere nata ſunt ſupple reddi ꝑ vnum medium neceſſe ē
habentē huiuſmodi ſenſitiuum. i. aīal quod vtit̄ illo me
dio ſentiendi ad ſentiendum vtrūq3 ſenſitiuū eē. vt ſi ex
aere. i. mediante aere eſt aīal ſenſitiuū. i. natū ſentire. ⁊
aer ſoni ⁊ coloris ſupple redditiuus aīal ip̄m ſentiet co/
lorem ⁊ ſonū. ſi vero plura ſuppe media ſint redditiua
eiuſdem ſenſibilis. vt aer ⁊ aqua ſunt redditiua coloris.
vtraq3. n. diaphana. ⁊ qd̄ alterum ipſorum eſt hn̄s ſup
ple tanq̄ mediū mediāte quo ſentit illud qd̄ per vtrūq3
ſe multiplicat aut qd̄ ambob⁹ mediantibus reditur. Ex
quo haberi pōt ꝙ aīal quod non eſt natum ſentire vt ꝑ
mediū niſi per carnem aut aerem aut aquā non ſentit de
ſenſibilibus niſi illa que nata ſunt reddi per iſta media. ſi

duo duo. ſi vnū vnum. ꝓbationem aūt minoris innuit
in hac littera. Et quecūque quidem ipſi ⁊c. Et pōt pro
batio ſic formari. Oē animal qd̄ ſentit tanq̄ per mediū
aut ſentit tāq̄ per mediū cōiunctū ⁊ ſic per carnē qd̄ eſt
mediū ꝯiūctū. i. qd̄ eſt pars aīalis. aut per mediū extra
neū. i. per mediū quod non eſt pars animalis. ⁊ ſic ꝑ ae
rem aut aquā. i. per aerem aut diaphanū quodcūq3. ⁊
⁊ ſic habet̄ ꝙ oē animal nō eſt natū ſentire tāq̄ per me
diū niſi per carnē aut per aerem aut per aquā. ⁊ hec fuit
minor prime rōnis. Et pōt littera Ar̄. aliter ſic ordinari
vt habeatur intentio predicta. Et quecunq3 que ipſi tan
gentes ideſt per medium intrinſecū ſentimus tactu ſenſi
bilia ſūt. i. per carnē que eſt mediū tactus quā exiſtima/
mus habētes. Quecūq3 vero per media extranea ⁊ nō
ipſa tangentes ſed ſimplicibus. dico aūt aerē aut aquā vl̄
ſupple ſentimus. Et ſic quecūq3 ſentimus aut hoc eſt ꝑ
mediū intrinſecū aut extraneū. ex quo habet̄ illa minor
. ſ. ꝙ omne animal qd̄ nō eſt natū ſentire ⁊c̄. ⁊ in hoc cō
plet̄ primus ſyllogiſmus quo concluditur ꝙ oē animal
nō eſt natum ſentire de ſenſibilibus niſi illa que reddun
tur ꝑ carnē per aerē aut aq̄ ⁊ ꝑ aq̄ ītelligit qd̄cūq3 dia
phanū quo mediante aliquid videt̄. ⁊ tunc vlterius ꝓ/
cedendū eſt ſicut dicebatur ꝙ omne quod reddit̄ ꝑ car/
nē ⁊c̄. Secūda quidē demonſtratio ſumpta eſt ex parte
inſtrumentorū. ⁊ puto ꝙ oportet ſuppōere ꝙ ſenſus ſē
tientes per mediū ītraneū ſeu cōiunctū nō ſunt niſi duo
. ſ. guſtus ⁊ tactus. ⁊ hoc manifeſtū eſt per ſe. ⁊ tunc ꝓ
batur ꝙ ſenſus qui ſentiunt per media extrinſeca ſolum
ſunt tres ⁊ ſic habetur propoſitū arguendo ſic qꝛ tot de
bent eſſe organa ſenſuū qui ſentiunt per mediū extrinſe/
cū quot modis elementum aliquod poteſt predn̄ari ī or
gano talis ſenſus. hec recipitur pro manifeſta. Nā in or
gano cuiuſlibet ſenſus ſentientis per mediū extrinſecū
debet dominari aliquod elementū. qd̄ manifeſtū ē. Sꝫ
hoc contingit tribus modis ſolū. naꝫ aut dominat̄ aqua
⁊ ſic eſt oculus. aut aer ſolum ⁊ ſic eſt auditus. aut vtrū
q3 in alio ⁊ alio aīali ⁊ ſic eſt odoratus. nam in orgāo odo
ratus aīalis ſentientis odores in aere dominatur aer. ⁊ ī
organo animalis ſentientis in aqua dominatur aqua. vt
videtur velle Ari. ⁊ cōmē. ignis autē non dominatur ꝓ/
prio in aliquo organo. ſed oibus cōis eſt quātū ad parti/
cipationē ſue qualitatis. ſ. caliditatis. nihil enim ſine calo/
re ſenſitiuū eſt vt dicit Ar̄. in littera. terra aūt aut nullius tex.cō.130
ſupple quātū ad dn̄ium. ſ. ſiccitatis ⁊ frigiditatis eſt. aut
in tactu maxime miſcetur. ſ. q̄ntū ad molem ⁊ ſubſtātiā
qꝛ illud mediū aut inſtrumētū indiget cōfirmatione aut
cōſtitutione. hoc ē firmitate ⁊ fixione. ⁊ ideo terra dn̄at̄
in eo. ſ. q̄ntū ad molē ⁊ ſubſtātiā l3 in nullo dn̄et̄ q̄ntum
ad ſuas qualitateſ. Unde Ar̄. in. 3. huius dicit. capillis ⁊
oſſibus nō ſentimus. qꝛ terrea ſunt. relinquit̄ ergo ꝙ. ſo
lū aer ⁊ aqua vel vtriq3 poſſunt in iſtis organis dn̄ari. ⁊ tex.cō.66.
iō cōcludit Ar̄. Unde relinquitur nullū eſſe ſenſitiuū ex
tra aerē aut aquam. ⁊ Cōmē. dicit ꝙ impoſſibile eſt inue
nire inſtr̄m ex igne aqua ⁊ tr̄a. ſed tm̄ poſſibile eſt aut ex
aqua aut aere aut vtroq3. ſi igit̄ eēt ſextus ſenſus contin/
geret aliud elemētū eſſe. ſenſus aūt qui ſunt ex aere aut
aqua ſunt vt auditus aut viſus aut naſus. i. odoratus q̄r
organis dn̄atur aliquod iſtoꝝ aut vtrūq3. Et poſſet de/
mōſtratio ſumpta ex organis ſic formari. Tot debēt eē
organa ſenſuū ⁊ per cōſequens tot ſenſus quot modis
elemētū ſe hꝫ ad organū vel organa ſenſus. hec recipien
da eſt pro manifeſta. ſed elementū ſe hꝫ ad organū ſiue
ad organa ſenſus quq3 modis ⁊ non pluribus quātū ꝑ
tinet ad ſentire. probatio. nā aut vnū elementū eſt cōmu
ne oibus q̄ntū ad participationē ſue qualitatis. vt ignis ſe
hꝫ ad oīa organa ſicut dcm̄ eſt aut vnū elemētū domina
tur in organo. aut plura elementa pn̄t dn̄ari in organo q̄n vt ſupra
tū ad illa diuerſa. Si aūt vnū elemētū dn̄atur in vno or/
gano. aut illud eſt aq̄. ⁊ ſic eſt oculus. Unde Ar̄. dicit
pupilla quidē eſt aqua. aut eſt aer ⁊ ſic eſt auditus. vn̄ ī
lr̄a. auditus aūt aeris ⁊ in cap° de ſono. audit⁹ aūt cōnāt̄
eſt aeri. aut illud elemētū eſt tr̄a ⁊ ſic ē organū tactus ⁊

⁊ guſtus. ⁊ iõ dicit. aut in tactu maxime miſceť. ſi autez
duplex elemẽtũ põt dñari in organo vnius ſenſus ſic eſt vt ſupra
organũ odoratus modo p̃miſſo. Et ideo Ar. dicit olfa/
tus aũt horum vlterius eſt. ⁊ ſic qnqꝫ ſunt modi ſcđm
quos elemẽtũ ſe hꝫ ad organũ ſenſus. quare ⁊c̃. ꝙ ſi ſic
formareť rõ tũc illud quod Ar. dicit. Unde relinquitur
nullũ eẽ ſenſitiuũ extra aerem ⁊ aquã intelligẽdũ ẽ đ ſen
ſitiuis ſenſuum qui cõprehendũt per media extrinſeca.
⁊ ſilr̃ aliud quod dicit Cõmẽ. ꝙ impoſſibile eſt inuenire
inſtr̃m ⁊c. ¶ Tertia demõſtratio ex parte ſenſibiliũ ſic
ordinari põt. Si nõ eſt aliquod corpus ſenſibile preť cor
pora que h̃ ſunt. ſ. in iſto mũdo corporeo in quo nos ſu/
mus. nec aliq̃ q̃litas ſenſibilis preter q̃litates in iſtis cor/
poribus exiſtentes nõ debꝫ eẽ aliqs ſenſus aliꝰ p̃ter iſtos
qnqꝫ. ſed non eſt aliquod corpus ſenſibile preter oĩa cor
pora que ſunt hic. ſ. in iſto mũdo corporeo. nec aliqua q̃
litas ſenſibilis preter oẽs illas que ſunt in iſtis corporibꝰ
Ridiculũ. n. eẽt dicere ꝙ eſſent quedam corpora quali/
tatibus ſenſibilibus informata preter oĩa iſta. ſ. corpa ce/
leſtia ⁊ quatuor elementa ⁊ lapides ⁊ metalla ⁊ plantas
⁊ aĩalia. quare ⁊c̃. ¶ Alr̃ formatur cõmẽ. ſed redit in idẽ ⁊
videat cui placet. Et eſt cõſiderãdũ ꝙ inter ſecũdã ⁊ ter
tiã rõnẽ Ar. interponit quedã v̓ba ex quibꝰ cõmẽ. vide
tur dicere vnã aliã rõnẽ ſic. Si eſſet ſextus ſenſus oporte
ret ꝙ inueniret in hoĩe qui eſt cõpletiſſimũ animaliũ. ⁊
hoc declarat. qꝛ ille ſenſus eẽt neceſſarius ꝓpter meliꝰ.
Nã. n. multũ ſolicita eſt in dando aĩalibus ꝑfectis ip̃os
ſenſus quibus indigent ꝓpter melius. cuius ſignũ eſt qꝛ
dedit talpe oculos ⁊ cooperuit eos cute cũ non indigeat
eis in maiori parte ſue operationis. nã talpa naturalr̃ vi/
uit ſub terra ⁊ cõtingit ipſam ꝑuenire nãlr̃ vſqꝫ ad ſupfi
ciẽ terre fodẽdo. ⁊ iõ ingeniauit ei oculos vt perciperet
qñ eſt ſuper terrã ſicut dicit Albertus. ⁊ coop̃uit eos cu
te non piloſa vt preſeruarentur a terra ⁊ ſup illã refrãge
reť lumẽ q̃ percipet ſe eẽ extra terrã. ⁊ iõ multo magis
nã debuiſſet dediſſe hoĩ illũ ſenſum ſi eẽt. ꝑcipue cũ ſem
ꝑ faciat de poſſibilibus quod melius eſt vt hr̃ in ſcđo de
tex. cõ. 58. gñatiõe. Ex quibus oĩbus pꝫ ꝙ nõ eſt alius ſenſus pre/
ter qnqꝫ. dico aũt hos viſũ ⁊c̃. Cõſiderãdũ aũt ꝙ iſti ſen
ſus nõ debent intelligi eſſe qnqꝫ ꝓ tanto ſic. ſ. ꝙ vnuſqſ/
qꝫ eoꝝ ſit vnus in ſe ſecũdũ ſpẽꝫ ſpãliſſimã. ſic enim tac/
tus nõ eẽt plures formalr̃. ſed ꝓ tãto qꝛ quilꝫ eoꝝ ꝑ ſe ſũ
ptꝰ eſt quodãmõ vnus ẜm ſbaꝫ vel ẽt ẜm analogiã. nam
ãbo p̃ncipia viſiõis nãliter in exñtia. ſ. actiuũ ⁊ paſſiuum
ſunt vnus ſenſus ẜm analogiaꝫ in q̃tũ ſunt ad vnũ fineꝫ
. ſ. ad viſionẽ. ſilr̃ aũt ⁊ in alijs. ⁊ ipſe tactus eſt vnus nã
liter vt dcm̃ fuit prius. Sic igiť ſi dcm̃ Ar. debet eẽ vex
. ſ. ꝙ non ſit ſenſus alius p̃ter qnqꝫ oꝫ tactũ computar̃ ꝓ
vno ⁊ oꝫ vnũquẽqꝫ alioꝝ quos enumerat cõputare ꝓ
vno quod rõnabiliter põt fieri cã predicta. Et eſt ſimilis
modus loquendi ſicut dr̃ in p̃mo phy. in p̂ncipio. ꝙ prin
cipia intrinſeca reꝝ nãliũ nõ ſunt niſi tria. ſ. materia. for̃a
⁊ p̃uatio. nõ. n. intelr̃ ſic ꝙ quodlibet illoꝝ ſit vnũ ẜꝫ ſpe
ciẽ ſpãliſſimã. forma. n. diciť de pluribus formis que nõ
ſunt eiuſdẽ ſpẽi ſpecialiſſime. ⁊ ſilr̃ materia nõ eſt eiuſdẽ
ſpẽi ſpecialiſſime in iſtis inferioribus ⁊ in corporibus ce/
leſtibus. ſed intelligẽda ſunt ſic eẽ tria ꝙ qđlꝫ illoꝝ ẽ vnũ
ẜm analogiã. ¶ Ex his ad primã rõnẽ. ſi. n. intelligereť
eẽ quinqꝫ ẜm ſpẽm ſpãliſſimã tũc rõ cõcluderet neceſſa
rio. ſed nõ ſic eſt intelligẽdũ ſed vt dixi. Uel eſt dicendũ
ꝙ in iſta enũciatione cõputat tactũ ꝓ vno ⁊ ſic de alijs.
¶ Ad aliã põt dici ꝙ lꝫ ſentire viſu nõ ſit vnũ oĩno ẜm
ſpẽm ſpãliſſimã. videre enim colorem ⁊ videre lumẽ ⁊
videre tenebrã nõ ſunt vnicus actus ẜm ſpẽꝫ ſpãliſſimã
tñ ſunt vnũ ẜm genus ꝓpinquũ. ⁊ hec vnitas actus dr̃
ſufficere ad vnitatẽ virtutis. ¶ Ad aliã põt negari maior
⁊ cũ diciť ꝙ per hoc ꝓbat Ar. in. 6. ethicoꝝ ꝙ ſcientifi/
cũ ⁊c. poſſet dici ꝙ nõ intelligit ſcientificũ ⁊ conſiliatiuuꝫ
eſſe virtutes penitus diuerſas ẜm ſuas eſſentias ⁊ ẜm
res abſolutas. ſed ẜm reſpectus ita ꝙ alius eſt reſpectꝰ
v̓tutis intellectiue ad ſcibilia neceſſaria ⁊ alius ad cõtin
gentia poſſibilia alr̃ ſe hr̃e de quibus eſt conſiliũ. Et ſilr̃
alius eſt reſpectus ⁊ habitudo potẽtie viſiue ad lumẽ ⁊
ad colores. ¶ Uel diceret ꝙ vna potẽtia nõ eſt perpe/
tuoꝝ ⁊ corruptibiliũ niſi vnũ illoꝝ ſit principiũ cognitio/
nis alterius ⁊ ꝙ vnũ eoꝝ immutet mediante alio vl̃ ſuo
ſilr̃. modo color non immutat viſum niſi mediante lumi
ne aliquo. quare ⁊c̃.

¶ Textu. cõmen. c. xxx v.

¶ Quoniam autem ſentimus quod uidemuſ ⁊ audimus neceſſe eſt uiſu ſentire ⁊c.

¶ Queſtio. xxxiii.

Hic queriť vtꝝ ſenſus particularis co/
gnoſcat ſuã propriã operationẽ. vt
viſus viſionẽ ⁊ ſic đ ceteris. Arguiť primo ꝙ
ſic. qꝛ ſicut ſe hꝫ intellectus ad intelligere ſic ſẽ
ſus ad ſentire per cõuenientẽ ſimilitudinẽ. ſed intellectus
cognoſcit ſuũ intelligere vt pꝫ in tertio hꝰ. alr̃. n. nõ poſſꝫ
oſtendi ⁊ declarari qualr̃ ſit ipſuꝫ intelliger̃. Quare ⁊c̃.
¶ Jtẽ autẽ viſus cognoſcit ipſam viſionẽ aut qdã aliꝰ ſen
ſus. hec diuiſio videť eẽ ſufficiens. cũ enim ipſa viſio ſit
quoddã ſentire ſingulare in corpore neceſſe ẽ vt ab aliq̊
ſenſu cognoſcať. aut enim eã cognoſcit viſus aut aliquis
alius ſenſus. Nõ eſt dicendũ ꝙ alius ſenſus. qꝛ viſio co
loris non põt cogniſci ſine colore. ergo ille alius ſenſus co
gnoſceret colorẽ ⁊ ſi duo ſenſus eẽnt cognoſcitiui vniꝰ ſen
ſibilis proprij. ſ. coloris quod videť incõueniens. Nam
ꝓpriũ ſenſibile nõ cõtingit alio ſenſu ſentiri vt dicit ĩ iſto.
2º. ergo ⁊c̃. ¶ Jtẽ ſi alius ſenſus cognoſcit operationem
viſus ille ſenſus hꝫ operationẽ aliquã. hoc ẽ manifeſtuꝫ.
aut ergo cognoſcit eã. aut non. ſi cognoſcit eam eadẽ rõ/
ne viſus cognoſcit ſuã operationẽ. cũ ergo oĩs ſenſus ſit
virtus organica ⁊ in magnitudine nõ videť eẽ rõ quare
vnus cognoſcat ſuã operationẽ ⁊ nõ alius. ſi vero ille ſen
ſus nõ cognoſcat ſuaꝫ opatiõeꝫ oꝫ tũc ꝙ alius ſenſus eã
cognoſcat ⁊ reuertetur queſtio in infinitũ. aut oportꝫ cõ
cedere ꝙ aliquis ſenſus cognoſcat ſuã operationẽ. quare
in principio hoc faciendum. ¶ Oppoſitũ arguitur. nulla
virtus corporea reflectitur ſupra ſe nec ſupra ſuã opera/
rationẽ. h c videtur eẽ manifeſta per differentiã inter v̓/
tutẽ materialem ⁊ immaterialem vt tangitur in libro de
cauſ. ſed ſenſus particularis ẽ virtus organica vt manife
ſtum eſt ex iſto ſecũdo. quare ⁊c̃. ¶ Jſtã queſtionẽ non tex. cõ. 136.
videtur Ar. determinare in p̃ſti capitulo. ſed q̃ſi diſpu/
tatiue ꝓcedit. primo ponẽs duas rõnes ad partẽ affirma
tiuã. ⁊ poſtea ponit aliã ad partẽ negatiuã ⁊ illa ſoluit du
pliciter. vt patet inſpicienti litterã ⁊ cõmẽ. Sed in libro
de ſomno ⁊ vigilia. determinate ponit ꝙ ſenſus particu
laris nõ cognoſcit ſuã operationẽ ꝓpriã. immo ſenſus cõ
munis. ⁊ hꝫ hec verba. Eſt aũt quedam potẽtia cõmu/
nis que ſequitur oẽs. qꝛ ⁊ quod videt audit ⁊ ſentit. non
enim viſus quidem videt qm̃ videt rõnẽ aũt demõſtra
tiuam non videtur inducere neqꝫ hic. ¶ Sed aliqui ar/
guunt ꝑ rõnẽ quã ponit Ar. hic ad quã ſupponunt duo.
Primũ eſt ꝙ ſentire viſu eſt videre. ⁊ hoc videť rõna/
bile. ſicut ſentire auditu eſt audire ⁊ cognoſcere intellcũ
eſt intelligere. Secũdũ eſt ꝙ nihil videť niſi color vl̃ ha
bẽs colorẽ. ⁊ hoc ẽt manifeſtũ eſt. ſicut nihil audiť niſi ſo
nus vel habens ſonũ ⁊ ſic in alijs. Tunc arguitur ſic. Si
viſus ſentiret viſionem ſequereť ꝙ viſio vel eẽt color vl̃
hñs colorẽ. quod videť manifeſtũ incõueniens. ⁊ ꝓba/
tur cõſequẽtia. nã ſentire viſu eſt vidẽ vt dicit prima ſup
põ. ⁊ non videtur niſi color aut hñs colorem per ſcđam
ſuppõnẽ. ergo ⁊c̃. ¶ Sed hec rõ nõ eſt demõſtratiua ĩ
mo Ar. ſoluit eam dupliciter. primo qꝛ viſu ſentire nõ
eſt vnũ. i. vno ſolo modo ⁊ vniuoce dictum. quod đcla
rat. qꝛ cum nos videmus exteriora ſupple colorata viſu
diſcernimus ⁊ lumen ⁊ tenebras ſed non ſimpliciter.
Uno ergo modo dicitur viſus ſentire de eo quod ẽ co/
gnoſcere colorem ⁊ forte hoc eſt videre ẜm famoſã ac/
ceptionẽ. ¶ Alio modo dicitur viſu ſentire. i. diſcernere
ipſum lumen ⁊ alio modo diſcernere tenebras. ⁊ iõ rõ
nõ concluderet niſi aliqd addereť vlterius. ¶ Jtem alr̃

ſolnit Ariſto. nam ipſe viſus dum videt colorem eſt aliq̄
mō coloratus. ⁊ ſilr oīs ſenſus dum ſentit eſt aliquo mō
ipſū ſenſibile ſm ſimilitudinē. qḋ ſic ꝓbat. qꝛ qñcūqꝫ ali/
quoꝝ duoꝝ eſt vn⁹ ⁊ idē actus illud in quo vt in ſubiec/
to eſt ille actus ē ſil'e alteri ⁊ ē ſicut alterū. vt cū aque ca
lefacte ⁊ ignis calefacientis eſt vn⁹ actus ꝯis. ſ. caliditas q̄
recipit̃ in aqua ipſa vtiqꝫ aq̄ eſt quodāmodo ſil'is igni. ſi
militer aūt ⁊ in alijs huiuſmodi. ſed ipſius ſenſus actu ſē
tientis ⁊ ſenſibilis actu ſenſati eſt vn⁹ actus qui recipit̃ in
ſenſu ſubiectiue. ſilr. n. agentis ⁊ patientis ē vnus actus
tex.cō.18. vt pȝ in tertio phy. ⁊ ipſe actus nō recipitur ī agente ſeu
mouēte ſed in moto ſeu paſſo vt habet̃ ibidē. cū g° ſēſus
ſit patiens a ſenſibili ⁊ ſenſibile agēs in ſenſū ſequitur ꝙ
ipſoꝝ debet eē vnus actus cū ipſe ſit in ſenſu ſubiectiue.
⁊ ſic ſequit̃ ꝯclo principalis ꝙ ipſe ſenſus hn̄s actu ſen/
ſationē eſt aliquo mō ſil'is ſenſibili. ⁊ ſic viſio eſt quodā/
modo color vel hn̄s colorē. inquātū viſus videt hȝ in ſe
colorē ſm eē ſpūale. ſilr aūt ⁊ in alijs. ⁊ iō videt̃ ꝙ rō n̄
eſt demōſtratiua. ¶Propter qḋ alij nitunt̃ demr̄are alio
mō ſi ſenſus ꝑticularis cognoſceret ſenſationē ſuā ſeque
ret̃ ꝙ in vno ſenſu ſimul eēnt ſenſatiōes aut cognitiōes ī
finite. qḋ eſt manifeſtū poſſibile. ⁊ ꝓbat̃ ꝯn̄a. ſi dicas ꝙ
viſus cognoſcat ſuā viſionē aut ſuū videre. quero an eo
dē actu cū ipſo videre aut alio. Nō eſt dicendū ꝙ eodē
qꝛ obiectū cognitū nō eſt eſſentialr idē cū ipſa cognitiōe
ꝑcipue cū ſit eius effe ctus aliquo mō. Et iteꝝ. ſi ipſa co/
gnitio viſionis eēt ipſamet viſio eēntialr tūc cū viſio ſit co
gnitio coloris. ſequitur ꝙ cognitio viſiōis eēt cognitio co
loris quod ē abſurdū. ſi ergo det̃ ꝙ cognitio viſionis eſt
ali⁹ act⁹ ab ipſa viſiōe tc̄ ſil' eēnt apud viſum ipſa viſio ⁊
ille actus. ⁊ tūc q̄rat̃ de illo actu an cognoſcat̃ a viſu an n̄
ſi nō. eadē rōne nec ipſa viſio. ſi ſic. quero an eodē actu vl'
alio. nō eodē ſicut prius. ſi alio querat̃ de illo alio ſic̄ pri⁹
⁊ ꝓcedet̃ in infinitū. Imo ſil' erunt actu cognitiōes infini/
te ī vno viſu. quod eſt impoſſibile. Sed q̄uis hec rō ſit
pulchra ⁊ ſubtilis. tn̄ nō eſt oīno tutū ei credere. qꝛ eodē
mō ꝓbaret̃ ꝙ intellectus nō poſſet intelligere ſuā ītelle/
ctionē. qꝛ oporteret infinitas eē intellectiōes ſimul in intel
lectu vt pȝ cōſideranti. Quō aūt ſolueret̃ hec rō vidēdū
eſt in tertio. Et forte diceret̃ ꝙ nō eſt ſil'e de intellectiōe
⁊ ſenſatiōe. qꝛ intellectio eſt oꝑatio abſtracta ⁊ immate/
rialis. ⁊ iō ipſa intelligit̃ eadē intellectiōe cū ipſa. ſed ſen
ſatio eſt oꝑatio corporal'. ⁊ iō neceſſe eſt vt eius cognitio
ſit diuerſa ab ipſa. valeat q̄tū valere pōt. ¶ Alr pōt ar
gui ad cōcluſionē. ſupponēdo primo ꝙ nihil vnū ⁊ idē
pōt ſil' eē in eodē ſpūaliter ⁊ realiter. ¶ Secūdo ꝙ ſēſus
ꝑticularis nihil ſentit niſi hēat ipſū ſpūaliter in ſe. Tunc
arguo ſic. ſi ſenſus particularis cognoſceret ſuā operatio
nē hr̄et eā ſpiritualiter ⁊ intentionalr. hoc ſequit̃ ex ſecū
da ſuppoſitiōe. ſed hoc eſt impoſſibile. qꝛ ipſe ſenſus hȝ
ſuā operatiōem realit̃ apud ſe vt manifeſtū eſt. ⁊ nihil
vnū ⁊ idē hȝ ⁊c̄. vt dicit prima ſuppō. Sed per iſtā rō/
nē videret̃ ꝓbari ꝙ nulla virtus ſenſitiua cognoſcit ſuā
operationē. qꝛ nulla vis ſenſitiua cognoſcit aliqd niſi hēat
eius ſpēm ſeu formā ſpālē. ⁊ oīs virtus ſenſitiua hȝ in ſe
ſuā operationē realr ⁊ ſic nō ſpūaliter. quare ⁊c̄. Dice/
ret̃ ad hoc ꝙ nō eſt ſimile de ſenſibus interorib⁹ ⁊ exte
rioribus. qꝛ ſenſus interiores ſunt magis ſpūales ⁊ per/
fectiores. ⁊ iō magis pn̄t aliqd cognoſcere ſine ſpē q̄ꝫ fa/
ciat ſenſus particularis. ⁊ ſi hoc non ſufficit quere melius
¶ Quidā ſic arguūt. Oē quod cognoſcitur a viſu dȝ ali
quid agere in viſum. cū ſentire ꝯſiſtat in quodā pati a ſē
ſibili. ſed viſio nihil pōt agere in viſū qꝛ actus nō agit in
ſuū propriū ſubm. vt dn̄t. viſio aūt eſt actus viſus. qua
re ⁊c̄. ¶ Itē alij ſic arguūt. ſenſus particularis nō cogno
ſcit niſi ſenſibilia ꝓpria aut cōia. dico per ſe. hec eſt ma/
nifeſta ex iſto. 2. ſed videre nō eſt aliquod ſēſibiliū coīū
vt manifeſtū eſt. nec eſt ſenſibile propriū. qꝛ ſenſibile ꝓ/
priū eſt de genere qualitatis. vt videt̃ inducendo. vide/
re aūt eſt actio vel paſſio vt omnes cōcedūt. ¶ Ad pmā
rōnē dico ꝙ ſil'e eſt in hoc qꝛ ſicut ſentire eſt operatio ſē
ſus. ſic intelligere eſt operatio intellectus vel actus itelle
ctus. Sed eſt diſſimile. qꝛ intellectus eſt incorporeus ⁊
īmaterialis. ⁊ iō magis pōt redire ſupra ſe ⁊ ſuū actum
ſenſus v̄o particularis eſt v̄tus mālis ⁊ in magnitudine.
iō nō pōt reflecti ſuper ſeipſā nec ſuper ſuā operationē
cognoſcendo eā. ⁊ de ſenſu interiori vr̄ eadē rō eo ꝙ eſt
v̄tus organica. Unde dn̄t multi ꝙ virtus cogitatiua que
eſt nobiliſſima v̄tutū māliū cognoſcitiuaꝝ non cognoſcit
ſuū actū qui eſt cogitare. ſed intellectus ipſū cognoſcit.
Quid aūt ſit de hoc mihi eſt dubiū ſed nō plus ad pn̄s.
¶ Ad aliā dicitur ꝙ viſus nō cognoſcit ſuā operationē
ſed qdā alius ſenſus. ſ. cōis ſm ꝙ dicit Aꝛ. in lib. de ſō.
⁊ vig. ⁊ ſimilit̃ operationē illius cognoſcit alia virtus ſu/
perior. ſ. cogitatiua. ipſā aūt oꝑatiōem cogitatiue v̄tutis
cognoſcit intellectus ꝓprie dictus ⁊ ibi eſt ſtatus. ſ. ꝙ in
tellectus cognoſcit ſuū actū ⁊ melius forte videbit̃. Sȝ
quādo arguit̃ ꝯ hoc. qꝛ tūc ille alius ſenſus cognoſceret
colorē. cōcedo ⁊ cū dicit̃ ꝙ duplex ſenſus erit cognoſciti
uus vnius ſenſibilis. ſ. coloris. cōcedo: ſed vnus iſtorū
eſt ſenſus cōis ⁊ alius ꝑticularis. q̄uis aūt vnū ſenſibi/
le ꝓpriū nō cognoſcat̃ a diuerſis ſenſibus tn̄ a diuerſis
ſenſibus quoꝝ vnus eſt cōis ⁊ alter ꝓprius pōt. virtus
enim ſuperior pōt quicqd pōt inferior ⁊ adhuc plus. q̄/
re ⁊c̄. ¶ Ad aliā pōt dici ꝙ nō ꝓcedetur in infinitū in v̄/
tutibus cognoſcitiuis. qꝛ ipſe intellectus erit cognoſciti/
uus oīum inferioꝝ virtutū ⁊ operationū ſuaꝝ. ⁊ ipſe ꝓ
priā operationē cognoſcit cū ſit immaterialis. quare non
valet. Si quis aūt teneret aliā viā poſſet inniti huic rō/
ni. qꝛ ſenſus particularis cognoſcit ꝑuationē cognoſcen/
do ſe non īmutari a ſenſibili vt viſus cognoſcit tenebrā
cognoſcendo ſe nō immutari a luīe. ⁊ auditus cognoſcit
ſilentiū cognoſcendo ſe non īmutari a ſono ⁊ ſilr in alijs
cui⁹ ſignū ponūt aliqui ꝙ ſi aliquis hō hn̄s oclos clauſos
ducat̃ ad locū tenebroſū ipſi quādiu tenebit oculos clau
ſos nō cognoſcet an ſit in tenebris vel in luīe. ⁊ ſtatī ſi a
ꝑiet oculos ꝑcipiet ſe eſſe in tenebris. quod non videt̃ fie
ri niſi qꝛ viſus cognoſcit tenebrā cognoſcēdo ſe nō immu
tari a luīe. ſe aūt nō īmutari a luīe cognoſcere nō pōt niſi
cognoſcat aut cognouerit ſe īmutatū fuiſſe que negatio n̄
cognoſcitur niſi per affirmationē aliquo modo. ⁊ ſic cum
īmutari a luīe ſit operatio viſus ſequitur ꝙ viſus cogno/
ſcit ſuā operationē. nō tn̄ ex hoc ſequit̃ ꝙ cognoſcat ſuā
ſenſationē. ſ. viſionē. qꝛ viſio luīs nō eſt formaliter ⁊ eēn
tialiter ipſa immutatio viſus a luīe vt ſatis patet ex pre/
cedentibus. quare ⁊c̄.

Tex. cō. cxxxix.

¶ Actiui enim et motiui actus ſit in patiente
vnde non neceſſe eſt mouens moueri ⁊c.

¶ Queſtio. xxxiiii.

Ueritur h̄. Utꝝ ſenſibile agat in ſē
ſuū. Arguit̃ primo ꝙ nō
qꝛ agens ⁊ patiens d̄bent eſſe ꝯria vt hr̄ pri/ tex.cō.50.
mo de generatiōe. nūc aūt ipſū ſenſibile nō ē
ꝯriū ſenſui vt manifeſtū eſt. quar̄ ⁊c̄. ¶ Oppoſitū vult tex.cō.138
Ari. plane in iſto capitulo. vult. n. ꝙ ſenſibilis ⁊ ſenſus ē
vnus ⁊ idē actus. qꝛ ſenſibile agit ī ſenſū. actiui aūt ⁊ paſ
ſiui vnus eſt actus vt dicit. q̄re ⁊c̄. Quidā ſocioꝝ noſtro
rū vr̄ intēdere ī oꝑe ſuo de ſenſu ꝙ ſenſibile non agit ꝑ
ſe in ſenſū per iſtā rōnē. qꝛ agens ⁊ patiēs referuntur ad cōmē.20.
inuicē diuerſis relatiōibus vt hr̄ ex qnto meta. cap. d̄ ad
aliqd. ſed ſenſibile ⁊ ſenſus nō referūtur adinuicē diuer
ſis relatiōibus. ſenſibile. n. nō refertur ad ſenſū niſi qꝛ ſē/
ſus refert̃ ad ſenſibile. ſicut intelligibile non refert̃ ad in
tellcm̄ niſi qꝛ ītellcūs refert̃ ad intelligibile vt dr̄ ibidem vt ſupra
q̄re ⁊c̄. ¶ Sed hoc vr̄ ꝯdicere Aꝛ. primo in hoc cap. ⁊
in multis locis ſicut dcm̄ eſt. ex alio. n. nō ꝯuincit ꝙ ſenſi
bilis ⁊ ſenſus ſit vnus ⁊ idē actus niſi qꝛ ſenſus patit̃ a ſē tex.cō.51.
ſibili. ⁊ agētis ⁊ patiētis vnus eſt actus. ¶ Itē in. 2. hui⁹
dicit ꝙ ſētire accidit in q̄dā pati ⁊ moueri. qḋ nō vr̄ niſi
ſenſus ꝑticularis patiat̃ a ſenſibili. ¶ Itē ipſe vult in ſe/ tex.cō.59.
quēti cap. ꝙ huius oꝑatiōis. ſ. ſentire actiua ſunt extra. ſ.
viſibile audibile ⁊ reliqua ſenſibiliū. qḋ nō eēt niſi ſenſi/

tex.cõ.74 bile ageret in ipſũ ſenſuꝫ. ¶ Itē in capitulo de viſibili di
cit. Patiente enim aliquo ſenſitiuo fit ipſũ ſentire. nõ aũt
intelligit ſenſũ pati niſi a ſenſibili. ¶ Itē in tertio hui⁹ dic
tex.cõ.28. ſic. Videt̃ aũt ſenſibile ex potētia exiſtēte ſenſitiuo actu a
gens. Et ſi dicat̃ ꝙ oĩa iſta ſunt principia vera ꝑ accidēs
ſ. qꝛ ſenſibile agit in organũ ſenſus ⁊ ipſũ organũ ſenſus
in quo eſt ſenſus hꝫ quādā potētiā receptiuam a ſenſibili
cõmunē ſibi ⁊ medijs inaĩatis. ¶ Cõtra hoc arguit vn⁹
alter. qꝛ ſermones in demõſtratiuis ſunt intelligēdi de ꝑ
ſe niſi determinent̃. ⁊ iõ cũ Ar. abſolute dicat ſenſibile
agere in ſenſum ⁊ ſenſũ pati a ſenſibili. hoc vr̃ eſſe verũ
per ſe ſm intētionē Ar. Et hoc magis puto verũ q̃uis in
primo tractatu de ſenſu agente quē ordinaui dixeriꝫ illā
rõnē grã exercitatiõis. ⁊ inq̃ſitionis ſicut q̃ſdā alias quas
ibidē poſui. illud. n. fuit primũ opus qđ ordinaui. ⁊ i illo
ꝓpter diuerſoꝝ doctoꝝ reuerētiā diuerſas vias tetigi q
bus ad aliquas rõnes rñderi poteſt. nec oēs tñ aſſerebā
veras. ſed ꝓbabiles ⁊ ad exercitationē eas poſui. ¶ Di
co ergo nunc ad queſtionē ꝙ ſenſibile eſt ꝑ ſe actiuũ in
ſenſũ. qꝛ illud quod per ſui naturā reducit aliq̃d ad ſuuꝫ
actũ per ſe eſt actiuũ in ipm. hec videt̃ eē manifeſte ex i-
tex.cõ.18. tētione. Cõmē. ⁊ in. 12. meta. ⁊ eā attribuit Ar. di. ꝙ a-
gēs veꝝ apud Ar. nõ cõgregat inter diuerſa ſed extra-
hit illud quod erat in potētia ad actũ. ſed ipſũ ſenſibile ex
trahit ſenſũ de potētia ad actũ ſicut agens diſpoſitiuũ im
primēdo ei ſuā ſpēm qua preparat̃ ad ſenſationē vt ꝓus
dcm̃ fuit ⁊c̃. Et huius manifeſtũ ſignũ videt̃ eē ꝙ ſēſus
particularis nõ poteſt ſentire niſi preſente ſenſibili exteri
ori. quod ꝓ alio cõtingere nõ videt̃. niſi qꝛ recipit ab ip
ſo aliq̃d neceſſariũ ad ſentire. ñ. n. indiget ipſo vt actio ei⁹
recipiatur in eo. qꝛ cõſtant ſcdm̃ Ar. ꝙ actio ſenſus eſt i
manēs ⁊ non trāſiens in ſenſibile ſm eē qđ hꝫ extra aĩaꝫ
quare ⁊c̃. ¶ Ad rõnē iſtius põt reſponderi breuiter ꝙ
ſenſibile ⁊ ſenſus põt cõſiderari dupl'r. Uno mõ inq̃tũ
ſenſibile eſt actu ſenſatũ ⁊ ſenſus actu ſentiēs. ⁊ ſic ſenſus
⁊ ſenſibile nõ referũtur adinuicē diuerſis relatiõibus ex
iſtentibus in eis. ſicut enim nõ eſt alia ſenſatio qua ſenſi-
bile dr̃ ſenſibile ⁊ ſenſatũ ⁊ alia qua ſenſus eſt ſēciēs. im
mo eadē ſenſatione nũero q̃ ſenſus eſt ſentiens ipm ſenſi
bile eſt ſenſatũ. nec ſenſibile ē ſenſatũ niſi qꝛ ſenſus ē ſen
tiens. ſicut non eſt alia relatio ſenſibilis vt ſenſatũ eſt ⁊ ſē
ſus vt ſentiēs eſt. Alio mõ põt conſiderari ſenſibile vt a-
gens ⁊ ſenſus vt patiens. ⁊ hoc mõ bene põt eſſe alia ⁊
alia relatio ipſoꝝ adinuicē ſicut. n. actio qua formal'r agēs
denoĩat̃ agens eſt aliq̃d eſſential'r aliud a paſſione q̃ for-
malit̃ aliquid denoĩatur patiens. ſic põt eſſe alia relatio ſē
ſibilis vt agens eſt ad ipſum ſenſum ⁊ ſenſus vt patiens
eſt ab ipſo ſenſibili. niſi dicatur eē cā. quare nõ. ¶ Al'r di
cũt aliqui ꝙ illud dictũ Ar. eſt intelligendũ pro agēte qđ
agit real'r. ⁊ corporal'r ⁊ de patiente quod recipit corpa
tex.cõ.121. liter ⁊ materialiter. Senſus aũt recipit a ſenſibili ſpũalit̃
⁊ immaterialiter quoquo mõ ſm illud Ar. Oportet aũt
vl'r de oĩ ſenſu accipere qm̃ eſt ſuſceptiuus ſpecieꝝ ſine
mã. ¶ Ad priorem rõnē dicendũ ꝙ maior eſt vera de
patiente paſſione corruptiua ſed de paſſione perfectiua
ſolum ſine abiectione contrarij non eſt vera. ⁊ ſic eſt i ꝓ
poſito vt patuit prius. quare non valet.

Tex. cõ. cxliii.

¶ Si autem ſimphonia uox quedam ē uox
autem ⁊ auditus eſt ſicut unum et eſt ſicut nõ
unum ⁊c.

¶ Queſtio. .xxxv.

Conſequenter queꝛit̃. vtꝝ excellēs ſen-
ſibile corrũpat ſenſuꝫ. Arguit̃ primo ꝙ nõ
qꝛ ſicut ſe hꝫ intellectus ad intelligibile ſic ſē
ſus ad ſenſibile. ⁊ ſicut intelligibile ad itel-
tex.cõ.3. lectũ ſic ſenſibile ad ſenſũ per cõuenietē ſimilitudinē ter-
tex.cõ.7. tio. h⁹. ſed excellens intelligibile nõ corrũpit intellcm̃. vt
pꝫ in tertio h⁹. imo intellectus cũ intellexerit aliquod val
de excellēs intelligibile nõ minus intelligit infima. ſꝫ ma-
gis. ¶ Itē illud qđ agit ſpũal'r in aliquid non corrumpit
ipſũ. hoc vr̃ manifeſtũ. nã corruptio eſt effcũs real' ⁊ ñ
ſpũalis. nũc ipſũ ſenſibile agit ſpũaliter in ſenſum. vt ma
nifeſtũ eſt in iſto ſcđo. quare ⁊c̃. ¶ Itē forma nõ corrũ-
pit̃ ſicut neq̃ gñatur ſed cõpoſitũ ſeptimo metap. ſꝫ ſen tex.cõ.121.
ſus eſt quedā forma. ſ. organi corporalis vt pꝫ in iſto. 2. tex.cõ.27.
q̃re ⁊c̃. ¶ Oppoſitũ dicit Ar. in lr̃a ⁊ cõmē. ⁊ oēs alij. tex.cõ.143
Dicēdũ ꝙ excellens ſenſibile corrũpit ſenſũ aut ſimpl'r
⁊ totaliter. aut in parte ipſũ debilitando. Cuius rõnem
aſſignat Ar. in littera. ⁊ poteſt ſic ſyllogizari. Oĩs virtus
conſiſtēs in proportione determinata corrũpitur ab illo
quod diſſoluit illam ꝓportionē. hec eſt manifeſta. ſicut
ſanitas q̃ cõſiſtit in determinata ꝓportione calidoꝝ frigi
gidoꝝ humidoꝝ ⁊ ſiccoꝝ corrumpitur ab illo quod diſ-
ſoluit iſta ꝓportionata ſibi inuicē vt manifeſtũ eſt. ⁊ ſimi
liter in rebus artificialibus pꝫ. v̓tus enim faciendi ſim-
phoniā. i. cõſonātiā delectabilē exñs in cordis pſalterij ⁊
cithare aut viole ꝓportionē q̃ſdā habentibus corrũpitur
ab illo quod corrũpit illam ꝓportionē ⁊ hoc ē qđ Ar. tex.cõ.125
dicit ꝙ ſymphonia ⁊ tonus corrũpit̃ percuſſis fortit̃ cor
dis. ſed ipſe ſenſus cõſiſtit in quadā ꝓportiõe determiã
ta tanq̃ in diſpoſitiõe neceſſario requiſita ad eius exñtiā
in organo. vt tactus conſiſtit in determinata cõplexiõe ꝓ
portionata qualitatũ tangibiliũ. ⁊ ſil'r exiſtimandũ eſt in
alijs ſenſibus. lꝫ ꝓportiones in quib⁹ alij ſenſus exiſtũt ñ
ſint noĩate nec multũ note. De his aũt ſpālius eſt ingrē
dũ in de partibus aĩaliũ. ⁊ in anothomijs. ⁊ in de ſenſu
⁊ ſenſato. Et iõ Ar. dicit hic. ꝙ ſenſus eſt rõ. i. virtus q̃
dā in rõne. i. in ꝓportiõe fundata. cuius ſignũ eſt ꝙ ſen-
ſus delectat̃ in ſenſibili ꝓportiõato ſicut manifeſtũ eſt ad vt ſupra.
ſenſum. ⁊ etiā Ar. innuit in littera. hoc aũt nõ videt̃ con
tingere propt̃ aliud niſi qꝛ ſenſus ipſe eſt quedā ꝓportõ
vel v̓tus fundata in proportione aliq̃. Excellēs aũt ſenſi-
bile corrũpit illā ꝓportiõeꝫ faciēdo vnā qualitatũ nimis
excellere vt eſt videre in q̃litatibus tangibilib⁹ ſpāl'r. cuꝫ
enim fortis color ⁊ nimis excellēs agit in organũ tactus
facit in eo fortiorē caliditatē q̃ permittat v̓tus tactiua. ⁊
ſic de ceteris ſimili mõ niſi ꝙ i hoc drñt tangibilia ab alijs
ſenſibilibus. qꝛ excellētia tangibilia non ſolũ corrumpũt
tactũ. ſed ēt corrumpunt aĩal. vt vult Ar. in iſto tertio ⁊ tex.cõ.vlt.
in de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ dicit ibi Alexander ꝙ oſtenſum
eſt in fine tertij de aĩa ꝙ aĩalia priuata tactu ſimul eē deſi
nũt. medietatis. n. ⁊ cõmēſuratiõis corporis in qua aĩal' ē
eſſe corruptio tactus eſt corruptio. alia v̓o ſenſibilia nõ ſē
per alios ſenſus corrũpendo corrũpunt aĩal. põt. n. excel
lens viſibile vt valde fulgidum. v. g. lumē ſolis corrum
pere viſum ⁊ nõ deſtruere ipꝫ aĩal. ſimiliter aũt ⁊ i alijs
¶ Ad primā rõnē dico ꝙ nõ eſt ſil'e. qꝛ intellectus nõ eſt
v̓tus in corpore ſed imaterialis ⁊ ſeꝑatus. ⁊ iõ nõ corrũ
pitur. Sēſus aũt eſt virtus i corpore determinato ⁊ dter
minate diſpoſito. ideo ⁊c̃. ¶ Ad aliam cũ dicit̃. illud qđ
agit ſpũaliter. ⁊c̃. verum eſt ſi agit ſolum ſpiritualiter. Et
cum dr̃ ꝙ ſenſibile agit ⁊c̃. dico ꝙ ſenſibile temꝑatuꝫ vl'
non excellens ſoluꝫ ſpiritualiter agit in ſenſum ſed ſenſi-
bile excellēs nõ ſolum agit ſpiritualit̃ in ſenſuꝫ ſed agit re
aliter in organuꝫ ipſum indiſponēdo. iõ ⁊c̃. ¶ Ad aliam
cuꝫ dr̃. forma nõ corrumpitur ⁊c̃. dico cõiter ꝙ hñ veꝝ
eſt per ſe ſed ſiñ corrumpitur per accñs. ſ. ad corruptio-
nē ꝓportiõis quā requirit ad ſuum eē in organo corpo-
rali. ¶ Sꝫ q̃ hoc eſt. qꝛ ſermones in demõſtratiuis intel-
ligēdi ſunt per ſe mõ Ar. dicit ſenſum corrumpi a ſenſi-
bilibus excellentibus. ⁊ iõ dicitur ꝙ forma nõ corrum-
pit̃ ꝑ ſe. i. ſeorſuꝫ ⁊ diuiſim a cõpoſito ſicut nec gñat̃ per
ſe diuiſim ⁊ ſeorſum a cõpoſito ⁊ a materia. ſed hñ gña-
tur per ſe in alio. ⁊ ſimilit̃ in alio corrumpit̃. ſ. in materia
⁊ hoc vocat Ar. gñari per accidēs per oppſitum ad ꝑ
ſe et ſolitarie et nõ ꝑ oppoſitum ad per ſui naturam im-
mo ꝑ ſui nãm generat̃ et corrumpit̃. vt alibi declaratuꝫ
ē. quare non valet.

¶ Tex. cõ. cxliiii

¶ Unuſquiſqꝫ quidem ſenſus ſubiecti ſenſi/
bilis ē qui ē in ſenſitiuo inquātū ſenſitiuuꝫ ⁊c.

¶ Queſtio. xxxvi.

Ueritur ꝟ vtꝝ ſenſus cõis ſit vnus
ſenſus. Arguit̄ primo ꝙ ñ
q꞉ oīs ſenſus vnus ē vnius ꝯrietatis. vt dicit
tex.cõ.107 Ar.in iſto.2.ca.de tāgibili.ſed ſēſus ꝯis nõ ē
ſolū vnius ꝯrietatis.īmo oīuꝫ cõtrarietatū que ſūt in ſen
ſibilibus oīuꝫ ſenſuū .quare ⁊c̄. ¶ Itē vna v̄tus nõ p̄t
ſimul moueri motibus ꝯtrarijs.hec eſt euidēs.ſed ſēſus
ꝯis põt ſimul moueri motib⁹ ꝯtrarijs.p̄t.n.ſimul moue
ri ab albo ⁊ nigro. ⁊ hec ſūt ꝯtraria. ⁊ ſilr̄ motus quos
faciūt ſunt ꝯtrarij ergo ⁊c̄. ¶ Itē vnū paſſiuū nõ põt ſil̄
pati a diuerſis actiuis gn̄e diſtinctis.ſicut p̄ſa paſſiua nõ
patiūtur ab vno agēte modo ſenſus ꝯis patitur ab agē/
tibus genere diuerſis.ſ.a coloribus ⁊ ſonis ⁊ ſaporibus
vt pꝫ in lr̄a.quare ⁊c̄. ¶ Itē ſi ſenſus ꝯis eēt vnus tc̄ nā
faceret per plura qð põt per vnū.ſed hoc ē f̄lm.q꞉ ſem
tex.cõ.58. ꝑ nā facit qð melius eſt de poſſibilib⁹. vt dicit Ar.in.2°
de gn̄atiõe.melius aūt eſt facere per vnū q̄ꝫ ꝑ plura illð
tex.cõ.48 qð p̄t fieri ꝑ vnū vt dr̄ ī octauo phy. ⁊ pꝫ ꝯn̄a.q꞉ nā dat
aīali ꝗnqꝫ ſenſus particulares ad cognoſcendum ſenſibi/
lia.ſi igit̄ ſenſus ꝯis qui ea cognoſcit eēt vnus ſenſus tūc
tex.ꝯ.145 faceret ꝑ plura qð põt facere per vnū.quod ē incõueni/
ens. ¶ Oppoſitū vult Ar.in lr̄a. ¶ Ad euidētiā qõis ē
ꝯſiderādū ꝙ vnus ſenſus ꝑticularis nõ cognoſcit ꝓpriū
ſenſibile alterius. vt viſus non cognoſcit ſonū nec audit⁹
colorē. ⁊ ſilr̄ in alijs. ⁊ hoc manifeſtū eſt per ſe. Unde ⁊
Ar.in iſto ſecūdo ca. Dicēdū āt ſm vnūquēqꝫ ſenſuuꝫ.
dicit ꝙ ſenſibile ꝓpriū eſt illud qð nõ cõtingit altero ſen
ſu ſentiri. Ulterius eſt intelligendū ꝙ nulla virtus poteſt
cognoſcere dr̄iaꝫ īter aliqua duo niſi cognoſcat vtrūqꝫ il
loꝝ. ⁊ hoc ēt manifeſtū eſt quaſi per ſe.ſed Ar.ꝺclarat ī
ſili. Si.n. vnus hõ cognoſceret albū ⁊ ignoraret dulce ⁊
alius cognoſceret dulce ⁊ ignoraret albū.lꝫ realr̄ eēt dif
ferentia īter albū ⁊ dulce tn̄ nullus eoꝝ cognoſceret dif/
ferentiā.ſic eſt in ꝓpoſito.q꞉ aīa nihil cognoſcit niſi me/
diante aliq̄ v̄tute cognoſcitiua.ſi vna v̄tus cognoſcerꝫ al
bū ⁊ penitus ignoraret dulce. ⁊ alia ecõuerſo.nõ cogno
ſceret̄ dr̄ia īter iſta. ¶ Ulterius accipio ꝙ differentia ſeu
diuerſitas īter albū ⁊ dulce ⁊ ſonū ē ſenſibilis.ſ.cogno/
ſcibilis ab aīa ſenſitiua.q꞉ differentia ſenſibiliū vr̄ eē ſēſi/
bilis aliquo modo ſicut differentia intelligibiliū ē ītelligi/
bilis.ſed albū ⁊ dulce ⁊ ſonus ſūt ſenſibilia.qr̄ ⁊c̄. Tūc
dico ad qõnē duo.primo ꝙ preter ꝗnqꝫ ſenſus ꝑticula/
res de quib⁹ habitū eſt neceſſe eſt quēdā aliū ſenſū eē.2°
dico ꝙ iſte ſenſus eſt vnus cognoſcitiu⁹ oīum ſenſibiliuꝫ
ꝓprioꝝ ⁊ cõiuꝫ. Primū ꝓbatur.q꞉ ſi non eēt alius ſen/
ſus preter ꝗnqꝫ ſenſus ꝑticulares tūc diuerſitas īter albū
⁊ dulce nõ eēt nota per ſenſū.ſed hoc ē incõueniēs vt pꝫ
ex prima ſuppoſitione . ⁊ ꝓbat̄ ꝯn̄a .q꞉ ꝯſtat ꝙ viſus lꝫ
ſentiat albū nõ ſentit dulce.nec guſt⁹ ecõuerſo per ꝺmaꝫ
ſuppoſitionē.ergo per ſecūdā ſuppoſitiõeꝫ nec viſus nec
guſtus cognoſcit differentiā īter iſta. ⁊ cõſtat ꝙ nec alius
ꝑticulariū ſenſuū.ſi igit̄ p̄ter oēs iſtos nõ eēt alius ſenſus
manifeſtū eſt ꝙ hec differentia nullo ſenſu cognoſceret̄
⁊ ſic eēt aliquod ſenſibile qð nunq̄ꝫ ſentiret̄.qð eſt ipoſ/
ſibile.q̄re oꝫ p̄ter ꝗnqꝫ ſenſus ꝑticulares eē ſenſū cõem
cognoſcentē iſta ſenſibilia ⁊ alietates inter ea. Dicitur āt
iſte ſenſus ꝯis non quidē cõitate predicatiõis.q꞉ nõ pre/
dicat̄ eēntialr̄ de ſenſibus particularibus.ſed cõitate im/
mutationis.q꞉ ab oībus ſenſibilibus ꝗnqꝫ ſenſuū particu
lariū cõiter īmutatur.quare ⁊c̄. ¶ Scðm ꝓbat̄ q꞉ vir/
tus cognoſcens differentiaꝫ īter aliqua duo dꝫ eē cogno/
ſcitiua illoꝝ duoꝝ. ⁊ ſilr̄ pluriū hoc pꝫ ex dictis.ſed ſen/
ſus cõis eſt cognoſcēs differētiā īter ſenſibilia q̄cūqꝫ ſen
ſuū ꝑticulariū. vt pꝫ ex dictis.quare ⁊c̄. ¶ Sed ē aduer
tēdū ſm Ar.in lr̄a ꝙ ſenſus ꝯis lꝫ ſit vnus ſm ſe eēntia
liter. ⁊ loquor de illo ſenſu cõmuni qui cognoſcit dr̄iam
vel differentias ſenſibiliū diuerſoꝝ geneꝝ.tn̄ nõ eſt vn⁹
penitus ſm eſſe.ſed aliquo mõ diuerſificatus.q꞉ recipit
diuerſas formas ſp̄ūales a diuerſis ſenſibilibus.aliā enīꝫ
ſpēꝫ recipit a colore ⁊ aliaꝫ a ſapore. ⁊ ſic diuerſificat̄ ſm
eſſe ſp̄ūale per habitudinē ad diuerſa ſenſibilia. Et quia
iſtud fuit difficile intelligere ideo Ar.induxit ſermonē in tex.ꝯ.149
via exēpli vt dicit cõmē. Uidemus enim ꝙ punctus in
medio circuli exñs eſt vnus ſm ſe ⁊ tn̄ ſm ꝙ eſt termi/
nus alterius ⁊ alteri⁹ linee ducte ab ipſo ad circūferentiā
diuerſificat̄.aliud enim eſt ipm̄ eſſe terminum hui⁹ linee
⁊ aliud eſt ipm̄ eē terminū alterius. ꝓportionabiliter aūt
eſt in ꝓpoſito.nā ille ſenſus ꝯis eſt vna virtus ſm ſuam
eēntiam ſed differt ſm diuerſa eſſe que recipit a diuerſiſ
ſenſibilibus quorū imutationes ꝑueniunt ad ipſū ⁊ ſecū
dū ꝙ eſt alius ⁊ alius cognoſcit illa diuerſa ſenſibilia . vt
ꝑ formaꝫ albi cognoſcit albū ⁊ per formā dulcis dulce.
ſm aūt ꝙ eſt vnus ⁊ īformat⁹ ſpē diuerſitatis ſic cogno/
ſcit differentiā int̄ illa duo vt vult Ar.in lr̄a ⁊ in.6. eth.
Eſt ēt itelligēdū ſm Cõmē. ꝙ q̄uis iſta virtus ſit vna ſꝫ
formaꝫ tn̄ ipſa eſt multiplicata īſtrumētis eoꝝ que copu
lantur cū ea.i.cū inſtrumento eius ⁊ vt ſit ad vnū dicere
inſtrumētū eius eſt copulatū cū inſtrumentis oīum ꝗn/
qꝫ ſenſuū particulariū.q꞉ aliter nõ poſſet īmutari ab ip/
ſis ſenſibilibus particulariū ſenſuū niſi ſuū inſtrumētum
q̄ꝫdā cõmixtionē haberet cū inſtrumētis ſenſuū que pri/
mo ſunt nata immutari ab illis. ⁊ ꝑꝑ hoc melius eſt dicit
Cõmē. vt virtus primi ſentientis dicat̄ eē vna ſcðm for/
mam ⁊ multa inſtrumētis copulatis cū ea per que tran/
ſeūt motus ſenſibilium quouſqꝫ copulent̄ cū ea quā di
cere ipſam vnū ſm ſubiectum ⁊ multa ſcðm formam.
¶ Itē notādū diligēter ſcðm cõmē. ꝙ iſta v̄tus poteſt
dupl̄r ꝯſiderari. Uno mõ ſcðm ꝙ eſt recipiēs. Alio mõ
ſcðm ꝙ eſt iudicās diuerſa eē diuerſa. Et inquātū ipa ē
recipiens neceſſe eſt eē multiplicatā inſtrumentis aliquo
mõ .inq̄ꝫtū āt eſt iudicās diuerſitatē inter aliqua ſic opor
tet eē vnā ſcðm formā quoquo mõ.q꞉ niſi poneremus
eā eē vnā ſcðm formā nõ poſſem⁹ inuenire aliquid per
qð aīa ſenſitiua iudicet diuerſa eē diuerſa. Nec eſt miꝝ
ꝙ ſic diſtinguimus de iſta v̄tute.q꞉ recipere aliq̄d ē alið
a iudicare illud ⁊ ideo debent inueniri in aliquo duobus
modis diuerſis.pꝫ igit̄ ꝙ ſenſus cõis ē vna virtus quo/
quo mõ ⁊ plures ⁊ qualr̄ vna. ¶ Ad p̄mā rõnē dr̄ cõit̄
ꝙ maior hꝫ ītelligi de ſenſibus ꝑticularibus.pro eo eniꝫ
dn̄r ſenſus ꝑticulares q꞉ vnuſq̄ſqꝫ eoꝝ eſt ꝺterminatus
⁊ limitatus ad aliqð ꝺterminatum genus cognoſcēdum
vt viſus ad colorē ⁊ auditus ad ſonū ⁊ ſic de alijs. vniuſ
āt generis ē vna p̄ma ꝯrietas.iõ oꝫ quēlibet ſenſum ꝑti/
cularē ⁊ ꝓprium eē alius vnius ꝯtrarietatis. vt viſus al/
bi ⁊ nigri ꝯprehēdēdo ſub albo oē viſibile qð eſt albedo
vel ſil̄e albedini ſicut eſt lux clara que putat̄ eē albedo. ⁊
ſilr̄ in ceteris ſuo modo.ſed de ſenſu coī nõ opꝫ.q̄re ⁊c.
¶ Aliter dicunt aliq̄ ꝙ immo ēt ipſe ſenſus ꝯis ē vnius
contrarietatis.ſ.diuerſitatis ⁊ idētitatis ſenſibilium. Iſta
enim ſenſibilia ſolum ſunt diuerſa formaliter .ſed ſūt ea
dem materialiter.i.ſcðm ſubiectum. vt album ⁊ dulce.
⁊ hec cognoſcit ſenſus communis vt dicunt. ¶ Sꝫ hoc
non videtur bene dictum.primo quia diuerſitas forma/
lis ſenſibilium diuerſorum ſenſuum ⁊ eorum identitas
materialis non ſunt contraria immo ſunt ſimul in eodeꝫ
vt manifeſtum eſt. ¶ Item Ar.in iſto ſecundo capitu/ tex.ꝯ.154
lo de numero ſenſuum. dicit ꝙ alterius virtutis non eſt
cognoſcere ꝙ ambo ſint vnum. ⁊ loquitur de ſenſibili ꝑ
ſe ⁊ de ſenſibili per accidens .quaſi velit dicere quod ad
vnam virtutem per ſe non pertinet dicere ꝙ ambo iſta
ſint vnum.ſ.rubeum ⁊ dulce de quibus exemplificat.
cuius ratio aſſignatur ibidem.q꞉ iſta ſunt vnum ſecundū
accidens ⁊ reſpectu eius qð eſt per accidens non opor/
tet eē aliquā virtutem propriam ⁊ ideo melius dicit̄ p°
mõ. ¶ Ad aliam dicitur breuiter ꝙ licet album ⁊ nigꝝ
eſſent contraria tamen motus ſpirituales q̄s faciunt nul
lā hn̄t ꝯtrarietatē ſed ſunt deſperati ⁊ ideo recipi poſſūt
in virtute que eſt eſſentialit̄ vna licet ſit multa aliqualr̄ vt

dictū eſt. ſi tñ iſti motus eēnt ꝯrij vt aliq ꝯcedere viden
tur tunc nunq̄ʒ poſſent recipi in vno ſenſu ſimul. q̄ʒuis
ipſe eēt alius ꝛ alius ſm eēntiā dūmō eſſet vnus in ſub
iecto. nam licet vnum ſubiectuʒ ſit ſimul in potentia ꝛ
ad ꝯria. tñ nunq̄ʒ ſimul ꝛ ſm ideʒ habet actu ꝯria vt dr̄
in lr̄a. ¶ Ad aliā cū dicitur vnū paſſiuū ꝛc. pōt dici ꝙ
verum eſt paſſione corporali ſʒ paſſione ſpirituali poteſt
vt vnus aer patitur ab odore ꝛ ſono ꝛ colore. nec intelli
go ꝙ vnus aer ſm eandē potentiā nālē recipiat ab iſtis
ſed ſm diuerſas. vt a colore ſm ꝙ diaphanū. ꝛ a ſono
ſm ꝙ faciliter mobilis aut ſm aliquod hmōi. ꝛ ab odo
re ſm ꝙ eſt laudabilis euthimie ꝛ ſiccitatis vt dicit̄ in
de ſenſu ꝛ ſenſato. ¶ Aliter pōt dici ꝙ vnū paſſiuū pro
priū nō recipit a diuerſis actiuis. Sed vnū paſſiuū cōe
bñ pōt recipere a diuerſis agentibus corruptibilib⁹. mō
ſenſus cōis eſt vnum paſſiuum cōe non ꝓpriū ꝛ non re
cipit niſi mediantibus diuerſis paſſiuis ꝓprijs. ſ. mediā
tibus diuerſis ſenſibus proprijs. ¶ Ad aliā nego cōſe
quentiā. ꝛ cū dicit̄ ꝙ nā dedit aīalibus qnq̄ʒ ſenſus ꝛc.
veꝝ eſt. ſʒ ſenſus ille cōis nō poteſt immutari ab ipſis
ſenſibilibus niſi mediantibus ſenſibus proprijs. Unde
ꝑ illū modū non potuit nā facere q̄ facit per plura. Veꝝ
eſt igitur ꝙ ſi ſenſus cōis poſſet imutari a ſenſibilibus ꝓ
prijs imediate ſuperfluerent ſenſus ꝑticulares ſed non
ita eſt. Et ſiqs quereret q̄ ſit cā ꝙ ſenſus cōis nō poteſt
imutari a ſenſibilibus niſi mediātibus ꝓprijs ſenſibus,
Dicendū ꝙ hoc ē ex ordine graduū abſtractōis forme
ſenſibilis. nā adeo ꝑfectā abſtractōeʒ ſeu ſpiritualitateʒ
hʒ forma ī ſenſu cōi ꝙ nā forme ñ potuit gñare eaʒ niſi
mediāte ſpē recepta ī ſenſu qꝛ nā ñ ꝓcedit ab vno diſſi
miliū ad alterū niſi per mediū ideo ꝛc.

Tex. cō. cliii.

¶ Phantaſia autem alterum eſt ꝛ a ſenſu ꝛ ab ītellectu. ꝛ hoc non fit ſine ſenſu ꝛ ſine hac non eſt opinio. ꝛc. Qō. xxxvii.

Deinde q̄rit̄ circa capitulū de phāta
ſia vtrū phātaſia ſit ideʒ cuʒ
ſenſu. Arguitur prīo ꝙ ſic: qꝛ cīs virt⁹ co
gnoſcitiua organica vr̄ eſſe ſenſus. in hoc. n.
differt ſenſus ab intellectu. vt pʒ in iſta ſcien
tia. ſed phantaſia eſt virtus cognoſcitiua organica vt ma
tex. cō. 157 niſeſtū eſt per ari. in iſto 2°. ꝛ in 3°. ¶ Item ille virtutes
ſunt eedē q̄ habent idem obiectū hec videtur manifeſta
nam virtutes diſtinguuntur ꝑ actus. ꝛ actus ꝑ obiecta
vt cōiter dr̄: ſed phantaſia hʒ idē obm cū ſenſu. nā ſicut
viſus pōt videre colorē ſic phantaſia pōt ipm phātaſia
ri. ꝛ ſilr̄ eſt de alijs ſenſibus quare ꝛc. ¶ Itē phātaſia
aut eſt ſenſus aut eſt motus factus a ſenſu ſʒ actū. hec
vt ſupra. videtur diuiſio ſufficiens ſm ari. qꝛ phantaſia non pōt
eſſe ſcia nec opio nec intellectus nec cōpoſitū ex opione
ꝛ ſcia vt ſatis oſtendit ari. in lr̄a. Unde ſine dubio relin
quitur ipam eſſe vel ſenſum vel motū ſcm̄ a ſenſu ſm
actuʒ. ſed nō pōt eē motus factus a ſenſu ſm actum ꝓ
batio. qꝛ motus nō remanet deficiēte mouēte hec ē ma
3° te. cō. 18 niſeſta ꝑ ſe. ꝛ habet̄ ex 3°. ꝛ 7°. ꝛ 8°. phycorū. mō de
7° tex. cō. 1 ficiente ſenſu ſm actū adhuc remanet phantaſia vt pʒ ī
8° te. cō. 82 dormiente ſomniāte. in ipſo. n. nō eſt aliqs ſenſus ꝑticu
laris in actu ſentiēdi. vt pʒ ex de ſomno ꝛ vigilia. ꝛ ſi in
ipſo eſt ſenſus cōis in actu ipſe nō mouet phantaſiā. ſed
magis mouet̄ ab imaginatiua per ſpēm in ea reſeruatā
vt habet videri in de ſomno ꝛ vigilia ergo ꝛc. ¶ Op
poſitū vult Ari. in lr̄a. ¶ Ad euidentiā qōnis p̄mittēdā
ſunt aliq̄. ¶ Primo ꝙ virtutes aīe ſenſitiue ſm Alber
tū ſunt diuerſoꝝ generū. quedā ſunt apprehenſiue de
foris. ꝛ iſte dicuntur ſenſus particulares exteriores. ſ. vi
ſus auditus ꝛc. ꝛ dicūtur exteriores. nō qꝛ ſolū ſint ī ex
tremitatibus corꝑis. ſed qꝛ īmutant̄ a ſenſibilibus exte
rioribus non mediātibus alijs virtutibus aīe prius īmu
tatis. vt viſus īmutatur a colore ſine aliquo ſenſu inter
medio. ꝛ auditus a ſono. ꝛ ſic de ceteris. Et dicunt̄ par
ticulares qꝛ vnuſqſq̄ʒ eoꝝ determinatus ē ad aliqđ ge
nus ſenſibiliū ꝛ aliud nō cognoſcit vt viſus ad colores
ꝛ auditus ad ſonos. Alie vero ſunt virtutes apprehēſi
ue de intus. ꝛ hec cōiter vocātur ſenſus interiores qui
non īmutantur a rebus exterioribus niſi mediantibus
alijs ſenſibus. ꝛ iſti ſunt qnq̄ʒ ſm albertū. ſ. ſenſus cō
munis. imaginatiua. cogitatiua. phantaſia ꝛ memoratiua
quaꝝ neceſſitatē ꝛ diſtictionē ſic docet Albertus Ad cu
ius euidentiā p̄mitto duo. Primo ꝙ in indiuiduis ſub
ſtātiaꝝ ꝛ p̄cipue in hominibus nō ſolū ſunt accidentia
ſenſibilia ꝓpria ꝛ cōia ſed ēt in eis ſunt q̄dā ꝓprietates
quas nō cognoſcūt ſenſus ꝑticulares. ſicut ī forte eſt bo
nitas vel malitia vel paternitas vel filiatio ꝛ māſuetudo
vel iracundia vel ſanitas vel egritudo ꝛ qñ ꝛ vbi ꝛ hu
iuſmodi forme quas nullus particulariū ſenſus cogno
ſcit. ꝛ iō dicuntur intentiones nō ſenſate. ꝛ hoc ſatis īſi
nuauit cōmen. in ſuo libello de memoria ꝛ reminiſcen
tia. ¶ Ulterius p̄mitto ꝙ nō eſt vnius ꝛ eiuſdē virtutis
aīe bñ recipe ſpēs ꝛ bñ retinere ſeu ꝯſeruare. cuius rō
eſt ſm albertū ꝛ accipit a cōmē. in ſuo li. de memoria ꝛ
reminiſcentia. qꝛ ad hoc ꝙ virtus ſit bñ receptiua regri
tur dñiū hūiditatis ſuper ſiccū in cōplexione ſui organi
humidi. n. eſt bñ recipe īpreſſiones vt manifeſtū eſt in
aere ꝛ aqua. q̄ʒuis nō bñ retineant. ſed ad bonā retētio
nē regritur magnū dñiū ſiccitatis. ſiccū. n. lʒ cū difficul
tate recipiat. tñ cum recepit bñ retinet ꝛ ꝯſeruat vt pʒ
in lapidibus ꝛ lignis. ¶ His p̄intellectis dico ꝙ nos ex
perimur in nobis ꝙ cognoſcimus diuerſitatē diuerſoꝝ
ſenſibilium. ꝛ ad hoc ſpālr̄ deſeruit ſenſus cōis vt de
claratū fuit. ꝛ ideo pertranſeo. Deinde nos ēt experi
mur in nobis ꝙ in abſētia ſenſibiliū tam cōium q̄ʒ ꝓprio
rū nos reſeruamus ſpēs ipoꝝ ꝛ tenemus. vt abſēte pa
riete tu hēs apud te ſpēm coloris eius ꝛ figure ꝛ hmōi
ſilr̄ aūt ꝛ in alijs. Et hoc eſt per virtutē imaginatiuam
quā ēt qdā vocauerunt theſaurū. ſeu arcaʒ formaꝝ ſen
ſibiliū. ꝛ hoc bene oportuit fieri per aliā virtutē a ſenſu
cōi ꝓpter rōnem p̄tactā. qꝛ non eſt vnius virtutis peni
tus bene retinere ꝛ bene recipere. ¶ Item nos experi
mur in nobis ꝙ nos cognoſcimus ꝓprietates īdiuiduo
rū non ſenſatas. vt cognoſcimus hanc p̄nitatē ꝛ hanc
filiationē. hāc amicitiā ꝛ hanc inimicitiam ꝛ hmōi. ꝛ ad
hoc ponitur virtus cogitatiua. ¶ De hac aūt virtute
multa pulchra ꝛ perutilia docet cōmen. auer. in diuer
ſis locis huius libri. et ego nunc ꝯnectā ea ꝓpter bñ eſſe
vt melius et clarius potero. Primo quidē de iſta vir
tute dicit cōmen. in 2°. huius ꝙ ipa cognoſcit intentōes cōmē. 63.
. i. formas indiuiduales oīum decē predicamentoꝝ vt
formā indiuidualem huius hoīs ſm ꝙ hic hō. et hanc
lineā et hanc albedinē et hanc paternitatē et hanc calefa
ctionē. et hmōi plura. ita ꝙ non tm̄ cognoſcit accidentia
ſenſibilia coīa et ꝓpria ſed intentionē non ſenſatam ꝛ ex
poliat eam ab eis que fuerunt ei coniuncta de ſenſibili
bus communibus et proprijs ſpoliat dico. i. diſtincte et
diuiſim cognoſcit. Unde per tuam virtutem cogitatiuā
tu cognoſcis ꝙ hec anima non eſt idem cum hoc corpo
re. et hoc manifeſtum eſt. et etiam ꝙ hec amicitia non
eſt idem cum hoc colore vel cum hac magnitudine vel
motu vel huiuſmodi. et ipam intentionem reponit cogi
tatiua in virtute memoratiua. vt dicit commen. Iteʒ de
iſta cogitatiua dicit ideʒ commen. in tertio. de anima ꝙ cōmen. 6.
quidam crediderunt eam eſſe intellectum. et hoc ſpe
cialiter attribuitur Galleno. cuius ratio fuit. qꝛ iſta vir
tus eſt propria homini et intellectus eſt proprius homi
ni. ergo ꝛc. Sed hoc non eſt verum. qꝛ intellectus eſt
virtus īmālis ꝛ ſine corpore ſubiecto ꝛ cognoſcit quidi
tatem vlr̄ ꝛ abſtracte. ſed cogitatiua eſt de genere exñ
tium in corpore. ꝛ hoc manifeſtum eſt de ea qꝛ hʒ īſtru
mentum determinatum. ſ. mediū ventriculū cerebri ꝛ
eſt virtus indiuidualis ꝛ indiuidualiter diſticta. nec va
let ratio Galleni qꝛ procedit ex duabus affirmatiuis in
ſecunda figura. Propterea dicit commenta. in eodem
tertio. ꝙ ipſa eſt de genere virtututū ſenſibiliuʒ. et ſub cōmen. 7.
dit ꝙ imagiatiua et cogitatiua et memoratiua nō ſūt niſi

ad preſentandũ in loco virtutis ſenſibilis. ⁊ iõ nõ idiget eis niſi in abſentia ſenſibilis. qđ quomõ ſit itelligendũ videbitur in 3°. deo volẽte. ❡ Rurſus dicit cõ. de iſta
comm.20. virtute in eodẽ 3°. ꝙ iſta virtus eſt aliqua ratio. ⁊ ipm intelligo ſic ꝙ ſicut ratio abſtracta ratiocinatur de rebus vniuerſaliter apprehenſis. ſic iſta nobilis virtus ratiocinatur de rebus indiuidualr̃ apphẽſis ⁊ diſcurrit d vno in aliud ad cognitionẽ ignoti. ⁊ ex hoc ſeqtur eã eẽ ꝓpriã homini. qꝛ ſolus hõ rõcinat̃. Et dicit hic cõmen. ꝙ eius vna actio nihil aliud eſt ꝙ̃ ꝯpõere intentões forme imaginatiõis cũ ſuo idolo apud rememorationẽ. vt cũ aliqs memorat̃ ſe vidiſſe albũ virtus cogitatiua cõpõit quodãmõ viſionẽ q̃ eſt q̃dã intentio nõ ſenſata cũ albedine que eſt forma ſenſata ita ꝙ in iſto actu cũ aliqs iudicat ſe vidiſſe albũ virtus imaginatiua pñtat idolũ albedinis ⁊ virtus memoratiua pñtat viſionẽ p̃teritã. ⁊ virtus cogitatiua cõponit illa adinuicẽ. ⁊ ſic forte intellexit Com. ꝙ cogitatiua ꝯponit intentionẽ forme cũ idolo apud rememorationẽ ⁊ addit ⁊ diſtinguit eam. ſ. intentionẽ ab eo. ſ. idolo apud formationẽ. i. apud intelligere. Ad hoc eni ꝙ intellectus diſtincte intelligat aliquã hmõi intentionem nõ ſenſatã oꝫ ꝙ virtus cogitatiua diſtincte cogitet eã indiuidualr̃ vt patebit ex tertio huius. ❡ Amplius
comm.33. de cogitatiua inquit Cõm. i eodẽ tertio ꝙ cũ ipſa fuerit adiuta ꝑ memoratiuã ⁊ imaginatiuam ipſa preſentabit aliquando indiuiduũ aliqđ. i. accipiet aliquã cognitionem indiuidui qđ nõ fuit ſenſatũ ab illo hoie cogitante. vt pote cognitionẽ alicuius futuri aut alicuius preteriti. verbi grã. ſic intelligendo. Cũ aliquis bonus medicus per ſuam virtutem cogitatiuã cognoſcit hãc egritudinẽ huius hois. ⁊ eius cãm ⁊ cõplexionem ⁊ etatem ⁊ locum ⁊ hmõi particularia. ⁊ per virtutẽ memoratiuã memorat̃ ſe vidiſſe ſeu cognouiſſe ex tali egritudine ⁊ conſimili ſecutã fuiſſe mortẽ. ⁊ per virtutẽ imaginatiuã imaginatur mortem iſtius hominis tunc contingit ꝙ ipſe iudicat vero iudicio hũc eſſe moriturum ac ſi pñtialiter ſentiret ipm mori. Silr̃ aũt cũ aliquis bonus naturalis metalogicus cogitat de grandine futura in eſtate. ⁊ per virtutẽ ſuã memoratiuam memorat̃ ſe vidiſſe poſt talem calorem eſtiuum ⁊ poſt talẽ nubẽ frequẽter ſecutã fuiſſe grãdinẽ ⁊ per imaginatiuã imaginat̃ deſcenſum grandinis. tunc per cogitatiuã iudicat vero ⁊ recto iudicio grandinẽ eſſe cito futurã ac ſi videret eã actu cadentẽ Et poſſet poni exẽplũ in humanis agibilibus ſed qꝛ illa ſunt minus certa ⁊ ſunt a libero arbitrio. ideo nolo exẽplificare. hoc igitur eſt qđ Cõmen. ſubiungit ⁊ intentio cogitationis ſupple negociantis circa preterita aut futura aut pñtia que tñ remota ſunt a ſenſu nihil aliud eſt ꝙ̃ hoc. ſ. ꝙ virtus cogitatiua ponit rẽ abſentẽ a ſenſu q̃ſi rẽ ſenſatam. Unde ſubdit. Et iõ cõprehenſibilia hũana diuiduntur in hec duo. ſ. in cõphenſibile cuius principium eſt ſenſus. ⁊ in cõprehenſibile cuius principium eſt cogitatio. cõprehenſibile qdẽ cuius principiũ eſt ſenſus eſt illud qđ eſt pñs ſenſui. ⁊ cõprehenſibile cuius principium ẽ cogitatio ẽ illud qđ eſt abſens ⁊ precipue aut p̃teritũ aut futurũ. Et adhuc dicit Cõmẽ. de hac virtute. Et nõ debet aliqs dicere qui virtus cogitatiua cõponi intellecta ſingularia. i. intellecta que. ſ. ſeorſum ⁊ diuiſim fuerunt intellecta. ⁊ iã declaratum eſt ꝙ intellect⁹ imaterialis componit ea ſupple ſub rationibus vlibus. cogitatio aũt nõ eſt reſpectu abſentiũ ſupple niſi diſtinguendo indiuidua illorũ intelligibiliũ ⁊ pñtare ea i actu q̃ſi eſſent apud ſenſum. ⁊ ideo qñ fuerunt in preſentia apud ſenſum tunc cadet cogitatio ⁊ remanebit actio intellectus in eis. i. reſpectu eorũ. Et hoc vltimum dictũ eſt bñ dubium. qꝛ ſm hoc vr̃ velle Cõm. ꝙ intellectus pñte indiuiduo rei intelligibilis ad ſenſum non indiget cogitatiua ad intelligendũ. quod videt̃ multũ inconueniens. qꝛ ari. dicit ꝙ intelligentẽ quẽcunqꝫ neceſſe ẽ phantaſma aliqđ ſpeculari. phantaſia aũt que imediate miniſtrat ipſi intellectui vr̃ eẽ ipſa cogitatiua. ⁊ hoc videbit̃ in 3°. huius. ❡ Deinde dicit cõmẽ. ꝙ hõ non eſt generabilis ⁊ corruptibilis niſi ꝑ iſtã virtutẽ. i. per formã quã conſeqtur iſta virtus. intellectus. n. ⁊ ſm ari. ẽ ꝑpetuus ⁊ iõ ſm ipm hõ nõ eſt corruptibilis. Hec ſunt q̃ docet cõmẽ. de virtute cogitatiua ⁊ ſunt ita bõa ſicut tu vides ⁊ forte hec eſt illa virtus anime humane quã ari. diſtinguit ꝯtra ſcientificũ ⁊ vocat eã rõcinatiuũ vel ꝯſiliatiuũ in 6°. ethicoꝝ. ❡ Seqtur videre de virtute phãtaſtica ſm Albertũ. dicit. n. Albertus. ⁊ hoc eſt veꝝ. ꝙ nos experimur in nobis ꝙ nos cõponimus adinuicẽ formas cũ formis. ⁊ intentiones cũ intẽtiõibus. ⁊ intentiones cũ formis ⁊ econuerſo. ⁊ poſſumus exẽplificare propter illos in qbus incipit oriri phia. Nos iudicamus hoc dulce eẽ albũ. ⁊ hoc eſt cõpõere formã cũ forma. ꝑ formã n. intelligit ſenſibile ꝓpriũ aut cõe. Silr̃ nos iudicamus hunc pr̃em eẽ amicũ. ⁊ hoc eſt componere intentionẽ cũ intentiõe. nã per itentionẽ hic intelligit ꝓprietatẽ non ſenſatã. Et rurſus iudicamus hoc dulce eẽ delectabile vel ꝯueniẽs. ⁊ hoc eſt cõponere intẽtionẽ cũ forma. ſilr̃ ⁊ in alijs huiuſmodi. ⁊ hanc ꝯpoſitionẽ facit q̃rta virt⁹. ſ. phantaſtica vt ipſe dicit. ⁊ quedã alia congregat de ea ſed hoc ad pñs mihi ſufficit. Deinde experimur in nobis ꝙ in abſentia ſenſibilium nos reſeruamus ipſas itentiones. i. ꝓprietates non ſenſatas. ⁊ non ẽ ab eadẽ potentia tenere bñ ⁊ bñ recipe. ⁊ ideo illa virtus retentiua dꝫ eẽ alia a cogitatiua q̃ cognoſcit eas ⁊ bñ recipit. nec eſt eadem virtus reſeruatiua q̃ tꝫ formas ſenſatas ⁊ intentiones non ſenſatas eo ꝙ altioris gradus. ⁊ abſtractioris ẽ intentio ꝙ̃ forma vt dicit. ⁊ ideo cogimur ponere aliam virtutẽ q̃ tꝫ intentiones elicitas hoc ẽ diſtincte cognitas a virtute cogitatiua. ⁊ hec vocatur memoratiua cõi nominatione. vocatur ãt a qbuſdã theſaurus intentionũ. ſicẽ imaginatiua dicitur theſaurus formaꝝ. eſt igitur hec doctrina illius viri. Et quãuis bene ⁊ realiter loquatur in maiori ꝑte tñ aliqualr̃ videtur recedere ab Auerroi.
❡ Nã ipſe non ponit virtutes illas interiores niſi q̃tuor ſicẽ apparet in tertio huius. ⁊ allegat ariſtote. dicens ſic commẽ.6.
ꝙ ariſt. poſuit virtutes diſtinctas indiuiduales i q̃tuor ordinibus. In pmõ poſuit ſenſum cõmunẽ. deinde imaginatiuã. deinde cogitatiuã. ⁊ poſtea mẽoratiuã ⁊ addit com. et poſuit rememoratiuã magis ſpũalẽ deinde cogitatiuã. deinde imaginatiuã. et poſt ſenſum cõẽ. Et puto ꝙ illã virtutem quã albertus vocat phantaſiã cõ. dicit eã eſſe cogitatiuã. et hoc rõnabilr̃. qꝛ oꝫ ꝙ virtus cogitatiua ꝯprehendens ꝯpoſitã et ſimplicia ſit eadem. vt ipſemet dicit in 3°. huius. c. Indiuiſibiliũ quidẽ intelligẽ comm.25.
tia. Unde cũ virtus cogitatiua cognoſcat itentões et formas neceſſe eſt vt ipſa eadem ſit compoſitiua et diuiſiua eaꝝ. Unde non oꝫ ꝙ aliqua alia virtus ea ꝯponat aut diuidat. ꝑcipue qꝛ nã non facit per plura quod poteſt per vnũ. ꝙ. n. virtus cogitatiua cognoſcat formas ſenſatas nõ dꝫ eſſe dubium. qꝛ virtus cogitatiua ſuperior cognoſcit illa q̃ cognoſcit iferior mõ tamẽ perfectiori. ideo magis credo com. Organa aũt iſtaꝝ virtutũ ponuntur cõiter. ſ. vt accipitur ab alberto et cõmẽ. ꝙ ſenſus cõis eſt in anteriori parte prime cellule cerebri in loco vbi ꝯcurrunt nerui ſenſitiui. ſ. ſenſuũ particulariũ: poſtea i parte poſteriori illius prime cellule eſt virtus imaginatiua ſꝫ albertũ i prima vero parte medie cellule que calida eſt ex motu multi ſpũs ad ipſam ponit virtutem cogitatiuã in medio autem ipſius medie cellule ponit phantaſiã tanꝙ̃ centrum inter imaginatiuam et memoratiuã. memoria enim eſt in poſteriori parte cerebri. cuius ſignũ eſt. quia leſa illa parte leditur memoria et illud ſimiliter eſt ſignum ad organa ceterorum. commentator autem parũ aliter loquitur ſed fere in idem redit ſupponens. enim ꝙ ſenſus communis ſit in anteriori parte prime cellule cerebri aut forte in corde ſm ꝙ videtur velle ariſtote. in de ſomno et vigilia. ſed aut vno aut altero dicit ꝙ virtus imaginatiua eſt in anteriori parte cerebri. et hoc eſt intelligendum ſecundum Albertum quantum ad poſteriorem partem prime cellule. Cogitatiua autem eſt in medio et rememoratiua in poſteriori.

¶ Dubitatōes aūt q̄ ſunt circa iſtas virtutes debēt tra
ctari in paruis libꝛis nālibus precipue in de ſomno ⁊ vi
gilia ⁊ in de memoꝛia ⁊ reminiſcentia: Et eſt aduerten
dum ꝙ ari. in iſto. 2°. nō expſſe loquit̄ niſi de duabꝰ iſta
rum virtutum. ſ. de phantaſia ⁊ ſenſu cōi. ⁊ puto ꝙ ꝑ
phantaſiā qn̄qꝫ intelligit imaginatiuā ⁊ qn̄qꝫ cogitatiuā
dicit enī ꝙ phantaſia reſeruat ſpēs ſenſibiliū ⁊ hoc com
petit imaginatiue. ⁊ dicit ꝙ animalia multa operantur
ſm illā. qđ non eſt alio mō niſi qꝛ aīalia appetūt fugere
aut ꝓſeq illud qđ phantaſia iudicat aut bonū aut maluꝫ
⁊ hoc idubitanter ꝯuenit illi virtuti quā Cō. vocat cogi
tex.cō.56. tatiuā. Et in tertio de aīa. dicit Ari. ꝙ phantaſia q̄dā eſt
rōnalis. ſ. q̄ ratiocinat̄ de rebus indiuidualibus. qđ etiā
eſt cogitare. Unde per phātaſiaꝫ qn̄qꝫ intelligit cogitati
uam vbi dicit. ⁊ qm̄ imanēt ſupple ſpēs ſenſibiliū facte
a ſenſibilibus ſm actū in virtute imaginatiua multa ſm
ipſam operant̄ aīalia ⁊ agunt ⁊ patiunt̄. de memoꝛia
vero ⁊ reminiſcentia ſeoꝛſum tractat ī libello de memo
ria ⁊ reminiſcentia. ⁊ ibidē declaratum eſt ꝙ reminiſcē
tia non eſt aliud ſubſtantialiter a cogitatiua. ¶ His viſiſ
dicendū ad qōnē ꝙ phantaſia nō eſt idē cum ſenſu ꝑticu
tex.cō.156 lari exteriori. ⁊ de iſto loquit̄ ari. in lr̄a quod ꝓbat mul/
tipliciter. Sed accipio ſolum vnā rōnem ad hoc. ¶ Si
phantaſia eēt ſenſus exterioꝛ aut eēt ſenſus ī potētia aut
ſenſus in actu ꝑ ſufficientē diuiſionē. ſed nō pōt eſſe ſen/
ſus in potētia. qꝛ maxime videret̄ eē viſus. nunc anteꝫ
aliqs carens viſu hꝫ phantaſiam vt pꝫ de ceco q phanta
ſiatur in ſomnis. ⁊ ſic vr̄ ꝙ phantaſia nō eſt idē cū viſu.
⁊ tamen maxime videtur ꝙ phantaſia ſumpſit nomen
a lumine qđ pertinet ad viſum. eo ꝙ ipſe viſus ē maxīe
ſenſus ⁊ pluriū rerum cognitarū viſu reſeruamuſ phā
taſmata ꝗ̄ ab aliis ſenſibus. ⁊ iō maxime videretur ꝙ
eēt viſus ꝗ̄ qcunqꝫ alius ſenſus particularis. ¶ Itē oē
aīalꝰ hꝫ potentiā ſenſitiuā vt notū eſt. vnde animal ē aīal
per ſenſum. ſꝫ q̄dā non hn̄t phātaſiā vt foꝛmica ⁊ apes
ſicut exemplificatur in lr̄a. Sed vt dicit albertus illđ exē
plum oīo falſum eſt. apes. n. artificioſe opantur caſas.
⁊ foꝛmica ſibi ꝓuidet in futuꝝ quod ſine imaginatione
aut phantaſia facere nō poſſent Unde cōm. vr̄ velle ꝙ
apes ⁊ foꝛmica habent imaginatiuā. apes qdem per ar
tificiū. i. ꝓpter hoc qꝛ operantur ſilr̄ arti. ⁊ foꝛmica ꝑꝑ
depoſitū. i. qꝛ depōit nutrimentū ſuum in loco determi
nato ⁊ tpe determinato. Et albertus putat hoc ꝓ ueīſſe
non ex vitio phī. ſed ex vitio tranſlatoꝛis qꝛ trāſlatoꝛ nō
intellexit nomina aīaliū que dicit ariſto. phantaſiam non
habere. ⁊ loco eoꝝ poſuit foꝛmicas ⁊ apes. Uel ſi volu
mus ſaluare illam lr̄am ⁊ bonitatem tranſlationiſ poſſu
mus legere illud exemplū affirmatiue. vt ſit ſenſus ꝙ
phantaſia nō videtur ineſſe aīalibuſ ſicut ineſt foꝛmice ⁊
api. ⁊ hoc eſt verū. iſtis enim ineſt phantaſia determīa
ta. ſ. que poteſt eſſe ī actu ſuo in abſn̄tia ſenſatoꝝ. ¶ De
cōmē.97. apibus aūt dicit Cōmē. in ſecūdo huius. caplo de odo
re. ꝙ apes mouentur ad nutrimentū ex loco remotiſſi/
mo. qꝛ in quacunqꝫ regione fuerint in quodā tpe ſingu/
lis annis petunt littus maris vt ex limo vigoꝛē ſui nutri
menti percipiant. foꝛmica ſilr̄ pꝛocedit de vno loco ad
alium quaſi imaginās ſuum nutrimentum diſtans ⁊ re
dit ad locum determinatū vbi cōgregat in eſtate đ quo
viuat in hyeme. Uñ in quadā ſcriptura dr̄ Surge mi/
ſer vſqꝫ quo doꝛmis. vade ad foꝛmicā ⁊ conſidera viaſ
eius. que cū non habeat ꝯductoꝛē cōgregat in eſtate de
quo viuat in hyeme ⁊c. pꝫ igitur ꝙ phantaſia nō eſt ſen
ſus in potentia. Et per idē conuincitur ꝙ nō ſit ſenſus in
actu. qꝛ iſte ineſt oībus aīalibus. phātaſia aūt nō omni/
bus. ¶ Sed conſiderandū ꝙ ſm Cōmen. in iſto. 2°. ⁊
cōmen.20. innuit ari. in tertio huius. Phantaſia eſt duplex. Que/
dam ē phātaſia imperfecta ⁊ diminuta. ⁊ eſt illa q̄ nō ē
in actu ſuo niſi in pn̄tia rei ſenſibilis. ⁊ iſtā hn̄t aīalia que
cunqꝫ iperfecta. nā aliter non cognoſcerent intentioneꝫ
ꝯuenientis ⁊ nociui. nec fugerent nociuū. nec perſeque
rentur ꝯueniens. cuius oppoſitū videmus in imperfe/
ctiſſimis. ſ. qbus tactus ſolus ineſt. vt ariſ. dicit in tertio
huius. iſta. n. cū pungūtur aut eis apponitur aliqđ diſ
cōueniens retrahūt ſe. quod nō facerent niſi indicarent
illud ſibi nociuū. ⁊ cū apponit̄ eis aliqđ ꝯueniēs dilatāt
ſe ſuper illud vt pn̄t. qđ neqꝗ̄ agerent niſi cognoſce
rent illud ſibi ꝯueniens. nociuū aūt ⁊ ꝯueniens ſeu pꝛo
ficuum ſunt intentiones nō ſenſate. quas non cognoſcit
aliqs ſenſus exterioꝛ. Uñ relinqtur ꝙ habent virtuteꝫ
interioꝛē cognoſcitiuā iſtarū pꝛopꝛietatū lꝫ multū dimi/
nute cognoſcāt ⁊ ſolū cognoſcāt re pn̄te. Cuius ſignum
manifeſtū eſt qꝛ nunꝗ̄ mouerentur de ſe đ vno loco ad
aliū locū diſtantem. Iſtis igitur ꝯcedebatur phātaſia in
determinata. i. iperfecta ⁊ diminuta. Phantaſia vero
determinata eſt illa que phantaſiatur aliquid ī abſentia
ipius. ⁊ hāc hn̄t animalia mobilia đ loco ad locū. ¶ Itē
ꝙ phantaſia nō ſit ſenſus ſm actū eſt manifeſtū ex alio
qꝛ doꝛmientibus ꝯtingunt phantaſtice apparitiones in
quibus tn̄ nullus eſt ſenſus particularis in actu ſentiēdi
vt ꝓbatur in de ſomno ⁊ vigilia. ergo phantaſia nullo
mō eſt ſenſus particularis. ¶ Et eſt notandum ꝙ phā
taſia aliqn̄ ſumitur ꝓ potentia nāli aīe ſenſitiue. aliqn̄ ꝓ
actu illius virtutis. ⁊ ꝓ potētia aliquādo ſumitur ꝓ vir/
tute reſeruatiua ſpērū ſenſibiliū. ⁊ ſic eſt imaginatiua. ⁊
qn̄qꝫ ſumitur pꝛo potētia cognoſcitiua ipoꝛū ſenſibilium
in abſentia eoꝛū. ⁊ cognoſcitiua etiā intentionū nō ſenſa
tarū. ⁊ ſic eſt cogitatiua ſm rei veritatē ſm Cōmen. 3.
huius Pꝛimo qdē mō videtur ariſto. ſumere phanta/ vt ſupꝛa
ſiam cum dicit. ꝙ in ipſa maneāt ſpēs ſenſibiliū ſimiles
ſenſibilibus. Et ſcđo mō cū ipſe dicit. ꝙ phantaſia que comm.50
dam ē rōnalis. vt tangebatur pꝛius. ⁊ ēt cū ip̄e dicit phā
taſiam eſſe pꝛincipiū motus vna cuꝫ appetitu. ibi ſumit
phantaſiā ꝓ cogitatiua. illa. n. virtus que cū appetitu eſt
pꝛincipiū motus dꝫ cognoſcere illud ad qđ ē motus tā
ꝗ̄ bonum ad ꝓſequendum. Uñ ari. in hoc ꝓbat intelle tex.cō.46
ctū ſpeculatiuum non eſſe pꝛincipiū motus. qꝛ nihil dicē
de ꝓſequibili aut fugibili. Et in illo. c. Uidetur aūt ſenſi
bile ex potentia exn̄te ⁊c. dicit cum āt delectabile aut tri
ſtabile affirmat aut negat. aut fugit aut ſeqtur. nō. n. ap tex.cō.30.
petitus appetit ꝓſeq niſi illud qđ cognitum ē ſub rōe bo
ni. neqꝫ fugere niſi qđ cognitū eſt vt malū. Et hoc etiā
manifeſtū eſt in de motibus aīaliū. ⁊ ex. 3. ethi. Uirtus
aūt phantaſtica quā ariſto. ponit eſſe pꝛincipium motꝰ
cuꝫ appetitu nō eſt illa virtus que ſolum reſeruat ima/
gines aut ſpēs. ſed ē virtus cogitatiua mō pꝛedicto. ⁊ il
la eſt cogitatiua virtus in hominibuſ. ⁊ eſtimatia in bꝛu
tis. Et ſic manifeſte apparet ꝙ ariſto. accipit phantaſiā
pꝛo cogitatiua ⁊ eſtimatiua. Ad hoc cum ip̄e dicit ad in
telligentē quēcunqꝫ neceſſe eſt phantaſma aliqđ ſpecu/ tex.cō.35.
lari. puto ꝙ per phantaſiā intelligat actuꝫ cogitatiue. Et
ſilr̄ in aliis verbis in qbus aſſignat virtutem miniſtran
tem intellectui. ſed hoc magis manifeſtabitur in tertio.
¶ Ad pꝛimā rōnem dico ꝙ ꝯcludit phantaſiā eſſe ali/
quem ſenſum cōiter dicto ſenſu ꝓ interiori ⁊ exteriori.
ſed non pꝛobat ꝙ ſit ſenſus particularis exterioꝛ. ¶ Ad
aliā cum dr̄. virtutes q̄ hn̄t idem obiectum ⁊c. dico ꝙ
verum eſt niſi ſint virtutes oꝛdinate adinuicē ſic ꝙ vna
imutaretur ab alia. ſed ſi ſunt oꝛdinate iſto mō pn̄t hr̄e
quodāmō ideꝫ obiectuꝫ. mō phātaſia ⁊ ſenſus ſunt oꝛ
dinate virtutes. qꝛ phātaſia nō imutatur a rebus exte/
rioꝛibus niſi mediāte ſenſu. ⁊ iō pn̄t hr̄e idem obiectuꝫ.
viſus autem ⁊ auditus ſunt diuerſe virtutes quarum
vna non imutatur ab alia. ⁊ ſic non hn̄t vnum obiectuꝫ
ſed diuerſa. ¶ Ad aliā dico ꝙ imo phantaſia ꝓ actu ꝑ/
dicte virtutis eſt motus factus a ſenſu actu ſimili illi. vt tex.cō.161
dicit ariſto. ⁊ cōmen. Et cum dr̄ ꝙ motus non rema/
net ⁊c. poteſt dici ꝙ ſicut in motu ꝯtinuo eſt ꝯſiderare
ipſam perfectionem que recipitur. ⁊ ipam receptioneꝫ
quā cō. vocat tranſmutationem ꝯiūctā cum tpe in 5°. commē.9.
phycoꝝ. ſic in alteratōe ſpirituali ⁊ inſtātanea eſt conſi/
derare q̄litatem ſpiritualem q̄ recipitur in virtute aliq̄.
⁊ ipam actualem trāſmutationem q̄ đnominat̄ trāſmu
tata vel receptionem q̄ dr̄ recipiens in actu. ⁊ ſiqdeꝫ ſu
matur motꝰ ſpūal̄ ꝑ illa q̄litate ſpūali q̄ recipit̄ ī aliquo

ſubo ſpũalr̃ imutato ille motus vtiq̃ʒ remãere põt abñ te vel deficiente motore q illã formã ĩpreſſit vt deficiẽte vel abſente igne calefaciente aquã poteſt remanere illa caliditas quã generauit ignis.ſilr̃ autẽ ⁊ in alijs multis. Sed ſi ſumatur motus ꝓ ipſa trãſmutatione actuali q̃ formaliter aliquid dr̃ trãſmutari. ⁊ ẽ de gñe trãſmutationis ſm Cõ.in 5°.phy. ⁊ in tertio.ſic verũ eſt ꝙ motus nõ remanet deficiente motore.abſente.n.igne calefaciente amplius aqua nõ tranſmutat̃ ad caliditatẽ.Et ẽ intelligenda diffinitio quã ponit ariſto.ꝙ phãtaſia ẽ motus factus a ſenſu ſm actum.i.quedã forma vel q̃litas ſpũalis impreſſa alicui virtuti ab ipſo ſenſu actuato ſpecie ſenſibili. ⁊ illa multũ bene remanet in virtute reſeruatiua.vnde ſine dubio Ariſto.videtur ibi capere phãtaſiam pro actu virtutis imaginatiue.quem recipit a ſenſu actuato. ⁊ iõ non valet rõ.Dixerũt autẽ aliq ꝙ diffinitõ ſic intelligi dʒ.Phãtaſia eſt motus ⁊c.i.virtui nata moueri a ſenſu ſm actum ita ꝙ ibi ariſto.accipit accidẽs ꝓ ſubo ad ipm notificãdũ.iõ non valet ratio.¶ Et hec de ſecundo libro de anima.

Tex.cõ.i.

¶ De parte autem anime qua cognoſcit aĩa ⁊ ſapit ſiue ſeparabili exiſtente ſiue non ſeparabili.⁊c. Qõ i.

Olo congregare q̃dã de aĩa intellectiua.aliqua ex dictis ari.aliqua ex dictis Cõ.aliqua ex qbuſdã ſolẽnibus doctoribus.non nulla ãt q̃ mihi doctor veritatis ꝑ diligentẽ ſollicitudinẽ prebuit ĩtelligere Procedã aũt mõ diſputatiuo vt dubitationes tollãtur ⁊ veritas manifeſtet̃ iuſſu dei Prima ergo ſit qõ. Utrꝝ naturalis phs debeat conſiderare de intellectu.Et arguitur primo ꝙ non.qꝛ dicit Com.2°.phycoꝝ commento 26.ꝙ conſideratio de diſpõnibus formaꝝ abſtractarũ ſm ꝙ ſunt abſtracte de quiditatibus earũ propriũ eſt prime phie. ⁊ non nãlis ſcie.ſed intellectus ẽ forma abſtracta vniuerſalr̃. ⁊ demrat̃ari.in iſto tertio ergo ⁊c. ¶ Itẽ naturalis non ↄſiderat niſi de illis q̃ mouent mota.q̃cunq̃ʒ autem mouent non mota non ſunt amplius
tex.cõ.71. phyce conſideratõis ſm ari.in 2°.phycoꝝ. ⁊ in illo ca°. Sed modoꝝ ⁊ cãꝝ.ſed intellectus eſt mouens nõ motus.ſm ari.in iſto tertio ca°. Oĩo qdẽ ergo ſicut ꝑdictũ
tex.cõ.58. ẽ inq̃tũ appetitiuũ aial ⁊c.vbi dicit in fine.ꝙ ꝓpio vl̃is aut nõ mouet aut mouet nõ mota. ⁊ ſic intellectus non mouetur ſm motum coprozis quod mouet.quare ⁊c. ¶ Item entia q̃ ꝑtinent ad phm nãlem debent diffiniri
tex.cõ.16. ꝑ mãm ſenſibilem. vt in phemio huius pʒ. ⁊ in 7°.me
tex.cõ.39. taph.c.Quantum vero diffinitio eſt rõ ⁊ 2°. phycorũ
tex.cõ.21. ca°.Qm̃ aũt determinatum eſt quot modis dr̃ nã.ſed intellectus nõ dʒ diffiniri ꝑ mãm ſenſibilẽ cum ſit virtus ĩmãlis ⁊ incorporea 3°.huius verſus principiũ. ¶ Oppoſitũ pʒ per Ari.in iſto tertio. ⁊ ſilr̃ ꝑ cõmẽ. Et arguitur rõne.qꝛ nãlis hʒ determinare de oĩbus formis mãlibus vt vult cõmen. ⁊ Ariſ.2°.phycorũ.caplo. Qm̃
tex.cõ.26. aũt natura dupliciter dr̃. ⁊c.ſed intellectus ẽ forma mãlis.qꝛ forma illius qõ generatur a generãte materiali eſt materialis.hec videtur mãifeſta.ſʒ hõ gñatur ab agẽte materiali.hõ.n.gñat hoiẽʒ ex materia ⁊ ſol vt ibidẽ dic̃ Ari.ergo ⁊c.Et cõmẽ.ſuꝑ iſtũ tertiũ cõmento.19°.dic̃ ꝙ hoc nomẽ intellectus in hoc li. ſumit̃ q̃tuor mõis.dr̃.n.de intellectu materiali ⁊ eſt intellectus q vocat̃ poſſibil̃.de quo dicit Ari.ꝙ nullã hʒ naturã niſi ꝙ poſſibilis vocatus ẽ.quẽ alij vocant intellectũ ſpeculatiuũ. dr̃ ẽt de intellectu agẽte ⁊ de intellectu in hitu. ⁊ ille ẽ intellectus ĩformatus ſpẽ ĩtelligibili ꝑ quã intelligit qñ vult niſi aliqd ꝓhibeat.hec.n.ẽ diffinitio habitus vt hñs hitũ intelligat per ipm illud qõ ẽ ei ꝓprium.i.obiectũ ꝓprium ex ſe ⁊ qñ vult abſq̃ʒ hoc ꝙ indigeat hoc aliquo extrinſeco vt dicit cõmẽ.cõmento.17°.Et de virtute imagiatiua.i.de virtute cogitatiua.ↄſuetudo.n.eſt attribuere intellectui virtutẽ cogitatiuã vt dicitur in iſto tertio.iſta.n. virtus.ſ.cogitatiua eſt aliquã rõ vt etiã ipſemet dic̃ cõ. 19.Et de hac multa cõgregata ſunt in qõne vltia ſuper ſm huius. ⁊ de intellectu agente ⁊c. ¶ Dico ad qõnẽʒ quatuor.Prĩo ꝙ natural̃ dʒ ↄſiderare de intellectu 4° mõ dicto.qꝛ eiuſdẽ phi eſt ↄſiderare formã aliquã ⁊ ei ꝓpriã virtutẽ cũ virtus ꝓpria ſit accñs ꝓpriũ vt pʒ ex dictis in.2.huius eiuſdem autẽ ſcientie eſt cõſiderare ſubʒ ⁊ accñs ꝓpriũ.prĩo poſterioꝝ. ſed virtus cogitatiua eſt virtus forme hũane ꝓpria hoĩ vt vult com.in. iſto .3. ↄmento.19.Et ↄſtat ꝙ naturalis phs.hʒ ↄſiderare formã ꝓpriã hoĩs vt pʒ ex.2.phycoꝝ.capitulo.Qm̃ ãt natura duplr̃ dr̃.ergo ⁊c. ¶ Scdõ dico ꝙ naturaliſ hʒ cõſiderare intellectũ materialẽ.i.intellectũ poſſibilẽ.qõ ꝓbatur breuiter qꝛ natural̃ phs hʒ ↄſiderare oẽm ſubam que mouet̃ ab aliquo exñte in materia. vt ſatis pʒ ex.6 metaph.c.i.ſed intellectus poſſibilis mouetur.i.ĩmuta tex.com.2
tur ab aliquo exñte in materia.i.ab ipſis phãtaſmatibꝰ hũanis ſm Aꝝ.in.3.huius.c.Uidetur autẽ ſenſibile ex potentia exñte ſenſitiuo actu agens.vbi dicit. Intellectiue aũt aĩe phantaſmata ſunt ſicut ſenſibilia ſenſui. ↄſtat aũt ꝙ phantaſmata ſunt res exñtes ĩmateria ſcilicet in corpore humão.igit̃ ⁊c. ¶ Tertio dico ꝙ ipẽ phus hñ hʒ ↄſiderare de intellectu in habitu.qꝛ ipẽ ↄſiderat oẽs ſpẽs reꝝ generabiliũ ⁊ corruptibiliũ vt ſatiſ pʒ ex 6.metaph.c.primo mõ intellectus in habitu eſt gñabil̃ ⁊ corruptibilis. Spẽs.n.intelligibilis q̃ eſt forma intellectus in habitu eſt generabilis ⁊ corruptibilis ſm gñationem ⁊ corruptionem intentionũ imaginataꝝ. vt plane docet com.in iſto.3. ⁊ videbitur poſt. Uñ dicit cõ.commento 3.ꝙ ĩtellecta vl̃ia ſunt colligata cũ imaginibus ⁊ corrupta per corruptionẽʒ eaꝝ. ⁊ intelligo colligata eo modo quo effectus cãe agentis eſt colligatus cũ cã. ¶ Iteʒ dico 4°.ꝙ naturalis dʒ ↄſiderare intellectũ agentẽ ꝺ quo etiã dr̃ hoc nomẽ intellectus.qꝛ naturalis dʒ ↄſiderare de eo qõ ẽ ĩmediatũ aut ꝓpinquũ principiũ opatõis naturalis q̃ depẽdet ab aliquo exñte in materia.ſʒ ĩtellcũs agẽs ẽ hmõi ergo ⁊c.maior pʒ qꝛ de tali opatõe naturali q̃ depẽdet ab aliquo exñte in corꝑe vl̃ in materia cõſiderat phs natural̃. vt mãifeſtũ eſt.qs.n.alius eã ↄſiderat.Et per ↄñs dʒ ↄſiderare de eo qõ ẽ ꝑ ſe principium ĩmediatũ aut ꝓpinquũ huius opatõis cũ cognitio pricipiati nõ poſſit hr̃i ſufficienter ſine cognitiõe principij. vt pʒ prĩo phy.in prin. ⁊ primo poſteri. minor appꝫet.naʒ intellectus agens ẽ principiũ intellectõis forte ĩmediatũ vt videbit̃ poſt.deo dante. vel ſaltẽ ꝓpiquũ.nõ remotũ oĩo.ipẽ.n.eſt q facit de potẽtia intellectis actu ĩtellecta. vt dicit cõmẽ.in iſto.3.cõmento.18. ⁊ pl̃ies alibi.intelligere aũt ẽ opatio naturalis vt ſatis pʒ ex iſto.3°. ⁊ ꝺ pendet cũ hoc ab aliquo exñte in materia.ſ.a phãtaſmate ſm ariſto.in iſto tertio.c.Uidetur aũt ſenſibile ex potentia exñte. vbi dicit.ſpẽs qdẽ igitur intellectuũ in phã
taſmatibus intelligit. ⁊ in fine illius capituli. Nũc auteʒ tex.cõ.39.
de aĩa dicta recapitulantes dicit. ꝙ primi intellectus.i. primi actus intelligendi nõ ſunt phantaſmata. ſed non ſunt ſine phantaſmatibus ergo ⁊c. Poſſum ergo ĩtelligere ſm Aꝝ.ꝙ naturalis phi.hʒ conſiderare totam animã ĩtellectiuã hũanã ſic qõdã ens hñs naturã quodãmõ ↄpoſitã ex ĩtellcũ poſſibili ⁊ ĩtellcũ agẽte ex poſſibili qdẽ ſic ex natura q̃ ẽ mã aut ad mõʒ materie ex agẽte ãt ſic ex nã q̃ ẽ forma aut ſil̃e forme. ¶ Utrꝝ ãt ex iſtiſ duobus fiat ſuba ꝑ ſe vna ſʒ eẽ ſubale. vnũ vidẽdũ ẽ ex ↄñtibꝰ.Et ad huiꝰ ſube ↄſiderationẽ tãq̃ʒ ad vltimã terminat̃ ↄſideratio phi nãl̃ de formis quaꝝ ↄſiderat qditates.ita ꝙ ꝑ aliã formã nobiliorẽ nõ ↄſiderat qditatẽ explicite ſed ſolũ ↄſiderat al̃s formas abſtractas quantũ
ad eẽ ſm cõmen.2.phy. ⁊ ꝑtim in prin. ⁊ vltĩo cõmẽto cõmẽ.26.
eiꝰ. ¶ Ad primã rõnẽ cũ dr̃ ↄſideratio ⁊c.dico ꝙ com. intelligit de illis formis abſtractis q̃ oĩo ſũt trãſmutabiles neq̃ʒ ẽt ſunt principia ĩmediata opatõis natural̃ nõne ⁊ depẽdẽtis ab aliquo exñte ĩ materia ſic̃ ſũt ĩtelligẽtie mouẽtes corpora celeſtia. Iſte.n.ſunt oĩo trãſmutabiles ⁊ ꝑ ſe ⁊ ꝑ accidens. ⁊ nõ ſunt ĩmediata ꝑncipia ali

cuius operationis noue depēdentis a mā niſi mediāte
motu eterno. vt hr̃ ex. 8. phẏcoꝝ. ꝛ primo celi ꝛ mūdi
¶ Ad aliam pōt dici ꝙ q̃uis intellectus nō moueatur
motu locali neqꝫ alijs motibus corporalibuſ tñ im muta
tur ſpūalr̃ ab intentionibus imaginatis ſiue a phātaſma
tibus humanis. ꝛ eſt in potētia eēntiali aliquo mō vt vi
debitur in ſequentibus. ¶ Ad aliā pōt dici ꝙ īmo intel
lectus humanis bene eſt diffiniendus ꝑ māā ſenſibilē.
ſ. corpus humanū a cuius phantaſmatibus in ipo exn̄/
tibus mouetur ad actum ſuū intelligendi. ꝛ ſic diceret
colligendo ex dictis Aꝝ. ꝛ Cōmen. ꝙ intellectus hūa/
nus eſt ſuba imālis cuius operatio depēdet aliquo mō
ex intentōibus imaginatis exn̄tibus in corꝑe humano
vel aliquo tali mō. ꝛ cum ꝓbatur ꝙ non. q2 eſt virt⁹ im
mālis ꝛ incorꝑea. vt videbitur poſt: veꝝ eſt ꝙ ipe intel
lectus humanus eſt virtus imālis. q2 non vnitus ē māe
nec corpori nec io ƒꝫ eſſe. tñ in operādo dependet ab ali
quo exn̄te in corꝑe. ſ. ab intentione imaginata. Q̄uo aūt
operatō intellectus hūani dependet ex his duobus. ſ.
ex phantaſmatibus ꝛ intellectu agēte poſterius perſcru
tandum eſt. ꝛ ſic de iſto ſufficiat.

Tex. cō. ii.

¶ Si igitur intelligere eſt ſicut ſentire aut pa ti aliquid utiq̄ erit ab intelligibili. Q̄ō. ii.

Ueritur ħ vtrū intellectus ſit vir
tus paſſiua ab intelligibi
li. Arguitur primo ꝙ non q2 agens ꝛ pati/
tex. cō. 54 ens cōicant in mā. pīo de generatione. c. ꝺ
actiuis ꝛ paſſiuis. ſed intellectus non cōicat
in mā cū intelligibili. vt habetur ex iſto tertio. eſt. n. ſe/
tex. cō. 19. paratus ꝛ imixtus. igitur ꝛc. ¶ Item virtus actiua eſt
nobilior q̄ paſſiua. 3°. huius. c. qm̄ aūt ſicut in oi. ſꝫ vir
tus ipſius itelligibilis vt lapidis aut ligni nō eſt nobilior
tex. cō. 22. ipo intellectu. ergo ꝛc. ¶ Item oē ꝙ patitur mouetur
tex. cō. 32. actio. n. ꝛ paſſio nō ſunt ſine motu tertio. phẏcorū. ſed i
tex. Cō. 2. tellectus nō mouetur. q2 oē qꝺ mouetur ē corpus 6°.
phẏcoꝝ. ¶ Oppoſitū arguitur auctē ari. q vult ꝙ itelli
gere vel eſt pati vel aliqd hmōi alterū. qꝺ nō eēt ſi itel/
lectus nō eēt virtus paſſiua. ergo ꝛc. ¶ Idē dicit com.
plane. ¶ Ad euidentiā iſtius q̄ōnis reducenda ē ad me
tex. cō. 57. moriā diſtinctio ipſius pati quā ponit ari. 2°. huius. c. di
uidendū aūt de potentia ꝛ actu. ꝛ fuit declarata ī. 2. Eſt
aūt talis diſtīnctio breuiter quoddā eſt pati qꝺ eſt reci/
pere formā cū corruptione cōtrarij ꝑexn̄tis in paſſo. ꝛ
talis paſſio poteſt dici paſſio corruptiua. ꝛ aliud eſt pati
qꝺ eſt receptio ꝑfectōis ab aliquo ente actu ī ente ī po/
tentia abſqꝫ corruptione alicuius contrarie diſpōnis pre
exiſtentis in paſſo. ¶ Ulterius eſt intelligendū hoc ƒm
Cō. cō. 4. ꝙ dr̃ia ē inter actiuā ꝛ paſſiuā virtutē. nam
virtus actiua mouet illud cui attribuitur. i. ſuū obiectū.
vt caliditas calefactibile. ꝛ virtus paſſiua mouetur ab
eo cui attribuitur. i. a ſuo obiecto ſicut viſus a colore. Et
hanc diſtīctionē potuit ſumere a magiſtro phoꝝ. 5. me
taph. c. de ptāte. vbi poſuit vnā potentiam q̄ ē ꝑncipiū
trāſmutādi alterū inq̄tū alterum. ꝛ hec eſt actiua. aliaꝫ
q̄ eſt principiū trāſmutādi ab altero inq̄tum ab altero.
ꝛ hec eſt paſſiua ƒm oēs exponentes. ¶ Tūc dico bre
uiter ad q̄ōnem ꝙ in aīa intellectiua humana eſt q̄dam
virtus ſeu potentia paſſiua. ꝛ hec dr̃ intellectus poſſibil̃
ſ. q ſubijcitur actui intelligēdi ꝛ ſpēi ītelligibili. ꝛ ꝑt ꝓba
ri ex ꝑmiſſis. nā ois illa virtus eſt paſſiua q̄ mouetur ab
aliquo extrinſeco ab ea. ſꝫ ī aīa itellectiua humana ē hu
iuſmodi potentia q̄ mouetur ab aliquo extrinſeco. ſ. a
phātaſmatibus humāis. nunq̄. n. aīa humana itellige/
ret niſi ꝑſente phātaſmate ī actu. qꝺ non eſt ꝑꝑ aliꝺ niſi
q2 phātaſmata mouent ipam ad actum itelligendi vt vr̃
manifeſtum. Et ꝯfirmatur rō q2 virtus cuius operatio
manet in ipſa ꝛ non eſt in aliquo niſi pn̄te aliquo extrīſe
co eſt paſſiua ꝛ mouetur ab illo. ꝓ alio. n. non ꝑt accide
re ꝙ aliqua virtus non ſit in ſuo ꝓprio actu ſine extrinſe
co pn̄te niſi q2 vel actio ſeu operatio eius recipitur ī illo
extrinſeco. ſicut operatio caliditatis in calefactibili. vl̃ q2
illa virtus indiget recipere ab illo extrinſeco vt ſit ī ſuo
actu. ſi igitur alicuius virtutis operatio non recipitur in
aliquo extrinſeco ſed remanet in ipa virtute. ꝛ tñ idiget
extrinſeco ad ſuum actum indubitāter hoc eſt ꝓ eo q2 ī
diget aliqd recipe ab ipo extrinſeco. ꝛ per ꝯn̄s pati ab
eo. qꝺ ſi negaretur īpoſſibile eēt demonſtrare aliq̄ vir
tutem eſſe paſſiuā. ſed ſic eſt in ꝓpoſito. nā anima itelle/
ctiua nr̃a ad intelligere indiget phantaſmate humāo. ꝛ
operatio que eſt intelligere remanet in aliqua potentia
aīe. ꝛ non recipitur in phātaſmate. q2 ſic phātaſmata in
telligerent. quare ſeq̄tur in aīa nr̃a intellectiua eē aliquā
virtutem paſſiuā. Utꝝ āt in ipſa ſit aliqua virtus actiua
poſterius perſcrutāduꝫ erit. nec intelligo itellectuꝫ pati
ab intelligibili mediāte phantaſmate paſſione corrupti/
ua. ſed paſſione perfectiua q̄ eſt receptio ſpeciei intelligi
bilis ipam q̄ditatem repn̄tātis. Et hoc docuit ari. ī lr̃a
ſic. īpoſſibileꝫ ergo oꝫ eſſe ſupple paſſiōe corruptiua ſu
ſceptiuum āt ſpeciei ꝛc. ¶ Ad primā rōneꝫ pꝫ rn̄ſio ꝑ
ꝑdictā diſtinctioneꝫ. maior. n. eſt vera in patiente primo
modo. n̄ āt ſcꝺo modo. ¶ Ad aliud dicunt aliq̄ ꝙ ma/
ior eſt vera de agente principali ſed non de agente iſtr̃a
li. vt ſemen non eſt nobilius hoie gn̄ato a ſeie. eſt. n. ſe/
men. agens iſtr̃ale. modo phātaſma eſt agens inſtr̃ale
ad itelligere. ꝛ intellectus eſt agens principale. Sꝫ hoc
nō ſatiſfacit. primo q2 inſtr̃ali agenti nō aſſimilatur effe/
ctus neqꝫ diuerſificat̃ ƒm diuerſitatē eius vt ſecuri non
aſſimilatur domus. nec hō ſemini. nunc aūt intelligere
ꝛ ſpēs intelligibilis hn̄ aſſimilantur phātaſmati ꝛ diuer
ſificant̃ ƒm diuerſitatē ipius phantaſmatis vt pꝫ in iſto
tertio. ¶ Itē q̄uis agens inſtr̃ale non ſit nobili⁹ ſuo effe
ctu tñ eſt nobilius q̄ potentia receptiua forme quā facit
vt virtus i formatiua exn̄s in ſemine maſculi lꝫ nō ſit no
bilior hoie generato. tñ ipa idubitāter eſt nobilior ſim/
plr̃ q̄ ſit potētia paſſiua exn̄s in ſemine femelle. Et cō/
uincetur quodāmodo hoc a quibuſdā ex ſuo ꝯceſſo. nā
ipſi vtunt̃ iſta ꝓpōne. cū optimū in aliquo genere ē me
lius ſimpliciter optimo in aliquo alio genere tūc totū il/
lud genus cuius optimū eſt melius optimo alterius ge
neris ƒm illā conditionē qua cōparatur ad optimū alte
rius generis eſt dignius ꝛ nobilius toto illo genere alio
ſed optimū in genere actuum eſt ſimplr̃ nobilius opti
mo in genere potentiarū paſſiuarū. deus. n. q eſt optīuſ
actus vel ens actu eſt nobilior oī potētia paſſiua. Totali
ter. n. optimū eorū q̄ in nā ſunt deus eſt. ſicut dr̃ in ꝓhe
mio metaph. ergo totū genus actiuū eſt melius toto ge
nere potentiarum paſſiuarū. ſi igitur phātaſma eſt act⁹
quidā agens in intellectū ꝛ itellectus eſt potētia paſſiua
ab eo. ſeq̄tur incōueniēs ꝑdictū. Hanc āt obiectionem
ſoluere nō poſſet q̄cunqꝫ vtitur illa ꝓpōne ī tota ſua vlī
tate ꝛ cōitate mō ꝑdicto. Sed q̄uo dꝫ ſolui ƒm vitateꝫ
viſum fuit in tractatu de ſenſu agente. ¶ Sed dicūt ali
qui ad rōnē illā. cū dicitur agens ē nobilius patiente ꝛc.
verū ē ſi agit virtute ꝓpria. ſꝫ ſi nō agit virtute ꝓpria nō
oꝫ. mō phantaſma nō agit in intellectum virtute ꝓpria.
ſed virtute intellectus agētis. Et adhuc illud nō ſufficit.
q2 ſi ſolū hoc eſt verū de agente qꝺ agit virtute propria
tūc cū non ſit niſi vnū agens virtute ꝓpria. ſ. primū ꝑnci
pium. oia. n. alia agunt virtute illius vt ſatiſ habetur. 8.
phẏcorū. ſequeret̃ ꝙ nō oporteret aliquod agens eē no
bilius ſuo patiente niſi primū principium quod eſt de/
us. ꝛ ſic ari. per illam propoſitionē. ſemper agens ē pre
ſtātius patiente. nō ꝓbauit aliqd de intellectu agēte. niſi
dicatur ꝙ intellectus agens eſt ipſe deus. quod eſt im/
poſſibile. ¶ Et ideo aliter dicunt alij ꝙ propoſitio ariſt.
eſt intelligenda comparando agens ꝛ patiens eiuſdē or
dinis. ſ. quorum vtrunqꝫ ē māle vel vtrūqꝫ ē imateria
le. Sed ſi cōꝑantur adinuicē agens ꝛ patiens diuerſoꝝ
ordinū. ſ. agēs materiale vel exn̄s in mā ꝛ patiens icor/
porale vel imateriale. tūc non oꝫ ꝙ omne tale agens ſit
nobilius oī ſuo patiente. ꝛ ſic eſt in ꝓpoſito. Nā phātaſ
ma eſt agens māle. i. exn̄s aliquo mō in mā. ꝛ itellect⁹ ē

patiens incorporeū ⁊ īmāle.ideo ⁊c. ¶ Itez aliter pōt
dici ꝙ agens ſm ꝙ eſt agens debet eē nobilius patiēte
ſm ꝙ ē patiens.non tamen ex hoc ſeqtur ꝙ agens vl'r
ſit nobilius ſimpl'r eo qḋ eſt patiens.q: licet aliqḋ patia
tur ab aliquo alio tñ pōt habere operationem pfectio/
rem ⁊ nobiliorem operatione quacunqȝ illius agentis.
vt q̄uis homo patiat' ab igne tñ homo habet nobiliorē
operationē q̄ſ ſit operatio ignis. ⁊ iō iudicaretur homo
ſimpl'r ⁊ abſolute nobilius ens q̄ſ ſit ignis. q: nobilitas
rei ſimpl'r attendit' ex eius nobiliſſima operatōe. Sic in
ꝓpoſito q̄uis intellectus patiat' ab ip̄o phātaſmate quo
quo mō .⁊ in hoc ſit minus nobilis ip̄o phātaſmate vt
agens eſt.q: tñ intelligere qḋ eſt operatio intellectus eſt
nobilius q̄ſ quecūqȝ operatio phantaſmatis vt phantaſ
ma eſt ideo ſimplicit' ⁊ abſolute intellectus eſt nobilior
phātaſmate .ſi igitur ipſe intellectus nullā aliaȝ haberet
operationem ꝓpriā niſi ip̄m recipere ſpēs a phantaſma
tibus tunc ſine dubio ſeq̄retur intellectum eē minus no
bilem ipſis phantaſmatibus.ſed hȝ aliā nobiliorem vt
dictum eſt.Qualiter aūt fiat ip̄m intelligere ab intelle//
ctu agente ⁊ phantaſmate videbitur poſt.Et iō ſimpl'r
nobilior ē intellectus q̄ſ phātaſma.¶ Ad aliud cum dr̄.
omne qḋ patitur ⁊c.verū eſt ſi patiatur paſſione corru
ptiua mouetur motu ꝓprie dicto qui eſt actus imperfe
ctus cū fluxu ꝯtinuo ad perfectionem.ſed ſi patitur paſ
ſione perfectiua ſoluȝ ſic mouetur motu īproprie dicto
qui eſt indiuiſibilis. ⁊ inſtātanea mutatio ⁊ receptio ſpēi
⁊ ſic eſt in ꝓpoſito.verū.n.eſt intellectū nō moueri mo
tu continue qui eſt actus īperfectus cū fluxu ad vltimū
cōplementum.ſic.n.omne qḋ mouetur eſt corpus vt
demōſtratū eſt ſexto phyſicorum.tamen bene mouetur
motu equoce dicto.ſ.indiuiſibili mutatione recipiendo
aliquam formam ad quam fuit in potentia receptiua. ⁊
hoc manifeſtum eſt ex iſto tertio quare nō valet.

Tex.com.iii.

¶ Impaſſibilem ergo oportet eſſe ⁊c. ſuſce ptiuum autem ſpeciei ⁊ potētia huiuſmodi.

Queſtio. iii.

Onſequenter q̄ritur.Utrū
potentia aīe
intellectiue ad ſpēm intelligibilem vel ad in
telligere ſit idem eſſentialiter cuȝ ſuba aīe.
Arguitur prīo ꝙ ſic.q: niſi potentia illa eſſet
ideȝ eſſentialiter cū ſubſtantia anime tūc ſequeretur ꝙ
aliquod indiuiſibile poſſet eſſe quale.hoc eſt cōtra ariſt.
tex.cō.18. primo phy.c.Principiū autem maxime propriū .vbi
vult ꝙ indiuiſibile nō poteſt eſſe quale. ⁊ ꝓbatur ꝯña.
q: ſi potentia illa ſit aliud eēntialiter a ſuba anime nō pōt
eſſe niſi in genere qualitatis.potētia.n. paſſiua eſt in ge/
nere qualitatis. ⁊ ſic intellectus hñs huiuſmodi potētiā
erit qualis. ⁊ ipſe intellectus eſt qḋ indiuiſibile vt mani
feſtum eſt ex iſto tertio.ergo ⁊c.¶ Et ſi dicatur hic ꝙ
ip̄a potentia eſt quidam reſpectus ad actū.ꝯ hoc eſt.q:
oīs relatio fundatur īmediate ſup aliqḋ accn̄s abſolutū
vt vr̄ velle ari.5°.metaph.ca° .de ad aliqḋ.⁊ cōiter al
legatur.mō iſte reſpectuſ nō pōt fundari ſuper aliud ac
cidens abſolutum niſi ſup aliquā q̄litatem q̄ eſt idonei/
tas nālis aīe intellectiue ad ſuum actū recipiendum. vt
pȝ inſpicienti in qualibet actione ⁊ paſſione ⁊ hmōi.er/
go adhuc relinquitur intellectū habere qualitatē qḋ eſt
idē quod prius.¶ Oppoſitū arguitur.ſicut. ſe hȝ mate
ria corporalis ad formas corporales indiuiduales ſic aīa
intellectiua hūana ad ſpecies ⁊ formas ſpūales ⁊ vl'es
ſeu abſtractas per cōuenientē ſimilitudinē quā vr̄ cōce
dere Cōmē.in iſto tertio.cōmento 5°.⁊ etiam in 2°.ſȝ
potentia materie ad formas indiuiduales ⁊ corporales
nō eſt idem cū ipſa ſuba materie vt demonſtrat cōmē.
in primo phyſicorum cōmento 7°.⁊c.¶ De iſta qōne ñ
multū eſt cōſiderandū in propria forma.licet in ſuo ſilī.
ſ.de potentia materie prime magna ſit altercatio Et ego
dico breuiter ad pñs ſaluo meliori iudicio ꝙ potentia re
ceptiua que eſt in ſuba anime intellectiue nō eſt idē peni
tus ſubaliter cū ip̄a ſuba anime.qḋ ꝓbo ad pñs duplici
ter vel tripliciter.¶ Primo ſic.ſicut ſe hȝ aīa ſenſitiua
ad ſpēs ſenſibilium indiuidualiter repn̄tantes.ſic anima
intellectiua ad ſpēs intelligibilium vl'es.i.vl'r repn̄tan/
tes.hec ſimilitudo vr̄ bene rōabilis.ſed ſuba anime ſen
ſitiue nō eſt idē eēntialiter cū potētijs quibus pōt recipe
ſpēs ſenſibilium vt viſum fuit 2°.huius. qōne nona. ⁊
eſt quaſi famoſum.qs.n.diceret ꝙ virtus viſiua ⁊ au/
ditiua ſunt eadē eſſential'r cum ſuba aīe. ⁊ ſiqs hoc dice
ret ſequeret' ex hoc iſtas virtutes ſibi eſſential'r eſſe eaſ
dem.q: q̄ vni ⁊ eidem ſunt eēntial'r eadem inter ſe ſunt
eadē.ergo ⁊c.¶ Item arguo ſic .potentie diſtinguun/
tur per accidens 2°.huius ca°.Qm̄ aūt ex incertis. ſed tex.cō. 22.
actus intellectus ſunt diuerſi.intelligere enim diuerſifi/
catur ſm diuerſitatem nature rei intellecte vt dicit com
men.in iſto tertio.commento.35°.ergo potētie ad intel
ligendum ſunt diuerſe. ⁊ tamē ſubſtantia anime intelle
ctiue.recipiētis eſt vna numero ſaltem in vno homine.
talia.enim non ſunt pēitus vnū eſſential'r quorum vnū
multiplicatū eſt alio exn̄te vno.igitur ⁊c.Et confirmat'
rō.q: dicit ariſto.in tertio.phy.in.c.de diffinitione mo/ tex.cō. 10.
tus.ꝙ ſi poſſe ſanari ⁊ poſſe infirmari eēnt vnum ⁊ idē
tūc infirmari ⁊ ſanari eēnt idem.Sil'r dico ꝙ ſi poſſe in
telligere hoīem ⁊ poſſe intelligere lineā eēnt vnū ⁊ idē
tūc intelligere hominē ⁊ intelligere lineā eēnt idē.qḋ eſt
abſurdū.ergo poſſe intelligere hominē ⁊ poſſe intelli/
gere lineā ſunt diuerſa.⁊ p ꝯñs diuerſe ſunt potētie ad
iſtos actus. ⁊ tñ ſuba aīe intellectiue eſt vna . ergo ⁊c.
¶ Itē ſi potētia aīe intellectiue ad intelligēdū eēt idē eēn
tial'r cū ip̄a aīa intellectiua pari rōne potētia ipſius ad vo
lendum.ſ. volūtas eēt idem eēntial'r cum ſuba aīe.non
n.videtur eē aliqua rō diuerſitatis. Et ſi potētia voliti/
ua ⁊ intellectiua eēnt idem eēntialiter cū ſuba anime ſe/
queretur ꝙ eſſent vnum ⁊ idem inter ſe. q: quecunqȝ
vni ⁊ eidem numero eſſential'r ſunt eadem inter ſe ſūt
eadem .hoc autem videtur multum inconueniēs ꝙ po
tentia intellectiua ſit idem eēntialiter cū voluntate ⁊ ecō
uerſo.ſed ſicut communiter dicitur voluntas non ē po
tentia cognoſcitiua.intellectus autem eſt potentia cogno
ſcitiua. ⁊ de hoc forte inquiretur poſt ī iſto 3°.ergo ⁊c.
¶ Sed aliquis dubitaret contra predicta q: ariſto. dic̄ tex.cō.5.
in iſto tertio.prope principium.ꝙ illectus quo opinatur
anima ⁊ intelligit nullam hȝ naturam niſi ꝙ poſſibil' vo
catus eſt.modo ſi ſua potentia eſſet aliquid aliud a ſua
ſubſtantia tunc bene haberet aliā naturā.ſ.naturaȝ ſube
ſubiectam poſſibilitati ſeu potentie.ergo contra ariſto.
videtur eſſe qḋ dictum eſt.¶ Ad hoc poteſt dici expo
nendo illam lr̄am ꝙ pars anime intellectiue in qua reci
pitur intelligere ⁊ opinari nullam hȝ naturam.i.nullaȝ
hȝ potentiam nālem aliam ad intelligere niſi ꝙ poſſibil'
eſt.i.niſi illam potentiā que dicitur poſſe recipe. ⁊ hoc
bñ eſt verū.quia illa eadem pars aīe intellectiue in qua
recipitur intelligere vl' ſpēs intelligibilis nō ē principiū
actiuum ipſius intelligere vel ſpēi ſed aliud qḋ poſteri/
us declarabitur. Sic igitur intelligendum eſt dictū ari.
ꝙ illa pars aīe qua cognoſcit anima ⁊ ſapit vt dixerat in
principio huius tertij: ⁊ qua opinatur ⁊ intelligit nō hȝ
aliam potentiā nālē ad intelligere ⁊ opinari niſi potenti
am receptiuā.ideo dicebat prius.īpaſſibile ergo oȝ eſſe
ſuſceptiuum aūt ſpēi ⁊ potentia huius ſȝ non hoc.nō tñ
per hoc vult dicere ꝙ illa pars anime ſit ſolum ⁊ eēntia
liter potētia receptiua .Et ſil'r intelligere debes cōmen.
qui ſic loquitur ibidem. Illud igitur examina qḋ dicitur
intellectus mālis nullā habet naturam ⁊ eſſentiaȝ qua
conſtituatur ſm ꝙ eſt mālis niſi naturam poſſibilitatis
i.niſi naturam que eſt ſubiectum poſſibilitatiſ.Et hec na tex.c
tura que eſt ſubm poſſibilitatis eſt quedam ſuba īma/
terialis ſcḋm ꝙ videbitur poſterius. Et ꝙ cōmen. ſic i
telligat manifeſtum eſt parum poſt inſpicienti vbi ſic di
cit. Diffinitio igitur intellectus mālis eſt illud quod eſt
in potentia ad omnes intentiones formaruȝ materialiū

vniuerſalium ⁊c̃. Ecce ꝙ ipſe dicit ꝙ intellectus materia
lis ē ĩpotētia ⁊ ñ dicit ꝙ ip̄e ſit ipſamet potētia ⁊ hoc ē ve
rum q: ipſe eſt ſubiectū hu ius potētie ad vlia formaruȝ
mãliũ. Uel dicat̃ breuiter ꝯcedēdo ꝙ iſta pars aie bene
hȝ aliã naturã q̃ȝ naturam poſſibilitatis neqȝ illud negat
Ar. ſed dicit eũ non habere aliam naturã niſi ꝙ poſſibil̃
vocatus eſt. i. naturam ſubtã poſſibilitati. ⁊ in hoc multũ
differunt vt pȝ cuilibet intelligenti. poſſibilitas. n. ē abſtra
ctũ ⁊ poſſibile ꝯcretũ. ¶ Itē illud verbũ Ar. Quar̃ ne
qȝ ipſius eſt naturã neqȝ vnã ſȝ aut hãc ꝙ poſſibilis vo/
catus eſt. ſic pōt intelligi ⁊ puto cõuenienter. Ad cuiꝰ eui
dẽtiã ꝯſiderãdũ ꝙ qdã antiquoꝝ pħoꝝ putauerunt aĩaȝ
eẽ cõpoſitam ex oĩbus entibus vt oĩa ipſa cognoſceret ꝑ
eoꝝ ſimilia exiſtẽtia in ipſa. vnde dixerũt ꝙ terra terrã co
gnoſcimus ⁊ igne ignẽ ⁊ hmõi cõtra quos Ar. loquens
dixit. ꝙ neceſſe eſt itaqȝ qm̃ oĩa intelligit immixtũ eſſe. ⁊
ſubdit. Intus. n. apparens ꝓhibet extraneum ⁊ obſtru
et. ſ. ſi in eius ſubã eẽt aliquid de natura reꝝ exteriorum
ꝓhiberet receptionẽ alioꝝ ⁊ obſtrueret ne cognoſceret
aliud. quare ipſius eſt naturã neqȝ vnã ſupple entiũ ex/
teriorũ eẽ in ipſo niſi ſolũ potẽtia receptiua ſpeciei. ⁊ hoc
ſubdit. ſed aut hãc naturã hȝ ꝙ poſſibilis vocatus eſt. i.
hoc modo habet naturas ⁊ formas entiũ. q: eſt poſſibil̃
recipere eas ſpũaliter. ⁊ ꝓpter hoc dixit ipſe prius. ſuſce
ptiuũ aũt ſpẽi ⁊ potẽtia. ſed nõ hoc ⁊c̃. Si qs aũt diceret
ꝙ ſubã aĩe in qua eſt intelligere ſit idẽ eſſentialr̃ oĩno cuȝ
eius potẽtia ad intelligere vel ad ſpẽm. tũc iuſtũ ē vt ſol/
uat rõnes in cõtrariũ ⁊ demõſtret illam idẽtitatẽ que ad
preſens mihi poſſibilia eẽ non videnť. ¶ Ad rõnẽ cõce
do ꝙ indiuiſibile per ſe vnũ bene eſt q̃le ſm ſecũdaȝ ſpe
ciem qualitatis que eſt nãlis potentia receptiua. ⁊ cum
hoc bene eſt quale ſecũdũ primã ſpeciem qualitatis que
eſt habitus. Omnes. n. habitus intellectuales quos dter
minat ari. in. 6. ethi. ponuntur in intellectu poſſibili ſubie
ctiue. ⁊ cum dixit pħs in primo pħy. ꝙ indiuiſibile ⁊c̃. in
telligitꝰ ꝙ non ſit quale de tertia ſpecie qualitatis. ſ. quali/
tate ſenſibili. vt declaratũ fuit ſupra p̃mũ pħy. ⁊ hoc ſuf
ficit ad intẽtionẽ ari. ibidẽ. vult enĩ ibi oſtendere ꝙ totuȝ
ens non eſt vnum indiuiſibilitate ⁊ vnitate indiuiſibilita/
tis. q: ſic ſequeret̃ ꝙ nullũ ens eẽt quale qualitate ſenſi/
bili cũ indiuiſibile non poſſit eẽ quale tali q̃litate. hoc aũt ē
ĩpoſſibile. ergo ⁊c̃. ⁊ ſic nõ valet illa rõ. bene ergo ꝯcede
rẽ ꝙ pars aĩe qua cognoſcit aĩa ⁊ ſapit ⁊ qua opinat̃ ⁊ ĩ/
telligit hȝ in ſe quãdã q̃litatẽ naturalẽ de ſecũda ſpẽ qua/
litatis que eſt potẽtia receptiua qua dr̃ potẽs recipe ſpẽs
⁊ ſuper iſtã naturalẽ potẽtiã fundatur quidã reſpectꝰ ad
ipſũ actũ intellectualem. illa tamen potentia ⁊ ille reſpe/
ctus ſunt realiter ⁊ eſſentialiter entia diuerſa ab illa ſub/
ſtantia aĩe vt probatum eſt prius.

¶ Tex. cõm. iiii.

¶ Neceſſe itaqȝ quoniam omnia intelligit in mixtum eẽ ſicut dicit anaxagoras.

¶ Queſtio. iiii.

Ueritur hic vtꝝ ad hoc ꝙ intellcũs
intelligat aliquod intelligi/
bile oporteat ipſũ eſſe denudatũ ab illo intelli
gibili. Et arguitur primo ꝙ nõ. q: ſicut ſe hȝ
tactus ad tãgibile ſic ĩtellectus ad intelligibile per ꝯueniẽ
tẽ ſimilitudinẽ. ſed nõ oportet tactũ eẽ denudatũ a tangi/
bili qđ tãgit. tactus. n. cõſiſtit in q̃dã medietate q̃litatũ tã
gibiliũ ſm ar. in. 2. huius. ⁊ in iſto. 3. ⁊ ſic nõ ē denudatꝰ
a q̃litatibus oĩbus tãgibilibꝰ. q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ ſicut ſe hȝ vi
ſus ad viſibile ſic ĩtellectꝰ ad intelligibile ꝑ cõueniẽtẽ ſimi
litudinẽ. ſed viſus nõ eſt denudatus. i. ſeparatus ab oibꝰ
viſibilibus ad hoc ꝙ videat ꝓbatio. q: viſus eſt in aliquo
corpore mixto. q̃lȝ enim pars animalis eſt mixta. ⁊ vlr̃
quelibet ps mixti eſt mixta. ex primo de gñatiõe: mõ oẽ
tex. cõ. 86. mixtũ hȝ aliquẽ colorẽ vt ſatis pȝ in de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊
in lib. de coloribus. ⁊ breuiter in de ſenſu ſenſato dic̃ ar.
ꝙ oĩa corpora colore ꝑticipant. ⁊ ſic viſus ꝓprie nõ eſt d
nudatus ab oĩ viſibili. ergo ſimiliter nõ opȝ ĩtellectũ eſſe
denudatuȝ ab oĩbus intelligibilibus ad hoc vt oĩa ĩtelli/
gat. ¶ Itẽ recipiẽs non oȝ eẽ denudatum niſi ab illo qđ
recipitur. hec videtur eſſe manifeſta. ſed intellectus duȝ
intelligit aliquod intelligibile non recipit illud ſed eiꝰ ſpẽȝ
Lapis enim nõ eſt in anima ſed ſpẽs lapidis vt dicit cõ. ĩ
iſto. 3. ergo ⁊c̃. ¶ Itẽ ĩtellectus poſſibilis ſemꝑ intelligit
intellectũ agentẽ ſm cõm. in iſto. 3. cõm. 19. ⁊ tñ nõ ē de
nudatus ab ipſo vt manifeſtũ eſt in eodem cõmento ⁊ ĩ
multis alijs. ¶ Itẽ ſi opȝ ĩtellcm̃ ad hoc qđ aliquod ĩtel
ligibile intelligat eẽ denudatũ ab illo ſequitur ꝙ ĩtellectꝰ
nõ erit aliq̃ forma mãlis. q: ipſe intelligit oẽs formas mã
les ⁊ ſic eſt denudatus ab oĩbus formis materialibus. ⁊
hoc vr̃ falſum. q: ip̄e eſt forma ſbãlis corporis humani
⁊c̃. ¶ Oppoſitũ arguit̃ auctoritate ar. in iſta parte. vult tex. cõ. 4.
enim ꝙ oȝ intellectũ vt oĩa intelligat ĩmixtũ eẽ. i. denuda
tũ ab oĩbus intelligibilibus vt cõmunit̃ exponit̃. ¶ Ad
euidẽtiã q̃ōnis eſt intelligendũ ꝙ ſicut narrat ar. in prĩo
huius. quidam antiquorum pħyorũ nãliũ qui conſidera
uerunt naturã anime per cognitionem quã hȝ de oĩbus
entibus poſuerunt ipſam animam eẽ compoſitam ex p̃n
cipijs entium ad quod dicendũ cogebant̃ ex hoc q: res
cognoſcũtur ex ſuis principijs ſicut ⁊ hñt eẽ. ⁊ hoc etiam
accipit ar. in primo pħy. Ulterius accipiebãt ꝙ q: cogni
tio fit per ſimilitudinem cognoſcẽtis ad cognitum. oȝ gᵒ tex. cõ. 79
illud quod cognoſcit principia entiũ hr̃e ſimilitudinẽ cũ
ipſis. vnde cũ aĩa cognoſcat p̃nᵃ entiũ ⁊ ipſa ẽtia ꝑ ſua p̃n
cipia oȝ ipſam eſſe ſimilem principijs entium. mõ ñ po/
terãt videre q̃uõ aĩa poſſet hr̃e ſimilitudinem cũ princi/
pijs niſi ipſa hr̃et ĩ ſe pricipia. ſicut nihil põt eſſe ſile albo
niſi hẽat albedinẽ. propter quod coacti fuerũt dicer̃ aĩam
eẽ cõpoſitam ex principijs vt ex eis cognoſceret principᵃ
rerũ. vnde dixerunt. terra terrã cognoſcimꝰ ⁊ igne igneȝ
⁊ aere aerem. ⁊ ſic de ceteris. ¶ Ulterius ꝯſiderãduȝ ē
ꝙ q̃uis apud antiquos pħos de quibus ar. mẽtionem
facit non fuerit notũ ens incorporeum ⁊ immãle eẽ imo
ſolũ nouerunt corpora ⁊ res in corporibus exñtes vt vr̃
ſm recitationẽ ar. tñ poſt ipſius ar. doctrinam fuit no/
tũ ⁊ eſt famoſum ꝙ entia ſunt duplicia. ſ. materialia ſeu
corporea. vel corporalia. ⁊ immaterialia ſeu icorporalia.
vñ ẽt Porphirius ponit in tractatibus diuiſionẽ ſubẽ in
ſubam corporeã ⁊ icorporeã. ⁊ iſtã diuiſionẽ docuit ar.
in iſto. 3. cap. Nũc aũt d aĩa dicta recapitulantes. vbi ſic
dicit. Aut eniȝ ſenſibilia ſũt q̃ ſũt aut intelligibilia. non. n.
accipit intelligibilia ꝓ eis que intellectu cognoſcunt̃. ga tex. cõ. 36.
vt ſic non diſtinguuntur a ſenſibilibus eo ꝙ ſenſibilia co
gnoſcuntur intellectu ⁊ naturalia ⁊ mathematica. ſed ꝓ
illis que ſunt imãlia ⁊ icorporalia. hec dicẽtur ĩtelligibi/
lia ꝓ eo ꝙ ſolo intellectu cognoſcũtur. hoc aũt genus en/
tiũ demõſtratũ ē in octauo pħy. ꝑtinet enim demõſtraiõ
huius ad pħm nãlẽ ⁊ nõ ad metapħycũ ſm Cõm. cõm.
vl. et cõmẽ. 26. ſecũdi pħycoꝝ. vt alias declaratũ fuit.
¶ Ulterius eſt ꝯſiderãdũ ꝙ ſicut accipit h̃ cõ. cõ. 4. ⁊.
2. huius cõmẽ. 67. ex ar. intẽtione ꝙ recipiens dȝ eẽ de
nudatũ a natura recepti ita. ſ. ꝙ ipſum recipiens non ſit
idẽ eẽntialiter cũ ipſo recepto. ⁊ hoc manifeſtũ ē per ſe.
Si aũt aliqd eẽt receptiuũ ſuiipſius cũ recipiens ſit ĩ po/
tẽtia ad receptũ tũc idẽ eẽt in actu et in potentia reſpectu
eiuſdem et ſecundũ idẽ poſtq̃ȝ idẽ eẽntialr̃ eẽt recipiẽs ⁊
receptũ. ſed ꝯñs eſt manifeſtũ impoſſibile. q: ĩplicat con
tradictionẽ. ¶ Itẽ ſi aliqd naturaliter reciperet ſeipſum
vnũ ⁊ idẽ ⁊ ſcđm idẽ eẽt perfectio et perfectibile. qđ eſt
manifeſtũ impoſſibile. pȝ ꝯña. q: receptũ eſt ꝑfectio re/
cipiẽtis aliquo modo ꝑfectionis. vt manifeſtũ ē ĩducẽdo
in oĩbus. forma. n. ſubãlis. que recipit̃ in mã eſt eiꝰ pri/
ma perfectio ſubſtantialis et forma accidẽtalis ē ꝑfectio
accidẽtalis. Sicut aũt nihil recipit ſeipſum ſic nihil recipit
ſpẽm ſuiipſius ita ꝙ recipiens debet eẽ denudatũ eſſen/
tialiter a natura recepti. et a ſpecie ipſius recepti ipſuȝ re
preſentante. et hoc manifeſtum ē inducendo. Color. n.
exñs in pariete non recipit ſpẽm ſuiipſius ipſum repre/
ſentantem. et ſimiliter odor non recipit ſpeciem odoris.
ſimiliter autem et in alijs. et probatur ratione quia ſi ali

quid reciperet ſpeciem ſuiipſius ipſum repreſentantem
tunc ſequeretur ꝙ vnum et idem ſecũdũ idem eẽt mo/
uens et motum ad idẽ. quod ẽ omnino impoſſibile. et ꝓ
baẽ ꝯſequẽtia. q꜄ ꝯſtat ꝙ recipiens. ſpẽm alicuius repre/
ſentantem illud moueẽ ab illo cuius ẽ illa ſpẽs. vt recipi/
ens ſpẽm albedinis moueẽ ab ipa albedine ad illã ſpẽm.
⁊ hoc notũ eſt cuilibet ſani capitis. Quid. n. aliud moue
ret ad ſpẽm albedinis niſi albedo ipſa. vlr aũt ⁊ in alijs.
ſi igiẽ aliqd reciperet ſpẽm ſuiipſius ipm repreſentantez
tũc ſine dubio illud eẽt mouẽs ⁊ motũ ſiẽ. ⁊ ſm idẽ ⁊ ad
idẽ. ſ. ad ipſã ſpẽm. qđ nullus idoneus ꝯcederet. Nõ ſo
lũ ergo recipiẽs aliqđ ens dz eẽ denudãtũ ab illo ente ꝙ
recipitur. ſed ẽt recipiẽs ſpẽm alicuiꝰ entis debet eẽ denu
datũ ab illo ente cuius ſpẽm recipit. ⁊ iſtas rõnes innuit
Com. in iſto. 3º. ¶ Poſt hoc aũt accipiẽdũ eſt ꝙ de nã
intellectus eſt recipere vlr ⁊ nõ indiuidualr ⁊ ſignate. ⁊
hoc eſt cõceſſũ ab oibus intelligẽtibus. Nulla enim poſ
ſet aſſignari differentia inter receptionẽ ſenſus ⁊ receptõ
nẽ intellectus niſi iſta ꝯcedereẽ ꝙ intellectus recipit vlr
⁊ abſtracte. ſenſus võ indiuidualr ⁊ ſignate ita ꝙ recep
tio intellectus non eſt comprehenſa in aliquo loco deter
minato nec incluſa vt poſſit dici. receptio ſpẽi lapidis in in
tellectu eſt hic ⁊ non ibi. receptio võ ſenſus ſignata in lo
co ꝓprio ⁊ determinato cõcluſa. ita ꝙ verũ eſt diceẽ re
ceptio huius albedinis in ſenſu ſoꝛ. eſt hic ⁊ nõ alibi. ſimi
liter aũt ⁊ in alijs. ¶ His viſis dicendũ eſt ad qõnẽ ſcđz
ax. ⁊ Cõ. ꝙ opz intellectũ eſſe denudatũ ab oĩ intelligibi
li qđ eſt corpus aut ens in corpore. ¶ Secũdo dicẽdum
ꝙ nõ oz ipſũ eẽ denudatũ ab oĩ intelligibili imateriali ⁊ i
corporeo oĩno. Primũ ꝓbaẽ q꜄ recipiẽs debet eẽ denu
datũ eẽntialiter a recepto. ⁊ ab eius ſpẽ. vt dicit vna ſup/
poſitio. ſed intellectus recipit oẽ intelligibile qđ eſt corpꝰ
aut res in corpore vel ſaltem eius ſpẽm ꝓ alio enim non
videtur eẽ neceſſariũ intellectui phantaſma rei ad intelli/
gẽdũ niſi vt ab eo recipiat ſpeciem rei phantaſiate ipſam
vlr repreſentantẽ vt tangebaẽ prius ⁊ forte magis đcla/
rabitur. ergo ⁊c̃. ¶ Itẽ ſi intellectus eẽt corpus aut res i
corpore tunc nõ reciperet niſi indiuidualr. ſicut enim cor
pus nõ exiſtit niſi indiuidualiter ⁊ ſignate ⁊ ſimiliter res
exiſtens in corpore. ſic receptio eius eẽt indiuidualis ⁊ ſi
gnata. ſed cõſeqnẽs eſt impoſſe vt dictũ eſt. ergo oz intel
lectũ ꝓprie dictũ nõ eẽ corpus neqꝫ rez in corpore. ita. ſ.
ꝙ ſit coniunctus corpori in ſubſiſtẽtia. ⁊ ad hanc intentio
nẽ dixit ax. Neceſſe itaqꝫ quoniam omnia intelligit. ſ. cor
pora ⁊ res in corporibus exiſtentes. immixtum eẽ. i. non
multũ vnitũ neqꝫ cõiunctũ eẽ rebus corporalibus nec ex
eis conſtitutũ. ⁊ in hoc ipſe deſtruit errorem illorum an
tiqꝝ qui putauerũt intellectũ ad hoc ꝙ oẽs res itelligerz
eẽ cõpoſitũ ⁊ mixtũ ex ipſis rebꝰ vt dicebaẽ. Qualiẽ aũt
aĩa intelligat res que ſt corpora aut in corporibꝰ cũ nullã
eaꝝ in ſe habeat docuit ax. modicũ ante vbi dixit. ꝙ opz
intellectũ eẽ impaſſibilẽ. ſuſceptiuũ aũt ſpẽi ⁊ potẽtia hu
ius. ſed nõ hoc. i. non corpus neqꝫ virtutẽ in corpore. vt
glo. cõm. Fuerunt aũt decepti iſti antiqui contra quos in
uehit ax. q꜄ non viderunt diuerſitatẽ inter eẽ corporale ⁊
eſſe ſpirituale. nec inter aſſimilationẽ alicuius ad aliud ſz
ſpirituale eſſe ⁊ ſcđm eẽ corporeũ. quod ſi vidiſſent ſuffi
cienter non poſuiſſent ipſam aĩaz eẽ cõpoſitã ex rerũ pn/
cipijs. ⁊ hoc đ primo. ¶ Nũc dico de ſecũdo ꝙ nõ ẽ ne
ceſſe intellcm̃ eſſe denudatũ ab oĩ intelligibili quod ẽ ens
imateriale ⁊ incorporeũ. q꜄ ſicut nihil recipit ſeipſũ ſic ni/
hil eſt denudatũ a ſeipſo hoc eſt manifeſtũ oĩno. ſed itel
lcũs ẽ aliqđ intelligibile imãle ⁊ incorporeũ vt ſatis pz ex
dictis. cũ. enim ens ſufficienẽ diuidaẽ per imateriale ⁊
mãle vt dcm̃ eſt. ⁊ idẽ accipit cõm. in erroribus metap.
vbi dicit. ꝙ notũ eſt per ſe ꝙ nulla nã eſt media inter ab
ſtractũ ⁊ mãle. ſed intellectus eſt aliqua natura ſed non
mere materialis. quia eſſet corpus aut res in corpore. re
linquitur ergo ꝙ vel nihil ſit. quod eſt abſurdum per ſe.
vel. ꝙ ſit ens immateriale ſeu abſtractũ. quod pro eodẽ
habeo hic. Oẽ autem ens eſt itelligibile. vt pz ex iſto ter
tio. Et cõmẽ. dicit in ſuo libello de gñatiõe. ꝙ nullũ ens ẽ
ignotũ naturalr. ergo itellectus nõ eſt denudatus ab oĩ
intelligibili immãli. Qualiẽ autem intellectus poſſibilis i
telligat ſe bona difficultas ẽ. ⁊ oportet de hoc facere ſpe
cialem qõnẽ. Sicut igitur anaxagoras non poſuit intelle
ctũ eẽ đnudatũ ab omni ente vt imperaret. i. vt imperio
ſuo omnia moueret. ſed ab oĩbus entibus que ſunt cor/
pora aut virtutes in corporibus. ſic ax. non voluit intelle
ctuz eẽ denudatũ ab oĩ intelligibili quocũqz modo ſz mo
do predicto. ¶ Dicunt aũt multi ꝙ oportet intellectum
poſſibilẽ de quo loquimur eẽ denudatum ab omni intel
ligibili quod eſt per ſeipſum intelligibile tam materiali.
quã immateriali: nec ſequitur ex hoc ipſum eẽ denuda/
tum a ſeipſo. quia non eſt intelligibilis per ſeipſum cum
ſit ens in pura potentia de ſe ⁊ nullum ens actu de ſe for
maliter vt dicunt. Sed q꜄ hoc idiget cõſideratione ſeor
ſum ⁊ diſtincte. ⁊ eſt multum dubitabile. ideo non acci
pio hoc vt principium. ſufficit aũt mihi ipſum itellectuz
eſſe aliquod itelligibile aliqualr. ⁊ ideo non oportet eſſe
denudatum ab omni itelligibili omnino: lz forte ſit denu
datus ab omni itelligibili. quod eſt ens actu vel actus ⁊
hoc videbitur poſt deo volente. ¶ Sed contra dcã eſt
difficultas non parua. nam per primam rõnem qua fe/
re omnes vtuntur ſm itentionem ariſto. ⁊ Cõmẽ. vide
tur ꝓbari ꝙ aĩa cogitatiua humana nõ eſt aliqua forma
mãlis. cuius tñ opp^{m} vult ari. in iſto 3º. vbi dicit ꝙ itelle tex. cõ. 20
ctus paſſiuus eſt corruptibilis. ⁊ itelligit ꝑ itellectuz paſ
ſiuum vt dicit Cõmen. ipſam virtutem cogitatiuã ꝓpri
am hoi. ergo vult virtutẽ cogitatiuã eſſe corruptibilem.
⁊ per cõſequens aĩa cuius eſt iſta virtus ẽ corruptibilis
qđ non eſſet niſi eẽt forma mãlis. ¶ Itẽ Cõ. dicit in 3º.
huius cõmen. 33º. ꝙ homo nõ eſt generabilis neqꝫ cor
ruptibilis niſi per virtutẽ illam: ⁊ loqtur de cogitatiua. ⁊
ꝓbatur ꝯña. q꜄ ipa aĩa cogitatiua recipit oẽs formas ma
teriales. dicit. n. Cõmen. in 2º. huius. cõmen. 63. ꝙ ipſa
cõphendit itentiones idiuiduales oium. io. p̃dicamen
toꝝ. ⁊ ſic videẽ ꝙ ipſa cognoſcat oẽs formas materiales
quare ⁊c̃. ¶ Ad hoc dñt aliq ꝙ ipſa aĩa cogitatiua nullo
modo cognoſcit ſeipſam neqꝫ ſuã virtutez: q꜄ ſi ipſa co/
gnoſceret ſeipſam aut cognoſceret ſe ꝑ ſuam ſubam aut
per ſpẽm repñtantem ipſam. ſed nõ ꝑ ſuam ſubam. q꜄
tunc ſemꝑ cognoſceret ſeipam. qđ eſt iconueniẽs: nec ꝑ
ſuam ſpẽm repñtantez ipſam. q꜄ ſic ipſa eſſet in actu ⁊ in
potẽtia ſiẽ ad ſuam ſpẽm. Illud. n. cuius eſt aliqua ſpẽs
repreſentatiua mouet recipiens ad illã ſpeciem. vt albe/
do mouet viſum ad ſpeciez repreſentãtẽ albedinẽ. ſimili
ter aũt ⁊ in alijs. igitur ſi aĩa cogitatiua cognoſceret ſeip/
ſam per ſuã ſpẽm ꝓpriam quã reciperet tunc vnũ ⁊ idẽ
. ſ. ipſa anima cogitatiua eſſet mouens ⁊ motũ ſimul re/
ſpectu eiuſdem. ⁊ ſic in actu ⁊ in potẽtia. quod eſt vnum
ipoſſibiliũ. Et iđ vr ꝓbabile ꝙ aĩa cogitatiua non cogno
ſcat ſeipſam. ſed intellectus eſt virtus cuius eſt eã ⁊ eius
actũ cognoſcere. Neqꝫ dixit cõmẽ. ꝙ ipſa aĩa cogitatiua
cognoſcit oẽs formas materiales vt pz inſpicienti cõmẽ
tũ. ſed ꝙ cognoſcat intẽtiones indiuiduales oium. io. p̃/
dicamentoꝝ ſed non omnes. Et ꝙ dicit cõmẽ. exempli
ficando quod anima cogitatiua cognoſcit intentionẽ indi/
uidualem huius hoĩs ⁊ illius que non videtur eſſe niſi
forma eius ſingularis. ⁊ hec eſt anima cogitatiua ſm eũ.
Forte dicendum ꝙ de exemplo non requiritur verifica/
tio. ſed manifeſtatio vt ipſemet dicit commento. 67. 2.
huius. Vel intelligit ꝙ anima cogitatiua comprehendit i
tentionẽ indiuidualem huius hominis ſm ꝙ eſt hoc aĩal
vel hoc corpus ⁊ non ſm ꝙ eſt hic homo per animam
cogitatiuã. ¶ Aliter poteſt dici ꝙ anima cogitatiua vniꝰ
hominis vt ſortis cognoſcit animam cogitatiuam alteriꝰ
vt platonis. ¶ Vel dicendum ꝙ per ſpecies aliarũ for/
marum per tranſmutationem que ſit in ea cum ſit virtꝰ
cogitatiua cognoſcit ſeipſam q̃uis ipſa ſit materialis. vñ
cum dicitur aut cognoſcit ſe per ſpeciem propriam. aut
per ſuam ſubſtantiaz. dico ꝙ neutro modo. ſed per ſpe
ciem aliorum. modo quo dictum eſt. Dicunt tamen ali/
qui ꝙ anima cogitatiua cognoſcit ſeipſam q̃uis ipſa ſit

foꝛma materialis. Et dicunt ꝙ non fuit intentio arꝛ. neqꝫ Cōmē. demōſtrare ꝙ anima nō ſit aliqua foꝛma materialis per hoc ꝙ oēs foꝛmas materiales recipit abſolute. ſꝫ per modū aliuꝫ receptiōis. ſ. qꝛ recipit vniuerſaliter. ⁊ ſic non hꝫ locū in aīa cogitatiua. qꝛ ipſa nō recipit vlr̄ ſed indiuidualiter. Sed ſine dubio hoc videt̄ plane eē cōtra Cōmē. accipit enim iſtas ꝓpoſitiones. ſ. ꝙ iſte intellect⁹ materialis recipit oēs foꝛmas materiales. recipiens eniꝫ omne neceſſe eſt vt ſit denudatum a natura recepti. ⁊ vt ſua ſubſtantia non ſit ſubſtantia recepti in ſpē. ecce ꝙ ſimpliciter ⁊ abſolute ex receptiōe foꝛmaꝝ materialiū ⁊ nō ex modo recipiendi. ſ. vniuerſaliter ꝯcludit Cōm. ꝙ iſte intellectus q̄ dicit̄ materialis nullā hꝫ in ſe de foꝛmis mālibus. Et ſm̄ hoc videt̄ opoꝛtere ꝯcedere ꝙ aīa cogitatiua aut nō ſit foꝛma materialis aut ꝙ non cognoſcat ſeipſam per receptionē ſpēi. Quicquid. n. diceretur ponēdo ipſam cogitatiuā eſſe foꝛmā materialē ⁊ cū hoc recipere oēs foꝛmas materiales diceret̄ ex p̄te intellectus. Propter quod ad preſens mihi videt̄ probabile ꝙ anima cogitatiua non cognoſcat ſeipſaꝫ ſicut nec viſus cognoſcit ſe ipſum. Quātūcūqꝫ enim virtus cogitatiua ſit multo nobilior oībus p̄ticularibus ſenſibus ⁊ ſenſu cōi ⁊ forte oībus virtutibus organicis anime humane. tamen in hoc conuenit cū ſenſu particulari ꝙ ipſa eſt oꝛganica. ſ. in coꝛpore determinato exiſtens ſubiue. ⁊ talis virtus non cognoſcit ſeipſam nec ſuū actum. In huius autem rei teſtimonium induco. Albertum in ſuo cōmento ſuper iſtum tertium. c. 13. ⁊ eius rōnem vbi ſic dicit. Nulla virtutum oꝛganicaꝝ ꝯp̄hendit ſe vel ſuū inſtrumētū. qm̄ imaginatiua neqꝫ ſe neqꝫ ſuū inſtrumētū imaginat̄. ⁊ ſic ē d̄ oīb⁹ alijs potētijs oꝛganicis. ⁊ huius cām diximus ſuperius. qm̄ foꝛa ꝑut ē cōiūcta mē̈ ſue ꝑ eſſe māle n̄ mouet aliq̄ꝫ organoꝝ ⁊ vires aīe q̄ ſt̄ ſb̄ales foꝛe v̄tutē aīe. et qꝛ figure oꝛgāoꝝ cōiūgūt̄ aīe ꝑ eē naturale ⁊ māle. iō nullo mō poſſunt eas appꝛehendere. Et hec ſunt verba iſtius hominis in quibus manifeſte teſtatur ⁊ ꝓbat ꝙ nulla virt⁹ oꝛganica cognoſcit ſeipſā ⁊ ſimiliter aīa oꝛganica eadē rōne ſeipſam non cognoſcit. ⁊ hoc de illo dubio. ¶ Propter ſolutiōes quarūdā rationum eſt conſiderandum ꝙ aliquid eſſe denudatum ab aliquo intelligitur dupliciter. Uno modo ſm̄ eſſe vt dicimus ꝙ ſoꝛtes eſt ſeparatus a Platone. ⁊ vniuerſaliter ſic ſe hn̄t illa quoꝛum vnum nō eſt ꝯiunctū ſm̄ ſubſiſtentiam cum alio. Alio modo intelligitur. aliquid eē denudatum ab alio ſm̄ quiditatem ſeu eſſentiaꝫ ſicut cū quiditas vnius nō eſt q̄ditas ⁊ eſſentia alterius q̄uis ſint cōiuncta ſm̄ ſubſiſtentiā. vt dicim⁹ ꝙ mā̄ pꝛima eſt denudata ab oī actu ſeu foꝛma nō ꝙ ſꝫ ſubſiſtentiā ſit ſeparata ab omni foꝛma. ſed qꝛ quiditas ⁊ eēntia materie pꝛime nō eſt quiditas nec eēntie alicui⁹ foꝛme vt pꝫ ex pꝛimo pħy. ⁊ ſic eſt in multis alijs ꝯſilr̄. poſſibile. n. eſt ꝙ aliqua duo ſint ſibi inuicem cōiūcta ſm̄ eē ita ꝙ ſint in eodem loco ⁊ in eodem ſubiecto. ⁊ tn̄ eēntia vnius diuerſa eſt ab eſſentia alterius vt ſciunt paꝝ exercitati in pħia arꝛ. ¶ Tunc ad rōnes. ¶ Ad pꝛimam cum dicitur. ſicut ſe hꝫ tactus ad tangibile ⁊c̄. poſſet cōcedi. ⁊ cū dicitur ꝙ tactus non eſt denudatus ab oī tangibili poteſt dici ꝙ veꝝ eſt ſm̄ eſſe ſubſiſtentie ſicut bene pꝛobabatur. tn̄ ipſa virtus tactiua eſt denudata eſſentialr̄ ab oī qualitate tangibili. ſic. ſ. ꝙ eēntia ipſius non eſt aliqua q̄litas tangibilis. ſed eſt virtus anime naturalis fundata in oꝛgano habente quādā medietatē ⁊ pꝛopoꝛtionem oīuꝫ qualitatū tangibiliū. ⁊ ſic ſimiliter intellectus eſt eēntialr̄ denudatus ab oībus foꝛmis materialibus ⁊ eaꝝ ſpeciebus q̄uis ſit coniunctus ſm̄ eē cum multis ⁊ foꝛte oīb⁹ ſpeciebus intelligibilibus foꝛmarum materialium. ⁊ ſic non valet rō illa. ¶ Aliter poteſt dici ad rationem concedendo maioꝛem. ⁊ ad minoꝛem cū dicitur ꝙ tactus non eſt denudatus ab omnibus qualitatibus tangibilib⁹. poſſumus dicere ꝙ immo tactus quilibet etiaꝫ ē denudat⁹ ſecūdū eē ab oībus qualitatibus tangibilibus q̄s cognoſcit. ⁊ ſi tactus eſt coniunctus aliquibus q̄litatibus tangibilibus. ſ. illis que ſunt in ſuo oꝛgano dico ꝙ illas non cognoſcit ſed alias que ſe habent ſicut excellentes aut diminute. vt tactus ſoꝛtis nūq̄ꝫ cognoſcit qualitates tangibileſ que ſunt in oꝛgano tactus ſoꝛ. immo etiaꝫ qualitates ſenſibiles tangibiles que eſſent oīno ſimiles eis non ſentirꝫ. Unde arꝛ. 2. huius dicit ꝙ ſimiliter calidū ⁊ frigiduꝫ aut durum ⁊ molle non ſentimus. ¶ Sed aliquis dubitaret rōnabiliter. qꝛ ſi tactus non cognoſcit omnes qualitates tangibiles que ſunt in ſuo oꝛgano tunc eſt dare aliq̄s qualitates tangibiles quas nullus tactus pōt ſentire. cui⁹ oppoſitū vult pħs in. 2. huius. c. Quoniā aūt non ſit ali⁹ ſenſus pꝛeter quinqꝫ. vbi dicit pꝛope pꝛincipiū. Oēs. n. tangibiles inquātū tangibiles paſſiones nobis tactu manifeſte ſunt. ¶ Ad hoc dicendum pꝛimo intelligendo ꝙ q̄uis tactus conſiſtat in quadam pꝛopoꝛtione qualitatuꝫ tangibilium illa pꝛopoꝛtio non eſt omnino punctualis ⁊ i indiuiſibilis immo habet multam latitudinem. non eniꝫ eſt eadem pꝛopoꝛtio qualitatum tangibilium in coꝛpore hominis ⁊ in coꝛpoꝛe leonis. nec econuerſo. ⁊ ſic in alijs immo etiam non eſt penitus eadem pꝛopoꝛtio qualitatū tangibilium in coꝛpoꝛe vnius hominis ⁊ alterius. ſed in vno magis accedit ad equalitatem ⁊ temperamentuꝫ q̄ꝫ in alio. ⁊ pꝛopter hoc vnus hꝫ maioꝛē tactū q̄ꝫ ali⁹. Qualitates enim tangibiles que ſunt pꝛopoꝛtionate vni aīali ſunt excellentes vel defectiue alteri animali. vt illud qđ eſt temperate calidū reſpectu complexionis leonis eſſet frigidum reſpectu complexionis hominis. ⁊ ſic d̄ alijs. Et ideo breuiter dico ꝙ licet tactus quilibet non cognoſcat qualitates tangibiles coꝛpoꝛis in quo eſt tamen alius tactus eas cognoſcit. ⁊ tactus exiſtens in vna p̄te cognoſcere pōt qualitates tāgibiles exiſtentes in alia p̄te. vt tactus foꝛtis ſentit qualitates tangibiles coꝛpoꝛis platonis ⁊ tactus platonis exiſtens in manu cognoſcit qualitates tangibiles coꝛdis aut pectoꝛis. ⁊ ſic non valet. ¶ Similiter diceretur ad illa de viſibili ⁊ viſu. viſus. n. non ē ſeparatus ſm̄ eſſe ab omnibus coloꝛibus ſic bene arguebatur. tamen alia eſt quiditas viſus ab oī coloꝛe. ⁊ ſic denudatus eſt ſm̄ eſſentiam lꝫ non ſecundum ſubſiſtentiā. Et rurſus quilibet viſus non cognoſcit coloꝛem ſui oꝛgani in quo exiſtit. q̄uis foꝛte viſus vni⁹ animalis poſſit cognoſcere coloꝛem oꝛgani viſus alterius animalis. ¶ Ad aliam patet ex dictis pꝛobatum enim eſt ꝙ recipiens aliquid non debet eſſe illud neqꝫ eius ſpecies. quia ſi ſpecies alicuius entis ipſum repꝛeſentātis reciperet illud ens vt ſpēs coloꝛis reciperet coloꝛem tunc effectus reciperꝫ ſuum agens. quod eſt manifeſtum impoſſibile. ⁊ patet conſequentia. qꝛ ſpecies repꝛeſentans aliquid cauſatur ab illo cuius eſt ſpecies ⁊ ſpecies albedinis ab albedine. ſimiliter autem ⁊ in alijs igitur ⁊c̄. ⁊ ratio tangebatur p̄ns in virtute licet non in pꝛopꝛia foꝛma. ¶ Ad aliam cuꝫ dicitur ꝙ intellectus poſſibilis non eſt denudatus ab agente poteſt dici ad pꝛeſens ꝙ verū ē ſꝫ ſubſiſtentiā. vt ponitur communiter ſecundū Ari. ⁊ Cōmen. ſed ſecundum eſſentiam bene eſt denudatus. alia enim eſt eſſentia intellectus agentis ⁊ alia intellectus poſſibilis vt manifeſtum eſt in iſto tertio. quare ⁊c̄. ¶ Ad aliam cuꝫ dicitur ꝙ tunc intellectus ⁊c̄. de hoc opoꝛtet facere queſtionem ſpecialem quoniam in iſto ſunt difficultates non pauce. ſed magne. ⁊ ſic de iſto ⁊c̄.

¶ Tex. commen.

¶ Nunc ergo ſtatiꝫ ⁊c.

¶ Queſtio v.

Ueritur hic conſequenter vtrum aīa intellectiua ſit foꝛa ſb̄ſtantialis coꝛpoꝛis hūani. Arguitur pꝛimo ꝙ ſic. qꝛ illud per quod homo diſtinguit̄ ab oībus alijs ē eius foꝛma ſubſtantialis. Actus enim diſtinguit ⁊ ſeparat ſeptimo metap. ſed hō per aīam intellectiuam diſtinguitur ab omnibus alijs. ergo ⁊c̄. tex. cō. 49 ¶ Item illud eſt foꝛma ſubalis hominis a quo ſumitur differentia ſpecifica. hec eſt manifeſta. ſed ab anima intellectiua ſumitur differentia ſpecifica hominis. ſ. rationale vt ma

nifeſtū eſt.quare ⁊c̄.¶ Itē aīa intellectiua ē q̄dā ſubſtā/
tia.hoc eſt manifeſtū cuilibet intelligēti.aut ergo ē ſuba.q̄
eſt corpus ſeu materia.aut ſuba cōpoſita ex corpe ⁊ for/
ma aliq̄ aut ſuba que eſt forma per diuiſionē ſufficientē.
ſed nō eſt ſubſtantia que eſt corpus vt oēs ꝯcedūt:neqꝫ
ſubſtantia cōpoſita ex materia corporali ⁊ forma aliqua
vt ēt ꝯceditur ab oībus.⁊ pꝫ ex iſto.3.ſm Cō.relinquit
ergo ꝙ ſit ſuba que eſt forma ⁊ non eſt forma alicuiꝰ alte
rius entis niſi hoīs vt manifeſtū eſt.ergo ⁊c̄.¶ Itē illō
eſt forma ſubſtantialis hoīs in cuius operatione nobiliſſi
ma ꝯſiſtit humana felicitas.hec eſt manifeſta.nam ſum/
mū bonū vniuſcuiuſqꝫ ꝯſiſtit ī operatiōe optima ſue for
me.felicitas aūt eſt maximū bonū hoīs primo ethico.⁊
10.ſed felicitas hominis ꝯſiſtit in nobiliſſima operatione in/
tellectus.vt inquiſitū eſt in primo ethicoꝝ.⁊ 10.¶ Itēꝫ
arꝝ.dicit octauo ⁊ 10.ethicoꝝ.ꝙ homo eſt ītellectus vel
maxime intellectiuꝰ.hoc aūt non eſſet niſi intellectus eēt
forma ſubſtātialꝭ hoīs vt manifeſtū eſt.ergo ⁊c̄.¶ Op
poſitum arguiť auctoritate arꝝ.in iſto libro.vult enim ꝙ
aīam ſm quaſdam ſui ꝑtes nihil ꝓhibet ſeparī propter
ꝙ nullius corporis eſt actus ⁊ non hꝫ hoc vitatem niſi ꝺ
Com.5. aīa intellectiua ⁊ oēs ꝯcedūt.ergo ⁊c̄.¶ De iſta qōe eſt
intelligendū ꝙ ſicut recitat Cō.Auerois.opinio Alexan/
dri fuit ꝙ aīa intellectiua eſt forma ſubalis dans eē fora
liter corpori humano ⁊ eſt ei vnita ſm eē ſicut figura ce/
re.Et hoc ipſe probauit per diffinitionē cōem quam arꝝ.
tex.cō.7. ingſiuit in.2.huius.aīa.n.eſt actus primus ⁊c̄.dixit eniꝫ
iſtam diffinitionē cōem ꝯuenire oī aīe vniuoce.ergo ⁊c̄.
Dicebat tn̄ iſte hō vt poſſumus colligere ex rōe Cōm.
⁊ Alberti ꝙ ipa aīa hūana eſt forma nobiliſſima reſpcū
oīuꝫ foraꝝ mālīū ſic ēt hūanū corpꝰ ē corpꝰ nobiliſſimū
reſpectu oīuꝫ corpoꝝ iſtoꝝ īferioꝝ ⁊ hꝫ nobiliſſimā cō
poſitionē ⁊ cōplexionē reſpectu oīum ceteroꝝ corporuꝫ
⁊ pp hoc precepit in pricͦ ſui libri de aīa ꝙ cōſiderans ꝺ
aīa intellectiua dꝫ ſcire mirabilia cōpoſitiōis corporis hu
mani.qꝛ cū aliquis cognouerit diuerſitatē ꝯpoſitōis ⁊ cō
plexiōis corporis humani a cōpoſitionibus ⁊ cōplexioni
bus alioꝝ ⁊ nouerit excellētiaꝫ dignitatis eius ſuper aliaſ
cōpoſitiones ⁊ cōplexiōes poterit ei cōſtare ꝙ aīa hūa/
na multū diuerſa eſt ab aīabus aliorum aīalium ⁊ longe
nobilior eis.nec eſt remotū ꝙ diuerſitas cōpoſitionis ⁊
ꝯplexiōis corporis hūani ſit cā diuerſitatis ⁊ nobilitatis
aīe humane ad alias aīas.qꝛ videmus ꝙ parua diuerſi/
tas cōbinationū qualitatū tangibiliū in mā eſt cā magne
diuerſitatis in elemētis intm̄ ꝙ vnū elemētū eſt ignis.ſ.
qꝺ hꝫ caliditatē ⁊ ſiccitatem.⁊ aliud eſt aer q̄ eſt calidus
⁊ humidus.ſimiliter aūt ⁊ in alijs.Sic igiť cū cōpoſitio
⁊ ꝯplexio elementoꝝ in corpore humano ſit multū di/
uerſa ab alijs nō eſt irrationabile ꝙ ex huiuſmodi cōpo/
ſitiōe vel cōplexione ꝓueniat talis forma mirabilis ⁊ no
bilis.ſ.intellectus.Dicebat vlterius iſte Alexander ꝙ
iſta anima intellectiua habet quandam preparationē ad
recipiēdum intellecta que etiam vocať hoc noīe intelle
ctus.⁊ de iſta preparatione ipſe expoſuit quaſi omnes
ſermones arꝝ.ſ.cum dixit arꝝ.ꝙ intellectus nullius corpo
ris eſt actus.⁊ ꝙ eſt immixtus ⁊ ſeparatus ⁊ ꝙ non hꝫ
organū.ſ.aliquā ꝑtē determinatā in corpore ſibi appro/
priatam ⁊ in hoc differt ab alijs virtutibus aīe que habēt
organa ꝓpria.⁊ ꝙ nō ē corpus neqꝫ forma in corpore ſꝫ
aliquid conſequens ipſā formā exiſtētē in corpore.ſ.ido/
neitas ad intelligibilia recipiēdū.⁊ hec ſunt que a cōmē.
hēmus de opinione Alexandri de intellectu poſſibili.Cō
tra que cōm.multipl̄r opponit ⁊ quidā poſterioꝝ ſubti
liter ꝯſiderantes naturā intellectus.Adiungā igitur hic
multas rōnes deſtruentes iſtū errorē viliſſimū.nō ſolū
enim naturale deſiderium ineſt homini ad ſciendū veri/
tatē.vt dicit arꝝ.in prohemio meta.ſed etiam naturalr̄ ap
petit cōfutare errores precipue illoꝝ ⁊ talium quoꝝ ſo/
lemnitas ⁊ auctoritas facit probabilitatē aut fidem niſi re
darguantur rōnibus.Quolibet vo ꝓferente contraria
opinionibus ſolicitū eē ſtultū eſt.vt dicit arꝝ.in prio to/
picoꝝ.Quia igitur iſte Alexander fuit de magnis ⁊ fa/
moſis expoſitoribus arꝝ.intm̄ ꝙ aliquotiens non reputa/
batur phs niſi Alexandrinus vt narrat Cōm.ī iſto.3.cō.
14.ıō ne eius auctoritas det ſpēm veritatis huic erronee
falſitati conabor ex per ſe notis hanc poſitionē extermia/
re q̄ſtū ad hoc qꝺ ſequitur ex ea.ſ.aīam intellectiuā eſſe
generabilē ⁊ corruptibilē ſicut ⁊ alie forme materiales ſt
generabiles ⁊ corruptibiles.ꝙ autem ſequatur ad hanc
poſitionē animā intellectiuā eſſe corruptibilē ⁊ corrumpi
neceſſario ad corruptionē cōpoſiti ſic oſtendo.Oīs fora
que ad ſui exiſtentiā in materia requirit determinatas di
ſpoſitiōes corrūpitur illis corruptis.hoc pꝫ inductiue.co
lor enim requirit in ſubiecto determinatam ꝓportionem
lucidi cū opaco.⁊ corrumpiť ad corruptionem iſtius ꝓ
portionis.⁊ forma ignis requirit in materiā determina/
tā caliditatē ⁊ ſiccitatē vnde corrūpitur corruptis iſtis di
ſpoſitionibus naturalibus.ſimiliter aūt ⁊ in alijs mō oīs
forma materialis.ſ.dans eſſe materie requirit in ſua mā
determinatas diſpoſitiones ⁊ ꝓprias vt manifeſtū eſt ꝺ
ſe.⁊ hoc teſtatur arꝝ.in ſecūdo huius vbi dicit ꝙ vniuſcu
iuſqꝫ actus in potētia exñte ⁊ in ꝓpria mā aptus natus ē
fieri.ergo ⁊c̄.¶ Itē ꝯfirmať.Si anima intellectiua ē vni
ta corpori ſm eſſe ⁊ dat ipſi corpori humano eē ſubſtan
tiale ſpecificū tūc illud eſſe vnitum ſeu cōiunctū aut eſt ip
ſamet ſubſtantia aīe.⁊ eētie aīe.aut quoddam accidēs
ipſius aīe.ſi dicať ꝙ ſit ſuba ⁊ eētia aīe.ergo cū non eſt
cōiūcta neqꝫ vnita corpori non eſt amplius ſuba aīe.Cō
ſtat aūt ꝙ poſt mortē hoīs anima intellectiua nō ē āpliuſ
vnita corpori ſm eſſe.neqꝫ cōiuncta.ergo corrupta ē tūc
ſubſtātia aīe.ſi vo dicať ꝙ eſſe cōiunctū ſeu vnitum ani/
me eſt accn̄s aut ē accn̄s ꝓpriū ⁊ īſeꝑabile.aut ē accn̄s ſe
ꝑabile.ſi ē accn̄s inſeparabile.ꝯ ſi rēanet ſba aīe pꝰ mortē
rēanebit eius vnio ad corpus.ſi nō manebit eiꝰ vnio ad
corpus nō remanebit ſuba.qꝛ nō remanet ſubſtantia re
moto accidente inſeparabili.Si autem dicať ꝙ ipſa vnio
aīe ad corpus eſt accn̄s ſeparabile ab ipa anima.tūc aīa
cōſtituet hominem in eſſe ſubſtantiali ſpecifico ſcꝺm ac/
cidens ſeparabile.quod eſt abſurdū.⁊ pꝫ cōſequentia.
quia aīa non conſtituit hoīem in eē ſubſtantiali ſpecifico
niſi ſcꝺm ꝙ eſt vnita corpori vt oēs cōcedūt.¶ Itē ſi hō
ſingularis corrūpitur ⁊ tamen principia eius ſubſtantia/
lia manent.ſ.mā prima que eſt incorruptibilis vt pꝫ pri
mo phycoꝝ.⁊ etiam ſubſtantia aīe manet tūc ſine dubio
corruptio homninis non eſt niſi tranſmutatio accidentalꝭ
cū ibi nulla ſubſtantia corrumpatur.¶ Sed dices ꝙ illa
vnio aīe ad corpus eſt quedam ſubſtantia vel eē ſubſtā
tiale ⁊ ſic corruptio hominis erit tranſmutatio ſcꝺm ſub
ſtantiā hoc eſt figmētū.quia ſi vnio aīe ad corpus eſt eē
ſubale hoīs.⁊ illa vnio deficit aīa remanēte ⁊ ſubſiſtēte.
tūc q̄ro de illo eſſe aīe qꝺ ipſa hꝫ poſt corruptionem vtꝝ
illud idē eē hēat cū erat cōiuncta corpori vel nō.ſi habuit
idē eē tunc in hoīe erūt duo eſſe ſubalia.ſ.vnio anime ad
corpus ⁊ illud eē ſubſtantiale qꝺ hꝫ aīa ſubſiſtēs pꝰ mor
tē.qꝺ eſt abſurdum. Si vo dicas ꝙ aīa cum eſt vnita
corpori non hꝫ idē eē ſubſiſtētie qꝺ hꝫ pꝰ mortē hoc eſt
deriſoriū.quia oporteret aſſignare q̄d dat ipſi aīe illud eē
ſubſiſtens qꝺ hꝫ poſt mortē ⁊ prius nō habuit.⁊ non ē
aſſignare et fingere volēti.¶ Preterea ꝙ vna ⁊ eadeꝫ
forma q̄n̄qꝫ ſit inherens vel vnita ſubo ſcꝺm eē nō hn̄s
eē per ſe ſubſiſtēs.⁊ quādoqꝫ ſit per ſe ſubſiſtēs hoc ē fic
ticiū ⁊ eſt mirabile.¶ Itē ꝓbatur cōſequētia ꝑncipalꝭ.ſ.
ꝙ ſi aīa eſt forma dans eſſe corpori formalr̄ ipſa corrū/
pitur cū cōpoſitū corrūpiť.qa alia ē rō eēndi forme mā
lis ⁊ cōpoſiti.nā rō eēndi cōpoſiti eſt eē per ſe ſubſiſtēs
⁊ ſeparatū nō vnitū alteri ſubſtantie per ſe.rō vo eēndi
forme materialis dantis eſſe eſt ꝙ ipa ſit illud quo aliq̄d
eſt.ſicut rō eēndi figure eſt ꝙ ſit illud quo aliq̄d eſt figu/
ratū.ſilr̄ aūt ⁊ in alijs ſuo mō.¶ Et tūc arguiť.ceſſante
rōne eēndi alicuius illud āplius nō eſt ens immo ē corru
ptū.ſed rō forme dantis eē ceſſat cū corrūpiť cōpoſituꝫ
quia illa forma nō ē amplius illud quo aliquid eſt.ergo
tunc ceſſat illa forma materialis dans eē.ſi itaqꝫ anima ē
forma materialis tunc cū ipſa non ē illud quo aliquid eſt

.ſ.poſt mortē ipſa ãplius nõ eſt ens. ⁊ ſic pꝫ ꝯña.ꝙ pone
baꝛ. Sed qꝛ Alexander nõ hꝫ illð ꝓ impoſſibili.ſ.ꝙ aĩa
intellectiua ſit corruptibilis ⁊ corrumpaꝛ cũ indiuiduuꝫ
corrũpiꝛ.ideo adduco alias rõnes cõtra eius poſitionē.
Si aĩa intellectiua eēt forma materialis ipſa nõ reciperet
oẽs formas mãles nec ſpẽs oĩum formaꝝ materialiuꝫ.
qꝛ nihil recipit ſeipſũ nec ſpẽm ſuiipſius. vt probatũ fuit
prius. ſed cõſequens eſt incõueniens. qꝛ intellectus reci/
pit oẽs formas materiales ꝗ̃tũ ad eaꝝ ſpẽs. alr̃. n. nõ in
telligeret eas denuo. quare ⁊c̃. ⁋ Itē ſi itellectus eēt for
ma mãlis eo modo quo ipſe ponit ſequereꝛ ꝙ ipſe eſſet
extēſus ſaltē per accñs ad extēſionē corpis ⁊ haberet ptē
extra ptē. quod eſt ꝯ nãm intellectus. ⁊ ꝓbaꝛ cõſequen
tia ſupponēdo p̃mo ꝙ nihil põt eſſe figuratũ neqꝫ per ſe
neqꝫ p accñs niſi ſit extēſũ ſaltē per accidēs. ⁊ hoc ē ma/
nifeſtũ cuilibet bene diſpoſito. ⁋ Secundo ſuppono ꝙ
mã prima nõ põt eſſe ſubiectũ ꝓpriũ alicuius accñtis ꝓ
prij ⁊ determinati. neqꝫ per ꝯñs põt eē ſubiectũ propriũ
figure hoĩs. ⁊ hoc ēt ꝯcedũt oẽs recte ſentiētes ſm phĩã
aꝝ. ⁊ habeꝛ a Cõ. in de ſubſtãtia orbis. ⁋ Tertio ſup/
pono ꝙ in hoĩe nõ poſſunt eē pl'es forme ſubales ꝗ̃rum
quelibet ſit propria ⁊ det eē ſubale ſpecificũ. ⁊ hoc ē ma
nifeſtũ quaſi per ſe. Tunc arguo ſic. ſi aĩa intellectiua eſt
forma hoĩs cõſtituens ipſum formalr̃ in ſua ſpẽ ꝓpria.
aut ipſa eēt aliquo modo ſubiectum ꝓpriũ figure hoĩs
aut nullo modo. Si dicas ꝙ aliquo modo ſit ſubm. ergo
aliquo mõ eſt figurata. cũ oẽ ſubiectũ figure ſit figuratũ
oẽ aũt figuratũ eſt ꝗ̃tũ ⁊ extēſũ. vt dicit primo hypothe
ſis. Si nullo mõ aĩa intellectiua eſt ſubm ꝓpriũ figuꝛ ho
minis. tũc queriꝛ qd ſit ſubm eius ꝓpriũ. ſi dicaꝛ ꝙ mã
prima hoc eſt cõtra ſecũdã ſuppoſitionē. ſi dicatur ꝙ cõ
poſitũ ex materia ⁊ quadã alia forma ſbali ꝓpria hoĩ hoc
erit ꝯtra tertiã ſuppoſitionē. ⁊ ſic oꝫ ꝯcedere ꝙ vel aĩa ē
extēſa extēſione corporis ſubi aut ꝙ ipſa non ſit foꝛa ma/
terialis. ⁋ Sed aliquis cauillaret ꝙ ſubiectũ ꝓprium fi
gure hominis eſt compoſitum ex materia prima ⁊ foꝛa
generali hoc nihil eſt quia hoc quod eſt indifferenſ ⁊ indð
termiatũ ad figurã hoĩs ⁊ aſini ⁊ ſic ð alijs nõ eſt ſubm
ꝓpriũ figure hoĩs. hoc eſt manifeſtũ. mõ ipſũ cõpoſi/
tũ ex materia prima ⁊ forma generali eſt indifferens de
ſe ad oẽs figuras proprias ſpẽꝝ. ſicut aĩal ⁊ corpus. ergo
⁊c̃. ⁋ Et ſiquis cauillando diceꝛ ꝙ materia prima cuꝫ
qbuſdã diſpoſitionibꝰ proprijs hominis eſt ſubiectuꝫ ꝓ
priũ figure hoĩs. tunc reuertiꝛ queſtio ſuper illas diſpo/
ſitiones ꝓprias qd ſit earum ſubiectum propriũ. oẽ eniꝫ
accidens proprium alicuius ſpeciei ⁊ naturale quod ieſt
ſoli ipſi ſpeciei ⁊ oĩbus indiuiduis eius vult hr̃e ſubꝫ ꝓ
priuꝫ de generꝛ ſubſtantie ⁊ hec rõ eſt multũ fortis indi
cio meo. ⁋ Itē ſi anima intellectiua eſt forma dans eſſe
corpori hũano ⁊ non eſt extenſa per accñs ad extenſionē
corporis. neqꝫ eſt alia forma ſbalis in corpe humano ꝓ
pria hoĩ tunc ſequiꝛ ꝙ vnũ ⁊ idē ⁊ nõ ſm aliud ⁊ aliud
ſui ſimul mouebiꝛ ⁊ quieſcet. quod eſt ipoſſibile ⁊ con
tra primã dignitatē. ꝓbaꝛ cõſequētia. qꝛ ponaꝛ ꝙ manꝰ
moueaꝛ motu ſuo ꝓprio ⁊ alie partes corporis qeſcant
vt eſt bñ poſſibile. tũc oportet ꝙ aĩa intellectiua moueaꝛ
per accidēs ſm motũ ipſius manus. quid enim eēt ſbm
ꝓpriũ illius motus ꝓprij niſi cõpoſitũ ex corpore manꝰ
⁊ aĩa eius. ⁊ anima intellectiua exñs in manu mouebiꝛ ⁊
ipſa eadē ⁊ nõ ſm aliqd ſui exñs in pede nõ mouebiꝛ: ⁊
ſic ſequitur incõueniens predictũ. patet igitur ꝙ ſi anima
intellectiua ſit forma dans eſſe corpori oportet ipſam eē
extēſam per accñs ⁊ habere ptem extra partem. quod
vr̃ impoſſibile per ſe. ⁋ Itē arguitur ad principalem. qꝛ
ſi anima intellectiua ⁊c̃. ſequereꝛ ꝙ non reciperet niſi in
diuidualr̃ ⁊ non vniuerſalr̃ ⁊ abſtracte. hec cõſequentia
eſt manifeſta. qꝛ forma materialꝭ non recipit niſi idiuidua
liter. ſed conſequens eſt manifeſtũ impoſſibile. qꝛ ſic nõ
intelligeret. ⁋ Et ſi dicas ꝙ anima intellectiua licet ſit for
ma dans eſſe corpori tñ eius p̃paratio quã hꝫ ad recipiē
dũ intelligibilia nullũ hꝫ organũ in humano corpore ⁊ iõ
recipit vlr̃. imo iſta preparatio fũdatur imediate in ſub
ſtantia aĩe intellectiue. Hoc nihil ꝓficit. qꝛ ſi in tanto aĩa
reciperet vlr̃ ⁊ abſtracte qꝛ nõ hꝫ organũ determinatuꝫ
in corpore hũano tunc pari ratione potentia forme ele/
mentaris vt aeris aut aque reciperet vniuerſaliter. quia
illa potentia nullũ hꝫ organũ ĩ corpore elementi cũ cor/
pus elementi non ſit organicũ vt manifeſtũ eſt. hoc aũt
eſt deriſoriũ. Et ſi dices ꝙ aĩa intellectiua recipit vlr̃ qa
nõ eſt extēſa extenſiõe ſubiecti. hoc remotũ eſt efficaciter
⁊ iõ nõ valet illud. ⁋ Itē ſi anima intellectiua ⁊c̃. tũc ipa
eēt intellecta ĩ potentia. oĩs. n. forma materialis eſt intel/
lecta in potentia. ſed hoc eſt inconueniēs. qꝛ intellectũ in
potentia mouet animã intellectiuã. vt pꝫ in iſto tertio. ⁊
ſic aĩa intellectiua moueret ſeipſam quod eſt deriſorium
⁊ hec eſt via Cõ. quare ⁊c̃. ⁋ Itē ſi anima itellectiua ⁊c̃.
ſequeretur ꝙ manus intelligeret. quod eſt abſurdũ ⁊ ꝓ
bo conſequentiã. qꝛ potentia intellectiua fundaꝛ in ſbſtã
tia anime immediate ſm iſtam põeꝫ ⁊ vbicunqꝫ ē ſub/
ſtantia aĩe intellectiue in illo eſt potētia ſeu preparatio ad
intelligere. cũ igitur ſuba aĩe intellectiue ſit in manu ergo
erit ibi potentia intellectiua. ſed in quocũqꝫ eſt potētia in
tellectiua in eo recipitur intelligere dũ homo intelligit gͦ
intelligere qñqꝫ ꝯſiſtit in manu ⁊ ſic manus intelligeret.
nã in quocũqꝫ eſt intelligere illud intelligit. ⁋ Sed dices
ꝙ ñ ſequiꝛ. qꝛ phãtaſmata nõ ſunt preſentia aĩe intellecti
ue ſm ꝙ eſt in manu. ſed ſunt ei preſentia ſm ꝙ eſt ĩ or
gano phãtaſie. ⁋ Cõtra quandocũqꝫ aliqua duo ſunt ea
dem realiter, ⁊ indiuiſibiliter omne quod eſt pñs vni ē
etiam preſens alteri. hoc eſt manifeſtum per ſe. ſed aĩa
intellectiua ſm ꝙ eſt in manu ⁊ ſm ꝙ eſt in organo cogi
tatiue v̄tutis vl' phãtaſie ē vnũ ⁊ idē realr̃ ⁊ indiuiſibilr̃
cũ ipſa ſit penitus indiuiſibil' ⁊ impartibilis ſimplr̃ ⁊ ſuũ
eē ſimplr̃ debet eē indiuiſibile. quare ⁊c̃. ⁋ Ex his itaqꝫ
⁊ ſilibus rõnibꝰ pꝫ poſitionē Alexandri eſſe impoſſibileꝫ
⁊ cõtra fundamenta phĩe. ⁋ Quod aũt dixit Alexander
ſermones aꝝ. debere intelligi de illa preparatione quaꝫ
hꝫ aĩa intellectiua ad receptionē intelligibiliuꝫ. hoc remo
uet Cõm. efficaciter. primo quia ſi aꝝ. loquitur de p̃pa/
ratiõe intellectus ad intelligibilia. aut intendit de ea ſꝫ ꝙ
eſt p̃paratio abſolute. aut ſm ꝙ eſt talis preparatio de/
terminata. ſ. anime humane ad ipſa intelligibilia. Si pri/
mo modo hoc eſt incõueniens. quia ſcðm hoc doctrina
aꝝ. non erit ꝓprie de intellectu. ſed cõis ad oẽm prepa/
rationē quod eſt valde abſurdum. hoc enim quod Aꝝ.
attribuit intellectui. ſ. nõ eē corpus neqꝫ virtutē in corpo
re non dicitur de oĩ preparatione. ⁋ Item ſi loquatur ð
p̃paratiõe propria anime intellectiue iſtam nõ poteſt ſuf
ficienter notificare neqꝫ determinare niſi per naturã eiꝰ
cuius eſt preparatio. Nam preparatio propria alicui ē
eius accidens propriũ. ⁊ ideo diuerſificantur preparatõ
nes ꝓprie in vnoquoqꝫ ente ſcðm diuerſitatem natura
rum preparataꝝ. ⁊ ſic preparatio propria alicui enti cur
rit curſu perfectionis ⁊ forme ex eo. Poſtea vero Cõ.
multũ ſubtiliter arguit ꝙ aꝝ. loquitur de ſubſtantia ani/
me intellectiue cũ dicit intellectum non eſſe corpus neqꝫ
virtutem in corpore exiſtentem. quia eodem modo intel
ligenda eſt concluſio quomodo ſequitur ex premiſſis. ſꝫ
ſequitur ex premiſſis veris ⁊ neceſſarijs ſubſtantiam in/
tellectus non eſſe corpus neqꝫ virtutem in corpore. naꝫ
demr̃atio ſuſtentatur ſuper hoc ꝙ recipiens ñ dꝫ eſſe ip
ſum receptum. conſtat autem ꝙ ipſa ſuba intellectualis
ē principale recipiens quod recipit ipſas formas aut eaꝝ
ſpecies ⁊ non ipſa preparatio. quod probatur. quia cuꝫ
fuerit receptio non erit preparatio ⁊ remanebit recipiēs
Hoc autem dictum Cõm. aliqualiter eſt obſcurũ. bñ. n.
verum eſt ꝙ cum eſt receptio ⁊ forma recipitur rema
net recipiens. quia receptio non eſt ſine recipiente. Sed
ꝙ dicit ꝙ cum eſt receptio non eſt preparatio dubiũ vi
deꝛ. cũ enim aliquod ſubiectũ recipit actum aliquem re
manet preparatum ad recipiendũ ipſum. vt cũ diapha
num illuminatũ recipit intentionem coloris adhuc rema
net illuminatum. ſimiliter autem ⁊ in alijs. Et forte di/
ceretur ꝙ Cõmen. ſic intelligit preparationem non ma/

nere cū eſt receptio.ſicut in primo phyco intelligit potē
tiam corrūpi cū forma generata eſt.potētia aūt corrūpi ī
aduentu forme forte ve eſt ꝗ̄tū ad ipſam priuationē ⁊
remotionē ab actu ⁊ nō quātū ad ipſam qualitatē ⁊ ido/
neitatē ſeu habilitatē poſitiuā que preexiſtebat.¶ Dice/
retur ergo ꝙ intellectu preparato ad recipiēdū intellige
re eſt duo cōſiderare.ſ.priuationē illius perfectiōis que
debet recipi.⁊ ꝗ̄tū ad hoc ceſſat preparatio ⁊ ipſam ap
titudinē recipiendi.⁊ quo ad hoc remanet aliquo modo.
Primo.n.mō verū erit ꝙ nulla preparatio eſt corp⁹ ne
q́ʒ virtus in corpore.⁊ vl̄r de oī preparatione eſt veruʒ
ꝙ nō eſt ipſum corpus p̄paratū neq́ʒ forma in corpore.
forma dico ad quā eſt preparatio'imo in ea nihil eſt actu
ex eis que recipit vt dicit cōmē.¶ Redeundo ergo ad
ꝓpoſitū dico ꝙ cū eſt preparatio'actu remanet ſubm ⁊
non manet ipſa preparatio mō predicto.ſ.vt p̄uata.⁊ ſic
pʒ ꝙ p̄paratō ad recipiēdū intellecta nō eſt illō ꝙ recipit
de nouo.quare a.non ꝯcludit de p̄paratiōe ſed de ſub
ſtantia preparata.Unde manifeſtū eſt Alexandrū defe/
ciſſe ab intentiōe a.quare ⁊c.Hec aūt ſufficiant ad im/
probationē illius opinionis.Alij v̄o dicunt ⁊ aſſerunt hāc
fuiſſe intētionē a.⁊ cōm.ꝙ aīa intellectiua nō eſt forma
corporis humani.ad quod imponēdū a.mouentur ex
quibuſdā v̄bis eius q̄ꝛ dicit ꝙ intellectus nullius corpo/
ris eſt actus neq́ʒ forma.⁊ hoc dicit in ſecūdo dicit in.2.
huius.c.de diffinitione cōi aīe.¶ Item in iſto .3.dicit ip
tex.cō.11. ſum eē īmixtū.i.nō cōiūctū corpori.⁊ nō hr̄e naturā niſi
tex.cō.4. ꝙ poſſibilis vocatus eſt.⁊ nihil eſſe actu eorum que ſūt
ante intelligere.⁊ ꝙ ſeparatus eſt.q̄ oīa non verificaren
tur de intellectu ſi eēt forma corporis humani.Sed idu
bitanter iſti mirabiliter peccant contra honorē A.⁊ cō.
quoruʒ tamen phīa eſt glorioſa ⁊ ſemper fuit ⁊ erit deo
volente.Cum enim A.poſuit communiſſimaʒ diffōnē
aīe dixit ipſam eſſe actū primū corporis ⁊c.⁊ ab iſta coī
tate non excipitur anima intellectiua.vt pʒ inſpiciēti litte/
ram a.⁊ cōmē.iō a.in fine capituli de diffinitione aīe
tex.cō.25. dicit ꝙ aīa non eſt corpus.corporis aūt aliquid eſt ⁊ hoc
vl̄r re eſt de oī aīa.⁊ q̄uo aīa intellectiua eſt aliq̄d cor/
poris niſi ſit actus eius ⁊ forma.⁊ ꝙ hec ſit eius intentio
manifeſtum eſt in conſequenti littera.reddens enim cāʒ
quare determinata anima eſt in determinato corpore ⁊
non in quocūq́ʒ contingenter dicit.Uniuſcuiuſq́ʒ eniʒ ac
tus in potentia exiſtente ⁊ in propria materia aptus nat⁹
eſt fieri.Uult igitur vniuerſaliter animā eſſe actum cor/
poris.⁊ ꝙ hec fuit intentio Cōmen.manifeſtū eſt inſpi/
cienti cōmentum eius ibidem ſupra diffōnē anime com/
munem:⁊ in tertio libro.cōmen.18.vbi ſic dicit.Et cuʒ
inuenimus nos agere per has duas virtutes cum nolue
rimus ⁊ nihil agit niſi per ſuā formā ideo neceſſe fuerit
attribuere nobis has duas virtutes intellectus.ſ.tanq̄
virtutes forme noſtre.Uerecūdū eſt ergo ſic abſolute
dicere ꝙ intentio Ariſto.⁊ Auer.fuerit animam intelle/
ctiuaʒ non eē formam ſubſtantialeʒ hoīs.Propter hoc
ergo aliter eſt dicendū ad queſtionem ſecūdum intentio
nem Ariſto.⁊ Cōmen.¶ Ad euidentiam queſtionis cō
ſiderandum eſt diligenter ꝙ in phīa a.forma corporis
accipitur dupliciter quātum ſpectat ad propoſituʒ.Uno
modo forma corporis dicitur quecunq́ʒ perfectio dans
eē corpi ⁊ vnita corpi ſ̄ʒ eſſe ſic ꝙ eſſe ipſius corporis ſit
actuale ſicut eſſe illius perfectionis ⁊ hoc modo commu
niter ⁊ famoſe ſumitur forma.vnde ꝙ ſic accipiat for
ma declaratione non indiget.Alio modo ſumitur forma
corporis pro operante intrinſeco appropriato corpori.
dico autem ꝙ operans intrinſecum appropriatum cor/
pori eſt illud operans quod non eſt diſtinctum a corpo/
re loco ⁊ ſubiecto ⁊ cuius actus proprius proprie ⁊ pre
ciſe dependet ab illo corpore vel ab aliquo exiſtente in
illo corpore ita ꝙ operans intrinſecum:⁊ illud corpus
licet non ſint vnum in eſſe ita ꝙ eſſe vnius ſit eſſe alteri/
us ſunt tamen vnum in vno opere proprio quod ab
vtroq́ʒ dependet immediate.⁊ hoc modo intelli//
gentia mouens celum dicitur eſſe forma eius non ꝙ
det ei eſſe formaliter.vt demonſtratum eſt ī octauo
phyco.ſed q̄ꝛ ipſa eſt mouens intrinſecum appropria tex.cō.51.
tū tali corpi.nō.n.eſt diuiſa ab ipſo loco ⁊ ſubō eo ꝙ in
corporal̄r exn̄s nec locū occupat nec ſubʒ.Et actus pro/
prius ipſius intelligentie.ſ.motus ꝓprie ⁊ preciſe depē
det a celo.q̄libet.n.intelligentia mouet aliqd̄ corp⁹ cele/
ſte ꝓprie ⁊ īmediate ⁊ aliqd̄ n̄ mouet vt hʒ videri in 2°. tex.cō.70.
celi ⁊ mundi.⁊ ſic actus eius dependet a corpore huiuſ
modi ſaltem vt a ſubiecto in quo recipit.Q̄d āt iſto mō
ſumat forma ſiue actus corpis pʒ in libris Ari.⁊ Cōm.
Dicit.n.Ariſto.in 2°.huius.c.de diffinitione aīe coī.ꝙ tex.cō.11.
ex prius dictis non eſt manifeſtum ſi anima intellectiua
eſt actus corpis ſicut nauta nauis.Poteſt ergo intelligi
aīam intellectiuam eſſe actum corporis ſicut nauta nauis
qd̄ non eſt al̄r eſſe actum niſi ſicut motus appropriatus
dicit actus ꝓprius corpis.¶ Item.ariſto.in 2°.huius ſecūdo h⁹
⁊ ī 8°.⁊ in.7°.metaphy.diuiſit ſubaʒ in mām ⁊ formā tex.cō.2.
⁊ cōpoſitū ⁊ ſi ipſe ibi ꝓprie acciperet formā ꝓ ꝑfectōe .8.meta.
conſtituta in eſſe per ſuum ſubm ⁊ dante eſſe ſubō.diō tex.cō.3.
nō eſſet ſufficiens cū ſint alique ſube.ſ.intelligentie mo/ ſeptimo
uentes corpora celeſtia q̄ nō ſūt mā neq́ʒ compoſitū ex tex.cō.8.
materia ⁊ forma.vt māifeſtū ē p̄mo phyco.ꝯmēto vl
timo.ꝓpe finē.nec forme dātes eſſe ſubis.Reliquitur
igr̄ ſi diō dʒ eſſe ſufficiēs ꝙ ipſe accipiat formā cōiter ꝓ
forma dante eſſe ⁊ ꝓ forma dāte operationem ⁊ nō eē.
Intētio āt Cōmē.cōſtat eē ꝙ ſic ſumat forma vt manife
ſtū eſt ex primo phyco.ꝓpe finem.vltimo cōmento.
vbi dicit ꝙ forme aut ſunt in materijs aut nō ſūt in mate
rijs.Et iō conſideratio de formis eſt dua ſcia quaruʒ
vna.ſ.nālis cōſidera de formis mālib⁹.ſcd̄a autem de
formis ſimplicibus abſtractis a mā.¶ Idem pʒ ex 8°. Cōm.79.
phyco.cōmento illius ptis.ꝙ autem neceſſe eſt hoc i/
partibile eſſe vbi dicit ſic.Ex hoc ergo apparet corpus
celeſte non componi ex materia ⁊ forma ⁊ ipſuʒ eē ſim
plex ⁊ ꝙ forma eius non hʒ ſubſiſtere ꝑ ipſuʒ qd̄ ē ipſā
non vniri corpori celeſti ſ̄ʒ ſubſiſtentiam ⁊ ſ̄ʒ appropria
tionem mouēdi.⁊ iō ſubdit.Et ꝙ ipſa eſt q̄ mouet ipʒ.
¶ Item dicit Cōmen.12°.meta.cōmeto.35°.Palam
ꝙ forma q̄dā ſunt ſubales q̄dam non.ſubalium autē
q̄dam ſunt materiales ⁊ q̄dam non.Et in ſuo tractatu d̄
ſuba orbis pl̄ies accipit formā iſto mō.Hec autē diſtin
ctio latet quoſdam qui ſolū ꝯſiderāt in q̄buſdā q̄ternis
quorūdā feſtināciū ⁊ nō in libris Ari.⁊ Cōmē.Siq̄s āt
querat quō dr̄ forma de iſtis.puto ꝙ ſ̄ʒ analogiā.⁊ de
quo ſ̄m p̄us.Dico ꝙ ſ̄m famoſitatē ⁊ vſum dr̄ p̄us d̄
forma dante eſſe q̄ꝛ notior eſt nobis.ſed ſ̄m ordinem na
ture rei que prius ⁊ principal̄r dicitur de forma 2°.mō
dcā ſicut accidit in multis analogis.vt dr̄ ſupra quintum
metaph.⁊ ſiquis neget tibi iſtam diſtinctionem aut eaʒ
non acceptet.ſcias ipm̄ magis īniti famoſitati ⁊ conſue/
tudini coiter loquentium q̄ nature rei ⁊ q̄ verbis ari.
⁊ Cōmen.¶ His premiſſis dicererent ari.⁊ Cōmen.
primo ꝙ anima intellectiua non eſt forma ſubalis corpo
ris humani p̄° mō.ſ.dans eſſe ſubale ſpecificuʒ formal̄r
2°.ꝙ eſt forma corporis humani 2°.modo.Primum
probaret rōnibus quibus reprobata fuit opinio Alexan
deri.⁊ tu conſidera in illis ⁊ eas perficias ſi ſit opus.Se
cundum āt ꝓbat facil̄r.q̄ꝛ omnis ſuba que eſt operans
intrinſecū appropriatum alicui corpori mō predicto eſt
ſuba illius corporis ſ̄m formam hoc mō 2°.hoc.n.intel
ligo noīe forme ſ̄m illā acceptionē.Nūc aūt aīa itellecti
ua humana eſt huiuſmodi ſuba q̄ eſt operās intrinſecū
appropriatū humano corpori in operando.eius.n.opa/
tio depēdet ꝓprie aliquo exn̄te ī corpore humano.ſ.ab
intentione imaginata ſ̄m modum loquendi Cōmen.vl̄
a phātaſmate humano ſ̄m modū loquendi cōem.⁊ ꝑ
hoc totum intelligo actum cogitatiue virtutis que eſt ꝓ/
pria hoī.iſta.n.virtus eſt que immediate deſeruit intel/
lectui ad intelligendum p̄ntando ei ſpēs rerū a quib⁹ mo
uet ad ſuū actū itelligēdi.⁊ hoc iferius ꝓbabit deo ꝯce

dẽte.ꝑ quẽ ẽt modũ ĩtellectus moueaƭ a phãtaſmatibꝰ
ſeu ab intẽtionibus in virtute cogitatiua vna cũ intellcũ
agente poſterius ꝑſcrutãdũ eſt.⁊ ꝙ hec ſit ĩtentio ari.
patere põt ex multis ſuis dictis.p͛io ex diffinitione cõi
tex.Cõ.4. aie quã inueſtigauit 2°.huius.i q̃ hꝛ̃ ꝙ aïa vl'r eſt actus
primus corꝑis.q̃re ⁊c.Si igiƭ ſub iſta diffinitõe ↄ̃phen
ditur aïa ĩtellectiua vt vꝛ̃ velle ari.in particula ſequenti
tex.cõm.8 vbi dicit ſic.Uľr igiƭ dictũ eſt qd ſit aïa ⁊c.Et ꝙ aïa in/
tellectiua nõ eſt forma danſ eſſe corꝑi vt oſtenſuꝫ ẽ.Re
tex.cõm.7 linquitur ipaꝫ eẽ actũ ſm aliũ modũ.⁊ hoc ſignauit ari.
ꝑ ſuũ modũ loquẽdi ſub ↄditõe cũ dixit.Si ãt aliqd cõe
eſt oĩ anime ⁊c.ꝑ hoc enĩ dedit ĩtelligere ꝙ illud nõ eſt
cõe vniuocũ penitus oĩo.ſ.eſſe actũ ipſius corꝑis.non
enim dꝛ̃ de aïa intellectiua ea intẽtõe qua dĩ de alijs aïa
bus vt dicit ibi cõmen.Et ideo ẽt ari.paꝝ poſt dicit:ꝙ
aïa intellectiua nullius corꝑis eſt actus ſupple dãs eſſe
corpori.ſꝫ ſi ↄcedaƭ eſſe actus corꝑis nondũ habeƭ quõ
ſit actus:vtꝝ ſit ſicut nauta nauis ⁊c.ſufficit igiƭ ad illam
cõem notificationeꝫ ꝙ aïa ſit actus primus ⁊c.ꝑpterea
in eodẽ.2°.in fine illius capituli.Cõm aũt ex ĩcertis.lo//
cõmen.26. quens.Cõmẽ.de aïa dicit ꝙ anima nõ eſt ſine corꝑe.qꝛ
ipſa eſt aliqd corꝑis.Uexꝫ ẽ aũt ipam nõ eſſe ſine oĩ cor
pore quãtũ ad ſuũ actũ receptum:⁊ ẽ aliquid corporis
tex.cõ.17. ſ.actus aliquo mõ.¶ Preterea in.12°.meta.c.Dubi/
tabit aũt aliqs.dicit ꝙ in qbuſdã nihil ꝓhibet formã ma
nere poſt corruptionẽ ſui cõpoſiti.vt ẽ intellectus.Non
aũt putãdũ ẽ ari.dicere ꝙ forma q̃ eſt vnita materie ſꝫ
eẽ ⁊ dans eẽ formaľr remanebit poſt corruptionẽ cõpo
ſit ſicut pꝫ ex rõnibus ſuperius inductis.¶ Itẽ pꝫ per
eius verba.in.10°.ethicoꝝ.vbi plïes vult ꝙ hõ vel in
tellectus eſt.vel maxime intelligit.qδ nullo mõ verum
eſt ſi intellectus non eſſet actus ⁊ forma hoĩs ⁊c.¶ Sꝫ
contra iſtã põnẽ ari.⁊ cõmẽ.eſt vnũ dubium cõe qꝛ cõ
ſtat ꝙ hõ formaľr intelligit.qδ ſiqs negaret non eẽt cuꝫ
eo diſputandũ.ergo oꝫ ꝙ intellectus ſit eius forma dãs
ei eẽ ſubale ſpecificũ.nihil.n.operatur ſuã ꝓpriã opera/
tionẽ imanentẽ per aliqδ extrinſecũ ab ſeo.Et confirma
tur qꝛ oẽ intelligens vel ẽ purus intellectus vel hꝫ ĩtelle
ctũ ꝑtẽ ſui.cum ergo hõ ĩtelligat ſeqtur ꝙ aut ſit intelle/
ctus purus qδ eſt abſurdũ.aut ꝙ hꝫ ĩtellectũ ꝑtẽ.ſui ⁊
ſic idẽ eſt qδ prius.¶ Preterea ſi aïa intellectiua nõ eẽt
forma ſubalis dãs eẽ corpori humano oporteret aliã eẽ
formã ſubalem dantẽ eſſe ſubale:⁊ que ẽ illa forma mi
rum vꝛ̃ ⁊ ipoľe eſſe aliã formã niſi animã intellectiuaꝫ.
¶ Ad primũ iſtoꝝ dñt aliqui intentionẽ cõmẽ.fuiſſe ꝙ
q̃uis ſuba aïe intellectiue ſit ſeparata ſm eſſe ab huma
no corpore tñ hoĩ attribuitur ĩtelligere ꝓpter iſtam cãꝫ
qa ſpẽs intelligibilis ĩformãs intellectũ cãtur a phanta/
ſmate humano.⁊ ẽ q̃dã ſilitudo ipius.⁊ ſic hõ ĩtelligit.
Sꝫ ĩdubitãter ſalua pace illoꝝ nunq̃ꝫ illud dixit Cõmẽ.
nec fuit eius ĩtentio.ſicut pꝫ ſcientibus commenta eius.
Ex hoc.n.ſolo ꝙ ſpẽs ĩtellĩbilis cãtur a phãtaſmate no
ſtro nõ ſeqtur nos eſſe intelligentes.ſꝫ forte ex hoc bñ
ſequereƭ ꝙ phãtaſma eẽt intellectum vel res ipa phan
taſiata ſicut per hoc ꝙ ſpẽs q̃ eſt in viſu ẽ ſilitudo colo/
ris nõ ſeqtur ipm colorem eẽ videnteꝫ ſꝫ qδ vĩ.Uñ di
co ꝙ iſta non fuit intentio Cõmen.⁊ grauiter peccant q
hoc ei imponunt.Alij vero ĩponunt ei aliud mirabile.ſ.
ꝙ eadẽ numero ſpẽs intelligibiľ informat intellectũ poſ
ſibilem ⁊ phantaſiam humanã.⁊ cum ipſa ſpecies intel
ligibiľ ſit immediatum principium ĩtellectionis.⁊ actus
intellectus ſequitur vt dicunt ꝙ homo intelligit.quia hꝫ
in ſe principiũ ipſius intelligere ſibi inexiſtens.Ad hoc
autem imponendum Commẽ.moti fuerunt ex quibuſ
dam verbis commen.que ſcripſit in prima diſgreſſiõe
vbi dicit.ꝙ intellecta ſpeculatiua.ideſt ſpecies intelligi/
biles conſtituuntur in eſſe per duo ſuba quorum vnuꝫ
eſt intellectus mãlis ⁊ aliud ẽ intentio imaginata.i.phã
taſma.Ex quo feſtinant ad imponendum illi bono viro
ꝙ ſm eũ eadem ſpẽs intelligibiľ numero informat in//
tellectum ⁊ phantaſiam.⁊ ſic hõ intelligit per ſpẽm in/
telligibilem ſibi vnitam.Sed ſine dubio iſti mirabiľr ⁊
iniuſte ſe hñt ad Commen.ĩponendo ei talia mirabilia
que ipe nõ ĩtellexit.bene.n.ſciuit cõmẽ.ꝙ vna ⁊ eadeꝫ
forma numero non repñtat vľr ⁊ indiuidualr.forma
aũt abſtracta que ẽ in intellectu repñtat vľr.⁊ forma q̃
eſt in phãtaſia ĩdiuidaľr.Preterea vna forma numero
nõ eſt in corpore ⁊ ſine corpore.mõ oĩs forma perfici
ens phãtaſiã eſt in corpore cũ phantaſia ſit virtus orga
nica.⁊ oĩs forma apud intellectũ ẽ virtus ſine corpore
ſubiue cũ ĩtellectus nec ſit corpus nec virtus in corpore
Et ſi dicaƭ ad oïa iſta ⁊ ſilïa ꝙ illa ſpẽs lꝫ ſit vna nume/
ro tñ ẽ alia ſꝫ eẽ.aliud.n.eẽ hꝫ in intellectu ⁊ aliud ĩ phã
taſia.hoc iplicat ↄ̃dictionẽ qa vnitas numeraľ forme nõ
ſtat cũ diuerſis eſſe ſiľ.ↄuenientibus ipſi forme.⁊ am/
plius ſi hꝫ aliud eẽ in phãtaſia.⁊ in intellectu ↄſtat ꝙ in
phãtaſia hꝫ eẽ ĩdiuidualr ⁊ nõ abſtractũ ſeu abſtracte
ſꝫ aũt ꝙ ĩdiuidualr exiſtit nõ ẽ principiũ intelligendi.er
go ſm ꝙ ẽ in hoĩe nõ ẽ principium ĩtelligendi.⁊ ſic ho/
mo nõ ĩtelligeret ꝑ eã.⁊ iõ nũq̃ꝫ hec fuit ĩtentio cõmẽ.
Qδ aũt cõmẽ.dixit ꝙ aïa ĩtellectiua ſpeculatiua ⁊c.di.
citur ꝙ iſtud decipit eos ꝑ fallaciã equocationis in hoc/
noĩe ſubꝫ.nã Cõmen.⁊ ari.aliqñ accipiunt ſubiectuꝫ ꝓ
fũdamẽto cui aliqd ineſt ⁊ inheret ⁊ aliqñ ꝓ obõ.ſicut
pꝫ ĩ 2°.huius.c.de ſenſu coĩ.vbi ari.dĩc.Unuſqſqꝫ igꝛ̃ tex.ↄ.144
ſenſus ſubi ſenſibilis eſt ⁊ diſcernit ſubi ſenſibilis dĩas.
Manifeſtum eſt igitur ꝙ ipſe accipit ibi ſubꝫ ꝓ obiecto
⁊ in mľtis alijs locis accipiƭ ẽt ꝓ ſubo ꝓpe cui res accñs
ĩheret.⁊ ſic loquiƭ Cõmẽ.hic.hic.n.accipit ſubꝫ ꝓ ſubo
cui ſpẽs ĩheret cum dixit intellectũ mãlẽ eẽ vnũ de illis
ſubis.⁊ accipit ſubꝫ ꝓ obiecto cũ dicit intẽtionẽ imagina
tam eſſe ſubꝫ ꝑ qδ eſt veꝝ qꝛ.ſ.ſpẽs ei ↄformaƭ.Et ꝙ
hec fuit eius ĩtẽtio mãifeſtũ ẽ ĩſpiciẽti ſeqñtia ⁊c.dĩc.n.
Cõ.mãifeſtãdo ſuã ĩtẽtionẽ ꝙ formare ꝑ ĩtellectũ.i.ĩtel
ligere vľ actꝰ intellectus ẽ ſicut ↄ̃phẽdere ꝑ ſenſũ ↄ̃phẽ/
dere aũt ꝑ ſenſũ ꝑficiƭ ꝑ duo ſubiecta quoꝝ vnũ ẽ ſubꝫ
ꝑ qδ ſenſus ſit verus ⁊ ẽ ſenſatũ extra aïaꝫ.aliud ẽ ſubꝫ
ꝑ qδ ſẽſus ẽ forma exñs ⁊ ẽ ꝑ͛ma ꝑfectio ſentiẽtis.i.vis
ſenſitiua.⁊ ſic manifeſtum ẽ ꝙ ſm Cõmẽ.ſenſatum ex/
tra aïam eſt ſubm ipſius ſentire.Modo qs eſſet ita de/
tractor ⁊ mendax ꝙ Cõmen.imponeret ꝙ ſenſatũ eẽt
ſubiectum ipſius ſentire in quo quidẽ ſubo ſit formaľr
⁊ inherenter ipſa ſenſatio.hoc eſſet valde inconueniens
de tanto phõ.precipue cum ipſe dicat in:2°.huius.ꝙ ſẽ tex.cõ.60.
ſibilia extra animam non ſunt intentiones niſi in potẽtia
non ergo vult dicere.Cõmẽ.ꝙ phãtaſia ſit ſubꝫ ſpẽi ĩtel
ligibilis in quo recipiaƭ ipſa ſpẽs ⁊ informet ipſum.q̃re
ĩcõueniẽter ĩtelligũt Cõmẽ.qd ergo dicẽdũ eſt ad illam
rõeꝫ.Cõſiderãdũ eſt igiƭ ꝙ intellcũs ſic ſupius diceba
tur eſt operans intrinſecum in operando vnite ſe habẽs
ad corpus humanum ſecundum naturam.operatio au/
tem operantis intrinſeci ⁊ appropriati attribuitur toti cõ
poſito ex corpore ⁊ ipſo intrinſeco operante.vt dicimus
celum mouere ſe cum tamen mouere corpus celeſte ſit
operatio determinata ipſius intelligentie que nõ dat for/
maliter eſſe corpori celeſti.Similiter dicendum ꝙ com
poſituꝫ ex intellectu ⁊ homine corporali intelligit.⁊ hoc
verum eſt ratione partis in qua eſt intelligere ſicut exem
plificat aꝝ.in.4.phyſicorum.ꝙ homo rõcinatur quia tex.cõ.24.
anima ratiocinatur.⁊ ſic ratione partis hõ intelligit neqꝫ
eſt necſſe cũ aliqua oꝑatio attribuiƭ alicui rõne ꝑtis ꝙ il/
la pars ſit forma aliarũ ꝑtium.conſtat enim ꝙ viſio eſt ĩ
ſolo viſu vel organo hñte in ſe viſum ⁊ dicimus homi/
nẽ videre.⁊ tñ viſus aut eiꝰ organũ non ꝑficit alias ꝑtes
corꝑis vt manifeſtũ eſt per ſe.¶ Sed ad formã rõnis
cũ arguiƭ.illud quo formaľr hõ oꝑaƭ eſt forma hoĩs.di
co ꝙ veꝝ ẽ vľ forma dans eẽ vel intrinſecũ operãs mõ
ꝑexpoſito.⁊ ſic eſt hic.¶ Sed oppones adhuc difficiliꝰ
qꝛ nihil agit niſi ſm ꝙ eſt in actu.ergo illud per quod hõ
agit eſt ens actu.ſi igitur homo agit per intellectũ reqriƭ
ꝙ ꝑ illδ eſt ens actu.⁊ ſic ẽ forma dãs eẽ.¶ Preterea
tu dicis ꝙ hõ rõe ꝑtis intelligit.⁊ iõ hec eſt vã.hõ rõne

partis intelligit. Contra opatio nō eſt niſi entis ⁊ vnius.
hec eſt manifeſta. mō ſi anima ītellectiua eſt ſeparata ſʒ
eſſe ab hoīe tunc totū cōpoſitū ex ipā aīa ⁊ hoīe corru/
ptibili nō eſt qd vnū cum ex diuerſis ſubſiſtentibus nō
cōſtituatur aliqd vnū ſimplr. ¶ Hic īdubitāter eſt ma
ior difficultas huius ꝑpoſiti. ⁊ ſcio ꝙ hoc eſt vltimum
poſſe illorū q deſtruunt phiā Com. ⁊ ari. ¶ Dicamus
igit eis ꝙ verū ē nihil niſi agere ſm ꝙ eſt ens actu. ⁊ ꝙ
oē illud ꝑ qd aliqd compoſitū formalr agit ē ens actu.
ſed cōpoſitū eē ens actu ꝑ aliqd eſt duplr. Uno mō ꝙ
illud eē actuale recipiatur in alia ꝑte cōpoſiti. ⁊ hoc mō
cōpoſitum ē ens actu ꝑ formā materialē qua .ſ. ipm eē
actuale recipit in mā ſubiecta. ⁊ iō tales formas vocat
Cō. cōſtitutas in eē ꝑ ſua ſubiecta. qr eē ſuū dependet a
mā tāq a ſubo in quo recipit. Alio mō cōpoſitū dr eſſe
ens actu ꝑ partē eo ꝙ illa pars eſt ens actu. illud tn̄ eſſe
actu nō recipit in reliq parte cōpoſiti vt in ſubo. Sʒ ē in
parte illa q dr cōpoſitū ens actu. vbi grā. ꝑpter illos in
qbus de nouo orit phia dicimus ꝙ hō eſt criſpus non
ꝙ criſpitudo recipiat in alia parte q in capite ſʒ ſolū reci
pitur vel exiſtit in capite ⁊ tn̄ abſolute dicimus ꝙ homo
eſt criſpus ꝑportōabilr aliquod cōpoſitū ex corpore ⁊
aliquo operāte intrinſeco dr ens actu. nō tn̄ ꝙ illud eſſe
recipiatur in corpore ſubiue. ⁊ hoc nullū eſt incōueniēs
Et ſi accipes iſtam vlem ꝑpōnē ꝙ oē illud ꝑ qd cōpoſi
tum agit ē actu ens ita ꝙ illud eē recipitur in ſubo. dico
ꝙ hec nō ē vera niſi ī cōpoſitis ex mā ⁊ formis materia
libus que cōſtituunt in eē per ſua ſuba. ſed nō eſt vera
in cōpoſitis ex corpis ⁊ formis īmālibus ⁊ ꝑpetuis cu/
iuſmōi eſt aīa intellectiua ſm ari. Dicā ergo breuiter ꝙ
cōpoſitū ex aīa intellectiua ⁊ corpe humano intelligit rō
ne ꝑtis in qua ſola eſt ipm intelligere ſubiue. ſ. rōne aīe
intellectiue. ⁊ iſtud aggregatū eſt ens actu ꝑ aīaʒ intelle
ctiuā vel rōne aīe intellectiue eo ꝙ ipſa ē ens actu. illud
tn̄ eſſe nō recipit ī corpe hūano ſubiue. ¶ Sʒ tu ꝑter
uiendo infeſtabis. q̄re cōpoſitū ex aīa ītellectiua ⁊ cor
pore aſini nō diceret ens actu rōe aīe cū tamē eſſe aīe n̄
recipiatur in corpe aſini. ¶ Dico ꝙ hoc ē pro tanto qa
aīa intellectiua per ſui nām nō eſt apta nata dependere
ex corpe aſini in operatione ſua ꝑpria. nec aīa aſini dans
eſſe corpori aſini ē eius forma ꝑpinqua in natura ad aīaʒ
intellectiuā. ſʒ aīa intellectiua per ſui naturā nata ē mo/
ueri ad actū ſuū ab aliquo exn̄te in homie. qr ipſa anima
dans eſſe formalr corpori humano eſt forma ꝑpinqua
aīe intellectiue inter oēs formas materiales. ſ. aīa cogita
tiua. ⁊ in tm̄ ꝙ cōſuetudo fuerit ipſam vocare ītellectū.
⁊ ari. met noīat eā intellectū paſſiuū. iſta. n. aīa rōcinat
de rebus indiuidualr ⁊ ꝑticulariter apphenſis. ſicut in/
tellectus abſtractus de vlibus. ⁊ hec ēt ē cā quare hoī
attribuitur intelligere mō ꝑdicto ⁊ n̄ aſino aut equo aut
alteri animali. quia ſcilicet eius anima non ē ita ꝑpiqua
ſecundum naturam anime intellīue vt forme rerūʒ exi
ſtentes in ea ſint ſufficientis ſpiritualitatis ad mouendū
animā intellectiuam ad ſuum actum. ⁊ in hac ſolutione
gaudebit animus meus cum dei laude. ¶ Sed quod
obijcitur ꝙ operatio nō ē niſi entis ⁊ vnius. ⁊ illud com
poſitum non eſt vnuʒ ſecundū eſſe. Dico ꝙ aliqd com
poſitum eſſe vnum ſecundū eē pōt intelligi dupliciter.
Uno modo ꝙ eē vnius ſit idem eſſentialiter cū eſſe alte
rius ⁊ nullo modo diuerſa eſſe. ⁊ ſic ē compoſitū ex ma
teria ⁊ forma materiali. Alio mō intelligitur cōpoſitum
eſſe vnū ſm eē eo ꝙ eē vnius partis nō ē diſtinctum lo
co ⁊ ſubo ab eſſe alterius. ⁊ cū hoc actus vnius illorum
proprie ⁊ īmediate dependet ex alio. ⁊ hoc mō ꝯpoſitū
ex corpore ⁊ operante intrinſeco īcorporeo dicit vnum
ſm eſſe. ⁊ hoc aperte docuit Cōmē. ſupra. 2. celi ⁊ mū
Cōmen. 3. di. vbi loquens de forma mouente celū dicit ſic. Reci/
piens aūt iſtā formam ⁊ adunatū cū ea ē corpus celeſte
ad quod ꝯſequuntur dimēſiones corporales ⁊ alia accn̄
tia que in eo inueniuntur. ⁊ iō forma ⁊ formatum ſunt
in eo ideʒ nūero. ſed ſʒ diſpōneʒ magis diminutā q ſit
adunatio recipientis ⁊ recepti in forma abſtracta. Ecce
ꝙ in corpore celeſti forma ⁊ formatū ſunt idem nume/
ro. ſilr autem ⁊ in propoſito Compoſitum. n. ex anima
intellectiua ⁊ corpore corruptibili ē vnuʒ iſto mō. ⁊ hoc
multum bn̄ ſufficit ad hoc ꝙ dicatur operari. Propter
ignorantiam autem huius diſtinctōis quidā intm̄ dedu
cti ſunt vt dicerent animam intellectiuam eē vnitā corpo
ri humano ſm eē ſic ꝙ eſſe eius recipitur in ipſo corpo
re humano ⁊ inheret ipi. Ex quo ſequit ꝙ ītelligere qd
recipitur in intellectu recipitur in corpore humano vt in
ſubiecto ſalteʒ per accn̄s. quicquid. n. recipitur ī aliquo
coniuncto corpori ſm eē recipitur neceſſario in corpore
⁊ ſic intelligere ē in corpore ſicut tangere. qd ē grauiſſi/
mum incōueniēs ⁊ contra omnem phiam. ¶ Sʒ obij
ciunt per dictum ari. in erroribus huius libri. vbi dic ꝙ
melius ē dicere animam non intelligere. ſed hominem
aīa. ergo vult ꝙ anima nō intelligit. Dico ꝙ hoc ipe di/
cit ſuppoſita opinione antiquorum qui ponebant animā
intellectiuam eē organicam vt pʒ ibidē. ſm. n. hoc verū
eſt ꝙ anima intellectiua nō intelligit vt ſuppoſitum per
ſe ſubſiſtens ſed homo per animā. ⁊ ꝙ hec ſit eius iten
tio pōt quilibet videre conſiderando ibidem. concedo
ergo ꝙ homo nō intelligit per ſe ſʒ rōe partis: ⁊ hoc eſt
veriſſimū. illa autem pars non ē forma recepta ſubiue
in corpore humano per ſe vnita ei ſm eſſe actu. qr ſi ſic
nunq ſepararetur ab eo niſi corrumperetur. ⁊ dico vl
terius ꝙ per intellectum homo ē homo. ſ. natura intelle
ctualis ſeu rōnalis. ſed illud eē hominem non ē eſſe rece
ptum in materia ſubiue. qr nulla natura intellectual nec
entitas recipitur in materia corporali. ⁊ hoc eē hominē.
ſ. eē rationale ē eē diuinum ⁊ perpetuum ſʒ ari. ¶ Ad
aliam confirmationem cum dr omne intelligens vel eſt
intells ⁊c. iam dictum ē ꝙ eſt habens intellectum tāq
partem ſui ⁊ per quē modum. ⁊ debes ſcire ꝙ iſtaʒ ſo
lutionem huius rationis qualiter homo intelligit q̄tum
ad aliquid poſuit reuerendus doctor philoſophie magi
ſter Remigius de brabātia in quodam ſuo tractatu de
intellu qui ſic incipit Cum aīa ſit aliorū cognoſcitiua. ſed
poſt hunc quidam inimici opinionis ari. ⁊ commen. po
ſuerunt predictas obiectiōes quas temptaui ſoluere ſʒ
dicta phycorum ꝑdictorum ⁊ in hoc dei gratia nō mo/
dicum gratulabar. ¶ Ad aliam difficultatem cum dicit
ꝙ oʒ aliā eſſe formā dico ꝙ hoc ē verum ſm opinioneʒ
ari. ⁊ cōmē. nā illa ē aīa cogitatiua que ē nobiliſſima for
marū materialiū. ⁊ per eā homo ē gn̄abilis ⁊ corrupti
bil. vt dicit cōmen. in iſto tertio cōmento 32°. nec eſt ali
qd incōueniēs ꝙ ipius hoīs ſit duplex forma ꝑpria q/
rum vna det eius corpori eē ſubale ⁊ alia eē intrinſecuʒ
operās a q denominat intelligēs modo ſupradicto. ꝑre
cipue. qr hō ē ens nobilius ⁊ perfectius omnium q ſūt
hic. De hoc tn̄ ingret inferius ſeorſum ⁊ diuiſim vbi q
retur an aīa ſenſitiua ⁊ intellectiua in hoīe ſint vna ſola
ſuba aīe an diuerſe. Sed attēdēdū ē ꝙ lʒ iſta fuerit dter
minatio ari. ⁊ cōmen. ꝑcipue. ⁊ hoc nō reuoco in dubi/
um. tamē dico ⁊ firmiter alr eſſe dicēdū aſſero. ſ. ꝙ ipa
aīa intellectiua ē forma ſubalis dans eē ⁊ vnita ſm eſſe
corpori hūano. ⁊ eſt talis forma ſubalis que hʒ initium
eſſendi non qdem ab aliquo agente particulari educēte
eā de potentia materie. ſed ab agente vli qd ē cauſa to/
tius eē. ſ. a deo ſupmo ꝑducente eam ſimplici ꝑductio
ne ſine motu ⁊ tranſmutatione ex nullo ſubo. ſicut ⁊ oīa
alia creauit. ⁊ iſta quidem ſuba virtute diuina perpetua
bitur in futurum q̄uis ſit annihilabil de ſe. dico etiam
⁊ teneo firmiter hanc ſubam habere virtutes quaſdaʒ
naturales que non ſunt actus aliquorū corporaliū orga
norum. ſed fundantur īmediate in eēntia aīe. ⁊ ſunt ītel
lectus poſſibil ⁊ agens ⁊ voluntas. Iſte qdem virtutes
ſunt eleuate ſupra materiā. ⁊ capacitatem materie cor/
poralis ſuperexcellunt ⁊ facultatē eius ſupergrediunt
rōne ſubſtātie aīe quā ꝯſequūtur q nō ꝑt totalr īcludi a
materia. ⁊ quāuis ipa ſit ī materia tn̄ remāet ei aliq actō
in q materia corpal n̄ cōicat. ⁊ oīa talia attributa ei ſm
fidē nr̄aʒ veriſſima ſunt ſimplr ⁊ oio. ⁊ ꝙ ipa pati pōt

ab igne corporali ⁊ reuniri corpori poſt mortē iuſſu crea
toris dei. Hoꝝ aūt demonſtrationē inducere non inten
do. neq̄ ſcio eē poſſibile. ſed ſimplici fide hec puto eſſe
credenda vt ⁊ alia multa q̄ credēda ſunt ſine rōe demō
ſtratiua ſola auctē ſacre ſcripture ⁊ diuinis miraculis ap
probata. ⁊ ſic recipiendo talia nos meremur. Dicūt tñ
doctores fidem nō hr̄e meritū vbi humana rō p̄bet ex
perimētū. ¶ Rōnes āt phyce. q̄ ꝯ iſtā viā eē videntur
ſoluēde ſunt ſm premiſſa. Oēs. n. ꝓcedunt ſi poneret̄
aīam rōnalē eſſe factā a generāte ꝑticulari ⁊ ꝑ extractio
nē de potētia mãe. ſed q: non eſt ita imo ipa eſt creata a
deo imediate iō multa pōt hr̄e que alie forme mãles ha
bere nō pñt. ſ. ꝙ ipſa remaneat poſt mortē ſm ſuā ſub
ſtantiā nō aūt inq̄ tū forma. ⁊ ꝙ ipa nō ſit extēſa ſm ex
tenſionē corporis. ⁊ ꝙ recipiat nō īdiuidualr̄ ſed vlr̄. ⁊
ꝙ ſit ītellectiua ꝑ ſe. ⁊ ꝙ poſſit recipere ſpēs ītelligibiles
⁊ intelligere. ⁊ tamen ipſum corpus non recipiet iſtos
actus neq̄ etiam aliqua pars corporis ⁊ oīa talia. Qđ
ſi alicui primo aſpectu nō videret̄ ſufficere ad ſolutōes
rati onū. nō tñ ꝓpter hoc debet ꝯturbari. q: certū eſt ꝙ
auctoritas diuina maiorē fidem dʒ facere q̄ q̄cūq̄ ratio
humanitus inuenta. ſicut auctoritas vnius phī preualet
vni debili rōni quā aliq̄s puer īduceret. ¶ Rōnes aūt
q̄ ſunt ꝯ ſniam Ari. ſupra poſitā de leui ſoluūtur viſis
predictis. ¶ Ad primā p̄t dici ꝙ hō diſtinguit̄ ab alijs ꝑ
intellctū ꝓprie dictū tāq̄ ꝑ operās intrinſecū qđ ī ope
rādo vnite ſe hʒ ad corpus ſm nām. ⁊ ꝑ aīaʒ cogitati
uā diſtinguit̄ ab alijs ſicut per formā ꝯſtituētē ip̄m in eē
ſubali ſpecifico. ⁊ ſic vtraq̄ ē eius forma diuerſimode
vt pʒ. ⁊ de iſta forma hoīs. ſ. q̄ ip̄m ꝯſtituit ī eē ſubali in
tellexit Cōmen. qđ dicit in 2°. phycoꝝ cōmento. 26°. ꝙ
dʒ nālē ꝑ ſuam cōſiderationē peruēire ad formā abſtra
ctam. ſ. vltimā ſm eē eius in mã anteq̄ ꝑueniat ad cōſi
derationē de forma hominis. quaſi dicat ꝙ naturał añ
q̄ perueniat ad cōſiderationē de intellectu q eſt forma
hominis nobiliſſima dʒ cōſiderare de forma abſtracta
vltima ſupple via generationis cuius tñ eſſe eſt in mã. ⁊
hec indubitanter eſt aīa cogitatiua. que ꝓ tāto dr̄ abſtra
cta q: multū ſpūaliter recipit ⁊ cognoſcit ſuꝑ oēs formas
materiales. Et ideo videmus ari. in iſto libro anteq̄ cō
ſiderauerit de intellectu īmateriali conſideraſſe de phan
taſia ſub qua comprehendit cogitatiuaʒ hominis vt pri
us declaratum fuit. de forma vero hominis que ē ope
rans intrinſecum intelligit Commen. quod dicit in fine
illius commenti. Scientia igitur naturalis cōſiderat de
eſſe formarum quouſq̄ perueniat ad vltimam forma
rum materialium ſcilicet animam cogitatiuam ⁊ primā
abſtractarum ſcilicet intellectiuam humanaʒ. aut quod
idem eſt vt puto ad formas primas formaruʒ que ſunt
medie in eſſe inter illas ſicut exiſtimatur de forma hoīs
vltima. ſ. intellectiua. Omnes ſequentes rōes ꝓbāt ani
mā intellectiuā eſſe formā propriā hoīs ſed nō ſeq̄tur.
ergo eſt forma dans eē. imo eſſet fallacia equocationis
aut cōſequ ētis. Cōſequētes auctes ari. in oppo^m ⁊ Cō
men. ſolute ſunt ꝑ diſtictionē poſitā prius. quare ⁊c.

Tex. cō. v.

¶ Quare neque ipſius eſt eſſe naturam ne
que unam. ſed aut hac ꝙ poſſibilis ſit uoca
tus utique aīe intellectus ⁊c. Qō vi.

b Ic queritur vtrū intellectus
poſſibilis ſit ali
quod ens actu de ſe aut ſit ens in pura po
tentia receptiua. Et arguitur prīo ꝙ nō eſt
ens in pura potētia. q: nullus actus eſt ens ī
pura potētia. ħ eſt euidēs ſʒ itellect⁹ poſſibił eſt qdā act⁹
vt vr̄. cū ſit anima ⁊ ſuba ſeꝑata ergo ⁊c. ¶ Itē ſi intel
lectus eſſet ens in pura potentia tunc nō diſtingueret̄ a
mã prima. hoc āt eſt īpoſſibile manifeſtū. q: cum mã
prima ſit in oībus ſubſtātijs generabilibus ⁊ corruptibi
libus oēs haberent intellectū. ⁊ ꝓbat̄ ꝯña q3 oīs diſtin
ctio eſt ꝑ actū. vt vult ari. 7°. metaph. cū ergo mã pria
ſit ens in pura potentia. ſi ſilr̄ intellectus eēt ens in pura tex. cō. 49
potētia nō diſtinguerent̄ ab inuicē. ¶ Et ſi q̄s dicat ꝙ di
ſtinguuntur ꝑ actus ad quos hñt habitudinē ⁊ quos re
cipiunt. ¶ Cōtra ſilr̄ poſſem dicere ꝙ materia hoīs ⁊
materia aſini diſtinguerent̄ vł eēnt diſtincte ꝑ actus. cū
actus diuerſos recipiāt. ¶ Itē nihil diſtiguit̄ ab aliquo
ꝑ aliq̄d qđ eſt extra ſuā eſſentiā. actus āt eſt extra eēntiā
potētie pure. ¶ Itē ſi intellectus poſſibilis eēt ens ī pu
ra potentia. aut eēt eiuſdē perfectionis cū materia pria.
aut eſſet īꝑfectior ⁊ magis accedēs ad nō ens. aut eſſet
magis ꝑfectus ⁊ magis appropinquat ad ens actu. hec
eſt diuiſio ſufficiēs. cū. n. materia pria ſit mediū iter nō
ens oīo ⁊ ens actu ſm Cōmen. in prīo phycorū. cōmē
to. 70. neceſſe eſt ꝙ altero iſtorū modoꝝ intellectus poſ
ſibilis ſe hēat ad ipam materiā primā. Et ſi dicatur ꝙ ſit
eq̄lis ꝑfectionis tūc indubitāter eiuſdē nature eſt ⁊ ſpēi
ſicut in talibus cōtingit accipe identitatē. Si āt diceretur
ꝙ intellectus poſſibilis eēt imꝑfectioris entitatis q̄ ma
teria pria hoc ſtatī eſſet abſurdū. q: intellectus poſſibił
eſt res ⁊ ſubſtātia abſtracta ⁊ diuina. ¶ Et ſi dicat̄ ꝙ ē
maioris perfectionis ⁊ magis appropīquat ad ens actu
quomodo tunc eſt ens pure potentie. hoc videt̄ īpoſſi
bile omnino. Sicut. n. ex parte nō entis nihil recedit a
materia pria. ſ magis appropinquādo non enti q̄n ip̄m
ſit nō ens ita ꝙ īter materiā primā ⁊ ip̄m nō ens nō eſt
gradus entitatis medius ſic iter ipam materiā primā ⁊
ens actu nō videt̄ eē medius gradus entitatis. quare re
linquitur ꝙ ītellectus poſſibił vel ſit actus vel materia
pria vel nō ens oīno. ¶ Arguit̄ tertio ad principale. nā
ſi intellectus poſſibił eēt ens in pura potētia ſm ſe ſeq̄re
tur ꝙ ſpēs intelligibilis eēt eius forma ſubſtātialis qđ vi
det̄ īpoſſibile cū ſpēs ītelligibilis ſit de genere qualitatis
vt vr̄. ⁊ diuerſe ſpēs ītelligibiles poſſunt eſſe ſimul ī in
tellectu ⁊ nō diuerſe forme ſubſtātiales ſpecifice. q̄r ⁊c.
Et ꝓbat̄ ꝯña. q: illud qđ prīo recipit̄ in ente pure in po
tentia ē forma ſubalis vt vr̄ de materia pria ex primo
phycoꝝ. ſpēs aūt intelligibilis ponitur illud qđ prīo re
cipitur in intellectu poſſibili. ergo ⁊c. ¶ Oppoſitū argui
tur auctoritate ari. in iſta particula. vbi plane dicit ꝙ ipī tex. cō. 5.
us intellect⁹ poſſibilis non eſt aliqua natura niſi ꝙ poſ
ſibilis vocatus eſt. ⁊ paucis interpoſitis dicit ꝙ intelle
ctus quo opinatur aīa ⁊ intelligit nihil eſt actu eoꝝ que
ſunt añ ītelligere. ⁊ ſic ē pura potentia. ⁊ ibidē vr̄ illud ī
tendere cōmen. ¶ De iſto dicunt aliq̄ ꝙ ſnia ari. ⁊ com
men. fuit ītellectū poſſibilē. ſ. in quo recipit̄ ītelligere nō
eſſe aliqđ ens actu de ſe. ſʒ ſolū ſubam pure in potentia
⁊ hoc ꝓbauerūt ſic. Illud qđ recipit de ſe oīa entia actu
non ē aliqđ ens actu. q: ſic reciperet ſeip̄m qđ ē ipoſſe. ſʒ
intellectus poſſibił recipit oīa entia actu. qđ ꝓbant. q: in
telligere ſit per receptionē vt pʒ hic. ⁊ ſic cū intellectus
hēat nāle deſiderium ītelligēdi oīa hʒ recipere oia entia
actu. aliter. n. nō ītelligeret oīa per receptionē. ⁊ dicunt
hanc eſſe dmr̄ationē ari. hic. ¶ Itē hoc ꝓbāt ex alio for
tius. Si ītellectus eēt aliqđ ens actu aut eēt ens ſenſibi
le aut ītellectuale actu ſm ſe. hec diuiſio ē ſufficiēs ſic hr̄
a cōmen. in errorib⁹ meta. vbi dicit ꝙ notū eſt per ſe ꝙ cōmē. 39.
nulla natura ē īter abſtractū ⁊ materiale. ſʒ nō ē natura
ſenſibił q̄m hec nō recipit vl̄es ⁊ abſtractas formas Si
cut. n. recipiens formas materiales ē potētia materiał.
ſic recipiens formas abſtractas dʒ eē potētia abſtracta.
q: recipiēs ⁊ receptū ꝓportionāt̄. ītellect⁹ āt recipit for
mas abſtractas vt ꝯcedūt oēs. g° nō ē nã ſenſibił. ⁊ in
hmōi ꝓbatōe nō oʒ diuti⁹ īmorari nec ēt ē nã ītellectuał
actu. ſic. n. eēt ītelligēs quocūq̄ alio circūſcripto Aliq̄d.
n. nō īdiget alio ī oꝑatōe niſi vł q: ē pura potētia paſſiua
vł q: ei⁹ actio trāſit ī mãʒ exteriorē. ſʒ hoc mō ītellꝰ nō
eēt ī potētia pure paſſiua cū hr̄et actū. nec act⁹ ītellꝰ trā
ſiens ē vt mãifeſtū ē. ⁊ hñtur ī 9°. meta. ſeq̄t̄ g° ꝙ ītelli
geret quocūq̄ alio circūſcripto qđ ē ipoſſe. expimur. n. tex. cō. 16.
ꝙ nō ē ītelligere ſine phātaſmate. vt hr̄ ī iſto 3°. etiā ens
actu ſcit̄ ꝑ oꝑatōeʒ. Vñ cōmē. dicit ī 9°. meta. ꝙ oꝑatō cōmē. 7.

facit ſcire actū ⁊ formā. Operatio autem nature intelle/
ctualis eſt intelligere. ⁊ hanc de ſe nō hʒ ītellectus mā/
lis ſed fit actu intelligens a phantaſmate ⁊ ītellectu agē
te vt pʒ ex iſto 3°. ergo ⁊c. Alij vero alias rōnes addu/
cunt ad iſtā cōcluſionem. ¶Primo qꝛ ſi intellectus poſſi/
bilis de ſui natura eſſet aliquis actus vel aliqđ ens actu
de ſe formaliter. tūc nō poſſet aliquid educi de eius po
tentia qđ eſt falſum. qꝛ ſpēs intelligibilis educitur đ po
tentia intellectus vt dicunt. ⁊ pʒ ꝯña. qꝛ de potentia en
tis qđ in ſui ſubſtantia nō hʒ ſubſtantiā pure potentialē
nō pōt aliquid educi. ¶Et ꝯfirmant. quia cum ſpecies
intelligibilis educatur de eſſentia intellectus vt dicunt ſi
ipſa educitur de potentia intellectus ſequitur ꝙ ipa eēn
tia intellectus ſit potentia. ⁊ ſic implicat contradictionem
ꝙ ſpecies intelligibilis educat᷑ de potentia intellectus. ⁊
ꝙ ipſe intellectus ſit ens actu aut actus. ſeqtur enim ex
hoc ꝙ actus ſit potentia. Et pōt confirmari. qꝛ recipere
cōtrariū eſt oppoſitū ipſi actui. ſm ꝙ docet Cōmen. in
tractatu de ſubſtātia orbis. hoc enī eſt pati quod eſt cō/
trariū ipi actui. cū igit᷑ intellectus recipiat ſpēs intelligibi
les impoſſibile eſt ꝙ ſit aliquis actus ſm ſe. vñ relinqui
tur ꝙ ſit ens pure potentiale vt aſſerunt. ¶Itē arguūt
ſic illud qđ cōſtituit vnū per ſe cū actu puro illud in ſui
nā eſt potētia. hec enī eſt cā q̄re ex mā ⁊ forma fit vnū
qꝛ hec eſt potentia ⁊ h̄ eſt actus vt pʒ in ſcđo hui⁹. ⁊ 8°
tex.cō.15. metaph̄. ſed ex intellectu poſſibili cū actu quodā puro.
ſ. cū intellectu agente fit vnum ens ꝑ ſe. ſ. aīa ītellectiua
humana ⁊ dicūt eſſe intentionē cōmē. in iſto 3°. ⁊ ī plu/
ribus locis. Uult enī in prima magna diſgreſſiōe ꝙ reſ
pectus intellectus agentis ad intellectū mālem eſt ſicut
reſpectus lucis ad diaphanū. ſicut. n. lumen vel lux eſt
perfectio diaphani ſic intellectus agens eſt ꝑfectio ītel/
lectus mālis. quare ⁊c. Dicunt ēt indubitanter iſtā fuiſ
ſe ſententiā ari. ⁊ eius determinationē. ipe. n. loquēs de
ſuba intellectus poſſibil' dicit ꝙ nullā hʒ nām niſi ꝙ poſ
ſibilis vocatus eſt. Et paꝝ poſt dicit ꝙ nihil eſt actu eo
rum que ſunt ante intelligere. Et in. c. ſequenti. Dubi/
tabit autē aliqs dicit. Quoniā potentia aīe quodāmō ē
intelligibilia intelligens. ſed actu nihil anteq̄ʒ intelligat.
Et in. c. Indiuiſibilium gdē ergo intelligibilia dicit. Oʒ
autem eſſe potentia cognoſcens. ⁊ Commen. ſuꝑ illaʒ
partē. quare neqʒ ipſius naturā ⁊c. dicit ꝙ intellect⁹ ma
terial' nullam hʒ naturā ⁊ eſſentiā qua ꝯſtituatur ſʒ ꝙ
eſt material' niſi naturā poſſibilitatis cū denudet᷑ ab oī/
bus formis materialibus ⁊ intelligibilibus. ¶Propter
hec ⁊ ſilia credunt multi fuiſſe intentionē ari. ⁊ Cōmē.
ꝙ intellectus poſſibil' ſit ens pure potētiale nullā actuali
tatem ex ſe habēs nec ſenſibilē nec ītellectualē. ⁊ ſic opi
nantes nituntur rñdere rōnibus in contrariū. ¶Ad pri
mā dicunt ꝙ ipſe intellectus poſſibil' ſm ſe non eſt ali/
quis actus ſed eſt quedā pars eſſentialis aīe humāe ex
qua cū intellectu agente cōſtituit᷑ vna ſubſtātia abſtra/
cta. ſ. aia rational' humana nec ipe intellectus poſſibilis
ſm iſtos eſt aliqua aīa. ſed pars aīe. ⁊ hoc videt᷑ ſenti/
re ari. in principio huius tertij vbi dicit ſic. De parte āt
anime ⁊c. Et ſic vult aperte ꝙ intellectus poſſibil' ē ꝑs
anime qua anima cognoſcit ⁊ ſapit. ¶Ad aliā dicerent
negādo ꝯñam. ⁊ cū dicitur ꝙ oīs diſtinctio eſt ꝑ actuʒ
forte dicerent veꝝ eſt diſtinctio actuū ⁊ diſtinctio cōpo
ſitorū. actus. n. diſtinguuntur per ſeipſos ⁊ nō per ali/
quid aliud formal'r. ⁊ compoſita etiā diſtinguuntur per
ſuos actus magis q̄ʒ ꝑ materiā in qua cōmunicant. ſed
diſtinctio potentiarum vl' entiū potentialium nō oʒ ꝙ
ſit per actus formal'r ⁊ intrinſece. ſed in ſeipſis poſſunt
diſtingui eēntial'r. Uerū eſt tñ ꝙ in noticiam diſtinctōis
potentiarū ⁊ entiū potentialium nō ducimur prīo niſi
per diſtinctionē actuum. Et pōt dici nihilomin⁹ ꝙ ma/
teria pria ⁊ intellectus diſtinguuntur real'r ⁊ cāliter per
ſuos actus ꝓprios. qꝛ materia prima recipit actus iſtos
. i. indiuiduales ⁊ hic exñtes ⁊ nunc ⁊ hñtes ꝯriū quo
quo mō. Sed intellectus poſſibil' recipit actus vl'es ⁊
abſtractos non exiſtentes hic ⁊ nūc neqʒ cōtrariū habē

tes per ſe. Et hoc aſſignauit ari. in iſto 3° ⁊ Commē. ex
plicauit diuerſitatem receptionis in intellectu ⁊ in mate cōmē.14.
ria in illo. c. ¶Dubitabit aūt aliqs. Et cuʒ dicitur ꝙ ſʒ
hoc materia hoīs ⁊ materia equi debent eſſe diuerſe.
qꝛ forma hominis ⁊ forma equi ſunt diuerſi actus. Di
co ꝙ nō eſt ſil'e qꝛ nullus iſtorum actuum eſt proprius
materie prime. ⁊ iō per iſtos nō diſtiguitur materia pri
ma corporal'. Sed actus abſtractus eſt proprius intel/
lectui poſſibili ⁊ actus indiuiduatus ē proprius materie
prime corꝑali. ⁊ iō bñ diſtinguunt᷑ ſm iſtoꝝ actuū di/
ſtinctionem. ⁊ precipue nō ē ſil'e ꝑꝑ aliud. quia materia
prima hominis ē in potentia ad formam aſini ⁊ equi. ⁊
ideo non diſtinguuntur materie prime iſtorum per ſe.
Sed materia corporal' nullo mō ē in potentia ad actus
vl'es abſtractos. nec ens in potentia incorporeū. ſ. intel/
lectus poſſibil' ē in potentia ad formas indiuiduales. ⁊
ideo nō valet ratio. Et iſtā ſolutionem videntur habere
a Cōmen. in prima magna diſgreſſione vbi dicit ꝙ di/
uerſitas nature recepti arguit diuerſitatē nature recipiē
tis. ⁊ idē apparet in. c. ꝑallegato. ⁊ forte dicetur poſt. ⁊
cum dicitur vlterius ꝙ nihil diſtinguitur ab alio per ali
quid qđ eſt extra ſuam eſſentiam. verum eſt tanq̄ʒ per
principium formale. qꝛ forma nō eſt extra eſſentiā eius
cuius eſt forma. ſed bene diſtinguitur ab alio tanq̄ʒ per
cauſam finalem. ⁊ ſic eſt hic. nam actus eſt quodāmo/
do finis potentie ⁊c. ¶Ad aliam confirmationem dice
rent ꝙ intellectus poſſibil' eſt ī alio gradu entitatis a ma
teria prima. ⁊ eſt nobilioris ordīs ſimpl'r. ſicut intellige
re eſt operatio nobilior alijs operationibus. nec ſequit᷑
propter hoc ꝙ ipſe ſit actus qꝛ in potentia pura poteſt
eſſe gradus. ita. ſ. ꝙ vnum ens pure potentie ſm ſe ſit
ſimpl'r honorabilius alio. ſicut videmus ꝙ in puro actu
. ſ. qui in eſſentia ſua nullā includit ſubſtantiam potētialē
eſt ordo. forma enim ſpecifica hominis ē longe nobilior
q̄ʒ forma ignis. ⁊ forma ignis q̄ʒ forma terre. ⁊ tamen
conſtat ꝙ nulla illarū formarum ē compoſita ex diuer/
ſis ſubſtantijs quare ſimpl'r in ente pure potentie rece/
ptiue poteſt eſſe gradus modo predicto. ¶Ad aliam
dicerent ꝙ ſpēs intelligibilis non vnitur intellectui poſ
ſibili ſine intellectu agente īmo ordine nature prius vni
tur intellectus agens intellectui poſſibili q̄ʒ ſpēs intelligi
bil'. ⁊ ideo intellectus agēs erit forma prima ſubal'is in
tellectus poſſibil'. ſpēs aūt rei intelligibil' erit forma acci
dental' qꝛ preſupponit ens actu. quare non valet ratio.
Et hec opinio indubitanter multum probabilis ē. ⁊ ſcio
ꝙ multi eorum qui conſiderauerunt in phīa ari. ⁊ com
men. iſtam receperunt vt veram. ¶Contra hoc tamē
ſunt difficultates non pauce. Una eſt qꝛ ſi iſte ītellectus
poſſibil' eſt ſuba pure potential' ⁊ nullus actus nec actu
ens. ſequitur ꝙ anima intellectiua hominis eſt corrupti tex.cō.20.
bil' quod eſt contra ariſto. in iſto tertio. ⁊ in ſcđo huius ⁊.21 ſecūdi
⁊ probatur conſequentia. quia cum ens pure potentia/
le non poſſit exiſtere in actu ſine actu ſibi inherente ipm
perficiente vt oēs concedunt. ⁊ pʒ in primo phyſicorum
a Cōmen. oportebit ſm iſtam poſitionem ꝙ intellect⁹
poſſibil' habeat in ſe aliquem actum primum ſubſtātia
lem inherentem ſibi ⁊ dantem ſibi eſſe actu. ⁊ hoc iam
concedunt iſti vt pʒ ex predictis. Omnis autē ſubſtātia
cōpoſita ex duobus principijs eſſentialibus quorū vnū
ē ſubſtantia in potentia ⁊ aliud ē actus ē corruptibil'. vt prīo phy.
pʒ ex primo phyſicorum. ⁊ ſatis in 8°. metaph̄. Adhuc tex.cō.81.
autem pñt iſti cauillare ꝙ hoc verum ē de ſubſtantia cō 8°.metap.
poſita ex materia prima ⁊ forma ſubſtantiali inherente tex.cō.11.
ſed intellectus poſſibil' non ē materia prima ſed alterius
rationis ergo ⁊c. ¶Contra hoc ē quia commen. vult in
8°. phyſicorum. ⁊ 8°. metaph̄. ⁊ in de ſubſtantia orbis. cōmē.78.
ꝙ ſi celum eſſet ſubſtantia compoſita ex materia ⁊ for
ma oporteret ꝙ eſſet corruptibile. modo ſm rationem
predictam poſſet dici ꝙ materia celi non eſt eiuſdeʒ ra/
tionis cum materia prima iſtorum inferiorum. Et ideo
q̄ʒuis celū ſit cōpoſitū ex duabus ſubſtātijs quarū vna
pura potentia ⁊ alia eſt forma inherens. non tñ ſequit᷑

ꝙ eſt corruptibilis ſicut tu dicis quod non ſequit̃ in aĩa
intellectiua. Et vniuerſalr̃ oĩs rõ que adducit̃ ꝯtra po/
nentẽ celũ eſſe ſubſtantiã cõpoſitã ducendo ad hoc incõ
ueniens ꝙ eſſet corruptibile. valebit cõtra ponentez ꝙ
aĩa intellectiua ſit ſubſtantia cõpoſita. ⁊ ſicut ſoluerentur
de intellectu ſic de celo. qđ tñ videt̃ eſſe cõtra commẽ.
qui ſpãliter ⁊ radicalr̃ fundatur ſuper illã rõez ad dicẽ/
dũ ꝙ celũ eſt ſubſtantia ⁊ ſubiectũ ſimplex. Sz adhuc
quidã putant euadere per hoc q: ſicut dicunt non eſt ſi/
mile de aĩa intellectiua ⁊ de celo. nã corporale ⁊ ſpũale
differunt genere vt dicit cõmen. ſupra tertiũ de aĩa. iõ
nõ potuit eſſe vt principia eorũ eſſent eadẽ. ſed ſolum ꝓ
portionabilia ſenſibilia vero ⁊ corporalia cum magis cõ
ueniant ⁊ ſint vnius generis neceſſe eſt vt ſi aliquid illi/
us generis fuerit compoſitum ex potentia ⁊ actu vt illa
principia ſint eiuſdem modi ⁊ vnius rationis ſeu vniuo
ca. quapropter ſequitur ꝙ ſi corpus celeſte ſit cõpoſitũ
ex mã ⁊ forma vt ſint eiuſdem rõnis. ⁊ per ꝯñs gene/
rabile ⁊ corruptibile. Hec autẽ ꝑſuaſio parꝝ proficit qa
bene verꝝ eſt ꝙ cũ celuz ſit aliqualiter eiuſdem generis
cũ iſtis inferioribus mãlibus mã tñ eius. ſi mãm habe/
ret eſſet eiuſdẽ rõnis generalis vel ſm analogiam cum
mã iſtoꝝ iferioꝝ. ſed non ſeqtur ex hoc ꝙ ipſa ſit vnius
rõnis ſm ſpẽm ſpãliſſimã ſicut nec eius forma q̃ nõ ha
beret ꝯriũ eſſet eiuſdẽ ſpẽi cũ iſtis formis inferioribus.
¶ Dicet̃ ergo ꝙ celũ eſt cõpoſitũ ex mã q̃ eſt ſuba pu
re potẽtie de ſe ⁊ forma iherẽte. illa tñ mã nõ eſt eiuſdẽ
nature ſm ſe cũ mã iſtoꝝ iferioꝝ. ſicut neqꝫ intellectus
poſſibil̃ eſt eiuſdẽ nature cũ mã iſta. bñ tñ verum eſt ꝙ
magis cõuenit iſta mã celi cum materia iſtorũ inferiorũ
q̃ꝫ intellectus poſſibilis. ſed nõ ſequit̃. propter hoc ꝙ ſit
penitus eiuſdẽ nature cũ ea. videt̃ ergo ſil̃e iudiciũ de
aĩa itellectiua ſi ponatur eſſe cõpoſita ex duabus ſubſtã
tijs q̃rum vna eſt potẽtia pura ⁊ alia eſt actus. ⁊ de ce/
lo ſi ponatur compoſitum ex duabus talibus naturis.
ita ꝙ ſi ſequeretur celum eſſe corruptibile ſeq̃retur aĩaz
eſſe corruptibilẽ. ⁊ ſi nõ ſequeret̃ aĩam intellectiuam eẽ
corruptibilem. nec ſequeret̃ celum eſſe corruptibile. er/
go oporteret dicere illã rõez cõmẽ. nõ valere de celo vl̃
oꝫ ꝯcedere ꝙ aĩa intellectiua nõ ſit cõpoſita mõ ꝓdicto.
¶ Preterea quod plus cogit. Si aĩa intellectiua cõuin
ceret̃ eſſe ens pure potentie ſic ꝙ nõ ſit aliquis actus de
ſe nec ens actu. hoc maxime videret̃ eſſe ꝓꝑ receptio/
nẽ que ei attribuitur ſicut ẽ manifeſtum ex ꝓceſſu ari. in
iſto 3º. nã ꝓpter hoc ꝙ aĩa oĩa itelligit ꝑ receptionẽ ꝯclu
dit eius potẽtialitatẽ ⁊ nõ ꝑ aliud mediũ. ſed per ei⁹ rece
ptionem nõ põt dici ꝙ ſit ens pure potẽtie q: nõ recipit
imediate niſi formas accñtales. ſ. ſpẽs itelligibiles. for/
ma aũt accñtalis nõ recipit̃ imediate i ente pure poten
tie ſicut nec trãſmutatio accñtalis. Et cõfirmatur hec rõ
ſic. oẽ ſubiectũ qđ imediate recipit formã accñtalez de/
terminatã eſt ens actu vel actus. hãc hñt ꝓ principio q:
in hoc differt ſubiectũ principale forme ſubalis ⁊ accñta
lis q: ſubm forme ſubalis principale eſt ens pure potẽ/
tie. ſed ſubiectũ pricipale forme accñtalis ẽ actus vl̃ ens
actu ſm ꝙ ens actu. vñ ens pure potentie ſi poneret̃ ſe
paratum ſm eſſe ab actu nõ eẽt ſubm alicuius accidẽtis
ꝑcipue accidentis terminati. Oẽ ergo ſubm qđ imedia
te recipit formã accñtalem determinatã eſt ens actu de
ſe vl̃ actus. ſed ipe intellectus poſſibil̃ recipit imediate
formas accñtales. ſ. ſpẽs intelligibiles. imediate dico ꝑ
negatõem medij per ſe receptiui. ⁊ hoc eſt videre ſic.
Aut. n. recipit eas imediate ſine aliquo medio ꝑ ſe rece
ptiuo. aut mediãte intellectu agẽte ꝑ diuiſionẽ ſufficiẽtẽ
ſm ꝯceſſionẽ omnium. Sz nõ eſt dicendum ꝙ recipiat
eas mediãte intellectu agẽte. Primo q: ſi intellect⁹ poſ
ſibil̃ recipet ſpẽs intelligibiles mediãte intellectu agẽte
oporteret ꝙ recipet ipas intellectiones mediãte intelle/
ctu agẽte. ꝯſtat. n. ꝙ intellectões nõ recipit niſi mediante
ſpẽ intelligibili aliquo mõ mediatõis. recipet ergo intel/
lectiones mediãte intellcũ agẽte ſubiue. ⁊ ſic intellectus
agẽs imediatius hñt in ſe intellectõez q̃ꝫ intellectus poſ
ſibil̃. Omnis aũt ſuba in qua eſt intelligere intelligit vt
manifeſtũ eſt de ſe. ergo intellectus agens intelligit iſta
inferiora quorũ intellectões hꝫ in ſe imediate. quod ẽ ꝯ
Cõmen. manifeſte in iſto 3º. Et ꝯfirmatur iſta rõ. quia cõmẽ.x 9.
ipm intelligere aut recipitur imediate in intellectu poſſi
bili. aut mediante itellectu agente. aut mediãte ſpẽ intelli
gibili. ſi primo modo hr̃ propoſitũ vt declatũ ẽ. ſi ſcđo
mõ ſeqtur incõueniens predictũ. ſi tertio. mõ. ſ. mediã
te ſpẽ tunc q̃ritur de receptõe ſpẽi. vtrũ. ſ. intell̃s poſſi
bil̃ recipiat ſpẽm imediate aut mediãte intell̃u agente. ſi
imediate habetur ꝓpoſitũ vt deductũ eſt. ſi mediante
intell̃u agente. tunc ſeqtur ꝙ intell̃onẽ recipit mediante
intell̃u agente ⁊ ſic idẽ qđ prius. oꝫ ergo ꝯcedere ꝙ in/
tell̃us poſſibil̃ ſit aliqđ ens actu vl̃ actus. vl̃ ꝙ recipit i
tell̃onẽ mediãte intell̃u agente ſubiue. ⁊ ſic intell̃s agẽs
intelligeret illud cuius intell̃onem recipet ꝑ eum intell̃s
poſſibil̃ qđ eſt ipoſ̃e. ⁊ iteꝝ probabitur iferius ꝙ itell̃s
agens eſt imediatũ principiũ per ſe actiuum intell̃onis.
Quõ igitur eſſet imediatũ per ſe principiũ receptiuum
aut rõ recipiendi nõ apparet. ¶ Itẽ aliqui ſic arguunt.
Si intell̃s agens ⁊ poſſibil̃ conſtituerẽt vnã ſubſtantiã
incorporeã. ſ. aĩam intellectiuã humanã. tũc intellectus
agens a principio nobis vniretur vt forma. ⁊ pꝫ ꝯña q:
in prĩo inſtãti ꝓductionis hominis intell̃s material̃ no/
bis ꝯiungitur vt forma ⁊ perfectio noſtra in actu. vt pꝫ
per cõmen. primo cõmento huius tertij qui dicit nos ꝑ
iſtũ intellectũ ab alijs ſpeciebus diſtingui. Si igitur intel
lectus agens ⁊ poſſibilis conſtituerent vnam ſubſtãtiã
tunc ſimiliter intellectus agens. immo ⁊ verius in prin
cipio nobis coniungeretur vt forma. hoc autem eſt con
tra Commen. in multis locis: dicit eñ iſto tertio cõmẽ.
36º. ꝙ intellectus agens non eſt in nobis vt forma ſ actu
in principio ſed ſolũ in fine quando cõpleta eſt genera/
tio intellectus in habitu. Uult etiam in eodẽ cõmento ꝙ
ante gñationẽ intellectus ſpeculatiui in nobis nõ vnitur
intellectus agens vt forma niſi in potentia q̃re ⁊c. Utrũ
aũt hec rõ bñ demonſtret ꝓpoſitũ videbit̃ poſt. ¶ Itẽ
ipſi arguũt ſic. non eſt de intentõe Commẽ. ꝙ in nobis
ſit duplex potẽtia cognoſcitiua abſtracta. ſed ſi intellect⁹
agens eſſet forma intellectus poſſibil̃ hoc ſequeretur ſꝫ
illam poſitionem. q: vterqꝫ illorum intellectuum eſt po
tentia abſtracta cognoſcitiua ſm Commen. ¶ Item ar
guunt ſic. Nulla forma informans aliquam materiam
agit in illam materiam quam informat: ex qua ⁊ ipa ſit
vnum ens per ſe reducendo ipam ex potentia eſſentiali
in actum. vt pꝫ inductiue. vnde forma ignis non agit in
materiam propriam. ſimiliter nec lumen inherens me/
dio agit in illud medium ſed ſolum producens illud lu/
men agit cauſando ipſum. Et ad hanc intentionem di/
xit Commen. in octauo phyſicorum. ꝙ agens ⁊ patiẽs
ſunt adinuicem contigua non continua. cum ergo intelle
ctus agens habeat ſe ad intellectum poſſibilem vt agẽs
ad materiam ſequitur ꝙ intellectus agens non eſt for/
ma perficiens intellectum poſſibilem. Quantum autez
concludant he rationes fortaſſis videbitur in conſe/
quentibus ſufficit autem mihi ad preſens quibuſdam
medijs oſtendere ꝙ intellectus poſſibilis non ſit ens pu
re potentiale potentia receptiua ita ꝙ nõ ſit aliquod ens
actu de ſe. ¶ Item. ſi intellectus poſſibilis eſſet ſubſtan/
tia intellectualis pure potentie ⁊ perficeretur per intelle
ctum agentem ſibi inherentem. ſequeretur ꝙ omnis
actus intellectualis perficeret inherenter ipſum intelle/
ctum poſſibilem. ſicut omnis forma ſenſibilis ⁊ materia
lis perficit inherenter ipam materiam primam que eſt
ſubſtantia pure potẽtie ad omnes actus ſenſibiles. ⁊ ſic
intelligentie mouentes corpora celeſtia que ſunt quidaz
actus intellectuales inherent noſtro intellectui. ⁊ eſſet no
ſter intellectus poſſibilis pars eſſentialis cuiuſlibet mo
toris celeſtis. quod videtur valde abſurdum. Qualiter
autem intelligit hic Commen. ꝙ hoc genus entis. ſ. itel cõmen. 5.
lectum materialem neceſſe eſt eſſe in qualibet intelligen
tia abſtracta que intelligit aliquid extra ſe. ⁊ quare

ſine ipſo nō poſſemus intelligere multitudinem in formis abſtractis forte ingreť poſt diuiſim ⁊ ꝑ ſe. hoc.n. multum indiget declaratione. ¶Propter has ergo rationes ⁊ conſiľes dñt aliqui ad qōnem principalem ꝙ intellectus poſſibilis nō eſt actu aliqua forma materialis. .ſ. per ſe inherens materie ſcdo dñt ꝙ ipa aia intellectiua hñ eſt aliqua ſuba intellectualis actu ſubſiſtēs per ſe tertio dicūt ꝙ iſta ſuba intellectualis hꝫ potētiā receptiuam cuiuſlꝫ ſpēi intelligibilis. ¶Primū ꝓbatum fuit ſuperius multis rōibus. ⁊ pōt ſic probari ad pñs. Si aia intellectiua qua intelliguntur quiditates cōprehēſiōibuſ vlibus eſſet forma inherens alicui corpori. aut ipſa tota eēt in qualibet parte corporis. aut vna eius pars eſſet in vna parte corporis. ⁊ alia in alia. Si prio modo ergo tota ſuba anime intellectiue inheret manui. ¶Ponamus ergo ꝙ manus abſcidať. q̄ro vtꝝ remāeat in ipa anima intellectiua que inherebat ei. aut nō remaneat. Si remanet ergo manus abſciſa adhuc ē aiata ⁊ viuit. qđ eſt abſurdū. Si nō remanet illa aia in manu q̄ ei iherebat. q̄ritur vtrū illa corrūpať aut nō. Si corrūpitur hoc eſt ꝯ oēm veritatē. qꝛ aia intellectiua ē icorruptibilis ſm oēs pħos. ⁊ ſm oēs legeſ. Si diceretur ꝙ ihereat alicui corpori .ſ. reſiduo corporis remanētis. q̄ritur. vtꝝ prius inherebat illi corpori aut nō. ſi nō ergo eadē forma nūero informat ſucceſſiue diuerſas mās inherēter. quod ē abſurdum. Si dicatur ꝙ illa eadem anima intellectiua tota que prius inherebat manui inheret reſiduo corporis. tunc q̄ritur q̄ eſt ſuba corrupta ī abſciſione manus Certum enim ē ꝙ mā nō ē corrupta cū ipa nō ſit corruptibilis. vt ꝓbatū ē primo pħycorū. Si vero dicatur ꝙ ibi ē corrupta alia forma ſubalis .ſ. ſenſitiua q̄ iformabat manum hoc ſaltē eſt cōtra opinionē cōem que non ponit in homine aliā formā ſubalē niſi animam intellectiuā. Et ſi dicať ꝙ illa aia que informabat manū remanet ſine oi corpore. ⁊ tñ in reſiduo corporis remanet aia itellectia. tunc illa aia nō erat tota aia illius corporis. Si aūt dicat aliquis ꝙ aia intellectiua eſt extenſa ſm extēſionē corporis. hoc eſt ipoſſibile manifeſtū. Sed qꝛ aliqñ nō hñt ꝑ incōuenienti ꝙ in hoīe ſint diuerſe aie iherentes corpi hūano q̄rū vna eſt corruptibilis .ſ. ſenſitiua alia icorruptibilis .ſ. itellectiua. Et iō adduco aliā rōem cōem contra quācunqꝫ viā ponentē aiam intellectiuaꝫ eſſe formā inherentē corpi per ſe. ¶Nā ſi aia intellectiua daret eē in diuiduo hūano ⁊ ihereret eius corpori vt ſorti. tunc ſe queretur ꝙ mortuo indiuiduo humano vt ſorte adhuc remaneret illud indiuiduum nūero quod ē impoſſibile manifeſtū. ⁊ ꝓbo conſequentiā. qa remanēte omni eo qđ ꝯſtituit eſſentiā ⁊ quiditatē alicuius rei remanet illa res eadē numero. ꝙ.n. aliqua res nō manet hoc non vī eſſe niſi ꝑꝑ defectum alicuius principij ꝯſtitutiui. ſꝫ forte mortuo adhuc manet totū qđ ꝯſtituit ipm ſortē ſubaliter ⁊ intrinſece .ſ. aia intellectiua ⁊ corpus eius. vľ ſaltem māebit eius forma ꝓpria ⁊ ſingularis. ⁊ ſic ipe idē numero manebit. ¶Sed dices ꝙ ſorte mortuo ñ manebit vnio aie intellectiue ad corpus ſor. ⁊ hec vnio neceſſario reqritur ad conſtitutionē ſor. Contra hoc eſt qꝛ vel illa vnio ē res penitus eadē cū aia ⁊ corpe. ⁊ ſic ipis remanentibus remanet illa vnio vel eſt res diuerſa ab vtroqꝫ iſtoꝝ neceſſario tñ requiſita ad eſſe. ⁊ ſic aut erit principium intrinſecum ſube ſor. aut erit aliquod extrinſecū a ſuba ipſius. ¶Nō poteſt dici ꝙ ſit aliquod extrinſecum. qꝛ cū iſta vnio neceſſario reqratur ad eē ſor. vt tu ponis. oꝫ ſi ipſa eſt aliqđ extrinſecū a ſuba ſor. ꝙ conſequatur aliquod intrinſecum ipſi ſorti tanqꝫ ſuā cām ad quā ꝯſequatur. Oē n. poſterius aliquo neceſſario tamē concomitās ipm prius hꝫ in ipo priori cām rōne cuius neceſſario cōſequitur. Et ſuper iſta regula fundatur nā demonſtrationis ꝓpter qd. ergo ſi illa vnio eſt aliqd extrinſecum homini. ⁊ per ꝯñs poſterius quiditate hoīs neceſſario erit aliqua cā prior in ſor. ꝑ quā cām illa vnio neceſſario conſeqtur ipm ſortem. Sed cā illa non ē aia intellectiua per ſe neqꝫ corpus. qa iſta manent qñ nō eſt illa vnio. ¶Vel ſi diceres ꝙ aliquod iſtorum per ſe eēt cauſa vnionis huius. ergo iſtis remanētibus neceſſario remanet illa vnio. ⁊ ſic idem quod prius. ¶Sed dices ꝙ illa vnio conſequitur animā intellectiuā ſor. vnitā corpori eius. ita ꝙ anima intellectiua ſor. vnita corpori ē cā vnionis illius. Contra hoc eſt qꝛ q̄reť de illa vnione ſicut de priori ⁊ ibiť in infinituꝫ in vnionibus talibus. qđ eſt abſurdum. ergo non vř ꝙ illa vnio ſit aliquod extrīſecum a ſuba ſortis neceſſario concomitās eā. Si vero dicatur ꝙ ipſa vnio anime intellectiue ſor. ſit alia res ab ipſa anima ⁊ corpore ſor. ⁊ ſit aliquid intrinſecuꝫ ipſi ſbſtantie ſor. hoc eſt omnino abſurdum ⁊ ꝑcipue contra illos qui non ponūt in ſuba ⁊ quiditate ſor. aliqꝫ rem niſi mām eius ⁊ ſuam aīam intellectiuam. Et cōfirmať hec rō. qꝛ ſi anima intellectiua ſor. eſt forma inherens eius materie. tunc cōſtat ꝙ ad conſtitutionem ſube ſor. neceſſario reqruntur iſta tria .ſ. mā ſor. ⁊ anima intellectiua ſor. ⁊ vnio actualis aie intellectiue ipſius ſor. ⁊ cum hec tria fuerint actu erit ſuba ſor. ⁊ ipe ſor. erit. Tunc q̄ritur vtrum iſta vnio actualis anime ſor. ad mām eius ſit idem penitus ⁊ realř cum anima eius ⁊ corpore vel cum altero iſtoꝝ. aut ſit res alia ab vtroqꝫ iſtoruꝫ. Si dicatur ꝙ ſit idem realř penitus cum ambobuſ his vľ cū altero eorum ſequitur cum hec ambo remaneant ꝙ remanebit hec vnio mortuo ſor. ⁊ ſic remanebit ſor. idem numero penitus. Si vero illa vnio actualis ſit aliud ab anima ſor. ⁊ ab eius corpore aut eſt ſuba vel accñs. Si eſt ſuba aut eſt mā qđ eſt abſurdum aut ē forma. ⁊ ſic ſor. hēbit duas formas indiuiduales ſubales inherētes. qꝛ certum eſt ꝙ ſi illa vnio eſt forma ſubſtātialiſ erit forma inherens ⁊ indiuidualis. quod eſt abſurdū aut erit illa vnio ſuba compoſita. ⁊ ſic cum illa vnio ponatur eē principium ſube ſor. ſequitur ꝙ ſuba compoſita erit ꝑncipium ſube ſor. quod eſt abſurdū. Si aūt illa vnio erit accidens aut erit accidens ſeparabile. ⁊ ſic cum aia ſor. non conſtituat ſor. in eſſe ſuo ſubali niſi ſm ꝙ eſt vnita māe ſor. ſequitur ꝙ conſtituit ſor. ſm aliquod accidēs ſeparabile qđ eſt abſurdum. Si autem illa eſt accidens inſeparabile tunc remanet remanēte aia. ⁊ ſic idē quod prius. ¶Sed forte dicereť ꝙ aia ſor. conſtituit ipm in eſſe ſuo ſubali ſm accñs ſeparabile non quidem ſimplř ſed diſpoſitiue. Et tunc argueretur vt prius querendo rōne cuius iſta vnio conſequitur ipm ſor. ⁊ morari in hoc eſt ſuperfluum. ¶Nunc declarandum eſt ſm ꝓpoſitum .ſ. ꝙ intellectus poſſis eſt aliqua ſuba itellectualis actu. ⁊ hoc poteſt probari ex dictis. quia intellectus poſſis aut eſt ſuba intellectualis ens actu aut ens intellectuale pure in potentia. hec diuiſio conceditur ab oibus intelligentibus. ſed non poteſt eē ens intellectuale pure potentie. vt ſatis probatum fuit contra illos qui hoc ponunt. ergo relinquitur ꝙ ſit ſuba itellectualis actu. Qualiter autem iſta ſuba ſit intelligibilis ⁊ intelligit ſeipſam. ⁊ qualiter ſe hꝫ ad intellectum agentem inquiretur poſt Sed declarandum eſt tertium .ſ. ꝙ iſta ſubſtātia hꝫ potentiam receptiuam ſpērum intelligibilium. ⁊ poteſt ꝓbari breuiter ſicut facit ari. quia ſicut ſenſitiuum ſe habet ad ſenſibilia ſic intellectiuum ad intelligibilia. hec ꝓpoſitio eſt quaſi manifeſta per ſe vt dicit commen. ⁊ apparet. ¶Nam ſicut ſenſitiuum qñqꝫ ſentit ⁊ quandoqꝫ non. ſic intellectiuum quandoqꝫ intelligit ⁊ qñqꝫ nō ſaltem reſpectu vnius indiuidui. ⁊ hoc ſufficit. ſed ſenſitiuum eſt receptiuum ſenſibilium ſpērum vt manifeſtū eſt per ſe. ⁊ hoc verum eſt de ſenſitiuo in quo recipitur ipm ſentire. ergo ſilř intellectiuum in quo eſt intelligere eſt receptiuum ſpērum intelligibilium. Et hoc apte docet Ari. in littera vt pꝫ ꝯſideranti. ¶Tunc ad ratōes alterius opinionis. tex. com. 3. ¶Ad primam cum dř illud quod recipit omnia entia actu ⁊c. concedo. ⁊ cum dř ꝙ intellectus recipit omnia entia falſum eſt. ⁊ cū probatur ꝙ intelligere intellectus poſſibiľ ſit per receptionem alicuius intelligibilis. poſſum dicere ꝙ verum eſt per receptionem alicuius. ſed non oportet ꝙ oē intelligere ipſi

us fiat ꝑ receptionem ipſiuſmet intelligibilis ſeu illius
quod intelligitur. ſed ſufficit ꝙ fiat ꝑ receptionem ipſi⁹
intelligibilis aut alicuius alterius ad quod ibꝫ ſimilitudineꝫ
ꝑ ſe. ⁊ hoc mō ſit intellectio ipſius intellectus poſſibilis
.ſ. per receptionem alicuius alterius. ¶ Dicem⁹ itaqꝫ
ꝙ intellectus poſſibilis intelligit oēs naturas corporales
per receptionē earum vel ſuarum ſpecierum. ⁊ iō vo/
lo ꝙ ipſe non eſt actu aliqua natura corꝑalis neqꝫ aliqua
ſpēs nature corporalis. ſed eſt in potentia ad oēs. ſꝫ non
oꝫ ꝙ oēꝫ nāꝫ intelligibilem intelligat per receptionē illi⁹
vel ſpeciei proprie eius. ſeipſū enim non intelligit per re
ceptionem ſui nec ſue proprie ſpēi ipſum repreſentantis.
ſꝫ alio modo vt videbiť deo volente. ¶ Ad aliam dico
ꝙ intellectus poťis eſt natura intellectualis actu de ſe for
maliter. ⁊ cū ꝯcluditur ex hoc ꝙ ſic ītelligeret quocūqꝫ
alio circūſcripto. dico ꝙ non ſequitur. ⁊ ad ꝓbationem
cum dř ꝙ aliquid non indiget alio in oꝑatiōe niſi q2 oꝑa
tio eius tranſit in materiam exteriorem. vel q2 eſt pura
potentia paſſiua. dico ꝙ iſta eſt vna dignitas irrationa/
bilis imo vnū falſum ⁊ īpoſſibile. q2 certū eſt ꝙ corpus
celeſte ī ſuo moueri indiget aliquo alio. ſ. intelligentia. ⁊
tñ ipſum corpus celeſte nō eſt pura potentia paſſiua de
ſubſtantia ſua imo eſt ſubſtantia actu ens nec ipꝫ moue
ri corporis celeſtis tranſit in materiam exteriorem imo
remanet in ipſo. ¶ Itē anima ſenſitiua in ſentiendo ne/
ceſſario indiget aliquo alio ⁊ ipſuꝫ ſentire non tranſit ī ex
teriorē mām ⁊ tñ aīa ſenſitiua non ē ſubā pure potentie
imo ē quidam actus ſm ſe. ⁊ ſilř eſt in ꝓpoſito. q2 lꝫ ī/
tellectus poſſibilis indigeat in intelligendo aliquo alio: ⁊
eius oꝑatio ſit īmanēs nō ſequiť ex hoc ꝙ ipſe ſit ſubā
pure ī potentia ⁊ nullo mō ens in actu neqꝫ actus. ſꝫ bñ
ꝯuinciť ex hoc ꝙ habeat aliqꝫ potētiā paſſiuā ſeu recepti
uam. Qualř aūt intellectus poſſibilis ſit intelligibilis inq
rendum eſt in ſequētibus. ¶ Ad aliam neganda eſt ꝯña
imo eo ipſo ꝙ ex potētia intellectus educiť ſpēs intelligi
bilis q̄ eſt accñs. qōdā. ſequiť ꝙ ipſe ītellectus ē ens ali
quo mō. nā forma accñtalis non educiť niſi de potentia
entis actu ſimpľr. Et cū aſſumiť ꝙ de potētia actus pu/
ri non poteſt aliquid educi. dico ꝙ de potentia actus pu
ri vt eſt actus nō educiť aliqd. ſꝫ vt eſt in potētia ad aliqd
aliud ſic ex ipſo pōt aliqd educi. i. ī ipſo aliqd gnāri. ⁊ cū
vlterius dř ſpēs intelligibilis educiť de potētia ītellect⁹.
⁊ ſic ſi educiť de potētia ⁊ eſſentia intellectus. ſequiť ꝙ
eēntia intellectus ē potētia. dico ꝙ ſpēs intelligibilis edu
ciť de eēntia ītellectus ꝑncipalř. i. in ipſa eēntia intellect⁹
ꝑncipalř recipiť ⁊ gñať. ī ipſa vō potentia ītellectus ꝓut
potentia intellectus differt ab eius ſubā nō recipitur ꝑn/
cipalř neqꝫ gñatur. ſed ſcđario inquātū recipitur in ſubā
potente. Uel dicať ꝙ ſpēs intelligibilis educitur de po/
tentia intellectus accipiendo potentiam pro ſubō qō pōt
⁊ iſta bene eſt ſubā ipſius intellectus. Sed ſi accipiatur
potentia intellectus pro reſpcū ad actum ſic in potentia
intellectus non recipitur principalř ipſa ſpēs. Et ſilř ſi ac
cipiatur potētia ꝓ qualitate naturali in qua fundať talis
reſpectus. ſic ex iſta potētia proprie ⁊ principalř nō edu
citur ſpēs intelligibilis neqꝫ in ea gnātur vt in ſubō ꝑn/
cipali. ſed ſicut in diſpoſitione neceſſaria. ad recipiendū
⁊ ſic non ſequiť ex iſta eductione ꝙ ſubā intellectus poſ
ſibilis nō ſit aliquod ens actu ſimpľr. Sed plus apparet
auctoritas. Cōm. in de ſubā orbis. vbi ipſe apte dicit ꝙ
ſubm ſimplex nō pōt accipere actū ꝙ eſt pati. pati aūt ꝯ̄
rium eſt ipſi actui. Et ego dico ꝙ illud in nullo ē ad pro/
poſitū. Uult. n. dicere Cōm. ꝙ ſubm ſimplex nō pōt re
cipere accñtia ꝯ̄ria. ſ. quoꝝ alteꝝ ſit naturale alicui ſubē ⁊
neceſſariū. q2 talia nō pñt recipi ſine paſſione corruptiua
paſſio aūt corruptiua repugnat actui ſimplici per ſe ſub
ſiſtenti. q2 oīs corruptio ſubē eſt in mā. ⁊ ſic ſubm ſim/
plex exñs actu nō pōt recipeř ꝯ̄ria accñtia nec accñtia cō
ſequentia ꝯ̄ria neceſſario. q2 ſic oporteret ipſum corrū/
pi corrupto ſuo accidente nāli. ſicut oꝫ aquā corrūpi cor/
rupta frigiditate. ⁊ ignem corrumpi corrupta calidita/
te. ⁊ ſic de ceteris ſubījs quaꝝ diſpoſitiones nāles ꝯtra
riantur diſpōnibus aliaꝝ. ⁊ ꝺ iſta paſſione dcm̄ eſt illud
ꝙ oīs paſſio magis fcā abijcit a ſubā 6°. ethicoꝝ. qř ⁊c̄.
Eſt ergo intentio Cōm. vt ſit ad vnū dicere ꝙ nullū ſub
iectū ſimplex pōt recipe accidentia ꝯtraria vel accidentia
regrentia ꝯ̄rietatē quorum altera eſt propria diſpoſitio
ipſius ſubē recipiētis. q2 oē tale recipiēs neceſſario ē cor/
ruptibile qō repugnat actui ſimplici ꝑ ſe ſubſiſtenti. ſed
non eſt eius intentio ꝙ nullus actus ſimplex poſſit acci/
pere accidētia ſpūalia ⁊ nullam ꝯ̄rietateꝫ habētia. imo ēt
videť intendere ꝙ celū eſt ſubm oīo ſimplex ī ſubſtātia
⁊ tñ recipit accidentia. ſ. motū ⁊ terminos motus ⁊ hu
iuſmodi vt pꝫ in 8°. metapħ. ⁊ ī de ſubſtātia orbis. ſꝫ de
hoc nō curo ad pñs. ſufficit. n. mihi ꝙ ſbā ſimplex exñs
in actu pōt recipe aliq̄ accñtia ꝯ̄ria q̄ nō ſunt ꝯ̄ria ad q̄ꝝ
corruptionem non ſequiť neceſſario corruptio ſubē reci
pientis. q̄re ⁊c̄. ¶ Ad aliam cū diciť illud ex quo ſit vnū
ꝑ ſe cū actu puro ⁊c̄. verū ē ſi ille actus eſt ei inherens.
ſed ſi non eſt inherens ei ſed ſubſiſtēs nō oꝫ ꝙ ſit ens pu
re potentie ⁊ nullo mō ens actu. ſicut ex aīa intellectiua
cū cōpoſito ex corꝑe ⁊ aīa cogitatiua ſit ens vnū. ſ. hō vt
iſti confitentur. ⁊ tamen compoſitum ex corpore huma
no ⁊ anima cogitatiua non eſt ens pure potentie. Mō
diceretur ꝙ ex intellectu poſſibili ⁊ intellectu agente nō
ſit ens vnum per ſe tanqꝫ ex actu inherente ⁊ vnito ſm
ſubām ſed alio modo ſicut videbitur poſt in queſtione
de intellectu agente. ¶ Ad auctoritatem Cōmen. reſpō
debitur in iſta queſtione. Sed ad verba ari. dico ad pre
ſens. ꝙ ipſe loquitur ꝯ̄ Empedoclem ⁊ ꝯ̄ quoſdam ali
os qui poſuerunt ꝙ cognitio ſit per aſſimilationem co/
gnoſcentis ad cognitum. ⁊ ītellexit aſſiľatioņeꝫ realem ⁊
corporalem. quia nōdum cognouerat aſſiľationeꝫ ſpūa
lem ⁊ ideo vt aīa cognoſceret oīa poſuerunt eā eſſe com
poſitam ex principijs oīum entium. ſ. ex quatuor elemē
tis q̄ dicebant eſſe principia oīum rerum. Unde puta/
uerunt ꝙ terra terram cognoſcimus ⁊ igne ignem. ſilř
autem ⁊ in alijs ſuo modo. Contra iſtum errorem lo/
quiť Ariſt. dicens ꝙ econtrario neceſſe eſt intellcm̄ vt
omnia talia entia corporalia intelligat eſſe immixtum
.i. non compoſitum ex talibus naturis. Et addit ꝙ ipſe
intellectus quo opinatur aīa ⁊ intelligit non hꝫ aliqꝫ na/
turam. ſ. de illis naturis ex quibus antiqui dicebant eſſe
compoſitam niſi ꝙ poťis vocatus eſt. i. ꝙ hꝫ potentias
receptiuas ipſarum vel ſuarum ſpecieruꝫ. Et poſt hoc
dicit ꝙ non eſt actu aliquod eorum q̄ ſunt ante intellige/
re. veꝝ eſt illoꝝ entium q̄ antiqui ponebant illuꝫ eſſe. ⁊
non ſequitur ex hoc ꝙ nō ſit aliq̄ ſubſtantia īmālis actu
ſubſiſtens. ⁊ hec eſt vera expoſitio illorum verborum
Ariſto. cuius latentia fecit multos errare in hac materia
⁊ forte hoc prouenit ex inaduertentia illorum que dicta
fuerunt ab ariſto. in primo huius. in. c. de erroribus. il/
lud enim capitulum ſolet communiter pretermitti. ⁊ ſic
ſcitur minus intentio verborum Ariſto. in conſequenti/
bus vbi loquitur contra illos antiquos. hec autem expo
ſitio mihi per lumen veri doctoris apparuit ⁊ poſt mo/
dum percipi quendam doctorem theologum iſtam eā/
dem expoſitionem ponere. de quo multum gaudebat
aīus meus cum laude dei. Per idem reſpondetur au
toritatibus Ariſto. ⁊ Cōmen. quibus videntur dicere
ꝙ intellectus poſſibilis non eſt aliquod ens actu. hoc. n.
verum eſt de entibus ſenſibilibus quorum cognitiones
recipit. ſed ſolum eſt in potentia omnia talia fieri modo
ſimilitudinis ⁊ receptionis vt dicit Cōm. in iſto 3°. c. de
intellectu agente.

¶ Tex. commen. v.

¶ Quare neqꝫ ipſius eſt eſſe naturam neqꝫ
unam ſed aut hoc ꝙ poſſibilis ſit.

¶ Queſtio. vii.

c Onſequenter queriť vtrū
ītellectus ſit
vnus numero in omnibus hominibus. Et
arguitur primo ꝙ non. quia illa ſunt vnum

numero quoꝝ materia eſt vna 5°. metaph. ſed intel/
tex. cõ. 12: lect⁹ nõ hꝫ materiã vt pꝫ in iſto 5°. quare ⁊c̃. ¶ Oppoſi
cõm. 5. tum arguitur auctoritate Auerois ꝙ intellectus non eſt
plurificatus numeralr̃ in diuerſis hoibus. ſed eſt vnus
ſm ſuam ſubam per quam omnes hoies intelligunt. ⁊
hoc multipliciter probat. Et p̄mo ſic. Omnis forma ſub
ſtantialis que eſt multiplicata numeraliter eſt perfectio
inherens materie ⁊ extenſa extenſione materie: ſed hoc
repugnat intellectui. ergo ⁊c̃. maior propoſitio eſt mani
feſta. multitudo enim numeralis indiuiduoꝝ ſube ſub
eadem ſpẽ non eſt niſi per materiam diuiſam ⁊ numera
tã vt ipſe dicit ĩ 7°. metaph. cõmẽto. 28°. vnde oꝫ ꝙ oĩs
forma ſubalis que multiplicatur numeralr̃ manens ea/
dem ſm ſpẽm inhereat materie diuiſe. ⁊ ꝑ ꝯñs extẽdat
ſecundum eius extenſionem. ⁊ ſic pꝫ maior. ⁊ minor p̃/
us demonſtrata eſt ſm intentõem Cõmen. ¶ Preter
ea ſi intellectus eſſet actu numeratus ⁊ multiplicatus in
diuerſis hoibus. ſeq̃retur ꝙ intellectus vnius hoĩs non
eſſet eiuſdẽ ſpẽi cũ intellectu alterius. qḋ eſt abſurdum.
⁊ probat̃ ꝯña q: ſi intellectus eſt numeratus ⁊ ĩdiuidua
tus. aut erit numeratus ꝑ ſeipſum aut per corpora. nõ ꝑ
corpa q: forma que ſubſiſtit nãlr̃ anteq̃ vniat̃ corpori ñ
indiuiduatur indiuiduatione corꝑis ſed ſeipſa. eſt indiui
dua. Uniuerſalia enim non ſubſiſtunt niſi indiuiduali/
ter. ſed intellectus ſubſiſtit naturaliter prius q̃ vniatur
corꝑi vt manifeſtũ ẽ ſꝫ oẽs. ergo non eſt ĩdiuiduatus ꝑ
corpus, nec ꝑ ꝯñs numeratus numeratiõe corpoꝝ. ergo
relinquit̃ ꝙ ſit numeratus ꝑ ſe. ⁊ ſic ſequit̃ ꝙ nõ ſit vn⁹
ſm ſpẽm. q: in eadẽ ſpẽ poſſunt eẽ multe differentie. ſed
nõ ſm ſubſtantiã neq̧ ꝑ ſe vt docet ari. li°. poſterioꝝ.
¶ Item ſi ĩtellectus eſſet numeratus ſm numerationẽ
corpoꝝ humanoꝝ ſeq̃ret̃ ꝙ ipſe eſſet aliquid in potẽtia
intellectũ ſolũ ⁊ ꝑ ꝯñs motiuũ ipſius ĩtellect⁹. ⁊ ſic ideꝫ
eẽt mouẽs ⁊ motũ. q̃ ſũt oĩo ĩpoſſĩa. ⁊ pꝫ ꝯña. q: oĩs for
ma materialr̃ eſt extenſa extenſione materie ⁊ eſt intelle
cta in potentia. vnde intellectum in potentia eſt motiuuꝫ
ipſius intellectus poſſibilr̃. ⁊ ſic intellectus ipſe eſt moti/
uus ſuiip̄ius. qḋ eſt abſurdum. ¶ Item arguit Cõmẽ:
ꝙ ſi intellectus mãlis numeraretur ad numerationẽ cor
poꝝ idẽ recipet ſeip̄m. ⁊ hãc ꝯñam aliqui ſic declarant
q: intellectus materialis eſt receptiuus cognitionis cuiuſ
libet forme materialis. ⁊ tu ponis ꝙ ipſe eſt materialis
ergo eſt receptiuus cognitionis ſuiipſius. ſed vbi cogno
ſcens ⁊ cognitum ſunt idem: cognitio media eſt ideꝫ cũ
extremis. ergo eoipſo ꝙ reciperet cognitionem ſuiipſi⁹
ipſe reciperet ſeipſũ. Sed hec declaratio non videt̃ oĩo
tuta. q: ꝑ eundẽ modũ ꝓbaretur ꝯ Cõmẽ. ꝙ intellectus
ĩmãlis nõ ẽ aliqua forma ĩmaterialis q: ip̄e recipit cogni
tionem cuiuſlibet forme imaterialis. ⁊ ſic reciperet co/
gnitionem ſuiipiſius. ⁊ ſic idẽ quod prius. Propter qḋ
aliter ĩtelligo dcm̃. Cõmẽ. ꝙ idẽ recipet ſeipſũ. ideſt ſpẽꝫ
ſuiipſius, ⁊ hoc ſequit̃. q: oĩs forma materialr̃ intelligibi
lis ẽ per ſui ſpeciem receptã in intellectu materiali. Nõ
enim eſt ratio quare vna forma mãlis intelligatur per ſui
ſpeciem ⁊ alia non. ſi ergo intellectus poſſibilis eſſet for
ma materialis oporteret ꝙ ipſe reciperet ſpẽm ſuiip̄ius
qḋ vr̃ impoſſĩe vt prius oſtẽſũ fuit. ¶ Itẽ ſequeretur ꝙ
intellectus non reciperet niſi indiuidualiter. ⁊ ſic nõ diſti
gueret̃ a ſenſu. q: oĩs cognitio q̃ recipit̃ hic ⁊ nunc perti
net ad ſenſum. ¶ Item ſi ĩtellectus eſſet numeratus ĩ di
uerſis hoibus ſequeretur ꝙ in ſpẽbus ĩtelligibilibus ab
ſtrahẽdo ſpẽm a ſpẽ eẽt proceſſus in ĩfinitũ. qḋ eſt ĩpoſſi
bile. ⁊ ĩplicans ꝯdictionem. q: ordini repugnat infinitas
ꝯña ꝓbat̃. q: tunc ſpẽs in intellectu meo ⁊ in intellectu
tuo different numero ⁊ ꝯuenirẽt ſpẽ. ergo contingeret
abſtrahere vnã ſpẽm ab illis duabus ſpẽbus. ⁊ illa ſpẽs
abſtracta ꝑ intellectũ meũ ⁊ tuũ ꝑ eandem rõeꝫ ẽ alia ⁊
alia. q: in alio ⁊ alio intellectu. ergo ab illis duabus conti
git abſtrahere vnam ſpẽm vt p̄us ⁊ ſic in infinitũ. ¶ Sꝫ
ꝯ iſtam rõnem eſt vna difficultas non parua. q: ꝑ eandẽ
rationem ꝓbaretur ꝙ intellectio eſſet eadem numero
qua intelligit ſor. ⁊ plato. q: ſi non eſt vna numero. ſed
alia ⁊ alia contingeret abſtrahere vnã intellectionẽ cõeꝫ:
⁊ ſic in infinitũ ſicut de ſpẽbus. ⁊ ſic ꝑ iſtã rõnẽ ſi valeret
ꝯuinceret̃ ꝙ non eſt alia intellectio qua ſortes ĩtelligit ab
illa qua plato ĩtelligit. qḋ videt̃ abſurdũ. Ad hoc dñt ali
qui ꝙ iſtud nõ valet ꝯ Cõm. nam Cõmen. nõ poneret
intellectionẽ aliã ⁊ aliã ſm ſubſtãtiam in intellectu ſor. ⁊
pla. ſed eandem. ⁊ tamen non ſequit̃. intellectio lapidis
eſt in intellectu ſor. ergo ſor. intelligit lapidẽ. quia ad hoc
ꝙ ſor. denominet̃ intelligens non ſufficit ꝙ intellectio ſit
in intellectu ſuo: ſed cum hoc requiritur ꝙ virtus phan
taſtica ſor. ſit in actu cognoſcendi lapidem. Unde dicunt
iſti: ſicut nos ponimus ꝙ eadem ſpẽs formata in intelle/
ctu noſtro aliq̃ñ ẽ principium cognoſcendi rem extra ſꝫ
actũ puta quando virtus phantaſtica reſpectu eiuſdem
obiecti eſt in actu. ⁊ q̃ñq̧ non. quando. ſ. virtus phanta
ſtica nõ eſt ĩ actu reſpectu eiuſdem obiecti. ita eadem in
tellectio nunc exiſtens in intellectu meo copulata mihi ꝑ
phantaſmata exiſtentia in me eſt mihi formalis rõ intelli
gendi obiectum extra. eadem aũt intellectio non copula
ta intellectui materiali per phantaſmata mea. ſed alteri⁹
eſt formalis ratio intelligendi illi cui per ſua phantaſma/
ta copulatur ſed non mihi. Sed iſtud videtur mihi val/
de difficile ꝙ intellectio ſor. ⁊ pla. reſpectu vnius obiecti
ſit ſm ſuam ſubam vna ⁊ eadem numero. ⁊ ꝓpter hoc
de iſto faciam queſtionem ſpãlem. ⁊ etiam ibi videbit̃
qualr̃ ratio cõmen. habet efficaciam ſm eius poſitionẽ.
¶ Item arguitur ad principale. Si intellectus poſſibilr̃
eẽt numeratus ſequeretur ꝙ ſcia eſſet qualitas actiua vl̃
ꝙ diſcipulus non addiſceret a magiſtro quoꝝ vtrun/
que falſum eſt. ⁊ pꝫ ꝯña q: qualitas exiſtens in vno ſup
poſito ſeu indiuiduo non poteſt facere ſibi ſilẽm in alio
ſuppoſito diſtincto loco ⁊ ſubiecto niſi illa qualitas ſit vir
tus actiua. vt ignis non generaret caliditatẽ in aliquo alio
ſuppoſito niſi haberet virtutem actiuam. ſi igitur intelle
ctus meus eſt diſtinctus loco ⁊ ſubiecto ab ĩtellectu tuo
ſicut ſequitur ponendo eos eſſe numeratos. quõ ergo ꝑ
ſciam meam potero generare ſciam in ĩtellectu tuo niſi
ſcia mea ſit virtus actiua. Iſtis enim ⁊ ſilibus rõnibus
motus fuit Cõmen. ad ponendum intellectum eſſe vnũ
numero correſpondere omni hoi. Et modus ponendi
fuit iſte. poſuit enim iſtum intellectum ⁊ quãlibet aliam
ſubſtantiam ĩmãlem non habere aliquam intentionem
ſuper additam ſpẽi. ſed per idem eſſe intelligentiã ⁊ hãc
ita ꝙ ſua heceitas eſt ſua quiditas nõ ſuperaddita quidi
tati. hunc autem intellectum poſuit hr̃e naturalem incli
nationem quandam ad corpus organicum perfectũ po/
tentijs ſenſitiuis hoĩs quas poſuit alterius ſpeciei a potẽ
tijs aliorum animalium ſaltem q̃tum ad virtutem cogi
tatiuam propriam hoĩ. ⁊ fuit imaginatio ipſius ꝙ intel/
lectus per naturam ſuam eſt actus ⁊ ꝑfectio nature hu
mane modo prius expoſito. nature dico humane tanq̧
ſui primi perfectibilis. ſed huius hominis ⁊ illius ſoluꝫ
ex conſequenti ⁊ ſecundario. ¶ Contra hanc poſitionẽ
ſunt multe difficultates. Una eſt quã etiam mouet Cõ.
contra ſeipſũ. quia intellectus eſt prima perfectio hoĩs.
vt patet per diffinitionem communem omni anime da
tam in 2°. huius intelligere autem eſt ſecunda perfectio
Cum igitur ſecunda perfectio ſit alia ⁊ alia in alio homĩe
ſequitur ꝙ prima perfectio debet eſſe alia ⁊ alia. ¶ Itẽ
viderentur ſequi multa inconuenientia contra iſtam po/
ſitionem. Unum eſt ꝙ ego eſſeꝫ per eſſe tui ⁊ tu per eẽ
mei. quod eſt abſurdum. ⁊ patet conſequentia. quia in/
tellectus eſt prima perfectio ideſt forma ſubalis cuiuſli
bet hominis. ⁊ ſic ſi eſſet vn⁹ numero ego ⁊ tu habere
mus formam ſubſtantialem vnam numero. ⁊ per con/
ſequens vnum eſſe. ⁊ ſic ego eſſem per eſſe tui ⁊ tu per
eſſe mei. ¶ Item ſequeretur ꝙ ſort. fuit anteq̃ eſſet ge
neratus. probatio quia cum eſt forma rei res illa eſt. ſed
intellectus cum ſit eternus fuit anteq̃ ſortes fuerit gene
ratus. ergo cum ipſe ſit forma cuiuſlibet hominis ſequit̃
ꝙ ſor. fuit anteq̃ eſſet. ¶ Iteꝫ ſequitur ꝙ ſor. nõ eſt cor
ruptibilis inquantum homo quia ipſe eſt homo per in/

tellectum qui eſt corruptibilis.quare ⁊c̃.¶ Item ſeque
retur ꝙ ego acquirerem ſciam quaꝫ tu acquiris ⁊ ecõ/
uerſo perderem ſcientiam quam tu perdis cum ſcia nõ
acquiratur niſi in intellectu nec perdatur niſi in intellectu
impoſſibile eſt ãt ideꝫ ſm idem acquirere ſciam ⁊ ſilr̃ p
dere.quare ⁊c̃. ¶ Iteꝫ aliqui ſic arguunt contra Cõm.
Si intellectus eſt vnus in oĩbus hoĩbus ſequitur ꝙ cõ
traria ſunt ſil' in eodẽ ſubiecto numero qꝺ videtur im/
poſſibile.probatur conſequentia.quia certum eſt ꝙ opi
niones contrariorum ſunt contrarie.vt vult Ariſto.in 2°.
perihermenias ⁊ 4°.meta.ſed cõtingit vnum hoĩeꝫ ha
bere opinionem in ſuo intellectu de vno contradictorioꝶ
⁊ alium aliam opinionem de alio ſil' ⁊ ſic in ipſo intellcũ
ſil' erunt ꝯ̃ria.quare ⁊c̃. ¶ Item aliqui arguũt.vnicuiꝗ
perfectioni que eſt forma ĩmãlis ⁊ ſeparata ei corñdet
niſi vnum perfectibile.vt patet in motoribus celeſtibꝰ
in quibus vni motori non corñdet niſi mobile vnuꝫ nu/
mero ⁊ vnus nauta non vtitur ſil' niſi vna naui. Cum
igitur intellectus ſit perfectio ĩmãlis ſequitur ſi eſt vnus
numero ꝙ ei correſpondet niſi perfectibile vnum nume
ro.⁊ ſic ſil' nõ erit niſi homo vnus numero qꝺ eſt ridicu
lum.⁊ iſtã rõem etiam tangit Cõmẽ. ¶ Item Albertꝰ
arguit contra iſtam opinionem quatuor rationibus. Pri
ma eſt iſta.Omne compoſitũ eſt hoc aliquid p ſuam for
mã ſubalẽ que eſt ſua prima pfectio.ſi ergo hõ ẽ hoc ali
quid.ſ.ſingularis hõ diſtinctus numero ab alio homine
ergo forma eius ẽ diſtincta a forma alterius ſimplr̃.for
ma autem eius eſt intellectus.q̃re ⁊c̃. ¶ Scꝺa rõ ſtat ĩ
hoc.particularium p̃ncipia ſũt particularia.vt pꝫ p Ari.
tex. cõ. 45 7°.meta.cõtra Platonẽ.cũ ergo intellectũs ſit formale
p̃ncipium huius hoĩs oꝫ ꝙ ſit ſingularis ⁊ diſtinctus in
hoc ⁊ in illo. ¶ Tertia ratio ẽ vltima rõ quã tãgit Cõm.
ꝯ ſe. ¶ Quarta rõ eius ẽ hec.cũ aĩalitas in hoĩe indiui/
duetur ⁊ numeretur in diuerſis ſuppoſitis hoĩs.huma
nitas autẽ nõ indiuiduatur. Naꝫ ſi intellectus mãlis per
quẽ hõ eſt hõ ẽ vnus numero in oĩbus hoĩbus ſeque/
retur ꝙ natura generantis homĩs indiuiduaretur ⁊ dĩa
remaneret vlĩs ⁊ nõ indiuiduata.⁊ ſeq̃ret ꝙ ſpẽs ꝯpo/
neret ex indiuiduato ſꝫ eẽ ⁊ ex nõ indiuiduato.ſilr̃ ꝯpo
neret ex corruptibili ⁊ incorruptibili q̃ oĩa ſũt abſurda.
¶ Itẽ aliq obijciũt ſi intellectus ẽ vnus numero ſeq̃tur
ꝙ vnius virtutis numero reſpectu eiuſdẽꝫ obiecti erunt
diuerſi actus.qꝺ videt' oĩno impoſſibile.ꝙ enim virtus
viſiua vna numero ſil' habeat plures viſiones reſpectu
vnius viſibilis hoc eẽt abſurdum.⁊ pꝫ ꝯñã.q2 poſſibile
eſt ꝙ ſor.⁊ plato ſil' intelligãt aliqꝺ intelligibile vnuꝫ nu
mero ſicut lapidẽ aut huiuſmodi.ſequit' igitur ꝙ dcm̃ ẽ.
¶ Item aliqui obloquũtur contra Cõm. dicentes hoc
eẽ ficticium ꝙ aliquid per ſe ſubſiſtens ⁊ ſeparatum ſit
forma ⁊ perfectio alicuius qꝺ eſt vnum per ſe. nam ex
aliquibus duobus fit vnum per ſe eo ꝙ vnum illorum
2°. ħ. tex. eſt actus ⁊ reliquum potentia vt patet ĩ 2°.huius.⁊ 8°.
cõm. 7. 8°. metaph.quare ⁊c̃. ¶ Preterea videtur eẽ ficticium ꝙ
meta. tex. aliquid p ſe ſubſiſtens copuletur tot corporibus loco ⁊
cõm. 15. tempore diſtantibus ⁊ diſtinctis. ¶ Preterea ĩpoſſibi
le eſt aliqꝺ vnũ numero inueniri in diuerſis ſuppoſitis.
cuius oppoſitũ dicit.Cõmen. ¶ Preterea q̃ eſt cã effi
ciẽs ſiue effectiua illius vnionis vl' copulationis intellectꝰ
mãlis cũ corpore ſor.vl' platonis. Non eſt dicendum ꝙ
intellectus agẽs.quia intellectus mãlis prius copulatur
nobis q̃ꝫ agens.vt dicit cõmẽ.in cõmento 1°.nec aliqua
alia ſuba eterna põt eẽ cauſa huius copulatiõis.qm̃ hec
copulatio eſt noua.⁊ ab eterno ⁊ ĩmutabili non poteſt p
cedere aliquis actus nouꝰ ſm Cõmen. Nec eſt dicẽdũ
ꝙ ipſum generans ſit cauſa effectiua huius copulatõis.
nã cũ generans ſit corporeũ eius actus debet terminari
ſolũ ad formã corporeã. Nec intellectus mãlis copulat
ſeipſum cũ corpore qm̃ nulla forma copulata materie ẽ
cauſa effectiua copulatõis ꝓprie cum alio.igitur huiuſ/
modi copulatio non eſt niſi fictitium.quia dictum ſine oĩ
ratione. ¶ Et ſiquis arguat ſic.remanente forma p quã
ſor.fuit homo remanet ſor. Dici poſſet ei ꝙ iſtud argu/
mentum eſt contra fidem catholicam: ⁊ tu ſcis ⁊ patet
ex predictis. Et diceret Cõmẽ.ꝙ ſi remanet forma per
quam ſor.ſufficienter fuit homo ⁊ eo modo verũ ẽ.ſed
poſt mortem ſor.non remanet aĩa intellectiua ſil' cũ co/
gitatiua.imo corrumpitur cogitatiua ſm Ari.vt videbi/
tur poſt.⁊ iſta fuit principium eſſentiale ſortis in eſſen/
do hominem. quare ⁊ cetera. ¶ Ad primum diceret
Cõmen.ꝙ q̃uis bene ſequatur ſi prima pfectio eſt nu/
mreata.ergo ſcꝺa eſt numerata.q2 ſcꝺa perfectio funda
tur in prima.non tamen ſequitur ꝙ ſi ſecunda perfectio
eſt numerata ꝙ etiam prima ſit numerata.imo in vna ⁊
eadem prima perfectione poſſunt ſimul eẽ plures ſecũ
de perfectiones.ſ.plures actus intelligendi ⁊ precipue
reſpectu diuerſorum hominum. ⁊ forte reſpectu vniꝰ
hominis.⁊ huiuſmodi pluralitas ⁊ diſtinctio actuũ intel
ligendi in intellcũ eodem ſecũdũ numerũ prouenit aliq̃/
liter ex diuerſis phantaſmatibus hoĩuꝫ vel cognitõibꝰ.
¶ Ad aliud dico breuiter ꝙ bene concluderet ſi intelle/
ctus cũ hoc ꝙ eſt vnus numero eſſet etiã forma ĩherẽs
corpi ⁊ dãs eẽ formalr̃ ipſi. Sꝫ Cõmẽ.diceret.ꝙ non ẽ
ita.qualiter autem ſit forma viſum eſt p̃us. ¶ Ad aliud
per idem.cum enim aliquid eſt forma alicuius oꝫ illud
eſſe.⁊c̃.verum eſt ſi eſt forma inherens ſue materie ⁊
dans ei eẽ ſuũ formaliter.ſed ſi eſt forma.i.operans in/
trinſecum ſubſiſtens p ſe non oꝫ.⁊ ſic eſt ħ. ¶ Ad aliud
dicendum ꝙ idem argumentum poſſet fieri contra po/
ſitionem catholicam.quia ſm eam intellectus ſor.p quẽ
ipſe eſt homo eſt incorruptibilis ⁊ ſic ſor.erit incorrupti/
bilis ſm ꝙ homo. Et dicunt aliqui ſuſtinentes opioneꝫ
Cõmen.ꝙ lꝫ forma qua ſor.eſt homo ſit incorruptbilis
tamen hõ noĩat cõpoſitum ex ipſa aĩa intellectiua ⁊ cor/
pore hoĩs.⁊ illud eſt corruptibile rõne aĩe cogitatiue vt
dicit Cõmen.lꝫ igitur anima intellectiua ſit incorruptibi/
lis.q2 tamen indiuiduũ hominis non dicitur homo ſecũ
dum intellectum niſi ſil' in eius corpe ſit anima cogitatiua
⁊ hec eſt corruptibilis.ideo indiuiduũ humanuꝫ non ſo
lum eſt corruptibile ſm ꝙ animal.i.q̃ꝫtum ad ſuam aĩa
litatem imo etiam ſm ꝙ homo.i.q̃ꝫtum ad ſuaꝫ huma
nitatẽ.aĩa.n.cogitatiua eſt propria hoĩ qua poſita põitur
homo ⁊ qua remota remouetur. Qualiter autẽ vnum
indiuiduũ.ſ.humanum habeat tales duas formas vi/
debitur poſt magis perfecte. ¶ Ad aliam cuꝫ dicitur ꝙ
ego acquirerem ⁊c̃. ꝓpter ſolutioneꝫ huius rationis cõ
ſideranda ſunt aliqua ſicut etiam premittit commenta.
¶ Primo conſiderandum eſt ꝙ ſicut ex materia ⁊ for
ma fit aliquod vnum.ſic ex intellectu materiali ⁊ ſuo actu
qui eſt ſpecies intelligibilis ⁊ actus intelligendi fit aliqꝺ
vnum.⁊ magis fit vnum ex his q̃ꝫ ex materia ⁊ forma.
q2 illud quod ꝯpõitur ex eis nõ eſt aliquod aliud compo
ſitum ab eis ſicut de alijs compoſitis ex mã ⁊ forma.qꝺ
q̃lr̃ ſit intelligendum forte videbitur poſt. ¶ Ulterius ẽ
conſiderandum ſicut docet cõmen.ꝙ homo non eſt ĩtel
ligens actu niſi per continuationem intellectus cum eo
actu.quod ſic intelligo.homo enim nõ intelligit actu niſi
cum actu producit actum ipſius intellectus.ſicut aliquid
non eſt comburens vel igniens actu niſi cum actu ꝓdu/
cit actũ ipſius ignis ⁊ hoc eſt manifeſtum. Cum igitur
ex intellectu ⁊ ſuo actu fiat vnum vt premiſſum eſt nec̃e
eſt ſi homo continuatur cum actu intellectus ꝙ produ/
cat actum intellectus.aut ꝙ producat ipſummet intelle/
ctum.aut ꝙ ſolum producat ⁊ eliciat eius actum: ſed ĩ/
poſſibile eſt ꝙ idem homo producat ipſam ſubſtantiaꝫ
intellectus.quia ipſe eſt perpetuus ⁊ ingenerabilis ⁊ in
corruptibilis.vnde requiritur ꝙ homo producat ipſuꝫ
actum ipſius intelligibilis materialis.⁊ hoc eſt qꝺ voluit
dicere Cõmen.in his verbis. Cõtinuatio igitur intelle/
ctus cum homine impoſſibile eſt vt ſit niſi per continua
tionem alterius duarum partium cum eo ſcilicet partis
que eſt de eo quaſi materia.aut partis ſcilicet que ẽ ꝺ eo
quaſi forma.⁊ declaratum eſt in predictis dubitationi/
bus.ꝙ impoſſibile eſt vt intellectus continuetur cuꝫ ho
minibus.⁊ numeretur per numerationem eorum per

partem que eſt de eo quaſi materia.ſ.per intellectum materialem.remanet ergo vt continuatio intellectus cū nobis hoïbus ſit per continuationem intentionis intellectiue.i.ipſius actus intellectus.⁊ ſunt intentiones imaginate ſupple quibus producimus ⁊ elicimus ipſum actū intellectus.⁊ ideo concludit Cōmen.multum ſubtiliter ꝙ puerum eſſe intelligentem in potentia poteſt intelligi dupliciter ſiue duobꝰ modis.Uno mō ꝙ.forme imaginate que ſunt in eo ſunt intellecte in potentia.i.mouent ītellectum in potentia.intentiones dico imaginate que ſūt in eo in potentia.Alio mō ꝙ intellectus materialis qui ē natus recipe intētionē illius forme imaginate.ſ.ſpēm intelligibilem vel actū intelligendi ꝯformē illi intētioni imaginate ſit recipiens in potentia ⁊ cōtinuetur nobiſcuꝫ in potentia.imaginatur ergo iſte hō ꝙ hō ꝑ iſtum moduꝫ intelligit. q2 totum aggregatum ex intellectu ⁊ homine habente virtutem cogitatiuam producit in ſeipſum actū intelligendi ⁊ hoc eſt ipſum intellectum nobis continuari ita tamen ꝙ ipſum actum intelligendi elicit ⁊ recipit rōe alteriꝰ ⁊ alterius principij.Nā ratione ipſius intellectus materialis recipit.⁊ ratione anime ⁊ virtutis cogitatiue actualr̄ cogitantis pn̄te intellectu agente producit ſeu efficit hūc actū.⁊ ſic intelligit.Qualr̄ aūt iſta duo cōcurrant ad faciendū intelligere.ſ.intellectus agēs ⁊ phātaſia ſeu cogitatio videbitur inferius. Tūc ad ꝓpoſituꝫ dico ꝙ q̄ꝫtūcūq3 ſit vnus numero ītellectus quo oēs homines intelligunt tamen non ſequitur ſi ego acquiro aliquem actū intellectus.ſ.ſcientiam vel ſpeciem vel intellectionem ꝙ tu acquiras illam eandem.q2 poſſibile ē ꝙ phantaſia mea ſiue cogitatiua ſit in preparatione propria ⁊ debita ad producenduꝫ actū intellectus ſcilicet ꝙ actu cogitabit.⁊ ſic ego acquiro illum actum.⁊ tua cogitatiua non ſic erit in debita preparatione ⁊ propinqua vt ſit mouens.⁊ ſic tu non acquires neq3 elicies talem actū neq3 intellectus tuus ex tuo phantaſmate recipiet talē actū ⁊ ſic tu nō eris intelligens ſicut ego aut ecōuerſo.¶Ex hoc euidenter pꝫ ſolutio qōnis quam ſolent facere aliq non bene exercitati in pōne Cōmen.querunt enim quō ſor.intelligit per aliquid ſeparatū ſecūdū ſubſiſtēciaꝫ ab eo ſicut eſt intellectus ſecundum cōmē.⁊ reputant queſtionem inſolubilem.Et mihi videt̄ vtiq3 ꝙ ſolutio bene leuis eſt parum exercitatis.non enim diceret cōmen.ꝙ ſor.intelligit formalr̄ prout ſor.dicit ſolum compoſitum ex corpore ⁊ anima cogitatiua inherente.ſed prout dicit totū cōpoſitum ex aïa intellectiua ⁊ predicto compoſito hoc āt totū ꝯpoſitū eſt quid vnū ſufficienter prout requiritur ad talē operationem eliciendam.naꝫ ipſe intellectꝰ incoporeus exn̄s nō eſt diſtictus loco ⁊ ſubiecto ab ipſo ſorte cogitante.⁊ cum hoc habet naturalem inclinationē ⁊ ꝓmptitudinem vt ex ſpeciebus exiſtentibus in anima cogitatiua hominis moueatur ad ſilitudinem rei cognoſcende.⁊ ſic eſt operans intrinſecum ⁊ appropriatū hoī vt videbitur poſt.⁊ iō ex ipſo cū hoïe ſufficienter fit ens vnū vnitate requiſita ad talem actū ſicut eſt intelligere. Iſte enī actus qui eſt intelligere cū ſit ſine corpore ſubo ita nec per ſe nec ꝑ accidens indiuiduat̄ indiuiduatiatione magnitudinis corporalis.imo non requirit nec ꝑmittit ꝙ forma in qua recipitur ſit indiuiduata indiuiduatione magnitudinis corporalis.vnde ſufficit illam formam eſſe operans intrinſecū per naturā.q̄ꝫuis non ſit indiuiduata.ſicut ad iſtā operationē celi que eſt mouere.ſeipꝫ bene ſequitur ꝙ motor eius ſit perfectio eius non indiuiduata.neq3 extenſa ſm extenſionē eius.ſed ſubſiſtens appropriatum per ſui nām ad ipſum mouendum vt pꝫ ex 8°.phẏcorū.Et ſiquis aſſerat ꝙ ad hoc ꝙ ſor.intelligat neceſſarium eſt ꝙ ex forma ex qua recipit̄.i.in q̄ recipit̄ intelligere fiat vnū in eſſe ſubſiſtentie cū corꝑe ſor.⁊ ꝙ ſit numerata ſm numerationē.ſor.i.diſticta ab alijs formis einſdē ſpēi.ſcias ipm nō bn̄ videre nāꝫ oꝑatiōis ipſius intellectus ꝑ doctrinā Ari.Nec eſt īconueniēs ꝙ v̄tutis vnius ſil̄ reſpectu vnius obiecti vel einſdem ſint diuerſi actus dūmodo illud obiectum non ſit proprium motiuū illius virtutis.Cōſtat aūt ꝙ quiditas que intelligitur non eſt īmediatum motiuū intellectus ad ſuū actū ſed mouet mediante phantaſmate qō eſt aliud ⁊ aliud ī diuerſis hominibus.¶Ad aliam poteſt dici ꝙ non ſeqtur contraria ſimul eſſe in eodem ſubo ſm numerum. Opiniones enī de contradictorijs non ſunt ꝯrie niſi ſint reſpectu einſdē hoïs ita ꝙ idē hō eas habeat ꝑ ſua phātaſmata ⁊ hoc non contingit ſm veritatē.vt ꝙ ſor.opinetur idē ſil̄ eſſe ⁊ non eſſe aut huiuſmodi aliquid. Diceretur ergo ꝙ intellectus quo ſor.opinatur poteſt habere opinionē de vno contradictoriorꝫ per phantaſmata ſor.⁊ ille idē intellectus numero habet opinionem ſil̄ de aliquo contradictoriorū ꝑ phantaſmata pl̄onis.⁊ iſte opiniones nullā adinuicē habent contrarietatē.ſed ſi opiniones de duobus contradictorijs procederent ex phātaſmatibus vnius ⁊ einſdem indiuidui tunc eſſent ꝯrie.⁊ ſic intelligeretur dcm̄ Ari. ¶Alij dicunt aliter ꝙ opiniones ꝯdictoriorum bn̄ ſunt ꝯtrarie qualitercūq3 contīgat.ſed non eſt īpoſſibile ꝙ ꝯria ſunt in eodē ſubiecto ſil̄ reſpectu diuerſorū ⁊ a diuerſis mouentibus.vt ſi alicui calefactibili appropinquetur ignis potens ipſum calefacere per totum.⁊ ſi eidē appropinquetur aliquid valde frigidum.videtur ꝙ illud calefactibile aliqualr̄ recipiat contraria ab illis diuerſis mouentibus.⁊ ſic erit in propoſito.¶Alr̄ poteſt dici ſatis probabiliter ꝙ ſicut ſpēs ſenſibiliū ꝯrariorū albi ⁊ nigri nō ſunt ꝯrie ⁊ pn̄t eſſe ſil̄ in eodem ſm idē.ſic ſilr̄ opiniones de contradictorijs non ſunt vere contrarie.ſed diſperate ⁊ multuꝫ diuerſe.Et ad auctoritatē Ariſto.in.2°.ꝑihermenias dico ꝙ nō intēdit abſolute ꝙ tales opiniones ſint ꝓprie contrarie.ſꝫ intendit iſtā cōditionalē ꝙ ſi alique opiniones ſunt contrarie ille ſunt opiniones de contradictorijs ⁊ nulle alie ſicut ibi probat̄.¶Et hec cōditionalis bene eſt vera.q̄ꝫuis añcedens eius falſum ſit.Et ꝓpter hoc Ari.in 4°.meta arguendo contra illos qui negabant primū principium ducit eos ad illud inconueniens ꝙ ſi opiniones cōtradictoriorꝫ eēnt contrarie tunc ſm eos huiuſmodi ꝯria ſil̄ eſſent.ſ.huiuſmodi opiniones contradictoriorum quas ipſi ponebant ſil̄ eſſe in intellectu.⁊ hoc eſt inconueniēs. qō tamen ſequeretur ad pōnem.vt pꝫ ibideꝫ.Unde ſic intelligam rōnem Ari.contra illos.Si aliquis opinatur ꝙ ꝯtigat idē ſil̄ eē ⁊ non eſſe.tunc ſi opiniones contradictorioꝝ ſint contrarie cōtinget eas ſil̄ ineſſe eidē.ſed hoc eſt impoīe.quare ⁊c̄.falſitas conſequentis eſt māifeſta nam ſiue opiniones contradictoriorum ſint cōtrarie ſiue non tamen hec conditionalis eſt falſa ⁊ impoſſibilis. ꝙ ſi ſint contrarie contingat illas ſimul eē in eodem.⁊ ideo oē illud dꝫ reputari falſum ex quo ſequeretur iſtam eſſe veram.ſed ꝯn̄a eſt manifeſta.Nam ſiquis opinatur ꝙ contingit idem ſil̄ eſſe ⁊ non eſſe ſm idem ipſe hꝫ opiniones contradictoriorum ſil̄.hoc eſt manifeſtum.ergo ſi iſte opiniones ſint contrarie ſequeretur ꝙ ſimul haberet opiniones contrarias.Uel poſſet dici ꝙ Ariſto.ibi ꝓcedit ex ꝯceſſiōe illorū.ipſi enī habuerunt concedere ꝙ opiniones contradictorioꝝ ſunt cōtrarie poſtq̄ꝫ dicebāt ꝙ de aliquo poteſt eſſe vera affirmatio ⁊ negatio ſil̄ ⁊ ſꝫ idē ⁊c̄.eadē rōe de quolibet.vnde ſequitur ꝙ opiniōes de contradictorijs ſunt contrarie ⁊ non ſunt contrarie.⁊ ſic concluderetur illud incōueniens cōtra illos.ſ.ꝙ contrarie opiniones ſunt ſil̄. ¶Item alr̄ poteſt dici ꝙ ſm lr̄am quā Cōmen.exponit ibideꝫ non inuenitur Ari. accipere ꝙ opiniones cōtradictoriorū ſint contrarie.ſed ſolum ducit ad hoc inconueniens ꝙ contraria ſil̄ erunt.ſ.calidū ⁊ frigidū.q2 ſūt minus oppoſita q̄ꝫ contradictoria ⁊ vide expoſitionē Cōmen.in.illa parte ⁊ nihil inuenies cōtra iſtud.¶Ad aliam cū dicitur ꝙ vni perfectioni ⁊c̄. poteſt dici ꝙ hoc eſt verum in illis quorum perfectibilia ſunt eterna ſicut in corporibus celeſtibus ⁊ in illis perfectionibus que non poſſunt eſſe in diuerſis perfectibilibus ſil̄ neq3 in eis vel per ea ſufficienter operari ſil̄ ſicut vnus nauta nō poteſt ſimul operari per diuerſas naues ſufficienter.Sed vbi perfectibile alicuius perfectionis

tex. cō. 9.

tex.

cōm

ſeparate eſt generabile. ⁊ corruptibile ⁊ illa ꝑfectio pōt
ſimul eſſe cum diuerſis ⁊ in pluribus perfectibilibus ⁊
operari per ea ⁊ in eis nullum eſt inconueniens eiuſdez
perfectionis plura eſſe perfectibilia. ⁊ ſic eſt hic. Nā q/
libet homo ꝑticularis cuius perfectio eſt intellectus poſ
ſibilis eſt corruptibilis. ⁊ vnus intellectus poteſt perfe/
ctiſſime operari in pluribus talibꝰ vel per ea. quare ⁊c̃.
¶ Aliter poteſt dici ꝙ illa propoſitio eſt vera quādo ꝓ/
ma perfectō comparatur ſuo primo perfectibili ⁊ aliter
non. nunc autem nullum indiuiduum hoīs eſt primum
perfectibile per intellectum. ſ; tota ſpecies humanam
correſpondet ei ſicut vnū primū perfectibile: ⁊ ex con
ſequenti indiuiduum humanum hoc vel illud. ⁊ ex hoc
contingit ꝙ intellectus humanus nunq̄ eſt ſine corpore
humano ⁊ nunq̄ oīno denudatus ab actu. licet enim nō
operetur nec intelligat ex phantaſmatibus huius homi
nis tamen eſt perfectus per phantaſmata alterius. ⁊ ſic
ſemper eſt perfectus reſpectu ſpeciei humane vt dicit
Cōmentator. ſ; non ſemper ſit perfectus reſpectu huiꝰ
indiuidui. Ex hoc enī oritur dubitatio difficilis ꝯtra ſen
tentiam cōmen. Cum eniʒ intellectus ſit ab eterno ⁊ ab
eterno fuit humana ſpecies ⁊ intellectus recipit ſuas ꝑ/
fectiones a phantaſmatibus hominum. videtur ꝙ ipſe
eſt iam oīno ꝑfectus ⁊ plenus ſpēbus intelligibilibꝰ ꝓ/
cipue q: ſm eū ꝑhia eſt eterna reſpectu ſpēi humane ⁊
ſemꝑ eſt ꝑfecta in maiori parte ſui ſubiecti. cū ergo reci
piens debet eſſe denudatū ab eo qđ recipit videt̃ ꝙ vl/
terius intellectus nullam ſpeciem recipiet. ⁊ ſic nullꝰ hō
incipiet intelligere cū nō poſſet recipere ītelligere de no/
no niſi ītellectus recipiat ſpēm de nouo. vt vr̃ eſſe mani
feſtū de intētione ari. Et ad hoc pōt dici ꝙ q̄uis ītellectꝰ
haberet in ſe ſpēs ītelligibiles oīum rerꝫ ītelligibiliū. tñ
9. poſſibile eſſet ꝙ ipſe reciperet aliq̄ ſpēm intelligibilē de
nouo a phantaſmatibus huius hoīs vel illius virtute ī.
tellcūs agentis. Et cū dr̃ ꝙ recipiēs debet eſſe denuda/
tum a nā recepti ſaltē ſm ſpēs vt dicit cōmen. in iſto. 3º.
Dico ꝙ aliqd eē denudatū ab aliquo. pōt ītelligi dupl̄r.
Uno mō ſm quiditatē ⁊ eēntiā. ſ. ꝙ eſſentia eius non ſit
eſſentia alterius. ſicut nos dicimus ꝙ linea eſt longitudo
ſine latitudine. ſ. eſſentialiter ꝙ eſſentia linee non eſt eēn
tia latitudinis. Alio modo intelligitur aliquid eē denuda
tum ab alio ſm eſſe ſubſiſtentie. ⁊ ſic aliqua ſunt denu/
data abinuicē qñ vnū illorū non eſt cōiūctū alteri ſm eē
nec econuerſo ſicut oculus ceci eſt denudatus a viſione.
ſil̄r aūt ⁊ ī multis alijs. Mō cū dicit cōmen. ⁊ ari. ꝙ re/
cipiens debet eē denudatū a recepto ſine dubio verum
eſt vel ſm ſubſiſtentiā vel ſm eſſentiā ⁊ hoc ſufficit. ni/
hil enim recipit ſeipſū. Mō dico ꝙ q̄tūcūq; ītellectus
hr̃et in ſe ſpēs ītelligibiles oīuʒ qditatū ſibi inherentes.
non tamen eſt ideʒ eſſentialiter cum eis imo eſt aliđ eēn
tial̄r ab omnibus eis ⁊ ideo nihil prohibet qn alias reci/
piat. nec ſequitur ꝙ aliquid recipiat ſeipſum nec ſʒ ſpe
ciem nec ſm numerum. quia ipſe intellectus non eſt ali
qua illarum ſpecierum. ¶ Sed dices ſi intellectus ha/
bens ſpeciem lapidis recipit a phantaſmate alterius ſpe
ciem lapidis ſequitur ꝙ duo accidentia abſoluta dr̃ia nu
mero ⁊ eiuſdem ſpeciei erunt ſil̄ in eodem ſubiecto. hu
tex. 15. iuſmodi eniʒ ſpecies intelligibiles ſunt accidentia abſo/
luta de prima ſpecie qualitatis vt coīter dicitur. hoc aūt
videtur inconueniens ⁊ contra Ariſto. 5º. metaphyſi.
¶ Dicēdum breuiter ad pñs ꝙ illud dictum Ariſto. ē
intelligendum de accidentibus abſolutis ⁊ a termino ⁊
ab obiecto. Iſte autem ſpecies non ſunt accidentia abſo
luta ab obiecto. īmo neceſſario dependent in eſſe ⁊ con/
com. 30. ſeruari ab obiecto vel ab agente propinquo. ſ. phantaſ/
mate humano. vnde Comen. in iſto 3º dicit ꝙ intelligi/
bilia vl̄ia ſunt colligata cum intentionibus imaginatis ⁊
corrupta per corruptionē earꝫ. Ex hoc etiam apparet ꝙ
q̄uis intellectus fuerit ab eterno ⁊ acquiſiuerit ſpēs ītel
ligibiles a phātaſmatibus hoīum ꝓcedentiū nō ſeqt̃ ꝙ
nunc habeat ī ſe illas omnes. q: corrupto aliquo indiui/
duo corrumpunt̃ eius phantaſmata. ⁊ per conſequēs
ſpecies dependentes ab illis ⁊ hec eſt cauſa quare non
reminiſcitur poſt morteʒ. vt expreſſe dicit Ariſtoteles.
¶ Ad primam rationem Alberti dico breuiter. ꝙ cōm
poſitum eſt hoc aliquid per ſuam formam inherētē ſue
materie. ſed non oʒ ꝙ ſit hoc aliquid per formam ſubſi/
ſtentem. ⁊ ſic eſt intellectus in homine. ¶ Ad aliam cuʒ
dicitur principia particularia ⁊c̃. dicendum ꝙ ariſto. loq
tur ibi contra Platonem qui ponebat quiditates ſingu
larium eſſe ſeparatas ⁊ ſubſiſtentes ⁊ eſſe principia ge/
nerationis ⁊ ſcientie. contra queʒ loquitur Ariſto. ꝙ ꝓn
cipia particularium ſunt particularia accipiendo parti/
culare prout diſtinguitur contra illud qđ eſt vniuerſale
Platonis. oʒ ꝙ principia particulariuʒ ſint particularia
ideſt comprehenſa ⁊ cōtenta in materia particulari ⁊ lo
co particulari. ⁊ hoc precipue non eſt neceſſarium in ho
mine qui eſt confinium mālium ⁊ īmālium compoſitū
ex natura corruptibili corporali ⁊ natura ſpirituali incor/
ruptibili. ⁊ ideo neceſſe eſt vt eius principia non habeāt
oīo conformitatem adīuicem quam hñt ꝓncipia aliorūʒ
compoſitorꝫ ex forma educta de potētia materie ⁊ mā.
Uel dicat̃ ꝙ illa ꝓpoſitio Ari. ꝓncipia ꝑticularium ſunt
particularia vera ē de principio māli ⁊ agēte ꝓpinquo ⁊
forma īherente ⁊ hoc eſt contra Platonē q ponebat ge
nerans ꝓpinquū ⁊ formā īherētē ſube ꝑticularis eē qd
vniuerſale. ſ; nō oʒ ꝙ principium rei ꝑticularis qđ ē eiꝰ
forma ſubſiſtens ſit particulare nūeratū ⁊ diſtinctū nu/
meraliter. Si enim forma ſubſiſtens diſtigneret̃ nume
raliter tunc diſtingueret̃ per ſeipſā cū non diſtingueret̃
ſecundum diſtinctionem corporis ſeu materie. Et ſi. di/
ſtingueretur per ſeipſam diſtingueretur ſecundum ſpe
ciem. Sed ſi dices ꝙ forma ſubſiſtens diſtinguitur per
hītudinē ad aliđ ⁊ aliđ corpus. ¶ Cōtra qđlʒ corpꝰ pro
prium indiuidui eſt corruptibile ſaltē ad diſpōnes qbus
appropriatur huic īdiuiduo: ergo corruptis diuerſis cor
poribꝰ ꝓprijs diuerſorum indiuiduoruʒ corrupitur ha
bitudo ad illa corpora ⁊ ſic ille forme nō erunt diſtīcte.
¶ Item ſi illa habitudo intellectus ad ipſum corpus eſt
ſubſtantialiter ⁊ eſſentialiter idem cū ipſo intellectu tūc
ſi diſtingueretur per habitudinem ad corpus diſtingue
retur per ſe. Si vero illa habitudo eſt accidens. ſ. qdam
reſpectus tunc arguo ſic. Q̄ñcūq; ſuba ⁊ accidēs reſpe
ctiuum ſunt diſtincta diſtīctio ſubiecti naturalr̄ ꝓcedit di
ſtinctionem illius accñtis. Ridiculum enim eēt dicere ꝙ
diſtinctio paternitatis ī diuerſis hominibus exiſtens ſit
prior naturaliter q̄ diſtinctio illorum hominum. ergo ſi
militer in propoſito diſtinctio intellectuuʒ naturaliter ꝓ/
cedit diſtinctionem ſuarꝫ habitudinum. ⁊ ſic non diſtin/
gunt̃ per habitudines. ¶ Preterea cum ītellectus ſit
ſuba qualiter in ipſo fundabitur iſta relatio. ſ. habitudo
ad corpus niſi mediante quātitate vel qualitate vel actio
ne vel paſſione vel aliquo alio accidente abſoluto: ⁊
tunc erit queſtio de illo accidente abſoluto qualiter di/
ſtinguet̃. ⁊ totū hoc vr̃ imāifeſtū ⁊ īdemrabile. qr̃ ⁊c̃.
¶ Ad aliam rōnem. dicitur ꝙ bene eſt inconueniens ꝙ
natura generis īdiuiduetur ⁊ non indiuiduetur nā dr̃ie
que ſumitur a forma īherente. ſed natura differētie q̄
ſumitur a forma ſeꝑata ⁊ ſubſiſtēte neceſſario remanet
non indiuiduata indiuiduatione materie corporalis. ſi. n.
ſic indiuiduaretur indiuiduatione materie corporalis nō
reciperet niſi indiuidualiter. ¶ Dices ꝙ hoc eſt pro tanto
quia habet potentiam non organicam. Contra ſil̄r for/
ma elementi habet potentiam non organicam: ⁊ ſic reci
piet non indiuidualiter. Si. n. haberet potentiam orga/
nicam eſt cauſa proprie receptionis īdiuidualis. ergo nō
hr̃e potentiam organicam dʒ eſſe cā non receptionis in
diuidualis. diceret itaq; Cōmē. Auerois ꝙ homo ē cō/
poſitus ex natura indiuiduata ⁊ natura non indiuidua/
ta indiuiduatione materie corporalis. ⁊ ꝙ hic neceſſario
accidit in homine propter ordinem vniuerſi qui requi
rit ꝙ in aliquo materialia ⁊ immaterialia vniantur. ſ. in
homine propter quod oʒ ꝙ principium formale in ho/
mine qđ eſt de numero īmaterialium retineat conditio/

nem ĩmaterialium ⁊ incorruptibilium q̄ eſt non numerari in eadē ſpē. principium autē materiale numeratū ē. ¶ Ad rōnē ſequentem dn̄t aliqui ꝙ cū duo aut pl'es homines intelligunt ſil' vnum intelligibile hoc non ē per diuerſas intellectiones nūero diſtinctas. ſed eſt ĩtellectō vna numero. pōt tn̄ cōtingere ꝙ vnus deſinat ĩtelligere alio adhuc intelligente. qꝛ p̄t eſſe ꝙ vnus deſinat cogitare vl' phantaſiare. ⁊ ſic intellectio nō copulat' cū eo neqꝫ intelligat. alius autem continuat cogitationē ⁊ intelligat. Sed hoc eſt mihi dubium ⁊ inquiret' poſt an ſit veruꝫ. Et ad pn̄s poteſt aliter euadi ratio. ⁊ dico ꝙ vnam virtutem impoſſibilem ē habere diuerſos actus reſpectu vnius obiecti ⁊ reſpectu eiuſdeꝫ motiui propinqui. ſꝫ ſi motiua ꝑpinqua ſunt diuerſa ⁊ diſtincta nullū ē inconueniēs. Nunc aūt ſi ſor. ⁊ plato intelligant vnū intelligibile motiuum ꝑpinquū nō eſt vnū ⁊ idem ſed aliud ⁊ aliud. ſ. phantaſma ſortis ⁊ platonis. aut intentio imagiāta aut cogitatio aut qualiter volueris appellare. Tunc. dicendum eſt ad illa que aliqui obijciunt cōtra Cōmē. ipſi dicunt ꝙ hoc eſt ficticium ꝙ aliquod ſubſiſtens ⁊ ſeparatū ſit forma alicuius qđ ſit per ſe vnū. ¶ Dicendū ꝙ aliquod ſubſiſtens eſſe ſeparatum ab aliquo eſt dupl'r. Uno modo ꝙ ſit ſeparatū loco ⁊ ſubiecto vt ſor. a pla. ⁊ ſic non poteſt eē forma ⁊ ꝑfectio alicuius corporis proprie ⁊ ſimpliciter. Alio mō ꝙ ſit ſepatū ſm ſubſiſtētiā. ſ. nō inherens ꝑ ſe corpori nō tamē diſtinctū loco ⁊ ſubō. ⁊ tale ſepatū bene poteſt eſſe forma ⁊ perfectio ex qua cum corpore fiat quid vnum dūmō ſit appropriatuꝫ corpori in operando. ⁊ precipue ſi tale ſeparatuꝫ per ſui naturam hꝫ inclinationē ⁊ ordinem ad corpus ⁊ nō poſſit eē ſine corpore. i. nō exn̄te corpore ⁊ ſic ſe hꝫ aīa intellectiua humana ad corpus humanum. nō. n. eſt diſtincta ab eo loco ⁊ ſubō cū ipſa ſit incorporea ⁊ appropriat' ei ĩ operando ⁊ non pōt exiſtere niſi ſit aliquod corpus humanuꝫ. vnde licet ſor. mortuo nō ſit ꝑfectio corpis ſor. tn̄ erit ꝑfectio alterius corporis. ⁊ ſic poneret' nullum indiuiduū hominis exiſtere ſi non exiſteret aīa intellectiua humana. ⁊ hoc debetur ei per ſuam naturam. ⁊ qn̄ accipitur ꝙ principia compoſiti ſunt potentia ⁊ actus. concedo ſꝫ nō oꝫ ꝙ actus ille ſit ĩherens potentie. hoc ēt nō pn̄t dicere catholici de aīa intellectiua cuꝫ ꝑ ſe ſubſiſtere ⁊ inherere ꝑ naturaꝫ ſint oppoſita circa idē. Dicūt ergo catholici qūo ex aīa ĩtellectiua nō obſtāte ꝙ ſit ſubſiſtens ⁊ humano corpore ſit vnū. ⁊ ſil'em modū ĩmo veriorē poterit aſſignare Cōm. dico v̄iorē. qꝛ veriori mō ſit vnū ex forma q̄ nō pōt omnino eē ſine corpore ⁊ ex ipſo corpore q̄ꝫ ex forma que pōt exiſtere ſine oī corpore. Nūc aūt ſm catholicos aīa ſor. pōt eē eēntial'r ſine oī corpe. ⁊ eēntial'r exiſteret ſine corpore niſi accideret miraculum valde magnum ad hoc ꝙ vniatur. ſ. reſurrectio. Sꝫ ſm Cōm. aīa ĩtellectiua nō poſſet eē ſi nullum corpus humanū eēt qm̄ ſm eū vltimus finis intellectus humani ē cognitio ſubaꝝ ſeparataꝝ. ⁊ hanc cognitioneꝫ habere non pōt niſi cū terminata eſt ⁊ cōpleta ē generatio ĩtellectus in habitu. ꝯpleta aūt generatio intellectus in habitu non poteſt eſſe ſine phātaſmate humano. ⁊ phantaſma nō ē ſine corpore. ideo intellectus human9 nō eēt nō exn̄te corpore qꝛ nullā haberet operationē reſpectu entiū materialiū. Quāuis igit' difficile ſit intelligere quō ex mā ⁊ forma ſubſiſtente non inherente fiat vnum. tamen ml'to difficilius eſt hoc intelligere de anima intellectiua ⁊ humano corpore ſm pōnem catholicam. q̄ꝫ ſm poſitionē cōmen. ſit aūt vnū ex iſtis pro tanto quia non ſunt diſticta loco ⁊ ſubō. ⁊ cum hoc vnumiſtorum ꝑ ſe ꝑprie ⁊ ĩmediate ordinatur ad actū alterius. Cōpoſitum enim ex corpore ⁊ anima cogitatiua ꝑ ſe ⁊ ꝑprie ⁊ ĩmediate ordinatur ad actum intellūs. ĩmediate dico. i. ſine aliqua ſubſtātia media. Et cōſtat ꝙ aīa ĩtellectiua nō ē diſtincta loco ⁊ ſubiecto a p̄dicta mā. ⁊ indubitanter iſta vnitas bene ſufficit ad talem actū. ſ. intelligere ꝓducēdum a tali ꝯpoſito. Unde ſicut ĩpoſ'e eſt aliquod compoſitum mouere ſeipꝫ motu ꝑpetuo niſi eius forma q̄ mouet ſeipm eſſet ſubſiſtens ⁊ non inherēs alteri corpori. vt pꝫ ex 8°. ph'y. ita diceret ph's ꝙ impoſſibile ē aliquod compoſitū ex corpore ⁊ aīa intellectiua intelligere niſi eius aīa per quam recipit intelligere ſit ſubſiſtēs. tex. cō. 52. Et vt ſit ad vnum dicere ratio quare aliqui putant conuincere aīam intellectiuam inherere corpori humano petit contrarium. arguūt. n. ſic illō per quod homo intelligit dꝫ eē forma ei9 iherens ſuo corpori. Intellectus ē huiuſmodi. ergo ⁊c. Et dico ꝙ maior huius rōnis ē tota falſa. ſm ariſto. nā ſi illud in quo recipitur intelligere eēt forma inherēs corpori neceſſario ipm intelligere recipetur in corpore. q̄l'r enim poteſt intelligi ꝙ ſuperficies inheret parieti ⁊ aliqd recipitur in ſuperficie quod non recipitur in pariete? Ex hoc ergo ipſo ꝙ homo intelligit per intellectum tanq̄ꝫ ꝑ illud in quo recipitur intelligere concluderet ph's ꝙ ĩtellectus non inheret corpori. ¶ Sꝫ dices ꝙ intelligere nō recipitur in corpore niſi per accidens. Et ego dico ꝙ ſimiliter ſentire non recipitur in corpore niſi per accidens. Nam ita bene recipitur intelligere in corpore ꝑ accidēs ſicut ſentire. quod eſt ridiculum. ¶ Sed dices ꝙ differunt ſentire ⁊ intelligere. qꝛ ſentire recipitur in organo determinato. intelligere autem in toto corpore cui inheret. hoc autem eſt deriſorium. qꝛ omnis receptio in corpore ſiue in toto ſiue in organo eſt receptio indiuidualis. ⁊ ſic intellectus reciperet indiuidual'r. Nec refert ad indiuidualitatem receptionis vtrum forma recipiens ⁊ inherens inhereat per ſe aut per accidens. q̄l'rcūqꝫ autē aliquid recipiatur in forma inherente corpori neċe eſt illō recipi in corpore. ⁊ illaꝫ eē receptionem indiuidualeꝫ. ſ. in loco determinato ⁊ tempore determinato ⁊ in corpore determinato que oīa repugnant receptioni intellcūali. ¶ Ad aliud quod dicitur contra cōm. ꝙ fictitiū eſt vnaꝫ numero ſubſtātiā copulari tot corporibus diceret auer. ꝙ hoc multo rationabilius eſt ⁊ conuenientius q̄ꝫ ſit modus quem ponunt alij. Nam ordo ⁊ connexio partium vniuerſi hoc exigit cum entia ſuperiora ſint ĩmaterialia eterna ⁊ non multiplicabilia in eadeꝫ ſpecie. ⁊ inferiora ſunt materialia ⁊ corruptibilia ⁊ plura in eadem ſpecie. Rationabile ergo eſt ꝙ ſit aliqua ſpecies vniuerſi compoſita comprehendens in ſe intrinſece vtranqꝫ naturam in qua coniungantur ſuperiora inferioribus. ſicut etiam medium conſtituitur ex extremis. ⁊ illa ſpecies media eſt numerabilis ſm differentias corporales. innumerabilis autem ſm formam ĩmaterialem. De hoc autē quod addit' ꝙ vnitur diſtantibus ⁊ diſtinctis loco ⁊ ſubiecto diceret ꝙ hoc non eſt inconueniens. naꝫ ex quo eius vnitas eſt vnitas ſpecifica ⁊ nō indiuidualis prout ĩdiuiduū aliquam intentionem addit ſupra ſpeciem nullum eſt inconueniens ipſum vniri diuerſis ⁊ multum loco ⁊ ſubiecto diſtinctis que tamen ſunt eius perfectibilia ſecundario ⁊ ex conſequenti. imo eſt multum rationabile. Et diceret cōmen. hoc ratiōabilius eē q̄ꝫ vnam formam totā ⁊ totaliter perficere diuerſas partes eiuſdem indiuidui quoniam ſi tota anima intellectiua perficit ſimul manum ⁊ caput cōtingit idem ſimul moueri ⁊ quieſcere ſaltem per accidens. Nam mota manu neceſſe eſt moueri aīaꝫ que perficit eam. ⁊ quieſcente capite neceſſe eſt quieſcere aīam que ipſum perficit. ⁊ ſic vnum ⁊ idem ſm ideꝫ ſui. ſcilicet anima ĩtellectiua ſimul mouebitur ⁊ quieſcit ſaltem per accidens qđ eſt ſatis mirabile. Expoſitione vero Cōmen. non ſequitur. qꝛ nō ponit aīam ĩtellectiuā ĩherere corpori ſicut nec motorē celi ipſi celo. Preterea expoſitione catholica cōcedit' ꝙ deus ĩmediate agit ĩ corpus humanum de nouo ⁊ creat animam ĩtellectiuam de nihilo. ⁊ ꝙ eoipſo ꝙ aliquod agens particulare aliquaꝫ diſpoſitionē ĩducit in materia ꝑ actū deformē ⁊ nō placētem deo creat de nouo animam infundendo eam corpi ⁊ omnia iſta dicit Cōmen. ficta qꝛ nō ſunt ꝑ ſe nota nec poſſunt ſufficienter demonſtrari. ⁊ ideo ſine dubio pax poſſunt gloriari deducendo Cōment. ad inconuenientia contra ph'iam. qꝛ ad ml'to plura ⁊ maiora deducerēt q̄ in philoſophia incōuenientia reputantur ⁊ que ſoluꝫ tā/ cōm

q̃ mirabilia recipiuntur vt vera. ¶ Ad aliam cum q̃rit͛ .ſ. de cauſa illius copulationis. diceret. Cōm. ꝙ cauſa finalis ē cōiunctio debita partiū vniuerſi que exigit vt ſit aliquod medium inter corporalia ⁊ incorporalia mō ſupradicto. Sed de cā effectiua huius cōiunctionis credo ꝙ non eſt aliqua cā actiua niſi per accidens. Sicut enim ignis quantum eſt ex parte ſua ſemper arderet. ꝙ autē non ardet mō hoc combuſtibile ⁊ poſtea ardeat hu9 nō eſt cauſa effectiua niſi per accidens. .ſ. reſpectu huius qui combuſtibile apponit igni. ſed ſic eſt hic. naturaliter enī intellectus perficit corpus humanū ſuo modo ita ꝙ ex ꝑte ſua nihil deficit quin ſemꝑ qñcūq; corpus humanū perficeret. q2 tamen nō pōt corpus perficere niſi exiſtat in actu. ideo generans corpus ſor. ⁊ cauſa per accidens iſtius copulationis ⁊ non eſt huius querenda alia cauſa agens. ſicut appropinquans combuſtibile igni eſt cauſa combuſtionis ſuo modo. Qualiter autē diuerſimode copuletur nobis intellectus agens ⁊ poſſibilis videbit͛ i ſequētibus. Sic reſponderet cōmen. rōibus ꝯ ſuā poſitionē. ¶ Et ad rōnē in ꝑnº. qōis poſitā cū dr̃. illa ſunt vnū numero quorū mā ē vna pōt dici ꝙ hec regula tenet in rebus māilibus ſed i rebus imaterialibus nō oportet ꝙ vnitas numeralis ſit a materia ſ; ſepiſa res imālis ē ens ⁊ vnū ens. ⁊ non eſt ibi realis diuerſitas inter indiuiduū ⁊ quiditatem. quare ⁊c̃. Et poteſt dici ꝙ illa ſunt vnum numero quoꝝ materia eſt vna. verū eſt de vno quod ē principiū numeri accidētalis de genere q̃titatis. ſed ſi eſt principiū numeri eēntialr̃ nō oportet. ſic diceret Cōm. de queſtiōe iſta. Sed q̃uis hec opinio ſit cōmen. ⁊ ari. ⁊ q̃uis etiam hec opinio nō poſſit remoueri rationibus demonſtratiuis. tū ego dico aliter ⁊ dico ꝙ itellectus nō eſt vnus numero in omnibus hominibus imo ipſe ē numeratus in diuerſis ſm numerationem corpoꝝ humanorum ⁊ perfectio dans eē ſimpliciter. hoc autem non ꝓbo aliqua ratione demonſtratiua. q2 hoc nō ſcio eē poſſibile ⁊ ſiq̃s hoc ſciat gaudeat. Iſtam aūt concluſionem aſſero ſimpliciter eē veram ⁊ idubitāter teneo ſola fide. Et ad rationes contra iſtam opinionem reſponderem breuiter concedendo tāq̃ poſſibilia apud deum oīa illa ad que ille rationes deducūt tanq̃ ad ipoſſibilia. Quod enim aliqua forma dans eē materie precipue ſine quacūq; alia forma ſubſtantiali non ſit extenſa ſecundum extēſionē; corporis hoc non video niſi ex ſolo miraculo diuino cōtingere poſſe. ⁊ ꝙ aliqua forma indiuiduata indiuiduatione materie corporalis recipiat comprenſionem vniuerſalem diuerſam a comprehenſione ſenſitiua. hoc nō video poſſibile niſi ſolū ꝑ diuinū miraculū. ⁊ huiuſmodi ſilia. Unde ſm eandem radicem qua teneo cōcluſionem. teneo omnia illa que ad illam concluſionē neceſſario conſequuntur ⁊ non aliter. imo ſi ex illa poſitione virtute argumentationis neceſſario aliquis contradictoria concluderet adhuc magis vellē; ea concedere q̃ iſtā poſitionem negare. Et puto ꝙ qui per alium modū nititur ſoluere rationes quaſdam contra iſtam poſitionem ipſe ex inſufficientia ſolutionis magis redderet hanc paſſionem improbabilem q̃ ſuſtineat eandem. ⁊ ideo non plus de iſto ad preſens. quare ⁊c̃.

¶ Tex. cōm. vi.

¶ Unde neq; miſceri eſt rationabile ipſi corpori. qualis enim aliquis vtriq; ſiet.

¶ Queſtio. viii.

Ueritur hic. Utrū potentia intellectiua ſit potētia organica. Et arguitur primo ꝙ ſic. quia virtus cogitatiua eſt organica vt concedit hic Cōmen. ⁊ organum eius eſt medius ventriculus cerebri. ſed virtus cogitatiua ē potentia intellectiua probatio. quia virtus intellectiua ē propria homini. vt manifeſtum eſt omnibus. ⁊ virtus cogitatiua eſt propria homini. quare videtur ꝙ potentia cogitatiua eſt intellectiua. Et confirmatur. quia omnis ratio eſt intellectus. hec videtur manifeſta. ſed cogitatiua eſt aliqua ratio. ſm cōmen. in iſto 3º. cōmen. 19º. qr̃ ⁊c̃.

cōmen. 6.

¶ Item omnis virtus anime que eſt actus corporis organici debet eſſe organica. hec videtur manifeſta. quia virtus non dꝫ eſſe abſtracta q̃ ſubſtantia quam conſequitur. Unde ſi aliqua anima eſt actus corporis organici videtur ꝙ eius potentia debet eē actus corporis organici. ⁊ per conſequens organica. ſed potentia intellectiua eſt potentia anime que eſt actus corporis organici. vt patet ex 2º. huius. quare ⁊c̃. ¶ Item omnis potentia cuius actus impeditur ex impedimento organi ⁊ deſtruitur ad deſtructionem organi. videtur eſſe organica. non enim videtur eſſe aliqua alia cauſa quare actus alicuius potentie impediatur aut deficiat ex impedimento aut defectu organi niſi quia illa eſt potentia organica. ſed actus intellectus impeditur ex impedimento ⁊ indiſpoſitione organi corporalis. vt manifeſtum eſt per experientiam in egrotantibus ⁊ ebrijs. ⁊ corrumpitur ad corruptionem huius organi. vnde ⁊ Ariſto. dicit in 1º. huius tex. cō. 66.
ꝙ intelligere corrumpitur quodam interius corrupto. quare ⁊c̃. ¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. in tex. cō. 6.
littera. ⁊ per cōmen. ⁊ omnes alios. omnes enim cōcedunt potentiam intellectiuam non eſſe actum alicuius organi corporalis. ¶ Ad hoc dicendum breuiter ꝙ potentia intellectiua qua intelligimus vniuerſaliter non eſt potentia organica. ⁊ hoc probatur. primo ſic. Si potentia intellectiua eſſet organica non reciperet niſi indiuidualiter. qđ eſt abſurdum. quia ſic non fieret itelligere quod requirit receptionem vniuerſalem ⁊ abſtractam. conſequentia eſt manifeſta. virtus enim inherens corpori nō recipit niſi indiuidualiter ⁊ ſitualiter ſcilicet hic ita ꝙ non alibi vt manifeſtum eſt cuilibet intelligenti. Et per eandē viam conuincitur ſm Ariſto. ⁊ cōmen. ꝙ ſubſtantia anime intellectiue non eſt indiuiduata indiuiduatione corporis. quia ſic reciperet indiuidualiter. principalius enī recipit ſubſtantia anime q̃ eius potentia ſuppoſito ꝙ potentia ſit actus eius. Sed aliqui reſpondent hic. ꝙ licet eſſet anima intellectiua ſic indiuiduata. tamen habet potentiam abſtractam. ¶ Sed hoc eſt mirabile. quia potentia anime vel eſt idem cum ſua ſubſtantia vel fundatur in ea. ⁊ ſiue ſic ſiue non ſic ſi anima eſt indiuiduata ſequitur ꝙ ſua potentia eſt indiuiduata. ¶ Ad hoc dicunt aliqui ꝙ anima intellectiua poteſt conſiderari dupliciter. Uno modo vt actus corporis. Alio modo vt ſupergreditur materiam. Primo modo recipit materialiter ⁊ ſic in ipſa non fundatur potentia intellectiua alio modo non indiuiduatur. ⁊ ſic fundatur in ea potentia intellectiua. Sed hoc ē friuolū ⁊ fictitium. Si enim potentia q̄ homo immediate intelligit non fundatur in anima hominis vt eſt eius actus ⁊ perfectio. ſed ſecundum ꝙ anima ſupergreditur ſequitur ꝙ nullus intelligit inquantū homo. quia homo conſtituitur per animam intellectiuā non inquantum ſupergreditur corpus humanum ſed inquantum ex his ſit vnum ſicut ex actu ⁊ potentia. ꝑ. q̃rat̃ ab iſtis qđ itelligūt ꝑ iſtā ſupgreᵉᵐ. aut. n. itelligūt aliquē exceſſū ꝑfectōis rōne cuius nō ē ꝓportio inter ipſam ⁊ materiam. vel quia non habet conditiones corporis quas habent alie forme. .ſ. corruptibilitatem ⁊ extenſionem vel quia ipſa eſt per ſe ſubſiſtens non cōiuncta corpori ſecundum ſubſiſtentiam. Non eſt dicendum primum quia ex ipſa ⁊ corpore ſit vnum vt aſſerunt iſti ⁊ ſic eſt ei proporionata. nec poteſt dici ꝙ ſecūdum partem eſt actus. ⁊ ſecundum partem non cum ſit indiuiſibilis. ⁊ ſic tota proportionatur materie vt ſit eius perfectio. Si vero intelligant. 2º. modo ex hoc nō habetur ꝙ non ſit indiuiduata. Quamuis enim prima materia ſit incorruptibilis tamen eſt idiuiduata. vnde ex hoc ꝙ anima intellectiua ſecundum ſe eſt corruptibilis non habebitur equidem ꝙ non ſit indiuiduata. Item punctus ⁊ vnitas numeralis nō eſt aliquid extēſibile nec per ſe nec per accñs ⁊ tamē hec ſunt indiuiduata. vt manifeſtum eſt cuilibet ſani capitis. Si igitur iſta ſupgreſſio

anime intellectiue ſic intelligatur ſolum ex hoc ꝙ eſt icorruptibilis ⁊ inextenſa non habetur ex hoc ꝙ non ſit indiuiduata. vt manifeſtum eſt. Si autem intelligūt 3°. modo. ſ. ꝙ non eſt vnita corpori ſm ſubſiſtentiam tunc implicatur contradictio. quia nullum ſeparatum ſecunduȝ ſubſiſtentiam ab aliquo dat ei eſſe formaľr ſicut act⁹ ei⁹ primus inherens. ⁊ hoc eſt manifeſtum per ſe. ¶ Iteȝ arguitur ad principale. Si potentia intellectiua eſſet organica oporteret ꝙ ipſe eſſet ſextus ſenſus particularis aut ꝙ eſſet aliqua virtus que ſe haberet ad ſextū ſenſū ſicut virtus imaginatiua ſe habȝ ad ſenſum cōem. ſ. ꝙ ſicut imaginatiua imutať a ſenſu coi ſic itellectus imutaretur a ſexto ſenſu. ſed hoc eſt ipoſ̄e. q̄re ⁊c̄. Hāc ꝯñaȝ ponit Cōmen. ſed nō eſt omnino clara nec ipſe declarat eā. ⁊ ideo volo incipere declarationem huius rationis Et dico primo ꝙ falſitas ꝯñtis ſatis patet ex 2°. huius. vbi oſtenſum eſt ꝙ nō ē aliqs ſenſus pticularis p̄ter qnque. Unde itellectus non poteſt eē ſextus ſenſus ꝑticularis. ⁊ ex hoc ſeqť ꝙ nō pōt eē aliq̄ virtus q̄ ſe habeat ad ſextū ſenſuȝ ſicut virtus imaginatiua ad ſenſum cōeȝ Nam ad illud quod non eſt nulla virtus hȝ ꝓportioneȝ vnde cum nullus ſit ſextus ſenſus ſequiť ꝙ ipſe nō pōt imutare aliquā virtutē ſimili mō ſicut ſenſus cōmunis imutat imaginatiuaȝ. ⁊ ſic pȝ falſitas ꝯñtis. Nunc ꝓbo ꝯñam. nam ſi intellectus eſſet virtus aīalis in corpore. i. virtus organica. aut eſſet aliquis de quinqȝ ſenſibus particularibus. aut ſenſus cois aut imaginatiua aut memoratiua aut cogitatiua aut ſextus ſenſus aut aliqua virtus ſic ſe habens ad ſextū ſenſum ſicut imaginatiua ad ſenſum cōem. hec diuiſio videtur multum ſufficiens. ⁊ nō pōt plibus modis imaginari etiam ſi fingendi deť licentia. Sȝ nō eſt dicendum ꝙ itelletus ſit aliqs ſenſus pticularis. Primo q2 aīalia irrōnalia aliqua hñt oēs ſenſus particulares ⁊ ſic haberent intellectuȝ qđ eſt abſurdū. ¶ Item quilibet ſenſus particularis eſt determinatus ad aliqđ determinatum genus ſenſibiliuȝ cognoſcendū. vt viſus ad colores. ⁊ auditus ad ſonos. intellectus aūt non eſt limitatus ad aliqđ genus ſenſibilium. ſed omnia poteſt cognoſcere. Nec ē dicendum ꝙ intellectus ſit ſenſus cois. q2 iſte non cognoſcit niſi ſenſibilia ⁊ drias ipſorum adinuicem p̄cipue dum ſunt pñtia. intellectus autē cognoſcit multa alia. ſcȝ ſubſtātias ⁊ relationes. ⁊ huiuſmodi q̄ non ſunt ꝑ ſe ſenſibilia nec propria nec cōmunia. ¶ Item nō eſt virtus imaginatiua nec memoratiua: q2 iſte inſunt aliis aīalibus. vt vlt ari. in ꝓhemio metapħ. vbi dicit ꝙ alia animalia mľta imaginatiōibus ⁊ memorijs viuunt ⁊ 12°. huius. Itē virtus imaginatiua ⁊ memoratiua ſȝ cōeȝ doctrinam non ſunt virtutes cognoſcitiue. ſed ſolum reſeruatiue vt tactū fuit in 2°. huius verſus finem. intellectus aūt eſt potētia cognoſcitiua. ¶ Itē memoratiua eſt ſolum preteritorū. vt vult ari. in de memoria ⁊ reminiſcentia. intellectus autem cognoſcit ⁊ preterita ⁊ preſentia ⁊ futura quare. ⁊c̄. ¶ Nec eſt putandum ꝙ intellectus quo intelligitur vniuerſaliter ſit virt⁹ cogitatiua de qua magis videť. q2 virtus cogitatiua non diſtinguit niſi indiuidualr ⁊ no vlr ⁊ abſtracte. vt virt⁹ cogitatiua cognoſcit hoc animal ⁊ hanc relationem ſȝ nō cognoſcit quiditates eorum vli comprehenſiōe. qr̄ ⁊c̄. Relinquiť ergo ꝙ ſi intellectus eſt virtus organica ꝙ ſit ſextus ſenſus vľ aliqd huiuſmōdi. Et ſic poteſt intelligi ꝯña Cōmē. quare ⁊c̄. Et eſt hic notanduȝ ꝙ ſm cōm. ex iſto fundamento. ſ. q2 intellectus non habet organuȝ concludit ipſe Ariſto. ꝙ intellectus non eſt virtus in corpore vt pȝ inſpicienti cōmētum. Si enim eſſet virtus in corpore oporteret ꝙ haberet aliqđ organum. ¶ Itē ex alio probat cōmen. intellectum non eſſe virtutem in corpore. ⁊ arguit ſic. Si intellectus eſſet virtus in corpore oporteret ꝙ eſſet aliqua diſpoſitio aut aliqua qualitas. ⁊ illa qualitas aut attribueretur complexioni ſm ꝙ complexio. aut eſſet qualitas in complexione. addita tamen complexioni. ⁊ vtrunqȝ iſtorum eſt impoſſibile. Nam ſi eſſet virtus addita complexioni neceſſario haberet organum ⁊ iam oſtenſum eſt ꝙ non habet organuȝ. ⁊ pȝ ꝯña prima ſm eum. declaratum eſt eniȝ ꝙ omnis virtus in corpore aut attribuitur primis qualitatibus. ſ. forme cōplexionis. aut eſt virtus exñs in forma complexionis. ⁊ ſic neceſſario erit aīa organica. ⁊ hoc eſt ipoſſibile q2 declaratum eſt ꝙ nullum eſt inſtr̄ȝ ſupple ſenſus pticularis aliud ab inſtrumentis qnqȝ ſenſuum. Qđ auteȝ intellectus ſit non virtus attributa complexioni manifeſtum eſt ex predictis. qm̄ cum anima ſenſibilis nō ſit virtus attributa cōplexioni quāto magis itellectus: ¶ Itē ſi eſſet virtus attributa complexioni tunc ſicut dicit Ari. eſſe lapidis in anima eſſet idem cum eſſe eius extra animā. ⁊ ſic lapis eſſet comprehendens ⁊ alia multa contingentia huic poſitioni. hec ſunt verba cōmen. que nō oio ſunt manifeſta hominibus inexercitatis ⁊ precipue quātum ad illam vltimā ꝯñam quam ponit. ¶ Ad intellectum ergo iſtoruȝ verborum cōmē. ꝓpter iuniores accipio ꝙ intelligat per complexionem ⁊ ꝑ v̄tutē attributaȝ complexioni in eo ꝙ complexio. ⁊ ꝑ v̄tutē additam cōplexioni. Et his intellectis poſſunt facilr itelligi ꝯñe ſue: Complexio vt ſatis habeť ab aueroi in ſuo libro de medicina. qui vocatur colliget. Complexio eſt quedam q̄litas ꝓueniens ex actione mutua ⁊ paſſione qualitatum tāgibilium primarum exñtiū in elemētis que qdem qualitates tangibiles prime ſunt caliditas. frigiditas. humiditas. ⁊ ſiccitas. vt declaratum ē ibi in 2°. de generatione. Et iſta deſcriptio expreſſius habetur ab auicēna in p̄mo canonis. Qualitas autem attributa cōplexiōi in eo ꝙ cōplexio eſt qualitas ex qua prouenit ois complexio ꝑ ei⁹ actionem ⁊ paſſionem. cuiuſmodi ſunt ille qualitates q̄tuor que dicte ſunt. quelibet enim earum eſt principiuȝ aliquod complexionis cuiuſcunqȝ. ita ꝙ omnis complexio requirit omnes illas quatuor qualitates. Complexio enim proprie non eſt niſi in mixtis. ⁊ omne mixtum eſt conſtitutum ex quatuor elementis. vt demonſtratum ē in 2°. de gñatione. Uñ ꝑ qualitates attributas cōplexiōi in eo ꝙ cōplexio puto ꝙ cōmen. itelligat illas q̄tuor q̄litates tangibiles primas. Et rationabiliter dicuntur attribute complexioni ſicut ſuo fini. Nam ſicut elementa ordinantur ad mixta vt ad finem. elementa enim ſunt materia mixtorum vt patet in. 2. celi ⁊ mundi. ⁊ 2°. de generatione. materia autem eſt propter finem. 2°. phyſicoruȝ. ſic qualitates tangibiles elementorum ſunt propter complexiones que ſunt qualitates mixtorum quibus materia diſponitur ad formas eorum. virtus auteȝ addita cōplexioni a Comen. intelligitur forma ſubſtantialis mixti q̄ recipitur in materia complexionata vel intelligitur virtus conſequens huiuſmodi formam receptam in materia cōplexionata. ⁊ hec virtus eſt realiter diuerſa ab ipſa complexiōe. ⁊ quelibet qualitatum complexionalium. Et credo ꝙ hec virtus ſuperaddita complexioni. ſ. virtus conſequens formam mixti eſt illa virtus quam medici vocant a tota ſpecie. ⁊ hoc eſt rationabile. nam ipſa forma vocatur ſpecies rei ſecundum Ariſto. i multis locis. ⁊ huiuſmodi ſpecies ⁊ forma rei eſt cōmunis oib⁹ indiuiduis eiuſdem ſpeciei. ⁊ talis virtus addita complexioni eſt principium operationis que non poteſt eē a cōplexione illius rei proprie nec ab aliqua quatuor qualitatum. ⁊ hac multum vtuntur medici in reddēdo cauſas oꝑationū medicinaliū ⁊ partiū aīaliū. qñcūqȝ enī vident aliquem effectum quem nō poſſunt reducere ad calidū aut frigidū nec ad humidū nec ad ſiccū in aliquo gradu nec ad complexionem in qua dominatur aliqua iſtarum dicunt illam oꝑationem eē a tota ſpē vel a virtute totius ſpeciei. Uiſo ergo quid intelligit Cōm. per cōplexionē ⁊ quid per virtutē attributā cōplexioni. ⁊ quid per virtutem additā complexioni. dico ꝙ itētio cōmē. ē ꝙ ſi intellectus eſt virtus in corpore rōnabile eſſet ꝙ eēt v̄tus attributa cōplexioni vel ipſa complexio ſupple vľ v̄tus addita cōplexioni. Nō enim eſſet rationabile ꝙ ipa eēt qualitas viſibilis que eſt lumē quia nullus vnqȝ vidit intellectum. ⁊ adhuc inanimata haberent intellectum. nec

eſſet etiam rationabile ꝙ eſſet aliqua qualitas ſubſtantie
corporalis de ſecūda ſpecie qualitatis puta naturalis po
tentia vel impotentia ſubſtantie corporalis. quia quelibꝫ
ſubſtantia naturalis per ſuam potentiam naturalē corpo
reā vel impotentiam nō agit nec patitur niſi indiuidualr
⁊ hic ⁊ nunc. ſed intellectus recipit ⁊ abſtrahit vniuer/
ſaliter. Nec eſſet rationabile ꝙ ipſe eſſet aliqua qualitas
de quarta ſpecie qualitatis vtputa figura vel forma cir/
ca ꝗtitatem quia talis qualitas eſt per ſe ſenſibilis nec ē
principium recipiendi vniuerſaliter. Unde relinqueret̄
magis ꝙ eſſet aliqua qualitas tangibilis aut aliqua qua/
litas conſequens cōmixtionē tangibilium qualitatū ⁊ ſu/
peraddita complexioni. Quod autem non ſit qualitas ſu
peraddita complexiōi probat. quia omnis talis qualitas
ſi eſt virtus anime ē organica. vt ipſe ſupponit tanꝗ ma
nifeſtum ex diffinitione anime. nam anima eſt actus cor
poris phyſici organici. ⁊ virtutes anime ſine dubio ſunt
actus quidam organorum corporalium ex quibus con/
ſtituitur corpus organicum: aut ſunt virtutes quibus ta/
lia organica deſeruiunt ad operationes ſuas quas habēt
in aliquibus organis. Sed ꝙ intellectus non ſit virtus at
tributa complexioni dupliciter probat. Primo qꝛ ma/
gis videretur de anima ſenſitiua ꝙ eſſet virtus attributa
complexioni. ꝗ de anima intellectiua. qđ patet quia ani
ma ſenſitiua nō ſolum inuenit̄ in hominibus ſed etiā in
alijs aīalibus que ſunt propinquiora naturis elementoꝝ
ꝗ ſunt iſte qualitates quia ſunt minus perfecta. ⁊ ſic aīe
eorum vel virtutes magis videntur eſſe qualitates ele/
mentorū ꝙ aīa hominis intellectiua que longe nobilior ē
⁊ tñ anima ſenſitiua ⁊ eius virtus non eſt virtus attribu
ta cōplexioni. ſ. qualitas aliqua cōplexionalis qđ pōt ꝓ/
bari per illud quod ſubiungit Cōm. quia tunc eē lapidis
in aīa eſſet idem cum eſſe eius extra aīam. qđ ſic intelli/
go. quia per iſtas qualitates tangibiles nihil preparatur
ad recipiendū aliquā formā niſi ſꝫ eē reale ⁊ corꝑale vt
ꝑ calidū ⁊ ſiccū diſpōit̄ aliqđ ad recipiēdū formā ignis
⁊ per humidū ⁊ calidū ad formam aeris ⁊ ſic de alijs.
Silr̄ ſi potentia intellectiua vel ſenſitiua eēt aliqua iſtarū
qualitatū cōplexionaliū aīa per eā non haberet recipere
aliam formam niſi ſm̄ ſuū eē reale ⁊ corporale ſicut reci
pit̄ i mā corporali. quare ſequeretur ꝙ ſicut aīa recipiēs
formam lapidis aliquo mō ꝯprehendit. i. cognoſcit. ſic
mā lapidis recipiēs formā lapidis eēt cōprehēdens. i. co
gnoſcens poſtꝗ lapis. i. forma lapidis hr̄et idē eē in aīa
Ccōm.19. ⁊ extra aīam. ¶ Itē Cōmen. ponit aliā rōnē ad ꝓbādū
ꝙ intellectus non eſt v̄tus in corpore. ⁊ ꝑ ꝯñs nec orga
nica. ⁊ pōt ſic ſyllogizari. Nulla v̄tus īdiuidualis cogno
ſcit res infinitas numero ſed intellectus cognoſcit res i/
finitas in numero ſicut in ꝓpōne vniuerſali. ergo ⁊c̄. ⁊
intelligo ꝙ cognoſcit res infinitas vel iudicat non quidē
ſub rōnibus proprijs omniū illaꝝ. quia ſic eſt impoſſibi
le cognoſcere infinita. vt pꝫ ex. 2. metaphy. ſed ſub ratio
ne vna ⁊ vl̄i que ſe habet indifferenter ad repñtationeꝫ
infinitorꝫ. Uel poteſt ſic formari rō cōmen. Quelibet
virtus indiuidualis cognoſcit res finitas ſolum. ſed ītel/
lectus nō iudicat ſolum res finitas imo infinitas modo
ꝑdicto. quare ⁊c̄. ¶ Ad primā rationem nego minoreꝫ
⁊ ad probationem dico ꝙ peccat per fallāciam conſequen
tis ex duabus affirmatiuis in ſecunda figura. vt cōmen.
hic innuit. Et cum additur ad confirmandum. qa omnis
ratio ⁊c̄. dico ꝙ omnis ratio vniuerſalis eſt intellectus
quo vniuerſaliter cognoſcimus. ſed ratio particularis. i.
v̄tus cogitatiua que rōcinatur de rebus particulariter
⁊ indiuidualr̄ apprehenſis nō eſt intellectus quo vlr̄ ⁊
abſtracte cognoſcimus quiditates. Et cum dicitur ꝙ co
gitatiua hoīs eſt aliqua ratio. verū eſt particularis. ſcꝫ in
cōmē.6. diuidualr̄ cognoſcēs ⁊ diſtinguens. vt dicit cōmentator.
auctoritate Ariſto. in de ſenſo ⁊ ſenſato. ⁊ forte per libꝝ
de ſenſu ⁊ ſenſato intelligit totam illam partem phie na
turalis in qua ariſto. cōſiderauit de coībus paſſionibus
corporis ⁊ anime ſenſitiue. ſcꝫ librū queꝫ nos vocamus
de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ eum quem vocamus de memoria
⁊ reminiſcentia. ibi enim ſcꝫ de memoria ⁊ reminiſcen
tia probat Ariſto. ꝙ reminiſcentia eſt paſſio coporalis.
⁊ per reminiſcentiā intelligit quendam actū virtutis co/
gitatiue ꝓprie homini. vt hꝫ videri ibidē. ¶ Ad aliā di/
co ꝙ vera eſt maior de potētia q̄ eſt actus dans eſſe ſine
cōſtitutus in eſſe ꝑ ſubiectū. ſed ſi ſit potentia aīe que eſt
actus. i. principiū intrinſecū operationis appropriatum
corpori non tamen exiſtens in corpore ſubiectiue non oꝫ
ꝙ talis potentia ſit organica. ⁊ ſic eſt i propoſito vt pꝫ ex
dictis. ¶ Ad alam cum dicitur. omnis potētia ⁊c̄. dicūt
aliqui ꝙ verum eſt ſi impediatur per ſe ⁊ directe. ſed ſi
per accidens ⁊ indirecte non oportet vt ſit organica. ⁊ ſic
eſt in propoſito. actus enim intellectus impeditur per ac
cidens propter indiſpoſitionem organi corporalis virtu/
tis cogitatiue aut phantaſtice. ſed non per ſe. quare ⁊c̄.
¶ Uel poteſt dici magis manifeſtando ꝙ actum alicuiꝰ
virtutis impediri aut corrumpi propter impedimentuꝫ
alicuius organi corporalis poteſt contingere dupliciter.
Uno modo pro tanto quia ille actus natus eſt recipi in
corpore vt i ſubiecto. ⁊ ſic ē veꝝ ꝙ virtus cuius actꝰ ⁊c̄.
Alio modo poteſt cognoſcere ꝙ actus alicuius virtutis
impediatur aut deficiat propter impedimentum aut de
fectum organi corporalis non quia ille actus recipi debe
at in aliquo organo corporali. ſed quia dependet ab aliq̄
exñte in organo tanꝗ a mouente qđ mouet potentiā ad
illum actū. ⁊ hoc modo non oportet ꝙ virtus illa ſit or/
ganica. ſic aūt eſt i ꝓpoſito. naꝫ actus intellectus licet nō
ſit in corpore ſubiectiue tñ neceſſario depēdet ab aliquo
exñte in corpore humano. ſ. phantaſmate ſeu ītentione
imaginata. ⁊ ꝓpter hoc dicit Ari. in primo huius ꝙ ītel tex.cō.12.
ligere vel eſt phātaſia vel non eſt ſine phantaſia. ⁊ hoc
videtur verum pro vltima parte. Et Cōmen. dicit ibi ꝙ
intelligere ꝗuis non ſit in corpore. ſ. ſubiue tñ eſt in rebꝰ
exñtibus in corpore. i. dependet a rebus exñtibus iⁿ cor
pore vt ipſemet exponit ibidem. ſ. ab intentionibꝰ ima/
ginatis. ⁊ ad iſtam intentionem dicit Ariſto. in iſto 3º. ꝙ tex.cō.30.
nequaꝗ ſine phantaſmate intelligit anima humana. Et tex.cō.37.
alibi in eodem 3º. Intelligentem quēcūqꝫ neceſſe ſimul 39.
phantaſma aliquod ſpeculari. Et in eodem 3º. Species tex.cō.33.
quidem intelligibilium in phantaſmatibus intelligit ⁊c̄.
Et ad iſtam intentionem intelligendum eſt ꝙ Ariſto. di tex.cō64.
cit primo de anima de erroribus antiquorū in illo capº.
Rōnabilius aūt dubitabit aliquis. quod aīa intellectiua
nō intelligit. ſed homo per animā. nō pro tanto ꝙ ipꝫ i/
telligere coīcetur corpori vt ſubo nec toti nec parti nec ꝑ
ſe nec per accidens ſed pro tāto qꝛ aīa ſola ſine eo ꝙ mo
ueret̄ ab aliquo exñte i corpore humano non ītelligeret
⁊ iō homo ītelligit ita ꝙ totum aggregatū ex hoīe cor/
ruptibili ⁊ anima ītellectiua cauſat ipſuꝫ intelligere ⁊ re
cipit ipſum rōne vnius ſue partis: ⁊ producit rōne alte/
rius vt prius dictum fuit. ⁊ i hoc differt intellectus hu/
manus ab intellectu diuino. ſ. dei ⁊ intelligentiaꝝ mouē
tium corpora celeſtia. qꝛ ītelligere eorꝫ non eſt ī corꝑe
ſubiue nec dependet a rebus exñtibus ī corpore. Et ad
iſtam ītentionem dixit Cōmē. ī prohemio huius ꝙ poſ cōmen.12.
ſibile eſt vt actio alicuius non coīcātis corpori ſit nō exñs
ī aliquo eorum que ſunt ī corpore. i. non depēdēs ab ali
quo exñte ī corpore. ſ. actio ītelligētis. q̄ ſeipām ītelligit
⁊ alia omnia. ſed ītelligere humanum depēdet a rebus
exñtibus in corpore ⁊ multotiens dictum ē. ⁊ hoc eſt
ītelligēdū de ītelligere quod cōtingit ītellectui añ ſtatū
adeptōis. ſ. añꝗ ītellcūs agēs ſit vnitus poſſibili vt for
ma. Sꝫ vtꝝ ſit poſſibilis talis adeptio vt ītellcūs ītelli
gat aliqua non ꝑ phātaſmata ⁊ ꝑ quē modū videbit̄ ī
ꝯñtibus ſi deus dederit. ⁊ qđ addit̄ ī rōne ꝙ ītelligere
corrūpit̄ ⁊c̄. ſine dubio eſt veꝝ pro tanto. qꝛ ipm ītelli/
gere depēdꝫ a phātaſmate humāo. ⁊ ī eē ⁊ ī cōſeruari
tāꝗ a motiuo qđ mouet ipm ītellectū ad ītelligenduꝫ
aliquo mō motōis. Et ꝓpter hoc ēt dicit Cōm. ī iſto 3º
ꝯmēto. 30. ꝙ ītellecta ſpeclatia ſūt colligata cū ītētiōibꝰ
imagiatis. ⁊ corrupta ꝑ corruptōem earum.

¶ Queſtio. viiii.

Commentator in pria diſ greſſione.
⁊ eſt cōmentum quintum in ſolutione rō
c nis theophraſti. dicit ꝙ ſi non eēt hoc ge/
nus entium quod ſcimus in ſcia anime nō
poſſemus intelligere multitudinem in re
bus abſtractis ideſt intellĩtia ſeparatis. vnde parum
ante dicit. ꝙ homo neceſſe eſt ĩ omni intellĩtia abſtracta
que intelligit aliō. ſ. ꝙ in ea ſit poſſibilis ĩtellectus aliquo
modo. nulla enim intelligentia eſt liberata totalr̃ a mate
ria niſi prima intelligentia que nihil intelligit extra ſe. Jō
poteſt queri vtrum cognitio ĩtellectus poſſibilis ſit nečia
ad intelligendum multitudinez in formis abſtractis. Et
arguitur primo ꝙ non quia ad intelligendum multitudi
nem in talibus formis abſtractis nō eſt neceſſaria cogni
tio illius quod nec eſt cauſa illius multitudinis neqȝ effe
ctus propinquus. propter alterum enim iſtorum videt̃
eſſe neceſſaria cognitio vnius entis abſoluti ad notitiam
alterius vt ſatis patet in logica. modo ipſe ĩtellectus poſ
ſibilis non eſt cauſa multitudinis ſubſtantiarum ſepara/
tarū. vt manifeſtum eſt inducendo in quolibȝ gn̄e cau/
ſe. nec eſt effectus illius multitudinis vt etiam manifeſtū
videtur in quo. n. genere haberet multitudo ĩtelligentia
rum cauſalitatem ad intellectum poſſibilem. ergo ⁊c̄.
¶ Oppoſitū arguitur breuiter auctoritate Cōmē. ⁊ ar
guitur ratione. quia ſicut ſe habet multitudo formarȝ
materialium ad mām ſic multitudo ſubarum ĩmālium
ad intellectum poſſibilem cum ipſe ſit impefectiſſimus
tex. cō. 19. reſpectu formarum mālium ſicut materia reſpectu ſub
ſtantiarum materialium vt pȝ ex iſto 3°. ſed multitudo
formarum materialium non poſſet intelligi ſine mā. nā
tex. cō. 11. alia ⁊ alia forma eſt in alia ⁊ alia materia ſaltem propria
vt pȝ ex. 8°. metaph. ⁊ 2°. phycoꝝ. quare ⁊c̄. ¶ Ad eui
dentiam qōnis conſideranda ſunt aliqua. primo conſide
randum eſt ꝙ intellectus poſſibilis inter oēs ſubſtantias
intellectuales ē minime ꝑfectionis ⁊ nobilitatis lȝ ipſe ſit
nobilior omni forma materiali. Unde ipē quodāmodo
medi⁹ eſt inter formas materiales ⁊ alias formas ſepa
ratas. vt innuit Commen. in 8. phycorum. ⁊ hoc idem
docet Cōm. in iſto 3. cōmento 19°. vbi dicit ſic. ¶ Opi/
nandum ē ſm Ari. ꝙ vltimus in ordine abſtractorum
intelligentium eſt iſte. ⁊ rationem eius aſſignat quoniaȝ
actio eius eſt diminuta ab actione illorum cum actio. i.
operatio eius magis videatur eſſe paſſio q̄ȝ actio. Et hic
eſt bene notandum modus ſm quem Cōm. probat di/
minutionem intellectus poſſibilis reſpectu aliorum ĩtel/
lectuuȝ ⁊ hoc ſit primum. ¶ Ulterius accipio ꝙ omnia
duo q̄ proprie differunt ſm ſpēm ſe hn̄t adinuiceȝ ſicut
magis perfectum ⁊ minus perfectum ita ꝙ impoſſibi/
tex. cō. 10. le eſt duas ſpēs eiuſdem generis eē equaliter perfectas.
⁊ hoc bn̄ concederent oēs intelligentes. ⁊ accipit̃ in 8°.
metaphy. ⁊ pōt probari. qꝛ ſicut equale in q̄ȝtitate ē idē
ſm q̄ȝtitatem vt pȝ ĩ 5. metaph. ſic equale ſm perfectio
nem videtur eſſe vnum ⁊ idem ſm perfeetionem. vnū
autem ſm perfectionem eſt vnum ſecundum ſpeciem
quia ſpecies ⁊ perfectio ſunt vnum ⁊ idem. Unde ma
nifeſtum videtur ꝙ que ſunt equalis ꝑfectionis ſūt vni
us ⁊ eiuſdem ꝑfectionis. ⁊ per conſequens vnius ſpēi.
oportet igitur ſi aliqua duo ſunt diuerſa ſm ſpēm ꝙ vnū
ſit magis perfectum altero. Utrum autem hoc conuer
tatur vlr̃. ſ. ꝙ omnia que diferunt ſȝ magis perfectum
⁊ minus perfectum differant ſpē inquirenduȝ eſt in 5°.
phy. ſed quantum ſpectat ad propoſitum ſufficit quod
dictum eſt de hoc. ¶ Ulterius accipio ꝙ ſicut prius in
aliquo genere non poteſt eſſe ſine aliquo priori ⁊ poſte/
tex. cō. 16. rius ĩ aliquo genere non poteſt eē ſine aliquo poſtremo
vt patet ex 5°. metaphy. ſic perfectius in aliquo ordine
non poteſt eſſe niſi in ordine ad aliquod perfectiſſimum
⁊ minus perfectuȝ ĩ ordine ad aliquod imperfectiſſimū
vl' minime perfectum. ita. ſ. ꝙ perfectius ē illud qō ē ꝓ
pinquius perfectiſſimo ⁊ remotius ab imperfectiſſimo
⁊ minus perfectum ecō°. hec omnia ſunt manifeſta ho
minibus bene diſpoſitis parū etiam exercitatis in phia.
¶ Ulterius accipio ꝙ iō ſubſtantijs ſeparatis a mate/
ria corporali non eſt multitudo numeral' indiuiduorum
eiuſdem ſpeciei. ⁊ hoc ſuppono ex prio celi ⁊ mundi. ⁊ p°. celi.
ratio pȝ ex. 2°. metaph. Unde relinquitur ꝙ ſi in eis eſt tex. cō. 95.
multitudo ꝙ illa ſit ſpecierū precipue quia omnis mul/ 12°. meta.
titudo vl' eſt rerum differentium ſm formam. vel eſt tex. cō. 49
rerum differentium ſm q̄ȝtitatem. vt dicit cōmen. in p̄/
mo phy. ¶ His viſis dico ad qōneȝ duo. Primo ꝙ ſi tex. cō. 6.
nō eēt intellectus poſis non eēt multitudo in ſubſtantijs
ſeparatis. 2°. ꝙ huiuſmōi mltitudo nō pōt intelligi ꝑfcē
ſine cognitione ipſius ĩtellcūs poſſibilis. Primū ꝓbat̃
ex ꝑmiſſis. qꝛ ſubſtātie abſtracte nō pn̄t eſſe multe ⁊ di/
uerſe ſm ſpēm niſi vna eaꝝ poſſet eē ꝑfectior alia vt pȝ
ex ſecūda ſuppōne. ſȝ vna eaꝝ nō poſſet eē ꝑfectior alia
niſi eēt irter eas aliq̄ minime ꝑfcā. vt dicit alia ſuppoſitio
⁊ inter eas minime ꝑfcā ē intellcūs poſſibilis vt etiā ſup
ponebatur ergo. intelligētie nō poſſunt eē multe ⁊ diuer
ſe ſecundū ſpēm niſi eēt intellectus poſſibilis ⁊ nō poſ/ tex.
ſunt aliter eſſe multe niſi ſecundum ſpeciem. quare ⁊c̄.
Secundum ſimiliter patet ex dictis. nam multitudo ſpe
cifica talium ſubſtantiarum non pōt perfecte ⁊ comple
te intelligi eē in eis niſi cognoſcatur ꝙ vna eſt minus no
bilis ⁊ minus perfecta q̄ȝ alia. hec enim eſt neceſſaria cō
ditio ad hoc ꝙ ſint multe. ſed nō poteſt cognoſci ꝙ vna
ſit minus ꝑfecta q̄ȝ alia niſi cognoſcatur eē aliqua mini/
me perfecta. ⁊ hec non eſt niſi intellectus poſſibilis vt di
ctum eſt. quare ⁊c̄. Et in hac declarationis ordinatione
gaudebat animus meus cum laude dei. qa a nullo do/
ctore extrinſeco nec ſonante nec ſcriptura eam ſuſcepi.
ſed a vero doctore qui mentem illuminat ⁊ veritatē oſ/
dit. ꝙ ſi hec declaratio non eſt completa erit alijs princi/
pium perſcrutandi. Sed eſt aduertendum ꝙ q̄ȝuis ad
perfecte cognoſcendum multitudinem eē de rebus ab/
ſtractis neceſſaria ſit cognitio intellectus poſſibilis vt di/
ctum ē. tamen ad huius multitudinis cognitionem com
pletam etiam prout eſt poſſibile homini non ſufficit co/
gnitio intellectus poſſibilis. immo cum hoc neceſſarium
eſt cognoſcere multitudineȝ actionum earum. ſ. motuū
celeſtium quos producunt. ⁊ hoc plane docet Cōmen.
in iſto 3°. cōmento 19°. vbi ſic loquitur. Quoniam quē/
admodum non ſcimus multitudinem intellectuum ab/
abſtractorum niſi per diuerſitatē ſuarum actionuȝ. ita ēt
nō ſcimus diuerſitatem ipſius intellectus materialis ab
agente niſi per diuerſitatem ſuaruȝ actionum. Qualiter
autem iſte intellectus inueniat̃ in omni intelligentia que
intelligit aliquid extra ſe hoc eſt multum obſcurum. ſed
hoc inferius apietur quando inquiretur vtrum anima i/
tellectiua humana ſit compoſita ex intellectu poſſibili ⁊
agente ⁊ per quem modum. ¶ Ad rationem in contra
rium pōt dici ad maiorē ꝑ interēptionē qꝛ ſufficit ꝙ mul
titudo intelligentiarū ⁊ diuerſitas habeat habitudinem
ad ipſum intellectum poſſibilem. ⁊ ſic erit hic vt patet ex
dictis. Non. n. poſſunt eē diuerſe ſȝ ſpēm niſi vna ſit ꝑ/
fectior alia. ⁊ vna non pōt minus eē perfecta q̄ȝ alia niſi
ſit ꝓpinquior minime ꝑfecte que eſt intellectus poſſibil'.
ſic igitur ipſe intelligentie inq̄ȝtum ſunt diuerſe ſm ſpēm
habent quandā habitudinē neceſſariam ad intellectum
poſſibilē. ⁊ hoc ſufficit ad ꝓpoſitū. ſ. ad hoc vt intellgan
tur eē diuerſe ſm ſpēm niſi cognoſcat̃ intellectus poſſi/
bilis. Intelligo igr̃ ſic multitudo intelligentiarū vl' ē idē
qō earum diuerſitas ſpecifica vel ſine illa ĩtelligi nō pōt
diuerſitas autē ſpecifica earum vl' ē idem quod maior ⁊
minor ꝑfectio earū adinuicē vl' non pōt intelligi ſine ea.
Unā aūt intelligentiā eē minus ꝑfectam alia ideȝ ē quod
eam eē propinquiorem minime perfecte in ſuo ordine:
aut ſaltem illud non poteſt intelligi ſine iſto. Et vnam
eē perfectiorem alia eſt ipſam eē remotiorem ab imper/
fectiſſima ⁊ minime perfecta ⁊ propinquiorem ꝑfectiſ/
ſime. vel ſine hoc intelligi non poteſt. Cum igitur nullus
poſſit intelligere vnā intelligētiaȝ eē ꝓpinquiorē ĩꝑfectiſſi
me intelligētie aut remotiorē ab ea niſi cognoſcat perfe/

ctiſſimam itelligentiã ad quam eſt iſta habitudo ſequi/
tur ꝙ nullus poteſt intelligere vnam intelligentiam eſſe
minus perfectam alia ſine cognitione eius que minime
perfecta eſt.ſ.itellectus poſſibilis.⁊ vlterius niſi cogno
ſcatur vnam eſſe minus perfectam q̃ʒ aliam non poteſt
cognoſci ꝙ vna ſit diuerſa ſʒ ſpẽm ab alia.nec vlterius
poteſt intelligi ꝙ ſint multe niſi intelligantur eſſe diuerſe
ſm ſpẽm.quare ⁊c̃.⁊ ſic pʒ ſolutio rõnis. ¶ Uel poteſt
dici ꝙ imo ipſa multitudo ſubſtantiarũ ſeparatarum ẽ
quodãmodo cã final'ipſius intellectus poſſibil'.ſ.gratia
cuius aliqualr̃ eſt ipſe intellectus poſſibil'.ſicut etiã mlti
tudo formarum materialium eſt aliqualr̃ finis ipſi⁹ ma
terie corporalis vt poteſt hẽri ex 2º.phyſi. ¶ Et ſi dicat̃
ꝙ finis dʒ eſſe nobilior eo qđ eſt ad finẽ.precipue finis
gr̃a cuius.multitudo autem huiuſmodi ſubſtantiarum
videtur eſſe quoddam accñs quod non eſt nobilius ſub
ſtantia intellectus poſſibil'. Dicendum ꝙ multitudo ſub
ſtantiarum ſeparatarum nõ eſt numer⁹ accñtal'de gene
re q̃ʒtitatis.ſed eſt numerus eſſentiarum qui eſt idẽ eẽn
tex.cõ.3. tialr̃ cum ipſis eſſentijs numeratis vt cõiter dicitur ſuꝑ
4.metaph̃.⁊ ſi concederetur eſſe accidens forte nõ eẽt
remotũ qn eſſet nobilius ſimpl'r q̃ʒ intellectus poſſibilis
Subſtantia enim bene eſt nobilior accidentibus q̃ ſũt i
ea.ſed non ſequit̃ ꝙ q̃libet ſubſtantia ſit ſimpl'r nobilior
quolibet accidente omnibus modis. inquire diligenter
⁊ ꝑfice quod deficit.⁊ hoc melius ẽ q̃ʒ nihil.

¶ Queſtio. x.

A queſtione de vnitate in/
tellectus relin
quebatur vnum dubium.ſ.vtrum intel/
lectiones quibus diuerſi hoĩes intelligũt
vnũ intelligibile ſint diuerſe numero aut
vna numero. Et arguitur ꝙ ſint vna numero.q: accidẽs
numeratur numeratione ſubiecti vt ꝯmuniter accipitur
ex primo topi.ſed intellectiones iſte ſunt quedam acci/
dentia intellectus.⁊ intellectus eſt vnus numero vt pro
batum eſt prius.ergo ⁊c̃. ¶ Oppoſitum arguitur.quia
ſicut ſe habet ſenſus ad ſenſibile ſic intellectus ad intelli/
gibile.vt patet in iſto 3º. ſed ſenſationes quibus diuerſi
homines ſentiunt vnum ſenſibile non ſunt vna nume/
ro.ſed diuerſe.quare ⁊c̃. ¶ De iſto viſi ſunt aliqui cre/
dere ꝙ cum diuerſi homines intelligunt vnum intelligi
bile ſimul intellectiones eorum nõ ſunt diuerſe numero
ſed vna ⁊ eadem ⁊ habuerunt aliqua motiua. Primo
q: ſil'e videtur eẽ iudicium de ſpecieb⁹ intelligibilibus.⁊
de intellectionibus reſpectu vnius obiecti.ſʒ ſpẽs itelligi
biles quibus ſortes intelligit lapidem ſũt eedẽ numero
cum illa qua plato intelligit lapidem . vt videtur velle
Cõ.ꝑ hº ꝙ ꝓbat intellectũ eſſe vnũ numero. quare.⁊c̃.
Et confirmatur rõne Cõmen.nam ſi ſpẽs itelligibilis i
me ⁊ in te eſt alia numero.tunc ab iſtis poterit abſtrahi
ſpẽs itelligibilius vna coĩs. Omnia enĩ duo q̃ ꝯueniũt i
ſpẽ ⁊ differunt numero habent vnaʒ ſpẽm abſtractã ab
eis.tũc ergo querit̃ de illa ſpecie abſtracta.aut ẽ vna nu
mero in me ⁊ in te.aut alia ⁊ alia.ſi vna numero.eadeʒ
ratione erat ſtandum in primis.ſi alia ⁊ alia tunc ab illis
abſtrahetur aliqua ſpecies vt ꝑus.⁊ ſic q̃ret̃ de illa vſqʒ
in infinitum.aut oportet concedere ꝙ ſpecies intelligibi/
lis lapidis eſt vna ⁊ eadem numero in me ⁊ i te.⁊ eadẽ
ratio eſt de ipſa intellectione.quare ⁊c̃. ¶ Item aliqui
ſic arguunt. Si itellectio lapidis eſt diuerſa in ſorte ⁊ pla
tone aut eſt diuerſa per ſe aut per ſubiectum aut per ali
quod accidens.non per ſe.quia tunc differret ſm ſpẽm.
quod eſt abſurdum.vniuſcuiuſqʒ intelligibilis ſm ſpẽm nõ
debet eſſe niſi vna ſpẽs.nec per ſubiectũ.q: ſubiectũ eſt
vnũ.ſ.intellectus in quo ſolo tanq̃ʒ in ſubõ ẽ ipſa ſpecies
⁊ itellectio.nec videtur eẽ diuerſa ꝑ aliquod accidẽs.q:
illud maxime videretur eẽ reſpcũs ad obm̃ vl' ad phan
taſma obi.⁊ tunc q̃reret̃ de illo reſpectu an ſit vnus nu
mero.aut alius ⁊ a'ius.ſi vnus eadẽ ratione fuit de itel/
lectione.ſi alius ⁊ alius tunc q̃reret̃ ꝑ quid vnus iſtoruʒ
reſpcũuʒ differt ab altero.aut ꝑ ſeipm̃.aut ꝑ ſubʒ.aut ꝑ
aliquod accidẽs. Si ꝑ ſeipm̃ hoc eẽt incõueniẽs.q: tunc
differrent ſm ſpẽm quod eſt impoſ'e.eo ꝙ haberẽt eũdẽ
terminum ſm ſpẽʒ. nec per ſubm̃.quia illud eſt vnum
numero.nec ꝑ aliquod accidẽs.q: q̃reret̃ de illo accidẽ
te vt prius.⁊ ſic in infinitum. ¶ Item ponamus ꝙ ſor.
nunc itelligat lapidẽ ⁊ plato non intelligat.deinde manẽ
te intellectione ſortis plato incipiat intelligere lapidem.
quero vtrum in intellcũ platonis recipiatur intellectio đ
nouo alia ab illa quam habebat ſortes.aut nulla.ſi nulla
tunc eadem eſt intellectio qua vterqʒ intelligit ſi.aliqua
intellectio recipiatur ibi de nouo. ¶ Contra recipiẽs dʒ
eſſe denudatum ab illo qđ recipit ſaltem ſm ſpeciem lʒ i 2º.cõ.67.
non ſecundum genus.vt dicit Cõmen.in 2º.⁊ in 3º.cũ i 3º.cõ.4.
igitur intellectus haberet in ſe intellectionem lapidis an/
teq̃ʒ plato intelligeret .ſ.ſor.intelligente qualiter recipiat
nouam intellectionẽ hoc videtur abſurdum. Propter
iſtas rationes ⁊ conſimiles poſſet alicui videri ⁊ aliqui
bus viſum eſt ꝙ cum pl'es homines intelligunt vnum i
telligibile ſiue ſimul incipiant intelligere ſiue non.ſʒ vn⁹
prius q̃ʒ alius dum tñ ſil' intelligant intellectio ſm ſe
eſt vnica ſm numerum.⁊ dicunt ꝙ q̃ʒuis ita ſit. tamen
non ſequitur ꝙ ſi vnus illorum deſinit intelligere ꝙ etiã
alius deſinat intelligere quia poſſibile erit ꝙ vnus eorũ
continuabit actum phantaſiandi.⁊ ſic ab illa intellectiõe
denominabitur intelligens ⁊ alius deſinet cogitare vel
phantaſiari : ⁊ ſic illa intellectio non copulabitur cum
eo nec denominabit ipſum intelligentem. Et q̃ʒuis iſte
rationes pulchre ſint ⁊ ſubtiles tamen mihi non viden/
tur demonſtratiue ſimiliter concluſio licet ſit probabilis
non tamen videtur mihi eſſe neceſſaria. Unde ad pre/
ſens videtur mihi probabilius eſſe contrarium. Ad cui⁹
euidentiam premitto aliqua. Primo accipio a Cõmen.
ꝙ nulla intellectio cuiuſcũqʒ rei generabilis.⁊ corrupti/
bilis eſt eterna eadem numero ſimpliciter.⁊ hoc ꝓbat
Cõmen.in cõmento 5º.nam ſi intellectus ſpeculatiuus
ideſt intellectus actualiter intelligens eſſet eternus ſeque
retur ꝙ forme ſenſibiles eſſent intellecte actu extra ani/
mam ⁊ immateriales.⁊ hoc eſt contra hoc quod inue/
nitur in iſtis formis mixtis.hec eſt ratio Commen. ibi/
dem. Sed re vera hec ꝯña eſt multum mirabilis ⁊ oc
culta ⁊ non accipit declarationem eius ab aliquo docto/
rum exteriorum.ſed forte poteſt ſic intelligi. Si intelle/
ctio lapidis eadem numero ſimpliciter eſſet eterna.tunc
lapis aut fieret intellectus per actionem intellectus agen
tis ſolum ſine phantaſmate lapidis aut fieret intellectus
per actionem intellectus agentis vna cum phantaſmate
eius. Si primo modo hoc eſſet contra ea que apparent
ad ſenſum.manifeſtum enim eſt vnicuiqʒ ꝙ ipſe nõ po
teſt intelligere lapideʒ ſine eius phantaſmate. Similiter
autem eſt de quolibet alio ſenſibili.hoc autem non vide
tur niſi phantaſma coageret ad productionem ipſius in/
elligere.quare relinquitur 2m.ſ.ꝙ lapis fieret actu itel/
lectus per actionem intellectus agẽtis cooperãte phan
taſmate.cum igitur phantaſma ſit generabile ⁊ corrupti
bile impoſſibile eſt intellectionem eſſe eternam eadem
numero.nam ridiculum eſſet dicere ꝙ aliqđ eternum
dependeret effectiue ab aliquo corruptibili.⁊ ſic Cõmẽ.
concludit vlterius ꝙ ſi intentiones quas apprehendit in/
tellectus ex intentionibus imaginatis eſſent eterne ideſt
ſi intellectiones aut ſpecies intelligibiles eẽnt eterne eedẽ
numero tunc intellectiones virtutum imaginatarum eſ/
ſent eterne ſcilicet quia intellectiones dependerent ex in/
tentionibus imaginatis ſicut ſenſationes ex ſenſibilibus
vt dicit Commen.ſequeretur vlterius ꝙ ſenſationes eſ
ſent eterne vt dicit.quia ſenſationes ſunt cauſe intentio/ tex.cõ.160
num imaginatarum ſeu phantaſmatum quoquo modo
ſecundum illud Ariſto.phantaſia eſt motus factus a ſẽ/
ſu ſecundum actum.⁊ vlterius ſi ſenſationes eſſent eter
ne forme ſẽſate ſeu ſenſibiles eẽnt eterne cum ſẽſatio de
pẽdeat ex forma q̃ ſẽtitur tanq̃ʒ ab agente vt patet i 3º.
huius ⁊ ex hoc vlterius ſeq̃retur ꝙ forme ſenſibiles ex
tra animaʒ eẽnt imateriales.q: nulla forma mãlis ſpeci/

ſica eſt incorruptibilis. ⁊ ſilr̄ nulla forma mālis eſt ſim/
pliciter incorruptibilis. forme ergo ſenſibiles eēnt imā/
les. ⁊ per ꝯñs eſſent intellecte actu extra aīam. Nā oīs
forma imālis extra animā exñs eſt actu intellecta ⁊ ītel/
ligens vt dicit Ariſto. in iſto 3°. ⁊ ſic pōt declarari ꝯña
tex. cō. 36. Cōm. ¶ Sed adhuc poſſet aliquis cauillare dicendo ꝙ
intellectio lapidis eadem numero eſt eterna ſed nō cau/
ſatur ab intellectu agente ſolum. nec ab eo cum phanta/
ſmate nec a forma lapidis. ſed eſt coeterna ipſi intellectui
poſſibili ſicut alijs intelligentijs ſunt coeterne cognitiōes
eorum que cognoſcunt. hoc remouebitur p̲ ea q̄ dicēt.
¶ Accipio vlterius ꝙ homo non dꝫ dici eſſe actu intel/
ligens niſi actualr̄ producat actum intelligendi. nec dē no
uo intelligens niſi de nouo ꝑducat actum intellectus. Et
hoc pꝫ in ſilī. ſicut ignis non dr̄ actu igniens niſi actu pro
ducat actum ignis. ſ. ignire ſeu comburere. ſilr̄ autem ⁊
in alijs ſilibus. Et hoc etiam probo auctoritate Cōmē.
dicit. n. Cōm. in cōmento. 5° in ſolutione ſecunde diffi/
cultatis ꝙ homo non eſt intelligens actu niſi per cōtinua
tionem intellectus cum eo actu. aut igitur per iſtam cō
tinuationem intellectus cum homine intelligit copulatio
nem ipſorum ad aliquem terminum cōmunē. aut intel
ligit contiguationem ipſorum. ſ. ꝙ habeant vltima eoꝝ
ſil'. aut intelligit depēdētiā ipſius actus ab hoīe. ſ. a phā
taſmate. Non ē dicendū p̄mo mō. qꝛ talis ꝯtinuatio ſo/
lum debetur partibus cōtinuis. ſ. copulatis ad vnū ter/
minū cōmunē. Nec eſt dicendū 2°. mō. qꝛ talis ꝯtigua
tio eſt ſolum inter corpora. vt pꝫ ex 5°. phy. Intellectus
aūt nō eſt corpus neqꝫ virtus in corpore vt oſtenſum ē
tex. cō. 28. prius ergo relinquitur 3°. modo. vt. ſ. ſit ſenſus ꝙ hō nō
eſt actu intelligens niſi per hoc ꝙ actus intellectus depē
det ab ipſo per aliquod exñs in eo actu. ſ. per phantaſ/
ma cōſtat autē ꝙ actus intellectus non dependet a phā
taſmate tanq̄ꝫ a fine nec tanq̄ꝫ a forma nec vt a ſubiecto
qꝛ ſic eſſet in corpore in quo eſt phantaſma. quare relin.
quitur ꝙ dependet a phantaſmate hoīs intelligētis tā/
q̄ꝫ ab agēte quoquo mō. Sic igit̄ aliquis hō nō pōt actu
intelligere niſi per ſuū phantaſma ꝑducat intellectioneꝫ
in ſeipſo. vnde ꝓprie loquēdo totū ꝯpoſitū ex ītellectu ⁊
hoīe cogitāte ſeu phātaſmate intelligit vt tangebat̄ p̄us
¶ Hijs viſis dico ad q̄ōnem ꝙ intellectiones q̄bus ſor.
⁊ plato intelligunt lapidem non ſunt intellectio vna nu/
mero per ſe ⁊ ſimpliciter. qđ ꝓbo p̄mo ſic effectus vnꝰ
numero ſimplr̄ nō dependeat a cauſis diuerſis in eodē
genere cauſe ⁊ eodē mō cāſitatis ſe hñtibus ad ipꝫ. q̄/
rū q̄libet ſufficit ſine alia ad cāndum illum effectū cū q̄/
dam alia cauſa. hec ē manifeſta cuilibet intelligēti. ſed in
tellectio qua ſor. intelligit lapidem. ⁊ intellectio qua pla.
ītelligit lapidē dependēt a diuerſis cāis in eodē gñe cauſe
⁊ eodem mō cauſalitatis quarum quelibet cum aliqua
alia. ſ. cauſa ſufficit ad ꝑducendum ipſam. nā intellectio
quā habet ſor. vel qua ſor. dicitur intelligens dependet
a phātaſmate ſortis vna cū intellectu agente. ⁊ iſte due
cauſe ſufficienter pñt facere illam intellectiōem ſine phā
taſmate platonis vt manifeſtum ē. ⁊ intellectio qua pla/
to intelligit dependet a phantaſmate ipſius platonis ſine
phantaſmate ſortis. vt pꝫ ex dictis. ⁊ ſic iſte intellectiōes
dependerent a diuerſis cauſis in eodem genere cauſe ⁊
eodē mō ſe habētibus quaꝝ vna non agit virtute alteriꝰ
⁊ pōt agere ſine alia. Qualiter ergo eēt intellectio penitꝰ
vna numero per ſe. ¶ Item ponamus ſicut eſt poſſibi
le ꝙ ſortes ⁊ plato incipiant de nouo intelligere lapideꝫ
cum prius non intellexiſſent aut intellectio lapidis ē vna
numero ſm̄ ſuam ſubſtantiā q̄ vterqꝫ intelligit. aut alia
numero. Si vna numero aut illa intellectio ſemper fuit
in intellectu eadem numero. aut non ſemper fuit in intel
lectu ſed incipit eſſe de nouo in aliquo inſtanti. Non eſt
dare primum. qꝛ demonſtratum eſt cōtrariū ſm̄ cōm.
qꝛ nulla intellectio rei generabil' ⁊ corruptibil' eſt vna nu
mero eternalr̄ in ītellectu. Si vero intellectio aliq̄ñ ince/
pit eſſe in intellectu de nouo. ſ. in aliq̄ inſtanti manifeſtū
eſt ꝙ ipa fuit cauſata a phantaſmate alicuius hominis q
incipiebat intelligere ſecundum illam intellectionem. po
namus ergo ꝙ in aliquo inſtanti plures homines incipi
ant intelligere lapidem. quero vtrum illa intellectio cau/
ſabitur ab vno phantaſmate alicuius illorum hominum
aut ab omnibus. aut a nullo. Non eſt dare iſtud vltimū
qꝛ omnis intellectio rei generabil' dependet ab aliquo
phantaſmate. Nec ab vno ſolo. qꝛ nulla ratio poteſt eē
quare fieret a phantaſmate vnius plus q̄ꝫ a phantaſma
te alterius poſtq̄ꝫ ipſi ſil' omnes intelligunt de nouo illđ
intelligibile. Si ergo illa intellectio cauſetur a phantaſma
tibus omnium illorum hominum qui ponuntur incipe/
re de nouo intelligere in inſtanti primo productionis eiꝰ
ſequit̄ ꝙ non pōt eſſe vna ⁊ eadem intellectio quia vna
intellectio non dꝫ dependere a pluribus phantaſmatibꝰ
vnius ⁊ eiuſdem rei equalr̄ ⁊ eodem modo ſe habenti
bus ab intellectu. relinquitur ergo ſatis euidenter ꝙ ta/
lis intellectio non eſt penitus vna ⁊ eadem numero. ſed
alia ⁊ alia aliquo modo. Conſideradnum tamen ꝙ ītel/
lectiones eiuſdē obiecti numero ſil' exñtes in intellectu
ſunt vna intellectio ſecundum accidens pro q̄ꝫto ſunt in
vno ſubiecto. ſed non ſequitur ꝙ ſint penitus ⁊ indiuiſi/
biliter aliquid vnum numero. Notandum etiam ꝙ iſte
intellectiones q̄ꝫtum eſt ex parte intelligibilis bene ſunt
vna numero ſaltem priuatiue. ſ. quia ex parte ipſius in/
telligibilis nullam habent diuerſitatem adinuicem eo ꝙ
ipſum eſt vnum ſcđm ſe ſed numerantur ratione phan
taſmatū diuerſoꝝ a q̄bus dependent in eē ⁊ ꝯſeruari in
eſſendo. ¶ Iteꝫ pōt ꝓbari ꝯclo principal'. quia cōſtat
ꝙ intellectio qua aliquis homo intelligit lapidem dꝫ eſſe
ꝯformis phātaſmati illius hoīs. vñ ⁊ Cōm. vult ꝙ phā
taſmata ſint ſubā. i. principia per que intellecta ſpeculati
ua ſunt vera. Si ergo duo hoīes ſilr̄ intelligunt vnū lapi
dem quero vtrum ſit conformitas intellectionis ad phā
taſmata eorum vna numero penitus an diuerſa. ſi dica/
tur ꝙ ſit penitus vna numero conformitas ⁊ nullo mo/
do diuerſa. ſequitur ꝙ corrupta vel deficiente conformi
tate ad phantaſma vnius deficit conformitas ad phan/
taſma alterius. ⁊ ſic cum vnus illorum deſinit intellige/
re alius neceſſario ſil' deſinit vere intelligere. qđ eſt incō
ueniens. ſi dicatur ꝙ illa conformitas non eſt vna nume
ro. ſed alia ⁊ alia. tunc contra hoc eſſet ratio qua aliq̄ pu/
tant ꝓbare intentionem ſuam. ſ. ꝙ ꝓcederet̄ in infinitū
in abſtractionibus. nam ab illis duabus conformitatibꝰ
diuerſis numero ⁊ conuenientibus ſpē abſtraheret̄ ſpēs
coīs. ⁊ q̄reretur de illa ſpē an ſit vna numero an alia ⁊ di
uerſa. ſi vna numero eadem rōne ſtandum fuit in p̄mis
ſi alia aut diuerſa tunc queritur vt prius. Eſt ēt ꝯſiderā/
dū ꝙ licet intellectio eadem numero non poſſit eē eterna
in ītellectu. ⁊ q̄ꝫuis ēt ītellectio nullo mō ſit ꝑpetua reſpe
ctu vnius indiuidui determinati. tñ ſꝫ intētionē. Cōm.
intellectio quelibet vl' ſpēs intelligibil' ſꝑ eſt in intellectu
ſpēi humane eadē ſm̄ ſpēm ita ꝙ nō ē aliqđ tp̄s in quo
ītellectus nō habeat ſpēm cuiuſlibet rei intelligibil' ſum/
ptā a phātaſmate alicuius hoīs. vnde Cōm. dicit in iſto
3°. ꝙ phīa ſemꝑ ē ꝑfecta ī maiori ꝑte ſui ſubī qđ ñ ſic cre
do eē intelligendum ꝙ maior pars hoīuꝫ habeat phīaꝫ
perfectram ita ꝙ quilibet homo illius maioris partis ha
beat perfectam phīam. Sic. n. eēt ſenſus ꝙ homines
quorum quilibet hꝫ phīam perfectam ſm̄ ſe ſint in ma/
iori numero q̄ꝫ illi qui non habent phīam perfectam ſicē
illi homines hñtes digitos. 5. ſunt in maiori numero q̄ꝫ
q non habēt. 5. digitos. hoc. n. videt̄ multum incredibi/
le ⁊ inopinabile quia q̄ꝫuis habitatio hoīs ſit poſſibil' in
parte meridionali ſicut in ſeptētrionali. ⁊ q̄ꝫuis concede/
retur ibi exerceri phīam tamē indubitanter hic ⁊ ibi ho/
mines qui non ſunt perfecti in phīa quaſi īcomparabilr̄
ſunt in maiori numero q̄ꝫ illi quorum vnuſquiſqꝫ habet
totam phīam. imo pro vno qui haberet perfectā phīaꝫ
inuenirentur mille quorum nullus hr̄et eam ꝑfectam. ⁊
adhuc quod plus eſt. raro inuenitur vnus ſolus qui ha/
beat totam phīam. Non ergo ſic intelligo phīam ſemꝑ
eē perfectam in maiori ꝑte ſui ſubiecti ſic ꝙ hoīes quoꝝ

quilibet habet totam phiaꝫ ſint in maiori numero ꝙ̃ illi
quorum neuter habet illam perfectã. ſed ſic intelligo ꝙ
i maiori parte hoiũꝫ phia eſt perfecta. ita ꝙ quilibet illo-
rum habet aliquam partem phie vnus vnam ⁊ aliꝰ aliaꝫ
alius vnam aut plures. ⁊ ſic in omnibus illis ſimul ſum-
ptis philoſophia eſt perfecta. ⁊ illi ſunt maior pars ho-
minum. pauci enim ſunt hoies qui penitus nullam ha-
bẽt partem phie nec habitum principioꝝ nec concluſio-
num. ſed plures ſunt qui habent aliquas partes phie.
Unus enim habet ſcientiam naturalem. ⁊ alius mathe-
maticam. alius diuinam. alius logicam. ⁊ ſic de ceteris
aliqui habent plures iſtarum. Et ſic in oibus iſtis cõiun-
ctim ⁊ non in vnoquoqꝫ diuiſim philoſophia inuenitur
perfecta. ⁊ ꝙ̃uis non ſit perfecta forte in hoibus qui ſũt
hic. in parte. ſ. ſeptentrionali. tñ in iſtis cuꝫ illis qui ſunt
in parte meridionali bene eſt perfecta. Sicut enim tota
habitabilis terra non caret artificijs nec artibus naturali-
bus vel materialibus ideſt artificialibus rebus quarum
forme ſunt in materia naturali. vt domo veſtimento ⁊
huiuſmodi. ſic rationabile eſt ꝙ nunꝙ̃ totum genus ho-
minum in omni climate ⁊ in omni parte habitata ſit pri-
uatum philoſophia. Et hec eſt ratio ſufficiens vt dicit cõ-
men. ⁊ faciens animam quieſcentem. ſ. animam bene
diſpoſitam ad cõcedẽdũ ⁊ recipiendum veritatem. Sꝫ
ego iam vidi multos quibus iſta ratio non ſufficit ⁊ pu-
to ꝙ illi non ſunt bene idonei ad philoſophiã. Non plꝰ
de hoc. Hec ſunt dicta ad intentionem Commen. que ꝓ
quãto ſunt contra fidem ponentem nihil eſſe eternũ niſi
ſolum primum principiũ quod eſt deus. falſa ſunt ⁊ er-
ronea. quorum tamen falſitas non poteſt per rationem
naturalẽ conuinci. ¶ Ad rõnes alterius partis. ¶ Ad ꝑ-
mam. nego ꝙ ſpẽs intelligibilis ſit penitus vna numero
a phantaſmate meo ⁊ tuo. Et ad auctoritatem Cõmen.
dico ꝙ ipſe intelligit illam ſpeciem eſſe eandem ſm ſub
iectum ita ꝙ non eſt diuerſa nec alia loco ⁊ ſubiecto. ⁊ ꝑ
hoc voluit probare propoſitum principale. ſ. ꝙ intellectꝰ
cum ſit ſubiectũ illius ſpeciei ⁊ illa eſt vna ſubiecto ꝙ in-
tellectus eſt vnus numero. ¶ Ad rationem Cõmẽ. cuꝫ
dicitur. ſi illa ſpecies eſſet alia ⁊ alia numero ⁊ vna ſcđm
ſpẽm tunc ab illis poſſet abſtrahi ⁊c̃. verum eſt ſi eſſet
alia ⁊ alia numero loco ⁊ ſubiecto. ſicut forma ſor. ⁊ pla
tonis. tales enim forme vel res quecũqꝫ diuerſe nume-
ro ſm locum ⁊ ſubiectum ſunt materiales ⁊ non poſſũt
intelligi intellectu cõi niſi per ſpeciem abſtractam ab eis.
Sed ſi ſunt diuerſe numero non quidem loco ⁊ ſubiec-
to. ſed qꝛ vna non eſt penitus idem indiuidualiter cũ alia
non opꝫ ꝙ ab eis abſtrahatur aliqua ſpecies communis
alia ab vtraqꝫ. vel ſi abſtrahatur aliqua ſpecies cõmunis
per quam ſor. ⁊ pla. intelligant illa ſpecies non erit peni-
tus vna numero ſed alia ⁊ alia. ſicut ⁊ precedentes. nec ẽ
inconueniens ꝙ ſit proceſſus in infinitum in talibus en-
tibus anime per accidens ordinatis ⁊ ſucceſſiue exiſten-
tibus ⁊ non ſimul. Uel poteſt breuiter dici ꝙ ſpecies eſt
alia ⁊ alia vt predictũ eſt. Et ad auctoritatem Cõmen. ⁊
eius rationem poteſt dici ꝙ ipſe non ponit hoc aſſertiue
ſed diſputatiue ⁊ dubitando. nec illam rationem recipit
tanꝙ̃ demonſtratiuam. ſicut patet diligenter inſpicienti
verba eius. Aliter dicunt aliqui ꝙ a ſpecie lapidis exñte
in intellectu meo ⁊ tuo poteſt abſtrahi ſpẽs lapidis nõ cõ
ſiderando ipſam vt eſt ab hoc phantaſmate vel ab illo. ⁊
illa ſpẽs abſtracta eſt in intellectu. ⁊ eſt ſingularis in eſ-
ſendo ſicut intellectus ⁊ vniuerſalis in repreſentando. ſꝫ
non eſt ſingularis alia ſingularitate ꝙ̃ ſpẽs a quibus ab-
ſtrahitur. nec vniuerſalis alia vl̃itate ꝙ̃ ille ſpẽs. Sꝫ iſtud
nihil ẽ qꝛ ſicut ſpẽs lapidis eſt aliud a lapide ſic ſi a ſpẽbꝰ
qbus diuerſi intelligunt lapidem abſtrahitur ſpecies opꝫ
illam eſſe diuerſam ab illis ⁊ ſingularitatem eius aliaꝫ a
ſingularitatibus earum ꝙ̃uis ſint in eodem ſubiecto ⁊ iõ
melius eſt dicere vt prius. ¶ Ad aliam dicenduꝫ ꝙ illa
ſpẽs eſt alia ⁊ alia per accñs non qdẽ per aliqđ accñs ſibi
in exñs ſed per aliquod accñs extrinſecũ ad quod hꝫ ha
bitudinẽ ⁊ a quo dependet ⁊ conſeruatur. ſ. ꝑ phantaſ-
ma aliud ⁊ aliud numero. nec opꝫ ꝙ ſemper illud a quo
vel per qđ aliqd diuerſificatᷣ ſit intrinſecũ illi quod diuer
ſificatur. ⁊ hoc in rebus que depẽdẽt ⁊ ꝯſeruãtur ab ali-
quibus extrinſecis. ¶ Sed aliqs inſtaret vlterius ſic. Ni
hil eſt diuerſum ab aliquo formal̃r nec per ſe nec ꝑ acci-
dens per aliqd extrinſecũ ab eo. hoc videtᷣ valde mani-
feſtũ. cũ igitur ipſum phantaſma ſit aliquid extrinſecuꝫ
ab ipſa ſpẽ. videtur ꝙ ipſa ſpẽs non debet eẽ diuerſa ab
alia ſpecie nec per ſe nec per accñs. Tunc ergo remanet
queſtio. per quid vna illaꝝ ſpecieꝝ eſt diuerſa formaliter
ab alia. aut per ſe aut per accñs. ſi per ſe. ergo eſt diuerſa
ſm ſpẽm. qđ eſt incõueniẽs. ſi per accñs ꝗ̃ritur quod eſt
illud accidens vt prius. Et augetᷣ difficultas in hoc. quia
ſi vna illaꝝ ſpecieruꝫ eſt diuerſa ab alia oportet ꝙ hoc ſit
per diuerſitatẽ exiſtẽtẽ in ea. Nihil enim eſt diuerſuꝫ ab
aliꝗ niſi per diuerſitatem exñtẽ in eo ⁊ nõ in alio. ſicut ni-
hil eſt albũ niſi per albedinem exñtẽ in eo ⁊ non in alio.
aut igitur illa diuerſitas ineſt ipſi ſpeciei per ſuã nãm aut
ꝑ alqd aliud. ſi per ſuã nãm. ergo ꝑ ſe ⁊ ſic idẽ qđ prius
ſi per aliqd aliud reuertitᷣ ꝗ̃ſtio de illo alio ſicut de ꝑmo.
⁊ ſic ſemꝑ in infinitũ. ¶ Ad primũ iſtoꝝ cum dicitᷣ nihil
eſt diuerſum ⁊c̃. poſſem ꝯcedere. ⁊ iõ bene volo ꝙ vna
illarum ſpẽꝝ non eſt diuerſa ab alia formal̃r per phantaſ
ma. ſed magis effectiue. ⁊ cũ dicit per quid vna illaꝝ ſpẽ
rum eſt diuerſa formal̃r ab alia poſſum dicere ꝙ forma
liter non eſt diuerſa niſi per diuerſitatem. ⁊ illa eſt eius
accidens quod cãtur ſimul cũ ea a phantaſmate diuerſo.
⁊ illa diuerſitas ꝓprie non eſt diuerſa formaliter ſꝫ ẽ illđ
quo aliquid eſt diuerſum. ⁊ cum queritur vlterius vtrũ
illa diuerſitas inſit illi rei per ſe aut per aliđ. poteſt dici ꝙ
ineſt ei per aliquid aliud non quideꝫ per aliquid aliđ for
mal̃r ſibi inherẽs. ſed per aliud effectiue. ſ. per phantaſ-
ma. formal̃r autem illa diuerſitas non ineſt ipſi ſpẽi per
aliquid aliud nec formal̃r per ſeipſam. ⁊ ideo non valet
⁊ ſcias ꝙ hec difficultas eſt magna ſuper multas alias. ſꝫ
aũt que dicta ſunt accipiantᷣ vt ꝓbabilia. ⁊ neceſſaria re-
linquo fortioribus. ¶ Ad aliã rõnẽ principalem dico bre
uiter ꝙ intellectus hois habens actu vnam intellectio-
nẽ bene recipit aliam intellectionẽ eiuſdẽ intelligibil̃. ⁊ cũ
dicitur recipiens debet eẽ denudatũ ⁊c̃. dicunt aliqui ꝙ
verũ eſt vel ſm genus vl̃ ſecundum ſpẽm. vl̃ ſm nu-
merum. ⁊ ſic eſt in propoſito. Eſt enim intellectus hñs
vnam intellectionẽ denudatus ab alia ſm numerũ lꝫ non
ſecũdum ſpẽm ⁊ hoc dicunt ſufficere in reſpectiuis. Ul̃
dicatur vt puto melius ꝙ recipiens debet eẽ denudatũ
a recepto vl̃ ſm eſſentiam vl̃ ſecundum ſubſiſtentiaꝫ. vt
prius expoſitum fuit. ſed non opꝫ vl̃r ꝙ recipiens ſit de
nudatũ ſm eſſe exñtie a tota ſpẽ recepti. ⁊ ſic eſt in ꝓpo-
ſito. ꝙ̃uis enim intellectus actu intelligẽs intelligibile ha-
beat in ſe intellectionẽ illius. tñ adhuc eẽntia ipſius itelle-
ctus eſt alia ab eẽntia intellectionis. ⁊ ſic eſt denudatꝰ eẽn
tial̃r ab omni intellectione ⁊ hoc ſufficit ad propoſitum.
¶ Ad rationem in principio poſitam dicendum ꝙ illa ꝓ
poſitõ ſic debet intelligi accidens numeratᷣ numeratione
ſubiecti quia in ſubiecto numerato alio ⁊ alio non poteſt
eſſe accidens idem ſm numerum. ſed non eſt vniuerſa-
liter intelligendum ꝙ omne accidens numeratum ſit, in
ſubiecto numerato ⁊ nullo modo vno. Ul̃ dicatur ꝙ il-
lud verum eſt de accidentibus que natural̃r inexiſtũt ſb
iectis ⁊ inſeparabiliter. vt color qui inexiſtit naturaliter
⁊ inſeparabiliter cuilibet mixto non poteſt eſſe alius ⁊
⁊ alius numero in vno ſubiecto ſm numerũ: ſimil̃r au-
tem ⁊ in alijs. Sed accidentia aduenticia que. ſ. inducun
tur ab extrinſeco ⁊ non inſunt ſeparabil̃r ſed ad preſen-
tiam aliorum agentium que de neceſſitate nature habent
ea producere ⁊ deficiunt per abſentiam talium agentiuꝫ
talia bene poſſunt eſſe pl̃a ſil̃ in vno ſubiecto vel ſecundũ
idem. ſic autem ſe habet in propoſito. nulla enim intelle-
ctio rei ſenſibil̃ eſt natural̃ intellectui ſic ꝙ inſit ei neceſſa-
rio ⁊ inſeparabil̃r ſed aduenit ab extrinſeco agente pre-
ſente intellectu. ſ. phantaſmate humano cum intellectu a
gente. vt videbitur poſt.

¶Queſtio .xi.

Conſequẽter põt queri de quo dã dicto Cõmẽ.i
iſto cõmẽto.dicit.n.cõm.ꝙ ex ſpẽ intelligibili
⁊ intellectu materiali magis fit vnũ q̃z ex mã
⁊ forma.ideo queritur.vtrũ hoc ſit verũ.Eſt itaqȝ queſtio
vtrũ ex itellectu ⁊ ſpẽ itelligibili fiat magis vnũ q̃z ex mã
⁊ forma.Arguitur ꝙ non.quia ex illis magis fit vnum
ex quibus fit vnum per ſe q̃z ex quibus fit vnuȝ ꝑ acci/
dens.hec eſt eujdẽs.ſed ex materia ⁊ forma fit vnũ per
ſe vtpȝ ex ſcdo huius.⁊.8.me.⁊.5.ex itellectu võ ⁊ ſpẽ
2.h⁹ et.5. intelligibili fit vnuȝ per accidens ⁊ non per ſe cum ſint in
meta. diuerſis predicamentis vt manifeſtũ eſt.quarẽ ⁊c̃.¶Itẽ
tex.cõ.7. ex ſubſtantia ⁊ accidente nõ fit magis vnũ q̃z ex duabus
1ȝ.8.meta. ſubſtãtijs quarũ vna perficit aliam.hec eſt manifeſta.ſȝ
tex.cõ.15. intell'us mãlis eſt ſubſtantia.⁊ ſpẽs intelligibilis ẽ accñs.
materia aũt ⁊ forma ſunt ſubſtãtie vt pȝ in ſcdo hui⁹.⁊
7.⁊.8.meta.quare ⁊c̃.¶Itẽ nihil poteſt eẽ verius vnũ
ſecũdo h⁹ q̃z quod eſt vnũ numero per ſe ⁊ ſimpl'r.vnitas.n.nũe/
tex.ↄ.2.i.7 ral' ⁊ eẽntial' videt̃ eẽ perfectiſſima vnitas vt hȝ videri i
tex.cõ.6. 5.metaph.ſed ex materia ⁊ forma fit vnũ numero ſim/
in octauo pl'r ⁊ per ſe.ergo nihil põt eẽ magis vnũ numero q̃z ex
tex.cõ.3. materia ⁊ forma.quare ⁊c̃.¶Oppoſitũ videt̃ velle cõ
5.metap. mẽ.in iſto.3.cõmẽto.5.vbi dicit ſic.Et manifeſtũ eſt ꝙ
tex.cõ.12. mã ⁊ forma copulant̃ eẽntial'r adinuicem.i.vniuntur ad
inuicẽ ita ꝙ aggregatũ ex eis ſit vnũ ⁊ maxime intellect⁹
materialis ⁊ intentio intellecta in actu.Quod enim com/
ponit̃ ex eis non eſt aliquod tertiũ cõpoſitũ ex eis ſicut ẽ
de alijs compoſitis ex mã ⁊ forma.¶Ad hoc eſt itelli/
gendũ ꝙ iſtud dictũ.Cõmen.multũ eſt obſcurũ.Et ſic
aliqui intelligunt ꝙ intellectus non recipit formas ⁊ intel
lectiões cũ tranſmutatione ſicut facit materia. Sed ſine
dubio ex hoc non habet̃ ꝙ ex intellectu ⁊ ſpẽ intelligibili
magis fiat vnũ q̃z ex materia ⁊ forma.q: diaphanũ reci/
pit lumẽ ſine tranſmutatiõe que fit cũ abiectione cõtrarij
⁊ tũ ex hoc non ſequit̃ ꝙ ex diaphano ⁊ lumine magis
fiat vnum q̃z ex materia ⁊ forma.¶Preterea ex hoc ñ
ſequitur ꝙ ex itellectu ⁊ ſpẽ intelligibili nõ reſultet aliqđ
tertiũ.Alij ſic exponunt ꝙ ex intellectu ⁊ ſpẽ intelligibili
nõ reſultat aliquod vnũ tertiũ quod ſit ens abſolutum ſi
cut ex mã ⁊ forma.poſuit.n.Cõmẽ.vt dñt iſti ꝙ habit⁹
cõmẽ.20. itellectuales ſunt eſſential'r relatiões vt pȝ ex.7.phyſicoꝝ
⁊.5.metaph.Sed adhuc iſtud non ſufficit.primo q: ex
hoc nõ habetur ꝙ maxime fiat vnũ ex iſtis.q: nõ fit ma
gis vnũ ex ſubiecto ⁊ relatione q̃z ex materia ⁊ forma.
¶Item non eſt manifeſtum nec forte verum ꝙ habi/
tus intellectuales ſint eſſentialiter relationes cum ſint de
prima ſpecie qualitatis.vt pȝ ex predicamentis.ꝙ antẽ
ad ipſos non eſt motus hoc eſt pro tanto.q: conſequũt̃
imediate quãdã relatõnẽ ſeu habitudinẽ.ſ.preſentiã phã
taſmatis ad intellectũ.ſicut lumen in diaphano conſequi
tur habitudinem corporis luminoſi ad diaphanuȝ vt hȝ
declarari ibidem.¶Item q̃uis habitus intellectual' eẽt
relatio eſſentialiter.tamen adhuc non eſt manifeſtũ quo
modo ex intellectu ⁊ ſpecie non reſultet aliquod vnũ ter
tium habituatum.Et ideo alij dicunt aliter ⁊ ſatis proba
biliter ꝙ ex iſtis fit vnum magis q̃z ex materia ⁊ forma
ſubſtantiali pro tanto q: forma ſubſtantialis nõ vnit̃ ma
terie niſi mediantibus dimenſionibus vt dicit Commẽ.
in de ſubſtantia orbis.Species autem intelligibilis vni/
tur intellectui poſſibili immediate ⁊ ſic magis fit vnum.
ideſt magis immediate ex iſtis q̃z ex illis.Sed adhuc nõ
apparet ꝙ ex iſtis non reſultet aliquod tertium niſi dice
retur ꝙ non reſultet aliquod tertium dimẽſionatũ vl' q̃z
tũ.¶Aliter tamen dico ſaluo meliori iudicio.ad quod ꝑ
mitto aliqua.Primo ꝙ ſpecies intelligibilis recepta pri
mo in intellectu non eſt per ſe principium effectiuũ intel
lectionis.ſed ſolum principium receptiuum ⁊ diſpoſiti/
uum.⁊ hoc inferius probabo deo volente.2.accipio ꝙ
quelibet forma ſubſtantial' ſpecifica recepta in materia ẽ
principium alicuius operationis ſicut patet inducendo in
omnibus formis.forma enim ſubſtantialis ignis eſt prin
cipium calefaciendi vel igniendi.⁊ anima nutritiua ẽ pñ
cipium nutritionis ⁊ augmentationis.⁊ anima ſenſitiua
eſt principium actiuum ſenſationis aliquo mõ.ſil'r autez tex.cõ.25.
⁊ in alijs.vnde ariſ.dicit in ſecundo de generatiõe ꝙ mo
ueri ⁊ pati eſt materie.alterius autem principij eſt face/
re ⁊ mouere.ſ.forme.3.accipio ꝙ ex ſpecie intelligibili
⁊ intellectu fieri magis vnuȝ q̃z ex materia ⁊ forma poſ
ſet dupliciter intelligi.Uno mõ ꝙ ex eis magis fiat vnũ
q̃ztũ ad eẽntiam.Alio modo q̃ztũ ad genus cãlitatis ſuꝑ
opationem.Tunc dico ꝙ ex intellectu ⁊ ſpecie intelligi
bili non fit aliquod maxime vnum vel magis q̃ztum ad
eẽntiã cõſtitutã q̃z ex materia ⁊ forma.⁊ hoc ꝓbãt rões
preinducte ſcdo.dico ꝙ ex eis magis fit vnũ.2.mõ.ſ.q̃z
tũ ad cãlitatem reſpectu operationis.q: cõpoſitũ ex intel
lectu ⁊ ſpẽ nõ eſt cã ipſius intellectionis niſi receptiua.ſȝ
cõpoſitum ex mã ⁊ forma ẽ cã operatiõis actiua ratiõe
forme ⁊ receptiua rõe materie.Ex hoc poteſt ſyllogiza
ri ſic.Ex illis magis fit vnũ q̃ztũ ad cãlitatẽ que habẽt eã
dem cauſalitatẽ reſpectu operatiõis q̃z ex illis que nõ hñt
eãdẽ cãlitatẽ.q: talia ſunt magis indiuiſa i cauſando.vnũ
aũt ſumitur ab indiuiſiõe.5.metha.⁊ ex hoc manifeſtũ
eſt q̃uo ex ſpẽ intelligibili ⁊ intellectu nõ fit nec reſultat ali
quod tertiũ.verũ eſt ꝙ hẽat aliud genus cãlitatis ſuꝑ ac/
tũ intelligendi q̃z alterum componentium.Ex materia
autem ⁊ forma ſubſtantiali bene fit aliquod tertium hoc
modo.nam huiuſmodi compoſitum hȝ cãlitatem aliam
reſpectu operationis q̃z ipſa materia prima vt pȝ ex di/
ctis.¶Sed aliquis quereret vlterius de ipſo itellectu ⁊
intellectiõe qual'r ex eis fiat vnum.poteſt dici breuiter ꝙ
ex eis fit vnum ſicut ex ſubiecto ⁊ actu immanente.⁊ h⁹
cõpoſiti vnitas non eſt vnitas alicuius tertij reſultãtis qđ
ſit cã alicuius alterius operationis per ſe.ſed quod ẽ cõ/
poſitum ex materia ⁊ forma eſt cauſa alicuius operatio
nis per ſe.⁊ iſtud compoſitum quodãmodo magis eſt
vnum.ideſt magis perfectum ⁊ completum in ſuo gñe
q̃z compoſitũ ex materia ⁊ forma que ordinantur vlteri
us ad aliquem actum.⁊ adhuc põt intelligi ꝙ compoſi/
tum ex intellectu ⁊ ſpecie intelligibili pro tanto magis eſt
vnũ q̃z compoſitum ex materia ⁊ forma corporali quia
iſtud compoſitum non eſt diuerſum nec plurificatuȝ nu
meraliter q̃ztũ ad materiale quod eſt in eo.intellect⁹ eniȝ
poſſibilis non eſt niſi vnus numero ſubiecto cum ſpecie
⁊ actu intelligendi ſm Cõmen.ſed compoſitũ ex mate/
ria ⁊ forma corporali bene eſt numeratum ⁊ diuerſum
q̃ztum ad materiam que eſt in eo alia ⁊ alia numero in
alio ⁊ alio compoſito ſaltem per accidens ⁊ quantuȝ ad
formã.ſimiliter autem vtrunqȝ illorum compoſitorum
ſ.ex ſpẽ intelligibili ⁊ intellectu.⁊ ex intellectu ⁊ actu in/
telligendi non eſt aliquod tertium ab ambobus.verum
eſt quãtũ ad repreſentationem rei intellecte.totum eniȝ
illud compoſitum non repreſentant aliud q̃z illud quod
repreſentat ſpecies ⁊ actus intelligendi.ſed totum com
poſitum ex materia corporali ⁊ forma eſt aliud tertium
ab ambobus iſtis principijs q̃ztum ad moduȝ eſſendi ali
quid.q: neutrum illorum eſt ſubſtantia ſubſiſtens per ſe
actu ſicut eſt compoſitum.Et totũ cõpoſitũ ex materia
⁊ forma corporali eſt aliud q̃ztũ ad intelligi ⁊ repreſenta
ri.alia enim eſt intellectio compoſiti vt compoſitum ẽ ab
intellectione materie ⁊ ab intellectione ipſius forme.Ex
dictis patet ſolutio rationum.bene enim probant ꝙ cõ/
poſitum ex intellectu ⁊ eius actu non eſt magis vnum q̃z
tum ad eẽntiaȝ q̃z ſit cõpoſitũ ex mã ⁊ forma.ſed bene ẽ
magis vnum quo ad quedam alia vt patet ex dictis ⁊ ꝑ
cipue magis vnũ q̃ztum ad cãlitatem ſuper ipſum intelli
gere vt dictum eſt prius.

¶Tex.commen.Vii.

¶Senſitiuum enim non ſine corpore eſt.hic autem ſeparatus eſt ⁊c.

¶Queſtio. xii.

Veritur hic vtrũ aĩa ſenſitiua ⁊ in tellectiua ſint vna ⁊ eadeȝ

ſba in homine aut ſint diuerſe forme ſbales. Arguit pº
ꝙ ſint vna ſba ⁊ forma .q: vnius rei vnū eſt eē. hec ē ꝑ
ſe nota. ſed hō ē vna res vt manifeſtū eſt ⁊ cōceſſū ab oī
bus. ergo ipſius hoīs eſt vnū eē ſubſtantiale. ⁊ per ꝯñſ
vna ſola forma ſbalis. ℂ Itē ſi aīa ſenſitiua ⁊ ītellectiua ī
hoīe eēnt diuerſe aīe tūc hō eēt plr̄a aīata. nā plures aīe
ꝯſtituūt plr̄a aīata ſicut vna aīa vnū aīatū. ſed ꝯñs eſt fal
ſuȝ. quare ⁊c̄. ℂ Itē q̄̄to aliquid eſt perfectius tāto ſim
plici⁹. vñ ṗmū prīmᵐ oīuȝ quod eſt perfectiſſimū eſt ſim
pliciſſimū. ſed hō ē ſpēs perfectior īter oēs ſpēs hic īferi
us exñtes ergo dȝ eē ſimplicior qḋ nō eēt ſi aīa ītellectiua
⁊ ſenſitiua in ipſo eēnt diuerſe ſub̄e. ℂ Itē natura nunq̄̄
facit ꝑ plura qḋ pōt per pauciora. vnde melius eſt pone
tex.cō.50. re ṗncipia finita q̄̄ infinita vt dicit ar̄. in primo phycoꝝ
⁊ primo poſterioꝝ ſȝ per vnā ſbam aīe pñt ſaluari oīa ac
cidētia hoīs. Nā vna ⁊ eadē ſuba aīe hoīs pōt hr̄e virtu
tes organicas qbus erit principiū ſentiendi ⁊ v̇tutes non
organicas qbus erit principiū intelligēdi. q̄re ⁊c̄. ℂ Op/
poſitū arguit̄ auctoritate ar̄. vult. n. ꝙ aīa ſenſitiua eſt or
ganica ītellectus aūt ſeꝑatus. ⁊ hoc dicit ⁊ loquit̄ de ſba
tex. cō. 59 aīe intellectiue. talia aūt nō ſunt vna ſba. ergo ⁊c̄. ℂ Iteȝ
tex.cō.20. oīa ſenſitiua eſt gñabilis. vt pȝ ex. 2. huius. Senſitiui qui
dē ṗma mutatio fit a gñante. intellectus aūt ē ꝑpetuus vt
pȝ ex. 3. huius. q̄re ⁊c̄. Ad euidētiā q̄ōnis p̄mitto aliqua
Primū eſt ꝙ in mā corꝑis humani neceſſe eſt eē aliquā
formā īdiuidualē ꝓpriā hoī ⁊ inherentē ipſi materie. ⁊
hoc ꝓbo ſic. in mā cuiuſlibet rei generabil' ⁊ corruptibil'
oȝ eē aliquā formā ſubalē indiuidualē ꝓpriā illi rei inherē
tex.cō.70. tē ipſi materie. ſed hō eſt res generabilis ⁊ corruptibilis
vt manifeſtū eſt. ⁊ teſtat̄ ar̄. 2. phycoꝝ vbi dicit plane ꝙ
hō generat hoīem ex materia ⁊ ſol. ergo ⁊c̄. maior ꝓpo
ſitio apꝑet q: niſi in materia rei gñabilis exiſteret aliq̄ for
ma ſbalis indiidualis propria illius rei tunc materia non
haberet eē ꝓpriū ſubale illius rei receptum in ipā vt in
ſubo. ⁊ ſic nō poſſet trāſmutari ad illud eſſe. ⁊ per ꝯñs
tex.cō. 4 illa res nō poſſet generari ex materia. cū gñatio ſit tranſ/
mutatio de nō eſſe ad eē. 5. phycoꝝ. ⁊ ſic eēt gñabil' ⁊ ñ
gñabilis qḋ eſt impoſſibile. vt pȝ ꝯña. q: mā nō recipit
aliqḋ eē ſubale nec ꝑficitur per ipſū niſi a forma ſibi īhe/
rente. īmo ipſuȝ eē ſbale nec perficitur per ipſū niſi a for
ma ſibi inherente. īmo ipſum eē ſbale ꝓpriū rei vel ē ei⁹
forma ſbalis vel cōſequit̄ ipſam formā ſubalē propriam
⁊ ſic patet maior ⁊ minor vt dcm̄ eſt. ergo ſeq̄t̄ ꝙ opȝ
materiā hoīs hr̄e aliquā formā ſubalē īdiuidualē ꝓpriā
hoī inherentē ipſi materie. ℂ Uel pōt alr̄ formari rō du
cēdo ad īpoſſibile. Si mā hoīs non hr̄et in ſe aliquā for
mā ſubalē ꝓpriā hoī ſibi inherētē tunc nō hr̄et in ſe aliqḋ
eſſe ſbale ꝓpriū hoī in ipſa receptū. hec ꝯña eſt oīno ma
nifeſta. Et ſi mā hoīs nō hr̄et in ſe aliqḋ eē ſubale ꝓpriū
hoī in ipſa receptū. tūc hō nō eēt res gñabilis ⁊ corrupti
bilis. q: generatio cuiuſlibet rei eſt ad eē ſubale ꝓprium
illius rei receptiuū in mā. idē. n. dȝ eē ſubm trāſmutatio
tex.cō.7. nis ⁊ termini eius. vt pȝ. 5. phycoꝝ. Unde cuȝ materia
hoīs ſit ſubiectū ṗncipale generatiōis ꝓprie hoī ipſa dȝ
eē ſubiectū principale ipſius eē ſubſtātial' ꝓprij hoī qḋ q
dē eſſe eſt terminus ad quē generatiōis hoīs. Sequit̄ er
go de primo ad vltimū ꝙ ſi materia hoīs nō hr̄et aliquā
formā ſubalē ꝓpriam hoī ſibi inherentē homo nō eēt ge
nerabilis nec per cōſequēs corruptibilis. qḋ ridiculū eſt
oīno. ⁊ hec ſit prima ſuppoſitio. ℂ Secūdo ſuppono ꝙ
aīa intellectiua q̄ cōprehendimus qditatē cōprehēſioneȝ
vlī nō eſt forma inherens materie corporis humani. ⁊
hoc licet ſatis declaratū ſit in p̄cedentibus. tñ iteꝝ ꝓbat̄
ſic. Oīs forma ſubſtantialis indiuidualis inherens mate/
rie eſt corruptibilis ſm̄ mām. ſed aīa intellectiua nō ē cor
ruptibilis. quare ⁊c̄. maior ꝓpoſitio apparet ex hoc. qa
oīs forma hñs ꝯ̄rium ſiue per ſe ſiue per accñs ſm̄ ſuas
tex.cō.50. ꝓprias diſpoſitiones eſt corruptibilis. vt pȝ ex primo ꝺ
gñatione. oīs. n. forma ſubſtantial' indiuidual' inherens
materie hȝ ꝯ̄riū ſaltē per accñs. ſ. ſm̄ diſpoſitiones ſuas
ꝓprias. nā mā non recipit aliquā talē formam ſubſtātia/
lē niſi ſit appropriata ⁊ diſpoſita diſpoſitionibus ꝓprijs.

Unde Ar̄. in ſecundo huius ꝙ vniuſcuiuſq; actus in
ſbo apto nato ⁊ potētia exñte aptus natus eſt fieri. hmōi
aūt diſpoſitiōes indubitant̄ hñt ꝯ̄riū. vel ſicut vnū extre/
moꝝ contrariatur alteri extremo vel ſicut extremum
contrariatur medio. vel ſicut vnū medium eſt cōtrariuȝ
alteri medio vt docet Cōmē. in primo celi ⁊ mūdi. diſpo cōmē. 20.
ſitiones. n. formaꝝ ſubſtantialiū elemētoꝝ ſunt ꝯtrarie ſi
bi inuicem ſicut vnū extremū cōtrariat̄ alteri vt caliditas
frigiditati. ſimiliter aūt ⁊ in alijs. ⁊ diſpoſitiōes formaꝝ
mixtoꝝ ſunt ſibi inuicē ꝯtrarie ſicut vnū mediū eſt ꝯtra/
riū alteri medio. nā q̄litas mixti eſt media inter q̄litates
elemētoꝝ vt pȝ in. 2. ꝺ gñatione. Itē pōt hoc ꝓbari ſic. ſi
aīa intellectiua eēt forma ſubal' īherens corpori humāo.
ſequeret̄ ꝙ vnū ⁊ idē ſimul poſſet moueri ⁊ q̄eſcere ab
eodē motu ſm̄ idē ſui. qḋ vr̄ multū mirabile. ⁊ pȝ ꝯña.
q: cōſtat ſm̄ oēs ꝙ aīa intellectiua nō eſt extēſa ꝑ accñs
extenſione corporis. q: ſi eēt extēſa tūc corrupta manu q̄
ratur an corrūpet̄ illa ꝑs aīe que erat ī ea aut nō. Si cor
rūpetur hoc ē ꝯtra nām aīe intellectiue. ſi manet q̄rit̄ an
informet aliā mām. ⁊ hoc eſt abſurdū. aut nullam. ⁊ ſic
vna aīa intellectiua hoīs erit ſine corpore ⁊ alia erit vni/
ta corpori. ſ. corpori remanēti qḋ eſt mirabile. ergo non ē
extenſa ſed erit tota in toto ⁊ tota in qualibet parte. Po/
natur ergo ꝙ manus moueatur pede quieſcente ſicut bñ
eſt poſſibile ⁊ patet ad ſenſū. tunc ſine dubio aīa que ē in
manu mouetur ſaltē per accñs. ⁊ aīa que eſt in pede q̄e
ſcit ſaltē per accñs ⁊ illa eſt eadē indiuiſibilr̄ ⁊ oīno ſcḋm
ſubſtantiā. ℂ Tertio accipio ꝙ ſi in hoīe eſt aliqua forā
ſubſtantial' indiuidual' ⁊ ꝓpria hoī p̄ter intellectū oȝ ꝙ il
la ſit aīa ſenſitiua. ꝓbo ſic. Neceſſe eſt vt forma īdiuidua
lis ꝓpria hoīs ſit aīa cognoſcitiua. hoc manifeſtū ē ⁊ con
ceſſum ab oībus. ſed nō pōt eē alia aīa cognoſcitiua p̄ter
ītellectū niſi ſenſitiua vt ēt oēs cōcedūt. ⁊ habet̄ ex libro
de ſenſu ⁊ ſenſato. ergo ⁊c̄. Tūc diceret̄ ad q̄ſtionē ſm̄
intētionē ar̄. ⁊ Cōmē. ꝙ aīa ſenſitiua ⁊ intellectiua in ho
mine ſunt diuerſe ſubſtantie. qḋ ꝓbatur ſic. Si aīa ītelle
ctiua hoīs ⁊ aīa ſenſitiua nō eſſent diuerſe ſub̄e ſequere
tur ꝙ in materia corporis humani nō eēt aliqua forma
ſubſtantial' indiuidual' ⁊ ꝓpria hoī inherens ipſi materie
hoīs. ſed hoc nō eſt poſſibile ſm̄ primā ſuppoſitionē. ⁊
ꝓbatur cōſequentia. q: aīa ītellectiua nō poteſt eē hmōi
forma vt ꝓbatum eſt. nec pōt eē alia forma niſi aīa ſenſi
tiua vt oſtenſum eſt. ergo relinquit̄ ꝙ ſit aīa ſenſitiua di/
uerſa ab aīa intellectiua. Uel formetur rō oſtenſiue ſic.
Ille anime ſunt diuerſe ſubſtantie. quarū vna eſt forma
materialis ⁊ alia non. ſed anima intellectiua non eſt for/
ma inherens corpori vt probatū eſt. aīa autē ſenſitiua eſt
forma inherens corꝑi humano vt ēt ꝓbatū ē. quare ⁊c̄.
ℂ Itē oē agēs vniuocū ꝓducit ſibi ſimile ſpē. hoc ē ma
nifeſtū ſed homo eſt agēs vniuocū cū homo generat ho
minē ex materia ⁊ ſol. ex ſcḋo phycoꝝ. ergo ꝓducit for
mam per quā homo generatus eſt homo. ſed nō ꝓdu/
cit aīam intellectiuā. ſed ſenſitiuā. quare ⁊c̄. hec rō non
poſſet bene ſolui ſuppoſitis principijs ar̄. ⁊ cōmē. ℂ Sȝ
eſt notandū ꝙ ſicut dictū eſt prius aīa ītellectiua alio mō
eſt forā hoīs ⁊ alio mō aīa ſēſitiua. nā aīa intellectiua eſt
forma. i. ṗncipiū operatiōis appropriatū corpori vt de/
claratū eſt prius. ſed aīa ſenſitiua eſt forma inherēs ipſi
corpori humano ⁊ extēſa ſm̄ eius extēſionem ꝑ accñs ⁊
habet virtutes organicas diuerſas que ſunt actus diuer
ſaꝝ partiū corporis ⁊ īter illas v̇tutes nobiliſſima eſt vir
tus cogitatiua. de q̄ dicit Cōme. ꝙ ipſa eſt aliqua rō ꝑ q̄̄
to rōcinatur de rebus indiuidualiter apprehenſis ſicut
intellectus de rebus vlr̄ apprehenſis. ⁊ de iſta dic̄ com cōmen. 6.
mē. ꝙ per eam homo eſt gñabilis ⁊ corruptibilis. ſ. per hui⁹ tertii
aīaȝ quā ꝯſeq̄tur iſta virtus ꝓpria homini. hec aūt virt⁹ cōmē. 35.
cogitatiua vt reputo eſt illa virtus que immediate deſer
uit intellectui. de qua ar̄. dicit ꝙ intellectus paſſiuus eſt
corruptibilis ⁊ ſine hoc nihil intelligit. ſ. intellectus vni/ tex.cō.20.
uerſalr̄ apprehendēs ⁊ ſic pȝ q̄uō homo hȝ duas diuer
ſas perfectiōes ſubſtantiales. ſ. aīa intellectiuā ⁊ aīaȝ co/
gitatiuā. ⁊ hoc videt̄ multū rōnabile ꝓpter cōnexiōneȝ

ꝑtiũ vniuerſi in aliquo vno ente ſicut tãgebat prius. Cũ enim ſunt alique ſubſtantie in vniuerſo que ſunt perpetue ſm oẽs ſuas perfectiões ſubales.ſ.ſubſtantie ĩmãles.⁊ quedã ſube ſint gñabiles ⁊ corruptibiles ꝗtuʒ ad ſuas perfectiões ſubales ꝓprias ſicut oẽs ſube ĩferiores homini in ordine perfectiõis vt elementa ⁊ mineralia ⁊ plante ⁊ animalia rõnabile eſt ꝙ aliqua ſit ſubſtantia cuius vna ꝑfectio ſubſtantialis ſit perpetua ⁊ nõ numerabilis ſub vna ſpẽ ſicut eſt in ſuperiorib⁹.⁊ alia generabil' ⁊ corruptibilis ⁊ numerabilis ſub vna ſpẽ ſicut eſt in ſuꝑiorib⁹.⁊ alia gñabil' ⁊ corruptibilis ⁊ nũerabil' ſub vna ſpẽ ſic.n.eẽt vnita ſuꝑiora ⁊ ĩferiora in aliq̃ vna nã.qð vr̃ multũ cõueniẽs ordini vniuerſi.quare ⁊c̃. ¶ Preterea querat' ab iſtis qui ponũt in hoĩe nullã eẽ formã ſubalez niſi intellectiuã quomodo ſit nutritio hoĩs.Cũ enim ĩ vã nutritione forma ſubſtantialis nutriti debeat generari in

tex.cõ.41. mã nutriti vt vult ar̃.in primo de gñatione. ponat' ergo ꝙ corpus hoĩs nutriat' oportebit ꝙ in materia nutrimẽti generet' forma ſubalis hoĩs propria hoĩ:ſ.aĩa intellectiua ⁊ illa non ẽ eadẽ cũ aĩa ĩtellectiua ꝑexiſtente.nec eſt pars ꝗtitatiua totius aĩe humane cũ intellectus ſit indiuiſibilis ſm quãtitatẽ ſm iſtos ⁊ ſʒ veritatẽ.⁊ ſic homo habebit diuerſas animas intellectiuas quaꝝ vna non eſt alia nec ſunt diuerſe ꝑtes ꝗtitatiue eiuſdẽ aĩe.ꝙ ſi quis dicat ꝙ ĩ mã nutrimenti nõ generabitur aĩa ĩtellectiua noua ſʒ aĩa que ꝑexiſtebat informabit illã materiã nutrimẽti.mirũ videt' quõ vna ⁊ eadẽ forma indiuiſibil' oĩno informet ſucceſſiue diuerſas materias ⁊ amplius ſibi nulla erit.generatio cũ nulla ſba de nouo ꝓducet'.ſed ꝗuis ar̃.⁊ cõ. ſic dicerent ⁊ nõ poſſent aliud ponere ſm principia correſpondentia rebus ſenſatis.tamen ego dico alr̃.ſ.ꝙ aĩa intellectiua hoĩs eſt forma cõicãs eſſe ſuũ corpori humano ⁊ indiuiſibilis oĩo ⁊ inextẽſa ⁊ per ſe ⁊ per accñs ⁊ ꝑficit totũ corpus humanũ ⁊ oẽs eius ꝑtes ſine oĩ alia forma ſubali inherente materie.⁊ iſta aĩa ĩtellectiua incepit eẽ de nouo poſtq̃ nõ erat.nõ qdẽ ꝑ generationẽ.ſed per creationẽ ex nihilo.⁊ iſta perpetuabit' a parte poſt volũtate diuina.⁊ oĩa talia que dicunt fideles catholici ego dico ſimplr̃ eẽ vera ſine oĩ dubitatione.ſed demõſtrare neſcio.gaudeant qui hoc ſciunt ſed ſola fide teneo ⁊ cõfiteor. ¶ Rõnẽ in oppoſitũ diſſoluo ſm eandẽ viaʒ. ꝗuis enim oĩs forma inherens materie eẽt corruptibilis.tamẽ dico ꝙ deus põt eã ꝑpetuare ⁊ preſeruare a corruptiõe in eternũ.modũ tñ neſcio deus ſcit. ¶ Ad rõnes contra dictã poſitionẽ põt reſpõderi. ¶ Ad primã cũ dicit' vni⁹ rei vnũ eſt eẽ ſubale ꝓpriũ ⁊ indiuiduatũ cõiunctũ materie ⁊ in materia receptũ.⁊ iõ bene volunt ꝙ ipſius hoĩs nõ eſt niſi vna forma indiuidualis ꝓpria inherẽs ſue materie.ſed hoc nõ obſtante poſſunt ipſius eſſe diuerſe forme ſubales quaꝝ vna det eẽ per ſui inherentiam ad corpus ⁊ alia nõ inheret ſed per ſe ſubſiſtit.ita tamen ꝙ ꝑ ſuã naturam habet inclinationẽ ad corpus humanũ tãq̃ ad ſuũ perfectibile a quo dependet eius operatio modo prius dicto. ¶ Ad aliã nego conſequẽtiã.q² aĩatũ nõ ſolũ ſignificat ipſam aĩam.ſed ſubiectũ aĩe.⁊ q² ibi nõ ſunt plr̃a ſuba aĩe ſed vnũ.ſ.in hoĩe vno.iõ nõ erunt plura aĩata.ſed vnũ aĩatũ.eo ꝙ vna illarũ aĩaꝝ eſt ꝓpter aliã ſicut propter finem ⁊ ꝑfectionem:quare nõ valet.Et cũ accipit' ꝙ plures aĩe conſtituũt plura animata.verum ẽ plr̃es aĩe quarũ vna nõ ordinat' ad aliã ſicut ad ſuã perfectionẽ ad quã diſponit.⁊ veꝝ eſt in diuerſis corporibus.ſʒ nõ in vno corpore. ¶ Ad aliã cũ dr̃ ꝙ ꝗto aliqd eſt ꝑfecti⁹ tãto ſimplicius.iſta põt negari.q² certũ ẽ ꝙ forã ſubſtantialis ignis eſt nobilior q̃ forma ſubalis terre.⁊ tamẽ ipſa forma ignis nõ eſt ſimplicior q̃ forma terre immo forma ſubalis terre eſt eque ſimplex ſuba per priuationẽ ꝯpõis ex ꝑtib⁹ eẽntialibus ſicut forma ignis.ſilr̃ aũt ⁊ in alijs multis. Similiter in cõpoſitis non eſt verum.q² ignis eſt perfectior q̃ terra ⁊ tñ eque cõpoſita eſt hec ſicut ille.quare nõ vʒ. Similiter in ſubſtãtijs immaterialib⁹ ñ eſt neceſſe.q² cõſtat ꝙ intelligentia ſaturni eſt perfectior q̃ intelligentia lune.⁊ tñ nõ oʒ ꝙ intelligentia lune ſit magis ⁊ ex pluribus ꝯpoſita q̃ intelligentia ſaturni imo eq̃ ſimplex eſt intelligẽtia lune.ſicut ſaturni.Et ſiqs cõcederet ꝙ intelligentia mouens orbẽ lune eſt magis cõpoſita q̃ intelligentia mouẽs orbẽ ſaturni.tũc oportet cõcedere ꝙ vniuſcuiuſqʒ iſtaꝝ eſſet aliqua ꝑs ꝑfectiſſima ⁊ nobiliſſima.⁊ tunc queret' de ꝑte perfectiſſima ex q̃ cõponit' intelligentia lune.vtꝝ ſit eque ſimplex vt intelligẽtia mouens orbẽ ſaturni aut non.ſi eſt eque ſimplex.⁊ tñ cõſtat ꝙ intelligẽtia ſaturni eſt perfectior q̃ ꝑs nobiliſſima ĩtelligentie lune.ergo non eſt verũ ꝙ ꝗto aliqd eſt ꝑfecti⁹ tãto ſit ſimplicius.ſi aũt dicatur ꝙ pars perfectiſſima ĩtelligentie lune eſt cõpoſita opʒ adhuc ꝙ ipſius aliqua ꝑs ſit perfectior ⁊ perfectiſſima.⁊ queret' de illa.⁊ ſic in infinitum.aut oʒ neceſſario ꝯcedere ꝙ duoꝝ eque ſimpliciuʒ in ſuis ſubſtantijs vnum eſt equaliter perfectum ſicut reliquum.quare ⁊c̃.

¶ Tex.cõ.viii.

¶ Cum autem ſic ſingula fiant ut ſciens ſecũdum actum.hoc aũt confeſtim accidit cuʒ poſſit operari per ſeipſum.

Queſtio. xiii.

Ueritur hic.vtrũ intellectus poſſibilis intelligere ſuam ĩtellectionẽ exñtẽ in eo.Arguit' ꝑmo ꝙ nõ q² ſic ſe hʒ ſenſus ad ſenſationẽ ſic intellectus ad ĩtellectionẽ ꝑ cõueniẽtẽ ſimilitudinẽ.ſed ſenſus nõ põt ſentire ſuã ſenſationẽ vt plane dicit ar̃.in de ſomno ⁊ vigilia ⁊ cõm.in de ſuba orbis.Nõ.n.viſu videt aliqs qm̃ videt.ſilr̃ aũt ⁊ in alijs.quare ⁊c̃. ¶ Jtẽ illud qð nõ eſt ſẽſibile non eſt intelligibile.cũ aĩa nihil intelligat ſine phantaſmate vt dicit ar̃.in iſto.3.phantaſma aũt nõ eſt niſi rei ſenſibilis vt pʒ ex ſecũdo huius.⁊ tertio ſed ipſa intellectio non eſt ſenſibilis vt manifeſtũ eſt.quare ⁊c̃. ¶ Jteʒ oẽ qð intelligitur agit in intellectũ cũ intelligere ſit quodã pati ab intelligibili aut aliquid hmõi alterũ.ſ.ꝯñs paſſionẽ.ſed intellectio non agit aliquid in intellectũ.q² accñs non agit in ſuũ ſubm ⁊ vniuerſaliter forma nõ agit ĩ ſuã materiã in qua exiſtit.quare ⁊c̃. ¶ Jtem ſi intellectus intelligeret intellectionẽ exñtẽ in eo.v.g.ĩtellectionẽ lapidis tex.cõ.5. ſequeret' ꝙ ſimul intelligeret diuerſa intelligibilia.qð reputatur impoſſibile ſm ar̃.4.metaphy.vbi dicit ꝙ qui vnũ nõ intelligit nihil intelligit.⁊ probat' cõſequentia q² cũ intellectio lapidis ſit in intellectu oʒ ꝙ intellectus intelligat lapidẽ.ſicut cũ viſio coloris eſt in viſu neceſſe eſt tũc ꝙ viſus videat colorẽ.ſi igit' intellectus intelligeret ĩtellectionẽ lapidis exiſtentẽ in ipſo dum eſt in ipſo.cũ ipſa ĩtellectio lapidis ſit aliud a lapide ſequeret' inconueniens ꝑdictũ.quare ⁊c̃. tex.cõ.8. ¶ Oppoſitũ arguit' auctoritate ar̃.ĩ iſto capitu. vbi dicit ꝙ intellectus ĩtelligit ſe per ſuũ actum quod non contingeret niſi poſſet intelligere ſuum actum vt manifeſtũ eſt. ¶ Ad queſtionẽ dico breuiter ꝙ intellectus bene poteſt intelligere ſuã intellectionẽ ⁊ vniuerſaliter ſuum actum quicũqʒ ſit ſiue primus ſiue ſecũdus ⁊ probatur q² intellectus põt intelligere oẽ ens.ſed act⁹ ipſius intellectus eſt aliqð ens.ergo ⁊c̃.maior eſt manifeſta ex iſto tertio cuʒ intellectus ſit in potẽtia oĩa fieri.⁊ cõmẽ.dicit in ſuo li.de gñatione.ꝙ nullũ ens ẽ ignotũ naturalr̃.⁊ minor ſimiliter apparet de ſe.quare ⁊c̃. tex.cõ.17. Sed de mõ ſm quẽ intellectus intelligit ĩtellectionẽ exñtẽ in ipſo eſt magna difficultas. Si.n.intellectus cognoſcit intellectionẽ lapidis exiſtentẽ in ipſo quero vtrũ intellectio illa q̃ intelligit intellectionẽ lapidis ſit per ſe eadẽ cũ ipſa intellectione lapidis aut diuerſa. Si dicatur ꝙ ſit eadẽ hoc videtur eẽ falſum.quia intelligere diuerſificatur ſm naturaʒ rei intellecte vt dicit plane cõmẽ.in iſto.3.cõmẽ.35.cũ ergo lapis ſit alia natura a ſua intellectione ⁊ ecõuerſo quomodo põt eẽ vnũ ⁊ idem intelligere quo intelligit vtrũqʒ.ſi aũt illa intellectio ſit alia ab intellectiõe lapidis ſeqt' vnum inconueniens manifeſtum.ſ. ꝙ intellectus ſimul

põt intelligere īfinita ſub rõnibus ſuis ,ppriis. q2 qua rõne intellectus intelligit intellectionē lapidis exñtē in eo ītellectiõe alia ab ipſa .eadē rõne intelligere poterit intellectionē illius intellectiõis per aliā intellectionē ⁊ illā p aliā ⁊ ſic in infinitū .⁊ vnāquāq3 iſtaꝝ intellectionū ſilr intelligeret intellectus ſm rõnē ſuā ,ppriā. ſicut ſimul ponit in telligere lapidē ⁊ intellectionē lapidis exñtē in eo ſm rõnē ſuā ,ppriā. hoc aūt vr oīno abſurdū. ſ. ꝙ intellectus intelligat infinita actu. q2 infinitum eſt ignotū ſm aꝝ. pmo p°ph. tex.cõ.35. phyſicoꝝ. ⁊ ſecūdo meta. quare incõueniēs vr ꝙ intellectus intelligat intellectionē exñtē in eo intellectiõe diuerſa ſcdo met, tex. cõ.ii. ab illa. Qualr g° intelliget eā. Et ad iſtā difficultatē ſolnēdā īuenio paucos laboraſſe māifc. Vñ ad pñs ſufficit mi hi pbabilr trāſire ſalua mihi libertate alr dñdi alias ſi mihi melius apparebit. Poſſe3 itaq3 dicere ꝙ intellectus intelligit intellectionē lapidis exñtem actu in eo. ſed non alia intellectiõe ſimplr. ſed eade3. ita ꝙ intellectio lapidis exñs in intellectu eſt intellectio lapidis ⁊ intellectio ſuiipſius ⁊ intellectus iſta intellectione denoiat intelligēs lapidē ⁊ ipſāmet intellectiõem. Et quodāmodo ſimile ſic albedo nõ dr alba p aliā albedinē ſupadditā ſibi. ſed dicit alba eo mõ quo põt dici alba p ſeipſā. q2 ipſa eſt illud q̄ formalr aliquid eſt albū. ſic intellectio lapidis dr intellecta nõ qdē per aliā intellectionē ſed per ſeipſā inquātū eſt id quo aliquid dr intellcm ⁊ intelligēs. Et ſiqs q̄reret qr intellectio lapidis eſt aliud a lapide ⁊ ītellectio ītellectiõis lapidis nõ eſt aliud ab ipſa. forte cā huius eſt. q2 lapis ē tex.cõ.36. res materialr ⁊ nõ abſtracta ⁊ talia nõ ſunt de ſe actu ītellecta nec intellectões vt dicit Aꝝ. in iſto tertio. Jn hñtib° aūt mām potētia eſt vnūqdq3 intelligibiliū. ſed ipſa intellectio eſt res abſtracta a mā. ſ. actus vlis. oīs aūt talis actus eſt de ſe intellectus. ⁊ hñs hmõi actū in ſe eſt actu intelligēs. quare ⁊c̄. Et ad auctoritatē cõmē. cū dicit intelligere diuerſificat ſm diuerſitatē nature intellecte poſſum dicere ꝙ veꝝ eſt ſi ille res ſint eiuſde3 ordinis. v.g. Intellectiones duaꝝ formaꝝ mālīū ſunt diuerſe ⁊ ſilr intellectiões duoꝝ diuerſoꝝ actuū īmaterialiū ſunt diuerſe ſed ſi ītelligibilia ſunt diuerſoꝝ ordinū. ſ. ꝙ vnū illoꝝ3 ſit māle ⁊ aliud abſtractū ab illo materiali. ſic op3 ꝙ eoꝝum ſint diuerſe intellectiões ⁊ ſic eſt in ,ppoſito. nā intellectio lapidis eſt in alio ordine entium a lapide ⁊ econuerſo. lapis. n. eſt res mālis. ⁊ eius intellectio eſt qd īmateriale ⁊ abſtractū ⁊ cātū ab ipſo lapide ⁊ quoquomō. ſ. mediāte ſuo phātaſmate vna cū intellectu agente. quare nõ valet. Ad primā rõnē dico ꝙ eſt ſilē de ſenſu ⁊ intellectu q̄ ad hoc. q2 ſicut ſenſus eſt ſub3 ſenſatiõis ſic intellect° intellectionis. ſed eſt diſſilē in hoc. q2 ſenſus eſt virtus organica ⁊ corporea ⁊ ideo nõ eſt nata cognoſcere ſuū actū ſed intellectus eſt virtus abſtracta ⁊ incorporea. ⁊ iõ põt cognoſcere ſuū actū. Ad aliam cum dicitur quod non eſt ſenſibile ⁊c̄. põt dici ꝙ veꝝ eſt quod nec eſt ſenſibile nec h3 habitudinē ad aliquod ſenſibile. ſed ſi habet habitudinē per ſe ad aliquod ſenſibile ſic põt intelligi. mõ lic3 ītellectio nõ ſit ſenſibilis per ſe. tñ h3 hītudinem ad ſenſibile per ſe. ſ. ad illud a quo cātur in intellectu quoquomõ ſicut cātū h3 hītudinē ad ſuā cām. ⁊ hoc dicitur ſufficere q̄ñ. n. alr poſſemus intelligere ſubas ſepatas niſi q2 habēt hītudinē ad aliq̄ ſenſibilia. ſ. ad mot° celeſtes. Ad aliā põt ɔcedi rõnabiliter ꝙ intellectus hñ põt ſilr intelligere diuerſa ſaltem vna intellectiõe ⁊ ſic erit in ,ppoſito. intellectus. n. intelligit lapidē ⁊ intellectionē lapidis vnica intellectiõe. Et cū dicit aꝝ. ꝙ qui vnū nõ intelligit ⁊c̄. põt dici ſicut cõiter exponitur ꝙ qui vnū nõ intelligit ſm vnā intellectionē nihil intelligit. Utrū ante3 poſſint ītelligi plã diuerſis intellectionibus ſimul ab eodē indiuiduo bona difficultas eſt ſed magis habet locum alibi. ſ. in. 4. metap. ⁊ ſic de iſto.

Queſtio. xiiii.

Onſequenter põt q̄ri. Utꝝ ſpēs intelligibilr differat realr ab ītellectiõe ſeu intelligere.

Arguit primo ꝙ nõ. q2 nihil recipit in potētia paſſiua niſi illud ad qd̄ eſt ipſū in potētia. q2 nõ recipit īpoſſibile recipi. ſed intellectus eſt ſolū in potētia ad intelligere cū ſit potētia cognoſcitiua. ⁊ talr eſt ſolū potētia ad cognitione3 Et cõfirmat quaſi per idē. Illud qd̄ primo recipit in potē cognoſcitiā ē cognitio. ſed ſpēs intelligibil recipit ī potentia cognoſcitiua. ſ. intellectu. ergo ſpēs intelligibilis eſt cognitio. maior p3. nā ex eo dr potētia cognoſcitiua. q2 recipit primo cognitionē vt vr. minor p3 ēt ſm oēs. quia ſpēs intelligibil primo ⁊ īmediate recipitur in intellectu. ergo ſpēs recepta eſt ipſa cognitio. ſed nõ eſt cognitio ſēſitiua vt manifeſtū eſt. ergo relinquatur ꝙ ſit cognitio intellectiua ⁊ hoc eſt intelligere ſiue intellectio. quare ⁊c̄. Jtē ſi ſpēs ītelligibil eēt diuerſa realr ab intellectione. tunc intellectus anteq̄ intelligeret eēt ens actu. quod ē ɔ aꝝ. qui dicit ꝙ intellectus quo opinat aīa ⁊ intelligit nihil eſt actu eoꝝ que ſunt ante ītelligere. ⁊ ɔña p3. q2 ſpēs q̄ eſt realr diuerſa ſimplr ab intelligere ɔcedit ītelligere ſic eius principium quoquo mõ. ergo ⁊c̄. tex.cõ.5. ⁊.13. Jtē ſi ſpēs ītelligibil ⁊c̄. ſequeret ꝙ ipſa prius intelligeret q̄ ei° q̄ditas cuius eſt ſpēs. qd̄ videt īpoſſibile. q2 ītellectus prius intelligit q̄ditatem rei q̄ eius ſpē3 intelligibilē. vt p3 ex iſto tertio. ɔña ,pbat. q2 hmõi ſpēs poneret diuerſa ab ītelligere vt duceret intellectū ad cognoſcēdū rē cuius ē ſpēs. tex.cõ.9. ⁊.10. ignotū aūt nõ ducit ī cognitionē alicuius. quare ⁊c̄. Et p3 iteꝝ falſitas conſequentis. q2 ſilitudo alicuius nõ cognoſcat illō cuius ē ſimilitudo. vt ſilitudo ceſaris non cognoſcitur niſi ceſar fuiſſet primo notus. quare ⁊c̄. Oppoſitū arguitur. q2 actus primus differt ab actu. 2. vt manifeſtū eſt. ſed ſpēs intelligibil eſt actus primus ſicut hit° q̄dā ⁊ intelligere eſt actus ſcđs vt oēs concedunt. q̄re ⁊c̄. Jtē ſpē intelligibili manēte vna reſpectu diuerſoꝝ. ſ. reſpcū entis ⁊ non entis intelligere multiplicat. q2 non ē eadē ītellectio entis ⁊ non entis vt ſupponit tanq̄ manifeſtū. ⁊ tñ eadē ſpēs intelligibil ducit in cognitionē entis ⁊ nõ entis vt ſupponit ⁊ accipit ex. 9. meta. ⁊ primo de aīa. c. de erroribus. quare ⁊c̄. tex.cõ.85. Jtē ſpēs intelligibilis remanet in intellectu deficiente ītellectione vt dicitur. quia aliter intellcetus eēt eque in potentia poſt intellectionem ſicut ante. modo intelligere non manet poſtq̄ deſinit intelligere aliquid. ergo non ſunt idem realiter. De iſto dixerunt aliqui ꝙ ſpecies intelligibilis non differt realiter ab intellectiõe. ſed ſolum ſm modū. q2 eade3 forma abſtracta dicitur intellectio per comparationem ad intellectū ⁊ dicitur ſpecies per comparationē ad rē quā repreſentat. ⁊ hoc probauerunt rõnibus preinductis ſpāliter. q̄dam illoꝝ innitebantur ſupra primā rõnem. ⁊ quida3 illoꝝ dixerunt ꝙ ipſum intelligere ⁊ ſpecies intelligibilis ſiunt immediate tāq̄ ab agente propinquo a phantaſmate rei ⁊ principalr ab intellectu agente. Sed cõtra hoc põt ſufficienter argui. q2 oīs actio ⁊ paſſio requirit in ſubiecto recipiēte aliquā formā q̄ realiter ē diuerſa ab vtroq3. hoc ſatis hr. 3. phyſicoꝝ. nam ſm hoc agētis ⁊ patientis vnus eſt actus. q2 eadē forma q̄ procedit ab agente recipitur in paſſo. modo ipſum intellegere vel eſt actio vel paſſio vt oēs cõcedunt ⁊ aꝝ. vult in littera ⁊ cõmē. plane dicit ꝙ eſt paſſio. ergo requirit in ſubiecto patiente. ſ. in intellectu aliquā formā realiter diuerſam ab ipſo. ⁊ illa forma ſine dubio non eſt niſi ſpecies intelligibilis que repreſentat ipſā rem. tex.cõ.18. Et cõfirmat hec ratio quia ſicut ſe habet actio ⁊ paſſio realis ⁊ corporal ad formā realē. ſic actio ⁊ paſſio ſpūalis ad formā ſpūalem per conuenientem ſimilitudinem ſed conſtat ꝙ actio ⁊ paſſio realis requirit formā realiter diuerſam ab eis. vt calefacere ⁊ calefieri caliditatem. ſimiliter aūt ⁊ in aliis. ergo ſilr actio ⁊ paſſio ſpūalis ⁊ in corporalis neceſſario req̄rit formā ſpūalem ⁊ incorporalem. nec poſſet aſſignari cā diſſimilitudinis ſufficiens etiam ſi fingendi daretur licentia. Et iſta ratio eſt directe contra illos qui ponunt ꝙ intelligere immediate dependet a phantaſmate ⁊ tamen ipſū ītelligere eſt idem realr cū ſpecie ītelligibili. Et ad iſtā intentionem. ſ. opponendo contra iſtam poſitionem ad

duxit iſtam rationem in quodam tractatu quem ordina
ui de ſpẽ itelligibili. ⁊ ea que adduxi i declaratione huiꝰ
rõnis defendi in quodã opuſculo in quo rñdebã ad ob/
iectiões hois quẽ tu ſcis. ſed ꝓpter breuitatẽ nolo hic il/
la dicta cõgregare. Sufficit enim mihi ad pñs ꝙ qcũqꝫ
dicit phantaſma producere imediate itellectionẽ hꝫ cõce
dere ꝙ ſpecies itelligibil̄ ſit aliqd realr̄ ab itelligere. ⁊ ſic
recipiẽda ſunt inquã illa que ibi poſui q̃tũ ad illã rõneꝫ.
Quid aũt efficiat imediate actũ intelligẽdi videbit̄ in ſe/
quẽtibꝰ. ¶ Alij dicũt ꝙ ipſa ſpecies intelligibilis realr̄ ẽ
aliud ab intelligere ⁊ hoc ꝓbant multis rõnibus. ſed for
tior iſtaꝝ ⁊ principalior eſt iſta. Illud qd̄ imediate redu/
cit itellectũ ad actũ intelligẽdi eſt aliud realiter ab itellige
re. hec eſt manifeſta per ſe. ſed ſpẽs itelligibil̄ reducit ip
ſum intellcm̃ ad actũ intelligẽdi ſicut monẽs ꝓpinquum
hoc ꝓbat̄ q: illud qd̄ monet imediate itellcm̃ ad itellige
re nõ eſt ipe intellcũs polis. q: ille eſt in pura potẽtia paſ
ſiua ad intelligere. vt pꝫ ex hoc. 3. nec põt eſſe intellectus
agens ſicut propinquũ principiũ monens itellcm̃ ad itel/
ligere. q: itellectus agens eſt motor v̄lis ad intelligendũ
⁊ iõ equaliter ſe hꝫ q̃tũ eſt de ſe ad oẽm intellectionem.
Aut ergo ſimul cãbit oẽm intellectionẽ. quod eſt incõue/
niens q: intellectus ſic intelligeret oĩa aut nullã imediate.
ex quo ſequitur ꝙ ipſa nõ eſt idẽ eẽntialiter cũ intelligere
nec eſt dicendũ ꝙ phãtaſma ſit huiuſmodi mouens im/
mediate ad itelligere. q: huiuſmodi monẽs imediate ad
intelligere debet eẽ itellectũ in actu. mõ itentiones imagi
nate ſiue phantaſmata non ſunt actu itellecta ſed ſolũ i po
comm. 18. tẽtia. vt vult cõm. in iſto. 3. ¶ Et cõfirmãt iſtã partẽ. qm̃
imediatũ principiũ a quo procedit opatio nõ ſicut a puro
inſtrumẽto. ſed ſicut ab agente. 2ᵒ qd̄ determinat agẽs ꝓ
mũ debet hr̄e formã in actu. quẽadmodũ hõ generans
determinãs ſolẽ hꝫ geniti formã actu. phantaſma v̄o ſi
monet intellectũ ad intelligere nõ poteſt dici ꝙ ſit puruꝫ
inſtrumẽtũ. q: puro iſtr̄o nõ aſſimilat̄ effectus. vt ſecuri
nõ aſſil̄atur ſcãnũ vel domus. ſed artificio. phãtaſmati ãt
aſſil̄at̄ intelligere. cũ ex alio ⁊ alio phantaſmate ſit aliđ ⁊
aliud intelligere. q̃re ſequeret̄ ꝙ phãtaſma ſic eẽt intelle
ctũ actu. qd̄ eſt impoſſibile mãifeſtũ. Nec põt dici ꝙ ip
ſum phantaſma ſit intellectus in actu v̄tuali. q: hñs actũ
v̄tualẽ eſt nobilioris ordinis q̃ habens actũ formaleꝫ vt
pꝫ primo metheu. quẽadmodũ ſol hñs caliditatẽ virtute
actiua eſt nobilior igne. phantaſma v̄o nõ eſt nobilius ac
tu intellectus. ¶ Sed indubitanter quicqd ſit de ꝯclone
mihi videt̄ ꝙ illa rõ nõ hẽat aliq̃ efficaciã. imo ſi valerẽt
eius p̃ncipia per ea ꝓbaret̄ oĩno ꝙ nulla ſpẽs poſſet fie/
ri in itellectu. ⁊ ꝓcederet ſic ſi aliq̃ ſpẽs intelligibil̄ fieret i
intellectu oporteret ꝙ aliqđ monẽs eẽt ꝓpinquũ ⁊ ime/
diatũ quod monet itellcm̃ ad eã. hoc oĩno eſt manifeſtũ.
ſed non poſſet eẽ aliquod tale ꝑm hec dicta. quare ⁊c̃. ꝓ
batio. nõ. n. intellectus polis poſſet eẽ mouens ſeipſum
imediate ad ſpẽm intelligendi. cũ ipſe ſit in pura poᵃ paſſi
ua ad eam nec poſſet eſſe itellectus agẽs. q: ille ẽ v̄lis cã
actiua oĩs ſpẽi intelligibil̄ ꝑm illos. ergo nõ põt eẽ ꝓpin/
qua cã vnius eaꝝ determinata ſine agente alio determi/
nante. nec poterit illud monẽs eſſe phantaſma. pꝫ ex di/
ctis. q: principiũ ꝓpinquũ operatiõis nõ eſt purũ inſtr̄m
ſed agens ꝓpinquũ determinãs actũ primũ oꝫ hr̄e for/
mam in actu vt iſti accipiũt. ⁊ nõ ſolũ hoc eſt veꝝ de p̃n/
cipio opationis qd̄ monet ad actũ ꝑm. ſed etiã de eo qd̄
mouet ad actũ primũ. vt hõ generans determinãs ſoleꝫ
hꝫ actu formã geniti vt iſti cõfitentur. phãtaſma v̄o non
hꝫ ſpẽm intelligibilẽ actu vt manifeſtũ eſt. Et ſi diceret̄
ꝙ imo hꝫ eã actu virtuali. Cõtra hoc arguit̄ ꝑm dicta il/
loꝝ. q: hñs actũ v̄tualẽ eſt nobilioris ordinis q̃ habens
actum formalẽ vt iſti accipiũt. ⁊ ſic phantaſma eẽt nobi/
lioris ordinis q̃ intellectus agens quod eſt abſurdum.
¶ Sed dices ꝙ illa ꝓpoſitio hñs actũ virtualẽ ⁊c̃. debꝫ
intelligi de agente principali. nõ aũt de agente ꝓpinquo.
⁊ ſic eſt phantaſma. Sed ſine dubio hoc non proficit. q:
ſi iſtam ꝓpõnem ſolũ itelligerent de agente remoto vel
principali. tunc per eam non probaſſent ꝙ phantaſma ñ

monet intellectũ ad intelligere tãq̃ monẽs imediatũ. co
ius tñ oppoſitũ manifeſtũ eſt inſpicienti verba illorũ ⁊ ꝓ
ceſſum ſuũ. Nam poſitis v̄bis cõm. ꝯtra illa põeꝫ ſtatī
ꝯcludit̄. ⁊ ſic manifeſtũ eſt ꝙ phantaſma nõ hꝫ actũ per
quem poſſit immediate mouere intellectum ad intellige
re vel cãre ipſum. ⁊ hoc ẽt manifeſtũ eſt per verba que
ſequũtur vbi ſic dicit. Amplius ſic dicendo. ſ. ꝙ ſi phan/
taſma monet imediate ad intelligere phantaſia ⁊ itellcũſ
non differrent. q: iam habent idem monẽs immediatuꝫ
⁊ ſic manifeſte pꝫ ꝙ ꝑ illam ꝓpõeꝫ hñs actũ v̄tualẽ ⁊c̃.
volũt ꝓbare ꝙ phãtaſma nõ monet intellectũ imediate
ad intelligere. ⁊ iõ oꝫ ꝙ intelligãt eã d̄ oĩ hñte actũ v̄tua
le. ⁊ ſic ꝓbabitur per eã ꝙ phãtaſma nõ monet imedia/
te intellectũ ad ſpẽm intelligibileꝫ. Quid igitur mouebit
eum imediate ad ſpẽm intelligibilẽ. Et ex hoc euidentiſ/
ſime apparet defectus huius rõnis in qua tamen nimis
gloriabatur homo quẽ tu ſcis ⁊c̃. Qualiter aũt ſoluenda
ſit hec rõ que v̄r probar̄ ꝙ phantaſma nõ monet imme
diate intellectũ ad ſpẽm intelligibilem videbit̄ in alia q̃õe
ſequenti. hoc. n. mihi ad pñs ſufficit. Qđ ſi illa rõ valerꝫ
per eã deſtrueret̄ ſpẽm intelligibilem fieri in intellectum
vt pꝫ diligenter inſpicienti. ⁊ de hoc alias feci tractatuꝫ.
Dimiſſa ergo hac rõe dico breuiter ad preſens ꝙ ſpẽs i
telligibilis rei materialis eſt quid aliud realiter ab intelle
ctione illius rei: ⁊ intelligo per ſpeciem intelligibileꝫ for/
mã abſtractam ⁊ ſpũalem productaꝫ ab intellectu repre
ſentãte ipſam rem materialẽ vniuerſaliter abſtracte. ⁊ ꝑ
intellectum itelligo cognitionẽ quã habet intellectus d̄ ip
ſa re ſibi preſentata per ſpeciem. Et iſtam concluſionem
ſic probo ad preſens ſpecialiter. Si ſpecies intelligibilis
eſſet idem realiter cũ intelligere tunc illud quod eſt ime/
diatum principium actiuum ſpeciei intelligibilis eſſet im
mediatũ principiũ actiuũ itellectiõis. hec eſt manifeſta d̄
ſe. cõſequens eſt falſum q: phãtaſma eſt principiũ ime/
diatũ actiuũ ſpeciei intelligibilis vt concedunt quaſi oẽs.
ſed ipſum phantaſma non põt eſſe p̃ncipium per ſe im/
mediatũ actiuũ ipſius intellectionis perfectum vt proba
bitur inferius. quare ⁊c̃. ꝙ autem phantaſma ſit princi/
pium imediatum actiuũ ſpeciei facile eſt probare. Naꝫ
immediatũ eius principium non eſt intellectus poſſibilis
cum ipſe ſit in potentia receptiua reſpectu eius vt patꝫ ex
iſto tertio nec intellectus agens poteſt eſſe huiuſmõi p̃n
cipiũ ꝓpinquũ q: ipſe eſt v̄lis cã omnium ſpẽꝝ. ⁊ iõ non
poteſt eſſe cã imediata ⁊ propria vnius eaꝝ niſi determi
net̄ per aliquod actiuum principiũ ⁊ immediatuꝫ. ⁊ qd
eẽt illud niſi phantaſma. quare ⁊c̃. ¶ Item aliquid ſic ar
guunt. intelligere eſt actio vel paſſio. ⁊ ſpecies intelligibi
lis eſt qualitas. ergo. ¶ Itẽ ſic ꝓbant. q: ceſſante actu in
tellectionis adhuc remanet ſpecies intelligibilis ⁊ rema
net ſcia vt ſupponunt tãq̃ manifeſtũ. ⁊ ſcia nõ eſt aliud
q̃ ſpecies itelligibilis. Sed iſta duo ſunt multum dubia
ideo de iſtis faciã q̃ões ſpãles diuiſim. ¶ Item aliq ſic
arguunt. illa non ſunt idem realiter quoꝝ vnũ eſt p̃ncipiũ
effectiuũ alterius. hec eſt euidẽs per ſe. ſed ſpẽs itelligibi
lis eſt principiũ effectiuũ ipſius itelligere. hoc ꝓbat ho/
mo quẽ ſcis. q: ſpẽs itelligibilis nõ eſt idem eſſentialr̄ cũ
virtute vt ſupponũt lꝫ d̄rant ꝑm modũ vt dicit. q: virtꝰ
itelligibilis magis ẽ fixa ⁊ permanẽs in intellectu q̃ ſpe
cies intelligibilis ⁊ ſpecies eſt vt diſpoſitio reſpectu ha/
bitus. Mõ habitus itellectualis eſt principiũ ꝯſideratio
nis vt manifeſtum eſt. ⁊ non eſt p̃ncipium materiale. q:
cognitio non habet materiã. nec formale q: forme nõ eſt
forma. neqꝫ finis imo magis econuerſo. operatio enim
eſt finis virtutis vt patet in primo ethicorum. ergo reli/
quit̄ ꝙ habitus intellectualis eſt principiũ actiuum ipſi
cognitionis ⁊ per conſequens ſpecies intelligibilis eſt
principium huius. cum ſit ideꝫ cũ habitu intellectuali. q̄
re ⁊c̃. ¶ Hec ratio ſuppõit vnum dubium ⁊ forte im/
poſſibile vt inquireturt poſt inferius diuiſim. ſ. vtrum
ſpecies intelligibilis ſit principium actiuum ipſius itelle/
ctõis. prima rõ facit mihi certã fidẽ ſed opꝫ expectare cõ
plementũ ex ꝯñtibus vbi ꝓbabitur ꝙ phantaſma nõ ẽ

pꝛincipium actiuum ipſius intelligere ſaltē cōpletiū ſeu
effectiuum quare ⁊c. ¶ Ad pꝛimā rōnē in oppoſitū cō
cedo maioꝛē. ⁊ cū dicitur. ꝙ intellectus eſt ſolū in potē/
tia ad intelligere. pōt dici ꝙ nō eſt verū. q̄ꝛ cū intelligere
ſit qdā actus ſcōs neceſſe eſt ꝙ pꝛecedat aliqs actus pꝛi
mus ⁊ ad determinatū intelligere determinatus actus
pꝛimus. ⁊ ille eſt ſpēs intelligibilis ⁊ cū dicit̄ ꝙ potētia
cognoſcitiua eſt ſolū ad cognitionem. verū eſt tanq̄ȝ ad
actum poſtremū perfectioꝛē ⁊ finalem. ſȝ potentia co/
gnoſcitiua bn̄ pōt eſſe ad aliquid aliud tanq̄ȝ ad diſpoſi/
tionem reqſitā ad intelligere. ſicut diaphanū eſt in potē
tia nō ſolū ad intentōes coloꝛū ſed etiam ad lumen qđ ē
eius diſpoſitio neceſſaria ad receptionē earū vt manife/
ſtum eſt. ſic eſt in pꝛopoſito. Et cū dicitur ꝙ potētia co/
gnoſcitiua ex eo dicit̄ cognoſcitiua. q̄ꝛ ipā eſt in potentia
ad cognitōeȝ verū eſt pꝛincipal̄r. ſȝ hoc nō obſtāte ipā
eſt ad aliqd aliud. ¶ Uel dicatur ꝙ potentia cognoſciti/
ua hn̄s actum pꝛimum ſolū eſt in potētia ad cognitōeȝ.
ſed ſi non hȝ actū pꝛimū bn̄ ē in potētia ad aliquid aliud.
⁊ cū confirmatur. illud quod pꝛimo recipitur in potētia
cognoſcitiua eſt cognitio. poteſt dici ꝙ verum eſt in po
tentia cognoſcitiua hn̄te actū pꝛimū. ſed non al̄r. ¶ Ul̄
dicatur ꝙ pꝛimo receptum in potentia cognoſcitiua po/
teſt ītelligi dupl̄r. Uno modo oꝛdine dignitatiſ. ⁊ ſic bn̄
eſt verum ꝙ pꝛimo receptū in potentia cognoſcitiua dȝ
eſſe cognitio. Alio modo oꝛdine generationis vel oꝛdine
pꝛopoꝛtionabili oꝛdini generationis ⁊ ſic nō oȝ. mō ipā
ſpecies intelligibilis non eſt receptum pꝛimū oꝛdine di/
gnitatis īmo ipſa intellectio eſt nobilior cum ſit finis ipi/
us ſpeciei. Sed ſpecies bn̄ eſt pꝛimo receptū via gn̄a/
tionis vel ꝓpoꝛtionabili oꝛdini gn̄atōis. ⁊ hoc addo ꝓ tā
to q̄ꝛ ibi ꝓpꝛie nō eſt oꝛdo gn̄ationis cū ipſa ſpēs ītelligi/
bilis non ſit pꝛioꝛ tp̄e neceſſario q̄ȝ ipm̄ intelligere. īmo
cōtingit hec ambo fieri in eodē inſtanti tn̄ ibi eſt oꝛdo ꝓ
poꝛtionabilis oꝛdini gn̄ationis. q̄ꝛ ſicut in oꝛdine genera/
tionis pꝛioꝛa ſunt imperfectioꝛa. ſic ſine dubio ſpēs intel
ligibilis eſt qd minus perfcm̄ q̄ȝ intelligere. ſic ēt ſpēſ co
loꝛis eſt minus nobil̄ q̄ȝ ſit videre vl̄ viſio. ¶ Itē al̄r pt̄
ſic ſatis rōabil̄r dici ꝙ pꝛimū receptū in virtute cogno/
ſcitiua dȝ eē cognitio vl̄ foꝛmal̄r vl̄ cāl̄r ita. ſ. ꝙ ſit cā co
gnitionis aliquo mō. ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito. nā ſpēs intelligi
bilis lȝ nō ſit eēntial̄r cognitio tn̄ ipā eſt aliquo mō cā co
gnitionis. ſed quō ſit cā ingrendū eſt poſt inferius. qua
re ⁊c. ¶ Ad aliā cū dr̄. tunc intellectus ⁊c. dico ꝙ intel/
lectus anteq̄ȝ intellſat nō eſt aliqd actu. ſ. de ſe foꝛmal̄r ꝑ
ſuā ſubam ⁊ per ſuā eēntiā ſm̄ vnā opinioneȝ. tn̄ bene
pōt eē aliqđ ens actu per aliqđ aliud a ſua eſſentia nāl̄r
an̄ intelligere. ⁊ ſic ē in ꝓpoſito. q̄ȝuis ſpēs ītelligibil̄ nā/
liter ſit pꝛioꝛ ipō intelligere quodāmodo tn̄ ipſa nō ē de
eēntia intellectus. iō adhuc intellcūs nō eſt per ſuā eēnti
am ens actu ſȝ in potētia q̄ȝtū eſt de ſe. ⁊ foꝛte ad illā itē
tionē dicit ari. ꝙ intellcūs īfoꝛmatus actu quodāmodo
eſt in potentia. ¶ Ad aliā nego ꝯn̄aȝ. ⁊ ad ꝓbationeȝ cū
dicitur. ignotū ⁊c. verū ē in tertio actu intellectus q ē diſ
curſus ab vno ad aliud. ſed in pꝛimo actu intellectus nō
eſt neceſſe ꝙ illud qđ cauſat cognitionē ſit pꝛius cognitū
⁊ hoc eſt qđ dicit̄ in alijs verbis. illud qđ ducit in cogni
tionem alterius eſt pꝛius notū. verū eſt de cognitiōe diſ
curſiua ſed de cognitione intuitiua ⁊ ſimplici nō oȝ. ſicut
ſpēs coloꝛis exn̄s in viſu ducit ī cognitionē coloꝛis. tamē
nō opoꝛtet ꝙ ſit prius cognita q̄ȝ color. quare ⁊c.

¶ Queſtio xv.

Ueritur q Utr̄ phantaſma ſit p̄n
cipiū actiuū ſpēi intelli
gibilis. Arguit̄ pꝛimo ꝙ nō. īmāle nō pōt
fieri ab ente māli q̄ꝛ illa nō ꝓpoꝛtionant̄. ſȝ
ſpēs intellig bil̄ ē qd īmāle vt manifeſtū ē.
phantaſma vero eſt qd māle ita ꝙ in mā. ſ. ī coꝛp̄e hu/
mano vt manifeſtū eſt in iſto li. q̄re ⁊c. ¶ Itē ſi phātaſ
ma ageret ſpeciem intelligibileȝ in actu. tunc phātaſma
eēt nobilius intellectu qđ eſt manifeſtum īpoſ̄e. ꝯn̄a ꝓ
batur. q̄ꝛ omne agens eſt nobiliuſ patiente vt manifeſtū
eſt in iſto 3°. quare ⁊c. ¶ Item principium propinquū
gn̄ationis qđ non eſt purum inſtr̄m ſed eſt agens 2ᵐ. ſ.
determinans agens pꝛimum dȝ hr̄e foꝛmam effect⁹ in
actu. vt homo generans hominem qui eſt agens nō pu
rum inſtrumētale. ſed agens determinans pꝛimū actuȝ
hȝ foꝛmam hoīs in actu. ſed phantaſma non hȝ ſpecieȝ
intelligibilem in actu cum non poſſit eē purum inſtr̄m.
q̄ꝛ puro inſtr̄ō nō aſſimilatur effectus vt ſecuri non aſſi/
milatur domus. phantaſmati aūt aſſil̄atur ſpēs intelligi
bilis. vt manifeſtum eſt quare ⁊c. ¶ Et ſi dicat̄ ꝙ phā
taſma non hȝ ſpēm intelligibilem actu formali formal̄r
ſibi inherentē. ſed actu v̄tuali. ſ. q̄ꝛ hȝ virtutem actiuam
vel eſt virtus actiua eius. Contra hoc arguitur. q̄ꝛ hn̄s
actum virtualē eſt nobilioꝛis oꝛdinis q̄ȝ hn̄s actū foꝛma
lem. vt ſol qui hȝ caliditatē actu virtuali eſt nobilioꝛ igne
qui hȝ eā formal̄r. ſed phantaſma nō eſt nobilius intel/
lectu quare ⁊c. Et confirmatur hec dubitatio ⁊ redit in
idem hr̄e aliquid in actu virtuali eſt nobiliori mō habe/
re q̄ȝ hr̄e aliquid in actu formali vt dicitur in exēplo pre
dicto. ſi igitur phantaſma ſpēm intelligibilem hr̄et actu
virtuali cū intellectus habeat eam actu formali tunc no
biliori mō haberet eā phantaſma q̄ȝ intellectus qđ ē ab
ſurdum. quare ⁊c. ¶ Oppoſitum dicit̄ cōiter ⁊ ꝓba/
tur. q̄ꝛ oȝ eſſe principium aliquod ſpēi intelligibilis acti/
uum cum ipſum ſit aliquod nouum. ⁊ ipm̄ non pōt eē
ſolus intellectus poſſibilis cum ipē ſit ſolū in potentia re
ceptiua ſm̄ ari. nec ſolus intellectus agens. qa ſi ſic ho/
mo poſſet intelligere ſine phantaſmate. vt dicit commē.
in iſto 3°. quare ⁊c. ¶ Itē ītellcūs agens ē principium
vl̄e oīum ſpecierum. ⁊ tale non ſufficeret ad vnam de/
terminatam ſpēm gn̄andam ſine agente particulari ⁊ ꝓ
pinquo. ergo relinqtur ꝙ phantaſma ſit aliquod agens
ipius ſpēi intelligibil̄. ¶ Ad iſtam queſtionem dico bꝛe
uiter ꝙ phantaſma humanum eſt principium actiuum
propinquum ſpēi ītelligibil̄ primo recepte in intellectu
⁊c. quod probo ſic. quando duo accidētia abſoluta quo
rum vnum non eſt relatiue ad aliud ſic ſe habent ꝙ po
ſito vno ponit̄ reliquum. ⁊ remoto remouetur. ⁊ vnū
illoꝛum non eſt ſubm proprium alterius vel rō ſubſiſtē
di. nec ambo ſunt in eodē ſubō proprio oȝ ꝙ vnū illoꝝ
ſit cauſa aliquo modo alterius. ſed phātaſma humanū
⁊ ſpecies ītelligibil̄ ſunt duo accidentia abſoluta ſaltē ſic
ꝙ vnum illorum non eſt eſſential̄r relatio vl̄ reſpectus
ad aliud. hoc recipio tanq̄ȝ manifeſtum ad pn̄s. ſȝ poſi/
to phantaſmate humano ponit̄ ſpēs intelligibil̄ ⁊ remo
to remouetur vt concedunt omnes. ⁊ cōſtat ꝙ vnum
illorū non eſt ſubm alterius nec ambo ſunt in eodē pro/
prio ſubō vt manifeſtū eſt. ergo neceſſe ē ꝙ vnū illorūȝ
ſit aliqual̄r cā actiua alterius. ⁊ certū eſt ꝙ ſpecies ītelli
gibil̄ non eſt cā actiua phantaſmatis. qa phantaſma ſit a
ſenſu ī actu ſm̄ ari. 2°. huius. ergo reliquitur ꝙ ipȝ phā
taſma eſt cauſa actiua ipſius ſpēi ītelligibil̄. maior ꝓpoſi
tio huius rōnis eſt manifeſta īſpicīēti bn̄ oīa. poſſibile.
n. eſt ꝙ duo accn̄tia ſint ī eodē ſubō proprio. ⁊ vno poſi
to ponat̄ reliquum ⁊ remoto remoueat̄. ⁊ tamē vnūȝ
illorū nō ſit effcūs alterius. ſicut riſibilitas ī hoīe ⁊ ſuſce
ptibilitas diſciplīe poſ̄e ē ēt ꝙ vnū accidēs ſit ſubm pro
priū alterius vel diſpō ꝓpā ad ipȝ ⁊ uno eoꝝ poſito po
natur alteꝝ ⁊ remoto remoueat̄. ⁊ tamē vnū illoꝝ non
eſt effciuum alterius. vt ſuperficies dr̄ hr̄e colorem vl̄
aliqd hmōi. poſ̄e ēt ē ꝙ duo accn̄tia relatiua poſito vno
ponatur ⁊ reliquum ⁊ remoto remoueatur. qa ſunt reſ
pciua adīuicē vt paternitas ⁊ filiatō. ⁊ vnūquodq̄ȝ illo
rum talium non ſit per ſe p̄nᵐ actiuuȝ alterius. Sed ſi
ſunt accn̄tia abſolute ſic ꝙ vnū illoꝝ. nō ſit eſſential̄r re/
latio ad aliud ⁊ nō ſūt ī vno ꝓprio ſubō. ⁊ vnū eoꝝ nō
ſit ſubm ꝓpriū alterius nō vr̄ rō q̄re poſito vno illorūȝ
ponat̄ reliquū ⁊ remoto remoueat̄ niſi qa vnū illoꝝ ē
cā actiua alterius. ſic̄ poſito luīe corpis luīoſi pōit̄ lumē
ī diaphāo ⁊ remoto remouet̄. qa lumē corporis luioſi
ē cā actīa luīs diaphāī. ſil̄r ⁊ ī alijs. ⁊ ſic pȝ maioꝛ. ⁊ mi/

noꝛ ſilr ē māifeſta paꝝ ēt exercitatis ī pħia. ſic.n. ſenſibi
li appropinq̄to ſenſui ꝑticulari fit eius ſpēs in ſenſu ⁊ re
moto remouetur. ſic poſito phantaſmate humano po/
nitur ſpēs in intellectu ⁊ remoto remouetur. ⁊ credo ꝙ
hoc voluit dicere cōm. in iſto 3°. cōmento. 30. vbi dicit
ſic ſm ari. ꝙ intellecta vlia. i. ſpēs vl'es. ſ. qbus res intel
ligūtur vlr colligata ſunt cū intētionibus imaginatis ⁊
coꝛrupta per coꝛruptōez earū. Et ſi dices ꝙ cō. ibi per
intellecta vlia intelligit intellectiones nō ſpēs. tūc ex hoc
habeo ꝙ intellectus ponitur poſito phantaſmate ⁊ re/
moto remouet̄. ⁊ ſic hēo ꝙ phātaſma ſit cā actiua intel
lectōis. qđ nullo mō pōt eē niſi cauſet ſpēm intelligibilē
cū ipa ſpēs neceſſario p̄cedat ipm intelligere ſicut diſpō
ad intelligendū vt videbit̄ poſt. ¶ Ulterius ſatis pꝫ ꝙ
ſpēs intelligibilis nō eſt pura relatio ad phantaſma. nec
ecōuerſo imo ſunt q̄dā qualitates de pꝛia ſpē q̄litatiſ vt
cōcedūt q̄ſi oēs vt videbit̄ poſt. ¶ Itē certū ē ꝙ ſpēs i
telligibilis nō eſt ſubm phātaſmatis. qꝛ ſicut ſpēs intelli
gibilis eſt in intellectu ſic phantaſma eēt in intellectu. qđ
eſt abſurdū. nec ſilr phantaſma eſt ſubm ſpēi intelligibil'
qꝛ ſic ſpēs intelligibilis eſſet in phantaſmate. qđ ſilr eſt
abſurdum. nec ambo ſunt in eodē ſubo pꝛopꝛio vt māi
feſtū eſt. Hec āt apte ē intentio cōmen. in iſto tertio cō.
5°. ⁊ in multis alijs locis. vbi dicit ꝙ p̄paratio exn̄s in
imaginatiua virtute ē p̄paratio i mouēte vt ſit motoꝛ qđ
nō eēt niſi ipm phātaſma eēt aliquo mō pꝛincipiū actiuū
ſpēi intelligibilis. ¶ Sed ad plenioꝛē intellcm̄ dcōꝝ ⁊
dicēdoꝝ eſt diligenter notādū. ꝙ in aīa hūana inherēte
coꝛpi hoīs p̄ter qnq3 ſenſus particulares ⁊ p̄ter ſenſum
cōem dnr eſſe tres virtutes interioꝛes indiuiduales ⁊ oꝛ
ganice. ſ. imaginatiua. cogitatiua. ⁊ memoꝛatiua. ſꝫ do/
ctrinā cō. in iſto tertio cōmēto. 6°. Uirtus gdē imagina/
tiua dr̄ reſeruare ſpēs accn̄tiū ſenſibiliū ꝓpꝛioꝝ ⁊ cōiuꝫ
vt ſpēs ſonoꝝ coloꝝ magnitudis ⁊ figure ⁊ hmōi. Uir
tus āt cogitatiua cognoſcit ꝓpꝛietates nō ſenſatas. i. non
cognitas p ſenſus ꝑticulares. ſicut ꝯueniens ⁊ nociuum
bonitatē ⁊ malitiā. ⁊ hāc pr̄nitatē. ⁊ hāc filiatōez. ⁊ vlr
foꝛmas idiuiduales ī oībus p̄dicamētis vt docet Cō. ⁊
Cōmē. 63. de iſta virtute fuerunt aliq̄ ꝯgregatā ī fine ſcdi huius.
ſcdi huius Uirtus āt memoꝛatiua dr̄ reſeruare ipas itētōes. i. pꝛo
pꝛietates nō ſenſatas queādmodū imaginatiua ſuat foꝛ
mas ſenſatas. vtꝝ āt ille virtuteſ ſint realr diuerſe aut ſꝫ
rem abſolutā aut nō. ſꝫ ſufficiat vna ⁊ eadē virt⁹ ad oēm
taliū receptōez bona eſt iquiſitio ſed hoc magis hꝫ locū
in de memoꝛia ⁊ reminiſcētia. verū eſt āt ꝙ aliq addūt
virtutē phantaſticā q̄ cōpōit adinuicē foꝛmas cū foꝛmis
⁊ itētōes cū intentionibus ⁊ foꝛmas cū intentionibus ⁊
ecōuerſo. Sꝫ ſine dubio credo ꝙ hec virtus eſt virtus
cogitatiua ⁊ ꝙ per ipam phantaſiā ari. intellexit cogita/
tiuam ipſam ſicut declaratū fuit in ſcdo. huius. Nō ad
ꝓpoſitū de iſtis trib⁹ virtutib⁹ erit dubiū. q̄ eaꝝ miſtret
intellectui. i. cuius actus eſt īmediatū pꝛincipiū actiuum
ſpēi itelligibilis. vr̄. n. ex verbis Cō. in multis locis ꝙ
imaginatiua ē illa q̄ īmediate deſeruit intellectui cū dicat
intellectū indigere intētionibus imaginatis ⁊ ab eis mo/
ueri. vt pꝫ in multis locis a cō. Sed ex alia ꝑte vr̄ ꝙ me
tertio hui⁹ moꝛatiua debeat īmediate deſeruire itellectui. qꝛ ipa eſt
ꝯ. 30. ⁊. 39 magis ſpūalis ſꝫ cō. in iſto tertio. cōmēto 6°. vr̄ etiā ꝙ
virtus cogitatiua. qꝛ illa virtus ē nobilioꝛ q̄ memoꝛatiua
ꝓbō. Nā virtus actiua cognoſcitiua nobilioꝛ eſt virtute
paſſiua nō cognoſcēte. hec recipit̄ ꝓ maxima. ſꝫ virtus
cogitatiua eſt cognoſcitiua vt manifeſtū eſt. cogitare. n.
nō eſt niſi cognoſcere. memoꝛatiua. n. nō eſt cognoſciti/
ua foꝛmalr qꝛ ſeruare ſpēm vl' itentōez nō eſt cognoſce
re vt manifeſtū eſt. ꝯtingit. n. aliquē doꝛmientem ſuare
ſpēꝫ vel intētionē aliq̄ꝫ q tn̄ actu nihil cognoſcit. De hoc
tn̄ tractandū eſt diffuſius in de memoꝛia ⁊ reminiſcētia
Uirtus itaq3 cogitatiua ꝓpꝛia hoī nobilioꝛ eſt q̄ꝫ memo
ratiua. ⁊ ſic debet īmediate ſeruire intellectui. ita ꝙ eiuſ
actus agat īmediate in intellcm̄ quoquomō. ꝑ. virt⁹ co/
gitatiua videt̄ eſſe ꝓpinqoꝛ intellectui q̄ꝫ memoꝛatiua ꝓ
pinquioꝛ dico ſm nām ⁊ oꝛdinem ꝑfectōis. qꝛ virt⁹ co/
gitatiua ſm Cōmē. eſt aliq̄ rō vt ipe dicit in iſto. cōmen
to. 20. qđ expoſitū fuit ſupꝛa 2m. in vltia qōne. Memo
ratiua vero nō ponitur eſſe aliq̄ rō. q̄re vr̄ ꝙ cogitatiua
immediate miniſtret intellectui. ⁊ vtinam ego ſcireꝫ qd
eſſet hic dicendū. ¶ Suppoſito tn̄ ꝙ ſpēs intelligibilis
quā accipit intellectus ex virtute oꝛganica ſoꝛ. nō ſit ꝑpe
tua in intellectu in eo ꝙ oē gnābile eſt coꝛruptibile. ⁊ oē
corruptibile corrūpetur neceſſario ⁊ adhuc illa eēt ocio
ſa in eternum cum ſcđm eam non operaretur intellect⁹
Suppoſito etiam ꝙ ſpecies intelligibilis remanet in in/
tellectu poſt actualem intellectionem ſicut ſupponūt q̄ſi
oēs. mihi vr̄ veriſil'e ꝙ ipa ſpēs intelligibil' ſit īmediate
ab ipa ſpē q̄ eſt in memoꝛatiua vel imaginatiua vl' vtra/
q3 ita ꝙ ſpēs intelligibilis q̄ intellr ꝓpꝛietates non ſenſa
ta ſit ab ea q̄ eſt ī memoꝛatiua. ⁊ ſpēs intelligibil' q̄ itellr
foꝛma ſenſata ſit ab ea q̄ ē ī imaginatiua. qđ ſic pꝫ. pona
tur ꝙ ſoꝛ. deſinat intelligere albedinē quā pꝛius ītellexit
per eius ſpēm ⁊ illa ſpēs remanet in intellectu per aliqđ
tp̄s deficiente intellectōe. q̄ro vtrū in ſoꝛ. ſit aliqđ agens
propinquū conſeruans ſpēm albedinis in intellectu aut
nullum. ſi nullum tunc ſequitur ꝙ illa ſpēs erit in intelle
ctu eternalr. nō. n. coꝛrumpitur coꝛruptione ſubi. nec a
cōtrario qꝛ nullū hꝫ cōtrariū. nec a ſeipa. nec pꝛopter de
fectum agentis ꝓpinqui ꝯſeruantis poſtq̄ꝫ nullū eſt tale
Si vero dicas ꝙ in coꝛpoꝛe ſoꝛ. ſit aliqđ cōſeruatiuum
illius ſpēi. certū eſt. n. ꝙ illud nō ē actualis cogitatio ſeu
actus phantaſiandi. qꝛ ille actus deficit deficiēte intellcōe
⁊ ecōuerſo. cū ergo ſpēs intelligibil' ponat̄ manere poſt
actualem intellectionem. ſeqtur ēt ꝙ manet poſt actualē
cogitationem. ⁊ ſic nō cōſeruat̄ totaliter per ipm actuꝫ
cogitandi. Quid ergo remanet in oꝛganicis virtutib⁹. a
quo ſpēs intelligibil' dependeat in cōſeruari niſi ſpēs q̄ ē
in memoꝛatiua vl' imaginatiua. ſi āt ab iſtis dependent
ſpēs intelligibil' in conſeruari neceſſe eſt ꝙ illa ſint princi
pia effectiua ꝓpinqua ſpēi intelligibilis mō predicto. q̄/
re ⁊c. ¶ Diceret̄ ergo ſm iſtā viā ꝙ actus virtutiſ me
moratiue. i. ſpecies. rei exn̄tis in ea eſt ꝓpinquū principi
um actiuum ſpēi intelligibilis in intellcū. ⁊ ſilr actus vir/
tutis imaginatiue hūane. ſ. ſpēs rei exn̄s in ea ſilr eſt pꝛi
cipium actiuum ſpeciei intelligibil'. ⁊ remanentibus iſtiſ
ſpeciebus in iſtis virtutibus remanēt ſpecies intelligibi/
les in intellcū qbus pōt intelligere res quarum ſunt ſpēſ
Et ad iſtā intentōem dicit ari. in ſcđo huius ꝙ intellige
re eſt in nobis cū volum⁹ nō ꝙ ad actū intelligēdi neceſ tex. cō. 55
ſario opoꝛteat precedere actum voluntatis quo volu/
mus intelligere illam rem. quia procederetur in infini/
tum. ſed intelligimus cū volumus. i. abn̄te re ſenſibili
poſſumus eā intelligere per ſpēs eius interius reſerua
tas. ⁊ ille ſpecies exn̄tes ⁊ reſeruate in virtutibus oꝛga
nicis ſunt vl'es quodammodo vt dicit ari. ⁊ cōmen. ex
ponit ꝙ ſunt vniuerſales in potentia. non quidem in po
tentia receptiua quia nunq̄ꝫ recipiunt vniuerſalitatem:
ſed in potentia actiua. quia agunt aliqualiter ipſam ſpe/
ciem vniuerſalem ad intelligendum eam. Unde Com cō. 5. ⁊. 30
ment. dicit in iſto tertio. ꝙ preparatio exiſtens in in/
tentionibus imaginatis ad rem intellectam fiendam eſt
pꝛeparatio in motore vt ſit motor ⁊ multa ſimilia inue/
nies in multis commentis. Sed quid dicaꝫ de actu vir
tutis cogitatiue. Dico ſaluo melioꝛi indicio ꝙ ille actus
quem puto nobiliſſimum inter omnes actus virtu/
tis ſenſitiue agit vel eſt principium agendi immedia/
te in intellectu non quidem actum intelligendi tanq̄ꝫ pꝛi
cipium effectiuum ipſius vt probabitur poſt. ſed agit
aliquam formam abſtractam que eſt immediata pre/
paratio vel diſpoſitio intellectus ad intelligere actu ali/
ter. ⁊ hec pꝛeparatio immediata deficit deficiente actua
li cogitatione. ⁊ ideo ſimiliter deficit intelligere. ⁊ q̄ꝫ
to aliquis eſt melioris ⁊ ſubtilioris cogitationis tanto
illa diſpoſitio eſt melior ⁊ perfectius intelligit. Et foꝛte
ad iſtā intentionē dicit ari. ī predicamentis qđ hn̄tes ha
bitū qdā ſunt melius aut pei⁹ diſpoſiti. Cōcederē ergo
qđ ad actū q ē intelligere rē nō ſenſatā reqrit̄ ſpēs intelli

gibilis quā imediate facit ſpecies exñs in memoratiua
⁊ diſpoſitio cāta ab actuali cogitatōe. Quid aūt ſit ime-
diatū principiū effectiuū intellectionis in intellcū ſic diſ-
poſito videbit̄ poſt deo dante. Silr̄ ad actualem intel-
lectōez rei ſenſibilis reqrit̄ ſpēs intelligibilis quā iprimit
ſpēs exñs in virtute imaginatiua quā quidē ſpēm vocat
cōmen. intentionē imaginatam. ⁊ cū hoc requiritur diſ-
poſitio cāta ab actuali cogitatōe illius rei. ⁊ q2 omne qđ
intellr̄ ab intellectu humano vel ē cognoſcibile ꝑ ſenſuꝫ
ꝑticulareꝫ. vel nō eſt cognoſcibile ꝑ ſenſum particularē
ꝑ ſe ſed ꝑ virtutem cogitatiuā. iō commē. dicit in iſto 3°
cōmento. 33. ꝙ apprehenſibilia humana diuiduntur in
duo. ſ. in cōprehenſibile cuius principiuꝫ ſupple cogno
ſcitiū eſt ſenſus. ⁊ comprehenſibile cuius principiū co-
gnoſcitiū eſt cogitatiua. Et ſm̄ iſtā viā oꝫ dicere ꝙ vir-
tutes iſte in hoīe ſunt alterius ſpēi ab illꝰ que ſunt ī alijs
aīalibus. Nā ſi eēnt eiuſdē ſpēi quare nō reciperet intelle-
ctus ab actibus illarū virtutū exñtibus in alijs aīalibus.
tex.cō.15. Si qs āt hec dicta q2 conſueta nō ſunt nō acceptet. quē
admodū. n. conſueuimus dignamur dici vt dicit ari. in
ſcđo metaph. cōſideret ꝙ multa ſunt incōſueta que tñ
ſunt vera ī ſe ⁊ nō ſunt contra aliquā dignitatē. vtrū aūt
ſpēs intelligibilꝭ ſumpta ab aliquo exiſtēte in corꝑe indiui
dui humani remaneat poſt actualē intellectionē bona ē
perſcrutatio. ꝙ ſi non remaneret ſꝫ ſilꝰ deficeret deficiē-
te intellectione crederē ꝙ actualis cogitatio vel ſpecies
rei exñs in virtute cogitatiua cāret imediate diſpōnem
ꝓpinquā ad intelligere ⁊ ſic exponerent̄ omnia verba
cōmen. qñ dicit intentōes imaginatas mouere intellcm̄
per ītentiōes imaginatas intelligit actū virtutis cogitati-
ue ꝓprie hoī. de hoc nō plus ad preſens. ¶ Ad primaꝫ
rōem cū dr̄. ꝙ mālē nō facit īmālē ⁊c. dico ꝙ verū eſt
virtute ꝓpria ſꝫ v̄tute alicuius īmālꝭ bñ. ⁊ ſic eſt hic. nā
phantaſma virtute intellꝭs agentis facit ſpēꝫ in intellectu
⁊ de hoc oꝫ ingrere ſeorſum q2 hoc eſt bñ occultū q̄lr
facit intellectus agens ad generationem ſpēi intelligibilꝭ
¶ Ad aliā negāda ē ꝯña. ⁊ cū dr̄. ꝙ agens ⁊c. dicūt ali-
qui ꝙ hoc eſt verꝫ de agēte principali lꝫ de agēte inſtr̄ali
nō eſt. verꝫ phantaſma aūt non eſt agēs principale. ſꝫ in
ſtr̄ale ad gñatōem ſpēi intelligibilis. Sed hoc nō ſufficit
ꝑꝑ duo. primo. q2 nō ſolum vera eſt ꝓpō de agēte prin
cipali. ſed ēt inſtr̄ali. videmuſ. n. ꝙ ſemen maſculi nō eſt
agens in gñatiōe aīalis niſi inſtr̄ale. ⁊ tamen conſtat ꝙ
ip̄m ſemē maſculi eſt nobilius q̄ʒ ſit mā ſemis femelle.
¶ Jtē q̄ʒuis ꝓpō non eſſet vera de agēte qđ eſt purum
inſtr̄m tñ agens qđ non eſt pure inſtr̄ale vel inſtr̄m, ſed
eſt agens 2ᵐ determinās agēs remotū dꝫ eē nobiliꝰ q̄ʒ
mā in quā agit. ſicut hō generās ē nobilior q̄ʒ mā ex q̄
ſit hō. cōſtat aūt ꝙ phātaſma lꝫ nō ſit agēs pricipale oio
nō tñ eſt purꝫ inſtr̄m. q2 puro inſtr̄o non aſſilat̄ effectuſ
ſicut ſecuri nō aſſilat̄ domus. nec effectus diuerſificat̄
ſm̄ diuerſitatē inſtr̄i. phantaſmati aūt aſſilat̄ ſpecies. ⁊
Cō.25. cōformat̄. vnde ⁊ Cōmē. dicit ꝙ phantaſma vl̄ inten-
tio imaginata eſt ſubm̄ ꝑ qđ intellectus ſpeculatiuus eſt
v̄us. ſubm̄ dico. i. principium ꝑſuppoſitū. ⁊ iō iſta rñſio
non videtur ſufficere. ¶ Unde alr̄ pōt dici cū dicit̄ agēſ
eſt nobilius patiente ſm̄ ꝙ patiēs eſt. concedatur hoc.
ſꝫ non oꝫ ꝙ illud quod eſt agens ſit ſimplr̄ nobilius q̄ʒ
illud quod ē patiens. Cōcederetur igr̄ ſm̄ iſtam viā ꝙ
phantaſma vt ē agēs eſt nobilius q̄ʒ intellcūs īq̄ʒtuꝫ pa
tiens. tamē non ſeqtur ꝙ phantaſma ſit ſimplr̄ nobiliuſ
q̄ʒ intellcūs. ⁊ ꝙ intellectus ſm̄ ſe ⁊ ſimplr̄ ſit minꝰ no-
bilꝭ q̄ʒ phantaſma. cuius ratio ē q2 lꝫ ītellꝭs recipiat a phā
taſmate tamē illa receptio non ē nobiliſſima operatio in
tellectus immo hꝫ aliam nobiliorem ⁊ ꝑfectiorem oꝑa
tionem. ſ. intelligere qđ ē nobilius reſpectu oiuꝫ oꝑatio
num phātaſmatis. modo nobilitas rei dꝫ indicari ex ſua
nobiliſſima operatione vt manifeſtū eſt cuilꝫ intelligen-
ti. ⁊ ideo non oꝫ ꝙ phantaſma ſit ſimplr̄ nobilius intel-
lectu. nec eſt inconueniēs. ſ. ꝙ aliquid ſm̄ vnā ꝯditionē
ſit nobilius alio ⁊ tamen non ſit ſimplr̄ nobilius. ſicut aſi-
nus inq̄ʒtū cognoſcens ē nobilior homine inq̄ʒtuꝫ niger
vl̄ albus ſed non ſimplr̄. ¶ Alr̄ poteſt dici ꝙ illa ꝓpō i-
telligenda ē in illis q̄ ſunt eiuſdē ordinis. ſ. vbi agēs ⁊ pa
tiens vtrūq3 eſt mālē vel vtrūq3 eſt īmālē. ſed ſi ſint di-
uerſorum ordinū. vt puta ꝙ ipſum agens ſit ens in mā
paſſum autē ſit ens ſeparatū nō oꝫ ꝙ agēs ſit nobiliꝰ ſim
pliciter. nec forte ſm̄ ꝙ agēs. ⁊ ſic eſt hic qr̄ ⁊c. ¶ Ad
aliam pōt ꝯcedi maior. ⁊ minor negari. imo ip̄m phan-
taſma hꝫ bñ ſpēm ītelligibilem in actu virtuali. i. hꝫ vir
tutem ſeu potētiā actiuā eius aliquo mō. ſic. n. nō ſit im-
poſſe fieri ſic nō agit vel non facit ipotēs agere vl̄ nō fa-
cere. Et cū arguit̄ contra hoc. q2 hr̄e aliqđ ⁊c. dicūt ali-
qui ꝙ verꝫ ē ſi agens qđ agit actu virtuali ſit mālē. ⁊ ſilr̄
patiens. vel ſi vtrūq3 eſt īmālē. ſed ſi agens eſt mālē ⁊
patiens īmālē nō oꝫ. ¶ Sed illud eſt bene dubiū. q2 cō
ſtat ꝙ ſemen qđ agit in gñatione hoīs hꝫ formā homiſ
actu virtuali ſic intelligendo ꝙ hꝫ virtutē actiuā ipſius q̄
dr̄ virtus formatiua. tñ non videt̄ ꝙ idem ſemen hēat
aīam mō nobiliori ſimplr̄ q̄ʒ corpus aīatū qđ hꝫ eā for
malr̄. ⁊ tñ vtrūq3 illorū eſt qđ mālē. quare ⁊c. ¶ Pro
pterquod alij dicūt alr̄. ꝙ hec ꝓpō ītelligenda eſt đ agē
te principali. nō aūt agente ꝓpinquo qđ eſt determinās
agens primū ⁊ ſic eſt hic. iō ⁊c. Et ſcias ꝙ hec dubita-
tio eſt ſatis bona. Et per idē ad aliā confirmatōeꝫ poteſt
reſponderi quare ⁊c.

¶ Queſtio xvi

C Onſequenter q̄rit̄. Utrū ſpēs intelli-
gibilis remaneat in intellectu ceſſante oī in-
tellectōe. ⁊ intelligo reſpectu vnius ⁊ eiuſ-
dem indiuidui. verbi gr̄a ponamus ꝙ phā
taſma ſortis cāuerit aliquā ſpēm intelligibilē in intellectu
⁊ ip̄e ſortes deſinat ītelligere ita ꝙ nihil pēitꝰ ītelligat ſicut
cū dormit ⁊ nō ſomniat nec ītelligit. vtrū illa ſpēs intelli
gibilis remaneat ī ītellcū. Et arguit̄ prio ꝙ non. quia ſi
ſpēs ītelligibilis cāta a phātaſmate ſor. remaneat in intel
lectu ſor. nihil intelligente. tunc ſor. nihil intelligente ip̄e
intelligeret. qđ eſt manifeſte impoſſe. ꝓbo ꝯñam. q2 oē tex.cō.36.
abſtractū actu eſt actu intellcm̄ vt pꝫ ī iſto tertio ⁊ innuit
Cō. ī 2°. meta. mō illa ſpēs ē actu abſtracta vt māifeſtū
eſt ergo ē actu ītellcā. ⁊ ñ ē actu ītellcā niſi ab ītellcū ſor.
nec eiꝰ ītellectio pōt denoīare aliđ īdiuiduū niſi ip̄ꝫ ſor.
vt māifeſtū ē exercitatis parꝫ. ergo ſor. tūc ītellꝭit. ¶ Jtē
ſi ſpēs ⁊c. ſeq̄ret̄ ꝙ remanētibꝰ oībꝰ principijs ꝑ ſe ꝓpī
qs ⁊ imediatis ipſius ītelligere nō remaneret ip̄ꝫ intelli
gere qđ vr̄ abſurdū. q2 cā ⁊ cātū ſilꝭ ſūt ⁊ nō ſūt 2° pħ y tex.cō.37.
corū. ⁊ ꝓbat̄ ꝯña. q2 principiuꝫ actiuū imediatū ipſius
ītellectōis ē ip̄e ītellcūs agēs vel ſpēs ītelligibilꝭ vl̄ phan
taſma ⁊ principiū receptiuū ē ītellcūs poſſibilꝭ īformatꝰ
ſpē imo oīa illa māere poſſent deficiēte ītelligere. cū. n.
aliqs dormit ⁊ oio nihil ītelligit māifeſtū eſt ꝙ hꝫ ītellꝫ
poſſibilē ⁊ iellectū agētē ⁊ ſpēꝫ rei exñtē in virtute ima-
giatiua vel mēoratia. ⁊ cū hoc hꝫ ſpēm ītelligibilē vt po
nis ⁊ hec ſūt pricipia ipſiꝰ intellectōis ſufficiētia q̄re ⁊c.
¶ Jtē vna ⁊ eadē virtꝰ nō ē receptia ⁊ ꝯſeruatiua eiuſ
dē ſpēi vl̄ forme. cū ergo ītellectꝰ ſit vna ⁊ eadē virtꝰ ⁊
recipit ſpēm. nō vr̄ ꝙ đbeat eā reſeruare ſeu ꝯſeruare
vel retiere. ¶ Jtē ſic ſe hꝫ ſenſus ad ſenſibile ſic ītellcūs
ad ītelligibile vt pꝫ ī iſto 3°. ſed ſenſus nō reſeruat ſpēm tex.cō.2.
deficiēte ſenſatōe vt māifeſtū eſt inducēdo. viſus. n. cū
deficit videre nō hꝫ ſpēm coloris. ſilr̄ autem ⁊ in alijs.
¶ Oppoſitū arguit̄. q2 ſi ſpēs ītelligibilis nō remane-
ret in intellectu ceſſante intellectiōe tunc intellectꝰ poſtq̄ʒ
intellexit eſſet eodem mō in potentia ſicut anteq̄ʒ intelle
xiſſet. qđ videtur eſſe contra ariſto. qui dicit ꝙ intellcūs
in actu quodāmō eſt in potētia. ſed nō ſic ań addiſcere
ſeu inuenire. ⁊ pꝫ ꝯña. ſic. n. ante intelligere erat in poten tex.cō.8.
tia remota ſic poſt ip̄m intelligere erit in potētia remota
q̄re ⁊c. ¶ Ad iſtud dicūt q̄ſi oēs doctores. ꝙ ſpecies in
telligibilis pōt remanere in intellectu poſt actualem in
tellectōem. ⁊ hoc ꝓbāt per rōnem iam inductā. ſcilicet
qđ intellectus poſt actualem cognitionem ⁊ intellectio
nem non eſſet magis ſciens q̄ʒ prius. ſed eodem mo-

do in potentia ſicut ante ita ꝙ intellectus hominis ſcientis poſtq̃ deſineret actu intelligere nõ eēt magis actuatus q̃ intellectus pueri qđ eſt abſurdum. ⁊ ꝓbari poſſet rõne. qꝛ remanente principio actiuo ſpeciei intelligibilis propinquo ⁊ nõ impedito ⁊ eius ſubõ proprio remanente dꝫ remanere ⁊ ipſa ſpẽs. hec eſt euidens per ſe. ſed poſt actũ intelligendi põt remanere principium actiuũ ꝓpinquũ ſpeciei intelligibił nõ ipeditũ ⁊ eius ꝓprium ſubm actiuũ qdẽ ꝓpinquũ. ſ. ſpẽs reſeruata ĩ memoria hoīs aut in virtute imaginatiua aut vtraq̃. q̃uis n. hõ dormiat ⁊ nihil intelligat actu tamẽ in eius memoria ⁊ imaginatiua bñ reſeruãt ſpẽs rex quas hũit in vigilia. nec humiditas q̃ ẽ cã ſomni ĩpedit ipſas a conſeruatiõe ſpẽi intelligibił ĩ ĩtellectu. Cũ. n. ĩtellectus poſſibił eſt ſuba incorporea ita bñ ẽ pñs memorie hoīs ⁊ imaginatiue qñ in organo iſtaꝝ virtutũ eſt humiditas cãns ſonũ ſicut qñ nõ eſt in eis hmõi humiditas. Unde ſine dubio humiditas illa nullo mõ ĩpedire ꝯſeruatõem ſpẽi intelligibił dependentis a ſpecie exñte in vna iſtarũ virtutum corporeaꝝ ⁊ ſic remanet principiũ propinquũ ſpẽi intelligibilis actiuũ nõ ĩpeditũ ⁊ remanet ſubm ꝓpꝛiũ. ſ. intellectus poſſibił. quare ergo nõ remaneret hmõi ſpẽs: imaginamur ꝙ ſicut lumen remanet in diaphão q̃diu ẽ pñs ei corpus luminoſum. ſic ſpẽs intelligibił remanebit in intellectu poſſibili q̃diu remanet ſpecies in virtute imaginatiua hoīſ aut memoratiua. ¶ Ex hoc ergo põt cõcludi correlarie ꝙ actus virtutis cogitatiue ꝓprie nõ eſt ſimpłr ⁊ per ſe neceſſarius ad gñationẽ ſpẽi ĩtelligibilis q̃ prīo recepta eſt in ĩtellectu. Nã ſi ita eſſet ille actus eſſet neceſſarius ad ꝯſeruatiõeꝫ ipſius ſpeciei intelligibilis. Cũ. n. aliq̃ forma ĩmediate ꝓducit ab aliquo agente ⁊ ab eodẽ ĩdiget ꝯſeruari oẽ qđ eſt neceſſarium agenti ad ꝓductionem alicuius forme eſt neceſſariũ ad ꝯſeruatõeꝫ eius. ſicut videmus in generatõe luīs ĩ diaphano a luīe exñte ĩ corpe luīoſo. qꝛ oẽ qđ eſt neceſſariũ ad hoc ꝙ lumen corpis luīoſi generet lumen in diaphano eſt etiã neceſſariũ ad hoc ꝙ lumen corporis luīoſi cõſeruet lumen in diaphão. ſiłr aũt ⁊ in alijs. cũ ergo actꝰ cogitãdi nõ ſit neceſſarius ſimpłr ad ꝯſeruatõeꝫ ſpeciei intelligibił. imo põt ſpecies remanere hoīe nihil cogitãte vt dormientibus cõtingit. ꝯſeqtur ꝙ hmõi actꝰ nihil faciet ad generatõeꝫ ſpẽi intelligibił. ¶ Et ſi q̃ritur q̃re ergo iſte actus ad actũ intelligendi reqrit̃. Credo ſaluo meliori iudicio ꝙ reqrit̃ tanq̃ principiũ diſpoſitiuũ qđ inducit ꝓpinqſſimã diſpõnẽ reqſitam ad actũ intelligẽdi ⁊ ſic virtus imaginatiua ⁊ memoratiua inducũt q̃dam diſpõnẽ ſiue preparationẽ q̃ſi remotã. Actus ãt cogitãdi ĩdicit diſpõnẽ vel preparatõeꝫ ꝓpinquiſſimã. ⁊ hec vr̃ fuiſſe intentio cõm. in iſto tertio cõmento ſcđo vbi ſic dicit. Iſte. n. virtutes ſũt quaſi res que p̃parãt mãm artificij ad recipiendũ actõeꝫ artificis. ⁊ ĩ hac auctoritate gauiſus eſt animus meus cũ dei laude. Sed vna auctoritas Cõm. vr̃ cõtradicere poſitõi p̃dicte. dicit. n. cõmen. in iſto 3°. cõmẽto. 39°. ꝙ neceſſe ẽ vt forme exñtes ſint in intellectu ſcđm velocitatem ⁊ rẽ velocioris trãſmutationis nõ fixã. ⁊ ꝙ ille eedem forme ſint exiſtentes extra animã in rebus ſenſibilibus ſm ꝙ hĩtus conſiſtit in habente habitum ⁊ res fixa in re patiẽte. Si auteꝫ ſpẽs intelligibilis remaneret in intellectu poſt cõſideratioņeꝫ actualem tunc non maneret ſicut res velocis tranſmutationis non fixe. imo ſicut habitus. ⁊ hec quidem auctoritas difficilis eſt ad exponendum. vtinam ego ſcireꝫ quid ipſe per hoc intẽdit. forte vult dicere ꝙ ipe forme q̃tũ ad intellectionem actualem ⁊ q̃tũ ad diſpõnẽ propinquã ad intelligendũ non ſunt fixe ĩ intellectu. ſed q̃tũ ad ſpẽs primo receptas bñ ſunt aliqualiter fixe. ⁊ ſũt habitus intellectus. Aliter dicunt alij ꝙ hoc pro tanto dicit cõmẽ. qꝛ q̃tũcunq̃ ſpẽs remaneat poſt intellectõeꝫ actualẽ tamẽ ſemper indiget ad ſui cõſeruatõem phãtaſmate tanq̃ cõſeruante ꝓpinquõ. ſicut lumen in diaphano ĩdiget lumine corporis luminoſi ⁊ ſpecies in ſpeculo indiget obõ cuius ẽ ſpẽs. ⁊ tał forma nõ meret̃ dici habitus nec aliqđ fixum ſed res velocis tranſmutationis nõ fixa. Hoc aũt q̃uis ſit dictũ ſubtile tñ forte nõ ẽ oĩo verum. qꝛ cõſtat ꝙ forme exñtes extra aīam in ſenſibilibꝰ ſunt ibi per modũ habitus ⁊ fixe vt dicit cõmen. in verbis p̃dictis. ⁊ tñ oẽs forme omniũ iſtorũ inferiorũ dpẽdent in cõſeruari ab influentia celeſti intãtũ ꝙ ſi nõ eſſet celũ nõ eſſet aliqua iſtarũ formarũ inferiorũ ſm cõmẽ. in de ſuba orbis. ⁊ ariſt. ſatis innuit in prĩo. metheo. vbi dicit ſic. Eſt autẽ contiguus ex nečitate iſte mundus iferior ſupioribus latiõibus. vt oīs virtus ipĩus gubernet̃ inde. ¶ Põt ergo dici ad q̃onem ꝙ ſi per ſpẽm intelligibilem intelligatur diſpõ cãta a forma que eſt ĩ virtute memoratiua. vel a forma que eſt in virtute imaginatiua talis ſpẽs bñ remaneret in intellectu deficiente actuali intellectione mõ prius dicto. ſi vero per ſpẽꝫ intelligamꝰ preparationẽ cãtam ab actu virtutis cogitatiue illa non remanet ceſſante ĩtellectõe ſicut nec remanet ipſe actus virtutis cogitatiue. Et videt̃ ꝙ ſm hoc oꝫ dicere ꝙ ad intellectionẽ eiuſdẽ q̃ditatis. verbi gr̃a albedis requirit̃ duplex ſpẽs intelligibilis quarũ vna ẽ cãta a forma albedinis exñte in imaginatiua humana. alia vero eſt cãta ab actu virtutis cogitatiue. ⁊ hec eſt perfectior q̃ prima. ſicut cogitatiua eſt nobilior imaginatiua. ꝙ autẽ preparatio facta ab actu virtutis cogitatiue corrumpatur ceſſante illo actu pꝫ. qꝛ aliter perpetuaret̃ in intellectu cũ non poſſit aliquo mõ corrumpi niſi per defectum illiuſ actꝰ. Et certum eſt ꝙ actus virtutis cogitatiue deficit ſimul cũ actuali intellectione. qꝛ virtus cogitatiua nõ eſt virtꝰ conſeruatiua vel reſeruatiua ſm cõmen. quare ⁊c. nec eſt incõueniens ꝙ vnius rei diuerſe ſint ſpẽs ĩtelligibiles ſił in intellectu quarũ vna eſt perfectior q̃ alia. ſicut etiã in anima ſenſitiua ſpẽs albedis que eſt ĩ virtute imaginatiua eſt ꝑfectior ea que ẽ in viſu. ⁊ ſic de multis alijſ actionibus. Et in iſta. q. locutus ſum vt plẽs. ¶ Iteꝫ arguitur ad principale. ſi nulla ſpẽs intelligibilis remãeret in intellectu poſt actualem intellectionẽ qualiter poſt cognitionem cõpletã intellectus in habitu ⁊ intellectꝰ agẽs coniungerent̃ intellectui poſſibili vt forma. ſicut põit cõmen. in iſto 3°. ⁊ de hoc amplius ingret̃ inferius. nõ. n. videt̃ aliqua cauſa illius copulationis ſeu vnionis tunc plus prius. ¶ Ad primam rõem cũ dr̃. oẽ actu abſtractum ⁊c. poteſt dici ꝙ illud p̃t intelligi dupłr. Uno modo ꝙ ſit actu intellectum q̃tum eſt de ſe ita. ſ. ꝙ nõ indigeat ad ſuam intellectionem alia abſtractõe. ⁊ hoc bñ ẽ concedendum. Alio mõ ꝙ ſit actu intellectum. i. ꝙ intellectus hẽat actu eius intellectionem. ⁊ hoc non eſt neceſſariũ. Sic aũt diceret̃ ĩ ꝓpoſito ꝙ ſpẽs ĩtelligibilis exñs in ĩtellcũ poſt actũ intelligẽdi ẽ actu ĩtellcã q̃tũ eſt de ſe. ita. ſ. ꝙ ad eius intellcõeꝫ nõ reqrit̃ noua abſtractio ſpẽi ĩtelligibilis. ſꝫ nõ ẽ actu ĩtellcã ſic ꝙ intellcũs habeat intellcõeꝫ actualem ipĩus. Et ex hoc pꝫ falſum eẽ hoc qđ aliq dicunt ꝙ ſpẽs ĩtelligibilis intelligit̃ intellectione q̃ ẽ idẽ cum eius ſuba. ⁊ non per aliq̃ intellcõeꝫ aliã ab eiꝰ ſuba. ſi. n. ita eēt tunc ſine dubio q̃ñcunq̃ remãeret ſpẽs remaneret eius intellectio. ⁊ ſic ipã intelligeret̃ ab ĩtellectu in quo eſſet eius intellectio. ĩpoſſ̃e. n. eſt ꝙ in intellectu exiſtat intellectio alicuius quin intellcũs intelligat illud. ¶ Alij dicunt ꝙ iſta propoſitio. omne actu abſtractum ⁊c. eſt vera de ſubĩjs ⁊ nõ de accñtibus. ſpecies autem intelligibilis vt dicunt non eſt ſuba ſed accidens. ¶ Item aliq dñt ꝙ iſta ꝓpõ eſt vera đ illis actu abſtractis que nõ ordinantur ad recipiendũ actũ intelligendi. ſpẽs autem intelligibilis ordinatur ad recipiendum intellectionem quare ⁊c. ¶ Ad aliam breuiter poteſt dici ꝙ non remanent omnia principia propinqua ipĩus intelligere. qꝛ non remanet actus cogitatiue ⁊ ille eſt principium diſpoſitiuũ qđ inducit propinqſſimã ⁊ vltimam diſpõneꝫ ad intelligere. Ex quo etiam manifeſtũ ẽ ſſm eẽ qđ aliq ꝯſueuerũt dicere ꝙ intelllectus poſſibił de ſe ſumme ẽ diſpoſitus ad oẽm ĩtellectõeꝫ. hoc. n. eſt purũ mendaciũ imo ẽ indiſpoſitus ⁊ ĩ potentia remota ⁊ ĩdiget p̃parãtõibus diuerſis ad hũc actũ recipiendũ. que

quidem ꝑparatōes el ip̄rimunť a virtutibus organicis
proprijs homini. Et hoc teſtať pulchre Cōmē. in aucte
ꝑallegata. ille. n. virtutes. ſ. memoratiua ⁊ imaginatiua
ſunt res q̄ ꝑparant mām̄ artificij ad recipiendū actionū
artificis. Quid āt ſit imediatū principiū actiuum ⁊ com
pletiuum ipſius intelligere īferius videbitur. ¶ Ad aliā
cū dr̄ vna ⁊ eadē virtus ⁊c. pōt dici ꝙ illud verū eſt in
virtutibus organicis. q2 virtus bn̄ receptiua reqrit aliaȝ
diſpōneȝ in organo q̄ȝ reſeruatiua vt dr̄ in de memoria
⁊ reminiſcentia. virtus quideȝ receptiua ⁊ non bene cō
ſeruatiua reqrit magis aliqd dn̄iū humiditatis ⁊ reſer⸗
uatiua requirit dn̄ium ſiccitatis. humidi. n. ē bn̄ ⁊ facilr̄
moueri ⁊ recipe lȝ nec diu nec bene cōſeruet ſȝ ſiccitatiſ
eſt diu ⁊ bene cōſeruare lȝ cū difficultate recipiat. ⁊ hec
eſt doctrina Auerois in ſuo li. de memoria ⁊ remiſcētia
¶ Ad aliā pōt dici ꝙ nō eſt ſil'e de ſenſu particulari ad
ſenſibile ⁊ de intellectu ad intelligibile. q2 ceſſante ſenſa
tione ſenſus pticularis. ſ. cū ſenſibile eſt remotum nō re
manet aliqd cōſeruatiuum ſpēi ſenſibilis in ſenſu pticu
lari. ⁊ ideo nō remanet illa. ſed abſente ⁊ deficiēte itelli⸗
gibili ⁊ intellectōe bene remanet ꝯſeruatiuum principi⸗
um ſpēi intelligibil'. ſ. ſpēs exn̄s ī memoratiua ⁊ imagia
tex. cō. 56. tiua. vnde Ariſt. dicit in 2°. huius ꝙ abſentibus ſenſibi⸗
tex. cō. 60. libus inſunt ſpecies ⁊ phantaſmata ⁊ in ſecūdo hui⁹ dicē
ari. ꝙ nos intelligimus cū volumus. i. ſine pn̄tia itelligi
bilis exterioriſ neceſſario reqſita. q2. ſ. vl'ia quodāmodo
ſunt in aīa abn̄tibus ſenſibilibus vt prius exponebatur.
Et Cōm. dicit ibidē. ꝙ mouentia virtutē vl'em ſunt en⸗
tia intra aīam hūanā ſemper in actu. ſ. poſtq̄ȝ ſentimus
ea. ⁊ reſeruatiua ſunt in virtutibus interioribus. ⁊ hoc ī
telligendū eſt pticulariter. ſ. ꝙ aliqua talia entia mouen
tia ſunt intra aīam hūanā ſemp in actu. i. intentōes ima
ginate que ſunt manētes ī potentia ad intelligere ꝓ tāto
q2 nō mouent niſi ad diſpōnem ꝑ quā intellectus fit in
propinqua diſpōne ſiue potētia ad intelligere. quare nō
valet ſicut dictum eſt quare ⁊c.

Queſtio. xvii.

Queritur Utrū ſpēs intelligibil' ſit principiū actiuum intel⸗
lectionis. Arguiť primo ꝙ ſic. q2 habitus i⸗
tellectual' eſt principium actiuū cōſideratio
nis. ſed ſpēs intelligibil' firmata in intelle⸗
ctu ē idem cū habitu intellectuali. quare ⁊c. maior ꝓpō
ꝓbať. q2 cōſtat ꝙ habitus intellectualis informās intel
lectū eſt principiū conſideratōis. vt ſatis pȝ ex 6°. ethi⸗
corū. ⁊ nō pōt eſſe principiū māle ſiue ſubm q2 illud eſt
intellectus. nec formale. q2 illud eſt qdā actus q non hȝ
cām formalē. qa forme nō eſt forma nec eſt cā finalis i⸗
mo magis ecōuerſo. hītus. n. ordinatur ad actū 2m tan⸗
q̄ȝ ad finē vt pȝ primo ethicorū q̄re ⁊c. minor recipiť ꝑ
manifeſta. habitus. n. ītellectualis nō vr̄ eē aliō niſi ſpēs
intelligibilis rei formata ī intellectu ita ꝙ habitus ſciētie
idē eſt ꝙ ſpēs intelligibilis rei ſcite. vt cōiter dr̄ qr̄ ⁊c.
tex. Cō. 8. ¶ Itē intellectus hn̄s in ſe ſpēm intelligibilem operať
per ſeipm ⁊ intelligit. vt vult ari. in illa parte. Qm̄ autē
ſic ſingula fiant. hoc nō contingeret niſi ſpēs intelligibiliſ
eſſet principiū effectiuū intellectionis ſiue ipſius intellige
re. quare ⁊c. ¶ Itē ſpēs intelligibilis aut ē principiū ef⸗
fectiuum intellectōis aut eſt principiū receptiuū eius ꝑ
ſufficientē diuiſionē. ſed nō eſt principiū receptiuum q2
illud in quo recipiť intellectio intelligit vt vr̄ manifeſtuȝ
⁊ ſic ſpēs itelligibilis itelligeret ſicut illud in quo recipi
tur calefatio calefacit. q̄re ⁊c. ¶ Itē oīs forma ē princi⸗
tex. cō. 52. pium actiuum alicuius opatōis. hoc vr̄ eē de intentione
ari. 2°. de gn̄atōe. vbi dicit ꝙ moueri ⁊ pati eſt māe. al
teriuſ vero principij eſt mouere ⁊ agere. ſ. forme. ſȝ ſpe
cies intelligibilis eſt quedā forma exiſtens in intellectu
vt manifeſtū eſt. ⁊ nō videtur eſſe principiū actiuuȝ ali
cuius opationis niſi eius que eſt facere intellectioneȝ. q̄
re ⁊c. ¶ Oppoſitū arguiť. forma inherens alicui ſubo
nō vr̄ agere aliquā operationē in illud ſubm. vt caliditaſ
in igne nō videtur aliqd agere in ignē. ſimiliter ⁊ in alijs
⁊ ſic forma non agit in ſuam mām̄ vt cōiter dr̄. nūc auteȝ
ſpēs intelligibilis eſt forma inherens itellectui vt oēs cō
cedunt intelligere aūt nō recipitur niſi in intellectu vt cōi
ter dr̄. ⁊ ꝯceſſum ē ab oībus. q̄re ⁊c. ¶ Ad iſtā q̄ōneȝ
dr̄ breuiter vt mihi videť ꝙ ſpecies intelligibilis alicui⁹
rei nō eſt prinm ꝑ ſe actiuū ſeu elicitiuū itellectiōis illius
rei Et ad hoc ꝓbādu ſuppono aliq̄ q̄ſi ꝑ ſe no. ¶ Prim
eſt. ꝙ illud eſt ens nobilius ſimpliciter cuius opatio eſt
nobilior ſimpl'r nobiliſſima opatione alterius. ⁊ hāc nō
curo ꝓbare. q2 credo ꝙ nullus ſani capitis eaȝ negaret.
¶ Scdo ꝙ ꝓducere aliqd completiue ⁊ perfectiue eſt
opatio nobilior q̄ȝ illud idē recipe ⁊ mouere vel agere
motum ē nobilior operatio q̄ȝ recipere ipm. ſic āt ī alijs
Et hoc bn̄ videtur intēdere cōmen. in iſto. 3°. cōmento
19°. vbi ꝓbat ꝙ operatio intellectus poſſibilis eſt magiſ
diminuta. i. minus nobilis operationibus alioꝝ intelle⸗
ctuū inferiorū. per hoc ꝙ eius opatio eſt paſſio. aliorū
vero actiones. agere vero nobilius eſt ipſo pati ſȝ idē.
⁊ hāc videtur ariſto. ſupponere in 3°. eth. ca°. de libera
litate. ¶ Tertio accipio ꝙ ſpēs intelligibil' rei ſenſibilis
non eſt aliqd ſimpl'r nobilius q̄ȝ potentia intellectiua q̄ i
telligiť ipa res. ⁊ hec ſil'r eſt bn̄ cōcedenda. potentia enī
intell'iua aut eſt idem eēntial'r cum ſuba aīe intell'iue aut
eſt q̄dā natural' virtus ipius ⁊ ꝓpinqor eius nature q̄ȝ
ſpēs intelligibilis que eſt quoddā accn̄s aduenticiū ⁊ ſe
parabile. ¶ Itē quis diceret ꝙ ſpēs intelligibil' albedis
ſit aliquid ſimpl'r nobilius q̄ȝ potentia intellectiua qua in
telligitur albedo. Et cōfirmatur. q2 ſpēs ſenſibil' non eſt
ſimpl'r nobilior ⁊ d. gnior q̄ȝ potentia ſenſitiua. Quis. n.
ſane mentis dicere. ꝙ ſpēs nigredinis eēt aliquid ſim⸗
pliciter nobilius q̄ȝ viſus. ergo ſil'r ſpēs intelligibilis nō
eſt aliqd ſimpl'r nobilius q̄ȝ intellectus. ex his ſic arguiť
ſi ſpēs intelligibilis eſſet per ſe principiū actiuum intelle
ctionis ipa eſſet ſimpl'r nobilior potentia intellectiua. qd
eſt contra tertiam ſuppōnem. ⁊ pȝ ꝯn̄a ex alijs duob⁹.
naȝ illud ens eſt nobilius cuius operatio eſt nobilior no
biliſſima operatione alterius. nunc autem operatio ſpēi
intelligibil' eſſet nobilior operatione perfectiſſima potē⸗
tie intellectiue. q2 perfectiſſima operatio intellectus poſ
ſibilis eſt recipere intellectionem vt manifeſtum eſt per
ſe. ſed efficere intellectionem eſt operatio nobilior q̄ȝ re
cipere eaȝ vt pȝ ex ſecunda ſuppoſitione. ergo ⁊c. ⁊ mi
hi videtur ꝙ ille propoſitiones ſunt firme ⁊ naturaliter
intellecte ⁊ conceſſe ab omni idoneo ad ph'iam. ¶ Iteȝ
illud quod eſt principium per ſe receptiuum alicui⁹ act⁹
non eſt principium actiuum illius eiuſdem. hanc autem
ſumo pro manifeſta. ſed ſpecies intelligibilis eſt princi
pium receptiuum intellectionis. probo. quia intellectus
poſſibilis aut recipit intellectionem immediate aut me⸗
diante ſpecie intelligibili: hec diuiſio eſt bene ſufficiens.
ſed non eſt dicendum ꝙ immediate. quia immediate
recipit ſpeciem intelligibilem vt omnes concedunt. cuȝ
ergo ſpecies ſit aliud ab intellectione. vt probatum ē ſu⸗
perius. ⁊ habeat ordinem ad ipm intelligere vt actus
primus ad ſecundum ſequeretur ꝙ vnum ⁊ idem ſu⸗
ſceptiuum immediate reciperet duo diuerſa quorum
vnū hȝ ordinē ad aliud qd vr̄ eē abſurdū. qr̄ ⁊c. ¶ Itē
ſi ſpēs intelligibil' eſſet ꝑ ſe principiū actiuū itellectiōis
tūc ipa faceret de potētia itellectōis actu itellecta. qd vr̄
abſurdū. q2 hec vr̄ eſſe opa°. itellcūs agētis vt vr̄ velle
ꝯm̄. in iſto 3°. Ad primā rōnē nego maiorē. ⁊ ad ꝓbō⸗
nē dico breuiter ꝙ hītus itellectualis eſt principiū ꝯſide
ratōis in genere cauſe mālis ſeu ſubiue nō qdē ꝑncipal'
ſȝ diſpoſitiue. ita ꝙ hītus intellectualis eſt q̄dā prepara
tio ſeu diſpoſitio intellectus ad recipiendū ipam intelle
ctionē. nec aliā ꝑ ſe cālitateȝ hȝ ſup intellectōem. vt cre
do. nec eſt incōueniēs vnū accn̄s eē diſpoſitiuū ⁊ ꝑpa⸗
tiuū ſubi ad aliud accn̄s vt hȝ videri 4°. metaph. ⁊ 5° ⁊ tex. cō. 17.
ad minorē cū dr̄. ꝙ ſpēs intelligibilis eſt habitus intel⸗
lectualis. de hoc ſunt dubitationes nō pauce ⁊ ſpāliter
vtrū ſcia ſit idē cū ſpē itelligibili rei ſcite. ⁊ de hoc erit
ſpālis q̄ſtio. ¶ Ad aliā cū dr̄ intellectus habens ⁊c. di⸗

eo ꝙ arl. ibi ſic loquitur. Cum autem ſic ſingula fiant vt
ſciens hoc dicitur ſm actū. hoc aūt cōfeſtim accidit cū
poſſit operari per ſeipm. ſic intelligo. i. cum poſſit ope/
rari ꝑ ſeipm. hoc eſt ꝙ poſſit recipe operationem ſuam
ita ꝙ habeat potentiā propinquā ad recipiendū eā. ⁊ cū
hoc conſonant verba que ſequunt. Eſt ergo ⁊ tunc po
tentia quodāmodo. ſ. in potentia propinqua que prius
erat in potentia remota. Vn̄ cōmen. ponit ibi dr̄iā iter
potentias propinquas ⁊ remotas ꝓpinque eni actui ſūt
que agunt. i. operant ꝑ ſe. ⁊ exponit ſeipm. ⁊ nō idigēt
extrahente eas de potētia ad actum remote vero indi/
gent. Et eſt bn̄ notandū hoc dictū cōmen. hec. n. dr̄ia in
ter potētias propinquas ⁊ remotas nō poteſt verificari
de potētijs actiuis. q: ſine dubio potētie actiue nō indi/
gent extrahente eas de potētia ad actū. dȝ igitur hec dif
ferētia intelligi de potentijs paſſiuis. ita. ſ. ꝙ potētia paſ/
ſiua remota indiget aliquo extrahente eā ad actum quo
diſponat ad receptionē vltimi cōplementi. ſicut diapha
nū ad hoc ꝙ recipiat ſpēm coloris indiget lumine quo
diſponat ad receptōēȝ illius. ſed potētie paſſiue ꝓpīque
nō idigent vlterius aliquo extrahēte eas de potentia ad
actū diſpoſitiuū ſeu vlteriorē diſpoſitionē. q̄ȝuis. n. bn̄ in
digeāt aliquo extrahente ad vltimū actū ꝑficiētē. vt dia
phanum illuminatū non indiget vlteriori diſpōe nec agē
te diſpoſitiuo ſȝ bn̄ indiget colore ad recipiendū ſpēm co
loris. nunq̄ȝ. n. diaphanū illuminatū ꝓduceret ī ſe inten/
tionē coloris q̄ȝtūcunqȝ ſit in potentia ꝓpinquiſſima. ſilr
aūt materia prima q̄ȝtūcūqȝ eēt diſpoſita ad formā ſba/
lem aliquā nunq̄ȝ tn̄ eaȝ reciperet ſed indiget aliquo agē
te. Et vlr diſpoſitio ꝓpinqua ad recipiēdū aliquē actum
nō efficit illū actū in illo ſubō. ⁊ ſilr ītellectus poſſibil' in
formatus ſpē ītelligibili ⁊ diſpōne quā acccepit a cogita
tiua ē in potētia paſſiua ꝓpinqua ad recipiendū ītellectio
nem ⁊ nō indiget vlterius aliquo diſponēte extrinſeco
de nec̄itate extrahēte ipm de potētia ad actū diſpoſitiuū
tn̄ nunq̄ȝ ꝓduceret intellectionē ꝑ ſeipm. ſȝ īdiget aliquo
principio actiuo. ¶ Quid āt ſit illud poſterius ē ingren/
dum Sigs āt cōcederet ꝙ ipſe intellectus actuatus ſpē
ītelligibili ꝑ ipam ſpēm ꝓducit actū intelligendi per ſe. ⁊
per ſuā naturā ipſam recipit vt cōiter imaginant multi.
ſeq̄ret ꝙ ſpecies ītelligibil' haberet nobiliorē cālitatē ſu
per intelligere q̄ȝ ītellectus poſſibilis. cālitas. n. p̄ncipij ꝑ
ſe actiui ē nobilior cālitatē principij receptiui. qđ ē oīo ab
ſurdū. Et ē cōſiderandū ꝙ potentia paſſiua remota ad
aliquē actum ⁊ potentia ꝓpinqua ad illū nō eſt penitus
vna ⁊ eadē potentia realr ſed multū diuerſa ſicut etiam
potentia ꝓpinqua actiua ⁊ remota. Sȝ ƌ hoc magis diſ
tex. cō. 17. cutienda ē veritas ſuꝑ 5°. meta. ⁊ in q̄dā qōne quā ordi
naui poſt tractatū de ſpē intelligibili ſunt aliq̄ tractata de
hoc. ¶ Cōſiderādū ē etiā ꝙ in illis tractatibus de ſpē in
telligibili quos ordinaui aliq̄n dixi ſpēm itelligibilē ꝑ ſe
eē imediatū principiū receptm̄ intellectionis. ſed ibi q̄ȝ/
tum ad hoc loq̄bar ſm illos q ponunt ꝙ actus cogitati/
ue nihil agit in intellectū q: nihil cōferebat ad ꝓpoſitum
meū. Intēdebā. n. ꝓbare ꝙ ipa ſpēs intelligibilis nō eſt
per ſe principiū effectiuū intellectionis vt pȝ īſpiciēti ibi/
dem Et ad hoc ſufficit ꝙ ſit diſpō vel p̄paratio ſubi ad
recipiendū. hoc aūt verū eſt ꝙ ſpēs intelligibil' ē diſpō
īmediata ſuꝑ illas q̄ remanēt poſt actū intelligendi. ⁊ ſic
intelligi pōt illud dictum. ¶ Ad aliā dico ꝙ ſpēs ītelligi
bilis ē preparatio ſeu diſpoſitio ad recipiendū intellectio
nem. Et cū arguitur. ex hoc ꝙ ipa ſpēs ītelligibilis ⁊c.
dico ꝙ nō ſeq̄tur. q: intelligere nō recipitur in ea tanq̄ȝ
in principali ſubō ⁊ primo ſȝ vt ī diſpōne nec̄io req̄ſita.
Et cum vltra accipit ꝙ omne illud in quo recipit intelli
gere intelligit. verꝫ eſt in quo recipitur vt in ſubō princi/
pali ⁊ ſubſiſtente ſȝ aliter nō. v̄bi gratia. cōſtat ꝙ viſio
nō recipitur in anima viſiua niſi ſit ibi magnitudo. vt pȝ
ex. 2. de aīa. tamē nō ſequitur ex hoc ꝙ magnitudo vi/
deat. ſilr ipa viſio nunq̄ȝ recipetur in aliquo organo niſi
ibi eſſet diaphāeitas ⁊ lux aliquo mō. ⁊ tn̄ nō ſeq̄tur ex
hoc ꝙ diaphaneitas videat vel lux. ſimiliter virtus tan/
gendi nunq̄ȝ recipetur in aliquo neruo niſi hēret calidita
tem velut q̄ȝdā diſpōnē ad tactū. non tn̄ propter hoc eſt
dicendū ꝙ caliditas cognoſcat tāgibilia. ¶ Sȝ aliqs ca
uillaret. q: ſicut albedo non poteſt eſſe ī aliquo ſubō qn
illud dicatur album. vnde ⁊ ſuperficies dicitur alba q̄ȝ
uis nō ſit ſubm principale albedīs. ſic in nullo videt eſſe
intellectio qn illud denoīetur intelligens. ⁊ ſic ſpēs intelli
gibil' eſſet intelligens. qđ eſt ridiculum. Dico ꝙ nō eſt
ſilr. q: albedo nō eſt accidens ꝓprium ſube ī qua exiſtit
iō pōt denominare aliqd aliud ſed intelligere eſt accn̄s
ꝓprium anime. ⁊ ideo nō pōt denominare niſi animaȝ
aut animatū ſm aīam. Et forte nō eſſet magnum pecca
tum ɔcedere ꝙ ſpēs intelligibil' intelligit improprie ⁊ ꝑ
accn̄s inq̄ȝtum eſt in eo qđ vere intelligit ⁊ ꝓprie. ſic cō
cedimus ſm ariſto. ꝙ albedo edificat q: accidentalr eſt
ɔiuncta edificatiōi q̄ȝuis hoc nō ſit oīo ſimile. prima tn̄
ſolutio eſt melior. q: denoīat aīaȝ intellectiuā ſm ꝙ di/
ſtinguitur a quocunqȝ alio quod non eſt aīa intellr̄iua. vl'
cuius anima intellr̄iua nō eſt actus vl' pars ⁊ ideo nō de
nominat ſpēm intellr̄ibilē. ¶ Poteſt tamē ɔcedi ꝙ ſpēs
intelligibil' eſt illud quo intell'ꝰ intell'it cū ſit illud quo re
cipit intell'onē ita ꝙ ſicut illud qđ recipit intell'onē intell'it
primo. ſic illud quo aliquid recipit intell'onem eſt illud
quo aliquid intell'it. ⁊ hec eſt vera ſol'o. Non. n. ſpēs in
tell'ibil' recipit intell'onem ſed eſt illud quo intell'ꝰ recipit
intell'onem. Cum ergo accipitur in argumento. quicq̄d
recipit intell'onem intell'it. concedendum eſt. ⁊ ſimiliter
illud in quo recipitur intell'o. ⁊ ad minorem ſpecies in/
tell'ibil' recipit intell'onem. certe non eſt verum. ſed eſt
illud quo aliquid recipit intell'onem. nec in ſpecie recipi/
tur intell'o ſed in alio recipitur per ipſam ſpeciē. q̄r ⁊c.
nec alio modo eſt intelligendū ꝙ ſuperficies ſit alba niſi
q̄a illud quo aliquid eſt album ſubiectiue ſilr autē ⁊ in
alijs hmōi. ¶ Ad aliam pōt dici ꝙ illa propoſitio ē vera
in formis ſūbalibus ſed in formis accidentalibus nō oȝ
Si. n. cuiuſlibet forme accidental' eſſet actio aliqua cum
actio ſit quedam forma accidental'. ⁊ ſic actōis eēt actio
⁊ ſic in infinitum procederetur qđ eſt inconueniēs. mō
ſpēs intell'ibil' eſt quedam forma accidental'. quare ⁊c.
Vl' poteſt negari maior. q: cū dr̄. forme eſt agere ⁊ ꝙ
omne agere ⁊ mouere eſt forme. conceditur hoc. ſȝ nō
ſequitur econuerſo. ꝙ omnis forme ſit agere q: ꝓcederet
in infinitum vt cōiter dicitur.

Queſtio. xviii.

Conſequenter q̄rit. Vtrū ſciētia ſit idē
quod ſpecies intelligibil' rei ſcite. ¶ Arguit
c primo ꝙ non. q: ſcīa eſt cognitio ītellectual'
ſicut ſcire eſt cognoſcere intellectualr. ſȝ ſpe
cies intell'ibil' non eſt cognitio intellectual' vt pȝ ex pre
dictis. quare ⁊c. ¶ Item ſcīa eſt effectus demr̄ationis
vt pȝ primo poſteriorum. ſed ſpēs intelligibil' non ē effe
ctus demr̄ationis vt manifeſtum eſt. nam aliqs poteſt
habere ſpeciem intelligibilem trianguli ⁊ tamen nō hȝ
demonſtrationem ad hoc probandum. ſ. ꝙ triangulus
habeat tres angulos ⁊c. ¶ Item ſi ſic eſſet tunc ſtatim
cum aliquis haberet ſpēm intelligibilem alicuius rei ſci
bil' in ſe haberet ſcīam poſtq̄ȝ eſſet vnum ⁊ idem. ɔn̄s
eſt falſum. q: in īſtāti in quo aliqs intelligit albedinē pri/
mo hȝ ſpēm intelligibilem albedinis ⁊ tamen nondum
hȝ ſcīam illius albedinis. ¶ Item habitus intellectual'
cauſatur ex actibus vt pȝ ex ſecundo eth. ſed ſpecies in
telligibil' non cauſatur ex actibus cōſiderandi immo pre
cedit eos vt manifeſtum eſt quare ⁊c. ¶ Item ſi ſcien/
tia eſſet ſpecies intelligibil' rei ſcite aut eſſet ſpecies ſubi
aut predicati aut vtriuſqȝ. ſed nullo iſtorum modorum.
ergo ⁊c. maior pȝ. q: ſcīa eſt de concluſione demonſtra
tionis. vt pȝ primo poſte. ⁊ 6°. ethi. ⁊ ipſa concl'o non
continet realiter niſi ſubiectum ⁊ predicatum inherētia.
n. paſſionis ad ſubiectum non eſt aliud realr ab ipſa paſ
ſione. ⁊ ſic pȝ maior. ⁊ minor probatur primo ꝙ ſcientia
non ſit ſpēs intelligibilis ipſius ſubi. q: ſcientia eſt habitus

ꝯplexi alicuius cũ ſit effectus demõſtratiõis q̄ eſt inſtrm̄ notificandi cõplexũ vt pꝫ. 2. poſteriorũ. ipſũ ãt ſbm nõ ē aliqd cõplexũ ⁊ eadē rõ eſt de ſpē p̄dicati. nec eſt dicēdũ ꝙ ſcia eſt aggregatũ ex vtraqꝫ ſpecie. q꞉ cũ ſpēs ſubi ⁊ ſpēs paſſiõis ſint forme diuerſe ſm ſpecieꝫ nõ põt ex eis aliquid vnũ per ſe cõponi. ſcia aũt dr̄ ens vnũ per ſe. aliter. n. nõ eēt ſpēs alicuius gñis. quar̄ ⁊c̄. ¶ Itē ſi ſcia eēt ſpēs intelligibilis tunc ſcia cãretur ab eo qđ eſt in virtute memoratiua hoīs ⁊ imaginatiua. ab iſtis enim immediate cauſatur ſpēs intelligibilis vt probatũ eſt prius. ſꝫ ꝯñs videt̄ incõueniens. nulꝰs. n. dicit ꝙ ſpēs exñs in memoratiua aut imaginatiua faciat ſciam. quare ⁊c̄. Oppoſitũ dr̄ cõiter ꝙ ſcia nihil aliđ ē q̄ꝫ ſpēs intelligibilis rei ſcite firmate in intellectu. ⁊ vr̄ plane intentio fr̄is. Tho. ſup iſtũ tertiũ in illo cap. Cũ ãt ſic ſingula fiãt. Et idē in. 7. phyſicorũ. c. At vo neqꝫ intellectiua parte aīe. ¶ Ad iſtã qõneꝫ videt̄ mihi eſſe dicēdũ ſaluo meliori iudicio ꝙ ſcia nõ eſt idē eēntialiter cũ ſpē intelligibili rei ſcite. ⁊ intelligo h̄ per ſciam hitũ intellectualē diſtinctũ ab illis quatuor habitibus intellectualibus qui ſũt ſapia. intellectus. prudētia ⁊ ars. v. g. hitus intellectualis de iſta ꝯcluſione. triãgulꝰ hꝫ tres ãgulos equales duobus rectis, nõ eſt idē qđ ſpēs intelligibilis quã hꝫ ipſe ſciēs de hoc ſcibili. ſilr aũt ⁊ in alijs hmõi. Et hoc ꝓbo qbuſdã rõibus pretactis magis declarando eas. primo ſic. Illi habitus non ſunt idē quorũ, vnus accipit̄ ac acquirit̄ ex actibus intellectualibus ⁊ alius non acquiritur ex actibus intellectualibus. hec ē euidēs per ſe. ſed ſpēs intelligibilis firmata in intellectu non acquirit̄ ex actibus cõſiderationis. imo poſſibile eſt ꝙ cũ aliqs ſemel viderit trianglm vel albedinē ꝙ ipe reſeruet eius ſpēm in imaginatiua ſua ⁊ in intellectu ꝑ lõgũ tēpus abſqꝫ actuali cogitatiõe ⁊ intellectiõe. ſed ſcia acquirit̄ ex pluribus actibus cõſiderãdo inherentia p̄dicati ad ſubm poſt cõſideratiõeꝫ principiorꝫ ex quibus neceſſario ſeqt̄ illa cõcluſio. vt innuit arꝫ. in. 9. meta. Cũ. n. frequenter cõſiderat aliquis triãgulũ hr̄e ⁊c̄. nõ abſolute ſed poſt conſideratione principiorꝫ demr̄atiuorꝫ ordinatorũ ex qbꝰ neceſſario ſequitur triãgulũ hr̄e tres angulos. ⁊ ex illa frequēti cõſideratiõe illius ꝯcluſionis poſt ſua principia derelinquit̄ itellectui q̄dã habilitas actualis ad prompte cõſiderãdũ talē cõcluſionē poſt ſua p̄ncipia. ⁊ idoneitas illa ſiue habilitas acquiſita eſt habitus ſcientificus perficiens intellectũ ad verã ⁊ certã cognitionē huius cõcluſionis ⁊ forte hec habilitas nõ acquirit̄ tota ſimul in vno ⁊ eodē inſtanti. ſed ſecũdũ partes in diuerſis inſtantibus ita ꝙ i primo inſtanti in quo aliqs cõſiderat triangulũ hr̄e tres angulos vel in primis inſtantibus acquirit̄ vna pars habilitatis ⁊ poſtea in alio inſtanti alia ⁊ ſic conſequent̄. vñ experimur in nobis ꝙ quãto frequentius cõſideramus talē concluſionē ex conſideratiõe. i. poſt cõſiderationē ſuorũ principiorꝫ tanto ꝓmptiores ⁊ habiliores ſumꝰ ad huiuſmodi cõſiderationē. Cuius ſignũ eſt ꝙ ēt promptius ⁊ velocius exprimimus voces cõcluſionē illã ſignantes. Et forte cõtingit ꝙ per vnũ actũ cõſiderandi bñ ⁊ diu cõtinuatũ qui equipollet vel equiualet multis diſcõtinuatis acqrit̄ iſta habilitas vl̄ ſm totm̄ vl̄ ſꝫ magnã ꝑtē ⁊ ad hoc multũ proficit bonitas cogitatiue deſeruientis intellectui ⁊ puto ꝙ ipſa virtute cogitatiua gñatur conſimilis habilitas. ſed differt q꞉ habilitas generata in v̄tute cogitatiua ꝑficit eã ad cõſiderationē indiuidualē huius trianguli vel illius. habilitas vo generata in itellectu perficit ad ꝯprehēſionē vl̄em. Et ꝓpter hoc dicit ꝯmē. 2. huius. ꝙ ſcia eſt vl̄ium. expientia vo que ꝑtinet ad cogitatiuã eſt ſingulariũ vt habet̄ ex prohemio metap. ⁊ poſſumus declarare in ſili. dicitur. n. ſm doctrinã cõem ꝙ in appetitu ſenſitiuo ex frequenti electione opatiõis honeſte gñat̄ quedã habilitas ⁊ promptitudo ad eligendũ recte ⁊ delectabilr̄ q̄ quidē habilitas acquiſita vocat̄ v̄tꝰ moralis. v. g. ex eo ꝙ aliquis frequenter eligit dationē moderatã. ſ. dare qñ opꝫ ⁊ quibus oꝫ derelinqt̄ quedã habilitas ad dationeꝫ talem eligendã ⁊ agendã q̄ qdē habilitas dr̄ liberalitas. ſilr aũt ⁊ in alijs. Sic eſt in ꝓpoſito qñ intellectus ſpeculatiuꝰ frequenter ſpeculat̄ trãgulũ hr̄e tres angulos p̄cedente ſpeculatiõe ſuorꝫ principiorꝫ demr̄atiuorꝫ q̄ doꝫ precedere demr̄ationem ex illa frequenti conſideratiõe relinquit̄ quedã habilitas ſeu promptitudo ad cõſiderãdũ talē cõcluſionē poſt eius principia neceſſaria. Et ex his ſi bene cõſideretur apparet qualiter eſt intelligēdũ ꝙ ſcire vel ſcientia eſt effectus demõſtrationis. ⁊ ꝙ demr̄atio ē ſyllꝰs faciens ſcire ſm quē in habēdo ipſum ſcimus. vt dicitur in pͦ poſte. hoc enim verꝫ eſt ſimili mõ ſicut ꝙ doctrina ⁊ diſciplina fit ex preexñti cognitione. i. poſt preexiſtentē cognitionē. ſic ſcia contingit ex demonſtratione. i. poſt demõſtrationē. ſ. poſt conſiderationē principiorum ordinatorũ ex quibus neceſſario ſequitur concluſio. demonſtratio. n. eſt ſyllꝰs faciens ſcire. i. poſt quem ſcit̄. ⁊ ſequitur ſcire ⁊ ſcia ſm quem i habēdo ipſuꝫ ſcimus. i. ſm quē poſtq̄ꝫ habuimus ipſum ſcimus. Non enim ſit̄ cũ homo conſiderat principia concluſioni ordinata conſiderat formaliter ipſam cõcluſionē cuius eſt ſcia ſed poſt ⁊ ex hac conſideratione frequentata ipſius concluſionis poſt principia ordinata relinquit̄ habitus intellectualis ꝑficiens ad verã ⁊ certã cõſiderationē concluſionis. ſimiliter aũt ⁊ in alijs huiuſmodi. ¶ Queret aũt aliquis propter quã cãm oportet in intellectu fieri talē habitum intellectualem. dicō ꝙ hoc eſt pro tanto q꞉ intellectus poſſibilis q̄ꝫtũ eſt de ſe eſt indeterminatus ad veram cognitionē ⁊ ad cognitionem falſam reſpectu cõplexi occulti vel dubitabilis. vel ad cognitionē certã que eſt ſine formidine ad oppoſitum ⁊ ad cognitionē incertã que eſt cũ formidine ad oppoſitũ. ⁊ cum credulitate ꝙ oppoſituꝫ eius poſſit eſſe verum. ¶ Et propter iſtã ideterminationē tollendam neceſſarium eſt generari habitum per quē neceſſario determinate inclinet̄ ⁊ perficiatur ad cognitionem veram ⁊ certam que eſt certa perfectio vera ⁊ delectabilis. Et bene dixi reſpectu obi complexi occulti vel dubitabilis. q꞉ reſpectu complexi per ſe noti ⁊ oīno certi nõ eſt intellectus ideterminatus immo determinatus ad veram ⁊ certam cognitionē. cuiuſmodi ſunt principia ꝑ ſe nota cõia que dicunt̄ naturaliter intellecta ſm cõ. in iſto. 3ͦ vt omne totũ eſt maius ſua parte. ⁊ huiuſmodi ſilꝰia. Ad cognitionē taliũ ſine dubio non oꝫ habere habitũ acquiſitum ex frequentatis conſiderationibus aliquorum principiorum. ſed ſuffcit habere ſpēs intelligibiles ⁊ cognitiones ſuorꝫ terminorꝫ quibus cognitis intellectus ſtatim recipit veritatem eorum ſine precedenti rõne vt docet arꝫ. in prīo poſte. ⁊ propter hec dicit Linco. ſuper primum poſte. prope princi. ꝙ talium principiorum nõ eſt doctrina nec diſciplina. Non enim docetur neqꝫ addiſcitur niſi illud quod cũ primo concipimus eſt nobis dubium vel apparet falſum ⁊c̄. Hec igitur ſit prima rõ p̄ncipalis ad probandum ꝙ ſcia non ſit idem eſſentialr̄ cum ſpē itelligibili rei ſcite in qua ꝓpter bene eſſe congregata ſunt aliq̄ de modo gñationis ſcie q̄ꝫtũ ad ꝓpoſitum ſpectat. Iteꝫ alia rõ poteſt adduci ad illam concluſionē primo ſupponendo ꝙ in concluſione demõſtratiua de qua ꝓprie eſt ſcia non eſt aliquid reale niſi res que predicatur ⁊ res q̄ ſubijcit̄. inherentia. n. paſſionis ad ſubm eſt idem eſſentialiter cum paſſione vt ad preſens ſuppono ex. 7. meta. tex.cõ.2. v. g. res huius concluſiõis. triangulus habet tres angulos. non eſt niſi ſubiectum. ſ. triangulus ⁊ hr̄e tres angulos. ſimiliter ⁊ in alijs ſuo modo. ¶ Secundo ſuppono ꝙ ſcientia debet eſſe aliqd vnum per ſe. q꞉ aliter non eſſꝫ ſpecies alicuius predicamēti quod eſt contra arꝫ. in predicamentis. tex.cc̄.14. ⁊ pꝫ conſequentia ex. 5. meta. vbi ens per ſe diuiditur in. x. predicamenta. ⁊ oēs concedunt ꝙ ſpecies que eſt per ſe in vno predicamento debet eſſe aliqd vnũ per ſe ⁊ non per accidens. ¶ Tunc arguitur ſic. ſi ſcientia eſt ſpecies intelligibilis rei ſcite. aut eſt ſpecies intelligibilis ſolius ſubiecti. aut ſolius predicati aut eſt compoſitum ex ambobus. Non eſt dicendum hoc vltimo mõ q꞉ ſic ſcientia non eſſet quid vnum ſimpliciter per ſe q̄lit̄ enim ex ſpē intelligibili trianguli ⁊ ſpē itelligibili habere tres angulos ſit vnum ens per ſe non bene video. Si

vero diceret̄ ꝙ ſcia eſt ſpecies intelligibilis ſolius ſubie/
cti firmata in intellectu hoc vr̄ abſurdū. q: ſciētia ē hītus
ꝯcluſiōis demōſtrate. vt pꝫ primo poſte. ⁊ qnto ethi. ⁊
oēs cōcedūt. ſb̄m aūt ſolū nō eſt cōcluſio demonſtrata.
¶ Itē ſi ſcia eēt ſpecies intelligibil' ſolius ſb̄i tūc oēs qui
hn̄t ſpeciem intelligibilē alicuius ſub̄i firmata in intelle/
ctu ſuo eſſent perfecte ſcientes. quod eſt multū abſurdū
poſ'e enim eſt ꝙ aliquis habeat ſpēm trianguli firmataꝫ
in ītellectu ſuo qui tn̄ non eſt ſciens neqꝫ hꝫ ſciam ꝺ triā
gulo. ſimiliter ⁊ in alijs huiuſmodi. ⁊ eadē rōne non eſt
dicendū ꝙ ſola ſpecies intelligibilis ꝑdicati ſit ſcia. ¶ Sꝫ
dices ꝙ ſcientia eſt ſpecies intelligibilis ſub̄i in ordine ad
predicatū nō abſolute ⁊ ſecūdū ſe. Cōtra tūc ſb̄m in or/
dine ad predicatū vel eſt idē eſſentialiter cū ſubiecto ſm̄
ſe ⁊ nihil reale addit. vel aliquid reale addit. Si nihil ad/
dit cū eadem ſpecies ſit vtrobiqꝫ. ſi vna non eſt ſcia nec
reliqua. Si addit aliquid reale puta ordinem ſic ſpecies
eius nō erit vnica ⁊ ſimplex. ſed multiplex ſicut ⁊ res. ſic
aūt ſcia nō erit quid vnū per ſe. ¶ Sed dices ꝙ ſcientia
eſt ſpecies intelligibilis firmata in intellectu per diſcurſū
demōſtratiuum precedētē. Cōtra poſſibile eſt ꝙ ante di
ſcurſum demōſtratiuū aliquis habeat ſpēm intelligibilē
firmatā in intellectu ſuo ⁊ diutiſſime cōſeruataꝫ. Adue
niente ergo diſcurſū demonſtratiuo. aut illi ſpeciei aliqd
additur. aut nihil. Si nihil. igit̄ ſicut prius illa nō erat ſci
entia ſic non eſt nunc ſcia. Si igitur aliqd additur illi ſpe/
ciei per diſcurſū demr̄atiuū. quero quid eſt illud additū
aut eſt intellectio. aut ſpēs intelligibilis. aut aliqd aliud. ſi
dicatur ꝙ eſt intellectio. hoc eſt incōueniens. q: tūc ſcien
tia pro hītu eſſēt formaliter duo actus quod eſt deriſori/
um. ſi aūt illud additū per diſcurſum precedētē ſit ſpecies
intelligibilis hoc eſt ridiculū q: iaꝫ intellectus habeat ſuf
ficientē ſpēm intelligibilē firmatam in intellectu. ad quid
ergo oporteret addi aliā. Etiā q: ſpēs intelligibilis cātur a
phantaſmate ⁊ a re phantaſiata. diſcurſus aūt ille demō
ſtratiuus nullū illorum eſt. Si aūt dicat̄ ꝙ per diſcurſū
demōſtratiuum addit̄ ad ſpeciem intelligibilē firmatam
aliquid aliud qđ nec eſt ſpēs intelligibilis nec intellectio tē
ſcia non eſſet idē cū ſpecie intelligibili. cuius oppoſitū po
nebat ur. Et ſi dicas ꝙ eſt quoddā compoſitū ex ſpē itel
ligibili firmata in illo ſuperaddito. hoc eſt incōueniēs. q:
ſm̄ hoc ſcia non eēt ens per ſe nec ſimplex eſſentia. quod
eſt abſurdū. Unde ſcia nullo mō eſt idē cū ſpē intelligibi
li firmata in intellectu ſed eſt quedā habilitas vniuerſal'
ꝓueniens ex frequenti conſideratiōe cōcluſiōis poſt ei⁹
principia neceſſaria ordinata perficiens intellcm̄ ⁊ īclināſ
ad verā ⁊ certam cognitionē inherentie predicati ad ſb̄m
ſiue illud predicatū ſit propria paſſio demr̄ata ſiue ſit diſ/
finitio material' que demōſtratur de diffinito per diffini/
tionē formalē. vt pꝫ ex primo ⁊ ſecūdo poſte. ¶ Sꝫ ali/
qs poſſet dubitare ꝯ̄ predicta. primo ꝯtra cōcluſionem.
q: ſi ſcia eſt alius hītus a ſpē intelligibili ⁊ econuerſo tūc
eiuſdem ſm̄ eādē rōnē eſſent hītus intellectuales diuerſi
qđ videtur eē incōueniens. ⁊ ꝓbatur ꝯñā. q: de triangu
lo ſm̄ ꝙ triangulus pōt hr̄i ſcia. vt patet primo poſte. ⁊
ſil'r ſpēs intelligibilis triāguli pōt eē in intellectu hn̄te ſci
entiā de triangulo. ſimiliter aūt ⁊ in alijs. quare ⁊c̄. Iteꝫ
ſicut ſe hꝫ ſpecies rei artificialis ad rē artificialē ſic res ſci
bilis ſe hꝫ ad rem ſcibilem per conuenientem ſimilitudi
tex. cō. 22. nē. mō ars eſt idē quod ſpecies rei artificialis. vt plane
docet ar̄. in. 7. meta. c. Eoꝝ aūt que ſunt. ¶ Itē oīs ha/
bitus intellectualis aut eſt ſapia. aut ſcia. aut intellect⁹ aut
prudentia. aut ars. 6. ethi. ſed ſpēs intelligibil' rei ſcite eſt
habitus intellectualis vt manifeſtū eſt per ſe. ⁊ nō eſt in
tellectus qui eſt per ſe habitus principioꝝ ꝯplexorū de/
mōſtratiōis nec eſt ſapia q: ſapia eſt ex principijs abſtra
ctis a motu ⁊ a materia. nec eſt ars nec prudentia. q: illi
ſunt hītus qui ſunt de rebus operabilibus a nob̄. Spēs
aūt intelligibilis dicitur eſſe de aliquo ſpeculabili quod n̄
eſt operabile a nobis. quare relinquit̄ ꝙ huiuſmodi ſpe
cies ſit ſcientia. ¶ Item ſi talis habitus eſſet in intellectu
differens ab huiuſmodi ſpecie intelligibili ⁊ remanēs p⁹

conſiderationem actualem videtur ꝙ in perpetuū rema
neret in intellectu. q: accidens abſolutū nō corrumpitur
niſi ad corruptionem ſui ſubiecti vl' a contrario ſuo vl' ab
abſentia agentis conſeruantis ipſum in ſubiecto. cū ergo
ſub̄m iſtius habitus ſit perpetuū. ſ. intellectus poſſibilis
ſꝫ ar̄. ⁊ iſta habilitas proprie nō hꝫ cōtrariū q: delecta/
tioni ſm̄ intelligere nō eſt aliquid cōtrariū ſm̄ ar̄. in qn
to ethico. nec per cōſequēs habitui intellectuali. nec etiaꝫ
ꝓpt̄ abſentiam agentis cōſeruantis ipſū. q: illud non eſt
niſi ſpecies exn̄s in virtute imaginatiua ⁊ memoratiua.
⁊ illa cōſeruat ſpēm intelligibilem ⁊ nō aliud. quare ⁊c̄.
¶ Aliud dubiuꝫ eſt. q: dictū eſt ꝙ huiuſmodi habilitas
que dicitur ſcia nō generat̄ ſimul tota ſꝫ ſucceſſiue pars
poſt partem. Ex hoc enim vr̄ ſequi ꝙ ad ſcientiā ſit mo
tus per ſe. cū ſit tranſmutatio ſucceſſiua. ⁊ hoc eſt contra
ar̄. 7. phyſicoꝝ. ¶ Item queritur quid eſt immediatum tex. cō. 20.
principium actiuū illius hīlitatis in ītellectu poſſibili. hoc
enim videt̄ difficile aſſignare. ¶ Item aliqui probant
ꝙ in intellectu non pōt eē hītus proprie dc̄s. q: forma q̄
indiget agente extrinſeco conſeruante eā ⁊ quo remoto
ſtatim remouetur illa forma nō eſt habitus ꝓprie dc̄s.
Nullus. n. cōcederet ꝙ lumē exn̄s in aere eēt ꝓprie dc̄s
hītus ipſius aeris. q: ſemper indiget luīe extrinſeco con
ſeruante ⁊ eo remoto ſtatim remouet̄ lux aeris. Sil'r n̄
eſſet dicendū ſm̄ phꝫ ꝙ emphaſis. i. ſpecies alicuius ob
iecti exn̄s in ſpeculo eēt hītus ſpeculi per eandē cām. nūc
aūt oīs forma exn̄s in intellectu nr̄o acquiſita indiget hu
iuſmodi cōſeruante. ⁊ deſtructo eo ſtatim deſtruitur illa
forma. ſ. phantaſmate. vnde cū ſor. interficitur ſtatim ꝑ
eunt oēs forme eius accepte a phantaſmatibus ſor. q̄lit
ergo eēt hītus in intellectu. ¶ Ad primum iſtoꝝ pōt dici
negando ꝯñaꝫ. q: licet de triangulo aut aliquo huiuſmōi
ſubiecto poſſit hr̄i ſpecies intelligibilis: tn̄ de ipſo triangu
lo ſm̄ ſe ⁊ ſeorſum nō hr̄ ſcia ꝓprie ſed hr̄ ſcia de inhe/
rentia paſſionis ad ſub̄m vna cū ſub̄o. ad cuius inheren/
tie cōſideratiōem verā ⁊ firmā perficit hītus ſcientificus
⁊ diſponit. De inherentia aūt paſſionis ad ſub̄m hn̄ ha/
betur ſpecies intelligibilis ad conſiderunduꝫ eā abſolute
⁊ conſideratione nō oīno certa nec perfecta. ⁊ iō requiri
tur ali⁹ habitus ad conſiderādū eam poſt ſua principia
neceſſaria ⁊ ordinata conſideratione certa ⁊ perfecta. ⁊ il
la eſt ſcientia: Et tu dices ꝙ de vno ⁊ eodem. ſ. de inhe/
rentia paſſionis ad ſub̄m hr̄ duplex habitus intellectual'
. ſ. ſpecies intelligibilis ⁊ ſcia. Et ego dico ꝙ hoc nullum
eſt incōueniens diuerſis modis vt patet ex dictis. Sciēa
enim eſt habitus perficiens intellectū ad conſiderationeꝫ
certam illius inherentie in ordine ad ſua principia demō
ſtratiua. ſpecies v̄o intelligibilis ad conſideranduꝫ ipſaꝫ
ſecūdū ſe. vnde manifeſte percipimus ꝙ aliquis poteſt
habere cognitionem alicuius inherentie per ſpecieꝫ eius
intelligibilem firmatam in intellectu qui tamen nonduꝫ
eſt ſciens illam inherentiam vt in exēplo premiſſo ⁊ alijs
multis. poſſibile enim eſt ꝙ aliquis pluries conſideret ꝙ
ſuper datam lineam contingit triangulum equilaterum
collocare. ⁊ tamen non habet ſcientiam huius concluſio
nis. q: n̄ conſiderat eā ſufficienter poſt eius principia de
monſtratiua. ¶ Aduertēdum eſt ꝙ lꝫ ſpecies intelligibi
lis ⁊ ſcia quodammodo ſint habitus intellectuales. tamē
longe verius ipſa ſcia eſt hītus intellectual' q̄ꝫ ſpēs. eo ꝙ
ipſa ſcientia generatur ex actibus frequentatis modo ſu
pradicto. ſpecies autem intelligibilis nō ſic. immo prece
dit actum intelligendi. ⁊ ſimiliter non eſt inconueniens
de eodem eē plures intellectuales habitus diuerſimo/
de tamen. ſ. ꝙ vnus acquiratur ex actibus frequentatis
alius autem non. ¶ Ad aliud poteſt dici ꝙ ſpecies rei ar
tificialis non poteſt eſſe formaliter ⁊ eſſentialiter ideꝫ qđ
ars. ſed pro tanto dicitur ars. quia eſt quedaꝫ diſpoſitio
propinqua ad artem. ¶ Ad aliam dicitur ꝙ habitus in/
tellectualis accipitur dupliciter. Uno modo commu//
niter pro quocunqꝫ actu intellectus primo perficiēte ſeu
diſponente ipſum ad actum ſecundum ſiue ille actus ſe/
cundus ſit de primis operationibus intellectus que ſunt

ſine affirmatiōe ⁊ negatione. ſiue de ſecūdis actibus ītel
lectus qui ſunt cū affirmatione ⁊ negatiōe. ⁊ hoc modo
ſpēs intelligibilis bene eſt habitus intellectualis qꝛ ꝑ ipſā
preparatur intellectus ad cōſiderandū rē cuius eſt ſpēs
cōſideratiōe incōplexa ſine affirmatione ⁊ negatiōe. ⁊ ꝺ
illo hītumō loquiť ar. in. 6. ethi. Alio modo accipiť hīt⁹
ītellectualis magis ſtricte pro actu primo intellectus per
ficiente ipſum ad conſiderationem veram ⁊ cōplexaꝫ cū
affirmatione ⁊ negatione. ⁊ ſic ſpēs intelligibilis nō ē ha
tus ītellectualis. ⁊ ſic loqť ar. in. 6. eth. Uel pt dici ꝙ oīſ
hītus intellectualis eſt ſcia vľ reducibilis ad aliquem illo
rum habituū intellectualiū aliquo modo ⁊ ſic eſt hic. nā
ſpecies intelligibilis rei ſcite q̄ꝫuis formaľr non ſit ſcientia
tñ reduciť ad ſciam ſicut ordinatum in fine reducitur ad
ſuū finem. ſpecies. n. intelligibilis rei ſcite ordinať ad cō/
ſideratiōnē ꝑcedentem ſciam ⁊ per ꝯñs ad ſciaꝫ ⁊ ad ei⁹
conſideratiōnē. Et per ꝯñs ad aliā dubitatiōnē dico ꝙ ha
bilitas que eſt ſcia indiget conſeruari ab aliquo extrinſe/
co. ſ. ab illo quod cōſeruat ſpeciem intelligibilem rei ſcite
⁊ illa deficiente ſine dubio deficit ſcia eo ꝙ ſpecies intelli
gibilis eſt ſicut diſpō neceſſaria intellectui ad illam habili
tatē hñdā ⁊ conſeruandā. Conſidera ergo ordinem iſto
rū actuū ⁊ hītuū ⁊ inueniens veritatem deo dante. Ad
aliud dico breuiter ꝙ tranſmutatio intellectus ad ſciaꝫ ſi
ne ipſa generatio ſcie non eſt alteratio proprie dicta. tum
qꝛ non habet per ſe incipere a termīo cōtrario. tū qꝛ non
eſt cōtinua neceſſario. ⁊ hec ambo requirūtur ad altera/
tionē verā. ⸿ Ad aliud quando queritur. qd eſt principi
um effectiuū imediatū illius habilitatis ī intellectu. Forte
dicendū ꝙ illud idem quod agit illam intellectionem fa/
cit iſtā habilitatē conſiderandi. Quid aūt ſit illud poſt re
quireť. ⸿ Ad aliam dicunt aliqui per interemptionē ma
ioris. nam forme oēs naturales generabiles ⁊ corrupti//
biles indigent agēte extrinſeco conſeruante quo remoto
ſtatim remouentur. ſ. influentia celeſti. Unde ⁊ ar. dicit
in primo metheuror. ꝙ neceſſe eſt hunc mundum eſſe
contiguū ſuperioribus lationibus vt oīs virtus eius gu/
bernetur inde. Unde cōm. in ſuo tractatu ꝺ ſubſtantia or
bis dicit. ꝙ ſi deſtrueret motus celi deſtrueretur totus
mūdus. ⁊ tamen multe forme gñabiliū ⁊ corruptibiliuꝫ
ſunt hītus quidā qui cōſequūtur ipſam ſubſtantiam. vñ
cōm. in iſto tertio cōm. 39. dicit ꝙ forme ſunt exñtes ex/
tra aīam in rebus ſenſibilibus ſm ꝙ hītus exiſtit in hñte
hītū. Et ſilr pōt dici in ꝓpoſito. ⸿ Sed q̄ꝫuis hoc ſit con
ueniēter dctū tamen nō oīno quieſcit intellectus. nō eniꝫ
eſt ſile de formis naturalibus ⁊ de iſtis que in intellectu
noſtro ſunt qꝛ nō quelibet forma naturaľ indiget agente
extrinſeco proprio cōſeruante ipſaꝫ. ſed in oībus aut mľ/
tis ſufficit vnum conſeruans. ſ. virtus celeſtis diffuſa cuꝫ
lūie in iſtis inferioribus. vnde Alber. dicit in ſuo cōmen
to de ſom. ⁊ vi. ꝙ lumen celeſte diuerſimode figuratuꝫ
vehit ad nos oēs virtutes orbis. ſed quelibet forma exi/
ſtens in intellectu indiget proprio conſeruāte extrinſeco.
Aliud enim cōſeruatiuum hēt habitus de triāgulo ⁊ aliꝺ
hītus de aſino. ſilr ⁊ in alijs. ⁊ iō ille forme poſſunt eē hi
tus. alie vō non. ⸿ Et poſſet dici ad illud ꝙ hec influē
tia celeſtis conſeruans hec inferiora lꝫ ſit vna ſecūdū ſub
iectū. in eodē enim medio poteſt eſſe virtus conſeruati/
ua hoīs ⁊ plante. tamen iſte virtutes ſeu influentie ſunt
diuerſe formaľr. Alia enim forma eſt virtus formaliť cō
ſeruatiua frigiditatis ſiue ſiccitatis ⁊ alia caliditatis. ſilr ⁊
in alijs. Si ergo forme materiales ſint hītus rex nō ob/
ſtante ꝙ a diuerſis conſeruantibus indigeant cōſeruari.
quare ēt forme intelligibiles nō eēnt hītus q̄ꝫuis conſer/
uentur ab extra. ſ. ꝑ oba extrinſeca. ⸿ Notādū eſt ꝙ ſb
iectū alicuius forme poteſt ſe hr̄e duplr ad conſeruans
extrinſecū illius forme. Uno modo ꝙ ſemꝑ ſit ei ſufficiē
ter preſens. ⁊ ſic ſe habet intellectus īpoſſibilis ad phan/
taſma. ſemꝑ enim eſt preſens eis que ſunt in phātaſia. ⁊
ſic illec forme bene poſſunt dici hītus. Alio mō cōtingit
ꝙ ſubm forme cōſeruate non ſemper eſt ſufficienter pre
ſens ipſi conſeruanti nec econuerſo. ⁊ talis forma forte ñ
eſſet habitus proprie dcūs precipue cū hec non generet
ex multis actibus. ſicut obm nō eſt ſufficienter pñs ſpe/
culo ad conſeruandū ⁊ faciendū ſuā ſpēm in eo. ⁊ ideo il
la non eſt hītus ſpeculi propriiſſime ſumendo habitum
ſilr āt ⁊ in alijs huiuſmodi. quare ⁊c̄. ⸿ Sed aliqs que
ret rōnabiliter. quare iſte habitus non ſemper ītelligitur
actualiter q̄ꝫdiu eſt in intellcū. cū actiuū intellectionis. ſ. ī
tellectus agens ſit pñs intellectui poſſibili diſpoſito ſuffi/
cienter ad ei⁹ intellectionē. ⸿ Et ſi dicis ꝙ intellectus poſ
ſibilis nō ſufficienter eſt ſemꝑ diſpoſitus ad intelligēdum
illū habitū. queriť q̄ diſpoſitio ei deficeret. Erit forte di/
cēdū ꝙ habitus non eſt natus intelligi actu niſi dum intel
ligitur res de qua eſt habitus. vnde deficiente intellectio
ne illius rei non intelligitur ipſe habitus. Et hoc valde
difficile eſt niſi concedať ītellectum ſimul intelligeř diuer
ſa. ſ. habitum intellectualē ⁊ rem de qua eſt habitus ipſe.
Et hec ſufficiant de iſta. q. de qua ab alijs parum vel ni
hil accipere potui. ⸿ Rationes pro iſta parte cōcedo in/
quantum faciunt pro ea. Et hec dicta ſufficiant. ⁊ accipi/
ant iuuenes ſtudioſi per modum exercitationis. Cōple/
mentum aūt declarationis ⁊ determinationis poſteriori
bus ⁊ fortiorib⁹ relinquitur. quare ⁊c̄.

Tex. cō. ix.

⸿ Quoniam aūt aliud eſt magnitudo et ma
gnitudinis et aqua et aque eſſe et ſic in multis
aliis ⁊c.

⸿ Queſtio. xix.

Queritur hic primo. Utrū quiditas
ſit primum obiectuꝫ ītelle
ct⁹. ⸿ Arguiť prīo ꝙ nō. qꝛ ſi qditas eēt pᵐ
obm ītellectus. tūc prima qditas primo intellī
gereť. hec ꝯſequentia videť ſatis manifeſta. ſed ꝯñs eſt
falſum. qꝛ prima quiditas eſt qditas ſubſtantie. vt pꝫ ex tex. cō. 2.
7. meta. ⁊ tñ accñs prius intelligitur q̄ꝫ ſuba. ꝓbatio. qa
ītellectus intelligēdo dependet ex ſenſu vt pꝫ ex iſto ter/
tio mō conſtat ꝙ accidens magis ſenſibile eſt q̄ꝫ ſubſtan
tia. quare ⁊c̄. ⸿ Itē ſi quiditas eſſet obm intellectus pri/
mū, tunc indiuiduū quiditatis ſiue ſingulare non poſſet in
telligi cum ipſum indiuiduum quiditatis differat a quidi
tate vt patet ex iſto tertio ⁊ diuerſoruꝫ debent eſſe diuer tex. cō. 9.
ſe virtutes cognoſcitiue vt videť. qꝛ potentie diſtinguun ⁊. 10.
tur per obiecta. ſed conſequens eſt falſum. qꝛ intellectus
enunciat aliquid de ſingulari ſeu de indiuiduo quiditatis
vt dicendo ſor. eſt homo. ergo intelligit ipſū. quare ⁊c̄.
⸿ Item ſi quiditas eſſet primū obm intellectus tūc non
ens non poſſet intelligi conſequēs eſt falſum. quare ⁊c̄.
falſitas conſequentis nota eſt. qꝛ cōiter dicitur ꝙ nō ens tex. cō. 4.
pōt intelligi vt dicitur. 4. meta. ⁊ probať conſequentia.
qꝛ qꝺ nō eſt obiectū primū alicuius potētie nec contineť
ſub primo obiecto. nec habet habitudinē ad primū obie
ctū. nec econuerſo non cognoſcitur ab illa virtute. hec eſt
manifeſta. ſed nō ens non eſt quiditas nec contineť ſub
qditate vt manifeſtum eſt nec hꝫ habitudinē realē ad q/
ditatē. qꝛ illa hītudo nihil ē c⁹ ſubm nihil ē. ſꝫ ipſū ñ ens
nihil ē g⁹ hab⁹ ñ ētis ad ens nihil ē. Nec ſilr illa qditas pt
hr̄e aliquam habitudinem ad non ens. quia habitudo
eſt quidam reſpectus vel ordo. modo ille reſpectus ni/
hil eſt cuius terminus nihil eſt cū ipſum non ens nihil ſit
ſequiť ꝙ illa hītudo erit nihil. ſ. quiditatis ad non ens. ⁊
ſic ratione illius habitudinis non ens non intelligimus.
⸿ Item illud quod non eſt ſenſibile non eſt intelligibile
nec per conſequens obiectum primum intellectus. ſꝫ q
ditas non eſt ſenſibilis. ergo ⁊c̄. maior patet. qꝛ intellect⁹
noſter nihil intelligit ſine phantaſmate vt dicit Ar. in
iſto tertio. phantaſma autem rei ſenſibilis ſimilitudo eſt
vt pꝫ ex ſecundo huius. ⁊ minor apparet auctoritate cō tex. cō. 160
mē. in ſecundo huius cap. Dicendum autem ſm vnum
quemqꝫ ſenſum. vbi dicit ꝙ ſenſus non comprehendit tex. cō. 9.
quiditates rerum. quare ⁊c̄. ⸿ Oppoſitum communiť ⁊. 10.
allegatur ab Ar. in iſto tertio. ſ. ꝙ quiditas rei eſt primū

obm intellectus. ¶ Ad qōnem dimiſſis alijs opinionibꝰ
dico ad preſens ꝙ aliquid eē primū obm intellectus pōt
intelligi dupl'r. Uno mō ꝙ ſit primū in ordine cōitatis.
Alio mō in ordine ꝑncipalitatis. ⁊ adhuc obm primuꝫ in
ordine principalitatis pōt intelligi dupl'r. Uno mō cōpan
do vnū genus predicamētale ad oīa alia genera. Alio mō
cōparando vnū intelligibile ad oīa alia intelligibilia. Tūc
dico ad qōnē primo ꝙ ipſuꝫ ens ſeu q̄ditas quod pro eo
dē accipio eſt primū obm intellectus primitate cōitatis. ⁊
hoc ſtatim probať. qꝛ oē illud quod eſt cōe ad oīa illa q̄
cognoſcuntur ab intellectu dꝫ dici primū obiectū intelle/
ctus primo mō. ſed ens ſeu quiditas eſt hmōi. oē. n. in/
telligibile eſt ens aliquo mō ſeu quiditas quoq̄ mō cōit̄
⁊ large accipiēdo q̄ditatē. ergo ⁊c̄. ¶ Et eſt cōſiderandū
circa hoc ꝙ q̄uis ens ſeu q̄ditas non ſit q̄d vnū ſm ſpēꝫ
nec ſm genus vniuocū vt cōiter dř ⁊ accipiť in. 4. met.
cōmen. 2. tñ bene eſt vnū ſm analogiam. nā vnū ens eſt priꝰ alijs.
ſ. ſubſtantia ſubſtās accidētibus. ⁊ alia attribuunť vni ꝑ
mo ſicut ſubō vt docet cōm. in. 4. meta. ⁊ huiuſmodi
vnitas ſufficit ad aliquā vnitatē potentie aīe intellectiue.
¶ Secūdo dico ſuba eſt primū obm intellectus. ⁊ hoc
primitate principalitatis cōparando ad inuicē gn̄a predi/
camētalia. qꝛ illud qō eſt prioris. ⁊ perfectioris entitatis
dꝫ eē primū obm intellectus. ⁊ hoc primitate principali/
tatis. ſed ſubſtantia eſt prioris ⁊ perfectioris entitatis oī
tex. cō. 2. bus alijs vt pꝫ. 7. meta. ⁊ oīa alia genera nō ſunt entia niſi
qꝛ ſunt ipſius ſuba. ſ. q̄litates ſube q̄ꝫtitates aut paſſioneſ
aut aliquid huiuſmodi. q̄re ⁊c̄. maior ꝓpō ſatis hř ex ſe
tex. cō. 4. cūdo meta. nā vnūquodq; ſicut ſe hꝫ vt ſit ſic ſe hꝫ ad vͥ
tatē ſeu cognitionē verā. ⁊ ꝑ ꝯñs ad hoc ꝙ ſit primū ob
iectū intellectus eius eſt verā cognitionē hr̄e. quare ⁊c̄.
Sed qualiter intelligať ſuba. aut per ſpēm ꝓpriam. aut
per ſpeciem accn̄tis. de hoc bonū eēt inquirere ſeorſum
⁊ diuiſim. ¶ Tertio dico ꝙ primū obm intellectus or/
dine principalitatis reſpectu oīum aliorū intelligibiliū eſt
primū principiū qō eſt deus. qꝛ illud qō eſt nobilioris ⁊
dignioris veritatis. ⁊ entitatis reſpectu oīum intelligibi/
lium eſt primū obm intellectus ſecūdū iſtū modū. hec ē
recipienda pro manifeſta. ſed primmū principiū qō ē de
us eſt hmōi teſtāte Ar. in primo metap. vbi dicit ꝙ tota
liter optimū eoꝝ q̄ in natura deus. Et cōm. dicit in. 2°
meta. manifeſtū ꝙ ſi eſt aliqua cā prima oīum entiū vt d̄
claratū eſt in ſcīa naturaliū illa eſt magis digna in eſſe ⁊ i
vͥtate q̄ꝫ oīa alia. oīa. n. entia nō acquirunt eē ⁊ veritateꝫ
niſi ab illa cā. Et ergo eſt tm̄ ens per ſe verū ⁊ vnum ꝑ
ſe. ⁊ alia ſunt vera entia propter veritatē illius. quare ⁊c̄.
¶ Propter ſolutioneꝫ vnius rōnis cōſiderādum eſt ꝙ
vnū intelligibile eſſe prius cognitū alio intelligibili nihil ē
aliud q̄ꝫ cognitionē vnius priorem eſſe cognitione alteriꝰ
cognitionem aūt vnius eſſe prioreꝫ eē cognitione alteriꝰ
hoc poteſt intelligi dupliciter q̄ꝫtū ad propoſituꝫ ſpectat.
Uno modo ordine generationis. Alio modo ordine
perfectionis ⁊ ex dignitate. Modo credo ſaluo meliori
iudicio ꝙ cognitio accidentis in intellectu prior eſt cogni
tione ſube via generatiōis. qꝛ ſicut accn̄s eſt diminute en
titatis reſpectu ſube ita ſine dubio cognitio accidentis di/
minuta eſt ⁊ imperfecta reſpectu cognitionis ſubſtantie
ſemper aūt imperfectiora in eodē priora ſunt via genera
tionis reſpectu perfectiorum vel ſaltem ordine propor/
tionabili vt ſatis habetur ex. 9. meta. Unde imaginor ꝙ
quēadmodū in generatione formaꝝ in materia corrupti/
bili generatio accidentis prior eſt generatione ſubſtantie
prius enim oportet materiā diſponi per q̄litates cōueni/
entes anteq̄ꝫ recipiat formam in mā. Unde cōm. dicit ꝑ
cōm. 62. mo phy. ꝙ generatio ſubſtantie eſt terminus alteratio/
nis. ſic in ꝓductione cognitionis in intellectu poſſibili hu
mano prius ſit cognitio accn̄tis quodāmodo q̄ꝫ cognitio
ſubſtantie. cuius manifeſtū ſignum eſt ꝙ motus ⁊ plu/
ralitas entium que ſunt accn̄tia ſubſtantiaꝝ naturaliū ſūt
principia in ſcientia naturali ſcd̄m cōmē. in primo phy.
Conſtat aūt ꝙ principia doctrine prius cognoſcuntur q̄ꝫ
eaque per ea docentur. oīs enim doctrina ex preexn̄ti ſit

cognitione. quare ⁊c̄. vnde Cōm. dicit in. 6. metap. cō.
primo. ꝙ in rebus naturalibus nō pn̄t ſciri ſubſtātie reꝝ
niſi ex poſterioribus. i. accn̄tibus. ſed ſube cognitio ē ꝑor
ordine dignitatis ⁊ perfectionis. cū ipſa ſubſtantia ſit no/
bilioris ⁊ perfectioris dignitatis ⁊ entitatis accn̄tibus. ⁊ cōmē. 4.
ad illam intētionē intelligo dcm̄ cō. in. 7. metap. vbi dicit
ꝙ ſubſtantia eſt nobilior ⁊ prior accidente natura diffōne
⁊ tpe. ſ. ꝙ notitia ſube eſt prior ordine perfectionis ⁊ no
bilitatis. non ꝙ prior ſit ordine generationis. Hoc pul/
chre ⁊ euidenter docet cōme. ibidē. in his verbis cum
narrauit ꝙ ſuba eſt prior accidente cognitione dedit mo
dum ⁊ dicit. Et nos videmus ⁊c̄. ita ꝙ ſignū hoc ꝙ ſub
ſtantia apud nos manifeſtior eſt accidentibus. ſ. vl'ia ſb
ſtantie q̄ꝫ vl'ia accn̄tiū eſt. qꝛ ſcire indiuiduū ſubſtantie ꝑ
ſua vl'ia ſubſtantialia eſt perfectius ſcire q̄ꝫ ſcire illud ꝑ
vl'ia accidentiū. v. g. cū volumus ſcire hoiem ſi ſciueri/
mus cū eſſe aliquā naturā ſubſtantialē. v. g. ignem ſcire
ipſum per hoc predicatū ſubſtātiale eſt perfectius q̄ꝫ ſcir
ipſum eſſe quātū aut quale. aut aliquod predicabiliū ac
cidentium. Et ſubdit paucis interpoſitis. Et qꝛ ſcire hāc
ſubſtantiā per ſuas diſpoſitiones ſubſtantiales eſt perfe
ctius q̄ꝫ ſcire ipſum per diſpoſitiones accidentales neēe
eſt vt diſpōnes ſubſtantiales ſint accidentalibus manife/
ſtiores. Ecce ſi bene inſpicitur cōm. nō cōcludit ſubſtan
tiā eē notiorem accn̄te niſi qꝛ cognitio ſubſtantie eſt perfe
ctior cognitione accidentis. Ex hoc aūt ꝙ aliquid ſit per/
fectius alio non concluditur ipſum eē prius eo niſi ordīe
principalitatis nobilitatis ⁊ dignitatis vt manifeſtū eſt in
telligenti. quare ⁊c̄. ¶ Et hic eſt conſiderandꝫ ꝙ q̄uis
ponam cognitionem accidentis eſſe priorem ordine gene
rationis ī itellectu. non tamen volo dicere ꝙ quelibet co
gnitio accidentis cuiuſlibet ſit prior qualibet cognitiōe ſb
ſtantie. immo poſſibile eſt ꝙ aliqua cognitio ſubſtan/
tie alicuius confuſa precedat aliquam determinatam co/
gnitionem alicuius accidentis. vnde Ar. in. 4. phy. tra/
ctatu de tempore in illo. c. Et ſi motus ſemper aliud ⁊
aliud. dicit. ꝙ per ipſum mobile cognoſcitur prius ⁊ po
ſterius in motu. Ad cuius meliorem intellectum conſide
randū eſt ꝙ duplex poteſt haberi cognitio accidentis ali/
cuius. ſ. cognitio ſimplex ⁊ intuitiua que diciť intelligen/
tia indiuiſibilis ⁊ cognitio complexa ſecūdū affirmationē
⁊ negationē. Et hec iterum vel eſt incerta cū formidine
ad oppoſitū. vl' ē certa ⁊ ſine formidīe ad oppoſituꝫ. mō
dicerē ꝙ cognitio accidentis ſimplex ⁊ intuitia ſine affir
matiōe ⁊ negatione bene eſt prior in intellectu via gene/
rationis cognitionis ſubſtantie. ſed impoſſibile eſt ꝙ co/
gnitionem accidentis complexam ⁊ certam ſine formidi
ne ad oppoſitum ſecūdum affirmationem ⁊ negationeꝫ
non precedat aliqua cognitio ſubſtantie ſicut forte in exē/
plo predicto. pars. n. motus indicatur eſſe prior per quā
mobile acquiri diſpoſitionem precedentem. vel per quā
mobile tranſit priorem partem maginitudinis. ⁊ pars
poſterior per quā mobile acquirit diſpoſitionem ſequen
tem vel pertranſit partem poſteriorem ⁊ remotiorem a
termino a quo. Tamē indubitanter cognitio ītuitiua mo
tus precedit cognitionem ſubſtantie que mouetur vl' q̄
eſt principiuꝫ motus. cuius ſignū eſt qꝛ natura diffiniť ꝑ
motum vt patet ſecūdo phy. ſimiliter ⁊ in alijs ſuo mō.
Et hec forte ē cā quař ſcīe mathematice pure ſicut arith
metrica ⁊ geometria prius debet doceri q̄ꝫ alie partes
phīe naturalis. ſ. quia conſiderant de accidentibus ſenſi/
bilibus puta de numeris ⁊ magnitudinibus. ¶ Ad pri
mam rōnem patet ex dictis. ¶ Ad aliam cuꝫ dicitur. ꝙ
cum indiuiduum ⁊c̄. verum eſt eodem modo ſicut q̄di
tas. ſed alio modo bene poteſt intelligi. Sed quis ſit ille
modus quo intellectus intelligit indiuiduum ſeu ſingula
re ſenſibile videbitur in. q. ſpeciali. ¶ Ad aliaꝫ poteſt di/
ci ꝙ non ens non poteſt intelligi primo. i. non preceden/
te cognitione alterius. ſed bene poteſt intelligi ſecunda/
rio. ſ. precedente aliquo modo cognitione entis. Qualř
autem ſit de hoc fiet ſpecialis qō. habet enim difficulta/
tes non paucas. ¶ Ad aliam dico ꝙ non eſt intētio cōm.

ꝙ ſenſus nullo modo cognoſcat quiditatem. ſed non co/
gnoſcit quiditatem cōprehenſione vniuerſali. hoc enim
eſt alterius potentie. ſ. intellectus vt ipſe ſubdit ibidem.
quare ⁊c̄.

Tex. cō. ix.

¶ Quoniam autem eſt magnitudo et magni
tudis eē ⁊ aqua ⁊ aque eē et ſic ī multis aliſ ⁊c.

¶ Queſtio. xx.

Onſequēter queritur. Utrū in
tellectus noſter in
telligat ſubſtantiā mālē per eius ſpeciem pro/
priā. Arguitur pīo ꝙ nō. q: ſi ita eſſet tūc nō
oporteret per accidētia deuenire in cognitionē ſubſtantie
tex. cō. 11. ſed ſtatim ſine oī difficultate repreſentaret ſuba per ſpēz
ꝓpriam. hec conſequentia videt manifeſta. ſʒ cōſequēs
eſt falſum ⁊ ꝯtra ar̄. vt pʒ in prohemio huius. quar̄ ⁊c̄.
¶ Itē ſi ſic oporteret illam ſpeciem eſſe de gn̄e ſube. nā
q̄ ſunt diuerſoꝝ generū nō ſunt ſibi inuicē ſimilia vt quali
tex. cō. 38. tas ⁊ q̄titas ⁊ hmōi. ſed ſpēs intelligibilis ſube nō eſt ſb
ſtantia cū ipſa inhereat intellectui. ⁊ ſuba rei nō eſt in ītel
lectu vt pʒ ex iſto tertio. ¶ Itē oē quod cognoſcit ꝑ ſpe
ciem ꝓpriā diſtinguit ab alijs ſine errore. ſicut albū diſti
guit per viſum a nigro. ⁊ viſus nunq̄ʒ decipit indicādo
albedinē eſſe nigredinē vel econuerſo. vt pʒ ad ſenſum ⁊
pʒ. 4. metap. ſed intellectus errat circa ſubam mālez nō
diſtinguendo vnam ab alia. ⁊ indicando vnā earū eē aliā
vt ſupra ſicut putamus aliqn̄ ꝙ ſtānū ſit argētū. aut auricalcū eſſe
aur̄. ⁊ ſic de multis alijs. quare ⁊c̄. Oppoſitū arguit. q:
ſpēs lapidis eſt in aīa ſm ar̄. in iſto. 3° ⁊ tamē eſt quedaʒ
ſuba. ergo ⁊c̄. ¶ Ad hoc dicūt aliq ꝙ ſuba mālis nō in/
telligitur ꝑ ſpēm ꝓpriaʒ. ſed per ſpēm accn̄tis. ⁊ forte rō
eoꝝ eſt hec. Illud ꝙ nō gignit aliquā ſpēm in phantaſia
ſeu imaginatiua non gignit ſpēm in intellectu nr̄o. cū ītel
ligentem quecūq̄ʒ neceſſe eſt phantaſma aliqd̄ ſpeculari
vt dicit ar̄. in iſto. 3. ⁊ aīe intellectiue phantaſmata inſunt
ſicut ſenſibilia ſenſui. ſed ſuba mālis nullā ſpēm gignit in
phantaſia. q: ſi faceret ſpēm in phantaſia oporteret ꝙ ꝑ
us faceret ſpēm in ſenſu particulari cū phantaſia ſit mo/
tus factus a ſenſu ſcd̄ʒ actū vt pʒ in ſecūdo huius. ⁊ ſi fa
ceret ſpēm in ſenſu particulari tūc ſenſus particularis co/
gnoſceret ſubam. v̄tus. n. cognoſcitiua cognoſcit illud cu
ius ſpeciē hʒ in ſe. hoc aūt eſt ridiculū. Et cōfirmat hec
rō. q: ſi ſubſtantia faceret aliquā ſpēm in intellectu. aut fa
ceret eā immediate. aut mediāte ſenſu. Nō eſt dicenduʒ
ꝙ imediate. q: eadē rōne accn̄s faceret ſuā ſpēm imme/
diate ī intellectu. ⁊ ſic intellectus ad intelligēdū ſuā intelle
ctionē nō indigeret phantaſmate humano qd̄ eſt mani/
feſte falſum. nec mediante ſenſu. tūc cū ſenſus non imu/
tet realr̄ niſi per mediū extrinſecū ſaltē viſus auditus ⁊
odoratus ſequeret ꝙ ſuba mālis faceret ſpēm aliquam
in medio ſentiendi vt in aere vel aqua vel vtroq̄ʒ. ⁊ qs
hoc diceret: nullus itaq̄ʒ hoc diceret. Credunt ergo iſti
ꝙ ſubſtantia mālis nō intelligat ab ītellectu noſtro ꝑ ſpe
ciem ꝓpriam. ſed per ſpeciē accidentis ⁊ ad iſtā intentio
nē dicit Ar̄. in prohemio huius. ꝙ accidentia magnā ptē
ꝯferūt ad cognoſcēdū qd̄ quid eſt. Sed iſtud nō videt
oīno tutū. q: cōſtat ꝙ intellectio vel eſt aſſilatio intellect⁹
ad rē intelligibilē. vel nō fit ſine aſſimilatione ⁊ iō oʒ ꝙ ad
aliam ⁊ aliā intellectionē hēat aliā ⁊ aliam ſimilitudinem
cōſtat ergo ꝙ intellectio ſube eſt alia ab intellectione acci/
dētis. intelligere. n. diuerſificat ſm naturam rei intellecte
vt dicit cōm. in iſto. 3. ergo dʒ hr̄e aliā ſpeciem a ſpē acci
dentis. ſpēs. n. accidentiſ non aſſilat intellectū ipſi ſube. ſʒ
ſolū accidenti. quare ⁊c̄. ¶ Item forma ſubſtantialis.
videtur eſſe multum actiuior quam accidentalis vnde
cū accn̄s ſpēm ſuam faciat in intellectu videtur ꝙ multo
magis forma ſubſtātialis generabit ſuā ſpeciē. ¶ Et ad
eoꝝ rōnē cū dicit ꝙ ſuba mālis nullā ſpeciem gignit in
phantaſia dicunt aliqui ꝙ oīs forma materialis preter ip
am aīam cogitatiuam humanaʒ imprimit ſuā ſpēm indi
uidualiter repreſentantem in aīa cogitatiua ⁊ prius in or
ganis ſenſuū. ſed nō ſequitur ꝓpter hoc ꝙ ipſi ſenſus co
gnoſcant ſubam materialē. q: nō ſunt ordinati niſi ad co/
gnoſcēdū accidētia rerū ſenſibiliū. ſ. propria ⁊ cōia. Et cū
accipit ꝙ oīs potētia cognoſcitiua cognoſcit illud cui⁹ ſpe
ciem recipit. verū eſt ſi ſit ordinata per ſe ad cognitioneʒ
illius. ſed ſi nō. n̄ oʒ. mō ſenſus ꝑticularis exterior nō eſt
ordinatus ad cognitionē ſube. Uel dicat ꝙ oīs potentia
cognoſcitiua cognoſcit illud cuius ſpēm recipit. verꝝ eſt ſi
recipiat illam ſpēm ita ſpiritualiter ſicut requiritur ad co/
gnitionē rei cuius eſt ſpēs. Modo dicā ꝙ ipſe ſenſus ꝑ
ticularis non recipit ſpēm ſube ita ſpiritualr̄ ſicut exigitur
ad cognitionē ſube. īmo ſe hʒ quodā mō ſicut mediū me
diāte quo ſuba gignit ſuā ſpēm in cogitatiua. quare ⁊c̄. ⁊
dicūt ꝙ oīs forma ſubſtantialis materialis preter aīaʒ co
gitatiuam facit ſuā ſpēm indiuidualē in ipſa cogitatiua. q:
nō bene pn̄t videre qualiter ipſa aīa cogitatiua reciperet
ſpēm ꝓpriam ſuiipſius. q: ſic idē ſaltē ſm ſpēm eſſet acti
uū ⁊ receptiuū reſpectu eiuſdē. cōſtat enim ſm ar̄. ⁊ cō
mē. ꝙ illud cuius eſt ſpēs eſt actiuū illius ſpeciei. ſi ergo
aīa cogitatiua hr̄et in ſe ſpēz aīe cogitatiue illa ſpecies fie
ret ab aīa cogitatiua. ⁊ ſic aīa cogitatiua eēt actiua ⁊ recep
tiua eiuſdē. ſ. ſpeciei ipſius. quod eſt impoſſe. De hoc tn̄
nō determino ad pn̄s. ſed forte faciā qōnē ſpecialē. vtrū
aīa cogitatiua poſſit cognoſcere ſeipſam. Si tamen cōce
datur ꝙ cognitatiua non recipiat ſpeciem propriaʒ ſui ip
ſius tunc dicet ꝙ ipſamet cogitatiua īmediate gignit ſuā
ſpēm in intellectu. ⁊ hoc videtur eſſe bene poſſibile ꝓpt
ꝓpinquitatem ipſius aīe cogitatiue ad intellcm̄ poſſibilē
humanū. propinquitatem dico in ordine ꝑfectionis. ipſa
enim aīa cogitatiua inter oēs formas inherentes materie
eſt ꝓpinquior intellectui ſcd̄m cōm. in iſto tertio in tantū
ꝙ ipſa eſt quedam rō. vt ipſe dicit in cōmē. 2. ⁊ eſt ꝓpa
hōi vt ipſe dicit in eodē cōm. immo etiā qdā putauerunt
eam eē intellectū vt dicit in cōmē. 6. ¶ Poteſt ergo pro
babiliter dici ad qōnē ꝙ intellectus noſter bene intelligit
ſubam per ſpēm propriaʒ ipſius ſube. q: aut intelligit eā
per ſpeciem propriā ſube aut per ſpeciē accn̄tis per ſuffi
cientē diuiſionē. Non per ſpēm accidētis q: illa repreſen
tat accidenſ ⁊ nō ſubſtātiā ꝓprie ⁊ per ſe. ¶ Iteʒ intelle
ctus poſſibilis eſt potens oīa fieri vt docet ar̄. in hoc. 3°
⁊ hoc eſt verꝝ modo ſimilitudinis ⁊ repreſentationis ſe/
cūdū ꝙ cōm. expōit ibidē. ⁊ hoc nō eēt niſi reciperet ſpe
ciē ſube materialis. ergo ⁊c̄. ¶ Alie rōes pn̄t induci. iſte
tn̄ ſatis videntur ſufficere. Siqs aūt teneret iſtā opi. poſ
ſet diciere ꝙ quodāmodo ſil̄e eſt de generatione forme
ſubalis in mā corporali. ⁊ de productiōe ſpēi repreſentā
tis ſubam materialē in intellectu poſſibili. Sicut eniʒ mā
prima non recipit aliquā formam ſbalē niſi ſit ꝑparata ac
cidentibus proprijs illius forme vt ſatis patet ex primo
phy. ⁊ primo de generatiōe. ſic intellectus poſſibilis nō
recipit ſpēz intelligibilem alicuius ſube materialis niſi ſit
preparatus ⁊ in formatus ſpē intelligibili operationis ꝓ tex. cō. 62.
prie illius ſube. vnde dictū eſt ꝙ operatio facit ſcire for/
mam. Operationes aūt per ſe ⁊ proprie ſubaꝝ molto/
tiens ſunt occulte ī intellectu nec ſemper faciunt ſuas ſpe
cies ꝓprias in ipſo ꝑcipue q: ſubſtantie materiales mul
totiens impediuntur a ſuis per ſe ⁊ proprijs operationi/
bus que ſunt motus. alique aūt cum motu. hoc contin
git aut propter agens contrarium obtinens ⁊ dominās
formis materialibus debentibus actiones ꝓprias ꝓdu
cere. aut ꝓpter defectū paſſiui quod eſt natum talē actio
nē recipere. vt ꝙ hec herba non ſanat talem egritudineʒ
contingit q: non appropinquatur modo debito corpori
ſuſceptiuo. aut q: impeditur a contrario agente. aut aliq̄
tali modo. ſimiliter autem ⁊ in alijs. ⁊ tunc latet intellcm̄
ꝙ talis herba habeat facere talem operationem propriā
⁊ ſic non eſt diſpoſitus ſufficienter ad recipiendum ſpēz
intelligibilem talis ſubſtantie. Sed cum intellectus ha/
bebit ſpeciem intelligibilem propriam proprie operatio
nis cātam a phantaſmate talis operationis ſenſate. tunc ſi
ne dubio recipiet ſpeciem intelligibilem illius ſubſtantie

v.g.cũ aliquis cognoſcit leuitatẽ ignis per eius ſpẽꝫ ⁊ co
gnoſcit motũ ſimplr̃ ſurſũ ſm naturã per eius ſpẽꝫ tunc
intellectus recipiet ſpẽꝫ forme ſubſtantialis ignis quã cõ
ſequit̃ talis motus.⁊ per eam intelligit formam illã. ſilr̃
ãt ⁊ in alijs ſuo modo.Et ſm iſtum modũ intelligitur v̂
bũ ar.ꝙ accidentia magnã ptẽ cõferunt ad cognoſcẽdũ
qđ qd eſt.hoc.n.ꝓ tanto verũ eſt.q: operatio ꝓpria ſub
ſtantie que eſt quoddam accñs faciens in intellectu ſuam
ſpẽm preparat intellectũ ad ſpẽm ꝓpriã ſube qua vlteri⁹
perficitur ad cognoſcendũ ipaꝫ ſubam.⁊ hoc innuit ar.
in hoc ꝙ dicit magnam ptẽ cõferunt ⁊ non dixit ꝙ faci
unt ipſam cognitionẽ quod quid eſt.nõ eniꝫ faciũt diſpo
ſitionẽ totalẽ ſed pte diſpoſitiõis vt pꝫ ex dictis. ℭ Hijs
viſis reſpondet̃ rõnibus in cõtrariũ.ℭ Ad primã dr̃ ne
gando ↄñaꝫ.nã ipſa ſuba materialis nõ ſtatim cũ eſt pñs
ſenſui gignit in intellectu ſuã ſpẽm ꝓpriã .ſed oꝫ p̃cedere
ſpẽm ꝓpriã operationis.ipſa aũt operatio per ſe ꝓpria ſb
ſtantie nõ põt gignere ſuã ſpẽm in ſenſu nec in intellectu
niſi cũ actualr̃ exiſtit ⁊ exercet̃ ab ipſa ſuba.Cõtingit aũt
frequẽter ſubſtãtiã mãlẽ impediri ab operatione ⁊ non
exercere actu ſuã ꝓpriam operationẽ ꝓpter cãs predcãſ
⁊ cum exercet ſuã operationẽ per ſe ⁊ ꝓpriã aliqñ non ẽ
ſufficienter preſens ſenſibus humanis ad faciendũ in eis
ſuã ſpẽm.vel ſi eſt pñs ſufficienter tñ ipſi ſenſus ſunt im
pediti aliqbus cauſis vt non recipiant ſufficienter illaꝫ ſpe
ciem.vtputo ſomno aut motibus fortioribus.aut aliqb⁹
hmõi.iõ non valet rõ.ℭ Ad aliã inueniunt̃ aliqui ſenſiſ
ſe ꝙ ſpecies recepta in intellectu hñ eſt de genere ſubſtã
tie vel nõ eſt de alio gñe q̃ꝫ ſubſtantie ſicut etiã ſpẽs albe
dis non eſt in alio predicamẽto a q̃litate.hꝫ tñ aliũ modũ
eſſendi in intellectu q̃ꝫ in mã prima.q: in materia prima
forma ſbalis exiſtit corporaliter ⁊ ſitualr̃ ⁊ cũ diſpoſitiõi
bus hñtibus contrarium. in intellectu autem exiſtit icor
poraliter ⁊ indiuiſibiliter .⁊ non ſitualr̃.Et ad iſtam intẽ
tionẽ dicit Ar.ꝙ lapis non eſt in anima.ſ.corporalr̃ ⁊ ſi
tualiter cũ contrarijs diſpoſitionibus ſuis eo modo q̊ an
tiqui videbantur ponere.ſed ſpecies lapidis.i.forma ab
ſtracta incorporea vniuerſalis ſcdm repreſentationẽ.nec
tamen intellectus eſt idẽ eẽntialiter cũ huiuſmodi ſpẽbuſ
ſed in potentia ad eas.⁊ hec eſt ſnia ar.in prin°hui⁹. vbi
dicit.Impaſſibilem ergo oꝫ eẽ.ſ.paſſione corruptiua q̃
eſt cũ abiectione cõtrarii .ſuſceptm̃ autẽ ſpẽi in potẽtia h⁹
.ſ.receptiua.ſed non hoc.i.nõ eſt eſſentialiter ipſa ſpecieſ
nec aliquid eẽntialiter cõpoſitũ ex ea.nec reputaret̃ incõ
ueniens ꝙ in intellectu poſſibili ſint ſpecies abſtracte de
gñe ſubſtantie repreſentates ipſas ſubas que indiuidua
liter ſubſiſtunt in materia corporali.⁊ oẽs iſte ſube ſpũa
les recipiuntur in intellectu poſſibili primo. ⁊ principalit̃
qui eſt de ſe ens pure potẽtie ſm opi.cõem que attribui
tur ari.⁊ cõm.Et iſtud videt̃ cõſonare v̂bis quibuſdaꝫ
cõibus ⁊ famoſis quibus dicit̃ ꝙ quiditas rei abſtracta
a mã eſt in intellectu.qđ etiam ꝓbant aliqui ſic.Illud ꝙ
recipit intellectus poſſibilis eſt illud quod intellect⁹ agẽs
abſtrahit.hec eſt manifeſta de ſe ſm oẽs.ſed intellectus
agens abſtrahit quiditatem rei intellecte vt etiam cõiter
dicitur.⁊ hoc abſtrahere nõ eſt aliud niſi producere ſpe
ciẽ quiditatis vlr̃ repreſentantẽ.Qualr̃ aũt hoc agat intel
lectus agens vna cũ ſpecie exiſtente in phantaſia inquirẽ
dũ eſt poſt.Sed hic eſt vnum dubiũ.q: ſi ſuba intelligit̃
per ſpẽm propriam cũ vnius ſube poſſint eſſe plures in
tellectiões.vt hõ poteſt intelligi ſm ꝙ homo ⁊ ſcdm ꝙ
animal:⁊ ſecundum ꝙ animatum:⁊ ſecundum ꝙ cor
pus ⁊ ſecũdũ ꝙ ſubſtantia.ſequitur ꝙ vnius ſubſtantie
ſint plẽs ſpẽs intelligibiles.ℭ Et forte dicendum ꝙ vni⁹
ſube ſm vnam ſui formam nõ eſt niſi vna ſpẽs intelligi
bilis ſed ſm diuerſas formas ſubſtantiales ordinatas be
ne poſſunt eẽ plures ſpẽs.⁊ ſic diceret̃ in propoſito ſm
ponentes pluralitatem formarũ in eodem indiuiduo ſb
ſtantie.Et de hoc alias viſum fuit in queſtione de plura
litate ⁊ ordine formarũ.ℭ Alr̃ poſſꝫ aliqs dicere ꝙ vni⁹
ſube nõ erit niſi vna ſpẽs intelligibilis.⁊ cũ dicitur ꝙ vni
us ſubſtantie ſunt plures itellectiões.Poſſet dici ꝙ vni
ſube nõ ẽ niſi vna intellectio qua itelligitur eius quiditas
⁊ eſſentia ſm ſe ſed bene poſſunt eẽ plures ſpecies qbuſ
intelliguntur diuerſimodi eiuſdem ſube vel quibus intel
ligitur eadem ſuba ſm diuerſos modos ſiue ſm diuer
ſa principia apparentia.⁊ ſm hoc oꝫ dicere ꝙ intellectio
hoĩs ſm ꝙ homo ⁊ intellectio hominis ſm ꝙ animal ⁊
ſm ꝙ corpus non ſunt intellectiones diuerſe quibus itel
ligatur eſſentia hoĩs ſm ſe.ſimiliter autem ⁊ in alijs ſuo
modo.ℭ Sed iſtud videtur valde difficile ꝙ intellectio
hominis ſm ꝙ animal non ſit intellectio ſube hoĩs.⁊ ſic
de ceteris.⁊ ex hoc ſi bene inſpicies accipies vnam rõnẽ
difficilem ad ꝓbandũ ꝙ alia eſt forma ſubſtantialis per
quã homo eſt homo ⁊ alia per quã homo eſt aĩal.nã in
tellectio hominis ſm ꝙ aĩal aut eſt intellectio accñtis aut
ſube.Non eſt dicendum ꝙ ſit intellectio accidentis.quia
ſic animal ſm ꝙ aĩal eſſet accidens.quod eſt abſurdum:
Si ergo eſt intellectio ſube aut eſt intellectio hoĩs ſm ꝙ
homo.aut eſt intellectio ſolius materie prime.aut intelle
ctio alicuius forme ſubſtantialis per quã hõ eſt aĩal ⁊ nõ
per quã homo eſt homo.ſed de hoc non plus ad pñs.
ℭ Sed dicamus ad propoſitum ꝙ probabile eſt.ſpẽm
intelligibilem ꝓpriam ſube mãlis eſſe de genere ſbe ali
quo mõ ⁊ tot eẽ ſpecies ſube in intellectu poſſibili q̊t ſũt
in materia forme ſubales.⁊ ſic intellectus poſſibilis ẽ po
tens oĩa fieri modo ſiĺitudinis ⁊ receptionis.⁊ ſm iſtaꝫ
poſitionẽ facilius tenetur illa poſitõ ꝙ intellectus poſſibil̃
ſit ſuba pure potẽtie.⁊ nullo modo actu de ſe formaliter
⁊ iõ recipit ſubſtãtias rerum ſcdm eẽ ſpũale ⁊ immãle.
ℭ Sed ↄtra iſtam viã multe dubitationes vident̃ eẽ.q:
eadem ratione oporteret concedere ꝙ ſpẽs ſubſtãtie ma
terialis exiſtens in anima cogitatiua eẽt de genere ſubſtã
tie.q: illa ſpecies eſt ſimilis ipſi ſube:⁊ eam repreſentat
ſicut ſpecies exiſtens in intellectu.cum ergo aĩa cogitatiua
ſit qđam actus ſequitur ꝙ actus recipit per ſe aliquid de
genere ſube quod videt̃ multũ inconueniens.Et ꝓpter
ea cũ ipſa ſpecies que eſt in cogitatiua ſit imediatum prin
cipium actiuum ſpeciei que eſt in intellectu vt dcm̃ eſt p̃
us.⁊ multi concedunt.neceſſarium erit aut ꝙ ſpecies ſb
ſtantie exiſtens in virtute cogitatiua ſit de genere ſbe.aut
ꝙ accidens ſit immediatum principium actiuũ ſubſtantie
ℭ Propter quod alii dicunt aliter.ꝙ ſpecies intelligibil̃
ſube materialis bene eſt de genere ſube.⁊ illa non ſit im
mediate a ſpecie que eſt in phantaſia vel in cogitatiua ſꝫ
ab ipſa ſubſtantia materiali phantaſiata ita ꝙ ipſum phã
taſma eſt illud ſine quo non fieret ſpecies ſubſtantie ma
terialis i itellcũ lꝫ nõ ſit principiũ actiuũ ſicut cõ.dicit i.3.
celi ⁊ mũdi.ꝙ grauitas nõ ẽ pri^m actm̃ mot⁹ deorſũ ſꝫ ſe
niſi ſit ſurſũ ita ꝙ ſurſuꝫ eẽ ẽ neceiuꝫ ad hoc ꝙ grauitaſ mo
ueat ipſum graue.⁊ tñ eẽ ſurſũ nõ eſt p̃n^m actiuũ h⁹ mo
tus vt dicit ſilr̃ ⁊ in ꝓpoſito.ℭ Etiã iſti dicerent ꝙ in v̂
tute phãtaſtica vel cogitatiua hoĩs nõ eſt aliqua ſpẽs ſbe
materialis que ſit de genere ſube.nec fuit intẽtio cõm:ꝙ
anima cogitatiua cognoſcat formas indiuiduales ſubſtan
tiales ſm ſeipſas.ſed q̃ꝫtũ ad aliqua accñtia ꝓpria ⁊ opa
tiones ꝓprias que poſſunt facere ſuas ſpẽs in anima co
gitatiua.Et iſtaruꝫ proprietatũ ſpẽs neceſſarie ſũt ad hoc
ꝙ intellectus recipiat ſpẽs intelligibiles ſubarũ materiali
um vt predictum eſt.Siquis aũt diceret ꝙ ſpẽs intelligi
bilis propria ſubſtantie materialis non eſt de genere ſub
ſtantie ſed accidentis tunc poſſet euadere rõnem in con
trariũ.Cum dicitur.illa que ſunt diuerſorũ generũ ⁊c̃.
verũ eſt niſi vnum ſit principiũ actiuũ alterius.ſed ſi vnũ
ſit p̃ncipiũ alterius bene eſt poſſibile.⁊ ſic eſt hic.Nam
ipſa forma materialis eſt principium effectiuũ ſue ſpeciei
in intellectu preparato ſpeciebus accidentium ꝓpriorũ
cogitatorum.Nec videtur eſſe remotum qn ſubſtantia i
materialis poſſit immediate agere aliqđ accñs.ſic̃ ſuba i
mãlis ponitur imediate agere motũ qui ẽ aliquod accñſ cõmen.36
Unde in ſeparatis a materia idẽ eſt mouens ſm agenſ ⁊
ſecundum finem ⁊ docet Cõmen.in.12.metaphy.qua
re ⁊c̃.Prior quidem ſolutio probabilis eſt ⁊ ſecũda:ſꝫ
neceſſarium fortioribus relinquatur. ℭ Item poteſt

dici ꝙ ſuba materialis nõ agit imediate actione reali ⁊
corporali ſed actione immãli ⁊ icorporali bñ põt agere
imediate. Utrum autẽ intellectus agens cooperetur ad
ſpẽs intelligibiles poſterius inquirendum eſt. ¶ Ad ali
am cum dr̃ omne quod cognoſcitur ⁊c. verũ eſt cũ ipa
potentia cogitatiua hʒ in ſe illam ſpẽm propriam ſed nõ
ante. ⁊ ideo concederem ꝙ cum intellectus habet in ſe
ſpeciem propriam argenti ⁊ ſpẽʒ propriã ſtãni diſtiguit
illas ſubas ſine errore nec decipitur putando vnã earũ
eſſe aliam. ſed cũ non hʒ hmõi ſpecies proprias tũc po
teſt errare. contingit aũt ꝙ preſentibus hmõi ſubijs in/
tellectus nondũ hʒ ſpẽs earum ꝓprias. q2 nõdũ appa/
ruerunt, proprie operationes earum nec alia propria ac/
cidentia quoꝝ ſpẽs preparant intellectũ ad recipienduʒ
ſpẽs ſubarum. ⁊ ideo tunc non diſtinguit eas ſed repu/
tat eas eaſdem propter conuenientiam in accñtibus cõi
bus ideo nõ valet rõ illa quare ⁊c.

Queſtio. xxi.

Ratia quorundam predictorꝫ poeſt
queri. Utrum anima cogitati/
cõmẽ.63. na poſſit cognoſcere ſubſtãtias mãles. ⁊ ar
guitur primo ꝙ ſic auctẽ Cõm. 2°. hui⁹ vbi
dicit. ꝙ ſenſus cũ hoc apprehendit ſua ſen/
ſibilia propria apprehendit intẽtiones idiuiduales diuer
ſas in generibus ⁊ ſpẽbus. cõprehendit ergo intentõeʒ
huius hominis indiuidualẽ ⁊ intentionẽ huius eq́ indiui/
duales. cõſtat aũt ꝙ hic homo idiuidualis eſt ſuba ⁊ hic
equus ſilr̃. Aut ergo per ſenſum itelligit Commen. ſen
ſum particularem vel virtutẽ cogitatiuã que eſt virtus
aĩe ſenſitiue. ſi ſenſum particularem. ergo multo forti⁹
anima cogitatiua que eſt virtus nobilior ⁊ perfectior co
gnoſcet talia. ⁊ ſi intelligat animam cogitatiuam hr̃ ꝓpo
ſitum ergo ⁊c. ¶ Et in ſequenti cõmento dicit ꝙ acci/
dit ſenſibus apprehendere dr̃ias indiuiduorũ ſm ꝙ in
diuidua ſunt. nõ ſm ꝙ ſunt ſimplices ſenſus. ſed ſʒ ꝙ
ſunt ſenſus humani ⁊ ꝑcipue dr̃ias ſubales. vr̃. n. ꝙ cõ
prehenſio itentionum indiuidualium ſubarũ de quibus
cõſiderat intellectus ẽ propria ſenſibus hoĩs. quare ⁊c.
¶ Itẽ niſi cogitatiua cognoſceret ſubam mãlem intelle
ctus nõ poſſet eam cognoſcere. qδ eſt abſurdũ. ⁊ ꝓbat̃
cõſequentia. q2 actus cogitatiue neceſſarius ẽ ad actum
intelligẽdi ꝑcipue in rebus mãlibus vt vr̃ ex iſto tertio.
Intelligẽtẽ. n. neceẽ eſt phantaſma aliqδ ſpeculari. ergo
⁊c. ¶ Oppoſitũ arguit̃. q2 ſi aĩa cogitatiua cognoſceret
formas mãles eadẽ rõne cognoſceret ſeipſam cũ ipa ſit
quedã ſuba ſine forma mãlis vt pʒ ex dcĩs prius. hoc ãt
videtur impoſſe q2 forma mãlis ⁊ corporea nõ eſt refle
xiua ſupra ſeipſam vt cõiter accipitur ex li. de cauſis. q̃/
re ⁊c. Et confirmatur. q2 aĩa cogitatiua non eſt nata co/
gnoſcere aliquod ens actu niſi per eius ſpẽm ꝓpriã. nõ.
n. eſt aliqua cã quare cognoſcat vnũ ens per ſpẽm pro/
priam ⁊ aliud ſine ſpẽ propria. ſed ipſe non poteſt recipe
re ſpẽm propriam ſuipſius. q2 ſic idem ſubm̃. ſ. corpus
humanũ haberet idẽ ſm eſſe reale ⁊ ſm eſſe ſpũale. ſ.
animam cogitatiuam. qδ eſt abſurdum q̃re ⁊c. ¶ De
iſto pñt eſſe due opiniones probabiles. Una ꝙ anima
cogitatiua humana non cognoſcit ſubſtãtias materiales
ſm ſe ⁊ formalr̃. q2 anima cogitatiua non hʒ cognoſce/
re aliquid proprie ⁊ ſm ſe ⁊ formaliter niſi recipiat eiuſ
ſpẽm propriam. hec ſupponitur pro manifeſta. ſed non
recipit ſpẽm propriam ſube materialis. q2 illa ſpẽs dʒ
eſſe ſuba aliquo modo vt dictum eſt prius. anima autẽ
cogitatiua cum ſit quedam forma ⁊ actus non recipit in
ſe aliquid de gñe ſube. quare ⁊c. ¶ Diceretur tamẽ ꝙ
anima cogitatiua bñ cognoſcit aliquas proprietates indi
uiduales exñtes in ſuba materiali quas nõ compreben
dit aliquis ſenſus particularis. ⁊ iſte dr̃ intentiones nõ
ſenſate. ⁊ ſunt ille quas cõmen. vocat intentiones ſuba/
rum indiuidualiũ. verbi gratia. ſicut hec bõitas hec ma
licia. hec paternitas hec filiatio. hec actio hec paſſio ⁊ hu
iuſmodi ꝓprietates aliorum ꝑdicamentorum q̃ nõ ſunt
ſenſibilia cõia nec propria ⁊ ſic nõ comprehenduntur a
ſenſibus particularibus. ꝙ autem anima cogitatiua co/
gnoſcat huiuſmodi intentiones teſtantur omnes phĩ q
locuti ſunt de diſtinctione virtutum anime humane. ⁊
ſpecialiter auerois ⁊ albertus ⁊ auid ⁊ agazel. Et poſ/
ſet ꝓbari ſufficienter. quia virtus cogitatiua cum ſit vir
tus cognoſcitiua nobilior ⁊ excellentior omni ſenſu par
ticulari ⁊ ſenſu communi debet aliqua cognoſcere que
non cognoſcuntur ab iſtis virtutibus ⁊ illa non ſunt niſi
huiuſmodi intentiones. quare ⁊c. ¶ Et confirmat̃ ſm
predeterminata ſm intentionem ariſtote. ⁊ Commen/
ta. conſtat enim ꝙ anima humana inherens corpori
humano eſt nobilior omni alia anima inherente. ⁊ de/
bet habere virtutem aliquam cognoſcitiuam nobilioreʒ
omnibus virtutibus aliorum animalium. ⁊ illa non eſt
niſi cogitatiua que ratiocinatur de rebus particulariter
apprehenſis. ⁊ ideo dicitur quedam ratio ſm Cõmen.
in iſto tertio. quare ⁊c. ¶ Alia opinio poſſet eſſe ꝙ cogi
tatiua cognoſcit ſubas materiales per ſpecies proprias
indiuiduales earum ita tamen ꝙ huiuſmodi ſpẽs rece/
pte in anima cogitatiua nõ ſunt in genere ſube ſed accñ
tis puta in gñe qualitatis. repreſentat tamẽ ſubas mate
riales pro tanto. q2 ſunt proprij effectus earum. nec vi/
detur eſſe inconueniens ꝙ ſubſtantia materialis imme/
diate efficiat aliquod accidens ſpũale in ſubo apto nato
⁊ cum agens propinquum ſit ſimul cum patiente vt pa
tet 7°. pſ̄ycorum. ſuba aũt materialis non eſt ſimul cuʒ tex.cõ.4.
anima cogitatiua humana vt lapis lignum ⁊ huiuſmo/
di. neceſſe erit ꝯcedere ꝙ huiuſmodi ſubſtantia materia
lis agit ſuam ſpeciem in medio quod eſt inter animam
cogitatiuam ⁊ ipſam ſubam materialẽ: ⁊ eo mediante
agit in organo ſenſuum ⁊ vlterius in animã cogitatiuã.
Nec ſequitur ex hoc ꝙ ſenſus particulares cognoſcant
ſubam materialẽ. quia non ſunt ordinati ad eius cognitõ
nem per ſe. nec recepiunt ſpẽm ſube ſm eſſe ſpũale ſicẽ
exigit̃ ad cognitionẽ ſube. ⁊ vtinã ego ſcirẽ quid ẽ verũ
in iſto q̃ſito. ⁊ ſi plus apparuerit mihi alr̃ ſcribaʒ illud.
¶ Rõnes aũt ⁊ auctẽs in vtranqꝫ partẽ euadent̃ ſʒ ꝑ/
dicta. cum ergo dicit cõmen. ꝙ ſenſus apprehẽdit inten
tõem indiuidualẽ huius hoĩs ⁊ huius equi nõ intelligit
per intentionẽ indiuidualẽ ipſam formaʒ ſubalem hoĩs
aut equi. ſed aliquã ꝓprietateʒ nõ ſenſatã ꝓpriam tali in
diuiduo. vt ꝙ ſit habens hanc paternitatem aut hanc fi
liationem. aut hanc riſibilitatẽ. aut hanc habilitatem aut
fortitudinem corporalẽ. aut aptitudinem ad ambulan/
dum. Similr̃ quod dicit vlterius ꝙ accidit ſenſibus cõ
prehendere dr̃ias indiuiduorũ ſubales per dr̃ias indiui
duoꝝ intelligit quaſdã ꝓprietates nõ ſenſatas conſequẽ
tes ſubam indiuidui. quas etiã cõmen. vocat intẽtiões
indiuiduales ſubarũ de quibus conſiderat intellectus.
¶ Ad rõnem quãdo arguit̃ põt dici ꝙ vt intellectuſ co
gnoſcat ſubas materiales ſufficit ꝙ virtus cogitatiua co
gnoſcat eas in ſuis ꝓprijs accidentibus. ⁊ precipue ĩ ſu
is per ſe proprijs operationibus ſicut ad intelligendum
ſubſtãtias imateriales. nõ eſt neceẽ ꝙ cogitatiua eas co/
gnoſcat imo eſt ipoſſibile eo ꝙ virtus materialr̃ ⁊ orgãi
ca nõ põt cognoſcere rem ſpũalem ⁊ incorporalẽ oĩo.
ſed ſufficit ꝙ cogitatiua cogitet proprios effectus eaꝝ. ſ.
motus ſempiternos ⁊ vniformes vt ſatis pʒ ex 8°. phy
ſicorum. quare ⁊c. ¶ Sed cũ arguitur in ꝯtrarium ꝙ
eadẽ ratione anima cognoſceret ſeipſam. difficile ẽ mul/
tum ⁊ parũ exquiſitum. Poteſt tamẽ dici ꝙ aĩa cogita
tiua nõ cognoſcit ſeipſam ſm ſeipſam nec per ſuã ſpẽm
propriam ſiue illa ſpẽs poneretur de genere ſube ſiue ꝺ
genere accidẽtis. ſed ſi cognoſcit ſe hoc eſt ſolum ſʒ ſu
am operationem. q2 cogitatiua ſcit ſe cogitare qδ ẽ opuſ
eius propriũ ⁊ intrinſecũ. ⁊ ſic forte nõ cognoſcit ſuam
opationẽ cũ ſit virtus organica ⁊ corporea ſed intellect⁹
eam cognoſcit ⁊ hõ per intellectũ. Qδ ſi quis dicat ꝙ
ipſe expitur ſe cogitare: ⁊ ſcit ſe cogitare. diceretur ei ꝙ
ipſe abutitur ipſo cogitare. imo debet dicere ꝙ intelle/
ctus intelligit ſe cogitare. ¶ Neſcio plus de hoc quare
conſidera ⁊ tu ⁊c.

¶Tex.cõ.x.

¶Senſitiuo quidem igitur calidum ⁊ frigi-
dum ⁊c. indicat. ⁊ quorũ rõ quedaꝫ. caro alia
aũt aut ſeparata aut ſicut circũflexa ſe habet
ad ſeipſam cuꝫ extenſa ſit. Nõ. xxii.

Onſequenter q̃rit. Utruꝫ intellect⁹ poſ
ſit intelligere ſingulare ſeu indiuiduũ ſenſi-
bile. Arguitur ꝙ non. qꝛ intellectus nihil in
telligit niſi ſuum obiũ. hec videt̃ manifeſta
ſed obiũ intellcũs eſt vl'e vt oẽs concedunt. ſingulare ãt
non eſt vl'e vt c̃t manifeſtũ eſt. quare ⁊c. ¶Itẽ ſicut ſe
habet ſenſus ad vl'e. ſic ĩtellectus ad ſingulare. per con
uenientẽ ſĩlitudinẽ. ſed ſenſus non cognoſcit vl'e vt mãi
feſtum eſt ⁊ pꝫ in primo poſteriorũ. quare ⁊c. ¶Iteꝫ
prĩo ethic. ſi intellectus vel hõ ꝑ intellectũ cognoſceret ſingulare.
tex. cõ. 32. tunc ſuperfluerẽt ſenſus qᵭ eſt abſurdũ ⁊ contra digni
tertio hui⁹ tatem in natura vt pꝫ in primo celi ⁊ mundi. ⁊ 3°. huius
tex. cõ. 45 ⁊ ꝓbatur ꝯñа. qꝛ natura nõ facit ꝑ plura quod põt per
vnum. ſi ergo intellectus cognoſceret ſingularia ſenſibi
lia ad quid cognoſceret ſenſus ea? ¶Item virtus que
nõ eſt hic ⁊ nunc nõ cognoſcit illud qᵭ eſt hic ⁊ nũc. ſꝫ
intellectus nõ eſt hic ⁊ nunc. ⁊ ſingulare eſt hic ⁊ nunc.
quare ⁊c. maior pꝫ. qꝛ talia nõ ꝓportionãtur adinuicem
ſ. quorũ vnũ eſt hic ⁊ nũc ⁊ aliud nõ. cognitio. n. fit ſm
quandã ſimilitudinẽ cognoſcentis ad cognituꝫ. vt patet
ex iſto libro ⁊ 6°. ethicoꝝ. ¶Oppoſitũ arguit̃ auctori-
tate Ariſ. hic. vult. n. ꝙ intellectus nõ ſolum cognoſcit q
ditatem ſed etiã indiuiduũ q̃ditatis lꝫ alio ⁊ alio modo.
idem voluit cõmẽ. ⁊ omnes expoſitores. ¶Ad euidẽ-
tiam queſtionis cõſiderandũ eſt ꝙ q̃tum ad ꝓpoſitum
ſpectat. de numero entium duo ſunt gñа. Quedam. n.
entia ſunt que hñt formã in mã vel ſunt forme in mate
ria. Alia vero ſunt entia ſine mã que. ſ. nec hñt formam
in mã nec ſunt forme in mã. Et primũ quidem gen⁹ en
tis manifeſtũ eſt eſſe ⁊ cõceſſuꝫ ab oĩbus hmõi aut ſũt
entia mãlia vt ignis aer aqua terra ⁊ lapides ⁊ metalla ⁊
plante ⁊ animalia ⁊ partes hoꝝ. oĩa. n. hec ſunt forme ĩ
materijs vel habentia formas in materijs. Et ſilr̃ entia
mathematica ſicut linea ſuꝑficies rectitudo numer⁹ par
ĩpar. ⁊ hmõi. ⁊ in iſtis entibus differt q̃ditas ab ĩdiduo
q̃ditatis aliq̃ diuerſitate. ita ꝙ ipm̃ indiuiduũ ẽ accñtalr̃
coniunctum aliq̃bus accñtibus que non ſunt ipſa q̃ditas
nec ꝑtes q̃ditatis vt ſoꝛ. differt aliquo mõ ab hũanitate.
qꝛ cõiunctus eſt quodãmõ accñtibus q̃ nõ ſunt humani
tas nec ꝑtes humanitatis. ⁊ ſilr̃. hec rectitudo differt a re
ctitudine aliquo mõ. qꝛ cõiuncta exiſtit alicui qᵭ ẽ aliud
ab ipſa quiditate rectitudinis. ſ. continuo. aut alicui huius
modi. Sicut. n. entia nãlia hñt mãm ſenſibilem. ſic ma-
thematica hñt mãm intelligibilem vt habet̃. ex. 8°. me
tex. cõ. 16. ta. Sed quid ſit mã entiũ mathematicaliũ alibi perſcru
tandũ eſt ſꝫ non h̃. aliud aũt genus entis. ſ. ĩmãle ⁊ ĩcoꝛ
poreum nõ eſt oĩo manifeſtũ eſſe ſed indiget demon-
ſtrari eſſe. demonſtrat̃ autẽ eſſe in ſcĩa naturali vt dicit
commen. in ſuo libro de ſubſtantia orbis. ⁊ 2°. phẏcoꝝ
cõmen. 26 ſed per quẽ modũ nõ eſt ad pñs dicendũ. Modo que
ſtio propoſita locũ hꝫ ſolum in illis entibus que habent
formas in materijs vt ſunt forme in materijs. In iſtis
n. vt dictum eſt differt indiuiduum ſeu ſingulare q̃dita
tis ab ipſa quiditate quoquo mõ. In entibus aũt ĩmãli
bus ⁊ inſenſibilibus nihil differt realiter. imo quicquid
reale poſitum eſt in eis pertinet ad quiditateꝫ ⁊ hoc vo
luit dicere ariſt. in littera vbi dicit. In q̃buſdã. n. ſolum
idem eſt eſſe carnis ⁊ carnẽ. i. indiuiduum q̃ditatis ⁊ q
ditas. in alijs autem eſt aliud ſicut aliud eſt magnitudo.
i. ſingulare magnitudinis. ⁊ magnitudinis eſſe. ſ. eẽntia
magnitudinis ſeu quiditas. ⁊ eſt exemplum in mathe-
maticis. ⁊ ſimiliter aqua ⁊ aque eſſe ⁊ eſt exẽplũ in nãli
bus. De concluſione vero huius queſtionis non ẽ ma-
gna diuerſitas inter doctores ſolennes. omnes. n. cõce-
dunt ꝙ ipm̃ indiuiduum ſeu ſingulare ſenſibile põt ĩtel
ligi. ſed de mõ ĩtelligẽdi ſunt difficultates vt videbitur.
¶Qᵭ aũt hmõi ſingulare põt intelligi ꝓbari põt multi
plr̃. Primo ſic. Illud põt intelligi de quo intellcũs ali- cõmẽ. 4.
quid enũciat affirmãdo vel negando. hec ſatis mãifeſta
eſt de ſe. ſed intellectus aliq̃d enũciat de ſingulari ſenſi-
bili affirmãdo vel negando. vt etiam manifeſtũ eſt. vt
dicendo ſoꝛ. eſt homo. vel hec albedo eſt coloꝛ. ⁊ hmõi
ergo ⁊c. ¶Itẽ virtus que cognoſcit drĩam inter aliqua
cognoſcit vtrunq̃ illorũ. hec eſt manifeſta per ſe. ⁊ ſup
ponit eam ariſto. 2. huius. ⁊ cõmen. exprimit eam. ſed
intellectus cognoſcit diuerſitatem inter indiuiduum ⁊ q
ditatẽ vt etiã manifeſtum eſt cuilibet intelligenti. Si enĩ
intellectus non cognoſceret illã diuerſitatẽ que virt⁹ eaꝫ
cognoſceret. ¶Itẽ intellectus põt intelligere omne qᵭ
continetur ſub ſuo primo obiecto. ſicut viſus põt vide-
re oẽ illud qᵭ cõtinetur ſub ſuo obiecto prĩo. ſilr̃ aũt ⁊ ĩ
alijs. ſed ipm̃ ſingulare quiditatis ꝯtinetur ſub prĩo obie
cto intellectus. ſ. ſub ente. vt etiã manifeſtum eſt per ſe.
quare ⁊c. ¶Sed de mõ ſm quẽ intellectus cognoſcit
hmõi ſingulare ſunt dubitationes difficiles. ¶Una ea-
rũ eſt. ſi intellectus intelligit indiuiduũ aut intelligit ipm̃
per ſpẽm eius ꝓpriam aut per ſpẽm q̃ditatis. per ſuffi
cientem diuiſionem. Nõ per ſpẽm ꝓpriã que ẽ ſimplr̃
mãlis. qꝛ virtus abſtracta. que. ſ. nõ eſt hic ⁊ nunc non
eſt nata recipe niſi ſpẽm abſtractam ⁊ vlr̃ repñtantẽ vt
manifeſtũ eſt per ſe. intellectus aũt eſt hmõi virtus. er
go intellectus nõ dꝫ recipe niſi ſpẽm vl'em. ſ. vlr̃ repñ-
tantem. ⁊ tal' nõ eſt ſpẽs propria ĩdiuidui. vt manifeſtũ
eſt ſpẽs. n. propria indiuidui repñtat ipm̃ ſolũ. Nec per
ſpẽm quiditatis. qꝛ per ſpẽm q̃ditatis intelligitur ipſa q
ditas. ergo per eã nõ ĩntellr̃ indiuiduũ. Niſi diceret̃ ꝙ
per eandẽ ſpẽm intelligantur diuerſa intelligibilia. qᵭ vi
detur abſurdũ. qꝛ eadẽ rõne per eandẽ ſpẽm intellige-
rentur omnia intelligibilia. quare ⁊c. ¶Itẽ ſi intellect⁹
intelligeret indiuiduũ ſeu ſingulare vt ſoꝛ. ſm ꝙ ſortes.
⁊ hmõi. aut intellectio ſortis ſm ꝙ ſoꝛ. eſt eadem cũ in-
tellectõe hominis ſm ꝙ hõ. aut alia ⁊ diuerſa. Si eadẽ
hoc videt̃ incõueniens. qꝛ tunc ſingulare directe intelli-
geretur qᵭ vr̃ impoſſibile. qꝛ ſingulare nõ intelligit̃ di-
recte ſed ſm lineã reflexã vt cõmuniter allegatur ex illo
. c. ¶Si autem dicatur ꝙ intellectio ſortis ſm ꝙ ſoꝛ. ſit
alia ab intellectõe hoĩs ſm ꝙ homo. tũc ſoꝛ. ſm ꝙ ſoꝛ.
hꝫ aliqua in ſe ꝑter ea q̃ pertinent ad hoĩem inq̃tuꝫ. hõ
qᵭ videtur incõueniens. qꝛ ſic ſoꝛ. non eſſet quid vnum
ſimplr̃ ⁊ per ſe. ⁊ ꝑ ꝯñs non eẽt in gñe per ſe. q̃re ⁊c.
¶Iteꝫ ſi intellectus intelligeret ſingulare ſenſibile. aut
prius intelligeret ipm̃ q̃ꝫ q̃ditatẽ. aut econuerſo. Non ẽ
dicendum ꝙ prius intelligat ipm̃ q̃ꝫ quiditatem. qꝛ hoc
eſt contra commune dictum. dicitur enim communiter
ꝙ intellectus prius ⁊ directe intelligit quiditatem vni-
uerſalem ⁊ ſecundario quaſi linea reflexa intelligit indi
uiduum. Si autem diceretur ꝙ prius intelligit quidita
tem q̃ꝫ indiuiduum. hoc videtur eſſe falſum. quia ſicut
ſe habet vniuerſale complexum ad ſingulare comple-
xum. ſic vniuerſale incomplexum ad ſingulare incom-
plexum per conuenientem ſimilitudinem. ſed vniuer-
ſale complexum non cognoſcitur niſi ex cognitione ſin-
gularium complexorum. ſicut hec propoſitio. omne to
tum eſt maius ſua parte. non cognoſcitur niſi prius nõ
hac propoſitione hoc totum eſt maius ſua parte. ⁊ ſimi
liter de alijs. principia enim non cognoſcuntur niſi per
ſenſum ⁊ experientiam vt patet ex prohemio meta-
phẏ. ⁊ primo poſte. quare ſimiliter ſingulare incomple
xum prius intelligitur q̃ꝫ vniuerſale incomplexum vt
hoc totum ⁊ hic homo q̃ꝫ totum ⁊ homo ſimiliter au-
tem ⁊ in alijs. hoc etiam videtur intelligere commen. cõmen. 4.
12°. metaph̃. vbi dicit ꝙ vniuerſalia apud Ariſtote. ſũt
collecta ex ſingularibus ab intellcũ q ꝯſiderat ĩter ea ſilĩ
tudinẽ ⁊ facit ea intentionẽ vnã. Qualr̃ ãt eẽnt collecta
ex ſingularibus ab itellcũ q ꝯſiderat inter ea ſilitudinẽ

niſi intellectus ea prius intelligeret. ¶ Ad iſtam rñdent aliq dicendo breuiter. ꝙ intellectus per eandem ſpēm intelligit quiditatem ⁊ ſingulare ſed diuerſimode. quia
4. primo ⁊ directe itelligit quiditatē per ſpēm quiditatis. ſed poſtmodū imperio volūtatis reflectit ſe ad phātaſ/ma in rōne terminantis nō in rōne agentis ⁊ ſic itelligit ſingulare illud cuius eſt phantaſma. bñ tamē eſt veruz vt iſti dicūt ꝙ intellectus ſp reflectitur ad phantaſma ad intelligendū. ſed qñqȝ reflectit ſe ad phantaſma in rōne agentis ſolū ⁊ non in rōne terminantis vt cū intelligit q ditatem. qñqȝ autem imperio voluntatis reflectit ſe ad phantaſma particulare in rōne terminantis. ⁊ tunc itelligit ſingulare. Et in hoc inuenio aliquos eorū ſcripſiſſe. vel aliqua eorum in his verbis Dicam ergo iſto mō ꝑȝ ꝙ ari. dicit ⁊ Cōm. ꝙ intellectus primo ⁊ directe nō intelligit ſingulare. qm̄ in hoc hñt oēs cōuenientiā ꝙ ſecūdario ⁊ ex ꝯñti intelligit ſingulare. qm̄ in intellectu recipitur ſpēs que primo repreſentat vl̄em quiditatē ⁊ ex cōſequenti nata eſt repreſentare aliquod ſingulare illius. ſȝ quantum eſt ex ſua natura nō plus repñtaret vnum ꝙ̄ aliud ſingulare niſi determinaretur ab aliquo phātaſma te particulari. ¶ Dicā ergo ꝙ ſpēs hoīs exñs in intellectu primo. ducit in cognitionem quiditatis ꝑm ſe. ⁊ cuȝ intellectus imperio voluntatis ſe reflectit ad aliqđ phantaſma particulare mediāte illa ſpē que eſt in itellectu cōcipit ſingulare. Et dico ꝙ illud phātaſma nō reqritur in tali intellectione in rōne efficientis ſed magis in rōne terminātis actū ipſius intellectus. Unde imaginor ꝙ rei q ditas mediante ſpē exñte in intellectu poſſet cāre intellectionem alicuius ſingularis quiditatis ſuppoſito ꝙ intellectus reflectatur ad aliqđ ſingulare phātaſma quod ſe habeat in ratione terminantis illū actum. ¶ Et ſi dicas ꝙ eodem mō reflectitur quādo vult intelligere vl̄e. dico ꝙ bñ reflectitur quandoqȝ intellectus ad aliqđ phātaſma particulare. ſed dico ꝙ tunc nō requiritur phātaſma in rōne terminātis actū. ſed in rōne producentis ſpeciem vel inteellectionem vel ad minus nō requirit̄ tunc in rōne terminantis. Hec. n. ſunt verba que inueni in q̄terno cuiuſdam ſociorū noſtrorꝫ cōtinente qōnes ſuper tertium. Sed mihi videt̄ ꝙ in hmōi dictis ſunt plura dubia ⁊ forte falſa. ¶ Primo quidē ibi dr̄ ꝙ ſi intellcūs oȝ intelligere ſingulare poſtq̄ intelligit vl̄e oȝ ꝙ iperio volūtatis ſe reflectat ad aliqđ ſingulare phantaſma hoc vr̄ mirabile. qꝛ iperiū volūtatis non eſt aliud ꝙ̄ ipȝ velle quo voluntas vult aliquid vt pȝ tertio ethicorꝫ. Unde dicere ꝙ volūtas iperat itellectui ꝙ ſe reflectat ad phātaſma particulare. hoc eſt dicere ꝙ voluntas vult intellectuȝ reflecti ad phātaſma illius ſingularis. Conſtat āt ex tertio. ethicorū ꝙ voluntas non vuult aliquid niſi prius vel ſit̄ ſit cognitū ab intellectu. ergo anteq̄ intellectus intelligat ſingulare poſt vl̄e oportebit ꝑm illa vba ꝙ ipſe intellectus prius intelligat ſe reflecti ad ſingulare phātaſma. aliter. n. voluntas hoc nō vellet. ſed intellectus non poteſt intelligere ſuā reflexionem ad phantaſma ſingulare niſi intelligat iſtud phantaſma ſingulare. vt pȝ cuilȝ intelligenti. ergo anteq̄ intellꝰs intelligat ſingulare quiditatis oȝ ꝙ prius intelligat phantaſma ſingulare. Et reuertitur qđ quō contingit intellectū intelligere huiuſmodi ſingulare. vnde non vr̄ in his verbiſ niſi commutatio difficultatis cū quodā falſo aut dubio. ſ. ꝙ. oporteat intellectionē ſingularium fieri per iperium voluntatis imperātis reflexionē intellꝰs ad phantaſma ſinglare. ¶ Itē bonū eēt ſcire qđ eēt illa reflexio qua intellectus reflectit ſe ad phantaſma ſingulare. vtrū illa reflexio ſit ipa ſuba intellectus. aut potētia naturał eius. aut ſpēs intelligibił. aut intellectio. aut reſpectus ſpēi intelligibił ad illud phātaſma. Non. n. eſt veriſile ꝙ illa ſit niſi alterū illorꝫ. ⁊
4. quodcunqȝ illorum detur eſſe ſequit̄ inconuenięs. Nā ſi eēt ipſe intellectus aut eēt eius potētia nālis tunc eſſet ſenſus illorū verborꝫ ꝙ itellectus per ſuā ſubaȝ ad phātaſma aut per ſuā potētiam naturalē ad phantaſma itelligit ſingulare. qđ eſt deriſoriū. ⁊ ſi reflexio ponat̄ eſſe idem ꝙ ſpēs intelligibił quiditatis tūc eſſet ſenſus illorꝫ verborum ꝙ imperio voluntatis intellectus per ſpēm ſui ad phantaſma ſingulare intelligit ſingulare. ⁊ hoc nihil eſt dicere. Si vero dicet̄ ꝙ illa reflexio qua itellcūs ſe reflectit ad phantaſma ſit reſpectu ſpēi intelligibił tūc erit ſenſus ꝙ intellectus imperio voluntatis refert ſe ad phantaſma quod eſt abſurdum. nā ipſe intellectus non refert ſeipȝ nec formalr̄ nec effectiue. ⁊ ſi refert̄ ad phātaſma mediante ſpē ad eius relationem nihil facit imperium voluntatis. Nā velit nolit voluntas adhuc ſpēs intelligibił qditatis hȝ q̄dam cōformitatē ad phantaſma. ¶ Itēȝ queritur cā quare magis intellectus itelligit ſingulare cum reflectit ſe ad phantaſma in ratōe terminantis q̄ qñ reflectit ſe ad phantaſma in ratōe efficientis. ⁊ forte nō poterit aſſignari cā rationabilis ēt ſi fingendi detur licentia. Ex his itaqȝ apparet falſitas ⁊ inſufficientia iſtorum verborum qꝛ ſi vera ſint ⁊ ſufficientia. vtinam ego viderē eorum veritatem ⁊ ſufficientiam. ¶ Propter quod dico aliter ad primam dubitationem. ⁊ dico ꝙ ipſum ſingulare ſenſibile intelligitur per ſpeciez eius quiditatis. Sed illa ſpēs hȝ in ſe duo. ipſa. n. eſt repñtatiua qditatis. ⁊ ſic eſt principiū intelligendi quiditatē. ⁊ ē cōformis alicui phantaſmati ſingulari. ⁊ ſic per eam intelligitur indiuiduum vel ſingulare. ita ꝙ ſi intellectio q ditatis eſt alia ab intellectione ſingularis tunc diuerſificabitur penes diuerſitatē ſpēi que diſponit ad vtrunqȝ mō ꝑdicto. ⁊ ſi eſt eadē realr̄ intellectio vtriuſqȝ tunc illa intellectio dicit̄ intellectio qditatis vno mō. ſ. inquantum principium eius eſt ſpēs repñtatiua quiditatis. ⁊ dr̄ itellectio ſingularis inquātum principium eius eſt ſpēs vt conformis huic phātaſmati. ⁊ forte hoc ſignificauit cōmen. cōmento. 9. cum dicit. ꝙ itellectus cognoſcēs quiditatem ⁊ indiuiduū ꝑm alietatem quā hñt adinuicē cognoſcit formā. i. quiditatē per ſe. ⁊ indiuiduum mediā te ſenſu cognoſcit. dico quiditatem per ſe pro tanto. qꝛ ſpecies quiditatis intelligibił. i. informans intellectū ꝑȝ ſeipam preparat ⁊ ꝑficit ad intelligere quiditatem. ⁊ ſic intellectus informatus hmōi ſpē per ſe recipit cōprehenſionē quiditatis. ſed cōprehendit indiuiduū mediāte ſenſu pro tanto qꝛ nō recipit intellectionē indiuidui mediante ſpē niſi put illa fuit cōformata ſpēi exñti in ſenſu exteriori. ⁊ adhuc illa verba cōmē. poſſunt aliter exponi. ꝙ cū intellectus cōprehendit alietatem quiditatis ab idiuiduo tūc cōprehendit formam. i. quiditateȝ per ſe. i. non precedente cōprehenſiōe quiditatis in ſenſu. qꝛ ſenſus tex. cō. 63.
non cōprehendit quiditates rerū vt dixi in ſcdo. ⁊ hoc ſine dubio verum eſt. ꝙ ſenſus nō comprehendit quiditatē ꝑm ꝙ quiditas. qꝛ non comprehendit omneȝ quiditatem. imo ſunt alique quiditates. ſ. incorporales que non cognoſcuntur a ſenſu. ſed intellectus cōprehēdit indiuiduū. i. ſingulare ſenſibile mediāte ſenſu. i. ꝑcedēte comprehenſione eius indiuiduali in ſenſu. qꝛ omne ſingulare eſt cognoſcibile ab aliquo ſenſu aliquo modo. ⁊ eſt notandum hic ꝑm dictū Cōmen. ꝙ aīa humana pt̄ cognoſcere quiditatem ⁊ indiuiduum duobus modis. vno modo ꝑm alietatem eorum adinuiceȝ. ⁊ ſic cognoſcuntur ambo per vnam potentiam. ſ. per intellectum. diuerſimode tamē. qꝛ cōprehendit quiditatem per ſe ⁊ indiuiduum mediante ſenſu vt ꝑexpoſitū eſt. Alio mō pōt anima iſta cognoſcere ſingulariter. i. ſeorſum ⁊ diuiſim. ⁊ ſic cognoſcit ea diuerſis virtutibus. ⁊ hoc vltimū dictum intelligendum eſt de poſſibili non de neceſſario qꝛ poſſibile eſt ꝙ cognoſcantur diuerſis virtutibus ſed non eſt neceſſarium. imo etiam quodlibet eorꝫ poteſt intelligi ab intellectu qui eſt vna virtus ꝑm communem doctrinam. Et vide verba Commē. que ſunt multum pulchra. Cum fuerit declaratum ꝙ entia ſenſibilia diuidentur in duplex eſſe. ſ. in hoc ſingulare ⁊ in ſuam formam. i. cum fuerit declaratum ꝙ in rebus ſenſibilibus ipm̄ ſingulare habet aliquod eſſe aliud a ſua quiditate inq̄tum eſt coniunctum aliquibus accītibus que non ſunt ipſa qditas eius nec ptes qditatis neceſſe eſt vt

virtus experimentatiua.i.virtus comprehenſiua cõpre
hendat ea.aut per duas virtutes.aut per vnam ſʒ dua
bus diſpõnibus diuerſis.cum duabus aũt virtutibus
erit ⁊c.vide reſiduum qm̃ planum eſt.℄ Ad aliã diffi/
cultatem cũ querit̃.vtrum intellectio ſoꝛ.ſm ꝙ ſoꝛ.ſit
eadem ⁊c.põt dici ſaluo melioꝛi iudicio ꝙ per ſoꝛ.ſʒ ꝙ
ſoꝛ.põt intelligi ſuba que indiuidualr̃ exiſtit circunſcri/
ptis per intellectum oĩbus accidẽtibus ſuis. Uel põt in
telligi ip̃e ſor.vna cũ aliquo ſuo accñte puta cũ indiuiſio
ne qua eſt a ſe ĩdiuiſus.vel cum diuiſione qua ẽ diuiſus
ab alijs.vel cũ hac figura.vel cũ hoc coloꝛe.vel cũ hac
filiatione ⁊ hmõi.ſi pꝛio modo.ſic dico vt mihi videtur
ꝙ intellectio ſoꝛ.ſʒ ꝙ ſoꝛ.ſ.circunſcriptis per intellectũ
oĩbus accñtibus eiuſdẽ nõ eſt intellectio alia realr̃ ab in/
tellectõe eius ſm ꝙ hõ.qꝛ opoꝛteret neceſſario ꝙ ſoꝛ.
ſic acceptus includeret.aliquã rem quã nõ includit hõ
ſm ꝙ hõ.qꝛ intelligere nõ diuerſificatur niſi ſm aliquã
diuerſitatem nãe intellecte vel ſaltẽ ſm ſe vel ſm ſuos
modos qd igitur erit illud additũ in ſoꝛ: aut ſuba aut ac
cidens.nõ eſt accñs qꝛ iam loqmur de ſoꝛ.circũſcriptis
per intellectũ oĩbus accñtibus. Si vero diceret̃ ꝙ eſt
ſuba.tũc in ſoꝛ.erit aliqua ſuba p̃ter eam que eſt hõ ⁊ q̃
pertinet ad humanitatẽ qđ eſt abſurdum.qꝛ ſpẽs eſt to
ta ſuba indiuiduoꝛũ ſm Boetiũ in Poꝛphirio.Et ite/
rum illa ſuba quã ĩcluderet ſoꝛ.vltra hoĩeʒ aut ẽ mã qđ
eſt abſurdum.qꝛ vna ſuba nãlis ſufficit vni indiuiduo.
aut eſt foꝛma ſubalis qđ eſt cõtra cõem doctrinã q̃ non
ponit in vno ĩdiuiduo niſi vnã foꝛmã ſubſtantialẽ.⁊ hoc
eſt ꝯtra nãm rei vt videtur.Nã ſi illa forma ſubal' ſoꝛ.
eſſet alia a foꝛma qua eſt homo aut eẽt eque perfecta ⁊
nobilis ſicut foꝛma qua eſt hõ.aut nobilioꝛ.aut minꝰ no
bilis.pꝛimũ eſt abſurdum ꝙ in vno ⁊ eodẽ indiuiduo
ſint foꝛme ſubales diuerſe equalis ꝑfectõis.2m ſilr̃ ẽ ab
ſurdum qꝛ foꝛma qua ſoꝛ.ẽ hõ eſt aĩa intellectiua.⁊ h̃ ẽ
nobiliſſima oĩum foꝛmarũ iſtoꝛũ inferioꝛũ vt oẽs conce
dunt.Si vero detur tertium.ſ.ꝙ illa foꝛma eſt minus
ꝑfecta ⁊ nobilis q̃ʒ foꝛma qua eſt hõ hoc ſilr̃ eſt ĩcõueni
ens qꝛ in talibus foꝛmis diuerſis ꝑ ſe oꝛdinatis illa q̃ eſt
cõioꝛ eſt minus nobilis ⁊ quaſi potẽtialiſ.vt ſi foꝛma ho
minis pꝛopꝛia eſt diuerſa realiter a forma ꝓpꝛia aĩal'.cõ
ſtat ꝙ forma aĩalis que eſt cõioꝛ eſt minus nobilis q̃ʒ foꝛ
ma ꝓpꝛia hoĩs ⁊ eſt quaſi potentialis reſpectu eiꝰ.Unñ
cõmẽ.14. Cõm.in 12º.meta.dicit.ꝙ foꝛme cões in qbus ſunt vlĩa
ſunt extra aĩam in potentia.i.potentiales.⁊ ꝑꝑ hoc ſcire
aliqd in vlĩ ẽ ſcire ip̃m in potẽtia vt dicit.Unñ lincoñ.pꝛi
mo poſterioꝛũ dicit ꝙ genus vel eſt mã foꝛmalis vl' foꝛ
tex.cõ.43. ma mãlis.⁊ hoc innuit ari.7º.metaph.Sic ergo in pꝛo/
poſito.foꝛma ꝓpꝛia ſoꝛ.deberet eſſe perfectioꝛ q̃ʒ eiꝰ foꝛ
ma cõis qua eſt hõ.℄ Itẽ ſi foꝛma ſubaliſ ꝓpꝛia ſoꝛ.eẽt
minus perfecta q̃ʒ forma qua eſt hõ.ſequeretur ꝙ ſoꝛ.
pꝛius gñaretur inq̃tũ ſoꝛ.q̃ʒ inq̃tũ hõ.qđ eſt abſurdũ
ꝯñã pʒ.qꝛ ĩperfectioꝛa in eodẽ ꝑcedunt via gñatõis ſm
tex.cõ.15. ari.9º.metaph.℄ Itẽ que eẽt operatio ꝓpꝛia illius for
me indiuidualis diuerſa ab operatione anime humane.
Non poſſet aſſignari niſi forte fingeret̃.Unde mihi vr̃
ꝙ ſoꝛ.ſm ꝙ ſoꝛ.circunſcriptis ꝑ intellcm̃ oĩbus accñti/
bus nõ includit rẽ aliquã vltra ea que ſibi debentur ad
hoc ꝙ ſit homo.⁊ ꝑꝑ hoc credo ꝙ eius intellectio vt ſic
non ſit alia realr̃ ab eius intellectõe ſm ꝙ hõ.⁊ ſic dico
de ſoꝛ.ita ẽt de oĩbus alijs ĩdiuiduis ⁊ ſpẽbus. Et dice
rem vlterius ꝙ ſoꝛ.ſm ꝙ ſoꝛ.iſto modo ſumptus non
eſt in alio gradu eſſentiali pꝛedicamenti q̃ʒ hõ.qꝛ nõ dif
fert re nec cõceptu.Et ſic foꝛte diceretur ꝙ conceptus
ſoꝛ.ſm ꝙ homo nõ differt a conceptu pl'onis ſm ꝙ ho
mo.ſed eſt vnus ſecundum ſe.⁊ ſic ibi non eſſet pꝛedi/
catio ſuperioꝛis de inferioꝛi quoquo modo.nec ꝑ diuer
ſas foꝛmas.℄ Sed diceres hic.ꝙ ſi conceptus ſoꝛ.ſm
ꝙ ſoꝛ.eſt idem cũ intellectu eius inquantũ hõ.⁊ ſilr̃ cõ
ceptus platonis ſm ꝙ plato eſt idem cum conceptu ho
minis ſm ꝙ homo.tunc conceptus ſoꝛ.ſm ꝙ ſor.⁊ cõ
ceptus platonis ſm ꝙ plato eſt vnus ⁊ idem cũ conce
ptu hoĩs ſm ꝙ homo.mõ que vni ⁊ eidẽ ſunt eadem
inter ſe ſunt eadẽ.⁊ ſic conceptus ſoꝛ.ſm ꝙ ſoꝛ.⁊ cõce
ptus platonis ſm ꝙ plato eſt.ſunt idẽ cõceptuſ inter ſe.
qđ videtur abſurdũ.⁊ ſic ſor.⁊ plato erunt vnũ ⁊ idẽ.
℄ Ad hoc põt dici ſm aliquos.ꝙ illa que ſunt eadẽ vni
⁊ eidẽ numero per ſe ſunt eadẽ nũero per ſe.⁊ ſi ſũt ea
dem vni ⁊ eidẽ per ſe ſm ſpẽm ſunt eadẽ inter ſe ſʒ ſpe
ciem.Modo diceretur ꝙ conceptus ſoꝛ.ſʒ ꝙ ſoꝛ.⁊ cõ
ceptus pl'onis ſm ꝙ plato ſunt idem cũ conceptu hoĩs
vt homo.ſed ille cõceptus nõ eſt vnus numero ſimpl'r
⁊ per ſeſʒ eſt vnus ſm ſpẽm.bñ tamen eſt vnus nũero
per accidẽs.qꝛ in vno ſubo.ſ.in intellectu.⁊ iõ nõ ſeqt̃
ꝙ illi conceptus ſint vnus nũero ſimpl'r ⁊ per ſe ſʒ bñ
ſunt vnus ſm ſpẽm.⁊ ſilr̃ ſoꝛ.⁊ plato ſunt vnũ ſʒ ſpẽʒ
Qualr̃ aũt vnitas ſm ſpẽm ſit extra animam alibi oſten
ſum fuit.vel dicatur ꝙ bene eſt verũ ꝙ conceptus ſoꝛ.
circunſcriptis oĩbus accñtibus eſt omnino idẽ cũ conce
ptu pl'onis circunſcriptis ſilr̃ omnibus accidentibꝰ.nec
ex hoc poteſt concludi ꝙ ſoꝛ.⁊ plato ſunt idem niſi ſm
ſpẽm.⁊ ꝙ circunſcriptis oĩbus accidentibuſ nõ differãt
⁊ hoc plane docet ari.2.poſte.dicẽs ꝙ ſub eadẽ ſpẽ ſũt
multe dr̃ie.ſed nõ ſm ſubam neqʒ per ſe.ergo ſm acci
dens.Nec ẽ inconueniens qđ diuerſa nũero eadẽ ſʒ ſpe
ciem concipiant̃ vno cõceptu indiuiſibili ſm ſe.ſed di/
uerſificantur ſm accidens inq̃tũ reſpiciunt plura ĩdiui
dua accñtalr̃ diuerſa a ſe.℄ Sed de hoc inquire diligẽ
ter.qꝛ valde bonũ eſt.Dico ergo recolligendo ꝙ intelle
ctio ſoꝛ.vt ſoꝛ.eſt circunſcriptis oĩbus accidentibus nõ
eſt alia realiter ab intellectione eius inq̃tũ hõ ſʒ ſi ſuma
tur ſoꝛ.pꝛo ſuba que ĩdiuidualiter exiſtit vna cũ accñte
aliquo vel cũ accidentibus ſic eius intellectio realiter eſt
alia ab intellectione inq̃tũ hõ.ſicut etiã ipſe ſic ſumptus
includit aliq̃ʒ rem eſſentialiter aliã a qditate.accidẽs.n.
eſt eẽntialiter aliud a ſuba in qua eſt.verbi grã.ſi ĩtelliga
mus ſubam ſoꝛ.cũ eius indiuiſiõe hoc intelligere erit ali
ud ab intelligere ip̃m ſm ꝙ hõ.qꝛ aliud erit intelligere
ip̃m ſm qđ hõ.aliud aũt ſm qđ indiuiduũ.ſilr̃ ſi acci/
piamus ip̃am ſubam cũ tali figura ſic intelligimus ip̃m
vt figuratũ.⁊ ſic de alijs.⁊ iſta accidentia pꝛius cogno/
ſcuntur ab ipſo ſenſu.propter quod ad iſtam intentionẽ
põt intelligi dictum cõm.qđ intellectus compꝛehendit
indiuiduũ mediãte ſenſu.ſ.cõprehenſione qua cõpꝛhẽ/
ditur ſil' cũ ſuis accidentibus.⁊ hoc ſignificauit ari.i lr̃a
dicens Senſitiuũ quidẽ igit̃ calidum ⁊ frigidũ indicat.
⁊ quorũ rõ quedam caro.i.in quoꝛũ ꝓportione quadã
ꝯſiſtit forma carnis.alio autem ſupple pꝛincipio cogno/
ſcitiuo aut eodem aliter ſe habente.ſ.ſicut linea circũfle
xa ſe hʒ ad ſe ipſam cum eſt extenſa carniſ eſſe diſcernit
.i.quiditatem carnis.℄ Et eſt hic conſiderandũ diligẽ/
ter qđ illud exemplum philoſophi de linea recta ⁊ cir/
cunflexa ſm expoſitionem cõmen.non refertur ad mo
dum intelligendi indiuiduum.ita qđ per hoc velit ariſt.
inquirere modum ſm quem intellectus diuerſificatur i
compꝛehendendo ſingulare a ſeip̃o compꝛehendente
quiditatem.ſed hoc cõiter accipiatur.ſed refert illđ exẽ
plum ad diuerſum modum ſm quem intellectus ĩtelli
git aliquã quiditatẽ.Nã intellectus quandoqʒ intelligit
quiditatem aliq̃ʒ ſm rationem ⁊ foꝛmam propriam vt
carnem ſm qđ caro.aliquando intelligit quiditatẽ illius
quiditatis:⁊ hoc eſt intelligere illam rem ſm aliquã ſpe
ciem ⁊ formam cõem que pertinet ad eius eſſentiaʒ ſi
cut eſt ſi intellectus intelligat hominem ſm qđ ẽ aĩatus
vel ſm ꝙ eſt coꝛpus vel ſuba.⁊ tunc intellectus ſi ſic in
telligit quodãmõ ſe hʒ ad ip̃m intelligentẽ quiditatẽ illã
ſm ꝓpꝛiã rõnem ſicut linea circũflexa ſe hʒ ad ſeipſam
extenſam.nã ſicut in linea circũflexa quodãmõ eſt redi/
tus ab eodẽ in idem qꝛ quiditas eſt quodãmõ ideʒ ſic
intellectus cum intelligit quiditatẽ alicuius quiditatis re
dit quodãmodo ab eodẽ in idẽ cum illo cuius eſt quidi
ditas.⁊ ſic põt procedere intellectus abſtrahendo qui/
ditatem a quiditate quouſqʒ perueniat ad quiditatẽ ſim
plicem que non hʒ quiditatẽ hoc ẽ ꝑuenire vt puto ad
gẽus generaliſſimũ.Sic ergo non vult ibi dicere ari.

intellectus intelligens ſingulare ſenſibile ſe habeat ad ſe/
ip̄m intelligentem quiditatē ſicut linea reflexa ad ſeip̄az
extenſam vt cōiter accipitur. Et diceret ꝙ intellectus i/
telligit ſingulare linea reflexa. ſed vult dicere ꝙ diuerſis
modis contingit intelligere q̄ditatem vt eſt dictuꝫ. ⁊ ꝙ
hec ſit expoſitio cōmen. pꝫ inſpicienti eius v̄ba. ¶ Sed
redeundo ad ꝓpoſitum dico ꝙ ſub̄a indiuidual'r exiſtēs
ſumpta cum ſuis accñtibus ītelligitur intellectōe alia ab
intellectione ſolius quiditatis. ⁊ huius intellectio nō ſim
pl'r vna ⁊ indiuidualis ſicut nec res que ſic intelligitur
Unde breuiter vr̄ mihi ꝙ ip̄m indiuiduum ſeu ſingula
re ſenſibile nunq̄ꝫ pōt intelligi intellectōe penitus vna ⁊
ſimplici ſed diuerſa ab intellectōe ſue ſp̄ei vel q̄ditatis. ⁊
ſicut dico de indiuiduo ſub̄e ſic ꝓportionabiliter eſt de ī
diuiduo accñtis. verbi grā. h albedo ſi circunſcribant' ꝑ
intellectū oīa q̄bus eſt accñtal'r coniuncta nō intelligitur
alia intellectōe q̄ꝫ albedo. ſed vt eſt coniuncta huic ſup/
ficiei vel in hoc loco hn̄ eſt alia intellectio eius. Unde ſi
ſunt aliqua entia indiuidual'r vl' ſingulariter exñtia que
non ſunt cōiuncta aliq̄bus accidentibus nunq̄ꝫ concept⁹
talis indiuidui eſt alius a cōceptu ſue ſp̄ei ſicut in ſub̄ijs
ſeparatis a mā ⁊ a magnitudine. Quid aūt ſit p̄cipiuꝫ
per quod indiuiduum eſt indiuiduū de genere ſub̄e bo
na perſcrutatio eſt. ⁊ forte alias videbit' ſi deus voluerit
Et cuꝫ accipitur in dubitatione. ꝙ ſi intellectio ſor. eſt ea
dem cum intellectione hominis tūc eque directe intelli/
geretur homo ⁊ ſor. dico ꝙ verum eſt accipiendo ip̄m
ſor. circunſcriptis omnibus accñtibus ſuis. nec hoc ine
nio negatum apud ariſto. ⁊ cōmen. ſed ſi ſumeret' ſor.
ſ̄m ꝙ eſt indiuiduum ſic nō eque primo intelligeretur ſi
cut quiditas. nā indiuiduatio qua formal'r ſor. eſt īdiui/
duum vt credo ē quedam priuatio. ſ. priuatio diuiſiōis
in partes eiuſdem rōnis. priuatio aūt nō intelligitur pri/
mo. ſed ex ꝯñti aliquo mō. ⁊ ſic intelligendum ē ꝙ ip̄m
indiuiduum nō intelligit' primo. ¶ Ad aliā dubitationē
cū q̄ritur que intellectio eſt prior ⁊c. pōt dici ꝙ ſi recipia
tur indiuiduum ſub̄e pro ſub̄a que ſubſternitur indiui/
ſioni ſeu indiuiduatōi circunſcriptis per intellcm̄ oībus
accidentibus ſic eius intellectio nō ē prior ſimpl'r nec po
ſterior intellectōe q̄ditatis. q: ſunt vna ⁊ eadē ītellectio.
vt probatum eſt. Utrū aūt intellectio ſeu concept⁹ ſp̄ei
ſp̄aliſſime ſit prior cōceptu generū ſub q̄bus ipſa conti
netur alia q̄ō eſt ⁊ alias fuit de hoc ordinatū aliq̄d. Sed
ſi accipiatur īdiuiduum ſub̄e ſil' cum ſuis accñtibus vel
accñte ſic nihil opinor ꝓhibere quin intellectio ipſius in/
diuidui prior ſit via gñatōis q̄ꝫ intellectio q̄ditatis ſub̄al'
vt intellectus prius intelligit figuram ſor. aut eius filiatio
nem aut aliqua hmōi q̄ꝫ ītelligat eius humanitateꝫ ⁊ ſic
in alijs hmōi. ⁊ ſi indiuiduum alicuius accñtis ſit coniū
ctum accidental'r alicui accñti q̄ō ſit propinquius ſenſui
tunc illud accidens prius intelligeretur q̄ꝫ q̄ditas alteri⁹
accidentis. ſicut ſi hoc rectū eſt coniunctum cōtinuo vel
albo prius ītelligit' hoc albū vl' continuum q̄ꝫ q̄ditas re/
cti ſ̄m ſe. hoc nullum eſt incōueniens. Sic igitur appa/
ret qualiter intellectio ſingularis p̄cedit intellectionē qui
ditatis ⁊ quō non. Sed ē aduertendū ꝓpter auctorita/
tem Cōmē. 12°. metaph. ꝙ vl'e aliq̄ñ accipitur ꝓ intētio
ne vel forma qua aliq̄d dr̄ formaliter vl'e. ⁊ de illa dicit
Cōmē. ꝙ vl'ia ſunt collecta ex ſingularibus ⁊c. vult di/
cere ꝙ cōceptus vl'es ſunt collecti. i. ſil' recepti ab ītelle
ctu. ſ. poſſibili q conſiderat inter ea ſilitudinem. i. q cāt
aliquid q̄ō eſt vnum in eis aliquo mō. Collecta dico ex
ſingularibus tanq̄ꝫ ex agentibus diſponentibus intelle/
ctū ad receptionem hmōi conceptuū. ⁊ intell's agēs fac
ea intentōeꝫ vnā. i. facit cōceptum intellectualem vnuꝫ
qui īdifferēter ſe hꝫ ad oīa hmōi ſingularia. Non ergo
ſic colliguntur vl'ia ab intellectu ꝙ intellectus prius co/
gnoſcat illa ſingularia ſenſibilia ſicut aliqui male imagia
bantur. ſed colliguntur. i. ſimul recipiuntur tales intelle/
ctiones quas faciunt ſingularia ſenſibilia diſpoſitiue. ⁊ i/
tellectus agens cōpletiue vt patebit poſt. vbi grā ſor.
cogitatus ⁊ imaginatus q̄ꝫtū ad aliquid ī quo conuenit
cū pl'one diſponit intellectū poſſibilem ad recipiendum
intellectionē quiditatis hoīs vl'em ⁊ intellectus agēs fa
cit hmōi intentionē. i. intellectionem vnā cōpletiue. ⁊ in
hoc differt opīo ari. ab opīone pl'onis. q: ſ̄m platonem
vl'ia ſeparata a mā ⁊ magnitudine eſſent actu extra ani/
mam. ⁊ ſic eēnt intellecta ītelligibilia de ſe. cuius contra
rium vult Ariſto. vt dicit ibi Commen. modo p̄miſſo.
Et quando arguitur ꝙ ſicut vl'e complexum ⁊c. poteſt
dici ꝙ non eſt omnino ſil'e. q: conceptus ſingularis cō/
plexi eſt quodammō pars ipſius cōceptus vl'is cōplexi
vt conceptus huius ſingularis cōplexi. hoc totum ē ma
ius ſua parte. eſt quodammō pars conceptus hui⁹ vl'is
complexi. omne totum eſt maius ſua parte. ſed cōcept⁹
ſingularis incōplexi nō eſt pars conceptus vl'is icōple/
xi. vt conceptus huius totius nō eſt pars conceptus to
tius. ⁊ ſic cōceptus huius hoīs non eſt pars conceptus
hominis. ſaltem accipiendo hunc hoīem cū ſuis accñti
bus. bene tñ verum eſt ꝙ conceptus hominis inq̄ꝫtum
homo non eſt alius q̄ꝫ conceptus ſor. inquātum homo
⁊ cōceptus platonis inquātū homo. ⁊ hmōi. concept⁹
autē ſor. vt ſor. circunſcriptis accñtibus idem eſt q̄ō con
ceptus ſor. inq̄ꝫtum homo. ⁊ ſic etiam in alijs. Et eſt ad
uertendum circa illā auctē cōmen. ꝙ q̄ꝫuis ipſe loq̄bat'
in pl'ali ꝙ vl'ia fiunt a ſingularibus. tamen non eſt intel
ligendum quin indiuiduum ſp̄ei phantaſiatuꝫ poſſit diſ
ponere intellectum vt recipiat intentionem vl'em per in
tellectum agentem. verbi gratia. cum aliq̄s imaginatus
fuerit vnum lapidē poterit ip̄m intelligere intellectione
vl'i. ſed bene verꝫ eſt ꝙ non cognoſcet ip̄am naturā lapi
dis eſſe vl'em niſi cum conſiderauerit ip̄am eſſe repibi/
lem in multis ſ̄m quandam vnitatem vel idētitatem. ⁊
hec eſt doctrina Lincon. primo poſteri. in illo. c. Maiſe
ſtum aūt ꝙ ſi aliquis ſenſus deficeret ⁊c. multum enim
differt intelligere aliquid intellectione vl'i ⁊ cognoſcere
affirmatiue ip̄m eſſe vl'e. vt pꝫ ex dictis. ¶ Ad rōnes.
Ad primā cum dr̄. intellectus nihil intelligit ⁊c. verum
eſt quod non continetur ſub ſuo obiecto primo. Et cuꝫ
dicitur ꝙ primum obiectum intellectus eſt vl'e. cōſide
randum ꝙ iſta propoſitio bene ⁊ male poteſt intelligi.
Uno modo poteſt ſic intelligi ꝙ obiectum per ſe intelle
ctus eſt vniuerſale ita ꝙ vniuerſalitas ſit ratio formalis
per quaꝫ aliquid mouet intellectum. ſicut color ē forma
lis ratio qua aliquid mouet viſum. ⁊ hoc modo intelli/
gunt multi. ⁊ credo ꝙ male. quia res non eſt actu vl'is
niſi ſ̄m eſſe in intellectu. eſſe autem rei in intellectu non
eſt formalis ratio obiecti ad mouendum primo ipſum
intellectum. ſicut eſſe coloris in viſu non eſt ratio forma
lis neqꝫ principium formale ad mouendum ipſum vi/
ſum. Alio modo poteſt intelligi ꝙ obiectum intellectus
eſt vniuerſale. i. ꝙ obiectum intellectus comprehenda/
tur comprehenſione vniuerſali ab intellectu. ⁊ hoc ve/
riſſimum eſt. ⁊ eſt ſimilis modus loquendi ſicut ſi dice
remus ꝙ obiectuꝫ viſus eſt res viſa non ꝙ ip̄a viſio ſit
principium formaliter mouens viſum. ſed ꝙ obiectuꝫ
viſus cognoſcitur cognitione que eſt viſio ita in propoſi
to ſuo modo. Et hoc eſt quod dicit Boetius ꝙ vl'e eſt
cum intelligitur. modo nullum inconueniens eſt ꝙ res
que ſingulariter exiſtit ⁊ corporaliter comprehendatur
vniuerſaliter per intellectum ſeparatuꝫ a materia. ⁊ ſic
q̄ꝫuis ſingulare non ſit vniuerſale formaliter vt ſingula
re eſt. tamen illud quod eſt ſingulare ſ̄m eē extra aīam
intelligit'. ¶ Sed ſi cauillans argueret. oē quod intelli/
gitur eſt vniuerſale. ſed ſingulare vt cōceſſum eſt ītelli
gitur: ergo ſingulare eſt vl'e: quod vr̄ īpoſſibile. Sꝫ di/
co hic ꝙ oē quod ītelligit' eſt vl'e ſ̄ꝫ eſſe q̄ō hꝫ ī ītellectu
ſed al'r nō oꝫ. ideo cum illud q̄ō eſt ſingulare extra aīaꝫ
ītelligat concedendum eſt ꝙ illud q̄ō eſt ſingulare exñs
extra aīam ſit vl'e apud ītellectum ⁊ ſ̄m eſſe quod ha/
bet in ītellectu. hec aūt nō opponūtur ꝙ aliquid ſit ſin/
gulare ⁊ materiale ſ̄m vnum eſſe ⁊ vl'e ſ̄m aliud eſſe.
¶ Ad aliam dicēduꝫ eſt ꝙ nō eſt ſimile: q: ſenſus nō ē
virtus ſuperior ad ītellectuꝫ ſ̄m ordinem nobilitatis ⁊

perfectiõis. ⁊ ideo non oꝫ qđ cognoſcat illud ideꝫ qđ co
gnoſcit ipe intellectus. ipſe aũt intellectus cognoſcit illa
eadẽ que cognoſcit ſenſus. ꝙ virtus ſuperioꝛ poteſt qc
quid poteſt inferioꝛ ⁊ adhuc plus ⁊ perfectius. ¶ Ad
aliam nego ꝯñam. ⁊ cũ dr̃. ꝙ natura nõ facit ⁊c. veruꝫ
eſt ſi põt facere per illud vnum ſolum ſine alijs. modo
q̃uis intellectus poſſit cognoſcere ſingularia ſenſibilia
hoc tamẽ non poteſt niſi mediãtibus ſenſibus. Unde đ
ficiente aliquo ſenſu a natiuitate neceſſe ẽ nobis deficere
ſciam de ſenſibilibus illius ſenſus. vt dicit ari. pꝛimo po
ſterioꝛum. Cã autem quare intellectus nr̃ nõ põt intelli
gere res ſenſibiles niſi mediãtibus ſenſibus iferius ẽ ꝑ
ſcrutandũ. ¶ Ad aliã qñ dr̃. virtus que nõ eſt hic ⁊ nũc
non cognoſcit hic ⁊ nũc ⁊c. põt dici ꝙ verum eſt niſi de
pendeat in operatione ſua ab aliquo qđ eſt hic. ⁊ nũc ſꝫ
ſi ita ſit ꝙ in ſua opatõe dependeat ab aliquo exñte h̃ ⁊
nunc tunc põt cognoſcere tale cognoſcibile aliquo mõ ⁊
⁊ ſic ẽ in propoſito vt pꝫ ex dictis. Uel dicas ꝙ virtus q̃
nõ eſt hic ⁊ nũc nõ cognoſcit illud qđ eſt h̃ ⁊ nunc cogni
tione que ſit hic. i. cognitõe que ſit cõpꝛehenſa i loco de-
terminato que dr̃ cõpꝛehenſio idiuidualis. ſꝫ cõpꝛehen
ſione que nõ ẽ h̃. i. q̃ nõ eſt contenta nec incluſa in loco đ
terminato põt cognoſcere illud qđ exiſtit hic ⁊ nunc ita
ꝙ nihil ꝓhibet rẽ q̃ idiuidualr̃ ⁊ coꝛpoꝛaliter exiſtit ⁊ ſi-
tualiter compꝛehendi vlr̃ ex nã itellectus q eſt abſtra-
ctus ⁊ imãlis. Et cũ dr̃. ꝙ talia non ꝓpoꝛtionãtur adin-
uicem. dico ꝙ virtus que nõ eſt hic. i. in loco determiã
to nõ ꝓpoꝛtionãtur q̃tum ad locum alicui quod eſt in
loco. ſilr̃ virtus que nõ eſt nũc. i. cuius eẽ nõ menſurat̃
tꝑe determinato ſed ẽ eterna nõ propoꝛtionãt̃ q̃tuꝫ ad
durationem alicui qđ eſt nunc. i. alicui quod ſolũ durat
per aliqđ tp̃s determinatum. qꝛ ifinite durationis ad fi-
nitã nulla eſt propoꝛtio tñ hmõi virtus bñ ꝓpoꝛtiõat̃ ei
qđ eſt h̃ ⁊ nũc q̃tũ ad hoc ꝙ ipa ẽ potẽtia talis q̃le ẽ illđ
in actu quoquomõ. Et hoc ſufficit ad ꝓpoſitum.
¶ Dubitabit aũt aliquis. Hic poſſet q̃ri. vtrum intelle
ctus poſſibilis poſſit ſeipm̃ intelligere. ⁊ hec qđ hꝫ locũ
ſuper illam ꝑtem. Cum aũt ſic ſingula fiãt. vbi pħs dicit
⁊ ipe aũt ſeipm̃ tunc põt intelligere. ſed commodius ⁊
clarius poterit expediri poſtq̃ viſum fuit de eẽ intelle-
ctus agentis. ⁊ quomodo intellcũs agens ſe hꝫ ad aĩam
humanã. ideo vſq; tũc dr̃atur.

¶ Tex. cõm. xvii.

¶ Quoniam autem in omni natura eſt aliqd hoc quidem materia vnicuiq; generi ⁊c.

¶ Queſtio xxiii.

Ic queritur Utrũ neceſſariũ
ſit eẽ intellectum
agentẽ. Et arguitur pꝛimo ꝙ nõ. qꝛ non eſt
neceſſe eſſe ſenſum agentem. ergo nec intel
lectum agentem. ꝯñs pꝫ per ariſto. qui nõ
ponit ſenſum agentem vt cõiter allegatur in iſto li. ꝯña
pꝫ per ſilitudinem. qꝛ ſicut videtur ſenſus ſe habere ad
ſenſibilia ⁊ ſentire. ſic intellectus ad intelligibilia ⁊ itelli-
gere. vt pꝫ in iſto 3°. ergo ⁊c. ¶ Oppoſitũ arguitur au
tex.cõ.17. ctoꝛitate ariſto. ⁊ cõmen. in iſto. c. ¶ Sciendũ ꝙ quidã
doc. huius tp̃is magis theologicis q̃ pħicis intẽdentes
in iſto propoſito ariſto. ⁊ cõmen. non verentur ꝯdr̃e di
centes nullam eſſe necẽitatem eſſendi intellcm̃ agentẽ in
anima intellectiua hũana. ſꝫ qꝛ iſtoꝛum põ ⁊ rõ mouẽs
iſtos ſufficienter narrata ẽ ⁊ ipꝛobata per quendã ſocio
rum noſtroꝛuꝫ in ſuo tractatu de intellcũ agente. qui ſic
incipit. Que circa intellectum ſunt plĩmaſ habent ⁊c. iõ
ad pñs nolo amplius prolongare ſermonem. ꝑcipue qꝛ
ex eis que hic ponent̃ facilr̃ apparebit quid eſt ꝯtra illã
põnem. ⁊ remotio rõnis illius ſit alicui fieri contingeret
¶ Dicam igitur bꝛeuiter q̃tum ad. q. propoſitaꝫ ꝙ ne
ceſſe eſt intellcm̃ agentem eſſe. ſed vtrum ſit aliquid aĩe
noſtre vel nõ de hoc fiet qõ ſpecialis. ¶ Ad pꝛimam rõ
nem accipio quaſdam ꝓpoſitiones que mihi vident̃ eui
dentes ⁊ firme. ¶ Pꝛima ẽ. ꝙ intelligerere noſtrum
dependet ab aliquo pꝛincipio per ſe actiuo immediato.
hec q̃uis ſit manifeſta cuilibet intelligenti ad pñs tñ ſic
pꝛobatur. Omne opus per ſe intentum quod recipitur
ab aliqua potentia receptiua neceſſario dependet ab ali
quo pꝛincipio per ſe actiuo immediato. ſed intelligere ẽ
opus per ſe intẽtum quod recipitur in aliqua potẽtia re
ceptia. ergo ⁊c. maior ꝓpõ huius ſylli eſt per ſe manife
ſta. qꝛ detur oppoſitum. ſ. ꝙ aliqđ opus per ſe intentuꝫ
nõ dependeat ab aliquo per ſe pꝛincipio actiuo ſequitur
ꝙ a nullo agente per ſe eſt intentum. ⁊ per ꝯſequens a
nullo recipiente eſt per ſe intentum. ⁊ ſic a nullo eſt per
ſe intentum. ergo eſt per ſe intentuꝫ ⁊ nõ per ſe intentũ
quod includit oppoſitum pꝛime dignitatis. ⁊ ſic pꝫ ma-
ior. ⁊ minoꝛ eſt per ſe mãifeſta ⁊ ab oĩbus cõceſſa. qꝛ i
telligere cũ ſit finis homis eſt quid per ſe intentum a nã
humana. Unde ẽt omnes hoĩes nã ſcire deſiderant. vt
dicit pħs in pꝛohemio metaph̃. ⁊ ipm̃ ſentire ⁊ intellige
re eſt finis omniũ quorum eſt alterum horum. vt dicit
ari. in de ſomno ⁊ vigilia. Et rurſus ipſuꝫ intelligere re
cipitur in potentia per ſe receptiua. ſ. in intellectu poſſi-
bili q eſt pars aĩe qua cognoſcit aĩa ⁊ ſapit ⁊ qua opia-
tur anima ⁊ intelligit. ſeqtur ergo ꝯcl'o. ſ. ꝙ intelligere
dependent ab aliquo per ſe pꝛincipio actiuo imediato.
actiuum. n. remotũ non agit per ſe niſi mediante actiuo
pꝛopinquo per ſe. ¶ Itẽ ꝓpter ꝑtermientes poteſt ſic
argui. Omne opus de quo i ſcia queritur ⁊ cõſideratur
quõ ipm̃ fiat indiget aliquo ꝑ ſe pꝛincipio actiuo ⁊ ime-
diato. ſed intelligere eſt hmõi ergo ⁊c. maior ꝓpoſitõ ẽ
manifeſta. qꝛ ſcia eſt ꝑ cãs per ſe ⁊ ꝓpinquas vt pꝫ pꝛi
mo poſterioꝝ. ⁊ minor eſt euidens auctoritate ari. i iſto
3°. ꝓpe pꝛincipium. ſ. vbi dicit. De parte auteꝫ aĩe ⁊c.
Conſiderandum quã hꝫ differentiã ⁊ quõ fiat ipm̃ itel
ligere. hec. n. ſit pꝛima hypotheſis quã vt puto non ne-
gabit aliquis mente licet forte verbotenus continget ali
quem ꝯdicere huic. Nõ. n. neceſſarium ẽ ꝙ aliquis di-
cet hoc exiſtimare ſm̃ pħm. in 4°. meta. ¶ Secunda ꝓ
poſitio eſt ꝙ ſpecies intelligibilis non eſt ens ſimpliciter tex. cõ. 9.
nobilius q̃ intellectus poſſibilis. ſicut ⁊ ſpẽs ſenſibilis
non eſt ens ſimplr̃ nobilius q̃ ſit ſenſus vt omnes con-
cedunt. Ridiculũ. n. eſſet dicere ꝙ ſpẽs intelligibilis la-
pidis eẽt ens ſimpliciter nobilius intellectu humano Et
poſſet probari quia ſubſtantia anime eſt ſimpliciter no-
bilior omnibus que ſunt in animalibus. vt docet cõmẽ
ta. in pꝛohemio huius. quare ⁊c. ¶ Tertia propoſitio cõmen. 2.
ſit hec. Illud ens eſt ſimpliciter nobilius cuius operatõ
eſt nobilior operatione nobiliſſima alterius. ⁊ hec ẽ ma
nifeſta per ſe. ⁊ habetur bene ex intẽtione commen. in
iſto tertio. commento. 19. vbi probat intellectum poſſi-
bilem eſſe magis diminutum ideſt minus nobilem om
nibus alijs intellectibus per hoc ꝙ eius operatio ẽ ma-
gis diminuta opationibus aliorum ⁊ rõ eſt qꝛ finis pꝛo
pinquior rei eſt eius operatio. nũc autẽ illud eſt nobili-
us cuius finis propinquus eſt nobilior q̃ finis pꝛopin-
quus alterius. ⁊ hec etiam bene ſentit Ariſtote. primo
poſteriorum. ca°. de comparatione demonſtrationuꝫ.
¶ Item conſtat ꝙ illud ens cuius operatio eſt nobilior
optima operatione alterius non ẽ ſimplr̃ minus nobile
illo alio. nec eque nobile ſimpliciter. hec. n. ſtatim eſſent
abſurda. ⁊ non conſona apparentibus. ergo relinquit̃
ꝙ ſit nobilius illo. ¶ Quarta propoſitio ẽ illa. ꝓcedere
aliquid perfectiue ⁊ completiue ẽ nobilior operatio q̃
recipere illud idem. ⁊ hec eſt per ſe manifeſta. Sed cõ
firmatur. qꝛ vlr̃ actio ẽ nobilior paſſione ſibi corrñdẽte
vt omnes concedunt. ⁊ pꝫ auctẽ commen. in iſto 3°. cõ
mento predicto. vbi declarat ꝙ operatio itellectus poſ
ſibilis ẽ magis diminuta. i. minus nobilis operatiõibus
aliorum. qꝛ operatio ipſius eſt paſſio. aliorum autẽ ope
rationes ſunt actiones. aut ergo intelligit ꝙ omnis actio
ſit nobilior omni paſſione. ⁊ ſic haberem intentum. aut
ꝙ actio nobilior eſt paſſione quam concomitatur. ⁊ ſic
ſilr̃ haberem propoſitum. ¶ Et quis dubitat ꝙ moue
re ſit nobilius q̃ moueri? ⁊ per hoc etiam ꝓbauit ari.

4. ethi. ꝙ dare eſt nobilius ꝗ̃ recipere vel ſumere. qm̃ nõ inmanifeſtum eſt ꝙ dationem ſequitur bene facere ⁊ bona operari. ſumptionem vero pati. ¶ Quinta propoſitio ſit iſta. ſpecies intelligibilis non ẽ principiuʒ per ſe actiuum intellectionis. ⁊ hoc ſequit̃ ex dictis necio. q꞉ ſi eẽt principium per ſe intellectionis eẽt nobilioꝛ intellectu poſſibili. quod eſt contra ſecũdam ſuppõnem. ɔña pʒ. quia illud eſt nobilius cuius opatio ẽ nobilior nobiliſſima operatione alterius per tertiam ſuppoſitionem. modo operatio ſpeciei intelligibilis ẽ ſimpliciter nobilioꝛ ꝗ̃ operatio perfectiſſima intellectus. Nam efficere aliquid ẽ nobilius ſimpliciter ꝗ̃ recipere illud idem. per quartã ſuppoſitionem. modo operatio ſpeciei ẽ efficere intellectionem ⁊ operatio nobiliſſima intellectus poſſibilis ẽ recipere ipſam intellectionem. Et cõfirmatur iſta ratio propter cauillatores. q꞉ qñcũqʒ duo entia cõueniunt in vno ope perfectiſſimo. illud ens qđ nobiliorem cãlitateʒ hʒ ſimpl'r ſuper illud opus debet iudicari nobilius ſimpl'r. Si ergo ſpecies intelligibilis ⁊ intellectus poſſibilis cõueniunt in hoc ope qđ ẽ producere intellectionem. ⁊ ipſa ſpecies intelligibilis ẽ principium actiuum intellectionis. intellectus autem poſſibilis ẽ principiuʒ receptiuum. cũ cãlitas actiui ſit longe nobilioꝛ cãlitate receptiui reſpectu eiuſdem actiui. dico complentis ⁊ pficientis. ſequit̃ neceſſario ꝙ ſpecies intelligibilis ſit nobilioꝛ intellectu. qđ ẽ abſurdum. Et cõfirmatur. q꞉ ſpecies intelligibilis ſi ſit principium actiuum intellectionis. aut erit principium. ſolum iſtr̃ale. aut principale. aut agens 2^m determinans actum principium per ſufficienteʒ diõnẽ. Nõ eſt agens pure inſtrumentale. q꞉ puro inſtrumẽto nõ aſſimilatur effectus vt ſecuri nõ aſſil'atur domus. ſpẽi vero intelligibili aſſil'atur intelligere aliquo modo. ⁊ ſm aliam ⁊ aliã ſpeciem ſit aliud. intelligere. ergo relinquitur ꝙ aut ſit actiuum principale. aut agens 2^m determinans agens p̃mum ſicut hõ ad generationeʒ hominis. ⁊ qđcũqʒ iſtorum daretur hr̃etur intentum. q꞉ in oĩbus talibus agentibus illud ẽ nobilius ſimpliciter cuius operatio eſt nobilioꝛ operatiõe alterius operantis. Et vt hoc ſit ad vnum dicere nullus ſane mentis dubitaret qn principium actiuum per ſe ⁊ completiuum operationis nobiliſſime alicuius ſit nobilius ſimpl'r ꝗ̃ principium receptiuum illi⁹ eiuſdem operationis. ¶ Item vnum ⁊ idem ſimpl'r indiuiſibile non põt eſſe principium per ſe receptiuũ imediatum ⁊ principium per ſe actiuum imediatum reſpectu eiuſdem opis. hec ẽ manifeſta. ſed ſpẽs intelligibilis ẽ imediatum per ſe principium receptiuum intellectionis. q꞉ cũ ipſius intellectionis oporteat eſſe aliqđ ꝑ ſe pñcipium receptiuum imediatum. ⁊ illud non poſſet eſſe ipſe intellectus poſſis. q꞉ iſte imediate recipit formas vt omnes cõcedunt. relinquitur ergo ꝙ receptiuum huiuſmodi ſit ſimpl'r ſpẽs intelligibilis. nam vnum ⁊ ideʒ ſil'r nõ recipit eque imediate duo diuerſa hñtia ordinem ad inuicem. cum ergo ſpẽs intelligibilis ⁊ intellectio ſint diuerſa vt conceditur ⁊ probatum ẽ prius. ⁊ ſpecies intelligibilis hẽat ordinem ad intellectionem ſicut quidã act⁹ primus ad 2^m ſequitur ꝙ intellect⁹ poſſis nõ recipiet eq̃ immediate hec ambo. ⁊ ſic recipit ſpeciem mediante intellectione vt patet. ergo relinquitur ꝙ recipit intellectionem mediãte ſpẽ tanꝗ̃ mediãte p̃paratione ⁊ diſpõne ſubi ad recipiẽdum hoc opus. q̃re manifeſtum ẽ ꝙ ſpẽs intelligibilis nõ eſt per ſe principium actiuum itellectõis. ⁊ ꝑ rõnem p̃cedentẽ cũ ſuis ɔfirmationibus ꝓbat̃ ſufficienter ꝙ phãtaſma rei ſeu ſpẽs exñs in phãtaſia nõ ſit imediatum principium actiuum intellectionis. nec ſil'r ipſa res materialis exñs extra intellectum. ¶ Sexta ꝓpoſitio ẽ iſta. intellectus poſſibilis per ſe nõ eſt principiuʒ actiuum intellectionis. ⁊ hec eſt conceſſa ab oĩbus. ⁊ ꝓbatur. q꞉ nulla potentia receptiua alicuius opationis eſt
tex. cõ. 16. per ſe principium actiuum imediatum illius. hec videt̃ manifeſta. 5°. metaph̃y. q꞉ ptãs paſſiua ẽ principiuʒ trãſmutandi ab altero inꝗ̃tum alteꝝ. Certũ aũt ẽ ꝙ intellectus poſis eſt potentia receptiua ipſius intellectõis. ⁊ ꝓpter hoc Ari. dicit ipʒ eẽ partẽ aĩe qua cognoſcit aĩa ⁊ ſapit ⁊ qua aĩa opinatur ⁊ itelligit. q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ ſi itellectus poſis ſm ꝙ poſis efficeret intellectionem imediate tunc hr̃et eam modo nobiliori ⁊ modo minus nobili. hr̃et. n. eam actu v̾tuali inꝗ̃tum eſſet per ſe principium actiuum illius. ⁊ ea hr̃et actu formali inꝗ̃tum hr̃et eam actu ſibi iherentem. hr̃e autem aliquid actu virtuali eſt ipſum habere nobiliori modo ꝗ̃ habere actu formali precipue cum iſta ſint eiuſdem ordinis: ⁊ vnum eorũ nõ eſt agens pure iſtr̃ale. ita ꝙ vtrũqʒ iſtoꝝ vtputa illud qđ hʒ v̾tual'r ⁊ illđ ꝙ hʒ formal'r ſint icorpalia vl' ãbo corpalia ⁊ habens aliqđ actu virtuali nõ ſit agẽs pure inſtrumentale ſicut ſemen in generatione hominis. Conſtat autem ꝙ intellectus poſſibilis ſi ageret intellectionem non eſſet agens pure inſtrumentale. quid enim eſſet agens princ pale illius? ⁊ in hoc amplius morari ẽ ſuperfluum. ¶ His premiſſis dico ꝙ neceſſe ẽ eẽ intellectum agentem. ꝙ ſic probo. quia ſi nõ eſſet intellectus agens ſequeretur ꝙ intelligere non eſſet ab aliquo principio actiuo imediato ⁊ per ſe. ⁊ hoc eſt contra primam ſuppoſitionem probatam prius. ɔña ꝓbatur. quia imediatum principium actiuum intellectionis ſi quid ſit p̃ter intellectum agẽtẽ. aut erit ſpẽs itelligibilis. aut phantaſma. aut ipſa res intelligibilis mãlis. aut itellectus poſſibilis ſm ſe. hec diõ ẽ ſufficiens niſi quis vellet fingere. ſed nullum predictorum poteſt eſſe huiuſmodi principium actiuum immediatum ⁊ perfectiuum vt patʒ ex declaratis. quare relinquit̃ aut ꝙ nullum ſit tale principium actiuum ipſius intelligere. qđ eſt impoſ'e aut ꝙ ſit intellectus agens. aut eius v̾tus ⁊ hoc eſt ꝙ volumus. Pono ergo intellcũ agentem aut virtutem eius eſſe imediatum ꝑ ſe principium actiuum ꝑfectiuũ ipſius itelligere ſeu itellectiõis. ⁊ puto ꝙ iſtã rõnem intelligit ph̃s in hoc. c. vnde poſſet ſic argui ſʒ v̾ba Ari. In omni natura ſupple q̃ qñqʒ hʒ ſuũ actũ ꝓprium ⁊ qñꝙ eſt i potentia ad ipſum oʒ eẽ aliqđ principiũ qđ ſit in potẽtia oĩa fieri que ſunt illius generis. i. ꝙ ſit in potentia receptiua oĩum illorum actuum. ⁊ aliquid qđ ſit in potentia oĩa facere. i. qđ ſit potens oẽs illos actus ꝓducere. ita ꝙ illud principiuʒ actiuum ſe hʒ quodamõ ad paſſiuũ ſicut ars ad materiam. ſed aĩa intellectiua humana eſt huiuſmõi . i. ꝙ ipſa qñꝙ ẽ in actu hñs actual'r ſuum actũ ⁊ qñꝙ i potentia. ergo oʒ eſſe aliquid in ea qđ ſit potens oẽs intellectuales actus reciperet. ⁊ oʒ eẽ aliquid qđ ſit potẽs oĩa facere ⁊ qđ ſit potentia faciens oẽs intellectiones. tẽ deducatur vt prius inquirendo quid põt eẽ illud qđ hʒ potentiam actiuam oĩum intellectionum. ⁊ non inuenietur rõnabl'r aliquid aliud niſi v̾tus intellcũs agentis. Credo ergo ſm has ꝓbationes ꝙ intellectus agens eſt imediatum principium actiuum omnium intellectionum q̃s recipit intellectus poſſibilis. Et ad iſtam intentionem dicit Cõm. in multis locis huius tertij. ꝙ intellectus agẽs eſt ille qui facit ex potentia itellcĩs actu intellecta. ꝓpriiſſime aũt ſic facit ex potentia intellectis actu intellecta. qa pficit ⁊ cõplet ipſum intelligere ſiue itellectionẽ. Quod vt melius intelligatur applicemus etiam verba Cõmẽ. ad iſtam intentionem. dicit. n. Cõmẽ. ɔmẽto 17°. incipit ſupple ari. declarare ꝙ neceſſe eſt tertium genus intellectus eẽ ⁊ eſt intelligentia agens que facit intellectũ qđ ẽ in potentia eſſe intellectum actu. ⁊ dicit ꝙ hec eſt neceſſitas in ponendo intelligentiam agentem in hoc genere entium ſicut eſt diſpoſitio in oĩbus rebus nãlibus. Quẽadmodũ. n. neceſſe eſt in vnoquoꝙ genere rerum nãliũ generabilium ⁊ corruptibilium eẽ tria de natura illi⁹ generis ⁊ ei attributa. ſ. agens patiens ⁊ opus factum. ita oʒ in intellectu. ſ. ꝙ in illo ſit aliquid in potẽtia ad omnes actus nature intellectualis ⁊ aliquod pĩcipiũ actm̃ oĩuʒ illorum actuum. aliqđ factum. i. ipſe actus ſeu opus intellectus. ⁊ pficiendum ẽ declarando vt dixi. qđ non p̃t eẽ aliquod principium actiuũ oĩuʒ illorũ actuũ ⁊ imediatum completiuum oĩum operationum intellectus niſi intellectus agens. ¶ Et eſt bene aduertendum ꝙ alicuius

Intellectum eſſe agentem pb

actus poteſt eſſe duplex principium actiuū.ſ.actiuū vel
agens diſpoſitiuū.⁊ agens perficiens vel completiuū
qđ inducit in ſubō preparato vltimū complementū.i.
actum ad quem ſunt ille diſpões.⁊ hanc diſtinctionem
tex.cō.31. ponunt expoſitores cōiter ſupra 2m phẏcoꝝ.⁊ 5m meta
phẏce ⁊ Ari.innuit.⁊ poſſumus declarare in exēplo ma
nifeſto. Intentio.n. vel ſpēs albedinis recepta in diapha
no dependet a duplici agente. vnum eſt agens diſpoſiti
uum.ſ.ipſum corpus luminoſuꝫ qđ dat medio diſpōeꝫ
cōmē.67. qua motum recipit a colore vt docet cōm.2o. huius.⁊
aliud eſt actiuū ꝑficiēs vel cōpletiuum.ſ.albedo q̄ eſt in
diaphano illuminato gignit ſuam ſpēm.Et ſilr in rebus
artificialibus eſt videre.vt forma nauis dependet a ma/
nifactiua tanq̄ ab agente ⁊ ꝑficiente ⁊ cōplente.⁊ a do
latiua lignoꝝ tanq̄ ab agente diſponēte materiā.⁊ ipſuꝫ
agens diſpoſitiuū dr̄ eē agens in potentia ꝓ tāto qꝛ eius
effectus ordinat̄ vlterius ad aliud ſicut potētia ad actū.⁊
ad iſtā intētionē dixit cōm.2o.huius.ꝯmēto 6o ꝙ ſenſibi
lia extra aiam ſūt diſpōes in potētia.nō qdē receptiua qꝛ
nunq̄ recipiūt ſenſatiōes.ſed in potentia actiua vt agēs
diſpoſitiuū vt dicebat̄ plenius in 2o.huius.qōe de ſen/
ſu agente.¶ Dico igit̄ ꝙ ipſi⁹ ītelligere ſūt aliqua ꝑnci/
pia actiua diſponētia ſubꝫ.ſ.ītellcm̄ poſ̄eꝫ.puta ſpēs veꝝ
intelligibiliuꝫ exn̄tes ī memoratiua hoīs ⁊ imaginatiua
v̄tute ⁊ actus cogitādi vt ꝑus tāgebatur.⁊ hoc pulchre
docuit Cōmē.in iſto 3o.ꝯmēto.20.vbi dixit ꝙ iſte v̄tu/
tes ſūt q̄ſi res q̄ preparāt mām artificij ad recipiendum
actionē artificis.⁊ hoc ꝓpriiſſime ſilr̄ ē ꝓ q̄to actus iſta
rum virtutū inducūt in intellcm̄ preparationes ad recipi
endū intellectōes: aliud aūt ē agēs ꝯpletiuū ⁊ ꝑfectiuū
ipſius intelligere.ſ.ꝙ intellectu poſſibili ſic ꝓparato i/
ducit actū intelligēdi.⁊ ſic facit de potētia intellecto actu
intellectū. Res enim materialis ſolū eſt potentia intelle/
cta ꝓ q̄to pōt mediāte ſpē quā facit in ſenſu diſponere
intellectū poſ̄em ad intelligere actu.⁊ hec eſt apte inten/
tio cōmē.in iſto 3o.cōmēto.4.dicentis.Videt̄ ꝙ forme
reꝝ extra mentem mouēt hanc virtutē ita ꝙ mens:ſ.i/
tellectus agens aufert eas a materijs.⁊ exponit ſe ſtati.
⁊ facit eas de potentia intellectis actu intellectas poſtq̄
erant in potentia.⁊ iſto modo videtur ꝙ iſta anima ſit
actiua ⁊ non paſſiua.ſ.anima humana.ſm ergo ꝙ itelle
cta mouent eam ē paſſiua ⁊ ſm ꝙ ea mouet eſt actiua.
Cōſtat āt ꝙ aīa humana ꝑ ſuā virtutem actiuam.ſ.per
intellectum agentem non mouet intellecta motu q recipi
tur in eis ſm ſuū eē extra aiam vel in phantaſia.quid.n.
recipit lapis aut phantaſma ab intellectu agēte cum ītel/
lectus ipſum lapidē intelligit: ſed mouet ea motu.i.actu
qui recipit̄ in ipſis q̄tum ad eſſe eorum in intellectu.i.
q̄tum ad ſpēꝫ intelligibilem quam facit in intellectu ita
ꝙ intellectus informatus huiuſmodi ſpē mouet̄.i.actua
tur ꝑ intellectum agentem actu qui eſt intelligere. patet
ergo neceſſitas eſſendi intellcm̄ agentē in qua gauiſus ē
aīus meus cum dei laude ⁊c̄.

¶ Queſtio. xxiiii.

Unc tempus eſt mouere dubitatōes
n cōtra predictam pōem ⁊ eas ſoluere ſm
poſſe meum. ¶ Prima dubitatio ſit iſta.
Si intellectus agens eſſet principium acti
uum per ſe intelligere tunc aīa intellectiua eſſet in poten/
tia eēntiali ad ipſum intelligere. ſed hoc vr̄ incōueniēs.
qꝛ actus primus non ē in potentia eſſentiali ad actuꝫ 2m.
vt forma grauis nūq̄ eſt in potentia eſſentiali ad motuꝫ
deorſum ſed in potentia accn̄tali vt patet 8o. phẏcorū.
tex.cō.32. cum ergo aīa intellectiua ſit actus primus hoīs vt pꝫ ex
diffinitione coī aīe.⁊ intelligere eſt actus ſcđs.vr̄ ꝙ aīa
intellectiua nō ſit in potentia eſſentiali ad intelligere. ꝯn̄a
pꝫ.qꝛ vnūqđqꝫ recipiens ē in potentia eēntiali ad illum
actū quē hꝫ a principio ꝑ ſe actiuo vt pꝫ.qꝛ potentia ꝑ ſe
actiua requirit potētiā ꝑ ſe paſſiuā.ſi igit̄ intellect⁹ ē prin
cipiū ꝑ ſe actiuū ipſius intellectionis neceſſe eſt intellectū
poſſibilem qui eam recipit eſſe in potentia eſſentiali vel
hr̄e potentiam eēntialē ad ītellectionē.qđ ē inconueniēs.
¶ Aliud eſt dubium. Nulla forma agit in ſuum ꝓpri/
um obm̄.hec vr̄ ſatis nota.vt caliditas ignis non agit in
ignem ⁊ ſic de alijs.ſed intellectus agens eſt forma ītel
lectus poſ̄is vt coīter conceditur ſm cōm.in iſto 3o.qꝛ
ſicut lux eſt perfectio diaphani ita intellectus agēs ē ꝑfe/
ctio intellcūs poſ̄is vt pꝫ in cōmēto 5o.q̄re nō agit aliqđ
in ipſum. ¶ Item ſi intellect⁹ agens eēt īmediatū prin/
cipium actiuū intellectionis ſequeret̄ ꝙ oēs intellectiōes
eſſēt eiuſdem ſpēi vel non diuerſarum ſpēꝝ.qđ vr̄ ab/
ſurdum ⁊ ꝯ cōmē.in iſto 3o.cōmēto 5o.vbi plane dicit
ꝙ intelligere diuerſificatur ſm naturā rei intellecte.ꝯn̄a
patet.qꝛ vnū ⁊ idem ſm ſpēm nō eſt īmediatū ꝑ ſe ꝑn/
cipium actiuū diuerſorū ſm ſpēm.intellectus aūt agēs
ē vnus ſm ſpēm īmo ſm numerum vt oēs concedunt.
¶ Item aliqui ſic arguūt.actio ⁊ paſſio ⁊ motus nō ſūt
agens per ſe ⁊ dicūt ꝙ hec eſt demonſtrata in 5o.phẏ.
ſed intelligere eſt actio vel paſſio.quare ⁊c̄. ¶ Itē aliqui
arguūt ſic.oꝑationis nō ē oꝑatio.ſed hoc cōtingeret ſi i/
tellectus agens efficeret intellectionem vel ꝓduceret.nā
ipā intellectio eſt q̄dā operatio.⁊ ſilr ꝓductio ītellectōis
vel efficere ītellectionē eēt operatio.⁊ ſic oꝑationis eſſet
oꝑatio.qđ ē ipoſ̄e.qꝛ ꝓcederet̄ in īfinitū.⁊ vlr̄ oꝑatōes
non fiunt vt dicunt eē intentionem phī 5.ethicoꝝ.⁊ 7. cōmen.18.
¶ Item iſte modus ponendi vr̄ eſſe contra Cōmen.in
illo.c.vbi dicit.ꝙ neceſſe eſt ī aīa humana eē tres dr̄ias
.ſ.intellectū poſ̄eꝫ q efficit oē mō ſilitudinis ⁊ receptōis
⁊ intellcm̄ in hitu.⁊ intellcm̄ agentē.Et de ipō intellectu
in habitu dicit Cōmen.ꝙ dicitur intellectus ſm ꝙ facit
intellectum poſſibilem intelligere in actu.⁊ parum poſt
ſubdit.hec eſt diffinitio habitus ꝙ habens habitū ſup/
ple intelligibilē intelligit ꝑ ipſum illud qđ eſt ſibi ꝓpriuꝫ
ex ſe ⁊ quando voluerit.ideſt ſuū proprium obiectum
abſq; hoc ꝙ indigeat in hoc aliquo extrieſeco. ex q̄bus
verbis videtur intelligere cōmen.ꝙ habitus intellectua
lis principium ꝓpinquum actiuum ipſius intelligere.⁊
iſte non eſt intellectus agens vt pꝫ ibidem. ¶ Item ali/
qui ſic arguunt. Ideꝫ debet eſſe agens ⁊ diſponens ad
aliquam formam ⁊ inducēs illam formam vt allegat̄ a
Cōmen.in 7o.metaphẏ.cōtra Auic.cū ergo phātaſma cōmē.31.
ſit diſponens intellectū ad intelligere vt dictū eſt ſequi/
tur ꝙ inducit intelligere.qđ eſt contra dicta. ¶ Item ſi
intellectus agens facit intelleetionem ⁊ intellcūs poſſibi
lis recipit eam tūc intellectio nō erit operatio ſeu actio i/
manens in agente qđ eſt contra Ari.in 9o.metaphẏ.⁊
ꝯtra v̄itatem famoſam ꝯn̄a pꝫ.qꝛ ītellcūs agēs ⁊ ītelle/
ctus poſ̄is ſunt ſube diuerſe ſm phꝫ ⁊ cōmen.ī iſto 3o.
¶ Item ſm predictum modum ſequeret̄ ꝙ idē agēs
ſit agens propinquum ⁊ īmediatū ⁊ agens remotū reſ/
pectu eiuſdem.qđ vr̄ abſurdum.ꝯn̄a pꝫ qꝛ intellectus
agens ponitur eſſe īmediatum principium actiuuꝫ ⁊ cū
hoc erit agens remotū.qꝛ ſpēm intelligibilem in intelle/
ctu poſſibili. niſi aliquis diceret ꝙ ſolū phantaſma facit
eam qđ vr̄ abſurdum. ¶ Item querendum ē q̄lr ītelle
ctus ſe hꝫ ad aiam humanā.vtꝝ ſit aliqđ aīe humane vl̄
nihil: ſed de hoc erit qō ſpālis ꝓpter meliorē diſtinctio
nem ⁊ faciliorē intellectū. ¶ Itē dubitatio eſt cōtra pre/
dictū modū ponendi.qꝛ nullus doctoꝝ modernoꝝ po/
ſuit iſtum modū neceſſitatis ītellectus agētis ⁊ vlr̄ nul/
lus expoſitor latinus vr̄ ſic intellexiſſe.ſꝫ oēs dn̄t intelle/
ctū agētē abſtrahere ſpēs a phātaſmatibus nō āt facere
intelligere q̄re iſte modus nō eſt verus. ¶ Itē aliq du/
bitant ꝯtra demonſtrationē phī. vr̄.n. velle ꝙ in quocū
qꝫ gn̄e ſit potentia paſſiua receptiua alicuius actus in eo
dē gn̄e oꝫ eē potētiā actiuā reducētē illā potētiā ad actū.
¶ Cōtra aut intelligit de genere phẏco.aut de genere
logico. Non de genere phẏco.qꝛ corruptibile ⁊ incor/
ruptibile nō ſūt eiuſdem generis phẏci vt pꝫ 10o.meta.
⁊ tn̄ corpus celeſte ꝑpetuū exn̄s agit in iſta īferiora que
ſunt corruptibilia. ¶ Sed diceres ꝙ mā iſtoꝝ inferioꝝ
eſt īcorruptibilis ſicē ⁊ ſol.⁊ ſic actiuuꝫ ⁊ paſſiuū ꝑmuꝫ
ſūt eiuſdē gn̄is phẏſici. ¶ Cōtra ignis agit in aquā ⁊ tn̄

principium agendi quo agit ignis ⁊ pꝛīcipiū patiēdi quo
patiť aqua ſe hñt ſicut coꝛruptibile ⁊ eternū. nā foꝛma
ignis eſt coꝛruptibilis ⁊ materia aque ē ꝑpetua. ⁊ ſic nō
ꝯueniūt ſm genus. Si vō intelligiť de gñe logico. Con
tra hoc eſt. q꞉ pꝛimus motoꝛ. ſ. deus mouet ṗmū mobi
le ⁊ tñ pꝛimus motoꝛ q eſt deus ī nullo gñe eſt. coꝛpus
āt celeſte ē in oī gñe coꝛpoꝛaliū. ⁊ ſic nō oꝫ ꝙ ī gñe ṗnci/
pioꝝ pꝛimi motus ſit actiuū ⁊ receptiuū. ¶ Ad ṗmum
hoꝝ dicūt aliq negādo ꝯñam. ⁊ cū dr̄ ꝙ vnūqðqꝫ reci/
cipiēs ⁊c̄. dicūt ꝙ veꝝ ē ſi moueatur ab agente per ſe ex
trinſeco. ſed ſi ab agente intrinſeco nō oꝫ. ⁊ ſic eſt hic. nā
intellectus agens eſt ītrinſecus poſī ſicut foꝛma ſuo ſub
iecto vt dicunt ſm intentionem Ari. ⁊ cōmen. in iſto 3°.
¶ Sed hoc non vr̄ ſufficere. q꞉ intellectus agens nō ſo/
lum eſt principium actiuū intelligere ſꝫ etiā qditas phā
taſiata. ſ. q̄ agit ſuū phantaſma in anima cogitatiua ⁊ illa
ē quid intrinſecū ab intellectu hūano. ⁊ ſic idem qð ṗ⁹.
¶ Ad hec videtur quidam dicere ꝙ ipſa qditas phāta
ſiata q̄ intelligitur nullo mō eſt ṗncipiū actiuū ipſius ītel
ligere. ſed quiditas mālis bene agit ſuā ſpēꝫ in phātaſia
⁊ in intellectu. phātaſma aūt vl' ſpēs qditatis exñs ī phā
taſia eſt illud ſine quo nō fieret intelligere. ſed nō ē aliq̄
18. cā ipſius vt dicūt. Silr̄ ſpēs in intellectu nullā cāſitatē hꝫ
ſuꝑ ītelligere vt dicunt. ſed ſolū ē illud ſine quo nō fieret
intelligere ⁊c̄. Sed credo ꝙ ſit cōtra intentionē ariſto. ⁊
Cōm. dicētiū in iſto 3°. ꝙ intelligere eſt ſicut ſentire. ſen/
tex. cō. 59. tire aūt fit a ſpē ſenſibili aliquo modo vt apte dicit phus
2°. huius. de ſentire ſm actū dicēs ꝙ huius oꝑatōis acti
ua ſunt extra. ſ. viſibile audibile ⁊c̄. ergo ſilr̄ intelligibile
eſt aliqualr̄ actiuū ipſius intelligere. quiditas aūt q̄ ē ex/
tra aīam eſt intelligibilis vt manifeſtuꝫ eſt. ¶ Itē cōm.
cōm. 59. 2°. huius. c. Senſitiuum aūt pꝛima mutatio. dicit ꝙ mo
uens ſcientem de pꝛima ꝑfectione in ſcðam ē aliqd co/
cōm. 60 pulatū cū ipſa aīa copulatiōe in eē. Et in ꝑte ſequēti ex/
ponit illud dicens. ꝙ intellectus mouetur ad vltima ītel
lectionē rebus vlibus. ⁊ iſte ſūt in aīa. ⁊ intelligit ꝑ hoc
intentiones imaginatas vt paꝫ in verbis ſequentibus.
¶ Item comē. in iſto ca°. dicit ꝙ hec eſt diffinitio hitus
ſupple intellectualis. ſ. ꝙ hñs habitū ītelligit ꝑ ipm. mō
ſm iſtos ſpēs intelligibilis eſt habitus qdam intellectua
lis. ergo intellectus ꝑ eā intelligit qð nō eēt niſi ſpēs ītel
ligibilis eēt aliqlr̄ cā intellectionis. ex quo vlterius neceſ
ſario ſequitur ꝙ illud qð mouet ad ſpēm intelligibilē eſt
aliquo mō actiuū intellectionis. ¶ Item oē qð eſt extri
ſecū ab aliquo ſubiecto ⁊ ſine illo nō pōt eſſe actus illi⁹
ſubi oꝫ ꝙ vel efficiat actū illius ſubi vel ꝙ moueať ab il
lo ſubo moto. ſicut videmus ꝙ lumen aeris non pōt eē
ſine coꝛpoꝛe luminoſo. q꞉ lumen coꝛpoꝛis lumīoſi efficit
lumen in aere. ⁊ mot⁹ grauis nō pōt eē ſine medio. ipꝫ
āt mediū moueť a graui ⁊ nō īuenies inſtātiā verā ī re
bus. ꝯſtat āt ꝙ ītelligere nō ē ſine phātaſmate ſꝫ ph̄ꝫ in
iſto 3°. dicētē. Propter qð nequaqꝫ ſine phātaſmate in
telligit aīa humana. ⁊ tñ phātaſma ē qd extrinſecū ab ī/
tellectu. ita. ſ. ꝙ nō eſt ei vnitū ſꝫ eē nec ſic̄ foꝛma vt pꝫ
nec ſicut ꝑs. ⁊ cuꝫ intellectus intelligit non mouet phan/
taſma vt ēt manifeſtū ē. ad qd. n. moueret ipſū? q̄re re/
linquitur ꝙ phantaſma ſit aliq̄lr̄ actiuū ipſius ītelligere.
Quid g° dicem⁹ nūqd aīa ītellectiua ē in potentia eēnti
ali ad ītelligere? ¶ Dico ad pñs ſaluo melioꝛi iudicio ꝙ
potentia eētialis q̄ ē in ſubo cui deficit pōt ītelligi dupl'r.
Uno mō diciť potentia eſſentialis q̄ ē in ſubo cui deficit
aliq̄ potentia reqſita ad actū ſicut aqua eſt in potētia eēn
tiali ad motum ſurſū. q꞉ ipſi deficit aliqua potentia reqſi
ta ad illū actū. ſ. leuitas. Alio mō dr̄ potentia eētialis q̄
ꝑ eſſentiā ſuam oꝛdinať ad talē actū. q̄uis nō ſit in ſub/
iecto cui deficit eſſentia reqſita ad illū actū. ⁊ hec eſt po/
tentia accñtalis ſm modū loq̄ndi Cō. cuius cā videbiť
ſtatim. ꝙ aūt opoꝛteat aliqꝫ talē eſſe potētiā eſſentialem.
ꝓbo. q꞉ cuilibet ꝑ ſe motoꝛi coꝛreſpondet eſſentialis po/
tentia in ſuo mobili vt oēs cōcedūt. ꝯſtat aūt ꝙ motoꝛ ce
li eſt motoꝛ eſſentialis ⁊ ꝑ ſe. q꞉ nō mouet ꝑ accñs. q꞉ ſic
opoꝛteret aliuꝫ eſſe ꝑ ſe motoꝛem pꝛioꝛem cuꝫ ſꝑ ꝑ ſe

pꝛecedat ꝑ accñs. ⁊ omne per accñs reducať ad per ſe.
vt pꝫ 8°. phyſicoꝝ. ergo celum eſt in potentia eēntiali ad
motum. tñ ipſi celo nō deficit aliqua foꝛma vel eſſentia
requiſita ad motum. quare ⁊c̄. ¶ Diceretur ergo ī po
tentia eſſentiali q꞉ hꝫ potentiam per ſe oꝛdinatam ad re/
cipiendum motum. ¶ Item potentia eſſentialis ṗmo
mō dcā. ſ. q̄ eſt in ſubo cui deficit aliqua eſſentia requiſi
ta ad actum eſt duplex. Una eſt in ſubo habēte formaꝫ
ꝯriam illi eſſentie q̄ dꝫ introduci ⁊ quā ꝯſequiť mot⁹ lo/
calis ſicut aq̄ eſt in potentia eſſentiali ad motum ſurſum.
q꞉ cū hoc ꝙ deficit ei leuitas hꝫ eſſentiam contrariā foꝛ/
me quam cōſequiť ille actus. ſ. grauitatem. ⁊ ſilr̄ ī alijs.
⁊ iſte modus potentie eſſentialis conceſſus eſt ab oīb⁹
Alia eſt q̄ eſt in ſubo nō hñte aliquā eſſentiam cōtrariaꝫ
foꝛme quam cōſequiť ille actus ſicut coꝛpus aīalis eſt in
potentia eſſentiali ad motum localem non q꞉ habeat ī ſe
aliquam eēntiam contrariam illi virtuti quam conſeqtur
motus localis. ſ. aīe appetitiue actualr̄ appetenti ſed q꞉
hꝫ in ſe potentiam ⁊ aptitudinem naturalem que ꝑ ſuā
eſſentiam oꝛdinatur ad talem motum. ⁊ hec ē potentia
eſſentialis ſuo modo. q꞉ alr̄ aīa non eſſet mouens per ſe
nec mouens eēntiale reſpcū coꝛpoꝛis cuius opp^m voluit
cōmē. 8°. phyſicorū. ⁊ in 5°. ⁊ in 4°. celi ⁊ mundi. ⁊ ſilr̄ tex. cō. 33.
declaraui 8°. phyſicorum. ſic veꝝ eſt ꝙ aīa ītellectiua hu
mana informata ſpē intelligibili non eſt in potentia eſſen
tiali ad intellgere ſm pꝛimū modum potentie eſſentialr̄.
nec pꝛimo modo nec ſcðo illius potentie. q꞉ nec hꝫ actū
contrarium nec ei deficit aliqua potentia requiſita ad in/
telligere poſtqꝫ fuerit ſufficienter pꝛeparata per ea que
ſunt in virtutibus oꝛganicis aīe cogitatiue mō ſupradi/
cto. ſed bene eſt in potentia eſſentiali alio modo. ſ. ꝙ per
ſuam eſſentiam oꝛdinatur ad actum qui eſt intelligere ſi
cut potentia ad ſuum finem pꝛopꝛium ⁊ bonum. ⁊ huic
potentie indubitanter eſt aſſignare actiuum per ſe qð ꝑ
ſui naturam ducat eam ad iſtum actum. ¶ Queret aūt
iunioꝛ q̄re pꝛioꝛ potētia dr̄ potentia eſſentialis. ⁊ hec vlti
ma dr̄ potentia accñtalis. ¶ Et ad huius euidentiam cō
ſiderandum eſt ꝙ cōſuetudo Ari. ⁊ cōmē. fuit dicere ali
quid eſſe tale eſſentialiter qð eſt tale ṗmo. ⁊ aliquid eſſe
tale accñtalr̄ qð eſt tale non pꝛimo q̄uis ſit tale per ſuaꝫ
naturam ⁊ hoc nō latet hoīes exercitatos in ph̄ia Ari. ⁊
Cōmen. Rurſus apud eos ītelſr aliquid eſſe tale dupli
citer. Uno modo ſm impoſitionem noīs ⁊ hoc eſt ſm
famoſitatem ⁊ conſuetudinem. Alio modo ſm oꝛdineꝫ
rerum ⁊ eſt pꝛimo magis notū ſm vitatē. Et ꝑ oppoſi/
tum aliquid dr̄ accñtale nō pꝛimo. ſed ſcðario dupliciť.
Uno mō ſm noīs ipōem. Alio modo ſm oꝛdinem reꝝ
⁊ hoc etiam bene ſciūt illi qui bene exercitati ſunt in eis
que traduntť 5°. metaphy. modo ad pꝛopoſitum credo
ꝙ potentia ṗmo mō dicta dr̄ potentia eſſentialis. ⁊ pꝛio tex. cōm. 1.
dico ſm oꝛdinem impōnis noīs ⁊ ſm conſuetudineꝫ ⁊
famoſitatem cuius rō eſt q꞉ noīa īponūť pꝛius eis q̄ ſūt
notioꝛa nobis. nunc autem talis potentia in rebus ſenſi/
bilibus fuit notioꝛ ad nos qꝫ alia potentia. ⁊ ſcða poten/
tia fuit minus nota vel ſcðario conſiderata. ⁊ iō poſteri⁹
nominata. ꝑꝑ qð dr̄ potentia accñtalis nō q꞉ nō ꝑ eſſen/
tiam oꝛdinatur ad actum ad quem eſt. ſed q꞉ ſcðario ī/
telligiť noīe potentie. ⁊ foꝛte ſm oꝛdinem nature rei eſt
eꝯ°. Naꝫ ſm oꝛdinem nature rei nomē dꝛ ſm pꝛius de
eo qð eſt nobilius inter ſignata ſua ſicut hoc nomen ṗn/
cipiuꝫ qð pꝛius dr̄ de cā finali ſm cōmen. 5°. metaph.
Certum eſt. n. ꝙ potentie aīatoꝝ ad ſuos actus ⁊ potē vt ſupꝛa.
tia celi ad ſuū actum ſunt nobilioꝛes qꝫ potentie rerum
inaīatarum ſicut eſt potentia aque ad motum ſurſum ⁊
ſic ergo in alijs. Si aīa intellectiua pꝛimus actus exñs
habet potentiam eſſentialem ad ſuum actum 2^m qui eſt
intelligere ⁊ indiget ad ipſum pꝛincipio actiuo duplici. ſ.
perfectiuo ⁊ diſpoſitiuo modo pꝛius demr̄ato. Et ē no/
tandum ꝙ ipſa anima aut homo ſm aīam intellectiuam
anteqꝫ actualr̄ ītelligat nō ſolū eſt in potētia eſſētiali ꝑ tā
to. q꞉ hꝫ potētiā q̄ ꝑ ſuā eēntiā oꝛdinať ad actū. ſꝫ etiam
q꞉ ei deficit aliq̄ foꝛma ꝑ ſe ⁊ neceſſario requiſita ad itel/

ligere.ſ.ſpēs intelligibilis rei ⁊ ad illam mouet̃ a qdita
te phantaſiata vt tactū eſt prius. ⁊ ē quodāmō ſil̃e vt cū
dicimus aīal eē in potētia eēntiali ad motū localē ꝓceſſi/
uum nō ſolū q꞉ hꝫ potētiā eēntialr̃ ordiatā ad hūc actuꝫ
ſꝫ etiā q꞉ pōt ſibi ↄ̄ficere aliq̄ eēntia reqſita ad huiuſmōi
motū.ſ.ſpēs rei ad quā dꝫ moueri ⁊ eius cognitio ⁊ ↄ̄ſi
deriū. oīa.n.iſta nec̄aria fūt ad hoc ꝙ ſit mot⁹ local̃ pro
ceſſiuus. ⁊ hoc nō hꝫ ipꝫ aīal de ſe ſꝫ pōt carere ipſis vt
pꝫ ex libro de cauſis motus aīaliuꝫ. ⁊ ſatis ex 2°.huius.
Sic ergo pꝫ diſtinctio potentie eēntial̃ pp cuius diſtictio
nis omiſſionē īueniti fūt aliq negare oēꝫ p ſe cāſalitatem q/
ditatis ſup ſuū intelligere ⁊ alia multa q̄ nō ↄcordāt do/
ctrine ari. ⁊ cōm. ¶ Sed ↄ̄ hanc diſtinctionem orit̃ vnū
dubium difficile.ſ.graue ī actu exn̄s ſit ī potētia eēntiali
ad motū ⁊ ad vbi deorſū ⁊ ꝙ īdigeat motiuo p ſe ſaltē
ītrinſeco qd̄ vr̃ impoſ̃e.q꞉ ſi ſic eſſet motiuū ſuiipſius
tex. cō. 33. p ſe.qd̄ eſt ↄ̄ Ari. ⁊ Cōm.8°.phycoꝝ. ⁊ 4°.celi. ⁊ ap/
paret.q꞉ illud ſequit̃ ex dictis.q꞉ ipꝫ graue in actu hn̄ hꝫ
potentiā q̄ p ſuā eēntiā ordinat̃ ad actū ſuū. ⁊ de hoc ali
quid dixi.8°.phycoꝝ. ⁊ q̄tuꝫ ſpectat ad ꝓpoſitū credo
ꝙ hoc non ſit contra aliq̄ꝫ dignitatē ꝙ ipm̄ graue actu ſit
p ſe motiuū ſuiipſius non de potētia eēntiali ſm̄ p̄mum
modū aut 2m. ⁊ ſic ſunt intelligenda v̄ba ari. ⁊ Cōmen.
ſed eſt motiuū ſuiipſius de potentia eēntiali vltimo mō
dicta ſicut in 8°.phycoꝝ plenius declarat̃. ꝙ ergo dicit
Cōm. ꝙ graue iaīatū mouet ſeipm̄ p accn̄s ītelligo ꝓut
mouens p accn̄s diſtinguitur ↄtra mouens qd̄ mouet ↄ̄
potentia eēntiali p̄mo mō dicta. ſed nō eſt motiuū ſui p
accn̄s vt p accn̄s diſtinguit̃ ↄtra p ſui nām.imo per ſui
naturā hꝫ aptitudinē mouēdi ſeipm̄ vt ibi ꝓbatum eſt.
Et hoc ꝓbo ad pn̄s vna ſola rōne ari.primo poſterioꝝ
.c. Si igit̃ demōſtratiui ſcia ſtatim poſt principiū ponit
iſtā diuiſionem. Oē qd̄ ieſt alicui aut ineſt ei p ſe aut ſm̄
accn̄s. ⁊ īmediate ſubdit.accn̄tia aūt nō ſunt neceſſaria.
ergo manifeſte voluit phus ꝙ nullum p accn̄s ꝓut per
accn̄s diſtinguit̃ ↄtra p ſe eſt neceſſariū.ex quo ſequitur
euidēter ꝙ oē nec̄ariū eſt aliquo mō p ſe ſic arguendo.
Oē qd̄ per ſe ineſt: ineſt neceſſario. ſꝫ qd̄ ieſt nec̄ario nō
ieſt p accn̄s.iſta hētur a pho i ſua ↄuerſa q꞉ quod ieſt p
accn̄s nō ineſt nec̄ario.ergo oē illud qd̄ ineſt alicui neceſ
ſario cōpetit ei per ſe.ſed graue actu inaīatū eſt neceſſa/
rio ſuiipſius motiuū ita ꝙ eē motiuum ſui cōpetit ei ne/
ceſſario vt pꝫ.ergo ⁊c̄. Et vtinā negantes iſtā ↄcluſionē
rn̄derent huic rōni ſm̄ intentionem ari.ibidē ⁊ 8°.phy
corum ⁊.10.metaphy.ſed de hoc non plus ad preſens.
¶ Ad 2m dubiū ꝙ etiā fuit demōſtratio aliqbus.dixe/
runt aliqui ꝙ ītellectus agēs nō agit ꝓprie ītellectioneꝫ
ī ītellectu poſſibili nec intellect⁹ poſſibilis eſt proprie re/
cipiens.ſed totū aggregatū cognoſcit ī pn̄tia phantaſma
tis. ⁊ ītel̃lt⁹ agens ē ratio agēdi. ⁊ intellectus poſſibilis ē
rō recipiendi.hoc autē vr̃ mihi eē impoſſibile.q꞉ illd̄ qd̄
non debet̃ alicui per aliquid aliud ⁊ cuicūqꝫ debet̃. hoc
ē p nāꝫ eius ⁊ ipſo poſito ponitur ⁊ remoto remouet̃
per ſe ⁊ primo competit illi.hec videtur ari.primo po/
ſteriorum. ⁊ eſt manifeſta oībus intelligentibus.ſed eē
actiuū intellectionis nō debetur intellectui agenti per ali
quid aliud formal̃r ⁊ cuicunq̄ competit agere intellecti
onem vel eſſe actiuum intellectionis hoc eſt per naturā
ipſius intellectus agentis vt omnes concedunt.eſt enim
ratio agendi toti compoſito. ⁊ poſito intellectu agen/
te ponitur actiuum intellectionis. ⁊ remoto remotetur.
ergo eē actiuum intellectionis non ſolū debet̃ intellectui
agenti ſed prio debetur ei. Qual̃r ergo ē verū ꝙ non ē
ꝓprie agens.forte ſic intelligit.ꝙ nō eſt ꝓprie agens.q꞉
nō ē agēs p ſe ſubſiſtens.ponūt.n.iſti ītellc̄m agentē eē
formā inherētē intellectui poſſibili. ⁊ ſi ſic eſt cuꝫ non ſit
ens p ſe ſubſiſtēs nō ē agēs p ſe ſubſiſtēs.ſed ſine dubio
ex hoc nō ſequit̃ ꝙ nō ſit proprie actiuum vel agens cū
per ſui nām hoc ei cōueniat. ¶ Itē eque dubium ē quō
forma pōt eē rō agendi in ſuam mām vl̃ in cōpoſitū.vl̃
quō forma poſſit agere in ſuā mām vl̃ ī cōpoſitū.ſicut
in exēplo ſenſibili forma ignis nō ſolū nō ē agēs in ſuam
mām ſed etiā nō eſt rō agendi in eam.vt manifeſtum ē
vnde illud non eſt niſi cōmutatio difficultatis. ¶ Propter
quod dico aliter. ⁊ dico ꝙ duplex eſt actio vt habet̃ ab
Ariſto.2.huius.q̄dā ē actio cū abiectione ↄ̄rij p̄exn̄tis in
ſubiecto. ⁊ dr̃ actio corruptiua. Alia eſt actio ſine ↄ̄rij cor
ruptione vt cū luminoſū agit in mediū. ⁊ pōt dici actio
pfectiua ſolū. ¶ Rurſus forme dupl̃r ſunt actiue.q꞉ q̄dā
ſunt q̄ agūt effectū ſibi ſil̃eꝫ ī ſpecie. vt lumen agit lumē
⁊ caliditas caliditatē. Alie ſunt q̄ nō agunt effectum ſibi
ſil̃em in ſpecie ſed diuerſum.ſicut anima agit motū loca
lē aīalis ⁊ augmētatōis ipi⁹ ⁊ huiuſmōi. Mō ſine dubio
verū ē ꝙ forma nō agit nec ē rō agēdi ī ſuam mām acti/
one corruptiua.nec agit ſimil̃r in ea effectū ſibi ſimilē in
ſpecie nec effectū nec̄io reqrētē eſſem̄ ei ſimilē in ſpē. ⁊ i/
deſt ꝙ forma ignis nō agit in eius māꝫ. puta caliditas
ipſa.q꞉ caliditas nata eſt agere effectuꝫ ſue ſpēi.nec pōt
īmediate ꝓducere aliquem effectū qn ſimul agat calidi/
tatē. ⁊ ſic eſt in aliis ſimilibus.ſꝫ forma q̄ nō ꝓducit effe
ctū ſibi ſimilē ſm̄ ſpēm pōt agere in ſuū ſubiectū. ⁊ hoc
inuenimus in formis ſeparatis . ſicut intelligentie agunt
motus corporū celeſtiū ſm̄ ꝙ ī eis idē ē mouēs ſꝫ agēs
⁊ ſm̄ finē vt docet cōmen.12°.metaph. ⁊ in formis in/
herentibus animatoꝝ que ſunt hic. aīa enim nutritiua
agit vel eſt ratio agendi augmentationē ī ipꝫ corpus ani
matum: ⁊ anima appetitiua agit motū localem proceſ
ſiuum.quā.n.cauſalitateꝫ haberet appetitus ſupra mo/
tus ꝓceſſiuū niſi cauſalitatē agentis: ⁊ ita ē in ꝓpoſito.
q꞉ intelligere nō eſt effect⁹ eiuſdem ſpēi cum intellectu
agente.qualiter autem intellectus agens ſit forma poſſi/
bilis poſterius inquiretur. ¶ Ad aliam concedunt ali/
qui ꝙ omnes intellectiones ſunt eiuſdem ſpeciei. ⁊ ſunt
moti ad hoc dicendum q꞉ dicunt ꝙ res intellecta mediā
te ſuo phantaſmate nullam per ſe cāſalitatem habeꝛꝫ ſup
ſuum intelligere.ſed ſolum eſt illud ſine quo nō fieret i/
telligere. ⁊ intellectus agens exn̄s vnus ſm̄ ſpeciem eſt
īmediata rō agendi omnes intellectiones: ab vno āt p̄nci
pio actiuo ſm̄ ſpēm non ꝓcedunt īmediate effectus di/
uerſi ſm̄ ſpēm. Sed illud videt̃ valde abſurdum p̄mo
q꞉ intelligere diuerſificatur ſm̄ naturam rei intellecte vt
allegabatur a Cōm. ¶ Item intelligere lapidem per ſe
loquendo plus differt ab intelligere aſini q̄ꝫ intellectōes
duorum indiuiduorum eiuſdem ſpēi.qd̄ non eſſet verū
niſi differrent ſm̄ ſpeciem. ¶ Jem cōis doctrina dicit
ꝙ actus diſtinguuntur per obiecta.ſed ipſi exponūt hoc
ꝙ diſtinguūtur.i.cognoſcunt̃ eſſe diſtincti per obiecta.
⁊ videtur mihi ꝙ hoc concedere ſit ꝓpoſitum. ¶ Nam
ſi actus cognoſcunt̃ eē diſtincti per obiecta aut eſt demō
ſtratione ꝓpter quid.aut q꞉.ſi eſt demonſtratio ꝓpter
quid ſequitur ꝙ obiecta ſunt cauſe diſtinctionis actuū:
ſi vō demonſtratio q꞉.aut eſt per cām remotam ⁊ ſic ad
huc habetur ꝙ obiecta ſunt aliquo modo cauſe actuum
⁊ non niſi ī genere agentis. Si vero diceretur ꝙ eſt de
monſtratio per effectum hoc eſt ridiculum.q꞉ actus in/
telligendi aīe noſtre non cānt diſtinctionem obiectorum
que ſunt extra.quare ⁊c̄. ¶ Propter qd̄ poteſt dici al̃r
negando conſequentiam. ⁊ ad probationem dicendum
eſt ꝙ vnum agens ſm̄ ſpeciem non poteſt per ſe pro/
ducere effectus cōtrarios precipue īmediate ſine aliquo
alio agente. vnde cum generatio ⁊ corruptio ſint contra
ria non potuit eſſe ꝙ vnus motus celi ſolus eſſet cauſa tex. cō. 55.
amborum.ſed oportuit aliuꝫ eſſe motum ſꝫ phm̄ 2°.
de generatione.ſed vnum agens ſm̄ ſpeciem poteſt eē
vnum principium īmediatum diuerſorum ſm̄ ſpecieꝫ
non habentium diuerſitatem in materia al̃r ⁊ al̃r diſpo
ſita. ⁊ ſic diceretur in propoſito.nam intellectus agens q
eſt vna ſuba ſm̄ ſpeciem producit diuerſas intellectōes
in ītellectu poſſibili al̃r ⁊ al̃r preparato. ⁊ hec diuerſa p̄/
paratio reducitur ad diuerſa agentia preparātia.ſ.ad di/
uerſas ſpecies rerum exn̄tes in diuerſis virtutibus orga
nicis hoīs vt predictum eſt. ⁊ ſic cauſaliter quodāmō di
uerſitas ipſorum intelligere prouenit ex diuerſitate agē/
tium ⁊ non ſolum ex diuerſitate ſubiecti. ¶ Iteꝫ poſſet

dici ꝙ licet intellectus agens ſit vnus ſm̃ ſuam ſubam tñ hꝫ diuerſas virtutes naturales actiuas quibus agit diuerſa opera ſicut etiam poſſibilis diuerſas hꝫ potentias receptiuas vt probatum fuit prius. ita ꝙ itellectus agẽs per ſuam virtutem actiuam eſt imediatum principium actiuum intellectionis ⁊ non eſt aliqua ſubſtantia alia immediatius actiua. ⁊ ſi hec ſunt contra aliquam dignitatē vtinam ego viderem illam. ¶ Ad aliud dubiū dico ꝙ imo actio ⁊ paſſio ⁊ motus bene habent agẽs per ſe .i. per ſui naturam. nec diceret Ari. oppo^m^. ſed bene verū eſt ꝙ motus non eſt per ſe terminus motus. nec habet agens per ſe qđ producat ipſum per motum qui terminetur ad ipſū. ⁊ ſilr̃ eſt de actione ⁊ paſſione. ſed ex hoc non ſequitur ꝙ nullo modo depẽdeat a principio per ſe actiuo ⁊ de hoc plus inenies in qõnibus ſuper 5º. ⁊ 8º. phyſicorum. Et ſi concederetur ꝙ nullum agens per ſe ⁊ proprie agit niſi per motum. tñ non ſequitur ꝙ omnẽ effectum quem agit agens proprie agat per motū imo aliquem effectum ſuum ꝑducit imediate ⁊ non mediãte motu qui per ſe terminetur ad illum effectū hoc mõ agit ipſū motum ¶ Ad aliud cum dicitur ꝙ operationis ⁊c̃. dico ꝙ operationis non eſt operatio ſic intelligendo ꝙ ipſa operatio acquirītur per motum cuius ipſa ſit per ſe terminus. tamen terminus alicuius operationis rõe qua talis actus bene poteſt eſſe imo neceſſaria ē aliqua productio qua formalr̃ dicit̃ produci ab aliq̄ agẽte. ¶ Ad iſtam intẽtionem dixit ari. 7. ethicoꝝ. ⁊ 10º. ꝙ delectationis non eſt gñatio. ⁊ eſt ſil'e indiciū de intellectõe ⁊ ſenſatione. hoc .n. ſic verū ē ꝙ iſte opationes nõ acquirunt̃ ꝑ aliquẽ motū ꝯtinuū q ꝑ ſe terminet̃ ad eas imo in primo inſtanti quo aliquis declaratur hꝫ totā delectationem nec accipit partem poſt partem eius. ⁊ ſilr̃ i primo inſtanti quo aliquis videt hꝫ perfectam viſionem. ⁊ ſilr̃ de intellectione ⁊ ſic iſte operationes non gñant̃ hoc modo. Ex hoc tñ non ſequitur ꝙ iſte operationes non producantur ab aliquo agente. ¶ Qualiter .n. iquireret
tex.cõ.59. 2.bº. Ariſto. quõ ſit ipſum intelligere ⁊ qualiter diceret ꝙ ſenſibilia ſunt actiua ipſius operationis que eſt ſentire? hoc etiam ſine dubio verumẽ ꝙ opatiõis ſm ꝙ opatio non ē alia opatio nec ꝑductionis productio qꝛ ſic iretur in infinitum nec ipſa productio ꝓprie ꝑducitur. ſed eſt illud q̄ formalr̃ aliquid ꝑducitur. Nec ſilr̃ actio vt actio ē agit̃ ſed eſt aliquid quo formaliter agit̃. cū hoc tñ ſtabit ꝙ hec omnia dependeant a principio actiuo vel agente per ſe non ſolum .n. agens eſt cauſa eius qđ agitur ſed eius quo formaliter aliquid agitur. Et vt ſit ad vnum dicere credo ꝙ ad intelligere ſeu intellectionem concurrūt hec tria .ſ. abſtrahere ⁊ hec eſt operatio intellectus agentis. ⁊ recipere ⁊ hec eſt operatio itellectus pol'is. ⁊ forma q̄ recipitur ⁊ producitur. ⁊ hec eſt quedam forma imãlis cuius receptio eſt intelligere ⁊ cuius ꝑductio dr̃ abſtrahere ⁊ ē illud qđ vocamus quiditatẽ abſtractã ꝑ intellectum agentem. ¶ Ad aliud dico exponendo verba Cõ. ꝙ intellectus in hītu facit intellectum pol'em intelligere vt prius dictum eſt. actus enim primus intellectus ē ei⁹ preparatio ad actum 2^m^. ⁊ q̄ꝫdiu intellectus pol'is remaneret in ſua pura potẽtia remota nõ reciperet actū qui ē intelligere. iõ ſubdit. Cã .n. ꝑꝑ quam facit intellectum q eſt in potentia intelligere in actu .i. ꝑꝑ quam ꝑ̄pat intellectum pol'em ad intelligere nihil aliud eſt niſi ꝙ eſt i actu .i. qꝛ eſt qdam act⁹ .ſ. prim⁹ ipſius pol'is itellcūs. Et ſilr̃ itelligo ꝙ dr̃ de diffinitione hītus ꝙ ꝑ ipm intelligit hñs hītū. verū ē diſpoſitiue ⁊ ꝑ̄paratiue ita ꝙ ly per non dicit ibi circūſtantiã cauſe ꝑ ſe agẽtis ipſū intelligere. ſꝫ circūſtantiam cauſe ſubiectiue non principalis ſed diſpoſitiue. Actiuum autem vel completiuum ipſius intelligere eſt intellectus agens ⁊ hoc ſignat commenta. in iſto: ꝙ ſtatī ſubdit. ⁊ ꝙ in ea ſit tertia potentia que dicitur intellect⁹ ſecundum quod facit omne intellectum in potentia itellectum in actu ſcilicet producendo intellectionem in intellectu diſpoſito per habitū. ¶ Ad aliud breuiter poteſt dici ꝙ illud dcā commen: ē intelligendum de agentibus que agunt formas ſubales ſed de illis que ꝑducunt act⁹ accñtales non oꝫ vt patet de lumine ⁊ intentione coloris in medio cuius agens diſpoſitiuum .ſ. corpus luminoſū non eſt idem cum agente perficiente vt colore. Color .n. non ſufficit ad diſponendum medium ad recipiendum eius ſpeciem. ⁊ tamen cum eſt diſpoſitum lumine ꝑ aliqđ corpus luminoſum tunc color imprimit ſuam ſpeciẽ in medium illuminatum vt etiam habetur a Cõmẽ. 2º. cõmẽ. 67.
huius. Silr̃ dico aliam eſſe artem que preparat materiam rei artificialis: ⁊ que inducit formam in materia ꝑ̄parata vt Ari. innit 2º. phyſicoꝝ. ⁊ in ꝓhemio metaphy. nunc autem ipſum intelligere eſt actus quidā. ergo ⁊c̃. ¶ Item ſi quis teneret ꝙ intellectus vna cum phantaſmate cauſet ſpeciẽ intelligibilem tunc bene poſſet reſpõdere ad illam auctoritatem ꝙ ſic eſt intelligendo vt illud idem agens qđ inducit complementum diſponit materiam ſm ſe ⁊ non ſm idem ſꝫ ſm diuerſa vt cum ignis generat ignem ex aqua ille idem ignis qui inducit formã ignis diſponit materiam aq̄ ſed ſecundum aliud ⁊ aliud nam ipſam materiam diſponit mediante caliditate. formam autem ſubalem inducit per ſuam formã ſubalem ⁊ hoc eſt contra platonem ponẽtẽ ideam ſeparatam generare formam ſubalem ſube generate. hoc .n. ē ipol'e. qꝛ illa non poſſet diſponere materiam cum non habeat aliquam virtutem actiuam ⁊ corruptiuam diſpõnū ꝯ̃ria rū. erit igitur idẽ agẽs qđ dat actū vltimū ⁊ qđ diſponit ſubm ſꝫ non ſm idẽ penitus. ⁊ ſic diceretur in ꝓpoſito ꝙ intellectus agẽs qui facit intellectionẽ diſponit intellectū mediante phantaſmate rei intelligibilis cãndo ſpẽm intelligibilẽ in ipſo intellectu poſſibili. Prima tñ ſolutio eſt vera ⁊ manifeſta. ¶ Ad aliud cum dicitur ꝙ intelligere non erit actio imanẽs dico breuiter ꝙ aliquã actionem eẽ imanẽtẽ põt intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ remaneat in illo eodem qđ ē per ſe eius princi^m^ actiuū imediatū tanq̄ꝫ in ſuo ꝑ ſe ſubo. Et puto hoc eẽ ipoſſibile ꝑ ſe. qꝛ virtus actiua non ē per ſe principium tranſmutandi ſeipam vt pꝫ 5º. meta. ⁊ ē q̄ſi cōis expoſitio. Alio modo põt intelligi ꝙ aliqua actio ſit imanens in agẽte ꝑ tanto. qꝛ eius principium actiuum imediatum eſt vnitū ipſi principio receptiuo ſm eẽ. ⁊ hoc modo bñ ſunt alique actiones immanẽtes de quarum numero ē ipſū intelligere. Nā intellectus agens eſt vnitus itellectui poſſibili ſm eẽ vt forma ſuo ſubo aliquo modo. ⁊ per oppoſitum dicitur actio tranſiẽs quãdo ſubiectum in quo recipitur ē diſtinctum ab agente ſecundum eẽ ſicut cū ignis calefacit aquam ⁊ huiuſmodi. ¶ Ad aliam cū dicit̃. ꝙ idem erit agẽs ⁊c̃. Siquis teneret ꝙ itellectus agẽs nullam cauſalitatem hr̃et ſuꝑ ſpẽm intelligibilẽ facil'r ſolueret illam dubitationem. Sed ſi diceretur ꝙ ſpecies intelligibilis ſit ab intellectu agente vna cū phantaſmate tc̃ nõ bene poſſet ſolui. quia intellectus agens non erit agens remotum proprie. nam ſi intellectus agens eſſet agens remotum. tunc inter ipſum ⁊ effectum deberet eẽ aliqđ aliud genus imediate producẽs ipſum effectum ſicut inter ſolem ⁊ hoiē gnãtū eſt aliqđ agẽs imediatum puta ſemen. nunc autem inter ipſum intellcm̃ agentem ⁊ itellectionem non eſt aliud agẽs imediatum vt pꝫ ex dictis ⁊ iõ q̄ꝫuis intellectus agẽs concederetur coagere ad ſpeciem intelligibilem non tamẽ ē agẽs remotum ſed imediatum. Uel poteſt dici ꝙ vnum ⁊ idem poteſt eẽ agẽs remotum ⁊ imediatum diuerſimode tñ ita ꝙ ſit agens diſpoſitiuum remotum ⁊ agẽs perfectiuum imediatū ⁊ ſic diceretur hic. nam intellectus agẽs ē agens diſpoſitiuū remotum. quia non diſponit intellectum niſi mediante phantaſmate vt videbitur poſt. ſꝫ tamẽ eſt agẽs vl' actiuum immediatum perficiẽs ⁊ completiuum. ⁊ hoc nullum eſt malum. ¶ Ad dubitationem contra dmonſtrationem phi aliqui dicunt ſatis competẽter ꝙ Ariſto. intelligit de genere analogo ⁊ non vniuoco. primus aūt motor q̄ꝫuis non ſit in eodem genere vniuoco cum mobili tamen eſt in eodem genere analogo. ſcilicet entis vel ſube. vtrunq̄ꝫ enim iſtorum eſt ens ⁊ ſuba. ¶ Uel dica

tur aliter ꝙ ari. accipit ibi genus pro ratione conſideran/
di vna vnitate analogie. ita ꝙ vult dicere ꝙ ad eundem
ſcientem pertinet conſiderare ambo principia actus cu/
iuſqꝫ. ſ. actiuū ⁊ receptiuū. Unde ad eūdem. ſ. naturalē
phm ptinet conſiderare corpus primū mobile ⁊ primū
motorē q eſt ds. Et ſilr ad eundem phm pertinet conſi
derare intellcm̄ polem ſm ꝙ ē receptiuus actus natura
lis qui eſt intelligere ⁊ de intellectu agente inqꝫtum eſt
agēs ⁊ mouēs talē potētiā ad ſuū actū. ſed ſꝫ iſtā vltimā
viam non probaret ari. eſſe intellectum agētē ſed ſolum
ꝙ naturalis phs hꝫ conſiderare de ipſo. iō puto ꝙ p̄or
expō ſit melior. ¶ Uel dicitur ꝙ ꝓpō Ari. eſt intelligen
da in agente qō eſt qñqꝫ in actu: qñqꝫ in potentia ad ſuū
actū. ⁊ hoc ſignat Cōm. ibidem qui dicit exponendo ꝙ
neċe eſt in vnoqꝫ gñe rerum naturalium gñabiliū ⁊ cor
ruptibilium eſſe tria ex natura illi⁹ generis ⁊c. Et in iſtis
verꝫ ē ꝙ ipm actm̄ eſt in eodem gñe logico cum recepti
uo. vt ſemē maſculi qō eſt actiuū forme humane eſt in
eodem genere logico cum ſemine femelle qō eſt recepti
uum. Silr aūt intellectus polis eſt in eodem genere lo/
gico cum agēte ⁊ eꝯ. qꝛ ambo ſunt in eodem gñe ſube
ſicut principia vnius actus. ¶ Sed qō additur vlterius
de expoſitoribus latinis poſſet dici ꝙ locus ab auċte ne/
gatiue non tenet. Uel dicamus expoſitores latinos non
expſſiſſe hunc modum neceſſitatis intellectus agētis qō
non prouenit ex ignorantia nec ex eo ꝙ ipſi non credide/
runt illum eſſe vnum entium. ſed hoc contingit mltis ex
eo ꝙ ipſi in ſua ſenectute magis fuerunt intenti circa the
ologica qꝫ circa phyca. ⁊ ideo multas concluſiones phie
naturalis pretermiſerunt ſine ſufficienti declaratione.
¶ Credo etiam ꝙ multi eorum qui conſumauerunt di
es ſuos in ſtudio philoſophie intellexerunt iſtam poſitio
nem. ſed alijs occupationibus impediti non ſcripſerunt
eam expreſſe. ¶ Et ideo dñs Auerois comē. qui fuit p/
fectiſſimus ⁊ glorioſiſſimus phice veritatis amicus ⁊ d
fenſor intrepidus rogabat fratres ſcribere ſuas dubita/
tiones. Quicquid autem ſit de hoc ſcio ꝙ natura philo/
cō. pēultio ſophi eſt maximam certitudinem querere ſm Cōmen.
in 2°. metaph. vnde licet hec pō non ſit conſueta nec fa/
moſa apud modernos tñ hoīes bone inclinatōis ad phi
loſophiaꝫ non renuunt eā niſi principia per ſe nota corrū
perentur qō credo non eē poſſibile per naturam. ¶ Ad
rōem in principio qōnis adductam⁹ nego añs. imo dico
neceſſarium eē ꝙ in anima ſenſitiua ſit virtus naturalis
actiua ſenſationis. ⁊ hoc probatum ē ⁊ defenſū 2°. hui⁹.

¶ Queſtio. xxv.

Unc reſtat inquirere. Utrū
intellectus agēs
n ſit principium actiuuꝫ ſpeciei intelligibilis.
¶ Et arguitur primo ꝙ nō. qꝛ nihil hꝫ in
ſe principium actiuū illius ad qō ē in potē
tia eēntiali. qꝛ potentia eēntialis indiget mo
ueri ab extrinſeco vt pꝫ 8°. phycorꝫ. ⁊ 4 celi. ſed intelle
8°. phyſi. ctus poſſibilis eſt in potentia eſſentiali ad ſpeciem intel/
tex. ꝯ. 32. ⁊ ligibilem vt omnes concedunt ⁊ habet in ſe intellectum
33. 4°. celi agentem vt formā vt pꝫ per Cōmē. in iſto tertio. ¶ Itē
tex. cō. 22. poteſt argui ſicut prius ꝙ nulla forma agit in ſuam mā̃ꝫ.
¶ Itē ſi intellectus agēs efficeret ſpēm intelligibileꝫ aut
faceret eam imediate aut mediante phantaſmate ꝑ ſuffi
ciētē diuiſionem. Non imediate. qꝛ qua ratione ageret
vnam eadem rōe ageret aliā ⁊ ꝑ conſequens oēs. Et nō
eſt dicendum ꝙ imediate producat omnes ſpecies intel
ligibiles. qꝛ cum ipſe ſit vnus ſm ſpecieꝫ ſequeretur ꝙ
omnes ſpecies intelligibiles eſſent eiuſdem ſpēi qō ē ab
ſurdum. Et iterum ſi immediate ageret omnes ſpecies
tc̄ phantaſma vel quiditas phantaſia non ageret aliquo
mō ſuā ſpēm qꝛ non ageret eā imediate poſtqꝫ intellcūs
agēs ageret eā imediate. qꝛ vnius effectus non ſūt plres
cauſe agētes ꝑ ſe ⁊ imediate. nec mediate tanqꝫ agēs re
motū. qꝛ ſic eſſet nobilius intellectu agente. ſꝑ. n. agens
remotum in eſſentialiter ordinatis ē nobilius agente ꝓ/
pinquo. Si vō diceretur ꝙ intellectus agens producit
ſpēm intelligibilem mediante phantaſmate hoc videť

impoſſibile. quia agēs propinquū dꝫ aliquid recipe ab
agente remoto vel eſſe productū ab eo ſicut ſecuris reci
pit motum ab artifice ⁊ ſemen fit ab hoīe. modo ipſum
phantaſma non recipit ab intellectu agente vt pꝫ. nec ab
ipſo recipiť vt oēs ꝯcedūt. ¶ Itē q̄ rōe itellcūs agēs cā
ret ſpēꝫ itelligibilē mediāte phātaſmate vni⁹ īdiuidui ea
dē rōe mediāte phātaſmate alteri⁹. ponam⁹ gº ꝙ i itel/
lectu ſit facta ſpēs itelligibil lapidis mediāte phātaſma
te vni⁹ īdiuidui lapidis ⁊ occurrat ali⁹ lapis fiet alia ſpēs
itelligibilis ipſi⁹ lapidis. ⁊ ſic itellectus poſſibil ſil habe/
bit plures ſpēs intelligibiles eiuſdem rei reſpcū eiuſdeꝫ
hominis precipue ſuppoſito ꝙ ſpēs intelligibilis rema/
neat remanente phantaſmate vt cōmuniter dicitur. hoc
aūt videtur oio irrōabile. qꝛ taliſ pluralitas ſupflueret ⁊
natura non facit per plura qō pōt facere per pauciora.
vt Ari. innuit primo phycorꝫ. ¶ Oppoſitum arguitur ꝑ tex. cō. 50.
cōmune dcm̄. ſ. ꝙ intellectus agens abſtrahit ſpecies i/
telligibiles a phantaſmatibus. ¶ De iſta queſtione dñt
cōmuniter expoſitores latini ꝙ itellcūs agens eſt cauſa
actiua ſpēi intelligibilis. ita ꝙ ipſum phantaſma nō ſuffi
cit ſine intellectu agente proprio homini. Et ratiōes me
liores videntur eſſe iſte. Nulla res exñs in corpore pōt
agere rē icorporeā niſi virtute agentis incorporalis. ſed
ipſum phantaſma ē res in corpore ⁊ ſpēs intelligibil eſt
quid incorporeum ⁊ imāle. quare ⁊c. maior ꝓpō ꝓbať
quia agens ⁊ patiens debent eſſe ſufficienter ꝓportiona
ta. ⁊ ſilr agens ⁊ effectus eius. nūc aūt res exñs in cor/
pore nō pōt eē ſufficienter ꝓportionata rei imāli ⁊ incor
porali. ⁊c. ¶ Item dicunt iſtam eē ſniam Ari. in iſto. c. tex. cō. 17.
ꝙ intellectus agens ē potēs oia facere que intellect⁹ poſ
ſibilis pōt recipe. nunc autem intellectus polis ē potens
oia fieri ſm eorꝫ ſpēs. ſ. recipiēdo ſpēs ipſorꝫ. ergo intel/
lectus agēs pōt facere oēs ſpēs. ¶ Dicūt etiā hoc fuiſ/
ſe intentionem Cōm. apte. qꝛ Cōm. in iſto 2°. inquit cuꝫ cōmen. 18.
inuenimus idem transferri in ſuo eſſe de ordine in ordi/
nem ſꝫ intētiones imaginatas dixīmus ꝙ neċe ē vt ſic ſit
a cā agēte ⁊ recipiēte. recipiēs ergo ē mālis ⁊ agēs ē effi
ciens. quaſi diceret Cōm. Cū inuenimus vnam ⁊ eadē
formam repñtari diuerſis ſpēb⁹ ordinatis. hoc ē qō vo
luit intelligere ꝑ hoc qō dicit transferri de ordine in ordi
nem neċio. ⁊ ſic eſt manifeſtum ꝙ intellectus agens agit
ſpēꝫ itelligibilē. ¶ Itē Cōm. 7°. meta. dic. ꝙ ſic oē mix/ cōm. 31.
tū cū mā̃ fit a mixto cū mā̃. ita neceſſe eſt vt nō mixtuꝫ
cū mā̃ fiat a nō mixto cū mā̃ ſpēs āt itelligibilis ē qd imā̃
le. ergo. ⁊c. ¶ Qualr autē itellcūs agēs abſtrahit a phā
taſmatibus ſpēꝫ itelligibilē hoc reputant multū difficile.
Nō. n. putandū ē ꝙ ſpēs intelligibil prius exiſtat i phan
taſmatibus. ⁊ intellcūs agēs eā remoueat a phātaſma/
tibus ⁊ ponat in itellcū poli. iſta. n. imaginatio eēt nimis
falſa. qꝛ vnū accñs numero non trāſferť de vno ſubo i
aliud ſubm. Sed dicūt aliqui ꝙ ipſe itellcūs agens ꝑus
dat phantaſmatibus q̄ſdā diſpōes ſpūales q̄s ſm ſe nō
hūerūt qbus preparatōibus pñt imutare itellcm̄ cū p⁹
non poſſet. Et forte hec imaginatio hūit ortū ex verbis
cōmē. qꝛ cōmē. ꝯmēto 5°. dicit. ꝙ preparatio exñs in itē
tionibus imaginatis eſt p̄paratio in motore vt ſit motor.
¶ Itē cōm. dicit ꝙ intellcūs agēs facit de potētia motor
actu motorē. nō āt facit de potētia mouēs actu mouēs ni
ſi iprimēdo ei aliqd. vt puta motū vl aliqꝫ formā quā nō
hꝫ vt pꝫ iducendo. ¶ Sed hec poſitio ab aliqbus ipro
bať. quia nihil vr̄ recipi i virtute aie ſenſitiue niſi ſpēs rei
ſenſibilis vel eius cognitio. cū ergo phantaſma ſit virtus
aie ſenſitiue ſi recipiet aliqd ab itellectu agēte illud dꝫ eē
ſpēs rei vl eius cognitio qꝫ vtrūqꝫ ē abſurdum. Nam
ſine actione intellcūs agētis phātaſma hꝫ ſpēꝫ rei ⁊ eius
cognitionē. ¶ Itē aliqui ſic arguūt. oē receptū i re ſingu
lari ē ſingulare. cum ergo phātaſma ꝑ ſui ſingularitateꝫ
nō poterit mouere intellectū ad ſpēꝫ ſilr ꝑ iſtā ꝑparationē
nō hēbit ꝙ poſſit ipm mouere. qꝛ hoc ſimplr ē in corpe
. ſ. in organo phantaſtico. ¶ Itē aliqui ſic arguūt. Nulla
v̄tus exñs extra magnitudinē pōt hre principiū imedia
tum alterationis. ſed intellcūs agēs eſt huiuſmōi gº ⁊c.
maior ꝓpō lꝫ ſit ex per ſe notis tñ ꝓbari pōt vt dñt. qꝛ

nulla alteratio põt fieri niſi p q̃litatem. cũ ergo talis ſuba
non hẽat qualitatẽ non põt eẽ imediatũ principium alte
rationis aut motiõis ad q̃litatẽ. ¶ Sed mihi videt̃ ſiue
illa poſitio ſit vera ſiue non ꝙ iſte rõnes non ſunt multũ
efficaces contra eam. ¶ Poſſet. n. dici ad primaꝫ ꝙ vir
tus aĩe ſenſitiue rõne qua eſt virtus aĩe ſenſitiue non re
cipit ſpẽꝫ niſi ſpẽꝫ rei vl' eius cognitionẽ ſed rõne qua tal'
virtus eſt imediate ſeruiẽs intellectui põt recipe aliquã
preparationem ſpũalem que ꝓprie non ẽ ſpẽs rei nec co
gnitio niſi cãl'r. q2 ipſa eſt virtus imediate actiua ſpẽi in/
telligibilis ꝛ ſic erit hic. ¶ Ad aliud concedendum eſt ꝙ
omne receptum in ſingulari eſt ſingulare. ſed de nume/
ro ſingularium nihil ꝓhibet vnum eẽ magis ſpũale ꝓ/
pinquius imaterialitati q̃ꝫ alterum vt pꝫ in virtutib⁹ ſen
comen. 6. ſitiuis ſm doctrinam comen. in iſto 3°. q̃ꝫuis ꝑpatio re/
cepta in phantaſmate ab intellectu agente ſit quid ſingu/
lare ꝛ indiuiduum tñ eſt magis ſpũalis ꝛ propinquior
imaterialitati ſm naturam q̃ꝫ ſolum phantaſma cãtuꝫ a
re mãli. iõ phantaſma informatum tali ṽtute poterit ali/
qd qõ nõ poſſet ſine ea. ¶ Ad aliud põt dici. ꝙ nulla vir
tus icorpea eſt principium imediatũ alteratiõis corrupti
ue que eſt cum abiectione contrarij. q2 neqꝫ talem quali
tatem habet ſed poteſt eſſe principium imediatum alte
rationis ſpũalis perfectiue ſolum ſine corruptione con/
trarij. ꝛ huiuſmodi qualitatem nihil prohibet eẽ in itelle
ctu agente. Et breuiter mihi vr̃ ſiqs voluerit tenere iſtã
põeꝫ. ꝙ intellectus agens ſit p ſe agens remotũ ſpẽi itelli
gibilis. ꝙ iſte modus ẽ bene ꝓbabilis. Impoſſibile eni
videt̃ ꝙ agẽs remotũ diſtinctum ſꝫ eſſe ab agente ꝓpi
quo agat mediante illo niſi aliquid ei imprimat vel aliq̃/
liter tranſmutet ipſum. Bene tamen verum eſt ꝙ agẽs
principale habens in ſe agens inſtrumentale ſibi coniun/
ctum ſm eſſe poteſt agere mediante illo non imprimen
do ei aliquam ṽtutẽ aliam. vt forma ignis eſt agẽs medi
ante caliditate. ꝛ tñ nihil imprimit caliditati. ſil'r autẽ. ꝛ
in alijs huiuſmodi. Sed nunq̃ꝫ inuenies exemplum vbi
agens principale ſit ſeparatum ſm eſſe ab agente propi
quiori quin moueat aliqualiter ipſum. vt intelligentia nõ
ageret mediante celo niſi ipſum moueret. ꝛ domificator
non ageret mediante ſecuri niſi ipſam moueret. ſil'r autẽ
ꝛ in alijs. ergo videtur in propoſito ꝙ intellectus agens
nũq̃ꝫ faciet ſpẽꝫ intelligibilẽ abſtractã mediãte phãtaſma
te niſi trãſmutet aliq̃l'r ipꝫ phãtaſma. ¶ Sꝫ dices ꝙ nõ
ẽ ſil'e. q2 itellcũs polis eſt ſp ꝛ ſufficiẽter pñs phãtaſma
ti exñti in phãtaſia. ꝛ iõ nõ indiget phantaſma trãſmuta
ri ab intellectu agente. ſed ſtella non ſufficienter eſt pre/
ſens materie generationis. ideo oportet ꝙ per motum
approqinquetur. Sed contra hoc eſt. quia ſi ſecuris eẽt
appropinquata materie domus nunq̃ꝫ ageret domum
niſi moueretur ab artifice. ergo illa pñtia intellectus non
ſufficit. ¶ Itẽ q̃ꝫuis aer eſſet pñs alicui calefactibili nun/
q̃ꝫ tñ calefaceret ignis mediante aere niſi aere calefacto
vt eſt manifeſtum. ¶ Itẽ q̃ꝫuis pñtia itellcũs ad phan/
taſma ſufficiat ad hoc ꝙ intellcũs ageret mediãte phan
taſmate ſine eo ꝙ moueret ipꝫ formal'r. tñ hoc nõ ſuffi/
cit ad hoc ꝙ agat mediante eo ſine omni alteratione. vñ
vt ſit ad vnum dicere credo ꝙ intellectus agens no poſ
ſet agere ſpeciem intelligibilem mediante phantaſmate
niſi ipſum phantaſma recipiat aliq̃ꝫ virtutem actiuaꝫ ab
intellectu agẽte. Et quicũqꝫ cõcedit phãtaſma nullã vir
tutẽ recipe ab itellcũ agẽte neĉio hꝫ cõcedere ꝙ intellcũs
agẽs nõ ꝓducit ſpẽm mediante phãtaſmate. ¶ Alij di/
xerunt al'r. ꝛ voluerũt ꝙ intellcũs agens nihil imprimit
phantaſmati. ſed quo ꝯtactu virtuali ꝯtingit ꝙ quiditas
cuius idolũ eſt in phãtaſia cũ ſpẽbus accidẽtiũ imutat in/
tellectũ abſqꝫ eo ꝙ accñtia ipſum imutarent ꝛ facit q̃ꝫdã
abſtractionẽ ſm modũ tãq̃ꝫ remouẽs ꝓhibens. tñ non
facit aliquã ſepationem realẽ. Et dicunt ꝙ hoc eſt in na/
tura tal' obi ſingularis ſiue phantaſmatis. ſicut contingit
ab intellectu agente. ſ. ꝙ preciſe imutat intellectum poſ/
ſibilem q̃ꝫtum ad illud qõ preciſe ꝑtinet ad ipſam quidi
tatem. ꝛ huius ponunt exemplum. dulce ꝛ album ſunt

ſm eſſe coniuncta in vno ſubo. cum lumine pñte medio
album ſic facit ſuam ſpẽm qõ non facit dulce. ꝛ tamen
tal' abſtractio non eſt realis ſepatio ſꝫ ſm imutationeꝫ ſo
lum. ſil'r contingit circa intellectum mõ ꝑdicto. ¶ Sed
hoc non videtur ſufficere ſicut alij arguũt ſpãl'r ꝑꝑ duo.
¶ Primo quia nullum agens remouens prohibens
facit actionẽ paſſi per ſe ſꝫ ꝙ huiuſmodi. ſicut remouẽs
columnam facit motum grauis ſolum per accidens. vt tex. cõ. 32.
pꝫ ex 8°. phyſicorum. ſed intellectus agens in gñe ſuo aſſil'at̃
iſti agenti. ¶ Scdꝫ iſtos ergo nõ eſſet cã p ſe ipoꝝ itelle
ctoꝝ vl' ipoꝝ itelligibiliũ. Et nõ eſt veriſil'e ꝙ Ari. intelle
xerit ꝛ docuerit ſolum talem cauſam ſpecierum. q2 de
cauſis per accidens non eſt cura arti. eſt enim demõſtra
tio ex his que ſunt per ſe. ¶ Item omne agens per mo
dum remouentis prohibens facit actionẽ aliq̃ꝫ poſitiuã
aliã ab actione q̃ ꝯſeqtur remotioneꝫ ꝓhibẽtis ſicut ape
riens feneſtrã facit aliã opationẽ q̃ꝫ illuminationẽ q̃ cõſeq/
tur remotionem feneſtre. facit enim motum ipſius fene
ſtre vl' aliquid huiuſmodi. ſed intellectus agens nullam
aliam facit actionem aliam ab ea que eſt circa intellectũ
vt iſti concedunt. ergo non agit ad modum remouentis
ꝓhibens. ¶ Item arguo ſic. Cuiuſlibet agentis per ſe
ẽ aliquis effectus per ſe imediatus. hec patet inducẽdo
ſed iſti non aſſignant aliquem effectum per ſe ꝛ imedia/
tũ intellectus agentis non poteſt aſſignari per iſtum mo
dum vt manifeſtum ẽ inſpiciẽti. ¶ Unus autem ſocioꝝ
nroꝝ qui multa inuenitur ſcripſiſſe de intellectu agẽte in
ſuo tractatu qui ſic incipit. Que circa intellectum ꝛc̃. po/
nit vnũ modũ intellectus agentis ꝛ dicit ſic. Nos auteꝫ
dicimus ſm ꝑmiſſam ſniam. ꝙ intellectus agẽs cui⁹ eẽ
prius fuit oſtẽſum ẽ cauſa vniuerſalis. ſ. cãlitate oĩum i/
tellectoruꝫ. ſicut qõdã artificium gñale non tñ ſufficit ad
cãndum intellectionem. q2 tunc intellectus polis nõ in/
digeret inſpicere formas ſenſibiles. nec etiam imagines
ſolitarie ad hoc ſufficiunt. q2 tunc non eẽt dr̃ia inter vl'e
ꝛ indiuiduum. Et manifeſtatio iſtius intentionis eſt ſm
ꝙ dicimus. ꝙ intellectus agẽs ꝛ polis icorpales exñtes
ſimul ſunt cum virtute imaginatiua ꝛ non diſtinguunt̃
loco ꝛ ſubiecto. ꝛ ideo cum phantaſia fuerit ꝑparata ꝑ/
paratione q̃ eſt in motore per intentiones imaginatas. ꝛ
diſtincte fuerint intentiones ab idolo ꝛ ab inuicem. ꝛ vo/
luerimus vnam preter alias quibus coniungitur conſi/
derare. ꝛ tunc virtute intellectus agẽtis fiet imutatio vna
cum hac intentione indiuiduale impoſſibilem intelle/
ctum. ꝛ tũc fiet intellectus cuius comprehẽſio erit abſqꝫ
comprehẽſione eorum quibus coniungebatur. que vo/
cari ſolent conditiones indiuiduantes. ꝛ hoc ẽ valde rõ/
nabile vt dicit. q2 illa intentio indiuidualis alijs ſolum ac
cidẽtal'r ꝯiungitur. ꝛ ideo cũ fuerit ibi agens ſil' cuius vir
tute abſqꝫ alijs poterit imutare virtutẽ ſine mã exñtem
inatã recipe formas non mixtas in quo differt a mate/
ria prima ꝛ ab alijs virtutibus corporeis que formas
mixtas ex neceſſitate recipiunt. proueniet inde forma ab
ſtracta cuius. ſ. eẽ inatum ẽ reperiri in diuerſis materijs
eo ꝙ ipſa comprehẽſa ꝛ abſtracta nullam meterie deter
minationem includit precipue indiuidualem dicetur vni
uerſalis. Et hoc poſſumus declarare in exemplo ſenſibi
li propter illos in quibus de nouo oritur ꝓhia. qa ſi agẽs
naturale formas quas in materia producit facere volũta
rie. ita ꝙ in eius ꝑtãte eẽt inducere vnam non inducẽdo
aliam ſicut in ꝑtãte noſtra ẽ comprehẽdere vnam inten/
tionem diſtinguendo eam ab alia cui coniungit̃ in idolo
ſenſato aut imaginato. Et iterum poſſet argui. ſi mã eẽt
talis nature ꝙ poſſet recipere vnam ſine alia. tunc nulli
dubium quin agens poſſet agere formã hoĩs abſqꝫ vlla
determinatione indiuidui quam formam imaginatus ẽ
plato realiter exiſtere preter indiuidua. Cũ ergo i ꝑtãte
nr̃a ſit vnã formã aut vnam intentionẽ imaginatã i idolo
alijs ꝯiunctam diſtinguere ꝛ ibi ſit agens ꝛ recipiens in
quorum natura ẽ. huius quidem facere. illius vero reci
pere imutationẽ ab hoc. ſm ſe fiet ibi cognitio abſtracta
abſqꝫ alia determinatione materie. Et propter hoc dicit

Cōm.in 3º.de aīa cōmento.18º.ꝙ he due actiones re
ducte ſūt ad volūtatē nr̄am.ſ.intelligere ⁊ abſtrahere.⁊
ideo cum inuenimus idem transferri de ordine in ordi/
nem.ſ.imaginati ad intellectum dicimus ꝙ neceſſe ē vt
hoc ſit a cā agente ⁊ recipiente.recipiēs ergo ē materia
le.⁊ agēs eſt efficiens.Et cū inuenimus nos agere per
has duas virtutes cum voluerimus.ſ.ꝙ imaginamur
cum volumus.⁊ nihil agit niſi per ſuam formam neceſ
ſe fuit nobis attribuere iſtas duas virtutes.hec quidem
ſunt verba propria huius ſocij.Et quibuſdam interpo/
ſitis redit ad declarandum ſuam intentionem dicens.
Qui vellet in hoc exēplū ſenſibile.ſ.qualiter intellectus
agēs pn̄s eſt phātaſmatibꝰ ad imutandū intellcm̄ poṫez
abſqȝ hoc ꝙ imprimat aliquid phantaſmatibus.imagi/
netur perfectionem qua locus perficit locatū.que quidē
perfectio eſt in corpore locante ſubiectiue:⁊ tn̄ perficit lo
catum per ſolum contactum.⁊ ſm̄ totam corporis lo/
cati ꝓfunditatem.qđ nō eēt ſi virtus corpis locantis nō
eſſet corporea.qꝛ tunc dimenſiones nihil ꝓhiberent qn
ſiṫ eſſent.Sic imaginandum eſt de agente itelligentia cū
ipſa ſit perfectio ⁊ virtus ꝑficiens imaginationem nr̄am
nō ꝙ ipſa virtutem aliq̄ꝫ imprimat ſed ꝙ ipſa ſit illa cuiꝰ
pn̄tia ⁊ ꝑfectiōe pōt imaginatio qđ ex ſe non poſſet ⁊ tā
to melior q̄ꝫto ſuƀa eſt nobilior accn̄te.Et iſto modo ca
lor celeſtis ſi eſſet ſuƀa incorporea ꝑficeret ſeīales virtu
tes.vt pȝ 6º.de aīalibus.c.2º.non ꝙ calor exn̄s ſubiue
in eis virtutem aliquā cauſet in ſemibus.ſȝ ipſemet ē vir
tus eoꝝ ⁊ tn̄ ē determinatus ad v̇tutes aīe q̄ ſūt i ſeibꝰ
ſicut aīa in organis alijs alias ⁊ alias ſpēs ꝓducit aīaliuȝ
ſecūdum ꝙ alia ⁊ alia fuerint ſemina vt dicitur ibidem.
Sed hec verba quāuis ſint pulchra ⁊ ſubtilia tn̄ mihi vi
dentur impaſſibilia ſignificare.quorum vnuȝ eſt ꝙ ima/
ginatio vnius quiditatis ſeu ſpēs exn̄s in phantaſia vir/
tute intellectus agentis poſſet imutare intellectum poſſi
bilem ſine alia ſpecie ſiue imagine.manifeſtum eſt.n.ꝙ
oīs quiditas cuius ſpecies eſt in phantaſia eſt intelligibi
lis ⁊ hr̄e pōt ſpēȝ in intellectu ſiue illa quiditas ſit ſubſtā
tia ſiue qualitas ſiue q̄ꝫtitas aut ad aliquid.⁊ eſt manife/
ſtū ꝙ nulla ſpēs exn̄s in phātaſia pōt imutare intellectū
poſſibilē niſi virtute intellectus agentis.⁊ ꝙ v̇tute eius
oīs talis ſpēs nata eſt imutare quemadmodū oīs color
natus eſt imutare in pn̄tia luminis.¶ Ex his arguo ſic.
Virtute illius non imutat vna ſpēs p̄ter aliā v̇tute cuius
oīs ſpēs nata eſt imutare ⁊ ſine cuius virtute nulla ſpēs
imutaret ſicut vnus color nō imutaret p̄ter alium virtu
te luminis ſȝ virtute luminis oīs color imutaret.hec.n.
eſt oīo manifeſta.ſed itellectus agēs eſt ille in cuius v̇tu
te oīs ſpēs exn̄s in phantaſia nata ē imutare itellcm̄ poſ/
ſibilē.⁊ hec etiā ē māifeſta.alr̄.n.q̄ditas aliqua nō itel/
ligeret ab intellectu poſſibili niſi phātaſma eiuſdē ꝑ v̇tu
tē intellectus agentis imutaret intellectū poſſibilē.ergo
virtute intellectus agentis nō cōtingit ꝙ vna intentio ſeu
ſpecies ſeu ſimulachrū ſeu imago ſiue idolū imutet ſine
alia.Quāuis ergo concederet ꝙ aliq̄ itentio exn̄s i phā
taſia imutaret itellectū poſſibilē virtute itellectus agen/
tis ſine aliquo ipreſſo ipſi phātaſmatiꝰ videtur ipoſſibile
ꝙ virtute eius ꝯtingat talis ſeꝑatio ſeu abſtratio ꝙ vna
imutet ſine alia.eo ꝙ ꝑ ipȝ ⁊ ꝑ eius virtutē oēs nate ſūt
imutare.⁊ ita hn̄ pn̄s eſt vni ſicut alteri.eo ꝙ oīo eſt ſine
magnitudine niſi forte fingeret phantaſtice ꝙ ipſe pn̄s
vni imaginationi deſtruit aliā ⁊ ſic facit illā cui eſt pn̄s i/
mutaret p̄ter aliā quā corrūpit.Sed hoc eſt adeo ſtultū
ꝙ nō ē dignum impoſſibilia q̄ ad hoc ſequerent exp̄me
re.¶ Sȝ forte diceres ꝙ iſta ſeꝑatio nō ꝓueniret oīo ex
ꝑte itellcūs agētis ſȝ ex ꝑte volūtatis nr̄e.ita ꝙ cū volu/
mus voluntas vł hō ꝑ voluntatē appetit intelligere ali
quā q̄ditatē tūc phātaſma eius virtute itellectus agētis
imutat itellectū poſſibilē ſine alia q̄ditate vel p̄ter aliam
q̄ditatē.⁊ hoc etiā apꝑȝ apte in verbis p̄miſſis vbi dicit
ſic.Cū phātaſia fuerit p̄parata ꝑ nāȝ preꝑatione que eſt
in motore ꝑ intētiones imaginatas ⁊ diſtincte fuerint in/
tentiones ab inuicem ⁊ ab idolo.Et ſi voluerimus vnā
preter alias quibus coniungitur conſiderare tūc virtute
agentis ⁊c̄.Ecce ꝙ dicit.cum voluerimus conſiderare.
¶ Item ſignat in verbis ſequētibus vbi ponit exemplū
ſic.qꝛ agens naturale formas quas in materia producit
faceret voluntarie.ſicut in voluntate noſtra eſt conſidera
re.Et iſtud videtur eē intentio Cōm.i iſto 3º. cōmento
18º.vbi dicit ꝙ ille oꝑatiōes ſunt reducte ad voluntatē
nr̄am.ſ.abſtrahere ⁊ intelligere.Et parumpoſt ſubdit.
qꝛ cum inuenimus nos agere per has duas virtutes cū
voluerimus.Et mihi videt ꝙ hoc ſm̄ modum ſermo
nis manifeſtū ē addere impoſſibile.Certū ē.n.ꝙ volun
tas nunq̄ꝫ vult aliq̄d niſi illud ſit cognitū ab intellectu ⁊
hoc oēs cōcedūt ⁊ pȝ ex tertio ethicoꝝ.vn̄ voluntas vł
homo ꝑ voluntatem non pōt velle ꝯſiderare aliq̄ꝫ q̄dita
tē niſi itellcūs p̄us intelligat illā cōſiderationē quiditatis.
Intellectus aūt nō pōt intelligere ꝯſiderationē alicuiꝰ q̄/
ditatis ſine illa q̄ditate.ergo volūtas nō pōt velle conſi/
derare q̄ditatem aliq̄ꝫ niſi prius eā intelligat.Si ergo ad
hoc ꝙ itellectus agēs abſtraheret faciēdo vnā intētionē
imutar̄ ſine alia.oporteret ꝙ voluntas vellet p̄us ꝯſide
rare illā.ſicut hec verba manifeſte ſouāt.⁊ tunc ſeque
retur ꝙ intellectus intelligeret illā quiditatem anteq̄ꝫ in
tellectus agens eam abſtraheret modo predicto.qđ
eſt impoſſibile.⁊ contra cōmen.plane in iſto tertio.vbi cōmē.36.
dicit.ꝙ actus intellectus qui eſt abſtrahere p̄cedit actuȝ
intellectus qui eſt intelligere.poteſt ergo argui ſic.Si ab
ſtractio per intellectum agentem eſſet voluntaria.ita.ſ.
ꝙ intellectus agens non faceret vnā intentiōeȝ imutare
ſine altera niſi voluntas prius vellet conſiderare illam q̄/
ditatem ſequeretur neceſſario ꝙ intelligere aliquam qui
ditatem eſſet prius q̄ꝫ abſtrahere illam.qđ eſt cōtra cō
men.⁊ veritatem.⁊ conſequentia ex dictis eſt manife/
ſta.¶ Ad verba illa Cōmen. poteſt dici vno modo ꝙ
non ſunt intelligenda vniuerſaliter ⁊ neceſſario.ſ.ꝙ ſem
per ⁊ neceſſario anteq̄ꝫ abſtrahamus aliqđ intellectum
oporteat nos velle conſiderare illud intellectum.quia
ſequeretur inconueniens predictum.Et ſequeretur pro
ceſſus in infinitum in abſtractionibus eo ꝙ nulla quidi/
tas rei materialis intelligitur niſi per abſtractionem itel/
lectus agentis.Vnde etiam cōmen.i fine huiꝰ cōmenti
dicit.ꝙ omnia dicta.Ariſto.in hoc ſermone de intellcū
agente ſunt illa.ꝙ vniuerſalia nullum habent eſſe extra
animam qđ intendit plato.ſ.ꝙ extra animam non ſunt
actu abſtracta.ſed per intellectum agentem abſtrahentē
fiunt ex potētia intellectis actu intellecta.Si ergo ad hoc
ꝙ intellectus agens abſtraheret aliquam quiditatem p̄/
us intelligeret.ſicut ſequeretur ſi oporteret prius velle
conſiderare illam quiditatem.vt oſtenſum eſt.quia in/
telligere illam quiditatem non fit niſi per abſtractionem:
ſequeretur ꝙ illa quiditas eſſet abſtracta anteq̄ꝫ eſſet ab
ſtracta.⁊ ſic in infinitum.Non igitur illa verba cōmen.
ſunt intelligenda vniuerſaliter ⁊ neceſſario ſuppoſito ꝙ
ipſe accipiat voluntatem proprie pro appetitu intellectua
li qui mouetur ab obiecto cognito per intellectum.Sed
ſunt intelligenda particulariter ⁊ de poſſibili.hoc enim
bene eſt poſſibile ꝙ intellectus conſideret aliquam qui/
ditatem ⁊ conſideret conſiderationem illius quiditatis
tanq̄ꝫ bonum ſuum ⁊ perfectum ⁊ tunc voluntas velit
illam conſiderationem ⁊ delectetur in ea.Et rurſus ſi i/
tellectus imperio voluntatis conſiderabit illam quidita/
tem forte perficietur conſideratio propter delectationeȝ
ſm̄ doctrinam Ariſto.in 4º.ethicoruȝ.vbi dicit ſic.Cō
iunget autem delectationem propriam operatio.magis
enim ſingula iudicant ⁊ certius exquirunt cum delecta/
tione operantes.Aliter etiam poſſunt exponi verba Cō.
vt videbitur ſtatim.¶ Sed queret iunior.vnde ergo ꝓ
cedit ꝙ vna intētio imutat intellectum preter aliam ſibi
coniunctam poſtq̄ꝫ non contingit ex parte intellectus agē/
tis neq̄ꝫ voluntatis.Forte dicendum eſt ꝙ hoc proue/
nit ex anima cogitatiua que cogitat vnum indiuidu/
um vnius quiditatis ſine indiuiduo alterius.Cogitat
dico vel ſecundum ſe vł in ſuo accidente: vel in ſuo

effectu proprio. ¶ Et ſi queras vlterius quare ani-
ma cogitatiua cogitat prius indiuiduū huius quiditatis
⁊ non illius. vtinam ſcirē cām huius quam ignoro. Sʒ
ſcio iſtam eſſe ignorantiam non propriam mihi. naʒ mul
ti eorum qui ita bene tenentur ſcire confitentur ſe ignora
2°. de aīa re. hoc tn̄ non eſt remotum. quin celum cum ſuo moto
tex. cō. 150 re ſit cauſa huius. Et hoc aſſimilatur illi dicto homeri. ta
lis eſt intellectus in terrenis hoībus qualeʒ inducit ī die
pater deorum viroruꝙ̄ niſi ꝙ iſte hō nō intellexit dr̄iaʒ
inter ſenſum ⁊ intellectum vt ei īponit Ariſto. Sed ari.
bene vidit dr̄iam illam vt pʒ ex dictis. Et forte illi con-
vt ſupra. ceſſerunt ꝙ actus nr̄i intellectus neceſſario eueniret. Et
ſilr̄ actus voluntatis. vnde ⁊ Empedocles dicit. ꝙ ad
pn̄s voluntas augetur in hoībus. vnde eis ſemper ſape
altera p̄ſtant ſupple corpa celeſtia. i. ad agendum neceſ-
ſitāt ſm̄ diſpoſitionem hore preſentis. ¶ Nos autem di
cimus iſtos actus eſſe liberos ⁊ a nullo agente nos ne-
ceſſitari ad eos. lʒ a corporibus celeſtibus contingat nos
aliqualr̄ ad hoc vel illō volendum vl' intelligendum in-
clinari. Et ꝓpter hoc Ariſto. dicit in 8°. phyſicoꝝ. Nihil
tex. cō. 19. ergo prohibet magis aut forſan neceſſarium in corpore
multos fieri motus a continente horum autem quoſdā
cōm. 40. intellectum aut appetitum mouere. Et huic bene ꝯcor-
dat dictum Cōmen. in 2°. celi ⁊ mundi ca°. de regulari-
tate motus. vbi dicit ꝙ cā diuerſitatis ⁊ deſiderij ⁊ ima
ginationis eſt diuerſitas conuenientis ab extrinſeco ⁊ di
uerſitas paſſionum corporis ab eis. ¶ Sed tu dices ꝙ
hoc non eſt niſi cauſa cōis ⁊ vniuerſalis oīum effectuū
naturalium. ſ. celum cum ſuis motoribus. Et ego dico
ꝙ melius eſt ſcire tn̄ ꝙ̄ nihil. Redeundo tn̄ ad ꝓpoſi-
tum dico ꝙ anima cogitatiua cogitat vnum indiuiduū
vnius qditatis preter indiuiduum alterius quiditatis ⁊
diſponit intellectum poſſibilem ad intelligere illius qui-
ditatis. iō intellectus agens facit intelligere illam quidita
tem ſine al a. Et forte ad iſtam intentionen dicit cōmen.
ꝙ nos abſtrahimus ⁊ intelligimus cum voluerimus. i.
cum cogitauerimus. ⁊ iſti actus ſunt reducti ad volun-
tatem nr̄am. i. ad nr̄am cogitationem. ⁊ hoc puto verū
ꝙ ſi hoc mō ītellexit ſocius nr̄ verba p̄inducta cōcordes
ſumus. ſed nō apparet mihi ꝙ ſic intellexit. ſufficit eniʒ
ꝯ illum intellectum quem puto eſſe falſum diſputaſſe.
¶ Item ī p̄dcō ſermone nō ſatis appet modus cāſita-
tis intellectus agentis ſup actū intellect⁹ poſſibilis. ſ. an
ſit cā remota an cā ꝓpīqua. Si. n. dicat ꝙ ſit cā ꝓpin-
quior ⁊ īmediatior ꝙ̄ phantaſma. hoc eſt incōueniēs. qꝛ
cā remota hʒ vl'iorē cāſitatē ſup effectū ꝙ̄ propinqua. ⁊
ſic phantaſma eſſet vl'ioris cāſitatis ſup ſpēm intelligibi
lem ꝙ̄ intellectus agens. qd̄ eſt abſurdum. ¶ Et ſi con-
cedat ipſum eē cām remotā ⁊ phātaſma cām ꝓpinquio
rem. dicat ipſe quō agens remotum diſtinctum ſm̄ eſſe
ab agente ꝓpinquiori agit mediāte illo nihil imprimēdo.
Et huius nullum īuenit exemplū qd̄ ſciā. ⁊ vtinā place
ret iſti ſocio ⁊ alijs fratrib⁹ ſoluer̄ iſtas dubitatōes ſi eēt
poſſibile. eſſet. n. magnum auxiliū ad noticiam huius no
bilis v̄tutis. ¶ Oībus ergo conſideratis confiteor ad p̄-
ſens me neſcire aliquam neceſſitatem huius concluſiōis
ꝙ ītellectus agens efficiat' ſpēm intelligibilem mediāte
phantaſmate. ⁊ vere nō appet mihi ꝙ intellectus agēs
hēat aliquē modum cāſitatis agentis ſup huiuſmodi ſpe
cieʒ vna cū phantaſmate. Nō. n. eſt fingendū ꝙ hec am
bo agant ſpēm ītelligibilē ex equo vel ſm̄ modū eūdem
agentis. Sicut duo hoīes eque fortes dicerent̄ trahere
vnā nauē ex equo. talia. n. agentia nō ſūt īter ſe eſſentialr̄
ordinata. ⁊ ſunt eiuſdē virtutis ſʒ ſpēʒ vt manifeſtū eſt
īducēdo. cuius opp^m hic ꝯtingit vt ēt manifeſtum eſt.
vtinam ego viderem modum cāſitatis efficientis quem
hʒ intellectus agens ſup ſpēm intelligibilem quem ſi vi
derem hoc non obſtante tenerem īdubitanter pōeʒ pri
us dictam. ſ. ꝙ intellectus agens eſt īmediatū ꝑ ſe prin-
cipiū actiuū intellectionis mō prius declarato. ſʒ qꝛ nūc
non intelligo huius cāſitatē tētabo reſpondere rōībus ⁊
auctoritatibus qbus videtur ꝓbari. Suſtinendo itaꝙ̄
cauſa exercitationis ꝙ phantaſma agit īmediate ſpeciem
intelligibilem nihil coagente ad hoc intellectu agente ꝓ-
prio hoī. ¶ Rn̄deo ad primam rōem in contrariū cum
dr̄ nulla res vel virtus exn̄s in corpore ⁊c̄. poſſum nega
re iſtam eo modo quo accipitur. īmo ſicut virtus exn̄s
ſine corpore poteſt īmediate ꝓducere aliquid in aliqd̄
corpus vt motor celi īmediate ꝓducit motum in celo.
ſic aliqua virtus exn̄s in corpore p̄cipue nobiliſſimo pōt
aliquid īmediate efficere in aliquod corporeum ſine vir-
tute īmateriali propria illi corpori aut illi incorporeo ī qd̄
agit. vnde dicitur ꝙ ipſum phantaſma exn̄s in humano
corpore agit īmediate in intellectum pol'em ſine coopa
tiōe agentis īmālis qd̄ ſit ꝓprium homini. bene tn̄ con-
cederem ꝙ ipſum phantaſma non conſeruaretur in eēn
do nec in cāndo niſi eſſet aliqd̄ agens ſepatum ⁊ īmāle
vtputa motor celi. Et cum vlterius dicitur ꝙ iſta nō ꝓ-
portionātur adinuicem. ſ. res incorporea ⁊ res exiſtens ī
corpore. Dico ꝙ non habent proportionem ſm̄ magni
tudinem. qꝛ res incorporea nullam hʒ magnitudinē. nec
hn̄t ꝓportionem ſʒ durationem tpis. qꝛ ſuba īcorporea
ē durationis infinite. res aūt exn̄s ī corpore gn̄abili ⁊ cor
ruptibili eſt duratiōis finite. finiti aūt ad infinitum nulla
eſt ꝓportio. ſʒ bn̄ ꝓportionantur ſic ꝙ vnū eſt actu tale
q̄le eſt alterum in potentia. ⁊ hoc ſufficit ad hanc intelle
ctionis actionem ꝙ̄tum ad proportionem. phātaſma. n.
humanum eſt virtualr̄ tale quale eſt intellectus in potē
tia receptiua. vn̄ Cōmē. dicit ī iſto 3°. cōmēto. 32 ⁊ 52.
ꝙ p̄paratio que eſt in ītentionibus imaginatis eſt prepa
ratio in motore vt ſit motor. Sed p̄paratio que eſt in-
tellectu poſſibili eſt preparatio que eſt in motum vt ſit
motum ⁊ recipiens. Sed dices ergo phantaſma nobili
ori modo habet ſpeciem ꝙ̄ intellectus poſſibilis qꝛ hr̄e
aliquid actu virtuali eſt nobiliori modo ꝙ̄ hr̄e actu for-
mali poſſuʒ dicere ꝙ hoc eſt verum ceteris pibus. ſʒ ſi
cetera non ſūt paria nō oʒ. mō hic cetera nō ſunt paria.
qꝛ intellectus pol'is hʒ ſpēm intelligibilē īcorporalr̄ oīo
⁊ īmālr̄. ſʒ phātaſma hʒ eā eo mō q̄ hʒ eā. ſ. actu v̄tua
li quodāmō corpalr̄ ⁊ mālr̄. v̄tus āt phātaſmatis q̄ for
te ē ipſummet phantaſma exiſtit ī corpe vt pʒ ī 3°. huius.
¶ Ad aliud cū dicitur ꝙ intellectus agēs ⁊c̄. dico ꝙ ve-
rum eſt. ſed non in oībus illis modis quibus ītellcs poſ
ſibilis eſt potens oīa fieri intellectus agens potens ē oīa
facere. dicitur ergo ſm̄ hanc viam ꝙ intellectus agens
eſt potens oīa facere ꝙ̄tum ad cognitionem eoꝝ vl'em.
Et hoc apte docet Cōmen. cū dicit ꝙ facit oīa potentia
intellecta actu intellecta. Sed ex hoc non ſequitur ꝙ de-
beat facere oīa ꝙ̄tum ad eorum ſpēs. īmo ipſe qditates
mālēs cogitate faciunt ipſas ſpēs ī intellcū. ¶ Et ad au
toritates Cōmen. dico ꝙ oēs referende ſunt ad ipſum
actū 2^m intellectus q eſt intelligere ⁊ nō ad actū p̄orē q ē cōmen. 18.
ſpēs intelligibilis. Cū ergo dicit ꝙ īueniem⁹ idē trāſfer
ri de ordine in ordinē ītelligit de vna cognitione in aliam
cognitionē ordinatā. ſ. de cognitione ſenſitiua ⁊ īdiuidua
li ad cognitionem ītellectiuam abſtractam. q̄i velit dice-
re. cum vnum ⁊ idem obm̄ cognoſcat̄ diuerſis cogni-
tionibus ordinatis. ſ. qditas imaginata neceſſe eſt vt hoc
ſit a cā agente ⁊ recipiente ⁊c̄. Et etiam ꝑ idem intelligo
illud ꝙ ipſe dicit in eodē cōmēto paꝝ añ verba p̄expo-
ſita. ſ. ꝙ ſola intentio imaginata non ſufficit ad mouēduʒ
intellectum. ſ. ad intellectionē. ⁊ ſubdit rōem pulchram
qꝛ ſi ſic non eēt dr̄ia inter vniuerſale ⁊ indiuiduū. i. inter
cognitionē vl'em ⁊ indiuidualem. Cuius ꝯn̄e ratio ē qꝛ
nunꝙ̄ virtus indiuidualis poteſt īmediate producere
comprehenſionē vniuerſalem. vnde ſi imaginatiua aut
ei⁹ v̄tus cāret īmediate ītellectionē ſeq̄ret̄ neċario ꝙ ītel
lectio eēt ꝯp̄hēſio ſeu cognitio īdiuidual' ⁊ ſic nulla eſſet
dr̄ia īter ꝯp̄hēſionē vl'em ⁊ indiuidualē. nec ꝑ ꝯn̄s inter
vl'e ⁊ īdiuiduū. Sʒ ſi q̄reres. ꝑꝑ quid virtus īdīdualis
pōt cāre ſpēʒ vl'eʒ ⁊ nō pōt efficer̄ cognitionē vl'eʒ. Rō
huius eſt bona ⁊ ſufficiens ītelligētibus. qꝛ cognitō vl'is
eſt opus ꝑfectiſſimū virtutis cognoſcētis vl'r. vn̄ ſi v̄tus
īdiuidualis ageret cognitionē vl'em ꝑ ſe ⁊ īmediate ſeq̄

reſ ꝙ eẽt nobilioꝛ ꝙ̃ virtus abſtracta recipiens illam cõ
ꝓhenſionem. eo. ꝙ ſꝑ pꝛicipiũ actiuũ alicui⁹ opationis ē
nobilius receptiuo. Et illud eſt ſimpl̄r nobilius cui⁹ opa
tio vel actus eſt ſimpliciter nobilius nobiliſſima opatõe
alterius. ſi ergo phantaſma ageret īmediate ipm̄ intelli/
gere eſſet ſimpliciter nobilius ꝙ̃ potentia intellectiua qđ
eſt abſurdum. ſed ſpecies intelligibilis non eſt actus vlti
mus ⁊ finalis potētie intellectiue. imo eſt eius diſpõ ad
ſuum actum finalem. Unde ꝙ̃tũcũqꝫ phantaſma agat
ſpēm intelligibilem ⁊ intellectus poſſis eam recipiat non
ſequitur ex hoc ꝙ phantaſma ſit nobilius ſimpl̄r itellcũ
poſſi. eo ꝙ nobilitas potentie indicatur ex ſua opatõe no
biliori ⁊ finali. Juſtum. n. eſt a fine oĩa appellari ẜm ari.
tex. cõ. 49 2º. huius. ¶ Hic tñ forte cõncedi poſſet ꝙ phantaſma
inq̃ʒtũ eſt actiuũ ſpẽi intelligibilis ē nobilius ꝙ̃ intellect⁹
poſſis inq̃ʒtum eſt receptiuus ipſius ſpẽi. niſi vellemus
dicere ꝙ cetera non ſunt paria ſicut prius dicebaſ ⁊ foꝛ
te melius. ſʒ iſtud ſit ꝓbabile. ¶ Per idē etiã ad aliaʒ
auctatē. Cõ. cũ dr̄ ꝙ neceſſe eſt ꝙ non mixtũ ⁊c̄. rñdeſ
ꝙ intellexit de tali materiali qđ eſt opatio finalis potētie
īmãlis ſicut eſt ipm̄ intelligere. ⁊ hoc ipſe ſignificauit in
v̄bis precedentibus. ibidē. n. dicit ſic. Sʒ mouit Ari. ad
ponēdũ mouēs ſepatũ a mã in factiõe foꝛmatiua v̄tutũ
intelligibiliũ vel intelligentiũ. quia virtutes itellectuales
apud ipſum non mixte cum materia. vnde neceſſe ē ⁊c̄.
Ecce cõm. dicit in factione foꝛmatiua virtutũ intelligen/
tium. per foꝛmationem autem virtutis intelligentis cõ/
ſueuit Cõ. intelligere ipſum intelligere vt apparet ĩ mul
tis locis huius tertij pꝛecipue in 2º. cõmento ⁊ in 3º. ⁊ ĩ
multis alijs locis. vbi. n. nos habemuſ intelligere ipē hʒ
foꝛmare ꝑ intellc̄ʒ. ⁊ in hac concoꝛdantia fuit mihi gau/
diũ magnũ. ¶ Ad rõẽs in pꝛincipio q̃õis adductas. Ad
pꝛimã pʒ ꝑ diſtinctõem poſitã in q̃õne p̄cedēte in ſolutio
ne pꝛime difficultatis. ⁊ tu applica ad ꝓpoſitũ qꝛ ꝑꝑ bꝛe
uitatē dimitto. ¶ Ad aliã ſil̄r pʒ ex dictis. vr̄. n. mihi eē
ꝓbabile intellcm̄ agētē nõ eẽ cãm actiuaʒ ſpẽi itelligibil̄
nec īmediate nec mediante phãtaſ̄ ꝑꝑ rõeʒ pꝛi⁹ dictã
hec tñ ſcripſiſſe intendo ſalua mihi ꝓteſtatione al̄r dicē/
di ſi mihi alias melius appareret. Tranſmutari. n. in ta/
libus difficultatibus ad aliam opinionē ꝓpter melioreʒ
rõnem nõ dʒ imputari incõſtãtie. Sed adherere ꝑtina/
citer opinioni ꝓpꝛie ⁊ triſtari ꝓpter dimittere opiniõeʒ
ꝓpꝛiã ē hoĩs agreſtis ⁊ indiſciplinati ſicut hētur ab Ari.
ĩ. 7. ethicoꝝ: ¶ Ad aliã cũ dr̄ ꝙ ex qua rõe ⁊c. Circa hãc
rõem ē ſciēdum. ꝙ ꝓpter iſtã rõem dixerunt aliq ſpēm
intelligibilem fieri īmediate ab actu virtutis cogitatiue.
⁊ dñt ipſam ſpēm intelligibileʒ nõ manere ĩ intellcũ poſt
actualē ꝯſiderationem q̃ non manet ceſſante intelligere.
Nã q̃ rõne phãtaſma vnius īdiuidui albedis facit ſpēʒ
ĩtelligibilē in intellcũ. eadē rõe phãtaſma alteri⁹ īdiuidui
albedinis facit ſpēm ſil̄em in ipſo intellectu. ⁊ ſic ſi huiuſ
modi ſpecies reſeruentur ĩ intellcũ poſt actualem ꝯſide
rationem ⁊ poſt cognitionē tc̄ intellc̄s ſil̄ hēbit pl̄es ſpe/
cies intelligibiles eiuſdē q̇ditatis reſpectu eiuſdem īdiui
dui. Et bñ dico pl̄es ſil̄. qꝛ in diuerſis gñibus ĩ diuerſis
īſtantib⁹ gnãtis hʒ bene ⁊ hoc vr̄ valde abſurdũ. đ quo
enĩ ſeruirēt huiuſmodi ſpēs intelligibiles cũ vna ipſarũ
ſufficiat ad intelligendũ q̇ditatē albedinis. ſil̄r ãt ⁊ ĩ alijs.
¶ Sed tenendo cõeʒ doctrinã in iſto põt cõcedi qđ cõ/
cludit. ⁊ ꝙ huiuſmõi ſpēs multe diſponũt itellcm̄ ad ĩ/
telligēdũ illa īdiuidua albedis a q̇ꝝ phãtaſmatib⁹ cãnſ.
Et ꝙ̃uis vna ſpēs ſufficeret ad intelligēdũ q̇ditatē albe/
dinis. tñ nõ ſufficeret ad intelligēdũ oĩa indiuidua illius:
⁊ hoc eſt ꝓbabile. Qual̄r ãt vna ſpēs ꝓficit ad intelligē
dũ q̇ditatē ⁊ indiuiduũ viſũ eſt prius. ¶ Al̄r ãt dñt aliq
ꝙ cũ phãtaſma vni⁹ īdiuidui fecerit ſpēʒ itelligibilē in ĩ/
tellectu poſſi ꝙ̃din illa manebit nunꝙ̃ phãtaſma alteri⁹
indiuidui eiuſdē ſpẽi phãtaſia eiuſdē hoĩs exñs faciet ſpe
ciē itelligibilē ĩ ipõ intellectu. qꝛ p̄cedēs īpediet ⁊ reddet
intellcm̄ īdiſpoſitũ ad receptõeʒ alterius ſpẽi. cũ recipi/
ens dʒ eē denudatũ a natura recepti ſiue a recepto ẜm
ſpēʒ. Et foꝛte iſti ꝯcederēt ꝙ nec phãtaſma alteri⁹ hoĩs
gñat nouã ſpēm ſʒ oẽs intelligunt ꝑ vnã ſpēm cũ ipſa eſt
actu ꝯfoꝛis phãtaſmatibus eoꝝ. itaqꝫ cũ īdiuiduũ albe/
dinis mediãte phãtaſia ſoꝛtis fecerit ſpēʒ itelligibilē ĩ in/
tellectu. ⁊ iſta manēte pl̄o imagineſ illud indiuĩduũ albe/
dinis vl̄ aliud nõ ꝯtingeret noua ſpēs ĩtelligibilis diuer
ſa a pꝛiore. ſʒ plato ĩtelliget ꝑ eãdē inq̃ʒtũ hũit q̃ʒdã ꝯfoꝛ
mitatē ad phãtaſma ipſi⁹. Sic. n. vnũ ꝯ̃rioꝝ exñs ĩ aliq̇
ſubõ īpedit gñatõeʒ alteri⁹ in eodē q̃ñ illa ꝯ̃ria ſũt eq̃ foꝛ
tia. ſic foꝛma pẽitus eiuſdē ſpẽi cũ alia agēs ĩ ſubm̄ aliqđ
īpedit ipʒ ſil̄ recipe aliã eiuſdeʒ ſpẽi. ⁊ ſil̄r dicēdũ eẽt de
duobus ſenſibilibus eiuſdem ſpẽi ꝑ cõparationem ad
mediũ ⁊ ad ſenſum vtꝝ veꝝ ſit bona ē ꝯſideratio.

¶ Queſtio. xxvi.

Eſtat vlterius inquirēdũ. Utꝝ itelle/
ctus agens ſit aliqd aĩe nr̄e humane. ⁊ vr̄
ꝙ non qꝛ ſi eẽt aliqd aĩe nr̄e humane. aut
eẽt potentia ſeu virtus eius. aut ꝑs eius ꝑ
ſufficientē diuiſionē ẜʒ oĩum ꝯceſſionē. ſʒ nõ põt eẽ po/
tētia vl̄ v̄tus. qꝛ v̄tus ē de gñe q̃litatis vt ſatis pʒ in p̄di
camentis. Intellcũs ãt agens eſt q̃dã ſubã actu ens no/
bilioꝛ poſſi ẜm. p. ĩ lr̄a. ergo nõ ē ꝓpꝛie v̄tus nãlis anime
nr̄e. Si ãt dicaſ ꝙ eſt ꝑs aĩe ⁊ cũ non ſit ꝑs ꝙ̃titatiua vt
manifeſtũ eſt. aut ergo eẽt ꝑs eẽntialis. aut ſubĩua. non
ſubiectiua. qꝛ ſic aĩa nr̄a humana nõ eẽt vna ẜm ſpēʒ. cu
ius oppoſitũ oẽs ꝯcedũt. ⁊ ari. ſignificauit in 2º. huius. tex. cõ. 52.
vbi dicit. Ultimũ ãt ⁊ minimũ ẜm rõem ⁊ itellcm̄. nec
põt eẽ ꝑs eſſentialis. qꝛ tũc aĩa humana nõ eẽt ſubã ſim/
plex ſed compoſita. qđ vr̄ abſurdũ. qꝛ foꝛma dʒ eẽ ſim/
plicis eẽntie ẜʒ auctoꝛē libꝛi. 6. p̄ncipioꝝ. ¶ Oppoſitũ ar
guiſ auctate ari. dĩ. ꝙ neceẽ ĩn aĩa eſſe has duas dr̄ias
. ſ. intellcm̄ poſſeʒ ⁊ intellcm̄ agentē. ⁊ ꝯſtat ꝙ nõ ſẽ ĩ alia
aĩa nĩ ĩ aĩa hũana. qr̄ ⁊c̄. ¶ In dcã q̃õne dñt aliq ſñiaʒ
Ari. ⁊ cõmē. fuiſſe ꝙ intellectus poſſis eſt q̃dã ſubã itel/
lectualis ſimplex in ſubã ꝑ ſe ſubſiſtēs actu foꝛmal̄r de
ſe ⁊ nõ eſt ſubã pure in potētia receptiua. ⁊ iſti ꝯcedũt
ꝙ intellectus agēs nõ ſit aliquid aĩe humane. imo eſt q̃/
dã ſubã actu ſubſiſtēs q̃ facit de potentia intellectis actu
intellecta diſtincta ab itellectu poſſi. ¶ Nec põt dici ꝙ ĩ/
tellectus agens ſit v̄tus vel potentia nãlis eiuſdē potētie
ſubẽ. q̃m̄ ſic vnũ ⁊ idē ſimplex ⁊ indiuiſibile in ſubã ⁊ ꝑ
ſe ſubſiſtens hr̄e potētiã actiuã ⁊ potētiã paſſiuã ⁊ rece
ptiuã reſpcũ eiuſdē qđ eſt ipoſſe. Rõnes q̇bus mouēſ
ad ꝓbandum ꝓpoſitum videbũtur poſt cũ mouebunſ
dubitationes ꝯ̃ opinionem iſtam. ¶ Sʒ iſta põ vr̄ mul
tum dubitabilis. pꝛimo aliq ſic arguunt. Illud qđ reci/
pit oẽs actus non dʒ eẽ aliquis actus de ſe foꝛmal̄r. qꝛ tc̄
idem recipet ſeipm̄. ſed intellectus poſſis recipit oẽs act⁹
qꝛ oĩa intelligerere põt de nouo. qđ nõ eſt ſine receptio/
ne eoꝛum ſaltem ꝙ̃tũ ad eoꝛum ſpēs. nihil aũt recipit ſe
ipſum nec ſpēm ſuiipſius. vt manifeſtuʒ eſt. quare ⁊c̄.
¶ Et iſtam rõem intellexit Ari. in lr̄a cũ dicit. Neceſſe ē
itaqꝫ q̃m̄ oĩa itelligit ⁊c̄. ¶ Itē põt ſic argui. Si itellect⁹
poſſis eẽt ſubã intellectualis de ſe actu ſequereſ ꝙ aliqd
reciperet eiuſdeʒ ſpẽi cum ipſo. qđ vr̄ impoſſibile. ⁊ ꝓ
bo ꝯñam. qꝛ oĩs ſubã intellectualis exñs actu de ſe foꝛ/
mal̄r eſt de ſe intelligens ⁊ intellcã. ⁊ intellectio eſt ideʒ
cum ſubã tali qua ſeipſam intelligit. ⁊ hoc ſignificauit
Ariſto. cum dicit. Scĩa autem ſpeculatiua ⁊ ſcibile idē
eſt. ſ. in ſeparatis a materia actu ſubſiſtentibus. ſic ergo
intellectus poſſibilis ẜm iſtam põem erit de ſe intelligēs
⁊ intellcm̄ intellectione q̃ ē ſua ſubã. Cum ergo intelle/
ctus poſſibilis aliquando recipiat intellectionem ſue ꝓ/
pꝛie ſubẽ vt quilibet intelligendo expitur in ſeipſo. qꝛ cõ
tingit vnicuiqꝫ intelligere de nouo ſubam pꝛopꝛiam ſui
intellecus. ſequeretur ꝙ intellectio ſubẽ intellectus reci
piet intellectionem ſubẽ intellectus. ⁊ ſic ſaltem idem ẜʒ
ſpeciem reciperet idem ẜʒ ſpeciem per ſe ⁊ ꝓpꝛie. ꝙ ãt
intellectus poſſibil̄ q̃ñqꝫ de nouo intelligat ſuã ꝓpꝛiam
ſubaʒ ẜʒ ſe. hoc videſ teſtificari cõmē. 12º. meta. ꝯmēto
17º. in fine vbi dicit. ꝙ ſi intellectus denudeſ apud pſe/
ctionē hũanam a potentia neceſſe eſt vt deſtruaſ h̄ actio

ab eo q̄ eſt alia ab illa q̄ intelligimus alia entia. ſ. mãlia ⁊
tūc non intelligimus oīo ꝑ ipm̄. aut itelligim⁹ ſꝫ ꝙ actio
eius eſt ſuba eius. i. intelletiōe ſue ſube ꝓprie. ſꝫ ipoſſe ē
vt in aliq̄ hora nō itelligamus ꝑ ipꝫ. Relinqᷓ ergo ꝙ ſi
intellectus fuerit denudat⁹ a potētia ⁊ itelligam⁹ ꝑ ipꝫ ſꝫ
ꝙ actio eius eſt ſuba eius. i. intellectiōe q̄ intelligat eius
ꝓpria ſuba. non ꝙ de nouo contingat intellectio q̄ ē ideꝫ
eēntialr̄ cuꝫ eius ſuba. q: ſicut ipſe nō icipit eē de nouo.
ſic intellectio q̄ ē idem eēntialr̄ cum eo non incipit eſſe de
nouo. ſ. mō ꝑdicto. ſ. ꝙ tunc intelligimus ipm̄ ſꝫ ꝓpriā
ſubaꝫ eius. ⁊ ipſe recipit intellectionē ſue ꝓprie ſube de
nouo. ⁊ ſic ſeqᷓ incōuenieēs ꝑdcm̄. ¶ Sꝫ aliqs cauillaret
h ꝙ q̄uis intellcūs poſſis ſit ſuba itellectualis actu exn̄s
de ſe formalr̄. nō tn̄ ipſe itelligit ſeipm̄ ꝑ ſe intellectōe q̄
ſit eius ſuba. ⁊ ſic nō ſeqᷓ illud incōueniēs. ⁊ cum dr̄ ꝙ
oīs ſuba ⁊c̄. Diceret cauillator ꝙ nullū ē incōueniēs de
illis ſubijs q̄ ſunt nate īmutari ab aliquo exn̄te i corpore
ſed intellectus poſſibilis q̄uis ponatᷓ ꝙ ſit ſuba actu ens
de ſe tn̄ natus ē moueri ad actū ſuū ab aliquo ſiue ab ali
quibus exn̄tibus in mã. ſ. ab intentionibus imaginatis.
¶ Cōtra iſtud ē ari. q: ſm̄ iſtam pōem intellcūs poſſis
ꝑus nãliter eſt actu ens de ſe formalr̄ q̄ꝫ moueatᷓ a phã
taſmatib⁹ vt manifeſtū ē. Oē aūt ꝙ de ſe ē ens actu nãlr̄
añq̄ꝫ moueatᷓ ab aliquo hꝫ aliq̄ꝫ operationē naturalr̄ ꝑ/
uſq̄ꝫ moueatᷓ ab illo. ⁊ ſic itellectus poſſis prius naturalr̄
.52. q̄ꝫ moueatᷓ a phantaſmatibus hēbit aliquē actū de ſe. ⁊
qs erit ille actus niſi intelligere ſuam ſubaꝫ: nō vr̄ poſſe
aſſignari rōnabl̄r niſi qs fingat. ergo idem qđ prius. Et
ꝯfirmatᷓ q: oīo vr̄ irrōnabile ꝙ ens actu de ſe nullā opa
tionē hēat niſi ſolam receptionē ⁊ nullaꝫ virtutem niſi re
ceptiuam. Cōſtat aūt ꝙ intellectus poſſis nullam opatio
nem hꝫ niſi paſſionem ſm̄ Ari. ⁊ Cōmē. in iſto 3°. neq̄ꝫ
virtutem niſi receptiuam ſꝫ eos. quō ergo eēt ens actu
de ſe formalr̄: Ex his itaq̄ꝫ vr̄ ꝙ illa poſitio ſit ꝯ rōnem
tex. cō. 5. q̄tū ad hoc ꝙ dicit itellcm̄ poſſeꝫ eē ſubaꝫ exn̄tē actu de
ſe. vr̄ ēt eē ꝯ verba ariſto. in iſto 3°. ꝓpe ꝑncipium. vbi
dicit. ꝙ intellect⁹ poſſis nō hꝫ naturā niſi ꝙ poſſis vocat⁹
ē. Et paꝝ ēt poſt. ꝙ nihil ē actu eoꝝ q̄ ſunt añ itelligere.
veꝝ ē ꝙ iſti expoñūt iſta v̄ba ſicut dicebatur ꝑus referē
do ad opinionē antiquoꝝ. q ponebāt aīam eē ꝯpoſitā ex
oībus rebus vt oīa cognoſceret ꝯ quos dicit Ari. ꝙ itel
lectus nihil ē actu eoꝝ q̄ ſūt. ſ. entiū materialiū ex qbus
antiqui dixerūt ipm̄ eſſe ꝯpoſitū. ſꝫ ſolū ē in potentia re/
ceptiua ſpēꝝ eoꝝ q̄uis de ſe ſit ſuba abſtracta actu. Sꝫ
iſtud nō vr̄ ſatiſfacere ad intētionem Ari. qui loqᷓ vlr̄
ſine aliq̄ reflexione ⁊ determinatiōe ad entia materialia
vt pꝫ in eius v̄bis ⁊ in v̄bis cōmē. ¶ Itē q: iſti cōcedūt
intellcm̄ agentē nō eē aliqd aīe nr̄e vr̄ valde abſurduꝫ ⁊
ꝯ ari. ⁊ cōmen. Ariſto. n. tractat in iſto 3°. de itellcū poſſi
tanq̄ꝫ de ꝑte aīe. vt manifeſtū ē in principio huius tertij
vbi dicit. de ꝑte aūt aīe ⁊c̄. Et ꝯſtat ꝙ intellectus poſſis
nō ē ꝑs aīe intellectiue humane diſtincta contra aliā ꝑtē
tex. cō. 17. niſi ꝯtra itellectū agentē. ¶ Et ſi dicas ꝙ ē ꝑs aīe hūane
diſtincta ꝯ aīam ſenſitiuā. ꝯ hoc ē. q: in illo. c. Om̄ āt ſic
in oī nã. dicit ari. ꝙ necēe eſt i aīa nr̄a eē has duas drias
. ſ. itellectū agētē ⁊ poſſem ⁊ nō eſt in alia aīa niſi aīa hu/
mana. Eſt ēt hoc contra itētionē Cōmen. in multis locis
dicit. n. cōmē. ꝯmēto 18°. ꝙ fuit neceſſe has duas actio
nes aīe attribuere nobis. ſ. recipe intellectū ⁊ facere euꝫ
q̄uis agēs ⁊ recipiēs ſint ſube eterne. ꝑꝑ hoc ꝙ he due
actiones ſunt reducte ad voluntatē nr̄am. i. ad cognitōeꝫ
nr̄aꝫ. vt credo. ſ. abſtrahere itellecta ⁊ recipe ea. ⁊ paꝝ
poſt in eodē cōmēto dicit. ⁊ cū nos inuenim⁹ agere per
has duas virtutes cū voluerim⁹ ⁊ nihil agit niſi ꝑ ſuam
formā. iō necē fuit attribuere nob has duas v̄tutes itel
lectus. ¶ Item in cōmento. 4°. dicit ꝙ intellect⁹ exn̄s
in nob hꝫ duas actiones. i. duas opationes. q̄ꝝ vna ē de
gn̄e paſſionis ⁊ ē intelligere. ⁊ alia de gn̄e actiōis ⁊ ē ab
ſtrahere formas ⁊ denudare eas a materijs ⁊ alia mul
ta ad iſtā intētionē. ¶ Quidam ergo tenētes ꝑdictā opi/
nionē q̄tum ad actualitatē intellect⁹ poſſibil̄ dn̄t ꝙ itelle
ctus agēs hn̄ eſt aliquid aīe nr̄e. nō obſtante ꝙ vterq̄ꝫ ſi:

ſuba actu ſubſiſtens. nō ſolum. n. pōt eē ſuba vna ex dua
bus ſubſtantijs q̄ꝝ vna informat aliam ⁊ inheret ei. veꝝ
ēt ex duabus ſubijs actu q̄ꝝ vna nō ē diſtincta ab alia lo/
co. ⁊ ſubo ⁊ cū hoc act⁹ vni⁹ ſiue opatio imediate depē
det ab alia ⁊ ꝓprie. vnde ſm̄ Cōmen. ex motore celi ⁊
ipſo celo ē quid vnum ꝓpter illā cām. vt pꝫ ꝑ Cōm. 2°.
celi ⁊ mūdi. ⁊ multotiens cōmē. vocat intelligē nuā mo cōmē. 3.
uentē celū formā ipſi⁹ ſicut pꝫ paꝝ exercitatis i nãli phia.
Ari. ⁊ cōm. Auerois. Silr̄ q̄uis cōpoſitum ex corpore
humano ⁊ anima cogitatiua ſit quoddaꝫ ens actu ⁊ ſub
ſiſtēs. ⁊ ſit anima cogitatiua ſm̄ cōmē. tn̄ ex his eſt vna
ſuba. ſ. homo. vna dico vnitate ſufficiente ad actum ꝓ/
prium eius qui eſt vlr̄ comprehendere vt prius dēꝫ fuit
ſm̄ Cōm. Cum ergo intellectus poſſibilis in operatiōe
ſua depēdeat ab intellectu agente ꝓprie ⁊ imediate. vt
pꝫ ex dictis. quare non poterit eē quid vnuꝫ ex his dua
bus ſubijs: Nec eſt requirenda talis vnitas in reb⁹ ha/
bentibus formas imateriales ſicut in illis quorum for/
me ſunt materiales inherentes. hoc autem reputo bene
⁊ ſubtiliter dictum. tamen non videtur oīo ſufficere ad
intentionem Cōmen. ſicut patet ex ſequentibus. ſi tamē
intellectus poſſibilis eſſet ſuba actu de ſe non video quō
ex ipſo ⁊ intellectu agente bene eſſet quid vnum modo
predicto. ſed non credo ꝙ ſit ſuba ens actu de ſe forma/
liter. vt ſtatim patebit. ¶ Alij autem dicunt aliter ꝙ itel
lectus poſſibilis. dico autem intellectum quo cognoſcit
anima ⁊ ſapit ⁊ quo opinatur anima ⁊ intelligit non eſt
aliqua ſuba intellectualis actu de ſe formaliter. ſed ē ſub
ſtantia pure in potentia in genere nature intellectualis.
ſicut materia prima eſt pura potentia in genere nature
ſenſibilis. ⁊ hoc bene probatum eſt prius contra aliam
opinionem. ⁊ concedunt iſti ꝙ intellectus agens eſt for/
ma informans intellectuꝫ poſſibilem ⁊ dans eſſe ei ſim/
pliciter actu. vt ſic anima rationalis humana ſit ſuba in/
corporea compoſita eſſentialiter ex duobus principijs i/
trinſecis quorum vnum eſt de ſe pure in potentia ⁊ eſt
ſimile materie. ſ. intellectus poſſibilis. ⁊ aliud eſt actus
eius ipſū ꝑficiens ⁊ eſt ſimile forme. ſ. intellectus agens
⁊ ꝙ hec ſit intentio Cōmē. manifeſtum eſt inſpicienti ver
ba eius prius inducta contra aliam opinionem. ¶ Iteꝫ
ipſe dicit in cōmēto 5°. ꝙ tu debes ſcire ꝙ ſicut lux ē ꝑ/
fectio diaphani. ſic intellectus agens eſt perfectio mate/
rialis. ¶ Item in cōmmento 2°. ipſe dicit. ꝙ intellectus
qui eſt in nobis componitur ex intellectu agente ⁊ intel/
lectu poſſi. ¶ Item in eodem cōmento dicit ꝙ intellect⁹
materialis perficitur ab agente. ¶ Item in commento
36°. dicit ꝙ intellectus agens eſt forma in nobis. Dicit
etiam ibidem. ꝙ intellectus in nobis eſt compoſitus ex
intellectu agente ⁊ intellectu ſpeculatiuo. verum ē tamē
ꝙ aliqui volunt omnes iſtas auctoritates expōere ꝑ hoc
ꝙ Cōmen. conſueuit vocare perfectionem ⁊ formam
non ſolum formam que informat ⁊ inheret. ſꝫ alio mo/
do. vnde in cōmento 14°. huius tertij. dicit ꝙ intelligen
tie perficiuntur per ſe inuicem. ſ. inferior per ſuperiorē.
Similiter in 12°. meta. cōmento 44°. dicit ꝙ perfectio
vniuſcuiuſq̄ꝫ mouentium vnūquēq̄ꝫ orbium perficitur
per primum motorem. ſꝫ conſtat ꝙ nec primum nec ali
qua alia ſuba ſeꝑata eſt perfectio informans aliam. ⁊ iō
non ſequitur ꝙ intellectus agens ſit perfectio informās
intellectum poſſibilem. Quomodo autem intellectus
agens ſit forma ⁊ perfectio intellectus poſſibilis. Dicūt
vno modo. ꝙ pro tanto eſt. quia ſicut colores non vidē/
tur in diaphano niſi preſente lumine. ſic nec intellectus i/
telligit res materiales niſi preſente lumine intellcūs agē
tis. qđ lumen eſt ipſe intellectus agens. ¶ Sed iſtđ nul
lomodo ſufficit. quia pari ratione poſſet dici. ꝙ phantaſ
ma eſt perfectio intellectus materialis. quia nunq̄ꝫ intel/
lectus poſſibilis intelligit rē materialē niſi pn̄te phantaſ/
mate eius. ¶ Itē quomodo intellcūs agēs vnitur poſſi
vt forma ipſi dāt aliū modū in qōe đ intellcū adepto vt
videbitur poſt ſi đs voluerit. ſꝫ q: nã phi ē maximam
certitudinē inquireᷓ ſaltem ſm̄ ꝙ poſſe eſt in mã ſubie/

eta. vt docet Cōm. in 12°. meta. Nec eſt ſatis ſcientificū
cōmēto penultimo. initi auctatibus hominum niſi ꝓ q̄to conſonant rōni ⁊ principijs ꝑ ſe notis. Jō bonum vr̄ tentare illam concluſionem reſoluere in aliq̄ per ſe nota. aut ſaltem cōceſſa a multis. ¶ Suppono ergo primo ꝙ intelligere ⁊ abſtrahere ſūt operationes imanentes in intellectu ⁊ etiaꝫ hoc
tex. cō. 16. apparet manifeſtum omni ſani capitis ⁊ hētur ab Ariſ. 9°. meta. ¶ Scdō ſuppono ꝙ pō actiua eſt pricipium
ex. cō. 16. tranſmutandi alteꝝ inq̄tum alterum 5°. meta. ex quo ſtatim ſequitur ꝙ nulla operatio eſt imanēs eo ꝙ idem ſit per ſe principium actiuū eius imediatuꝫ ⁊ receptiuū ſm idem. ſed ꝓ tanto qꝛ pn̄m actm̄ imediatū eſt vnituꝫ receptiuo ꝑ ſe ſm eē. ita. ſ. ꝙ ſūt in eodem ſubo. aut vnū eſt informans alterum. ¶ Tertio ſuppono ꝙ intellectꝰ agens eſt principium actiuū ꝑ ſe ⁊ imediatum ipſius intelligere. ⁊ hoc probatum eſt prius ſufficienter. Sed ad huc volo ꝓbare ad preſens ad maiorem certitudinem. ⁊ ad hoc accipio ꝙ intellectus agens non ē imediatū pn̄cipium actiuū ſpēi intelligibilis. qꝛ vnius effectꝰ nō pn̄t eē plr̄es cāe in eodem gn̄e cāe per ſe ⁊ eodem modo vt manifeſtum eſt per ſe inducendo. Altera. n. eaꝝ ſuperflueret ⁊ dignitas ē in natura ꝙ in ea non ſit aliquid ocio
primo celi ſum. vt hr̄ ab Ari. pmo celi ⁊ mū. ⁊ 3°. huius. ⁊ a Cō.
tex. cō. 32. 2°. meta. ſi ergo intellectus agens eſſet cā actiua per ſe i/
3°. h. textu mediata ſpēi tc̄ phantaſma non eēt iſto°. agens eius. aut
cōm. 45. ergo nullo°. erit cā actia aut erit cā actiua remota. non ē
2°. meta. dandum primum. qꝛ ꝓbatum eſt prius opm̄ huius. ſ.
cōm. 1. ꝙ phantaſma ſit aliq̄ mō cā actiua ſpēi itelligibilis in intellectu. Si vero dat̄ 2m̄ illud eſt incōueniens oīo. qꝛ agēs remotum hꝫ vlr̄iorē cālitatē q̄ꝫ ꝓpinquū ⁊ pr̄iū eſt cā vt celum q̄ꝫ homo ſilr̄ aūt in alijs. Nunc autē ipſum phantaſma determinatū alicuius qualitatis vlr̄ioris cālitatis ſuper ſpēm intelligibilem q̄ꝫ eſſet intellectus agens. qꝛ itellectus agens ſi eēt cā alicuius ſpeciei intelligibilis eēt cā oīs ſpēi. cū nō eſſet rō quare magis eēt cā vnius ſpēi intelligibilis q̄ꝫ alterius. quodlibet autem phantaſma eſt cauſa ſolum vnius ſpeciei. ſcilicet illius quiditatis cuius indiuiduū eſt phātaſiatum. remotum eſt ergo ꝙ ipſum phantaſma ſit cauſa actiua remota ſpēi itelligibilis. ergo relinquitur ꝙ intellectus agens non ſit actiuū imediatū ſpeciei intelligibilis. nec eſt fingendum ꝙ hec ambo. ſ. intellectus agens ⁊ phantaſma eq̄lr̄ ſe habeant ad gn̄andum ſpēm intelligibilem. hoc. n. remotum eſt in qōe p̄cedenti. ¶ Ulterius accipio ꝙ abſtrahere eſt actio imediate ꝓueniens ab intellectu agente. ſ. non mediāte aliq̄ agente ſeꝑato ab eo. ⁊ hoc eſt manifeſtum cuilꝫ intelligēti. poteſt tamen declarari modica declaratione propter ꝓteruientes. qꝛ certum eſt ꝙ abſtrahere intellcū nō ꝓuenit per ſe ⁊ immediate a phantaſmate. Ridiculuꝫ. n. eēt dicere ꝙ phantaſma abſtraheret quiditatem a phantaſmatibus. ⁊ nullus hoc dicit. ſic. n. phantaſma faceret de potentia intellectis actu intellecta cum hoc ſit abſtrahere vt in ꝓhemio ſumitur. nec etiam ſpēs intelligibilr̄ ē illud ex quo imediate procedit abſtractio ſeu abſtrahere vt etiam manifeſtum eſt. nec intellectus poſſibilis. ergo relinquitur ꝙ abſtrahere eſt imediate ab intellectu agente. Tunc arguitur ſic. abſtrahere qđ imediate eſt ab intellectu agente cum ſit qōdam agere. aut ergo eſt agere ſpēm intelligibilem. aut eſt agere ipſam intellectionem. pm̄ non eſt verum. quia ſi intellectus ageret immediate ſpēm intelligibilem qđ eſt remotum. ergo relinquit̄ ꝙ abſtrahere eſt agere ipāꝫ itellectionē. cū g° ab itellcū agēte imediate procedat ipſum abſtrahere. vt manifeſtum eſt alr̄. n. intellectus agens non bene notificaretur ꝑ abſtrahere. ſequitur ꝙ intellectus agens immediate efficit intellectionem. ſ. ꝑ priuationem alterius medie virtutis ſeꝑate ab ipſo intellectu agente. ⁊ hoc puto oīo eē verū. Ex quibus arguo ſic ad principale ꝫ intētū. ſi intellectus agens non eſſet vnitus ⁊ ꝯiūctus intellectui poſi ſm eē tc̄ intellectio non eſſet actio imanēs in anima intellectiua qđ eſt abſurdum oīo. ⁊ ꝓbo ꝯn̄am ex dictis. qꝛ intelligere imediate dependet oīo ab intellcū agente. vt ꝓbatum eſt. cum ergo operatio non dicatur imanens ex eo ꝙ recipiatur ꝑ ſe in illo eodem qđ ē pn̄m ꝑ ſe actm̄ eius imediatum. ſed ex eo ꝙ recipitur in aliquo cui ſuū actm̄ eſt cōiunctum ſm eſſe. intellectus autem poſis eſt ille i quo recipitur intellectio ſubiue. vt manifeſtum ē. quare ſequitur ꝙ intellectus agens ē coniunctus poſi. aut ergo intellectus agens eſt coniunctus poſi ſm eſſe tanq̄ꝫ virtus illius eiuſdem ſube cuius ē pō receptiua ipſius intellectionis aut ē ei cōiūctus tāq̄ꝫ ſuba quedam alia que vr̄ cuius vtus ē principium imediatum actm̄ intellectionis Si dicetur primum. hoc ē abſurdum. qꝛ vna ſubſtantia ſimplex ⁊ imaterialis hr̄et in ſe vtutem actiuam ⁊ receptiuam vniꝰ ⁊ eiuſdem effcūs ⁊ ſiqs nō haberet hoc ꝓ impoſi tunc arguendum eēt alr̄. ꝙ cum intellcūs poſſibilis ſit ſuba pure pō. vt ꝓbatum ē prius. neċe ē ꝙ eiꝰ ꝑfectio prima ſit ſuba. ⁊ hoc indubitanter ē intellectus agens. ¶ Per hanc itaq̄ꝫ inueſtigationē pōt eē certuꝫ. ꝙ anima intellectiua ſit compoſita eētialiter ex his duabus ꝑtibus. ſ. intellcū poſi vt ex ſubo. ⁊ intellectu agēte tanq̄ꝫ ex forā informante. Ad hoc enim ꝙ intelligere ſit actus imanens non ſufficit ꝙ intellcūs agēs ſit ꝑ ſe ſubſiſtens. et non diſtinctus loco a poſi ⁊ ageret i ipꝫ. qꝛ mouere non eſt actus imanens in intelligentia mouente. ⁊ tm̄ intelligentia eſt non diuerſa ſubo aut loco a celo ⁊ mouet ipm̄ imediate ⁊ per ſe. ¶ Sed ꝯ iſtam pōnem ſūt difficltates non pauce. Una ⁊ principalis eſt. ꝙ ſm hoc videret̄ aīa intellectiua eē corruptibilis cum ſit compoſita ex ſuba in potētia ⁊ ex ſuba q̄ eſt ipſius actus. ſꝫ ꝓpter iſtam dubitationem fiet qō ſpālis. ¶ Alia dubitatio eſt. qꝛ nullus actus corporis vel forma dꝫ eē ſuba compoſita. ſed. aīa itellectiua eſt forma ⁊ actus. ergo ⁊c̄. maior pꝫ. qꝛ ſuba diditur per mām ⁊ formam ⁊ compoſituꝫ. ⁊ ſic actus non dꝫ eſſe ſuba compoſita cum ex oppoſito diſtinguant̄. vt pꝫ ex 2°. huius. minor vō pꝫ ex diffinitione coī aīe q̄ diffinitio data eſt in 2°. huius. ¶ Item illud qđ ē pure potentia in aliquo genere dꝫ eſſe informatum omnibus actibus illius generis vt vr̄ in mā prima que eſt ens pure in potentia i genere nāe ſenſibilis ⁊ ipā hꝫ in ſe oēs actus ſenſibiles gn̄abiles ⁊ corruptibiles. ſi g° intellcūs poſis eſt potentia pura in gn̄e nature intellectualis ipſe dꝫ eē informatus oībus actibus intelligibilibus ⁊ ſic intelligentie mouentes corpora celeſtia informabūt intellcm̄ poſeꝫ humanum. imo etiam ipſe ds ſūmus vel ſupmus informabit intellectum nr̄m inherenter. qđ vr̄ oīo abſurdum. ¶ Item aliqui ſic arguūt illud qđ imediate recipit accidentia nō dꝫ eē ens pure potentiale. hec eſt manifeſta q̄ſi per ſe. ſꝫ intellcūs poſis imediate recipit accn̄tia. ſ. ſpēs intelligibiles q̄ oīa ſūt accn̄a vt ſupponunt. q̄re ⁊c̄. ¶ Item prima perfectio alicuius ſpēi non eſt ens pure potentiale. ſꝫ intellcūs poſis ē prima perfectio hoīs. vt pꝫ ꝑ Cōm. in prima diſgreſſione magna. ⁊ eſt ꝯmētum gntum. ¶ Itē ſi ex intellectu poſi ⁊ agēte fieret vna ſuba per ſe. tunc intellectus agēs in pn̄°. vniretur nobis vt forma. ſicut intellectus poſis. qđ vr̄ eſſe ꝯ Cōm. in iſto 3°. ꝯmēto. 36°. ⁊ pꝫ ꝯn̄a. qꝛ cōſtat vt dicūt ꝙ intellcūs poſis vnit̄ nobis vt forma in primo inſtanti gn̄ationis hoīs vt pꝫ ꝑ Cōmē. in primo ꝯmēto. vbi dic̄. ꝙ nos per intellcm̄ diſtinguimur ab alijs ſpēbꝰ. g° ⁊c̄. ¶ Itē Cōm. in 12°. meta. cōmēto 18°. dicit ꝙ intellectꝰ in potētia ē quaſi virtus vel locus illius intellectus qui ē in nobis. ſ. agentis non quaſi materia. ¶ Itē non ē intentio Cōmē. ꝙ in nobis ſit duplex potētia cognoſcitiua abſtracta. ſꝫ hoc contingeret ſm iſtam pōem. qꝛ certū ē ꝙ intellectus agens ē potentia cognoſcitiua abſtracta vt pꝫ ex iſto 3°. quare ⁊c̄. ¶ Item ſi intellectus agēs eēt pars aīe humane. ſequeret̄ ꝙ aīa hr̄et aliq̄ꝫ operationē oīo ſibi ꝓpriam. ſ. que non dependeret a corpore tāq̄ꝫ a ſbo
3°. h. textu cōm. 30.
nec tanq̄ꝫ ab obiecto qđ vr̄ impoſe ⁊ contra Ariſto. i 3° huius. ⁊ in ꝓhemio huius. ⁊ pꝫ ꝯn̄a. qꝛ cōſtat ſcđꝫ ari. ⁊ Cōmē. ꝙ intellectus agens intelligit ſeipm̄ ꝑ ſuā ſbaꝫ
i phe. tex. cōm. 12.
⁊ ad hoc ꝙ ſeipſum intelligat non indiget phantaſmate tanq̄ꝫ mouente. ꝙ tunc reciperet ab ipō. qđ eſt impoſe.

nec indiget corpore tanq̄ ſubō. hoc etiā certū eſt ſm pri
us probata. quare ⁊c̄. ¶ Ad primū iſtoꝝ cū dicit᷑. nullus
actus corporis ⁊c̄. poſſumus dicere ꝙ duplex eſt actus.
vnus eſt actus inherens ⁊ de iſto forte veꝝ eſt qđ hic aſ
ſumit᷑. alius eſt actus ſubſiſtens. ⁊ iſte bene pōt eē com
poſitus ⁊ ſic ēđ intellectu humano. vt pȝ ex prius dictis
ſm Ax. Aliter pōt dici ꝙ nullus actus corpis eſt cōpoſi
tus ex materia corporali ⁊ forma q꞉ ſic duo corpora eēnt
ſimul eo ꝙ actus ſimul eſt cū eo cuius eſt actus. ſed aliqſ
actus talis ⁊ determiatus pōt eē cōpoſitus ex duobꝰ pn
cipijs abſtractis. quoꝝ vnū eſt ſubm ⁊ aliud eſt forma ⁊
ꝑfectio. ⁊ ſic eſt hic. ⁊ cū đr hic ꝙ ſuba diuidit᷑ ⁊c̄. verū
eſt accipiēdo ſubam cōpoſitā ex ſubō materiali ⁊ forma
ei inherente. ⁊ vocat᷑ ibi actꝰ oīs ſba que nō eſt materia
corporalis. nec cōpoſitū ex mā corporali. ¶ Ad aliud cū
dicitur. qđ eſt pure potētia ⁊c̄. pōt dici ꝙ veꝝ eſt vel q̄
tum ad eſſe reale eorum actuum. vel quātū ad eorum ſi
militudinē. ⁊ ſic eſt hic. intellectus enim poſſibilis eſt po
tens omnia fieri mō ſimilitudinis ⁊ receptionis. vt pȝ ex
iſto tertio vel dicitur ꝙ ē veꝝ ſi illđ ens in potentia ſit di
ſtinctum per diuerſas partes quaꝝ vna ſit applicabil᷑ vel
appropriabilis vni illorum actuum ⁊ altera alteri. ſed ſi
non. non oportet. ⁊ ſic eſt hic. Intellectus enim poſſibil᷑
humanus non eſt diuiſus per diuerſas partes numero
vel ſpecie diuerſas vt patet ex predictis. ⁊ ideo non ē ap
plicabilis omnibus actibus intellectualibus qui ipſum re
aliter debeant informare. ſed q꞉ infimus eſt in gn̄e natur̄
intellectualis vt prius dcm̄ eſt. iō determiat ſibi prio vnū
actū intellectualem maxime diminutū ipſum ſbal᷑r ⁊ re
aliter informantem. ſ. intellectū agentem qui facit de po
tētia intellcō actu intellcm̄. ⁊ eius actio reducta ē ad cogni
tionē noſtrā. de hoc tn̄ fiet queſtio ſpecialis. ſ. vtrū intel
lectus poſſibilis ſit in qualȝ intelligentia que intelligit ali
quid extra ſe. Uel dicatur ꝙ maior eſt vera ſi illi actꝰ nati
ſunt qn̄qꝫ operari ⁊ quandoqꝫ non. tales enim actus ſt̄
tranſmutabiles aliquo modo ⁊ non indigent aliquo ſbō
tranſmutabili. ſed ſi ſunt actus qui ſemꝑ cōtinue ⁊ vni
formiter operantur non oȝ ꝙ ſint informantes aliqđ ſub
iectū. eo ꝙ omnino ſunt tranſmutabiles ⁊ per ſe ⁊ ꝑ ac
cidens. ⁊ ſic eſt de talibus intellectibus qui mouent cor
pora celeſtia. vt pȝ octauo phy. ⁊. 12. metap. ¶ Ad aliđ
cū dicitur. illud quod recipit ⁊c̄. poteſt dici ꝙ veꝝ eſt ꝙ
non debet eſſe tale ens pure potētiale quod nō ſit ꝑs ali
cuius actus. ſed ſi eſt pars alicuius actus tūc poteſt reci
pere immediate aliqua accidentia non quidē immediate
per abnegationē medij finalis. immo finalis actus intelle
ctus poſſibilis eſt intellectus agens ſed per abnegationeȝ
medij receptiui. ⁊ ſic đſt intellectus agens ab ipſiſ ſpēbꝰ
intelligibilibus quāuis hec ābo vniantur intellectui poſſi
bili ſine medio receptiuo. q꞉ intellectus agēs vnitur ei tā
q̄ eius principalis actus ⁊ finalis ſed ſpecies intelligibiliſ
non ſic. ſed tanq̄ diſponens ad intelliger̄. ¶ Aliter dicūt
aliqui ꝙ intellectus poſſibilis non ſolum recipit formas
accidentales. imo aliquas ſubſtantias abſtractas ⁊ ima
teriales. dicunt enim ꝙ ſubſtantia material᷑ intelligitur ꝑ
ſuam propriam ſpeciem que eſt de gn̄e ſube. aliter enim
non repreſentaret ipſam ſubam ꝓprie. nec tamen prop̄e
ſunt in intellectu poſſibili ſicut forme ſubſtantiales. q꞉ nō
ſunt ad dandū ei eſſe ſimpliciter ſed ad repreſentandum
ipſas ſubſtantias materiales. ¶ Et ſi dicas oīs ſubſtātia
immaterialis ⁊ abſtracta eſt actu intelligens ⁊ intellecta.
Poſſuȝ cōcedere ꝙ iſte ſpecies ſubaꝝ immāliū ſunt ac
tu intelligentes non tanq̄ illud quod intelligit. ſed tanq̄
illud quo intellectus intelligit. ꝑficiūt enim ipſū intellectū
poſſ̄ȝ ad intelligendū ad ſubſtantias materiales quas re
preſentant. ſicut forme materiales ꝑficiunt mām corpo
ralem ad operandū operatiōes naturales vl᷑ corporales
cōm̄. 38. Et tu dices. oīs ſuba immālis eſt eterna. q꞉ abſciſio ma
terie a rebus eſt cā ꝑpetuitatis vt dicit. Cōm. 2. celi. pōt
dici ꝙ veꝝ eſt de ſuba māli que nō eſt repreſentatiua ali
cuius ſube mālis. ſed ſi eſt repreſentatiua alicuius ſube
mālis pōt eē gn̄abilis ⁊ corruptibilis quoquo mō. Uel
dicat᷑ ꝙ ſuba imālis que nec eſt mā nec dependet ab ali
quo exn̄te in materia eſt eterna. ſed ſi ſic pōt eē generabi
lis ⁊ corruptibilis. ¶ Et per hoc pȝ ad auctoritatē cōm.
cū dicit. ꝙ abſciſio ⁊c̄. per iſtam enim auctoritatē ꝓbare
tur ſimiliter ꝙ ſpēs accn̄tis non eſſet generabilis in intel
lectu. quod ē falſum ſm oēs. vnde conditionāda eſt mō
ꝑdicto. ¶ Ad aliud pōt dici ꝙ intellectus poſſibilis nō i
tell᷑r a Cōm. eē tota prima ꝑfectio hoīs. ſed ꝑs prime ꝑ
fectiōis ꝓprie hoī ⁊ nobiliſſime. pro tanto. n. vocat ipſū
primā ꝑfectionē q꞉ ipe ē ꝑor q̄ ſcia ⁊ q̄ itelligere. ¶ Ad
aliā dico ad pn̄s ꝙ intellcm̄ agentē nobis vniri in ꝑnº vt
formam pōt dupl᷑r intelligi. Uno mō vt formā ſubalem
vl᷑ ſm ſeipſū ⁊ ſic eſt veriſſimū. q꞉ in principio eſt indiui
ſus loco ab humano corpore ⁊ eſt natus oꝑari per ipſū
inquātū eius actio. ſ. abſtractio nō recipitur in intellectu
poſſibili niſi fuerit diſpoſitus per aliquod exn̄s in corꝑe
hūano. Alio mō pōt intelligi intellectū agentē vniri nob
q̄tū ad eius cognitionē. ⁊ ſic non vnit᷑ nobis in principio
q꞉ non ſtatim hēmus cognitionē eius perfectā. immo ad
huc reqrit᷑ cognitio oīum qditatū abſtrahibiliū quas ip
ſe eſt aptus natus facere actu intellcās. vt melius videbi
tur in qōne de intellcū ſeparataꝝ deo ꝯcedēte. ¶ Ad aliā
auc̄teȝ cō. pōt dici vno mō ꝙ hoc ſic intelligit cō. ꝙ itelle
ctus agens nō eſt cōpoſitus ex intellectu poſſi ex ꝑte ſua.
⁊ ſic non ē eius materia ex qua. ſed tamen eſt eius mate
ria in qua ⁊ hoc voluit negare. ¶ Item hoc etiam ꝓ tā
to potuit dicere. q꞉ materia ꝓut accipit᷑ famoſe ē ꝑnci^m^
corruptiōis rei que eſt in ea. locus aūt ſm ꝙ locus ma
gis eſt ꝯſeruatiuus rei locate. vel ſaltem non eſt corrupti
uus ſicut vnꝰ orbis cōtinēs alium nō eſt prin^m^ corruptio
nis eius. Et ad iſtū ſenſum dicit cō. ꝙ intellcs mālis eſt
ſicut locus agentis nō mā. ſ. que ſit principium corruptō
nis eius ꝙ tn̄ ſit eiꝰ ſubm ⁊ ꝑfectibile ꝑ ipſum voluit cō
mē. negare. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in nob nō ē duplex po
tētia cognoſcitiua abſtracta per receptionē a noſtris phā
taſmatibus. ſed alio modo pōt in nob eē duplex potētia
cognoſcitiua abſtracta. ⁊ ſic intellcs agēs nō recipit a phā
taſmatibus. ſed ſolū poſſ̄s dico per ſe ⁊ directe. Et ad il
lud quod ſequitur ꝙ aīa nr̄a hēbit ⁊c̄. poſſumus dicere
ꝙ bene hȝ ſibi operationē ꝓpriā eternā ⁊ que ē eius ſub
ſtantia vel ꝯn̄s eiꝰ ſubam ſed nullā nouā oꝑationē hȝ oio
ſibi ꝓpriā ſine corpore ſubō vel motiuo. ⁊ ſic itellexit ax.
⁊ cū dixit. intelligētē quēcūqȝ ⁊c. veꝝ ē intellectiōe noua
⁊ ſuꝑaddita ſue ſube. ſed intellectiōe ſibi coeterna q̄ etiā
ē ſua ſuba vel ꝯn̄s immediate ſuā ſubam pōt intelligere
ſine phantaſmate. ¶ Ad rōnē in principio qōis poſitā di
cet᷑ ꝙ eſt ꝑs eēntialis mō prius dcō ⁊ concederet᷑ ꝙ aīa
humana tota nō ē oīno ſimplex ſubſtantia ſed bene ē ſim
plex ſimplicitate oppoª ꝯpōi ex mā corporali ⁊ foř a cor
ꝑali. ⁊ hoc ſufficit in tali foř a ſubſiſtēte que hȝ qn̄qꝫ ſuaȝ
oꝑationē immanētē ⁊ qn̄qꝫ nō. tal᷑. n. indiget prinº recep
tiuo ⁊ ꝑncipio actiuo ſue oꝑatiōis. ⁊ propter hoc dic̄ cō.
in cōm. 20. ꝙ quando ꝗs intuebit᷑ intellcm̄ mālē cū intel
lectu agente tūc apparebūt eſſe duo vnū vno mō ⁊ aliđ
alio mō. ſunt. n. duo ꝓpt̄ diuerſitatē actiōis eorū. Actio
n. iſtius eſt gn̄are. illius v̄o informari. ſunt aūt vnū. quia
intellcs material᷑ ꝑficit᷑ per intellectū agentē ⁊ intelligit ip
ſum. ⁊ hoc mō dicimus ꝙ itellcs cōtinuatus nobiſcum
apparet in eo ꝙ ſunt due virtutes. q̄rū vna ē actia. ⁊ alia
eſt de gn̄e virtutū paſſiuarū. nec tn̄ putes ꝙ iſte due v̄tu
tes ſint vnius ſube ſimplicis actu ſubſiſtētis ſed vnius ſb
ſtātie cōpoſite ſm diuerſas ꝑtes eius eēntiales. ꝙ ſi iſtđ
dicer̄s mlta icōueniētia ſequeret᷑. vt pȝ ex ꝑmiſſis qr̄ ⁊c̄.

Queſtio. xxvii.

Onſequēter querit᷑. Utrū itel
lcūs poſſibilis hu
manꝰ ſit in q̄lȝ itelligētia q̄ itelligit aliqd extra
ſe. ⁊ arguit᷑ prio ꝙ nō. q꞉ ſi ſic tūc itellcs poſ
ſibilis eēt in intellectu agēte. qđ eſt abſurdū. ⁊ pȝ ꝯn̄a.
q꞉ itellcs agens intelligit aliqd extra ſe. q꞉ itelligit ſubas cō. 36.
abſtractas. vt dicit Cōm. in iſto. 3. ¶ Oppoſitū arguit᷑
auc̄te cōm. in iſto. 3. cōm. 5. vbi loquēs de intellectu poſ

ſibili dic̃. ꝙ hic neceſſario eſt in oĩ ĩtelligẽtia q̃ intelligit ali
qd extra ſe. ⁊ ſi nõ tũc nõ eẽt multitudo in formis abſtra
ctis. ⁊ iõ declaratũ eſt ĩ prima ph̃ia. ꝙ nulla forma eſt li/
berata a potẽtia ſimpl'r niſi forma p̃ma q̃ nihil ĩtelligit ex
tra ſe. ¶ Ad huius intellcm̃ eſt ꝯſiderãdũ ꝙ intellectum
poſſem hũanũ eſſe in q̃lʒ intelligẽtia q̃ intelligit aliquid ex/
tra ſe põt intelligi dupliciť. Uno mõ qd̾ ẽ in ea ſm ſuã ſb
ſtãtiã ſicut ps eẽntialis eius quoquo mõ. alio mõ q̃tum
ad q̃dã cõditionẽ ſil'em cõditiõi ipſius intellc̃s poſſibil'. ſ.
q̃tũ ad ſuã diminutionẽ ſeu impfectionẽ. Tũc dico duo
ad q̃õnẽ. p̃mo ꝙ intellc̃s poſſibilis humanus nõ repiť in
q̃lʒ intelligẽtia q̃ intelligit aliq̃d extra ſe ſm primũ modũ
qd̾ ꝓbo ſic. Si q̃libet intelligentia intelligẽs aliq̃d extra ſe
eẽt ꝯpoſita ex intellc̃ũ poſſibili hũano ⁊ q̃dã alia ſuba tũc
oĩs talis ſuba eẽt trãſmutabil' aliquo mõ. qd̾ vr̃ abſurdũ
octauo ph. ⁊ ꝯtra ar. ⁊ cõm. in. 8 phy. ⁊. 12. meta. ⁊ pʒ ꝯñ̃a. q: ſm
tex. cõ. 52. Cõm. in. 12. metap. oẽ cõpoſitũ eſt nouũ. i. trãſmutabile
12. meta. aliquo modo vel ſm ſubam. vel ſm accñs receptũ ĩ eo.
cõm. 39. ¶ Itẽ ſequereť ꝙ quelibʒ intelligẽtia intelligẽs aliq̃d ex/
tra ſe reciperet aliquid a phãtaſmatib⁹ humanis eo ꝙ ip
ſe intellectus poſſibil' human⁹ nõ eſt niſi vnus numero i
quocũqʒ ſm intentionẽ ar. ⁊ cõ. ⁊ ſic cũ ĩtellc̃s ipſe poſſi
bilis recipet a phantaſmate for. intelligẽtia mouẽs orbeʒ
ſtellar vel ſaturni recipet ab eo. qd̾ eſt abſurdũ. ¶ Itẽ
ſi intellcũs poſſibilis ſm ſuã ſbam eẽt neceſſarius cuilibet
intelligẽtie que intelligit aliq̃d extra ſe. aut hoc eẽt ꝓpter
mouere ſuũ orbẽ. aut ꝓpter intelligere aliquid extra ſe.
aut ꝓpter multitudinẽ ſpecificã iter eas. Nõ primo mõ
q: intellectus nr̃ nõ vr̃ eẽ cã motus celi. nec. 2. mõ q: itel
lectus noſter agens ẽt intelligit aliquid extra ſe ⁊ tñ ipẽ ñ
eſt cõpoſitus ex intellcũ mãli ſiue poſi. ¶ Itẽ intellectus
poſis nõ vr̃ eſſe neceſſarius alicui ad ĩtelligẽdũ aliquid ex
tra ſe niſi illud q̃ñqʒ intelligat ⁊ q̃ñqʒ nõ. Tale. n. ĩdiget
trãſmutari ad intelligẽdũ qd̾ nõ cõuenit ſbe tali ſiue ſubo
intellectualis nature. nũc aũt intelligẽtie mouẽtes corpa
celeſtia ſemꝑ intelligunt ⁊ eodem modo. ⁊ non q̃ñqʒ in
tex. cõ. 36. telligunt ⁊ q̃ñqʒ nõ. vt pʒ. 12. meta. Si vo diceret. ꝙ oʒ
eẽ intellcm̃ poſem in illis intelligẽtijs ad hoc ꝙ ſint multe
⁊ diuerſe ſm ſpẽm. hoc vr̃ incõueniẽs. q: poſſibile ẽ ali/
q̃s ſbſtãtias oĩo ſimplices eẽ diuerſas ſm ſpẽm. vt for
ma ſubſtantialis ignis eſt eque ſimplex ſicut forma ſub
ſtantialis aque ⁊ econuerſo. ⁊ hoc dico ſm ſubſtantias
ſuas ⁊ tñ ſunt diuerſe ſcd̾m ſpẽm. ¶ Et cõfirmať. q: ſi
ĩtellc̃s poſis human⁹ eẽt in intelligẽtijs ꝓpť hoc vt diuer
ſificenť ſm ſpẽm. aut eẽt equal' perfectiõis in oĩb⁹ ſm ſe
aut eẽt minoris vel maioris ꝑfectiõis in diuerſis. Si prio
mõ tũc ex ipſo nulla ꝓueniret diuerſitas ĩ eis. ſi ſcd̾o mõ
hoc eẽt abſurdũ. q: ſic eẽt diuerſus ſm ſpẽm in diuerſiſ.
in talib⁹. n. ſubſtantijs ĩmãlib⁹ diuerſitas ſʒ maiorẽ ⁊ mi
norẽ perfectionẽ eſt diuerſitas ſpecifica. vel nõ eſt ſine ea
Ridiculũ aũt eẽt dicere ꝙ intellectus poſis human⁹ eẽt
pl'es ſʒ ſpẽʒ. vñ nulla apꝑet neceſſitas. q̃re intellect⁹ poſ
ſibilis ſm ſuã ſubaʒ ꝓpriã ſit in alijs intelligentiis tãq̃ꝫ pſ
ear eẽntiales. aut tãq̃ꝫ ſubm. nec iſto modo ĩtellexit cõ.
vt puto. ¶ Secũdo dico ꝙ intellcũs poſis hñ eſt in q̃lʒ i
telligẽtia q̃ intelligit aliquid extra ſe ſecũdo mõ. ſ. q̃tũ ad
aliquã ꝯditionẽ ſil'em cõditioni intellc̃s poſſibilis. que q
dẽ ꝯditio eſt defectus ꝑfectionis aliqual' ⁊ vocať potẽtia
vel potẽtialitas. ⁊ hoc breuiť ꝓbo ſic. Si ĩtelligẽtie que ĩ
telligũt aliquid extra ſe nullã imperfectionẽ hñt tunc ñ
eẽnt diuerſe ſm ſpẽm abinuicẽ nec a prima ĩtelligẽtia q̃ ẽ
deus. qd̾ eſt ĩpoſe. ⁊ ꝓbať ꝯñ̃a. q: que ſunt eq̃lis ꝑfectõ
nis eſſential' ſunt eiuſdẽ ſpẽi. ⁊ ecõuerſo. ſicut. n. eq̃litas
ſcd̾m q̃titatẽ eſt vnitas ſcd̾m quãtitatẽ vt pʒ ex. 5. met.
ſic rõnabile eſt vt eq̃litas ſcd̾m perfectiõem ſit vnitas ſe
cũdũ ſpẽm. Si ergo alie intellentie debent eẽ diuerſe a
prima ⁊ inter ſe neceẽ eſt vt hẽant aliquid perfectionis re
ſpectu ipſius primi ⁊ adinuicem. iſta aũt diuerſitas non
põt intelligi perfecte ſine intellectu poſi hũano vt decla/
ratũ fuit prius. ¶ Per hãc ergo diſtictionẽ pʒ ſolutio rõ
nũ. Utr ãt intelligẽtie aĩe a prima ſint aliquo mõ cõpoſi/
te. ſ. ex eſſentia ⁊ eſſe. vel ex aliquo ſbo potẽtiali alio tañ

ab intellcũ humano ad pñs nõ determino. quare ⁊c.

¶ Queſtio. xxviii.

Unc tp̃s eſt querendi vtr intellc̃s poſ
ſibil' poſſit ĩtelligere ſeipſuʒ. ⁊ ar
guiť primo ꝙ nõ. q: ſicut ſe hʒ ſenſus ad ſenti
re ſic intellc̃s ad ĩtelligere ꝑ cõuenientẽ ſil'itudi
nẽ. ſed ſenſus nõ ſentit ſeipſũ. imo neq̃ꝫ ſuã cognoſcit ſen
ſationẽ. vt vult ar. ĩ de ſõ. ⁊ vi. nõ. n. viſus ſentit ſeipſuʒ
q̃ñ videt. ¶ Itẽ qd̾ ñ eſt ſcĩeñ ẽ ĩtellcũ intelligere vl' fit
phãtaſia vel nõ eſt ſine phantaſia. ⁊ intelligẽtẽ quecunq̃ꝫ
neceẽ eſt phantaſma aliqd̾ ſpeculari. ſed intellc̃s poſis nõ
eſt ſenſibilis. vt pʒ ex iſto. 3. qr̃ ⁊c̃. ¶ Itẽ ſi ſic tũc idem
eẽt ĩ actu ⁊ ĩ potẽtia reſpectu eiuſdẽ. qd̾ eſt ĩpoſe. q: iſta
ſunt valde oppoſita. vt pʒ. 9. meta. ⁊ hr̃ a cõm. in p̃mo
h⁹. ⁊ patet ꝯñ̃a. q: intelligere ẽ actus reſpectu intellc̃s in
telligẽtis. ⁊ ĩtellc̃s eſt in potẽtia reſpcũ intellectiõis. vt pʒ
ex iſto. 3. q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ ſi ſic aut intelligere ſeipſũ per ſuã
eẽntiã ſeu ſubaʒ. aut per aliq̃d aliud. per ſufficiẽtẽ diuiſio
nẽ. nõ per ſeipſum. q: intelligibilia ⁊ ĩtellc̃s poſis ſũt eiuſ
dẽ rõnis q: aliť intellc̃s poſis nõ eẽt potẽtia vna. ſi ergo ĩ
tellc̃s poſis ⁊ intellc̃s a ſeipſo per ſeipſũ. ſeq̃ť ꝙ ẽt alia in
telligibilia eẽnt intelligibilia ꝑ ſeipſa. ⁊ tũc ſicut ĩtellectus
poſſibil' intelligit ſe ſic ⁊ alia ĩtelligerẽt. qd̾ eſt abſurdum.
lapis. n. ⁊ lignũ non intelligũt. ſi ãt ipſe intellc̃s poſis ẽ in
telligibil' per intentionẽ aliam ſiue per aliq̃d aliud. tũc cũ
alia intelligibilia. ſ. entia mãlia ſint intelligibilia per aliq̃d
aliud ⁊ ipſa non intelligunt. ſequiť ꝙ intellectus poſſibil'
etiam non intelligeret quod eſt abſurduʒ. ⁊ hec eſt ratio
ari. in lr̃a. ¶ Itẽ qd̾ nõ põt mouere intellcm̃ nõ põt intel
ligi. intelligibile. n. mouet ĩtellectũ ſicut ſenſibile ſenſũ. ⁊
ꝓpter hoc intelligere eſt ſicut ſentire ſcd̾m ari. ſʒ. ſed ĩtel/
lectus poſis nõ põt mouere intellcm̃ poſem cũ nihil mo tex. cõ. 17.
ueat ſeipſum ⁊ amplius. ſꝑ eſtimabiť ſpẽs aliqua moueſ tex. cõ. 8.
. 3. phy. ipſe autem intellc̃s poſis nõ eſt ſpecies aliq̃. imo
eſt ens pure potentiale ſcd̾m ſe. ¶ Oppoſitum vult ari.
in littera ibi. ⁊ ipſe autem ſeipſum põt intelligere. ¶ Ad
queſtionẽ primo dico breuiť. ꝙ intellc̃s poſis põt ſeipſuʒ
intelligere. 2. oſtendeť ꝙ non intelligit ſeipſum per ſeipʒ
. ſ. per ſuã propriã ſubãm. 3. videbiť modus ꝑ quẽ con/
tingit ei ſeipm̃ intelligere. ¶ Primum breuiť ꝓbari põt
q: intellectus poſis poteſt intelligere oẽ illud quod conti
netur ſub eius obo primo ſic viſus põt videre oẽ illd̾ qd̾
continetur ſub ſuo obiecto primo. modo ĩtellectus poſſi/
bilis continetur ſub ente quod eſt primum obm̃ intellc̃s
quare ⁊c̃. ¶ Itẽ intellectus poſſibil' enunciat aliqua d̾ ſe
ipſo ſcd̾m affirmationem ⁊ negationẽ vt ꝙ ipſe ſit ſubſtã
tia incorporea ⁊ ẽ in potentia ad intelligibilia ⁊ huiuſmõi
multa ſicut pʒ ex prius dictis. Secũdum oñdiť. q: ſi in/
tellectus poſſibilis eẽt intellect⁹ per ſeipſũ ſine quacunq̃ꝫ
intellectione ſibi ſuꝑaddita ſequeretur ꝙ in ipſo ſua intel
lectio eſſet idem cum ſua ſubã. quod vr̃ impoſſibile. iſtã
rõnẽ tangit cõm. in cõm. 15. vbi ſic dicit. ⁊ ſi iſte intellc̃s
eſſet intellectus per ſe contingeret in ſcia ſpeculatiua ꝙ
ſcientia ⁊ ſcitum eſſent idẽ quod eſt impoſſibile. conſeq̃n
tia non eſt oĩo manifeſta nec etiã impoſſibilitas ꝯñ̃tis. ⁊
ideo conſiderandum eſt in iſtis. ꝯñ̃a itaq̃ꝫ ſic manifeſtať
a quibuſdã. nã medium eſt ꝓpinquius extremis q̃ꝫ ex/
trema inter ſe, hoc bene manifeſtum eſt. Cum ergo ĩtel/
lectus ⁊ intelligibile ſe hẽant ſicut extrema ⁊ ĩtellectio ſic
ſicut medium iter ea. ſequiť ꝙ ſi intellectus ⁊ intelligibile
ſint oĩo vnum ⁊ idẽ cum eis ⁊ ſic ſi intellectus poſſibilis
ſcd̾m ſeipſum eſt intelligens ⁊ quod intelligitur neceſſe ẽ
ꝙ intellectio ſua ſit ſubã ſua. ⁊ ſic patet ꝯñ̃a. ſʒ falſitas h⁹
ꝯñ̃tis poteſt ſic ꝓbari. nã ſi intellectus poſſibilis eſſet ſua
intellectio eſſentialiter nunq̃ꝫ reciperet de nouo intellectõ
nem ſue ꝓprie ſube. nihil. n. ẽ per ſe receptiuũ alicui⁹ qd̾
eſt eiuſdẽ ſpẽi cũ eo. oĩs ãt ĩtellectio ꝓpria ſm quã intelli
gitur ſuba ꝓpria intellc̃s poſſibilis eſt eadẽ ſcd̾m ſpẽm ꝑ
ſe loquendo. ſic ⁊ ipſe eſt vn⁹ ſcd̾m ſpẽm. ſi ergo intellc̃s
poſſibilis eẽt ſua intellectio: nũq̃ꝫ reciperet ſuã intellcõm
eo ꝙ recipiẽs dʒ eẽ denudatum eẽntialiť a tota ſpecie ip/
ſius recepti ſicut pulchre docet cõm. in iſto. 3. cõm. 5. ⁊

4. Ridiculū.n.eēt dicere ꝙ aliquid eiuſdē ſpēi cū aliquo
eēt per ſe receptm̄ illius. vt ꝙ vna albedo eēt per ſe re/
ceptiua alterius albedis. incōueniēs aūt vr̄ oīo ꝙ itellcūs
poſſis nūꝙ̄ recipiat de nouo itellcōm ꝓpriā ſue ꝓprie ſb
ſtantie. qꝛ ql₃ intelligēs expit̄ in ſeipſo ſe itelligere ꝓpriā
ſbam intellcūs poſſis ⁊ ei⁹ differētiā a ſua potētia quoquo
mō. ⁊ ab intellcū agēte ⁊ a ſpē intelligibili recepta in intel
lectu. ergo ſeqtur ꝙ intellcs poſſis nō ē intellcūs a ſeipō ꝑ
ſeip₃. Et ex hoc ſeqtur vnū correl₃ qđ ēt prius poſitū ē.
ſ. ꝙ intellcs poſſis nō eſt ſuba aliq̄ intellectualiſ actu de ſe
formalr. qꝛ oīs talis ſuba eſt de ſe itellēs ⁊ intellcā itelle/
ctōe que eſt ſua ſubā ẜm hoc. ax. ⁊ cōm. in iſto. 3. ¶ S₃
diceret aliqs ꝯtra iſtud correl₃ ꝙ nō ſequit̄. ⁊ cū dr̄. oīs
ſubā intellectual' actu exn̄s de ſe intelligit ſeipſā ⁊c. verū
eſt ſi ſit talis ſuba actu que nō ſit depēdēs i operatiōe ſua
ab aliquo exn̄te in mā̄. ſ. a phantaſmate. hoc nō ꝓficit. qꝛ
ẜm iſtā pōnē ipſe intellcūs poſſis erit ſuba actu nālr pluſ
ꝙ̄ moueat̄ ab aliquo phātaſmate hūano. ⁊ ſic nālit̄ pri⁹
hēbit aliquā operationē. qđ nō eēt niſi prius nāliter itelli/
geret ſuā ꝓpriā ſubam. Et cōfirmat̄. oē qđ de ſe forma/
liter eſt ens actu anteꝙ̄ moueat̄ ⁊ informet̄ ab aliquo đ
ſe eſt intelligibile ab ipſo itellectu poſſi priuſꝙ̄ ab aliq̄ mo
ueat̄. Sic ergo intellcūs poſſis eſt ſubā actu de ſe forma
liter anteꝙ̄ imutet̄ ab aliquo exn̄te in mā̄ neceſſario pri⁹
eſt intelligibilis ſiue itellcs a ſeipſo. quare ergo pri⁹ nālit̄ i
telliget ſeipſū ꝙ̄ moueatur a phantaſmate cū ibi ē ꝑus in
tellectus ⁊ intelligibile ẜm ſeipſū. Sed ad hoc rn̄det̄ ẞ
ꝙ intellect⁹ poſſibilis bn̄ eſt actu de ſe itellcūs nālr̄ anꝙ̄
moueat̄ a phātaſmate. ſed nō eſt intellcūs ẜ₃ ſeipſū. nec
pōt intelligere ſeipm̄ potētia ꝓpinq̄ niſi cū recepit ſpēm
a phantaſmate. qua qdē ſpē diſpōit̄ ad recipiēdū cogni
tionē ſuiipſius. Sed illud nō eſt rōnabile oīno. qꝛ poſtꝙ̄
ō.17. intellcūs poſſibilis eēt ſubā ens actu de ſe formaliter ante
ō.8. ꝙ̄ moueret̄ ab aliq̄ alio ipē deberet alr̄ ⁊ magis eē diſpo
ſitus ad recipiēdū cognitionē ſuiipſius ꝙ̄ ad recipiēdū co
gnitiones aliorū entiū. vn̄ cū ad recipiēdū cognitiōes en/
tiū nālium diſponat̄ ꝑ ſpēs eorꝝ nō eēt rōnabile ꝙ eiſdez
ſpēb⁹ ꝑficeret̄ ad cognitionē ſuiipſi⁹. ꝙ ergo itellcs poſſi
bil' idigeat ad cognitionē ſuiipſius diſponi per ſpēs aliorꝝ
hoc nō eſt niſi qꝛ ipſe ẜm ſe eſt ens pure in potētia rece/
ptiua ⁊ nō actu de ſe formalr̄. ¶ Nūc vidēdus ē mod⁹
per quē intellectus poſſibilis perueniat ad intelligere. ſe
ipſu₃ ⁊ breuiter credo ꝙ modus eſt ꝙ prius itelligat ali
qđ intelligibile per eius ſpēm receptā quodcūꝙ ſit illud
deinde cōſiderat iſtā ſpēm in ſe receptā de nouo. ⁊ poſt
modū ꝯſiderat ſubam ſubiectā illi potētie ⁊ illi ſpēi rece/
pte. Nec o₃ dicere ꝙ ſil' intelligat oīa illa. ſed cognitō rei
cuius ſpecies informat itellcm̄ cōtinuabit̄ per aliqđ tp̄s
⁊ in fine illius tp̄is incipiet cōſiderare ſpēm illā receptā ⁊
illa cōſideratio erit ꝑ aliqđ tp̄s. deinde in fine illius tp̄is i
cipiet intelligere potētia₃ ſuſceptiuā illi⁹ ſpēi. ⁊ poſtea cō
tinget vt intelligat ſubam ſubiectā illi potētie ⁊ ſpēi ⁊ ſic i
telliget ſeipſū. Et ſiqs querat. quid ſit ꝑn^m effectiuū illi⁹ i
tellectionis qua intellcūs poſſibilis ſeipſum intelligit. cre
do ſine dubio ꝙ illud ſit intellectus agens. ⁊ credo ꝙ illa
eadē ſpēs q̄ prius diſponit intellcm̄ ad intelligere qditatē
eius cui⁹ eſt ſpēs ēt diſponit ipſum ad ſuſcipiēdū itellcōm
ſuiipſius ſed diuerſimode. nā illa ſpēs eſt cōformis qdi/
tati quā repn̄tat ⁊ ei⁹ effect⁹ quoquo° ⁊ ẜm hoc diſponit
⁊ perficit intellcm̄ poſſem ad itelligere qditatē illa₃. ⁊ illa
ſpēs eſt in intellcū ſicut forma ei inherens ⁊ ipm̄ ꝑficiēs.
eſt effcūs ipſius intellcūs poſſis tanꝙ̄ ſubi ⁊ materie in q̄
vt pri⁹ apparuit. ⁊ ẜm iſtā ꝯditionē ipſa ꝑficit intellectum
ad itelligēdū ſeipſū. ⁊ ipſa ēt eſt qđdā ens in ſe ⁊ ſic ꝑficit
itellectū ad cognitionē ſuiipſius. ſ. ſpēi intelligibilis. ⁊ cre
do ꝙ hoc voluit dicere. Cōm. in iſto. 3. cōmē. 8. vbi di/
cit. ꝙ cū intellectus fuerit in hac diſpoſitiōe. ſ. vbi erit ac
tuatus ſpē intelligibili qditatis alicuius tūc itelligit ſeipſū
per quod ipſe nō eſt aliud niſi forme rerū inquātum ab
ſtrahit eas a materijs. i. ẜm ꝙ ipſe eſt diſpoſit⁹ ⁊ ꝑfcūs
ſpēbus intelligibilib⁹ abſtractis a mā̄. cū ergo itelligit ſe/
ipſum mō accn̄tali vt dicit Alexan. i. ẜm ꝙ accidit intelle

ctis rerꝝ que fuerūt ipē. i. eēntia ei⁹. hec ſunt v̄ba cō. q̄ ſic
itelligo. ꝙ intellcs itelligit ſeipm̄ mō accn̄tali. i. diſponit̄
ad intelligēdū ſeipſum per aliqđ accn̄s. ſ. per ſpēm itelli
gibilē receptā in eo. ⁊ hoc eſt quod ſubdit ẜm ꝙ accidit.
i. ꝯtingit itellectis rerū. i. ſpēbus intelligibilib⁹ rerꝝ ꝙ fue
rint ipē. i. eēntia ei⁹. i. ꝙ fuerūt recepte i eēntia ei⁹ nō er/
go eſt intelligēdū ꝙ ipſe itelligit ſeipſū per ſpēs rerū ꝓ tā
to. qꝛ ille ſpēs ſint idē eēntialr cū ſubā ipſi⁹ intellcūs hoc
abſit. ſed qꝛ hmōi ſpēs accidūt ei ⁊ recipiūtur in eius eēn
tia bn̄ tn̄ verꝝ eſt ꝙ hmōi ſpēs ſunt eēntia intellcs poſſibi
lis ẜm ꝙ ipē nō eſt diſpoſitus ⁊ ꝑparatus ad intelligere
ſine illis. ſed tn̄ ille ſpēs non ſunt idē eēntialr̄ cū ſba itelle
ctus poſſibilis abſolute. ⁊ hec expoſitio hic eſt cōſideran
da. Conſiderandū etiā ꝙ ꝙ̄uis intellectus poſſibilis ẜm
cōem doctrinam intelligat ſeipſum in eodē inſtanti in q̄ i
telligit rē cuius ſpēs eſt apud eū ſed in alio iſtanti. ⁊ in tē
pore medio cōtinuatur intellectio illius rei cū cōtingit ꝙ
illud tp̄s eſt multū breue ⁊ paruū: ⁊ ꝓpter eius ꝑuitate₃
putat̄ nullū eē. ⁊ iō in eodē iſtāti credit̄ vtraꝙ intellectio
ꝯtingere. imo audiui aliquos dicere ſe expiri in ſeipſis ꝙ
ipſi intelligerent ſimul rē ⁊ ipſum ſuū intellectum. hoc āt
eſt bn̄ difficile. ⁊ forte inquiretur amō in cōſeqūētib⁹. an
intellectus poſſit ſimul intelligere plura itelligibilia diuer
ſis intellectionibus. ¶ Notandum etiā ꝙ intellectus poſ
ſibilis non ſolum pōt intelligere ſeipſum mō ꝑdco intelle
ctione ſimplici ⁊ ituitiua que eſt de prius eius operatiōi/
bus quoq̄°. ſed ēt ipſe pōt ſe intelligere enunciādo aliqua
de ſeipſo ſcđm affirmationē ⁊ negationē. vt ꝙ ipſe ſit ſb
ſtantia mālis ⁊ incorporea ⁊ receptiua ſpērꝝ ⁊ alia hmōi
que ēt de ipſo demr̄atiue cognoſcit. ſicut p₃ ex iſta ſcia đ
aīa. ⁊ hac ſcia eſt delectatio mirabilis ⁊ ſincere quā nō ꝑ
cipiunt niſi pauci. ¶ Ad rōes in op^m ad primaꝫ dicendū
ꝙ ſimile eſt in hoc. ꝙ ſicut ſentire eſt actus ipſi⁹ ſenſus ita
intelligere intellectus ⁊ in alijs multis. Sed diſſimile eſt
in hoc. qꝛ ſenſus eſt virtus corporea. ⁊ iō nō poteſt refle
ctere ſe ſupra ſeipſum ẜm cōem modū loquendi. quare
nō cognoſcit ſe. Intellectus āt eſt incorporeus. iō pōt re
dire ſupra ſeipſu₃ ſe cognoſcēdo poſtꝙ̄ cognouerit alia.
¶ Si aūt aliquis ſibi quereret demonſtrari iſtā cōcluſio
nē. ſ. ꝙ virtus corporalis non poteſt recipere cognitiōe₃
ſuiipſius. hoc eēt difficile. ſed dimitto propter breuitate₃
⁊ in lib. de cauſis d₃ eē ſpeculatio de hoc. ¶ Ad aliud cū
dr̄. quod nō eſt ſenſibile non eſt intelligibile ⁊c. dico ꝙ
verū eſt ꝙ illud quod non eſt ſenſibile non eſt intelligibi
le primo. i. nō precedēte cognitione; alicuius alterius. ſ₃
ꝙ n̄ eſt ſenſibile poteſt eſſe intelligibile ſecūdario. ſ. pre/
cedēte cognitione alterius. ⁊ ſic eſt in propoſito vt patet
ex modo dicto. ꝙ autem dicit axꝫ. ꝙ intelligentem quen/
cunꝙ neceſſe eſt ⁊c. non ſic eſt intelligēdū ꝙ illud phan/
taſma vniuerſalit̄ ſit ſpēs indiuidualiter repn̄tans rē que
intelligitur ſed ſufficit ꝙ ſit phātaſma alicuius alteri⁹ ad
qđ illud quod intelligitur hēat hitudinē per ſe. ſic aūt eſt
in ꝓpoſito. nā intellectus poſſibilis dū ſeipſū itelligit pōt
vti phātaſmate alicuius rei ſiue qditatis ad quā ſe h₃ ſic
mobile ad motū ita ꝙ qditas phātaſiata mouet itellctu₃
ad ſuā ſpēm per quā ſeipſum itelligit mō ꝑdicto. ¶ Ad
aliud pōt dici. ꝙ bene ꝯcludit intellectum nō intelligere
ſe per ſeipſū oīo. ſed per ſpēm alterius entis. Cōſiderā
dū tn̄ eſt ꝙ idē eē in actu ⁊ in potētia reſpectu eiuſdē ⁊ ẜ₃
idē ſui nō eſt poſſibile. ſed ẜm aliud ⁊ aliud bene eſt poſ
ſibile vt p₃ i aīali mouēte ſeipm̄. dicā ergo ꝙ aīa itelle/
ctiua itelligens ſeipſā ē in actu ⁊ in potētia ſimul reſpcū
ſui itelligere. ſed hoc eſt rōe diuerſorꝝ que ſūt in ea. Eſt
.n. in potētia receptiua rōe ſue nāe poſſibilis. ⁊ eſt i potē
tia actiua reſpcū intellcūs agentis. vt pri⁹ dcm̄ fuit. ¶ Ad
aliud dico breuiter. ꝙ intellect⁹ itelligit ſeipſum ꝑ aliqd
aliud. ſ. ꝑ ſpēm alicuius alterius mō prius dcō. nō autē
ꝑ ſuā ſubam ꝓprie. ¶ Et cū dr̄. ergo entia que ſunt itel
ligibilia ꝑ ſuā ſpēm erūt itelligibilia ſicut intellectus. dico
ꝙ nō ē ſimile. qꝛ ſpēs rerꝝ māliū qbus intelliguntur non
ſunt in eis in actu ſubiue ⁊ inherēter. ſed in potētia actiua
ꝑ ꝙ̄to mouent intellectū ad ſuas ſpēs. ⁊ iō non intelli/

gunt ſm eas.ſ. hmōi ſpēs ſūt in intellectu ſm actū.i.i
herentes ei formaliter.⁊ ſic perficiūt eū ad intelligere.⁊
hec eſt intentio ar.⁊ cōmē.in littera.dicit.n.ari.ꝙ in ha
bentibus mām vnūqdqꝫ intelligibiliū eſt in potētia.ſ.ad
ſpēm ītelligibileꝫ mō ꝑdicto.⁊ ideo illis.ſ.rb⁹ mālib⁹ nō
inheret intellcs.i.intelligere.Et ſubdit.ſine materia.n.ē
intellectus taliū.i.intelligere talium eſt in potētia īmāli.ſ.
in intellectu.Illud aūt.ſ.ens materiale cuius ſpēs eſt in
intellectu.eſt intelligibile ⁊ non intelligens.⁊ hoc etiā vo
luit dicere.Cōm.ibidē.vbi ſic loquitur.Diſſolutio ergo
qōnis eſt.ꝙ intētio per quā intellectus mālis fit intellcūs
actu eſt qm̄ eſt intellectū in actu.i.ſpēs intelligibil' ꝑ quā
intellectus materialis fit actu intellectus eſt in ipſo intelle
ctu actu.ſ.ſicut forma ei inherens.Intentio v̄o ꝑ quam
res que ſūt extra animā ſunt entia eſt qꝛ ſunt intellecte in
potentia.i.ſpēs intelligibil' ꝑ quā res extra animaꝫ eſt itel
ligibilit' eſt in ipſa in potētia mō predcō. Uel ſic intentio.
ſ.forma ꝑ quā res extra aīaꝫ eſt ītellecta in potētia.i.ī po
tētia ad ſpēꝫ ītelligibilē mō predcō ⁊ nō hn̄s eā in ſe foꝛa
liter.⁊ ſi hr̄et eā in actu tūc eſſet intelligens vt ipſe ſubiū
git ibid.¶ Ad aliā rōem patet ex dictis.qꝛ intellectus nō
mouet ſeipſū ad intellectū per ſpeciem ſui ſꝫ alterius.

¶ Tex.cōmē.xx.

¶ Et hoc ſolum immortale ⁊ perpetuum eſt
Non reminiſcimur autē quia hoc quidem im
paſſibile ⁊c.

¶ Queſtio. xxix.

Ueritur hic.Utꝝ intellectus ſit per
petuus ⁊ arguitur ꝙ non.
qꝛ nulla forma reſ generabilis ⁊ corruptibil' ē
perpetua.Corruptio enim tendit ad non eſſe
quod non poteſt fieri nec contingere ſine priuatiōe ⁊ re
motiōe forme.nūc aūt intellectus eſt forma hoīs qui eſt
corruptibilis vt manifeſtum eſt.quare ⁊c̄.¶ Itē ſi intel
lectus eēt perpetuus ſequeret' ꝙ aliqua forma eēt ante
ſuā materiā ſm tp̄s qđ eſt cōtra ar.12.meta.⁊ pꝫ cōſe
quētia.qꝛ oē ꝑpetuū p̄cedit tp̄e id qđ eſt gn̄abile ⁊ corru
ptibile.vt manifeſtū eſt de ſe.ergo ⁊c̄.¶ Itē nulla ſuba
cōpoſita ex p̄ncipio formali ⁊ p̄ncipio māli ē eterna.hoc
videtur eē de intētiōe ꝯmē.in de ſuba orbis.vbi ꝓbat ce
lū nō eſſe compoſitū ex materia ⁊ forma qꝛ ſic eſſet cor
ruptibile.Et confirmatur ꝑ ipſū cōm.in.12.metap.vbi
dicit ꝙ oē compoſitū eſt nouū ⁊ tale nō eſt eternū.mō i
tellectus humanus eſt ſuba cōpoſita ex talibus duobus
principijs vt pꝫ ex predictis.quare ⁊c̄.¶ Oppoſitū ar
guit' auctoritate ar.⁊ cōm.aperte in ſcđo h⁹ ⁊.3.¶ De
iſta queſtōe dicūt aliqui intētionē ⁊ opi.ar.fuiſſe ꝙ aīa i
tellectiua humana nō ſit eterna ⁊ perpetua a ꝑte an̄ ſꝫ a
ꝑte poſt.ꝙ aūt nō ſit eterna a parte ante dicūt ari.ītellexi
ſe.12.met.in aucte ꝑallata.ꝙ nulla foꝛa ē ꝑor tp̄e ſua mā
ſed ſil'.ſed ꝙ ſit eterna a ꝑte poſt accipiūt ex ei⁹ v̄bis i iſto
3.Un̄ dn̄t ꝙ in illo cōmē.alr̄ opinat⁹ eſt q̄ꝫ ari. magiſter
eius.⁊ iđ errauit vt dn̄t.Sed ſine dubio iſtud velvalde
ſuꝑficialr̄ dcm̄ ⁊ a parū exercitatis in phīa ari.pōt.n.vi
deri facilr̄ iſtam nō fuiſſe intētionē ar.primo qꝛ ar.pro
bat in p̄io.de celo.ex intentiōe ꝙ oē eternū a ꝑte poſt ē
eternū a ꝑte ante ⁊ ecōuerſo.¶ Itē ar.nō ponit aīaꝫ in
tellectiuā produci per gn̄ationē vt iſti cōcedūt ſed ab ex
tra euenire.nec per creationē.qꝛ principiū fuit apud euꝫ
⁊ apud oēs naturales.ꝙ ex nihilo nihil fit vt oſtenſum ē
primo phy.quar̄ relinquit' ꝙ ſcđm eius principia intelle
ctus eternalr̄ p̄ceſſerit.¶ Itē ar.ponit.ꝙ ſpēs humana
eſt eterna.ſi ergo intellectus cuiuſlꝫ hoīs eſt eternus a ꝑ
te poſt ⁊ nūq̄ꝫ reuniat' alteri corpori ſcđm eos.neqꝫ eidē
corpori ſcđm numerū ſcđm ar.qꝛ impoſſibile eſt ꝙ illa
quoꝝ ſba depit redeant eadē numero ſcđꝫ eū ſcđo đ ge
neratiōe.Si ergo intellectus ſor.ꝑ mortē ſor.eternaliter
erit ſine oī corpore.⁊ tn̄ naturaliter inclinat' ad corpus.⁊
naturalr̄ appetit vniri corpori ſecūdum eos ergo appetit
eternalr̄.qđ eſt impoſſibile ipſum attingere.ſ.vnionē ad
corpus.Et ſi dicas ꝙ erit reſurrectio mortuorū.tu bene
ſcis ꝙ hoc non concederet ar.nec concederet illđ quod
conſequitur ex illo.⁊ ideo euidens eſt iſtā nō fuiſſe inten
tionē ar.¶ Item ar.nō ponit deuꝫ īmediate cāre ī iſtis
inferioribus.ſed mediantibus cauſis medijs particulari
bus.ſed nullū agens nāle pōt īmediate ꝓducere aīaꝫ in
tellectiuam.¶ Propter qđ dicet' aliter ad qōnē premit
tendo quedā.primo ꝙ ītellectus in iſta ſcīa multipliciter
accipit'.Uno modo ꝓ virtute cogitatiua.⁊ de iſto nō in
telligit' qđ p̄ſens.qꝛ certū eſt ſꝫ ar.ꝙ illa ē corruptibilis
ad corruptionē propriaꝫ diſpoſitionū corpori hūano.alio
modo accipit' pro intellectu poſſibili.alio° ꝓ ītellectu agē
te.alio° ꝓ intellectu ſpeculatiuo q eſt intellcūs actu intelli
gens vt credo.alio° pro intellcū in hītu.⁊ iſte eſt intellcūs
īformatus ſpē intelligibili.vel quocunqꝫ alio hītu q nō ē
ipſū intelligere.alio° ꝓ intellcū adepto.ſed de iſto videbi
tur in qōe de intellectiōe formaꝝ ſeparataꝝ.Remanꝫ er
go h inquirere de intellcū poſi.⁊ agente.⁊ intellcū ſpecu
latiuo ⁊ de intellcū in hītu.vtꝝ illi ſint ſempiterni ſm idē
titatē numeralē.Ulterius accipio ꝙ intellectus poſ'is nō
eſt aliq̄ forma mālis nec agens ſimplr̄ ⁊ vlr̄ ſube aīe hu
mane intellectiue nō eſt forma materialis.⁊ hoc ē ſatis ꝓ
batū eſt prius qōne qnta.Et confirmat' recolligendo.ſi i
tellcūs ſm ſuā ſubaꝫ eſſet forma mālis.ſ.forma iformāſ
corpus humanū ſubalr̄ ⁊ dans ei eē actu formalr̄ ſeque
retur ꝙ ipſe eēt extēſus ꝑ accn̄s extēſiōe corporis.oīs.n.
talis forma extēſa eſt ſꝫ extenſionē materie ſm ari.in.8.
phycorum.vbi ꝓbat ꝙ v̄tus in magnitudine nō p̄t mo
uere ꝑ temp⁹ infinitū.In illa enim demr̄atione ſupponit
ꝙ oīs virtus in corpore diuidit'.qꝛ totius eſt maior v̄tus
q̄ꝫ ꝑtis vt manifeſtū eſt inſpicienti eius intētionē.Si ergo
ſubſtantia aīe eēt extēſa ſꝫ extēſionē corꝑis neceſſario po
tētia ītellectiua eēt extēſa ſaltē ꝑ accn̄s.⁊ vlterius ſeq̄t'
ꝙ intelligere eēt in corpore ſicut ſentire.⁊ intelligere non
differret a ſentire vel ſaltē intelligere eēt cōprehenſio idi
uidualis.qđ eſt abſurdū.¶ Itē ſi ſuba aīe ītellectiue eēt
forma informās corpus hūanū.⁊ nullo° eēt extēſa ꝑ acci
dēs ſed idiuiſibilis ſicut pūct⁹ ſeu vnitas.ſequeret' ꝙ idē
.ſ.aīa intellciua ſimul moueret' ⁊ quieſceret ſaltē ꝑ accn̄s
⁊ eodē motu.quod vr̄ ipoſ'e.⁊ ꝓbat' conſequentia quia
poſſibile eſt ꝙ manus moueat' capite q̄ſcēte.moto aūt
aliquo corpor̄ neceſſario mouet' forma que dat ei eē ſim
plr̄.⁊ ſimiliter quieſcēte quieſcit.⁊ ſic anima intellectiua
quieſcit ⁊ mouetur.¶ Sed cauilabis ꝙ mouebit' ſimul
⁊ quieſcet eodē motu ſed non eodē mō ſed alio modo.
Mouebit' eni inquātū perficit manū que mouet' ⁊ q̄
ſcit inquātū perficit caput qđ quieſcere p̄t.¶ Sꝫ ꝯtra.ꝑ
fectio quā hꝫ manus ab aīa aut eſt penitus vna ⁊ eadem
realr̄ cū perfcōe quā hꝫ caput ab aīa.aut alia realr̄.ſi p°
mō.ergo ſi mouet ſm ꝙ perficit manū mouebit' ſm ꝙ
perficit caput poſtq̄ꝫ vnū ⁊ idē eſt hoc perfici ⁊ illud ⁊
hoc perficere ⁊ illud.Si vero dicas ꝙ eſt alia ⁊ alia ꝑfe
ctio hoc eſt abſurdū ꝙ vna forma oīno indiuidualis det
ſimul diuerſas perfectiōes loco ⁊ ſubo diſtinctas.Eodē
mō argueret' ꝙ aīa mouet' ꝓut eſt in manu que mouet'
⁊ q̄ſcit ꝓut eſt in capite quod quieſcit.querit' ergo vtrū
eſſe ipſius in manu ſit idē cū eſſe in capite ⁊ loquor de eē
ſimpliciter ſubali.aut diuerſū.⁊ tu bene vides qđ ſeq̄ret'
ꝓpter hoc ⁊ ſimilia non potuit ari.videre ꝙ aīa intellcti
ua humana ſit forma informās corp⁹ humanū ⁊ dās ei
eſſe ſimpliciter ⁊ formalr̄.¶ His premiſſis dicendū eſt
ſm ari.⁊ Cō.ꝙ ſba aīe intellectiue hūane ſiue ſit intellcs
poſſibilis ſiue agēs ſiue cōpoſitū ex his nō eſt gn̄abil' nec
corruptibilis.ſed perpetua oīno quod pꝫ ex dictis.nam
oīs forma generabilis ⁊ corruptibilis eſt forma materia
lis.ſed anima intellectiua non eſt materialis forma.igit'
⁊c̄.maior propō eſt nota.qꝛ oīs generatio et corruptio ē
in materia.vt patet primo phycorū.⁊ primo de genera
tione.In eodem aūt debet eſſe generatio et forma q̄ ge
neratur.vt etiā eſt manifeſtū per ſe.et maior patet ex di
ctis cōmentato.ergo ⁊c̄.Sed de intellectu ſpeculatiuo
conſiderandum eſt vtrum ſit eternus idem ſcđm nume

rū. voco aūt intellcm̄ ſpeculatiuū ipſū intellectū actu ītelli
gētē qđcūqȝ intelligibile ītelligat ſm actū poſtremū. Et
aliq videbant intendere ꝙ ſic. ſicut narrat cōm. in iſto. 3.
cōm. 5. ⁊ rō eoꝝ poſita fuit poſt ⁊ ſoluta. Cō. aūt arguit
cōtra illā ſolōnē. q: ſequeret res extra aīam eſſe intellcāſ
⁊ īmāles. quā ꝯñam ſuperius declaraui vt ſciui. ¶ Itez
ſi quodlibet intellr̄e eēt eternū idē ſm numerū ipſū intel
ligere nullo mō dependeret a corpore nec ab aliquo exi/
ſtēte in corpoꝛ hūano tanq̄ȝ ab agēte. hec ꝯña eſt manife
ſta. q: nullū eternū dependet ab aliquo corporali ſicut ab
agente. ꝯñs āt oīo eſt abſurdū. nō. n. eſt rō quare homo
dr̄ intelligēs intellcōe exñte in intellcū poſ̄i niſi q: ipſuȝ in
telligere dependet a phantaſmate hūano vt ab agente q̄
quo°. ¶ Sed cauillabis. īmo hō ꝑ tāto eſt intelligēs. qa
ipſū intelligere ꝯformaṫ phātaſmati hūano ⁊ nō alteri.
⁊ cū hō actu phātaſiaṫ tunc intellcūs eſt actu ei ꝯformis
iō totū dr̄ intelligēs ⁊ nō alias. ſed hoc eſt abſurdū. q: ſe
cūdū hoc nihil eēt aliđ formalr̄ ītelligere q̄ȝ de nouo phā
taſiari. aut cogitare vel intellcm̄ referri ad phātaſma vel
ad cogitationē hominis. ⁊ p̄paratio que eſt in intentioni/
bus imaginatis non eſſet preparatio in motore vt ſit mo
tor reſpectu intellcūs poſſibilis. ⁊ morari in hoc ē ſuper/
fluū. ¶ De intellectu aūt in habitu qui eſt ꝯpoſitus ex in
tellectu poſ̄i ⁊ ſpē intelligibili nō eſt dubiū q̄ȝtū ad partē
mālē. ſ. q̄ȝtū ad ſubām intellectus poſ̄is. ſed q̄ȝtū ad ipaȝ
ſpēm intelligibilē pōt eē dubiū quō gñaṫ ab ipſo phantaſ
mate. ⁊ de hoc aliqualr̄ viſum fuit prius. ¶ Poſſet aūt ad
di ad p̄cedētia ꝙ intellcūs agens cū phātaſmate cāt ſpēȝ
ītelligibilē q̄ditatis phantaſiate. ita tñ ꝙ ipſe ītellcēs agēs ē
agēs remotū ⁊ ipſū phātᵃ propinquū. Nec opȝ ꝙ intelle
ctus agēs aliq̄d imprimat ipſi phantaſmati. q: ipſū phan
taſma dū eſt in phātaſia ſufficienter eſt p̄ñs ipſi intellectui
poſſibili quidē recipe ſpēm intelligibilē. Et qđ obijciatur
prius ꝙ ignis nō calefaceret mediante aere niſi imprime
ret aliquid aeri q̄ȝtūcūqȝ ipſe aer eēt preſens calefactibili
Dico ꝙ non eſt ſil̄e. q: ignis eſt agens corporeū. ⁊ tale n̄
agit in aliquid niſi ipſum tangat. ꝑpter qđ oȝ ꝙ ſi agat in
aliquod mediāte alio ꝙ agat in illud aliud. ſed intellectus
agens eſt ſuƀa incorporea oīo ꝑpter quod poterit agere
mediante phantaſmate nihil agēdo in phātaſma. ⁊ cum
obijciaṫ ꝙ ars nō ageret mediante ſecuri q̄ȝtūcūqȝ eſſet
ꝑpinq̄ materie ſi nullus moueret aut mouiſſet ipſam ſe/
curi. Dico ꝙ eſt pro tanto q: materia rei artificialis anq̄ȝ
ars agat in eam hȝ aliquā diſpōnēm ꝯtrariā illi quā inten
dit aꝝ. inducere mediante inſtr̄o. ⁊ ꝑpter illius remotio/
nē neceſſe eſt inſtr̄m moueri ab artifice. ⁊ cum hoc ipſe
artifex eſt agens corporeū aliquo modo. nā lȝ vl̄is ars q̄
eſt in intellectu practico ſit incorporea tñ illa nūq̄ȝ eſt p̄nᵐ
actiōis niſi cū alia ꝯceptiōe indiuiduali exñte in corpe hu/
mano. vnde ⁊ aꝝ. in iſto. 3. dicit ꝙ operatio vl̄is nō mo/
uet ſine ꝑticulari. ⁊ ꝑpter hoc neceſſe eſt vt ipſum iſtr̄m
ſiue ſit intrinſecū arti vt manus. ſiue ſit extrinſecū vt ſecu
ris moueaṫ aliqualr̄ vt ars ſit agens rem artificialē. ſed
aliud ē ī ꝑpoſito vt manifeſtū eſt ex dictis. Cū aūt queri
tur exēplū de agente remoto quod agat mediante agēte
ꝑpinquo ⁊ nihil ei imprimit dicēdū eſt ꝙ petit impoſſi/
bile. hoc. n. ſingulr̄ inueniṫ in intellectu agente cū phātaſ
mate. ſicut ſiquis diceret vt eſt dicendū ꝙ primū mouēs
nō mouet ꝑpter aliq̄d aliud nobili⁹ nullū vtiqȝ poſſet ex
emplū veꝝ ponere. Et ſil̄r ſiq̄s diceret ꝙ dualitas ē nūe
rus q nullū hȝ numeꝝ ꝑtē ſui. veꝝ diceret ſed nullū aliđ
exēplū poſſet pōere. q: oīs alius nūerus habet aliquam
ꝑtē ſui. Sed adhuc reſtat vnū dubium. ſi phantaſma ſit
agens ꝑpinquū ſpēi intelligibilṫ ⁊ intellcēs agēs eſt actiuū
remotū cuȝ q̄ditas phātaſiata ſit ēt agēs remotū eo ꝙ ip
ſa eſt cā phantaſmatis. ſequereṫ ꝙ ſpēs intelligibilis cau
ſa remota eſſet intellcūs agens ⁊ q̄ditas phantaſiata. qđ
videtur impoſſibile. nā cum vnius effect⁹ ſint diuerſe cāe
remote ⁊ vna ꝑpinqua. oȝ ꝙ quelibet illaꝝ cārū remo/
tarū ſit cā agentis propinq ſicut hoīs gñati cāe remote ſt
intelligētie ⁊ celū. ⁊ vtraqȝ iſtaꝝ eſt cā actiua ꝑpinqua. ſ.
hoīs generati vt oēs ꝯcedūt. Oportebit ergo ꝙ intellcūſ
agens ſit cā actiua ipſius phantaſmatis ſi ita ſit ꝙ phātaſ/
ma ſit agens ꝑpinquū ⁊ q̄ditas ⁊ intellectus agens cāe
remote. ꝙ āt intellcūs agens ſit cā phātaſmatis actiua vr̄
abſurdū. Et forte dicēdū eſt ꝙ non eſt ſil̄e. q: materia ex
qua dȝ generari hō nō eſt ſꝑ preſens ipſi particulari ge/
neranti nec eſt ſil̄ cū ipſo corpore celeſti quod ē ibi agens
remotū. ſed intellectus poſ̄is in quo dȝ fieri ſpēs intelligi
bilis ſemꝑ eſt preſens ipſi agenti ꝑticulari. ſ. phantaſma/
ti ⁊ ipſi quiditati phantaſiate ꝑpter qđ non eſt neceſſe ꝙ
intellcūs agens moueat ipſā q̄ditatē ad gñandū phantaſ
ma ⁊ ꝙ ſit actm̄ phantaſmatis. Et hec ſunt que mihi ꝑ
diligentē conderationem appuerūt. que ſi v̄a ſunt tūc iā
perueni ad vnū quod optauerā. grās deo. Si aūt nō ſūt
v̄a aut non ſufficientia ſaltē erit aliis occaſio perquirēdi.
¶ Sed h̄ eſt vnū dubiū ꝯtra fundamentum prime con
cluſionis nā ſi intellectus hūanus eſſet ſuƀa immālis ſe/
quereṫ ꝙ nō ſit plurificatus in eadē ſpē. ergo eſt vn⁹ nu/
mero in oibus hoibus vel alius ⁊ alius ſm ſpēm in di/
uerſis. quoꝝ vtrūqȝ videtur abſurdū. ⁊ pȝ conſequētia
q: multitudo indiuiduorum eiuſdē ſpēi precipue in ſub/
ſtantiis nō pōt eſſe niſi per multitudinē ⁊ diuiſionē mate/
rie vt ſatis pȝ ex primo celi ⁊ mūdi. ⁊. 12. metap. ¶ Ad
iſtud inuenio aliquos dixiſſe. ꝙ intellcūs nō eſt vnus nu
mero ⁊ indiuiſus in oībus hoibus nec etiam eſt plures
numero eiuſdem ſpeciei propter rationē predictam. ſed
eſt alius ⁊ alius ſm ſpēm in alio ⁊ alio hoīe. vnus tamen
ſolus in vna ſpecie. ⁊ quot ſunt hoīes nunc ſimul exñteſ
tot ſunt intellectus ſpecie diuerſi. ⁊ illi oēs fuerūt ab eter
no. ⁊ erunt. ⁊ imaginatur iſte ꝙ eſt aliquis numerus de
terminatus hominū ſub quo maiori non poſſunt eē ſimṫ
exñtes ⁊ vnicuiqȝ hoī eſt appropriat⁹ ſuus intellcēs diuer
ſus ſpē ab intellectu alteri⁹. ⁊ cū vn⁹ hō vel plures corrū
pūtur tot hoīes vel cōſimiles gñantur ⁊ gñabunṫ ī aliq̄
alio loco. ⁊ ſic eorum ſunt intellcēs qui fuerūt alioꝝ ⁊ ſic
per vnū intellcm̄ numero bene poſſunt intelligere hoīes
īfiniti non ſimul ſed ſucceſſiue. Quicūqȝ autē hoīum exi
ſtentium hȝ intellcm̄ quo intelligit. ⁊ qui eſt eternus a ꝑ
te ante ⁊ a ꝑte poſt. ⁊ cū corrumpitur hic hō gñaṫ vel
gñabiṫ alius ⁊ ecōuerſo. ⁊ ſic nunq̄ȝ erit aliq̄s illorum in
tellectuū ocioſus ſimplr̄ per tp̄s īfinitū. Adhuc āt addūt
illi ad maiorē colorē ſue opi. ꝙ nūq̄ȝ duo indiuidua hūa/
na ſimul exñtia ſunt eque nobilis ⁊ perfecte ꝯplexiōis. ⁊
per ꝯñs non hñt virtutes organicas eque nobiles. immo
ſꝑ vnus eſt melioris cōplexionis ⁊ melioris cogitatiue q̄ȝ
alius. ⁊ ſil̄r intellcūs vnius eſt nobilior ⁊ perfectior ī nā
q̄ȝ intellectus alteri⁹. Nec ſequereṫ ex hoc vt dñt ꝙ ho/
mines dr̄ant ſm ſpēm. qm̄ intellcēs nō ē forma hoīs ſpe/
cifica. ſ. informās corpus humanū ⁊ dans ei eē ſƀale ſpe
cifice intrinſecū. ſed hoc hȝ ab aīa cogitatiua q̄ bene ē vna
ſȝ ſpēȝ in oīb⁹ hoīb⁹. nec ēt eſt incōueniēs vt dicūt ꝙ indi
dua eiuſdē ſpēi habētia diuerſas ꝯplexiōes ⁊ v̄tutes dif
ferentia ſm magis perfectū ⁊ minus ꝑfcm deſeruiant
ſƀiis immaterialib⁹ diuerſis ſm ſpēm ⁊ nām. Rō autē
que mouet eos p̄ncipaliter fuit iſta. q: videbatur eis ꝙ
natura faceret fruſtra tantā multitudinē hoīuȝ q̄ȝta ē mṫ
titudo hoīum ſimul exñtiū ad deſeruiendum vni intelle
ctui numero. Sufficerēt. n. hoīes mille vel pauciorꝭ ad
hoc ꝙ intellcēs perficereṫ. ⁊ ad hoc ꝙ ꝑpetuo ītelligeꝛt.
Cū ergo fruſtra ſit per plura quod poteſt fieri longe per
pauciora fruſtra vtiqȝ eēt tanta multitudo hoīm q̄ȝta eſt.
quod vr̄ eē cōtra nature dignitatem que nihil facit ocio/
ſum. vt pȝ ex primo celi. ⁊ ex iſto. 3. ¶ Itē non poterant
illi credere ꝙ intellcūs vnus numero ſimul poſſet intelli
gere plura. ⁊ hoc manifeſte cōtingeret. q: ꝯtingit ꝙ duo
hoīes vel decē ſimul intellñt diuerſa intelligibilia ⁊ diuer
ſis intellcōib⁹. quod nō eſt niſi ſm vnū intellcm̄ principa
liter. vt ſupponitur. Hec āt poſitio non multū apđ mo/
dernos eſt famoſa. quod pro tanto forte contingit q: po/
ſitionis huius inuētor non multū fuit ſolēnis aut not⁹ aut
ſuā opini. non multū cōicauit. Expediunt autem aliq ſe d
huius opi. improbatiōe. qa quolȝ ꝑferente cōtraria opi
nionibus ſolicitū eſſe ſtultum eſt. vt dicit ari. prio topi.

⁊ per hoc putant illā opīonē ſufficient remouere. ſed nō ſufficit. qꝛ ⁊ ſi ſtultū eſt ſolicitum eē ꝯtra oēm opīonē im probabilē tñ cōtra pōnē apparentē nō eſt incōueniēs ꝓ̄ ptū eē ad arguēdū aut ad deīn randū. Sicut. n. hō natu/ ralr̄ deſiderat ſcire vitatē ſic hꝫ nāle deſideriū remouen/ di errores ⁊ ꝯfutādi cū facltas adeſt vnde ⁊ ari. i. 4. me ta. diligenter diſputat ꝯtra negantes primū principiuꝫ. ⁊ tñ longe ſtultius eſt negare primū prinᵐ. qđ eſt primum oīum dignitatū ꝙ̄ ponere pōnem predictā. ꝓpt̄ qđ ali qui ſic obijciunt huic poſitioni. Nā videmus ſenſibiliter ꝙ aliquādo moriunt̄ in vna die. x. milia hoīum vel nota bilis multitudo ſicut cōtingit in guerris magnis. Abſur/ dū eſt aūt dicere ꝙ ſimul alibi tot hoīes generēt̄. ſed hec opi. non multum eſt efficax. qꝛ ſicut aliqua cōfiguratio vl̄ cōſtellatio celeſtis aut planete inducit homines ad bellan dū vel diſponit ita ꝙ ſequitur mors multorū. ſic nō eſt re motū quin alia cōſtellatio celeſtis vel cōfiguratio reſpici/ ens aliquē alium locū cōuenientem ad hoīum gñationeꝫ inducat ad generationē tot hoīum ⁊ precipue poſſet dice re ꝙ lꝫ non ſimul generentur tot hoīes quot interficiunt̄ in bello in vna die tñ in ſequēti tpe generabūtur tot hoīeſ ⁊ ſic ꝙ̄uis intellectus illoꝝ hoīum ſit ocioſus in aliquo tē pore. tñ nō remanebūt ocioſi tpe eterno. Sed diceret ali qs. cū ergo quilꝫ illoꝝ intellcūuꝫ ſit ſpēs quedā ſequitur ad minus ꝙ aliq̄ ſpēs erit in aliquo tpe ocioſa penitus. ⁊ hoc nō hr̄et̄ ꝓ inconuenienti de tali ſpē que in oꝑando d̄ pendet ab aliquo corporali. ⁊ iō improbatio eſt inſufficiēſ ꝓpt̄ qđ alr̄ pōt argui ꝯtra illā poſitionē accipiēdo fūda/ mentū quod ibi ſupponit̄. ſ. ꝙ in nā nō eſt aliqđ ocioſuꝫ precipue in aliqua tota ſpē. ⁊ hoc veriſſimū eſt ⁊ conceſ ſuꝫ. Itē accipio ꝙ fruſtra fit ꝑ plures ſpecies quod pōt fieri per vnā ſolam eque bene. ⁊ hoc etiam eſt maniſe/ ſtū ⁊ cōceſſū. Itē accipio ꝙ quātūcūq; vnꝰ homo ſit me lioris cōplexionis ⁊ melioris phātaſie ꝙ̄ alius tamē phā taſma eiuſdē rei in vtroq; ē eiuſdē ſpēi ſpāliſſime. vt phā taſma albedinis in ſorte ⁊ in pl'one eſt eiuſdē ſpēi ſpāliſſi me ꝙ̄tūcūq; vnus illoꝝ ſit ſubtiliſſimus ⁊ aliꝰ rudiſſimꝰ. ſilr̄ ⁊ in alijs. ¶ Poſtea ſuppono ꝙ ſi intellectus hoīuꝫ eſſēt diuerſi ſ̄m ſpeciem tūc vnus illorū eēt perfectior in ter oēs. ⁊ hoc manifeſtū eſt. qꝛ non poſſet eē ꝓceſſus in infinitū in hoc ꝙ vnus excederet alium in ꝑfectiōe. De inde accipio. ꝙ ſi intellectus ſit ſuba ſeꝑata ſ̄m ꝙ ponit̄ ab iſtis ⁊ a cōm. hō pro tanto dicit̄ intelligēs ſ̄m intellcm̄ qꝛ ipſe intellectus q̄ eſt ps quedā hoīs immutat̄ cū phāta/ ſia hoīs vel cogitatione vt pꝫ in ꝑcedētibus. Accipiat̄ er/ go intellectus perfectiꝰ inter oēs intellectuſ humanos ⁊ ponatur ꝙ hō peſſime complexionis imaginet̄ albedinē aut cogitet. Quero an ille intellectus poſſit immutari ab illa imaginatione vel cogitatiōe. aut non. ſi dicat̄ ꝙ ſic. er go ille hō pōt intelligere ſ̄m intellcm̄ illū. ⁊ ſic quilibꝫ al ter. ergo fruſtra aſſignatur vnicuiq; ꝓprius intellcūs cuꝫ poſſint intelligere per vnū. ¶ Sed cauillabis ꝙ oēs pn̄t itelligere per vnū intellcm̄. ſed nō ſimul ⁊ adhuc quilibꝫ ponit̄ hr̄e ſuū intellcm̄ vt poſſit ſil̄ intelligere alio itelligē te. Contra. ſ̄m hoc ſequitur ꝙ vnus hō ſimul poterit in telligere per plures intellectus. quod eſt abſurdū. ꝓba/ tur ꝯñā. qꝛ ponamus ꝙ. 4. hoīes nunc non intelligant ⁊ vnus intelligat nō eſt rō quare intelligat per ſuū intellcm̄ ꝓpriū pluſq̄ per alios cū per oēs natus ſit intelligere vt ꝓbatum eſt. ⁊ non video h̄ niſi vnicam fugā. Poſſet. n. aliquis fingere ꝙ phātaſma alicuius rei exiſtens in hoīe vno non eſt eiuſdem ſpēi cum phantaſmate eiuſdem rei exiſtente in alio homine. ⁊ ſic vnū illoꝝ poterit immuta/ re vnū intellecum ⁊ non aliuꝫ. ¶ Et dicetur ꝙ huiꝰ phā taſmatis diuerſitas prouenit ex diuerſitate recipientium qꝛ. ſ. organū phātaſie vel cogitatiue vnius eſt diuerſimo de diſpoſitū ab organo alterius. Contra quātūcunq; or/ ganum cogitatiue vnius ſit melius diſpoſitum ꝙ̄ aliđ al terius tñ iſte diſpoſitiones non ſunt diuerſe per ſe ſ̄ꝫ ſpe ciem ſicut nec virtus cogitatiua nec anima cogitatiua eſt alia ſcđm ſpēm. nam ex huiuſmodi organorum diuerſi/ tate non poterit ꝓuenire hmōi diuerſitas ſpecifica ima/ ginationū receptarum ſiue phantaſmatū. Qđ ſiqs dice/ ret ꝯtermendo illas diſpoſitiōes. ſ. ꝯplexiōes organoruꝫ eſſe diuerſas ſ̄m ſpēm ſpāliſſimā per ſe neceſſario ſeq̄re tur vtutes cogitatiuas eē diuerſas ſ̄m ſpēꝫ. qđ ē īpoſſibi le. Relinquit̄ ergo ad pn̄s. Poſſet itaq; ex dictis illiꝰ ſic argui. Si intellcēs eſſent diuerſi ſ̄m ſpēm in diuerſis hoī bus in nā eſſet aliqd ocioſū vel aliq̄ ocioſa qđ eſt cōtra di gnitatē in natura ⁊ pꝫ ꝯñā. qꝛ oēs hoīes pn̄t intelliger̄ ſ̄ꝫ vnū intellcm̄ ſaltem ſucceſſiue vt ꝓbatum eſt. ⁊ ſi ponāt̄ pl'es itellcūs vt diuerſi hoīes intelligant ſil̄. tunc vnus po terit ſimul intelligere per valde multos intellcūs. Itē ſi i tellcēs eēnt diuerſi ſ̄m ſpēm ſequeret̄ ꝙ hoīes eſſent di/ uerſi ſ̄m ſpēm ꝓbo cōſequētiā qꝛ cū intellcūs ſor. ſit aliꝰ ſ̄m ſpēm ab intellectu pl'onis tūc intellcūs ſor. nō poterit īmutari a phātamate pl'onis nec ecōuerſo. qꝛ det̄ oppᵐ tunc vnus illoꝝ hoīum poterit intelligere ſimul ꝑ diuer/ ſos intellectus. qđ eſt abſurdū. Si aūt intellcēs ſor. nō pt̄ īmutari a phātaſmate pl'onis. oꝫ ꝙ illa phantaſmata ſint diuerſa ſ̄m ſpēm. qꝛ detur oppoſitum. ſ. ꝙ ſint eiuſdem ſpēi tunc quod mouetur ab vno illorum poterit moueri ⁊ immutari ab altero. Si aūt phantaſma ſor. ſit aliud ſ̄ꝫ ſpēm a phantaſmate quod eſt in pl'one. cum illa diuerſi/ tas non prouenit ab agente. qꝛ loquor de phātaſmate vni us rei. ſ. albedinis. relinquitur ꝙ illa diuerſitas proueniat a recipiente. ⁊ ſic phantaſia ſor. aut diſpoſitiones organi ſui erunt diuerſe ſ̄m ſpēꝫ a diſpoſitione pl'onis. ⁊ per cō ſequens anima ab aīa. vnde ⁊ Cō. in primo hꝰ. c. de er/ roribus dicit. ꝙ mēbra leōis non differunt a mēbris cer/ ui niſi qꝛ anima differt ab aīa ſicut cōiter allegat̄. ¶ Ad cō. 51. rōes huius opi. dicūt aliqui ꝙ in tota ſpē non eſt aliquid fruſtra. vnde concederēt ꝙ tanta multitudo hoīum vltra illam que eſt neceſſaria ad perfectiōeꝫ intellectus huma ni bene eſt ocioſa. ſed illi hoīes ſunt indiuidua ſpēi ⁊ non tota ſpecies. ¶ Sed conſiderandum eſt circa hoc ꝙ ꝙ̄/ uis intellcēs ſit eternus idem numero ſ̄m ſuā ſubām. tñ nō debet eſſe priuatus ſua perfectione per tempus infi/ nitum nō poteſt aūt per vnū ſolum hoīem attingere ꝑ/ petuo ſuā totam perfectionē. qꝛ nihil contingit corrupti/ biliū vnū ⁊ idē numero permanere perpetuo. iō neceſſe eſt vt ſint ſucceſſiue plures hoīes a quibꝰ intellcūs accipi at perfectionem. ⁊ vlterius impoſſibile eſt vt ſucceſſiue ſint plures homines niſi ſint plures ſimul. non enim poſ ſibile eſt hominē generari ſicut dicitur de phenice ita ꝙ anteq̄ vnus viuat alter moriatur. Quia oportet fetum hominis viuere in matrice aliquo tempore anteq̄ exe/ at. vtputa ſeptem menſibus ſecūdū Ari. in de generatio ne animalium. non enim poſſet viuere in matrice ſi mu/ lier eſſet mortua. ⁊ ſic requiritur ad perpetuationem ho minis ꝙ plures hoīes ſint ſimul. ⁊ per cōſequens ad ꝑ fectionem intellectus humani. Sed vlterius dico ꝙ mul ta poſſunt contingere hominibus quibus impediunt̄ ab inquiſitione philoſophie. ⁊ precipue ab acquiſitione ſpe culatiue. ⁊ hoc bene dixit Ari. in prohemio metaph. vbi dicit ꝙ natura hominum multipliciter eſt ſerua ⁊ mul/ tis ⁊ varijs diſpoſitionibus neceſſarioꝝ ſubiecta quoruꝫ remotione multitudo impeditur a ſpeculatione: nec vi/ det̄ eſſe poſſibile ꝙ ex phantaſmatibus vnius hominis ſolius intellectus accipiat totam ſuā perfcōem. ſ. totam ꝑhiam practicam ⁊ ſpeculatiuam. Quis enim homo co gnoſcit perfecte oīa corpora celeſtia ⁊ omnes vtutes eo rum. ⁊ omnes motus eorum. formas magnitudines ⁊ motores. ⁊ adhuc omnia mineralia. ⁊ oēs ſpēs ⁊ virtu tes ⁊ propria principia lapidum ⁊ metallorum. ⁊ om/ nes ſpecies ⁊ vtutes ⁊ ꝓpria principia animaliū ⁊ planta ruꝫ. ⁊ oēs ſpēs ⁊ virtutes ⁊ propria principia magnitudi num numeroꝝ. Adhuc oēs virtutes morales ⁊ intelle/ ctuales ⁊ eaꝝ actus ⁊ oēs ſpēs reꝝ artificialiū q̄ ſūt hoī neceſſarie ad ſuā cōſeruationē bonam. ⁊ cuꝫ hoc omnes mōs vl̄ iſtrā ſciēdi vel notificādi ignotum. ⁊ ſermonem ꝯgruū ⁊ ꝑfcm̄ ⁊ oīa que ſūt per ſe ipſiꝰ. Quis eſt hic ⁊ laudabimus eū. hec aūt oīa noſſe ꝑtinet ad ꝑfcōnē con/ pletam itellectus hūani. Ad iſtū vtiq; finem vt intellcūſ

poſſibil' recipiat ſuã totã perfectionẽ a rebus neceſſaria eſt tanta multitudo hoīum vt nõ obſtãtibus oībus ĩpedimentis qbus multi ĩpediuntur a miſtratõe intellcũs. ⁊ nõ obſtante ꝙ ab vno ſolo aut a paucis ſuã nõ recepit perfectionem. nihilominus tñ poterit a multis ſuã pfectionẽ recipere. ita. ſ. ꝙ vnus hẽat vnã partẽ phie aut aliquas. ⁊ alius aliã vel alias pl'es aut pauciores ƒȝ ꝙ vnicuiqȝ datũ eſt a celo aut a ſuo motore. aut a ſua poſſibilitate. ⁊ puto ꝙ ſic intellexit cõmẽ. in iſto tertio. cõmento. 5. ꝙ ſꝫ phia eſt perfecta in maiori pte ſui ſubi. i. in maiori pte hoīuȝ. nõ qdem ſic ꝙ illius ptis maioris qlȝ hẽat totam phiã. hoc. n. eſt incredibile. cũ de centũ aut mille nõ inueniat' vnus q hẽat totam phiã aut maiorẽ parteȝ. phie. ſed ita ꝙ vnuſqſqȝ hõ maioris ptis hoīum hẽat aliqȝ partem phie. Unus. n. hȝ grãmaticã. alius logicã vel ambas. ⁊ alius metaphicã vel eius ptẽ. ⁊ alius nãlẽ totam vel ƒm partẽ. ⁊ ſic de diuerſis. ⁊ in oībus iſtis phia eſt perfecta ſimul. Qđ ãt arguit vlterius ꝙ ĩtellcũs vn⁹ non põt intelligere plura ſil' de hoc videbit' in ꝯñtibus. hoc. n. forſan eſt verũ ꝙ intellcũs nõ põt ſimul plura intelligere pluribus intellectõibus cãtis a cogitatõib⁹ vni⁹ hominis. ſed a cogitationibus diuerſorũ hoīuȝ non eſt remotũ. ⸿ Ad rõnes. ⸿ Ad primã cũ dr̃ ꝙ nulla forã ⁊c. dico ꝙ verũ eſt de forma ĩherente ⁊ ĩformãte mãȝ pcipue ſi ſit forma ſpecifica ⁊ hñs ꝯtrariũ ſed forma ſeparata ⁊ ſubſiſtẽs põt eẽ eterna ƒm ſe. Qualr' aũt forã ſubſiſtens dr̃ eẽ forma pȝ ex prius dictis. ⸿ Ad aliã cũ dr̃ ꝙ nulla forma pcedit ſuã mãm. verũ eſt de forma inherente. ſed forma ſubſiſtens põt precedere ſuã mãm pticularem. lȝ nõ pcedat totã ſuã mãm quantuȝ ad oẽs eius ptes ⁊ ſic eſt hic. nam anima intellectiua bñ pcedit tpe hunc hominẽ. ſed non precedit tpe totam nãm hũanam. Uel poſſemus dr̃e ⁊ melius ꝙ ari. nõ dicit ibi ꝙ nulla forma pcedit tpe totam ſuam materiam. ſȝ bñ dicit ꝙ omnis cã mouẽs ⁊ generans prior ẽ re generata. ipa vo cã que eſt vt rõ. i. vt forma rei gñate ſil' eſt ita. ſ. ꝙ h̃ eſt bñ poſſibile vt forma ſit ſil' cũ re cuius ẽ forma ⁊ nõ prius nec poſt tpe. ⁊ in hoc dr̃t a cã mouente q̃ neceſſario pcedit. Et ſubdit ꝙ eſt ingrendũ vtrũ aliq̃ forma p⁹ maneat. qꝛ in qbuſdaȝ nihil ꝓhibet ꝙ forma eoꝝ remaneat poſterius. ſ. aĩa intellectiua. ⁊ idẽ iudiciũ ẽ de eius pexñtia ſicut de eius remanentia. nõ. n. dic̃ phs ꝙ nulla forma ſit añ ſuã mãm ſicut cõiter allegat' ⁊ male ſȝ vult ꝙ forma poteſt eſſe ſimul cuȝ re cuius ẽ forma. ⁊ ĩ hoc differt forma a mouente. Cum hoc tñ ſtat ꝙ forma aliqua ſit prius tpe ſua materia quoquo mõ. ⁊ ꝙ h̃ ſit intẽtio ari. ⁊ mani^m^ ẽ inſpicienti verba eius dicit. n. ſic. mouentes quidem ergo cãe videntur prius facte exñtes q̃ ſunt vt rõ ſimul. ſi aũt poſt aliquid maneat pſcrutandũ in qbuſdam Ecce ꝙ ari. nõ dicit ꝙ nulla forma ſit ante ſuam materiã ſed ꝙ cauſa que eſt vt rõ. i. forma ẽ ſimul ⁊ hoc dȝ pticulr' intelligi. ſ. in aliqbus pluribus. ⁊ in hoc differt forma a mouente. qꝛ vlr' oẽ moues. eſt prius re generata. ⸿ Ad aliam cũ dr̃ ꝙ omnis ſuba cõpõita eſt corruptibilis: põt dici ꝙ verum eſt ſi ſit cõpoſita ex mã ⁊ forma corporalibus ⁊ habentibus ꝯriũ. ſed ſi nõ oȝ. Modo anima intellectiua nõ eſt cõpoſita ex principijs corpalibus ⁊ ꝯrietatem habentibus. quare ⁊c. Et ad cõfirmationem cũ dicit Com. ꝙ oẽ compoſitũ ex materia eſt nouum. credo ꝙ ſic eſt intelligendum ꝙ cõpoſitũ ſit nouum vel q̃tum ad ſuam ſubſtantiã vel q̃tũ ad ſuuȝ accidens aliqđ ſibi de nouo adueniens. vñ ipm celũ cũ ſit compoſitum ex ſubſtantia ⁊ q̃titate eſt nouũ q̃tum ad vbi. ⁊ ſilr' anima intellectiua hũana eſt noua q̃tũ ad intelligere ⁊ q̃tũ ad ſpẽs quas đ nouo recipit quas prius eaſdem numero non hẽbat ⁊ hoc ſufficit ad intentionem com. vbi arguit contra illos qui dixerunt trinitateȝ ⁊ cõpoſitionem eſſe in ipſo deo qꝛ ſic oporteret ꝙ eſſet aliquid nouũ aliquomõ. Et vlterius ſeq̃retur ꝙ ĩdiget aliquo ĩnouãte ⁊ mouente niſi diceret' aliquid moueri ſine aliquo motore qđ eſt ĩpoſſibile. ⁊ hec vr̃ eẽ intentio Cõmen. ibidem. dicit. n. ꝙ omne compoſitum ẽ nouuȝ i. nouabile ab aliquo tranſmutante. ⁊ ſubdit niſi diceretur aliqua componi per ſeipſa. i. ĩnouata per ſe cõponi vel vniri de nouo tunc exirent de potentia in actũ ⁊ mouerentur ſine motore p ſe. Sic diceretur ad qõneȝ ƒȝ ari. ⁊ com. cõmen. 39 Sed dico ⁊ indubitanter aſſero ꝙ aĩa intellectiua hũana non eſt eterna a pte ante ſed incipit eẽ đ nouo non quidem per gñationẽ ab aliquo agente pticulari. ſȝ per creationem ab ipo deo creatore oium. ⁊ tamen erit eterna in futurũ dei voluntate. ⁊ tandẽ reunietur corpi eidẽ nũero in quo fuit dei voluntate. ſed iſtas veritates demõſtrare aut verbis aut principijs phorũ gentilium cõcordes eſſe oſtendere nõ pſumo nec credo eẽ poſſibile. Melius ãt reputo dicere eos eẽ deceptoſ q̃ȝ falſo aliqd eis ĩponere cuius cõtrariũ intellexerũt ꝗ Per ſe. n. mendaciũ prauum ẽ ⁊ fugiendũ ƒm ari. 4°. ethicorũ. Iſtas ergo ꝯclões aſſero ſimplr' eſſe veras ſola fide qꝛ credo potentiã dei omnia poſſe facere. ⁊ eodẽ principio rñderem ad oẽs rões qbus contra illã veritatẽ arguit'. cõcedo. n. oĩa que ex eis neceſſario ſequuntur eẽ poſſibilia diuine potentie. Qđ ſiquis demonſtrare ſciat ⁊ principijs phorum concordare gaudeat in illo. ⁊ ego ei nõ inuideo. ſed euȝ dico meam capacitatẽ excellere ⁊c.

⸿ Tex. cõ. xx.

⸿ Non reminiſcimur auteȝ quia hoc quidẽ impaſſibile: paſſiu⁹ vero intellectus, currruptibilis.

⸿ Queſtio. xxx.

Queritur h̃ vtrũ intellectus intelligat poſt mortẽ. ⁊ arguitur ꝙ ſic. qꝛ qđ eſt actu ens hȝ opatõeȝ propriã. ſed aĩa intellectiua hũana poſt morteȝ huius hoīs ẽ ens actu cũ ipa ſit perpetua a pte poſt. q̃re ⁊c. ⸿ Op^m^ arguitur breuiter aucte ari. q dic̃ nõ remiſcimur p⁹ mortẽ. i. nõ ĩtellĩm⁹ aliqđ p⁹ mortẽ. ⸿ Ad. q. dr̃et ari. ⁊ cõ. ꝙ aĩa ĩtellciua hũana p⁹ mortẽ hoīs hui⁹ nõ ĩtell'it p ſpẽs abſtractas a phãtaſmatib⁹ hui⁹ hoīs cũ phantaſmata ei⁹ hoīs ſunt corruptibilia ⁊ corrupta poſt mortẽ hui⁹. ⁊ ſic ſpẽs q̃ ab ei⁹ phãtaſmatibus cãbãt' ⁊ ꝯſeruabãt' ſũt corrupte. ergo p illas ſpẽs ñ ĩtell'it ĩtellcũs. ⸿ Itẽ ĩtellcũs nõ intell'it p ſpẽs ſũptas a phãtaſmatib⁹ niſi cũ ille hõ actu cogitat. vt pȝ ex pdciſ ⁊ ẽ q̃ſi mãi^m^. vñ ⁊ dormiẽs nõ ĩtell'it actu q̃uis hẽat phãtaſmata ĩteri⁹ reſuata ⁊ ſpẽs ĩtell'ibiles. qꝛ. ſ. act⁹ cogitatiue ñ diſpõit ad ĩtell'r̃e ƒȝ actũ: ꝯſtat ãt ꝙ p⁹ mortẽ ñ cogitat qꝛ opa°. nõ ẽ nõ entis. mortuũ ãt ẽ nõ ens cũ mors ſit corruptio entis. ⸿ Dicet' tñ 2°. ꝙ aĩa ĩtellciua p⁹ mortẽ hui⁹ hoīs bñ ĩtelligit p ſpẽȝ acceptã a phãtaſmatib⁹ alteri⁹ hoīs. ⁊ illđ ĩtell'r̃e attribuit' alteri hoī. qꝛ alr̃ ſeq̃ret' ꝙ ĩtellcũs cũ ſit etern⁹ eẽt ocioſus p tpſ ĩfinitũ. qđ ẽ abſurduȝ. ⁊ qlȝ expit' ĩ ſeipo ꝙ ipe ĩtell'it. Eſt tñ certũ m'ltos ⁊ ĩfinitos hoīes pfuiſſe q intellexerũt. ñ. n. ẽ rõ q̃re vn⁹ hõ ĩtell'at p ĩtellcm̃ qn ẽt alius q remãet p⁹ mortẽ ĩtelligat p ipȝ intellcm̃. ⁊ iſta ẽ ĩtẽ°. cõ. vt pȝ ĩſpicięti. Qualr' ãt ĩtell'at ĩtellcũs ꝓpri⁹ ſor. ipo mortuo ſuppoſito ꝙ ipe hẽat ꝓpriũ ĩtellcm̃ q nõ ẽ nat⁹ moueri a phãtaſmatib⁹ alteri⁹ nõ me ĩtromitto. qꝛ nec puto phyce decl'are poſſe. ⸿ Et occurrit vnũ mirabile ſi qlȝ hõ hẽat ſuũ ꝓpriũ intellcm̃ q remãet p⁹ mortẽ cũ ſit ĩ corpib⁹ ñ diſtict⁹ loco ⁊ ſubo a phãtaſmatib⁹ hoīȝ remanẽtiũ q̃re ñ ĩmutat' ab ipſ phãtaſmatib⁹ pcipue cũ phãtaſmata hoīuȝ remanẽtiũ ſint eiuſdẽ ſpẽi cuȝ phãtaſmatib⁹ ei⁹ q ẽ mortu⁹ vel earũdẽ reꝝ. ⸿ Et ſi dicat' ꝙ ĩtellcũs hui⁹ hoīs ſit p nãȝ ĩdiduaẽ approp̃at⁹ ad hoc vt recipiat a phãtaſmatibus h⁹ hoīſ q̃rat' đ illa nã ĩdiduali q̃ ſit vtꝝ ſit ſuba vl' accñs: ⁊ vtꝝ ꝑmãet p⁹ mõtẽ. ⁊ auditoſ mĩabilia rñderi. ⸿ Itẽ m'lti eoꝝ vt fr̃ tho. q põit aĩaȝ ĩtellciuã dãtẽ eẽ hoī. ⁊ ꝙ m'tiplicat' ⁊ nuãt'. poſueñt ꝙ oẽs v̓tutes aĩe hũane preter ĩtellcm̃ ⁊ volũtatẽ ſt eiuſdẽ ſpẽi cũ v̓tutib⁹ alioꝝ aĩaliuȝ. ⁊ ſic phãtaſmata ⁊ vlr' ſpẽs reꝝ ĩdiduales ſt eiuſdẽ ſpẽi in hoīe ⁊ in boue. Queratur ergo ab illis ſicut aĩa

ītellectiua ſoꝛ. īmutabaꝛ ab albedine exñte in phātaſma
ſor. quare nō īmutatur poſt moꝛtē ſoꝛ. a phātaſmate al
bedis exiſtente in phātaſia bois. ⁊ hoc ē difficile mul/
tum. ¶ Jtē ponatur ꝙ poſt moꝛtē ſoꝛtis ꝑ multas trāſ/
mutationes mā̄ q̄ fuit ſub intellectu ſoꝛ. iterū diſpōatur
ad hoc ꝙ ex ea gñetur hō quare nō reuniretꝛ intellectus
ſoꝛ. ipſi mā̄e cū fuerit diſpoſita ſufficienter. foꝛte hoc ꝓ
tanto ē. qꝛ diſpōes nō erunt eedē nūero cū precedētibꝰ.
ſed in reſurrectōe cū intellectus ſuus reunitur ſuo coꝛpi
recipiat diſpōes coꝛpoꝛis q̄ fuerāt coꝛrupte. hoc itaqꝫ ē
oīo ſupꝛa nāʒm ⁊ nulli pꝛinº. pħie ꝯueniens ꝙ coꝛruptū
redeat idē nūero. ergo. ¶ Ad rōnē pꝛimā pꝫ ex p̄dcis.
Ad auctē ari. dōʒ ſm pꝛemiſſa ꝙ ꝓ tanto dicit nō remi/
ſcimur. qꝛ nullus nr̄m poſtq̄ꝫ moꝛtuus ē intelliget ꝑ itel
lectum ꝑ quē intelligit. qꝛ nullus nr̄m intelligit per intel/
lectum niſi īmuteꝛ a cogitatiua eius. ⁊ hoc eſt coꝛrupto
hoīe moꝛtuo. Et hoc eſt ēt cā quare ſpēs albedis exiſtēſ
in imaginatiua eq nō īmutat ītellectū. illa vero q̄ ē in ima
ginatiua hoīs īmutat intellectū ⁊ dꝛ hō intelligens quia
equus nō hꝫ illā nobilem virtutē cogitatiuā quā ariſto.
vocat intellectū paſſiuū. Et cōmē. dicit ꝙ hec virtus eſt
aliq̄ rō. hō vero hꝫ virtutē cogitatiuā ſibi pꝛopꝛiā q̄ me
diāte ſpēs exñtes in imaginatiua intellectū īmutat ⁊ etiā
virtus imaginatiua in hoīe nō eſt eiuſdē ſpēi ſpālíſſime
cū virtute imaginatiua alterius aīalis. ꝓpter qδ ⁊ ſpēs
eiuſdē rei nō erunt eiuſdē nāe ſpālíſſime in vtraqꝫ. ſꝫ in
vna eſt multo ſpūalioꝛ q̄ꝫ in alia. ſ. imaginatiua hoīs. Et
idem dicerē de memoꝛatiua virtute q̄ recipit ⁊ reſeruat
intentōes non ſenſatas ⁊ eas mediāte cogitatiua multi/
plicat ad intellectum vel īmediate. ſed ipa eſt alteriꝰ ſpe
ciei a memoꝛatiua alteriuſ animalis ⁊c.

Queſtio. xxxi.

Conſequenter pōt queri vtꝝ itelle
c ctus poſſibilis ſemꝑ intelligat intellectū agē
tem eadē intellectione nūero. ⁊ arguitꝛ pꝛio
ꝙ nō qꝛ ſi ita eēt tunc aīa hūana hr̄eret oꝑa
tōeʒ oīo ſibi ꝓpꝛiā q̄ nō dependeret a coꝛꝑe nec tanq̄ꝫ a
ſubō nec tanq̄ꝫ ab obō. qδ vꝛ īpoſſibile ſm ari. in ꝓhe/
mio huius. ⁊ in iſto 3º. dicit. n. in ꝓhemio huius. Si āt
eſt hoc. ſ. intelligere phantaſia qdē aut nō ſine phātaſia.
nō cōtingit itaqꝫ neqꝫ hoc ſine coꝛꝑe eē. Et iſto in 3º. dicꝛ
ꝙ intelligentē quēcunqꝫ neēe eſt phantaſma aliqδ ſpe/
culari. ꝯña pꝫ. qꝛ nihil qδ ē eternū ⁊ vnū nūero depen/
det ab aliquo coꝛꝑe tanq̄ꝫ ab agente nec aliquo exñte in
coꝛꝑe. ⁊ cōſtat ēt ꝙ illud intelligere quo itellcūs poſſibi
lis intelligeret agentē nō eēt in coꝛꝑe vt ſubō ſicut vꝛ nul
lum. n. intelligere ē in coꝛꝑe vt pꝫ ħ ergo ⁊c. ¶ Oppo/
cōmē. 20. ſitū dicit Cōm. ſuꝑ iſtā particulā. Sed nō aliqñ qdeʒ in
telligit aliqñ vero nō intelligit. ibi. n. dicit Cōm. ꝙ cū in
tellectus fuerit acceptus ſimplr̄ ⁊ ſꝫ ꝙ intelligit foꝛmaſ
abſtractas ⁊ liberatas a mā̄ tunc nō inuenitꝛ qñqꝫ intelli
gens qñqꝫ nō ſed inuenitur in eadē foꝛma. verbi grā. in
mō ꝑ quē intelligit intellectū agentē cuius ꝓpoꝛtio ē ad
ipm vt diximus ſicut lucis ad diaphanū. ¶ Ad qōnem
dico breuiter pꝛio ꝙ intellectus poſſibilꝛ natus eſt intel/
ligere intellectum agentē 2º. ꝙ intelligit ipm ſemꝑ eadē
intellectōe in nūero. pꝛimū ꝓbo rō nec cōmē. quā tāgit
hic. nā minus vꝛ ꝙ intellectus poſſis ſit natus itelligere
foꝛmas mā̄les q̄ꝫ intellectū agentē. qꝛ foꝛme mā̄les nō
ſunt de ſe itellcē actu ſꝫ potentia ſunt intellcē. fiunt aūt in
tellcē per intellectū agentē. intellectus āt agens cum ſit
ſuba īmā̄lis actu ens eſt de ſe itellcūs. ⁊ iō rōabile ē cuʒ
ipe intellcūs poſſis ſit natus perfici ꝑ foꝛmas mā̄les ⁊ i
telligere eas vt ſit natus perfici ꝑ intellcm̄ agentē ⁊ intel
ligere ipm ⁊ ħ rō ſilr̄ ꝯcluderet ꝙ ipe natus ē itelligere
alias foꝛmas abſtractas. ⁊ rō huius pōt eē. qꝛ illud qδ
hꝫ nāle deſideriū ad inferioꝛē ⁊ minus nobilē perfectio
nem alicuius gñis multo magis dꝫ hr̄e nāle deſideriuʒ
ad ꝑfectionē altioꝛē. qꝛ nā non ꝯſiſtit in īperfecto. ꝯſtat
aūt ꝙ perfectio per foꝛmas īmā̄les lōge nobilioꝛ ē q̄ꝫ ꝑ
fectio ꝑ foꝛmas materiales. 2ᵐ oñditur ſic. illud cui ſꝑ ē
coniuncta vel vnita intellectio alicuius intelligibilꝛ eadeʒ
nūero ſemꝑ intelligit illud intelligibile intellectōe eadeʒ
nūero. hec eſt oīo manifeſta. ſed ipi intellectui poſſi ſꝑ ē
vnita intellectio intellectus agentis. qꝛ ipſe intellcūs agēſ
eſt ſuamet intellectio ſuiipius ſm ari. ⁊ commen. ħ Jn
ipo. n. ſcia eſt eadem rei ſcite. Cum ergo intellectꝰ agēs
ſit ſemper vnitus intellectui poſſi ſicut perfectio naturalꝛ
ſuo perfectibili: vt pꝫ ex p̄oſtenſis. ſequitur ꝙ ſemper ē
vnita intellectio intellectus agentis. ⁊ per ꝯñs ſemper
ipm intelligit. Ex hoc autē vꝛ coꝛrelarie poſſe ꝯcludi ꝙ
ipe intellectus poſſis per ſeipm ⁊ per ſuam ꝓpꝛiam ſub
ſtantiam non intelligit intellectum agentē intellectiōe ea/
dem nūero alia ab illa q̄ intellectus agens intelligit ſeipꝫ
Nam ſi ſic ſeq̄retur ꝙ vnum ⁊ idem hr̄et diuerſas in/
tellectiones vnius intelligibilꝛ ſimul. qδ nō videtꝛ poſſi/
bile. p̄cipue qꝛ cū intellectus poſſibilis ſit ſuba pure i po
tentia non eſt bñ rōnabile ꝙ ex ſui pꝛopꝛia natura hēat
aliquē actum ſine aliquo alio actu vñ cū intelligere intel/
lectum agentē ſit quidam actus ⁊ operatio nō bñ vide
rem q̄lr intellectus poſſibilꝛ per ſeipm ſine alio actu i foꝛ
mante intelligeret intellectum agentem. Propter ꝙ vi
detur mihi ad pñs eſſe tenendum ꝙ intellectus poſſibilꝛ
ſemper intelligit intellectum agentem mō predicto. ſ. qꝛ
ſemper eſt ei vnita intellectio intellectus agentis q̄ ſeipꝫ
intelligit. Jlla tamen intellectio non eſt ſuba nec eſſentia
intellectus poſſibilꝛ nec econuerſo. Siqs autem diceret
ꝙ non ſolum intellectus poſſibilꝛ intelligit intellectū agē
tem intellectione qua ipe intellectus agens intelligit ſe/
ipm ⁊ que eſt ſuba intellectus agentis perficiens intelle
ctū poſſibilem ſed ēt quadam alia intellectione q̄ ſeq̄tur
immediate vnionē intellectus agentis ad poſſibilem. q̄
quidem intellectio non eſt ipſa ſuba intellectus agentis.
ſed ꝯñs vnionem intellectus agentis cū poſſibili tūc in/
quirendū eſt q̄ eſſet neceſſitas eſſendi huius intellectio/
nem cū intellectus poſſibilꝛ ſufficienter intelligat intellcm̄
agentē per eius ſubam. hoc aūt tibi ꝑficiendū relinquo.
¶ Sed cōſiderandū eſt ꝙ q̄ꝫuis intellcūſ poſſibilꝛ ſemꝑ
intelligat intellcm̄ agentē per eius ſubam mō p̄dicto. tñ
iſta intellectio nō denominat aliqδ indiduū hoīs. vt pu
to qꝛ nō dependet a phātaſmate alicuius hoīs. nec oī/
num immo etiā intellectio ſilis huic intellectioni. ſ. qua ite/
ligit intellectus agens nō contingit nobis perfecte i pñº
gñationis pħie. nec in medio. ſed foꝛte in cōplemēto. ⁊
de hoc dꝫ inq̄ri in ꝯñtibus. ¶ Ad rōnē dico. ꝙ aīa nr̄a
nullā hꝫ operationē ꝓpꝛiā nouā ⁊ dr̄iteʒ a tota ſua ſuba
ſine coꝛꝑe obō. ⁊ ſic intelligit ari. Vñ intelligentem quē
cunqꝫ ſupple de nouo neceſſe eſt phantaſma ⁊c. Sꝫ nō
negauit ari. aīaʒ intellectiuā hūanā hēre oꝑationē eternā
nō ꝑ coꝛpus ⁊ oꝑationē que non eſt aliδ realr̄ a ſua ſba
⁊ hmōi eſt intelligere p̄dcm̄. nō. n. eſt realiter diuerſuʒ
a tota ſuba aīe intellectiue cū ſit ipa ſuba intellectus agen
tis. immo huiuſ intelligere non eſt operatio ꝓpꝛia niſi ſꝫ
modum intelligendi ⁊ ſignificandi. ergo ⁊c.

¶ Tex. cōmē. xxii.

¶ Jndiuiſibilium quidem igitur intelligētia
in his eſt circa que non eſt falſum ⁊c.

Queſtio. xxxii.

Jc q̄ritꝛ vtꝝ v̄itas ⁊ falſitas ſint in itellcū
b Arguitꝛ pº ꝙ nō qꝛ bōitas ⁊ malicia
ſūt in rebꝰ ⁊ nō in mēte. vt pꝫ. 6. me. ſꝫ v̄i/
tas ē q̄dā bōitas cū ſit q̄dā ꝑfecº. ⁊ falſitaſ ē
q̄dā malicia cū ſit q̄dā dfcūs gº. ¶ Jtē obm̄ itellcūs ñ ē
i itellcū ſic obm̄ viſus nō ē i viſu. mō v̄itas ē obm̄ itellꝰ
vt cōitꝛ dꝛ gº. ¶ Jtē v̄itas ⁊ falſitas ſūt i illo qδ dnoīat
ipaʒ ꝓpōeʒ. qꝛ dicimus ꝙ hec ꝓpō eſt v̄a. illa v̄o fl̄a gº
¶ Oppᵐ vult ari. ħ. ⁊. 6. me. ¶ Ad intellcm̄ qōis cōſi
derādū eſt ꝙ ari. determinat ħ de duabus operatōibꝰ
intellcūs. q̄rū vna dꝛ indiuiſibilꝛ intelligētia. ⁊ ē illa oꝑe
ratio q̄ intellcūs intelligit aliq̄ꝫ vnā qditatē ſeoꝛſum ſine
alia. vt hoīeʒ ſm ſe aut alꝛ. aut hmōi. alia v̄o ē oꝑaº. fa
q̄ dꝛ ꝯpō vel diuiſio. ¶ Ad cuiꝰ euidētiā ꝯſiderādū ꝙ

cum intellectus intelligit aliq̄ ſeorſum ⁊ diuiſim vł vnū
⁊ idem ſucceſſiue diuerſis intellectōibus ꝯtingit poſtea
ꝙ intelligit illa ordinate ⁊ īmediate ꝯcipit vnitatem vel
identitatē ipſorū adinuicē. vt cum intellectus primo itel
ligit hominem ſeorſum ⁊ alˀ ſeorſum poſtea itelligit hec
duo ordinate ⁊ immediate intellig t vnitatem vł identi
tatem hoīs cū aīali que importaꝛ per hoc verbū eſt. ⁊ ſic
intelligit hoiem eſſe aīal. ⁊ hˀ intellectio. q̄ ſic intelligit iſta
cum eorū identitate vocatur ꝓpō quā facit itellectus ď
re. ⁊ ſi res iſe ſunt vnū ⁊ idem ſibi inuicez tūc illa com
poſitio eſt conformis. ⁊ hˀ cōformitas dˀ veritas ꝫ vnā
ſignificationez huius nominis veritas. Si vero iſe res
ſunt diuerſe ⁊ diſtincte tūc ē difformis. ⁊ talis difformi/
tas dicitur falſitas. Silˀr intellectus cū intelligit diuiſim
hominem ⁊ aſinum cōtingit poſt vt intelligat ea ordina
te cum diuerſitate vel diuiſione eorū ab inuicem ita ꝙ i/
telligit hominē non eē aſinum. ⁊ hmōi intellectio dˀ di/
uiſio. ⁊ ſi ipſe res ſunt ab inuicez diuerſe ⁊ diſtincte tūc
illa diui°. ē conformis rei ⁊ vera. ⁊ ſi nō ſint diuerſe ſed
coniūcte tūc illa diui°. eſt falſa. ⁊ hoc habeꝛ ⁊ pulchre ſi
gnauit ari. 6. met. verſus fi. d. Uerū qdē affirmationez
hꝫ in compoſito. negationē vero in diuiſo. falſum autez
huius ꝑtitionis ꝯtradictionē. Ex his itaqꝫ eſt accipere ꝙ
hoc nomen veritas vno°. ſignificat cōformitatē exñtem
in cōpōne vel diuiſione quā intellectus facit ad ipſaz rē.
⁊ ſilˀr falſitas difformitatem. ⁊ iſta eadem cōpō vł diui
ſio vere ſignificatur hoc nomine ens. ⁊ hoc verbo ē. vt
patet. 6. metaphy. Alio modo etiam ſumitur hoc no/
men veritas pro quacunqꝫ conformitate cognoſcentis
ad cognitum. vt cū dicimus ꝙ ſenſus eſt v̄us reſpectu
ſui ſenſibilˀ. vt dicit phˀs ſcđo huius ⁊ in iſto. c. 3°°. ſumi
tur aliqñ veritas pro entitate rei ꝓut nata ē facere veraz
cognitionem ſuiipſiꝰ. Et tunc pōt dici ad. q. ꝙ hoc mō
veritas nō habet eſſe in intellectu ſaltem realˀr. ⁊ hoc in
diget ꝓbatione. qꝛ conſtat ꝙ entitas realis lapidis aut li
gni non eſt in intellectu ſm ari. in iſto 3°. ſed ſiłitudo ipſiꝰ
Intellectus. n. poſſibilis eſt potens omnia fieri mō ſimi
litudinis ⁊ receptionis. ⁊ poſſet ſic argui. Naz ſi entitas
rei eſſet in anima ſicut eſt extra animam tunc ſicut in ani
ma eſt cognitio vel principium propinquum cognitōis
ſic in re extra aīam eēt cōprehenſio vł principiū ꝓpiquū
cognitionis. ita ꝙ mā lapidis cognoſceret entitatē lapi/
dis ſicut etiam intellectus. qđ eſt abſurdū. Uerū eſt tñ
ꝙ entitates aliquarū reꝝ ſunt in iſo itellectu. ſ. entitates
ſpērū ⁊ rerum cognitōes. ¶ 2°. pōt dici ꝙ veritas pri/
mo mō dicta q̄ eſt conformitas ꝯpōnis ⁊ diuiſionis ad
rē eſt in iſo intellectu. ⁊ ſilˀr falſitas que eſt difformitas
cōpōnis ⁊ diuiſiōis ad rē. cōpōnis ⁊ diuiſiōis dico quā
facit intellectus. Nā in quocūqꝫ eſt cōpō vł diuiſio quā
facit intellectus i illo eſt veritas ⁊ falſitas exñs in hmōi
cōpōne ⁊ diuiſione dico ſubiue. ſed iſa cōpō ⁊ diuiſio
quā facit intellectus eſt in iſo intellectu ⁊ nō in re ſubiue
qꝛ talˀ cōpō eſt intellectio qua intellectus ordīate intellˀit
aliqua ⁊ cū hoc identitatem ⁊ vnitatē eorū adinuicez. ⁊
ſilˀr diuiſio ē itellectio qua intelligit aliqua mediāte eorū
diuerſitate. ꝯſtat aūt ꝙ oīs intellectio eſt in intellcū ſubi/
ue ⁊ nō in re q̄ itelligiꝛ. Eſt āt notandū circa iſtud ꝙ talˀ
veritas ⁊ falſitas non eſt in pria operatiōe intellectꝰ. qꝛ
prima oꝑatio intellectus reſpectu qditatis nō ē ꝯpō aut
diuiſio ſed ſimplex cōceptio qđ qd eſt. vñ tamē verū ē
ꝙ circa primā operationez intellectus eſt veritas large
ſumpta ꝓ q̄cunqꝫ cōformitate cognoſcētis ad cognituz
qꝛ qñcunqꝫ cognoſcens hꝫ ſpēm ꝓpriā rei cognite tunc
pōt iſam cognoſcere vera cognitōe. mō itellectus itelli
gēs aliq̄ꝫ qditatē hꝫ ꝓpriā ſpēm illius vt pꝫ. imo etiā ꝫ
hanc rōnem ſenſus particlˀaris dˀ habere verā cogni/
tionem de ſuo ꝓprio ſenſibili. ⁊ hoc docet bene phˀus in
tex. cō. 26. iſto. c. vbi ſic dicit. Sed intellectus q eſt ſm qđ qd erat
eē dˀ verus. ſicut videre ꝓpriuin verū ē. Et Cō. diꝛ ibi
qđ actio q̄ eſt informatio ſp eſt vera. ¶ Un̄ notandum
qđ operatio itellectus prima. ſ. ſimplex nunq̄ꝫ ē falſa ⁊
hoc ēt dicit phˀs in pri. huius capˀi. ¶ Indiuiſibiliū qdē
eſt igiꝛ itelligentia i his ē circa que nō eſt falſum. Et rō
eſt qꝛ itellectus aut hꝫ ſpēm que reꝑñtat quiditatez aut
nō hꝫ hmōi ſpēm ⁊ ſiquidē hꝫ ſpēm reꝑñtantē qditatē
tunc hꝫ verā cognitionē de illa vel in actu vł in potētia ꝓ
pinqua. ⁊ ſi nō hꝫ ſpēm repreſentātē qditatē tunc nō in/
tellˀit illā. ⁊ ſic hꝫ intellectionē falſam. ¶ Ad primā rōnē
cū dˀ bonitas ⁊c. poſſet dici ꝙ hec ꝓpō pōt duplˀr itelli
gi. Uno°. ꝙ res extra aīam ſit vlˀr ſubm bonitatis ⁊ ma
licie ⁊ nullo°. aīa. ⁊ hoc eſt falſum ⁊ ipoſſibile. qꝛ boni
tas moralˀ ⁊ malicia eſt i aīa. vnde ari. i 5°. metapħ. c. ď
q̄li. in fi. dicit ꝙ maxie ſignificat q̄le bonū ⁊ malū i aīa/
tis ⁊ hoꝝ in hñtibus ꝓhenſiꝫ. i. electōez. ſ. in hoībꝰ alio°
pōt intelligi ꝙ bonū ⁊ malū ſunt in rebus. i. non ſunt in
actu appetitus ⁊ hoc eſt veꝝ qꝛ bonitas q̄ res actu diciꝛ
bona nō eſt in appetitu appetente illā rem proſeq. ⁊ ſilˀr
malicia q̄ appetitus appetit fugere nō eſt in iſo appeti/
tu. ecōtrario āt ē de veritate ⁊ falſitate. nā veritas q̄ reſ
dˀ v̄e cognita ē i itellectu cognoſcēte. ⁊ ſilˀr falſitas. ⁊ nō
in re. ⁊ ſic rō ꝓcedit ex malo itellcū. ¶ Ad aliud pōt dici
ꝙ obm̄ primariū intellcūs. ſ. qđ itellˀr nō p̄cedēte itellcō
ne alterius nō ē i itellcū. ſed obm̄ ſecūdariuꝫ qđ intellˀr
poſt intellectionē alterius pōt eē in intellectu. ⁊ ſic de ve
ritate q̄ eſt ꝯformitas cōpōnis ⁊ diuiſiōis intellectualis
qꝛ ipſa intelligiꝛ poſt res alias q̄ intelligunꝛ. ¶ Ad aliđ
pōt dici ꝙ veritas ⁊ falſitas ſunt in ꝓpōne ſignificatiue
nō formalˀr. ſed ē in re itellcā quodāmō effectiue. in in/
tellcū aūt formalˀr vt in ſubo. ⁊ loquor de veritate ⁊ fal
ſitate modo prius expoſito ⁊c.

¶ Tex. cō. xxi.

¶ In quibus autem falſum iam ⁊ uerum eſt
compoſitio quedam iam intellectiuum eſt ſi/
cut eorum que vnum fiunt ⁊c.

Queſtio. xxxiiii.

Uia q ꝯpō ⁊ diuiſio ꝓprie eſt pluriū ⁊
diuerſoꝝ. iō q̄riꝛ hic. Utꝝ itelle
ctus poſſit intelligere plura ſilˀ. Et arguiꝛ p°
ꝙ ſic qꝛ vna vox pōt ſignificare plura vt pꝫ
in equoco qđ dat intelligere plura ſignifica
ta ſilˀ. ⁊ i iſo ꝓlato itelligunꝛ plˀa. ergo iſe itellcūs pt ſilˀ
plˀa intelligere. pꝫ ꝯñā. qꝛ vox nō ē maioris potentie in ſi
gnificādo q̄ꝫ itellcūs in itelligēdo. ¶ Itē itellcūs itelligit
ſimul correlatia. vt prēz ⁊ filiū vt pꝫ i p̄dicamētis. ⁊ iſta
ſūt diuerſa ⁊ plˀa q̄re ⁊c. ¶ Itē minor ꝓpō demr̄atōis
itellˀr ſilˀ cū ꝯclˀone ꝫ ari. prio poſte. ſꝫ ꝯſtat ꝙ ꝓpō mi
nor ē aliqd aliđ ⁊ diuerſuꝫ a ꝯclˀone. q̄re ⁊c. ¶ Itē phˀs
4. meta. dicit ꝙ itelligētē quēcunqꝫ neceſſe ē intelligere
p̄mū p̄ncipiū ꝯplexū. ſꝫ ꝯſtat ꝙ primū pricipiū ꝯplexū
ē aliud ab aliis ꝯplexis. ſ. illud principiū. Nō ꝯtingit ſilˀ
idē eē ⁊ nō eē. q̄re ⁊c. ¶ Itē ſicut ſe hꝫ ſenſus ad ſenſi/
bilia ita itellcūs ad itelligibilia. ꝑ ꝯuenientē ſiłitudinē. ſꝫ
ſenſus pōt ſentire diuerſa ⁊ plura ſenſibilia. vt ſenſus
viſus ſilˀ videt albedinē ꝑgameni ⁊ nigredinē lr̄e. vt pꝫ
ꝑ expientiā. q̄re ⁊c. ¶ Itē virtus q̄ cognoſcit dr̄iaꝫ iter
aliq̄ cognoſcit vnūquodqꝫ illoꝝ ſilˀ. vt pꝫ. 2. huius. c. de
ſenſu coi. ſꝫ itellectus cognoſcit dr̄iaꝫ iter aliq̄ plˀa ⁊ di/
uerſa ſub ꝓpriis rōibꝰ eoꝝ mior pꝫ ꝑ expiētiā. qꝛ qlꝫ ex
piꝛ ſe itellˀre dr̄iaꝫ iter albedinē vt albedo ē ⁊ nigredinē
vt nigredo ē. qꝛ nō cognoſcit dr̄iaꝫ iter albedinē ⁊ nigre
dinē ſub rōne coi. vt ſub rōe coloris aut alicuius hmōi.
qꝛ ſm talē rōnē nō differūt imo i ea ꝯueniūt. ¶ Et cō/
firmaꝛ qꝛ ſub illis rōnibus itellcūs itelligit aliq̄ ſub qbꝰ
rōnibus ⁊ formis cognoſcit dr̄iaꝫ iter illa. ſꝫ intellectꝰ ſilˀ
itelligit dr̄iaꝫ iter albedinē ⁊ nigredinē ſub ꝓpriis rōibꝰ
eaꝝ. In eodē. n. inſtāti cognoſcit intellectꝰ dr̄iaꝫ albedis
vt albedo eſt a nigredine vt nigredo eſt. ſilˀr. ⁊ in aliis.
¶ Itē intellectus pōt ſilˀ itelligere mām ⁊ formā qꝛ alˀr
nō itelligeret ꝯpoſitū a mā ⁊ forā. ⁊ ꝯſtat ꝙ mā ⁊ forā
ſt diuerſe nāe. ¶ Oppo^m arguiꝛ auc̄te ariſt. i 2°. topi.
di. ꝙ ꝯtingit ſcire multa. itelligere āt vnū. ⁊ 4°. meta.
dicit ꝙ q vnū nō itelligit nihil intelligit. ¶ Ad euidētiaz

qōnis conſiderandum eſt ꝙ ſicut innuit ari. 6. meta. ver
ſus finem. intellectum ſimul intelligere diuerſa ⁊ plura
poteſt duplr̄ intelligi. Unomō. ꝓut ſimul dicit ſimulta/
tem inſtantis. ſ. ꝙ intelligit plura ſil̄. i. in eodem inſtanti.
Aliomō. ꝓut ly ſimul dicit ꝯñam imediatā. ita ꝙ ſimul
ītelligit plura. i. ꝯñter ⁊ imediate vt poſt ītelligere vni⁹
ſtatim ⁊ ſine medio ſequeretur intelligere alterius vt ēt
dicimus ꝙ mouens ⁊ motum ſunt ſimul. i. ſine medio
ꝯiuncto ita ꝙ inter ea nō eſt aliquod mediū nec plenuꝫ
nec vacuum. vt hꝫ videri 7°. phẏcorū. ¶ Itē eſt intelli
gendum ꝙ intelligentē ſimul intelligere plura ⁊ diuerſa
⁊ in eodem inſtanti adhuc pōt eſſe duplr̄. Unomō. ꝭm
eandem intellectionem ⁊ ſub vna ratione cōi. Alio mō
diuerſis intellectionibus ⁊ ſub proprijs formis. ¶ Itē
intelligendum ꝙ intellectum ſimul in vno īſtāti intellige
re diuerſa diuerſis intellectōibus pōt intelligi dupliciter
Uno mō ꝙ intelligat in vno īſtāti diuerſa diuerſis intel
lectionibus ſumptis a cogitationibus vnius hoīs. Alio
modo diuerſis ītellectionibus ſumptis a cogitationibus
diuerſorum hominū. Mō de aliquibus iſtoꝝ modoꝝ
non eſt magnū dubiū nec diuerſitas opinionum. qꝛ oēs
bene cōcedunt ꝙ intellectus poteſt intelligere plura ſil̄
i. ꝯñter imediate non mediante tp̄e medio nec ītellectio
ne media ita ꝙ intellectus pōt per aliquod tp̄s cōtinue
intelligere lapidem. ⁊ in vltimo inſtanti illius tp̄is incip̄e
intellr̄e hominem ſine tp̄e medio ⁊ ſine intellectiōe me
dia. ⁊ hoc non multū idiget ꝓbatōe. qꝛ qlibet eſt exper
tus in ſeipo. Tamen poſſet cōfirmari per ſimile. nā mā
poteſt recipere tranſmutationes diuerſas rei hoc mō ſi
militatis ita ꝙ in aliquo tp̄e tota alterat. ⁊ in illo inſtanti
illius tp̄is recipit gñatiōem ſubē ſine medio. quare ſilr̄
intellectus ſuo mō pōt ſimul. hoc mō pōt intellectus ſi
mul intelligere pl'a. ¶ Itē aliomō. ſ. ſub vna rōe ⁊ vna
intellectione cōi qꝛ conſtat ꝙ aliqua intelligibilia que ſūt
diuerſa vno mō cōueniunt ⁊ vniuntur in aliquo. vt hō
⁊ aſinus i aīali aut in ſentire. ⁊ ſic pn̄t intelligi vna ītelle
ctione ſumpta ab illa vna forma cōi vel a mō eſſendi cōi
⁊ de hoc nō multum dubitatur. ¶ Item alio mō ītelle
ctus poteſt intelligere plura ſimul diuerſis intellectioni
bus ſumptis a cogitationibus diuerſorum hominū qa
aliter non cōtingeret plures hoīes ſimul intelligere di/
uerſis intellectionibus qd̄ eſt abſurdum. Et pōt ꝓbari
ꝓpter diſcipulos. qꝛ ꝯtingit qd̄ manifeſtū eſt ad ſenſuꝫ
ꝙ diuerſi homines ſimul docent diuerſas cōclōnes di/
uerſarū ſciarum quod nō eēt niſi ſimul intelligerēt eas.
Adhuc contingit ꝙ diuerſi hoīes ſimul operantur pro/
pter diuerſos fines vel ſimul incipiunt oꝑari vt medic⁹
euacuat propter ſanitatem. faber malleat ferrum ꝓpter
cultellum. ⁊ hmōi talia. quare manifeſtum ē ꝙ diuerſi
homines pn̄t in eodē tp̄e ⁊ in inſtanti intelligere diuerſa
⁊ diuerſis intellectionibus. ⁊ hoc eſt manifeſtū experiē
tia. qꝛ ſi queratur ab aliquo hoīe qd ītelligebat in aliquo
tp̄e preterito rn̄debit ꝙ ipſe intelligebat lapidem vl' ali/
quid hmōi. ⁊ vnus alius reſpondebit ꝙ intelligebat ce
lum aut aliqd aliud. quare ⁊c. Sed de aliomō. ſ. an ītel
lectus poſſit in eodē inſtanti intelligere plura diuerſis in
tellectionibus cātis a phantaſmatibus vel a cogitationi/
bus vnius hoīs eſt bene dubium ⁊ diuerſitas inter do
ctores. ⁊ hoc eſt querere an vnus homo poſſit intellige
re diuerſa diuerſis intellectionibus in vno inſtanti. ⁊ de
hoc dicunt aliq ⁊ eſt opīo famoſior ꝙ nō. quod multi/
plr̄ ꝓbatur. Et primo ſic. Uirtus indiuiſibilis q̄ ad qd̄/
cunqꝫ ſe cōuertit totaliter ſe ꝯuertit non pōt ſimul intel/
ligere plura. hoc pꝫ. ſꝫ intellectus eſt hmōi vt cōiter dr̄
⁊ accipitur ex li. de cauſis. ¶ Itē ſicut vna certa cera nō
pōt ſimul figurari diuerſis figuris. ergo ſic vnus intelle
ctus nō poteſt ſimul actuari diuerſis intellectionibus.
¶ Item vnius virtutis nō dꝫ eſſe ſimul niſi vnus act⁹
vel vſus. hec ē manifeſta. ſed intellectio eſt vſus intelle
ctus cum ſit eius operatio ergo ⁊c. ¶ Item ſi vnus hō
poſſet ſimul plura intelligere diuerſis intellectionib⁹ tūc
poſſet ſimul plura cogitare. ⁊ eadem rōne poſſet ſimul
cogitare omnia quorū ſpēm hꝫ in ſua memoratiua ⁊ in
ſua imaginatiua. Non. n. vr̄ eſſe rō quare poſſet ſimul
duo cogitare ⁊ non centū vel mille. quod eſt abſurduꝫ.
ꝯña. pꝫ. quia intellectus nunq̄ꝫ actu intelligit niſi homo
cogitet aliquid actu vt patet ex prius dictis. ¶ Item di
uerſe ſpēs eiuſdem generis nō pn̄t eſſe ſimul in eodem
ſubō ꝭm idem ſui. ſed intellectiones diuerſarū rerū ſꝫ
ſpēm ſunt diuerſe ſpēs eiuſdem generis. vt pr̄nitatis. ⁊
filiationis. ⁊ ſic de alijs. quare ⁊c. ¶ Hanc dicunt eē in
tentionem ariſto. in auctoritatibus p̄allegatis. ¶ Sꝫ mi
hi videtur quicquid ſit de veritate qōis ꝙ iſta argumē
ta non conuincunt ſufficienter propoſituꝫ nec faciūt alijs
fidem bene conſiderantibus. Cum. n. primo dr̄ ꝙ intel
lectus ad quodcunqꝫ ſe conuertit totaliter ſe conuertit.
pōt duplr̄ intelligi. Unomō ꝙ ad quodcunq̄ꝫ ſe cōuer/
tit totalr̄ ſe conuertit. i. non conuertit ſe ꝭm vnam partē
ſolum ſine alia ⁊ hoc eſt verum. qꝛ non habet partes.
Aliomō. ꝙ totaliter ſe conuertit. i. ſic ad aliquod vnum
ꝙ non ad reliquum. ⁊ hoc nō eſt verum. nā q̄ꝫtūcunq̄ꝫ
ſit indiuiſibil' tamen poteſt referri ad multa ꝭm confor/
mitatem qd̄ eſt ip̄m conuerti ſicut punctus in medio cir
culi lꝫ ſit vnus ⁊ indiuiſibil' ꝭm ſe tamen ē termin⁹ mul
tarum linearum ⁊ ad eas refertur. ¶ Ad aliam dico ꝙ
non eſt ſimile de cera ad figuras ⁊ de intellectu ad ītel/
lectiones. qꝛ cera eſt quoddā corpus ⁊ figura eſt q̄daꝫ
qualitas corporal' ⁊ ad hoc vt eadem cera ſubijciat̄ di/
uerſis figuris oꝫ ꝙ eadem pars eius poſſit eē i diuerſis
locis. quod non pōt ſimul contingere vt pꝫ de ſe. ⁊ ideo
vna cera nō poteſt ſimul habere multas figuras ⁊ di/
uerſas. ſed intellectus eſt incorporeus ⁊ intellectio ſilr̄.
⁊ ideo non eſt oīno ſil'e. in hoc tñ bene eſt ſimile. qꝛ ſic
cera recipit figuras ⁊ eis ſubijcitur. ita intellectus reci/
pit intellectionis ⁊ eſt ſubm̄ earum. ¶ Ad aliud cuꝫ dr̄.
vnius virtutis ⁊c. iſta pōt negari ⁊ ſi intelligatur ab ari.
in de ſenſu ⁊ ſenſato. dico ꝙ ipſe non accipit ea determi
nando ſed ſolum arguendo ⁊ dubitando vt pꝫ ibi. vl' di
catur ꝙ vnius virtutis ſimul non eſt niſi vnus vſus reſ
pectu eiuſdem. ſed reſpectu diuerſorum poteſt eē alius
⁊ alius ſicut videmus ꝙ vnius virtutis actiue ſunt eſſe
ctus plures in diuerſis ſubſtantijs. ⁊ vna albedo facit
viſionem in viſu ſortis ⁊ in viſu platonis. Uel dicat̄ ꝙ
hoc eſt verum de virtute cuius actus eſt motus corpo
ral' vl' cum motu corporali. ſed de virtute cuius actus ē
incorporeus ⁊ ſpūal' ⁊ abſtractus non oꝫ. ⁊ ſic eſt hic.
hoc tamen bñ verum eſt ꝙ vnius virtutis quecūq̄ꝫ illa
ſit ſil' nō eſt niſi vnus actus reſpectu vnius ⁊ eiuſdē obi
propinq. ſed reſpectu diuerſoruꝫ pōt eſſe alius ⁊ alius
actus ⁊ ſic eſt hic vt manifeſtum eſt. ¶ Ad aliū. conce/
ditur ꝙ vnus homo pōt ſil' multa cogitare vt pꝫ q̄ꝫtum
ad experientiā. Et cum dr̄. eadem rōne poſſet ſil' cogi/
tare oīa quoꝝ hꝫ ſpēs in imaginatiua ⁊ memoratiua. di
co ꝙ nō ſequitur. qꝛ poſſibile eſt ꝙ due ſpēs reſeruate
in imaginatiua aut memoratiua ſufficienter pn̄tent̄ vir/
tuti cogitatiue ⁊ non alie ſil' omnes. ⁊ hoc eſt videre in
ſil'i in ſomno. qꝛ q̄ꝫuis dormiens habeat ſpēs multaruꝫ
rerū interius reſeruatas tamen contingit ꝙ alique pn̄ēi
unt ad virtutē eius cuius eſt ſomniare ⁊ alie nō. ⁊ ſic ſo
mniat de aliqb⁹ rebus ⁊ de aliqbus nō. Et ſi q̄res cāꝫ
q̄re offerunt̄ iſte ſpēs. ⁊ alie non dico ꝙ eadē qō eſt de
vna q̄re vna offert̄ ⁊ nō alia. ⁊ ē q̄rere quare hic hō co
gitat hoc indiuiduum ⁊ non illud. ſicut ergo poſſibile ē
ſenſui particulari duo ſenſibilia ſufficienter eē pn̄tia ⁊ ea
ſentire. ⁊ tñ nō ſequitur ex hoc ꝙ alia ſil' poſſint ſufficiē/
ter eē pn̄tia ipſi ſenſui. ita non ē remotum ꝙ due imagi
natiōes poſſint ſufficiēter offerri virtuti cogitatiue. ⁊ vir
tus cogitatiua cogitabit illa quorum ſpēs ſunt. ⁊ tamen
non oēs ſpēs interius reſeruate ſimul poſſunt ſufficiēter
pn̄tari ipſi cogitatiue. ⁊ ſic non omnia cogitabit. qꝛ forte
ſenſationes interius exn̄tes nō pn̄tantur cogitatiue ad co
gitanduꝫ illas res niſi in quibuſdā corporibus ſubtilib⁹
que dicuntur ſpūs aīales. ⁊ non ſeq̄ret̄ ꝙ duo talia aut
tria pn̄t eē ſufficiēter pn̄tia cogitatiue vt omnia poſſint ei

eſſe preſentia ſufficienter. vel ꝙ vnum tale corpus poſ
ſit eē ſufficienter pñs ad omnia idola pñtanda ſufficiēter
ad mouendum cogitatiuam. ſicut contingit in ſomnian
do ꝙ ſpūs habentes in ſe ſpēs aliquarum rerū peruēi
unt actu ad ſenſum. ⁊ alie nō perueniunt. ¶ Ad aliud
dicendum eſt ꝙ per eandem rōnem probaretᷣ ꝙ pl̄es
ſcie nō pñt ſimul eſſe in intellectu . q: nō eſt dubium ꝙ
diuerſe ſcie ſunt ſpecies eiuſdem gñis. ſ. ſcie. ⁊ tamen
hoc eſt falſum ſm omnes cōiter loquentes. ⁊ precipue
ſm multos illorum qui faciūt hāc rōnem. Unde ſoluāt
ipſi iſtam rationem pro quāto eſt ꝯtra eos. ⁊ ſolueretur
faciliter pro quanto eſt ꝯtra aliam poſitionem. Et forte
dicendum ꝙ illa ꝑpoſitio eſt vera de habentibus cōtra
rietatem ⁊ diuerſitatem adinuicem ⁊ nō de alijs. mul
te autem intellectiones diuerſaꝝ ſpērum nō habent cō
trarietatem adinuicem niſi ſm magis perfectū ⁊ minus
perfectum. ¶ Ad auctem ariſto. facile eſt ſoluere. cuꝫ.
n. ipſe dicit ꝙ ſcire contingit ⁊c. dico ꝙ hoc eſt ſic intelli
gendum ꝙ ipm ſcire proprie dictū cū ſit cognitio cōclu
ſionis demr̄ate neċio requirit multa ītelligibilia. ſ. ſubie
ctum ⁊ predicatum demonſtratum ⁊ principiū demō
ſtrationis. ſed intelligere ſm ꝙ intelligere eſt nō neceſſa
rio requirit multa intelligibilia. īmo poteſt eſſe reſpectu
vnius intelligibilis ſolum ⁊ ſic ſcire eſt aliud ab intellige
re. ⁊ hoc ſufficit ad intētionem phi. ¶ Ad aliā auctorita
tem. 4. metaph. cum dicit. ꝙ qui vnum nō intelligit ni
hil intelligit. ſine dubio hoc eſt verū ꝙ qui non intelligit
vna itellectione nihil intelligit. modo dico ꝙ quicūqꝫ in
telligit ſimul plura intelligit vnūquodqꝫ illorum. ⁊ ſic in
telligit quid vnum ſolum nō quidem vnum ſolum cuꝫ
preciſione alterius. ſed intelligit vnum. Nec ari. dicit. q
vnum ſolum nō intelligit nihil intelligit. ſed ſufficit ei ꝙ
quicunqꝫ intelligit ille intelligit vnum. Et ſilr dico ꝙ qui
hꝫ ſimul plures intellectiones ipſe habet vnam intelle
ctionem ſed non ſolum vnam nec preciſe. nec ſequitur
iſte nō habet vnam ſolam intellectionem. ergo non hꝫ
vnam intellectionē. ſicut nō ſequitur. iſte nō habet vnū
ſolum denarium. ergo nō habet vnum denarium. vult
itaqꝫ ari. ibi tm̄ habere ꝙ nō contingit ſimul intelligere
plura quin nullo modo intelligatur vnum ⁊ vna intelle
ctione. immo quicunqꝫ intelligit plura: ⁊ pluribus intel
lectionibus ipſe intelligit vnuꝫ ⁊ vna intellectione. ⁊ po
teſt quodcunqꝫ illorum ſm ſe ſine alio ītelligere ⁊ ei pōt
imponi nomen quod ſignificabit illud vnum. ⁊ hec eſt
intentio ari. ibidem. ¶ Siqs ergo rixetᷣ ſic. Ariſto. dicit
ꝙ nihil cōtingit intelligere nō intelligentem vnum. ſed
intelligere plura ſimul nō ē intelligere vnum ergo ⁊c.
Dico ꝙ intelligere plura nō eſt vnum ſolū. ſed eſt intel
ligere vnum cum alio. Eſt itaqꝫ ſententia ari. ꝙ oīs intel
lectus intelligit vnum ⁊ nō cōtingit intelligere quin ītel
ligatᷣ vnū. q: vel intelligit vnū ſolū ⁊ ſic intelligitur vnū
vel intelliguntur plura ⁊ ſic ītelligitᷣ vnum cū alio. ⁊ ſic
vnum intelligitur. Nō ergo pōt cōtingere ꝙ aliqs ſil' in
telligat infinita ⁊ nullo°. vnū. ⁊ ſilr contingit de ſignifica
re. q: oē nomen ſignificat vnū ⁊ hꝫ vnam ſignificationē.
vel q: hꝫ vnā ſolā ⁊ ſic hꝫ vnā. vel plures ⁊ ſic ēt habet
vnā cum alia. ⁊ ſic hꝫ vnā q̄re pꝫ ꝙ illa auctoritas non
facit fidē huius ꝯclōnis nec aliqua rōnum ꝑdictarum.
¶ Propter qȝ alij dicunt aliter ꝙ vnus ⁊ idē hō bene
poteſt ſimul ītelligere aliqua diuerſa diuerſis ītellectōi
bus ⁊ ſic cogitare diuerſis cogitationibus. ⁊ vr̄ eſſe rō
fortis. q: ītellectōes multe ⁊ diuerſe ⁊ diuerſorum ītel
ligibiliū nullam habēt oppoſitionē īter ſe. q: nō opponū
tur cōtradictorie nec ꝯtrarie nec priuatiue nec relatiue.
Et adhuc mirabile vr̄ ꝙ viſus cui obijcitur albū ⁊ ni
grum nō videat illa ſimul. ponamus. n. ſicut poſſibile eſt
ꝙ aliqs in aliquo toto tp̄e cōtinue videat aliquod albuꝫ
ſine interruptione viſiōis: ⁊ in aliqua parte illius tp̄is ap
propinquetur viſui ſuo aliquod nigrum aut rubeum ⁊
ſtatim amoueatur māifeſtum eſt ꝙ poſt illius ablatio
nem ſciet dicere cuius coloris erat illud corpus. ⁊ tm̄ nō
vidit ipm niſi in ꝑte tp̄is in quo ponebatur videre albū.

Si ergo viſus poteſt ſimul videre diuerſa viſibilia di
uerſis viſionibus quibus cognoſcit proprios colores. q̄
re non poterit intellectus ſimul intelligere diuerſa intelli
gibilia. ¶ Ad hoc rñdent aliqui ꝙ nō eſt ſimile. q: ſen
ſus eſt virtus in organo corporali. ⁊ ſic poteſt continge
re ꝙ viſio vnius recipiatur in vna parte organi: ⁊ alia in
alia parte. ſed intellectus eſt incorporeus. hoc aūt nō vr̄
ſufficere. q: q̄tūcunqꝫ viſus ⁊ alius ſenſus ſit in corꝑe
tamē nulla eſt ratio quare duobus coloribus appropin
quatis viſui viſio vnius recipiatur in vna parte ⁊ alteri
us in altera cum virtus viſiua ſit ibi per totū. ⁊ ꝑcipue
q: ſpēs duorum ſenſibiliū vt puta duoꝝ colorū poſſunt
ſimul ſentiri in vna parte medij. ⁊ videtur eē manifeſtū
vt dicitur ī perſpectiua. Si igitur vnus viſus pōt videre
ſimul duo viſibilia. quare intellectus q eſt ꝑfectior ī co
gnoſcendo non poſſet ſimul intelligere diuerſa ītelligibi
lia. ¶ Item ſi numerus nō eſt aliud realr̄ q̄ vnitates
diuerſe. ⁊ ſic cōtingit aliquem numerum intelligi. quō
non erit poſſibile diuerſa ſimul intelligi. Sed hoc valeat
q̄tum valere poteſt. ⁊ vtinam ſcirem veritatem huius
qōnis ſcientia demonſtratiua. ¶ Ad preſens tamē vide
tur mihi ꝙ ſexta ratio prius inducta ad partem affirma
tiuam ſit valde ſufficiēs ⁊c.

¶ Tex. cōmē. xxv.

¶ Punctus autem ⁊ oīs diuiſio ſic indiuiſi bile monſtratur ſicut priuatio . ⁊ ſimul ratio in aliis eſt ut quō malum cognoſcit ⁊c.

Queſtio xxxiiii

Uia priuatio eſt per ſe non ens. vt pꝫ
primo phycorum. Queritᷣ vtꝝ
q non ens poſſit intelligi. Et arguitur primo
ꝙ non. q: quod nō eſt vnum nō poteſt ītel
ligi. ſed non ens nō eſt vnum. ergo ⁊c. ma
ior pꝫ ex quarto metaph. vbi phs dicit. ꝙ non cōtingit
intelligere non intelligentem vnum. minor pꝫ q: ſi non
ens eſſet vnum cum ens ⁊ vnum cōuertātur. ſequere
tur ꝙ non ens ſit ens. quare ⁊c. Iſta ratio confirmatur
q: non vnum intelligere nihil eſt intelligere. ⁊ per cōſe
quens non intelligere. ſed intelligere non ens eſt ñ vnū
intelligere. quia non ens eſt non vnum. ergo non ens in
telligere nihil eſt intelligere ⁊ per conſequēs non eſt in
telligere. ⁊ ſic ſi intellectus intelligeret non ens tunc in
telligeret non intelligendo. quod eſt impoſſibile. ¶ Itē
intelligibile debet mouere intellectuꝫ ſicut ſenſibile mo
uet ſenſum. ſed non ens non mouet intellectum . quia
ſemper exiſtimabitur aliqua ſpecies mouēs tertio phy
ſicorum. ¶ Sed dices ꝙ illud quod intelligitur per ſpe
ciem propriam mouet intellectum. ſed quod intelligitᷣ
per ſpēm non ꝓpriam ſed alterius non oꝫ. mō non ens
nō intelligitur per ſpēm propriā ſed per ſpeciem entis.
¶ Sed ꝯ. per ſpēm entis intelligitᷣ ens. ergo ꝑ ſpēꝫ en
tis nō ītelligitᷣ nō ens. ¶ Itē ſi nō ens ītelligeretᷣ tūc in
tellectio eēt maioris vl' verioris entitatis q̄ obm̄ quod ī
telligitur. qȝ videtur abſurdū. ꝯña pꝫ . q: oīs ītellectio
ē aliqs actus intellectus. nō ens āt nihil ē. q̄re ⁊c. ¶ Itē
ſi nō ens ītelligeretᷣ tūc nō ens eēt ens. qȝ eſt ꝯ ꝑmā di
gnitatē. ꝯña ꝓbatᷣ. q: eē obm̄ ītellectus ſiue eē intelligi
bile eſt eſſe reſpectiuū vel relatiuū. ⁊ tale ſupponit eſſe
ſimplr̄ ⁊ abſolute. Et cōfirmatᷣ. q: oē ītelligibile eſt in
telligibile anteq̄ ītelligatᷣ ſaltē nālr̄. ſi ergo nō ens ē intel
ligibile tūc eſt ītelligibile anteq̄ ītelligatᷣ. ⁊ ſic eius intel
ligibilitas vel eſt in re extra ītellcūꝫ. vl' eſt ī ītellcū quoꝝ
vtrūqꝫ eſt īconueniēs. Nō extra intellcūm. q: qȝ ē ī nō
ente nihil eſt. nec in ītellcū. q: nālr̄ eſt ītelligibile anteq̄
ſit in ītellectu. vt videtᷣ. ¶ Itē ītelligibil' ⁊ intellcūs dꝫ
eſſe aliqs vnus actus ſicut ſenſibilis ⁊ ſenſus. vt pꝫ ſcdo
huius. ſed nō eſt aliqs vnus actus nō entis ⁊ intellcūs
q̄re ⁊c. ¶ Oppoſitum arguitur auctē ari. in iſto. c. vbi
dicit ꝙ punctus oñditur priuatione ꝯtinui. priuatio aūt
eſt non ens. ergo ⁊c. ⁊ idē vult. 4. meta. ꝓpe ꝑncipiū. ſ.

ꝙ non ens poſſit intelligi. ¶ Ad.q.dico breuiter ad pñſ ꝙ non ens põt intelligi. quod probo ſic. Intellectus poteſt intelligere omne illud de quo aliquid enunciat ſm affirmationem aut negationem. hoc pꝫ de ſe. ſed intellectus enunciat de non ente. vt ꝙ nõ ens opponitur enti. ⁊ ꝙ non ens non contingit ſcire. ⁊ ꝙ non entis nõ ſũt ſpẽs neqꝫ differẽtie. ⁊ huiuſmodi talia. ergo ⁊c. ¶ Itẽ vtrunqꝫ contradictoriorum poteſt intelligi. hec ẽ euidẽs qꝛ aliter non eſſet aliquis locus a contradictorijs. ſꝫ vnũ contradictoriorum eſt pure non ens. ergo ⁊c. Sed de modo quo intelligitur nõ ens diuerſi diuerſa dicũt. quidam enim dicunt ꝙ inter ens ⁊ non ens eſt quidã ordo ita ꝙ ipm ens naturaliter eſt prius ipſo non ente. ⁊ rõe huius ordinis contingit ꝙ cum intellectus primo intellexit ens poſtea intelligit ipm non ens. qꝛ non remanet ita pure in potentia poſt intellectionem entis ſicut pri⁹ erat ⁊ ratione illius aliqualis actualitatis. ⁊ ſic ratione illius ordinis deuenit in cognitionem non entis. Sed vtinam ego viderẽ quid ſit huiuſmodi ordo entis ad non ens ⁊ econuerſo videtur. n. ꝙ ille reſpectus nihil ſit cuius terminus nihil eſt. mõ ordo alicuius ad aliud eſt quidã reſpectus. ⁊ ipm nõ ens nihil eſt. ergo ordo non entis ad ens ⁊ econuerſo. nihil eſt. ⁊ ſic dicere ꝙ non ens intelligitur poſt ipm ens rõne ordinis qui eſt inter ens ⁊ non ens eſt dicere ꝙ non ens intelligitur ratione ipius nihil. qđ nihil eſt dicere. Silr ſi ipm non ens eſt poſteri⁹ ente iſta poſterioritaſ eſt in nõ ente. nõ ens aũt nihil eſt. ⁊ qđ eſt in nõ ente nihil eſt. ergo illa poſterioritas nihil eſt. ergo ꝓ nihilo relinquitur. ¶ Sed diceres qꝫuis non ens nihil ſit realr tamen eſt aliquid ſm intellectum: ⁊ ſic ordo entis ad nõ ens erit aliquid. ¶ Contra ordo aliquoꝝ duorum rõne cuius vnum illorum intelligitur prius altero debet eſſe prius naturaliter anteqꝫ illa intelligãtur. ſicut ordo inter animal ⁊ hominem rõne cuius animal intelligitur prius qꝫ homo eſt realiter prius qꝫ intelligantur illa ſiue ſit ordo iſtorum ſm ſuas ſubas ſiue ſꝫ ſuoſ modos eſſendi. Si igitur inter ens ⁊ nõ ens eſt ordo rõne cuius prius intelligit̃ ens qꝫ nõ ens. iſte ordo eſt pri⁹ naturaliter qꝫ itelligatur nõ ens. ⁊ ſic ad ſaluandũ identitatem iſtius ordinis nõ ſufficit dicere ꝙ nõ ens ſit aliqd ſm intellectum. Alij inueniuntur dixiſſe ꝙ nõ ens intelligitur per ſpẽm entis ⁊ hoc per iſtum modũ. qa ſpẽs entis primo ducit in cognitionẽ entis ⁊ continuatur intellectio entis aliquo tpe. ⁊ tunc in vltimo inſtanti illi⁹ tpis ipa ſpẽs entis imperio voluntatis ducit in cognitionem nõ entis. ⁊ ſic nõ ſimul intelligitur ens ⁊ nõ ens ſꝫ ſucceſſiue. ⁊ ſpẽs entis que de ſe valet ad cognitionẽ entis ⁊ nõ entis per imperium volũtatis determinat̃ ad cãndum cognitionem nõ entis ⁊ aliter nõ cãret eam. Sed mihi videtur hoc eẽ inconuenienter dictum. qꝛ imperium voluntatis nõ eſt aliud realiter niſi deſiderium vel appetere ipius voluntatis. vñ dicere ꝙ ſpẽs entis ducat in cognitionem nõ entis per imperiũ volũtatis hoc eſt dicere ꝙ hmõi ſpẽs ducat in cognitionem nõ entis ꝑ deſiderium voluntatis aut appetitũ. quo. ſ. volũtas appetit aut vult itellectionẽ ipius nõ entis. conſtat autẽ ꝙ voluntas nõ vult nec appetit aliquid aut deſiderat aut imperat aut qũocunqꝫ volueris noiare niſi illud ſit cognitum prius ab intellectu. ⁊ ſic anqꝫ voluntas deſideret vel imperet ꝙ ſpẽs entis ducat in cognitionem non entis. ⁊ nõ poteſt intelligi intellectio vel intelligere ñ entis niſi intelligatur nõ ens vel ſimul vel prius. ⁊ ſic anqꝫ ſpẽs entis ducat ad intellectionem nõ entis oportebit intelligi nõ ens. ⁊ per ꝯñs ſpẽs entis non ducit in cognitionem ipius non entis cuius oppoſitum ipi dñt. ¶ His conſideratis dico alium modum ſm quẽ intelligitur nõ ens premittendo primo ꝙ non ens dr̃ triplr ſm com. 12°. meta. commẽto. 11°. Uno mõ dr̃ non ens de nõ ente ſimplr qđ nõ hꝫ eſſe nec imaginationem vt dicit. 2m eſt nõ ens qđ eſt in mã. ſ. priuatio formarum. tertiũ eſt ens in põ. qꝛ ens in põ. dr̃ nõ ens. i. nõ ens actu. Ulterius accipio ꝙ ſicut ens nõ eſt aliud realr nec ſm rõnem niſi ſuba qꝫtitas qualitas ⁊ reliqua entia. qꝛ ens non hꝫ rationem vnã diſtinctam primo a rõne ſubſtantie ⁊ qꝫtitatis ⁊ aliorum entium. vt pꝫ 4°. metaph. ita non ens nõ eſt aliud niſi nõ ſubſtãtia nõ qꝫtitas nõ qualitas ⁊ huiuſmodi. ita ꝙ ſicut ens nõ eſt verum vniuocum ita nõ ens qđ eſt cõtradictoriũ entis non eſt vere vniuocum. Et tunc dico ꝙ nõ ens ſimplr ſic intelligitur. qꝛ intelligitur aliquod ens diuerſum ab alio ente de quo qdem ente verificatur cõtradictorium alterius. verbi grã. ñ ſuba intelligitur intelligendo qualitatẽ vt diuerſa eſt a ſuba. de qua quidem qualitate verificat̃ contradictoriũ ſube. ſ. nõ ſuba. vel intelligẽdo quodcũqꝫ aliud ens qđ nõ eſt ſuba. Et ita dico de quocunqꝫ alio nõ ente oppoſito alicui enti. ſ. ꝙ intelligitur intelligẽdo aliud ens diuerſũ ab illo ente de quo ente diuerſo verificatur cõtradictorium illius entis. vt nõ homo itelligitur intelligẽdo aſinuꝫ vel quodcũqꝫ aliud ens de quo eſt verũ dicere ꝙ illud eſt non homo. ⁊ ſm illũ modum nõ ens intelligitur intellectiõe cui coreſpõdet aliquod ens poſitiuum pro obiecto. hoc aũt modo ponẽdo nõ ens intelligi poſſent ſaluari omnia que cõmuniter vere dñr de nõ ente. dicit̃ aũt ꝙ vnum cõtradictorioꝝ eſt nõ ens ſimplr ſiue totalr. ⁊ in hoc differt a priuatione. ⁊ hoc quidem verum eſt pro tãto. qꝛ cõtradictorium negatiuũ alicuius entis vniuerſaliter verificatur de quolibet ente alio ab illo cuius eſt contradictorium ⁊ nõ eſt determinatum ad aliquod vnum ens ꝑciſe. verbi gratia. nõ homo dicitur de quolibet alio ab hoie ſiue ſit ens in aia ſiue extra animaꝫ. ⁊ ſic eſt vlr nõ ens. i. vlr predicatur de quolibet quod nõ eſt homo. nõ tamẽ ſic eſt nõ ens ꝙ oĩno ſibi repugnet omnis entitats. qꝛ iam nõ verificatur de aliquo ente qđ eſt falſum. ſed modo ꝑdicto priuatio nõ eſt nõ ens vlr qꝛ nõ verificatur de quolibet ente alio ab ipo hitu. imo de aliquo dmõſtrato ente vt de ſubo in quo ẽ aptitudo ad illum habitum. vt cecitas nõ poteſt dici de quolꝫ in quo nõ eſt viſus vel qđ nõ hꝫ viſum. ſed ſolum de ſubiecto quod eſt aptum ad viſum. Unde nõ eſt verũ dicere lapidem eẽ cecum. Unum ergo cõtradictoriuꝫ eſt nõ ens ſimplr ⁊ vlr. qꝛ predicatur de quolibet qđ non eſt illud cuius eſt cõtradictorium. ⁊ ſic eſt intelligendũ. ¶ Item de nõ ente dicit phs nõ ens nõ ꝯtingit ſcire ⁊ hoc indubitãter ſic eſt veꝝ ꝙ ens cuius cõtradictorium predicat̃ de aliquo nõ contingit ſcire vera ſcia de illo. verbi gratia nõ hoiem non contingit ſcire eẽ hoiem. ⁊ ſilr cõmẽſurabile quod icludit contradictoriũ diametri nõ cõtingit ſcire de diametro. ⁊ vlr nõ ens aliquod nõ contingit ſcire de illo ente. ſed illud quod eſt nõ ens aliquod vt puta nõ ſuba bene põt ſciri de aliquo alio ente. ¶ Item dr̃ ꝙ nõ entis non ſunt ſpẽs ⁊ drĩe ⁊ hoc ſine dubio verũ eſt qꝛ ſpecies entis de quo predicatur ꝯtradictorium alicuius vt nõ ſube. ſ. qꝫtitatis vel qualitatis nõ ſunt ſpecies ſube nec ecõtra. ⁊ ſic etiam i alijs. Silr quod dicitur ꝙ ex non ente vlr non fit aliquid. hoc veꝝ eſt per hunc modum. qꝛ aliquid nõ poteſt fieri ex quolibet ente. de quo dicitur eius contradictoriuꝫ. vt hõ nõ poteſt fieri ex qꝫtitate que eſt nõ homo. nec ex q̃litate ⁊ ſic de multis alijs. imo vnũquodqꝫ qđ fit. fit ex aliquo ente. ſ. ex ente in potentia. ⁊ vlr illa ꝓpoſitio antiquorũ ꝙ ex nihilo nihil fit realr eſt eadem cum illa ꝓpoſitõe phi. ſemper oꝫ aliqd ſubijci ei quod fit quã ponit primo phycorum. ⁊ cum illa quã ponit 7°. metaph. Impoſſibile eſt aliquid fieri niſi ꝑexiſtat aliquod. vlr. n. in oĩbus his ꝓpoſitionibus in qbus accipitur ipm nõ ens ꝑ ipm non ens intelligitur aliquod ens diuerſum ab illo ente de quo vere dr̃ contradictorium illius entis. ⁊ ſic intelligitur nõ ens intellectione que eſt alicuius entis poſitiui. Et forte ad iſtam intẽtionem dictum eſt ꝙ per eandeꝫ ſpẽm intelligitur ens ⁊ nõ ens. qꝛ intelligendo aliquod ens per ſuam ſpẽm intelligitur cõtradictorium alterius entis. vt intelligendo qualitatem per ſuã ſpẽm intelligit̃ qđ non ſuba. ⁊ precipue intelligendo qualitatem vt eſt qđ diuerſum a ſuba. ⁊ ſic de alijs multis. Ur̃ aũt multis ꝙ

non ens nõ ſolũ intelligitur hoc modo.ſ.intelligendo aliqđ aliud ens. veꝝ etiam intelligit̃ intellectiõe que non eſt alicuius obiecti poſitiui.ſꝫ p̃ter oẽ obm̃ poſitiuũ.qđ poſſet ſic ꝓbari.q꞉ cõſtat ꝙ intellectus põt ĩtelligere ĩtellcõꝫ que nõ ẽ alicuiꝰ obĩ poſitiui quod pꝫ.q꞉ de hmõi intellectiõe põt aliquid enunciare. vt ꝙ talis intellectio ſit opatio intellectꝰ. ⁊ quod hmõi intellectio non eſt eadẽ cũ ĩtellectione obiecti poſitiui. ⁊ hmõi multa.tunc arguoˢ ſic. Illa intellectio que non eſt alicuius obĩ poſitiui. aut eſt ens aliqđ aut pure oĩno nõ ens ſi ipſa eſt oĩo nõ ens.ergo intellectus intelligẽs eã intelligit oĩo nõ ens intellectiõe q̃ ñ eſt obiecti poſitiui.ſi illa intellectio que nõ eſt alicuiꝰ obĩ poſitiui eſt aliquod ens.oꝫ ꝙ ſit in intellectu. ⁊ ſic intellc̃s per eã formal̃r intelliget. ⁊ tamen non intelliget aliqđ obiectũ q꞉ ponit̃ ꝙ illa intellectio non ſit alicuius obiecti poſitiui.pꝫ ergo ꝙ intellc̃s poteſt intelligere intellectioneꝫ q̃ nõ eſt alicuius entis vel obĩ poſitiui. ⁊ hoc eſt intelligere nõ ens vel p̃ter quodcũqꝫ ens obm intellectionis. Sꝫ cõſiderãdũ ꝙ huiuſmodi intellectio ſimplex nõ poteſt eẽ vera.q꞉ veritas intellectualis eſt eius cõformitas ad illđ quod intelligit̃.conformitas aũt eſt quidã reſpectus ⁊ ille reſpectus nihil eſt cuius terminꝰ eſt nihil.cũ ergo nihil ponat̃ terminꝰ huius cõformitatis.q꞉ illa intellectio non ponitur reſpectu alicuius obĩ poſitiui.pꝫ ꝙ illa conformitas nihil eſt . ⁊ ſic ſi illa intellectio eſſet vera oporteret ꝙ eẽt vera per nihil.nec ẽt poteſt eſſe falſa.q꞉ circa intellectionẽ ſimplicẽ nõ eſt falſitas. vt vult pħs.in iſto.c. Conſiderandũ etiam ꝙ talis intellectio nõ ſit ab aliquo ꝑ ſpẽm illius quod intelligitur.q꞉ oĩs ſpecies per quam intelligit intellcũs ſit ab aliquo ente.mõ per illam intellectionẽ nõ poteſt intelligi aliquod obm̃ ens poſitiuũ.Unde non contingit intellectio huius per ſpẽꝫ illius quod intelligitur .ſ. non entis ſed per ſpẽm entis cuius ꝯtradictorium eſt illđ non ens ita ꝙ eadẽ ſpecies perficit intellcm̃ ad cognitionẽ entis ⁊ ad cognitionẽ non entis ſed diuerſimode.q꞉ p̃mo ducit ad cognitionẽ entis ⁊ deinde cũ ipſa fuerit p̃ncipiũ cognitiõis entis erit prinᵐ cognitionis non entis ſi contingat non ens intelligi ita ꝙ fuiſſe principium cognitionis entis eſt quaſi diſpoſitio ipſius ſpẽi ad hoc vt cã ⁊ intellectionẽ nõ entis eo mõ quo poteſt eã cãre .Et ſi queratur qđ ſit principiũ actiuũ illius intellcõis nõ entis puto ꝙ ſit virtus intellectus agentis ſicut ⁊ aliaꝝ intellectionũ vt ꝓbatum fuit prius. Queret aũt aliqs vlterius quare intellectus agens in t̃pe illo vel in inſtanti quo ſit intellectio entis in intellcũ informato ſpẽ entis nõ agit ſimul ipſum intellectionẽ non entis.cũ enim agens eſt ꝓpinquũ paſſo diſpoſito ⁊ non eſt aliquod impedimẽtũ videt̃ ꝙ dꝫ agere ſuũ effcm̃ p̃cipue ſi eſt agens ꝑ naturã. Nec eſt dicendũ ꝙ requirit̃ velle.ſ.ꝙ homo velit intelligere ipſuꝫ nõ ens anteq̃ꝫ intellcũs agens agat eius intellectionẽ.hoc.n. eſt remotũ prius ſufficienter.q꞉ ſic oporteret ꝙ intellcũs prius intelligeret nõ ens anteq̃ꝫ intellc̃s agens ageret intellectionẽ non entis.eo ꝙ voluntas nõ refertur niſi ĩ cognitũ.Et forte eſt breuiter dicẽdũ ꝙ dũ intellcũs poſ̃is ĩtelligit ipſum ens per eiꝰ ſpẽm nõ eſt oĩo ſufficientẽ diſpoſitus ad ĩtelligere nõ ens.q꞉ ad hoc ꝙ ſit ſufficiẽter diſpoſitus ad intelligẽdũ nõ ens requirit̃ ꝙ ſit priuatus intellectiõe entis ita ꝙ huiꝰ priuatio eſt diſpõ neceſſario reqſita ſicut priuatio forme animalis neceſſario reqritur ad formã cadaueris. ⸿ Et h̃ occurit vnũ mirabile quid ẽ illud quod cãt priuationẽ illã intellectiõis entis. Quod ſi dicat̃ eẽ intellectus agens. hoc eſt difficile.q꞉ ipſe natus eſt illã ĩtellectionẽ facere ⁊ conſeruare.nec ſpecies entis ſil̃r nec ĩtellcũs poſ̃is nec phãtaſma entis cãbit illã priuationẽ . vt patet cuilibet intelligenti .Et idẽ dubiũ eſt cõtra illos qui ponũt ipſã ſpẽm intelligibilem eſſe principium actiuum ipſius intellectiõis ſiue hoc ſit immediate ſiue mediãte v̇tute ſuperaddita vt aliqui confitentur.Et forte dicenduꝫ eſt ꝙ virtus intellectus agentis vel ſpeciei per quã natuſ eſt facere intellectionem non entis.eſt alia ab illa per quã natus eſt facere intellectionem entis.Et ſimil̃r diceret̃ đ virtute ſpeciei intelligibil̃ ⁊ ſic nõ erit ideꝫ actiuũ imediatũ ⁊ corruptiuũ eiuſdẽ effectus ꝑ eandẽ virtutẽ oĩno.Et vtinã cognoſcerẽ quid veꝝ ſit de iſto queſito difficili.hec tñ p̃nt illis eẽ occõ perquirẽdi. Siquis aũt q̃rat qualiter ĩtelligitur illud non ens quod eſt ens in potẽtia.ſ. mã hoc eſt inquirendũ in primo.phy.nõ autem hic. Sed de nõ ente qđ eſt priuatio forme in materia puto ꝙ ſic poteſt ĩtelligi ꝙ intellectus intelligit aliquã formã que nõ põt eẽ ſimul cũ alia. ⁊ cũ hoc intelligit aptitudinẽ ſubĩ ad illã aliã formam. ⁊ ſic intelligit priuationẽ. v.g.tenebra intelligit̃ intellĩdo aliquẽ ſitũ corporis illuminantis reſpectu diaphani cũ quo nõ põt ſtare lux in diaphano . ⁊ intelligẽdo aptitudinẽ diaphani ad lucẽ. ⁊ ſil̃r priuatio forme ignis in mã aque intelligit̃ intelligendo aptitudinẽ illiꝰ materie ad formam ignis. ⁊ intelligẽdo ipſaꝫ formã aque cũ qua nõ põt ſimul eſſe forma ignis. ⁊ ſic in alijs ſimilibꝰ ⁊ ſic forte intelligo ꝙ priuatio intell̃r per ſpẽꝫ hĩtus nõ quidẽ ꝑ ſpeciem illius hĩtus cuius eſt priuatio ſed per ſpẽm alicuius alterius hĩtus cũ quo nõ poteſt ſtare illa forma. ⸿ Siqs aũt dicat ꝙ ĩ ĩtellcũ priuationis requiritur vel accipitur ĩtellectio aptitudinis ad hĩtũ. ⁊ cũ hoc intellectio negatiõis illius hĩtus qui non eſt intellectio alicuiꝰ poſitiui obĩ tunc oportebit dicere modo prius dcõ de intellectione nõ entis. ⸿ Ad primũ cũ dicit̃ qđ nõ eſt vnũ nõ põt intelligi. iſta poteſt negari. ⁊ ad auctoritatẽ Ar̃. dico ꝙ nihil contigit intelligere nõ intelligẽtẽ vnũ. veꝝ eſt ꝙ qui nõ intelligit vnũ non intelligit vnũ niſi intelligit aliquod ens poſitiuũ.ſed bene põt intell̃re ſine eo ꝙ intelligat vnum.i.ens indiuiſum ⁊c̃. ⸿ Ad confirmationẽ poteſt dici per idem .ſ.ꝙ non vnũ intelligere eſt nihil intelligere.i.nõ eſt ĩtelligere aliquod ens.ſed non ſeqtur ꝙ hoc non ſit intelligere ⸿ Ad aliam dicendum ſicut dr̃ ibidẽ. ⁊ cũ arguit̃ ꝙ ens intelligitur per ſuã ſpẽm. verum eſt primo. ⁊ iõ nõ ens non intelligit̃ primo per illã. ſꝫ primo prius dcõ. Sꝫ mirum eſt cũ aliquod ens ~~multum~~ realẽ ordinẽ habeat ad ipſum non ens nec econtra vt prius dcm̃ eſt. eo ꝙ reſpectus nihil eſt cuius terminꝰ nihil eſt. nõ ens aũt nihil ẽ. q̃re per ſpẽm alicuius entis magis intelligit̃ nõ ens poſt ĩtellectionẽ illiꝰ entis q̃ꝫ aliqđ ens. v.g.cũ hõ nullũ realeꝫ ordinẽ hẽat ad non hoĩem quod eſt oĩo nõ ens.ĩmo nullam realẽ hĩtudinem.quare per ſpeciem hoĩs intelligit̃ nõ homo p̃ter quodcũqꝫ ens obm magis q̃ꝫ lapis vel aſinus. Uellẽ ſcire quid h̃ ſit dicẽdũ. ſi diceret̃ ꝙ ens opponitur nõ enti . ꝯtra . oppõ eſt q̃dã hĩtudo ⁊ hĩtudo eſt reſpectus. ⁊ ſic idẽ quod priꝰ. ⸿ Ad aliã cũ dicitur ꝙ intellectio eẽt maioris entitatis q̃ꝫ illud quod intelligitur. dr̃ ꝙ non eſt incõueniens de illo qđ intelligitur per ſpẽm alteriꝰ ⁊ quod non eſt aliquod poſitiuũ. ⸿ Ad aliã neget̃ ꝯñã. ⁊ cũ dicitur ꝙ eẽ obm intellcũs eſt eẽ reſpectiuũ vl̃ relatiuũ. dicũt aliqui ꝙ veꝝ eſt. eẽ obm in rõne mouẽtis vel agentis actum.ſed eſſe obiectum in ratione terminantis actum non eſt eẽ reſpectiuum vel relatiuum. ⁊ ſic ipſum non ens eſt obm nõ quidẽ vt motiuũ vel actiuuꝫ ſed vt terminatiuũ. Sed hoc eſt mirabile ꝙ nihil ſit terminꝰ alicuiꝰ entis. nõ ens aũt nihil eſt. Itẽ eſſe terminum vel eſt eſſe aliqd vel nihil. ſi nihil tunc eẽ obm in rõne terminantis vel termini eſt eẽ nihil. ⁊ ſic ꝓ nullo relinquat̃ Si vero eẽ terminũ vel terminatm̃ eſt aliqđ ens. vel eſt ſubã . ⁊ ſic non ens quod eſt obm ĩ rõne teriantis vl̃ termini eſt ſbã vel accñs. ⁊ ſic adhuc ipſum non ens eſt ens q꞉ accñs eſt ſemꝑ alicuiꝰ entis. vt pꝫ.7.meta. Iõ dicerẽt aliqui ꝙ purum non ens nõ eſt obiectũ intellc̃s ſed ẽ negatio obĩ. ⁊ ſic intelligit̃. Sed mirabile eſt ſi ipſuꝫ nõ ens non eſt intelligibile. intelliget̃.n. nõ intelligibile. ſi v̇o eſt ĩtelligibile. ergo ẽ obm intellc̃s. Sed dr̃et̃ ꝙ eſt obm intelligẽdi nõ per ſe ſed per accidens.ſ.ꝑ ſpẽm entis . ⁊ tñ ſpẽs entis eſt oĩo ſeparata a nõ ente ⁊ ecõuerſo.nec ſpecies entis eſt aliqd non entis nec ſubã nec accñs nec ps. ⁊ iſte eſt mirabilis modus per accñtalitatiſ. Nõ poſſuꝫ plꝰ ĩmo oꝫ adhuc cõcedere ſi bñ deducatur ꝙ intellc̃s ĩtelligit nõ ſuũ obm primũ.nec aliqd cõtẽtũ ſub ſuo obõ prio ſcilicet ſub ente.nec habens realem habitudineꝫ ad ens niſi dicas ⁊ ipſum non ens continetur ſub ente quia ens

etiã ſignificat negatiões ⁊ priuatiões. vt pꝫ: 4. metaph.
¶ Ad aliud dr̃ ꝙ intelligibil̃ ⁊ intellcẽs eſt vnꝰ actus cum
aliquid intellr̃ per ſpẽm ꝓpriã vel tanq̃ motiuũ intellcẽs
⁊ alter nõ. ⁊ ſic bene poſſeꝫ ſoluere rõnẽ in ꝯrũ dicendo
ꝙ nũq̃ non ens intellr̃ niſi intelligendo aliqđ ens mõ p̃/
dicto. Et cũ dr̃ ꝙ aliqs poteſt intelligere intellcõem q̃ nõ
eſt alicuius entis poſitiui põt dici ꝙ nõ ſit verũ niſi ſoluꝫ
vocaliter. ſ. ſm ꝙ poteſt intelligere iſtam vocẽ intellecᵒ q̃
nõ ẽ alicuiꝰ entis poſitiui. nec p̃t aliqđ enũciare de hmõi i
tellectiõe niſi ſemꝑ referendo ad vocẽ. Et rogo te vt bñ
cõſideres in iſto. q: forte audebis aſſerere illud quod du
bito. ſ. ꝓpter incõſuetudinẽ. ⁊ fec̃ mihi anxietatem ꝙ q̃
libet intellecᵒ debꝫ hr̃e reſpcm̃ aliquẽ ad illud qđ dr̃ intel
ligi illa intellcõe. ſ. ad cõformitatẽ. aliter. n. nõ eẽt ratio q̃
re intellectio eẽt illius pluſq̃ alterius. intellectio ergo nõ
entis dꝫ hr̃e oĩo reſpcm̃ determinatũ ad nõ ens. reſpcũs
aũt nihil eſt cuius terminus nihil eſt ⁊ ip̃m nõ ens nihil
eſt. ⁊ ſic ipſam intellectionem nõ entis hr̃e reſpectũ ad ñ
ens eſt ipſam hr̃e nihil ad non ens. Et q̃liter hoc euade/
ret vt intellectui ſufficeret neſcio. niſi dicat̃ ꝙ prima ꝓpõ
eſt v̄a de intellectiõibus entiũ ⁊ non de alijs. ita ꝙ intelle
ctio non entis nullã ꝯformitatẽ hꝫ nec ad nõ ens. ⁊ ſic dif
fert a qualibet intellcõne. Sed qũo diſtingueret̃ intellcõ
non hoĩs ab intellectione non aſini. forte per virtutes a/
gentes. ⁊c̃.

¶ Tex. cõ. xxviii.

¶ Uidetur autem ſenſibile ex potentia exiſtẽ te ſenſitiuo actu agens.

¶ Queſtio. xxxv.

Ueritur circa iſtud capitulũ ſuꝑ illã
pticulã propter quod neq̃
quã ſine phantaſmate intelligit aĩa. vtrũ illud
dictũ arꝫ. ſit verꝫ. ſ. ꝙ anima humana nequaq̃
intelligit ſine phantaſmate ⁊ ſit queſtio vtrum. aĩa huma
na poſſit intelligere ſine phãtaſmate. Arguit̃ primo ꝙ ſic
duabꝰ auctoritatibus. Cõm. in iſto. 3. prima eſt cõ. 7. vbi
ponit ꝙ imaginatiua memoratiua ⁊ cogitatiua nõ ſũt niſi
in loco virtutis ſenſibil̃. ⁊ iõ nõ indigemꝰ eis niſi in abſen
tia ſenſibilis. ⁊ ſic vr̃ intelligere Cõ. ꝙ in pñtia ſenſibil̃ p̃t
res intelligi ſine iſtis virtutibus. alr̃. n. nõ ſolũ idigeremꝰ
eis in abſentia ſenſibilis. ſed in pñtia. ⁊ ſi põt intelligi ſine
iſtis virtutibꝰ ſequit̃ ꝙ ſine phantaſmate. q: phãtaſma ñ
eſt aliud niſi ſpecies exñs in aliqua harꝫ virtutuꝫ vt patuit
prius ergo ⁊c̃. ¶ Itẽ cõm. cõmẽ. 33. dicit ꝙ cogitatio nõ
eſt niſi in diſtinguendo indiuidua ipſoꝝ intelligibiliũ ⁊ p̃/
ſentare ea in actu quaſi eẽnt apud ſenſum. ⁊ iõ qñ fuerit
preſentia apud ſenſum tũc cadet cogitatio ⁊ remanebit a
ctio intellcũs in eis. ecce ꝙ actus ĩtellectus remanet defi
ciente cogitatione. ⁊ tñ magis vr̃ ꝙ cogitatio requiratur
ad ĩtelligere q̃ phantaſma. q: cõtingit aliquẽ habẽtẽ ſpe
ciem que dicit̃ phãtaſma nõ intelligere. vt pꝫ in dormiẽ
te. ¶ Item ſi intellcũs noſter nõ intelligeret ſine phantaſ
mate ſequeret̃ ꝙ non poſſet intelliger̃ niſi res quaꝝ phã
taſmata ſunt. qđ vr̃ falſũ. q: ipſe intelligit ſeipſum ⁊ ĩtelle
ctũ agẽtẽ ⁊ alias ſubas ſeparatas que tñ nõ faciunt phan
taſmata. cũ phantaſma nõ ſit niſi ſpẽs rei ſenſibilis. vt pꝫ
2. hꝰ. ¶ Oppoſitũ dr̃ plane auctoritate arꝫ. in iſto. c. ⁊ ſi/
tex. cõ. 30. milit̃ cõ. idẽ habet̃ in ꝓhemio hꝰ libri. ¶ Ad qõnẽ dico
breuiter ꝙ intellectus humanus nihil intelligit de nouo ſi
ne phantaſmate. i. niſi ad illud intelligẽdũ aliqualr̃ diſpo
nat̃ ab aliquo phantaſmate humano ⁊ accipio ibi phan/
taſma pro ſpecie exñte in imaginatiua aut memoratiua vl̃
cogitatiua hoĩs. ⁊ hec concluſio q̃ſi manifeſta ẽ ꝑ experiẽ
tiam vnicuiq; ⁊ per cõuenientẽ ſilitudinẽ. Nã ſenſus nõ
ſentit aliquid niſi aliquod ſenſibile ſit aut fuerit ſibi preſẽs
intellectiue aũt aĩe phãtaſma ſunt vt ſenſibilia ſunt ſenſui
vt ſcribit arꝫ. in litera. ¶ Itẽ non eſſet aliqua ratio quare
hõ nunc intelligeret ſm intellcm̃ ⁊ non prius niſi ipſe in/
tellectus immutaret̃ ab aliquo exñte in hoĩe ⁊ non priuſ
vt manifeſtũ eſt. cũ ergo q̃lꝫ intellectio noua quã intellcẽs
nr̃ intelligit denominet ꝓprie aliquem hoĩem. imo etiaꝫ

dicunt aliqui ꝙ intellcũs ꝓprie non intelligit ſed homo ꝑ
ipſum intellctũ rõnalem. ⁊ eſt forſan neceſſariũ vt ad no
uũ intellr̃e ĩmutetur ab aliquo eoꝝ que ſũt in hoĩe de no
uo ⁊ quid eſt illud niſi phãtaſma. Nõ enim eſt dicendũ
ꝙ ſpẽs rerum exñtes in virtute ſenſuũ pticulariũ ſuffici/
enter immutarent intellcm̃ ad intellr̃e. q: ſilr̃ ſpẽſ que ſũt
in phantaſmatibꝰ brutoꝝ ipſum immutarent cũ ſint eiuſ
dem ſpẽi ⁊ nature vt vr̃. ¶ Preterea q̃to magis aliqđ
eſt ſpũale tanto magis eſt ꝓpinquiꝰ ſm nãm rei ĩmateria
li. cõſtat aũt ꝙ phantaſma eſt magis ſpũale q̃ ſpẽs que
eſt in ſenſu pticulari ⁊ iõ ꝓpinquius eſt ſm nãm ipſi ĩtel
lectui ĩmateriali. ⁊ per conſeqũes magis debet eſſe mo/
tiuũ propinquũ ipſius intellectus poſſibil̃ q̃ ipſa ſpecies
rei que eſt in ſenſu particulari. ⁊ forte hec eſt cã q̃re for
me ſenſibiles exñtes extra animã nõ immutãt ĩmediate
ĩtellcm̃ q̃uis ſit eis ſufficient̃ preſens nõ diſtinctus ab eiſ
loco ⁊ ſubo q: agens propinquũ ⁊ immediatũ dꝫ eẽ ꝓ/
pinquius in natura ipſi patienti ſicut eſt poſ̃e. mõ ſpẽs ta
lium formaꝝ exñtes in virtutibus proprijs aĩe humane
ſunt ꝓpinquiores ſm nãm ipſi intellectui poſſibili q̃ ſint
ipſemet forme ſenſibiles exñtes in mã. ¶ Dicemus gᵒ
ꝙ intellcẽs noſter nõ intelligit de nouo ſine phantaſmatẽ
hũano. i. niſi ad intelligere ĩmutetur aut diſponat̃ aliqua
liter ab ipſo phantaſmate. ⁊ forte rõ huius tal̃ eſt. q: ip
ſe intellcẽs quo intelligimus per ſui naturã eſt actus hoĩs
aliquo modo. ⁊ cum non potuit eſſe actus inherens per
ſe oportuit ꝙ eſſet actꝰ ſm appropriationẽ. ita. ſ. ꝙ eiꝰ opa
tio proprie ⁊ preciſe dependeret ab aliquibus exñtibuſ i
hoĩe. ⁊ ſic intellr̃. ¶ Ad primã auctoritatẽ cõm. poſſꝫ di
ci ꝙ non indiget iſtis virtutibus niſi in abſentia ſenſibil̃ ex
mõ quo indiget eis in abſentia ſenſibil̃. nã in abſentia ſen
ſibil̃ indigeret eis ⁊ hoc modo ꝙ ipſum ſenſibile abſens
non cognoſceret̃ niſi per eas. nec animal moueretur ad
ip̃ꝫ ſenſibile niſi per eas. ſed in pñã ſenſibil̃ non ſic indigꝫ
eis ꝙ non cognoſceret̃ ſenſibile niſi per eas aliquo mo/
do. imo ipſuꝫ ſenſibile prius bene cognoſceretur ab alia
virtute. ſ. a virtute particulari. i. a ſenſu pticulari. ⁊ mo/
ueret̃ animal ad ip̃m aliquo modo. tñ in preſentia rei ⁊ i
abſentia ſemper indiget iſtis vel aliqua iſtarum ad intelli
gendũ. ſed non indiget eis in pñtia ſenſibil̃ ad cognoſcen
dũ ipſum ſenſibile ꝓprium aut cõmune. q̃uis etiam in
preſentia indigeamus virtute cogitatiua ad cognoſcendũ
aliquas ꝓprietates nõ ſenſatas vt bonũ malũ vtile ⁊ hu
iuſmodi talia. ¶ Propter expoſitionem ⁊ intellcm̃ alte
rius auctoritatis conſiderandũ eſt diligent̃ ꝙ aliquando
virtus cogitatiua ex aliquibꝰ ſenſatis formis. ſ. preſentibꝰ
vel futuris elicit aliquã intentionem. i. formam nõ ſenſa/
tam quã indicat eſſe preſentem vel futuram in poſteruꝫ
⁊ hoc per quãdam ſimilitudinẽ quã conſiderat inter ipaſ
res pñtes ⁊ preteritas ⁊ contingit ꝙ huiuſmodi iudiciuꝫ
virtutis cogitatiue de aliqua re non ſenſata preſenti aut
futura eſt verum ſicut ſi actu ſentiretur. ⁊ huiuſmodi p̃t
hẽri exemplũ multipliciter in rebꝰ naturalibus ⁊ volũta
rijs ⁊ artificialibus. in rebus naturalibꝰ quidẽ cõtingit ꝙ
virtus cogitatiua per ſpecies reſeruatas in imaginatiua
⁊ memoratiua cogitat ꝙ poſt nubẽ magnã in hyeme ap
parentẽ ſolet cadere pluuia ⁊ hoc freqũter fuit viſum ⁊
in memoratiua reſeruatũ eſt. ⁊ tunc cũ apparet aliq̃ talis
nubes magna in hyeme virtus cogitatiua cogitat ꝙ cito
poſt cadet pluuia ⁊ contingit eſſe verũ vt iudicat. ⁊ ſic đ
alijs multis futuris que cogitantur vera cogitatione eue
nire ſibi in futuro. Similiter cum aliquis videt duos ho
mines conuenire adinuicem enormiter. ⁊ vnum verbis
offendere alium cogitat ꝙ vnꝰ percutiet reliquũ ⁊ eue/
niet ſicut cogitauit. ſimiliter ⁊ in alijs multiſ ⁊ hoc voluit
dicere Cõm. in iſto. 3. vbi dicit ꝙ virtꝰ cogitatiua ſicut de
claratum ẽ in lib. de ſenſu ⁊ ſen. quando iuuabit ſe cum
virtute formatiua. i. memoratiua ⁊ imaginatiua cogitan
do. ſ. aliqua preterita aut preſentia per ſpecies reſer/
uatas in iſtiſ virtutibꝰ innata eſt preſentare. i. preſentialit̃
cogitare ex imaginibꝰ rerum aliquã formam quã nunq̃
ſenſit in eadem diſpoſitione ſcđm q̃ eſſet ſi ſenſiſſet fide

⁊ informatione. ⁊ iſta operatione virtutis cogitatiue mľ tū vtunť artifices ſubtiles qui cogitant aliq̄ artificialia q̄ nunq̄ viderunt vt cōiter dicit̄ de quodā fabro de q̄ mi/ hi narratū eſt q̄ ipſe fecit ex cogitatione q̄dā ſeraturā q̄ nullus ſine fractione poterat aperire niſi ipſe vel aliqs ab eo doct⁹ ⁊ nūq̄ viderat ei ſil̄em. ſed ſolū dcm̄ fuit ei ꝙ vn⁹ ali⁹ fecerat vnā talē. Et ſimiliter phyſionomi qdā ex ſenſibilib⁹ figuris cogitant ꝯcluſiōes ꝑteritas aut futuras vel preſentes. Et aſtrologi ſilr̄ ⁊ medici iudicāt hoc mō ꝑ vtutē cogitatiuā de iudicijs futuris. ⁊ iō ſubdit cōm. ꝙ intentio cogitatiōis. i. cogitantis de reb⁹ occultis nihil aliō eſt q̄ hoc. ſ. vt virtus cogitatiua ponat rē abſentē a ſenſu q̄ſi rē ſenſatā cogitando eā ⁊ iō ꝯprehenſibilia. i. cogitabi lia humana diuidūtur in hec duo. ſ. in ꝯprehēſibile. cui⁹ ꝑncipiū eſt ſenſus. i. quod cognoſcit̄ a ſenſu ꝑticulari. ⁊ cognoſcibile cui⁹ ꝑncipiū eſt cogitatiā. i. qō cogno ſcit̄ a cogitatiua. Dico ergo ad ꝓpoſitū exponēdo verba cōm. ꝙ cū hmōi indiuidua que virtus cogitat cogitatiua eē fu/ tura fuerint preſentia ſenſui tūc cadet. i. deficiet cogitatio q᷑. ſ. cogitabantur eē futura ⁊ remanebit actio intellectuſ in eis. i. reſpectus eoꝝ. ſ. q̄ intelligunt̄. nec tn̄ ſic deficit co gitatio ꝙ nullo modo vtus cogitatiua cogitet ea. ſed mō predcō. Et ſi tu melius intelligeres hec verba cōm. me/ lius eſt mihi. tn̄ videt̄ ꝙ hec intentio ſit ſatis rōnabil̄ ad ꝓpoſitū. ¶ Ad rōnē ſequētē cū dr̄ ꝙ tūc intellcūs nr̄ nō intellr̄et niſi ⁊c. poſſumus dicere ꝙ intellēs humanus n̄ intelligit aliquid de nouo niſi ſit phantaſiabile vel ſm̄ ſeip ſum vel q̄tū ad ſuū effcm̄ immediatū. vel quantū ad ali qd quod coopat̄ ad eius effcm̄. mō q̄uis intelligētia ſe/ parata non ſit phātaſiabilis ſm̄ ſeipſam. tn̄ effect⁹ ei⁹ im mediatus vt puta motus celi hn̄ eū cogitabil̄ vel phanta ſiabilis. ⁊ hoc ſufficit ad ꝓpoſitū. ſi intellectus agēs ⁊ poſ ſibilis nō hn̄t phātaſmata nec eoꝝ act⁹ ꝓprij. tn̄ actus iſta rū virtutū aliquo modo depēdet ab ipſis reb⁹ phantaſia tis. q᷑ intelligere qō eſt actus itellect⁹ poſſis vt ſubi ⁊ itel lectus agentis vt efficientis non contingit niſi recepta ſpē intelligibili ab aliquo phantaſmate. Et vt ſit ad vnū dice re nō eſt intelligēdū ꝙ phātaſma ſꝑ ſit neceſſarium ad in telligere ſic ꝙ phātaſma rei q̄ intelligitur ſit neceſſariū ſꝫ ita ꝙ ipſum phātaſma facit aliquid ad intellectionē cu/ inſcūqꝫ quod de nouo intellr̄. vt pꝫ conſiderāti ꝑdicta. cū .n. intellēs agens nō cognoſcit niſi per ſuā opationē que eſt facere intellectionē qō non poteſt facere niſi in intellcū poſſi diſpoſito per aliquā ſpēm intelligibilē ⁊ ipſum phan taſma facit aliquam ſpeciem intelligibilē quoquo⁰ vt ꝑ/ us apparuit. ſequitur ꝙ phātaſma ſit neceſſariū ad intel ligēdū ipſum intellcm̄ agentē q̄uis intellcūs agens nō ha beat phantaſma. ¶ Similr̄ pōt dici de intellectu poſſi ꝙ ipſe nō intelligit niſi per ſpēm vel per actuꝫ qui eſt intelli gere vt prius apparuit. vn̄ indubitāter phātaſma qō eſt neceſſariū ad ſpeciē intelligibilē eſt ēt neceſſariū ad intelle ctiōem intellectus poſſibilis. ⁊ ſic pꝫ quare ⁊ quō neq̄q̄ intelligit ſine phantaſmate anima hūana ⁊c̄.

¶ Textu. cōmē. xxxiiii.

¶ Et omnino autem in actione ⁊c.

¶ Queſtio xxxvi.

Iс querit̄ vtr̄ intellcūs practic⁹ ⁊ ſpecula/ tiuus ſint diuerſe potētie aīe. Et argui tur primo ꝙ n̄. q᷑ ille potētie ſunt eedē q̄rum actus ſunt idē. ſed ſic eſt de iſtis. nā act⁹ intelle ct⁹ ſpeculatiui ē cognitio vā ſine actiōe. i. nō ordinata ad ꝓ ductionē rei ſpeculate. Actus āt intellēs practici ē cognitō vā in actiōe. i. ordinata ad ꝓductionē rei cognite ꝑ itelle/ ctū practicū ⁊ vtraqꝫ iſtarum eſt in eodē gn̄e. ſ. in gn̄e bo ni ita ꝙ cognitio vā ſine actione eſt bonū intellēs ſpeculati ui ⁊ cognitio vā in actione eſt bonū intellēs practici. Silr̄ cognitio falſa in actiōe eſt in eodē gn̄e mali cū cognitione falſa ſine actione ergo. ¶ Opp^m arguit̄ q᷑ ſicut ſe hꝫ hi/ tus ſpeculatiu⁹ ad hitum practicū. ita intellcūs ſpeculati/ uus ad intellcm̄ practicū ꝑ ꝯuenientē ſilitudinē. itellectus enim ſpeculatiu⁹ eſt ſubm hitus ſpeculatiui. ⁊ practicus practici. ſed hitus intellectual̄ ſpeculatiu⁹ nō eſt idē cū hi/ tu practico. immo ſunt multū diuerſi. vt ſatiſ. pꝫ. 6. eth. ⁊. 6. meta. ⁊ ex oppoſito diſtinguit̄ ergo ⁊c̄. ¶ Ad intel lcm̄ qōis conſiderandū eſt qd ſit ens ſpeculabile ⁊ hoc faciliter videbit̄ ꝓpoſitū. q᷑ actus diſtinguūtur per oba vel cognoſcūtur diſtingui. ⁊ potētie ꝑ actus vt pꝫ. 2. h⁹ ⁊ 6. ethi. Dico ergo ſaluo meliori iudicio ꝙ ens ſpeculabi le ꝓprie ē ens quod non ꝓducit̄ ab hoīe nec ꝑ actionem nec ꝑ eius cognitioneꝫ. ſed ſolū cognoſcit̄ ab ipſo hoīe ſi cut hō pōt cognoſcere celū intelligētias ⁊ hmōi. ⁊ nō ꝑt facere ipſū celū. ⁊ ſilr̄ de alijs entib⁹ quoꝝ hō nō eſt fa/ ctor ꝑ ſe ſed ſolū cognitor. ⁊ de talib⁹ entibus eſt ph̄ia ſpe culatiua vt pꝫ. 6. meta. Sed opabile gn̄alr̄ loquēdo ē qō cūqꝫ ens ꝓducibile ab hoīe per ei⁹ cognitionē ⁊ deſide/ riū ſiue ꝓducat̄ ab hoīe ꝓductione que eſt actio imma/ nēs in agente ſiue productiōe que eſt actio tranſiēs i māꝫ exteriorē vt hēt diſtingui. 6. eth. Et q᷑ oē ens vel eſt pro ducibile ab hoīe. vel nō eſt ꝓducibile ab hoīe. ſed ſoluꝫ cognoſcibile. iō credo ꝙ oē ens vel eſt ſpeculabile vl̄ ope rabile. ex quo vlteri⁹ ſeqtur ꝙ oīs ſcīa vel eſt de ente ſpe culabili. ⁊ ſic eſt ſpeculatiua. vel eſt de ente opabili. ⁊ ſic eſt practica. ꝓpter quod multū peccant illi qui dicūt logi cam non eſſe ſpeculatiuā nec practicā. ſed de hoc al̄s vi/ debitur ſi deo placebit. ¶ Ulteri⁹ accipio ꝙ ſicut differt ens ſpeculabile ⁊ operabile. ita multū differt intelligere ens ſpeculabile ⁊ intelligere ens opabile. nā intelliger̄ di uerſificatur per diuerſitatē nature intellecte vt dicit cōm. cōmen. 35. in iſto. 3. Intelligere. n. ens ſpeculabile eſt intelligere ali/ qō ens cuius homo nō eſt ꝓductor per eius cognitionē ⁊ deſideriū. ſed ſolū ſpeculator ſicut cognoſcere celū aut planetā aut aīal aut huiuſmodi. Et ſi vnū ⁊ idē ens eſt ꝓ ducibile ab hoīe per eius cognitionē ⁊ ꝓducibile nō per cognitionē ſed per virtutē nālē ſicut dicit̄ de ſanitate quā pōt ꝓducere medic⁹ ⁊ non ſine medico. tunc illō ens erit operabile inquantū eſt natum produci per ſuā cognitio/ nē dirigentem aſpectum ⁊ appetitū animaleꝫ. ⁊ erit ens ſpeculabile inquantum eſt ꝓducibile ꝑ virtutē naturaleꝫ ſine cognitione ⁊ appetitu animali. Intelligere vero ens operabile eſt intelligere aliquod ens quod homo per ei⁹ cognitionem ⁊ appetitū hꝫ facere ꝓpter aliquem finem vt domū. aut nauim. aut demonſtrationē. aut huiuſmo di talium. ⁊ hec videt̄ eſſe intētio ar̄. 6. meta. ⁊. 6. ethi. Quomodo aūt differt ens agibile a factibili videndū eſt ſed non hic. ¶ Tunc dico ad. q. ꝙ potentia que dicit̄ in tellectus ſpeculatiuus ⁊ illa que dicit̄ intellectus practic⁹ non ſunt vna ⁊ eadē potētia aīe humane. q᷑ ille potentie ſunt diuerſe quarū actus ſunt diuerſi. vt patet per ph̄m. 2. h⁹ vbi dicit ꝙ ſenſitiuū eſt aliud ab opinatiuo ſicut ſen tire ab opinari alterum. ⁊ in. 3. ph̄y. dicit ꝙ poſſe ſanari ⁊ poſſe infirmari non ſunt vnum. quia ſanari ⁊ infirma/ ri non ſunt vnum. modo actus iſtarum potentiarū ſunt multū diuerſi. nam intelligere ens ſpeculabile non ē ideꝫ actus cum intelligere ens operabile. nec econuerſo. qua/ re ⁊c̄. ſicut ergo non eſt idē intelligere ens ſpeculabile ⁊ intelligere ens operabile. ſicut non eſt idem poſſe intelli/ gere ens ſpeculabile ⁊ poſſe intelligere ens operabile. q᷑ iſte ſunt diuerſe potentie. ¶ Item diuerſorum ſcd̄m genus non eſt potentia penitus vna. nunc iſte potētie ſūt diuerſorum ſm̄ genus. nam intellectus ſpeculatiuus hꝫ intelligere entia neceſſaria ⁊ omnino intrāſmutabilia pra cticus autem entia contingentia ⁊ generabilia ⁊ corrupti bilia ab homine. Et forte iſtam rationē ⁊ concluſionem i tendit ar̄. in. 6. ethi. prope ꝑncipiū. vbi ſic loquitur. ſup ponantur duo rōnē hn̄tia. vnū quidem quo ſpeculantur talia entia quorum principia non contingit alr̄ ſe habere. vnū autē quo contingentia. ad ea enim que ſunt altera a gn̄e ⁊ anime particularum alteꝝ generis ad vtrunqꝫ ap/ tum natum ſiquidē ſm̄ ſimilitudinē quādā ⁊ proprietatē cognitio exiſtit. ¶ Sed dices ad primam rōnem ꝙ intel ligere ens ſpeculabile ⁊ intelligere ens operabile conue/ niunt in hoc quod eſt intelligere. ⁊ ſic non arguunt potē/ tias diuerſas. hoc nihil eſt dicere. quia ſimiliter poſſet di

Ens ſpeculabile

ci ꝙ ſanari ⁊ et infirmari conueniūt in hoc quod eſt trāſ
mutari ad qualitatem. et ſic non arguunt diuerſas poten
tias vel diuerſa poſſe quod eſt ridiculum et contra phꝫ.
Silr̄ diceret̄ q̄ꝫ ſentire ⁊ opinari cōueniūt i hoc ē ꝙ co/
gnoſcere ⁊ ſic nō arguūt potētias diuerſas. ⁊ ſilr̄ videre
⁊ audire ꝯueniūt in hoc qđ eſt ſentire ⁊ tñ arguūt diuer
ſas potētias. Sed dicas ſimilit̄ videre albedinē. ⁊ viderē
nigredinē nō ſūt idē. ergo potētia paſſiua viſiua nō ē vna
ad iſta. quod tñ eſt falſum. ergo ſilr̄ q̄ꝫuis nō ſit idē intelli
gere ens ſpeculabile ⁊ intelligere ens opabile nō ſeqtur
ꝙ potētia intellectiua ſit alia ⁊ alia. ¶ Poſſet hic dici bre
uiter duplr̄. primo ꝙ non eſt ſile. q: videre albedinem
⁊ videre nigredinē ſunt quedā ſpēs ſpālīſſime ipſi⁹ ſenti
re. ⁊ ſunt vnius gnīs. ſed intelligere ens ſpeculabile ⁊ in
telligerē ens opabile nō ſunt ſpēs ſpālīſſime ipſius intelli/
gere imo vnūqđqꝫ iſtoꝝ ꝯtinet plēs ſpēs ⁊ ſunt i eſpeū
eiuſdē obī ſm vnū genus vt pꝫ cuilibet intelligēti. vnde
credo ſaluo meliori iudicio ꝙ intellcūs practicus ⁊ ſpecu
latiuus ſunt diuerſe potentie aīe itellectiue ſic viſus ⁊ au
ditus aīe ſenſitiue ſicut viſus nō pōt cognoſcere ſonū q
eſt obm auditus nec auditus colorē per ſe. ita itellcs ſpe
culatiu⁹ vt ſpeculatiu⁹ nō pōt cognoſcere ens opabile vt
opabile eſt. nec practicus intellcs vt practic⁹ pōt intellige/
re ens ſpeculabile vt ſpeculabile. Jtē poſſum cōcedere
ꝙ ſicut videre albū eſt aliud ſm ſpēm ab eo quod ē vide
re nigrū ita aliud eſt poſſe videre albū ⁊ poſſe videre ni
grū. ⁊ ſic ſilr̄ in alijs. ¶ Unde phs in iſto. 3. dicit ꝙ potē
tie aīe quodāmō. infinite vident̄. i. ſi diſtinguant̄ abinui
cē ſm diſtinctionē actuū ſm ſpēm ſpālīſſimā. q: hoc mō
ſunt quodāmō infinite. i. cū difficultate ſunt numerabileſ
oēs. ⁊ hoc ſignificauit per ly quodāmō. Nec eſt magna
neceſſitas in ſcia diſtinguere ſeorſum ⁊ diuiſim oēs iſtas
potētias ſcđm ſpēs ſpālīſſimas ⁊ tractare de vnaquaqꝫ
ſeorſum ⁊ diuiſim q: ꝯſilis ⁊ vniformis eſt hītudo vni⁹
eaꝝ ad ſuū obm ſicut ⁊ alteri⁹. ⁊ vnaquaqꝫ iſtaꝝ potētia
rū que ſibi inuicē ſunt ꝓpinque cognita ſufficiēter poſſet
cognoſci altera ꝓpter qđ de iſtis ſil' ſufficit traderē doctri
nā vnā vt de oibus potētijs viſiuis ſimul expediat̄. ⁊ ſi/
militer de oibus potētijs auditiuis q: ſimul ē hītudo vi/
ſus cognoſcētis albedinē ad albedinē. ⁊ viſus cognoſcen
tis nigredinē ad nigredinē. ⁊ ſic ſilr̄ in aliis ſuo modo. ⁊
hoc vlr̄ eſt verū. q: potentie diſtinguūtur per ſuos actuſ
vt docuit aꝝ. 2. h⁹. ⁊ ſi hmōi multitudo potētiaꝝ aīe ē cō
tra aliquā dignitatē vtinā ego ſcirē illam. ¶ Sed aliq ar/
guūt ꝯtra cōcluſionē principalem. Nam ſi intellcūs pra/
ctic⁹ ⁊ ſpeculatiu⁹ ſunt diuerſe potentie anime. ſeqtur ꝙ
ſunt duo intellcs agentes ⁊ duo poſſibiles qđ ē abſurdū
ꝯñā patet. q: cōſtat ꝙ intellcūs ſpeculatiu⁹ diſtinguit̄ p
poſſibilē ⁊ agentē vt pꝫ in iſto. 3. ergo ſilr̄ intellcūs pra/
cticus dꝫ diſtingui per iſtos duos. ⁊ ſic erunt duo intelle
ct⁹ poſſes. vnus ſpeculatiu⁹ ⁊ alius practic⁹ ⁊ ſimilit̄ duo
itellectus agentes vn⁹qđq; faciens intelligibilia ſpeculatia
actu intellecta ⁊ alius qui facit intelligibilia operabilia ac/
tu intellecta. ¶ Jtem aꝝ. ſecūdo metaph. dicit ꝙ practici
ſpeculantur aliquomō. cām ipſius rei artificialis qđ non
eſſet idem cū intellectu ſpeculatiuo. ¶ Ad primū iſtoꝝ
dico breuiter ꝙ ſi per intellectū poſſibilē ⁊ agentē intelli/
gatur ſuba aīe humane. ſic nō eſt niſi vnus intellcūs poſ
ſibilis ⁊ vnus agens. ſed ſi per intellcm̄ poſſibilē intelligā
tur virtutes naturales que ſunt principia intellectiōis ſic
bene ſunt plēs tales potētie vel virtutes. ⁊ hoc nullū eſt
inconueniens vt manifeſtū eſt cuilibet bene diſpoſito ⁊
nō deprauato per malam conſuetudinem. ¶ Ad ſecun/
dum dico ꝙ exponēdum eſt ꝙ practici ſpeculantur cās.
i. conſiderant cauſas ⁊ intelligunt. ⁊ hoc modo debēt ex
poni oīa alia verba quibus intellectui practico attribuitur
ſpeculari. q: ſpeculari ſumitur communiter pro conſi//
deratione intellectuali. ⁊ iſte modus fuit aꝝ. ꝙ ipſe ha/
buit modicam ſolicitudinem de nominibus vt cōmē. di
cit primo phy. ¶ Uel dicendū ꝙ practici bene ſpeculan
cōmen. 1. tur cauſas naturales ſuorum factorum non per intellcm̄
practicū ſed per intellectum ſpeculatiuum. vt domifica/
tor per intellectum ſpeculatiuū cōſiderat ligna ⁊ lapides
⁊ diſpoſitiones eorum conuenientes ad domificandum
ſed non conſiderat huiuſmodi cauſas ⁊ earum propie/
tates vt ibi ſiſtat ſed vt agat ex eis rem artificialē qñ vide tex. cō. 3.
tur eis bonū. ⁊ hoc ſignificauit aꝝ. ibidē dicens ſic. Et
enim ſi cauſam quomodo ſe hꝫ intēdūt non tñ ſm ſe ſed
ſm aliquid ⁊ nunc ſpeculantur practici. ⁊ hec eſt intentō.
Cōm. ibidem dicentis ꝙ practici ħ conſiderant cām nō
vt ſciant ſed vt agant ⁊ hoc etiam aꝝ. dicit in iſto. 3. q: di/ tex. cō. 35.
cit ꝙ cognitio vera i actione. i. ordinata ad actionem ⁊ co
gnitio v̄a ſine actione q̄ꝫuis ſint in eodem genere. ſ. bono
⁊ malo. tñ in eodem ſimpliciter dr̄ ⁊ a quodam. i. ꝙ co
gnitio vera ſine actione vera requiritur ſimplr̄ ⁊ nō ꝓpt̄
aliquod aliud faciēdū per eā. ſed cognitio vera in actione
queritur ⁊ conſideratur ꝓpter quoddā. i. propter opus
quod eſt ꝓductio rei cognite ⁊ ab illo opere hꝫ ipē cogni
tor bonitatē ſuā aliquomō vel ab ipſa re ꝓducta. ¶ Ad
rōnē cū dicitur ꝙ actus iſtaꝝ potētiaꝝ ſunt idem ⁊c̄. dico
ꝙ illa auctoritas ari. ſoluit ſeipſam. quia non dicit phs ꝙ
verum in actione ⁊ ſine actiōe ſit opus vel actus idē ſꝫ
ſpēm. ſed ꝙ ſunt in eodē genere. ſ. in gñe boni q: vtrūqꝫ
iſtorum eſt quoddam bonum eius cui⁹ eſt. ⁊ puto ꝙ ſūt
in eodē gñe analogo magis q̄ꝫ in vniuoco. ita ꝙ bonum
humanū diceret̄ analogice de vera intellectiōe entis ſpe
culabil' ⁊ de cognitiōe vera entis opabilis ⁊ ſm ordineꝫ
nature rerum p prius diceret̄ de cognitione entis ſpecu
labilis eo ꝙ eſt nobilior q̄ꝫ de cognitione entis opabilis.
ſed ſecūdū ordinē impoſitionis forte eēt econuerſo q: ſic
res operabiles ab hoīe ſt ei notiores q̄ꝫ res ſpeculabiles
ita p prius diceret̄ de cognitiōe entis opabilis ⁊c̄. vnde
ari. frequenter exēplificat in reb⁹ artificialibus ad declarā
dū aliqua naturalia. Jta etiam cognitio quā hꝫ intellcs đ
rebus operabilib⁹ eſt notior quo ad nos q̄ꝫ illa quam hꝫ
intellectus de rebus ſpeculabilibus. ⁊ ſic cū noīa fuerint
prius impoſita rebus prius notis forte hoc nomē intelle/
tio vel intelligere vel bonū intellcs per prius dr̄ de actu i
tellcs practici ſm ordinē impoſitiōis noīs. Unde ⁊ hoīeꝫ
prudentē q habet cognitiones veras de rebus agibilibuſ
dicimus bonū frequentius q̄ꝫ hoīem ſpeculatiuū qui hꝫ
cognitiōes veras de rebus ſpeculabilibus tñ ſm ordinē
nāe longe nobilior eſt bonitas cōſiderationis ſpeculatie q̄ꝫ
bōitas ꝯſideratōis opatiue. q: optimū ſpeculabile. ſ. de⁹
ſupmus qui eſt totalr̄ optimuſ eorū que ſunt in nā hono
rabilius eſt quocūqꝫ operabili humano. ⁊ hoc ignoran/
tes qdā infelices hoīes dicunt ſcias operatiua eē digno
res ſpeculatiuis. ⁊ hoīes ſpeculatiuos cōtēnūt ſꝫ miſeria
iſtorum ſit viris ſpeculatiuis ſufficiens ꝓ vindicta.

¶ Tex. cō. xxxvi.

¶ Utrum autem contingit aliquem ſeparato
rum intelligere ipſum exiſtentem nā ſeparatū
a magnitudine ⁊c.

¶ Queſtio. xxxvii.

Jc queritur. Utrū intellectus hūan⁹ poſ
ſit intelligere ſubas abſtractas a mā ⁊
magnitudine vt ſunt ille ſube que dicūt̄ intelli
gentie. Arguitur primo ꝙ nō. q: intellcūs hu
manus nihil intelligit ſine phātaſmate vt vult ari. i iſto. 3.
quod ergo nō facit phantaſma in phātaſia hoīs nō pōt in
telligi ab intellectu humano. ſed ſba icorpea nō facit phā
taſma vel ſpēm in phātaſia. q: phantaſia eſt virtus corpo
rea que non eſt nata recipere niſi ſimilitudinē rei corpora
lis vel exiſtentis in corpore. Hoc confirmatur. q: phanta
ſia eſt motus fcūs a ſenſu ſm actū vt pꝫ. 2. huius. vñ qđ
non eſt ſenſibile vel quod non facit ſenſum in actu nō vr̄
eē phantaſiabile. ergo ⁊c̄. ¶ Jtē intelligibile debet eē p/
portionatū intellectui ⁊ vlr̄ obm potētie. mō ſuba prima
incorporea que eſt deus nō eſt ꝓportionata intellectui no
ſtro. q: ipſe eſt virtutis infinite. vt pꝫ. 8. phy. ⁊ intellcūs
nr̄ eſt finitus cū ſit forma corpis finiti. ſed finiti ad infinitū
nulla eſt proportio. ¶ Jtem intellcs nr̄ nō pōt intelligerē

illa entia que ſunt maxime intelligibilia. ſed ſbe ſepate ſt
maxime intelligibiles. ergo ⁊c. maior ꝓbatur q2 intellcꝰ
aīe noſtre ſe h3 ad ea q̄ ſunt manifeſtiſſima in nā ſic ocu
lus nycticoracis ad lumē ſolis vel diei. vt p3 ſcdo me. ma
nifeſtiſſima aūt nature ſunt maxime intelligibilia. hoc eſt
manifeſtū. ergo intellcꝰ noſter nō pōt intelligere maxi/
me intelligibilia. cū ad ea ſe h3 ſicut oculus nycticoracis vl'
noctue ad lumē diei. ⁊ ſic p3 maior. ⁊ minor apparet. nā
ſubſtantie ſeparate ſunt maxime entitatis reſpcū alioꝝ en
tiū ⁊ ſunt actus puri. ⁊ ſic ſunt maxime intelligibilia cum
vnūquodq3 eſt intelligibile ſm ꝙ ens actu ⁊c. ¶ Oppm
arguitur. nā intellcꝰ pōt intelligere oīa illa que cōtinent
ſub ſuo obo primo ſicut viſus ꝑt videre oīa illa q̄ cōtinent
ſub eius obo primo ſed ſbe ſepate ꝯtinet ſuo obo prio i
tellcꝰ. q2 ſunt entia. imo nobiliora alijs. vt p3. 12. meta.
¶ In iſta. q. ſic ꝓcedā. primo recitabo q̄ſdā opi. q̄s cō.
recitat. ⁊ eoꝝ defectus ſm cōm. 2. recitabo q̄ſdā opi. mo
dernoꝝ ⁊ quid in ea ſit cōtra aꝝ. ⁊ cōm. 3. recitabo opi.
auerois ⁊ eam manifeſtabo ſm poſſe meū. 4. moue/
bo difficultates fortiores quas ſcio ꝯ illam opi. ⁊ rñdebo
ad eas ſm ꝙ dederit mihi deus. Et. 5. dicam ad rōnes
adductas ante. in prinᵒ. q. ¶ Opinio ergo alexan. vt re/
citat hic cōm. fuit ꝙ intellectus nr̄ nō bene pōt intelliger
ſubas ſeparatas. qđ ſic ꝓbauit. oē generatū qñ peruenit
ad finē in gñatiōe. ⁊ ad ꝑfectionē ita. ſ. ꝙ fuerit ꝑfcā eius
gñatio tūc ꝑuenit ad ꝯplemētū ⁊ ad finē in ſua actōe ſi fu
erit de entibꝰ agentibꝰ. aut in paſſione ſi fuerit de entibꝰ
patientibꝰ. aut in vtroq3 ſi fuerit vtrūq3. v. g. hō nō ve/
nit ad finem in actione que eſt ambulare. i. nō ambulat ꝑ
fecte ⁊ cōplete niſi qñ venerit ad finem in generatione. i.
qñ diſpoſitiōes mēbroꝝ reqſite ad ambulandū fuerit ꝑ/
fecte generate ⁊ ſic in aliis ſimilibꝰ. modo itellcꝰ i hītu
ē vnū entiū gñabiliū. ⁊ iō cū fuerit eius generatio cōple/
ta tūc habebit ꝯplete ⁊ perfecte ſuā opationē. opatio aūt
eius eſt cāre intellcm ⁊ intellige ea. ⁊ iō neceſſe eſt cū fu/
erit in vltima ꝑfectiōe vt habeat has duas opatiōes ꝑfe
cte. ꝑfectio aūt in cāndo intellecta eſt facere oīa intellecta
in potētia actu itellecta. cōplemētū aūt intelligēdo eſt itel/
ligere oīa abſtracta ⁊ inabſtracta. neceſſe eſt igit ꝙ itelle
ctus in actu cū venerit ad cōplemētū ſuū generatiōis ha
beat has duas opatōes. ¶ Sed ꝯ iſtā rōnē ſūt multe du
bitatiōes vt cōm. obiicit. primo q2 nō eſt notū ꝑ ſe ꝙ cō
plementū in opatione. i. operationis q̄ eſt intelligere ſit i/
telligere res abſtractas niſi hoc nomē quod eſt imagina/
ri. i. intelligere diceret de eis ⁊ de rebus materialibꝰ vni
uoce. ſicut dicit hoc nomē ambulare de ꝑfectiori ⁊ imꝑ
fectiori. quaſi dicat. Cō. ꝙ illa rō Alexā. nō cōcludit eui/
denter propoſitū qđ intēdit. q2 cū dicit in maiori ꝙ oē ge
neratū qñ ſua generatione eſt cōpleta tūc ꝑuenit ad com
plemētū ſue opatiōis. veꝝ eſt ad cōplemētū illius opatō
nis quā prius hēbat incōplete ⁊ iꝑfecte. q2 opatio ꝑfecta
ad quā ꝑuenit eſt vnius rōnis cū operatiōe iꝑfecta quā
prius hēbat incōplete ⁊ imꝑfecte ⁊ alr̄ nō. v. g. cū ꝑfcā
eſt gñatio diſpōnū que reqrunt ad ambulationē. tūc con
tingit ambulatio ꝑfecta que vnita eſt cū ambulatione im
ꝑfecta p̄cedēte. mō itelligere res abſtractas q̄uis ſit opa
tio ꝑfectior q̄3 intelligere res mãles tñ intelligere nō dicit
oīno vniuoce de hoc intelligere ⁊ illo. vel ſaltē nō drñt ſo
lū ſm magis ⁊ minus perfectū in eadē ſpē ſicut ambula/
tio prior ⁊ poſterior. ¶ Itē querit Cōm. qualr̄ opatio ꝓ
pria intellcꝰ agentis que eſt facere intellectā attribuit in
tellectui generabili ⁊ corruptibili. ſ. intellectui in hītu niſi
ponetur ꝙ intellcꝰ q eſt in hītu ſit agens compoſitū cū
mãli vt dicit Themiſtius. quod eſſet inconueniens vt p3
ex p̄dictis. q2 intellcꝰ agens eſt eternꝰ. ⁊ intellcꝰ i hītu
eſt generabilis ⁊ corruptibil'. Sed forte diceret Alexā. ꝙ
opatio intellcꝰ que eſt facere intellecta nō attribuit itel/
lectui in hītu ſolū. ſed cōpoſito ex intellectu agente ⁊ itel
lectu in hītu ita ꝙ forma poſtrema q̄ abſtrahimꝰ intellcā
⁊ intelligimus ea eſt compoſita ex intellectu agente ⁊ in
tellectu in hītu. ¶ Cōtra h̄ remanet dubitatio q2 ex com
plemēto actionis que eſt cāre intellcā non o3 ꝯtingere niſi
cōplemētū opatiōis q̄ eſt intelligere ea. ⁊ non intelligere
res abſtractas. q2 intellectꝰ agens non facit res abſtractas
de potentia intellectis actu intellectas vt pat3 ex iſto. 3. ⁊ cōmē. 1
Cōm. dicit. 2. metap. vnde q̄uis concederet ꝙ cōpleta
gñatione in hītu ipſe intellcꝰ agens faceret oīa que ſunt
potētia intellecta actu intellecta. nō tñ ex hoc apparet quo
mō intelligeremꝰ ſubas ſeparatas. nec apparet quō ꝯpo
ſitū ex intellectu agente ⁊ intellectu poli vel in hītu hēret
iſtam operationē. ſ. intelligere res abſtractas. q2 h̄ opatio
nō pōt attribui alicui gñabili ⁊ corruptibili niſi ꝑ accñs.
Intellcꝰ aūt in hītu eſt generabilis ⁊ corruptibil' ſic obij/
cit cōm. ⁊ magis declarabit in cōſequentibꝰ. ¶ Itē q̄rit
cōmē. quomodo eternū indiget in opatiōe ſua aliquo ge
nerabili ⁊ corruptibili. ⁊ dicit ipſe ꝙ ipſe loqt de hoc pꝰ
q2 iſta poſitio eſt quoddā fundamētū ⁊ principiū eiꝰ qđ
ipſe vult dicere đ poſſibilitate cōtinuatiōis cū rebꝰ abſtra
ctis. ¶ Sed adhuc obiicit cōm. cōtra opi. Ale. q2 ipſe po
ſuit itellectū polem generabilē ⁊ corruptibilē vt dic cōm.
ꝙ vt ei videt nullꝰ modus poſſet inueniri natural' q̄ poſ/
ſemus intelligere res abſtractas. nā intellectus d3 eē intel
ligibilis vel intellcm oībus modis maxime in rebꝰ libera
tis a materia. Si ergo eſſet pole ꝙ ſuba generabil' ⁊ cor
ruptibil' itelligeret formas abſtractas ⁊ reuerteret idem
cū eis tunc pole eēt vt natura poſſibil' fieret neceſſaria. ⁊
hanc obiectionē poſuit cōm. ꝓpe principiū hꝰ diſgreſſio/
nis. ¶ Sed hec v̄ba cōm. multū videtur eē dubia ⁊ ob
ſcura. nō. n. videt eſſe verū ꝙ intellcꝰ ſit idē cū intelle/
cto ⁊ cū eo quod intelligit. q2 ſic intellcꝰ intelligēs lapi/
dē eſſet idē cū lapide. ⁊ intelligens aſinū eēt idē cū aſino.
quod eſt ridiculū. Et ſi dicit ꝙ intellcꝰ debet eſſe intelle
ctū q̄tū ad eiꝰ ſpēm ita ꝙ ſpecies rei q̄ intelligit recipiat
in intellcū ⁊ intellcꝰ ſit idē cū ea ſicut ſubm cū ſuo accñte
vel ſicut ꝑfectibile cū ſua ꝑfcōe. Cōtra. materia prima in
telligit ⁊ tñ ipſa nō habet ſpē3. vt p3 primo phy. ¶ Itē
ſi ſic intelligit dcm cōm. ꝙ intellcꝰ debet eē idē cū intel/
lecto q̄tū ad eiꝰ ſpēm tunc nō videt cōm. bene arguere
ꝯtra Alex. q2 nō eſt impole ꝙ aliquod gñabile ⁊ corrup
tibile recipiat ſpēm alicuiꝰ eterni. ſicut aliquis viſus reci/
pit ſpēm luminis ſolis ⁊ etiam ſpēm magnitudinis vt fi
gure ſolis. ⁊ oīa hec ſunt eterna ſm phm prio celi ⁊ mū
di. ⁊ tamen viſus eſt corrutibil'. ¶ Ad hoc ſi credo eē di
cēdū ꝙ cōm. ſic intellexerit. intelligens d3 eē intellcm i oi
bus q̄3m ad eius ſpēm vlem vel cōphēſionē vlem ita ꝙ
ſpēs vlr̄ repreſentantes rē q̄ intellr̄ vel ſaltem ipſa com/
prehenſio vel cognitio vlis rei ſit i intellectu ⁊ ſit idē cum
eo ſicut perfectio cū ſuo perfectibili. ⁊ hoc eſt manifeſtū
Spēs enim vlis ⁊ cognitio vlis qua intellcꝰ intelligit ali
qđ intelligibile non eſt in ipſo intellectu ſubiectiue. ſed in
intellectu qui intelligit. ⁊ hoc maxime veꝝ eſt in rebus li
beratis a mã. q2 earum comprehenſio vlis eſt nobilior ⁊
ꝑfectior intellcꝰ q̄3 ꝯprehenſio mãlis rei. ⁊ quātū eſt đ
ſe ſemper ſunt intellecte. ⁊ intellectio qua intelligit ſe eſt
idē cū earum ſuba. vt cōiter creditur. Modo dico vlteri
us ꝙ nulla ſuba generabil' ⁊ corruptibil' poteſt recipere
ſpēm aut comprehenſionē vlem rei eterne. nec eſſe ide3
cū ea. ſicut perfectibile cū ſua perfectione. quod ſic pat3.
Oīs. n. ſubſtantia gñabil' ⁊ corruptibil' eſt corporea ⁊ in
diuiduata. ⁊ ſic qcqd recipit i ea recipitur indiuidualiter
⁊ corꝑalr̄ quoquoᵒ qđ repugnat vlitati. vñ manifeſtum
eſt ꝙ nulla talis ſuba recipit cōprehenſionē vlem. ⁊ mul
to fortius non recipit cōprehenſionē vniuerſalem rei q̄ đ
ſe eſt abſtracta ſi ergo aliqua ſubſtantia gñabilis ⁊ corru
ptibilis reciperet cōprehenſionē vniuerſalem: oporteret
ꝙ ipſa ſuba fieret immaterialis ⁊ incorporea. ⁊ ꝑ ꝯñs e
terna ⁊ neceſſaria ⁊ ſic natura poſſibilis. i. gñabilis ⁊ cor
ruptibilis fieret neceſſaria quod eſt impoſſibile. Ite3 cō.
inſpectis diuerſis verbis. Alexan. ⁊ eis concordatis vt
vt eſt poſſibile colligit intentionē Alex. fuiſſe de iſto ꝓpo
ſito ꝙ cū intellectus materialis. i. intellectus impolis fu/
erit perfectus hītibus ſpeculatiuis ſic ꝙ intellcꝰ in hītu
fuerit perfecte generatus tunc intellectꝰ agens continua/
bitur. i. coniungetur ei vt forma ⁊ tunc per eum intellige

mus res abſtractas non ita ꝙ intellectus in hitu intelligit
illuꝫ intellectū cū intellcūs in habitu ſit gn̄abilis ⁊ corrup
tibilis. iſte aūt.ſ.intellcūs agens eſt ingn̄abilis ⁊ incorru
ptibil̄.ſ.modo predicto.ſed ꝙ intellcūs agens vniet̄ itel
lectui in hitu tanꝗ̄ forma. ⁊ ſic p eū itelligem⁹ res abſtra
ctas. Tūc obiicit cōmē. contra ſniam Alexan. Nā ꝙ itel
lectus agens nūc ſit forma intellectuſ i hitu cū prius n̄ eēt
eius forma puenit ab aliqua diſpoſitione fcā nouo in itel/
lectu in habitu ⁊ tūc querit̄ que ſit illa diſpō ⁊ qual̄r con
tingat. ⁊ hoc nō declarauit Alex. ⁊ iō inſufficiēter dicit. ħ
ſunt meliora motiua cōm. q̄ adducit ꝯtra Alex. in iſto.3.
¶ Poſtea cōm. loquit̄ d opi. themiſtij. probauit āt the
miſtius ꝙ intellectus noſter habet potētiaꝫ abſtrahendi
formas māles ⁊ intelligendi eas. ꝗ̄to magis hꝫ potētiaꝫ
intelligēdi ea q̄ ſunt denudata a materia. quaſi ſic argue/
ret. Si illud quod videt̄ minus ineſſe ineſt ⁊ illud quod
magis. ſed minus videt̄ ineē ꝙ intellect⁹ nr̄ poſſit abſtra/
here formas materiales ⁊ eas intelligere ꝗ̄ ꝙ ipſe poſ/
ſit intelligere de ſe formas abſtractas ⁊ cognoſcere ergo
⁊c. ¶ Cōmentator vero obiicit ei. q꞉ aut ipſe Themiſti
us opinabat̄ intellectū poſſēm eſſe generabilē ⁊ corrupti
bilē. aut eternū. Si opinabatur .primomō. ⁊ tūc eius rō
eſt inſufficiēs. q꞉ ſicut nō ſeqtur ꝙ illud qđ eſt magis viſi
bile in ſe eſt magis viſibile apud nos. v.g. color ⁊ lumē
ſolis. color.n. minus hꝫ de intentione viſibili ꝗ̄ lumē ſo/
lis cū color nō ſit viſibilis niſi per ſolē ſed non poſſumus
ita aſpicere ſolē ſicut colorē. ⁊ hoc accidit viſui ꝓpter mix
tionē cuꝫ mā̄. ſic nō ſequitur vt illud quid eſt magis intel
ligibile ꝗ̄tū eſt de ſe. ſit magis intelligibile a nobis ſi intel
lectus noſter ſit res material̄ ⁊ res materiales ſint gn̄abi
les ⁊ corruptibiles. imo eēt ei oīno impoſſibile vt decla/
ratum eſt prius. Si aūt ponat̄ ꝙ intellectus poſſibil̄ non
ſit admixtus materie tunc certe ille ſermo erit verus.ſ. il
lud quod eſt magis intelligibile magis ꝯprehendit̄.i. ad
eius cōprehenſionē habet̄ perfectior inclinatio nālis qm̄
illud quod comprehendit min⁹ perfcm̄ illis cōprehendē
tibus que ſunt immaterialia ꝯprehēdit pfectius ⁊ nō eꝯ
ſubſtātia.n. imaterialis q̄ hꝫ naturale deſideriū ad cogno
ſcēdū minus pfectā hꝫ naturalē inclinationē ⁊ deſideriuꝫ
naturale ad ꝯprehēſionē rei nobilioris ⁊ perfectioris eo
ꝙ cognitio rei pfectioris ⁊ nobilioris eſt nobilior ⁊ perfe
ctior. ⁊ iō ad eā eſt nobilior inclinatio ⁊ perfectius deſide
riū ſm naturam. Sed nō opꝫ ꝙ ſuba q̄ cōprehendit rē
pfectiorē hēat naturalē inclinationē. vel naturale deſideri
uꝫ ad cōprehenſionē rei min⁹ pfecte tanꝗ̄ ad ſuā pfectio
nē naturalē. ¶ Cōcedēdū eſt ergo ſuppoſito ꝙ intellcūs
noſter ſit ſuba immaterial̄ potēs naturali potētia ⁊ appe/
tens appetitu nāli intelligere res materiales ꝙ ipſe exn̄ſ
imaterialis hꝫ naturalē aptitudinē aut nālē appetitum ad
itelligere res pfectiores.ſ. immateriales. ¶ Sed adhuc
remanet queſtio q̄re intellectus poſſibil̄ nō itelligit huiuſ
modi ſubas in principio ſicut in fine vel poſterius. ⁊ hāc
q. forte nō ſoluit Themi. iō nō dixit ſufficient̄. ¶ Dein/
de cō. recitat opi. auempace. de quo pri⁹ dixit ꝙ multuꝫ
pſcrutabat̄ in hac. q. ⁊ laborabat declarādo hanc ꝯtinua
tionem eē poſſibilem in ſua epiſtola quā vocauit cōtinua
tionē intellectus cū hoie. ⁊ in li. de aīa. ⁊ in multis alijs li
bris. ⁊ videbat̄ ꝙ iſta. q. nō receſſerit ab eius cogitatiōe
nec per tempus nutus vnius oculi. ⁊ verbū eius in hoc
eſt firmius verbis aliorū. Dixit itaꝗ̄ Auēpace ꝙ intellēſ
nr̄ pōt intelligere ſubas abſtractas. ad cuius ꝓbationem
ipſe ſupponit aliqua tanꝗ̄ principia. p̄mo ꝙ intellecta ſpe
culatiua ſunt facta. ⁊ hoc itelligēdū eſt pticularit̄ non vni
uerſaliter. nā aliq̄ intellcā ſunt eterna.ſ. que ſunt ſube ſi
ne materia. Deinde poſuit ꝙ oē fcm̄ hꝫ qditatē.ſ. oē fa/
ctum habet formā in mā̄. Deinde poſuit ꝙ oē hn̄s qdi/
tatē intellectus nr̄ natus eſt abſtrahere illā qditatē ⁊ intel
ligere .i. abſtrahere ⁊ itelligere. Ex quib⁹ cōcludit̄ ꝙ in/
tellectus natus eſt abſtrahere formas intellectoꝝ ⁊ qdi
tates eoꝝ. Ex quib⁹ ſuppoſitis inuebat duas vias.i. duaſ
rōnes. q̄ꝝ prima pōt ſic formari. oīs intellcūs q eſt natuſ
intelligere aliquod intelligibile cuius intellectū eſt vnum
numero apud diuerſos hoies eſt natus intelligere ſubaꝫ
abſtractā. ſed intellcs noſter eſt huiuſmodi. ergo ⁊c. ma
ior ꝓpō appꝫ. q꞉ ſubſtātia abſtracta eſt tale itelligibile cu
ius intellcm̄ eſt vnū numero apud diuerſos hoies vt ipſe
ſupponit. minorē vō ꝓbat. q꞉ intellectio alicui⁹ intelligibil̄
nō multiplicat̄ niſi ſꝫ multiplicationē formaꝝ ſpiritualiū
cū qbus ſuſtinet̄ in vnoquoꝗ̄ indiuiduo intellectuū. ſed
ſpēs intelligibiles vel ipſum intelligere nō multiplicatur
niſi per multiplicationē phantaſmatū indiuiduoꝝ a quib⁹
dependet. cū ergo intellect⁹ poſſit intelligere aliquod itel
ligibile cuius nullū phātaſma eſt. ſicut forte pōt itelliger̄
ſuū actū exn̄tē in eo qui nō eſt phātaſiabilis. vr̄ ex hoc ꝙ
ipſe pōt intelligere tale intelligibile cui⁹ intellcm̄ eſt vnuꝫ
⁊ idem apud oēs. ⁊ q꞉ tale eſt ſuba abſtracta. ergo pōt i
telligere ſubſtantiā abſtractam. ¶ Secūda rō ſic pōt for
mari. Ille intellectus qui pōt intelligere quiditatem ſim
plicē.ſ. qui non hꝫ qditatē poteſt itellr̄e ſubſtātiā abſtra
ctā. ſed intellcūs noſter ē hmōi. ergo ⁊c. maiorē ꝓpōem
habuit pro manifeſta. nam ſubſtantia vel forma abſtra/
cta eſt talis quiditas.ſ. ſimplex non habens quiditateꝫ. ⁊
minorem probauit q꞉ cum aliqua intelligibilia ſint facta ⁊
per conſequens habentia quiditates. intellcūs pōt hmōi
quiditates abſtrahere vt pꝫ ex premiſſis aut ergo abſtra
hendo quiditatem ab habente quiditatem in infinituꝫ ꝓ
cedit. vel non. Si dicitur ꝙ procedit in infinituꝫ hoc ſta/
tim eſt inconueniens quod ꝓbauit. q꞉ ſic intelligens ⁊ ab
ſtrahens faceret intellectus.i. actus intelligendi infinitos
diuerſos in ſpecie.ſ. quia aliqui illorum magis eſſent li/
berati a materia ideſt magis elongati a materia ⁊ vniuer
ſaliores ꝗ̄ alii. ergo relinquitur ꝙ erit ſtatus abſtrahen/
do quiditatē ab habente quiditatē. aut ergo erit ſtatuſ ad
aliquid habens quiditatē quam intellectus nō eſt nat⁹ ab
ſtrahere. qđ eſt impoſſibile ſm premiſſa. aut erit ſtat⁹ ad
aliquid quod non erit quiditas nec habens quiditatem
⁊ hoc eſt impoſſibile. quia illud eſt priuatio.i. nō ens ſim
pliciter. aut erit ſtatus ad aliquam quiditatem ſimpliceꝫ
que non habet vlterius quiditatem abſtrahibilem. ⁊ ſic
habetur propoſitum. Et confirmatur hoc per illđ quod
Ariſto. conſueuit dicere in talibus demonſtratiōib⁹. quo
niam quando neceſſe eſt abſcindere in infinitum melius
eſt abſcindere in principio. vult ergo Auēpace ꝙ intellcs
noſter abſtrahendo quiditatem a quiditate peruenit ad
quiditatem ſimplicem que vlterius non habet quiditatē
⁊ ꝙ tale eſt ſubſtantia abſtracta. Sed commen. contra
illam deductionē arguit. q꞉ ſi quiditas diceretur vniuoce
de qditatib⁹ reꝝ materialiū ⁊ de qditate intelligibiliū ab/
ſtractoꝝ tūc ꝓpono dicens ꝙ itellect⁹ nat⁹ ē abſtrahere q
ditates in eo ꝙ ſūt qditateſ. eſſet vera. Si aūt eqnoce tūc
demōſtratio nō erit vera. q꞉ non ſeqtur. ſi itellect⁹ in ab/
ſtrahēdo perueniat ad quiditatem ſimplicem ꝙ ꝓp hoc
poſſet intelligere formam abſtractam. ⁊ de iſto qualiter
ſe habeat.i. quomodo quiditates dicuntur de quiditati/
bus rerum materialium ⁊ de quiditatibus reruꝫ abſtra
ctarum eſt valde difficile. tamen manifeſtum eſt per ſe
ꝙ non dicitur de eis pure equiuoce. quia de eis tunc nō
cognoſceret vna pars phie. quod patet falſum eē ex me/
taphyſica que conſiderat de vtriſꝗ̄ quiditatibus. vt pa/
tet. 8. ⁊. io. metaph. nec dicitur pure vniuoce. quia qui/
ditas immaterialis eſt ingenerabilis ⁊ incorruptibilis. ſꝫ
quiditas rei materialis eſt generabilis ⁊ corruptibilis. ⁊
talibus non eſt aliquod commune vniuocum. vt patet.
io. metap. ⁊ precipue vniuocatione ſpeciei ſpecialiſſime.
Utrum autem dicatur multipliciter ſm analogiaꝫ quod
eſt eſſe medium inter pure equiuocum ⁊ pure vniuocū
indiget perſcrutatione. ¶ Item ſi conceditur ꝙ quiditaſ
dicitur vniuoce de illis ⁊ de his adhuc remanet queſtio
contra auempa. quō corruptibile intelligit quod non eſt
corruptibile. ipſe enim poſuit intellectum eſſe corrupti/
bilem. ¶ Et ſi diceret ꝙ intellectus eſt incorruptibilis ad
huc remaneret queſtio quomodo intelligit itellcōe noua

qd̄ natum eſt ſemꝑ intelligere ⁊ in p̄terito ⁊ in futuro. Iſta ſunt dicta cōmen. ꝯ illam ſecūdā rōnem auēpace. Sed ꝯtra primā nō multum exp̄ſſe loqtur niſi ꝙ ip̄e dicit ꝙ ille due vie ſunt q̄ſi cōuicināteſ ſe. Et poſſum⁹ rñdere ad illam rōem interimēdo minorē ꝓpoſitionē. nunq̄ꝫ .n. intellectus intelligit aliqd̄ intelligibile cuius intellectum ſit idem apd̄ diuerſos accipiendo intellcm̄ ꝓ ſpē intelligibili vel ꝓ ip̄o actu intelligendi. ¶ Et ad ꝓbatōez cū dr̄. ꝙ intelligere nō multiplicatur niſi per multiplicationem phantaſmatū. dicendū ꝙ verū eſt. ſed aliquādo multiplicatur per multiplicatōem phantaſmatū q̄ ſunt ipſaꝝ rerū que intelligunť ſicut intelligere albedinē ⁊ intelligere nigredinē ⁊ hmōi. Et aliqñ diuerſificatur itelligere per diuerſitatē phantaſmatū q̄ non ſunt phātaſmata eoꝝ que intelligunť ꝓprie ſꝫ ſunt phātaſmata aliquorum alioꝝ a quibus dependēt illa que intelliguntur. ſicut intelligere quo ego intelligo ſpeciem intelligibilē lapidis ⁊ illud quo tu intelligis ipſam ſpēm lapidis diuerſificatur ſm diuerſitatē phantaſmatum a qbus depēdet ſpēs lapidis. Nā intelligere ſpēm lapidis aut ē idē realr̄ qd̄ intelligere lapidē. ita ꝙ lapis ⁊ eius ſpēs intelligunť eodem actu ⁊ qd̄ diuerſificat vnū eoꝝ ⁊ reliquum. aut ſaltē intelligere ſpēm lapidis nō fit niſi precedente intellectione ipſius lapidis. ⁊ ſic idem qd̄ prius. ¶ Alr̄ pōt rñderi ad illā rōnem negando maiorē. q꞉ q̄ꝫuis intellcūſ poſſit intelligere aliqd̄ intelligibile cuius intellcm̄ ē vnū nūero apud me ⁊ apud te. tñ nō ſeqtur ex hoc ꝙ poſſit intelligere ſubam ſeparatā q꞉ intelligibile cuius intellcm̄ eſt vnū nūero apud diuerſos nō dr̄ vniuoce de ſuba abſtracta ⁊ de reliqs. ⁊ iō non vꝫ illa rō. Hec ſunt q̄ p̄nt ſufficere de illis opionibus quas recitat Com. ¶ Opio vero quoꝝūdā expoſitoꝝ latinoꝝ ⁊ p̄cipue fratris Thome ⁊ ſuoꝝ ſequaciū fuit ꝙ intellectus noſter vnitus corpori nō pōt intelligere ſubas ſeparatas q̄ꝫtū ad earū quiditates qd̄ ꝓbare nitiť ſpālr̄ ex vno. dicunt .n. ꝙ intellcs noſter eſt forma corporis nr̄i dans ei eē ſimplr̄. ⁊ dicūt ꝙ ip̄e intellectus nr̄ eſt infimus in gñe intellectual' nature minimꝫ participās de virtute intellectiua intm̄ ꝙ ip̄e natus ē moueri ad intelligendū a phantaſmatibus rerū exñtibus in nobis. ⁊ q꞉ illa q̄ ſunt naturalia ſꝑ manent iō intellectus nr̄ q̄ꝫdiu ē vnitus corpi nō intelligit aliqd niſi ad eius intellectionē poſſet moueri ab aliquo phātaſmate. Mō ad intelligere qditatē ſube ſeꝑate nō pōt moueri a phantaſmate vt ſupponunt. Addunt tñ iſti ꝙ itellcs noſter ꝯiunctus corpi bene pōt intelligere ſubas ſeparatas q̄ꝫtū ad eē. Vñ ariſto. demrāuit eas eē per motum ꝑpetuū vt pꝫ .8°. phyſcoꝝ. ¶ Et addunt ꝙ poſt ſeparationem intellcūs a corꝑe ipſe pōt intelligere quiditates ſeparatas nō per imutationē a phātaſmatibus. ſed ꝑ aliū modū. ſ. per influentiā ab intelligentia ſuꝑiori. Sꝫ ſine dubio iſta poſitio vr̄ valde irrōnabilis ⁊ contraria ph̄ie primo q꞉ dicit ꝙ intellectus nr̄ cōiunctus corꝑi nō pōt intelligere ſubas ſeꝑatas q̄ꝫtum ad eaꝝ qditates. Contra. nulla forma ip̄editur a ſua opatione nobiliſſima ꝑ vnionem eius ad ſuā ꝓpriā mām. q꞉ tunc illa vnio nō eēt ipius forme ſm eius nām. nec per ꝯñs poſſet fieri ens nāle ſimplr̄ vnū ⁊ per ſe ⁊ nālr̄ ex illa forma cū ſua ꝓpria mā. qd̄ eſt abſurdū. ſed intelligere qditatē ſube ſeꝑate ē nobiliſſima oꝑatio aīe humane. ſ. intelligere qditatē dei ſupremi vt pꝫ ſatis p̄io ethicoꝝ ⁊ .io. corpus aūt hūanū eſt materia ꝓpria aīe hūane. vt oēs cōcedunt. ergo ⁊c. ¶ Sed diceres ꝙ nulla forā ip̄editur ꝑpetuo a ſua nobiliſſima operatōe per ſui vnionē ad mām ſed ꝑ aliquod tp̄s pōt ip̄ediri. ⁊ ſic diceretť in ꝓpoſito. nam aīa humana ꝓ tꝑe ꝓ quo vniť corꝑi ip̄editur ab intellcōe quiditatis ſube materiaľ. ſed nō ip̄editur ꝑpetuo q꞉ qñ erit ſeꝑata poterit itellr̄e. ¶ Contra. aīa humana aut eſt nata intelligere ſubam ſeꝑatā per ſuam ſubſtantiam. aut ꝑ eius ſpeciem formatam ab ea. aut per aliquam ſpeciem cauſatam a phantaſmate nō videtur alius modus rōnabilis etiam ſi fingere liceat. Si per ſuam ſubam. tunc cū vnio eius ad corpus nō moueat eius ſubam ſeqtur ꝙ vnio eius ad corpus nō impedit ipſam a tali intellcōe. ⁊ ſilr̄ ſi ipſa eſt nata intelligere per aliquam ſpēm receptā a phantaſmate ſeqtur ꝙ eius vnio ad corpus nō ip̄edit ipſam imutari a phantaſmate. imo magis iuuat ad hoc Si vero dr̄ ꝙ ipſa aīa humana eſt nata itelligere hmōi ſubam ſeparatam per eius ſpēm receptam. q̄retur quō vnio aīe ad corpus ip̄edit aut ꝓhibet aut non permittit receptionē huius ſpēi hoc nō videtur aliquo mō eē rōnabile. q꞉ gñatio alicuius ſpēi nō ip̄ediť a corꝑe aliquo niſi illud corpus hēat diſpōnē ꝯriam illi diſpōni quā reqrit illa ſpēs. verbi gratia. ſpēs coloris reqrit in medio diaphaneitatē in quo dꝫ gñari ⁊ nunq̄ꝫ aliquod corpus ip̄ediret gñationem ſpēi coloris niſi hr̄et opacitatē que eſt ꝯria diaphaneitati. ⁊ ſic in alijs mō corpus hūanū nullaꝫ hꝫ diſpōnē ꝯtrariā diſpōni quā reqrit receptio ſpēi ſube ſeparate niſi qs vt defendat poſitionē fingeret aliq̄ꝫ talem diſpōnē. q꞉ ſube imateriales ⁊ earū ſpēs nullū hn̄t ꝯriū nec per ſe nec ſm ſuas diſpōes proprias. ergo ⁊c. Illa ratio confirmatur. q꞉ bonum ſimplr̄ alicuius nature nunq̄ꝫ ip̄editur per aliquod bonū ſimplr̄ eiuſdeꝫ nature. qd̄ .n. ip̄edit bonum ſimplr̄ alicuius eſt ei ſimpliciter malū vt pꝫ cuilibet non deprauato. ſed intelligere quiditatem ſube ſeparate ē bonum ſimplr̄ intellectui hūano. ⁊ vnio eius ad corpus humanum eſt bonū ſimplr̄ ipſi intellectui. ¶ Itē q̄ratur ab iſtis vtrū quiditas ſube ſeparate ſit idem realiter cum eius eſſe aut nō. Si dicatur ꝙ ſit omnino idem realiter mirum eſt ꝙ intellectus vnitus corpori intelligat eſſe talis ſube ⁊ non intelligat eius quiditatem. Si vero dicas ꝙ quiditas ſube ſeparate ſit aliud realr̄ ab eius eſſe ⁊ econuerſo. q̄riť vtrum tu cognoſcas iſtam alietatem vel non ſi non. ergo tu loqueris de eo qd̄ tu non cognoſcis. ⁊ ſic fatue. vel ſolum phantaſtice tu loqueris ⁊ non eſt tecuꝫ diſputandū. Si vero tu cognoſcis illam diuerſitatem ⁊ non per ſenſum ergo per intellcm̄. Sed intellectus non poteſt intelligere diuerſitatem inter aliqua duo niſi intelligat vtrunq̄ꝫ illorum vt pꝫ ſcd̄o huius. ⁊ tertio. ergo intellectus intelligit quiditatem ſube ſeparate. Sed dices ꝙ verum eſt imperfecte ſed non perfecte. hoc non ſufficit q꞉ hoc nō eſt tenere poſitionem illorum. Dicunt .n. ꝙ intellectus noſter vnitus corpori non intelligit ſubſtantias ſeparatas. ex quo arguitur. quod non intelligit ſubas ſeparatas non intelligit eas aliquo modo per locum a toto in modo ad ſuam partem negatiue. ⁊ cum non intelligat eas aliquo modo non intelligit eas imperfecte per eundem locum. ergo a primo ad vltimum poſſet dici ꝙ intellectus noſter non intelligit ſubſtantias ſeparatas q̄ꝫtū ad eē. q꞉ non intelligit eſſe earum perfecte. vnde ñ erat magis negandum eas intelligi q̄ꝫtum ad quiditatem q̄ꝫ q̄ꝫtum ad eſſe. ¶ Preterea ſi non intelliguntur perfecta a nobis aut igitur hoc eſt verum proſtanto quia non intelligimus eas ita perfecte ſicut ip̄e intelligunt ſeip̄as. aut ꝙ non intelligimus eas perfectione debita nobis ſꝫ noſtram naturam. Si primomō. hoc eſt ridiculum. qa ſilr̄ deberet dici ꝙ intelligentia inferior non intelligeret ſuperiorem eo ꝙ non intelligit eam ita perfecte ſicut illa intelligit ſepiſam. Et adhuc eadeꝫ ratione deberet dici ꝙ nunq̄ꝫ intellectus noſter intelligit huiuſmodi ſubſtātias perfecte eo ꝙ nunq̄ꝫ intelligit eas ita perfecte ſicut ipſe ſeipſas intelligunt niſi diceretur ꝙ ipſe eſt aliquando ita perfecte nature ſicut alie intelligentie ſeparate qd̄ videtur abſurdum Si vero intelligas ꝙ intellectus noſter non intelligit illas ſubſtantias ſeparatas ea perfcōe que ei debetur ſm ſui gradum hoc eſt ficticium. q꞉ nō eſt manifeſtum per ſe nec poteſt ratione conuinci ſm ph̄iam preſertim quia ſicut dicebatur vnio anime ad corpus humanum non poteſt impedire hmōi perfectionem. ratio autem q̄ mouet iſtos ſoluetur inferius in ꝯñtibus. ¶ Nunc tp̄s eſt dicere ſniam commē. de iſto q̄ſito. qm̄ ſniam ari. exp̄ſſam non multum habemus in aliquo libroꝝ q ad nos ꝑuenerit. ſed in iſto .3°. ꝓmittit de hoc alibi ꝯſiderare. tñ qd circa hoc videť intellexiſſe

adiungam in ꝯñtibus vt potero. Snia cõmen. qui inter
omnes pħos poſt ariſto. perfectioꝛ fuit ⁊ ſubtilioꝛ ẽ ꝙ
intellectus noſter nõ põt intelligere ſubas ſeparatas ſʒ
ꝙ nobis vnitur. i. intellectõe q̃ nobis attribuit᷑. ⁊ ꝓbat
hoc. 2. metaph. cõmento. pͥo per rõnem breuẽ. qꝛ alr̃
nã feciſſet aliqd ocioſe. qđ declarat. qꝛ feciſſet aliqd nalr̃
intellcm̃ alij nõ intellcm̃ ab aliquo ſicut ſi feciſſet ſolẽ nõ
cõpꝛehenſum ab aliquo viſu quod eſt ꝯ dignitatẽ in nã.
⁊ hec rõ inferius declarabit᷑ ⁊ defendet᷑. Et ad viden-
dum modũ ſm quem ꝯtingit nobis iſta intellectio pꝛe-
mittit cõmen. q̃dã fundamẽta quaſi pꝛincipia per ſe no
ta in iſta ſcia. ¶ Pꝛimũ fundamentũ eſt ꝙ intellectus
nr̃ hʒ duas actiones. i. duas opatões que attribuunt᷑ no
bis. ita. ſ. ꝙ denoiant nos hoies. quarũ vna eſt de gñe
paſſionis ⁊ eſt intelligere. ⁊ alia eſt de gñe actionis. ⁊ ẽ
abſtrahere foꝛmas ⁊ eas denudare a materijs. qđ ni-
hil aliud eſt niſi facere eas intellectas in actu poſtq̃ꝫ erãt
intellecte in potentia. ⁊ dico ꝙ iſte due operationes no-
bis attribuuntur. ⁊ denominãt nos homines. dicimur.
n. intelligentes ⁊ abſtrahentes. Et poſt illud fundamẽ-
tum adiungit Commẽ. quedã de comparatione iſtarũ
operationum ⁊ de opinione Alexã. ſed illa ſunt quaſi in
cidentia ⁊ ſunt ſatis manifeſta ideo ꝑtranſeo. ¶ Ulteri
us accipit Commen. ꝙ intellectus in nobis duplr̃ ſumi-
tur. aut naturalr̃. aut voluntarie. naturalr̃ qdẽ dicuntur
illa fieri que fiunt ſine ratiocinatione pꝛecedente in qbuſ
intellectus non põt diſſentire cognitis terminis nec vo-
luntas põt nõ velle credere eſſe vera. ⁊ ſunt pꝛime pꝛo
poſitiones de qbus neſcimus qñ extiterunt. i. qñ pꝛimo
accepimus cognitões earũ ⁊ vnde ⁊ quõ. intellecta aũt
voluntarie. i. per rõcinationẽ p̃cedentẽ ex pꝛimis ꝓpoi
bus conſtitutã. ⁊ ſunt cõclões que demrãt᷑ in ſciẽtijs
verbi grã. de pꝛimis. oẽ totũ eſt maius ſua ꝑte. ⁊ ſi ab
equalibus equalia demas que remanent ſunt equalia ⁊
alia hmõi pꝛincipia ꝑ ſe nota q̃ ẽt vocantur dignitates in
ter quas eſt vna pꝛima. ſ. nõ cõtingit idem ſil̃ eẽ ⁊ non
eẽ vt pʒ 4°. meta. Iſte. n. ꝓpões dicunt᷑ nalr̃ intellecte
qꝛ intellectus per ſuã nãm eſt natus recipe cognitioneʒ
earũ nõ pꝛecedente alia rõcinatiõe ſʒ ſolũ p̃cedente co-
gnitõe terminoꝛũ vt ẽt pʒ pꝛimo poſterioꝛũ. Intellecta
ãt voluntarie ſunt illa q̃ nõ ſtatim ſunt manifeſta ĩtelle-
ctui eẽ vera ſʒ oʒ p̃cedere aliquã rõcinationẽ ad creden
dum ea eẽ vera ita ꝙ intellcũs nõ cõcedit ea niſi velit ⁊
niſi per voluntatẽ ⁊ ex ꝓpoſito rõcinatuſ fuerit ad ea ſuf
ficienter. ⁊ hmõi ſunt oẽs ꝯclões q̃ demonſtrantur in
pħia q̃ꝫuis q̃daʒ earũ ſint ꝓpinquioꝛes pꝛincipijs per ſe
notis q̃ꝫ alie vt ſciunt expti. ¶ Ulterius accipit Cõmẽ.
ꝙ cognitiones pꝛimarũ ꝓpõnum dependent ab intelle
ctu agente qđ faciliter pʒ exercitato in iſta ſcia. nã ipe in
tellectus agens eſt ille q facit ex potentia intellectis actu
ĩtellcã vt pꝛius apparuit. res ãt ĩpoꝛtate per termios ex
quibus hmõi ꝓpões conſtituuntur ſunt intellecte ĩ po
tentia vt totũ ⁊ pars ⁊ alia hmõi. ⁊ iſtarũ rerũ ſignifica
ta regruntur ad intelligendũ pꝛimas ꝓpões. ¶ Ulte-
rius accipit Cõmẽ. ⁊ concludit ꝙ intellcã voluntarie de
pendent ab ipo intellectu agente ⁊ a pꝛimis ꝓpoibus.
q̃ſi velit dicere ꝙ ĩtellectiones ꝯclonũ q̃ acquirunt᷑ per
rõcinationes cãnt᷑ ab intellectu agente ⁊ a cognitiõe vel
hitu pꝛimarũ ꝓpoſitionũ. Nõ. n. poſſumus rõabilr̃ di
cere ꝙ ipe ꝓpões nõ hẽant introitũ in eſſe intellectoꝛũ
acqſitoꝛum. i. nõ hẽant aliqualiter cãlitatẽ ſuper ipſa ĩtel
lecta voluntarie qa manifeſtũ eſt vnicuiqꝫ per expientiã
ꝙ ipſe non credit firmiter hmõi ꝓpoſitiones eẽ veras
niſi reducant᷑ ad aliquas ꝓpões manifeſtas ⁊ ꝯceſſas.
⁊ ꝑꝑ hoc dcm̃ eſt in pͥo poſterioꝛũ. ꝙ ois doctrina ⁊
ois diſciplina intellectiua fit ex p̃exñti cognitione. ſ. pꝛin-
cipioꝛũ. Nec ẽt poſſumus vere dicere ꝙ ſole ꝓpões
vere note ſufficiant ad cognitões ipſarũ cõclonum. iam
n. declaratũ eſt agens eẽ vnũ ⁊ eternũ ſupple qđ facit đ
eſſe in potentia intellcõ actu intellcm̃. ¶ Preterea co-
gnitiones pꝛimarũ ꝓpoſitionũ dependent ex intellectu
agente. ergo ẽt cognitiones voluntarie que dependẽt ex
pꝛimis ꝓpõnibus cãntur ab intellectu agente aliquo mõ
qꝛ qđ eſt cã cãe eſt cã cãti. Deinde accipit Com. ꝙ cum
aliqua actio dependet a duobus agentibus congregatis
neceſſe eſt vt vnum illoꝛum ſit quaſi mã vel inſtrm̃ ad
alterũ. ⁊ aliud ſit quaſi forma. aut q̃ſi agens principale.
⁊ ex hoc concludit ꝙ intellcũs in habitu q eſt ẽ in nobis
i. habitus ⁊ cognitio ꝯclonis dependet ab intellectu agẽ
te ⁊ a pꝛimis ꝓpõnibus aut ita ꝙ ꝓpões ſunt q̃ſi mã.
i. ad modũ mãe ⁊ intellectus agens ad modum foꝛme
aut ita ꝙ ꝓpões ſint quaſi inſtrm̃. intellectus agens ſit
quaſi efficiens pꝛincipale. diſpõ. n. in hoc eſt quaſi conſi-
milis i. quaſi redit in idem ſiue intellectus agens ſe hẽat
ad modum foꝛme ſiue ad modum agentis pꝛincipalis.
Et ſilr̃ non multum differt ſiue pꝛopoſitiões ſint ad mo
dum materie ſiue ad modũ inſtri. Qđ aũt in iſta actiõe.
ſ. in pꝛoductione intellcũs voluntarij intellectus agens
habeat ſe ad modum foꝛme ⁊ pꝛime pꝛopoſitiones ad
modũ materie declarat commẽ. valde ſubtiliter. qꝛ oĩa
duo que ſunt in eodem ſubo. ⁊ alterum eſt perfectius.
altero neceſſe eſt vt reſpectus perfectioꝛis ad minus ꝑ
fectum ſic ſicut reſpectus foꝛme ad mãm. vnde dicimꝰ
ꝙ virtus imaginatiua ſe hʒ ad ſenſum cõem ſicut foꝛ-
ma ad materiam. Nunc ãt vnum ⁊ idem eſt ſubm̃ pri-
marum ꝓpoſitionũ ⁊ intellectus agẽtis. ſ. intellcũs poſſ
qui compꝛehendit hec ambo. ſicut diaphanũ vnum ⁊
idem eſt ſubm̃ luis ⁊ coloꝛis. ⁊ lux eſt efficiens coloꝛes.
i. intentiones coloꝛũ ſm opi. quoꝛundam. ⁊ ſilr̃ intelle-
ctus agens eſt efficiens cognitiões pꝛimarũ ꝓpoſitionũ
vt dictum eſt pꝛius. Sic igitur manifeſtum eſt ꝙ intel-
lectus agens in iſta actione ſe hʒ ad modũ foꝛme aut ad
modum agentis pꝛincipalis. ꝓpões autem pꝛime ad
modum materie vel inſtri. Et notandum circa illud ꝙ
notanter dictum eſt intellectum agentem ſe hr̃e ad mo
dum foꝛme aut agentis pꝛincipalis. ⁊ ꝓpões ad modũ
materie vel ad modum inſtri. non ꝙ ſit in rei veritate ⁊
pꝛopꝛijſſime foꝛma aut agens pꝛincipale. ⁊ ꝓpoſitioneſ
ſint vere mãe aut verũ inſtrm̃ qꝛ nullum gñabile ⁊ coꝛ
ruptibile eſt pꝛopꝛie mã eterni. imõ cognitio pꝛimarum
pꝛopoſitionum eſt gñabilis ⁊ corruptibilis. ⁊ intellcũs
agens eſt eternus. vt pʒ ex dictis. Silr̃ nullũ gnãbile ⁊
corruptibile eſt inſtrm̃ imediatum agentis eterni ⁊ ĩcoꝛ
poꝛei. Celum. n. quod eſt inſtrm̃ ĩmediatum intelligen
tie eſt eternum ſm ſuam ſubam vt pʒ pꝛimo celi ⁊ mũ
di. etiam inſtrm̃ ꝓprie dictũ mouetur ab agente princi
pali. vt ſecuris a domificatoꝛe. ⁊ celum ab intelligentia.
pꝛime aũt pꝛopoſitiones aut earum habitus aut cogni-
tio non mouetur ab intellectu agente. ideo intellectꝰ agẽſ
eſt efficiens ſm cõem ⁊ famoſam acceptioneʒ agentis
ſ. per motum verum ⁊ ꝓpꝛie dictum. ¶ His igit᷑ fun-
damẽtis premiſſis dicit cõmen. inuentum fuiſſe modũ
ſm quem contingit vt intellectus agens continuetur no
bis in poſtremo. ⁊ cã quare non copulatur. i. non vnit᷑
nobis in pꝛincipio eſt iſta. qm̃ cum intellecta ſpeculatiua
copulantur nobiſcum per formas imaginabiles tũc in-
tellectus agens copulatur cum intellectis ſpeculatiuis.
Illud enim quod compꝛehendit ea eſt idem. ſ. intelle-
ctus materialis. neceſſe eſt vt intellectus agens copule-
tur nobiſcum continuatione intellectorum ſpeculatiuo
rum: ⁊ cum intellecta ſpeculatiua fuerint exiſtentia ĩ no
bis in potentia ipſe erit tunc copulatus nobiſcum in po
tentia. ⁊ cum intellecta ſpeculatiua fuerint exiſtentia in
nobis in actu ipſe erit tunc copulatus nobis in actu. ⁊ cũ
quedam fuerint in potentia ⁊ quedam in actu tunc ipẽ
erit nobis copulatus ſm partem ⁊ ſm partem non. ⁊
tunc dicimus moueri ad cognitionem. ⁊ manifeſtum ẽ
ꝙ cum iſte motus complebitur tunc ſtatim ipſe intelle
ctus copulabitur nobiſcum omnibus modis. ⁊ tunc ꝓ
poꝛtio eius ad nos in illa diſpoſitione eſt ſicut pꝛopoꝛ-
tio intellectus in actu ad intellectum in habitu. ⁊ cum
ita ſit contingit quod homo intelliget per intellectum
ſibi pꝛopꝛium alia entia. Et vt agat actione ſibi pꝛo-
pria in omnibus entibus ſcilicet vt exerceat ſuam opa

tiōez ꝓpriā reſpectu oīum entium ſicut itelligit per intellectū q eſt in hītu qn̄ fuerit cōtinuatus cū intentionibus imaginatis oīa entia intellcōe ꝓpria. hō igit̄ ſm hūc modum vt dicit Themiſtius aſſilat̄ deo. i. ꝙ eſt oīa entia quoquomō ⁊ ſciēs ea quoquo mō. Entia āt nihil aliud ſunt niſi ſcia eius. ſ. dei. Qd̄ ſic itelligo ꝙ entia ſz ꝙ ſūt in deo nō ſunt aliud niſi ſcia eius ⁊ ſcia eius eſt cā pria ⁊ nobiliſſima oīum entiū vt pz 12°. metaph. Et ſilr̄ hō ſz intellcm̄ eſt oīa entia q̄ʒtum ad eoꝝ ſcias aut cognitōes ⁊ eſt cā oīum entium q̄ʒtum ad eoꝝ cognitōes itellcūales. ⁊ q̄ʒ mirabilis ē iſte ordo ⁊ q̄ʒ extraneus iſte mod⁹ eēndi: quaſi dicat multū. Et iſtum modū eēndi hoīs ſecundū adeptionē intellectus agētis ꝑ quē intelligit ſubaſ ſeparatas aut ipſam intellectionē ſubaꝝ ſeparataꝝ ꝑ itellectum agentē adeptū poſuit cōmē. eē ꝓſperitatē. i. felicitatez hoīs ſm ꝙ hō vt pz 12°. meta. cōmento. 38. vbi ſic loquitur. Ex hoc quidē bn̄ apparet ꝙ ari. opinat̄ ꝙ fortuna. i. felicitas hominū in eo ꝙ hoīes ſunt non ē niſi per continuationē eoꝝ cū intellectu q declaratus eſt li. d' aīa. eē principiū agens ſupple de potētia intellectis actu intellecta ⁊ mouens nos ad intelligere. ꝙ āt continuatio nr̄a cū ipo intellectu agente fit poſis ꝓbat com. ibidē cū intelligentie abſtracte in eo ꝙ abſtracte ſint ṗncipia illoꝝ quorū ſunt principia ſupple mouentia duobus modis. ſ. ſm ꝙ mouentes ⁊ ſm ꝙ fines. intelligentia āt agens inq̄ʒtū eſt abſtracta eſt principiū ſupple mouens inq̄ʒtū mouet intellectū nr̄m poſſibilem ad intelligendū vt pz ex dictis. neċe eſt igitur ꝙ moueat nos ſm ꝙ amatum. amās i. in rōne finis. ⁊ ſi oīs motus neceſſe ē vt continuet̄ cū eo a quo fit ſm finem. i. oīs motus nālis ꝑdcit ad finē ad quē ordinat̄ neceſſe eſt vt in poſtremo ꝯtinuemur cū hoc intellectu abſtracto. i. ꝯiūgamur cū eo ⁊ adipiſcamur illū aliquo mō ita ꝙ erimus dependētes a tali principio a quo celū depēdet q̄ʒuis hoc fit i nobis aliquo tpe. i. ꝙ tūc intelligemus ꝑ pncipiū quodāmō ſiīe principio a quo celū depēdet. ſicut. n. principiū a quo celum depēdet eſt cā vlr̄ oīuz entiū ita intellcūs agens cui ꝯiūgemur cōpleta gn̄atōe intellectus i hītu ē cā oīuz nr̄arū intellectionū. ¶ Eſt ergo intētio cō. ſic arguere ꝑ omnē motū nālem determinatū acqrit̄ aliquo mō illud qd̄ eſt finis illius motus. hoc pz. qꝛ alr̄ ille motus eſſet fruſtra ſz intellectus agens ē finis illius motus ſpūalis q ē gn̄atio intellectus in habitu. qꝛ intelligentie abſtracte ſūt cāe

cōmē. 88. finales motuū q ſunt ab eis. Vn̄ 2°. phyſicoꝝ cō. dicit ꝙ entia eterna primaria intentōe agunt ꝑꝑ ſe. ergo ꝑ gn̄ationē intellectus in hītu aliq̄lr acqrit̄ ita ꝙ aliquo mō fit forma intellcūs poſis. ⁊ qꝛ res opat̄ per ſuā formaz ꝓpriā quā prius nō hēbat iō per hmōi adeptionē intellectus agentis nos intelligimus aliqd vel aliqua q̄ pri⁹ nō intelligebamus ſaltē eodē mō. ſ. ſubas abſtractas q̄s ipe intelligit ꝑ ſeipm. Et forte ad iſtā intentionē dicit Cōm. 12°. metaph. ꝯmento. 16°. ꝙ cū iſte intellectus. ſ. intellectus agens fuerit denudatus a potentia videlz cum ipe fecerit de oibus potentia intellectis actu intellecta ⁊ nō remanſerit aliqua potētia priuata ſua actōe tunc itelligemus ꝑ ipm ſm ꝙ actio eius ē ſuba eius ⁊ eſt vltima ꝓſpitas. Intelligemus ergo per ipm ea intelligibilia q̄ ipe intelligit per ſuā ſubam. ſ. ſubas ſepatas. Veꝝ eſt tn̄ ꝙ aliq intelligunt illud de intellectu poſſibili. ſ. ꝙ cum ipſe fuerit denudatus a potentia. ſ. a priuatione. ita ꝙ oīſ potentia receptiua quā habebat fuerit deducta ad actuz ⁊ oīs priuatio actus qui inuenitur in principio ſue vnionis ad indiuiduū fuerit remota per acqſitōez illius actus tūc nos intelligemus ꝑ ipm ſm ꝙ actio eius eſt ſubſtātia. i. intelligemus per ſubam eius. ¶ Nunc loꝫ exponere illud qd̄ ibi ſubiungit̄ ⁊ hec ē vltiā ꝓſperitas. ſ. itelligere ſubam intellcūs poſis. veꝝ eſt reſpectu oīum intellectōnum quibus intelligunt̄ illa q̄ ſunt de ſe potētia itellecta. Nā iter oīa entia q̄ ſunt potentialr̄ itellecta ⁊ q̄ nō ſunt actu itellecta de ſui nā intellectus poſis eſt nobilior res: ⁊ iō eius intellectio eſt nobilior itellectōibus taliū entiuz ⁊ ꝑ ꝯn̄s in ipſa eſt magis felicitas ⁊ propinquior ē felicitati oibus illis non tn̄ ſimplr̄ eſt felicitas nr̄a ⁊ ſic intelligeret̄. De quo āt intellectu loquitur ibi Cōmē. nō ē bn̄ manifeſtū. tn̄ de vtroqꝫ bn̄ pōt rōnabilr̄ expōi vt pz ex dictis. Hec igitur eſt q̄ſi tota ſn̄ia Cōmen. de iſto ꝓpoſito ꝙ intellectus nr̄ intelligere pōt ſubas ſepatas ſm ꝙ nobis attribuit̄. ſ. intellectione noua que denoīat nos ⁊ a nobis dependet ⁊ de mō ſm quē hec itellectio ꝯtigit.

¶ Ad maiorē āt euidentiā ⁊ certitudinem predicte ſn̄ie monere volo aliq̄s difficultates contra dicta ⁊ ea ſoluere ſcdm̄ poſſe meum. Vna quidē difficultas eſt. qualr̄ cōpleta gn̄atōe intellcūs ſpeculatiui aut intellectus in habitu cōtingit ꝙ intellectus agens ſit forma intellect⁹ poſſibilis alr̄ q̄ʒ prius. nā ipſe intellcūs agens aut iheret ipi intellectui poſſibili ⁊ ipm informat ſicut eius prima ꝑfectio. aut ē q̄dā ſuba ſubſiſtenſ ꝑ ſe. Si primo mō ergo ꝑ gn̄ationem intellectus ſpeculatiui nō fit de nouo forma intellectus poſſibilis. Si 2°°. ſ. ꝙ ipſe intellectus agens ſit ſuba per ſe ſubſiſtens nunq̄ʒ erit ſuba per ſe inherēs ipi intellectui poſi nec ipm informans. qꝛ abſurdum eēt dicere ꝙ aliqua ſba que prius erat per ſe ſubſiſtēs poſtea ſit inherens alicui alteri. ſicut etiā abſurduz eſt ꝙ aliqua ſuba inherēs ſubiecto poſtea ſit per ſe ſubſiſtēs. Et adhuc quid eſſet qd̄ deſtrueret per ſe ſubſiſtentiā intellectus agentis ⁊ qd̄ eius inherentiā nouā efficeret. Nō eſt aſſignare niſi qs fingeret. qualiter ergo cōtingit itellectum agentē de nouo poſſe vniri intellectui poſſibili ſicut forma eius per quā intelligit de nouo. Nullo. n. modo adhuc videret̄ ſufficere complementū actuatōis intellectus poſſibilis. nā ſi intellcūs agens eſt ſuba per ſe ſubſiſtens ante cōplementū illud ⁊ poſt cōplementū illud remanet ſubſiſtenſ tunc nō eſt magis forma q̄ʒ pri⁹. ¶ Et auget hanc dubitationē. qꝛ dictum fuit prius intellectuz poſſibilem eſſe ens pure in potentia. ⁊ eius perfectionē intrinſecā eſſe intellectum agentē. ſicut. n. ſꝑ intellectus agens eſt vnitus poſſibili vt forma quare perit tota poſitio ſupradicta. ¶ Alia difficultas eſt de illo qd̄ cōmē. dicit ꝙ cum aliqua intellecta ſpeculatiua fuerint in potētia ⁊ quedam in actu tunc intellectus agens erit copulatus ſm partem ⁊ ſm partem non. hoc. n. videtur omnino impoſſe. qꝛ cum intellectus agens ſit vna ſuba incorporea ſimplex nullas hz partes nec q̄ʒtitatiuas nec eſſentiales nec ſubiuas. ⁊ ſi hz partes que ſunt virtutes eius ille non ſeparantur ab eo nec vniuntur intellectui poſſibili qualitercunqꝫ ſit perfectus aut diſpoſitus. ¶ Alia dubitatio eſt de hoc quod cōmen. dicit illam intellectionē que contingit per intellectū adeptum eē felicitatē hoīs. primo. qꝛ felicitas hominis conſiſtit in actu ſapīe. vt pz. 10. ethicorum. manifeſtum autem eſt ꝙ huiuſmodi intellectio non eſt actus ſapientie. vt commen. confitet̄ in iſto tertio dicens. ꝙ ſua intellectio non eſt aliqua ſciētiarum ſpeculatiuarum. ¶ Preterea felicitas eſt bonum commune. i. quod poteſt contingere cuilibet non orbato ad virtutem vt ariſto. docet primo ethicorum. talis autem intellectio ſubſtantiarum ſeparatarum per intellectum adeptum precedente completa generatione intellectus ſpeculatiui aut intellectus in habitu non eſt bonum tale potens contingere cuilibet homini non orbato immo valde pauci aut nulli ſunt homines quibus contingit intelligere omnia intelligibilia ergo videtur ꝙ hec non ſit humana felicitas. ¶ Item cum philoſophia practica ſit aliqua pars eſſentialis philoſophie miruz eſt ꝙ commen. in toto iſto commento non loquitur de intellectis operabilibus ſed ſolum de intellectis ſpeculatiuis vt patet intuenti commentum. ¶ Item videtur ꝙ ratio commen. qua putat poſſe probare ꝙ intellectus noſter intelligat ſubſtantias ſeparatas non eſt efficax. quia fruſtra eſt illud quod eſt natum attingere aliquem finez ⁊ non attingit ipſum ſm Ariſtote. ſecundo phyſicorum modo intellectus noſter ⁊ eius intelligere non eſt finis ſubarum ſeparatarum vt manifeſtum eſt. qꝛ inferior ē eis ⁊ minus nobilis. ergo intelligētie ſeparate nō erunt fruſtra dato ꝙ nō intelligant̄ ab intellectu nr̄o. cui⁹ op-

poſitũ vult illa rõ cõmẽ. vt dicũt iſti ſic opinãtes. ¶ Ad
primũ iſtoꝝ credo eſſe dicẽdum ſaluo meliori iudicio ꝙ
cõpleta gñatõe intellcũs in habitu vel intellcũs ſpecula/
tiui ipſe intellcũs agẽs q̃ztũ ad ſuã ſubam nõ vnit̃ de no
uo ipi intellectui poſ̃i vt forã. imo q̃ztũ ad ipãm ſubam
ipe ſꝑ eſt vnitus ei vt forma ipm infor̃mãs. ſed bñ vnit̃
ei tũc de nouo q̃ztũ ad eius cognitiõem ita ꝙ cognitio in
tellcũs agentis vnitur intellectui poſſibili vt gdã actus ⁊
forma. ¶ Ad cuius euidẽtiã cõſiderandũ eſt ꝙ ĩtellcũs
poſ̃is natus ẽ accipe cognitionẽ cuiuſcũqꝫ ſube per eius
effcm̃ ꝑ ſe ⁊ ꝓpriũ. ⁊ hoc eſt manifeſtũ parũ exercitatis
in ſcĩa nãli. ꝯſtat ãt ꝙ actus intellectualis quos recipit in
tellcũs poſſibilis ſunt effcũs ꝑ ſe ⁊ ꝓprij intellcũs agen
tis q facit vl̃r de oĩ potẽtia intellectio actu intellcm̃ in in/
tellectu poſſibili. ⁊ ipe nõ eſt natus facere ĩmediate alioſ
effectus. vñ ſeqtur ꝙ intellcũs poſ̃is per cognitionẽ ſuo
rum actuum quos recipit natus eſt recipe cognitionem
ipius intellcũs agentis. ⁊ ſic intellcũs agens quo ad ſuã
ſpẽm aut cognitiõem vnit̃ intellectui poſ̃i de nouo. ⁊ cũ
intellcũs poſ̃is recipit aliquẽ actũ intellectualẽ ꝓductum
ab intellcũ agẽte ⁊ ipm cognoſcit tũc cõtingit ei intellige
re intellcm̃ agentẽ q̃ztum ad virtutẽ actiuã illius actus. ⁊
cũ accipit quoſdã actus ⁊ quoſdã non tũc cognoſcet in/
tellcm̃ agentẽ q̃ztũ ad aliquã virtutẽ vel cãlitatẽ ⁊ q̃ztuꝫ
ad aliq̃ꝫ nõ. ⁊ cũ recipit omnes actus intellcũales quos
natus eſt agere intellcũs agẽs ⁊ eos cognouerit tũc acci
piet cognitõeꝫ intellcũs agẽtis q̃ztũ ad oẽm eius cãlitatẽ
⁊ virtutẽ. tũc vlterius ſubam ipius agẽtis. ⁊ hoc mõ ĩtel
ligo verba Cõ. ꝙ cũ intellcã fuerint q̃dã ipotẽtia ⁊ que
dam in actu tũc erit copulatus. i. vnitus aut cõiunct⁹ ꝺꝫ
ꝑtem ſupple cognitõis virtutis eius. ⁊ ꝺm ꝑtẽ nõ ergo
⁊c. ¶ Dicat̃ ergo hoc mõ ꝙ cuꝫ intellcũs poſ̃is fuerit
actuatus oĩbus actibus reꝝ ĩtelligibiliũ ꝑtinẽtiũ ad per/
fectõeꝫ vniuerſi quos actus ꝓducit ĩtellcũs agẽs tũc per
cognitõeꝫ illoꝝ actuũ ipe deueniet in cognitionẽ ſuiipſi/
us vt prius dcm̃ fuit. Et vlterius per cognitõeꝫ iſtoꝝ
actuũ ducetur ad cognitõeꝫ intellcũs agentis a quo ꝓdu
cunt̃. ⁊ ſic vnietur intellcũs agẽs intellcũi poſ̃i vt forma
⁊ per eũ ſic vnitũ ꝯtinget ei intelligere alias ſubas ſepa
tas. Sed ħ ſunt due q̃ões pria eſt q̃re ꝑ actus ĩtellcũa
les quos recipit intellcũs poſ̃is prius ꝑuenit ad cognitio
nẽ ſuiipius q̃ꝫ ad cognitionẽ intellectus agẽtis cũ iſti act⁹
dependeãt ab vtroqꝫ. Scđa q̃õ. q̃re ⁊ quõ cũ intellcũs
poſ̃is ſic ĩtellexerit agentẽ ꝯtingit ei ꝑ eius intellectionẽ ĩ
formãtẽ ipm intelligere ſubas ſeꝑatas. ¶ Ad primã di
co ꝙ illud ꝓ tanto cõtingit ꝙ hmõi actus intellcũales ſi/
ue ſint habitus ſiue cognitões quodãmõ ſunt ꝓpinquio
res ꝺm nãm ipi ĩtellcũi poſ̃i q̃ꝫ agẽti cũ informẽt ĩtellcm̃
poſ̃em ⁊ nõ agẽtẽ ꝑ ſe. ⁊ iõ intellcũs poſ̃is denoiat̃ ĩtel
ligẽs. Vñ ari. loquẽs de intellcũ poſ̃i dicit ipm intellcm̃
quo opinat̃ aĩa ⁊ ĩtelligit eẽ ꝑtẽ aĩe qua cognoſcit ⁊ ſapit
aĩa. ſed iſti actus ĩtellcũales nõ denoĩant intellcm̃ agentẽ
cõmen. 19. nec in ipo recipiunt̃. ⁊ iõ Cõ. dicit in iſto 3°. ꝙ intellcũs
agens nihil ĩtelligit ex eis q̃ ſunt ħ. ⁊ in. 12°. meta. cõmẽ.
17°. dicit ꝙ illud qđ intellcũs agẽs agit ẽ aliq̃ ſuba. i. for
ma in alio recepta nõ ſibi. i. nõ recipit̃ in eo. ⁊ ſic ꝙ taleſ
actus ſunt quodãmõ ꝓpinqores intellectui poſ̃i q̃ꝫ agẽti
inq̃ztũ ipm ĩformãt ⁊ perficiunt. iõ ꝺm iſtũ reſpcm̃ pri⁹
ducunt in cognitionẽ intellcũs poſ̃is q̃ꝫ agẽtis. ¶ Ad ali
am q̃õnẽ breuiter dico ꝙ mihi vr̃ ꝙ intellectus agens
eſt infimus poſt intellectũ poſ̃eꝫ in gñe nãe intellectual̃
⁊ per ꝯñs oẽs alie ſube ſeparate ſunt nobiliores. eo ꝙ
ſunt fines ipius ⁊ ipe eſt creatus a qualꝫ ſicut a ſuo fine
aliquo. Et ꝑꝑ hoc cũ intellectus poſ̃is accepit noticiã ꝑ
fectã ipius intellectus agentis ꝯtinget ei intellectio ſube
ĩmãlis ꝓpinquiſſime ei in nã ⁊ vlterius continget ei co/
gnitio alterius intelligentie ſupioris. ⁊ ſic ſꝑ aſcendendo
ꝑueniet ad cognitionem ſube ſupreme q̃ ẽ ds glioſus. ⁊
in hoc eſt ei delectatio maxima ⁊ felicitas quoquo mõ.
¶ Vtrũ ãt oẽs iſte cognitiones ꝯtingãt ei ſil̃ in vno iſtã
ti aut ſucceſſiue ꝯſiderandũ eſt. tñ puto ſimpl̃r veꝝ eſſe
ꝙ cognitio perfecta intellcũs agẽtis eſt preparatio ⁊ diſ

poſitio intellectus poſ̃is ad recipiendũ intellectionẽ alte
rius ſube ſeparate ĩmediate ſe hñte ad ipm ⁊ illa ad aliã
⁊ ſic ſꝑ vſquequo ꝑueniatur ad cognitionẽ ſube ꝑfectiſ
ſime que eſt ds. ¶ Ad aliã difficultatẽ poſſumuſ dicere
ꝙ de ſuba ſuprema q̃ eſt ds põt hr̃i duplex cognitio in/
tellectiua. vna gdẽ ſimplex ⁊ intuitiua ſine affirmatiõe ⁊
negatõe. alia enunciatiua ꝺm affirmationẽ ⁊ negationeꝫ
. ſ. qua intelligitur ds eſſe ens primũ ⁊ ſuba pria ⁊ actuſ
primus ⁊ puriſſimus ⁊ cã oiuꝫ alioꝝ entiũ ⁊ intelligẽs
⁊ ĩtellcũs ⁊ hmõi talia. Nõ dicerẽ ꝙ cognitio ſimplex
⁊ intuitiua gditatis diuine ꝑfectiſſima nõ hr̃ ab intellcũ
poſ̃i ſine intellectu adepto mõ prius poſito. ⁊ iſta ĩtelle/
ctio ſimplex ⁊ intuitiua que ꝯtingit ꝑ ipm intellcm̃ ade/
ptum ſine dubio ẽ nobilior ⁊ dignior oĩ alia cognitione
ſimplici cuiuſcunqꝫ alterius entis. quẽadmoduꝫ ipe ds
ſupimus eſt ſuba nobiliſſima ⁊ total̃r optima eoꝝ que ĩ
nã ſunt. Vñ iſta operatio cũ ſit nobiliſſima ⁊ ꝑfectiſſima
reſpcũ oium intellectionũ ſimpliciũ põt cõpetenter dici
maximũ bonũ in gñe taliũ actuũ ⁊ felicitas hoĩs reſpcũ
oium alioꝝ actuũ ſimpliciũ. ⁊ ſic intelligendũ eſt dictuꝫ
Com. ⁊ ħ vr̃ eſſe intẽtio Cõ. 9°. meta. ſuper illo verbo com. vltio
ari. verſus finẽ. ſ. ſed ignorauit non q̃lis cecitas. Ibi. n.
Cõ. hꝫ lr̃am affirmatiuã in eius expõe dicit ſic. Et inuit
ꝑ hoc ꝙ nõ intelligere res abſtractas ꝑ intellcm̃ huma/
num eſt in intellectu nr̃o in principio ſil̃e cecitati in ocu/
lo anteq̃ꝫ ꝑficiatur intellectus. hoc eni. ſ. ĩtelligere reſ ab
ſtractas non ſol̃ũ inuenitur in hac virtute in ſuo prĩo eẽ
ſed in ſuo vltimo eẽ ⁊ hoc declarauim⁹ in alio loco ⁊ de
clarauim⁹ ꝙ fortuitas maxima. i. felicitas maxĩa reſpcũ
oium intellectionum ſimplicium ſupple que ẽ reſpicere
intellcm̃ ſeꝑatum eſt per potẽtiã que fit in intellectu ſpe
culatiuo apud ſuã vltimã perfectioneꝫ ſil̃em potentie q̃
fuit in viſu apud aſpectũ ad colores non per potentiam
de mõ potentiaꝝ cognoſcitiuarũ que accipiunt̃ ꝓ cogni
tionẽ. q̃ſi dicat. ꝙ cũ intellectus ſpeculatiu⁹ fuerit perfe
ctus tunc hẽbit potentiã intuitiuã ꝓpinquã ad conſide/
randũ intellcm̃ ſeparatũ. ſicut viſus ad videndũ pñte ſi
bi colore gñante in eo ſuã ſpẽm hꝫ potentiam ꝓpinquaꝫ
intuitiuã coloris. ⁊ illa conſideratio quã tunc hꝫ intelle/
ctus poſ̃is de intellectu ſeꝑato non eſt per aliquẽ habitũ
acq̃ſitum ſed ꝑ cognitionẽ. i. rõcinationem ſicut putauit
Auẽpace. ſed cognitio enunciatiua ꝺm affirmationẽ vel
negationẽ de ipo deo ſupremo bñ hr̃ ꝑ habitũ ſapie ⁊
acq̃ritur per demr̃ationẽ. i. ex principijs vt hꝫ videri 12°
metaph̃. vbi demonſtratur ꝙ ipſe deus eſt ſuba ⁊ act⁹
purus ⁊ ꝙ intelligit ſeipm ⁊ huiuſmodi talia. ⁊ hec vti/
qꝫ noticia perfectiſſima non hr̃ niſi p̃cedente cogitiõe in
tuitiua p̃dcã per intellectũ adeptũ. ⁊ in illa cognitõe dei
enunciatiua ponit̃ felicitas hũana ſimpl̃r ⁊ vltimate ⁊
iſta contradicunt ſi bñ ĩſpiciunt̃. Eſt igitur intẽtio com.
ꝙ illa conſideratio vl̃ intellectio ĩtuitiua ſimplex eſſentie
diuine qua contingit per intellectum adeptũ nõ ꝓcedit
ĩmediate ab aliquo habitu ſpeculatiuo acq̃ſito ꝑ demr̃a
tionẽ. tamẽ ꝯſequit̃ quodãmõ diſciplinã. i. acquiſitionẽ
ſciarũ ſpeculatiuarũ inq̃ztum per ſcias ſpeculatiuas diſ
ponit̃ intellcũs poſ̃is ad completã ⁊ perfectã cognitio
nem intellectus agentis qua vlterius perficitur ad intel
ligendum alia ſeparata. ⁊ q: ſcientie. ſ. ſpeculatiue profi
ciunt ad iſtam cognitionem vt dictum eſt. ⁊ homines
iuuant ſe ad ſpẽs ſpeculatiuas adinuicẽ vt pꝫ ad ſenſum
⁊ habetur ſecundo metaph̃. ideo non eſt remotum ex
conſequenti quin homines iuuẽt ſe inuicem ad iſtaꝫ no
bilem cognitionem vt dicit commen. ibi ⁊c. ¶ Ad aliã
concedo maiorem. ⁊ cum dicitur. ꝙ talis intellectio ⁊c.
dico ꝙ eſt falſum quia nec repugnat homini ex ꝑte aĩe
me ſue que habet ad hoc deſiderium naturale. nec ex ꝑ
te corporis quod naturaliter eſt propter animaꝫ ⁊ ei de
ſeruiens ⁊ ad eius perfectiones acquirendas. hoc ta/
men verum eſt ꝙ iſte ſtatus anime intellectiue multuꝫ
difficilis eſt ad acquirendum perfecte ſcientias. ⁊ mul/
ta impedimẽta contingunt quibus multi hoĩes deficiũt a
cõplemento huius felicitatis ⁊ vnũ illoꝝ eſt q: aliqui ⁊

uiduti reputãt iſtã operationẽ eẽ ſibi impoſſibilẽ. ⁊ iõ nõ
laborãt ad eius acqſitionẽ ſ3 declinãt ad proſecutionem
alioꝝ bonoꝝ inferiorũ ⁊ qdã ad delectatões beſtiales.
⁊ forte hoc eſt cã q̃re multi hoies q dediti ſunt phie in/
ueniuntur corrupti vt innuit Cõm. in iſto 3°. cõmento.
14. Et puto ꝙ illi q reputãt iſtã perfectionẽ ipoſ'e3 ho/
mini. ⁊ hoc ꝓpalant ⁊ colorãt dant multis hominibus
occaſionẽ diuertendi a bono ſuo ⁊ declinandi ad inhone
ſta. q2 nõ pñt demrare aliã perfectionẽ nobiliorẽ ꝑꝑ cu/
ius adeptionẽ hoies rõne vigentes debent fugere opa
inhoneſta ⁊ viuere ſm virtutes. ſed ꝓmittunt talia que
nõ piſt rõnibus conuinci cũ tñ hoiu3 genus arte ⁊ rõne
viuat. ſicut in lege Maumeti ⁊ in alijs multis falſis le/
gibus poſitis voluntarie. Siqs autẽ nitatur rõnibus eui
dentibus declarare poſſitatẽ huius perfectionis multu3
indubitãter ꝓuocabit aĩos rõales ad amorẽ virtutis mo
in prologo ralis ſine qua hmõi perfectio nõ põt adipiſci. Vñ ⁊ cõ.
8°. phycoꝝ declarat eleganter ꝯnexionẽ virtutũ cum ꝑ
fectione ſciarũ ſpeculatiuarũ imo oẽs phantes erãt vir
tuoſi aliqbus tꝑibus oĩ gñe virtutũ moraliũ vt p3 ibidẽ
auctẽ Alexan. ⁊ ari. in libro de morte ſua dicit ꝙ phs pu
rus ⁊ perfectus mortificauit oĩa deſideria ſua in come/
ſtione in potu in veſtitu in theſauris auri ⁊ argenti. ⁊ cõ
tẽpſit oẽs delectationes q̃ adducunt ipm ad deſtructio/
nem anime ⁊ corporis. ſed de hoc non plus ad preſens
¶ Ad aliud põt dici breuiter. ꝙ pro tanto magis loqtur
cõmen. de intellectis ſpeculatiuis q̃3 operatiuis. q2 ipa
intelligibilia ſpeculatiua magis pertinẽt ad perfectione3
vniuerſi q̃3 operabilia ab hoie. ⁊ ſilr hitus ſpeculatiui
magis pertinent ad perfectionẽ intellectus poſ'is q̃3 pra
ctici. ⁊ hoc ſatis eſt rõabile q2 certũ eſt ꝙ optimũ entiu3
ſpeculabiliũ. ſ. ds ſupremus ẽ melius optimo operabi/
liũ humanorũ. ⁊ ſilr optimus habitus intellectualis ſpe
culatiuus eſt melior optimo habitu practico ſicut ẽ iuſti/
tia. non tamen negat com. qn habitus practici pertineãt
ad perfectionem intellectus poſ'is q preparãt ad intelle
ctum adeptũ. Vel dicatur ꝙ Cõ. vocat gnãlr intellecta
ſpeculatiua q̃cunq3 vlr cõprehenſa ⁊ ſic diſtinguit intel
lecta ſpeculatiua ab eiſ q̃ indiuidualr cõprehenduntur ⁊
nõ ab intellectis operatiuis. ⁊ hoc forte eſt ꝯueniens. q2
certũ eſt ꝙ cõprehenſiones ⁊ habitus indiuiduales nõ
preparant intellcm̃ poſ'em ad intellectum adeptũ. ſ3 ha
bitus ⁊ cõprehenſiones vl'es que dependent effectiue
ab intellectu agente vt prius dictum eſt. ¶ Ad illud qð
obijcitur ad rõe3 commẽ. dicendũ eſt ꝙ ꝓcedit ex ma/
lo intellectu verborũ cõ. nõ. n. accipit com. ꝙ intellectuſ
nr̃ ſit finis ſubarũ ſeparatarum ſed ſupponit ꝙ ipe ſub
ſtantie ſeparate q̃3tũ eſt de ſe ſunt nate naturaliter intel/
ligi ab intellectu noſtro cũ ipe contineantur ſub eius obo
primo. ſ. ſub ente. immo etia3 ſunt entia nobiliora oĩbus
alijs. ⁊ ſi hmõi ſube ſunt nate intelligi ab intellecto nr̃o
ſequitur neceſſario ꝙ intellectus noſter natus eſt eas in
telligere. nã intelligibile ſe h3 vt actiuum reſpectu eius
a quo eſt intelligibile ꝑcipue reſpectu noſtri intellectus.
nihil aũt eſt nãlr actiuũ in aliquid niſi illud ſit naturaliter
natũ pati ab illo vt p3 de ſe. ⁊ ſic o3 ꝙ intellectus noſter
ſit natus intelligere tales ſubas. vnde ſi nunq̃3 intellige/
ret eas manifeſtum eſt ꝙ aptitudo naturalis quã h3 ad
eas intelligendas eẽt oĩo ocioſa. ⁊ ꝙ hec ſit eius intẽtio
p3 per exemplũ qð ſubdit ſicut ſi feciſſet ſolẽ non com/
prehenſum ab aliquo viſu q̃tñ de ſe eſt aptus natus cõ
prehendi. ⁊ ꝑ ꝯñs aliquis viſus eſt natus ipm cõphen
dere. ¶ Alij dñt alr ꝙ intelligentie l3 non ſint ꝑꝑ intelle
ctum nr̃m primaria intentõe tñ ſcdario hñ ſunt ꝑꝑ ipm
cõmen. 21. ⁊ agunt ꝑꝑ ipm ſecũdaria intentõe vt manifeſtẽt ei ſe ꝑ
ſuos effectus ſenſibiles. vñ com. 2° celi dicit ꝙ oẽ quod
agit propter ſe primaria intentõe agit propter aliud ſecũ
daria intentiõe niſi eſſet aliqua nã nõ innata ad itelligen
dum ⁊ ſic saltẽ ſequeret ſi intellectus noſter nõ intelli/
geret hmõi ſubas ꝙ ipe eſſent ocioſe per defectũ finis
ſedũdario intenti qð eſt abſurdũ. ⁊ ideo rõ commẽ. eſt
multum efficax ⁊ ꝓpinqua principijs per ſe notis i iſto

gñe. ꝓpter qð verecundet ille q ꝑſumpſit dicere talem
⁊ rõnem eẽ deriſibilẽ. Nullus. n. in rebus phycis inuẽt᷒
eſt illius ſubtilẽ perſpicacitatẽ excedere. imo nec ei equi
parari. q̃3uis aliqui neſcio qua ſuperbia moti ꝑſumpſe
runt aliquas friuolas obiectões ſcribere contra ipm q̃s
paru3 exercitatis conſtat parui aut nullius eſſe valoris.
¶ Ad primã rõnẽ in principio qõnis adductã cũ dr̃. ꝙ
intellectus nõ intelligit ⁊c. dñt aliqui ꝙ hoc eſt intelligẽ
dum añ ſtatũ adeptõis ⁊ ante cõplementũ generatiõis
intellectus in habitu. ſed poſt huius cõplementũ ⁊ i ſta
tu adeptionis põt intelligere ſine phantaſmate. ¶ Vl' di
catur ⁊ forte melius ꝙ aĩa noſtra ſꝑ ad intelligendũ itel
lectõe noua indiget phantaſmate. ſed hoc põt cõtingere
duplr. Vno mõ ꝙ ipm phantaſma ſit illius rei que itel
ligit. ⁊ hoc mõ indiget phantaſmate ad intelligendum
res nãles ⁊ ſenſibiles. Alio mõ ꝙ ipm phantaſma ſit ali
cuius alterius ad qð illud qð intelligitur h3 habitudine3
aut ſm ſe vel q̃3tum ad ſuum actũ ꝑ quẽ cognoſcit mõ
q̃3uis intelligentia nõ faciat phantaſma in phãtaſia tamẽ
effectus proprius per ſe ⁊ imediatus eius. ſ. motus hñ
põt facere phantaſma ſuo mõ. ⁊ ſilr q̃3uis intellectus
agens non hẽat phantaſma tñ eius effectus prius depẽ
det a phãtaſmatibus quoquo mõ vt p3 ex dictis. ⁊ ita
neceſſaria ſunt phãtaſmata ad cognoſcendũ effectuſ itel
lectus agẽtis. ⁊ per ꝯñs ad intelligendũ intellcm̃ agentẽ
Et ꝑ hoc ſatis ꝯuincitur error aliquoꝝ qui ponũt ꝙ phã
taſma nullã cãlitatẽ h3 ſuper actũ intellectus ſ3 ſolũ eſt il
lud ſine quo nõ. Qualr ãt indigemus phantaſmate ad
cognoſcendũ intellcm̃ agentẽ cũ intellectus agẽs nõ faci
at phãtaſma nec eius effectus exñteſ in intellcũ poſ'i nec
ẽt phantaſma cãtur ab actibus intellcũs agẽtis. Vñ ſine
dubio ſi phantaſma non coageret aliquo mõ intellectuſ
agẽti ad ꝓductionẽ ſuorũ actuũ quos ꝓducit in intellectu
poſ'i difficile eſſet aut impoſ'e aſſignari q̃liter intellectus
agẽs intelligeret de nouo a nobis. Dicã ergo ſaluo me
liori iudicio. ꝙ ſꝑ intellcũs poſ'is intelligens aliqd de no
uo ⁊ añ ſtatũ adeptõis ⁊ poſt vtit aliquo phãtaſmate ⁊
ſine phãtaſmate nõ intelligit. ſed nõ ſeqtur vt illud phã
taſma ſit ſpẽs rei q̃ intelligitur. imo alicui᷒ alteri᷒ mõ pre
dicto. verbi gr̃a intellectus poſ'is intelligit lapidẽ intelle
ctõe q̃ dependet ex phãtaſmate lapidis ⁊ intellecto lapi
de intelligit ſuum intelligere ⁊ intelligit intellectũ agentẽ
qui facit illud intelligere. ⁊ cũ ita intelligit ſingula ⁊ itel/
lexerit perfecte intellcm̃ agentẽ tũc intelliget alias ſoꝛas
abſtractas vt dicebat prius. iõ nõ v3 illa rõ. ¶ Et ẽ ad/
uertendũ ꝙ ſi h rõ efficaciã hrẽt nõ ſolũ ꝓbaret ꝙ intel/
lectus nr̃ nõ põt intelligere ſubas ſeꝑatas q̃3tũ ad qdita
tes eaꝝ ſed etiã nõ poſſet intelligere eas q̃3tũ ad earũ eẽ
q2 indubitanter ſicut qditas ſube ſeꝑate nõ facit ſpẽm in
phãtaſia per ſe ita ipm eẽ talis ſbe ſeꝑate non facit ſpẽm
nec aliqð phãtaſma facit per ſe cũ ſit inſenſibile ⁊ imãle
⁊ incorporeũ. Vñ ſoluunt iſti iſtã rõem ꝓ q̃3to eſt ꝯ eos
inq̃3tum ponunt intellcm̃ nr̃m intelligere illas ſubas q̃3
tum ad eſſe. ⁊ ſoluta erit pro q̃3to vr̃ eẽ ꝯtra alios q po/
nunt eas intelligi q̃3tũ ad qditates eorũ. ¶ Ad alia3 põt
dici breuiter q̃3tum ad intẽtionẽ ari. ⁊ cõ. 8°. phycoꝝ. ⁊
12°. meta. ꝙ ipe ds eſt infinitus ſm durationẽ ſed non ẽ
ĩfinitus ſm vigorẽ. Et ſilr intellcũs hũanus ẽ infinitus
ſm durationẽ ſm opiõnẽ ari. ⁊ cõ. de hoc tñ alibi magiſ
ꝑſcrutãdũ ⁊ in 8°. phy. dixi qð mihi viſu3 fuit. Alij hñ
concedunt ꝙ intellcũs noſter nõ põt intellre qditatẽ dei
ꝑꝑ iproportõe3 illã. ⁊ forte concluderet eq̃lr ꝙ nec põt
intelligere eẽ eius. q2 ſicut eius quiditas eſſet infinita. ita
⁊ eſſe eius cũ hec ſint idẽ realr ⁊ eſſentialr in ipo deo ⁊
totũ hoc eſt perturbatio. ¶ Ad aliam neganda eſt ma/
ior. Et ad probationem dico breuiter ꝙ ſicut commen.
dicit ibidem illud dictum phi non denotat impoſſibilita
tem cognoſcendi ſubas ſeparatas. ſed difficultatem. ꝙ
autem ari. voluerit aſſignare illam difficultatem p3 ex
hoc q2 ipſe ex intentione tractat de iſtis ſubſtantijs 12°
metaph. demonſtrando de eis aliqua predicata eſſen/.
tialia vt patet ibidem. quod non faceret ſi putaret eſſe/

impoſſibile nobis intelligere ſubſtātias ſeparatas. Et in
iſto tertio ipſe dicit ꝙ cum intellectus intellexerit maxia
intelligibilia non minus intelligeret infima ſed ⁊ magis
Hec igitur vt credo eſt ſententia Commen. in ꝓpoſita
qōne in qua quecunq; eſſent contra fidē catholicā repu
to eē falſa ſimplr̄. ⁊ ſic ſufficit ⁊c.

Tex. cō. xl.

Quoniam aūt anima ſcḋm duas diffiniret po
tētias que aīaliū eēt diſcretio. Qō xxxviii.

Ic queritur vtrum potentie anime ſint
infinite. Et arguitur primo ꝙ nō qa
b ſi eſſent infinite tunc de eis nō eſſet cōſide
ratio in ſcientia. cū infinitum ſit ignotuz ſcḋm
ari. primo phycorum. ꝯñs eſt falſuz. vt pꝫ
per ari. qui tractat de potentijs anime. ergo ⁊c. Op
poſitū arguitur aucte ari. in iſto. c. vbi dicit loquens de
potētijs anime ſic. Modo. n. quodam infinite videnť.
Ad euidentiam veritatis huius qōnis eſt conſiderā
dum. ꝙ potētie aīe pñt dupliciter diſtingui q̄tum ad ꝓ
poſitum ſpectat. Uno mō. pñt diſtingui in gnāli vt i ſen
ſum ⁊ intellectum ⁊ hmōi. Alio mō pñt diſtingui i ſpe
cies ſpāliſſimas. Item potentias aīe eē infinitas pōt
duplr̄ intelligi. Uno mō ꝙ ſint infinite ſimplr̄ ⁊ ſcḋm ſe.
Alio modo ſcḋm quid ⁊ quo ad nos. ſ. ꝙ ſint multuz de
difficili pertrāſibiles ⁊ enūerabiles ab intellectu noſtro
Tunc dico ad qōez ꝙ ſi potentie aīe diſtinguanť in gñā
ſic non ſunt infinite. ⁊ hoc eſt dicere ꝙ gñā potentiaruz
anime non ſunt infinita. hec ē euidēs. ſꝫ gñā potentiarū
anime ſunt hmōi. qḋ ſic declaratur ad pñs. Omnis po
tentia aīe vel eſt ꝓpria aīe rōali. vel eſt cōis aīe humāe
⁊ alijs aīabuſ. Si eſt ꝓpria aīe rōali aut eſt neceſſaria ad
mouendū vel operandū. ⁊ ſic eſt voluntas que ē qdam
appetitus ⁊ prin^m motus. aut eſt neceſſaria ad ītelligen
dum ⁊ hoc duplr̄. q2 aut eſt actiua intellectionis ⁊ ſic ē
intellectus agens. aut eſt receptiua ⁊ ſic ē intellcūs poſis
⁊ ſic ſunt tria gñā potentiarū anime rōalis ſcḋm doctrinā
cōem. Si vero potentie aīe eſt cōis anime hūane ⁊ oī
bus alijs aīabus. ⁊ hoc eſt duplr̄. q2 aut eſt cōis anime
humane ⁊ oībus alijs aīabus aliorum viuentiū aut ē cōis
ei ⁊ aīe ſenſitiue ſolū. Si pīo mō. ⁊ hoc duplr̄. q2 aut
eſt potentie principalis. aut deſeruiens principali. Si pn
cipalr̄ ſic ſunt tria gñā. ſ. nutritiua augmentatiua ⁊ gñati
ua. de qbus aliqua dicta fuerunt prius. Si vero ſūt de
ſeruientes principalibus ſic ſunt quatuor. ſ. attractiā re
tentiua digeſtiua ⁊ expulſiua vt docet Alb. ſcḋo huius.
⁊ Cō. in ſuo colliget. Uerū eſt tñ ꝙ ipē addit ibi diſtin
ctiuā virtutē que ſepat nutrimentū purū ab impuro. ſꝫ
Alb. ⁊ alij comprehendūt eā ſub digeſtiua ⁊ ſic ſunt ſe
ptem gñā potentiaruz anime cōia aīe humane ⁊ oībus
alijs aīabus aliorū viuentiū gnābilium. Si vero ſunt cō
munes aīe humane ⁊ aīe ſenſitiue ſolū. hoc eſt duplr̄.
q2 aut ſunt potentie apprehenſiue. i. ordinate ad cōpre
henſionē. aut ſunt potētie motiue. ſi ſunt potētie appre
henſiue. hoc eſt duplr̄. aut ſunt exteriores aut īteriores
Si exteriores ſic ſunt quinq; gñā que ſunt ſenſus ꝑticula
res. ſ. auditus viſus odoratus guſtus ⁊ tactus. Si vō i
teriores. aut ſunt cognoſcitiue aut retētiue ſpērū ⁊ non
cognoſcentes. Si ſunt cognoſcitiue ſic eſt ſenſus cōis ⁊
phātaſia. ſub qua phātaſia cōprehenduntur cogitatiua
hūana. ⁊ eſtimatiua in brutis. Si vero ſunt retentiue. ⁊
hoc eſt duplr̄. q2 aut retinent formas ſenſatas ⁊ ſic eſt
imaginatiua. aut retinēt ꝓprietates ſeu intellectiones nō
ſenſatas. ⁊ ſic eſt memoratiua. remīſcitiua aūt virt⁹ nō
eſt alia a cogitatiua realr̄ vt pꝫ in de memoria ⁊ remīſcē
tia. De his aūt virtutibus aīe ſenſitiue prius dictum
eſt in ſcḋo. huius in vltima qōne. ⁊ ſic ſunt nouē gñā po
tentiarum aīe ſenſitiue apprehenſiue. Si aūt ſint potētie
motiue. hoc eſt duplr̄. aut eſt imperans motū ⁊ ſic eſt
appetitus ſenſitiuus. aut agēs vel exequēs motū. ⁊ ſic ē
virtus motiua que eſt infuſa in muſculiſ ⁊ neruis vt cōi
ter dr̄. ⁊ ſic in toto q̄ſi ſunt duodeci gñā potentiarū aīe
ſenſitiue. Ex qbus appet bñ conſideranti ꝙ oēs poten
tie aīe reducuntur ad gñā. Nā tria ſunt gñā aīe rōnalis
. ſ. intellectus agens. poſis. ⁊ volūtas. ⁊ . 12. ſunt aīe ſen
ſitiue. ſ. auditus. viſus. olfatus. guſt⁹. tactus. ſenſus cōiſ
imaginatiua. phantaſia. memoratiua. appetituſ ſenſitiu⁹
⁊ virtus motiua exñs in muſculis ⁊ neruis. Et ſeptem
aīe vegetatiue. ſ. nutritiua augmētatiua. gñatiua attracti
ua. retentiua. digeſtiua ⁊ expulſiua. Non ergo ſunt infi
nita gñā potentiarum aīe. Sed dico ꝙ ſi potentie aīe diſtin
guuntur in ſpēs ſpāliſſimas ſic non ſunt īfinite ſimplr̄ ⁊
ſcḋm rem. ⁊ hoc eſt dicere ꝙ ſpēs ſpāliſſime potentiarū
aīe nō ſunt ſimplr̄. ⁊ realr̄ infinite. qḋ ꝓbo ſic. Si ſpēs
ſpāliſſime potentiarum aīe eēnt ſimplr̄ infinite nō eſſet
aliqua earū perfectiſſima inter oēs qḋ eſt abſurdū. q2 in
tellectus agēs eſt potentia aīe perfectiſſima ⁊ nobiliſſi
ma inter oēs vel ſaltē intellectus poſis aut voluntas. de
hoc nō facio vim q̄cunq; ſit illa ꝯñā. ꝯſequentiā probo
q2 ſꝑ due ſpecies einſdē generis ſe habēt ſicut magis ꝑ
fectum ⁊ minus ꝑfectū ꝑfectione eſſentiali ⁊ ꝑ ſe. cuiuſ
rō ē. q2 ſꝑ vna illarum magis diſtat ſcḋm nām a primo ꝑfe
cto qḋ eſt ds q̄ꝫ alia. ſi ergo eēnt ſpēs īfinite potentiarū
aīe ſꝑ quacunq; ſpē data eēt dare ꝑfectiorē in infinitū ⁊
ſic nulla eēt nobiliſſima aut ꝑfectiſſima. ⁊ vlterius vna
earum nō eſſet ꝑfectior ſeu nobilior alia. q2 ꝑfectius ⁊ mi
nus ꝑfcm̄ in quocunq; gñe nō intelliguntur niſi ſcḋm appro
pinquationem ⁊ elongatōem a ꝑfectiſſimo in illo gñe. ſi
cut ēt prius ⁊ poſterius intelliguntur reſpectu primi vt pꝫ
5°. meta. Itē ſi ſpēs ſpāliſſime potētiarū aīe eēnt infi
nite ſimplr̄ ſeq̄retur ꝙ aliqd eēt maius infinito. qḋ ē im
poſe. ꝓbať ꝯñā. q2 numerus indiuiduorū potētiarum aīe
eſt maior q̄ꝫ numerus ſpērū. cū ſub vna ſpē ſint plā idi
uidua. 3°. dico ꝙ ſpēs ſpāliſſime potentiarum aīe ſūt in
finite ſcḋm qd ⁊ quo ad nos. ita ꝙ ſunt de difficili ꝑtranſi
biles ab intellectu nr̄o. qḋ breuiter ꝓbať ſic. ſpēs ſpāliſſi
me potentiarum aīe diſtinguunť ⁊ numeranť ſicut ſpēs ſpā
liſſime actuū eius. ſꝫ ſpēs ſpāliſſime actuuz eius vel aīe
ſunt de difficili enumerabiles a nobis. ergo ⁊ potentie
maior pꝫ. nā ſicut videre albū ⁊ videre nigrū nō ſūt idē
ſcḋm ſpēm ſpāliſſimā. ita poſſe videre albū ⁊ poſſe vide
re nigrū non ſunt idē ſcḋm ſpēm ſpāliſſimā. Sili aūt mō
arguendi vtiť ari. 3°. phycorū. dicens. ꝙ poſſe ſanari ⁊
poſſe infirmari nō ſunt idē ſicut ſanari ⁊ īfirmari nō ſūt
idē. ⁊ ſic ſilr̄ in alijs hmōi. ⁊ ſic pꝫ ꝙ numerus potētiarum
aīe ſcḋm ſpēm ſpāliſſimā eſt ſcḋm numerū actuum. Ridi
culū. n. ē dicere ꝙ videre albedinē ⁊ videre nigredineꝫ
ſint vnus actus ſcḋm ſpēm. ⁊ ꝙ intellr̄e deū ⁊ intelligere
lapidē ſint idē actus vnus ſcḋm ſpēm ſpāliſſimā. q̄re pa
tet maior. ⁊ minor ſilr̄ apparet. Nā ſpēſ ſpāliſſime actu
um aīe ſunt diſtincte ſcḋm ſpēs ſpāliſſimas entiū reſpcū
quorum ipa aīa opať ita ꝙ ſicut albedo ⁊ nigredo ſunt entia
diſtincta ſcḋm ſpēm ſpāliſſimā ſine dubio viſio albedis ⁊
viſio nigredinis ſunt actus diuerſi ſcḋm ſpēm ſpāliſſimā.
⁊ ſic in alijs hmōi. ⁊ ſicut hō ⁊ lapis ſunt diuerſa ſꝫ ſpe
ciē ſpāliſſimā. ita intellectio lapidis ⁊ intellectio hois. q2
intelligere diuerſificatur ſecundum diuerſitateꝫ nature
intellecte vt Cōment. dicit in iſto tertio. ⁊ eadem rōne
ſentire diuerſificatur ſcḋm diuerſitatē rei ſenſate. ſicut ergo
ſpēs ſpāliſſime entiū que pñt ſentiri ītelligi ⁊ appeti ſūt
valde multe ⁊ de difficili ꝑtranſibiles ab intellectu nr̄o
⁊ ſic quodāmodo ſunt infinite ſcḋm quid ⁊ quo ad nos.
ſic rationabile eſt intelligere de actibus aīe ⁊ de potētijs
eius. ⁊ hoc ſignificauit ari. in illis verbis p̄allegatis di
cens. Modo. n. quodam infinite videntur potētie aīe.
ſ. prout diſtinguuntur per ſpēs ſpāliſſimas. Nec fuit ne
ceſſe de qualꝫ illarum ſpērum ſpāliſſimarum ſeorſum ⁊
diuiſim facere tractatum. quia idē aut ſilē eſt iudiciū de
omnibus talibus potentijs q̄ ſunt vnius generis ꝓpin
qui. ⁊ ideo de oībus talibus potentijs ſufficit ſimul do
ctrinam tradere gñalem. ⁊ forte ad iſtā intentionem di
cit Algazel in metaphyſica ſua ꝙ aīa ē quaſi tabula bre
uis cōtinens ſūmā oium q̄ ſunt in mūdo in q̄ inuenitur
ſicut in ſpeclo exemplū oīs rei ⁊ per quā ſit poſe cogno

ſcere vniuerſa. ℭ Sclas tñ ꝙ multi nolũt acceptare hic ꝙ potentie anime ſic diſtinguantur per ſpẽs ſpãliſſimas ẜm diſtinctionem actiuũ aïe ꝛ ſpērum entiū. cuius neſcio aliam cãm niſi cõſuetudinẽ. qꝛ. ſ. conſueti ſũt andire ꝙ viſus eſt vna potẽtia ꝛ ſılr̃ auditus ꝛ ſic de alijs. ſed non ſequit̃ ex hoc ꝙ ſit vnus oĩo ẜm ſpẽm ſpãliſſimam imo hoc eſt impoſſ̃e ẜ ꝑdicta ꝛ eſt ſılr̃e. qꝛ ſicut numerꝰ habilitatum ſeu potentiarum materie eſt ẜm numerum cōmen. 11. ſpērum vt plane docet Cõmen. 2°. metaph̃y. ita numerus potentiarum aïe ẜm numerꝝ formaꝝ ſpũalium q̃s recipit aïa. Uel dicas cãm q̃re nõ. ℭ Ad rõeꝫ dico breuiter ꝙ bñ concedit ſpẽs potentiarum aïe nõ eẽ ſimpl̃r infinitas. ſed ſunt infinite ẜm quid mõ predcõ: ſ. qꝛ cum difficultate ſunt enumerabiles ꝛ pertranſibiles a nobis ſic conceſſum eſt in poſitione ꝛc̃.

ℭ Tex. cõmẽ. xxxxviii.

ℭ Uidentur autem hec duo mouẽtia aut appetitus. Aut intellectus. ſiquis phantaſiam poſuerit ſicut intelligentiã q̃ꝫdam ꝛc.

ℭ Queſtio. xxxix.

Ueritur hic vtrum intellectus ꝛ appetitus ſint diuerſe virtutes ſeu potentie aïe nr̃e. Et arguit̃ q primo ꝙ non. qꝛ ille virtutes non ſunt diuerſe quarum idem ẽ obm. eo ꝙ potẽtie diſtinguũtur ꝑ actus vt pꝫ ſcđo huius. ꝛ actus ꝑ oba. vt pꝫ in eodem ſed idem ẽ obm intellcũs ꝛ appetitus. ergo ꝛc̃. ꝓbatur. nam obm intellectus ẽ ens vt pꝫ ex prius dictis. obm vero appetitus eſt ipſum bonum. ꝛ hec ſunt idem eẽntialiter. qꝛ ens ꝑdicatur eſſentialiter de quolibet vt pꝫ 4°. meta. ℭ Item diuerſe virtutes nõ pñt hr̃e vnũ ꝛ eundem actũ reſpectu eiuſdem obi. hoc videt̃ manifeſtum ꝑ inductionẽ. ſed intellectꝰ ꝛ appetitus habent eundem actuꝫ reſpectu eiſdẽ obi. quia intellectus põt intelligere deũ. ꝛ voluntas põt ipm velle vtputa amare vt omnes concedunt. modo iſti actꝰ non poſſunt diuerſificari ex ꝑte obi. ſ. ipſius dei. qꝛ in ſe nullam hꝫ diuerſitatem cum ſit oĩo vnus in ſuba. Nec ẽ dicendum ꝙ diuerſificatur ex parte ipſarum potentiaꝝ qꝛ iſte ſunt receptiue ipſorũ actuũ ꝛ ſic ſe hñt ad modũ mãe. modo effc̃s nõ debent diuerſificari ſolũmõ ex ꝑte materie ſed agentis vt pꝫ 8°. meta. ergo ꝛc̃. ℭ Itẽ illđ quo aliquid appetit eſt appetitus. h̃ eſt manifeſta. ſꝫ aïa nr̃a appetit ꝑ potentiã itellc̃iuã. ſ. ipꝫ itelligere ꝛ ſcire. ꝑ quã. n. aliam virtutem appeteret ipm? non videt̃ alia. ergo ꝛc̃. ℭ Oppoſitum videtur intendere Ari. qui dicit hec duo videnť mouentia. ſ. appetitus ꝛ intellectus. ꝛ ſic innuit ꝙ non ſunt vna potentia ſed due. ꝛ idem dñt coiter omnes expoſitores. ℭ Ad intellectum q̃ōnis cõſiderandum eſt ꝙ appetitus eſt duplex vt dicit Cõmẽ. comen. 81. primo phyſicorum. ſ. appetitus naturalis ꝛ appetitꝰ aïalis. ꝛ differunt. qꝛ appetitus naturalis eſt inclinatio ad aliq̃ꝫ ꝑfectionem ꝯñs naturã rei ſine cognitione illius ꝑfectionis exñtis in illa re appetente. ꝛ hoc modo dicimus ꝙ graue naturaliter appetit eẽ deorſum. Appetitus aũt aïalis aliqñ ſumitur pro actu. aliqñ pro potentia vel virtute aïe. Appetitus quidem aïalis pro actu eſt inclinatio ꝯñs apprehẽſionem boni vel mali exñtis in aïali appetẽte. Et appetitus qui eſt virtus vel potentia ẽ virtus receptiua huius inclinationis. Cũ. n. aïal iudicat cibũ vel aliquid huiuſmodi eſſe bonum ſtatim appetit illud proſequi. huiuſmodi inclinatio dr̃ appetitus aïalis. ꝛ ille ẽ duplex. quia quidam eſt appetitus aïalis qui conſequit̃ cognitionem intellectiuã. ꝛ ille dicit̃ voluntas. ꝛ eſt in aïa rõnali ẜm Ari. in iſto 3°. Alius eſt appetitus qui conſeq̃t̃ cognitionẽ ẜm ſenſum ꝛ iſte dicitur appetitus ſenſitiuꝰ. ꝛ adhuc iſte diſtinguitur in concupiſcibilem ꝛ iraſcibilẽ quorum dr̃ia dr̃ eẽ. qꝛ ꝑ appetitum concupiſcibileꝫ aïal inclinatur ab bonum delectabile ẜm ſenſum ſine difficultate ꝛ labore ꝛ arduitate qđ quideꝫ bonum delectabile vt nunc non eſt vere ꝛ ſimpl̃r bonum. ſed per appetitũ iraſcibilẽ inclinatur in bonum arduũ ꝛ difficile ꝛ laborioſum ſicut in pugnam ꝛ in vindictam ꝛ acquiſitionẽ magnorum bonoꝝ ꝛ huiuſmõi taliũ. ℭ Sed q̃runt aliq q̃r appetitus intellectiuus q dr̃ voluntas nõ diſtinguit̃ per iraſcibilẽ ꝛ ꝯcupiſcibilẽ ſicut ꝛ ſenſitiuꝰ ita ꝙ ſicut appetitus ſenſitiuus concupiſcibilis inclinat in bonũ delectabile ẜm ſenſum abſolute ſine arduitate. ita appetitus itellectiuus concupiſcibilis vel aliter denominatus qualitercũq3 inclinaret in bonum delectabile ẜm intellectum ſine arduitate ꝛ difficultate ꝛ alius appetitus iclinaret ad bonum arduum ꝛ difficile. ℭ Et forte ſi ſic diſtinguerentur non eſſet magnum pctm̃. Et diceretur ꝙ Ariſto. dedit intelligere in intellectiuo appetitu per hoc qđ expreſſit in ſenſitiuo appetitu. ℭ Sed alr̃ dicit̃. q illa que ſunt diuerſa ꝛ diſꝑſa in inferioribus ſunt vnita in ſuꝑioribꝰ ꝛ q̃cquid põt forma inferior ꝑ pl̃es v̂tutes põt forma ſuperior ꝑ vnã v̂tutẽ. Certũ ãt ẽ ꝙ aïa itellectiua ẽ ſuꝑior ordie ꝑfectõis ad aïaꝫ ſenſitiuã. ℭ Alr̃ forte põt dici ꝛ melius ꝙ oẽ bonũ qđ eſt vere delectabile ẜm itellectũ hꝫ aliq̃ꝫ arduitatẽ. Nã arduitas boni ẽ q̃dã ꝯditio ipſius boni q̃ aliqđ bonũ excedit bonũ ẜꝫ ſenſũ. ꝛ iõ oẽs appetitus itellectuales quodãmõ tendũt in bonũ arduũ. q̃re nõ oꝫ ꝙ diſtinguant̃ ſicut ſenſitiuꝰ. ℭ Itẽ appetitꝰ ſenſitiuꝰ ꝯſequit̃ ſenſũ q hꝫ cognoſcere ꝑticularit̃ ꝛ idiuidualiter. Iõ dꝫ diſtingui ẜꝫ diuerſas ꝯꝑhẽſiões idiuiduales Appetitus aũt intellectuał ꝯſeq̃t̃ itellcm̃ q ꝯꝑhẽdit vlr̃ ꝛ coiter. q̃ vero ſũt diuerſa i ꝑticularibꝰ ſũt eadẽ ꝛ vnita in vl̃ibus alq̃ mõ. ℭ His ꝑmiſſis põt dici ad q̃õem. ꝑ° ꝙ potentia intellectiua bñ eſt q̃dã appetitus nãlis. ſ. ille appetitus q̃ aïa intellectiua nãlr̃ deſiderat itellr̃e ꝛ ſcire qđ ſic ꝓbari põt. Ille potẽtie ſũt eedẽ potẽtie realr̃ q̃rũ ſũt idẽ actus oĩo. hoc eſt ꝑnm in iſto gñe. ſꝫ potẽtia itellectiua ꝛ appetitus nãlis aïe intellectiue ſũt huiuſmodi. nã ſicut potentia intellectiua ordinat̃ ad ſpẽm intelligibilẽ ꝛ actũ intelligendi ꝛ ad hĩtus itellcũales. ita appetitus nãlis eſt ad oĩa iſta ꝛ nõ ad alia nec eꝯ°. imo ad quoſcũq3 actus ꝛ ꝑfectiones ordinat̃ potẽtia intellectiua ad eoſdẽ ordinat̃ appetitus nãlis vt pꝫ cuilibet intelligẽti. ℭ Iteꝫ fruſtra fit ꝑ pl̃a qđ põt fieri ꝑ vnũ. mõ poſito ꝙ iſte potentie ſint eadẽ potentia realr̃ ſaluant̃ ea q̃cũq3 ſaluarẽt̃ ſi eẽnt diuerſe vt pꝫ paꝝ exercitatis in iſta mã. ℭ 2°. dicẽdũ breuiter qđ potẽtia intellectiua nõ eſt idẽ realr̃ cũ appetitu ſenſitiuo ꝛ hoc facilr̃ appet. qꝛ potẽtia itellectiua ẽ abſtracta ꝛ imaterialis vt pꝫ in iſto 3°. ſed appetitus ſenſitiuꝰ ẽ potẽtia mãlis ꝛ organica ſic̃ ſẽſus vt pꝫ ex iſto 3°. ℭ 3° diceret̃ ẜm cõeꝫ doctrinã ꝙ potẽtia itellectiua nõ ẽ oĩo eadẽ cũ appetitu intellectuali q ẽ volũtas. qꝛ nõ hñt penitus vnũ obm. qꝛ obm itellcũs eſt ens. ſed obm voluntatis ꝓꝑe ẽ bonũ acq̃ſibile ab hoïe qđ q̃dẽ bonũ ẽ aliqua ꝑfectio quã põt hõ acq̃rere vel eſt oꝑatio nãlis vel aliqđ aliud bonũ ꝯueniẽs hoï ꝛ iſta nõ ſunt penitus vnũ ꝛ idẽ. qꝛ nõ oẽ ens eſt bonũ qđ põt acq̃ri ab hoïe tanq̃ꝫ eius ꝑfectio vel oꝑatio vel aliq̃d cõueniens hoï. ℭ Et ſi dicet̃. ꝙ oẽ ens eſt bonũ ꝯueniens hoï. tñ iſta dr̃nt ẜm modũ ita ꝙ aliud eſt eẽ ens ꝛ eſſe bonũ ꝯueniẽs hoï vt dicit Cõ. Sꝫ eſt ꝯſiderandũ ꝙ ſic̃ aliq dñt lꝫ pauci ꝙ q̃uis potẽtia intellectiua nõ ſit penitus eadẽ cũ potẽtia volitiua tñ potentia intellectiua q̃ intelligit̃ bonũ humanũ ẽ eadẽ cũ ipſa volũtate q̃ appetit̃ huiuſmodi bonũ. eadeꝫ dico realr̃. ſed differunt ẜm rõem. qꝛ iſta potẽtia dr̃ itellectiua ẜm ꝙ eſt virtus naturalis ſube imaterialis ꝛ abſtracte. Sed dr̃ voluntas inq̃ꝫtũ ad eius actũ ꝯſequitur aliq̃s motus qui eſt ꝓſecutio vel fuga boni vel mali itellecti. ꝛ ſimlr̃ iſti actus ſunt vnus ꝛ idem actus reał. ſ. intelligere bonum hũanũ ꝛ ipm velle vel appetere. ſꝫ differunt ẜm rõnem. qꝛ dr̃ intelligere inq̃ꝫtum eſt actus 2° receptus in potentia abſtracta. ꝛ dr̃ velle inq̃ꝫtũ ad ipm ꝯſeq̃t̃ motus ad ꝯſequendũ bonũ intellectũ vel motus ad euitandũ malũ. ꝛ hec opi. hꝫ rõem euidentem. quia nũq̃ꝫ ſaluanda ſunt per plura q̃ pñt ſaluari ꝑ pauciora vl̃ ꝑ vnũ ꝛ eq̃ bñ. vt ſatis hr̃ ꝑ°. phy. ſꝫ ſuppoſito ꝙ ſit ea

dem eſſentialr̄ potentia intellectiua boni ⁊ mali hūani ⁊
voluntas ſaluātur eq̄ bñ oīa apparētia ſicut ſi eſſent due
v̄tutes realiter diſtincte. nā ſicut poſito ꝙ iſte due virtu
tes ſint diuerſe motus hoīs ꝓcedit ab eis ſic ſi eſſet vna
ſola v̄tus. mot⁹. n. ꝓcedit ab ea ita ꝙ ſtatī cū hō̄ ītelligit
aliquod bonū ſub rōne hōi ⁊ polis ⁊ nō ꝯſiderat aliqđ
malū quod debeat ide accidere ſtatī monet̄ ad illud ni/
ſi aliquid ꝓhibeat. ⁊ ſi voluntas eſſet potentia diuerſa a
potentia intellectiua tñ cum ipſa potentia intellectiua iu/
dicat determinate aliquid eſſe bonū ⁊ nō iudicat malū
qđ debeat contingere ex illo voluntas ꝑ illo tē ⁊ ſtante
illo iudicio non poſſet non velle illud bonum vt patet 3°.
ethicoꝝ. ⁊ ſic ſine dubio huiuſmodi actus voluntatis ni
hil faceret ad motum exteriorem. ⁊ vlr̄ nō vr̄ aliqđ ap
parens ꝑꝑ qđ appareat iſtas potētias eē diuerſas realr̄
vt iſti dicunt. Et forte iſti concedunt. ſilr̄ ꝙ appetitus ſē/
ſitiuus in hoīe ⁊ potentia aīe ſenſitiue iudicatiue boni ⁊
mali ſunt vna ⁊ eadē potentia naturalis realr̄ ⁊ dr̄nt ſo/
lū ſm rōēꝫ. qꝛ iſta potētia ſm ſe dr̄ cognoſcitiua inq̄ꝫtū
ē v̄tus anime receptiua ſpēī rei. ⁊ dī appetit⁹ inq̄ꝫtū ad
eius actū ꝯſeq̄t̄ motus aīalis localis. Et ſilr̄ idē realr̄ eſt
actus intrinſecus cogitare bonū aut malū ⁊ ipm̄ appete
re fugere aut ꝓſequi. ſed dicit̄ cogitare ꝓut ē a virtute
cogitatiua ⁊ dr̄ appetere ꝓut ad ipſum conſequit̄ mot⁹
tex. cō. 29. localis aut toti⁹ aut alicuius ꝑtis. ⁊ hoc vr̄ ītelligere ph̄s
in illo. c. Videt̄ aūt ſenſibile ⁊c̄. vbi ſic loquit̄. Et nō alte
rū appetitiuū ⁊ fugitiuū neqꝫ ab īuicē neqꝫ a ſenſitiuo ſi
eſſe aliqđ eſt. ¶ Ad hāc autē poſitionē nō video ꝯſeq ali
qđ īpoſſe realr̄ nec eā eē ꝯ aliquā dignitatem nec ſimplr̄
nec in iſta ſcia. verū ē tñ ꝙ hec poſitio eſt ꝯ cōe dēꝫ mul
torum. Nā multi dñt ꝙ voluntas ē potētia aīe oīo realr̄
diſtincta ab ipſa potētia intellectiua q̄ ītellr̄ bonū volibile
⁊ ꝙ bonum cognitū ꝑ intellēꝫ mouet voluntatē ad actū
ſuū qui ē velle. Et quidā iſtorum ponunt ipſam volūta/
tē ad actū ſuū ſic eē liberā ⁊ diſtinctā a potentia intellecti
ua ꝙ ipſa pōt nō velle bonū qđ iudicat̄ eſſe bonū ab in/
tellectu imo ipſa efficit in ſeipſa actū ſuū volēdi ⁊ poteſt
ipm̄ nō efficere pñte iudicio boni ⁊ huiuſmodi talia que
ſunt mirabilia ⁊ extranea a ph̄ia. ſed iſta hñt diſcuti abū
dantius 3°. ethicoꝝ. Et ſi obijceret̄ illis ꝙ ſi appetitus ſē
ſitiuus eſt idē realr̄ cū cogitatiua humana ſeq̄t̄ ꝙ virtu
tes morales ſunt in ipſa cogitatiua q̄ hꝫ diſcernere bonū
⁊ malū in ꝑticulari ⁊ ſuꝑ abūdātiā ⁊ defectū. ⁊ ex hoc
non vr̄ ſeq ꝙ v̄tutes morales nō ſunt aliud niſi q̄dā pru
dentie ꝑticulares exñtes in v̄tute iudicatiua boni ⁊ mali
forte hoc non eſſet ꝯ aliq̄ꝫ dignitatē. ſed dñr prudētie ꝑti
culares inq̄ꝫtū ꝑficiunt aīam humanā ad verā cognitio
nē agibiliū. ⁊ dñr virtutes morales inq̄ꝫtū ordinant̄ ad
oꝑationes exteriores vl̄ ad modificatōes paſſionū ⁊ ita
intellr̄ dcm̄ Ari. ⁊ Cōm. 6°. ethicoꝝ. v̄bi grā. aīa cogita
tiua ꝓpria hoī hꝫ quēdā hītū acq̄ſitū quo ꝑficit̄ ad cōſi/
derandū ⁊ diſcernendū datōes pecuniaꝝ ⁊ alioꝝ huiuſ
modi bonoꝝ. ⁊ ad diſtinguēdū vere ⁊ ꝓprie ſuꝑabūdā
tiā ⁊ defectū ⁊ mediū in datōibus. iſte qdē hītus ꝑticu
laris ē q̄dā prudētia ⁊ ē q̄dā v̄tus moralis. ſ. liberalitas
ſꝫ dr̄ prudentia talis inq̄ꝫtū ꝑficit aīaꝫ cogitatiuā ad recte
diſcernēdū ⁊ iudicādū de datōibus. ⁊ idē hītus ē v̄tus
moralis inq̄ꝫtū ordinat̄ ad actualē datonē ⁊ inq̄ꝫtū ē na
ta eē ꝑncipiū huius datōis. ⁊ ſic v̄tus moralis nō ē peni
tus idē ꝙ prudētia ⁊ ita ſuo mō ēt in alijs. Et vtinā ego
ſcirē an hoc ſit ꝯ dignitatē aliq̄ꝫ ſꝫ de hoc alias ⁊c̄. ¶ Ad
ꝑmā rōēꝫ cū dr̄. ille potētie ⁊c̄. veꝝ ē ſi hñt vnū ⁊ idem
obm̄ totalr̄ ⁊ cōuertiblr̄. ſed ſi nō. nō oꝫ. mō ſic ē h̄. nā
lꝫ oē bonū humanū ſit ens. tñ nō oē ens ē bonū huma/
nū ſaltē qđ ſit ꝑfectio ihērēs hoī vel aliq̄ eius oꝑatio. Et
ſiqs velit dicere ꝙ oē ens eſt bonū humanū inq̄ꝫtū ē ali
q̄liter vl̄ nālr̄ ꝯueniēs hoī tñ in vnoq̄ꝫ ente bono alia eſt
rō bonitatis ⁊ alia ē rō entitatis. v̄bi grā. ſi cibus ē qđdā
bonū hoī ⁊ ē ens puta ſuba nō ē dubiū qn alia ē rō ſube
⁊ alia eſt rō bonitatis. ſ. cōueniētia q̄ eſt cōueniēs hoī tā
q̄ꝫ cōſeruatiuū aut effectiuū ſanitatis humane aut alicui⁹
ꝑfectionis eius. ¶ Sed dices ꝙ ad minus potētia intel/
lectiua qua intelligitur huiuſmodi bonitas eſt eadē cū po
tentia q̄ appetit̄ ſeu deſiderat̄. ¶ Ad hoc dicerent aliq
ꝙ veꝝ eſt ſed drñt mō ꝑdcō. Sꝫ ſiqs vellet tenere cōēꝫ
viā poſſet adhuc euadere dicēdo ꝙ nō ſeq̄t̄ iſtas potē
tias eē eādē potētiā q̄ꝫuis ſint reſpcū eiuſdē obi qꝛ ſi mo
uēt̄ ab illo obo eodē mō. Nā ītellēs mouet̄ ab ipo bono
mediāte v̄tute cogitatia ipꝫ aliq̄lr̄ cogitāte. ſꝫ volūtas mo
uet̄ ab ipſo bono mediāte ītellcū cognoſcēte illud bonū
⁊ nūq̄ꝫ moueret̄ ab ipſo niſi illud eēt cognitū ab ītellcū
ita ꝙ ipa cognitio ītellectualis boni ē q̄ſi motiuū ꝓpīquū
volūtatis ad actū ſuū q ē velle bonū vt pꝫ 3°. ethicoꝝ. ⁊
iō nō ſeq̄t̄ ex hoc ꝙ ipa ītellectio ſit id qđ ꝑmo ⁊ directe
ꝯſiderat̄. ſicut lꝫ color nō moueat viſū niſi mediāte ſpē
quā facit i medio tñ nō ſeq̄t̄ ꝙ illa ſpēs coloris ſit illđ qđ
directe vr̄ ⁊ ꝑmo. ¶ Ad aliā poſſum⁹ dicere breuit̄ ꝙ
actus intellectus reſpcū ꝑmi ꝑncipij qđ eſt đs ⁊ actus
volūtatis reſpectu eiuſdē nō ē oīo vnus actus. qꝛ q̄ꝫuis
obm̄ ſit oīo vnū ⁊ idē ſm ſe tñ iſte potētie nō mouēt̄ ab
ipſo eq̄ imediate. qꝛ volūtas nō mouet̄ ad volēdū ipſū
deū niſi mediāte intellectu cognoſcēte ipm̄ ita ꝙ motiuū
ꝓpīquū volūtatis eſt cognitio quam hꝫ intellēs de deo
ſed h̄ cognitio nō ē ꝓpīquū ꝑncipiū monēs ipm̄ ītellcm̄
ad cognoſcēdū deū ſed aliqd aliud qcqd ſit illud ⁊ ſic di
ceret̄ ſm vnā opionē. ¶ Ad aliā pōt dici ꝙ bñ ꝯcludit
potētiā intellectiuā eē appetitū nālē. ⁊ hoc ē ꝯceſſū ſꝫ nō
ꝯcludit ꝙ ſit appetitus aīalis vt ſatis pꝫ ex ꝑdictis.

¶ Tex. cōm. xxxxviii.

¶ Intellectus aūt qui ꝓpter aliquid ratioci
natur: ⁊ qui practicus eſt. differt autē a ſpecu
latiuo fine. ¶ Queſtio. xl.

Conſequēter queritur vtruꝫ
appetitus ⁊ in
tellectus practicus ſint principia motus lo
c calis proceſſiui. Arguitur primo ꝙ nō. qꝛ
vnius effectus non ſunt plura principia ⁊
diuerſa in eodem gñe cāe vt pꝫ 2°. ph̄yco
rum. ſed motus localis proceſſiu⁹ eſt vnus effectus vt
pꝫ. ⁊ appetitus ⁊ intellectus ſe hñt i eodē gñe cāe vt pꝫ.
¶ Item ſi intellectus eſſet principium motus localis ꝓ
ceſſiui tunc aīalia alia ab homine non mouerentur iſto
motu cuius oppoᵐ patet ad ſenſum. conſequētia patet
quia alia animalia non habent intellectū. ¶ Itē poſita cā
dꝫ pōi cātū 2°. ph̄y. tñ poſito intellectu ⁊ appetitu non
ponitur ſemper huiuſmodi motus vt pꝫ per experien/
tiam. quia dormiens habet appetitum ⁊ intellectuꝫ ⁊ tñ tex. cō. 48
non mouetur huiuſmodi motu. ¶ Opᵐ. arguit̄ aucto/
ritate ph̄i in l̄ra. dicit enim ꝙ videntur hec duo mouētia
appetitus ⁊ intellectus practicus. idem etiam dicit Cō.
¶ Ad queſtionem eſt intelligendū ꝙ intellectus practi/
cus poteſt dupliciter accipi ſic ari. accipit in littera. Uno
modo pro potentia abſtracta qua intelliguntur operabi
lia humana vniuerſaliter ⁊ abſtracte. ⁊ de iſto viſuꝫ fuit
prius qualiter aliquid differt a ſpeculatiuo. Alio modo
poteſt accipi intellectus practic⁹ cōiter pro quacunqꝫ po
tentia iudicatiua boni ⁊ mali. ⁊ talis potentia bene eſt in
animalibus irrationabilibus quia hñt virtutem eſtima/
tiuam qua iudicant aliquid vt bonum ⁊ aliquid vt malū
⁊ hanc communiter vocamus phantaſiam. ¶ Item cō
ꝯſiderandum eſt ꝙ intellectus practicus qñqꝫ eſt i actu
reſpectu boni ita. ſ. ꝙ actu intelligit ipſum bonum aliqñ
non eſt in actu. Et ſilr̄ appetitus qñqꝫ eſt i actu 2°. qñ. ſ.
appetit aliqđ bonum proſequi aut fugere malū. ⁊ aliqđ
nō eſt in actu ⁊ hoc totum eſt per ſe manifeſtum. Tūc
dico ꝙ appetitus in actu intellectus accipiendo intelle/
ctum 2°. modo ſunt principia motus localis proceſſiui ī
animalibus. quia illa ſunt principia huius motus quib⁹
poſitis ponitur ⁊ remotis remouetur talis motus per
ſe ⁊ primo. ſed appetitus in actu ⁊ intellectus practicus
in actu ſunt huiuſmodi. quia cum animali prius quieſcē
ti offertur aliqđ bonum qđ prius non erat ei preſens ⁊

ipſum animal cognoſcit ⁊ iudicat illud eſſe bonū ⁊ appe
tit illud tunc ſtatim mouetur ad ipſum niſi aliquid prohi/
beat ⁊ prius naturalr̄ ɔtingit intelligere actu ⁊ appetere
q̄ mot⁹ talis contingat cuius ſignum poteſt eſſe per hoc
ꝙ animal actu intelligēs ⁊ appetens aliquod bonum po
teſt impediri ne moueat ſeipſum. ſed animal mouens ſe
ipſum non impeditur ab intelligere ⁊ appetere bonum
propter quod mouet ſeipſū ⁊ hec ſunt nota vnicuiqꝫ bñ
diſpoſito per experientiaꝫ. ¶ Secūdo poteſt dici ꝙ hec
ſunt principia motus proceſſiui in genere cauſe efficien/
tis: quod patet per diuiſionem. q: non ſunt principia illius
motus in genere cauſe materialis vel ſubiecti. q: mot⁹ lo
calis non fundatur principaliter in intellectu nec in appeti
tu. nec ſunt cauſa formalis. hoc enim eſt certum. quia
forme non eſt forma alterius generis. ſed motus loca/
lis eſt alterius generis ab intellectu ⁊ appetitu. nec ſūt cā
finalis. q: ridiculum eēt dicere ꝙ motus aīalis ordinare/
tur finaliter ad hoc ꝙ anima intelligeret ⁊ appeteret illō
bonū ad quod mouet precipue q: finis mot⁹ eſt optimū
⁊ vltimū gratia cuius ipſe motus eſt. ſed actus intelligen
di ⁊ appetendi nō eſt optimum ⁊ vltimum reſpectu ipſi
us motus. quare ⁊c. Ex hoc aūt patet error cuiuſdā do
ctoris qui dixit in ſuo tractatu de ſenſu agente. ꝙ motus
non habet agens per ſe. hoc enim eſt manifeſte falſuꝫ ⁊
ɔtra pħm. q: in iſto. c. pħs aſſignat per ſe cauſas ipſi⁹ mo
tus animalis dicens ꝙ hec duo videnť mouentia appeti
tus ⁊ intelligentia practica ſiquis phātaſiam poſuerit vt i
telligentiam quādam. i. ſiquis ſub intellectu compreben/
dat phantaſiam. ſ. virtutē iudicatiuam boni ⁊ mali. ma/
nifeſtum autē eſt ꝙ hec duo non ſunt principia mot⁹ in
alio genere cauſe niſi efficientis vt patet ex dictis. p queꝫ
aūt modum iſte motus procedit ab iſto principio. vł iſtis
principijs conſiderari debet in libro de cauſis motus aīa
lium. ¶ Ad primā rationē dicitur ꝙ maior eſt vera in eo
dem genere cauſe ⁊ eodem modo. ſed alio ⁊ alio modo
bene eſt poſſe. ⁊ ſic eſt hic. nam intellectus in actu eſt cā
remota ipſius motus. ⁊ appetitus eſt cā propinq̄ ⁊ dter
minans intellectum. ¶ Sed hoc videtur mihi multum
difficile. q: cā remota in eſſentialiter ordinatis poteſt ma/
nere deficiente cā propinqua ⁊ immediata vt pꝫ inducē/
do. Nam materia remota. i. materia prima poteſt ma/
nere deſtructa materia propinq̄ huius materialis. ſilr a/
gens remotū vt celū remanet deſtructo hoc agente ꝓpin
quo. ſimiliter finis remotus vt deus poteſt manere defi
ciente hoc fine propinquo. ⁊ ſic in alijs. ſi ergo intelligere
h̄ bonū eēt cā ipſi⁹ mot⁹ rēota. ⁊ appetere hoc bonū eēt
cā ꝓpinqua tunc poſſet remanere h̄ actus intelligendi de
ficiente hoc actu appetēdi. hoc aūt eſt falſum. q: impoſſe
eſt ꝙ intellectus iudicet hoc eſſe bonum ⁊ proſequendū
quin ſimul appetitus illud appetat ⁊ dicitur. 3. ethicoruꝫ
ſaltem a multis doctoribus. nec poteſt aliquis dicere ꝙ
hec duo. ſ. intelligere bonum proſequendum ⁊ appete
re ſint due cauſe agentes motum eque propinque quoꝝ
tamen neutra eſt ſufficiens ſm ſe. ſicut diuerſi hoīes tra
hūt vnam nauem quā neuter ſufficeret per ſe trahere.
q: talia agentia non ſunt adinuicem eſſentialiter ordinata.
ita. ſ. ꝙ vna deficiente ⁊ corrupta corrumpať altera neceſ
ſario. ſed hoc contingit in propoſito. nam deficiente actu
intelligendi bonum proſequibile ſimul neceſſario deficit
actus appetēdi illud bonū ⁊ forte ecōuerſo. Et forte dice
reť ꝙ obiectio iſta primo accipit vnū falſum. ſ. ꝙ poſita
⁊ remota intellectione vt bonum eſt ⁊ proſequendū non
opꝫ ponere nec manere actum appetendi illud bonum. i
mo quātūcūqꝫ intellectus practicus iudicat hoc eē bonū
⁊ proſequendum ⁊ non appareat ei aliquod eſſe malum
quod debet ei contingere ex huiuſmodi proſecutione ⁊
iudicet ꝙ ſine hac proſecutione non poteſt accipi intētio
adhuc voluntas poteſt non velle illud bonum ⁊ produ/
cere vel non producere ſuam volitōem in ſeipſa. Et ē ar
ticulus pariſienſis vt dicitur alibi. Sed ego puto mirabi/
le ⁊ miraculoſum ⁊ non poſſet probari pħyce nec ſuſti/
neri niſi miraculoſe ſolum. ⁊ ideo de iſto non plus ad pre
ſens. ¶ Sed adhuc illo conceſſo remaneret dubium dif
ficile. q: ſemper cā remota poteſt eſſe plurium effectuū
ꝓductiua ⁊ eſt cauſa vłior q̄ propinqua vt patet intuen
ti. modo intellectio huius boni nō eſt cā plurium effectu
um ꝓductiua. ſ. plurium motuum q̄ actus appetendi il/
lud bonum vt patet vnicuiqꝫ. Et ideo dicūt aliqui ꝙ iſti
actus non ſunt diuerſi eſſentialiter per ſe immo ſūt vnus
actus per ſe ⁊ eēntialiter. diuerſificatur tamē rōne vt pu⁹
tangebatur. Et vtinam ſcirem hanc dignitatē cui ipſa po
ſitio repugnaret. ¶ Ad auctoritatem aꝛ. dico ſub copu/
latione ꝙ hec duo videntur mouentia ⁊c. forte pro tanto
dicit ꝙ intellectus practicus proprie dc̄s non eſt idem cū
appetitu ſenſitiuo nec ecōuerſo. vel pro tanto. q: lꝫ realr
⁊ eſſentialiter ſint idem actus tamen iudicare hoc bonuꝫ
proſequendum ⁊ ipſum velle differunt ſm rōnē. quia di
citur iudicare vel cognoſcere in comparatione ad virtutē
cognoſcitiuam anime ⁊ iudicatiuam. ſed dicitur velle vł
appetere in comparatione ad ipſum bonum qō eſt natū
attingi. ſ. per motum ſequentē. Hec aūt dicta ſunt p mo
dum exercitationis ad preſens. ¶ Ad aliam patet ex di/
ctis. nō. n. accipitur intellectus practic⁹ proprie ⁊ ſtricte
ſed cōiter pro quacunqꝫ virtute iudicatiua de bono pro/
ſequendo ⁊ de malo fugiendo. ¶ Ad aliam etiam patet
per dicta. nam licet dormiens habeat potentiam itelle/
ctiuam ⁊ appetitiuam nō tñ ſenſus intelligit actualiter il/
lud bonum proſequendum aut appetit. ⁊ ſi contingit ali/
quando ipſum iudicare vel appetere aliquid faciendum
facit illud ſicut pħs docet in de ſomno ⁊ vigilia. vbi dic̄
ꝙ mouentur quidam dum dormiunt ⁊ faciunt multa q̄
ſunt vigilantium. i. opera ſimilia operibus vigilantiuꝫ vt
habet declarari ibideꝫ.

¶ Tex. cō. l.

¶ Et phantaſia cū moueat nō mouet ſine ap
petitu: unum igitur mouens quod appetibi
le ⁊c.

¶ Queſtio. xli.

Conſequenter queritur. Utrꝫ voluntas vł hō
per voluntatem poſſit non velle bonū qō ab
intellectu iudicatur eē bonum ſimpliciter cum
intellectus habet tale iudicium ſecundum actum. Et ar/
guitur ꝙ ſic. Nam ſi non tunc voluntas non eſſet libera
nec homo per voluntatem eſſet liber poſtquā neceſſario
vellet bonum iudicatum ab intellectu: ſed conſequēs eſt
inconueniens ⁊ abſurdum. q: homo per voluntatē eſt li
ber ⁊ dominus ſuorum actuum vt cōmuniter dicit. 3.
ethicorum. ergo ⁊c. ¶ Oppoſitum patet per experien/
tiam. quia quilibet experimentatur in ſeipſo. ꝙ cū ipſe p
intellectum iudicat aliquid eſſe bonum ſimpliciter ⁊ non
apparet ei eſſe aliqua mala circūſtantia in illo nec aliquod
malū ꝙ cōmuniter illud neceſſario vł vt in pluribus ipſe
appetit illud. immo etiam proſequitur illud niſi quid im/
pediat. aut non apparet ei alterum maius bonuꝫ ꝓſequē
dū cui⁹ acqſitio poſſet īpediri p illō aliō min⁹ bonū ¶ Itē
ſiquis iudicat ꝙ multum ſtudere in hac queſtione ſit bo/
num ſimpliciter ⁊ nullum malum inde contingat ex hoc
nec apparet ei maius bonum cuius adeptio impediatur
per hoc ſtudium ſtatim appetit hoc ſtudere ⁊ ſtudet niſi
aliquid impediat vel prohibeat. ſimiliter ⁊ in alijs huiuſ
modi. ¶ Ad hoc vt credo diceret aꝛ. ꝙ cum intellectus
iudicat aliquid bonum eſſe modo premiſſo voluntas nō
poteſt ꝓ illo tunc vel pro illo tempore non velle illud bo
num. ⁊ hoc ſiue illud bonum ſit finis vltimus ſiue ordi/
natum ad finem vltimum. quod poteſt probari ſic. poſi/
tis principiis propinquis per ſe ⁊ immediatis alicuius a
ctus ⁊ non impeditis ſufficienter ſibi inuicem appropin/
quatis neceſſario ponitur ille actus. ⁊ non poteſt non po
ni pro illo tunc. hoc eſt manifeſtum cuilibet bene ſe ha/
benti ſecundum intellectum. cū aūt intellectus iudicat ali
quid eſſe bonum ſimpliciter ⁊ iudicat etiam malum non

cõcomitari illud bonū ⁊ non conſiderat aliquid aliḋ maius bonū pro illo tunc ponantur cauſe per ſe immediate actus volendi illud bonum non impedire ⁊ ſibi inuicem ſufficienter appropinquare. nã cã receptiua ipſius actus eſt ipſa voluntas ⁊ cauſa actiua propinqua eſt ipſum bonū cognitum vel ipſamet voluntas cui pñtatᷣ illud bonū. ⁊ oīa iſta ſunt exiſtente tali iudicio ⁊ non ſunt impedita. vt patet per ſe. ⁊ ſunt ſibiinuicem ſufficienter appropinquata. qualiter poſſet non accidere actus volendi illḋ bonum. ¶ Sed eſt cõſiderandū propter ſolutionem rõnis ꝙ finis in agibilibus eſt ſicut principium in ſpeculabilibus vt patet. 2. phyſicorum. ⁊ .3. ethicoꝝ. qꝛ ſicut intellectus ſpeculatiuꝰ ex cognitione principij peruenit in cognitionem cõcluſionis ita intellectus practicus ex cognitione bonitatis finis peruenit ad cognitionē ordinatorum ad finē. ⁊ concludit aliquid eſſe bonum ex eo ꝙ ordinatur ad finem bonū ⁊ cū ad vnū finē poſſint eē plꝛa bona ordinata media quibus attingi poteſt ipſe finis intellectus practicus poteſt illa media comparare fini ⁊ ex fine concluderᷣ vnū illorum eē melius altero. illud autem quod eſt cõuenientius ad bene ⁊ ad eſſe faciliter attingendū indicat eſſe melius ⁊ magis eē proſequendū ita ꝙ ipſe finis ē ibi ſicut principium ⁊ menſura ordinatorū in finem. ⁊ hoc
tex.cõ.97. ſatis docuit arꝭ. in iſto. 3. in illo. c. Non quidem igitur ſic appetitiuum quod eſt animalis. vbi dicit ꝙ vtrū agēdū ſit hoc aut hoc. ſ. inquirere iam rõne eſt opus: ⁊ neceſſe eſt vno menſurare. ſ. fine melius immutatᷣ. i. ꝓſequitur melius ⁊ in hoc dr̃t homo ab alijs animalibꝰ q̃ lꝫ cognoſcant aliqualr̃ finē ⁊ ordinata ad finē tñ nõ cõſiderãt hītudinē finis ad ea que ſunt ad finē. nec ex bonitate finis rõcinantur ad concludendum aliquid eē bonū vel melius ſꝫ ſolū inſtinctu naturali proſequunᷣ ſibi incõuenientia ⁊ fugiunt nociua. Sic ergo q̃uis intellectus iudicet aliqḋ eſſe bonū ⁊ pro illo tunc voluntas non poſſit illud nõ velle. tñ qꝛ intellectus practicus poteſt ratiociari ⁊ cõcludere per rõnem ſumptam ex fine aliquid eſſe bonū vel melius iō non ſimpliciter neceſſitatᷣ voluntas ad illud appetendū ⁊ in hoc ſatis poſſet intelligi libertas humana. Nam vt ad p̄ſens apparet mihi ſaluo meliori iudicio libertas hominis radicaliter ⁊ principaliter eſt aptitudo vel idoneitas ipſius ad ratiociandū ⁊ ad concludēdū aliqḋ eē bonū ꝓſequēdū. illud võ malū fugiendū per hītudinē ⁊ ipſū finē. Ad hoc aūt cõcomitatᷣ ꝙ ipſa voluntas poſſit elicere vel fugere hoc vel illud ⁊ tentare vel proſequi ⁊ fugere ſm ꝙ rõ practica iudicat eſſe proſequendum vel fugiendū. Et ſi intellcs̃ practicꝰ ⁊ voluntas ſunt diſtincte potentie anime oīo vt cõiter ponitᷣ. tūc intellcs̃ practicus tanto volūtate eſt nobilior ⁊ tanto ſm ipſum eſt magis libtas hoīs attēdēda ⁊ principalīꝰ q̃to potētia abſoluta cognoſcitiua ⁊ rõcinatiua ē excelſior q̃ potētia nõ ratiocinatiua nec cognoſcitiua. Sed de hoc nõ plus ad preſens. ¶ Ad rõnē dico breuiter ꝙ libertas hoīs non conſiſtit in hoc ꝙ voluntas poſſit non velle bonū iudicatū ab intellectu pro illo tunc pro quo ſtat tale iudiciū ſed in hoc ꝙ hõ poſſit ꝑ intellcm̃ rõcinari de ordinatis in fine ⁊ per rationē ſūptã ex fine poteſt intelligere quid melius ſit de diuerſis ordinatis in finem. Et q̃uis ita diceret arꝭ. vt credo tñ dico ⁊ ſimplr̃ aſſero ꝙ voluntas humana ſic eſt libera ꝙ ipſa põt nõ velle bonū quod ſibiipſi preſentatur per intellcm̃ practicū ⁊ preſentatis maiori ⁊ minori bonis. adhuc voluntas pro illo tunc poteſt velle minus bonū ⁊ dimittere maius bonū oībꝰ circūſcriptis ſufficiēter. Et hãc ꝯclõnē neſcio demõſtrare. ſed ſimplici fide teneo eē veram. ¶ Ad rõnē in oppm̃ eſt dicendū ꝙ oībus cauſis poſitis ⁊ immediatis per ſe alicuius actus appropinquatis ⁊ nõ impeditis per aliquid aliud adhuc deus poteſt facere ꝙ nõ ꝓducatur ille actus ſicut preſente colore viſui bene diſpoſito nec interueniēte corpore opaco adhuc ipſe poſſet facere ꝙ viſus nõ videret colorem. quare non valet rõ. ⁊ ſic dictum ſit ad queſtionem.

¶ Tex. commen. lix.

¶ Vegetabilem quidem igitur animam neceſſe habere omne quodcūqꝫ viuum et animaꝫ habet a generatiōe vſqꝫ ad corruptionē.

¶ Queſtio. .xlii.

Conſequenter queritur. vtrū viuēs aliqñ ſit in tempore ſtatus ita ꝙ nec augeatur nec diminuatur. Arguitur primo ꝙ nõ. qꝛ calor ipſius viuentis aut eſt fortior q̃ acquiratur ad reſtaurãdū deperditū aut debilior. Si eſt fortior tūc eſt augmētatio Si debilior tunc eſt diminutio. ⁊ qꝛ inter iſta non eſt medium ergo intᷣ tp̃s augmētatiōis ⁊ diminutionis nõ ē mediū ⁊c. ¶ Oppoſitū vult phs i lr̃a. Neceſſe eſt. n. viuēs quod gñatᷣ augmētū hr̃e ⁊ ſtatū ⁊ decrementū. ¶ Ad hoc dñt quidam expoſitorū. ſ. frater Egidius ꝙ nūquaꝫ viuens ſm virtutē põt eē in tꝑe ſtatus in quo. ſ. nec augeatur nec diminuatur. qḋ ſic probat. qꝛ ſi viuēs in aliq̊ tꝑe ſtaret ſub eadē q̃titate oporteret ꝙ calor naturalis tãtū poſſet reſtaurare q̃tū deperditᷣ ⁊ eq̃liter. ſit ergo illḋ tēpus. a. ⁊ queratur tūc vtrū in fine illiꝰ tp̄is calor naturalᷣ ſit eque fortis ſicut erat in principio aut ſit debilio. ſi ſit eq̃ fortis ſicut in principio. tūc adhuc poterit durare ꝑ eq̃le tp̄s in eadē fortitudine aut equali ⁊ ſic per totã vitaꝫ. Si võ diceretᷣ ꝙ in fine illius tp̄is calor naturalis eſt debilior q̃ prius erat tūc eſt diminutio. ⁊ ſic viuens non eēt in eodē ſtatu per totū illud tp̄s. cuius oppoſitū ponebatur ⁊ iō iſti videtᷣ ꝙ viuens in nullo tꝑe ſtat ſub eadē q̃titate: ſed ſꝑ eſt augmētatio aut diminutio. Hoc aūt vr̃ eē ꝯ arꝭ apte ⁊ ꝯ cõ. ⁊ ꝯ oēs medicos qui ponūt ꝙ tp̄s menſurans vitam vniuſcuiuſqꝫ viuētis ſm nãm hꝫ vnã ptē in q̊ res augetur: ⁊ aliaꝫ in qua res diminuitᷣ: ⁊ aliã i qua res nec augetur nec diminuitur. Et iō mihi videtur ꝙ alr̃ ſit dicendū quod probatᷣ ſic. Inter quoſlibet duos motꝰ oppoſitos eſt q̇es media ita. ſ. ꝙ in tꝑe illiꝰ q̇etis ſbm nõ mouetᷣ aliquo illoꝝ motuū ſed augmētatio ⁊ diminutio ſūt hmōi motꝰ oppoſiti vt manifeſtū eſt. ergo ⁊c. maior pꝫ 8. phy. ⁊ põt ad pñs ſic declarari ſupponendo primo ꝙ totus terminꝰ ad quē eſt motus eſt in mobili in iſtãti i q̊ terminatur ⁊ ceſſat ille motus vt caliditas cãta ꝑ calefactionē tota eſt in calefactibili in illo inſtanti in quo ceſſat calefactio qḋ pꝫ. 6. phy. vbi determinatū eſt ꝙ illud quod mutatū eſt. ē i termino ad quē mutatū eſt. ¶ Secundo ſuppono ꝙ i illo inſtanti in quo incipit aliquis motus corruptū eſt aliqḋ de termino a quo incipit motus. v. g. i inſtanti in q̊ icipit aliqḋ frigefieri quod erat calidū corruptū eſt aliqḋ caliditatis a qua icipit frigefactio. Nã ſi in illo inſtanti primo nihil eēt ablatum de caliditate oporteret ꝙ i alio inſtanti primo eſſet aliqḋ ablatū de eo. ⁊ cū inter quelibet duo inſtantia ſit tp̄s mediū vt pꝫ. 4. ⁊ .6. phy. in illo medio tꝑe frigefactiōis nihil abijceretur de caliditate nec aliquid adduceretᷣ de frigiditate ⁊ ſic non eſſet aliq̇s motus cꝰ oppm̃ ponebatᷣ. ¶ Tertio accipio ꝙ cū duo motꝰ oppoſiti ſibiinuicē ſuccedūt in eodē ſubo oꝫ ꝙ idē ſit terminus ad quē motus p̄cedentis ⁊ terminus a quo motus ſequētis. ¶ Ex his arguo ſic. ſi duo motus oppoſiti ſuccedūt ſibi inuicē in eodē inſtanti mobili ſine quiete media tunc ſequeretᷣ ꝙ ſimul in eodē inſtanti idē eſſet ⁊ non eēt quod eſt ꝯtra primã dignitatē. ꝯña pꝫ ex dictis. Naꝫ ſi frigefactio ſuccedit calefactioni immediate tunc in eodē inſtanti in quo caliditas terminabit motum calefactiōis i cipiet frigefactio ⁊ ſic in eodem inſtanti caliditas tota eſſꝫ in mobili. qꝛ ipſa poſita ē terminꝰ calefactiōis: ⁊ aliqḋ eiꝰ erit corruptum ⁊ nõ ens qꝛ ipſa ponitᷣ terminꝰ a quo frigefactiōis. ⁊ ſic ſilr̃ in alijs. ¶ Sed ꝓpter ſolutionē rōis eſt ſciēdū ꝙ ſicut illud qḋ generatᷣ anteq̃ gñatᷣ eſt nõ enſ ⁊ in illo inſtanti vltimo tp̄is mēſurãtis alterationē eſt ens ita inſtans copulãs tp̄s non eſſe ad tp̄s ipſius eē ē menſurans ipſum eē ſm doctrinã arꝭ. 8. phy. ¶ Similitᷣ imaginor ꝙ calor viuētis in aliquo tꝑe ē ita fortis ꝙ põt reſtaurare pluſq̃ deperditū ē ⁊ in tꝑe illo ē augmētatio aut pt̄ eē potētia ꝓpinqua actui. tamen qꝛ agēs naturale in agen

ḋo reparat̃ ipſe calor debilitat̃ ꝑ paſſionē ab eo ĩ qđ agit ⁊ in vltimo inſtanti illius temporis eſt tantum debilitatus ꝙ non poteſt reſtaurare pluſq̃ deperditum eſt ſed ſolum reſtaurat q̃tum deperditum eſt. ⁊ habet hanc fortitudinem per aliquod tempus in quo tempore debilitatur ipſe calor per paſſionem ⁊ per compaſſionem ⁊ tandem in vltimo inſtanti illius temporis tantum debilitatus eſt ꝙ non poteſt reſtaurare tantum q̃tum deperditum eſt ſed minus. ⁊ tunc contingit diminutio. ⁊ ſic patet ad rationem illius expoſitoris. q̃uis. enim in aliquo tempore calor naturalis ſit fortis ad hoc ꝙ tantũ reſtauret q̃tum deperditum eſt. tamen quia debilitat̃ per contra paſſionem non oportet ꝙ in fine illius temporis ſit equaliter fortis ſicut prius erat in principio immo erit debilior q̃ prius vt dictum eſt. ¶ Ad rationez dico ꝙ diuiſio non eſt ſufficiens immo poteſt contingere ꝙ calor naturalis ſit ita fortis ꝙ ſolum ſufficiat ad reſtaurandum deperditum ⁊ non plus neq̃ minus. ⁊ tunc eſt ſtatus illius viuentis vt dictum eſt quare non valet ratio.

¶ Tex. cõ. lxiiii.

¶ Sonus autem ⁊ color ⁊ odor non alunt neqʒ faciunt augmentuʒ neqʒ decrementũ.

¶ Queſtio. xliii.

Vtrum guſtus ⁊ tactus ſint neĉarij oĩbus aĩalibus. Et arguit̃ prĩo de tactu ꝙ non q: ſi tactus eēt neceſſari⁹ oĩbus animalibus. aut hoc eēt rõne qua aĩal eſt corpus mixtũ aut rõne qua mixtum aĩatum. Non prĩo mõ. q: ſic neceſſarius eſſet oĩ mixto. nec ſcđo modo. q: ſic neceſſarius eſſet oĩ aĩato. qđ falſum ē ꝑꝑ plantas. ¶ Item arguitur de guſtu. q: ſi guſtus eēt neceſſarius omni animali tunc aĩal priuatũ guſtu eēt neceſſariũ mori. hec ꝯña eſt manifeſta. ſed ꝯñs ē falſuʒ ⁊ contra pħm in iſto tertio vbi loq̃tur de tactu dicens ꝙ hoc ſolo ſenſu aĩalia priuata neceſſariũ ē mori. ¶ Itez ſi guſtus eēt neceſſarius oĩ aĩali tunc omne animal oporteret hr̃e guſtum. ſed h̃ eſt contra ari. in iſto .3°. vbi dic̃ ꝙ ad hoc ꝙ aliq̃d ſit animal non eſt neceſſariũ ipm̃ hr̃e de ſenſibus niſi tactum. ¶ Itẽ ari. ſcđo huius dicit. Sicut vegetatiuũ põt ſeparari a ſenſitiuo ſic tactus ab oĩbus alijs ſenſibus. ¶ Op[m] dicit pħs. in iſto. c. ꝙ guſt⁹ ⁊ tactus ſunt oĩ animali neceſſarij. Idẽ plane dicit in li. de ſenſu ⁊ ſenſato prope prin[m] vbi dicit. Proprie at̃ ⁊ ſcḋm vnũquodq̃ tactus ⁊ guſtus inſeq̃tur oĩa neceſſario ¶ Ad euidentiam q̃õnis eſt intelligendum ꝙ ſicut vita aĩalis req̃rit tẽperamentum qualitatũ tãgibilium ⁊ nõ poſſet ſtare cũ excellentia illarũ vt pʒ in li. de cãis longitudinis ⁊ breuitatis vite. ita ad hoc ꝙ aliq̃d ſit nutrimentum conueniens animali requiritur aliq̃đ tẽperamentũ hmõi qualitatum. q: poſſet corpus eſſe ita calidum vel frigidum aut humidũ vł ſiccum ꝙ nõ eſſet in potẽtia ꝓpinqua ad ſufficienter nutriẽdum. ⁊ hoc certificat̃ in li. de nutrimento ⁊ nutribili. Ex hoc at̃ pʒ ꝙ non ſolũ nutrimentum conueniens põt diſtingui ab incõueniẽti penes ſapores ſed ẽt penes qualitates tãgibiles. ⁊ q: qualitates tangibiles diſtinguunt̃ per tactũ. iđ ſenſus tactuſ eſt aliq̃lr̃ diſtinctiuus nutrimenti. ⁊ hoc ſignauit ari. 2°. huius. in illo. c. Potentiarũ autẽ anime ⁊c. vbi dicit Tactus. n. alimenti ſenſus eſt. ſiccis. n. ⁊ humidis calidis ⁊ frigidis aluntur omnia iſta viuentia. horum autẽ ſenſus eſt tactus. q: cũ in ꝑfectioribus ⁊ ꝑlibus animalibus nutrimentũ conueniens diſtinguitur ab incõueniẽti per ſaporem qui cognoſcitur a guſtu. iđ ipe tactus vt eſt diſtinctiuus nutrimenti vocatur guſtus. Et ex hoc ꝯſuetum eſt ꝙ guſtus põt dupl'r accipi. Uno mõ vt ē diſtinctiuus ſaporꝝ vt puta dulcis ⁊ amari auſteri ⁊ acuti ⁊ hmõi que ſunt ſeq̃la complexionis. Alio mõ prout eſt quidam tactus ⁊ ſic nihil eſt guſtus niſi ipſe tactus ꝑut eſt diſtinctiuus nutrimenti penes illas qualitates tangibiles. ¶ His viſis dico primo ad q̃õez ſcḋm pħm ĩ lr̃a ꝙ tactus eſt neceſſarius oĩ aĩali. qđ ſic põt probari. Ille ſenſus ſcḋm quẽ cognoſcitur ſuꝑabundantia ⁊ exceſſus q̃litatũ tangibilium eſt neceſſarius oĩ aĩali. ſed tactus ē huiuſmodi. ergo ⁊c. maior ꝓbat̃. q: aĩal eſt talr̃ cõplexionatum ꝙ inter oĩa mixta facilius ab oĩbus qualitatibus tãgibilibus. ⁊ excellentibus patitur. dico paſſione corruptiua per quã corrũpit̃ ꝓportio quam req̃rit anima in corpore aĩalis ⁊ ſi non haberet virtutem cognoſcitiuam taliũ qualitatum ſtatim poſſet aĩal ab extrinſecis ꝑcipue corrũpi q̃a facilius poſſent ei appropĩquare niſi fugeret ⁊ ſic pʒ maior. ⁊ minor ē manifeſta de ſe. ¶ 2°. põt dici ꝙ guſtus ꝓprie dcũs qui eſt diſtinctiuus ſaporꝝ nõ ē neceſſarius omni aĩali q̃tũ ad eē ſimpl'r. qđ probat̃ q̃a ſine ipo poſſet eſſe animal ſcḋm ari. in lr̃a. Nõ neceſſariuʒ. n. eſt illud ſine quo aĩal põt eſſe. ¶ 3°. poteſt dici ꝙ guſtuſ qui eſt quidam tactus bñ eſt neceſſarius oĩ animali q: ſine tali guſtu nõ põt ſufficienter eē nec viuere. q: cũ aĩal tandiu viuit q̃diu poteſt nutriri ⁊ non vltra vt pʒ ſcđo huius. oʒ ꝙ q̃diu viuit hẽat potentiam diſtinctiuã nutrimenti conuenientis ab inconuenienti. Nec eſt ſile de plantis q: plante nõ ſunt ita perfecte ⁊ nobilis complexionis ſicut aĩalia. nec pñt eis aduenire nec in corpe eoꝝ ſubingredi tot corpora diſconuenientia ad nutritionem eorum ſicut in corpore animaliũ. Et eſt conſideranduʒ vt innuit cõmen. 2°. huius. De numero animaliũ q̃daʒ ſunt affixa terre aut lapidibus ⁊ tunc a lapidibus attrahunt nutrimentũ per radices ſuas ⁊ iſta aĩalia forte nutriuntur ex rebus terreſtribuſ carentibus ſapore ꝑꝑ qđ guſtus eorũ nõ diſtinguit nutrimentũ niſi ꝑ calidũ ⁊c. cõmen. 31. Alia ſunt aĩalia non affixa terre nec lapidibus nec attrahentia nutrimentum ꝑ radices. ſed hñtia ꝑtem que dr̃ os. ⁊ talia forte hñt guſtum diſtinctiuum ſaporũ. ⁊ hãc diuerſitatem innuit Commẽ. ibidẽ. ¶ Ad rationem eſt dicendum ꝙ diuiſio nõ eſt ſufficiens ĩmo animal ĩdiget tactu ſcḋm ꝙ eſt tale mixtum hñs cõplexionez magis reductam ad medium. ex quo ꝯtingit ei ꝙ facil'r põt pati a tangibilius excellentibus appropinquantibus ſuo corpori. ita ꝙ cito corrumperetur niſi haberet virtutez diſtinctiuam huiuſmodi tangibilium: ⁊ non vniret ad terminum ſui ꝑiodi naturalis nec ad finem intentum a natura: ⁊ ſic eſſet fruſtra quod eſt contra dignitatem nature. ¶ Ad alias pʒ ſolutio per diſtinctiones poſitas ĩ corpore q̃õnis. ¶ Hec itaqʒ ſufficiant in pñti de his que ſuper hunc librum potui congregare in quibus ea que fides catholica refutat falſa eſſe non dubito. reliqua vero eſſe vera aut probabilia non diffido ad laudem dei beatiſſimeque virginis Marie. Amen.

Regiſtrum.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. omnes ſũt terni preter. a. qui eſt q̃tern⁹ ⁊. q. ē duernus.

DEO GRATIAS

Tabula

¶ Tabula qõnũ dñi Joãnis de Gandauo ſuper tres libros de anima ariſto. Et primo primi libri.

Ut rum de anima poſſit eſſe ſcientia. 1
Utrum ſcĩetia de anima ſit naturalis. 2
Utrũ aĩa ſit ſubiectũ in hac ſcĩa vel corpus aĩatuȝ 3
Utrum ſcientie ſpeculatiue ſint de numero bonorum honorabiliuȝ. 4
Utrum iſta ſcientia ſit vtilis ad alias ſcientias. 5
Utrum iſta ſcientia ſit difficillima. 6
Utrũ ſit vna communis methodus inueſtigandi quod quid eſt omnium quorum quod quid eſt. eſt inueſtigandum. 7
Utrũ vl'ia ſint priora ſingularibus vl' poſteriora. 8
Utrũ accñs cõferat ad cognoſcendum ſubſtantiã. 9
Utrum anima habeat aliqȝ operationẽ ſibi ꝑpriam 10
Utrum logicus diffiniat per formam. 11
Utrũ naturalis diffiniat per materiam ſenſibilẽ. 12

Q õnes. ij. libri.

Utrum anima ſit ſubſtantia. 1
Utrum anima ſit forma ſubſtantialis. 2
Utrum diffinitio anime ſit bene aſſignata. 3
Utrum ex anima ⁊ corpore fiat vnum per ſe. 4
Utrum oĩs aĩa ſit actus primus corporis. 5
Utꝝ in ꝑtibus aĩalis anuloſi deciſi remaneat aĩa. 6
Utrũ tota aĩa ſit in qualibet parte corporis animati. 7
Utrũ potentie anime diſtinguãtur ꝑ actus ſuos. 8
Utrũ potẽtie aĩe ſint idẽ eẽntialiter cum ipſa aĩa. 9
Utrum potentie anime fluãt ab eſſentia anime. 10
Utꝝ gñare ſibi ſi'e ſit opus nãliſſimũ viuẽtibus 11
Utrũ gnãre ſibi ſi'e ⁊ nutriri ⁊ augeri ſint ab aĩa. 12
Utrum potentia generatiua ⁊ augmentatiua ſint diuerſe potentie. 13
Utrum ſenſus ſit virtus paſſiua. 14
Utrũ ſenſibile reducat ſenſum de potẽtia ad actũ. 15
Utrũ in anima ſenſitiua ſit aliquis ſenſus agẽs. 16
Utrum ſenſus particularis poſſit decipi circa ſuum ſenſibile propriuȝ. 17
Utrum ſenſibilia communia ſint ſenſibilia per ſe. 18
Utrum lux conferat colori formam vel habituȝ ꝑ quaȝ vel per quem moueat medium ⁊ viſum. 19
Utrum lumen ſit corpus. 20
Utrum color ſit proprium obiectum viſus. 21
Utrum ſonus ſit realiter in aere vt in ſubiecto. 22
Utrum echo ſit idem ſonus cum primo ſono. 23
Utrum odor ſit realiter in medio. 24
Utrũ hõ hẽat peiorẽ odoratũ ceteris aĩalibus. 25
Utrum animalia reſpirantia ⁊ non reſpirantia habeãt eundem odoratum. 26
Utrum tactus ſit vnus ſenſus. 27
Utrum tactus indigeat medio extrinſeco. 28
Utrũ ſenſibile poſitũ ſupra ſenſuȝ faciat ſenſationẽ. 29
Utrum illa propoſitio ſit vera. omnis ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierum ſine materia. 30
Utrum ſpecies rei ſenſibilis recepta in ſenſu ſit ideȝ cũ ipſo ſentire. 31
Utrum ſenſus ſint quinqȝ ⁊ non plures. 32
Utrum ſenſus particularis cognoſcat ſuam propriam operationem. 33
Utrum ſenſibile agat in ſenſum. 34
Utrum excellens ſenſibile corrumpat ſenſum. 35
Utrum ſenſus communis ſit vnus ſenſus. 36
Utrum phantaſia ſit idem cum ſenſu. 37

Q õnes tertij libri.

Utrum naturalis philoſophus debeat conſiderare de intellectu. 1
Utrũ intellectus ſit virtus paſſiua ab intelligibili. 2
Utrum potentia anime intellectiue ad ſpeciem intelligibilem vel ad intelligere ſit idem eſſentialiter cum ſubſtantia anime. 3
Utrum ad hoc ꝙ intellectus intelligat aliquod intelligibile oporteat ipſum eſſe denudatuȝ ab illo. 4
Utrum anima intellectiua ſit forma ſubſtantialis corporis humãi. 5
Utrum intellectus poſſibilis ſit aliqđ ens actu de ſe aut ſit ens in pura potentia receptiua. 6
Utrum intellectus ſit vnus nũero in oĩbus hoĩbus. 7
Utrũ potentia intellectiua ſit potentia organica. 8
Utrũ cognitio intellectus poſſibilis ſit neceſſaria ad cognitioneȝ multitudinis in formis abſtractis. 9
Utrum intellectiones quibus diuerſi homines intelligũt vnũ ſenſibile ſint vna numero vel plures. 10
Utrum ex intellectu ⁊ ſpecie intelligibili fiat magis vnũ qȝ ex materia ⁊ forma. 11
Utrum aĩa ſenſitiua ⁊ ĩtellectiua ſint vna ⁊ eadẽ ſubã ĩ hoĩe aut ſint diuerſe forme ſubſtãtiales. 12
Utrũ intellectus poſſibilis poſſit intelligere ſuam intellectionem exiſtentem in eo. 13
Utrum ſpecies intelligibilis differat realiter ab intellectiõe ſeu intelligere. 14
Utrũ phãtaſma ſit ꝓncipiũ actiuũ ſpẽi intelligibil'. 15
Utrum ſpecies intelligibilis remaneat in intellectu ceſſante omni intellectione. 16
Utrum ſpecies intelligibilis ſit principium actiuum intellectionis. 17
Utrum ſcientia ſit idem qđ ſpẽs ĩtelligibil' rei ſcite. 18
Utrum quiditas ſit primum obiectũ ĩtellectus. 19
Utrum intellectus noſter intelligat ſubãm mãlem per ſpeciem eius propriaȝ. 20
Utrum aĩa cogitatiua poſſit cognoſcere ſubſtantias materiales. 21
Utrum intellectus poſſit intelligere ſingulare ſeu indiuiduum ſenſibile. 22
Utrum neceſſarium ſit eſſe intellectum agentẽ 23
Ponuntur dubitationes contra poſitionem. 24
Utrum intellectus agens ſit principium actiuum ſpeciei intelligibilis. 25
Utrũ intellcs agens ſit aliquid aĩe noſtre humane. 26
Utrum intellectus poſſibilis humanus ſit in qualibet intelligentia que intelligit aliquid extra ſe. 27
Utrũ ĩtellectus poſſibilis poſſit intelligere ſeipm. 28
Utrum intellectus ſit perpetuus. 29
Utrum intellectus intelligat poſt mortem. 30
Utrum intellectus poſſibilis ſemper intelligat intellcm̃ agentem eadem intellectione numero. 31
Utrum veritas ⁊ falſitas ſint in intellectu. 32
Utrum intellectus poſſit ĩtelligere plura ſimul. 33
Utrum non ens poſſit intelligi. 34
Utꝝ aĩa huma nequaqȝ ſine phãtaſmate ĩtelligat. 35
Utrum intellectus practicus ⁊ ſpeculatiuus ſint diuerſe potentie anime. 36
Utrũ intellcs hũanus poſſit ĩtelligere ſubas abſtractas a materia ⁊ magnitudine. 37
Utrum potentie anime ſint infinite. 38
Utrũ intellcs ⁊ appetitus ſint diuerſe potentie aĩe. 39
Utrum appetitus ⁊ intellectus practicus ſint principia motus proceſſiui. 40
Utrũ voluntas vel hõ ꝑ voluntatẽ poſſit nõ velle bonũ qđ ab ĩtellectu iudicat' eſſe bonũ ſimpl'r ⁊c. 41
Utrum viuens ſit in tempore ſtatus. 42
Utrũ guſtus ⁊ tactus ſint neĉarij oĩbus aĩalibus. 43

Expliciunt queſtiones dñi Joãnis de Gandauo ſuper tres libros de anima Ariſtoti. Impreſſe Venetiis per Otinum Papienſem anno domini. M.cccclxxxvii. quarto nonas Martias dominãte inclyto principe Auguſtino barbadico.

LAUS DEO

BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu Uniw. im. Mickiewicza
7463

Rf 6800
4°

Anime mea

pantegni · sperma pon
cu sic gno i hora emissio
dcia e se indabilis · ta
se gnatam · In hu
laudabili sanius e h
bis corruptas trahit
mouetur sicut ipa mebra tu
ne · tunc sanguis corr
uet in mebra corrupta et in
hi itez e mouet et hu
sicut dauda : dico q t
sanguine laudabile
mollia terna n sic fu
e pdic e edulior sun
non obsiluat i dige
lep aute mollia n si
laudabilis sanguine g
sit me · humida dico
dicacone dispoms q
pmittens sagre i g
fe ut q i lep illa f
farmacia n p fleo
n e facienda euacu
flomma ne ueneno
talle est · sic hec i p
mal ea iuncta lepre
da h ut illa euacu
solo · no e sile · q i
expelle oio ad exc
p euacuacone · tu si
accetu fuit i uenis
si fuit uene plene
prima mebro a p em
uenas postiores ina
mebri i fini · secus e i
no suffic n expelle
nec · sic tplex e opo
coaglacio e assilacio ·
Sz si uirtus i mutanda
festior · si uirtus inut
ex sp mate · s · ossibu
ex sanguine sic carne
S plimu distat ab o
tus assilacois i hu
scdm hac · g lep e m
ex sp mate e d tu q
adhoc q n e · v m q
e manifestior · q sangu
cone ut dic · G · i tul
caro ut cito imitet i
cito manifestat e no a
te · Scienda em q no
carne i q m tulleat sa
tres huitates q disting
guis i alia mebr · vn t
tus sic ossa ut dic · G
iulacio · e scdm du
mitens e mior sit def
ne cause antecedentes ta
min i corpe : oz q illd
semin · Sz i lep pe ca
potea pe mm · s · ipa c
s no pot abscendi n
corps est ibinendu ·
e mm n e abscend da
paulatim e p mitens
i q uitante p ua · q m ti
huitate · e i pleriuscaro

b elephancie nō sunt
phas cetās bestias
titudie et turp
or est et horror
q elephas anal
ancia Elephantiasis
cup uenunt et recedit
edit in malicia tēp
rabilis s̄m ītentione
gone. hec aut̄ s̄m
na. bona uen
it corrupco et allus
et cor post lepram
ispsi eorum et cohe
rupco ac et gilde qu
ut pocare le
elephancia sunt color
et corpus. in
u frigore: calor
rubor. ex quo
ē horridus et calsu
ulca ul' cōing'. et i hac
ensibilitas ē stupore
ulas et durat q̄ an
discolo . sp̄ s̄e
. sepe ōstipati. pro
sup alior arcuaco
ō palpebre. ōstrc
labia. nares. trans
situs ē in ling' uoce
e et ante et pedes p
le. pāni. et spumarie
uenuacu. itē mul
cyria fallit. ī porcle
il' ad opa manuū se
crebre q̄ oīa eff
ie sicca malicia.
ai et tenuis: et pan
feror oris. sanguis
ul' limo' ul' cinis
eplac p' cōti
qua: tanto plus
ent q̄ qi uenie
tam ītdent s̄ egru
i' et qu faa s̄
dibus et alus p
ex co. ītīgente sang
tus īfecto ītdum ī
cab' ut abil ui
alliacis et piperatis
et sib simulib' p
a lopicia. De pila
cas uergens ī
elat et ruber et
adest rotūditas
cas. ōstrcco et ōpssio ua
mira aspitas q̄ arculo
etias et utis sepacio
us s̄ pcedit uaria m
tē ad mod' leonine
rosio. et sitibundi s
uenosi et iracūdi
sorus et thoracis et cr
turam et p uenie tenu
et colorac̄ōm ten
s sanguis et p ī pec
gm tu. l' ex
emia. Sanguis

[illegible]

1). Ib 2218

4°.

2) Rh 6765 4°

3) Rh 6763 4°

4) Rf 6800 4°

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 176 4°
INKUNABUŁY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Tb 2218
INKUNABUŁY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 177 4°
INKUNABUŁY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 178 4°
INKUNABUŁY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 179 4°
INKUNABUŁY